Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

FLAVII IOSEPHI HEBRAEI

OPERA OMNIA

GRAECE ET LATINE

EXCVSA AD

EDITIONEM LVGDVNO-BATAVAM

SIGEBERTI HAVERCAMPII

CVM

OXONIENSI IOANNIS HVDSONII

COLLATAM

CVRAVIT

FRANCISCVS OBERTHÜR

S. S. THEOL. ET V. I. DOCTOR INSIGNIS ECCLESIAE HAVGENSIS CANONICVS CAPITVLARIS S. S. DOGMATVM IN VNIVERSITATE WIRCEBVRGENSI PROFESSOR PVBL. ORD.

TOMVS I

LIPSIAE

SVMTV E. B. SCHWICKERTI

CIↃIↃCCLXXXII

DE

IOSEPHI FLAVII IVDAEI

EDITIONE NOVA

AD

REVERENDISSIMVM ET EMINENTISSIMVM DOMINVM D. ANDREAM S. R. E. TIT. S. PVDENTIANAE PRESBYTERVM CARDINALEM IOANNETTVM ARCHIEPISCOPVM BONONIENSEM ET S. R. I. PRINCIPEM.

EPISTOLA

FRANCISCI OBERTHÜR

ADoptavi hunc morem, *Eminentissime Cardinalis*, vt quod litteratos omnes de quodam a me susceptо in bonum litterarum negotio scire velim, id praecipue vni ex iis, quos charissimos et amicissimos habeo, viris, negotium tale et laborem qualemcunque meum plena quasi reipublicae litterariae in consione dedicans, transcribam.

Nimis enim mihi iucundum est, media inter negotia cum amico quasi praesente coram loqui; de virorum illustrium et magnorum, vt meorum fautorum et amicorum nomine publice gloriari, et habitae cum iis consuetudinis memoriam ita recolere, vt, dum posteritati transcribitur, simul dignum aliquid litterariis annalibus, et hominum imitatione in exemplum commendetur.

Te, E. C. omni iure inter viros mihi amicissimos et charissimos habeo, tibique prae multis me, tale publicum venerationis, gratitudinis et amoris mei monumentum debere, palam enuntio.

Romae enim cum degebam, vota et desideria mea generose praeuenientis mihi familiarioris et ad te, et ad tuum S. Gregorii monasterium, cui tunc Abbas praeeras, obtulisti; — innotueram autem tibi in hebdomadario apud Eminentissimum de Zelada congressu virorum plurium Artes et Musas amantium, illuc enim mihi quoque, homini tunc plane nouitio, summa viri illius eruditissimi et indulgentissimi gratia, et sorte mea maxima aditus patuit. —

Frequenter ad te me inuisentem, quacunque vice peramanter complexus, ardens, quod in me aduerteras, sacrarum praesertim scientiarum studium nutriuisti et ampliasti.

Saepius conferendis inter nos sermonibus, celeberrimae in qua tunc versabamur domus, olim Diuo Papae Gregorio M. et viris aliis multis in rei Christianae bonum natis, habitatae historia, materiem suppeditauit, deductam dein per omnium scientiarum vastum ambitum ad praesentem vsque earum statum.

Multa, quae mihi tunc suggessisti consilia, quo demum modo hodiernis Ecclesiae indigentiis succurri cum fructu posset, saepius nunc mihi opportune occurrunt, ex quo Theologicae cathedrae in patria Vniuersitate impositus me hoc nouo titulo Ecclesiae Christi specialius mancipatum ratus, de eius bono promouendo serio magis cogitare, et plus aliis laborare, religioni mihi duco.

Sunt mihi adhuc hodie prae aliis beatae illae horae,

quas digne celebri illo tuo aſceterio, de vera hominis eccleſiaſtici philoſophia, de mundanarum dignitatum iuſto pretio, de dulci otio in gremio ſcientiarum et artium, de ſpe coeleſtis beatitatis, ad quam tunc iucundiſſimo proſpectu mentem direxeramus, colloquendo transegimus!

Excitauit nuper et horarum illarum memoriam, et ex flamma ſacra, qua tunc incalueram, nouos igniculos Reu. Maurus Fattorini Camaldul. Abbas * qui virum te verbi tui, et aſceticae theoriae, vbi ipſo opere exercenda, et confirmanda eſt, tenaciſſimum repraeſentauit, palam et ſancte teſtans, quod non tui ordinis tantum honores declinaueris, ſed et vocatus a Pontifice M. ad Epiſcopalem dignitatem, eam Pii VI pedibus affuſus, cum lacrymis et enixis precibus recuſaueris, nec niſi conſtanti et immobili Pontificis voluntati inuitus ceſſeris.

Ex quo longe ab Italia cis Alpes habito, tuque Romanam purpuram indutus ſedem Archi-Epiſcopalem conſcendiſti, veteris adhuc conſuetudinis memor, perennis tuae erga me beneuolentiae luculenta argumenta et datis epiſtolis, et miſſo nuper aliquot libellorum faſciculo praebuiſti.

Licebit per te, Em. Domine, vt et in gratiam eruditi orbis nominem ſaltem libellos hoſce, et pauca ex ſingulis quaſi delibanda excerpam.

Paſtoralis prima Epiſtola tua Romae poſt tuam in Archi-Epiſcopum Bonon. electionem ad Clerum populumque tuum ſcripta ** ſenſa piiſſimi, et ſolliciti, qualis bonum paſtorem decet, animi fideliſſimo ſermone exprimit.

Duo mihi in ea prae aliis placuere, vnum, quod, ne argumentum omnino commune vulgari more tractares, ex ipſo tuae Dioeceſeos ſitu, conditione, et timendo inde

* Andreae Ioannetto Ord. S. Bened. Congreg. Camald. Epiſcopo Himerienſi ad Rom. purpuram euecto et in Archiepiſcopum Bonon. electo Mauri Fattorini Abb. Camald. epiſtolaris gratulatio. Bonon. 1777. 4.

** Epiſtola paſtoralis ad Clerum et populum Bonon. excudebat Romae Paulus Ianchi 1778. 4.

ſpeciali periculo concreditarum tibi animarum, adhortationis tuae occaſionem deſumpſeris, materiem et rationem; quodque Apoſtolicam in adhortando et dehortando ſollicitudinem et grauitatem multa comitate et benignitate temperaris, et excuſaris. Certo cenſores morum illi optimi, qui dum monent, arguunt, corripiunt, obſeruant adhuc quandam erga humanae naturae fragilitatem, indulgentiam, quique ſui muneris autoritatem ita prudenter occultare ſciunt, vt candor animi beneuoli inde clarius reluceat!

Alterum, quod Bononienſibus tuis hoc argumento ſingulari fidem facis, te in Eccleſiae tuae bonum maiore niſu conaturum eſſe, quod alias haec ipſa Eccleſia ſit mater tua — ciuis enim Bononienſis natus es — cui nunc duplicis vinculo amoris ſis alligatus.

Sane fortiſſimus eſt cuiuis animo ingenuo ad magnum quid audendum ſtimulus, dulce nomen Patriae, et natale ſolum cogitaſſe, quod cuiuis homini proprium, vbi potiſſimum laboret, theatrum, ſumma Prouidentia conſtituit.

Paſtoralis altera concuſſo per repetitum terrae motum agro Bononienſi die XIV Nouemb. MDCCLXXIX data inſtituit populum tuum coram Domino tunc humiliatum et poenitentem, qualis, ne ficta et metu extorta videatur eius pietas, et poenitentia poſthac eſſe debeat, dextre omnino deſcribens ciuitatis ad Chriſtianismi leges compoſitae imaginem pulcherrimam.

Sollicitam iuuentutis educationem — vt et hic, quod praeplacuit, excerpam — parentibus inculcas, talem quidem, quae optimos in liberis Chriſtianos, et optimos, quemque in ſuo ſtatu, et munere, ciues futuris temporibus praeparet.

Foemininae iuuentutis nobilioris educatio, quam praeſcribis tam liberalis mihi videtur, qualem dudum optaueram; imbui enim eam vis doctrina etiam cultiore, et vtilibus ſcientiis.

Sunt et egregia, quibus eam ſuades, argumenta; veteris enim autoritate veterum Eccleſiae Patrum, qui et ipſi

hoc modo foeminas nobiles eruditi voluere; et exemplis patriis foeminarum, quae Bononiam vnquam illustrarunt.

Inter plures singulari encomio nominas Celebrem Lauram Bassi haud ita pridem vita functam.

Debetur id excellentissimae foeminae, cuius et ego quondam per aliquot horas Bononiae auditor, et admirator fui, piis Manibus vt quibus tu eam ornaueris laudibus, tuis hic verbis referam: "così si rinouasse trà di noi l'eccelso merito dell' egregia Laura Bassi, singular gloria di questa nostra patria, non tanto per la profonda dottrina, che in lei dai dotti ammirauali, quanto per le illustri qualità di modestia Christiana, di pietà non ordinaria, e di vigilanza per compiere i piu minuti doueri di matre di famiglia."

Vel ideo etiam grata hic loci memoria repetenda mihi visa sunt haec tua de educatione iuuentutis foemininae monita, quod bona forte mea circa idem fere tempus haec tua pastoralis epistola reddita mihi fuerit, quo ordinandis et dirigendis ciuitatis meae patriae scholis publicis praefectus ad exercendum hoc munus monita, motiuaque multa et optima desumere ex ea potuerim.

Tua ad Cistercienses Monachos aedi Diuae Pudentianae inseruientes allocutio IV Calend. Maias, qua die hunc tuum in alma vrbe titulum solenniter adiisti habita * totam loci huius inter Romanas antiquitates celeberrimi, historiam ita percurrit, vt legens eam, sacro te plenum oestro, quod talis loci sanctitas inspirat, perorantem quasi inter auditores praesens videre mihi videar.

Erudita fuit inde *disquisitio* nata. Cum enim orationem hanc tuam mox typis excudendam quidam Ecclesiasticae antiquitatis studiosus et eruditus indagator notis illustraret, corrigeretque *inscriptionem* quandam templi S. Pudentianae: „hoc est coemeterium Priscillae" quasi ignoranter sculptam: *contradixit illi* Censor alius duo statuens coe-

* Allocutio etc. *Augustae* Taurin. 1778. 4.

metria ſub Priſcillae nomine, primum domeſticum, ac vrbanum in Vico Patritio ſitum, alterum ampliſſimum in Via Salaria.

Cui ille cum multa antiquitatis ſacrae, et profanae indagine, cumque critica ſatis arguta reſpondet, te, Eminentiſſime Domine, ſe inter, et aduerſarium ſuum, conſtituens arbitrum *.

Potiſſimum, quo ſe tuetur, argumentum ex V. V. Imperatorum toties repetitis legibus, omnium minime a Chriſtiano violandis deſumit, queis cautum fuit: „humana corpora intra ciuitatum moenia non humari, vt mortui humanitatis inſtar exhibeant, et relinquant incolarum domicilio ſanitatem.„

Hos libellos partim tuos, partim ad te proxime pertinentes comitatus eſt alter quidam Franciſci Flori Praepoſiti et Vicarii Generalis Vtinenſis **, qui in *parte* eius *prima* vindicias ſcribit egregias epiſtolae Viennenſium et Lugdunenſium, quae inter acta Martyrum ſincera locum obtinet inſignem, contra Anonymum Gallum, qui in ſingulari diatriba congeſſerat: „Raiſons qui inualident l'autenticité de la lettre des Egliſes de Vienne et de Lyon".

Parte II. quae contra autorem Lexici Philoſ. diſputatio eſt, commentatur in v. 6. capitis II. Paulinae ad Philippenſes Epiſtolae, occaſione quidem thematis ſuae ſcriptionis praecipui, vindicandae ſcilicet Lugdun. et Vienn. epiſtolae.

Parte III. optimae ſe notae Criticum manifeſtat, cum feliciſſima diuinatione vexatiſſimum S. Iuſtini locum 1. Apolog. §. 6. vbi iuxta praeſentem lectionem, pari cum Deo ratione et Angelos a Chriſtianis coli S. hic Philoſophus Martyr. innuere videtur, vnius graecae vocis: σφατος in σφατη-

* De S. Priſcillae Senioris coemeterii vrbani commento ad D. Andream Ioannetti etc. Eugenius de Leuis Auguſtae Taurin. 1779. 4.

** De Martyribus Lugdunenſibus diſſertatio. accedit altera de Ieſu Chriſti diuinitate, et diuinatio in S. Iuſtini M. de Angelis teſtimonium Apol. 1. §. 6. Bonon. 1779. 4.

yor mutatione facta, secundum genuinas Criticae regulas probabiliorem et congruentiorem cum ceteris Christianae Religionis Doctoribus, et eiusdem Iustini manifestata alibi doctrina, sensum restituit.

De libellis transmissis sensa mea exposui; simulque nomina, quibus Tibi, Eminentissime Domine, vt viro mihi amicissimo et charissimo, fautorique meo maximo publicum aliquod venerationis, gratitudinis et amoris mei monumentum debeam.

Si et rationem specialem quaeris, cur ad tale ministerium mihi scriptorem veterem Iudaeum, Iosephum Flauium elegerim, huiusque editionem nouam, quae me curatore emulgatur, tuo nomini inscriptam, hoc monumentum esse voluerim, hanc habe.

Ingenio proprio, vt quid perenne, et tuo dignum nomine edat, nimium diffido; Iosephus autem aeternitati scripsit.

Dein, ex quo ex Italia in patriam redii, nunquam Iosephum cogito, quin habitae tecum Romae consuetudinis memoria redeat, et cogitando repetam viam illam, quae me inuisentem ad te a monte Pincio, vbi hospitabar, ad cliuum Scauri, ad cuius radices tuum D. Gregorii monasterium situm est, duxerat, quamque vt genio meo magis arridentem, quia meditationibus aptissima, prae quauis alia elegeram.

Vt primum enim e Capitolino colle descenderem, me medium ex vtroque latere excipiebant Romanae antiquitatis venerabilis ruinae.

Has vbi humanarum rerum vicissitudines meditans, et quae principali hoc veteris Romae loco olim acta sunt, memorans pertransieram, ecce ante oculos meos triumphalis arcus Tito Iudaeae victori et debellatori erectus in sculptura referens Romanos milites reportantes rapta ex Hierosolymitano templo spolia.

Hunc medium transire necessum fuit; paululum progresso obiiciebatur ad sinistram manum, proiectum et mutilum cadauer magni Colossaei, Amphitheatri, quod ca-

ptiuorum Iudaeorum opera aedificauerat Vespasianus, Titi Pater.

Haec obiecta me a prima meditatione totum ad Iudaicae nationis fata consideranda auocarunt: inde iter hoc solitarius semper peregi, partim legendo mox Iosephum de iis scribentem — editionem commodam latinam huic deambulationi opportunam Sebastianus Gryphius parauerat — subin et Tacitum vel Suetonium de Vespasiano et Tito deque Iudaeae excidio referentes.

Partim reflexionibus meis indulgendo, modo prouidentiam diuinam miratus, quae in vrbe Religionis Christianae principe haec Iudaicae Religionis, cui illa superstructa est, nunc abrogatae, monumenta, in veritatis testimonium extare voluit, et sparsas per orbem terrarum reliquias Iudaeorum cum Christianis mistas perennare, vt essent illis suae Religionis documentorum conseruatores et baiuli.

Indignatus quandoque odium illud indignum, quo vulgus Christianorum, non errores tantum horum miserorum, quod quidem dignum iustumque, sed et personas, quod vere antichristianum est, persequitur.

Interdum etiam quid politici consilii ausus agitare, quomodo indulgenti ciuicorum furium concessione Iudaeis facta efficacissime prohiberi illi possint, ne ad solam minutam potissimum mercaturam damnati, huius separationis a reliquo statu corpore, iniuriam, et hunc contemptum ciuilem vlciscentes fraudem, et vsuram reddant.

Aliquando et Theologorum quorundam de futura Iudaeorum in terram patriam postliminia restitutione, visionibus, commentis et diuinationibus delectatus.

His meis lectionibus, cogitationibus, reflexionibus totum immersum, et ad cliuum scauri sensim delatum, humanissimus tuus complexus me mihi, tibique reddidit.

Sine ergo, Eminentissime Domine, vt pro more meo, quod praemittendum huic editioni nouae Iosephinorum operum videbatur, prolegomenon, ad Te, hac dedicatoria epistola dirigam.

Cogitare etiam de Iosepho Flauio Hebraeo nouis typis

recudendo, pertinuit quam maxime ad propositum meum, quod in limine iam mei Theologiae docendae muneris cepi, instruere nempe editiones nouas et commodas eorum librorum, quos ad instituendum rite Theologicum studium classicos esse credidi, sicque colligere Bibliothecam nouam, quam Theologi facile pretio compararent, et in qua fontes ipsos adirent, praeteritis et neglectis, quibus hactenus potissimum vtebantur, riuulis raro puris ac limpidis.

Si tuas, Eminentissime Domine, vnquam ad manus peruenerit, curata a me Tertulliani editio Wirceburgensis, ex Epistola ad Franciscum Antonium Vitale, cui tu quoque multum faues, praefixa de hoc meo proposito et consilio plura intelliges.

Insignem hac in Bibliotheca locum inter libros ad studium Theologiae liberalius classicos Iosephus Hebraeus mereri mihi semper visus est; *prima* quod ad studium Biblicum subsidii plurimum affert; illustrat enim Vetus Testamentum omne perpetua paraphrasi, et fusius explicat.

Talis autem Paraphrasis et Commentarius hominis Hebraei inter gentiles suos coaeuos doctissimi, rerum suae patriae peritissimi, in lege, ac Prophetis ex ipsa iam Pharisaismi professione versatissimi, plurimum Veteris Testamenti Interpretibus valere debet, siue ad partem eius Historicam respiciant, siue ad Propheticam.

Ad illam quidem: quod ibi multa a sacris Annalistis praeterita, ex populari traditione suppleantur, et explicatius proponantur domestici gentis Hebraeae mores, a sacris scriptoribus tantum obiter, cum suis primario popularibus scribentes pleniorem iam eorum notitiam supponerent, notati: quorum tamen vel ignorantia, vel leuis solum notitia obscuras et peregrinas multorum locorum interpretationes inuexit iam in Commentarios Interpretum Biblicorum.

Si ad Prophetiam, partem Bibliorum, quae sua nativa obscuritate negotium multum et graue facit, Interpretes

accedunt, neſcio, vnde plus lucis exſpectare poſſint, quam in talis viri paraphraſticis operibus; facile enim credere licet, ipſos ſaepius Prophetas abditos ſuorum vaticiniorum ſenſus ſciſcitantibus amicis vel diſcipulis familiari colloquio recluſiſſe, et haec prophetica viuae vocis oracula dein in ſcholis propheticis quaſi de manu in manum tradita, a poſterioribus Doctoribus Iudaeis repetita fuiſſe.

Multas quoque apud hoſce ſolos inuenire eſt notatas circumſtantias, vel ab aeuo Prophetarum ad ſequiora horum Doctorum tempora continuatas, vel recentiore iis adhuc memoria notas, quas ſi quis Interpretum nouerit, multam ſibi in Prophetico vel quocunque alio Biblico ſtudio accenſam eſſe lucem gaudebit, noſſe autem nuſquam melius, quam e talibus veterum Hebraeorum Commentariis licebit.

Superſedeo, hic ſaltem loci, recenſendis aliis commodis, quae Ioſephus critico Bibliorum ſtudio afferre valet, quaeque eius claſſicam in Theologorum Bibliotheca vtilitatem commendant.

Naſcitur enim mihi ſub manu quaſi nouum quoddam conſilium, dum deſcriptas modo Ioſephinorum operum praerogatiuas compluribus aliis libris quadam ſaltem in menſura communes eſſe reflecto, omnibus nimirum, quotquot ab aliis etiam veteribus Hebraeis ſcripti adhuc extant.

"Quid ſi ducto a Ioſephinis operibus initio, pararetur integra per nouas et ſimilis formae commodas editiones Bibliotheca librorum ad ſtudium Biblicum claſſicorum, quae praeter Philonem, etiam Thalmudicos libros, Chaldaicas paraphraſes, et primas quacunque in lingua factas textus Biblici recenſiones et verſiones in vna ſerie comprehenderet."

Si non cuiuis de vulgo Theologo, illi tamen, qui Theologiam ex cathedra docet, et ad perfecti ex omni parte Theologi nomen adſpirat, neceſſariam hanc Bibliothecam credo, ſed et vix vni ob horum librorum ra-

ritatem, nisi per editiones nouas prouideatur, comparandam.

Scio, rem proposui arduam, plurimi impendii, longae moraе, quaeque optanda magis, quam sperande.

Philoni quidem et ego primas post Iosephum curas dicabo, atque idem, qui nunc Iosephum, Philónem quoque suis operis et sumptibus publicabit.

Rabbinis autem, et reliquis libris, qui illos in hac, quam proposui, Biblica Bibliotheca excepturi essent, non tam facile inueniri curatorem, et redemptorem auguror; pauci sunt, quorum adhuc palato talia obsonia sapiunt, vt illis vel praeparandis vel gustandis operam et pecuniam consecrare velint.

Certe doctissimus Rabe Onoldinus Pastor a Thalmudicis libris in vernaculam linguam Alemanniae transferendis dudum hac ex ratione destitit, licet laudem plurimam hoc sibi labore parasset; sterilis enim haec et illi, et editori ob emptorum raritatem fuit visa.

Sed eleuo vocem, quam vtinam magnanimus quidam Princeps audiat qui rei Theologicae adeo bene velit, vt sumptu suo tali horum librorum collectione et recensione noua Theologicam, quam instruere coepi, Bibliothecam augeri, et praesentis lucri generose incurius, emptoribus parce licet, et tarde quocunque tempore venturis, paratam esse iubeat.

Parua quidem portio vtilitatis ex tali consilio, sicubi etiam probatum fuerit, mihi et contemporaneis meis obueniret; lente enim negotium istud cum succederet, in seros certo annos protraheretur. Gauderem tamen, si quid suadendo profecissem in bonum saltem futuri post me saeculi, quo sane Theologi suae scientiae, quos aiunt, fontes, magis, vt pie confido, quam hac mea aetate amaturi sunt.

Huius instituti autem, si quando forsan Deus illud feliciter euenire iusserit, Praesidem, et Directorem virum cuperem praefici non minorem, aut Parmensi de Rubeis in litteratura orientali inter Italos versatissimo, et hac ex

praerogatiua etiam meos inter gentiles illustri et laudatissimo, aut clarissimo Ienensis Academiae Professore Eichhornio, qui nuper descripta typis excellentissima diuque desiderata in studium V. T. introductione ostendit, quam ille prospiciat, et animo complectatur omnia, quae ad hoc studium, et ad hanc, quam adornandam suggessi, Bibliothecam pertineant; quamque sit laboris, quem negotium tale exigeret, patiens.

Sed post tot piorum desideriorum episodion ad Iosephum redeo. Hic magis adhuc ex hoc altero titulo inter libros ad studium Theologicum classicos saltem vtilissimos referri debere, mihi visus est, quod multa cognitione nostra haud indigna sine eo ignoraremus, res praesertim proximis ante Christi aduentum annis inter Iudaeos gestas, et illas quoque, quae post Biblicam Noui Test. historiam ad Synagogae et Iudaici status finem vsque agebantur.

Biblicam enim historiam hic scriptor domesticus Iudaeorum optima fide, et maxima sui tanquam optimi historici laude continuat. Illam quidem Vet. Test. a Machabaeis ad id vsque tempus, vbi cum Christo nato Euangelica historia inchoat. Et vbi haec in Actibus Apostolorum finitur, ex Iosepho rursus rerum gestarum filum reassumere et prosequi licet.

Iuuat autem plurimum ad perspiciendam Dei in ordinandis reuelatae Religionis successibus sapientiam, scire, quae in vltima periodo Ante-Messiana fuerit Iudaicae Synagogae ecclesiastica politicaque conditio, et ex tali notitia reflectere, quam fuerit bene strata venturo Messiae tunc via, et quam vere ille in plenitudine et opportunitate temporis aduenerit.

Nec minus iuuerit ad obfirmandos in Euangelica Religione Christianos, et ad conciliandos ei animos suorum aduersariorum testimonium de adimpletis Messiae circa futura Iudaeorum fata vaticiniis, quod reddit Scriptor Iudaeus, talium vaticiniorum complemento praesens, et ab omni proin suspicione remotissimus.

Certe veteres Ecclesiae Patres Iosephum proximo post Scriptores Sacros loco habuerunt, loquuntur de eo praeclare, et frequenti se eum voluisse manu, palam faciunt.

Praeterea, etsi ad Theologicum quem praestat Iosephus vsum non respexissem, laborem tamen minime poenitendum suscepisse me puto, cum scriptorem elegantissimum, graeca facundia et historico ad imitationem Thucydidis stilo nemini secundum, graecum Liuium Hieronymo dictum, nouis his typis recudi curo.

Est enim et Theologo decorum, de amoenioribus litteris bene mereri, et subseciuas illis horas dicare: triste alias sine omni earum commercio, et morosum genus hominum, Theologi.

Ego quidem temperare non possum, quin saepius cultioris litteraturae librum ex Hellade potissimum, aut veteri Latio scriptum in manibus habeam, et grauiorum studiorum asperitatem hoc quasi condimento amoenitatis mitigem, ac molliam.

Accessit his titulis, quibus Iosephus meam operam merebatur, motiuum nouum, cur editionem eius nouam parari curarem, nimia videlicet, quod mireberis, Eminentissime Domine, bonarum editionum et harum etiam duarum, quae solae extant, in exemplaribus raritas.

Nulla enim ex omnibus, quotquot ex periodo Antehudsoniana supersunt, scriptoris huius recensio, versio, editio venire amplius in censum potest, ex quo Ioannes Hudson Theol. Professor, et Proto-Bibliothecarius Bodleianus, cuius sunt et alia plurima in rem litterariam ob labores praesertim graecae litteraturae impensos merito, primus orbi erudito post multorum annorum sudorem, dedit Iosephum suis numeris absolutum, non graecum tantum, sed et nouiter latinum, ea quidem fidelitate, vt aeque textui graeco, ac latinae linguae genio eius versio omnino esset consentanea.

Diu iam ante Hudsonum displicuerat eruditis, qualis eousque extiterat Iosephus siue latinus Epiphanii,

Ruffini, Gelenii, siue secundum originarium idioma graecus; ita quidem vt melior Iosephus meliorque eius interpres communi desiderio exspectaretur, multique viri inter litteratos vere principes, circa scriptorem hunc ita parandum, vt votis communibus responderet, occuparentur, sed irrito omnes vsque ad Hudsonum conatu.

Mentis fuerat, referre integram Iosephi historiam itterariam vsque ad editionem Hudsonianam ex Ittigii ad editionem Lipsiensem primam prolegomenis, ex Ioannis Alberti Fabricii Bibliotheca graeca et ex Hudsonii ac Havercampii in suas Iosephi editiones praefationibus compilatam.

Sed mentem mutaui recordatus legis cuiusdam naturalis parsimoniae, legis, qua tanquam fundamento firma semper stabit societas, quam viri litterati inter se, imo omnes homines vnam constituunt: qua huc applicata, sancitur, vt quod in bonum litterarum molitur vnus, id cum gratitudine accipiat alter, et prout res tulerit, vel fundamentis ab eo iactis superstruat, vel aliam sibi spartam, in qua laboret, sumat. Sic enim suus cuiuis talis societatis membro constabit proprius labor, proprium negotium, proprium meritum, cum magno laboris, temporis et sumptuum compendio, fine autem manente vno omnium communi: *bonum totius promouere.*

Cum ergo extet iam celeberrimum et praestantissimum opus, Ioannis Alberti Fabricii Bibliotheca graeca, et carere eo nemo possit, qui Musas graecas amat, me peccare contra hanc legem naturalem parsimoniae credidi, si praeter extremas has tantum quasi lineas, vel quam ille de Iosepho suae Bibliothecae inseruit, litterariam historiam hic describere voluissem, vel aliam ex collecta vndecunque materia adornare.

Publicis potius rationibus magis consulam, si loco hoc nimium opportuno, quod per te, Eminentissime Domine Cardinalis, licebit, verba quaedam ad viros inter graece eruditos principes dirigam, orans, atque obtestans, vt

iuncta opera, socioque labore per aliquod tempus continuato, quidam ex iis, Heinius forsan aliquis et Harlesius, magna ambo in Musarum et litterarum elegantiorum regno nomina, huic operi Ioannis Alberti Fabricii suas curas addicant, vt emendatum, auctumque iis accessionibus, quibus inde a Bibliothecae huius ortu, litteratura graeca locupletata fuit, nouum et pluribus minori emendum pretio prodeat. Nec verendum est, ne operam perdat, si quis typographus huic renouato operi suos sumptus dicauerit.

Relatum mihi quidem ab amicis fuit, Lipsiensem nescio quem Bibliopolam id consilium versare, sed num hic rumor verus sit, mihi nondum constat.

Quocunque demum tempore id, quod publice modo exoptaui, euenturum sit, non possum non forsan vltra modum prouidus, futuros Fabricianae Bibliothecae editores admonere, vt quod ad Iosephum complendum supereſt, id ex Hauercampiana eius editione depromant. Ipse enim Fabricius libri IV. Bibliothecae suae Caput VI, quod de Flauio Iosepho inscriptum est, ad Hauercampium locupletius transmisit nouae editioni Iosephi inferendum, vbi et alia occurrent plura, ex quibus suppleatur Fabricius. Debent enim nunc et Hudsoniana et Hauercampiana Iosephi editiones in tali noua Bibliotheca in censum referri.

Ad Hudsonium redeo. Nouam quidem vir hic praeclarus anno CIↃIↃCCXX. Iosephini textus epocham cum ipsa sua morte — Iosepho enim immortuus est adhuc sub prelo sudanti — auspicatus est; sed nondum omne tulisse punctum dici poterat.

Ea enim paucis tantum prouisum erat: editio quippe ista tomis duobus maioris formae foliis in theatro Scheldoniano expressa, elegans et pro more gentis Anglicanae pretiosa, et inde non facile cuilibet comparanda, sed foliis forsan Bibliothecis publicis nata aptaque est.

Hinc sexennio post, anno nimirum CIↃIↃCCXXVI. laudatissima triga Bibliopolarum, Westenii, Luchtmanns, et

Broedelet eundem Hudſonianum Ioſephum ad typos Batauos reuocauit ſub curatela Sigeberti Hauercampii Linguae Graecae, Hiſtoriarum et Eloquentiae in Academia, quae Lugduni Batauorum eſt, Profeſſoris.

Hic operoſe ſane corraſerat vndique omnia, quae prodeſſe Ioſepho poſſent, varietates ex membranis Lycei Leidenſis praecipue, et aliis aliunde acceptis; obſeruationes et criſes variorum eruditorum in Ioſephum, et ſic poſteriore cura ac diligentia Ioſephum Hudſonianum locupletiorem ita dedit, vt ſimul ad faciliorem eius intellectum multa ſubſidia lectoribus ſuppeditarit.

Non minus tamen poſt duplicem hanc melioris Ioſephi recenſionem haec aetas noſtra noua eius editione quam maxime indiget.

Nulla enim, quod reuera mirum videri debet, ſi ad autoris inſignem vtilitatem, et ad tantum eruditorum, quo eum expetebant deſiderium reſpicio, nulla, inquam, quantum ſaltem mihi innotuit, hactenus inde ab anno CIↃIↃCCXXVI. quocunque e prelo, aut quacunque in forma eius repetitio prodiit: vnde poſt tot annorum interuallum Hauercampiani etiam Ioſephi exemplaria rariora ſunt, et vniuerſim magna huius autoris penuria inualuit.

Quamquam ſi et maior hodie eſſet Hauercampiani Ioſephi copia, iis tamen, quibus Ioſephum quam maxime familiarem eſſe vellem, nondum conſultum eſſet. Nam et ipſe Hauercampianus pro more gentis Batauae, et praecipue talium eius Editorum ſplendidus eſt, et pretioſus, pari hodie cum Hudſoniano aere venalis, et ob duorum, quibus comprehenſus eſt voluminum magnitudinem et largitatem, Oxonianis Hudſoniani Ioſephi adhuc maiorum et largiorum, ſolis maioribus Bibliothecis natus et aptus.

Neſcio quo caſu acciderit, vt eodem tempore, quo ex his, quas modo indicaui, cauſis Ioſephi editionem nouam maturandam ſerio magis cogitabam, iamque conſultis antea amicis, manum operi admouere coeperam, vir

integerrimus et sumptibus in optimos libros edendos hacteaus erogatis spectatissimus Schwickertus Lipsiensis Bibliopola, Iosephum Hauercampianum suo prelo subiiciendum simul cogitaret.

Ille de meo circa Iosephum consilio, nescio vnde certior factus, humanissimis litteris me inuitauit vt ad scriptorem hunc edendum secum societatem inirem.

Ego lubens viro bono dexteram dedi: non enim sine omine bono in eadem circa Iosephum reimprimendum cogitatione et eodem quidem tempore ambo conuenimus: et propositam societatem inii, eo pacto, vt qualem ego nunc Iosephum prodire vellem, delinearem schema, ad quod suis eum sumtibus exprimendum curaturus sit Schwickertus.

Quorsum haec? vt intelligas, Eminentissime Cardinalis, quo fato meus hic Iosephus non Wirceburgi, quam vrbem meam patriam illi natalem esse primo destinaram, sed Lipsiae e Schwickertiano prelo hac noua palingenesia in lucem prodeat.

Schema autem ipsum huius Iosephi noui Lipsiensis integri hic in primo volumine quasi in fronte, tuis oculis, Amplissime Cardinalis, et perspicaci iudicio subnitto, hisce punctis delineatum.

I. Noua ista Lipsiensis Iosephi editio Hauercampiani textus cum Hudsoniana recensione prius collati, et a mendis correcti repetitio est.

II. Formam habet Enchiridii, charta in octo plagulas complicata; hanc formam tam ratio commoditatis, quam mos, gustusque temporis imperauit.

III. Originali graeco textui latina ex latere versio respondet; id in gratiam eorum factum, quibus latinae magis quam graecae linguae assuetis Iosephi lectio tamen procua vel iucunda est.

IV. Sine varietatibus lectionum et fine philologicis notis textus nudus et simplex comparet. Non enim haec ad faciliorem ipsius textus intelligentiam subsidia ab omnibus desiderantur: imo si ipsi statim textui quam in pagina

ſubiiciuntur, indices talium notarum litterae ipſi textui inſertae morantur lectionem ſaepius, nec continuam eſſe ſinunt.

Non deero tamen iis, quos talia iuuant. Integrum enim ex diuite penu tam variantium lectionum, quam aliorum talium ſubſidiorum quam Hudſonius collegerat, et Hauercampius auxerat, apparatum philologico-criticum inſtruam et ſingulari volumine ipſi textui Ioſephinorum operum, vbi omnis fuerit feliciter finitus, ſubiungam.

In ordinando autem hoc apparatu ad commoditatem rurſus, et ad neceſſitatem quandam vel praecipuam vtilitatem reſpiciam: ad primam quidem, vt ipſum ordinem librorum, capitum et minutarum ſectionum ſequuturus ſim, hucque relaturus omnia, quae colligere potui, vt ſuo quaeque loco extent, etiam ea quae Hauercampius ſeparatim in fine Tom. II. collocauit, cum opere ſuo iam maximam partem impreſſo, ea primum nactus fuerit.

Ad neceſſitatem autem et vtilitatem ideo reſpicere neceſſum erit, ne inutiliter operam meam collocem annotandis, et in cenſum referendis variantibus lectionibus etiam iis, quae otioſae minutorum Criticorum et Philologorum curioſitati potius placent, quam lectorem de vera lectione et genuino textus ſenſu ſollicitum iuuant; tales mihi videntur illae, quae et Hudſonius adnotauit circa verum autoris nomen: Ιωσηπος, an Ιωσηππος, Φλαβιος, an Φλαυιος an Φλαυιος ſcribendum ſit.

Concludam hunc apparatum philologico-criticum indice vocum graecarum omnium, queis Ioſephus eſt vſus. Indicem talem vtiliſſimum iudico iis, qui linguae graecae profunda ſcrutari, diuitias eius aeſtimare, earundem vocum vim multiplicem, et varium apud eundem, vel diuerſos ſcriptores, vſum negotio quidem facili noſſe cupiunt.

Vnde horum nomine rogo omnes, qui graecos autores vnquam edituri ſunt, vt idem officium beneuole exhibeant, talemque et ipſi ſubiiciant ſuo autori indicem.

V. Aristeae de legis diuinae ex Hebraica lingua in Graecam translatione per LXX Interpretes facta, historiam integram, cuius Iosephus breuiorem tantum epitomen duodecimo Antiquitatum libro refert, appendicis loco Iosephinis operibus ex Hauercampio addam.

VI. Non putem autem me eum in hoc quoque sequi debere, vt cum quadam prodigalitate sicut ille, libro de Machabaeis praeter vnam e latere versionem latinam, quam vulgarem nunc vocare liceat, adiiciam duplicem alteram, vnam Franciſci Combefisii, Desid. Erasmi Roterod. alteram, quae, vti hic ipse interpres fatetur, non tam genuina, fideliſque translatio graeci textus, qui scribenti ne quidem ad manum fuerat, quam veteris iam versionis latinae emendatio, et paraphrasis est, quaeque, si huius quoque quis auidus esset, alias iam impressa inueniri facile poterit.

VII. Demum ne quis posthac tam facile Hauercampianum Iosephum desideret, aut eo indigeat, praeter illum philologico-criticum apparatum, adornabo adhuc alium historico-criticum, aut pragmaticum forte, si quis eum dicere malit: nec dum enim mecum ipse de nomine conueni: qualis autem futurus sit, optime ex his, quos in eo instruendo sequar, canonibus, tanquam suo prognostico patescet.

1. Huc, ceu in promptuarium conferam, quotquot reperire licuit, subsidia ad eruendam, vel diiudicandam Iosephi mentem, quae variis in locis aut recondita latet, aut crisin quandam patitur; nefas enim mihi videtur, nouitios etiam scientiarum candidatos — nam hunc mihi scopum nouae Iosephi editionis proposui — ad huius scriptoris aditum vocare, nec expertos illos viros tanquam comites addere, et duces, qui diu ante in rimando Iosepho occupati, se sponte, dum meditationes suas scriptas reliquerunt, comites et duces offerunt.

Erit autem mihi dies talium subsidiorum copia. Non solum enim magna cum prouidentia congessit plurima vltimus Iosephi editor Hauercampius, sed et ab eo tempore

multi inter eruditos vel data opera in Ioſephum ſunt commentati, vel nata occaſione, ſuum de eo iudicium tulere.

Nec timeo, ne tam facile me quid fugiat, quod ex hac claſſe ſubſidiorum in hunc apparatum referendum eſſet. Monebunt enim amici, quos mei huius conſilii participes iam feci, quoſque talis apparatus priuſquam Publico tradatur, arbitros conſtituam.

Fuerunt, qui ſponte ſua non parcas Symbolas mihi promiſere. Eſt inter alios Schwinfurtenſis Gymnaſii Conrector M. Bundſchuius, vir qui nullum melioris notae librum ad ſacram praeſertim et elegantem litteraturam pertinentem praeterit, quique multo cum iudicio ac pari ſedulitate ſibi in futurum vſum notat ea, quae legenti notatu digna occurrunt.

In hunc nuper, cum autumnalibus feriis ruſticatum iueram, bona mea, et Ioſephi mei fortuna incidi. Is pro ea qua eſt, humanitate totam ſuam Ioſephinam ſupellectilem multa lectione et induſtria collectam mihi libentiſſime obtulit, quod ſine inſigni ingratitudinis nota tranſinittere non potui.

Et ſi quid forſan in Bibliotheca Boſii, qui et ipſe ſe olim edendo Ioſepho accinxerat, propoſiti autem poſtea poenitens a coepto, neſcio qua de cauſa deſiterat, extat, quod nemo adhuc huius ſcriptoris editor, vel commentator in rem ſuam adhibuerat, meo id apparatui exinde ſpero acceſſurum eſſe.

Eſt enim Boſiana Bibliotheca nunc pars quaedam publicae in Academia Ienenſi Bibliothecae; et qui illi praeeſt, clariſſimus Müllerus vir eſt humaniſſimus et optimus; talem ego eum iam ante quadriennium, cum illuc relaxandi animi, et ſimul acquirendae eruditionis cauſa peregre profectus eſſem, expertus fui: omnes enim tunc matutinas horas in hoc Fano Muſarum et ſcientiarum, meae curioſitati conſecrauerat vir hic optimus, et humaniſſimus.

Profitentur etiam praeter hunc ibi viri adhuc aliquot,

qui mihi et litterariis meis laboribus satis bene voluit, et mihi in tali genere laboris suas suppetias ferre humanissime polliciti sunt.

2. In adornando ex talibus subsidiis apparatu, quam maxime etiam legis parsimoniae rationem habebo. Hunc mihi canonem profusae Hauercampii diligentiae et prodigalitati e diametro oppositum constitui, qui non tam apparatum quendam rerum ad Iosephum spectantium lectoribus vtilem volumini secundo sui Iosephi iunxit, quam corpus integrum omnium ad quasuis eius editiones, praefationum, dedicationum etiam, dissertationum, tractatuum criticorum in hunc scriptorem &c. vbi partim lectori multa proponuntur, quae scire nulla refert, et legisse poenitebit; partim res eaedem saepius inutiliter repetuntur.

Vi huius parsimoniae legis, et positi a me canonis, ego non nisi res graues, et quae sunt alicuius ad intelligendum et interpretandum Iosephum momenti, cum summo selectu hunc in apparatum congeram, hasque sine ambagibus, et inuolucris, quasi nucleum fracto cortice proponam. Igitur non libellos vel dissertationes integras hic describam, sed paucis tantum verbis varias autorum opiniones, eorumque momenta et rationes indicabo.

3. Collecta haec vndecunque adiumenta sub certos cogam titulos eo ordine dispensatos, qui naturalior fuerit visus, et quem ipse Iosephus suggesserit, vt sic vna velut in tabula diuersorum eruditorum de eadem re vel concordia, vel dissentientia iudicia intueri liceat.

Talis erit nouus, quem curandum suscepi, Iosephus Flauius. Nihil, quod porro in eum praefarer, modo mentem subit, nisi hoc solum, quod auspicatiori non potuerit frontispicio insigniri volumen eius primum, vestibulum quasi totius huius excellentissimi scriptoris, quam nomine tuo, Eminentissime Cardinalis!

Quod vt fieret, dum indulsisti, nouam gratiam tuis in me meritis addidisti, negare id te non posse meo in te amori, rescribens.

Vtinam daret id votis meis propitium Numen, vt quam tibi nouam propterea debeo, gratitudinem, non epistola quadam interprete, sed coram aliquando possem exhibere, repetens Italiam mihi charam, et tot dulces rursus ibi inuisens amicos.

Interim dum ego his votis meis immorabor, forsan vanis, vale sospes semper, et faue mihi, Eminentissimae tuae Dignitatis, imo magis Pietatis cultori deuotissimo, Tu, o inter amicos et fautores meos multos, delicium et grande decus meum.

Wirceburgi
ex Musaeo
ipsis Idibus Septembribus
CIↃIↃCCLXXXI.

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ,γωλγ΄.

α΄. Προοίμιον περὶ τῆς ὅλης πραγματείας.
β΄. Η τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων.
γ΄. Περὶ τοῦ γένους Ἀδάμ, καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἐθνῶν τῶν μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ.
δ΄. Ὡς ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον Νῶε, σωθεὶς ἐν λάρνακι μετὰ τῶν συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῇ Σινάρ πεδίῳ.
ε΄. Ὡς πύργος, ὃν καὶ παῖδες αὐτοῦ ἐφ' ὕβρει τοῦ Θεοῦ ᾠκοδόμων, κατέπεσεν· καὶ ὡς τὰς φωνὰς αὐτῶν μετέβαλεν· καὶ ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ τοῦτο γέγονε, Βαβυλὼν ἐκλήθη.
ς΄. Ὡς οἱ Νῶε ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκάκωσαν.
ζ΄. Ὅτι τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων προσηγορεύθη.
η΄. Πῶς Ἀβραμος ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς κατέσχε τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νῦν δὲ Ἰουδαίαν λεγομένην.
θ΄. Ὅτι, λιμοῦ τὴν Χαναναίαν κατειληφότος, εἰς Αἴγυπτον ἀνῆρεν [Ἀβραμος·] καὶ διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ἐπίσω.
ι΄. Ἥττα Σοδομιτῶν, Ἀσσυρίων ἐπιστρατευσάντων αὐτοῖς.
ια΄. Ὡς Ἀβραμος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους ἐπιστρατεύσας ἐνίκησεν. καὶ τοὺς τὰ αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβεν, ἀφείλετο.
ιβ΄. Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεστρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.
ιγ΄. Περὶ Ισμαήλου τοῦ Ἀβράμου, καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ Ἀράβων.
ιδ΄. Περὶ Ἰσάκου δς ἦν γνήσιος Ἀβράμου παῖς.
ιε΄. Περὶ Σάρρας τῆς τοῦ Ἀβράμου γυναικὸς, καὶ πῶς τὸν βίον κατέστρεψεν.
ις΄. Ὡς ἐκ Χετούρας, Ἀβράμῳ γαμηθείσης, τὰ τῶν Τραγλοδυτῶν Ἀβράμου ἔθνος ἐγεννήθη.
ιζ΄. Περὶ τῆς Ἀβράμου τελευτῆς.
ιη΄. Περὶ τῶν Ἰσάκου υἱῶν, Ησαύ καὶ Ιακώβ, καὶ γενέσεως αὐτῶν καὶ διατροφῆς.
ιθ΄. Ιακὼβ φυγὼν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ τὸν ἐκ τἀδελφοῦ φόβον· καὶ ὡς γήμας ἐκεῖ, καὶ δώδεκα γεννήσας παῖδας, πάλιν εἰς τὴν Χαναναίαν ἐπανῆλθεν.
κ΄. Ὡς Ισακος τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER PRIMVS

Qui continet tempus annorum MMM. DCCC. XXXIII

1. PRooemium, *operis vniuerſi rationem reddens.*
2. *Mundi conſtitutio, et Elementorum diſpoſitio.*
3. *De poſteritate Adami, et decem ab eo aetatibus vſque ad diluuium.*
4. *De diluuio; et quomodo Noë, in arca cum familia ſeruatus, habitauit in campo Seinaar.*
5. *Quomodo turris, quam filii eius in contumeliam Dei exſtruxerunt, corruit; vt linguas ſuas mutarunt; atque vt locus, vbi hoc euenit, Babylon appellatus eſt.*
6. *Quomodo Noë poſteri per totum terrarum orbem ſedes ſibi occupauerunt.*
7. *Quod gentes ſingulae a ſuis auctoribus nomina traxerint.*
8. *Quomodo Abrahamus generis noſtri auctor, e Chaldaeorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chananaeam, quae nunc Iudaea dicitur.*
9. *Quod, fame Chananaeam premente, Abrahamus in Ægyptum eſt profectus: et ibi aliquantiſper commoratus, retro vnde venerat eſt reuerſus.*
10. *Sodomitarum clades ab Aſſyriis accepta.*
11. *Quomodo Abrahamus, Aſſyrios aggreſſus, tam captiuos quam reliquam praedam victor reduxit.*
12. *Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit flagitiis eorum offenſus.*
13. *De Iſmaële Abrahami filio, eiuſque poſteris Arabibus.*
14. *De Iſaco Abrahami filio legitimo.*
15. *De Sara Abrahami coniuge, eiuſque obitu.*
16. *Quomodo e Chetura, Abrahamo nupta, Troglodytarum gens nata eſt.*
17. *De obitu Abrahami.*
18. *De Iſaci filiis, Eſauo et Iacobo; et natiuitate eorum.*
19. *De Iacobo, metu fratris, in Meſopotamiam profugo: et vt vxorem illic duxit, et, duodecim procreatis filiis, rurſum in Chananaeam reuertitur.*
20. *Mors Iſaci atque ſepulcura eius in Hebrone.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ,γωλγ΄.

FLAVII JOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER PRIMVS.

Qui continet tempus annorum MMM. DCCC. XXXIII.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟΙΣ τὰς ἱστορίας συγγράφειν βυλομένοις ἓ μίαν, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ὁρῶ τῆς σπουδῆς γινομένην αἰτίαν· ἀλλὰ πολλὰς, καὶ πλείσον ἀλλήλων διαφερούσας. τινὲς μὲν γὰρ, ἐπιδεικνύμενοι λόγων δεινότητα, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς θηρώμενοι δόξαν, ἐπὶ τοῦτο τῆς παιδείας τὸ μέρος ὁρμῶσιν· ἄλλοι δὲ, χάριν ἐκείνοις φέρονῆες περὶ ὧν τὴν ἀναγραφὴν εἶναι συμβέβηκε, τὸν εἰς αὐτὴν πόνον καὶ παρὰ δύναμιν ὑπέσησαν· εἰσὶ δὲ οἵτινες ἐβιάσθησαν ὑπ' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀνάγκης, οἷς πρατομένοις παρέτυχον, ταῦτα γραφῇ δηλῶσαι περιλαβεῖν· πολλοὺς δὲ καὶ χρησίμων μέγεθος πραγμάτων, ἐν ἀγνοίᾳ κειμένων, πρέπτρεψε τὴν περὶ αὐτῶν ἱστορίαν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν ἐξενεγκεῖν. τούτων δὴ τῶν προειρημένων αἰτιῶν αἱ τελευταῖαι δύο κάμοὶ συμβεβήκασι. τὸν μὲν γὰρ πρὸς τοὺς Ρωμαίους πόλεμον ἡμῖν τοῖς Ιουδαίοις γενόμενον, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ πράξεις, καὶ τὸ τέλος οἷον ἀπέβη, πεῖρα μαθὼν, ἐβιάσθην ἐκδιηγήσασθαι, διὰ τοὺς ἐν τῷ γράφειν λυμαινομένους τὴν ἀλήθειαν.

β'. Ταύτην δὲ τὴν ἐνεστῶσαν ἐγκειρίσιμα πραγματείαν, νομίζων ἅπασι Φανεῖσθαι τοῖς Ελλησιν ἀξίαν σπουδῆς. μέλλει γὰρ περιέξειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογίαν, καὶ τὴν διάταξιν τοῦ πολιτεύματος ἐκ τῶν Εβραϊκῶν μεθηρμηνευμένην γραμμάτων. ἤδη μὲν ἓν καὶ πρότερον διενοήθην, ὅτε τὸν πόλεμον συνέγραφον, δηλῶσαι· τίνες ὄντες ἐξ ἀρχῆς οἱ Ιουδαῖοι, καὶ τίσι χρησάμενοι τύχαις, ὑφ' οἵῳ τε παιδευθέντες νομοθέτῃ τὰ πρὸς θεοσέβειαν καὶ τὴν ἄλλην ἄσκησιν ἀρετῆς· πόσους τε πολέμους ἐν μακροῖς πολεμήσαντες χρόνοις, εἰς τὸν τελευταῖον ἥκοντες πρὸς Ρωμαίους κατέσησαν. ἀλλ' ἐπεὶ μείζων ἦν ἡ τοῦδε τοῦ λόγου περιβολὴ, καθ' αὐτὸν ἐκεῖνον χωρίσας ταῖς ἰδίαις ἀρχαῖς αὐτοῦ καὶ τῷ τέλει τὴν γραφὴν συνεμέτρησα. χρόνος δὲ προοίσ-

PROOEMIVM.

AD ſcribendas hiſtorias qui ſe conferunt, eos non vnam nec eandem ſtudii ſui cauſam rationemque habere video: ſed plures, eaſque plurimum inter ſe differentes. Quidam enim, vt eloquentiam oſtentent, gloriamque ex ea captent, ad hoc diſciplinae genus feruntur: alii vero, vt illis gratificentur, de quibus ſcriptionem inſtitutam eſſe contigit, plus in ea laboris, quam vel ferre valuere, ſuſceperunt: ſunt quos ipſa rerum neceſſitas adduxit, vt quibus gerendis interfuerant, eas ſcripto complectentes memoriae proderent: multos etiam magnitudo rerum vtilium, in obſcuro latentium, perpulit, vt narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex his iam dictis cauſis poſtremae duae mihi obtigerunt. Bellum enim, quod nos Judaei cum Romanis habuimus, ac res eo geſtas, ac quem euentum nactae ſunt, experientia cognoſcens, ediſſerere coactus ſum, vt eos reuincerem, qui ſcriptis ſuis veritatem deprauarunt.

2. Praeſens vero opus aggreſſus ſum, ratus Graecis omnibus viſum iri induſtria dignum. Comprehendet enim vniuerſam noſtram Antiquitatem, et reipublicae conſtitutionem, ex Hebraïcis literis tranſlatam. Cogitaueram equidem et ante, iam tum quum Hiſtoriam Belli ſcriberem, docere; qui à prima origine Judaei, quam varia fortuna vſi, et ſub quali Legiſlatore ad cultum Dei caeteraſque virtutes inſtituti, quibuſque bellis per tot ſaecula geſtis, inuiti ad poſtremum contra Romanos bellum ſint pertracti. Sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, ſeorſim illud in opere ei proprie dicato exorſus uſque ad finem ſuum perduxi. Procedente dein tempore, ſicut

τος, ὅπερ Φιλεῖ τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι διανοουμένοις, ἔκνος μοὶ καὶ μέλλησις ἐγίνετο τηλικαύτην μετενεγκεῖν ὑπόθεσιν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ ξένης διαλέκτῳ συνήθειαν. ἦσαν δέ τινες οἱ πόθῳ τῆς ἱστορίας ἐπ' αὐτὴν με πρῦτερον· καὶ μάλιστα δὴ πάντων Επαφρόδιτος, ἀνὴρ ἅπασαν μὲν ἰδέαν παιδείας ἠγαπηκὼς, διαφερόντως δὲ χαίρων ἐμπειρίαις πραγμάτων. ἅτε δὴ μεγάλοις μὲν αὐτὸς ὁμιλήσας πράγμασι καὶ τύχαις πολυτρόποις, ἐν ἅπασι δὲ θαυμαστὴν ἐπιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχὺν, καὶ προαίρεσιν ἀρετῆς ἀμεταχίνητον. τούτῳ δὴ πειθόμενος, ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν δυναμένοις συμφιλοκαλοῦντι, καὶ ἐμαυτὸν αἰσχυνόμενος, εἰ δόξαιμι ῥαθυμίᾳ πλέον ἢ τῷ περὶ τὰ κάλλιστα χαίρειν πόνῳ, προθυμότερον ἐπερρώσθην. ἔτι κἀκεῖνο πρὸς τοῖς εἰρημένοις λογισάμενος ὡ παρέργως, περί τε τῶν ἡμετέρων προγόνων, οἳ μεταδιδόναι τῶν τοιούτων ἤθελον, καὶ περὶ τῶν Ελλήνων, εἴ τινες αὐτῶν γνῶναι τὰ παρ' ἡμῖν ἐσπούδασαν.

γ'. Εὗρον τοίνυν, ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλεὺς περὶ παιδείαν καὶ βιβλίων συναγωγὴν σπουδάσας, ἐξαιρέτως ἐφιλοτιμήθη τὸν ἡμέτερον νόμον, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν διάταξιν τῆς πολιτείας, εἰς τὴν Ελλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν· ὁ δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων ὑδενὸς ἀρετῇ δεύτερος Ελεάζαρος, τῷ προειρημένῳ βασιλεῖ ταύτης ἀπολαῦσαι τῆς ὠφελείας οὐκ ἐφθόνησε· πάντως ἀντειπὼν ἂν εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν, τὸ μηδὲν ἔχειν τῶν καλῶν ἀπόῤῥητον. καὶ ἐμαυτῷ δὴ πρέπειν ἐνόμισα, τῷ μὲν ἀρχιερέως μιμήσασθαι τὸ μεγαλόψυχον· τῷ βασιλεῖ δὲ πολλὰς ὁμοίως ὑπολαβεῖν καὶ νῦν εἶναι φιλομαθεῖς· ὑδὲ γὰρ πᾶσαν ἐκεῖνος ἔφθη λαβεῖν τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα τὰ τῷ νόμῳ παρέδοσαν οἱ μεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν. μυρία δέ ἐσι τὰ δηλούμενα διὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ πεντακισχιλίων ἐτῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς περιειλημμένης· καὶ παντοῖαι μέν εἰσι παράλογοι περιπέτειαι, πολλαὶ δὲ τύχαι πολέμων, καὶ στρατηγῶν ἀνδραγα-

vſu venit iis qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quaedam ac ſegnities mihi inceſſit, tantam materiam in alienam et peregrinam linguam traducturo. ſed fuerunt qui hiſtoriae deſiderio ad opus me adhortabantur, et prae cunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis diſciplinarum, tum vero rerum geſtarum notitiae in primis auidus; vt qui ipſe, in maximis negotiis et variis fortunae caſibus verſatus, in omnibus eximiam naturae indolem, ſtudiumque veritatis inconcuſſum prae ſe tuliſſet. Huic igitur morem gerens, aſſiduo cunctorum vtile aliquid et honeſtum molientium fautori, pudefactuſque videri ignauiam ſpecioſiſſimo labori anteponere, vires animumque recepi. Accedit quod et illud mecum etiam atque etiam reputaueram, quod maiores olim noſtri exteris ſua benigne communicare voluerint, et Graecorum nonnulli res noſtras cognoſcendi ſtudio flagrarint.

3. Comperiebam vtique quod Ptolemaeorum ſecundus, rex maxime diſciplinis libriſque colligendis deditus, magnopere contenderit Legem noſtram reique publicae ex ea conſtitutionem in Graecum ſermonem transferri; quodque Eleazarus, qui virtute non inferior erat quam quiſquam noſtrorum Pontificum, hanc Regi iſti non inuiderit vtilitatem: reclamaturus omnino, niſi mos patrius nobis exſtitiſſet, res bonas et honeſtas celare neminem. Proinde et mihimet conuenire putaui, vt et Pontificis noſtri imitarer magnanimitatem, et hodie quoque permultos diſcendi cupiditate Regis illius ſimiles eſſe exiſtimarem. Neque enim totam Scripturam accipere illi contigit, ſed Legem ſolam ei tradiderunt, qui ad eam interpretandam miſſi fuerant Alexandriam. Sunt autem innumera Sacris literis prodita, vt quae quinque millium annorum hiſtoriam in ſe complectantur; et diuerſi quidem in his inopinati caſus, varia belli fortuna, multa Imperatorum praeclara facinora, multaeque Rerumpublicarum mutationes. In vniverſum autem ex hac potiſſimum hiſtoria legentibus li-

θίαι, καὶ πολιτευμάτων μεταβολαί. τὸ σύνολον δὲ μάλιστά τις ἂν ἐκ ταύτης μάθοι τῆς ἱστορίας, ἐθελήσας αὐτὴν διελθεῖν, ὅτι μὲν τοῖς Θεοῦ γνώμῃ κατακολουθοῦσι, καὶ τὰ καλῶς νομοθετηθέντα μὴ τολμῶσι παραβαίνειν, πάντα κατορθώματα πέρα πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας πρόκειται παρὰ Θεοῦ· καθ' ὅσον δ' ἂν ἀποστῶσι τῆς τούτων ἀκριβοῦς ἐπιμελείας, ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πόριμα, τρέπεται δ' εἰς συμφορὰς ἀνηκέστους, ὅ, τι ποτ' ἂν, ὡς ἀγαθὸν, θρᾶν σπεύδασιν. ἤδη τοίνυν τοὺς ἐντευξομένους τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ τὴν γνώμην Θεῷ προσανέχειν, καὶ δοκιμάζειν τὸν ἡμέτερον νομοθέτην, εἰ τήν τε φύσιν αὐτοῦ ἀξίως κατενόησε, καὶ τῇ δυνάμει πρεπούσας ἀεὶ τὰς πράξεις ἀνατέθηκε, πάσης καθαρὸν τὸν περὶ αὐτοῦ φυλάξας λόγον τῆς παρ' ἄλλοις ἀσχήμονος μυθολογίας· καίτοιγε, ὅσον ἐπὶ μήκει χρόνου καὶ παλαιότητι, πολλὴν ἔχων ἄδειαν ψευδῶν πλασμάτων. γέγονεν γὰρ πρὸ ἐτῶν δισχιλίων, ἐφ' ὅσον πλῆθος αἰῶνος αὐτὸς οἱ ποιηταὶ τὰς γενέσεις τῶν Θεῶν, μήτιγε τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις, ἢ τὰς νόμους ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν. τὰ μὲν οὖν ἀκριβῆ τῶν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς προϊόντων ὁ λόγος κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν σημανεῖ· τοῦτο γὰρ διὰ ταύτης ποιήσειν τῆς πραγματείας ἐπηγγειλάμην, οὐδὲν προσθεὶς, οὐδ' αὖ παραλιπών.

δ'. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πάντα σχεδὸν ἐκ τῆς τοῦ νομοθέτου σοφίας ἡμῖν ἀνήρτηται Μωϋσέως, ἀνάγκη μοι βραχέα περὶ ἐκείνου προειπεῖν, ὅπως ἂν μή τινες τῶν ἀναγνωσομένων διαπορῶσιν, πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος, περὶ νόμων καὶ πράξεων ἔχων τὴν ἀναγραφὴν, ἐπὶ τοσοῦτον φυσιολογίας κεκοινώνηκεν. ἰστέον ἔν ὅτι πάντων ἐκεῖνος ἀναγκαιότατον ἡγήσατο, τῷ καὶ τὸν ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν καλῶς, καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν, πρῶτον Θεοῦ φύσιν κατανοῆσαι, καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐκείνου θεατὴν τῷ νῷ γενόμενον, ἵνα παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμεῖσθαι, καθ' ὅσον οἷόν τε, καὶ πειρᾶσθαι κατακολουθεῖν. ἵνα γὰρ αὐτῷ ποτ' ἂν γενέσθαι νῦν ἀγαθὸν τῷ νομοθέτῃ ταύτης ἀπολειπομένῳ τῆς θέας, ἵνα τῶν γραφησομένων εἰς ἀρετῆς λόγον ὠφὴν ἀποβήσεσθαι τοῖς λαβοῦσιν, εἰ μὴ

ett cognoſcere, quod his qui Dei voluntati obſequuntur, et leges bene latas tranſgredi verentur, omnia proſpere ſuccedunt ſupra quam credi poſſit, eoſque felicitatis manet à Deo praemium: in quantum vero ab illarum diligenti obſeruatione diſcedant, inextricabilia euadunt quae alias facilia; et quicquid vnquam, iuſtum licet, agere inſtituerunt, in inſanabiles deſinit calamitates. Iam itaque lecturos haec volumina adhortor, vt Deo mentem adhibeant, et Legiſlatorem noſtrum probent, an naturam eius, vt par eſt, conſideraverit, et virtuti eius conuenientes ſemper operationes aſſignarit, narrationem de eo puram ab omni, qualis apud alios eſt, fabularum vanitate conſeruans: tametſi, quantum ad longitudinem temporis rerumque vetuſtatem attinet, impune poterat quaelibet mendacia confingere. Natus enim eſt ante annos bis mille, cum ad tot retro ſaecula etiam poëtae ne Deorum quidem ſuorum natales, nedum mortalium res geſtas, aut leges referre auſi fuerint. Sed haec omnia procedens oratio accurate ſuo quaeque ordine docebit: ita enim nos hac in re facturos eſſe polliciti ſumus, neque ſubtrahendo quicquam, neque adiiciendo.

4. Caeterum quoniam ferme omnia pendent à Moyſis Legiſlatoris ſapientia, neceſſe habeo paucis de illo praefari, ne quem forte legentium cogitatio ſubeat, quî factum ſit, vt, quum operis inſcriptio leges latas et res geſtas polliceatur, tam multa ad naturae cognitionem ſpectantia ei inſeruerimus. Sciri igitur oportet, quod vir ille ante omnia neceſſarium duxerit, vel vitam ſuam recte inſtituturo, vel aliis leges poſituro, vt in primis Dei naturam conſideraret, atque ita, poſtquam opera eius animo contemplatus eſt, exemplar omnium optimum pro ſua virili imitari et ſectari conaretur. Nam abſque hac ſpeculatione, nec Legiſlator ipſe erit bona vnquam mente praeditus, neque ſcripta eius aliquid apud accipientium animos ad virtutem mo-

πρὸ παντὸς ἑτέρου διδαχθεῖεν, ὅτι πάντων πατήρ τε καὶ δεσπότης ὁ Θεὸς ὢν, καὶ πάντα ἐπιβλέπων, τοῖς μὲν ἑπομένοις αὐτῷ δίδωσιν εὐδαίμονα βίον, τοὺς ἔξω δὲ βαίνοντας ἀρετῆς μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς. τοῦτο δὴ παιδεύσας Μωϋσῆς βεληθεὶς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, τῆς τῶν νόμων θέσεως ἐκ ἀπὸ συμβολαίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἤρξατο τοῖς ἄλλοις παραπλησίως· ἀλλ' ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν τοῦ κόσμου κατασκευὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγὼν, καὶ πείσας ὅτι τῶν ἐπὶ γῆς ἔργων τοῦ Θεοῦ τὸ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, ὅτε πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἔσχεν ὑπακούοντας, ῥαδίως ἤδη περὶ πάντων ἔπειθεν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις ἐξακολουθήσαντες, τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς Θεοὺς τῷ λόγῳ τὴν αἰσχύνην μετέθησαν, καὶ πολλὴν ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν. ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχοντα τὸν Θεὸν ἀποφήνας, ὡήθη δεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνης πειρᾶσθαι μεταλαμβάνειν· καὶ τοὺς μὴ ταῦτα φρονοῦντας μηδὲ πιστεύοντας ἀπαραιτήτως ἐκόλασε. πρὸς ταύτην οὖν τὴν ὑπόθεσιν ποιεῖσθαι τὴν ἐξέτασιν, τοὺς ἀναγνωσομένους παρακαλῶ. φανεῖται γὰρ σκοπουμένοις ὅτως, ἐδὲν ὅτ' ἄλογον αὐτοῖς, ὅτε πρὸς τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνάρμοστον. πάντα γὰρ τῇ τῶν ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν· τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου δεξιῶς, τὰ δὲ ἀλληγοροῦντος μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ' ἐξ εὐθείας λέγεσθαι συνέφερε, ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. τοῖς μέντοι βουλομένοις καὶ τὰς αἰτίας ἑκάστων σκοπεῖν, πολλὴ γένοιτ' ἂν ἡ θεωρία καὶ λίαν φιλόσοφος· ἣν ἐγὼ νῦν μὲν ὑπερβαλοῦμαι, θεοῦ δὲ διδόντος ἡμῖν χρόνον, πειράσομαι μετὰ ταύτην γεάψαι τὴν πραγματείαν. τρέψομαι δὲ ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη τῶν πραγμάτων, μνησθεὶς πρότερον ὧν περὶ τῆς τοῦ κόσμου κατασκευῆς εἶπε Μωϋσῆς. ταῦτα δ' ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις εὗρον ἀναγεγραμμένα· ἔχει δὲ ὅτως·

menti habebunt; nisi ante omnia edocti sint, quod Deus, cum sit parens omnium ac dominus, et vniuersa intueatur, sibimet obedientes vita donat beata, à virtute autem digredientes maximis circumdat calamitatibus. Moyses itaque, hac doctrina ciues suos volens instituere, non à pactis aut conuentis et mutuo circa haec iure leges auspicatus est, similiter atque alii: sed mentes eorum ad Deum mundique fabricam contemplandam attollens, fidemque faciens quod in terris pulcherrimum Dei opus simus homines; cum iam ad pietatem haberet obsequentes, de caeteris omnibus eis facillime persuasit. Alii namque Legislatores, fabulas sequuti, pudenda hominum peccata ad Deos verbis transtulerunt, multamque dederunt improbis semet excusandi materiam. at noster Legislator, ostenso Deum virtutem habere puram et defaecatam, homines summa ope niti oportere censuit, vt de ea participent: in eosque, qui neque sapiunt haec neque credunt, seuere admodum animaduertit. Ad hoc igitur praescriptum lectores obsecro vt haec nostra examinare velint. Sic enim considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei maiestati, eiusque erga homines amori parum congruum esse videbitur. Nam omnia summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt dispositа: nonnulla scite quidem innuente Legislatore, alia autem exprimente allegorice cum dignitate; quaecunque vero directe proponere vtile erat, ea plane et disertim explicante. Horum causas si cui in animo est sigillatim perpendere, ei multa suborietur contemplatio et valde philosophica: quam in aliud tempus differre mecum statuo. Quod si Deus longiorem aetatem concesserit, opere hoc absoluto ad illa quoque perscribenda aggrediar. Nunc vero memet ad rerum narrationem conuertam, vbi paucula de mundi fabrica ex verbis Moysaicis praelibauero. Haec autem in Sacris literis scripta reperiebam: atque ita se habent.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α.

Η τῦ κόσμυ σύςασις, καὶ διάςασις τῶν ςοιχείων.

ΕΝ ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν ὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ταύτης δ' ὑπ' ὄψιν ἐκ ἐρχομένης, ἀλλὰ βαθεῖ μὲν κρυπτομένης σκότει, πνεύματος δ' αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιθέοντος, γενέσθαι φῶς ἐκέλευσεν ὁ Θεός. καὶ γενομένυ τῦτυ, καταυοήσας τὴν ὅλην ὕλην, διεχώρισε τό τε φῶς καὶ τὸ σκότος. καὶ τῷ μὲν, ὄνομα ἔθετο νύκτα, τῷ δὲ, ἡμέραν ἐκάλεσεν· ἑσπέραν τε καὶ ὄρθρον, τὴν ἀρχὴν τῦ φωτὸς καὶ τὴν ἀναπαυσιν προσαγορεύσας. καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη ἡμέρα· Μωϋσῆς δ' αὐτὴν μίαν εἶπε. τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς μέν εἰμι ἀποδῦναι καὶ νῦν· ἐπεὶ δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων ἰδία συγγραψάμενος παραδώσειν, εἰς τότε καὶ τὴν περὶ αὐτῆς ἑρμηνείαν ἀναβαλλῦμαι. μετὰ δὴ τῦτο, τῇ δευτέρα τῶν ἡμερῶν τὸν ὐρανὸν τοῖς ὅλοις ἐπιτίθησιν· ὅτ' αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνας, καθ' αὐτὸν ἠξίωσε τετάχθαι· κρύσταλλόν τε περιπήξας αὐτῷ, καὶ νότιον αὐτὸν καὶ ὑετώδη, πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν βορέων ὠφέλειαν, ἀρμοδίως τῇ γῇ μηχανησάμενος. τῇ δὲ τρίτῃ ἴσησι τὴν γῆν, ἀναχάς περὶ αὐτὴν τὴν θάλασσαν· κατ' αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν εὐθὺς φυτά τε καὶ σπέρματα γῆθεν ἀνέτειλε. τῇ δὲ τετάρτῃ διακοσμεῖ τὸν ὐρανὸν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄςροις· κινήσεις αὐτοῖς ἐπισείλας καὶ δρόμυς, οἷς ἂν αἱ τῶν ὡρῶν περιφοραὶ φανεραὶ σημαίνοιντο. πέμπτῃ δ' ἡμέρᾳ ζῷά τε κατ' αὐτὴν νηκτὰ καὶ μετάρσια, τὰ μὲν κατὰ βυθῦ, τὰ δὲ δι' ἀέρος ἀῆκε· συνδησάμενος αὐτὰ κοινωνίᾳ καὶ μίξει, γονῆς ἕνεκα, καὶ τῷ συναύξεσθαι καὶ πλεονάζειν αὐτῶν τὴν φύσιν. τῇ δὲ ἕκτῃ ἡμέρᾳ δημιεργεῖ τὸ τῶν τετραπόδων γένος, ἄρρεν τε καὶ θῆλυ ποιήσας· ἐν ταύτῃ δὲ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔπλασε. καὶ τὸν κόσμον ἐν ἓξ ταῖς πάσαις ἡμέραις Μωϋσῆς καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ φησὶ γενέσθαι· τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἀναπαύσασθαι, καὶ λαβεῖν ἀπὸ τῶν ἔργων ἐχεχειρίαν. ὅθεν καὶ ἡμεῖς σχολὴν ἀπὸ τῶν πόνων κατὰ ταύτην ἄγομεν τὴν ἡμέραν,

CAPVT I.

Conſtitutio mundi, et diſpoſitio Elementorum.

PRINCIPIO creauit Deus cœlum et terram. Haec cum ſub conſpectum non veniret, alta quippe caligine occultata, ſpiritu autem eam ſuperne permeante, lucem Deus fieri iuſſit. Quae cum effulſiſſet, tota mole conſiderata, lucem à tenebris ſecreuit, et tenebras quidem Noctem, lucem vero Diem appellauit: et exordium lucis et quietis initium veſperam et mane nominauit. Atque haec quidem prima dies exſtitit: Moyſes autem vnam eam dixit. Cuius rei cauſam poſſem equidem et nunc reddere: ſed quoniam pollicitus ſum me omnium cauſas proprio volumine conſcriptas editurum, in illud tempus et huiuſce explicationem differam. Poſt haec ſecunda die cœlum vniuerſitati rerum ſuperimpoſuit, quod ipſum à caeteris diſcretum in ſublimi per ſe collocatum eſſe voluerit; cryſtallumque ei circumdans, terraeque conuenienter humidum ipſum faciens et pluuium, vt imbres eſſent ad ſoli foecunditatem. Tertia vero die terram ſtatuit, mari vndequaque circumfuſam; eademque die continuo plantae ſimul et ſemina è terra ſunt exorta. Quarta vero die coelum ſole ac luna aliiſque ſideribus colluſtrauit: omnia eo motu cieri curſuque ferri iubens, quo temporum tempeſtatumque viciſſitudines plane indicarentur. Quinta vero die animantia, cum natatilia tum volatilia, illa quidem per profundum, haec vero per aërem dimiſit; ea inter ſe communione iungens et commixtione, procreandi cauſa, et vt genus eorum creſceret ſimul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus creauit, maſculum faciens et foemineum: in hac vero hominem etiam formauit. Et mundum ſex quidem illis diebus, cum omnibus quae in eo ſunt, Moyſes conditum eſſe dicit: ſeptima autem quieuiſſe Deum, et ab operibus ceſſauiſſe. vnde et nos per illam diem vacamus à laboribus, appellantes

προσαγορεύοντες αὐτὴν σάββατα· δηλοῖ δὲ ἀνάπαυσιν, κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, τὸ ὄνομα.

β'. Καὶ δὴ καὶ Φυσιολογεῖν Μωϋσῆς μετὰ τὴν ἑβδόμην ἤρξατο, περὶ τῆς τῶ ἀνθρώπε κατασκευῆς λέγων ὅτως. ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χῶν ἀπὸ τῆς γῆς λαβών· καὶ πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ καὶ ψυχήν. ὁ δ' ἄνθρωπος ὅτος, Ἀδαμος ἐκλήθη· σημαίνει δὲ τῶτο, κατὰ γλῶτταν τὴν Ἑβραίων, πυῤῥὸς, ἐπειδήπερ ἀπὸ τῆς πυῤῥᾶς γῆς Φυραθείσης ἐγεγόνει. τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ παρθένος γῆ καὶ ἀληθινή. παρίστησι δὲ ὁ Θεὸς τῷ Ἀδάμῳ κατὰ γένη τὰ ζῶα, θήλειά τε καὶ ἄῤῥενα ἀποδειξάμενος· καὶ τύτοις ὀνόματα τίθησιν, οἷς ἔτι καὶ νῦν καλῦνται. βλέπων δὲ τὸν Ἀδαμον ἐκ ἔχοντα κοινωνίαν πρὸς τὸ θῆλυ καὶ συνδιαίτησιν, ἐδὲ γὰρ ἦν, ξενιζόμενον δ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὅτως ἔχυσι, μίαν αὐτοῦ κοιμωμένε πλευρὰν ἐξελὼν, ἐξ αὐτῆς ἔπλασε τὴν γυναῖκα· καὶ ὁ Ἀδαμος προσαχθεῖσαν αὐτὴν ἐγνώρισεν ἐξ ἑαυτῦ γενομένην. Ἰσσὰ δὲ, κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, καλεῖται γυνή. τὸ δ' ἐκείνης ὄνομα τῆς γυναικὸς Εὔα ἦν· σημαίνει δὴ τῶτο πάντων τῶν ζώντων μητέρα.

γ'. Φησὶ δὲ τὸν Θεὸν καὶ παράδεισον πρὸς τὴν ἀνατολὴν καταφυτεῦσαι, παντοίῳ τεθηλότα φυτῷ· ἐν τύτοις δ' εἶναι καὶ τῆς ζωῆς τὸ φυτὸν, καὶ ἄλλο τὸ τῆς φρονήσεως, ᾧ διεγινώσκετο τί τε εἴη τὸ ἀγαθὸν καὶ τι τὸ κακόν· εἰς τῦτόν τε τὸν κῆπον εἰσαγαγόντα τόν τε Ἀδαμον καὶ τὴν γυναῖκα, κελεῦσαι τῶν φυτῶν ἐπιμελεῖσθαι. ἄρδεται δ' ὅτος ὁ κῆπος ὑπὸ ἑνὸς ποταμῦ, πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν γῆν περιῤῥέοντος, ὃς εἰς τέσσαρα μέρη σχίζεται. καὶ Φεισὼν μέν· σημαίνει δὲ πληθὺν τὄνομα· ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν φερόμενος ἐκδίδωσιν εἰς τὸ πέλαγος, ὑφ' Ἑλλήνων Γάγγης λεγόμενος. Εὐφράτης δὲ καὶ Τίγρης ἐπὶ τὴν Ἐρυθρὰν ἀπίασι θάλασσαν· καλεῖται δὲ ὁ μὲν Εὐφράτης Φορά, σημαίνει δὲ ἤτοι σκεδασμὸν ἢ ἄνθος· Τίγρης δὲ Διγλάθ, ἐξ ἧ φράζεται τὸ μετὰ ταχύτητος ὀξύ. Γηὼν δὲ, διὰ τῆς Αἰγύπτε ῥέων, δη-

eam Sabbatum: quae vox requiem, Hebraeorum lingua, denotat.

2. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de hominis formatione in hunc modum differens. Finxit Deus hominem, accepto ex terra limo; immisitque in eum spiritum et animam. et hic homo vocatus est Adamus: significat autem hoc, lingua Hebraeorum, RVFVS, quoniam è terra rufa macerata est factus. talis enim est virgo terra et vera. Adduxit autem Deus ad Adamum singula animantium genera, marem et foeminam ei ostendens: et his nomina imposuit, quibus etiam nunc vocantur. Videns autem Adamum carentem societate et conuictu foeminae, nondum enim erat, aliorumque animantium, quod ita se haberent, admiratione perculsum, illi consopito costarum vnam detrahens, finxit ex ea mulierem: ipsamque adductam ex se formatam agnouit Adamus. Issa autem, Hebraeorum dialecto, vocatur mulier. nomen autem istius mulieris erat Euea: hoc enim significat matrem omnium viuentium.

3. Narrat praeterea Deum hortum ad orientem plantasse, omnigenis florentem plantis; et in his fuisse arborem vitae, et aliam scientiae, cuius ope dignoscerentur quid esset bonum et quid malum: inque hunc hortum introduxisse Adamum cum vxore, praecipientem plantarum eos curam habere. Irrigatur autem hic hortus ab vno fluuio, omnem in circuitu terram circumfluente, qui in quatuor partes diffinditur. Atque Phison quidem (significat enim ea vox multitudinem) in Indiam delatus in mare effunditur; Graecis Ganges appellatus. Euphrates autem et Tigris in mare Rubrum exeunt: et vocatur Euphrates quidem Phora, quod significat dispersionem aut florem; Tigris autem Diglath, quod exponitur cum angustia velox. Geon autem, per ipsam Ægyptum fluens, significat ab

λοῖ τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀναβιβάζομενον ἡμῖν· ὃν δὲ Νεῖλον Ἕλληνες προσαγορεύουσιν.

δ'. Ὁ δὴ τοίνυν Θεὸς τὸν Ἀδαμον καὶ τὴν γυναῖκα τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν ἐκέλευε γεύεσθαι, τοῦ δὲ τῆς φρονήσεως ἀπέχεσθαι. προειπὼν ἀψαμένοις ἐξ αὐτοῦ ὄλεθρον γεννησόμενον. ὁμοφωνούντων δὲ κατ' ἐκεῖνο καιρὸν τῶν ζώων ἁπάντων, ὁ ὄφις, συνδιατρίβων τῷ τε Ἀδάμῳ καὶ τῇ γυναικί, φθονερῶς μὲν εἶχεν ἐφ' οἷς αὐτοὺς εὐδαιμονήσειν ᾤετο, πεπεισμένους τοῖς τοῦ Θεοῦ παραγγέλμασιν. οἰόμενος δὲ συμφορᾷ περιπεσεῖσθαι παρακούσαντας, ἀναπείθει κακοήθως τὴν γυναῖκα γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ τῆς φρονήσεως· ἐν αὐτῷ λέγων εἶναι τήν τε τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ διάγνωσιν, ἧς γενομένης αὐτοῖς, μακάριον καὶ μηδὲν ἀπολείποντα τοῦ θείου διάξειν βίον. καὶ παραχρῆται μὲν ἔτω τὴν γυναῖκα τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ καταφρονῆσαι. γευσαμένη δὴ τοῦ φυτοῦ, καὶ ἡδεῖσα τῷ ἐδέσματι, καὶ τὸν Ἀδαμον ἀνέπεισεν αὐτῷ χρῆσασθαι. καὶ συνίσασάν τε ἑαυτῶν ἤδη γεγυμνωμένων, καὶ τὴν αἰσχύνην ὕπαθρον ἔχοντες, σκέπην ἑαυτοῖς ἐπενόουν· τὸ γὰρ φυτὸν ὀξύτητος καὶ διανοίας ὑπῆρχε. φύλλοις οὖν ἑαυτοὺς συκῆς ἐσκέπασαν· καὶ ταῦτα πρὸ τῆς αἰδοῦς προβαλλόμενοι, μᾶλλον ἐδόκουν εὐδαιμονεῖν, ὅσων πρότερον ἐσπάνιζον εὑρόντες. τοῦ Θεοῦ δ' εἰς τὸν κῆπον ἐλθόντος, ὁ μὲν Ἀδαμος, πρότερον εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ φοιτῶν, συνειδὼς ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν, ὑπεχώρει· τὸν δὲ Θεὸν ἐξένιζεν τὸ πραττόμενον, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνετο, δι' ἣν πρότερον ἡδόμενος τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίᾳ, νῦν φεύγει ταύτην καὶ περιΐσταται. τοῦ δὲ μηδὲν φθεγγομένου, διὰ τὸ συγγινώσκειν ἑαυτῷ παραβάντι τὴν τοῦ Θεοῦ πρόσαξιν· ἀλλ' ἐμοὶ μέν, εἶπεν ὁ Θεὸς, ἔγνωστο περὶ ὑμῶν, ὅπως βίον εὐδαίμονα καὶ κακοῦ παντὸς ἀπαθῆ βιώσεσθε, μηδεμιᾷ ξαινόμενοι τὴν ψυχὴν φροντίδι, πάντων δ' ὑμῖν αὐτομάτων, ὅσα πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ ἡδονὴν συντελεῖ, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνιόντων πρόνοιαν, χωρὶς ὑμετέρου πόνου καὶ ταλαιπωρίας· ὧν παρόντων γῆρᾶς τε θᾶττον ἂν ἐπέλθοι, καὶ τὸ ζῆν ἐ μακρὸν ὑμῖν γένοιτο. νῦν δ' εἰς ταύτην μου

oriente nobis exorientem: quem Graeci Nilum appellant.

4. Deus igitur Adamum et mulierem de caeteris quidem plantis gustare iussit, arbore autem scientiae abstinere; praedicens ipsis, quandocunque forte eam attigissent, ex ea venturum illis exitium. Cum autem linguae eiusdem commercio per id tempus cuncta vterentur animalia, serpens, familiariter cum Adamo et muliere degens, inuidebat eis felicitatem, qua fruituros existimabat, Dei praeceptis obedientes. ratus autem; in calamitatem casuros, si ab obsequio discederent, malitiose persuadet mulieri, vt gustaret de arbore scientiae: dictitans in illa esse boni et mali discretionem, quam si nacti fuerint, beatam adeoque diuinam vitam acturos esse. Atque hoc pacto subuertit mulierem, vt praeceptum Dei negligeret. Quae cum gustasset de arbore, ciboque delectata esset, etiam Adamo persuasit vt eo vteretur. Atque tum intellexerunt quod adhuc: essent nudi; atque manifesto pudore confusi, prospexerunt sibi de tegumento: arbor enim ista causa erat acuminis et intellectus. Foliis igitur ficus conuelarunt sese; eaque pudendis praetexentes, feliciores sibi iam videbantur, qui inuenissent quo prius carebant. Cum autem Deus in hortum veniret, Adamus, prius conuersari cum eo suetus, peccati sibi conscius, secedebat. Deo autem admirationem mouit factum, causamque scisitabatur, ob quam, consuetudine sua antea gauisus, nunc eam refugeret et metueret. Illo autem nihil respondente, eo quod sibi conscius esset violati Diuini praecepti: Deus inquit, mihi decretum de vobis erat, vt vitam felicem omnisque mali expertem viueretis, nulla animi solicitudine vexati, omnibus, quae ad vsum ac voluptatem suppeditant, mea vnius cura vobis prouenientibus, absque vllo vestro labore ac miseria; ex quibus citius aduenret senectus, et vita in longum vobis non producetur. Nunc autem tu, meis spretis praeceptis, hanc voluntatem meam illusisti: neque virtutis

τὴν γνώμην ἐνύβρισας, παρακάσας τῶν ἐμῶν ἐντολῶν· ἃ γὰρ ἐπ' ἀρετῇ τὴν σιωπὴν ἄγεις, ἀλλ' ἐπὶ συνειδότι πονηρῷ. Ἀδαμος δὲ παρῃτεῖτο τῆς ἁμαρτίας αὐτὸν, καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν μὴ χαλεπαίνειν αὐτῷ, τὴν γυναῖκα τῇ γεγονότος αἰτιώμενος, καὶ λέγων ὑπ' αὐτῆς ἐξαπατηθεὶς ἁμαρτεῖν. ἡ δ' αὖ κατηγόρει τῆ ὄφεως. ὁ δὲ Θεὸς ἤττονα γυναικείας συμβλῆς αὐτὸν γενόμενον ὑπετίθει τιμωρίᾳ· τὴν γῆν ἀκ ἔτι μὲν αὐτοῖς τῶν ἑαυτῆς ἀναδώσειν αὐτομάτως εἰπὼν, πονεῖσι δὲ καὶ τοῖς ἔργοις τριβομένους τὰ μὲν παρέξειν, τῶν δὲ ἀκ ἀξιώσειν. Εὔαν δὲ τοκετοῖς καὶ ταῖς ἐξ ὠδίνων ἀλγηδόσιν ἐκόλαζεν· ὅτι τὸν Ἀδαμον, οἷς αὐτὴν ὁ ὄφις ἐξηπάτησε, τούτοις παραχρησαμένη, συμφορᾶς περιέβαλεν. ἀφείλετο δὲ καὶ τὸν ὄφιν τὴν φωνὴν, ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ κακοηθείᾳ τῇ πρὸς τὸν Ἀδαμον· καὶ ἰὸν ἐντίθησιν ὑπὸ τὴν γλῶτταν αὐτῷ, πολέμιον ἀποδείξας ἀνθρώποις, καὶ ὑποθέμενος κατὰ τῆς κεφαλῆς φέρειν τὰς πληγὰς ὡς ἐν ἐκείνῃ τοῦτε κακοῦ τοῦ πρὸς ἀνθρώπους κειμένου, καὶ τῆς τελευτῆς ῥάξης τοῖς ἀμυνομένοις ἐσομένης· ποδῶν τε αὐτὸν ἀποστερήσας, σύρεσθαι κατὰ τῆς γῆς ἰλυσπώμενον ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτα προσάξας αὐτοῖς πάσχειν, μετοικίζει τὸν Ἀδαμον καὶ τὴν Εὔαν ἐκ τοῦ κήπου εἰς ἕτερον χωρίον.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τοῦ γένους Ἀδάμου, καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ δέκα γενεῶν τῶν μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ.

Γίνονται δὲ αὐτοῖς, παῖδες ἄῤῥενες δύο. προσηγορεύετο δ' αὐτῶν ὁ μὲν πρῶτος Καΐν, κτῆσιν δὲ σημαίνει τοῦτο μεθερμηνευόμενον τὸ ὄνομα· Ἄβελος δὲ ὁ δεύτερος, σημαίνει δὲ πένθος τοῦτο. γίνονται δὲ αὐτοῖς καὶ θυγατέρες. οἱ μὲν οὖν ἀδελφοὶ διαφόροις ἔχαιρον ἐπιτηδεύμασιν. Ἄβελος μὲν γὰρ ὁ νεώτερος δικαιοσύνης ἐπεμελεῖτο· καὶ, πᾶσιν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραττομένοις παρεῖναι τὸν Θεὸν νομίζων, ἀρετῆς προεστώς· ποιμενικὸς δ' ἦν ὁ βίος αὐτοῦ. Καΐν δὲ τοὐτε ἄλλα

est quod siles, sed malae conscientiae. Adamus autem excusabat peccatum, rogabatque Deum ne succenseret sibi, mulierem facti auctorem accusans, dicensque ab ipsa se deceptum peccauisse. Mulier rursus serpentem accusabat. Tum Deus Adamum, quod muliebri consilio cessisset, poenae subiecit; dicens, terram non amplius ipsis suos fructus sponte daturam, sed laborantibus et opere attritis alia quidem exhibituram esse, alia vero non largituram. Euam autem parturitionibus, et qui eas comitarentur doloribus puniuit; quod Adamum ipsis, quibus serpens eam decepit, seducens, calamitatibus inuoluerat. Serpenti autem vocem ademit, iratus quod erga Adamum vafre et malitiose se gesserat; venenumque linguae eius indidit, hominum generi hostem declarans, eosque admonens plagis caput ipsius impetere, quippe in quo et vis homini noxia resideret, et facillime ad mortem adigi ab oppugnantibus posset: pedibus insuper ipsum priuans, effecit vt humi volutatus per terram corpus traheret. Et Deus quidem, ista ipsis in poenam constituens, transfert Adamum et Euam in alium locum.

CAP. II.

De posteritate Adami, et decem aetatibus ab eo vsque ad diluuium.

NAti sunt autem eis filii mares duo. Horum quidem prior nominatus est Caïs, quod vocabulum, si interpreteris, notat possessionem: Abelus autem secundus; quae vox luctum significat. Natae sunt eis etiam filiae. Et fratres quidem diuersis gaudebant studiis. nam Abelus, natu iunior, iustitiam colebat; et, omnibus, quaecunque gerebat, Deum praesentem ratus, virtuti prospiciebat. pastoralis autem eius erat vita. Caeterum Caïs, quum alioquin valde improbus esset, et

πονηρότατος ἦν, καὶ πρὸς τὸ κερδαίνειν μόνον ἀποβλέπων, γῆν τε ἀρᾶν ἐπενόησεν πρῶτος, καὶ κτείνει τὸν ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Θῦσαι τῷ Θεῷ δόξαν αὐτοῖς, ὁ μὲν Κάϊς τὰς ἀπὸ τῆς γεωργίας καὶ τῶν φυτῶν καρπὰς ἐπήνεγκεν· Ἄβελος δὲ γάλα, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοσκημάτων. ὁ δὲ Θεὸς ταύτῃ μᾶλλον ἥδεται τῇ θυσίᾳ, τοῖς αὐτομάτοις καὶ κατὰ φύσιν γεγονόσιν τιμώμενος, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς κατ' ἐπίνοιαν ἀνθρώπῳ πλεονέκτῃ κατὰ βίαν πεφυκόσιν. ἔνθεν ὁ Κάϊς, παροξυνθεὶς ἐπὶ τῷ προτετιμῆσθαι τὸν Ἄβελον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, κτείνει τὸν ἀδελφὸν, καὶ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ποιήσας ἀφανῆ, λήσειν ὑπέλαβεν. ὁ δὲ Θεὸς, συνεὶς τὸ ἔργον, ἦκε πρὸς τὸν Κάϊν; περὶ τοῦ ἀδελφοῦ πυνθανόμενος, ποίποτε εἴη· πολλῶν γὰρ αὐτὸν οὐκ ἰδεῖν ἡμερῶν, τὸν ἄλλον χρόνον ἅπαντα μετ' αὐτοῦ βλέπων αὐτὸν ἀναστρεφόμενον. ὁ δὲ Κάϊς ἀπορούμενος, καὶ οὐκ ἔχων ὅ, τι λέγοι πρὸς τὸν Θεὸν, ἀμηχανεῖν μὲν καὶ αὐτὸς ἔφασκεν τὸ πρῶτον ἐπὶ τἀδελφῷ μὴ βλεπομένῳ. παροξυνθεὶς δὲ, τοῦ Θεοῦ λιπαρῶς ἐγκειμένου καὶ πολυπραγμονοῦντος, οὐκ εἶναι παιδαγωγὸς, οὐδὲ φύλαξ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πραττομένων, ἔλεγεν. ὁ δὲ Θεὸς τἀντεῦθεν ἤλεγχεν ἤδη τὸν Κάϊν, φονέα τἀδελφοῦ γενόμενον· καὶ θαυμάζω, φησὶν, εἰ περὶ ἀνδρὸς ἀγνοεῖς εἰπεῖν τί γέγονεν, ὃν αὐτὸς ἀπολώλεκας. τῆς μὲν οὖν ἐπὶ τῷ φόνῳ τιμωρίας αὐτὸν ἠφίει, θυσίαν τε ἐπιτελέσαντα, καὶ δι' αὐτῆς ἱκετεύσαντα μὴ λαβεῖν ὀργὴν ἐπ' αὐτῷ χαλεπωτέραν· ἐπάρατον δὲ αὐτὸν ἐτίθει, καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ τιμωρήσασθαι κατὰ τὴν ἑβδόμην ἠπείλησε γενεὰν καὶ τῆς γῆς ἐκείνης αὐτὸν ἐκβάλλει σὺν τῇ γυναικί. τοῦ δὲ μὴ θηρίοις ἁλώμενος περιπέσῃ δεδιότος, καὶ τοῦτον ἀπολῆται τὸν τρόπον, ἐκέλευε μηδὲν ὑφορᾶσθαι σκυθρωπὸν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐκ θηρίων αὐτῷ γενέσθαι δεινὸν, διὰ πάσης ἀδεῶς χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον ἐπιβαλὼν, ὡς γνώριμος ἂν εἴη, προσέταξεν ἀπιέναι.

β'. Πολλὴν δ' ἐπελθὼν γῆν ἱδρύεται μετὰ τῆς γυναικὸς Κάϊς Ναΐδα, τόπον οὕτω καλούμενον, καὶ αὐτόθι ποιεῖται

lucrum solum spectaret, terram etiam arare primus excogitauit, fratremque interemit tali de causa. Quum visum eis esset sacrificare Deo, Caïs quidem ex agriculturae et arborum fructibus obtulit: Abelus vero lac et primogenita pecorum. Deus autem hoc sacrificio magis delectabatur, vtpote sponte et secundum naturam prouenientibus honoratus, non iis quae ex inuentione hominis auari per vim producta erant. Quapropter Caïs, indignatus Abelum à Deo sibi praelatum esse, fratrem interficit; atque, abdito eius cadauere, rem clam fore putabat. Deus autem, cognito facinore, venit ad Caïn, de fratre perquirens, vbinam is esset: multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso versari animaduertisset. Caïs autem dubius animi, nec habens quod responderet Deo, se quidem in angustiis versari et ipse primum ait, quod frater nusquam compareat. Deo autem maiorem in modum instante et accurate inquirente, indignatus ille, non se paedagogum, neque custodem eius, nec rerum eius obseruatorem esse, dixit. Tum vero Deus Caïn illico redarguit, quod fratris necis auctor esset: et miror, inquit, si de fratre nescis dicere quid factum sit, quem tu-met peremisti. Attamen illi, sacrificium facienti, eiusque merito expostenti ne vehementius ei irascceretur, caedis supplicium remisit Deus: exsecrabilem autem fecit, posterisque ipsius, vsque ad septimam progeniem, poenam subeundam esse denunciauit; et ex ista regione eum cum vxore eiicit. Illo autem extimescente, ne per terram oberrans in feras incideret, atque eo modo periret, iussit eum Deus nihil triste tali ex causa suspicari; sed, quod nec quidquam mali ex feris ei accideret, terram omnem impauide peragrare: ac, signo ei indito vt noscì posset, è conspectu suo abire praecepit.

2. Caïs autem, multum terrae vna cum vxore emensus, tandem Naïda condidit; id loci nomen est: atque

τὴν κατοίκησιν, ἔνθ' αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο. ἐκ δὲ νεότητος ἀσέβειαν δὲ τὴν κόλασιν ἔλαβεν, ἀλλ' ἐπ' αὐξήσει τῆς κακίας· ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ἐκπορίζων αὐτοῦ τῷ σώματι, καὶ μεθ' ὕβρεως τῶν συνόντων δέοι ταύτην ἔχειν. αὔξων δὲ τὸν οἶκον πλήθει χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς καὶ βίας, πρὸς ἡδονήν τε καὶ λῃστείαν τὰς ἐντυγχάνοντας παρακαλῶν, διδάσκαλος αὐτοῖς πονηρῶν ὑπῆρχεν ἐπιτηδευμάτων. καὶ τὴν ἀπραγμοσύνην μὲν, ἣ πρότερον συνέζων οἱ ἄνθρωποι, μέτρων ἐπινοίᾳ καὶ σταθμῶν μετεσήσατο· ἀκέραιον αὐτοῖς ὄντα τὸν βίον ἐκ τῆς τότων ἀμαθίας, καὶ τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν περιαγαγών. ὅρους τῆς γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πόλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τὰς οἰκείας καταναγκάσας. καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ Ἀνώχου, τοῦ πρεσβυτάτου παιδὸς, Ἀνώχαν ἐκάλεσεν. Ἀνώχου δὲ Ἰαράδης υἱὸς ἦν. ἐκ δὲ τότου Μαρέηλος, ὃ γίνεται παῖς Μαθουσάλας. τοῦ δὲ Λάμεχος, ᾧ παῖδες ὑπῆρξαν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐκ δύο γυναικῶν αὐτῷ φύντες, Σελλᾶς καὶ Ἀδᾶς. τότων Ἰώβηλος μὲν ἐξ Ἀδᾶς γεγονὼς, σκηνὰς ἐπήξατο, καὶ προβατείαν ἠγάπησεν. Ἰάβαλος δὲ, ὁμομήτριος ὢν αὐτῷ, μουσικὴν ἤσκησε, καὶ ψαλτήριον καὶ κιθάραν ἐπενόησε. Θόβελος δὲ τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας γεγονότων ἰσχύϊ πάντας ὑπερβαλὼν, τὰ πολεμικὰ διαπρεπῶς μετῆλθεν· ἐκ τότων καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν τοῦ σώματος ἐκπορίζων, χαλκείαν πρῶτος ἐπενόησε. πατὴρ δὲ θυγατρὸς γενόμενος Λάμεχος, Νααμᾶς ὄνομα· ἐπεὶ τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπισάμενος, ἐώρα δίκην ἑαυτὸν ὑφέξοντα τῆς Καΐου ἀδελφοκτονίας, τοῦτο ταῖς ἑαυτοῦ γυναιξὶν ἐποίησε φανερόν. ἔτι δὲ ζῶντος Ἀδάμου, καὶ Καΐος τὸν ἐκγόνους πονηροτάτους συνέβη γενέσθαι, κατὰ διαδοχὴν καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα τελευτῶντα· πρός τε πολέμους εἶχον ἀκρατῶς καὶ πρὸς λῃστείαν ὡρμήκεσαν. ὅλως δ' εἴτις ὀκνηρὸς ἦν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ' οὖν ἀπονοίᾳ ἦν θρασὺς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

γ'. Ἀδαμος δὲ, ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος· ἀπαγτεῖ

illic habitare constituit, vbi etiam liberos procreauit. Caeterum poena nequaquam ei cedebat in admonitionem, sed in malitiae incrementum; voluptates quidem omnigenas sibimet indulgenti, etiamsi cum iniuria secum commorantium eas habere oporteret. Facultates autem domesticas magna pecuniarum vi ex rapinis et violentia amplificans, et ad luxuriam ac latrocinia familiares suos inuitans, magister illis exstitit ad prauam vitae institutionem. Et simplicitatem quidem, qua prius viuebant homines, excogitatis mensuris et ponderibus immutauit; vitae innocentiam ex harum rerum ignoratione, animique magnitudinem in vafritiem et calliditatem vertens. Primus agris terminos posuit, vrbemque aedificauit et muris communiuit, in vnum conuenire cogens domesticos suos, Hanc autem ciuitatem ab Anocho, liberorum natu maximo, Anocham appellavit. Anochi vero filius fuit Jarades. Ex illo autem Maruelus, cuius filius fuit Mathusalas: huius vero Lamechus, cui filii exstiterunt septuaginta et septem, ex duabus susceptis vxoribus, Sella et Ada. Horum quidem Jobelus, ex Ada natus, fixit tabernacula, et rem pecuariam coluit. Jubalus vero, frater eius vterinus, musicam exercuit, psalteriumque et citharam inuenit. Thobelus autem, vnus ex altera vxore prognatorum, qui viribus omnes superabat, rem militarem egregie tractauit; cuius ope quae ad corporis voluptatem faciunt sibimet comparans, opificium aerarium primus excogitauit. Lamechus autem filiae factus pater, cui nomen Naamas; quoniam, rerum diuinarum scientia pollens, viderat se poenae subiacere ob fratricidium à Caï perpetrarum, vxoribus suis hoc indicauit. Caeterum adhuc viuente Adamo, progeniem etiam Caïs sceleratissimam fieri contigit, cum per successionem et imitationem alius alio in dies deterior euaderet: ad bellum quippe supra modum proclives erant, et ad latrocinia praecipites ferebantur. Summatim vero, si quis segnis esset ad caedem faciendam, saltem perditae erat et profligatae dementiae, in alios contumeliosus et iniuriosus.

3. Adamus autem, primus è terra factus, (nam de

γὰρ ἡ διήγησις τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον· Αβέλῳ μὲν ἐσφαγμένῳ, Καΐος δὲ διὰ τὸν ἐκείνῳ φόνον πεφευγότος, παιδοποιΐας ἐφρόντιζε. καὶ δεινῶς εἶχεν αὐτὸν γενέσεως ἔρως, ἔτη τριάκοντ' ἤδη καὶ διακόσια ἠνυκότα τῷ βίῳ, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἑπτακόσια τελευτᾷ. γίνονται μὲν οὖν παῖδες αὐτῷ, ἄλλοι τε πλείους, καὶ Σῆθος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη λέγειν· πειράσομαι δὲ μόνα τὰ τῶν ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰρ ὗτος, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν δυναμένην, ἀρετὴν ἐπετήδευσε· καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄριστος, μιμητὰς τῶν αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. ὗτοι πάντες ἀγαθοὶ φύντες, γῆν τε τὴν αὐτὴν ἀσασίαστοι κατῴκησαν εὐδαιμονήσαντες· μηδενὸς αὐτοῖς, ἄχρι καὶ τελευτῆς, δυσκόλου προσπεσόντος· σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ θεῖα καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ εὑρημένα, μὴ δὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι· προειρηκότος ἀφανισμὸν ἀδάμου τῶν ὅλων ἔσεσθαι, τὸν μὲν κατ' ἰσχὺν πυρὸς, τὸν ἕτερον δὲ κατὰ βίαν καὶ πληθὺν ὕδατος· στήλας δύο ποιησαμένους, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου, τὴν δ' ἑτέραν ἐκ λίθων, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ εὑρημένα. ἵν' εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι ὑπὸ τῆς ἐπομβρίας, ἡ λιθίνη μείνασα παράσχῃ μαθεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐγγεγραμμένα, δηλοῦσα καὶ πλινθίνην δ' ὑπ' αὐτῶν ἀνατεθῆναι. μένει δ' ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ γῆν τὴν Σιριάδα.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον Νῶος, σωθεὶς λάρναξι μετὰ τῶν συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῇ Σενναὰρ πεδίῳ.

ΚΑΙ ὗτοι μὲν ἑπτὰ γενεὰς διέμειναν, Θεὸν ἡγούμενοι δεσπότην εἶναι τῶν ὅλων, καὶ πάντα πρὸς ἀρετὴν βλέποντες. εἶτα προϊόντος τοῦ χρόνου μεταβάλλονται πρὸς τὸ χεῖρον ἐκ τῶν πατρίων ἐθισμῶν, μήτε τὰς νενομισμένας τιμὰς ἔτι

eo narratio à nobis aliquid dicendum exigit) posteaquam Abel fuerat occisus, et Caïs propter caedem eius solum vertisset, de liberis procreandis cogitabat. Vehementi enim prolis desiderio tenebatur, annos iam agens triginta et ducentos; quibus cum accessissent alteri septingenti, tandem vita defunctus est. Et quidem illi nati sunt filii complures. et inter hos Sethus. Sed de aliis quidem longum foret narrare: conabor autem ea sola, quae ad Sethi posteros spectant, memorare. Is namque à patre educatus, et eo aetatis veniens, vt iam quae recta essent discernere valeret, virtutis studiis semet addixit: et, cum ipse vir optimus exstitisset, eorundem imitatores filios reliquit. Illi autem omnes, bona indole praediti, tum eandem terram sine seditione incolebant beati (nulla re molesta illis, quoad viuerent, accidente) tum sapientiam circa coelestia et eorum ornatum excogitauerunt. Ne autem illa inuenta homines effugerent, et antequam venirent in notitiam, interciderent (cum rerum omnium interitum fore, alterum quidem ignis vi, alterum vero per violentiam et multitudinem aquarum, praedixisset Adamus) columnis duabus exstructis, vna quidem ex latere, altera vero ex lapidibus, inuenta sua vtrique inscripserunt. Vt si eueniret lateritiam euersam iri per imbrium vim, lapidea superstes ostenderet hominibus Astronomica inscripta, simulque indicaret et lateritiam ab illis positam fuisse. Manet autem hodieque in terra Siriade.

CAP. III.

De Diluuio; et quomodo Noëus, in arca cum familia seruatus, habitarit in campo Sennaar.

ET isti quidem per septem aetates eo statu perstiterunt, Deum pro rerum omnium Domino agnoscentes, virtutemque in omnibus respicientes. Procedente dein tempore patriis ab institutis in peius mutati sunt, neque

τῷ Θεῷ παρέχοντες, μήτε τῶ πρὸς ἀνθρώπους δικαίῳ ποιούμενοι λόγον, ἀλλ' ἦν πρότερον ἔχον τῆς ἀρετῆς ζήλωσιν, διπλασίονα τῆς κακίας τότ' ἐπεδείκνυντο δι' ὧν ἔπραττον· ἔνθεν ἑαυτοῖς τὸν Θεὸν ἐξεπολέμωσαν. πολλοὶ γὰρ ἄγγελοι Θεοῦ, γυναιξὶ συμμιγέντες, ὑβριστὰς ἐγέννησαν παῖδας, καὶ παντὸς ὑπερόπτας καλοῦ, διὰ τὴν ἐπὶ τῇ δυνάμει πεποίθησιν· ὅμοια γὰρ τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμῆσθαι λεγομένοις ὑφ' Ελλήνων, καὶ ὅτοι δράσαι παραδίδονται. ὁ Νῶεος δὲ, τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτῶν δυχεραίνων, καὶ τοῖς βουλεύμασιν ἀηδῶς ἔχων, ἔπειθεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον αὐτοὺς τὴν διάνοιαν καὶ τὰς πράξεις μεταφέρειν. ὁρῶν δ' οὐκ ἐνδιδόντας, ἀλλ' ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς τῶν κακῶν κεκρατημένους, δείσας μὴ καὶ φονεύσωσιν αὐτὸν, μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν τούτοις συνοικούντων, ἐξεχώρησε τῆς γῆς.

Β'. Ο δὲ Θεὸς τοῦτον μὲν τῆς δικαιοσύνης ἠγάπησε· κατεδίκαζε δ' οὐκ ἐκείνους μόνον τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅσον ἦν ἀνθρώπινον πότε δόξαν αὐτῷ διαφθεῖραι, καὶ ποιῆσαι γένος ἕτερον πονηρίας καθαρὸν, ἐπιτεμόμενός τε αὐτῶν τὸν βίον, καὶ ποιήσας ἐτῶν οὐχ ὅσα πρότερον ἔζων, ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς θάλασσαν τὴν ἤπειρον μετέβαλε· καὶ οἱ μὲν ἅπαντες ἀφανίζονται πάντες. Νῶεος δὲ σώζεται μόνος, ὑποθεμένου μηχανὴν αὐτῷ καὶ πόρον πρὸς σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ τοιαύτην. λάρναξα τετράγωνον κατασκευάσας, πηχῶν τὸ μῆκος τριακοσίων, πεντήκοντα δὲ τὸ πλάτος, καὶ τριάκοντα τὸ βάθος, εἰς ταύτην σύν τε μητέρι τῶν παίδων καὶ ταῖς τούτων γυναιξὶν ἐνέβη· τά τε ἄλλα, ὅσα πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς ἐπικουρήσειν ἔμελλεν, ἐνθέμενος, ζῶά τε παντοῖα πρὸς διατήρησιν τοῦ γένους αὐτῶν, ἄρρενά τε καὶ θήλεα, συνεισβαλόμενος, ἄλλά τε τούτων ἐπταπλασίονα τὸν ἀριθμόν. ἦν δ' ἡ λάρναξ τὰς τε τοίχους καρτερὰ, καὶ τοῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς ἐνδεδεμένη καὶ τὸν ὄροφον· ὡς μηδαμόθεν ἐπικλύσασθαι, μήδ' ἡττᾶσθαι τῆς τοῦ ὕδατος βίας. καὶ ὁ Νῶεος μὲν ὅτως μετὰ τῶν οἰκείων διασώζεται· ἦν δ' αὐτὸς μὲν ἀπὸ Αδάμου δέκατος. Λαμέχου γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃ πατὴρ ἦν Μαθου-

Deum cultu debito et honore dignantes, neque iuris erga homines rationem habentes; sed tum, eo quo virtutem antea certatim colebant, duplo maiore ad malitiam studio se ferri ostendebant: quo factum est vt Deum sibimet infensum reddiderint. Nam multi angeli Dei, cum mulieribus consuescentes, filios genuerunt iniurioſos et omnis honesti contemptores, propter potentiae fiduciam: hisce enim, quae gantes ausos esse tradunt Graeci, similia et isti perpetrasse dicuntur. Noëus autem, quae ab iis acta erant indignatus, eorumque consilia grauatim ferens, suadebat vt in melius mentem actusque mutarent. Verum, cum videret illos sibimet non parere, totosque vitiorum illecebris irretiri, veritus ne et se cum vxore et filiis eorumque coniugibus interimerent, ab ea terra discessit.

2. Deus autem illum quidem iustitiae ergo valde dilexit; istos vero non solum malitiae damnauit, sed, cum visum esset ei vniuersum genus humanum perdere, aliudque nouum sceleris purum instaurare, resectoque vitae spatio et non totidem annorum ac prius sed centum et viginti constituto, continentem terram in pelagi faciem immutauit: et sic isti quidem vniuersi absumpti sunt. Noëus autem solus est seruatus, Deo ipsi huiusmodi fabricam et viam ad salutem suggerente. Arcam quatuor contignationum construens, vt longitudo trecentos cubitos pateret, latitudo quinquaginta, et altitudo triginta, in eam cum matre filiorum et eorum coniugibus conscendit, aliisque, quae ad vsus necessarios sibi suppeditatura essent, impositis, omnigenisque animalibus, iisque mare et femina, ad genus illorum reparandum secum introductis, et ex aliis eorum septem numero. Erat autem arca cum parietibus valida, tum commissuris tectoque firma; vt nulla ex parte submergeretur, aut aquarum violentiae cederet. Atque ita quidem Noëus cum suis seruatus est. Erat autem ipse quidem ab Adamo decimus. Nam Lamecho est genitus, cui pater erat Mathusalas. Hic autem Anochi fuit, filii Jaredi. Ex

σάλας. ἔτος δὲ ἦν τῷ Ανώχῳ τῷ Ιαρέδου. Μαλεήλῳ δὲ Ιάρεδος ἐγεγόνει, ὃς ἐκ Καϊνᾶ τεκνῶται τῇ Ενώσῃ, σὺν ἀδελφαῖς πλείοσιν. Ενωσος δὲ Σήθῳ υἱὸς ἦν, τῷ Αδάμῳ.

γ'. Συνέβη δὲ τοῦτο τὸ πάθος κατὰ τὸ ἑξακοσιοστὸν ἔτος ἤδη Νωέου τῆς ἀρχῆς, ἐν μηνὶ δευτέρῳ, Δίῳ μὲν ὑπὸ Μακεδόνων λεγομένῳ, Μαρσουάνῃ δὲ ὑπὸ Εβραίων· ἔτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἰνιαυτὸν ἦσαν διατεταχότες. Μωϋσῆς δὲ τὸν Νισᾶν, ὃς ἐστι Ξανθικὸς, μῆνα πρῶτον ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς ὥρισε, κατὰ τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Εβραίους προαγαγών. ἔτος δ' αὐτῷ καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς εἰς τὸ θεῖον τιμὰς ἦρχεν· ἐπὶ μέντοιγε πράσεις καὶ ὠνὰς, καὶ τὴν ἄλλην διοίκησιν, τὸν πρῶτον κόσμον διεφύλαξε. τὴν δ' ἐπομβρίαν ἄρξασθαί φησιν τῇ ἑβδόμῃ τοῦ προειρημένου μηνὸς καὶ εἰκάδι. χρόνος δὲ ἔτος ἀπὸ Αδάμου τοῦ πρώτου γεγονότος ἐτῶν ὑπῆρξε δισχιλίων ἑξακοσίων πεντήκοντα ἕξ. ἀναγέγραπται δ' ὁ χρόνος ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις· σημειωμένων μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τῶν τότε καὶ τὰς γενέσεις τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς τελευτάς.

δ'. Αδάμῳ μὲν οὖν, τριακοσῷ ἤδη καὶ διακοσιοστῷ ἔτει γεγονότι, παῖς Σῆθος γίνεται· ὃς ἐννακόσια μὲν καὶ τριάκοντα ἐβίωσεν ἔτη. Σῆθος δὲ, κατὰ πέμπτον καὶ διακοσιοστὸν ἔτος, ἐγέννησεν Ενωσον· ὃς, δώδεκα ζήσας ἔτη καὶ ἐννακόσια, Καϊνᾷ τῷ παιδὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν παραδίδωσιν, τεκνώσας αὐτὸν περὶ ἑκατοστὸν καὶ ἐνενηκοστὸν ἔτος. ἔτος ἐβίωσεν ἔτη πέντε πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις. Καϊνᾶς δὲ, βιοὺς δέκα καὶ ἐννακόσια, Μαλάηλον υἱὸν ἔσχεν, ἔτει γενόμενος ἑκατοστῷ ἑβδομηκοστῷ. ἔτος ὁ Μαλάηλος, ζήσας πέντε πρὸς τοῖς ἐνενήκοντα καὶ ὀκτακοσίοις, ἐτελεύτησεν, Ιάρεδον καταλιπὼν υἱόν. ὃν, ἔτος ἑξηκοστὸν ἤδη καὶ ἑκατοστὸν καὶ πέμπτον γενόμενος, ἐγέννησε. τοῦτον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις βιώσαντα, Ανωχος υἱὸς διαδέχεται, γεννηθεὶς περὶ ἔτη δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν τοῦ πατρὸς αὐτῷ τυγχάνοντος. ἔτος, ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις, ἀνεχώρησε πρὸς τὸ θεῖον· ὅθεν

Maluelo vero genitus est Jaredus; qui cum sororibus plurimis ex Caïna prognatus est, Enosi filio. At Enosus Sethi filius erat, qui ex Adamo natus est.

3. Contigit autem haec calamitas anno aetatis Noëi sexcentesimo, mense secundo; qui à Macedonibus Dius appellatur, ab Hebraeis autem Marsuane: ita enim in Ægypto annum constituerunt. Moyses autem Nisan, qui est Xanthicus, in festis obseruandis mensem primum esse voluit; quod in eo Hebraeos ex Ægypto eduxisset. Verum iste licet ab eo in omnibus, quae ad honores diuinos spectant, exordium fecit; venditionibus tamen et emptionibus, et rerum caeterarum administratione, pristinum ordinem seruauit. Vim autem imbrium coepisse ait vigesima septima die praedicti mensis. Tempus vero hoc ab Adamo primo homine annorum erat bis mille sexcentorum quinquaginta sex. In libros autem sacros relatum est tempus: istius aetatis hominibus multa cum diligentia notantibus virorum illustrium natales et obitus.

4. Adamo siquidem, cum esset triginta et ducentorum annorum, Sethus filius natus est; qui Adamus nongentos et triginta vixit annos. Sethus autem ducentesimo et quinto anno genuit Enosum, qui, cum duodecim et nongentos vixisset annos, Caïnae filio rerum curam tradidit, quem genuerat anno aetatis suae centesimo et nonagesimo. iste vixit quinque et nongentos annos. Caïnas vero, viuens decem et nongentos annnos, Malaëlum filium habuit, quem genuit annum agens centesimum septuagesimum. Iste Malaëlus, cum vixisset quinque et nonaginta et octingentos annos, defunctus est, Jaredum filium relinquens; quem genuit, cum sexaginta quinque et centum esset annorum. Huic, duo et sexaginta et nongentos annos viuenti, Anochus filius successit, natus cum sexaginta duorum et centum annorum esset pater eius. Ille, exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum: quo factum

ἐδὲ τελευτὴν αὐτοῦ ἀναγεγράφασι. Μαθουσάλας δὲ Ἀνώχῳ παῖς, κατὰ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν [καὶ ἑκατοστὸν,] Λάμεχον υἱὸν ἔσχε, περὶ ἔτη γεγονὼς ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν· ᾧ τὴν ἀρχὴν παρέδωκεν, αὐτὸς αὐτὴν καταχὼν [ἔτη] ἐννέα καὶ ἑξήκοντα πρὸς ἐννακοσίοις. Λάμεχος δὲ, ἄρξας ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἐπὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσι, Νώεον τῶν πραγμάτων ἀποδείκνυσι πρᾶξάτην τὸν υἱόν· ὃς Λαμέχῳ γενόμενος, δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἡνυκότι, πεντήκοντα καὶ ἐννακοσίοις ἔτεσιν ἦρξε τῶν πραγμάτων. ταῦτα συναγόμενα τὰ ἔτη τὸν προαναγεγραμμένον συμπληροῖ χρόνον. ἐξεταζέτω δὲ μηδεὶς τὰς τελευτὰς τῶν ἀνδρῶν· τοῖς γὰρ αὐτῶν παισὶ, καὶ τοῖς ἐκείνων ἀπογόνοις συμπαρεξέτεινον τὸν βίον· ἀλλὰ τὰς γενέσεις αὐτῶν μόναι ὁράτω.

6. Ἐπισημήναντος δὲ τῷ Θεῷ, καὶ ὕειν ἀρξαμένῳ, τὸ ὕδωρ ἡμέραις τεσσαράκοντα ὅλαις κατεφέρετο, ὡς ἐπὶ πήχεις πεντεκαίδεκα τὴν γῆν ὑπεροχεῖν. καὶ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον τοῦ μὴ διασωθῆναι πλείονας, φυγῆς ἀφορμὴν οὐκ ἔχοντας. παυσαμένου δὲ τοῦ ὑετοῦ, μόλις ἤρξατο ὑποβαίνειν τὸ ὕδωρ ἀφ' ἡμέραις ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ, ἱσταμένου δ' ἦν ἑβδόμη, κατ' ὀλίγον ὑπονοστεῖν ἀπολήγοντος. ἔπειτα τῆς λάρνακος περὶ ἄκραν τινὰ ὄρους ταθείσης κατὰ τὴν Ἀρμενίαν, συνεὶς ὁ Νώεος ἀνοίγει ταύτην. καὶ θεασάμενος γῆν βραχεῖαν περὶ αὐτὴν, ἐπὶ χρηστοτέρας ἤδη γεγονὼς ἐλπίδος ἠρέμει. ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις μᾶλλον ὑποχωρήσαντος τοῦ ὕδατος, μεθίησι κόρακα· βουλόμενος μαθεῖν, εἴ τι καὶ ἄλλο τῆς γῆς, ἐκλελειμμένον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἀσφαλὲς ἐστιν ἤδη πρὸς ἔκβασιν. ὁ δὲ, πᾶσαν εὑρὼν ἔτι λιμναζομένην, πρὸς Νώεον ἐπανῆλθε. μετὰ δὲ ἡμέρας ἑπτὰ, περιστερὰν ἐπὶ τὸ γνῶναι τὰ περὶ τὴν γῆν πρᾶπεμψεν. ἧς ἐπανελθούσης πρὸς αὐτὸν, πεπηλωμένης ἅμα καὶ θαλλὸν ἐλαίας κομιζούσης, καὶ μαθὼν τὴν γῆν ἀπηλλαγμένην τοῦ κατακλυσμοῦ, μείνας ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας, τὰ ζῶα τῆς λάρνακος ἐξαφίησιν· αὐτός τε μετὰ τῆς γυναικὸς προελθὼν, καὶ

est, vt obitum eius in fastos non retulerint. Mathusala autem Anochi filius, sexagesimo quinto [et centesimo] ei natus anno, Lamechum filium habuit, cum esset annorum octoginta septem et centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta et nouem. Lamechus autem, cum imperium tenuisset annis septingentis septuaginta et septem, Noëum filium suum rerum praefecturae admouit; qui Lamecho natus est, anno aetatis suae secundo et octogesimo supra centesimum expleto; et quinquaginta et nongentis annis rebus praefuit. Hi anni in vnam summam collecti tempus suprascriptum complent. Nemo autem inquirat in obitus istorum virorum, (cum filiis enim suis vitam agebant, eamque vsque ad ipsorum nepotes extendebant) sed tantum natales eorum in annorum supputatione respiciat.

5. Cum autem, postquam Deus signum dederat, pluere incepisset, aqua quadraginta continuis diebus coelo descendebat, adeo vt vsque ad quindecim cubitos super terram eueheretur. atque id causae erat, cur plurimis salus omnis adimeretur, non habentibus quo se reciperent. Cessante autem pluuia, vix spatio centum et quinquaginta dierum aqua decrescebat; mense quasi septimo eiusque die septima eâ sensim recedere desinente. Deinde, cum arca ad summitatem quandam montis in Armenia subsliterit, sentiens hoc Noëus aperuit eam; et videns circa ipsam aliquantulum terrae, in meliori spe iam constitutus quiescebat. Post paucos vero dies magis recedente aqua coruum emisit; cupiens cognoscere, si qua alia terrae pars, ab aqua derelicta, egressui iam esset idonea. At ille, comperto totam adhuc stagnare, ad Noëum reuersus est. Post septem vero dies columbam, ad explorandum terrae statum, praemisit, quae cum pedes lutulenta et frondem oliuae ferens ad ipsum rediisset, intellecto terram diluuio liberatam esse, postquam alios septem dies exspectarat, animalia ex arca dimisit; et ipse

θύσας τῷ Θεῷ, συνευωχεῖτο τοῖς οἰκείοις. ἀποβατήριον μέντοι τὸν τόπον τοῦτον Ἀρμένιοι καλοῦσιν· ἐκεῖ γὰρ ἀναστωθείσης τῆς λάρνακος ἔτι νῦν οἱ ἐπιχώριοι τὰ λείψανα ἐπιδεικνύουσι.

ε'. Τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ τούτου καὶ τῆς λάρνακος μέμνηνται πάντες οἱ τὰς Βαρβαρικὰς ἱστορίας ἀναγεγραφότες· ὧν ἐστι καὶ Βηρωσσὸς ὁ Χαλδαῖος. διηγούμενος γὰρ τὰ περὶ τὸν κατακλυσμὸν ὕστερον πως διέξεισι· „λέγεται δὲ καὶ τοῦ πλοίου „ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῶν Κορδυαίων ἔτι μέρος τι εἶ„ναι· καὶ κομίζειν τινὰς τῆς ἀσφάλτου ἀφαιροῦντας. χρῶν„ται δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ κομιζομένῳ πρὸς τὰς ἀπο„τροπιασμούς.„ μέμνηνται δὲ τούτων καὶ Ἱερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν Φοινικικὴν συγγραψάμενος, καὶ Μνασέας δὲ, καὶ ἄλλοι πλείους. καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ἑνενηκοστῇ καὶ ἕκτῃ βίβλῳ ἱστορεῖ περὶ αὐτῶν, λέγων ὕστως· „ἔστιν ὑπὲρ τὴν Μινυάδα μέγα ὄρος κατὰ τὴν „Ἀρμενίαν, Βάρις λεγόμενον· εἰς ὃ πολλοὺς συμφυγόντας „ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ λόγος ἔχει περισωθῆναι, καί τινα ἐπὶ „λάρνακος ὀχούμενον ἐπὶ τὴν ἀπρόσιτον ἀκτῖλαι, καὶ τὰ λεί„ψανα τῶν ξύλων ἐπὶ πολὺ σωθῆναι. γένοιτο δ' ἂν ἔτος, „ὅν τινα καὶ Μωϋσῆς ἀνέγραψεν ὁ Ἰουδαίων νομοθέτης.

ς'. Νῶε δὲ, φοβούμενος μὴ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπικλύζῃ τὴν γῆν ὁ Θεὸς, φθορὰν ἀνθρώπων καταψηφισάμενος, ἱερεῖα καύσας, ἐδεῖτο τοῦ λοιποῦ τὸν Θεὸν ἐπὶ τῆς πρώτης μένειν τάξεως, καὶ μηδὲν ἔτι τοσοῦτον ἐπενεγκεῖν πάθος, ὑφ' ᾧ κινδυνεύσει πᾶν ἀπολέσθαι τὸ τῶν ζώων γένος· ἀλλὰ τετιμωρημένον τοὺς πονηροὺς φείδῳ ποιεῖσθαι τῶν διὰ χρηστότητα περιλειφθέντων, καὶ τὸ δεινὸν διαφυγεῖν κεκριμένων. κακοδαιμονεστέρους γὰρ τούτους ἔσεσθαι ἐκείνων, καὶ χείρω κακίαν καταδιαπαθόντας, εἰ μὴ πρὸς τὸ παντελὲς εἶεν σεσωσμένοι, τηρηθεῖεν δ' ἑτέρῳ κατακλυσμῷ· τοῦ μὲν πρώτου τὸν φόβον καὶ τὴν ἰσορίαν μαθόντας, τοῦ δευτέρου δὲ τὴν ἀπώλειαν. εὐμενῶς τε οὖν αὐτὸν προσδέχεσθαι τὴν θυσίαν παρεκάλει, καὶ μηδεμίαν ὀργὴν ἔτι τὴν γῆν ὁμοίαν λαβεῖν, ὅπως

quoque cum liberis egreſſus, Deoque ſacrificans, vna cum ſuis epulabatur. Hunc autem locum Armenii apobaterion vel egreſſorium vocant: illic enim arcae ſeruatae reliquias etiam nunc oſtendunt indigenae.

6. Huius autem diluuii et arcae meminerunt omnes qui Barbaricas ſcripſere hiſtorias; quorum vnus eſt Beroſus Chaldaeus. nam, de diluuio referens, in hunc ferme modum loquutus eſt: „dicitur autem etiamnum „in Armenia in Cordyaeorum monte pars eſſe aliqua „eius nauigii: et quoſdam bitumen ex ea auellentes „circumferre. eo autem ablato vtuntur homines maxi„me pro amuleto ad mala auertenda." Sed et Hieronymus Ægyptius horum meminit, qui Antiquitates Phoenicum ſcripſit, et Mnaſeas, et multi alii. Quin et Nicolaus Damaſcenus libro nonageſimo ſexto de his rebus narrat in haec verba: „eſt ſuper Minyada in Ar„menia mons ingens, Baris dictus, in quem multos „diluuii tempore confugientes fama eſt ſeruatos eſſe, „et quendam in arca vectum ad ſummum eius iugum „appuliſſe, lignorumque reliquias diu conſeruatas eſſe. „Iſte fortaſſe idem ille eſt de quo etiam ſcripſit Moyſes „Iudaeorum legiſlator.

7. Noëus autem veritus, ne Deus, damnatis ad interitum hominibus, per ſingulos annos terram aquis obrueret, Deo incenſis victimis de caetero ſupplicabat, vt priſtinum rerum ordinem ſeruaret, et nullam in poſterum tantam induceret calamitatem, per quam vniuerſum animalium genus ſalutis diſcrimen adiret: ſed, cum de malis poenam ſumpſiſſet, parceret iis quos ob bonitatem ſuperſtites eſſe voluit, et clade miſeranda liberare decreuit: alioqui illis fore ipſos infeliciores, et grauius damnatos, ſi non omnino ſalui eſſent et incolumes, ſed alteri diluuio reſeruarentur; cum et terrorem, quem primum incutiebat, experirentur, et interitum, quem poſterius afferret. Deum igitur orabat, ſacrificium animo placato acciperet, neue vlli poſthac tan-

ἔργοις τε τοῖς ταύτης προσλιπαρῶντες, καὶ πόλεις ἀναστήσαντες, εὐδαιμόνως ζῆν ἔχοιεν· καὶ μηδενὸς, ὧν καὶ πρὸ τῆς ἐπομβρίας ἀπήλαυον, ὑστερήσειν ἀγαθῶν, εἰς μακρὸν τε τὸ γῆρας καὶ βίᾳ μῆκος ὅμοιον τοῖς πάλαι ἐπερχόμενοι.

ή. Νωέᾳ δὲ ταύτας ποιησαμένῳ τὰς ἱκετείας, ὁ Θεὸς, ἐπὶ δικαιοσύνῃ τὸν ἄνδρα ἀγαπῶν, ἐπένευσεν αὐτῷ τὰς εὐχὰς εἰς τέλος ἄξειν· ἅτε τὸς διεφθαρμένους αὐτὸς λέγων ἀπολέσαι, κακίᾳ δὲ τῇ οἰκείᾳ ταύτην αὐτὸς ὑποχεῖν τὴν δίκην· ὅτ' ἂν εἰ γενομένους ἀνθρώπους ἀφανίσαι διεγνώκει, παραγαγεῖν ἂν αὐτὸς εἰς τὸν βίον. σῶφρον γὰρ εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς μηδὲ χαρίσασθαι τὸ ζῆν, ἢ δόντα τότους διαφθείρειν. ἀλλ' ὁῖς ἐξύβριζον εἰς τὴν ἐμὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, τότοις ἐξεβιάσαντό με ταύτην αὐτοῖς ἐπιθεῖναι τὴν δίκην. παύσομαι δὲ τῶ λοιπῶ μετὰ τοσαύτης ὀργῆς τὰς τιμωρίας ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν εἰσπραττόμενος, καὶ πολὺ μᾶλλον σῦ παρακαλῦντος. εἰ δ' ἐπὶ πλέον ποτέ χειμάσαιμι, μὴ δείσητε τῶν ὄμβρων τὸ μέγεθος· ὐ γὰρ ἔτι τὴν γῆν ἐπικλύσει τὸ ὕδωρ. παραινῶ μέντοι σφαγῆς ἀνθρωπίνης ἀπέχεσθαι, καὶ καθαρεύειν φόνυ, τὸς δράσαντάς τι τοιῦτον κολάζοντας· χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπασι, πρὸς ἃ βέλεσθε καὶ τὰς ὀρέξεις ἔχετε. δεσπότας γὰρ ἁπάντων ὑμᾶς εἶναι πεποίηκα τῶν τε χερσαίων καὶ νηκτῶν, καὶ ὅσα τὴν μετάρσιον χώραν ἔχει καὶ Φορὰν, χωρὶς αἵματος· ἐν τότῳ γάρ ἐστιν ἡ ψυχή. σημανῶ δὲ ὑμῖν παύλαν ἐσομένην τοξεία τῇ ἐμῇ· τὴν ἶριν ἀποσημαίνων, τόξον γὰρ εἶναι τῦ Θεῦ παρ' αὐτοῖς ἐκεῖνο νενόμισαι. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτ' εἰπὼν καὶ ὑποχόμενος, ἀπαλλάσσεται.

θ. Νῶος δὲ, βιὺς μετὰ τὴν ἐπομβρίαν πεντήκοντα καὶ τριακόσια ἔτη, καὶ πάντα τὸν χρόνον τῦτον εὐδαιμόνως διαγαγὼν, τελευτᾷ· ζήσας ἐτῶν ἀριθμὸν ἐννακοσίων καὶ πεντήκοντα. μηδεὶς δὲ πρὸς τὸν νῦν βίον, καὶ τὴν βραχύτητα τῶν ἐτῶν ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τὸν τῶν παλαιῶν, ψευδῆ νομιζέτω τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα· τῷ μηδὲ νῦν τοσῦτον

tae irae terram subiiceret; vt in ea excolenda assidui, vrbesque exstruentes, vitam beatam agerent; nec bona illa, quibus ante diluuium fruebantur, desiderarent, etiam ad extremam vsque senectutem, longo vitae spatio exacto, more maiorum peruenientes.

8. Postquam vero Noëus hasce preces effuderat, Deus, virum eius ergo iustitiae diligens, annuit, vt ei omnia ex votis euenirent; dicens se diluuio absumptos non perdidisse, sed ipsos poenas pertulisse malitiae suae debitas: non enim ipsos in vitam introduxisset, si homines factos perimere secum statuisset: nam praestiterat vitam non omnino dedisse, quam eos, quibus data fuerit, perdere. Sed tantis, inquit, contumeliis, quibus pietatem meam violarunt et virtutem, me compulerunt ad has poenas ab illis repetendas. De caetero autem cessabo iracunde adeo maleficiorum vindictam ab eis exigere; multoque magis, si tu pro illis intercesseris. Nam si vnquam tempestates solito maiores excitavero, non est vt imbrium vim pertimescatis. orbem enim terrarum aqua deinceps non inundabit. Jubeo tamen vt ab nece humana abstineatis, vt caedis vosmet puros seruetis, qui huiusmodi aliquid patrârint poenis afficientes: aliorum omnium animalium vsu vobis ad voluntatem et libitum vestrum permisso. Dominos enim vos omnium esse feci, tam terrestrium quam natatilium, et eorum quae per sublime volatu feruntur, tantum ne carnem cum sanguine comedatis: nam in eo est anima. Vobis enim cessationem fore ab ira arcus meus indicio erit: (iridem innuens, nam arcus Dei apud illos iris esse putatur.) Et Deus quidem, haec effatus atque promittens, abiit.

9. Verum Noëus, cum vixisset post diluuium trecentos et quinquaginta annos, atque omne hoc tempus feliciter exegisset, è viuis excessit, annos agens numero nongentos et quinquaginta. Nemo autem, qui cum vita hodierna eiusque breuitate illam antiquorum conferet, falsa putet quae de illis memorantur: inde, quod

ἐν τῷ βίῳ παρατείνειν χρόνον, τεκμαιρόμενος μηδ' ἐκείνης εἰς ἐκεῖνο τὸ μῆκος τῆς ζωῆς ἀφῖχθαι. οἱ μὲν γὰρ θεοφιλεῖς ὄντες, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ γενόμενοι, καὶ διὰ τὸ τὰς τροφὰς ἐπιτηδειοτέρας πρὸς πλείονα χρόνον εἶναι, εἰκότως ἔζων πλῆθος τοσούτων ἐτῶν. ἔπειτα καὶ δι' ἀρετὴν καὶ τὴν εὐχρηστίαν, ὧν ἐπενόουν, ἀστρολογίας καὶ γεωμετρίας, πλέον ζῆν τὸν θεὸν αὐτοῖς παραχεῖν. ἅπερ οὐκ ἦν ἀσφαλῶς αὐτοῖς προεκθεῖν, μὴ ζήσασιν ἑξακοσίους ἐνιαυτούς· διὰ τοσούτων γὰρ ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται. μαρτυροῦσι δέ μοι τῷ λόγῳ πάντες οἱ παρ' Ἕλλησι καὶ παρὰ βαρβάροις συγγραψάμενοι τὰς ἀρχαιολογίας. καὶ γὰρ καὶ Μανεθὼν ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφὴν, καὶ Βηρωσσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγὼν, καὶ Μῶχός τε, καὶ Ἑστιαῖος, καὶ πρὸς αὐτοῖς ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, οἱ τὰ Φοινικικὰ συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. Ἡσίοδός τε καὶ Ἑκαταῖος, καὶ Ἑλλάνικος, καὶ Ἀκουσίλαος, καὶ πρὸς τούτοις Ἔφορος καὶ Νικόλαος ἰσορροῦσι τοὺς ἀρχαίους ζήσαντας ἔτη χίλια. περὶ μὲν οὖν τούτων, ὡς ἂν ἑκάστοις ἦ φίλον, ἔστω σκοπεῖτωσαν.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τοῦ πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ δὲ Νῶε παῖδες τρεῖς ὄντες, Σήμας, καὶ Ἰαφέθας, καὶ Χάμας, ἑκατὸν ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῆς ἐπομβρίας γεγονότες, πρῶτοι κατελθόντες ἀπὸ τῶν ὀρῶν εἰς τὰ πεδία, τὴν ἐν τούτοις οἴκησιν ἐποιήσαντο· καὶ τοὺς ἄλλους, σφόδρα δεδιότας διὰ τὸν κατακλυσμὸν τὰ πεδία, καὶ οἰκήσεως ἔχοντας πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τόπων κατάβασιν, ἔπεισαν θαρσήσαντας μιμητὰς αὐτῶν γενέσθαι· καὶ τὸ μὲν πεδίον, εἰς ὃ πρῶτον αὐτοὺς κατῴκισαν, καλεῖται Σενναάρ. τοῦ δὲ Θεοῦ κελεύσαντος αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπησίαν στέλλειν ἀποικίας· ἵνα μὴ στασιάζοιεν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ γῆν πολλὴν γεωρ-

iam vita hominum eo vſque non producatur, coniiciens, neque illos ad vitae illius longitudinem peruenisse. Nam illi sane cum Dei essent amantes, et ab ipso Deo recens facti, victuque commodiore ad vitam longiorem vterentur, verisimiliter tantum annorum numerum complerunt. Praeterea tum propter studium virtutis, tum propter accuratiorem Astrologiae et Geometriae, quas ipsi artes inuenerant, vsum et experientiam, Deus illis prolixiorem largitus est vitam. quippe qui nisi ad sexcentos minimum annos (totidem enim magnus annus absoluitur) viuendo attigissent, nihil certi praedicere potuissent. Testes autem mihi sunt quotquot Graecos inter Barbarosque antiquitates literis prodiderunt. Nam et Manetho rerum Ægyptiacarum scriptor, et Berosus Chaldaïcarum auctor; et Mochus et Hestiaeus, praetereaque Hieronymus Ægyptius, qui Phoenicum res prosequuti sunt, vno mihi omnes ore suffragantur. Imo etiam Hesiodus, et Hecataeus, et Hellanicus, et Acusilaus, Ephorus item et Nicolaus veteres mille annos vixisse tradunt. Ac de his quidem, prout sibi visum fuerit, quisque existimet.

CAP. IV.

De turri Babylonica, deque linguarum mutatione.

NOëi autem filii tres erant, Semas, Japhethus, et Chamas, centum annis ante diluuium nati: qui, primi de montibus in camporum planitiem descendentes, illic habitare constituerunt: et aliis, qui propter diluuii memoriam campestria metuebant, et segnes erant ad descensum ex locis celsioribus faciendum, suaserunt, vt fidenti animo eorum exemplum sequerentur. Et campus quidem, quo eos primum deduxerant, Sennaar appellatur. Caeterum Deo iubente eos ad incrementum hominum coloniis alias regiones occupare, (vt nulla inuicem paterentur dissidia, sed, ampliori terrarum spa-

γῦντες, ἀφθονίας ἀπολαύοιεν τῶν καρπῶν· ὑπὸ ἀμαθίας παρῆκυσαν τὸ Θεῖον. καὶ διὰ τοῦτο συμφορᾶις περιπεσόντες ἤσθηντο τῆς ἁμαρτίας. ἐπεὶ γὰρ ἦνθυν νεότητος πλήθει, πάλιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς συνεβούλευσε ποιεῖσθαι τὴν ἀποικίαν. οἱ δὲ ἀ κατὰ τὴν εὐμένειαν τὴν ἐκείνε νομίζοντες ἔχειν τὰ ἀγαθὰ, τὴν δὲ ἰσχὺν αὐτοῖς τὴν οἰκείαν αἰτίαν τῆς εὐπορίας ὑπολαμβάνοντες, οὐκ ἐπείθοντο. προσετίθεσαν δὲ τῷ παρακούειν τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης καὶ τὸ κατ' ἐπιβουλὴν ὑπονοεῖν εἰς ἀποικίαν αὐτοὺς παρορμᾶν, ἵνα διαιρεθέντες εὐεπιχειρητότεροι γένοιντο.

β'. Ἐξῆρε δ' αὐτοὺς πρός τε ὕβριν τοῦ Θεοῦ καὶ καταφρόνησιν Νεβρώδης, υἱωνὸς μὲν ὢν Χάμε τοῦ Νωέε, τολμηρὸς δὲ καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος. ὃς ἔπειθεν αὐτοὺς μὴ τῷ Θεῷ διδόναι τὸ δι' ἐκεῖνον εὐδαιμονεῖν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ταῦτα παρέχειν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. καὶ περιῆσα δὲ κατ' ὀλίγον εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα, μόνως ἄτως νομίζων ἀποσήσειν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ φόβου τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ, εἰ χρώμενοι τῇ αὐτοῦ δυνάμει διατελοῖεν· ἀμυνεῖσθαί τε τὸν Θεὸν ἠπείλει, πάλιν τὴν γῆν ἐπικλύσειν θελήσαντα. πύργον γὰρ οἰκοδομήσειν, ὑψηλότερον ἢ τὸ ὕδωρ ἀναβῆναι δυνηθείη, μετελεύσεσθαί δὲ καὶ τῆς τῶν προγόνων ἀπωλείας.

γ'. Τὸ δὲ πλῆθος πρόθυμον ἦν τοῖς Νεβρώδε δόγμασιν ἕπεσθαι, δειλίαν ἡγούμενον τὸ εἴκειν τῷ Θεῷ· καὶ τὸν πύργον ᾠκοδόμουν, οὐδὲν ἀπολείποντες σπουδῆς, οὐδὲ πρὸς τὸ ἔργον ὀκνηρῶς ἔχοντες. ἐλάμβανε δὲ θᾶττον ὕψος, ἢ προσεδόκησεν ἄν τις, ὑπὸ πολυχειρίας. τὸ μέν τοι πάχος ἦν ἰσχυρὸν τοσοῦτον, ὥσθ' ὑπ' αὐτοῦ μεσοῦσθαι τοῖς ὁρῶσι τὸ μῆκος. ᾠκοδόμητο δ' ἐκ πλίνθου ὀπτῆς, ἀσφάλτῳ συνδεδεμένης· ὡς ἂν μὴ περιῤῥέοι. ἄτως δὲ μεμηνότας ὁρῶν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ἀφανίσαι μὲν ἐκ παντὸς οὐκ ἔκρινεν, ὅτι μὴ δ' ὑπὸ τῶν πρώτων ἀπολωλότων συμφρονισθεῖεν· εἰς γάσιν δ' αὐτοὺς ἐνέβαλεν, ἀλλογλώσσους ἀπεργασάμενος, καὶ ὑπὸ πολυφωνίας ποιήσας ἑαυτῶν ἀσυνέτους εἶναι. ὁ δὲ τόπος, ἐν ᾧ τὸν πύρ-

tio culturam adhibentes, fructuum abundantia potirentur) illi rerum imperiti dicto eius non obtemperarunt. quapropter in calamitates incidentes, sibimet erroris conscii esse coeperunt. Postquam vero iuuentutis multitudine florebant, Deus ipsis iterum consilium dedit, vt hinc colonias ducerent. Illi vero, rati se non ipsius benignitate vitae commodis perfrui, sed propriam felicitatem suis viribus deberi existimantes, Deo non paruerunt: quin et huic, quod illius voluntati morem non gererent, adiecerunt, suspicionem esse, Deum ad colonias deducendas illos impellere, vt dispersi facilius possent opprimi.

2. Vt eo contumeliae in Deum et despicientiae procederent, fecit Nebrodes, nepos Chamae, filii Noëi, vir audax, et manuum viribus praeclarus: qui persuasit eis ne Deo concederent, felicitatem illi acceptam ferri, sed in ea perstarent opinione, virtutem suam bonorum omnium causam illis exstitisse. Ac paulatim res in tyrannidem vertebat; ratus hoc vno modo homines à Dei timore abduci posse, si ipsius potentiae fidere perseuerarent: Deumque se vlturum esse minitabatur, terram nouo aquarum illuuie operire meditantem. Turrim enim se exaedificaturum esse, celsiorem quam vt aqua eo vsque posset ascendere, maiorumque suorum interitum vindicta persequuturum.

3. Multitudo autem iis libenter assensa est, quae facienda visa sunt Nebrodi, ignauiam reputantes Deo cedere: turrimque exstruere instituerunt, nulli labori parcentes, neque in opere segniter occupati. Surgebat enim in altitudinem, supra quam sperauerant, numerosa operantium manu. Verum adeo crassitudine valida erat, vt spectantibus ab ea videretur imminui molis sublimitas. Ædificabatur autem ex lateribus coctis bitumine colligatis, ne forte ab aqua circumfusa solueretur. Sic illos insanientes Deus conspicatus, delere quidem vniuersos noluit, quamuis ne priore quidem clade in meliorem mentem profecerint: sed, linguis eorum variatis, dissidia in eos immisit, faciens vt ob sermonum diuersitatem alii

γον ὠκοδόμησαν, νῦν Βαβυλὼν καλεῖται, διὰ τὴν σύγχυσιν τῆ περὶ τὴν διάλεκτον πρῶτον ἐναργῆς· Ἑβραῖοι γὰρ τὴν σύγχυσιν Βάβελ καλοῦσι. περὶ δὲ τὸ πύργου τούτου, καὶ τῆς ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων, μέμνηται καὶ Σίβυλλα, λέγουσα οὕτως· „πάντων ὁμοφώνων ὄντων τῶν ἀνθρώπων, πύρ„γον ὠκοδόμησάν τινες ὑψηλότατον, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν „ἀναβησόμενοι διὰ αὐτοῦ. οἱ δὲ Θεοὶ, ἀνέμους ἐπιπέμψαντες, „ἀνέτρεψαν τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν. „καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλὼνα συνέβη κληθῆναι τὴν πόλιν.„ περὶ δὲ τοῦ πεδίου τοῦ λεγομένου Σενναὰρ ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ μνημονεύει Ἐξιαῖος, λέγων οὕτως· „τῶν δὲ ἱερέων τοὺς „διασωθέντας, τὰ τοῦ Ενυαλίου Διὸς ἱερώματα λαβόντας, „εἰς Σενναὰρ τῆς Βαβυλωνίας ἐλθεῖν.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς οἱ Νῶχου ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπῴκησαν.

Σκίδνανται δὴ τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, ὑπὸ τῆς ἀλλογλωσσίας τὰς ἀποικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ· καὶ γῆν ἕκαστοι κατελάμβανον τὴν ἐντυγχάνουσαν, καὶ εἰς ἣν αὐτοὺς ἤγεν ὁ Θεός· ὡς πληρωθῆναι πᾶσαν αὐτῶν ἤπειρον, μεσογείων τε καὶ παράλιον. εἰσὶ δ' οἱ καὶ περαιωσάμενοι ναυσὶ, τὰς νήσους κατῴκησαν· καὶ τῶν ἐθνῶν ἔνια μὲν διασῴζει τὰς ὑπὸ τῶν κτισάντων κειμένας προσηγορίας, ἔνια δὲ καὶ μετέβαλον, τὰ δὲ καὶ, πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι δοκοῦν τοῖς παροικοῦσι, τροπὴν ἔλαβον. Ελληνες δ' εἰσὶν οἱ τούτου καταξάντες ἄπιοι· ἰσχύσαντες γὰρ ἐν τοῖς ὕστερον, ἰδίαν ἐποιήσαντο καὶ τὴν πάλαι δόξαν, καλλωπίσαντες τὰ ἔθνη τοῖς ὀνόμασι πρὸς τὸ συνετὸν αὐτοῖς, καὶ κόσμον θέμενοι πολιτείας ὡς ἀφ' αὐτῶν γεγονόσιν.

alios non intelligerent. Locus autem, in quo turrim aedificauerunt, propter confusionem linguae, quae prius omnibus ex aequo clara fuerat, nunc Babylon appellatur: nam Hebraei confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis meminit etiam Sibylla, ad hunc modum loquens: „cum „omnes homines vna lingua vterentur, altissimam tur„rim aedificare quidam coeperunt, velut per eam in coe„lum scansuri. At Dii, ventis emissis, turrim hanc „euertêre, et suam cuique linguam attribuêre. vnde vrbi „Babylon factum est nomen.„ Eius vero campi, qui Sennaar appellatur, in Babylonia regione siti, mentionem facit Hestiaeus, ita dicens: „qui vero de sacerdo„tibus seruati erant, ablatis Iouis Enyalii sacris, in Sen„naar Babyloniae venerunt.

CAP. V.

Quomodo Noëi posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

DE caetero igitur inde dispersi sunt, propter diuersitatem linguarum coloniis passim deductis; et singuli terram istam occuparunt, in quam inciderunt, eosque duxit Deus; ita vt omnis terra continens, tam mediterranea quam maritima, eis repleretur. Nonnulli autem etiam nauibus traiicientes, insulas habitarunt; et gentium quaedam nomina quidem à conditoribus impositа hactenus seruant, at quaedam etiam mutauerunt; aliae vero, vt ad accolarum captum magis accommodarentur, nominum inuersionem habuerunt. Graeci autem huius rei auctores exstiterunt: qui, posterioribus saeculis rerum potientes, veterum gloriam sibi propriam effecerunt; dum gentes nominibus sibi intellectis insigniunt, illisque, vt à se oriundis, reipublicae formam constituunt.

ΚΕΦ. ε'.

Οτι τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων προσηγορεύθη.

Ησαν δὲ τῶν Νωέα παίδων υἱοὶ, ὧν ἐπὶ τιμῇ τοῖς ἔθνεσι τὰ ὀνόματα ἐπετίθεσαν· οἱ γῆν τινα καταλαμβάνοντες. Ιαφέθ μὲν οὖν τῷ Νωέα παιδὸς ἦσαν ἑπτὰ υἱοί. κατοικῶσι δὲ ἅτοι, ἀπὸ Ταύρα καὶ Αμάνα τῶν ὀρῶν ἀρξάμενοι· καὶ προῆλθον ἐπὶ μὲν τῆς Ασίας, ἄχρι ποταμοῦ Ταναΐδος· ἐπὶ δὲ τῆς Εὐρώπης ἕως Γαδείρων, γῆν ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, καὶ μηδενὸς προκατοικήσαντος, τὰ ἔθνη τοῖς αὐτῶν ἐκάλουν ὀνόμασι. τὰς μὲν γὰρ νῦν ὑφ' Ελλήνων Γαλάτας καλουμένας, Γομαρεῖς δὲ λεγομένους, Γομαρὸς ἔκτισε· Μαγώγης δὲ τὰς ἀπ' αὐτοῦ Μαγώγας ὀνομασθέντας ὤκισε, Σκύθας δὲ ὑπ' αὐτῶν προσαγορευομένους. τῶν δὲ Ιαφέθ παίδων, Ιωυάνα καὶ Μάδα. ἀπὸ μὲν τοῦ Μάδα Μαδαῖοι γίνονται ἔθνος, οἱ πρὸς Ελλήνων Μῆδοι κέκληνται· ἀπὸ δὲ Ιωυάνα Ιωνία καὶ πάντες Ελληνες γεγόνασι. κατοικίζει δὲ καὶ Θώβηλος Θωβήλους, οἵτινες ἐν τοῖς νῦν Ιβηρες καλοῦνται· καὶ Μοσοχηνοὶ δὲ ὑπὸ Μοσύχου κτισθέντες, Καππαδόκαι μὲν ἄρτι κέκληνται. τῆς δὲ ἀρχαίας αὐτῶν προσηγορίας σημεῖον δέδωκται· πόλις γάρ ἐστι παρ' αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν Μάζακα, δηλοῦσα τοῖς συνιέναι δυναμένοις, ὅτως ποτὲ προσαγορευθὲν πᾶν τὸ ἔθνος. Θειρᾶς δὲ Θείρας μὲν ἐκάλεσεν, ὧν ἦρξεν· Ελληνες δὲ Θρᾷκας αὐτοὺς μετωνόμασαν. καὶ τοσαῦτα μὲν ἔθνη ὑπὸ τῶν Ιαφέθ παίδων κατοικεῖται. Γομάρου δὲ τριῶν υἱῶν γενομένων, Αχάναξος μὲν Αχαναξαῖους ὤκισεν, οἱ νῦν Ρηγῖνες ὑπὸ τῶν Ελλήνων καλοῦνται· Ριφάθης δὲ Ριφαθαίους, τοὺς Παφλαγόνας λεγομένους· Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαίους, οἱ δόξαν Ελλησι Φρύγες ὠνομάσθησαν. Ιωυάνα δὲ τοῦ Ιαφέθ, τριῶν καὶ αὐτοῦ παίδων γενομένων, Ελισᾶς μὲν Ελισαίους ἐκάλεσεν, ὧν ἦρχεν, Αἰολεῖς δὲ νῦν εἰσί· Θαρσὸς δὲ Θαρσεῖς, ἅτως γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν ἡ Κιλικία. σημεῖον δὲ, Ταρσὸς γὰρ παρ' αὐτοῖς τῶν πόλεων ἡ ἀξιολογωτάτη καὶ

CAP. VI.

Quae gentes ſingulae á ſuis auctoribus nomina traxerint.

FIliis Noëi nati ſunt filii, quorum in honorem gentibus nomina imponebant homines, vt quiſque terram aliquam occupauerat. Siquidem Japhetho filio Noëi nati ſunt ſeptem filii. Iſti vero terram poſſederunt, à Tauro et Amano montibus incipientes; et proceſſerunt, in Aſia quidem vſque ad fluuium Tanaïm, in Europa vero vſque ad Gadira; terram in ſedem capientes, ſibi forte oblatam, quamque nemo ante habitauerat, gentibus ſua indiderunt nomina. Qui enim nunc à Graecis Galatae appellantur, olim vero Gomarenſes dicti, Gomarus condidit; Magoges autem Magogarum à ſe denominatorum coloniam duxit, qui ab ipſis vocantur Scythae. Ex Japhethi autem filiis Jouano et Made, ſcilicet ex Made quidem Madaeorum gens deſcendit, qui à Graecis Medi nominantur; ex Jouano vero, Ionia et Graeci omnes oriuntur. Quin et Thobelus Thobelis ſedem dedit, qui noſtra aetate Iberi vocantur: et Moſocheni à Moſoche conditi, nunc quidem Cappadoces dicti ſunt. Antiquae autem appellationis non obſcurum indicium habetur: vrbs enim etiam hodie apud eos eſt Mazaca nominata, oſtendens harum rerum peritis, quod vniuerſa gens olim ita fuerit appellata. Thiras autem Thires de ſe vocauit, quorum fuit princeps: Graeci vero nominis mutatione Thracas fecerunt. Et tot quidem gentes à Japhethi filiis ortae ſunt. Trium autem Gomari filiorum vnus quidem Aſchanaxus Aſchanaxos condidit, qui nunc Rhegines nominantur à Graecis: Rhiphathes vero Rhiphathaeos, qui vocantur Paphlagones, et Thygrammes Thygrammaeos, qui, vt viſum eſt Graecis, Phryges vocantur. A Jouano autem Japhethi filio, et ipſo tres filios habente, ortus Elyſas Elyſaeis nomen dedit, quorum fuit princeps, nunc vero Æoles habentur: Tharſus autem Tharſenſibus; ſic enim olim appellabatur Cilicia. indicio autem eſt, quod vrbs apud eos celeberrima, eademque Metropolis, dicta ſit

λεῖται, μητρόπολις οὖσα· τὸ ταῦ πρὸς τὴν κλῆσιν ἀντὶ τοῦ θῆτα μεταβαλλόντων. Χέθιμος δὲ Χεθιμὰ τὴν νῆσον ἔσχεν· Κύπρος αὕτη νῦν καλεῖται. καὶ ἀπ' αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι, καὶ τὰ πλείω τῶν παρὰ θάλασσαν, Χεθὶμ ὑπὸ Ἑβραίων ὀνομάζεται. μάρτυς δέ μου τοῦ λόγου, μία τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασα τὴν προσηγορίαν φυλάξαι· Κίτιος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐξελληνισάντων αὐτὴν καλεῖται, μὴ δ' οὕτως διαφυγοῦσα τοῦ Χεθίμου τὸ ὄνομα. Ἰαφέθου μὲν δὴ παῖδές τε καὶ υἱωνοὶ τοσαῦτα ἔσχον ἔθνη. ὃ δ' ἴσως ὑφ' Ἑλλήνων ἀγνοεῖται, τοῦτο προειπών, τρέψομαι πρὸς τὴν ἀφήγησιν ὧν κατέλιπον. τὰ γὰρ ὀνόματα διὰ τὸ τῆς γραφῆς εὐπρεπὲς ἠλλήνισαι πρὸς ἡδονὴν τῶν ἐντευξομένων. οὐ γὰρ ἐπιχώριος ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος ἀλλ' ἕν τε αὐτῶν χῆμα καὶ τελευτὴ μία· Νώεος γέτοι Νῶε καλεῖται, καὶ τοῦτον τὸν τύπον ἐπὶ παντὸς τηρεῖ χήματος.

β'. Οἱ δὲ Χάμου παῖδες τὴν ἀπὸ Συρίας καὶ Ἀμάνου καὶ Λιβάνου τῶν ὀρῶν γῆν κατέσχον· ὅσα πρὸς θάλασσαν αὐτῆς ἐτέτραπτο καταλαβόντες, καὶ τὰ μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ ἐξιδιωσάμενοι. αἱ μέντοι προσηγορίαι, τῶν μὲν καὶ παντελῶς ἐξίτηλοι γεγόνασιν· ἐνίων δὲ μεταβαλοῦσαι, καὶ μεταῤῥυθμισθεῖσαι πρὸς ἑτέρας, δύσγνωστοι τυγχάνουσιν. ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι. τεσσάρων γὰρ Χάμου παίδων γενομένων, Χοῦσον μὲν ὀδὲν ἔβλαψεν ὁ χρόνος· Αἰθίοπες γὰρ, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντων, Χουσαῖοι καλοῦνται. ἐτηρήθη δὲ καὶ Μεσραίοις ἡ κατὰ τὴν προσηγορίαν μνήμη· τὴν γὰρ Αἴγυπτον Μέσρην, καὶ Μεσραίους τοὺς Αἰγυπτίους ἅπαντες, οἱ ταύτην οἰκοῦντες καλοῦμεν. ἔκτισε δὲ καὶ Φοὺτης τὴν Λιβύην· Φοὺτες ἀπ' αὐτοῦ καλέσας τοὺς ἐπιχωρίους. ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς ἐν τῇ Μαύρων χώρᾳ, τοῦτο ἔχων τὸ ὄνομα. ὅθεν καὶ τοὺς πλείστους τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων ἐστὶν ἰδεῖν μεμνημένους τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῆς παρακειμένης αὐτῷ χώρας Φούτης λεγομένης· μετέβαλε δὲ ὁ νῦν ἐστιν αὐτῇ ὄνομα, ἀπὸ τῶν Μεσραίμου υἱῶν ἑνός, Λίβυος λεγομένου. μετ' ὀ πολὺ δ'

Tarſus; theta ad nomen variandum ab eis conuerſo in tau. Chethimus autem Chethimam inſulam occupauit: ipſa vero nunc Cyprus vocatur. et ab ea inſulae omnes, et plerаque loca maritima ab Hebraeis Chethim dicuntur. Eius vero, quod dico, teſtis mihi vna vrbium in Cypro, cui accidit vt nomen ſuum adhuc ſeruaret: Citium enim appellatur ab his, qui eam in formam Graecam immutarunt; ne ſic quidem à Chethimi nomine multum diſcrepans. Japhethi itaque filii et nepotes tot gentes condiderunt. Caeterum hoc vnum, quod Graecis forſan parum exploratum, praemittam, deinde ad ea quae ſuperſunt narranda reuertar. Nomina ſiquidem propter ſcripturae decorem Graeci ad delectationem legentium mutauerunt. Noſtrates enim huiuſmodi eorum forma non vtuntur: ſed idem apud nos perpetuo ſchema obtinent, vnamque terminationem: Noëus etenim Noë apud nos vocatur, et in omni ſchemate eandem formam ſeruat.

2. Chamae vero filii terram, quae à Syria et Amano Libanoque montibus incipit, obtinuerunt: quicquid eius ad mare vergit occupantes, et regiones vſque ad oceanum ſibimet vendicantes. Horum ſane quorundam appellationes omnino euanuerunt, aliorum vero multum immutatae, atque ita in alias deflexae, vt haud facile agnoſcantur. pauci autem ſunt, quorum nomina integra ſeruantur. Ex quatuor enim Chamae filiis, Chuſo nihil detrimenti tempus attulit: nam Æthiopes, quorum princeps fuit, nunc quoque tam à ſeipſis quam ab Aſianis omnibus Chuſaei nominantur. Meſtraei etiam adhuc in memoria ſunt ex appellatione: Ægyptum enim Meſtren, et Meſtraeos Ægyptios vocamus quotquot hanc regionem incolimus. Quin et in Libyam colonos deduxit Phutes, incolas ſuo nomine Phutos vocans. Eſt autem et fluuius in Maurorum regione, qui ita appellatur. Vnde et plurimos ex Hiſtoricis Graecis inuenimus, qui huius fluminis meminerunt, et regionis, cui Phute nomen, ei adiacentis: traxit autem nomen, quod ei nunc eſt, ab vno Meſtraimi filiorum, qui Libys vocabatur. Paulo vero

ἑρῶμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτὴν καὶ Ἀφρικαν προσαγορεύεσθαι συμβέβηκεν. Χανάανος δὲ τέταρτος ὢν Χάμῳ παῖς τὴν νῦν Ἰουδαίαν καλουμένην οἰκήσας, ἀπ' αὐτοῦ Χαναναίαν προσηγόρευσε. γίνονται δὲ παῖδες ἐξ αὐτῶν. Χούσῳ μὲν ἕξ· ὧν Σάβας μὲν, Σαβαίους· Εὐίλας δὲ Εὐιλαίους ἔκτισεν, οἳ νῦν Γαιτοῦλοι λέγονται· Σαβάθης δὲ Σαβαθηνούς, ὀνομάζονται δὲ Ασάβαροι παρ' Ελλησιν. οἰκίζει δὲ καὶ Σαβάκτας Σαβακτηνούς· Ραγμὸς δὲ Ραγμαίους ὥκισε, καὶ δύο παῖδας ἔσχεν, ὧν Ιουδάδας μὲν Ιουδαδαίους, Αἰθιοπικὸν ἔθνος τῶν Εσπερίων, οἰκίσας, ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέλιπε· Σαβαίους δὲ Σαβᾶς· Νεβρώδης δὲ Χούσῳ υἱὸς ὑπομείνας παρὰ Βαβυλωνίοις ἐτυράννησεν, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται. τῶν δὲ Μεσραίμου παίδων ὀκτὼ γενομένων, οἱ πάντες τὴν ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου γῆν κατέσχον. μόνου δὲ Φυλιστίνου τὴν ἐπωνυμίαν ἡ χώρα διεφύλαξε· Παλαιστίνην γὰρ οἱ Ελληνες αὐτῆ τὴν μοῖραν καλοῦσι. τῶν δὲ ἄλλων, Λουδιείμου, καὶ Ενεμίμου, καὶ Λαβίμου· τοῦ μόνου κατοικήσαντος ἐν Λιβύῃ, καὶ τὴν χώραν ἀπ' αὐτοῦ καλέσαντος. Νεδεΐμου τε καὶ Φεθρωσίμου, καὶ Χεσλοίμου καὶ Χεφθορίμου, πέρα τῶν ὀνομάτων, οὐδὲν ἴσμεν. ὁ γὰρ Αἰθιοπικὸς πόλεμος, περὶ ὃ δηλώσομεν ὕστερον, ἀναστάτους αὐτῶν τὰς πόλεις ἐποίησεν. ἐγένοντο δὲ καὶ Χαναάνου παῖδες· Σιδώνιος, ὃς καὶ πόλιν ἐπώνυμον ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, Σιδὼν δ' ὑφ' Ελλήνων καλεῖται· Αμάθιος δὲ Αμαθινὴν κατῴκισεν, ἥτις ἐστὶ καὶ νῦν ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων Αμάθη καλουμένη, Μακεδόνες δ' αὐτὴν Επιφάνειαν ἀφ' ἑνὸς τῶν ἀπογόνων ἐπωνόμασαν· Αραδαῖος δὲ Αραδον τὴν νῆσον ἔσχεν· Αρκαῖος δὲ, Αρκην τὴν ἐν τῷ Λιβάνῳ. τῶν δ' ἄλλων ἑπτὰ, [Ευαίου,] Χετταίου, Ιεβουσαίου, Αμορραίου, Γεργεσαίου, Ευδαίου, Σενναίου, Σαμαραίου, πλὴν τῶν ὀνομάτων, ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις οὐδὲν ἔχομεν· Εβραῖοι γὰρ αὐτῶν ἀνέστησαν τὰς πόλεις, ἐκ τοιαύτης αἰτίας εἰς συμφορὰ γενομένας.

γ'. Νῶεος, μετὰ τὴν ἐπομβρίαν τῆς γῆς καταφθείσης εἰς τὴν αὐτῆς φύσιν, ἐπ' ἔργα ἐχώρει· καὶ καταφυτεύσας

poſt cauſam adiiciemus, cur et eam Africam nominari contigit. Chanaanus vero, quartus Chamae filius, Judaeam, vt nunc vocatur, habitans regionem, illam a ſe Chananaeam appellauit. Iſtis autem nati ſunt liberi. Chuſo quidem ſex: quorum Sabas Sabaeos condidit: Euilas Euilaeos, qui nunc Gaetuli appellantur: Sabathes vero Sabathenos, qui Graecis dicuntur Aſtabari. Sabactes autem Sabactenos condidit: Ragmus vero Ragmaeis ortum dedit, et duos filios habuit; quorum Judadas quidem Judadaeorum gentem, inter Æthiopes Occidentales, condens, ſibimet cognominem reliquit: Sabas vero Sabaeos: Nebrodes autem Chuſi filius manens apud Babylonios dominatum exercuit, ſicut à me etiam ante narratum eſt. Porro Meſtraimo cum octo eſſent filii, illi à Gaza vſque ad Ægyptum terram poſſederunt. Solius autem Phyliſtini cognomen regio retinuit: Palaeſtinam enim Graeci partem eius nominant. Reliquorum autem, Ludieimi, et Enemimi, et Labimi, (qui ſolus colonis in Libyam ductis regionem à ſe denominauit) Nedemi etiam et Phethroſimi, et Choſloemi et Chephthorimi, praeter nomina nihil plane nouimus. Bello enim Æthiopico, de quo poſtea narrabimus, vrbes eorum euerſae ſunt. Chanaani autem filii fuerunt: Sidonius, qui et ſui nominis vrbem in Phoenice exſtruxit, Sidon etiam à Graecis vocatur: Amathius autem Amathinen habitauit, quae etiam adhuc ſupereſt, et ab incolis Amathe appellatur; Macedones vero eam Epiphaniam ab vno è ſucceſſorum Alexandri filiis denominauerunt: Arudaeus autem Aradum inſulam habuit: Arucaeus vero Arcen vrbem in Libano ſitam. Reliquorum ſeptem [Euaei,] Chettaei, Jebuſaei, Amorrhaei, Gergeſaei, Eudaei, Sinaei, Samaraei, praeter nomina nihil in ſacris codicibus exſtat: nam Hebraei vrbes eorum exciderunt, quas ex huiuſmodi cauſſa afflixit calamitas.

3. Noëus, terra poſt diluuium in primaeuam reſtituta naturam, ad agriculturae opus aggreditur: et cum vitibus

αὐτὴν ἀμπέλοις, ἡνίκα τῷ καρπῷ τελεσφορηθέντος καθ' ὥραν ἐτρύγησε, καὶ παρῆν εἰς χρῆσιν ὁ οἶνος, θύσας ἐν εὐωχίαις ἦν. μεθυσθεὶς δὲ εἰς ὕπνον καταφέρεται, καὶ γεγυμνωμένος παρακόσμως ἔκειτο. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ νεώτατος τῶν παίδων, τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιγελῶν δείκνυσιν· οἱ δὲ περιέλλυσι τὸν πατέρα. καὶ Νῶεος αἰσθόμενος, τοῖς μὲν ἄλλοις παισὶν εὐδαιμονίαν εὔχεται· τῷ δὲ Χάμα διὰ τὴν συγγένειαν αὐτῷ μὲν ἠρατήσατο, τοῖς δ' ἐκγόνοις αὐτοῦ. καὶ τῶν ἄλλων διαπεφευγότων τὴν ἀρὰν, τοὺς Χαναάνου παῖδας μέτεισιν ὁ Θεός. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν.

δ'. Σήμα δὲ, τῷ τρίτῳ Νῶε υἱῶν, πέντε γίνονται παῖδες· οἳ τὴν μέχρι τοῦ κατ' Ινδίαν ὠκεανοῦ κατοικοῦσιν Ασίαν, ἀπ' Εὐφράτου τὴν ἀρχὴν πεποιημένοι. Ελαμος μὲν γὰρ Ελαμαίους, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας, κατέλιπεν. Ασσύρας δὲ Νίνον οἰκίζει πόλιν, καὶ τοὺς ὑπηκόους Ασσυρίους ἐπωνόμασεν· οἳ μάλιστα εὐδαιμόνησαν· Αρφαξάδης δὲ τοὺς νῦν Χαλδαίους καλουμένους Αρφαξαδαίους ὠνόμασεν, ἄρξας αὐτῶν. Αραμαίους δὲ Αραμος ἔσχεν, οὓς Ελληνες Σύρους προσαγορεύουσιν· οὓς δὲ Λυδοὺς νῦν καλοῦσι, Λύδους δὲ τότε, Λύδας ἔκτισε. τῶν δὲ Αράμου παίδων τεσσάρων ὄντων, Οὖσος μὲν κτίζει τὴν Τραχωνῖτιν καὶ Δαμασκόν· μέση δ' ἐστὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ Κοίλης Συρίας. Αρμενίαν δὲ Οὖλος, καὶ Γάθερος Βακτριανούς, Μησᾶς δὲ Μησαναίους· Σπασίνου Χάραξ ἐν τοῖς νῦν καλεῖται. Αρφαξάδου δὲ παῖς γίνεται Σάλης· τοῦ δὲ Εβερος, ἀφ' οὗ τοὺς Ιουδαίους Εβραίους ἀρχῆθεν ἐκάλουν. Εβερος δὲ Ιόκταν καὶ Φάλεκον ἐγέννησεν. ἐκλήθη δὲ Φάλεκος, ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἀποδασμὸν τῶν οἰκήσεων τίκτεται· Φάλεκ γὰρ τὸν μερισμὸν Εβραῖοι καλοῦσιν. Ιόκτα δὲ τῶν Εβέρου παίδων ἦσαν υἱοὶ, Ελμόδαδος, Σάλεφος, Αζερμωθὴς, Ιεραὴς, Εδώραμος, Αἴζηλος, Δέκλας, Ηβαλος, Αβιμάηλος, Σαβεὺς, Οφείρης, Εὐϊλάτης, Ιώβαβος. οὗτοι ἀπὸ Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ινδικῆς, καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Αρίας τινὰ κατοικοῦσι. ταῦτα μὲν περὶ τῶν Σήμου παίδων ἱστορείσθω.

eam conſeuiſſet, fructuque matureſcente ſuo tempore eam vindemiaſſet, atque vinum vſui eſſet idoneum, ſacris prius operatus epulabatur. Inebriatus autem in ſomnum delabitur, nudatuſque parum decore iacebat. Eum forte conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi vero patrem reueriti operuerunt. Vbi factum reſciuit Noëus, aliis quidem filiis felicitatem precatus eſt: Chamam vero propter cognationem ſui exſecrationibus quidem non infectatus eſt; ſed poſteros eius diris deuouit. Quas cum caeteri euaſiſſent, Chanaani liberos vltio diuina eſt conſequuta. Ac de his quidem in ſequentibus dicemus.

4. Semae vero, tertio Noëi filio, nati ſunt quinque filii, qui Aſiam vſque ad Indicum oceanum incoluerunt, ab Euphrate incipientes. Elamus ſiquidem poſteros reliquit Elamaeos, à quibus Perſae originem duxerunt. Aſuras autem vrbem Ninum condidit, et ſubiectos ſibi Aſſyrios nominauit; qui maxime rerum geſtarum gloria floruerunt. Arphaxades vero iis, qui nunc quidem Chaldaei vocantur, appellationem dedit, cum princeps eorum eſſet. Ex Aramo autem Aramaei prognati, quos Graeci Syros appellant; qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam generis auctorem habuerunt. Aramo autem cum quatuor eſſent filii, ex iis Vſus Trachonitidem quidem condidit et Damaſcum, quae inter Palaeſtinam et Coele-Syriam media eſt. Armeniam vero Vlus, et Gatherus Bactrianos, Meſaſque Meſanaeos; apud quos Spaſini Charax, vt nunc appellatur. Ex Arphaxade autem prognatus eſt Sales, ex eo vero Heberus; vnde Judaeos ab initio Hebraeos appellauerunt. Porro Heberus Juctan et Phalecum genuit. Vocatus eſt autem Phalecus, quod ſub habitationum diuiſionem natus fuerit: Phalec enim Hebraeis partitionem ſonat. Juctae autem Heberi filio liberi erant, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Eiraës, Edoramus, Æzelus, Declas, Ebalus, Abimaëlus, Sabeus, Opheires, Euilates, Jobabus. Iſti à Cophene flumine Indiae, Ariaeque ad ipſum ſitae loca quaedam habitant. Haec quidem de Semae progenie dicta ſunto.

6. Ποιήσομαι δὲ περὶ Εβραίων τὸν λόγον. Φαλέκῳ γὰρ τῷ Εβέρῳ γίνεται παῖς Ραγαυος· τούτῳ δὲ Σερῶγος, ᾧ Ναχώρης υἱὸς τίκτεται, τούτῳ δὲ Θάρρος. πατὴρ δ' ἔτος Αβραάμῳ γίνεται, ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ Νωέως· δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς διακοσίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐγένετο. Θάρρος μὲν γὰρ ἔτει ἑβδομηκοστῷ ποιεῖται τὸν Αβραμον· Ναχώρης δὲ Θάρρον, εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἤδη γεγονὼς, ἐγέννησε. Σερούγῳ δὲ Ναχώρης τίκτεται, περὶ ἔτος δεύτερον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν· Ράγαυος δὲ Σερῶγον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκατόν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ράγαυον Φάλεκος ἔσχεν. Εβερος δὲ τετάρτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν γεννᾷ Φάλεκον, γεννηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ Σάλᾳ τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατοστόν· ὃν Αρφαξάδης ἐτέκνωσε κατὰ πέμπτον καὶ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος πρὸς τοῖς ἑκατόν. Σάλα δὲ υἱὸς Αρφαξάδης ἦν, μετὰ ἔτη δύο καὶ δέκα τῆς ἐπομβρίας γενόμενος. Αβραμος δὲ εἶχεν ἀδελφὰς Ναχώρην καὶ Λρανην. τούτων Λράνης μὲν, καταλιπὼν υἱὸν Λῶτον καὶ Σάρραν καὶ Μελχὰν θυγατέρας, ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανεν, ἐν πόλει Οὐρῇ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων. καὶ τάφος αὐτοῦ μέχρι νῦν δείκνυται. γαμοῦσι δὲ τὰς ἀδελφιδᾶς· Μελχὰν μὲν Ναχώρης, Σάρραν δὲ Αβραμος. Θάρρα δὲ μισήσαντος τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ Λράνα πένθος, μετοικίζονται πάντες εἰς Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας· ὅπου καὶ Θάρρον τελευτήσαντα θάπτουσιν, ἔτη βιώσαντα πέντε καὶ διακόσια. συνετέμνετο γὰρ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις κατ' ὀλίγον τὸ ζῆν, καὶ βραχύτερον ἐγίνετο, μέχρι τῆς Μωϋσέως γενέσεως· μεθ' ὃν ὅρος ἦν τοῦ ζῆν ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι, ταῦθ' ὁρίσαντος τοῦ Θεοῦ, ὅσα καὶ Μωϋσῆν συνέβη βιῶναι. Ναχώρη μὲν οὖν ἐκ τῆς Μελχᾶς ὀκτὼ παῖδες ἐγένοντο· Οὖξος, Βαύξος, Καμούηλος, Χάζαδος, Αζαυος, Φελδᾶς, Ιαδέλφας, Βαθούηλος. ἔτοι μὲν Ναχώρῃ παῖδες γνήσιοι· Ταβαῖος γὰρ, καὶ Γάαμος, καὶ Ταύαος, καὶ Μάχας, ἐκ Ρεμᾶς παλλακῆς αὐτῷ γεγόνασι. Βαθούηλῳ δὲ, τῷ Ναχώρῃ γνησίων παίδων, γίνεται Ρεβέκκα θυγάτηρ, καὶ Λάβανος υἱός.

5. Faciam vero de Hebraeis quoque ſermonem. Ex Phaleco enim Heberi filio prognatus eſt Ragauus: ex hoc autem Serugus, cui Nachores filius natus eſt; huius vero filius Tharrus. Hic autem Abrami ſit pater, qui decimus quidem à Noëo fuit: ſecundo vero anno et nonageſimo ſupra ducenteſimum poſt diluuium natus eſt. Nam Tharrus quidem ſeptuageſimo anno genuit Abramum: Nachores autem, cum eſſet centum et viginti annorum, genuit Tharrum. Porro de Serugo Nachores naſcitur, circa annum centeſimum et triceſimum ſecundum: Ragauus vero Serugum habuit, cum eſſet annorum centum et triginta. Iiſdem etiam annis Ragauum habuit Phalecus. Heberus autem anno quarto et triceſimo ſupra centeſimum genuit Phalecum, ipſe de Sale prognatus annum nato triceſimum et centeſimum: quem Arphaxades genuit quinto et triceſimo aetatis anno ſupra centeſimum. Semae autem filius Arphaxades erat, natus poſt annos duodecim à diluuio. Abramus autem fratres habuit Nachoren et Aranen. Ex his Aranes quidem, relinquens Lotum filium cum filiabus Sarra et Melcha, inter Chaldaeos eſt mortuus, in vrbe quae Vre Chaldaeorum vocatur. et vſque nunc ſepulchrum eius oſtenditur. Neptes autem ex fratre duxerunt vxores; Melcham quidem Nachores, Sarram vero Abramus. Caeterum cum Tharrus odio haberet Chaldaeorum terram propter acerbum luctum Aranae, omnes ſimul migrauerunt Charram Meſopotamiae: vbi etiam Tharrum defunctum ſepeliunt, cum annos ducentos et quinque vixiſſet. Iam enim paulatim reciſa fuit vita hominum, breuiorque facta vſque ad ortum Moyſis: poſt quem vitae terminus annorum erat centum et viginti; eoſdem annos in vitae ſpatium ſtatuente Deo, quos et Moyſen vixiſſe contigit. Itaque Nachores è Melcha octo filios ſuſcepit; Vxum, Baïixum, Camuelum, Chazadum, Azauum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelum. Iſti quidem legitimi Nachorae filii fuêre: nam Tabaeus, et Gaamus, et Tauaus, et Machas, ipſi ex Ruma concubina nati ſunt. Bathuelo autem, vni è Nachorae filiis legitimis, naſcitur Rebecca filia, et Labanus filius.

ΚΕΦ. ζ'.

Ως Αβραμος, ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς, κατέσχεν τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νῦν δὲ Ιουδαίαν λεγομένην.

Αβραμος δὲ Λώτον τὸν Αράνου τοῦ ἀδελφοῦ υἱόν, της δὲ γυναικὸς αὐτῷ Σάρρας ἀδελφόν, εἰσεποιήσατο, γνησίᾳ παιδὸς ἀπορῶν· καὶ καταλείπει τὴν Χαλδαίαν, ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη, τῷ Θεῷ κελεύσαντος εἰς τὴν Χαναναίαν μετελθεῖν, ἐν ᾗ καὶ κατῴκησε καὶ τοῖς ἀπογόνοις κατέλιπε, δεινὸς ὢν συνιέναι τε περὶ πάντων, καὶ πιθανὸς τοῖς ἀκροωμένοις, περί τε ὧν εἰκάσειεν ὀ διαμαρτάνων. διὰ τοῦτο καὶ Φρονεῖν ἐπ' ἀρετῇ μείζω τῶν ἄλλων ἠγμένος, καὶ τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ δόξαν, ἣν ἅπασι συνέβαινεν εἶναι, καινίσαι καὶ μεταβαλεῖν ἔγνω. πρῶτος ἓν τολμᾷ Θεὸν ἀποφήνασθαι δημιουργὸν τῶν ὅλων ἕνα· τῶν δὲ λοιπῶν εἰ καί τι πρὸς εὐδαιμονίαν συντελεῖ, κατὰ προσαγὴν τὴν τούτου παρέχειν ἕκαστον, καὶ ὀ κατ' οἰκείαν ἰσχύν. ἔικαζε δὲ ταῦτα τοῖς τῆς γῆς καὶ θαλάττης παθήμασι, τοῖς τε περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ πᾶσι τοῖς κατ' ὀρανὸν συμβαίνουσι. „δυνάμεως „γὰρ αὐτοῖς παρούσης, καὶ προνοησαμένης καθ' αὑτὰ „ξίας· ταύτης δ' αὖ ὑστερούντας, φανερὰς γίνεσθαι. μηδ' „ὅσα πρὸς τὸ χρησιμώτερον ἡμῖν συνεργοῦσι κατὰ τὴν αὐτῶν „ἐξουσίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ κελεύοντος ἰσχὺν ὑπουργεῖν· ὧ „καλῶς ἔχει μόνῳ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀπονέ„μειν.„ δι' ἅπερ Χαλδαίων τε καὶ τῶν ἄλλων Μεσοποταμιτῶν ταραττόντων πρὸς αὐτὸν, μετοικεῖν δοκιμάσας, κατὰ βούλησιν καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν ἔσχε γῆν. ἱδρυθείς τε αὐτόθι, βωμὸν ὠκοδόμησε, καὶ θυσίαν ἐτέλεσε τῷ Θεῷ.

β'. Μνημονεύει δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Αβράμου Βηρωσσὸς, ὲν ὀνομάζων, λέγων δ' ὅτως. „μετὰ τὸν κατακλυσμὸν δε„κάτῃ γενεᾷ, παρὰ Χαλδαίοις τις ἦν δίκαιος ἀνὴρ καὶ μέ„γας, καὶ τὰ ὀράνια ἔμπειρος.„ Εκαταῖος δὲ καὶ τὸν μνη-

CAP. VII.

Quomodo Abramus, generis nostri auctor, è Chaldaeorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chanaanaeam, quae nunc Iudaea appellatur.

ABramus autem Lotum fratris sui Aranae filium, Sarrae vero coniugis suae fratrem, adoptauit, quod dubiam haberet spem liberorum legitimorum: cumque iam esset annorum septuaginta et quinque, è Chaldaea discessit, Deo iubente vt in Chananaeam concederet, quam etiam ipse incoluit et posteris reliquit; vir rerum omnium intelligentia et audientes persuadendi vi pollens, et de quibus coniecturam faceret à vero raro aberrans. Propterea, cum ob virtutem prae caeteris sapiens haberi coepisset, vulgo receptam de Deo opinionem innouare et in melius mutare secum statuit. Primus itaque ausus est declarare vnum esse Deum rerum omnium opificem: de caeteris vero si quid ad felicitatem vel minimum conferat, illud ex huius mandato vnumquodque praebere, non ex vi sibi propria et innata. Haec vero coniiciebat ex iis quae in terra marique contingunt, quaeque sol aut luna patitur, et ex omnibus quae coelo accidunt mutationibus. „Nam si (inquit) vis illis insita esset, certe curam ordinis sui conservandi habe„rent: ea vero res istas destitutas esse manifestum est. ne„que enim ad nostram vtilitatem suapte virtute fretae ope„ram conferunt: sed imperantis potestati obsequium prae„stant: cui soli honorem et gratias tribui par est.„ Propter ista cum Chaldaei et alii Mesopotamiae incolae contra ipsum seditionem agitarent, inde migrare facto optimum existimans, Deo volente et adiuuante terram Chananaeam possedit. Illicque constitutus aram exstruxit, et hostiam Deo immolauit.

2. Berosus autem Abrami parentis nostri, suppresso tamen nomine, his verbis meminit: „decima post dilu„vium aetate apud Chaldaeos vir exstitit iustus et eximius, „rerumque coelestium peritus.„ Hecataeus vero non eius

θῆναι πλεῖόν τι πεποίηκε· βιβλίον γὰρ περὶ αὐτῆ συνταξάμενος κατέλιπε. Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν λέγει ἔτως· „Ἀβράμης ἐβασίλευσε Δα„μασκῆ, ἔπηλυς σὺν στρατῷ ἀφιγμένος ἐκ τῆς γῆς τῆς ὑπὲρ „Βαβυλῶνος, Χαλδαίων λεγομένης. μετ' ὀ πολὺν δὲ χρό„νον, ἐξαναστὰς καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας σὺν τῷ σφετέ„ρῳ λαῷ, εἰς τὴν τότε μὲν Χαναναίαν λεγομένην, νῦν δὲ Ἰο„δαίαν, μετῴκησε, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνε πληθύναντες. περὶ „ὧν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ διέξειμι τὰ ἱστορέμενα.„ τῆ δὲ Ἀβράμε ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ Δαμασκηνῇ τὸ ὄνομα δοξάζεται· καὶ κώμη ἀπ' αὐτῆ δείκνυται, Ἀβράμε οἴκησις λεγομένη.

ΚΕΦ. η'.

Ὅτι λιμῆ τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν· καὶ, διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ὀπίσω.

Λιμῆ δὲ χρόνοις ὕστερον τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος Ἀβραμος, Αἰγυπτίους εὐδαιμονεῖν πυθόμενος, διαίρειν πρὸς αὐτοὺς ἦν πρόθυμος, τῆς τε ἀφθονίας τῆς ἐκείνων μεθέξων, καὶ τῶν ἱερέων ἀκροατὴς ἐσόμενος, ὧν λέγοιεν περὶ Θεῶν· ἢ γὰρ κρείσσοσιν εὑρεθεῖσι καταπολυθήσειν, ἢ μεταχοσμήσειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον, αὐτὸς ἄμεινον φρονῶν. ἐπαγόμενος δὲ καὶ τὴν Σάῤῥαν, καὶ φοβέμενος τὸ πρὸς τὰς γυναῖκας τῶν Αἰγυπτίων ἐπιμανὲς, μὴ διὰ τὴν εὐμορφίαν τῆς γυναικὸς ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνέλῃ, τέχνην ἐπενόησε τοιαύτην. ἀδελφὸς αὐτῆς εἶναι προσεποιήσατο, κἀκείνην τοῦτο ὑποκρίνασθαι (συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς) ἐδίδαξεν. ὡς δ' ἦκον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέβαινε τῷ Ἀβράμῳ καθὼς ὑπενόησε. τό τε γὰρ κάλλος ἐξεβοήθη τῆς γυναικὸς αὐτῆ. διὸ καὶ Φαραώθης ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων, ὑ τοῖς περὶ αὐτῆς λεγομένοις ἀρκεσθεὶς, ἀλλὰ καὶ θεάσασθαι σπεδάσας, οἷός τε ἦν ἅψασθαι τῆς Σάῤῥας. ἐμποδίζει δὲ ὁ Θεὸς τὴν ἄδικον αὐτῆ ἐπιθυμίαν, νόσῳ τε καὶ στάσει τῶν πραγμάτων

tantum obiter meminit, sed iustum de eo volumen scriptum reliquit. Nicolaus autem Damascenus quarto Historiarum libro hunc in modum loquitur: „in Damasco re„gnauit Abramus, qui aduena cum exercitu illuc venerat „ex regione, quae, supra Babylonem sita, Chaldaeorum „dicitur. At non multo post tempore, cum sua multitu„dine etiam hinc emigrans, in terram quae tunc Chana„naea, nunc vero Judaea nominatur, sedem transtulit, una „cum iis qui ab eo orti sunt plurimi, quorum historiam „in alio libro persequor.„ Abrami vero nomen etiam nunc in Damascena regione celebre est; monstraturque illic vicus, qui ab eo dicitur Abrami habitaculum.

CAP. VIII.

Quod, fame Chananaeam premente, Abramus in Ægyptum est profectus: et, ibi aliquantisper commoratus, retro vnde venerat est reuersus.

CVm autem fames postea in terram Chananaeam incubuisset, Abramus, audita Ægyptiorum felicitate, libenter sese ad eos contulit; vt et ipsorum abundantia frueretur, et Sacerdotum de Diis opinionem acciperet: si meliora traderent, eos sectaturus; sin verius ipse sentiret, eos ad meliora traducturus. Caeterum cum et Sarram secum duceret, Ægyptiorum in feminas intemperiem metuens, ne forte rex ob venustatem coniugis eum perimeret, huiusmodi artem excogitauit. Fratrem eius assimulauit; atque illam (quod eorum intererat) hoc ipsum respondere monuit. Vt autem ventum est in Ægyptum, accidit Abramo haud secus ac suspicatus est. Nam et omnium sermone pererebruit vxoris eius pulchritudo. vnde et Pharaothes Ægyptiorum rex, iis quae fama acceperat non contentus; sed et ipsam videndi flagrans desiderio, vehementius cupiebat Sarra potiri. Iniustae autem illius libidini Deus obstitit, pestilentiam et rerum perturbationem immittens. Ipsique scisciranti, quid fa-

καὶ πυθομένῳ περὶ ἀπαλλαγῆς, κατὰ μῆνιν Θεοῦ τὸ δεινὸν αὐτῷ παρεῖναι ἀπεσήμαινον οἱ ἱερεῖς, ἐφ' οἷς ἠθέλησεν ἐνυβρίσαι τῇ ξένῃ τὴν γυναῖκα. ὁ δὲ Φοβηθεὶς ἠρώτα τὴν Σάρραν, τίς τε εἴη, καὶ τίνα τοῦτον ἐπαγάγοιτο· πυθόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν, τὸν Αβραμον παρητεῖτο· νομίζων γαρ ἀδελφὴν, ἀλλ' ὐ γυναῖκα αὐτοῦ, σπουδάσαι περὶ αὐτὴν, συγγένειαν αὐτῷ ποιήσασθαι βουλόμενος, ἀλλ' ὐχ ὑβρίσαι κατ' ἐπιθυμίαν ὠρμημένος. δωρεῖται τε αὐτὸν πολλοῖς χρήμασι, καὶ συνεῖναι Αἰγυπτίων τοῖς λογιωτάτοις· τήν τε ἀρετὴν αὐτῷ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δόξαν ἐντεῦθεν ἐπιφανεστέραν συνέβη γενέσθαι.

β'. Τῶν γαρ Αἰγυπτίων διαφόροις ἀρεσκομένων ἔθεσι, καὶ τὰ παρ' ἀλλήλοις ἐκφαυλιζόντων νόμιμα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους· συμβαλὼν αὐτῶν ἑκάστοις, καὶ διαπτύων τοὺς λόγους ὡς ἐποιοῦντο περὶ τῶν ἰδίων, κενοὺς καὶ μηδὲν ἔχοντας ἀληθὲς ἀπέφαινε. θαυμασθεὶς δ' ὑπ' αὐτῶν ἐν ταῖς συνουσίαις ὡς συνετώτατος, καὶ δεινὸς ἀνὴρ ὐ νοῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ πεῖσαι, λέγων περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσειε διδάσκειν, τήν τε ἀριθμητικὴν αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ τὰ περὶ ἀστρονομίαν παραδίδωσι. πρὸ γαρ τῆς Αβραμ παρουσίας εἰς Αἴγυπτον, Αἰγύπτιοι τούτων εἶχον ἀμαθῶς· ἐκ Χαλδαίων γαρ ταῦτ' ἐφοίτησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν ἦλθε καὶ εἰς τοὺς Ελληνας.

γ'. Ως δ' εἰς τὴν Χαναναίαν ἀφίκετο, μερίζεται πρὸς Λῶτον τὴν γῆν, τῶν ποιμένων αὐτοῖς στασιαζόντων περὶ τῆς χώρας ἣν ἢ νέμοιεν· τὴν ἐκλογὴν μέν τοι καὶ τὴν αἵρεσιν ἐπιτρέπει τῷ Λώτῳ. λαβὼν δ' αὐτὸς τὴν ὑπ' ἐκείνῳ καταλελειμμένην ὑπώρειαν, ὤκησεν ἐν τῇ Χαβρὼ πόλει. παλαιοτέρα δ' ἐστὶν ἔτεσιν ἑπτὰ πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου. Λῶτος δὲ τὴν πρὸς τὸ πεδίον κειμένην καὶ ποταμὸν Ιορδάνην εἶχεν, ὐκ ἄποθεν τῶν Σοδομιτῶν πόλεως· ἣ τότε μὲν ἦν ἀγαθὴ, νῦν δὲ ἠφάνισται κατὰ βούλησιν καὶ μῆνιν Θεοῦ. τὴν δὲ αἰτίαν κατὰ χώραν σημανῶ.

cto opus eſſet vt liberaretur, malum hoc ab ira Dei ortum eſſe, pronunciarunt ſacerdotes, quod in animo habuiſſet peregrini vxori iniuriam inferre. Ille vero territus de Sarra quaeſiuit, et ipſa quae eſſet, et quinam ille quem ſecum adduxerat. Cum autem veritatem audiſſet, ſemet Abrahamo excuſabat; dicens, quod, ſororem eſſe exiſtimans, non vero vxorem eius, illi animum adiecerit, affinitatem cum eo volens contrahere, nulla autem ad eum iniuria afficiendum libidine incitatus. Quin et ei multum pecuniae dedit, et vt Ægyptiorum eruditiſſimis familiariter vteretur: quo factum, vt virtus ei, gloriaque ex ipſa illuſtrior exſtiterit.

2. Nam cum Ægyptii variis moribus eſſent delectati, et alii aliorum ritus verbis eleuarent, mutuoque propterea odio tenerentur, ille cum ſingulis eorum conferens, ſermoneſque quibus ſua tuerentur placita totos ipſe reſpuens, inanes et veritatis plane expertes eſſe demonſtrauit. Quare ab iis in congreſſibus ſumma in admiratione habitus, tanquam vir ſapientiſſimus, et qui non ſolum acri eſſet ingenio ad res perſpiciendas, ſed etiam aliis quae docere ſuſcepiſſet perſuadendi vi polleret, eos et in Arithmetica inſtituit, et quae ad Aſtrologiam ſpectant iiſdem tradidit. Nam ante Abrami in Ægyptum aduentum, in iis plane hoſpites erant Ægyptii: à Chaldaeis enim in Ægyptum, indeque ad Graecos permanarunt.

3. Poſtquam vero in Chananaeam peruenit, terram cum Loto diuiſit, orta inter paſtores contentione de paſcuis: Loto tamen conditionem propoſuit, optionemque permiſit. Ipſe autem loca montibus adiacentia, ab eo relicta, occupans, in vrbe Chabrone habitauit. Illa autem ſeptem annis eſt antiquior quam Tanis Ægypti. Lotus vero planitiem ad fluuium Iordanem, non procul ab vrbe Sodomorum, habitauit; quae tunc quidem bona erat, nunc vero Dei voluntate et ira diſparuit. At cauſam huiuſce rei loco ſuo oſtendam.

ΚΕΦ. Θ'.

Η τῶν Σοδομιτῶν διαφθορὰ, Ασσυρίων αὐτοῖς ἀποστατευσάντων.

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ασσυρίων κρατούντων τῆς Ασίας, Σοδομίταις ἤνθει τὰ πράγματα, εἰς τε πλῆτον ἐπιδεδωκότων αὐτῶν καὶ νεότητα πολλήν. βασιλεῖς τε αὐτοῖς πέντε διεῖπον τὴν χώραν· Βαλλὰς, Βαρσὰς, Σεναβάρης, καὶ Συμόβορος, ὅ τε Βαλληνῶν βασιλεύς. μοῖρας δ' ἦρχον ἕκαστος ἰδίας. ἐπὶ τούτοις στρατεύσαντες Ασσύριοι, καὶ μέρη τέσσαρα ποιήσαντες τῆς στρατείας, ἐπολιόρκουν αὐτούς. στρατηγὸς δ' ἑκάστοις ἦν εἷς ἐπιτεταγμένος. γενομένης δὲ μάχης, νικήσαντες οἱ Ασσύριοι φόρον ἐπιτάσσουσι τοῖς Σοδομιτῶν βασιλεῦσι. δώδεκα μὲν οὖν ἔτη δηλεύοντες, καὶ τὰς ἐπιταχθέντας αὐτοῖς φόρους τελοῦντες ὑπέμειναν· τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ ἀπέστησαν. καὶ διαβαίνει στρατὸς Ασσυρίων ἐπ' αὐτούς· στρατηγούντων Αμραφήλ, Αριώχ, Χοδολλαμόρ, Θαδάλ. ὅτοι τὴν τε Συρίαν ἅπασαν διηρπάσαντο, καὶ τὰς τῶν γιγάντων ἀπογόνους κατεστρέψαντο. γενόμενοι δὲ κατὰ Σόδομα, στρατοπεδεύσασι κατὰ τὴν κοιλάδα τὴν λεγομένην Φρέατα ἀσφάλτου· κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν Φρέατα ἦν ἐν τῷ τόπῳ. νῦν μέν τοι τῆς Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης, ἡ κοιλὰς ἐκείνη λίμνη γέγονεν ἡ Ασφαλτῖτις λεγομένη. περὶ μὲν οὖν τῆς λίμνης ταύτης μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. τῶν δὲ Σοδομιτῶν συμβαλόντων τοῖς Ασσυρίοις, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ δὲ ἠχμαλωτίσθησαν· σὺν οἷς καὶ Λῶτος ἤγετο, τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐλθὼν.

CAP. IX.

Sodomitarum clades ab Assyriis praelio accepta.

ILlo tempore, cum Assyrii Asiae imperio potirentur, res Sodomitarum valde florebant, diuitiis illis crescentibus pariter ac abundante iuuentute. Regesque illis quinque erant, quorum dominatu tenebantur: Ballas, Barsas, Senabares, Symoborus, et Balenorum rex, suae quisque ditioni praepositus. Istos Assyrii bello petierunt, exercituque quatuor in partes diuiso eos obsidebant: singulis vero vnus praeficiebatur dux. Commisso autem praelio, victores Assyrii Sodomitarum regibus tributum imperarunt. Itaque cum duodecim annos seruiuissent, et tributa illis imperata soluissent, anno decimo tertio defecerunt: quapropter Assyriorum in eos facta est expeditio ductu et auspiciis Amrapheli, Ariuchi, Chodollamori, Thadali. isti etenim Syriam vniuersam diripuerunt, et Gigantum sobolem subuerterunt. Cumque in agrum Sodomorum esset ventum, castra metati sunt in valle cui nomen Putei bituminis: illo namque tempore locus iste puteis abundabat. nunc tamen, ex quo disparuit Sodomorum vrbs, vallis ista in lacum mutata est, qui dicitur Asphaltitis. De hoc itaque lacu mox infra dicemus. Sodomitis autem cum Assyriis acie congressis, pugnaque atroci facta, multi quidem eorum pugnando occubuerunt, reliqui vero sunt in captiuitatem abducti; et in his Lotus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

ΚΕΦ. ί.

Ως Αβραμος ἐπὶ τὺς Ασσυρίυς ἐπισρατεύσας ἐνίκησεν· καὶ τύς τε αἰχμαλώτυς τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.

Αβράμῳ δὲ ἀκούσαντι τὴν συμφορὰν αὐτῶν φόβος τε ἅμα περὶ Λώτα συγγενὴς ὄντος εἰσῆλθε, καὶ οἶκτος περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων καὶ γειτνιώντων. καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς ἐπεχείρησε, καὶ οὐκ ἀνέμειναν· ἀλλ' ἐπιχθεὶς, καὶ κατὰ πέμπτην ἐπιπεσὼν νύκτα τοῖς Ασσυρίοις περὶ Δάνον· οὗτος γὰρ ἡ ἑτέρα τῆ Ιορδάνῃ προσαγορεύεται πηγή· καὶ φθάσας πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἀπέκτεινε, μηδ' ἐπίνοιαν τῆς συμφορᾶς ἔχοντας· οἱ δὲ μήπω πρὸς ὕπνον τετραμμένοι, μάχεσθαι δὲ ὑπὸ μέθης ἀδύνατοι, ἔφυγον. Αβραμος δὲ διώκων εἵπετο, μέχρι καὶ δευτεραίας γινομένης συνήλασεν αὐτοὺς εἰς Ωβὰ τῆς Δαμασκηνῶν γῆς· ἐπιδείξας, ὅτι τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, ἀλλ' ἡ προθυμία τῶν μαχομένων καὶ τὸ γενναῖον κρατεῖ παντὸς ἀριθμοῦ, τριακοσίοις καὶ δέκα καὶ οἰκέταις αὐτῶ καὶ τρισὶ φίλοις τοσούτυς στρατῦ περιγενόμενος· ὁπόσοι δὲ αὐτῶν καὶ διέφυγον, ἀδόξως ἀνέστρεψαν.

β'. Αβραμος δὲ τούς τε τῶν Σοδομιτῶν σώσας αἰχμαλώτυς, οἳ ληφθέντες ἔτυχον ὑπὸ τῶν Ασσυρίων, καὶ τὸν συγγενῆ Λῶτον, ἀνέζευξε μετὰ εἰρήνης. ἀπήντησε δὲ αὐτῷ ὁ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς εἰς τόπον τινὰ, ὃν καλοῦσι Πεδίον βασιλικόν· ἔνθα ὁ τῆς Σόλυμα πόλεως ὑποδεχεται βασιλεὺς αὐτὸν Μελχισεδέκης. σημαίνει δὲ τοῦτο βασιλεὺς δίκαιος· καὶ ἦν δὲ τοιοῦτος ὁμολογυμένως, ὡς διὰ ταύτην αὐτὸν τὴν αἰτίαν καὶ ἱερέα γενέσθαι τῆ Θεοῦ. τὴν μέντοι Σόλυμα ὕστερον ἐκάλεσαν Ιεροσόλυμα. ἐχορήγησε δὲ οὗτος ὁ Μελχισεδέκης τῷ Αβράμῳ στρατῷ ξένια, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων παρέσχε. καὶ παρὰ τὴν εὐωχίαν αὐτόν τε ἐπαινεῖν ἤρξατο, καὶ τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ὑποχειρίους αὐτῷ

CAP. X.

Quomodo Abramus, Assyrios aggressus, victor exstiterit; et tam captivos Sodomitarum, quam reliquam praedam victor reduxerit.

ABramus autem, vt calamitatem illorum acceperat, simul et metu de Loto cognato suo commotus est, et misericordia ex Sodomitis sibi amicis atque vicinis. Et cum ei in mentem venisset illis opitulari, nil cunctatus est, sed protinus suos expediens, et quinta nocte Assyrios ad Danum assequutus, (ita enim alter ex Jordanis fontibus appellatur) et ex improuiso et inermes adortus, aliòs quidem in lectis opprimit, nihil de clade suspicantes: alii vero nondum in somnum delapsi, tamen prae temulentia pugnae inutiles, in fugam se conijciunt. Abramus autem eos persequutus est, et sequenti die coëgit semet recipere in Hobam, quae Damascenorum est: ostendens victoriam non sitam esse in multitudine et militum numero, sed pugnantium alacritatem et virtutem copias quantascunque superare; vtpote qui cum trecentis et octodecim è familia sua et tribus amicis tantum exercitum profligauerat. At quotquot hostium è manibus effugerunt, sine gloria domum reuersi sunt.

2. Abramus autem Sodomitarum captiuos incolumes recipiens, qui capti fuerant ab Assyriis, Lotumque cognatum suum, cum pace rediit. Ei vero occurrit Sodomorum rex ad locum quendam, quem Campum regium vocant: vbi recipitur à Solymae vrbis rege Melchisedece. id vero nomen idem valet ac rex iustus: et erat vtique talis omnium consensu; ita vt propter hanc causam etiam Dei sacerdos constitueretur. Solymam tamen Hierosolymam postea vocarunt. Iste autem Melchisedeces militibus Abrami iusta dedit hospitalia, iisque omnia ad vsus vitae necessarios abunde suppeditavit: simulque ipsum in epulis coepit laudare, Deoque gratias agere, qui hostes sibi in manus compegerit.

ποιήσαντα τὰς ἐχθράς. Αβράμῳ δὲ διδόντος καὶ τὴν δεκάτην τῆς λείας αὐτῷ, προσδέχεται τὴν δόσιν. ὁ δὲ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς τὴν μὲν λείαν ἔχειν Αβραμον παρεκάλει· τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀπολαβεῖν ἠξίου, ὡς παρὰ τῶν Ασσυρίων ἔσωσεν οἰκείους ὄντας. Αβραμος δὲ οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσειν, εἰ δ' ἄν ἄλλην ὠφέλειαν ἐκ τῆς λείας ἐκείνης εἰς αὐτὸν ἥξειν, πλὴν ὅσα τροφὴ τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ γένοιτο· μέρος μέντοι τινὰ τοῖς φίλοις αὐτοῦ παραχεῖν τοῖς συστρατεύσαμένοις. Εχώλης δ' ὁ πρῶτος ἐκαλεῖτο, καὶ Εννηος, καὶ Μαμβρῆς.

γ'. Επαινέσας δὲ αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν ὁ Θεὸς, ἀλλ' οὐκ ἀπολεῖς, φησὶ, μισθὸς ἃς ἄξιον ἐστιν σὲ ἐπὶ τοιαύταις εὐπραγίαις νομίζεσθαι. τῷ δ' ὑπολαβόντος, καὶ τίς ἂν εἴη χάρις τούτων τῶν μισθῶν, οὐκ ὄντων οἳ διαδέξονται μετ' αὐτόν; ἔτι γὰρ ἦν ἄπαις. ὁ Θεὸς καὶ παῖδα αὐτῷ γενήσεσθαι παραγγέλλει, καὶ πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεὰν, ὡς παραπλησίαν αὐτὴν τοῖς ἄστροις ἔσεσθαι τὸν ἀριθμόν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἀκούσας θυσίαν προσφέρει τῷ Θεῷ, κελευσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. ἦν δ' ὁ τρόπος τῆς θυσίας τοιοῦτος· δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν ὁμοίως τριετῆ, καὶ τρυγόνα καὶ περιστεράν, κελεύσαντος διελεῖν, τῶν ὀρνέων οὐδὲν διελών. εἶτα περὶν σῆναι τὸν βωμὸν, οἰωνῶν ἐφιπταμένων ἐπιθυμίᾳ τῷ αἵματος, φωνὴ θεία παρῆν, ἀποσημαίνουσα τοῖς ἐκγόνοις γείτονας ἐπὶ ἔτη τετρακόσια γενησομένους κατὰ τὴν Αἴγυπτον· ἐν οἷς κακοπαθήσαντας τελείσθαι τῶν ἐχθρῶν, καὶ κρατήσαντας πολέμῳ Χαναναίων ἔξειν αὐτῶν τὴν γῆν καὶ τὰς πόλεις.

δ'. Αβράμος δὲ κατῴκει μὲν περὶ τὴν Ωγύγην καλουμένην δρῦν· ἔστι δὲ τῆς Χαναναίας τὸ χωρίον, ὀ πόρρω τῆς Εβρωνίων πόλεως· δυσφορῶν δ' ἐπὶ γυναικὶ μὴ κυούσῃ, ἱκέτευεν τὸν Θεὸν γονὴν αὐτῷ παιδὸς ἄρρενος παραχεῖν. τῷ Θεῷ δὲ θαρσεῖν αὐτὸν παρακελευομένῳ, τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας ἠγμένον, καὶ παίδων ἐσομένων· Σάρρα, τῷ Θεῷ κελεύσαντος,

Abramo vero ex manubiis etiam decimas ei donante, munus accepit. Sodomorum autem rex ab Abramo petiit, vt praedam ipse sibi retineret; homines tamen suae ditionis, quos saluos eripuerat ab Assyriis, reposcebat. Abramus vero dixit se nolle hanc conditionem accipere, neque quidquam velle emolumenti ex praeda ad se rediturum, nisi quantum domesticis suis ad victum sufficeret: portionem tamen aliquam amicis suis commilitonibus dari aequum esse. Primus horum Escholes vocabatur, et secundus Ennerus, et tertius Mambres.

3. Deus autem virtutem eius extollens, non carebis, inquit, mercede, quâ te ob res praeclare gestas donari par est. Cui ille, quorsum futura est mercedis retributio, cum desint qui successores essent? (adhuc enim erat sine prole.) Tum Deus et filium illi nasciturum esse pollicitus est, et multam adeo ex eo fore sobolem, vt coeli stellas numero esset aequatura. Et ille quidem, his auditis, Deo, vt ipse praeceperat, sacrificium obtulit. Erat autem sacrificium huiusmodi: iuuencam sumens trimulam, et capram trimulam et arietem similiter trimulum, turturem quoque et columbam, caetera, vt iussus fuerat, dissecuit media, sed aues non dissecuit. Deinde priusquam erigeretur ara, auibus cruoris desiderio deuolantibus, adfuit vox diuina, denuncians, posteris eius malignos fore vicinos annis quadringentis in Ægypto: quo tempore grauia perpessos hostibus tandem superiores euasuros, deuictisque Chananaeis regionem eorum et vrbes occupaturos.

4. Abramus vero tum quidem habitabat circa ilicem, quae vocabatur Ogyges: (est autem locus in terra Chananaea, non longe ab Hebroniorum vrbe) et aegre ferens, quod vxor ei nihil pepererat, à Deo supplex petiit, vt prolem sibi masculam daret. Deo autem ipsum vt bene speraret adhortante, quoad caetera omnia magno suo commodo è Mesopotamia eductum, nec liberis carituram; Sarra, Deo praecipiente, vnam ancilla-

ἐπαλλίνει μίαν τῶν θεραπαινίδων Αγάρην ὄνομα, γένους ὖσαν Αἰγυπτίαν, ὡς ἐξ αὐτῆς παιδοποιησομένῳ. καὶ γενομένη ἐγκύμων ἡ θεραπαινὶς, ἐξυβρίζειν εἰς τὴν Σάρραν ἐτόλμησε βασιλίζουσα, ὡς τῆς ἡγεμονίας περιεσομένης εἰς τὸν ὑπ' αὐτῆς τεχθησόμενον. Αβραμος δὲ αὐτὴν πρὸς αἰκίαν παραδόντος τῇ Σάρρᾳ, δρασμὸν ἐπεβάλευσεν ἀχ ὑπομένουσα τὰς ταλαιπωρίας· καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευεν οἶκτον αὐτῆς λαβεῖν. ὑπαντιάζει δὲ διὰ τῆς ἐρήμου προϊοῦσαν αὐτὴν ἄγγελος θεῖος, κελεύων πρὸς τὰς δεσπότιδας ἐπανιέναι, βίου γὰρ μείζονος τεύξεσθαι σωφρονοῦσαν· καὶ γὰρ νῦν εἰς τὴν δέσποιναν ἀγνώμονα καὶ αὐθάδη γενομένην, ἐν τούτοις εἶναι τοῖς κακοῖς. παρακούσασαν μὲν οὖν τῷ Θεῷ, καὶ προσωτέρω χωρεῖν ἔλεγεν ἀπολεῖσθαι. νοσήσασαν δὲ αὐτὴν ὀπίσω γενήσεσθαι μητέρα παιδὸς, τῆς γῆς ἐκείνης βασιλεύσοντος. τούτοις πείθεται, καὶ ἐπανελθοῦσα πρὸς τὰς δεσπότας, συγγνώμης ἔτυχε. τίκτει δὲ μετ' ὀ πολὺ Ισμάηλον· θεόκλυτον ἄν τις εἴποι, διὰ τὸ εἰσακοῦσαι τὸν Θεὸν τῆς ἱκεσίας.

ε'. Αβράμῳ μὲν οὖν, ἔκτον ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος γεγονότι, ὁ προειρημένος ἐγεννήθη. εἰς ἔνατον δ' αὐτῷ καὶ ἐνενηκοστὸν παρελθόντι ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς ἀπήγγειλεν, ὡς παῖς αὐτῷ καὶ ἐκ Σάρρας ἔσοιτο. κελεύει δὲ αὐτὸν καλέσαι Ισακον· δηλῶν ἐσόμενα ἔθνη μεγάλα ἀπ' αὐτοῦ καὶ βασιλεῖς, καὶ ὅτι πολεμήσαντες καθέξουσι τὴν Χαναναίαν ἅπασαν ἀπὸ Σιδῶνος μέχρις Αἰγύπτου. προσέταξε δὲ, βουλόμενος τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος μένειν τοῖς ἄλλοις μὴ συμφυρόμενον, περιτέμνεσθαι τὰ αἰδοῖα, καὶ τοῦτο ποιεῖν ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ γεννηθῆναι. τὴν αἰτίαν δὲ τῆς περιτομῆς ἡμῶν ἐν ἄλλοις δηλώσω. πυθομένῳ δὲ Αβράμῳ καὶ περὶ τοῦ Ισμαήλου εἰ ζήσεται, πολυχρόνιόν τε ἀπεσήμαινεν ὁ Θεὸς, καὶ μεγάλων ἐθνῶν πατέρα. καὶ Αβραμος μὲν, ἐπὶ τούτοις εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, περιτέμνεται παραυτίκα, καὶ πάντες οἱ παρ' αὐτοῦ, καὶ ὁ παῖς Ισμάηλος· οὗ καθ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχοντος, αὐτὸς ἐνενηκοστὸν πρὸς τοῖς ἐννέα διῆγεν.

rum, nomine Agaren, genere Ægyptiam, ad lectum ei adduxit, tanquam ex ipsa liberos susceperuro. Et ancilla, cum grauida facta esset, ausa est Sarram imperium affectando contemptui habere; quasi ad prolem suam peruentura esset dominatio. Abramo autem ipsam Sarrae in poenam submittente, fugam meditata est afflictionum impatiens: Deumque implorabat, vt sui misereretur. Illi vero per desertum abeunti obuiam fit angelus Dei, iubens vt ad dominos reuerteretur; fore enim meliore conditione, modo se modeste gerat: nunc vero in his versari malis, quod in dominam ingrata fuerit et arrogans. at enim si Deo nollet obsequi et vlterius pergeret, perituram esse dicebat: sin retro redeat, matrem futuram pueri, in illa terra postea dominaturi. His paruit, et reuersa ad dominos veniam consequuta est. At non multo post peperit Ismaëlum; quasi quis dicat, à Deo exauditum, eo quod Deus preces eius exaudierat.

5. Iam vero Abramo, sextum et octogesimum annum agenti, natus est ille de quo diximus. Cum autem nonagesimum nonum attigisset, apparuit ei Deus, promittens filium illi de Sarra nasciturum esse. iussit autem eum vocari Isaacum; praenuncians ex eo prodituras gentes magnas et reges, qui bellum gesturi omnem Chananaeam à Sidone vsque Ægyptum occuparent. Praecepit autem, quod nollet genus ipsius cum aliis commisceri, vt pudenda circumciderent, idque octauo die à nativitate. Causam vero nostrae circumcisionis alibi declarabo. Consulenti vero Abramo etiam de Ismaëlo, an victurus esset, indicauit Deus longaeuum fore, atque maguarum gentium parentem. Et Abramus quidem, postea quam ob haec Deo gratias egisset, statim circumcisus est, et omnes qui cum eo erant, similiter et puer Ismaëlus: quo die, illo ad decimum tertium aetatis annum perueniente, ipse nonum agebat supra nonagesimum.

ΚΕΦ. ιά'.

Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεχρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.

ΥΠΟ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν οἱ Σοδομῖται, πλούτῳ καὶ μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες, εἷς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταὶ, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς· ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι ὧν παρ' αὐτοῦ γενομένων ὠφελειῶν, εἶναί τε μισόξενοι, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἐκτρέπεσθαι. χαλεπήνας οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ Θεὸς, ἔγνω τιμωρήσασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτούς· καὶ τὴν τε πόλιν αὐτῶν καταχρέψασθαι, καὶ τὴν χώραν οὕτως ἀφανίσαι, ὡς μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἕτερον ἐξ αὐτῆς ἀναδοθῆναι.

β'. Ταῦτα τῷ Θεῷ κρίναντος περὶ τῶν Σοδομιτῶν, Αβραμος θεασάμενος τρεῖς ἀγγέλους ἐκαθίζετο δὲ πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ παρὰ τῇ θύρᾳ τῆς αὐτῷ αὐλῆς· καὶ νομίσας εἶναι ξένους, ἠσπάσατό τε ἀναστὰς, καὶ παρ' αὐτῷ καταχθέντας παρεκάλει ξενίων μεταλαβεῖν. ἐπινευσάντων δὲ, ἄρτους τε προσέταξεν εὐθὺς ἐκ σεμιδάλεως γενέσθαι, καὶ μόσχον θύσας καὶ ὀπτήσας, ἐκόμισεν αὐτοῖς ὑπὸ τῇ δρυῒ κατακειμένοις. οἱ δὲ δόξαν αὐτῷ παρέχον ἐσθιόντων· ἔτι τε καὶ περὶ τῆς γυναικὸς ἐπυνθάνοντο, ποῖ ποτ' εἴη τυγχάνουσα ἡ Σάρρα. τῷ δὲ εἰπόντος ἔνδον εἶναι· ἥξειν ἔφασαν εἰς τὸ μέλλον, καὶ εὑρήσειν αὐτὴν ἤδη μητέρα γεγενημένην. τῆς δὲ γυναικὸς ἐν τάτῳ μειδιασάσης, καὶ ἀδύνατον εἶναι τὴν τεκνοποιΐαν εἰπούσης, αὐτῆς μὲν ἐνενήκοντα ἔτη ἐχούσης, τῷ δὲ ἀνδρὸς ἑκατὸν, ὑκέτι κατέχον λανθάνοντες, ἀλλ' ἐμήνυσαν ἑαυτοὺς ὄντας ἀγγέλους τῷ Θεῷ· καὶ ὅτι πεμφθείη μὲν ὁ εἷς, σημαίνων περὶ τῷ παιδὸς, δύο δὲ Σοδομίτας καταχρεψόμενοι.

γ'. Ταῦτα ἀκούσας Αβραμος ἤλγησεν ἐπὶ τοῖς Σοδομίταις· καὶ τὸν Θεὸν ἀναστὰς ἱκέτευσε παρακαλῶν, μὴ τοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς συναπολλύναι τοῖς πονηροῖς. τῷ δὲ Θεῷ φήσαντος μηδένα εἶναι τῶν Σοδομιτῶν ἀγαθὸν, εἰ γὰρ

CAP. XI.

Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit, flagitiis eorum offensus.

PER idem igitur tempus Sodomitae, opibus et magna pecuniarum vi elati, et in homines contumelioſi exſtiterunt et religione in numen vacui; adeo vt beneficiorum ab ipſo acceptorum plane immemores eſſent, hoſpites odio haberent, et mutua conſuetudine et familiaritate abuterentur. His igitur rebus offenſus Deus, decreuit inſolentiae poenas ab illis repetere; et non ſolum vrbem eorum euertere, ſed et eam regioni vaſtitatem inferre, vt nec amplius plantas nec fructum vllum ederet.

2. Cumque haec Deus de Sodomitis decreuiſſet, Abramus conſpicatus tres angelos (ſedebat enim ad ilicem Mambrae pro foribus domicilii ſui) ratuſque eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutauit eos, et ad ſe adductos rogabat vt cum ipſo hoſpitium facerent. Illis vero annuentibus, iuſſit panes ſtatim fieri ex farina ſiliginea, vitulumque mactatum et aſſatum ſub ilice diſcumbentibus appoſuit. At illi prae ſe tulerunt quaſi comederent; et de vxore etiam inquirebant, vbinam eſſet Sarra. Illo referente, intus eam eſſe: aiunt ſe aliquanto poſt reuerſuros, eamque inuenturos iam matrem factam. In hoc vero ſubridente muliere, et dicente fieri non poſſe vt liberos gigneret, cum ipſa nonagenaria eſſet, maritus vero centeſimum annum ageret, non ſuſtinuerunt amplius ſimulare, ſed faſſi ſunt ſe Dei eſſe angelos; et quod miſſus eſſet vnus quidem nunciatum de filio, duo vero ad Sodomitas euertendos.

3. Haec audiens Abramus indoluit ſuper Sodomitis: et exſurgens ſupplex Deum precabatur, ne iuſtos et bonos vna cum improbis perderet. Deo vero dicente neminem Sodomitarum eſſe bonum; ſi enim vel de-

ἐν αὐτοῖς δέκα εἶεν, συγχωρεῖν ἅπασι τὴν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τιμωρίαν· ὁ μὲν Αβραμος ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἄγγελοι παρεγένοντο εἰς τὴν τῶν Σοδομιτῶν πόλιν, καὶ ὁ Λῶτος αὐτὸς ἐπὶ ξενίαν παρεκάλει· λίαν γὰρ ἦν περὶ τὸς ξένους φιλάνθρωπος, καὶ μαθητὴς τῆς Αβράμου χρηστότητος. οἱ δὲ Σοδομῖται, θεασάμενοι τὸς νεανίσκους εὐπρεπείᾳ τῆς ὄψεως διαφέροντας, καὶ παρὰ Λώτῳ καταχθέντας, ἐπὶ βίαν καὶ ὕβριν αὐτῶν τῆς ὥρας ἐτράπησαν. τῷ δὲ Λώτῳ παραινοῦντος σωφρονεῖν, καὶ μὴ χωρεῖν ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ξένων, ἀλλ' ἔχειν αἰδὼ τῆς παρ' αὐτῷ καταγωγῆς, εἰ δὲ ἔχουσιν ἀκρατῶς, τὰς θυγατέρας αὐτῷ ὑπὲρ ἐκείνων ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν λέγοντος παρέχειν· ὑδ' ἔτως ἠδέσθησαν.

δ'. Ο δὲ Θεὸς, ἀγανακτήσας αὐτῶν ἐπὶ τοῖς τολμήμασι, τὸς μὲν ἠμαύρωσεν, ὡς μὴ δυνηθῆναι τὴν εἴσοδον τὴν εἰς τὴν οἰκίαν εὑρεῖν· Σοδομιτῶν δὲ κατέκρινε πάνδημον ὄλεθρον. Λῶτος δὲ, τῷ Θεῷ τὴν μέλλουσαν τῶν Σοδομιτῶν ἀπώλειαν αὐτῷ φράσαντος, ἀπηλλάσσετο, τήν τε γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας, δύο δ' ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλαβών· οἱ γὰρ μνηστῆρες ὑπερεφρόνησαν τῆς ἐξόδου, εὐήθειαν ἐπικαλοῦντες τοῖς ὑπὸ τῷ Λώτῳ λεγομένοις. καὶ ὁ Θεὸς ἐνσκήπτει βέλος εἰς τὴν πόλιν, καὶ σὺν τοῖς οἰκήτορσι κατεπίμπρα, τὴν γῆν ὁμοίᾳ πυρώσει ἀφανίζων· ὥς μοι καὶ πρότερον λέλεκται, τὸν Ιουδαϊκὸν ἀναγράφοντι πόλεμον. ἡ δὲ Λώτου γυνὴ, παρὰ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὴν πόλιν συνεχῶς ἀναστρεφομένη, καὶ πολυπραγμονοῦσα τὰ περὶ αὐτὴν, ἀπηγορευκότος τῷ Θεῷ τοῦτο ποιεῖν, εἰς στήλην ἁλῶν μετέβαλεν. ἰσόρηκα δ' αὐτήν· ἔτι γὰρ καὶ νῦν διαμένει. διαφεύγει δὲ αὐτὸς μετὰ τῶν θυγατέρων, εἰς βραχύ τι χωρίον καταχὼν περιγραφὲν ὑπὸ τῷ πυρός. Ζοὼρ ἔτι καὶ νῦν λέγεται· καλοῦσι γὰρ ὕτως Εβραῖοι τὸ ὀλίγον. ἐνταῦθα, ὑπό τε ἀνθρώπων ἐρημίας καὶ τροφῆς ἀπορίας, ταλαιπώρως διῆγεν·

ε'. Αἱ δὲ παρθένοι πᾶν ἠφανίσθαι τὸ ἀνθρώπινον γένος ὑπολαβοῦσαι, τῷ πατρὶ πλησιάζουσι, προνοήσασαι λαθεῖν. ἐποίουν δὲ τοῦτο ὑπὲρ τῷ μὴ τὸ γένος ἐκλιπεῖν. γίνονται δὲ

cem inter eos essent, omnibus se remittere velle peccatorum supplicia: conticuit quidem Abramus. At Angeli ad Sodomitarum vrbem peruenerunt; et eos rogabat Lotus, vt ad se diuerterent: summa enim humanitate peregrinos excipiebat, Abramique benignitatis aemulus erat et imitator. Sodomitae autem, cum vidissent adolescentes egregie venustos ad Lotum diuertisse, ad vim et contumeliam formae eorum inferendam se pararunt. Loto vero hortante vt continerent sese, neue in peregrinorum probrum ruerent, sed hospitii sui iura reuererentur; dicente etiam, si temperare sibi nequirent, filias se pro illis eorum libidini subiicere: neque sic quieuerunt.

4. Deus autem, illorum audacia flagitiosa ad iram commotus, ipsos quidem excaecauit, vt introitum in aedes inuenire frustra conarentur: Sodomitas vero vniuersos ad interitum adiudicauit. Lotus autem, illi praenunciante Deo futurum Sodomitarum excidium, inde discessit, et vxore et filiabus (duae enim erant adhuc virgines) assumptis: nam sponsi earum despicatui habuere egressum, Loti monita stultitiae figmenta esse dictitantes. Tum Deus telum in vrbem coniicit, eamque vna cum incolis combussit, terram circa omnem pari incendio deuastans, quemadmodum mihi iam dictum est in historia Belli Judaïci. Caeterum Loti vxor, cum inter abeundum subinde ad vrbem respiceret, clademque eius paulo curiosius spectaret, Deo isthaec facere prohibente, in statuam salis conuersa est. Eam siquidem vidi, nam et hodie vsque manet. Lotus autem cum filiabus euasit, ad locum paruulum quendam appulsus ab igne in arctum redactum. Is Zohor etiamnum appellatur: eo enim nomine Hebraei modicum vocant. Illic, ab hominibus desertus et victus penuria laborans, vitam miseram aliquantisper egit.

5. Virgines autem, vniuersum genus humanum exstinctum ratae, cum patre rem habent, praeuidentes clam fieri posse. id eo agebant animo, ne genus hominum pe-

παῖδες, ὑπὸ μὲν τῆς πρεσβυτέρας Μώαβος· εἶποι δ' ἄν τις ἀπὸ πατρός. Αμμανον δ' ἡ νεωτέρα ποιεῖται· γένος υἱὸν ὑποσημαίνει τὸ ὄνομα. καὶ τίκτει δ' αὐτῶν ὁ μὲν Μωαβίτας, μέγιστον ὄντας ἔτι καὶ νῦν ἔθνος· Αμμανίτας δὲ ὁ ἕτερος. Συρίας τῆς Κοίλης ἐστὶν ἀμφότερα. καὶ Λώτῳ μὲν τοιαύτην συνέβη τὴν ἐκ Σοδομιτῶν ἀναχώρησιν γενέσθαι.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ Αβιμελέχου· καὶ περὶ Ισμαήλου τοῦ Αβραάμου, καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ Αράβων.

Αβραμος δὲ μετῴκησεν εἰς Γέραρα τῆς Παλαιστίνης, ἐν ἀδελφῆς ἐπαγόμενος σχήματι τὴν Σάρραν· ὅμοια τοῖς περὶν ὑποκρινάμενος διὰ τὸν Φόβον. ἐδεδίει γὰρ Αβιμέλεχον τὸν βασιλέα τῶν ἐπιχωρίων· ὃς καὶ αὐτὸς ἐραθεὶς τῆς Σάρρας, φθεῖρειν οἷός τε ἦν. εἴργεται δὲ τῆς ἐπιθυμίας ὑπὸ νόσου χαλεπῆς, αὐτῷ προσπεσούσης ἐκ Θεοῦ. καὶ τῶν ἰατρῶν αὐτὸν ἀπεγνωκότων, ὑπνώσας ὄναρ ὁρᾷ, μηδὲν ὑβρίζειν τὴν τοῦ ξένου γυναῖκα. καὶ, ῥᾷον διατεθεὶς, φράζει πρὸς τοὺς φίλους· ὡς ὁ Θεὸς αὐτῷ ταύτην ἐπαγάγοι τὴν νόσον ὑπὲρ ἐκδικίας τοῦ ξένου, φυλάσσων ἀνύβριστον αὐτῷ τὴν γυναῖκα· μὴ γὰρ ἀδελφὴν οὖσαν ἐπάγεσθαι, νόμῳ δ' αὐτῷ συνοικοῦσαν· ἐπαγγέλλεταί τε παρέξειν αὐτὸν εὐμενῆ τὸ λοιπὸν, ἀδεῶς ἐκείνῃ περὶ τὴν γυναῖκα γενομένῳ. ταῦτ' εἰπὼν μεταπέμπεται τὸν Αβραμον, συμβουλευσάντων τῶν φίλων, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ τῆς γυναικὸς αὐτὸν, ὡς πεισομένης τι τῶν ἀηχρῶν, ἐκέλευσε δεδιέναι· Θεὸν γὰρ αὐτοῦ κήδεσθαι, καὶ κατὰ τὴν συμμαχίαν τὴν ἐκείνου μεμενηκυῖαν ἀνύβριστον νομίζεσθαι. τοῦ δὲ Θεοῦ μάρτυρος ὄντος, καὶ τῆς γυναικὸς συνειδότος, ἔλεγε μηδ' ἂν ὀρεχθῆναι τὴν ἀρχὴν, εἰ γαμετὴν οὖσαν ἠπίστατο· ὡς δ' ἀδελφὴν ἀγόμενος οὐκ ἠδίκει. παρακαλεῖ τε πρᾴως ἔχειν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸν Θεὸν εὐμενῆ ποιεῖν· παρ' αὐτῷ τε μένειν βουλομένῳ πᾶσαν ἀφθονίαν ὑπάρξειν, ἀπιέναι τε προαιρεῖσθαι τεύξεσθαι πομπῆς, καὶ

aitus interiret. Naſcuntur autem liberi, ex ſeniore quidem Moabus, ac ſi quis dicat ex patre. Ammanum vero peperit iunior; quod nomen ſignificat filium generis. Atque ex vno illorum prognati ſunt Moabitae, adhuc etiam gens magna; ex altero vero Ammanitae. vtrique Coele-Syriam incolunt. Et Loto quidem contigit in hunc modum ex Sodomitis egredi.

CAP. XII.

De Abimelecho: itemque de Iſmaëlo Abrami filio, eiuſque poſteris Arabibus.

ABramus autem migrauit in Gerara vrbem Palaeſtinae, Sarram pro ſorore ſecum ducens: eadem, quae antea, prae timore ſimulans. Metuebat enim Abimelechum, iſtius loci incolarum regem; qui et ipſe Sarram deperiens, eam corrumpendi cupidine flagrabat. eius vero libidinem reprimit morbus difficilis, à Deo immiſſus. Et cum medici ſalutem eius deſperarent, in ſomno per viſum aliquod admonitus eſt, ne iniuriam inferat hoſpitis vxori. Mox, cum meliuſcule ſe habere coepiſſet, indicat amicis, hunc ſibi morbum immiſiſſe Deum ad vindicandum ius hoſpitis, vt qui vxorem illi inuiolatam conſeruare voluerit: (non enim ſororem ſecum ducere, ſed coniugem legitimam) pollicitumque eſſe, ſibimet poſthac benignum fore, modo ille omni de vxore ſolicitudine liberaretur. Haec loquutus, Abramum, ſuadentibus amicis, accerſit; iuſſitque ipſum iam coniugi non metuere, ne quid turpe ſit paſſura: eius enim curam habere Deum, vxoremque ſub praeſidio illius manentem ſine iniuria reportaturum eſſe. Sibi autem atteſtante Deo et mulieris conſcientia, dicebat, ne ab initio quidem eam expetiturum fuiſſe, ſi nuptam eſſe ſciuiſſet; ſed cum pro ſorore eam habuerim, nihil iniuſti commiſi. Ad haec rogabat, vt aequo animo in ſe eſſet, Deumque propitium redderet; et ſiue apud ſe manere vellet, rerum omnium copiam adfuturam; ſiue abire mallet, deducendum eſſe curare, ſibique omnia ſubminiſtranda eſſe quorum

πάντων ὅσων καὶ χρήζων πρὸς αὐτὸν ἀφίκοιτο. ταῦτ' εἰπόντος, Αβραμος ἅτε τὴν συγγένειαν τῆς γυναικὸς ἐψεύσθαι ἔλεγεν, ἀδελφὴ γὰρ αὐτὴν εἶναι παῖδα, καὶ δίκαι τοιαύτης ὑποκρίσεως ἂν ἀσφαλῆ τὴν ἐπιδημίαν ὑπολαβεῖν. ὅσα τε ἐπὶ τὸ μηδὲν αἴτιος τῆς νόσου γεγονέναι, προθυμηθῆναι δ' αὐτῷ περὶ τὴν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔφασκεν ἔχειν καὶ παρ' αὐτῷ μένειν. καὶ Αβιμέλεχος τήν τε γῆν πρὸς αὐτὸν διανέμεται καὶ τὰ χρήματα, καὶ συντίθενται ἀδόλως πολιτεύεσθαι, ὑπέρ τινος Φρέατος ποιούμενοι τὸν ὅρκον, ὃ Βηρσαβαὶ καλοῦσιν· ὅρκιον δὲ Φρέαρ λέγοιτο ἄν. ἔτω δ' ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ὠνόμασται.

β'. Γίνεται δὲ Αβράμῳ μετ' ὀλίγον καὶ παῖς ἐκ Σάρρας, ὡς αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προείρητο· ὃν Ισακον ὠνόμασε. τοῦτο γέλωτα σημαίνει. διὰ μέντοι τὸ τὴν Σάρραν μειδιάσαι, τέχεσθαι Φήσαντος αὐτὴν τῷ Θεῷ, μὴ προσδοκῶσαν ἤδη τοκετῷ πρεσβυτέραν οὖσαν, τὸν υἱὸν οὕτως ἐκάλεσεν. αὐτη μὲν γὰρ ἐνενήκοντα εἶχεν ἔτη, ἑκατὸν δὲ Αβραμος. τίκτεται δὲ παῖς ἑκατέρων τῷ ὑστάτῳ ἔτει· ὃν εὐθὺς μετ' ὀγδόην ἡμέραν περιτέμνουσι. κἀξ ἐκείνου μετὰ τοσαύτας ἡμέρας ἔθος ἔχουσιν οἱ Ιουδαῖοι ποιεῖσθαι τὰς περιτομάς. Αραβες δὲ μετὰ ἔτος τρισκαιδέκατον· Ισμάηλος γὰρ ὁ κτίστης αὐτῶν τοῦ ἔθνους. Αβράμῳ γενόμενος ἐκ τῆς παλλακῆς, ἐν τούτῳ περιτέμνεται τῷ χρόνῳ. περὶ οὗ τὸν πάντα λόγον ἐκθήσομαι μετὰ πολλῆς ἀκριβείας.

γ'. Σάρρα γεννηθέντα τὸν Ισμάηλον ἐκ τῆς δούλης αὐτῆς Αγάρης τὸ μὲν πρῶτον ἔστεργεν, ὡδὲν ἀπολείπουσα τῆς ὡς πρὸς ἴδιον υἱὸν εὐνοίας. ἐτρέφετο γὰρ ἐπὶ τῇ τῆς ἡγεμονίας διαδοχῇ. τελευτα δ' αὖτη τὸν Ισακον ἐκ ἠξίου παρατρέφεσθαι τούτῳ τὸν Ισμάηλον, ὄντα πρεσβύτερον, καὶ κακουργεῖν αὐτὸν δυνάμενον, τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἀποθανόντος. ἔπειθεν οὖν τὸν Αβραμον εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν αὐτὸν μετὰ τῆς μητρός. ὁ δὲ κατὰ μὲν ἀρχὰς ὠ προσετίθετο τὴν αὐτοῦ γνώμην οἷς ἡ Σάρρα ἐσπουδάκει· πάντων ὠμότατον ἡγούμενος εἶναι, παῖδα νήπιον καὶ γυναῖκα ἄπορον τῶν ἀναγκαίων ἐκ-

indigens ad ipsum se contulerat. Haec loquuto aiebat Abrahamus, se de cognatione mulieris nequaquam mentitum esse; ipsam enim fratris filiam esse: et absque hac simulatione peregrinationem parum tutam existimasse. Et in quantum aegritudinis eius causa non omnino exstiterit, sed suae ipsius saluti studuerit, mansurum quoque cum illo libenter dicebat. Tum Abimelechus tam agri quam pecuniarum partem ei concessit; mutuoque paciscuntur sine fraude viuere, iuramento super puteo quodam facto, qui Bersubae appellatur: at Foederis puteum interpretari possumus. Sic autem hactenus à loci istius incolis nominatur.

2. Caeterum non multo post Abramo etiam filius nascitur ex Sarra, sicut ei praedixerat Deus: quem Isacum nominauit. hoc risus significatur. Nam quod Sarra subriserit, Deo ipsam parituram esse dicente, cum grandis natu prolem non exspectaret, ita filium appellabat. nam ipsa quidem erat nonagenaria, Abramus vero centum annorum. Istius autem aetatis vtriusque anno vltimo nascitur puer; quem die statim octauo circumcidunt: atque ex illo eundem diem etiam nunc Judaei in circumcidendis liberis obseruant. At Arabes aetatis anno tertio et decimo: nam Ismaëlus, princeps eorum gentis, Abramo è concubina natus, ea aetate est circumcisus. de quo orationem omnem explicabo multa cum diligentia.

3. Sarra Ismaëlum, ex famula eius Agara natum, primum diligebat; pari eum beneuolentia, ac si ex se fuisset genitus, prosequens. alebatur enim in spem successionis. Verum postquam ipsa Isacum peperit, haud aequum censebat Ismaëlum cum hoc puero educari, vtpote qui natu maior, eumque iniuria afficere potuit, patre eorum defuncto. Suadebat igitur Abramo vt eum vna cum matre aliquo deducendum esse curaret. Ille vero primum non aduertebat mentem ad ea quibus valde studebat Sarra: rem omnium atrociſſimam esse ratus, puerum nondum adultum, et mulierem, cunctis quae vsui erant egentem, ab-

πέμπειν. ὕστερον δὲ, καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἠρέσκετο τοῖς ὑπὸ τῆς Σάρρας προσαττομένοις, πειθεὶς παρεδίδου τὸν Ισμαήλον τῇ μητρὶ, μήπω δι' αὐτὴ χωρεῖν δυνάμενον· ὕδωρ τε ἐν ἀσκῷ καὶ ἄρτον φερομένην ἐκέλευσεν ἀπιέναι, ὁδηγῷ τῇ ἀνάγκῃ χρωμένην. ὡς δ' ἀπιοῦσαν ἐπιλέλοιπε τὰ ἀναγκαῖα, ἐν κακοῖς ἦν. ὕδατος δὲ σπανίζοντος, ὑπ' ἐλάτῃ τινὶ θεῖσα τὸ παιδίον ψυχορραγῶν, ὡς μὴ παρόντος τὴν ψυχὴν ἀφῇ, προῆει πορρωτέρω. συντυχὼν δ' αὐτῇ θεῖος ἄγγελος, πηγήν τε φράζει παρακειμένην, καὶ κελεύει προνοεῖν τῆς ἀνατροφῆς τὸ παιδίου· μεγάλα γὰρ αὐτὴν ἀγαθὰ περιμένειν ἐκ τῆς Ισμαήλου σωτηρίας. ἡ δ' ἐθάρσησε τοῖς προκατηγγελμένοις, καὶ συμβαλοῦσα ποιμέσι, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπιμέλειαν διαφεύγει τὰς ταλαιπωρίας.

δ'. Ανδρωθέντι δὲ τῷ παιδὶ γύναιον ἄγεται, τὸ γένος Αἰγύπτιον· ἔνθεν δ' ἦν καὶ αὐτη τὸ ἀρχαῖον· ἐξ ἧ παῖδες Ισμαήλῳ γίνονται δώδεκα πάντες· Ναβαιώθης, Κήδαρος, Αβδήηλος, Μαβσαμᾶς, Ιδουμᾶς, Μάσμαος, Μάσσαος, Χόδαδος, Θέμανος, Ιέτουρος, Νάφαισος, Κάδμας. ἔτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου καθήκουσαν πρὸς τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν κατοικῶσι, Ναβατηνὴν τὴν χώραν ὀνομάσαντες. εἰσὶ δὲ ἔτοι οἱ τῶν Αράβων ἔθνος, καὶ τὰς φυλὰς ἀπ' αὐτῶν καλῶσι· διά τε τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ Αβραάμου ἀξίωμα.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ Ισάκου, ὃς ἦν γνήσιος Αβραάμου παῖς.

Ισακον δὲ ὁ πατὴρ Αβραμος ὑπερηγάπα μονογενῆ ὄντα, καὶ ἐπὶ γήρως ὠδῖν κατὰ δωρεὰν αὐτῷ τῷ Θεῷ γενόμενον. προσκαλεῖτο δὲ εἰς εὔνοιαν καὶ τὸ φιλεῖσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν γονέων καὶ αὐτὸς ὁ παῖς, ἐπιτηδεύων πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ τῆς τε τῶν πατέρων θεραπείας ἐχόμενος, καὶ περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδακώς. Αβραμος δὲ τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν ἐν μόνῳ τῷ, τὸν υἱὸν ἀπαθῆ καταλιπὼν, ἐξελθεῖν τοῦ ζῆν

legare. Postea vero (nam et Deus quae instituerat Sarra comprobauit) persuasus Ismaëlum matri tradidit, vtpote qui solus iter facere adhuc non potuit: iussitque aquae lagenam et panem ferentem discedere, quo eos necessitas duceret. Quam primum vero abeuntem deficere coeperat commeatus, solicita erat et anxia. At cum nihil fere aquae superesset, puerum vix animam trahentem sub abiete deponens, ne ea praesente exspiraret, vlterius proficiscitur. Ipsi autem obuiam veniens Dei angelus, et fontem in propinquo indicauit, et curam pueri educandi habere iussit: eam enim magnam felicitatem manere ex Ismaëli salute. Illa vero praenunciatis fidem habens, et cum pastoribus sermonem conferens, illorum cura et benignitate miseriam euasit.

4. Puero igitur aetatis iam adultae connubio iungitur mulier, oriunda ex Ægypto (vnde et ipsa olim originem duxerat) ex qua Ismaëlo nati sunt filii duodecim vniuersi; Nabaiothes, Cedarus, Abdeelus, Mabsamas, Idumas, Masmaus, Massaus, Chodadus, Themanus, Jeturus, Naphaesus, Cadmas. Hi terram omnem ab Euphrate ad mare Rubrum pertingentem habitant, regionem Nabatenam appellantes. Sunt autem illi qui toti Arabum genti et tribubus nomina sua dederunt, cum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrami dignitatem.

CAP. XIII.

De Isaaco Abrami filio legitimo.

ISacum autem pater Abramus supra modum diligebat, vt vnigenitum, et in senectutis limine dono Dei sibi natum. Hanc vero beneuolentiam et amorem parentum puer ipse magis ac magis accendebat, eo quod omni virtuti studeret, parentibus obsequium praestaret, Deumque summa pietate coleret. Abramus autem suam felicitatem in eo posuit, vt filium securum à malis relinquens è vita excederet: id

ἐτίθετο· τότε μέντοι κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν ἔτυχεν. ὃς, διάπειραν αὐτοῦ βουλόμενος λαβεῖν τῆς περὶ αὐτὸν θρησκείας, ἐμφανισθεὶς αὐτῷ, καὶ πάντα ὅσα εἴη παρεσκευασμένος καταριθμησάμενος, ὡς πολεμίων τε κρείττονα ποιήσειε, καὶ τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν ἐκ τῆς αὐτοῦ σπορᾶς ἔχοι τὸν υἱὸν Ἰσαακον, ἤτει τοῦτον αὐτῷ θῦμα καὶ ἱερεῖον παραχεῖν· ἐκέλευέ τε τοῦτον εἰς τὸ Μώριον ὄρος ἀναγαγόντα ὁλοκαυτῶσαι, βωμὸν ἱδρυσάμενον. ἔτως γὰρ ἐμφανίσειν τὴν περὶ αὐτὸν θρησκείαν, εἰ καὶ τῆς τοῦ τέκνου σωτηρίας προτιμήσειε τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον.

β'. Ἀβραμος δὲ, ἐπὶ μηδενὶ κρίνων παρακοὴν τοῦ Θεοῦ δίκαιον, ἅπαντα δ' ὑπεῖξεῖν, ὡς ἐκ τῆς ἐκείνου προνοίας ἁπάντων ζώντων οἷς ἂν εὐμενὴς ᾖ, ἐπικρυψάμενος πρὸς τὴν γυναῖκα τήν τε τοῦ Θεοῦ προῤῥησιν, καὶ ἣν εἶχεν αὐτὸς γνώμην περὶ τῆς τοῦ παιδὸς σΦαγῆς, ἀλλὰ μηδὲ τῶν οἰκετῶν τινι δηλώσας, ἐκωλύετο γὰρ ἂν ὑπηρετῆσαι τῷ Θεῷ, λαβὼν τὸν Ἰσαακον μετὰ δύο οἰκετῶν, καὶ τὰ πρὸς ἱερουργίαν ἐπισάξας ὄνῳ, ἀπῆει πρὸς τὸ ὄρος· καὶ δύο μὲν αὐτῷ ἡμέρας συνώδευσαν οἱ οἰκέται. τῇ τρίτῃ δὲ, ὡς κάτοπτον ἦν αὐτῷ τὸ ὄρος, καταλιπὼν ἐν τῷ πεδίῳ τοὺς συνόντας, μετὰ μόνου τοῦ παιδὸς παραγίνεται εἰς τὸ ὄρος· ἐΦ' ᾧ τὸ ἱερὸν Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύσατο. ἔΦερον δὲ σὺν αὐτοῖς ὅσα λοιπὰ πρὸς τὴν θυσίαν ἦν, πλὴν ἱερείου μόνου. τοῦ δὲ Ἰσάακου πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἔχοντος, τόν τε βωμὸν κατασκευάζοντος, καὶ πυθομένου τί καὶ μέλλοι θύειν ἱερείου μὴ παρόντος. ὁ δὲ τὸν Θεὸν αὐτοῖς παρέξειν ἔλεγεν, ὄντα ἱκανὸν καὶ τῶν μὴ ὄντων εἰς εὐπορίαν ἀνθρώποις παραγαγεῖν, καὶ τὰ ὄντα τῶν ἐπ' αὐτοῖς θαῤῥούντων ἀΦελέσθαι· δώσειν οὖν κἀκείνῳ ἱερεῖον, εἴπερ εὐμενὴς μέλλει τῇ θυσίᾳ παρατυγχάνειν αὐτοῦ.

γ'. Ὡς δὲ ὁ βωμὸς παρεσκεύαστο, καὶ τὰς χεῖρας ἐπενηνόχει, καὶ ἦν πάντα εὐτρεπῆ, λέγει πρὸς τὸν υἱόν· „ὦ „παῖ, μυρίαις εὐχαῖς αἰτησάμενός σε γενέσθαι μοι παρὰ „τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ παρῆλθες εἰς τὸν βίον, οὐκ ἔστιν ὅ, τι μὴ

quod ipſi quidem ex Dei voluntate contigit. Qui, volens eius erga ſeipſum obſeruantiae experimentum facere, apparuit ei, enumeratiſque omnibus quotquot in eum contulerat beneficiis; vt et hoſtibus ſuperiorem eum fecerit, et praeſentem felicitatem ſua ei benignitas dederit filium Iſacum, eundem popoſcit vt ſacrificium et victimam ſibi offerret; iuſſitque vt ipſum in montem Morium ſubducens, holocauſtum ſibi faceret, poſtquam aram ibidem collocaverat. Sic enim ſe manifeſtaturum eſſe eius in ipſum pietatem, ſi etiam filii ſaluti anteponeret quod Deo gratum erat et acceptum.

2. Abramus autem, nefas ducens quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia ei parere, quod eius prouidentia viuant ſaltem omnes quibus eſt ipſe propitius, clam vxorem habens Dei mandatum, et quod ipſi in animo erat de pueri mactatione, ac ne quidem famulorum cuiquam rem indicans, ne forte Deo miniſtrare prohiberetur, aſſumpto Iſaco cum duobus ſeruis, impoſitiſque aſino rebus ad ſacrificium neceſſariis, ad montem contendit; et biduum quidem comitati ſunt eum ſerui. Tertio vero die, cum iam in conſpectu eſſet mons, qui ſecum erant in campo relictis, cum ſolo puero aduenit ad montem; vbi poſtea rex Dauides templum exſtruit. Ferebant autem ſecum omnia quae ad ſacrificium vſui forent, victima ſola excepta. Iſaco vero vigeſimum quintum annum agente, aramque apparante, et ſimul percontante quidnam mactaturus erat, cum nulla praeſto eſſet victima. tum quidem ille, Deum ipſis praebiturum eſſe, aiebat, qui et hominibus quae deerant affatim ſuppeditare, et quae haberent, ſi in illis fiduciam ponerent, adimere potuit: daturum ergo ſibi quoque victimam, ſi propitius ſacrificio ſuo adfuturus ſit.

3. Poſtquam autem ſtructa erat ara, et ligni fruſtula impoſuerat, atque omnia parata erant, filium ſic alloquitur: „O fili, te, mille votis a Deo expetitum mihi naſci, „ex quo in hanc vitam veniſti, ſumma cura ac ſolicitudine

„περὶ τὴν σὴν ἀνατροφὴν ἐφιλοτιμησάμην, ὑδ' ἐφ' ᾧ μᾶλ-
„λον εὐδαιμονήσειν ὤμην, ὡς σὲ ἴδοιμι ἡνδρωμένον, καὶ τε-
„λευτῶν διάδοχον τῆς ἀρχῆς τῆς ἐμαυτῦ καταλιποιμι.
„ἀλλ' ἐπεὶ Θεῦ τε βυλομένυ σὸς πατὴρ ἐγενόμην, καὶ πά-
„λιν τύτῳ δοκῶν ἀποτίθεμαί σε, φέρε γενναίως τὴν καθιέ-
„ρωσιν· τῷ Θεῷ γὰρ σὲ παραχωρῶ, ταύτης ἀξιώσαντι
„παρ' ἡμῶν τῆς τιμῆς, ἀνθ' ὧν εὐμενὴς γέγονέ μοι παρα-
„σάτης καὶ σύμμαχος, νῦν ἐπιτυχεῖν. ἐπειδὴ γεννηθεὶς ἀπο-
„θανοίη, ὐ τὸν κοινὸν ἐκ τῦ ζῆν τρόπον, ἀλλ' ὑπὸ πατρὸς
„ἰδίᾳ Θεῷ τῷ πάντων πατρὶ νόμῳ θυσίας προπεμπόμενος,
„ἄξιον οἶμαί σε κρίναντος αὐτῦ μήτε νόσῳ μήτε πολέμῳ
„μήτε ἄλλῳ τινὶ τῶν παθῶν, ἃ συμπίπτειν πέφυκεν ἀν-
„θρώποις, ἀπαλλαγῆναι τῦ βίυ, μετ' εὐχῶν δὲ καὶ ἱερυ-
„γίας ἐκείνυ τὴν ψυχὴν τὴν σὴν προσδεξομένυ, καὶ παρ'
„αὐτῷ καθέζοντος· ἔσῃ τέ μοι εἰς κηδεμόνα καὶ γηροκό-
„μον, διὸ καὶ σὲ μάλιστα ἀνετρεφόμην, τὸν Θεὸν ἀντὶ σαυ-
„τῦ παρεχημένος.

δ'. Ἰσακος δὲ, πατρὸς γὰρ ἦν οἷς τετυχηκότα γενναῖον
ἔδει τὸ φρόνημα εἶναι, δέχεται πρὸς ἡδονὴν τὰς λόγυς· καὶ
φήσας, „ὡς ὐδὲ γεγονέναι τὴν ἀρχὴν ἦν δίκαιος, εἰ Θεῦ
„καὶ πατρὸς μέλλει κρίσιν ἀπωθεῖσθαι, καὶ μὴ παρέχειν
„αὐτὸν τοῖς ἀμφοτέρων βυλεύμασιν ἑτοίμως, ὅτε καὶ μόνυ
„τῦ πατρὸς ταῦτα προαιρυμένυ μὴ ὑπακύειν ἄδικον ἦν, ἢ
ὥρμησεν ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ τὴν σφαγήν. κἂν ἐπράχθη τὸ
ἔργον, μὴ σάντος ἐμποδὼν τῦ Θεῦ. βοᾷ γὰρ ὀνομασὶ τὸν
Ἀβραμον, εἴργων τῆς τῦ παιδὸς σφαγῆς. ὐ γὰρ ἐπιθυμή-
σας ἅμματος ἀνθρωπίνυ τὴν σφαγὴν αὐτῷ προσάξαι τῦ
παιδὸς, ἔλεγεν, ὐδὲ ὃ πατέρα ἐποίησεν αὐτὸν ἀφελέσθαι
τύτυ βυλόμενος μετὰ τοιαύτης ἀσεβείας· ἀλλὰ δοκιμάσαι
θέλων αὐτῦ τὴν διάνοιαν, εἰ καὶ τοιαῦτα προσασσόμενος
ὑπακύοι. μαθὼν δὲ αὐτῦ τὸ πρόθυμον καὶ τὴν ὑπερβολὴν
τῆς θρησκείας, ἤδεσθαι μὲν οἷς αὐτῷ παρέχεν, ὐχ ὑστερή-
σειν δὲ αὐτὸν ἀεὶ πάσης ἐπιμελείας καὶ γένυς ἀξιῦντα·
ἔσεσθαί τε τὸν υἱὸν αὐτῷ πολυχρονιώτατον, καὶ βιώσαντα

„educaui, nihilque erat in quo me beatiorem fore putaui, „quam vt te virum factum conſpicerem, morienſque do„minatus mei ſucceſſorem relinquerem. Sed quoniam „et Dei voluntate pater tuus exſtiterim, iterumque te vt „illi placitum eſt abdicem, forti animo fer hanc conſe„crationem. Deo enim te cedo, qui hoc à nobis ho„nore iam affici vult, eo quod benignus mei defenſor „fuerit et adiutor. Quum natus moriaris, non commu„ni omnium more è vita egrediens, ſed à patre proprio „rerum omnium parenti Deo ſacrificii ritu oblatus; ipſo „vt reor te dignum cenſente, qui nec morbo nec bel„lo nec alia quapiam calamitate, quae hominibus ſo„let accidere, ex hac vita decedas; ſed cuius animam „ille cum precibus et ſolenni ſacrificio exciperet, et „apud ſe collocaret, teque mihi curatorem et ſenectu„tis moderatorem praeſtabis, quem in finem te po„tiſſimum educaui, Deum loco tui hoc merito excita„turus.

4. Iſacus autem (eo enim patre erat, quem ſi quis nactus fuerit, generoſo oportet eſſe animo) libentiſſime ſermonem eius accipit: atque haec effatus, „quod ne„que initio dignus erat qui naſceretur, ſi Dei patriſque „iudicium reiecturus eſſet, ſeque non alacriter vtriuſque „placitis obſequentem praeberet, quandoquidem, ſi vel „pater ſolus ita vellet, nefas eſſet non parere„, protinus ad aram et mactationem acceſſit. certeque peractum fuiſſet opus, ſi Deus ei non obſtitiſſet. Nam Abramum nomine inclamauit, prohibens eum à filii nece. non enim cupidine ſanguinis humani pueri caedem ſe ei imperaſſe, dicebat; neque illum, cui patrem ipſum fecerat, cum tanta impietate ſe velle auferre, ſed eo vt animum eius exploraret, an etiam talia facere iuſſus ei morem gereret. Cognita autem eius promptitudine ac pietate praecellenti, ſe quidem iſtis delectari quae ei dederat; illum autem non deſerturum eſſe, quem ſemper omni ſua cura ac liberis dignaturus ſit; futurumque filium ei maxime longaeuum, qui vita feliciter exacta

εὐδαιμόνως παισὶν ἀγαθοῖς καὶ γνησίοις παραδώσειν μεγάλην ἡγεμονίαν. προσδήλῳ τε τὸ γένος τὸ αὐτῶν εἰς ἔθνη πολλὰ καὶ πλῆτον ἐπιδώσειν, καὶ μνήμην αἰώνιον αὐτῶν ἔσεσθαι τοῖς γενάρχαις· τήν τε Χαναναίαν ὅπλοις κατακτησαμένους, ζηλωτὰς ἔσεσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ταῦτα ὁ Θεὸς εἰπὼν, κριὸν ἐκ τ' ἀφανοῦς παρήγαγεν αὐτοῖς εἰς τὴν ἱερουργίαν. οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας ἑαυτοὺς κεκομισμένοι, καὶ τοιούτων ἀγαθῶν ἐπαγγελίας τετυχηκότες, ἠσπάζοντο ἀλλήλους· καὶ θύσαντες ἀπενόσησαν πρὸς τὴν Σάῤῥαν, καὶ διῆγον εὐδαιμόνως, ἐφ' ἅπασιν οἷς ἐθελήσειαν τοῦ Θεοῦ συλλαμβάνοντος αὐτοῖς.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ Σάῤῥας τῆς Αβραάμου γυναικὸς, καὶ πῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

ΚΑΙ Σάῤῥα μὲν οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθνήσκει, βιώσασα ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατόν· θάπτουσι δὲ αὐτὴν ἐν Χεβρῶνι, συγχωρούντων μὲν τῶν Χαναναίων καὶ δημοσίᾳ χοῦν αὐτῆς τὸν τάφον. Αβραάμου δὲ ὠνησαμένου τὸ χωρίον σίκλων τετρακοσίων παρ' Εφραΐμου τινὸς ἐκ τῆς Χεβρῶνος. καὶ τὰ μνημεῖα Αβραάμου τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ταυτὶ κατεσκευάσαντο.

ΚΕΦ. ιε'.

Ως ἐκ Χατύρης Αβραάμῳ γαμηθείσης τὸ τῶν Τρωγλοδυτῶν ἔθνος ἐγεννήθη.

ΓΑμεῖ δ' αὐτὸς Χατύραν ὕστερον, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες ἓξ γίνονται, πρός τε πόνους καρτεροὶ καὶ δεινοὶ συνιέναι· Ζαμβράνης, Ιαζάρης, Μαδάνης, Μαδιάνης, Ιωσύβακος, Σῦος. Φύονται δὲ καὶ τούτοις παῖδες· καὶ Σύου μὲν Σαβαθάνης γίνεται καὶ Δαδάνης. τούτου δὲ Λατούσιμος, Ασσυρεις,

filiis bonis legitimisque principatum magnum relicturus esset. praedixit etiam fore vt genus ipsorum in multas gentes crescerent et diuitiis floreret, eiusque principes et auctores in sempiterna memoria haberentur: vtque posteri, terram Chananaeam armorum gloria possessuri, aliis omnibus inuidiam concitarent. Haec cum dixisset Deus, arietem ex improuiso eis ante oculos adduxit ad sacrificium. At illi, praeter spem sibi redditi, nactique tantae felicitatis promissionem, mutuo se complectebantur: et victima mactata reuersi sunt ad Sarram; beateque vixerunt, Deo illos in omnibus, quibus studebant, benigne adiuuante.

CAP. XIV.

De Sarra Abrami coniuge, vtque ipsa vitam finierit.

ET Sarra quidem non multo post tempore moritur, cum vixisset annos viginti septem supra centum. Sepeliunt autem ipsam in Chebrone; Chananaeis quidem è publico etiam fundum eis concedentibus in sepulchrum: Abramo vero agrum quadringentis siclis redimente ab Ephraïmo quodam Chebronensi. ibique monumenta sibi Abramus posterique eius exaedificarunt.

CAP. XV.

Quomodo è Chatura Abramo nupta Troglodytarum gens orta est.

POst haec autem duxit ille Chaturam, ex qua nati sunt ei sex filii, viribus ad labores et acri ingenio praediti; Zambranes, Jazares, Madanes, Madianes, Josubacus, Suus. Ipsis vero liberi etiam nascuntur: et Suo quidem Sabathanes, atque Dadanes. Huic autem fuerunt Latusimus, Assuris, Luomes: Madiano vero Ephas,

Λιβόμης· Μαδιάνης δὲ Ηφᾶς, Ωφρὴν, Ανωχος, Ελδᾶς, Ελδᾶς. τούτοις ἅπασι τοῖς παισὶ καὶ τοῖς υἱωνοῖς Αβραμος ἀποικιῶν σόλυς μηχανᾶται· καὶ τήν τε Τραγλοδύτιν καταλαμβάνουσι, καὶ τὴν τῆς Εὐδαίμονος Αραβίας, ὅσον ἐπὶ τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν καθήκει. λέγεται δὲ ὡς ἔτος ὁ Ωφρὴν στρατεύσας ἐπὶ τὴν Λιβύην κατέσχεν αὐτήν· καὶ οἱ υἱωνοὶ αὐτῦ, κατοικήσαντες ἐν αὐτῇ, τὴν γῆν ἀπὸ τῦ ἐκείνου ὀνόματος Αφρικαν προσηγόρευσαν. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ καὶ Αλέξανδρος ὁ Πολυΐστωρ, λέγων ἔτως· „Κλεόδημος δὲ Φη„σὶν ὁ προφήτης, ὁ καὶ Μάλχος, ὁ ἱστορῶν τὰ περὶ Ιουδαίων, „καθὼς καὶ Μωϋσῆς ἱστόρησεν ὁ νομοθέτης αὐτῶν, ὅτι ἐκ „τῆς Χατύρας Αβράμῳ ἐγένοντο παῖδες ἱκανοί.„ λέγει δὲ αὐτῶν καὶ τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τρεῖς, Αφέραν, Σουρεὶμ, Ιάφραν. ἀπὸ Σουρεὶμ μὲν τὴν Ασσυρίαν κεκλῆθαι. ἀπὸ δὲ τῶν δύο, Αφέρα τε καὶ Ιάφρα, πόλιν τε Αφραν καὶ τὴν χώραν Αφρικαν ὀνομασθῆναι. τούτους γὰρ Ηρακλεῖ συστρατεῦσαι ἐπὶ Λιβύην καὶ Ανταῖον· γήμαντά τε τὴν Αφρα θυγατέρα Ηρακλέα γεννῆσαι υἱὸν ἐξ αὐτῆς Διόδωρον, τούτου δὲ γενέσθαι Σοφῶνα, ἀφ' ὗ τοὺς Βαρβάρους Σόφακας λέγεσθαι.

ΚΕΦ. ις'.

Ως ὁ Ισακος γυναῖκα ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν.

Ισάκῳ δὲ, περὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος γεγονότι, γυναῖκα γαμεῖ ἀγαγέσθαι ὁ πατὴρ Αβραμος Ρεβέκκαν, Ναχώρου παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ, τὸν πρεσβύτατον πέμπει τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν μνηστείαν, ἐνδησάμενος μεγάλαις πίστεσι. γίνονται δ' αὐτοῦ τοῦτον τὸν τρόπον· ὑπὸ τοὺς μηροὺς ἀλλήλοις τὰς χεῖρας ἐπαγαγόντες, ἔπειτα ἐπικαλοῦνται τὸν Θεὸν μάρτυρα τῶν ἐσομένων. ἔπεμπε δὲ καὶ δῶρα τοῖς ἐκεῖ, διὰ τὸ σπάνιον ἢ μηδ' ὅλως ἐπιχωριάζειν ἐκτετιμημένα. οὗτος ἀπερχόμενος χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύεσθαι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βάθος, θέρους δὲ ὑπὸ ἀνυδρίας· ἔτι δὲ καὶ ληστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφεύγειν

Ophren, Anochus, Ebidas, Eldas. Filiis his omnibus ac nepotibus Abramus deducendi colonias auctor fuit: terramque occupauerunt Troglodyticam, et regionem Arabiae Felicis, quatenus ad Rubrum mare protenditur. Dicitur autem vt Ophren, expeditione in Libyam ſuſcepta, ipſam poſſederit; eiuſque nepotes, collocatis in ea ſedibus, terram ex illius nomine Africam nuncuparint. Huius autem ſermonis teſtem habeo Alexandrum Polyhiſtorem, dum ſic loquitur: „Cleodemus vates, qui et „Malchus vocatur, rerum Judaïcarum hiſtoriam con„texens, ſicuti fecerat et Moyſes Judaeorum legiſlator, „narrat, Abramo natos fuiſſe plures ex Chatura libe„ros.„ Refert autem illorum etiam nomina, tres recenſens, Apheram, Surim, Japhram. A Suri quidem Aſſyriam appellatam: à duobus vero, Aphera et Japhra, vrbem Aphram et regionem Africam nomen accepiſſe. Hos porro Herculi contra Libyam et Antaeum militanti, auxilium tuliſſe ait: Herculem etiam, cum Aphrae filiam vxorem duxiſſet, ex illa genuiſſe Didorum; ex hoc vero Sophonem prognatum, à quo Sophaces inter Barbaros nomen habent.

CAP. XVI.

Quomodo Iſacus Rebeccam vxorem duxit.

ABramus autem pater, cum Iſaco, annos circiter quadraginta nato, coniungere ſtatuiſſet vxorem Rebeccam, fratris ſui Nachoris neptim, ad ſponſalia faciendo mittit famulorum natu maximum, ſumma fide ſibi obſtrictum. Illa vero hoc modo obligata erat: manus inuicem femoribus ſuppoſuerunt, dein futurorum teſtem Deum invocarunt. Miſit autem et munera ſuis illic amicis, quae ob raritatem, vel quod non omnino iſtius eſſent regionis, magni aeſtimarentur. Is aliquod tempus itineri inſumens, quod difficilis eſſet tranſitus per Meſopotamiam, hyeme quidem propter coeni ſpiſſitudinem, aeſtate vero ob aquarum inopiam, quinetiam latronibus loca iſtic

ὐκ ἐνῆν μὴ προνοοῦσι τούτῳ τοῖς ὀδεύουσιν· εἰς πόλιν ἀφικνεῖται Χάῤῥαν. καὶ γενόμενος ἐν τοῖς προαστείοις, παρθένοις ἐντυγχάνει πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις. εὔχεται οὖν τῷ Θεῷ, Ρεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Αβραμος μνηστευσόμενον αὐτὸν ἐξαπέστελλεν, εἰ κατὰ νοῦν τὸν αὑτῷ μέλλει ὁ γάμος οὗτος συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τε αὐτήν· τῶν μὲν ἄλλων αἰτοῦντι ποτὸν ἀρνουμένων, ἐκείνης δὲ αὐτῷ παραχούσης.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ἐπὶ ταύτης ὢν τῆς διανοίας, ἐπὶ τὸ φρέαρ παραγίνεται, καὶ παρακαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ παραχεῖν. τῶν δ' ἐκτεπομένων, ὡς χρῄζοντῶν οἴκαδε κομίζειν, ἀλλ' ὐκ ἐκείνῳ παραχεῖν· καὶ γὰρ οὐδ' εὔληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ· μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τε τῆς πρὸς τὸν ξένον ἐπιπλήττει δυσκολίας, τίνος ἄλλῃ κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μετέδοσαν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ὁ δ' ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων γενόμενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, ἐπήνει τε τῆς εὐγενείας αὐτὴν καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείων πόνων τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν ὐκ ἔφυγεν, ἐπυνθάνετό τε τίνων ἂν εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐτοῖς ὄνησιν τοιαύτης παιδός· καὶ νυμφεύσειαν, φησὶν, ὡς αὐτοῖς ἐστι πεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένην γνησίους. ἡ δὲ ὐδὲ τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ἀπεσήμαινε. καὶ Ρεβέκκα μὲν, φησὶν, ἐγὼ καλοῦμαι· πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθούηλος ἦν, ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη τέθνηκε, Λάβανος δὲ ἀδελφός ἐστιν ἡμέτερος, τοῦ τε οἴκου παντὸς σὺν τῇ μητέρι προνοούμενος, καὶ τῆς ἐμῆς παρθενίας ἐπιμελόμενος· τούτων ἀκροασάμενος, ἔχαιρέ τε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν Θεὸν ὅτως ὁρῶν αὐτῷ τῆς ὁδοῦ σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προκομίσας ὁρμίσκον τε καὶ τινας κόσμους, ὰς εὐπρεπὲς φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ, τῆς ἐπὶ τῷ πίειν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας· δίκαιον λέγων τοιούτων εὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν παρὰ τὰς τοσαύτας παρθένους γενομένην. ἠξίου τε παῤ αὐτοῖς καταχθῆναι, τοῦ

infeſtantibus, quos viatores, ni ſibi caueant, haud facile effugiunt, tandem ad vrbem Charram peruenit. Cumque eſſet in ſuburbanis, incidit in virgines complures aquatum euntes. Deum igitur orauit, vt Rebecca (ob quam eum miſerat Abramus filio ſuo deſponſandam) ſi ex voluntate eius hae nuptiae eſſent perficiendae, inter illas inueniretur, et hoc ſigno dignoſceretur: aliis quidem potum petenti negantibus, ipſa autem illi praebente.

2. Ac ille quidem hac mente accedit ad puteum, rogauitque virgines vti potum ei darent. Illis autem abnuentibus, quaſi egerent quam domum deferant, atque illi non conceſſuras eſſe dicentibus, (nam haud hauſtu facilis erat aqua) vna omnium eas redarguit ob moroſitatem erga hoſpitem, dicendo, quamnam rem eas cum hominibus aliquando communicaturas eſſe, quae ne aquam quidem impertirent; eique praebuit humaniter. At ille, cum de omnibus quidem bene ſperaret, volens autem verum cognoſcere, illam generoſitatis ergo et benignitatis laudauit, quod etiam cum labore ſuo egentibus ſubminiſtrare non recuſarit; ſciſcitabatur etiam ex quibus eſſet parentibus, optauitque vt illis in emolumentum cederet talis filia; et deſpondeant, inquit, vt ipſis gratum eſt, ia domum viri probi, parituram ipſi liberos legitimos. At illa ei haec non inuidebat ſcire deſideranti, ſed et genus indicat. Et, Rebecca, inquit, mihi nomen eſt, pater vero meus Bathuelus erat, ſed ille iam quidem defunctus eſt: verum Labanus frater meus, qui domui vniuerſae cum matre proſpicit, meaeque virginitatis curam gerit. His auditis gauiſus eſt ob facta et dicta: quod perſpectum habuerit, Deum manifeſto ſibi in itinere adiutorem exſtitiſſe. Cumque protuliſſet monile et alia quaedam ornamenta, quae geſtare virginibus decorum eſt, obtulit ea puellae, vt ei eſſent in remunerationem pro potu et in honorem: aequum eſſe, dicens, vt illa huiuſmodi praemia acciperet, quae tot virginibus bonitate praeſtaret. Simul petiit vt ad eos

προσωτέρω χωρεῖν τῆς νυκτὸς αὐτὸν ἀφαιρεμένης· κόσμου τε φέρων γυναικείου πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν ἐκ ἀσφαλεστέρους ἔφασκεν, ἢ τοιούτοις οἷς αὐτῆς ἐπειράθη. τεκμαίρεσθαι δὲ καὶ τὴν τῆς μητρὸς καὶ ταδελφῆ φιλανθρωπίαν αὐτῆς, ἔλεγεν, ὡς ὑ δυχεραίνουσιν, ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν ἀρετῆς· ὐδὲ γὰρ ἔσεσθαι βαρὺς, μισθόν τε τῆς ξενίας τελέσας, καὶ δαπάναις ἰδίαις χρησάμενος. ἡ δὲ περὶ μὲν τῆς τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν ἔφην· ἐμέμφετο δὲ ὡς μικρολόγως ὑπειληφότα· πάντων γὰρ ἀμιθὶ μεθέξειν. δηλώσασα μέν τοι Λαβάνῳ πρότερον ταδελφῷ, συγχωρῆντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν.

γ'. Ὡς οὖν τάτε γενομένε παρῆγε τὸν ξένον, τὰς μὲν καμήλες αὐτῆ παραλαβόντες οἱ Λαβάνε θεράποντες ἐτημέλουν· αὐτὸς δὲ δειπνήσων εἰσηγάγετο παρ' αὐτῷ. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τε αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης. „Αβραμος Θάρρε μέν ἐστιν υἱὸς, συγγενὴς δ' ὑμέτερος· „Ναχώρης γὰρ τάτων, ὦ γύναι, τῶν παίδων πάππος, ἀδελ„φὸς ἦν Αβράμε, ὁμοπάτριός τε καὶ ὁμομήτριος. πέμπει „τοίνυν ὅτος πρὸς ὑμᾶς, ἀξιῶν τὴν κόρην ταύτην παιδὶ τῷ „ἑαυτῆ λαβεῖν πρὸς γάμον· ὃς γνήσιός ἐστιν αὐτῷ, καὶ μό„νος ἐπὶ τοῖς πᾶσι τεθραμμένος. ᾧ τῶν μὲν ἐκεῖ γυναικῶν „δυνατὸν αὐτῷ τὴν εὐδαιμονεστάτην λαβεῖν, ἐκ ἠξίωσεν ἀ„γαγέσθαι· τιμῶν δὲ τὸ γένος, τὸν γάμον πολιτεύει τῆτον. „ἃ τὴν σπυδὴν καὶ τὴν προαίρεσιν μὴ ὑβρίσητε· κατὰ γὰρ „Θεῆ βάλησιν τά τε ἄλλα μοι κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπήντησε, „καὶ τὴν παῖδα καὶ τὸν ὑμέτερον οἶκον εὗρον. ἐπεὶ γὰρ πλη„σίον τῆς πόλεως ἐγενόμην, παρθένες ἰδὼν πολλὰς ἐπὶ τὸ „φρέαρ παραγινομένας, ἠυξάμην εἰς ταύτην ἐμπεσεῖν. ὃ δὴ „καὶ γέγονε. γάμον οὖν ὑπὸ θείας μνησευόμενον ἐπιφα„νείας καὶ ὑμεῖς κυρώσατε· καὶ Αβραμον, τὸν μετὰ τοσαύ„της ἀπεσαλκότα σπυδῆς, τῷ κατανεῦσαι τὴν κόρην τιμή„σατε.„ οἱ δὲ, καλὰ γὰρ ἦν αὐτοῖς καὶ κεχαρισμένα, τήν τε γνώμην τῆ Θεῆ συνῆκαν, καὶ πέμπυσιν ἐφ' οἷς ἠξίεν τὴν θυγατέρα· γαμεῖ τε αὐτὴν ὁ Ισακος, τῶν πραγμάτων εἰς

diuertere liceret, à nocte vlterius ire prohibitus: cumque mundum muliebrem magni pretii secum ferret, nusquam eum tutius deponere posse dicebat, quam apud tales qualem eam expertus est. Coniecturam enim se facere de matris fratrisque ipsius humanitate, adiiciebat, quam parum difficiles essent, ex ea quae in ipsa elucebat virtute: neque ipsis grauem fore, qui mercedem pro hospitio solueret, suisque sumptibus viueret. Illa vero, bene ipsum de parentum humanitate coniectare, respondit; increpabat tamen, quod illiberales esse suspicaretur: omnia enim gratis habiturum. Fratri tamen Labano re prius indicata, si ille annuerit, eum deducturam esse aiebat.

3. Vt igitur hoc facto adduxerat hospitem, camelos eius serui Labani accipiunt, curantque: ipse vero coenaturus à Labano introducitur. Ac coena peracta, ad ipsum matremque virginis sic alloquitur. „Abramus filius quidem est Tharri, vester autem cognatus: Nachores enim, tuorum, ô matrona, liberorum auus, Abrami erat frater, eodem patre et eadem matre proguatus. „Is igitur ad vos mittit, postulans hanc virginem filio „suo accipere in matrimonium: quem legitimum habet, „solumque in bonorum omnium haereditatem eduxit. „Qui, cum quidem potuisset illi ex istius regionis se„minis vel opulentissimam capere, noluit eam filio con„nubio iungi: sed, genus suum habens summo in ho„nore, hasce nuptias verſat. cuius studium et proposi„tum nolite contemnere: nam Dei benignitate et alia „mihi in hoc itinere feliciter succesſerunt, et puellam „hanc et vestras aedes inueni. Cum enim prope ad vr„bem accessissem, virgines complures videns ad puteum „aduenientes, Deum oraui vt in hanc inciderem: quod „et factum est. Has igitur nuptias, Dei praesentia con„ciliatas, vos quoque vestra auctoritate ratas habetote: „et Abramum, qui me tanto studio huc misit, puellam „concedendo honorate.„ Illi vero, nam honesta visa sunt ipsis et grata quae dicebat, et Dei voluntatem intellexerunt, filiamque mittunt quibus petebant conditioni-

αὐτὸν ἀφικομένων. οἱ γὰρ ἐκ τῆς Χατούρας εἰς τὰς ἀποικίας ἐξεληλύθεισαν.

ΚΕΦ. ιζ'.

Περὶ τῆς Αβραάμ τελευτῆς.

Τελευτᾷ δὲ καὶ Αβραμος μετ' ὀλίγον, ἀνὴρ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν σπουδῆς ἀξίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τετιμημένος. ἐβίωσε δὲ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε πρὸς τοῖς ἑκατόν· καὶ θάπτεται ἐν Χεβρῶνι, μετὰ τῆς γυναικὸς Σάρρας, ὑπὸ τῶν παίδων Ισάκου καὶ Ισμαήλου.

ΚΕΦ. ιη'.

Περὶ τῶν Ισάκου υἱῶν, Ησαύου καὶ Ιακώβου· καὶ γεννήσεως αὐτῶν καὶ διατροφῆς.

Ισάκῳ δὲ μετὰ τὴν Αβραάμ τελευτὴν ἐκύει τὸ γύναιον· καὶ, τῆς γαστρὸς ἐπιμεῖζον ὀγκωμένης, ἀγωνιάσας ἀνήρετο τὸν Θεόν. Φράζει δ' αὐτῷ διδύμους τέξεσθαι τὴν Ρεβέκκαν, καὶ Φερώνυμα ἔσεσθαι τοῖς παισὶν ἔθνη· τῷ δὲ μείζονος πρωτερήσειν τὸ δοκοῦν ἔλασσον εἶναι. τίκτεται δ' αὐτῷ μετ' ὀλίγον κατὰ τὴν προόρησιν τῷ Θεῷ δίδυμα παιδία· ὧν τὸ μὲν πρεσβύτερον ἀπὸ κεφαλῆς ἐπὶ τὰς πόδας δασὺ περισσῶς ἦν, τὸ δὲ νεώτερον εἶχετο προϊόντος αὐτῷ κατὰ πτέρναν. ἠγάπα δὲ ὁ μὲν πατὴρ τὸν πρεσβύτερον, Ησαυον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τῆς τριχώσεως· Εβραῖοι γὰρ τὸ Σήειρον τρίχωμα λέγουσιν. Ιάκωβος δὲ ὁ νεώτερος τῇ μητέρι προσφιλὴς ἦν.

β'. Λιμῷ δὲ τὴν γῆν καταλαβόντος, Ισακος, δόξαν αὐτῷ χωρεῖν εἰς Αἴγυπτον, τῆς χώρας ἀγαθῆς ὑπαρχούσης, ἐπὶ Γεράρων ἀπῆει, τῷ Θεῷ κελεύσαντος. ὑποδέχεται δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Αβιμέλεχος, κατὰ ξενίαν καὶ φιλίαν τὴν Αβραάμ. καὶ πολλῇ πάνυ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ χρησάμενος

bus: duxitque illam Isacus, factus rerum omnium dominus. Nam qui fuerant ex Chatura nati in colonias iuerant.

CAP. XVII.

De obitu Abrami.

NON multo autem post moritur etiam Abramus, vir in omni virtute summus, Deoque pro sua in ipsum ingenti pietate egregie charus. Vixit autem annos centum et septuaginta quinque: et sepultus est in Chebrone, iuxta vxorem Sarram, à filiis suis Isaco et Ismaëlo.

CAP. XVIII.

De Isaci filiis, Esaw et Jacobo; ac natiuitate eorum et educatione.

DEfuncto autem Abramo, ab Isaco grauida facta est vxor: ventreque eius in maius intumescente, anxius Deum consuluit Isacus. Respondet autem, gemellos ei parituram Rebeccam, gentesque fore liberis cognomines: et quae minor videbitur maiori praecellet. Nec multo post, sicut praedixerat Deus, nascuntur ei gemini: quorum senior quidem à capite ad pedes supra modum hispidus erat, iunior vero exeuntis ante se calcem manu tenebat. Pater autem amabat natu maiorem, Esaui ex pilositate cognomen habentem: nam Hebraei pilos vocant Seïron. Jacobus vero minor matri charus erat.

2. Verum fame in ea terra grassante, Isacus, cum decreuisset ire in Ægyptum, Dei iussu Gerara se contulit. Rex autem Abimelechus excipit eum propter hospitium et amicitiam Abrami. Cumque eum initio magna beneuolentia prosequeretur, restitit inuidia, ne

κατ' ἀρχὰς, ἐπὶ ταύτης ὑπὸ Φθόνου μείναι πρὸς τὸ πᾶν ἐκωλύθη. ὁρῶν γὰρ τὸν Θεὸν τῷ Ισάκῳ συμπαρόντα, καὶ τοσαύτῃ περὶ αὐτὸν σπουδῇ χρώμενον, ἀπώσατο αὐτόν. ὁ δὲ τοιούτου πάλιν ἐκ μεταβολῆς τῆς ἀπὸ τοῦ βασκάνου πειραθεὶς Αβιμελέχου, τότε μὲν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν λεγομένην Φάραγγα, χωρίον ὑ μακρὰν Γεράρων. ὀρύσσοντι δ' αὐτῷ Φάραγγα ποιμένες ἐπιπεσόντες εἰς μάχην ἐχώρησαν, κωλύοντες τὸ ἔργον· καὶ μὴ βουληθέντος Φιλονεικεῖν, ἔδοξαν κεκρατηκέναι. ὑπαχωρήσας δὲ ὤρυσσεν ἕτερον· καὶ βιασαμένων ἄλλων τινῶν Αβιμελέχου ποιμένων, καὶ τοῦτο καταλιπὼν ἀπεχώρησεν, εὐγνώμονι λογισμῷ κτώμενος αὐτῷ τὴν ἄδειαν. εἶτα αὐτομάτου παραχόντος αὐτῷ τὴν Φρεωρυχίαν ἀνεπικώλυτον, Ροωβὼθ τὸ Φρέαρ ὠνόμασεν· εὐρύχωρον ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. τῶν δὲ προτέρων τὸ μὲν Εσκον καλεῖται, μάχης ἄν τις αὐτὸ φήσειε· τὸ δὲ ἕτερον Σιτεννὰ, ἔχθραν ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα.

γ'. Ισάκῳ μὲν οὖν ἀκμάζειν συνέβαινε τὴν ἰσχὺν ὑπὸ μεγέθους πραγμάτων. Αβιμέλεχος δὲ, κατ' αὐτὸ Φύσεθαι νομίζων τὸν Ισακον, ὑπόπτως μὲν αὐτοῖς καὶ τῆς συνδιαιτήσεως γενομένης, ἐπ' ὀ Φανερᾷ δὲ ἔχθρᾳ τῷ Ισάκῃ ὑπεκστάντος, δείσας μὴ τῆς προτέρας αὐτῷ Φιλίας μηδὲν ὄΦελος γένηται, πρὸς ἄμυναν ὧν ἔπαθεν Ισάκῃ τραπέντος, Φιλίαν ἄνωθεν ποιεῖται πρὸς αὐτὸν, ἕνα τῶν στρατηγῶν Φίκολον ἐπαγόμενος. πάντων δὲ τετυχηκὼς ὧν ἠξίου, διὰ τὴν Ισάκου χρηστότητα, ὀργῆς προσΦάτου πρεσβυτέραν χάριν εἰς αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα γεγενημένην προτιμῶντος, ἀπῆρεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ.

δ'. Τῶν δὲ Ισάκου παίδων Ησαυος, περὶ οὗ μάλιστα ὁ πατὴρ ἐσπουδάκει, τεσσαράκοντα γεγονὼς ἔτη, γαμεῖ Αδαν τὴν Ηλωνος, καὶ Αλιβάμην τὴν Εσβέωνος, δυναστευόντων ἐν Χαναναίοις ἀνδρῶν θυγατέρας· ἑαυτὸν ποιήσας τῆς περὶ τὸν γάμον ἐξουσίας κύριον, καὶ μηδὲ τῷ πατρὶ συμβουλευσάμενος. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπέτρεψεν Ισακος, ἐπ' αὐτῷ τῆς γνώμης γενομένης· ὑ γὰρ ἦν αὐτῷ δι' ἡδονῆς συνάψασθαι συγ-

prorſus in eo affectu perſeueraret. Deum enim videns Iſaco propitium adeſſe, et tantopere illi fauere, expulit eum. At ille, denuo Abimelechum prae inuidia adeo mutatum expertus, tum quidem receſſit in agrum, qui Vallis vocatur, locum non longe à Geraris. Sed dum puteum foderet, paſtores irruentes pugnam cient, vt opus incoeptum impedirent: et cum ille contendere noluerit, viſi ſunt praeualuiſſe. Pedem autem referens alterum cauauit puteum: aliiſque Abimelechi paſtoribus vim inferentibus, hunc etiam relinquens abſceſſit; prudenti conſilio ſibimet comparans ſecuritatem. Dein rege hoc illi ſponte praeſtante, vt abſque omni impedimento puteum demitteret, Rooboth illum appellauit; nomine ſpatium amplum ſignificante. E prioribus autem vnum quidem Eſcon vocatur, ac ſi quis diceret pugnae puteum: alterum vero Sitenna; quod nomen inimicitias denotat.

3. Porro ita contigit, vt Iſaco creſceret potentia ex opum magnitudine. Itaque Abimelechus, ratus contra ſe auctas fore fortunas Iſaci, cum et non ſine mutuis ſuſpicionibus ſimul vixerint, et ex occulta inimicitia ſeceſſerit Iſaeus, metuens ne prior amicitiâ nihil ei prodeſſet, Iſaco ad iniuriam acceptam vlciſcendam conuerſo, rurſus cum illo amicitiam renouat, vno è ſuis ducibus Phicolo ſecum adducto. Ac cum omnia, quae popoſcerat, nactus fuiſſet ex Iſaci bonitate, qui veteri in ſe patremque gratiae recentem donauit iram, domum eſt reuerſus.

4. Iſaci autem filiorum alter Eſauus, cui impenſe fauerat pater, quadraginta annos natus, vxores ducit Adam Helonis filiam, et Alibamam Eſebeonis, virorum in Chananaeis potentiſſimorum, propria in re matrimonii auctoritate fretus, nec quidquam conſilii cum patre communicans. Nam id ſane non permiſiſſet Iſacus, ſi filius ſententia ipſius ſtetiſſet: non enim illi volupe erat affinitates iungere cum iſtius regionis incolis. No-

γένειαν πρὸς τὰς ἐπιχωρίας. ὁ βυλόμενος δὲ ἀπεχθὴς εἶναι τῷ παιδὶ, κελεύων ἀφίστασθαι τῶν γυναικῶν, σιγᾷν ἔκρινε.

ε'. Γηραιὸς δὲ ὢν, καὶ τὰς ὄψεις εἰς τὸ παντελὲς ἠφανισμένος, προσκαλεσάμενος τὸν Ησαυον, καὶ τὸ γῆρας εἰπὼν, ὡς καὶ δίχα τῆς πηρώσεως καὶ τῶ κατὰ τὰς ὄψεις πάθους ἐμποδὼν ἦν αὐτῷ θεραπεύειν τὸν Θεὸν, ἐκέλευσεν ἐξελθεῖν ἐπὶ κυνηγέσιον, καὶ θηρασάμενον ὅσα ἂν αὐτῷ δυνατὸν γένηται παρασκευάσαι δεῖπνον, ἵνα μετὰ τῦτο ἱκετεύσει τὸν Θεὸν, σύμμαχον αὐτῷ καὶ συνεργὸν εἰς ἅπαντα παρεῖναι τὸν βίον· ἄδηλον μὲν εἶναι λέγων, ὁπότε καὶ τελευτήσειε, πρὸ δὲ τύτυ παρασχεῖν αὐτῷ βύλεσθαι τὸν Θεὸν ταῖς εὐχαῖς ταῖς ὑπὲρ αὐτῦ παρακεκλημένον.

ς'. Καὶ Ησαυος μὲν ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον ἐξώρμησεν. ἡ δὲ Ρεβέκκα, τὸν Θεὸν εἰς τὴν σύνοιαν ἀξιῦσα τὴν Ιακώβυ παρακαλεῖν, καὶ παρὰ τὴν Ισάκυ γνώμην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐρίφυς κατασφάξαντα δεῖπνον παρασκευάζειν. ὁ δὲ Ιάκωβος ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ, πάντα παρ' αὐτῆς πεπυσμένος. ἐπεὶ δ' εὐπρεπὲς ἦν τὸ δεῖπνον, ἐρίφυ δέρματι τὸν βραχίονα περιβαλὼν, ἵνα πιστεύοιτο παρὰ τῷ πατρὶ διὰ τὴν δασύτητα Ησαυος εἶναι· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ὢν ὅμοιος, διὰ τὸ εἶναι δίδυμος, τύτῳ μόνῳ διέφερε· καὶ φοβηθεὶς μὴ, πρὶν γενέσθαι τὰς εὐχὰς, εὑρεθεὶς κακυργῶν εἰς τἐναντίον παροξυνεῖ τὸν πατέρα ποιήσασθαι ταύτας, προσέφερε τῷ πατρὶ τὸ δεῖπνον. καὶ Ισακος ἐπαμθόμενος τῷ κατὰ τὴν φωνὴν ἰδίῳ, προσκαλεῖται τὸν υἱόν. τῦ δὲ τὸν βραχίονα προτείναντος, ᾧ τὴν αἰγέαν περιεβέβλητο, ταύτης ἐπαφώμενος, φωνῆς μὲν εἶπεν Ιακώβῳ παρακλήσιον, κατὰ μέντοι τὸ τῆς τριχὸς βάθος Ησαυος εἶναί μοι δοκεῖς. καὶ μηδὲν ὑπολαβὼν κακύργον, δειπνήσας τρέπεται πρὸς εὐχὰς καὶ παράκλησιν τῦ Θεῦ· „Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος, καὶ δημιυργὲ τῆς „ὅλης ὐσίας, σὺ γὰρ πατρὶ τῷ ἐμῷ μεγάλην ἰσχὺν πρῶθη„κας ἀγαθῶν, κἀμὲ τῶν παρόντων ἠξίωσας, καὶ τοῖς ἐξ „ἐμῦ γενομένοις ὑπέσχε βοηθὸς εὐμενὴς καὶ δοτὴρ ἀεὶ τῶν „κρειττόνων ἔσεσθαι. ταῦτ' οὖν καὶ βεβαίωσον, καὶ μὴ πε-

lens autem filio esse molestus, iubendo vt à mulieribus abscederet, secum statuit silere.

5. Sed cum esset senex, et visu prorsus orbatus, Esavum ad se vocat; querensque de senectute, vt, vel sine defectu visus et caecitatis calamitate, ipsum impedierit, ne Deo posset ministrare, iussit eum venatum exire, et quantumcunque poterat captantem coenam parare; vt ea sumpta Deum precaretur, illi per totum vitae curriculum auxiliatorem fore ac adiutorem: incertum quidem esse dicens quando etiam moreretur; velle tamen, antequam è vita discederet, Deum illi suis pro eo precibus propitium reddere.

6. Et Esauus quidem ad venationem festinauit. At Rebecca, aequum censens Dei fauorem pro Iacobo implorare, etiam praeter Isaci institutum, ipsi praecepit hoedis iugulatis coenam instruere. Iacobus autem matri obsequitur, omnia ab ipsa edoctus. Posteaquam vero parata erat coena, pelle hoedina brachium circumvoluens, vt propter villosam cutem Esauum esse crederet pater (nam caetera omnia similis, vt qui gemellus, hoc solo differebat) solicitusque, ne, priusquam preces conciperentur, in dolo malo deprehensus patrem ita irritaret, vt eas in imprecationes verteret, epulas patri apponebat. Isacus autem, quis istic erat peculiari vocis sono intelligens, filium aduocat. Illo vero protendente brachium, cui pellem hoedinam circumdederat, hispidum tractans Isacus exclamauit, voce Iacobi persimilis es, attamen ob pilositatem Esauus mihi videris. Nihilque mali suspicatus, cum coenasset, ad preces et vocationem Dei conuertitur: dicens, „Domine omnium sae„culorum, et rerum vniuersitatis conditor, tu etenim „patri meo ingentem bonorum vim propositi, et me „praesenti felicitate dignatus es, posterisque meis polli„citus es, te benignum fore adiutorem et meliorum in „dies largitorem: haec igitur faustis sancito auspiciis, „neque me propter hanc debilitatem despicias, quae

„εἰδῆς με διὰ τὴν παροῦσαν ἀσθένειαν, δι' ἣν καὶ μᾶλλον σὲ
„δεόμενος τυγχάνω. καί μοι παῖδα τοῦτον εὐμενὴς σῶζε,
„καὶ παντὸς ἀπαθῆ κακοῦ διαφύλαττε· δὸς αὐτῷ βίον εὐ-
„δαίμονα, καὶ κτῆσιν ἀγαθῶν, ὅσων σοὶ δύναμις παρασχεῖν·
„ποιήσας δ' αὐτὸν φοβερὸν μὲν ἐχθροῖς, φίλοις δὲ τίμιον
„καὶ κεχαρισμένον.

ή. Καὶ ὁ μὲν, νομίζων εἰς Ησαυον ποιεῖσθαι τὰς εὐ-
χὰς, παρεκάλει τὸν Θεόν. ἄρτι δὲ πέπαυτο τούτων, καὶ παρ-
ῆν Ησαυος ἀπὸ τῆς θήρας· καὶ τῆς διαμαρτίας ὁ Ισακος
αἰσθανόμενος, ἡσυχίαν ἄγει. Ησαυος δὲ ἠξίου τῶν ὁμοίων τ'
ἀδελφῷ παρὰ τοῦ πατρὸς τυγχάνειν. τοῦ δὲ πατρὸς ἀρνου-
μένου, διὰ τὸ πάσας εἰς Ιάκωβον τὰς εὐχὰς ἀνηλωκέναι, πέν-
θος ἦγεν ἐπὶ τῇ διαμαρτίᾳ. καὶ αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν ἀχθό-
μενος ὁ πατὴρ, τὰ μὲν περὶ τὸ κυνηγέσιον καὶ δύναμιν σώ-
ματος ἐν ὅπλοις καὶ πᾶσιν ἔργοις εὐδοκιμήσειν αὐτὸν ἔφασκε,
καὶ καρπώσεσθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν δι' αἰῶνος, καὶ τὸ ἀπ'
αὐτοῦ γένος· δουλεύσειν δὲ τἀδελφῷ.

θ. Ιάκωβον δὲ φοβέμενον τὸν ἀδελφὸν, τιμωρίαν βου-
λόμενον ἀπολαβεῖν τῆς ἐπὶ ταῖς ἀραῖς διαμαρτίας, ἡ μήτηρ
ῥύεται· πείθει γὰρ τὸν ἄνδρα Μεσοποταμῖτιν ἀγαγέσθαι
τῷ Ιακώβῳ γυναῖκα συγγενῆ. ἤδη γὰρ καὶ τὴν Ισμαὴλ
θυγατέρα, τοῦ πατρὸς ἄκοντος, Ησαυος παρειλήφει πρὸς
γάμον Βασεμμάθην. ὑ γὰρ εὐνόων τοῖς Χαναναίοις οἱ περὶ
τὸν Ισακον, ὥς ἐπὶ τοῖς πρότερον αὐτοῦ γάμοις δυσχερῶς δια-
κειμένων, εἰς τὸ ἐκείνοις κεχαρισμένον τὴν Βασεμμάθην ὁ
Ησαυος παρέλαβε, μάλιστα περὶ αὐτὴν σπουδάσας.

ΚΕΦ. ιθ'.

Ιακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ τὸν ἐκ τἀδελφοῦ φόβον.

Ιακωβος δὲ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν στελλόμενος ὑπὸ τῆς μη-
τρὸς, κατὰ γάμον τῆς Λαβάνου θυγατρὸς τοῦ ἐκείνης ἀδελφοῦ,
ἐπιτρέψαντος Ισάκου τὸν γάμον διὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς βου-

„facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua mihi „puerum hunc propitius, ac ab omni malo intactum „custodi; illi vitam felicem concedens, et bonorum „quae potes impertire possessionem. Fac autem eum „inimicis quidem formidabilem, inter amicos vero ho„noratum et gratiosum.

8. Ac ille quidem, putans se Esauo bene precari, sic Deum inuocabat. Vix autem conticuerat, cum à venatione adfuit Esauus: et Isacus, frustrationem praesentiens, quiescit. At Esauus postulabat, vt similia ac frater ab ipso acciperet. Patre vero id negante, quod omnes in Iacobum preces erogauerat, frustrationem lugebat Esauus. Eiusque lachrymis commotus pater, futurum aiebat, vt venandi quidem exercitatione, et corporis viribus in armorum vsu aliisque operibus ipse praecelleret, eamque gloriam tum ipsi tum eius posteris sempiternam manſuram; sed fratri seruiturum esse.

9. Caeterum Iacobo fratrem metuente, ne poenas à se exigeret, quod precibus esset frustratus, mater eum huic eximit periculo: nam marito persuasit vt Mesopotamica Iacobo duceretur mulier cognata. Iam enim et Ismaëli filiam Basemmatham, inuito patre, in coniugem acceperat Esauus. Nam cum animo in Chananaeos haudquaquam beneuolo esset Isacus, vt qui primas illius nuptias aegre admodum tulerat, Esauus, gratiam ab eo initurus, Basemmatham sibi adiunxit, summo amore illam prosequutus.

CAP. XIX.

De Iacobi fuga in Mesopotamiam, metu fratris.

IAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre, vt. duceret auunculi sui Labani filiam (nuptias fieri permittente Isaco, vt vxoris consiliis obsequeretur) per Chana-

λήμασι τῆς γυναικὸς, διὰ τῆς Χαναναίας ἐπορεύετο· καὶ, διὰ τὸ πρὸς τὰς ἐπιχωρίας μῖσος, παρ' ὐδενὶ μὲν ἠξίᾳ κατάγεσθαι. ὕπαθρος δὲ ηὐλίζετο, τὴν κεφαλὴν λίθοις ὑπ' αὐτῇ συμφορυμένοις ἐπιτιθείς· καὶ τοιαύτην κατὰ τὰς ὕπνους ὄψιν ὁρᾷ, παρεστῶσαν αὐτῷ. κλίμακα γῆθεν ἔδοξεν ἐφικνυμένην τῇ ὐρανῷ βλέπειν, καὶ δι' αὐτῆς ὄψεις κατιούσας, σεμνότερον ἢ κατὰ ἀνθρώπε φύσιν ἐχούσας, καὶ τελευταῖον ὑπὲρ αὐτῆς τὸν Θεὸν ἐναργῶς αὐτῷ φανόμενον, ὀνομασί τε καλέσαι, καὶ ποιήσασθαι τοιούτυς λόγυς. „Ἰάκω„βε, πατρὸς ὄντα σε ἀγαθῦ καὶ πάππε δόξαν ἀρετῆς με„γάλης ὐραμένυ, κάμνειν ἐπὶ τοῖς παρῦσιν ὐ προσῆκεν, „ἀλλ' ἐλπίζειν τὰ κρείττονα. καὶ γὰρ ἄφθονος ἐνδέξεταί „σε μεγάλων ἀγαθῶν παρυσία πρὸς τὸ πᾶν, κατὰ τὴν ἐμὴν „ἐπικυρίαν. Αβραμόν τε γὰρ ἐγὼ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας „δεῦρ' ἤγαγον, ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν συγγενῶν, καὶ πατέρα „τὸν σὸν εὐδαίμονα ἀπέφηνα. ὧν ὐχ ἧττω μοῖραν εἰς σὲ κα„ταθήσομαι. θαῤῥῶν οὖν καὶ ταύτην πορεύε τὴν ὁδὸν, ἐμοὶ „πομπῷ χρώμενος. ἀνυθήσεταί γὰρ σοὶ γάμος, ἐφ' ὃν „ἐσπύδακας· καὶ γενήσονταί σοι παῖδες ἀγαθοί. τὸ δὲ „πλῆθος αὐτῶν ἀριθμῷ κρεῖττον ἔσαι, μείζοσιν υἱοῖς αὐτῶν „καταλιμπάνοντες· οἷς ἐγὼ τὸ ταύτης κράτος τῆς γῆς δί„δωμι καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν, οἳ πληρώσυσι πᾶσαν ὅσην ἥ„λιος ὁρᾷ καὶ γῆν καὶ θάλασσαν. ἀλλὰ μήτε κίνδυνον ὑφο„ρῶ μηδένα, μήτ' ὐλαβῦ τὸ πλῆθος τῶν πόνων, ἐμῦ ποιου„μένυ τῶν σοὶ πραχθησομένων πρόνοιαν, ἔντε τοῖς νῦν καὶ „πολὺ πλέον ἐν τοῖς ὕστερον.

β'. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Θεὸς Ιακώβῳ προαγορεύει. ὁ δὲ, περιχαρὴς γενόμενος ἐπὶ τοῖς ὠφελημένοις καὶ κατηγγελμένοις, φαιδρύνει τε τὰς λίθυς, ὡς τηλικούτων ἀγαθῶν ἐπ' αὐτοῖς προῤῥήσεως γεγενημένης, καὶ εὐχὴν ποιεῖται θύσειν ἐπ' αὐτῶν, εἰ κτησάμενος βίον ἀπαθῆ ἐπανίοι, καὶ τῷ Θεῷ δεκάτην τῶν πεπορισμένων ποιήσεται, ἔτως αὖθις ἀφικόμενος. τιμιόν τε κρίνει τὸ χωρίον, ὄνομα αὐτῷ Βηθὴλ θέμενος. σημαίνει δὲ τῦτο θείαν ἑστίαν, κατὰ τὴν τῶν Ελλήνων γλῶτταν.

naeam iter faciebat: et, pro odio quod habuit in indigenas, nolebat quidem ad eorum quenquam diuertere. Sed sub dio pernoctauit, capite lapidibus à se congestis impositò: et per quietem iuxta se vidit visionem, Scalam se videre imaginatus est à terra ad coelum pertingentem, et per eam speciem descendisse, supra humanam naturam augustas; tandemque super eam Deum manifesto sibi apparentem, nominatimque se vocasse, et hujusmodi verba fecisse. „Iacobe, cum sis patre bono „et auo ob suam virtutem celeberrimo prognatus, de „praesentibus laborare non decet, sed meliora sperare: „namque immensa te bonorum manet abundantia et „copia, meo sub praesidio. Ego etenim Abramum è „Mesopotamia huc adduxi, pulsum à cognatis, feci„que vt patrem tuum omnes suspicerent beatum. nec „tua sors deterior est futura. Quare et bono animo „perge hanc viam ire, me deductore fretus. Pro„spere enim tibi cessurae sunt nuptiae, quas animo „agitasti: bonique tibi nascentur liberi. Multitudo „autem eorum erit innumerabilis, et inde maiora so„bolis incrementa: quibus ego terrae huius imperium „dabo, et eorum posteris, qui repleturi sunt terram „omnem et mare quàm late sol aspicit. Tu neque me„tuas vllum periculum, neque labores quantoscunque „numero defugias, me quae tibi gerenda erunt proui„dente et curante, etiam nunc multoque magis in po„sterum.

2. Et haec quidem Deus Iacobo praedicit. Ille vero, ob ea quae visa sibi promissaque laetitia gestiens, et lapides oleo perfundit, quod super eos tantae felicitatis sibi facta fuerit promissio, votumque nuncupat, sacrificaturum se illic, si victum comparauerit, saluusque redierit; Deoque omnium quae acquisiuerit decimam oblaturum, modo ita reuertatur. Locum etiam honore dignum censet, eum Bethel nominans. hoc vero Graecis Θεὸν οἶκον (Dei domum) sonat.

γ'. Πρoϊὼν δὲ ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας, χρόνῳ παρῆν εἰς τὴν Χάρραν. καὶ ποιμένας ἐν τοῖς προαστείοις καταλαβὼν καὶ παῖδας ἐφήβους καὶ παρθένους, ὑπέρ τινος ἰδρυμένης φρέατος, συνδιέτριβεν αὐτοῖς χρήζων ποτοῦ. εἴς τε λόγους αὐτοῖς ἀφικνούμενος, ἀνέκρινεν αὐτούς, εἰ τυγχάνουσι Λάβανόν τινα παρ' αὐτοῖς εἰδότες ἔτι περιόντα. οἱ δὲ πάντες ἐπίσασθαί τε ἔφασαν. ἐ γὰρ εἶναι τοιοῦτον ὥστε ἀγνοεῖσθαι. καὶ συμποιμαίνειν αὐτοῖς θυγατέρα αὐτοῦ, ἣν θαυμάζειν ὅτι μήπω παρείη. παρὰ γὰρ ταύτης μεμαθήκεις ἂν ἀκριβέστερον, ὅσα περὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι ποθεῖς. ταῦτα δ' αὐτῶν ἔτι λεγόντων, παρῆν ἡ παῖς σὺν τοῖς ἐπιστατοῦσι τῶν ποιμνίων· καὶ δεικνύουσι τὸν Ιάκωβον αὐτῇ, λέγοντες, ὡς ξένος ἥκοι τὰ περὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἀναπυνθανόμενος. ἡ δὲ, ἡθεῖσα ὑπὸ νηπιότητος τῇ παρουσίᾳ τοῦ Ιακώβου, ἀνέκρινεν αὐτὸν, τίς τε ὢν, καὶ πόθεν ἥκοι πρὸς αὐτούς, καὶ ὑπό τίνος χρείας ἠγμένος· ἤυχετο δὲ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς παρέχειν, ὧν ἀφικνεῖται δεόμενος.

δ'. Ιάκωβος δὲ οὐχ ὑπὸ τῆς συγγενείας, οὐδὲ τῆς διὰ ταύτην εὐνοίας, ἀλλ' ἔρωτι τῆς παιδὸς ἡττηθείς, ἐκπέπληκτό τε τοῦ κάλλους ὁρῶν ἅτως ἔχουσαν ὡς ὀλίγαι τῶν τότε γυναικῶν ἦνθον, καὶ φησὶν, ἀλλ' ἐμοὶ πρὸς σὲ καὶ πατέρα τὸν σὸν, εἴπερ Λαβάνου παῖς τυγχάνεις, οἰκειότης ἐστὶ πρεσβυτέρα τῆς τε ἐμῆς καὶ σῆς γενέσεως· ἐκ Θάρρου γὰρ Αβραμος, καὶ Αρράνης, καὶ Ναχώρης ἦσαν υἱοὶ, ὧν Βαθύηλος ὁ σὸς πάππος Ναχώρου γίνεται παῖς, Αβράμου δὲ καὶ τῆς Αρράνου Σάρρας Ισακος ἐμὸς πατήρ. ἔγγιον δὲ καὶ νεώτερον τοῦθ' ἡμεῖς τῆς συγγενείας ὁμήρευμα πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν· Ρεβέκκα γὰρ μήτηρ ἐμὴ, Λαβάνου πατρὸς τοῦ σοῦ ἀδελφὴ, πατρός τε τοῦ αὐτοῦ καὶ μητρός. ἀνεψιοὶ δ' ἐσμὲν ἡμεῖς ἐγώ τε καὶ σύ. καὶ νῦν δεῦρ' ἥκω ἀσπασόμενός τε ὑμᾶς, καὶ τὴν πρέπουσαν ἡμῖν συγγένειαν ἀνανεωσόμενος. ἡ δὲ ὑπὸ μνήμης, οἵα φιλεῖ συντυγχάνειν τοῖς νέοις, προπεπυσμένη παρὰ τοῦ πατρὸς τὰ περὶ τῆς Ρεβέκκας, καὶ τοὺς γονεῖς εἰδυῖα ποθοῦντας αὐτῆς τὸ ὄνομα, ὑπὸ τῆς περὶ τὸν πατέρα

3. Illinc recta contendens ad Mesopotamiam, tandem peruenit Charram. At cum pastores offendisset in suburbio, et adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes; iis se immiscuit, potum desiderans. Et, cum illis dum sermonem confert, percontatus est, an nossent Labanum quendam popularem suum, si forte adhuc supersit. Illi vero omnes et se nouisse dixerunt (non enim talem esse, vt ignotus esse possit) ejusque filiam vna pascere; seque demirari, quod nondum adsit. Ex ea enim, inquiunt, accurate de illis omnia, quae scire aues, poteras intelligere. Inter loquendum aduenit puella cum pastoribus qui vna descenderant: eique Iacobum ostendunt, dicentes, peregrinus iste venit vt de patre tuo scisciteretur. Illa vero, puellariter gauisa Iacobi aduentu, ipsum interrogabat, quisnam et vnde ad eos veniret, et qua necessitate adductus: optauitque vt penes se esset illis suppeditare, quorum gratia venerat.

4. Iacobus autem, non cognatione, eiusue beneuolentia, sed amore puellae captus, et obstupuit, tali eam videns formae venustate praeditam, quali paucae tunc feminae florebant; et inquit, mihi tecum et cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit vel tua aetas vel mea: Tharro enim Abramus et Arranes et Nachores filii fuere; ex quibus Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius, Abrami vero et Sarrae Arranis filiae pater meus Isacus. Quin et propinquius est et recentius cognationis pignus, quo sumus mutuo deuincti: Rebecca enim mater mea Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita. itaque consobrini sumus ego et tu. Nunc autem huc venio vos salutaturus, ac affinitatem, quae nos deceat, renouaturus. At illa in memoriam reuocans, quae prius (vt adolescentulis solet euenire) à patre audiuerat de Rebecca, probeque sciens nomen eius grate accidere ad parentum aures, prae amore patris lachrymabunda com-

εὐνοίας ἔνδακρυς γενομένη, περιβάλλει τὸν Ιάκωβον· καὶ κατασπασαμένη, τὴν εὐπταμοτάτην καὶ μεγίστην ἡδονὴν αὐτὸν κομίσαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς οἰκίας ἅπασιν, ἔλεγεν, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς μητρὸς αὐτῦ κειμένῳ, καὶ πρὸς μόνῃ ταύτῃ τυγχάνοντι· Φανεῖσθαι δ' ἂν τῦ παντὸς ἀντάξιον ἀγαθῦ. χωρεῖν τε ἐκέλευσεν ἤδη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἕπεσθαι πρὸς αὐτὸν ἡγεμένη, καὶ τῆς ἡδονῆς μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ πλέον αὐτὸν βραδύνοντα.

ε'. Ταῦτ' εἰπῦσα, παρήγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Λάβανον. καὶ γνωριθεὶς ὑπὸ τῦ μήτρωος, αὐτός τε ἀδεὴς ἦν ἐν φίλοις γενόμενος, καὶ εἰνοις πολλὴν ἡδονὴν παρεῖχεν ἀδοκήτως ἐπιφανείς. μετὰ δὲ ὀ πολλὰς ἡμέρας ὁ Λάβανος χαίρειν μὲν ἐπ' αὐτῷ παρόντι μειζόνως, ἢ ὡς τῷ λόγῳ δηλῶσειεν, ἔλεγε· τὴν δ' αἰτίαν δι' ἣν ἀφῖκται, μητέρα τε καὶ πατέρα πρεσβύτας καταλιπὼν, καὶ θεραπείας τῆς παρ' αὐτῦ δεομένης, ἀνεπυνθάνετο· παρέξειν γὰρ αὐτῷ καὶ πρὸς ἅπασαν ἐπαμύνειν χρείαν. Ιάκωβος δὲ αὐτῷ πᾶσαν τὴν αἰτίαν διηγεῖτο, λέγων· Ισάκῳ γενέσθαι παῖδας διδύμους, αὐτόν τε καὶ Ησαυον, ὧν, ἐπεὶ τῶν τῦ πατρὸς εὐχῶν διήμαρτε, σοφίᾳ τῆς μητρὸς εἰς αὐτὸν γενομένων, ἀποκτεῖναι ζητεῖν αὐτὸν, ὡς ἀφῃρημένον τῆς παρὰ τῦ Θεῦ βασιλείας, καὶ ἀγαθῶν ὧν ὁ πατὴρ ἤυξατο. ταύτην τε εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἐνθάδε παρυσίας, κατὰ τὴν τῆς μητρὸς ἐντολήν· πᾶσί τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ τυγχάνυσι, καὶ πλέον τῷ κατ' ἐκείνων συγγενεῖ ἡ μήτηρ προσλαμβάνει. ἔρυμα δὲ τῆς ἐμῆς, φησὶν, ἀποδημίας σέ τε καὶ τὸν Θεὸν ποιύμενος, θαῤῥῶ τοῖς παρεῦσι.

ς'. Λάβανος δὲ καὶ διὰ τὰς προγόνυς ὑπιχνεῖται πάσης αὐτῷ μεταδώσειν Φιλανθρωπίας, καὶ διὰ τὴν μητέρα, πρὸς ἣν τὴν εὔνοιαν διὰ τῆς περὶ αὐτὸν σπυδῆς ἐνδείξασθαι καὶ μὴ παρεῦσης. ποιμνίων τε γὰρ αὐτὸν ἐπιμελητὴν καταστήσειν ἔφασκε, καὶ προνομίας ἀντὶ τύτων ἀξιώσειν· καὶ πρὸς τὰς ἰδίας ἀπαλλάσσεσθαι γονεῖς βυλόμενον, μετὰ δώρων ἐπανήξειν, καὶ τιμῆς ὅσης εἰκὸς ἐστι τυχεῖν τὸν ὕτω συγγενῆ. Ιακώβυ δὲ ἀσμένως ταῦτα ἀκύσαντος, καὶ φήσαντος

plectitur Iacobum; et, postquam eum salutauerat, optatissimam, inquit, et maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuae obliuiscitur, crebram illius mentionem faciens: eique videberis cum quouis bono conferendus. Atque ad patrem è vestigio ire iussit, seque ad eum deducturam sequi, neque cunctando illum amplius hac priuare voluptate.

5. His dictis, adduxit eum ad Labanum. Agnitusque ab auunculo, et ipse nihil habebat quod vereretur inter amicos, illisque inexspectato aduentu multum voluptatis attulit. Post aliquot autem dies, Labanus, gaudere se quidem eius praesentia magis quam verbis exprimere posset, aiebat: sed quam ob rem venisset relictis patre matreque grandaeuis, et qui ipsius obsequiis aegre carerent, ab eo requirebat. seque enim ipsi, in omnibus quibus egeret, adiumento fore et auxilio. Iacobus autem rem omnem ei expossuit, dicens: Isaco esse filios geminos, se et Esauum; eum, quia frustratus fuerit patris precibus, matris astutia à se interceptis, velle se interimere, vt qui principatum à Deo destinatum ei praeripuerit, vna cum felicitate quam à Deo pater ei precari voluit. Atque hanc esse causam sui aduentus, accedente matris iussu: nam et omnes quidem (addit) sumus inter nos consanguinei, sed tamen genus generi mater praefert. Te vero proxime post Deum, inquit, mihi in hac peregrinatione praesidium constituens, rebus, vt nunc sunt, non diffido.

6. Labanus autem cum propter parentes omnem illi humanitatem tribuere pollicetur, tum et matris gratia, cui licet absenti ex suo in illum studio affectum suum testatum esse voluit. Nam et gregum curam se illi demandare velle aiebat, summamque hac in re auctoritatem dare: et quandocunque ad suos reuerti libuerit, cum muneribus rediturum esse, iisque honoribus, qui tam arcta cognatione iunctum deceant. At cum haec laeto animo acciperet Iacobus, diceretque se cum illo

ἡδίως πάντα μένων παρ' αὐτῷ πόνον εἰς ἡδονὴν ὑπομένειν τὴν ἐκείνης, μισθὸν δ' ὑπὲρ τούτου λαβεῖν ἀξιώντος τὸν Ραχήλας γάμον, διά τε τὰ ἄλλα τιμῆς ἀξίας παρ' αὐτῷ τυγχανούσης, καὶ ὅτι διάκονος αὐτῷ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀφίξεως γένοιτο. ὁ γὰρ τῆς παιδὸς ἔρως αὐτὸν ἠνάγκαζε ποιήσασθαι τοὺς περὶ τούτου λόγους· Λάβανος δὲ ἡσθεὶς τούτοις, ἐπινεύει τὸν γάμον αὐτῷ τῆς παιδὸς, ὐκ ἄλλον ἀμείνω γαμβρὸν εὐξάμενος ἐλθεῖν. εἰ μέντοι παρ' αὐτῷ μένοι τινὰ χρόνον, τοῦτο ποιήσειν· εἰς γὰρ Χαναναίους ὐκ ἂν πέμψειν τὴν θυγατέρα, μεταμέλειν γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦ τῆς ἀδελφῆς κήδους ἐκεῖ συναθέντος. τοῦ δ' Ιακώβου τούτοις συγχωροῦντος, ἑπτὰ ἐτῶν χρόνον συντίθεται. τοσάδε γὰρ αὐτῷ κέκριται θητεῦσαι τῷ πενθερῷ· ἵνα τῆς ἀρετῆς πεῖραν διδοὺς, ἐπιγνωσθῇ μᾶλλον τίς εἴη. καὶ προσδεξαμένου τὸν λόγον, Λάβανος τοῦ χρόνου διελθόντος περιτίθει τὴν εὐωχίαν τῶν γάμων. νυκτὸς δὲ ἐπιγενομένης, ἀδὲν προσθημένῳ τῷ Ιακώβῳ παραπαταλίνει τὴν ἑτέραν τῶν θυγατέρων, πρεσβυτέραν τε τῆς Ραχήλας, καὶ τὴν ὄψιν ὐκ εὐπρεπῆ. συνελθὼν δ' ἐκεῖνος ὑπὸ μέθης καὶ σκότους, εἶτα μεθ' ἡμέραν γνοὺς, ἀδικίαν ἐπεκάλει Λαβάνῳ. ὁ δὲ συγγνώμην ἠτεῖτο τῆς ἀναγκης, ὑφ' ἧς ταῦτα πράξειεν· ὐ γὰρ κατὰ κακηγείαν αὐτῷ τὴν Λείαν παραχεῖν, ἀλλ' ὑφ' ἑτέρου μείζονος νενικημένον. τοῦτο μέντοι γ' ὐδὲν ἐμποδίζειν πρὸς τὸν Ραχήλας γάμον, ἀλλ' ἐρῶντι δώσειν ταύτην μετ' ἄλλην ἑπταετίαν. πείθεται δὲ ὁ Ιάκωβος· ὐδὲν γὰρ ἕτερον αὐτῷ ποιεῖν ὁ τῆς κόρης ἔρως ἐπέτρεπε. καὶ διελθούσης ἄλλης ἑπταετίας, τὴν Ραχήλαν παρέλαβεν.

ζ'. Ησαν δ' ἑκατέραις θεραπαινίδες, τοῦ πατρὸς δόντος. Ζελφὰ μὲν Λείας, Ραχήλας δὲ Βάλλα. ἄμφω μὲν ὐδαμῶς, ὑποτεταγμέναι δέ. καὶ τῆς Λείας ἥπτετο δεινῶς ὁ πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἔρως τ' ἀνδρός. προσεδόκα τε παίδων γενομένων ἔσεσθαι τιμία. ἱκέτευέ τε τὸν Θεὸν διηνεκῶς. καὶ γενομένου παιδὸς ἄρρενος, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὴν ἐπεστραμμένου τοῦ ἀνδρὸς, Ρούβηλον ὀνομάζει τὸν υἱὸν, διότι κατ' ἔλεον αὐτῆς τοῦ Θεοῦ γένοιτο· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα. τεκνοῦν-

commorantem quemlibet laborem, prout illi placuerit, libenter sufferre; sed mercedis loco Rachelam in matrimonium accipere postularet, quam cum ob alia summo honore prosequeretur, tum quod ipsius beneficio ad illum patuerit aditus: (nam amor puellae extorsit vt harum rerum mentionem faceret) Labanus quidem his delectatus annuit ei puellae nuptias, vt qui generum eo meliorem sibi accidere non optaret. Sed id se facturum, si modo aliquamdiu secum maneat: in Chananaeam enim non libenter missurum esse filiam; quin et sororis affinitatis illic contractae propemodum se poenitere. His assentiente Iacobo, de septem annis est conventum. Totidem enim socero seruire statuit, vt, facto virtutis suae experimento, qui vir esset, melius cognosceretur. Labanus autem conditionem accipiens, cum elapsum esset tempus praestitutum, epulas nuptiales apparat. Nocte vero appetente, Iacobo nihil tale praesentienti alteram filiam accubare facit, Rachela natu maiorem, et facie parum liberali. Ille vero, vino et tenebris fallentibus, cum ea congressus est; luce dein fraude animaduersa, Labani perfidiam incusat. At illo veniam petebat necessitati, qua coactus hoc fecerit. non enim ex malitia illi Liam suppositam esse, sed alia causa grauiori impulsum. Neque tamen vel minimo impedimento esse Rachelae coniugio, sed amanti illam collocaturum esse post alterum septennium. Dictis obsequitur Iacobus: aliud enim faciendi potestatem sibi eripuit amor puellae. Ac altero peracto septennio, Rachelam in matrimonium accepit.

7. Erant autem ambabus ancillae, quas eis attribuerat pater; Liae quidem Zelpha, Rachelae vero Balla. nequaquam quidem seruae, subditae tamen. Ac grauiter tulit Lia amorem mariti erga Rachelam: exspectabatque, si liberos pareret, se honoratam fore. idque assiduis precibus à Deo contendebat. Cumque puer masculus natus esset, et maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit filium, eo quod miseratione

ται δὲ αὐτῇ καὶ τρεῖς ἕτεροι μετὰ χρόνον· Συμεών, ἀποσημαίνει δὲ τὸ ὄνομα τὸ ἐπήκοον αὐτῇ τὸν Θεὸν γεγονέναι· εἶτα Λευΐ, κοινωνίας οἷον βεβαιωτής· μεθ' ὃν Ἰούδας, εὐχαριστίαν τοῦτο δηλοῖ. Ραχήλα δὲ, φοβουμένη μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς ἧττονος παρά τ' ἀνδρὸς μοίρας τυγχάνῃ, παρακατακλίνει τῷ Ιακώβῳ τὴν ἑαυτῆς θεραπαινίδα Βάλλαν. γίνεται δὲ παιδίον ἐξ αὐτῆς, Δάν, θεώρειτον ἄν τινες εἴποιεν κατὰ τὴν Ελλήνων γλῶτταν· καὶ μετὰ τοῦτον Νεφθαλείμ, ἀμηχάνητος οἷον, διὰ τὸ ἀντιτεχνάσασθαι πρὸς τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ Λεία ποιεῖ, πρὸς τὸ τῆς ἀδελφῆς ἔργον ἀντιτεχνασαμένη· παρακατακλίνει γὰρ τὴν αὐτῆς θεράπαιναν. γίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς Ζελφᾶς υἱὸς Γάδας, τυχαῖον ἄν τις καλέσειεν αὐτόν· καὶ μετὰ τοῦτον Ασὴρ, μακαριστὴς λέγοιτο ἄν, ἐξ ὧν πρὸς εὔκλειαν τῇ Λεία προσελάμβανε. Ρουβὴλ δὲ, τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν υἱῶν Λείας, Μανδραγόρα μῆλα κομίζοντος τῇ μητρὶ, Ραχήλα θεασαμένη παρεκάλει μεταδῶναι, δι' ἐπιθυμίας τῷ βρώματος γενομένη. τῆς δ' ὑ πειθομένης, ἀρκεῖσθαι δ' αὐτὴν ἀξιώσης, ὅτι τῆς τιμῆς αὐτὴν ἀφέλοιτο τῆς παρὰ τῷ ἀνδρός· Ραχήλα πεπαύσασα τὸν θυμὸν τῆς ἀδελφῆς, παραχωρήσειν αὐτῇ τἀνδρὸς ἔλεγε κοιμησομένῃ παρ' αὐτῇ κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν. τῆς δὲ προσιεμένης τὴν χάριν, Ιάκωβος συγκαθεύδει τῇ Λείᾳ, Ραχήλα χαριζόμενος. πάλιν οὖν γίνονται παῖδες αὐτῇ· Ισσάχαρις μὲν, σημαίνων τὸν ἐκ μισθῶ γενόμενον· Ζαβουλὼν δὲ, ἠνεχυρασμένον σύνοικα τῇ πρὸς αὐτήν· θυγάτηρ δὲ Δεῖνα· χρόνοις δ' ὕστερον καὶ Ραχήλα γίνεται ὁ Ιώσηπος υἱός· προθήκην γεννησομένῃ τινὸς δηλοῖ.

ε'. Τοῦτον ἅπαντα τὸν χρόνον, ἔτη δ' ἐστὶν εἴκοσιν, ἐποίμαινε τῷ πενθερῷ. μετὰ δὲ τοῦτο ἠξίου, τὰς γυναῖκας ἀναλαβών, ἀπαλλάττεσθαι πρὸς αὐτόν. τῷ δὲ πενθερῷ μὴ συγχωροῦντος, κρύφα τοῦτο ποιεῖν ἐπενόει. τῶν γυναικῶν οὖν ἀπεπειρᾶτο, πῶς ἔχοιεν πρὸς τὴν ἀποδημίαν. τῶν δ' ἐχουσῶν ἡδέως, Ραχήλα καὶ τοὺς τύπους τῶν Θεῶν, οὓς σέβειν πατρίους ὄντας νόμιμον ἦν, συναπελομένη, συναπεδίδρασκε μετὰ τῆς

diuina ei contigerit. hoc enim significat nomen istud. Postea ex ea tres alii susceptí sunt liberi: Symeon, quod nomen denotat exorabilem ei fuisse Deum: dein Leui, quasi firmator societatis: post hunc Iudas, quod nomen gratiarum actionem sonat. Rachela autem, verita ne propter fertilitatem fororis deteriore apud maritum conditione esset, famulam suam Ballam Iacobo facit accumbere. ex ea vero puer nascitur Dan; quod nomen Graeci in sua lingua Θεόκριτον (à Deo vindicatum) interpretarentur: et post hunc Nephthalim; quasi nullis dolis expugnandus; quod mater eius arte certauerit cum fororis foecunditate. Idem autem et Lia facit, eadem contra fororis artificium arte vsa: suam enim deducit famulam in mariti accubitum. Ex Zelpha autem nascitur filius Gadas; ipsumque licet appellare fortuitum: ac post hunc Aser; qui beatificus diceretur, quod Liae celebritati cumulus accesserit. Verum cum Rubelus, filiorum Liae maximus, mandragorae mala matri attulisset, Rachela, visis iis, partem sibi dari petiit, quod cibi istius desiderio teneretur. Illa vero non annuente, iubenteque contentam esse, quod ei honorem, quem apud maritum haberet, eripuerit: Rachela, emolliens animum fororis, concessuram se ei dicebat, vt cum ea maritus illa nocte cubaret. Qua gratia libenter accepta, cum Lia concumbit Iacobus, vt Rachelae gratificaretur. Rursum igitur ei filii nascuntur: Issacharis quidem, significans ex mercede genitum; Zabulon vero, oppignoratum beneuolentiae erga se: praeterque hos filia Dina. Postea vero et Rachelae natus est filius Iosephus. id nomen accessionem rei futurae indicat.

8. Toto hoc tempore, quod viginti annos complectitur, soceri greges pascebat et curabat. Eo autem elapso, postulabat, vt cum vxoribus ab illo liceret discedere. Socero autem non permittente, clam hoc facere cogitabat. Vxores igitur pertentabat, quomodo laturae essent peregrinationem. Quibus cum grata res esset, Rachela, simulacris etiam Deorum, quos pro

ἀδελφῆς· οἵτε ἑκατέρων παῖδες καὶ αἱ θεραπαινίδες σὺν τοῖς υἱοῖς, εἴ τέ τις ἦν κτῆσις αὐταῖς. ἀπήγετο δὲ Ἰάκωβος καὶ τῶν βοσκημάτων τὴν ἡμίσειαν, Λαβάνᾳ μὴ προεγνωκότος. τὰς δὲ τύπας τῶν Θεῶν ἐπεφέρετο ἡ Ραχήλα, καταφρονεῖν μὲν τῆς τοιαύτης τιμῆς τῶν Θεῶν διδάξαντος αὐτὴν Ἰακώβου. ἵνα δ' εἰ καταληφθεῖεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς διωχθέντες, ἔχοι τούτοις προσφυγοῦσα συγγνώμης τυγχάνειν.

Θ'. Λάβανος δὲ, μεθ' ἡμέραν μίαν γνοὺς τήν τε Ἰακώβου ἀναχώρησιν καὶ τῶν θυγατέρων, δεινοπαθῶν ἤλαυνεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ δυνάμεως ἐπειγόμενος· καὶ καθ' ἑβδόμην ἡμέραν ἐπί τινος λόφου λαμβάνει προκαθιδρυμένους. καὶ τότε μὲν, ἑσπέρα γὰρ ἦν, ἡσύχασεν. ὄναρ δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ ἐπισὰς, παρῄνεσε λαβόντι τὸν γαμβρὸν καὶ τὰς θυγατέρας ἠρεμεῖν, καὶ μηδὲν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ θυμοῦ τολμᾶν, σπονδὰς δὲ ποιεῖσθαι πρὸς Ἰάκωβον· αὐτὸς λέγων ἐκείνῳ συμμαχήσειν, εἰ καταφρονήσας αὐτοῦ τῆς ὀλιγότητος χωρήσειεν αὐτῷ διὰ μάχης. Λάβανος δὲ, τοιαύτης αὐτῷ ἐκ τοῦ Θεοῦ προῤῥήσεως γεγενημένης, μεθημέραν εἰς λόγους τὸν Ἰάκωβον προσκαλεσάμενος, καὶ δηλώσας αὐτῷ τὸ ὄναρ, ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθε πειθῆς, ἤρξατο κατηγορεῖν αὐτοῦ, προφέρων· ὅτι καὶ πένητα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς αὐτὸν καὶ πάντων ἄπορον ὑπεδέξατο, καὶ παρέχοι πᾶσαν ἀφθονίαν τῆς αὐτοῦ κτήσεως. „καὶ „γὰρ θυγατέρας τὰς ἐμὰς συνέζευξα, τὴν εὔνοιάν σου τὴν „πρὸς ἡμᾶς τούτοις αὐξηθήσεσθαι λογιζόμενος. σὺ δὲ, ὅτε „τῆς μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ καὶ κοινωνίας ἧς εἶχες πρὸς ἐμὲ συγ„γενείας, ὅτε γυναικῶν ἂς ἔγημας αἰδῶ ποιησάμενος, ὅτε „τέκνων ὧν εἰμὶ πάππος, ἐχρήσω μοι πολέμῳ νόμῳ· κτῆσιν „μὲν ἄγων τὴν ἐμὴν, θυγατέρας δὲ ἀναπείσας ἀποδρᾶναι „τὸν γεγεννηκότα· ἱερά τε πάτρια βαστάσας οἴκοι φερόμε„νος, ὑπό τε τῶν ἐμῶν τιμηθέντα προγόνων, καὶ ὑπ' ἐμοῦ „θρησκείας τῆς αὐτῆς ἐκείνοις ἀξιωθέντα. καὶ ταῦτα ἃ μη„δὲ οἱ πολεμήσαντες τοὺς ἐχθροὺς ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς σὺ, „καὶ τῆς μὲν ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς υἱὸς, θυγατέρων δὲ τῶν ἐμῶν

patriis colere receptum erat, ſecum ablatis, vna cum ſorore fugiebat; ſimulque vtriuſque liberi, et famulae cum ſuis filiis, aſportatis etiam quaecunque poſſidebant. Abducebat autem Iacobus dimidium pecorum, ne praeſentiente quidem Labano. Simulacra vero Deorum ſecum ferebat Rachela, edocta quidem à Iacobo huiuſmodi honorem Deorum ſpernere; vt, ſi à patre perſequente deprehenſi eſſent, haberet quo confugeret, veniam impetratura.

9. Labanus autem, poſt vnam diem cognito Iacobi et filiarum diſceſſu, indignatus inſequebatur eum cum valida manu: et ſeptima die aſſequutus eſt eos in colle quodam quieſcentes. Et tunc quidem, nocte appetente, ab omni vi ſe continuit. Deus autem, illi per quietem adſtans, monuit vt generum et filias animo placato acciperet, nec quid durius in eos prae ira conſuleret; ſed cum Iacobo foedus feriret: dicens, ſe illi propugnatorem futurum, ſi cum eo, propter paupertatem contempto, manus conſereret. Tum Labanus, cum haec ei praenunciaſſet Deus, ſequenti die Iacobum ad colloquium euocans, eique ſomnium narrans, cui fidem habens ad ipſum venerat, coepit illum accuſare, exprobrans; quod pauperem illum ad ſe venientem et omnium egenum ſuſceperit, et de ſuis facultatibus abunde ipſi ſuppeditarit. „Nam et filias meas, inquit, „tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga „nos tuam fore firmiorem. Tu vero, neque tuam ipſius „matrem, neque cognationem qua mihi coniunctus es, „neque vxores quas duxiſti, neque liberos quorum auus „ſum, reueritus, non aliter quam hoſtem me tractaſti: „bona quidem mea diripiens, filiabuſque genitorem fu„gere perſuadens, ac ſacra patria tecum domum aſpor„tans, cum apud maiores meos tum apud me ſumma in „veneratione habita. Imo et quae vix hoſtis hoſti face„ret, tu, cognatus, et e ſorore quidem nepos, filiarum „vero maritus, hoſpes inſuper ac domeſticus conuictor „mihi feciſti.„ Cum haec dixiſſet Labanus, pro ſe re-

„ἀνὴρ, ξένος δὲ καὶ ἐφέσιος τῆς ἐμῆς οἰκίας γεγενημένος ἔ-„δρασας.„ ταῦτ' εἰπόντος Λαβάνου, Ἰακωβος ἀπελογεῖτο· μὴ μόνῳ πατρίδος ἔρωτα τὸν Θεὸν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐμφύσαι, καὶ μετὰ τοσοῦτον χρόνον καλῶς ἔχειν αὐτῷ κατελθεῖν εἰς ταύτην. „ὑπὲρ δὲ τῆς λείας ἧς ἐγκαλεῖς, φησὶν, ἀδικῶν „αὐτὸς ἂν εὑρεθείης ἐπ' ἄλλῳ κριτῇ. ὑπὲρ γὰρ ἧς ἐχρῆν σε „χάριν ἡμῖν ἔχειν καὶ φυλαχθείσης ὑφ' ἡμῶν καὶ πλείονος „γεγενημένης, ὑπὲρ ταύτης πῶς οὐ διαμαρτάνεις τῶν δικαίων „χαλεπαίνων ἐμοὶ, εἰ μοῖραν αὐτῆς ὀλίγην λαβόντες ἔχομεν. „περὶ μέντοιγε τῶν θυγατέρων, ἴσθι μὴ κατ' ἐμὴν κακηγε-„γίαν ἀπαναστήσαντος ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ κατ' εὔνοιαν δικαί-„αν, ἣν γυναιξὶ γαμεταῖς πρὸς συνοικοῦντας εἶναι συμβέ-„βηκεν. ἔπονται τοίνυν οὐχ ὡς ἐμοὶ τοσοῦτον, ὅσον τοῖς παισὶν „ἑαυτῶν.„ καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὸς ἔλεγε. προσενεκάλει δὲ, καὶ κατηγορίαν ἐποιεῖτο· ὅτι μητρὸς ὢν ἀδελφὸς τῆς αὐτοῦ, καὶ συζεύξας αὐτῷ τὰς θυγατέρας, ἐπιτάγμασιν ἐκτετυχώσεις χαλεποῖς, εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν ἐν αὐτοῖς καταχών. καὶ τὰ μὲν προφάσει τῶν γάμων ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα, καίπερ ὄντα χαλεπὰ, κἀφότερα ἔφασκε· χείρω δὲ τὰ μετὰ τοὺς γάμους, καὶ ἃ τις ἐχθρὸς ἔφυγεν ἄν. καὶ γὰρ σφόδρα κακούργως ὁ Λάβανος ἐχρήσατο τῷ Ἰακώβῳ. ὁρῶν γὰρ αὐτῷ τὸν Θεὸν πρὸς ὅ, τι θελήσεις συλλαμβανόμενον, ὑπισχνεῖτο τῶν τεχθησομένων αὐτῷ παρέξειν ἔδ' ὅτε μὲν ὅ, τι καὶ γένοιτο λευκὸν, ποτὲ δ' αὖ τὰ μέλανα τῶν γεννωμένων. πληθυόντων δὲ τῶν ἐπ' ὀνόματι τῷ Ἰακώβου τικτομένων· τὴν μὲν εἰς τὸ παρὸν οὐκ ἐφύλαττε πίστιν, εἰς ἔτος δὲ παρέξειν ἐπηγγέλλετο τὸ ἐξῆς, διὰ τὸ ἐποφθαλμιᾶν τῷ πλήθει τῆς κτήσεως· ἐπαγγελλόμενος μὲν, διὰ τὰ δυσέλπιστον γενέσθαι τοσαῦτα, ψευδόμενος δὲ ἐπιγινομένοις.

ι'. Περὶ μέντοι τῶν ἱερωμάτων, ἐκέλευεν ἔρευναν ποιεῖσθαι. δεξαμένου δὲ Λαβάνου τὴν ἔρευναν, Ραχὴλα πυνθανομένη κατατίθησι τοὺς τύπους εἰς τὴν σάγην τῆς φερούσης αὐτὴν καμήλου· ἐκαθέζετο δὲ, φάσκουσα τὴν κατὰ φύσιν κάθαρσιν αὐτῇ ἐνοχλεῖν. καὶ Λάβανος μὲν ἀφίσταται τῆς ἐπι-

ſpondit Iacobus: non ſibi ſolum, ſed omnibus, Deum indidiſſe patriae amorem, aequumque eſſe vt ipſe poſt tantum temporis ad eam ſe reciperet. „Quod vero „praedae, inquit, abactae crimen obiicis, ipſe iniuſti„tiae ſub alio iudice damnareris. Cum enim gratiam „mihi pro facultatibus tuis conſeruatis et auctis debeas; „quomodo fieri poteſt vt ſuper his non recedas à iuſti„tia, qui aegre fers quod modicam earum partem ab„ſtulerimus. Certe quod ad filias attinet, ſcito illas „non ex malo mei abeuntis conſilio ſe mihi comites „dare; ſed ex iuſta beneuolentia, quam nuptas mulie„res erga eos, quibuſcum viuunt, habere contigit. ſe„quuntur igitur non tam me, quam liberos ſuos.„ Atque haec quidem dixit Iacobus, vt oſtenderet ſe iniuriam illi non feciſſe. Inſuper autem querelis reum agebat: quod, matris ſuae cum eſſet frater, filiaſque ei connubio iunxiſſet, duris mandatis, quibus per viginti annos detentus fuerat, eum contriuerit. Ac ille quidem, quae ex cauſa et ſimulatione nuptiarum feciſſet, quamuis per ſe grauia, ſibi tamen leuiora fuiſſe dicebat: nuptias vero inſequuta multo grauiora, quae inimicus ſane effugiſſet. Etenim Labanus valde inique Iacobum tractauerat. nam, videns eum in iis quae voluit a Deo adiuuari, nunc pollicebatur ſe ei daturum pecudum quicquid album naſceretur, nunc autem rurſus quicquid nigrum. Cum autem creuiſſent pecora, quae Iacobi erant futura, non ſeruabat fidem in praeſens, ſed in proximum annum ſe daturum promittebat; quod ei inuideret facultatum abundantiam. promittens quidem, cum non ſperaret tantum prouentum; at mox, vbi prouenerat, fallens.

10. Veruntamen de ſacris ablatis, iuſſit inquiſitionem fieri. Cum autem hoc in ſe recepiſſet Labanus, Rachela, re audita, deponit ſimulacra in ſtratum cameli, in quo ipſa vehebatur: ſuperque ſedebat, dicens menſtruis ſe laborare. Ac Labanus quidem deſtitit am-

πλεῖον ἐρεύνης· ἂν ἂν οἰηθεὶς τὴν θυγατέρα μετὰ τοιάτης πάθης τοῖς τύποις προσελθεῖν. ποιεῖται δὲ ὄρκους πρὸς Ιάκωβον, ἀδενὸς αὐτῷ μνησικακήσειν τῶν γεγονότων· ἀλλὰ καλλίνους, ἀγαπήσειν αὐτὸ τὰς θυγατέρας. καὶ τὰς πίστεις τὰς ἐπὶ τούτοις ἐποιήσαντο ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν, ἐφ' οἷς σπλὴν ἀνέθεσαν κατὰ βωμὸν σχῆμα. ὅθεν Γαλάδης λέγεται ὁ βουνός· ἀφ' ὃ καὶ νῦν Γαλαδηνὴν καλοῦσι τὴν γῆν. ἑστιαθέντων δ' ἐπὶ τοῖς ὄρκοις, ὁ μὲν Λάβανος ἀνέζευξεν.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ συνελεύσεως Ιακώβου καὶ Ησαύου.

Ιακώβῳ δὲ εἰς τὴν Χαναναίαν προϊόντι φαντάσματα συνετύγχανεν, ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑπαγορεύοντα περὶ τῶν ἐς ὕστερον· καὶ τὸν μὲν τόπον ἐκεῖνον προσαγορεύει Θεοῦ στρατόπεδον. βουλόμενος δὲ εἰδέναι τί ὁ ἀδελφὸς περὶ αὐτοῦ φρονεῖ, τοὺς γνωσομένους ἔπεμψε μετὰ ἀκριβείας πρόπεμψε, δεδιὼς αὐτὸν διὰ τὴν προτέραν ὑποψίαν. ἐνετέλλετο δὲ τοῖς πεμπομένοις λέγειν πρὸς τὸν Ησαυον. „ὅτι νομίσας Ιάκωβος ἄδικον συνδιαιτᾶσθαι αὐτῷ τῇ ὀργῇ, τῆς χώρας ἐκὼν ὑπεξέλ„θοι, καὶ νῦν τὸν χρόνον ἱκανὸν ἡγούμενος εἶναι διαλλάκτην, „ἐπανήκοι, γυναῖκάς τε καὶ παῖδας ἐπαγόμενος μετὰ τῶ πο„ριωθέντος βίου, μετὰ τῶν τιμιωτάτων ἑαυτὸν ἐκείνῳ παραδι„δούς· ὅτι κρίνει μέγιστον ἀγαθὸν, τὸ τῷ ἀδελφῷ συμμετα„λαμβάνειν τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένων.„ καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐδήλουν. Ησαυος δὲ περιχαρὴς γίνεται, καὶ τῷ ἀδελφῷ ὑπήντα σὺν ὁπλίταις τετρακοσίοις· καὶ Ιάκωβος, πυνθανόμενος ἥκειν αὐτὸν ὑπαντησόμενον μετὰ τοσούτων ὁπλιτῶν, ἦν περίφοβος. τῷ μέντοι Θεῷ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐπέτρεπε· καὶ πρόνοιαν εἶχεν ἐκ τῶν παρόντων ὅπως ἂν αὐτὸς ἀπαθὴς σώζοι τοὺς σὺν αὐτῷ, κρατήσας τῶν ἐχθρῶν εἰ ἐθέλοιεν ἀδικεῖν. νείμας οὖν τοὺς σὺν αὐτῷ· τοὺς μὲν πρόπεμπε, τοὺς δὲ λειπομένους ἄσσον ἐκέλευεν ἀκολουθεῖν· ὅπως εἰ βιαθεῖεν οἱ προπεμφθέντες, ἐπιθεμένῳ τῷ ἀδελφῷ, καταφυ-

plius perſcrutari; credens filiam ſic affectam non acceſſuram eſſe ad ſimulacra. Porro iureiurando fidem dat Iacobo, ſe nullam ſibi factam iniuriam in memoria habiturum: quin et ille viciſſim, ſe filias eius amore proſequuturum. Atque hoc foedus ab iis ictum eſt ſuper monte quodam, vbi columnam erexerunt arae ſpecie. vnde Galades colli nomen factum: à quo terra nunc Galadena dicta eſt. Conuiuio poſt foedus celebrato, Labanus quidem domum reuerſus eſt.

CAP. XX.

De congreſſu Iacobi et Eſaui.

IAcobo autem in Chananaeam iter pergenti viſiones obueniebant, de futuris ei ſpem ſummam afferentes: atque locum quidem inde appellauit Dei caſtra. At volens pernoſcere animum fratris erga ſe, praemiſit accurate cuncta exploraturos, timens eum propter veterem ſuſpicionem. Iis vero quos mittebat in mandatis dedit, vt Eſauo dicerent. „Quod Iacobus vltro terram „patriam reliquerit, ne cum fratre ſibi perirato habita„ret; et nunc credens tantum temporis ſatis valere ad „gratiam reconciliandam, tandem reuerterit, vxoreſque „ac liberos adducens et facultates induſtria quaeſitas, „cum pretioſiſſimis quibuſque ſemet illi traditurus: quia „bonorum maximum exiſtimat, quae Deus largitus eſt „cum fratre communicare.„ Et illi quidem haec nunciarunt. Eſauus vero hac re laetatur, fratrique in occurſum properat cum quadringentis armatis: Iacobuſque, audiens eum obuiam venire cum tot armatis, valde extimuit. At in Deo ſpem omnem ſalutis reponebat; et ex praeſentibus prouidebat, vt ipſe illaeſus ſuos ſeruaret, hoſtibus ſuperior, ſi quid iniuſti intentarent. Iis igitur qui ſecum erant diſtributis; alios quidem praemittebat, alios vero poſt tergum proxime ſequi iubebat: vt ſi praemiſſi forte vi opprimerentur, Eſauo illos aggrediente, ad ſequens agmen haberent refugium. Atque

γὴν ἔχοιεν τὰς ἐπομένας. καὶ τοῦτον διατάξας τὰς σὺν αὐτῷ τὸν τρόπον, πέμπει τινὰς δῶρα κομίζοντας τῷ ἀδελφῷ. ὑποζύγια δ' ἦν τὰ πεμπόμενα, καὶ πλῆθος τετραπόδων ποικίλων, ἃ δὴ τίμια τοῖς ληψομένοις ἔμελλεν ἔσεσθαι παρὰ τὸ σπανίζειν αὐτῶν. ἦσαν δὲ οἱ πεμφθέντες ἐκ διαλειμμάτων, ἵνα συνεχέστερον ἐντυγχάνοντες πολλοὶ δοκῶσιν· ἀνήσειν γὰρ ὑπὸ τῶν δώρων τῆς ὀργῆς, εἰ διαμένοι τεθυμωμένος. ἔτι μέντοι καὶ λόγοις χρηστοῖς ὁμιλεῖν πρὸς αὐτὸν ἐῤῥητο τοῖς πεμπομένοις.

β'. Ταῦτα συνθεὶς διὰ πάσης τῆς ἡμέρας, νυκτὸς ἐπιγενομένης ἐκίνει τὰς σὺν αὐτῷ. καὶ χείμαῤῥόν τινα Ἰάβακχον λεγόμενον διαβεβηκότων, Ἰάκωβος ὑπολελειμμένος, φαντάσματι συντυχὼν διεπάλαιεν, ἐκείνῳ προκατάρχοντος τῆς μάχης· ἐκράτει τε τῷ φαντάσματος, ὃ δὴ καὶ φωνῇ χρῆται καὶ λόγοις πρὸς αὐτὸν, χαίρειν τε πρὸς τοῖς γεγενημένοις παραινῶν, καὶ μὴ μικρῶν κρατεῖν ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ θεῖον ἄγγελον νενικηκέναι, καὶ σημεῖον ἡγεῖσθαι τοῦτο μεγάλων ἀγαθῶν ἐσόμενον, καὶ τῷ μηδέποτε τὸ γένος ἐκλείψειν αὐτῷ, μηδ' ὑπέρτερον ἀνθρώπων τινὰ τῆς ἰσχύος ἔσεσθαι τῆς ἐκείνου. ἐκέλευέ τε καλεῖσθαι αὐτὸν Ἰσράηλον· σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν, τὸν ἀντισάντα ἀγγέλῳ θείῳ. ταῦτα μέντοι προὔλεγεν, Ἰακώβου δεηθέντος· αἰσθόμενος γὰρ ἄγγελον εἶναι Θεοῦ, τίνα μοῖραν ἕξει σημαίνειν παρεκάλει. καὶ τὸ μὲν φάντασμα ταῦτ' εἰπὸν, ἀφανὲς γίνεται. ἡδεῖς δὲ τούτοις Ἰάκωβος, Φανήλον ὀνομάζει τὸν τόπον. σημαίνει δὲ Θεοῦ πρόσωπον. καὶ γενομένου διὰ τὴν μάχην ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ νεῦρον τὸ πλατύ· αὐτός τε ἀπείχετο τῆς τότε βρώσεως, καὶ δι' ἐκεῖνον ἀφ' ἡμῖν ἔτι ἐδώδιμον.

γ'. Πλησίον δ' ἤδη τὸν ἀδελφὸν πυνθανόμενος, κελεύει προϊέναι τῶν γυναικῶν ἑκατέραν καθ' αὑτὴν μετὰ τῶν θεραπαινίδων. ἵνα πόῤῥωθεν ἀφορῶν τὰ ἔργα τῶν ἀνδρῶν μαχομένων, εἰ τοῦτο θελήσειεν Ἡσαυος. προσεκύνει δ' αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν ἐγγὺς αὐτῷ γενόμενον, ἑπτὰ περὶ αὐτὸν δόλιον φρονοῦντα. καὶ ὁ Ἡσαυος, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἀνήρετο τῶν

hoc modo instructis qui secum erant, quosdam ad fratrem mittit cum muneribus. Ea vero constabant iumentis, ac multis variisque quadrupedibus, quaeque accepturis ob raritatem eorum futura essent in pretio. interiecto autem inter eos spatio mittebantur, vt continuo aduenientes multi esse viderentur. nam verisimile erat donis placatum remissurum iram, si adhuc excandesceret. Quin et iis, qui missi erant, mandauit, vt blande illum alloquerentur.

2. His ita per totam diem dispositis, sub noctem suorum agmen mouebat. Cumque torrentem quendam Iabacchum nomine transissent: Iacobus pone relictus in spectrum incidit, et cum eo luctatur, certamen primùm ineunte: fitque superior spectro, quod voce simul et verbis ad ipsum vtitur, iisque quae acciderant laetari submonens, neque vt aduersus exigua se praeualuisse crederet, sed angelum diuinum vicisse; atque hoc ipsum reputaret magnae felicitatis esse praesagium, genusque eius nunquam desiturum esse, neque mortalium quenquam ipso viribus validiorem fore. Quin et praecepit, vt se posthac Israëlum vocaret: quod Hebraïca lingua significat angelo diuino reluctantem. Haec sane praedixit, poscente id ipsum Iacobo: nam cum sensisset angelum esse Dei, rogabat vt ostenderet quid sibi in fatis esset. His dictis, spectrum euanuit. Ista laeto animo accipiens Iacobus, locum Phanuelum nominat. id significat Dei faciem. Cumque ei inter luctandum exortus esset dolor in lato neruo, cum ipse illius esu abstinuit, tum nobis illo propter eum vesci non licet.

3. Cognito autem fratrem iam non procul abesse, iubet vxores procedere seorsim, quamque cum pediseque suis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si hoc voluisset Esauus. Ipse vero, fratri propior factus, eum adorauit, nihil mali de eo cogitantem. Et Esauus, eo salutato, interrogabat de turba liberorum

παίδων τὸν ὄχλον καὶ τὰς γυναῖκας. ἠξίου τε, τότε τὸ πᾶν μαθὼν περὶ αὐτῶν, καὶ αὐτὸς μὲν συμβαδίζειν αὐτοῖς πρὸς τὸν πατέρα. Ἰακώβῳ δὲ προφασιζομένῳ τὸν κόπον τῶν ὑποζυγίων, ὑπεχώρησεν εἰς Σάκιμαν. ἐνταῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν δίαιταν, προσαγορεύσας τὸ χωρίον ἀπὸ τῆς αὐτῷ τριχώσεως Δασεῖαν.

ΚΕΦ. κά'.

Περὶ ὕβρεως τῆς Δείνης.

Ἰακωβος δὲ ἀφίκετο εἰς τὰς ἔτι νῦν Σκηνὰς λεγομένας. ὅθεν εἰς Σίκιμον παρῆν. Χαναναίων δ' ἐστὶν ἡ πόλις, τῶν δὲ Σικιμιτῶν ἑορτὴν ἀγόντων, Δεῖνα, ἡ θυγάτηρ ἦν Ἰακώβῳ μόνη, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ὀψομένη τὸν κόσμον τῶν ἐπιχωρίων γυναικῶν. θεασάμενος δ' αὐτὴν Συχέμης, Ἐμμώρῳ τῷ βασιλέως υἱὸς, φθείρει δι' ἁρπαγῆς· καὶ διατεθεὶς ἐρωτικῶς, ἱκετεύει τὸν πατέρα λαβεῖν αὐτῷ πρὸς γάμον τὴν κόρην. ὁ δὲ πεισθεὶς ἦκε πρὸς τὸν Ἰακωβον, δεόμενος τῷ παιδὶ αὐτῷ Συχέμῃ συζεύξαι Δεῖναν κατὰ νόμον. Ἰακωβος δὲ, ἅτ' ἀντιλέγειν ἔχων διὰ τὸ ἀξίωμα τῷ παρακαλοῦντος, ὅτε νόμιμον ἡγούμενος ἀλλοφύλῳ συνοικίζειν τὴν θυγατέρα, ἠξίωσεν ἐπιτρέψαι αὐτῷ βουλὴν ἀγαγεῖν περὶ ὧν παρεκάλει. ἀπῆει μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ἐλπίζων Ἰακωβου παρέξειν τὸν γάμον. Ἰακωβος δὲ τοῖς παισὶ δηλώσας τήν τε Φθορὰν τῆς ἀδελφῆς, καὶ τοῦ Ἐμμώρου τὴν δέησιν, ἠξίου βουλεύεσθαι τί ποιεῖν. οἱ μὲν οὖν πλείους ἡσύχαζον, γνώμης ἀποροῦντες. Συμεὼν δὲ καὶ Λευὶς, ὁμομήτριοι τῆς κόρης ἀδελφοὶ, πρὸς ἀλλήλους συντίθενται τοιάνδε τινὰ πρᾶξιν. ὕστης ἑορτῆς, καὶ τῶν Σικιμιτῶν εἰς ἄνεσιν καὶ εὐωχίαν τετραμμένων, νύκτωρ πρώτοις ἐπιβαλόντες τοῖς φύλαξι κτείνυσι κοιμωμένους, καὶ παρελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀναιροῦσι πᾶν ἄρρεν, καὶ τὸν βασιλέα σὺν αὐτοῖς καὶ τὸν υἱὸν αὐτῷ· φείδονται δὲ τῶν γυναικῶν. πράξαντες δὲ ταῦτα δίχα τῆς τοῦ πατρὸς γνώμης, ἐπανάγουσι τὴν ἀδελφήν.

et mulierum: et cum didiciſſet omnia, ipſe ad patrem eos deducere volebat. Iacobo vero praetendente laſſitudinem iumentorum, reuerſus eſt Eſauus in Saïram. illic enim habitabat, loco iſti nomine facto Villoſa ab hirſutie ſua.

CAP. XXI.

Dina virgo violatur.

AT Iacobus peruenit ad Scenas, quas vocant etiamnum: vnde Sicimum proficiſcebatur. Chananaeorum autem vrbs eſt. Sicimitis vero ſolennem diem agentibus, Dina, quae Iacobi filia erat vnica, vrbem adiit ad viſendum cultum mulierum iſtius regionis. Eam vero cum conſpexiſſet Sichemes, Emmori regis filius, raptae ſtuprum intulit: et amore correptus ſupplicat patri, vt ei acciperet puellam in matrimonium. Ille autem morem ei gerens venit ad Iacobum, obſecrans vt filio ſuo Sichemae Dinam coniungeret legitimo connubio. Iacobus vero, qui neque negare poterat propter dignitatem rogantis, neque fas putabat alienigenae filiam collocare, petiit vt ſibi daret poteſtatem deliberandi de quibus poſcebat. Diſceſſit itaque Rex, ſperans Iacobum has facturum eſſe nuptias. Iacobus autem, indicata filiis iniuria ſororis, et Emmori petitione, poſtulabat eos conſultare quid factu opus eſſet. Illorum quidem plurimi conticuerunt, incerti quid agerent. Symeon vero et Leui, vterini puellae fratres, inter ſe conſentiunt ſuper tali facinore perpetrando. Cum feſtiua eſſet celebritas, et Sicimitae ſeſe darent animorum remiſſioni et epulis, inuadunt noctu primos cuſtodes et conſopitos trucidant; vrbemque ingreſſi mares omnes interimunt, ipſumque Regem inter illos et filium eius: feminis vero parcunt. Iſtis autem patratis citra conſenſum patris, ſororem reducunt.

β'. Ιακώβῳ δ' ἐκπλαγέντι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν γεγονότων, καὶ χαλεπαίνοντι πρὸς τοὺς υἱοὺς ὁ Θεὸς παρασὰς, ἐκέλευσε θαῤῥεῖν· ἀγνίσαντι δὲ τὰς σκηνὰς θυσίας ἐπιτελεῖν, ἃς τὸ πρῶτον ἀπιὼν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἐπὶ τῇ ὄψει τῇ ὀνείρου ἤυξατο. ἁγνίζων οὖν τοὺς ἑπομένους, ἐκτυγχάνει τοῖς Λαβάνα θεοῖς· ὑ γὰρ ἠπίστατο ὑπὸ τῆς Ραχήλας κλαπέντας· καὶ αὐτοὺς ἔκρυψεν ἐν Σικίμοις εἰς γῆν ὑπὸ τὴν δρῦν. ἀπάρας τε τέντεῦθεν, ἐν Βηθήλοις ἔθυεν· ὅπου τὸ ὄνειρον ἐθεάσατο, χωρῶν πρότερον ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας.

γ'. Εντεῦθεν δὲ προϊὼν, ἐπεὶ κατὰ τὴν Εφραθάνην γίνεται, ἐνθάδε Ραχήλαν ἐκ τοκετῦ θανοῦσαν θάπτει, μόνην τῶν συγγενῶν τῆς ἐν Χεβρῶνι τιμῆς ὑ τυχοῦσαν. πενθήσας δὲ μεγάλως, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον Βενιαμὶν ἐκάλεσε, διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὀδύνην τῇ μητρί. ἦσαν δὲ Ιακώβῳ παῖδες οἱ πάντες· ἄῤῥενες μὲν δώδεκα, θήλεια δὲ μία. τούτων ὀκτὼ γνήσιοι. ἐκ Λείας μὲν ἓξ, δύο δὲ ἐκ Ραχήλας, τέσσαρες δὲ ἐκ τῶν θεραπαινίδων, δύὸ ἐξ ἑκατέρας. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα πάντων προεῖπον.

ΚΕΦ. κβ'.

Ως Ισαακος τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

Πλεῖν δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ Χεβρῶνα πόλιν ἐν Χαναναίοις κειμένην. ἐκεῖ δὲ Ισαακος τὴν δίαιταν εἶχε. καὶ βραχέα μὲν ἀλλήλοις συνδιατρίβουσι· τὴν γὰρ Ρεβέκκαν Ιάκωβος ὑ κατέλαβε ζῶσαν. θνήσκει δὲ καὶ Ισαακος ὑ μετὰ πολὺ τῆς ἀφίξεως τῦ υἱῦ· καὶ ταφῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν παίδων σὺν τῇ γυναικὶ ἐν Χεβρῶνι, μνημείῳ προγονικῷ ἐν αὐτῇ τυγχάνοντος αὐτοῖς. ἐγένετο δὲ Ισαακος ἀνὴρ θεοφιλὴς, καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμένος ὑπὸ τῦ Θεῦ μετὰ Αβραμον τὸν πατέρα. πολυχρονιώτατος δέ· βιώσας γὰρ ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν μετὰ ἀρετῆς, ἔτως ἀπέθανε.

2. Iacobo facinoris magnitudine perculso, filiisque succensenti Deus adstans, bono esse animo iubebat; lustratisque tentoriis sacrificia celebrare, quae primum cum iret in Mesopotamiam post visionem in somnio vouerat. Itaque dum lustrat suos, incidit in Labani deos; (nesciuerat enim Rachelam eos surripuisse) eosque apud Sicima in terra occultauit sub quercu. Atque inde profectus sacrificauit apud Bethela; vbi somnium viderat, cum antea in Mesopotamiam iter faceret.

3. Ex eo autem loco progrediens, cum in agrum Ephrathanum veniisset, Rachelam ibi ex partu mortuam sepelit; quae sola cognatorum sepulturae honorem in Chebrone non assequuta est. Eam vero cum valde luxisset Iacobus, filium ex ea natum Beniaminem nominavit, ob matris ex eo dolorem. Isti sunt omnes filii Iacobi: mares quidem duodecim, femina vero vna. Horum octo legitimi. ex Lia quidem sex, duo vero ex Rachela; quatuor autem ex ancillis, ex vtraque duo. Quorum omnium nomina supra retuli.

CAP. XXII.

Mors Isaci, atque sepultura eius in Chebrone.

INde autem venit Chebronem, vrbem in Chananaea sitam. illic enim Isacus commorabatur. Atque paululum temporis vna vixerunt: nam Rebeccam in viuis non inueniebat Iacobus. Moritur vero et Isacus non multo post filii sui aduentum: et sepultus est à filiis in Chebrone, vbi erant monumenta paterna. Fuit autem Isacus vir Deo charus, multaque eum post Abramum patrem prouidentia dignatus est Deus. Valde autem longaeuus erat; nam cum vixisset annos centum et octoginta quinque summa cum virtute, defunctus est.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περιέχει δὲ ἡ βίβλος ἔτη διακόσια εἴκοσι.

α'. ΩΣ Ησαυος καὶ Ιάκωβος, Ισάκου παῖδες ὄντες, διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ησαυος μὲν τὴν Ιδυμαίαν κατέσχεν, Ιάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

β'. Ως Ιώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνύντων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

γ'. Ως αὐτὸς ἕτος, εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γενόμενος ἐπίσημος ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τὰς ἀδελφὰς ἔσχεν ὑποχειρίους.

δ'. Η τῶ πατρὸς αὐτῶ μετὰ τῆς γενεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ τὸν γενόμενον λιμόν.

ε'. Οσα τοῖς Εβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθῆσιν ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

ς'. Η Μωϋσέως γέννησις καὶ ἀνατροφή.

ζ'. Ως Μωϋσέως ἡγεμόνα τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον Εβραῖοι· καὶ ἡ θάλατσα αὐτοῖς, διωκομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀνακοπεῖσα φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχε.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQVITATVM JVDAICARVM
LIBER SECVNDVS.

Continet autem tempus annorum CCXX.

---

1. *QVomodo Esauus et Iacobus, Isaci filii, habitacula diuiserunt: et Esauus quidem Idumaeam tenuit, Iacobus autem Chananaeam.*
2. *Quomodo Iosephus, Iacobi filiorum natu minimus, ex somniis, futurae suae felicitatis praenunciis, fratribus inuisus erat.*
3. *Quomodo idem ille, in Ægyptum venditus ob odium sibi à fratribus conflatum, et ibi factus clarus et illustris, fratres habuit sibi subiectos.*
4. *Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit, vrgente fame.*
5. *De afflictionibus Hebraeorum in Ægypto per annos quadringentos.*
6. *Quomodo Moyses natus et nutritus erat.*
7. *Quomodo Hebraei Moyse duce Ægyptum reliquerunt: atque mare sciſſum ipſis, Ægyptios fugientibus, viam aperuit.*

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ησαυος καὶ Ιάκωβος, Ισάκ ου παῖδες ὄντες, διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ησαυος μὲν Ιδουμαίαν κατέχει, Ιάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Ισάκ ου τελευτήν, οἱ παῖδες αὐτοῦ, μερισάμενοι τὴν οἴκησιν πρὸς ἀλλήλους, ἐχ ἣν ἔλαβον ταύτην καὶ κατέχον. ἀλλ' Ησαυος μὲν, τῆς Χεβρωνίας πόλεως ἐκχωρήσας τῷ ἀδελφῷ, ἐν Σασίρα διητᾶτο· καὶ τῆς Ιδουμαίας ἦρχεν. ὕτω καλέσας τὴν χώραν ἀπ' αὐτοῦ. Αδωμος γὰρ ἐπωνομάζετο, κατὰ τοιαύτην αἰτίαν τυχὼν τῆς ἐπικλήσεως. ἀπὸ θήρας ποτὲ καὶ πόνου τοῦ περὶ τὸ κυνηγέσιον λιμώττων ἐπανῆλθεν· ἔτι δ' ἦν παῖς τὴν ἡλικίαν· ἐπιτυχὼν δὲ τἀδελφῷ Φακὴν ἐσκευακότι πρὸς ἄριστον αὐτῷ, ξανθὴν σφόδρα τὴν χρόαν, καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον ὀρεχθεὶς, ἠξίου παραχεῖν αὐτῷ πρὸς τροφήν. ὁ δὲ ἀποδόσθαι τὸ πρεσβεῖον αὐτῷ τοῦ φαγεῖν, συνεχῶς χρησάμενος τῇ πείνῃ, τὸν ἀδελφὸν ἠνάγκαζε· κἀκεῖνος, ὑπὸ τοῦ λιμοῦ προαχθεὶς, παραχωρεῖ τῶν πρεσβείων αὐτῷ μεθ' ὅρκων. ἔνθεν διὰ τὴν ξανθότητα τοῦ βρώματος, ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν κατὰ παιδιὰν Αδωμος ἐπεκλήθη· Αδωμα γὰρ Εβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι· καὶ τὴν χώραν ὕτως προσηγόρευσαν. Ελληνες γὰρ αὐτὴν ἐπὶ τὸ σεμνότερον Ιδουμαίαν ὠνόμασαν.

β'. Γίνεται δὲ καὶ πατρὶ παίδων πέντε τὸν ἀριθμόν. ὧν Ιάϋς μὲν καὶ Ιάλομος καὶ Κόρεος ἐκ γυναικὸς μιᾶς Αλιβάμης τὄνομα· τῶν δὲ λοιπῶν, Αλιφάζης μὲν ἐξ Αδας, Ραγουήλος δὲ ἐκ Βασεμάθης ὑπῆρξαν αὐτῷ γεγονότες. καὶ Ησαύου μὲν ὅτοι παῖδες ἦσαν. Αλιφάζῃ δὲ γίνονται γνήσιοι παῖδες πέντε· Θήμανος, Ομαρος, Σάφυς, Γόθαμος, καὶ Κάναζος. Αμάληκος γὰρ τόθος ἦν, ἐκ παλλακῆς αὐτῷ γεγονὼς Θαμνάης ὄνομα. ὅτοι κατῴκησαν τῆς Ιδουμαίας τὴν Γοβολίτιν λεγομένην, καὶ τὴν ἀπὸ Αμαλήκου κληθεῖσαν Αμα-

CAP. I.

Quomodo Esaus et Iacobus, Isaci filii, diuiserint habitationem: et Esau quidem Idumaea, Iacobo Chananaea contigerit.

POST Isaci autem interitum, filii eius, partiti inter se habitationem, eam, quam acceperunt, haud retinuêre. Sed Esauus quidem, vrbe Chebrone fratri concessa, habitabat in Saïra; et in Idumaea regnabat, à seipso regionem denominans. Adomus enim cognominatus est, ex huiusmodi causa nactus appellationem. A venatu aliquando et labore in canum ductu famelicus reuersus est, (adhuc enim in pueritia erat) fratremque inueniens parantem sibimet in prandium lenticulam, colore valde rubentem, atque illius ergo magis etiam incitatus, rogabat, vt de eo edulio sibi daret comedendum. At ille fratrem, fame eius id efficiente, aetatis praerogatiuam pro cibo dare compulit: neque is, vrgente inedia, primogeniti iure cedere recusabat, interposito iureiurando. vnde ob cibi istius rubedinem ab aequalibus inter ludendum Adomus nominatus erat: (Hebraei namque rubrum Adoma vocant) atque ideo regionem ita appellauit. Graeci vero ipsam, vt honestiori vocabulo vterentur, Idumaeam denominauerunt.

2. Genuit autem filios numero quinque. Quorum Iaus quidem et Ialomus et Coreus ex vna muliere Alibama nomine: reliquorum vero Aliphazes quidem ex Ada, Raguelus autem ex Basematha ei sunt nati. Hos quidem filios habuit Esauus. Aliphazae autem quinque legitimi filii fuere: Themanus, Omerus, Saphus, Gothamus, et Canazus. Amalecus enim nothus erat, è Thamnaa concubina ipsi genitus. Isti habitarunt Idumaeae regionem, quae Gobolitis dicta est, eamque, quae ab Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Cum

λητῖτιν. πολλὴ γὰρ γενομένη ποτὲ ἡ Ἰδουμαία, τότε πάσης αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα, καὶ τοῖς μέρεσι τὰς ἀπὸ τῶν οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξεν.

ΚΕΦ. Β'.

Ὡς Ἰώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ἰακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνύντων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

Ἰακώβῳ δὲ συνέβη παρελθεῖν εἰς εὐδαιμονίας μέγεθος, οἷον ἂν ἄλλῳ τινὶ ῥᾳδίως. πλήτῳ τε γὰρ ὑπερέβαλλε τοὺς ἐπιχωρίους, καὶ παίδων ἀρεταῖς ζηλωτὸς καὶ περίβλεπτος ἦν· οὐδενὸς γὰρ ὅλως ὑστέρουν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργα χειρῶν καὶ πόνων ὑπομονὴν ἦσαν εὔψυχοι, καὶ δεινοὶ συνιέναι. τοσαύτην δ' ἄρα τὸ θεῖον αὐτῷ πρόνοιαν ἔσχε καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιμέλειαν, ὡς καὶ τῶν λυπηρῶν αὐτῷ δοξάντων τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀγαθῶν παρασχεῖν· καὶ ποιῆσαι τῆς ἀπὸ Αἰγύπτου τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀναχωρήσεως αἴτιον, αὐτόντε καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας, ὑπὸ τοιαύτης αἰτίας. Ἰώσηπον ἐκ Ῥαχήλας πεπαιδοποιημένος Ἰάκωβος, διά τε τὴν τοῦ σώματος εὐγένειαν καὶ διὰ ψυχῆς ἀρετήν· Φρονήσει γὰρ διέφερε· τῶν ἄλλων πλέον υἱῶν ἠγάπα. τοῦτο παρὰ τῶν ἀδελφῶν ἥ τε τοῦ πατρὸς στοργὴ φθόνον ἐκίνησε καὶ μῖσος, ἥ τε ἐκ τῶν ὀνειράτων, ἃ θεασάμενος τῷ τε πατρὶ καὶ τούτοις ἐμήνυσεν, ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγγελλομένῃ· ζηλοτυπούντων ἄρα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς τῶν οἰκειοτάτων εὐπραγίας. αἱ δὲ ὄψεις, ἃς κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδεν Ἰώσηπος, τοιάδε ἦσαν.

Β'. Ἐκπεμφθεὶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ συλλογὴν τῶν καρπῶν θέρους ἀκμάζοντος, ὁρᾷ πολὺ τῶν κατὰ τὴν συνήθειαν ἐπιφοιτώντων κατὰ τοὺς ὕπνους ὀνειράτων διαφέρουσαν ὄψιν· ἣν περ ἐγερθεὶς τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς κρινοῦσιν αὐτῷ τὸ σημαινόμενον, ἐξέθετο, λέγων, ἰδεῖν ἐπὶ τῆς παρελθούσης νυκτὸς, τὸ μὲν αὐτοῦ δρᾶγμα τῶν πυρῶν ἠρεμεῖν ἐφ' οὗ κατέθηκε τόπου· τὰ δὲ ἐκείνων προσερέχοντα προσκυ-

enim late olim pateret Idumaea, vniuersa idem nomen tunc obtinuit, partesque eius appellationes ab habitatoribus inditas postea conseruarunt.

CAP. II.

Quomodo Iosephus, filiorum Iacobi natu minimus, propter somnia, futurae felicitatis praenuncia, in fratrum inuidiam incurrit.

IAcobo autem contigit tantam felicitatem assequi, quantam vix alius quisquam. Nam et opibus excellebat inter istius regionis incolas, et propter filiorum virtutes ad inuidiam felix erat ac conspicuus: nihil enim eis deerat, sed et ad opera manuum et laborum tolerantiam bene erant animati, acerrimoque valebant ingenio. Tantam vtique ipsius felicitatis curam gerebat coelestе numen; vt etiam ex rebus, sicut tum videbantur, adversis maximus ei accesserit bonorum cumulus, et per ipsum eiusque liberos parentibus nostris viam ad exitum ex Ægypto praemunierit: ex huiusmodi occasione. Iosephum ex Rachela sibi natum Iacobus cum ob corporis venustatem tum ob animi virtutem (alios enim prudentia antecellebat) prae caeteris liberis amabat. Is parentis affectus odium et inuidiam fratrum in eum concitabat, vt et praedictio ex somniis, quae sibi visa patri ac fratribus indicauit, in argumenta felicitatis sibi promissae: cum natura hominum procliuis sit ad res prosperas vel coniunctissimorum aemulandas. Visiones autem, quas per quietem viderat Iosephus, huiusmodi erant.

2. Missus cum fratribus à patre ad fruges messis tempore colligendas, visionem vidit ab iis quae dormientibus obuersari solent longe diuersam: quam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens, suum quidem sibi visum, praeterita nocte, tritici manipulum, eo quo posuerat loco, immotum stare; illorum vero accurrentes ipsum venerari, vt solent dominos serui. At illi, cum intellexissent visionem ei potentiam rerum-

νεῖν αὐτὸ, καθάπερ οἱ δῆλοι τὰς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ καὶ μέγεθος πραγμάτων τὴν ὄψιν προλέγουσαν, καὶ κατ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν ἐσομένην, τῷ μὲν Ιωσήπῳ τάτων οὐδὲν, ὡς ἀγνώριμον αὐτοῖς ὂν τὸ ὄναρ, διεσάφησαν, ἀρὰς δ' ἐποιήσαντο μηδὲν εἰς τέλος παρελθεῖν αὐτῷ ὧν ὑπενόουν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἀπεχθῶς ἔχοντες διετέλουν.

γ'. Τῷ δὲ παρ' αὐτῶν φθόνῳ προσφιλονεικήσαν τὸ θεῖον, δευτέραν ὄψιν ἐπιπέμπει τῷ Ιωσήπῳ πολὺ τῆς προτέρας θαυμασιωτέραν. τὸν γὰρ ἥλιον ἔδοξε, τὴν σελήνην παραλαβόντα καὶ τὰς λοιπὰς ἀστέρας, ἐπὶ τὴν γῆν κατελθεῖν, καὶ προσκυνεῖν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ, μηδὲν παρὰ τῶν ἀδελφῶν κακόηθες ὑφορώμενος, καὶ τάτων παρατυγχανόντων, διεσάφησε, καὶ τί βέλεται σημαίνειν φράσας παρακαλεῖ. ὁ δὲ ἤσθη τῷ ἐνυπνίῳ· τὴν γὰρ πρόρρησιν αὐτῷ τῇ διανοίᾳ συλλαβὼν καὶ μετὰ σοφίας ἐκ ἀσκόπως εἰκάσας, ἔχαιρεν ἐπὶ μεγάλοις τοῖς σημαινομένοις. εὐδαιμονίαν γὰρ τῷ παιδὶ κατήγγελλε, καὶ καιρὸν ἥξειν θεοῦ δόντος, καθ' ὃν αὐτὸν ὑπό τε τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἔσεσθαι τίμιον καὶ προσκυνήσεως ἄξιον· τὴν μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητέρι καὶ πατρὶ, τῆς μὲν αὐξήσης ἅπαντα καὶ τρεφούσης, τὸ δ' ἐκτυπῶντος καὶ τὴν ἄλλην ἰσχὺν ἐντιθέντος, εἰκάζων, τὰς δ' ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ γὰρ τούτους ἕνδεκα εἶναι καθάπερ καὶ τὰς ἀστέρας, ἀπό τε ἡλίου καὶ σελήνης τὴν ἰσχὺν λαμβάνοντας.

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ιάκωβος τοιαύτην ἐκ ἀσυνέτως τῆς ὄψεως τὴν κρίσιν ἐποίησατο· τοὺς δ' ἀδελφοὺς τῷ Ιωσήπῳ σφόδρα ἐλύπησε τὰ προειρημένα. καὶ διετίθησαν ὡς ἐπ' ἀλλοτρίᾳ τινὶ, μέλλοντι τὰ σημαινόμενα διὰ τῶν ὀνειράτων ἀγαθὰ ἕξειν, ἀλλ' ἐκ ἀδελφῷ, καὶ ὧν συναπολαύσειν αὐτῷ εἰκὸς ἦν, κοινωνὸς ὡς τῆς γενέσεως ὄντως καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐσομένης· ἀνελεῖν τε ὡρμήκεσαν τὸ μειράκιον. καὶ ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν, ἐπεὶ τὰ τῆς συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐπὶ Σικίμων τραπέντες· χώρα δ' ἐστὶν αὕτη βόσκειν ἀγαθὰ θρέμματα, καὶ νομὰς ἐκτρέφειν· αὐτόθι τῶν ποι-

que magnitudinem praenunciare, et fratres quoque in eius poteſtate futuros, Ioſepho quidem, ac ſi iis plane ignoratum eſſet ſomnium, nihil tale interpretati ſunt; ſed taciti precabantur ne quid horum, quae ſuſpicati ſunt, ei vnquam eueniret: eoque etiam maiore in eum odio exardere perſeuerarunt.

3. Deus autem, aduerſus eorum inuidiam contendens, alteram viſionem Ioſepho immittit priore multo magis mirabilem. Sol ſibi viſus eſt arripere lunam et reliquas ſtellas, ac in terram deſcendere, ipſumque adorare. Hanc viſionem patri, etiam in praeſentia fratrum, nihil ex iis mali ſuſpicans, expoſuit; obſecratque, vt quid ſibi vellet, interpretari dignaretur. Ille vero ſomnio laetatur: eius enim praeſagium mente colligens, et euentum ſapienter coniiciens, gaudebat ob ingentia illi praenunciata. Nam felicitatem filio pollicitus eſt, tempuſque conceſſu Dei venturum, quo à parentibus ac fratribus in honore eſſet, et veneratione dignus haberetur: ſolem quidem et lunam matri patriqué comparans, quod altera quidem augeret omnia et aleret, alter vero formam rebus et vim caeteram impertiret; ſtellas vero fratribus, cum et ipſi vndecim eſſent ſicut et ſtellae, tum à ſole et luna vim ſuam habeant.

4. Et Iacobus quidem non inficete dedit viſionis interpretationem: fratres vero Ioſephi valde contriſtauit tale praeſagium. Ac incitati ſunt aduerſus eum, veluti extraneum quempiam, bona ſomniis iſtis praenunciata habiturum; ac non fratrem, cum quo pariter omnibus fortunis fruituros eſſe veriſimile erat, vt generis participes ita et felicitatis ſocios futuros: atque adoleſcentulum interimere in animum induxerunt. Cumque hoc conſilium ratum habuiſſent, frumentis iam collectis, Sicima profecti (nam regio eſt pecoribus alendis optima et paſcuis percommoda) illic greges curarunt, patrem

μνίων ἐπεμελῶντο, μὴ προδηλώσαντες τῷ πατρὶ τὴν ἐκείσε ἄφιξιν. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς ἀγνοίας, καὶ τῶ μηδὲ ἀπὸ τῶν ποιμνίων πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαί τινα τῶν περὶ τῶν παίδων αὐτῷ τ' ἀληθὲς σημαίνειν δυνάμενον, σκυθρωπότερον τὴν περὶ αὐτῶν διάνοιαν λαμβάνων, καὶ περιδεὴς ὢν, πέμπει τὸν Ἰώσηπον εἰς τὰ ποίμνια μαθησόμενον τὰ περὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ τί πράττοιεν σημανοῦντα.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἰώσηπος, ὕστως εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γενόμενος ἐπίσημος ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τὰς ἀδελφὰς ἔχειν ὑποχειρίας.

Οἱ δὲ, τὸν ἀδελφὸν ὡς εἶδον πρὸς αὐτὰς ἀφιγμένον, ἤθησαν μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐπ' οἰκείᾳ παρουσίᾳ, καὶ πατρὸς ἀπεσταλκότος, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἐχθρῷ, καὶ ταῖς χερσὶν αὐτῶν κατὰ θείαν βούλησιν παραδοθέντος· ἀναιρεῖν τε ἤδη, καὶ μὴ τὸν ἐν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι καιρὸν, ὥρμησαν. ὕστω δ' αὐτὰς Ῥοῦβηλος ὁρῶν ἔχοντας ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν ὠμονοηκότας, ἐπειρᾶτο κατέχειν· ὑποδεικνὺς τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μῦσος. ὡς πονηρὸν μὲν καὶ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις ἀνόσιον δοκοῦν, καὶ τὸ μὴ συγγενοῦς ἀνθρώπου χειρεργῆσαι φόνον, πολὺ μέντοι μιαρώτερον τὸ σφαγὴν ἀδελφοῦ δράσαντας ὀφθῆναι, ᾧ πατήρ τε ἀναιρεμένῳ συναδικεῖται, καὶ μήτηρ εἰς πένθος καὶ παιδὸς ἀποστέρησιν, ἃ κατ' ἀνθρώπινον γινομένην νόμον, συγκατασπᾶται. τούτων δ' οὖν αὐτῶν αἰδῶ λαβόντας, καὶ τῷ λογισμῷ τί καὶ πείσονται τεθνηκότος αὐτοῖς παιδὸς ἀγαθοῦ καὶ νεωτάτου παραθεμένους, ἀποχέσθαι τοῦ τολμήματος παρεκάλει, καὶ τὸν Θεὸν δείσαντας, ὃς θεατὴς ἅμα καὶ μάρτυς ἤδη καὶ τῆς βουλῆς αὐτῶν τῆς ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν γεγενημένης. ἀποσάντας τῆς μὲν πράξεως ἀγαπήσειν, μετανοίᾳ καὶ τῷ σωφρονεῖν εἴξαντας· προελθόντας δ' ἐπὶ τοῦργον οὐκ ἔστιν ἣν οὐκ εἰσπράξαιτο τῆς ἀδελφοκτονίας δίκην, μιάναντας αὐτοῦ τὴν

non praemonentes quod istic abituri essent. Ille vero, quod hoc nesciret, et nemo ad eum à gregibus aduenisset, qui certi aliquid de filiis nunciare potuit, tristi et solicito animo rem agitans, illisque valde metuens, mittit Iosephum ad greges cogniturum de fratribus, et quid agant renunciaturum.

CAP. III.

Quomodo Iosephus à fratribus, quod eius odio flagrarent, in Ægyptum venditus, et clarus ibi factus et illustris, fratres in sua potestate habuit.

ILli autem, vt fratrem ad se venientem conspexerunt, gauisi sunt, non quasi ob aduentum familiaris alicuius et à patre missi, sed tanquam inimici, et in manus suas Dei voluntate traditi: ac confestim, et ne occasionem ex manibus elabi sinant, ad illum perimendum sese expediunt. Rubelus vero, inter istos natu maximus, cum eos ita se habere vidisset, superque ea re consentientes, tentabat eorum impetum continere: ostendens facinus fore audacissimum simul ac sceleratissimum. Vt nefarium quidem et Deo visum iri, et hominibus flagitiosum, etiam non consanguinei caedem perpetrare; multo autem scelestius fratris necis reos deprehendi; quo sublato etiam in patrem redundaret iniuria, materque in luctum et orbitatem, non ex lege mortalitatis illatam, coniiceretur. Igitur vt ipsos reueriti, reputanteque secum quantum perpessuri essent, filio cum optimo tum natu minimo eis erepto, incoepto desisterent tam audaci, obsecrabat; etiam prae timore Dei, qui spectator ac testis foret consilii contra fratrem initi. Si quidem à facinore abstinerent, fore vt Deus illos amaret, ad poenitentiam sanamque mentem adductos: sin pergerent ad opus, nullas esse poenas quas ab eis ob fratris caedem non repeteret; vt qui prouidentiam eius vbique praesentem violassent, cui nihil latere potest, siue in

πανταχῆ παρῆσαν πρόνοιαν, καὶ μήτε τῶν ἐπ' ἐρημίαις πραττομένων ὑστερῆσαν, μήτε τῶν κατὰ τὰς πόλεις. ὅπου γὰρ ἂν ἄνθρωπος ᾖ, χρὴ δοκεῖν ἐνταῦθα παρεῖναι καὶ τὸν Θεόν. τό τε συνειδὸς αὐτὸς τὸ ἴδιον ἔξειν ἐχθρὸν ἐπὶ τοῖς τολμηθεῖσιν ἔλεγεν· ὃ μήτε τοῖς ἀγαθὸν αὐτὸ ἔχουσι, μήτε τοιοῦτον ὁποῖον αὐτοῖς συνοικήσει τὸν ἀδελφὸν ἀνελοῦσιν, ἐστὶν ἀποδρᾶσαι. προσετίθει δὲ καὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀδελφὸν μὲν οὐδὲ ἀδικήσαντα κτείνειν ὅσιον· καλὸν δὲ καὶ τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς ὕστω φίλοις, ὑπὲρ ὧν ἀμαρτάνειν ἔδοξαν. Ἰώσηπον δὲ οὐδὲ πονηρὸν εἰς αὐτὸς γεγενημένον διαφθερεῖσιν· ᾧ καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἀσθενὲς ἔλεον μᾶλλον καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐρανίζεται κηδεμονίαν. ἥ τε αἰτία τῆς ἀναιρέσεως πολὺ χείρω τὴν πρᾶξιν αὐτῶν τίθησι· διὰ φθόνον τῶν τε ἐσομένων ἀγαθῶν αὐτῷ τὲ ζῆν ἐξαγαγεῖν δισγνωκώτων, ὧν τὸ ἴσον ἀπολαύσασι κοινωνοῦντες αὐτῷ τῆς μετουσίας, οὐκ ἀλλοτρίων ὄντων ἀλλ' οἰκείων. ἴδια γὰρ ἦν αὐτῶν ὑπολαμβάνειν, ὅσα Θεὸς Ἰωσήπῳ δώσει· προσήκειν οὖν τὴν ὀργὴν καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸς καλῶς ἔχειν χαλεπωτέραν ἔσεσθαι νομίζειν, εἰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ κεκριμένον τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἄξιον ἀποκτείναντες, ἀφαιρήσονται τὸν Θεὸν ᾧ ταῦτα χαρίσεται.

β'. Καὶ ὁ μὲν Ῥήβηλος ταῦτα λέγων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πλείω καὶ δεόμενος, ἐπειρᾶτο τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτὸς ἀποτρέπειν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν μετριωτέρως ὑπὸ τῶν λόγων ἑώρα γεγενημένους, ἀλλὰ σπεύδοντας ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν, συνεβούλευε τὸ κακὸν αὐτὸς ἐπιεικέστερον ποιῆσαι τῷ τρόπῳ τῆς ἀναιρέσεως. καὶ γὰρ ἀμυνομένους παρῄνεσε τὸ πρῶτον, πεπεῖσθαι λέγων αὐτούς. ἐπεὶ δ' ἐκράτησαν ὡς τ' ἀνελεῖν τὸν ἀδελφὸν, οὐκ ἔσεσθαι σφόδρα κακὸς οἷς νῦν παραινεῖ πειθέντας ἔλεγεν. ἐν γὰρ τούτοις εἶναι καὶ τὸ ἔργον, ἐφ' ὃ σπεύδουσιν· ὃ μέντοι τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀπόροις κρεῖττον· ἠξίου γὰρ αὐτὸς αὐτόχειρας μὲν μὴ γενέσθαι τἀδελφῷ· ῥίψαντας δὲ εἰς τὸν παρακείμενον λάκκον ὕστως ἀποθανεῖν ἐᾶσαι, καὶ τό γε μιανθῆναι τὰς χεῖρας αὐτὸς κερδαίνειν. συναινεσάντων δὲ τούτοις

ſolitudine peragatur, ſiue in vrbium frequentia. Vbicunque enim eſt homo, exiſtimandum ibi Deum quoque adeſſe. Quin et propriam conſcientiam, ſi hoc ipſum patrare auderent, ſibimet aduerſaturam eſſe aiebat: quam nemo poteſt fugere, ſiue bonam conſeruare ſtudeat, ſiue talem nactus fuerit, qualis ipſos inſectatura eſt, ſi fratrem interfecerint. Inſuper autem haec praedictis adiiciebat, nefas eſſe cuiquam fratrem, licet iniuſtum, interimere: ſatius vero eſſe ita amicos non vlciſci et perſequi, ſi quid peccaſſe videantur. Ioſephum vero, qui nequaquam malignus in ipſos exſtiterit, occiderent: cuius aetas tenera miſericordiam potius commoueret, curamque ab iis et tutelam impetraret. Cauſa etiam caedis plurimum auget facti huius indignitatem, quod ob inuidiam futurae eius felicitatis vitam ei adimere ſtatuerint, qua ex aequo fruituri erant conſortionem cum illo habentes ſociabilem, vtpote qui non alieni eſſent ſed cognatione coniuncti. Debere enim exiſtimare ipſorum eſſe quicquid Ioſepho largietur Deus: ac proinde par eſſe vt cogitarent, iracundiam coeleſtem grauius illis incubituram, ſi eum perimendo, qui ab ipſo Deo omni bona fortuna dignus eſt habitus, hunc ipſum Deo auferrent, quem tanta cumulaturus eſt felicitate.

2. Ac Rubelus quidem haec dicens, praetereaque pluribus etiam illos obſecrans, conabatur eos à fratricidio abſterrere. Poſtquam autem ipſos nihilo placatiores factos viderat, ſed in eo eſſe vt ad caedem properarent; conſilium dedit vt ſaltem necis modo malum paululum mitigarent. Vltionem etenim meditantes primum admonuit, vt oratione flecterentur. Cum vero praeualuiſſent vt fratrem tollerent, dicebat fore vt leviori peccato tenerentur, ſi in iis ad quae iam hortatur ſibimet pareant. Sic enim finem ſuum, ad quem feſtinant, conſequuturos eſſe; ſed alio modo, ac (vt in dubiis licet coniicere) minus odioſo. Nam obteſtatus eſt ipſos, ne ſuas ipſi manus fratri iniicerent, ſed in proximam puteum coniectum illic emori ſinerent, at-

τῶν νεανίσκων, παραλαβὼν Ῥάβηλος τὸ μειράκιον καὶ καλωδίῳ ἐνδήσας, ἠρέμα καθίμησεν εἰς τὸν λάκκον· καὶ γὰρ ἱκανῶς ἄνυδρος ἦν· καὶ ὁ μὲν, τοῦτο ποιήσας, ἀπαλλάσσεται κατὰ ζήτησιν χωρίων πρὸς νομὰς ἐπιτηδείων.

γ'. Ἰούδας δὲ, καὶ αὐτὸς ὢν τῶν Ἰακώβου παίδων, ἐμπόρους ἰδὼν Ἀραβας τῶν Ἰσμαηλιτῶν γένους, ἀρώματα καὶ Σύρα φορτία κομίζοντας Αἰγυπτίοις ἐκ τῆς Γαλαδηνῆς, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν Ῥουβήλου τοῖς ἀδελφοῖς συνεβούλευσεν ἀνιμήσασι τὸν Ἰώσηπον ἀπεμπολῆσαι τοῖς Ἀραψιν· ἐκεῖνόν τε γὰρ ὅτι πορρωτάτω γενόμενον, κἂν τεθνήξεσθαι παρὰ τοῖς ξένοις, αὐτούς τε τοῦ μιάσματος οὕτως ἀπαλλαγήσεσθαι. δόξαν οὖν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις ἀποδίδονται τὸν Ἰώσηπον ἀνελκύσαντες ἐκ τοῦ λάκκου μνῶν εἴκοσιν, ἐπταικαίδεκα ἐτῶν γεγονότα. Ῥάβηλος δὲ, νύκτωρ ἐπὶ τὸν λάκκον ἐλθὼν, σῶσαι τοὺς ἀδελφοὺς λαθὼν τὸν Ἰώσηπον ἐγνώκει. καὶ ὡς ἀνακαλημένῳ μὴ ὑπήκουσε· δείσας μὴ ἐφθάρκασιν αὐτὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, κατεμέμφετο τοὺς ἀδελφούς. τῶν δὲ τὸ πραχθὲν αὐτῷ φρασάντων, παύεται τοῦ πένθους Ῥάβηλος.

δ'. Ὡς δὲ ταῦτα περὶ τὸν Ἰώσηπον τοῖς ἀδελφοῖς ἐπέπρακτο· τί ποιήσαντες ἂν ἔξω τῆς ὑπονοίας παρὰ τῷ πατρὶ γενηθεῖεν, ἐζήτουν. καὶ δὴ τὸν χιτωνίσκον, ὃν ἀφίκτο μὲν πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ἐνδεδυμένος, περιηρήκεσαν δ' αὐτὸν ὅτε καθίεσαν εἰς τὸν λάκκον· ἔδοξεν αὐτοῖς διασπαράξασιν αἵματι τράγων μολύναι· καὶ τῷ πατρὶ δεῖξαι φέροντας, ὡς ἂν ὑπὸ θηρίων αὐτῷ φανείη διεφθαρμένος. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, ἦκον πρὸς τὸν πρεσβύτην, ἤδη τῶν περὶ τὸν υἱὸν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένων. ἔλεγον δὲ τὸν μὲν Ἰώσηπον ὅτ' ἰδεῖν ἄθ' ἥ κέχρηται συμφορᾷ μεμαθηκέναι· χιτῶνα δὲ τοῦτον εὑρεῖν ἡμαγμένον καὶ λελακισμένον. ὅθεν αὐτοῖς ὑπόνοιαν εἶναι, περιπεσόντα θηρίοις αὐτὸν ἀπολωλέναι, εἶχε τοῦτον ἐνδεδυμένος οἴκοθεν ἐτάλη. Ἰάκωβος δὲ ἐπὶ κεφοτέραις ὧν ἐλπίσιν, ὡς ἠνδραποδισμένου ἔθεν αὐτῷ τοῦ παιδὸς, τοῦτον

que ita pollutas manus lucrifacerent. Cum autem hiſce aſſenſum dediſſent iuuenes, Rubelus, puerum abducens et funo religans, leniter eum in puteum demiſit; erat enim bene ſiccus. Et ille quidem, hoc facto, abiit paſcua commoda quaeſiturus.

3. Iudas autem, qui et ipſe vnus e Iacobi filiis, conſpicatus mercatores Arabas generis Iſmaëlitici, aromata et Syras merces deferentes ad Ægyptios e terra Galadena, poſt diſceſſum Rubeli conſilium dedit fratribus, vt Ioſephum extrahentes venderent eum Arabibus. Nam etiamſi et illum, quam longiſſime ablegatum, apud exteros mori contigerit, fore tamen vt hoc pacto ſemet ſceleris puros conſeruarent. Hoc igitur cum placuiſſet conſilium, Ioſephum ex puteo receptum viginti minis vendunt mercatoribus, annos ſeptendecim natum. Rubelus autem, nocte ad puteum veniens, inſciis fratribus Ioſephum ſeruare ſecum ſtatuit. Ac dum inclamanti non reſponderet, ille, ſuſpicatus poſt diſceſſum ſuum interemptum eſſe, fratres incuſabat. Cum vero rem geſtam ei enarraſſent, lugere deſiit.

4. Vt primum vero haec in Ioſephum a fratribus perpetrata eſſent, conſultare cœperunt quid demum agerent; vt patris ſuſpicionem euitare poſſent. Placuit igitur tunicam, qua quidem indutus Ioſephus ad eos venerat, (nam ipſam ei demiſſo in puteum detraxerant) diſcerptam ſanguine hircino fœdare; atque ita patri allatam oſtendere, vt ei videretur filius a feris deuoratus. Atque hoc facto venerunt ad ſenem, cum iam aliquid de filio reſciuiſſet. Aiebant autem Ioſephum quidem neque vidiſſe ſe, neque ſcire quid illi euenerit, tunicam tamen iſtam cruentatam et laceram inueniſſe. vnde et illis creuit ſuſpicio, belluarum incurſu mortem oppetiiſſe; ſi ea indutus domo exiuerit. Iacobus autem cum exiguam ſpem habuiſſet, fore ſcilicet vt aliquo captiuus abduceretur puer, ab hac quidem cogitatione

μὲν ἀφίησι τὸν λογισμόν. πίσιν δ' αὐτοῦ τῆς τελευτῆς ἐναργῆ τὸν χιτῶνα ὑπολαβών· καὶ γὰρ ἐγνώρισεν ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν ἐνδεδυμένον ἐκπέμποι πρὸς τὰς ἀδελφάς· ὡς ἐπὶ νεκρῷ τὸ λοιπὸν ἔτως διέκειτο ἐπὶ τῷ μειρακίῳ πενθῶν. καὶ ὡς ἑνὸς πατὴρ ὢν, καὶ τῆς ἐξ ἄλλων παραμυθίας ἐρημένος, ἔτως ἦν παρὰ τῷ κακῷ, πρὶν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς συμβαλεῖν, εἰκάζων ὑπὸ θηρίων Ἰώσηπον ἀφανῆ γεγονέναι. ἐκαθέζετο δὲ σακκίον ἐξαψάμενος καὶ τῇ λύπῃ βαρὺς, ὡς μήτε ὑπὸ παίδων παρηγορέντων αὐτῶν ῥᾴονα γενέσθαι, μήτε κάμνοντα τοῖς πόνοις ἀπαγορεύειν.

ΚΕΦ. δ'.

Τῆς Ἰωσήπου ἀγνοίας τὸ ἐπιφανές.

ΙΩσηπον δὲ, πωλούμενον ὑπὸ τῶν ἐμπόρων, ὠνησάμενος Πετεφρὴς, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, ἐπὶ τῶν Φαραώθ μαγείρων τοῦ βασιλέως, εἶχεν ἐν ἀπάσῃ τιμῇ· παιδείαν δὲ τὴν ἐλευθέριον ἐπαίδευε, καὶ διαίτῃ χρήσασθαι κρείττονι τῆς ἐπὶ δούλῳ τύχης ἐπέτρεπεν· ἐγχειρίζει τε τὴν τῶν κατὰ τὸν οἶκον αὐτῷ πρόνοιαν. ὁ δὲ τούτων τε ἀπέλαυε, καὶ τὴν ἀρετὴν, ἥτις ἦν περὶ αὐτὸν, οὐδ' ὑπὸ τῆς μεταβολῆς ἐγκατέλειπεν· ἀλλὰ διέδειξε τὸ φρόνημα κρατεῖν τῶν ἐν τῷ βίῳ δυσκόλων δυνάμενον, οἷς ἂν παρῇ γνησίως, καὶ μὴ πρὸς τὰς εὐπραγίας τὰς κατὰ καιρὸν μόνον ἡρμοσμένον.

β'. Τῆς γὰρ τοῦ δεσπότου γυναικὸς, διά τε τὴν εὐμορφίαν καὶ τὴν περὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ δεξιότητα, ἐρωτικῶς διατεθείσης, καὶ νομιζούσης, εἰ ποιήσειεν αὐτῷ τοῦτο φανερὸν, ῥᾳδίως πείσειν αὐτὸν εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν, εὐτύχημα ἡγησαμένου τὸ τὴν δέσποιναν αὐτοῦ δεηθῆναι· καὶ πρὸς τὸ χρῆμα τῆς τότε δυλείας, ἀλλ' ὡ πρὸς τὸν τρόπον ἀφορώσης, τὸν καὶ παρὰ τὴν μεταβολὴν παραμένοντα· τήν τε ἐπιθυμίαν αὐτῷ ποιησάσης καταφανῆ, καὶ λόγους προσφερούσης περὶ μίξεως, παρέπεμπε τὴν ἀξίωσιν, ὡ κρίνας ὅσιον εἶναι τοιαύτην αὐτῇ δοῦναι χάριν, ἐν ᾗ τὸ πριαμένου καὶ τοσαύτης

discessit. At manifestum necis indicium tunicam ratus (agnoscebat enim eam esse qua indutum ad fratres miserat) postea ita se habuit, adolescentem lugendo, quasi interiisset. Atque tam male erat illi, ac si vnius pater exstitisset, et aliorum consolatione priuatus; etiam, priusquam cum fratribus colloqueretur, Iosephum à feris discerptum periisse coniiciens. Sedebat autem sacco amictus et dolore oppressus, vt neque filii consolando quicquam proficerent, neque ipse luctum lassitudine remitteret.

CAP. IV.

Insignis Iosephi continentia.

Iosephum autem venditum à mercatoribus cum emisset Petephres, vir Ægyptius, qui Pharaothis regis coquis praeerat, eum summo in honore habuit. Nam et disciplinis liberalibus eum instituendum curauit, et victu meliore, quam pro seruili conditione, vti permisit, eumque suae domui praefecit. Is vero hisce fruebatur, non tamen virtutem, qua praeditus erat, propter hanc sui status mutationem deseruit: sed ostendit prudentiam difficillima quaeque in vita posse superare, si quibus adsit pura et infucata, nec ad praesentem tantum felicitatem accommodata.

2. Cum enim vxor herilis, cum ob formae elegantiam tum ob dexteritatem eius in rebus agendis, amore esset incensa, ac putaret, si hoc ei aperiret, fore vt facilius ad amplexus alliceretur, in parte felicitatis positurus quod hera illum peteret, (nam ad habitum seruitutis praesentis, non ad mores, qui statu etiam mutato permanerent, respiciebat) adeoque suum, quo flagrabat, ei proderet desiderium, et sermones sereret de concubitu; ille preces eius repulit, nefas esse ducens tali eam gratia impertire, quae illi, qui eum emerat et tanto dignatus erat honore, in iniuriam cederet et contumeliam.

ἠξιώκότος τιμῆς ἀδικίαν συνέβαινεν εἶναι καὶ ὕβριν. ἀλλὰ κρατεῖν τε τῶ πάθους κἀκείνην παρεκάλει, τὴν ἀπόγνωσιν τῦ τεύξεσθαι τῆς ἐπιθυμίας προβαλλόμενος· ταλήσεσθαι γάρ τε αὐτῇ τῦτο μὴ παρούσης ἐλπίδος· αὐτός τε πάντα μᾶλλον ὑπομένειν ἔλεγεν, ἢ πρὸς τῦτο καταπειθὴς ἔσαι. καὶ γὰρ εἰ τῇ δεσποίνῃ δῆλον ὄντα, δεῖ ποιεῖν μηδὲν ἐναντίον, ἢ πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν προσαγμάτων ἀντιλογία πολλὴν ἂν ἔχοι παραίτησιν. τῆς δ' ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὸν ἔρωτα, τὸ μὴ προσδοκώσῃ τὸν Ἰώσηπον ἀντιχεῖν. καὶ δεινῶς ὑπὸ τῦ κακῦ πολιορκημένη, δευτέρα πάλιν πεῖρα προεθυμεῖτο κατεργάσασθαι.

γ'. Δημοτελῶς οὖν ἑορτῆς ἐπισάσης, καθ' ἣν εἰς τὴν πανήγυριν καὶ γυναιξὶ Φοιτᾶν νόμιμον ἦν· σκήπτεται νόσον πρὸς τὸν ἄνδρα, θηρωμένη μόνωσιν καὶ σχολὴν εἰς τὸ δεηθῆναι τῦ Ἰωσήπυ. καὶ γενομένης αὐτῇ ταύτης, λιπαρεστέρως ἔτι τῶν πρώτων αὐτῷ προσηνέγκατο λόγυς. ὡς καλῶς μὲν εἶχεν αὐτῷ μετὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν εἶξαι, καὶ μηδὲν ἀντειρηκέναι· κατά τε τὴν τῆς παρακαλέσης ἐντροπὴν καὶ τὴν τῦ πάθους ὑπερβολήν, ὑφ' ἃ βιαθεὶς δέσποινα ὅσα τῦ κατ' αὐτὴν ἀξιώματος ταπεινοτέρα γενέσθαι. φρονήσει τε καὶ νῦν ὤμενον ἀνδρὸς, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς παρελθοῦσιν ἄγνωμον διορθώσεται. εἴ τε γὰρ δευτέραν δέησιν ἐξεδέχετο, ταύτην γεγονέναι καὶ μετὰ πλείονος σπυδῆς· νόσον τε γὰρ προφασίσασθαι, καὶ τὴς ἑορτῆς καὶ τῆς πανηγύρεως τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν προτιμῆσαι. εἴ τε τοῖς πρώτοις ὑπὸ ἀπιστίας ἀντέρρησε λογισμοῖς, τῦ μηδὲ μίαν κακυργίαν εἶναι κρίνειν σύμβολον, τὸ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν. προσδοκᾶν τε τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὄνησιν, ὧν ἤδη μετέχειν, προσθέμενον αὐτῆς τῷ ἔρωτι, καὶ μειζόναν ἀπολαύειν, ὑπήκοον γενόμενον· ἄμυναν δὲ καὶ μῖσος παρ' αὐτῆς, ἀποσφαφέντα τὴν ἀξίωσιν, καὶ τοῦ χαρίζεσθαι τῇ δεσποίνῃ τὴν τῆς σωφροσύνης δόκησιν ἐπίπροσθεν θέμενον. ἢ γὰρ αὐτὸν τῦτο ὠφελήσειν, τραπεῖσης εἰς κατηγορίαν αὐτοῦ, καὶ καταψευσαμένης πεῖραν ἐπὶ τὰνδρί· προσέξειν δὲ μᾶλλον τοῖς αὐτῆς λόγοις Πετε-

Quin et ipsam admonebat vt cupiditatem reprimeret, desperationem illi iniiciens optatis potiundi, (sic enim fore vt ei sedaretur impetus, cum omni de spe decideret) sibique constitutum esse dicebat prius omnia extrema pati, quam ei hac in re obsequi. Quamuis enim et herae aduersari seruum non deceat, huiusmodi tamen mandatis non obedire multum habeat excusationis. Illius autem amorem magis accendebat, quod nihil tale exspectanti restiterit Iosephus. Et quum grauiter à malo premeretur, altero tentamine illum expugnare statuit.

3. Cum igitur publicum festum instaret, cuius celebritatem feminas quoque frequentare mos erat, aegritudinem caussatur apud maritum, captans solitudinem et otium ad Iosephum exorandum. Quod cum nacta esset, blando magis sermone quam antea eum aggreditur. Vt satius quidem fuerit eum primis cessisse precibus, neque aliquid contradixisse; et propter reuerentiam compellantis, et affectus vehementiam, qui coge-ret eam, quae hera sit, sua dignitate humiliorem se gerere. Nunc autem prudentiae magis conuenienter agendo, quicquid prius desipuerit licebit emendare. Siue enim secundas preces desideraret, has adesse et cum maiori studio: se enim aegritudinem simulasse, atque festo et celebritati ipsius consuetudinem praetulisse. Siue prioribus ob diffidentiam repugnasset sermonibus, indicio esse crederet, nullam latuisse fraudis malignitatem, quod in eadem voluntate perstaret. Quare et praesentium bonorum emolumentis frui exspectaret, quorum iam particeps erat, si eius desiderio annueret, et maiora etiam consequuturum, si suae morem gereret voluntati: vltionem autem et odium ab illa, si petitionem repudiaret, et castitatis existimationem mallet illibatam seruare, quam herae gratificari. Eam enim ipsi nequaquam prodesse, si ei accusationem instrueret, et se ab illo tentatam esse ad maritum mentiretur: magis enim

φρὴν, ἢ τοῖς ἐκείνῃ, κἂν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀληθείας φέρονται.

δ'. Ταῦτα λεγούσης τῆς γυναικὸς καὶ δακρυούσης, ἅτε οἴκτου αὐτὸν μὴ σωφρονεῖν ἔπεισεν, ἢ τ' ἠνάγκασε φόβος· ἀλλὰ ταῖς δεήσεσιν ἀντέσχεν, καὶ ταῖς ἀπειλαῖς οὐκ ἐνδέδωκε, δείσας παθεῖν ἀδίκως, καὶ ὑπομένειν τι τῶν χαλεπωτέρων εἵλετο μᾶλλον ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύειν, χαρισάμενος ἐφ' οἷς ἂν αὐτῷ συνῄδει δικαίως ἀπολυμένῳ. γάμου τε αὐτὴν ὑπεμίμνησκε, καὶ τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα συμβιώσεως, καὶ τούτοις τὸ πλέον νέμειν, ἢ τῇ προσκαίρῳ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονῇ παρεκάλει· τῆς δὲ μὲν καὶ μετάνοιαν ἐξούσης αὖθις ἐπ' ὀδύνῃ γεννησομένην, οὐκ ἐπὶ διορθώσει τῶν ἡμαρτημένων, καὶ φόβον τοῦ κατάφωρον γενέσθαι, ἀλλὰ χάριν τῷ λαθεῖν ἀγνοουμένῃ τῷ κακῷ· τῆς δὲ πρὸς τὸν ἄνδρα κοινωνίας ἀπόλαυσιν ἐχούσης ἀκίνδυνον, καὶ προσέτι πολλὴν ἔλεγε τὴν ἀπὸ τῷ συνειδότος καὶ πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίαν καὶ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὡς αὐτοῦ μᾶλλον δεσπόσῃ μείνασα καθαρὰ, καὶ δεσποίνης ἐξουσία χρήσηται πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ ὑ συνεξαμαρτάνοντος αἰδοῖ. πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι θαῤῥεῖν ἐπὶ γινωσκομένοις τοῖς εὖ βεβιωμένοις, ἢ ἐπὶ λανθανούσῃ κακοπραγίᾳ.

ε'. Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τὴν τῆς γυναικὸς ὁρμὴν ἐπιχεῖν ἐπειρᾶτο, καὶ τὸ πάθος αὐτῆς εἰς λογισμὸν ἐπισρέφειν. ἡ δὲ βιαιότερον ἐχρῆτο τῇ σπουδῇ· καὶ ἐπιβαλοῦσα τὰς χεῖρας, ἀναγκάζειν, ἀπογνοῦσα τοῦ πείθειν, ἤθελεν. ὡς δὲ ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς ὁ Ἰώσηπος προσκαταλιπὼν καὶ τὸ ἱμάτιον κατεχούσης· καὶ γὰρ αὐτὸ αὐτῇ μεθεὶς ἐξεπήδησε τοῦ δωματίου· περιδεὴς γενομένη μὴ κατείπῃ πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ τῆς ὕβρεως περιαλγὴς ἔχουσα, Φθάσαι καταψεύσασθαι πρὸς τὸν Πετεφρὴν ἔγνω τοῦ Ἰωσήπου· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τιμωρῆσαι μὲν αὐτῇ δεινῶς ὑπερφανημένῃ. προλαβεῖν δὲ τὴν διαβολὴν, σοφὸν ἅμα καὶ γυναικεῖον ἡγήσατο. καὶ καθῆστο μὲν κατηφὴς καὶ συγκεχυμένη· τὴν ἐπὶ τῷ διαμαρτεῖν τῆς ἐπιθυμ[illegible]ις λύπην,

Petephren ſuis ſermonibus fidem habiturum eſſe, quam illius, veritati licet maxime conſentanea proferat.

4. Haec loquente muliere et illacrymante, neque miſericordia eum recedere a caſtitate ſuaſit, neque metus coëgit: ſed precibus reſtitit, miniſque non conceſſit, veritus ne quid mali ageret; malens acerbiſſima quaeque ſufferre, quam praeſentibus acquieſcere, tale quicquam in mulieris gratiam perpetrando, ob quod ſibi cónſcius erat ſe iuſte eſſe periturum. Ipſam quoque nuptiarum monuit, iuriſque coniugalis et conſuetudinis; obſecrans vt his plus daret quàm momentaneae libidini explendae: cum haec quidem paritura ſit pœnitentiam, quae ei cedet in dolorem, non in delictorum emendationem, ac praeterea metum ne deprehendatur, beneficium vero ſolum ſi lateat peccato ignorato: mariti vero licere congreſſu frui ſine periculo; inſuper et magnam, dicebat, habituram eſſe conſcientiae fiduciam tam apud Deum quam homines; magiſque ipſi dominaturam dum impolluta maneat, et potiori herae iure in ipſum vſuram, quam ſi pudore teneretur ex peccati ſocietate. Nam longe praeſtat manifeſtis fidere quae ex recta viuendi norma fiunt, quam latenti delicto.

5. Haec atque plura hiſce ſimilia loquutus, mulieris impetum cohibere tentabat, eamque a praua affectione ad rationis arbitrium reuocare. At illa vehementius inſtabat, iniectiſque manibus, cum de perſuaſione deſperaret, vi ſubigere voluit. Vt vero illam iratus fugiſſet Ioſephus, veſte prius relicta quam ipſa prehenderat, (nam et iſtam ei cedens e cubiculo proſiluit) illa verita ne marito ſuo rem renunciaret, atque ob contumeliam magno dolore affecta, in animum induxit vt Ioſephum prior falſo ad Petephren deferret; atque hoc pacto vlciſceretur, grauiter contempta, iniuriam ſibi factam. Nam prudentis eſſe, atque mulierem decere rata eſt, vt accuſationem praeoccuparet. Ac mœſta quidem ſedebat et confuſa; dolorem ex tentata pudicitia

ὡς ἐπὶ πεῖρα διαφθορᾶς πλασαμένη μετ' ὀργῆς. ἐλθόντι δὲ τἀνδρὶ, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ταραχθέντι, καὶ πυνθανομένῳ τὴν αἰτίαν, τῆς κατηγορίας τῆς Ἰωσήπῳ κατήρξατο· "καὶ τεθναίης, εἶπεν, ἄνερ, ἢ πονηρὸν δῶλον, κοίτην μιαίνας "τὴν σὴν ἐθελήσαντα, κόλασον. ὃς ἄθ' οἷος ὢν εἰς τὸν ἡμέ- "τερον οἶκον ἀφῖκται μνηθεὶς ἐσωφρόνησεν, ἄθ' ὅσων ἐκ τῆς "σῆς χρηστότητος ἔτυχεν, ἀλλ' ἀχάριστος ὢν ἂν εἰ μὴ πάντα "παρεῖχεν αὐτὸν ἀγαθὸν εἰς ἡμᾶς, ἐπεβούλευσε ὑβρίσαι "γάμον τὸν σὸν, καὶ ταῦτ' ἐν ἑορτῇ, τὴν σὴν ἀπουσίαν πα- "ραφυλάξας, ὡς ὅσα καὶ μέτριος ἐδόκει πρότερον, διὰ τὸν "ἐκ σοῦ φόβον ἠρέμει, καὶ οὐχὶ φύσει χρηστὸς ἦν. τοιοῦτον "δ' ἄρα τὸ παρ' ἀξίαν αὐτὸν καὶ παρ' ἐλπίδας εἰς τιμὴν "παρελθεῖν ἐποίησεν, ὡς δέον ᾧ τὴν τῆς κτήσεως τῆς σῆς "πίστιν καὶ τὴν οἰκονομίαν λαβεῖν ἐξεγένετο, καὶ τῶν πρεσ- "βυτέρων οἰκετῶν προτιμηθῆναι, τούτῳ καὶ τῆς σῆς ψαύειν "γυναικός". παυσαμένη δὲ τῶν λόγων, ἐπεδείκνυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· ὡς ὅτ' ἐπεχείρει βιᾶσθαι καταλιπόντος αὐτό. Πετεφρὴς δὲ μήτε δακρυούσῃ τῇ γυναικὶ, μήθ' οἷς ἔλεγε καὶ εἶδεν ἀπιστεῖν ἔχων, τῷ τε πρὸς αὐτὴν ἔρωτι πλέον νέ- μων, ἐπὶ μὲν τὴν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν οὐκ ἐτρέπετο. δοὺς δὲ σωφρονεῖν τῇ γυναικὶ, πονηρὸν δὲ εἶναι κατακρίνας τὸν Ἰώσηπον, τὸν μὲν εἰς τὴν τῶν κακούργων εἱρκτὴν ἐνέβαλεν· ἐπὶ δὲ τῇ γυναικὶ καὶ μᾶλλον ἐφρόνει, κοσμιότητα καὶ σω- φροσύνην αὐτῇ μαρτυρῶν.

ΚΕΦ. ε'.

Οσα συνέβη τῷ Ἰωσήπῳ ἐν τῇ εἱρκτῇ.

Ἰώσηπος μὲν οὖν πάντ' ἐπὶ τῷ Θεῷ ποιησάμενος τὰ περὶ αὐτὸν, οὐδ' εἰς ἀπολογίαν, οὐδ' ἐπ' ἀκριβῆ τῶν γεγονότων δήλωσιν ἐτράπη· τὰ δεσμὰ δὲ καὶ τὴν ἀνάγκην σιγῶν ὑπῆλθεν, ἀμείνονα ἔσεσθαι τῶν δεδεκότων θαῤῥῶν τὸν τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς καὶ τὴν ἀλήθειαν εἰδότα Θεόν. ὃ πεῖραν τῆς προνοίας εὐθὺς ἐλάμβανεν. ὁ γὰρ δεσμοφύλαξ,

esse animo iracundo simulans, qui erat ex frustrata libidine. Marito autem reuerso, et ad hunc aspectum turbato, causamque sciscitante, Iosephum cœpit accusare; "Et vel moriaris, marite, inquit, vel seruum ne-"quam, cubile tuum violare nitentem, merita pœna ca-"stiga. Ille, immemor et qualis in aedes nostras vene-"rit, et quanta ex tua benignitate fuerit assequutus, at-"que pro ingrato habendus nisi in omnibus se nobis bo-"num exhiberet, insidias struxit vt coniugium tuum "contumelia afficeret; idque festo die, tua obseruata ab-"sentia. Adeo vt in quantum modestus antea videba-"tur, propter tui metum se continuit, non quod probo "esset ingenio. Talis autem factus est, quod praeter "meritum atque spem ad honorem prouectus fuerit; ac "si aequum esset vt ille, cuius fidei et dispensationi "omnia tua bona commissa esse contigit, seruisque na-"tu grandioribus praefici, vxorem etiam tuam attrecta-"ret". Cum vero loquendi finem fecisset, vestem ei ostendit, quasi, cum tentasset ei vim facere, eam reliquisset. Verum Petephres, cum neque lacrymis vxoris, neque quibus illa dixerat et ipse viderat, fidem derogare potuerit, suoque erga illam amori plus aequo tribuerit, in rei veritatem inquirere destitit. Vxori autem pudicitiae laudem concedens, at Iosephum nequam esse iudicans, illum quidem in maleficorum carcerem coniecit; de vxore vero meliorem habuit opinionem, quod eius modestiae et castitatis testis exstiterit.

CAP. V.

Quaenam Iosepho in carcere contigerunt.

Iosephus itaque omnia ad se quidem spectantia Deo committens, neque ad se defendendum neque ad rem gestam accurate narrandam semet accinxit: sed vinculis et necessitati tacitus succubuit, Deum, qui calamitatis causam nouerit et veritatem, iis potentiorem esse confidens, qui se in vincula coniecerant. cuius prouidentiam

τὴν τε ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πίστιν αὐτῦ κατανοήσας ἐν οἷς τάξειεν αὐτὸν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς μορφῆς, ὑπανίει τῶν δεσμῶν, καὶ τὸ δεινὸν ἐλαφρότερον αὐτῷ καὶ κῦφον ἐποίει· διαίτῃ δὲ χρῆσθαι κρείττονι δεσμωτῶν ἐπέτρεπε. τῶν δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντων, ὁπότε παύσαιντο τῆς περὶ τὰ ἔργα ταλαιπωρίας, εἰς ὁμιλίαν, οἷα φιλεῖ κατὰ κοινωνίαν τῆς ὁμοίας συμφορᾶς, τρεπομένων, καὶ παρ' ἀλλήλων τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς κατακριθεῖεν ἀναπυνθανομένων, οἰνοχόος τῦ βασιλέως καὶ σφόδρα δ' αὐτῷ τιμώμενος, κατ' ὀργὴν δεδεμένος, καὶ συνδιαφέρων τῷ Ἰωσήπῳ τὰς πέδας συνηθέστερος αὐτῷ μᾶλλον ἐγένετο, καὶ συνέσει γὰρ αὐτὸν ἐδόκει προῦχειν, ὄναρ ἰδὼν ἐξέθετο, παρακαλῶν δηλῦν εἴ τι σημαίνει, μεμφόμενος ὅτι τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως κακοῖς ἔτι τὸ θεῖον αὐτῷ καὶ τὰς ἐκ τῶν ὀνειράτων φροντίδας προσίθησιν.

Β'. Ἔλεγε δ' οὖν ἰδεῖν κατὰ τὰς ὕπνους τριῶν κλημάτων πεφυκυίας ἀμπέλῳ βότρυς ἐξ ἑκάστῃ ἀποκρέμασθαι, μεγάλους ἤδη καὶ πρὸς τρύγητον ὡραίους, καὶ τύτους αὐτὸς ἀποθλίβειν εἰς φιάλην, ὑπέχοντος τῦ βασιλέως· διηθήσας τε τὸ γλεῦκος, δῦναι τῷ βασιλεῖ πιεῖν, κἀκεῖνον δέξασθαι κεχαρισμένως. τὸ μὲν οὖν ἑωραμένον ἐδήλῳ τοιῦτον ὄν· ἠξίῳ δ', εἴ τι μεμοίραται συνέσεως, φράζειν αὐτῷ τὴν πρόῤῥησιν τῆς ὄψεως. ὁ δὲ θαῤῥεῖν τε παρεκάλει, καὶ προσδοκᾶν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπολυθήσεσθαι τῶν δεσμῶν· τῦ βασιλέως ποθήσαντος αὐτῦ τὴν διακονίαν, καὶ πάλιν εἰς ταύτην αὐτὸν ἐπαναξοντος. καιρὸν γὰρ ἐσήμαινεν ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθῷ τὸν Θεὸν ἀνθρώποις παραχεῖν· ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ σπένδεται, καὶ πίστιν ἀνθρώποις καὶ φιλίαν ὁμηρεύει, διαλύων μὲν ἔχθρας, τὰ πάθη δὲ καὶ τὰς λύπας ἐξαίρων τοῖς προσφερομένοις αὐτὸν, καὶ πρὸς ἡδονὴν ὑποφέρων. τῦτον οὖν φῆς ἐκ τριῶν ἀποθλιβέντα βοτρύων χερσὶ ταῖς σαῖς προσέσθαι τὸν βασιλέα. καλὴν τοίνυν ἴσθι σοι τὴν ὄψιν γεγενημένην, καὶ προμηνύσασαν ἄφεσιν τῆς παρύσης ἀνάγκης ἐν τοσαύταις ἡμέραις, ἐξ ὅσων κλημάτων τὸν καιρὸν ἐτρύγησας κα-

confeſtim expertus eſt. Nam cuſtos carceris, diligentiam eius fidemque in iuſſis exſequendis perſpiciens atque formae dignitatem, vincula ei relaxauit, malumque leuius aliquanto reddidit ferendumque: quin et cibo meliore, quam reliquos vinctos, vti permiſit. Iis vero, qui in eadem erant calamitate, cum ab operum labore paululum reſpirarent, ſecum forte colloquentibus, vt ſolent miſeriarum ſimilitudine coniuncti, ſeque inuicem de cauſis condemnationis percunctantibus, pincerna Regis, ei valde charus, ab irato tamen in cuſtodiam detruſus, eademque cum Ioſepho ferendo vincula paulo illi familiarior factus eſt; eique (nam caeteros anteire intelligentia exiſtimabat) ſomnium viſum expoſuit, obſecrans vt praeſagium, ſi quod ſubeſſet, indicaret, querens quod ſuis ex Rege miſeriis ſolicitudinem etiam ex ſomniis numen adiecerit.

2. Aiebat igitur ſe per quietem vidiſſe tres vitis palmites et ex iis vuarum racemos e ſingulis enatos pendere, grandes iam et vindemiae maturos, eoſque ſe expreſſiſſe in poculum quod Regi erat in manu: et, cum muſtum eſſet percolatum, Regi porrexiſſe vt biberet, illumque benigne accepiſſe. Quod ergo viderat eiuſmodi eſſe oſtendebat: rogabat autem ipſum, ſi quam nactus eſſet intelligentiam, vt ei narraret ecquid viſum portenderet. Ille vero bono animo eſſe iuſſit, et intra triduum exſpectare liberationem e vinculis, Rege miniſterium eius deſiderante, eumque ad illud reuocaturo. Oſtendit enim vitis fructum Dei munere hominum in vtilitatem eſſe conceſſum: qui et illi offertur, fidemque inter homines et amicitiam conciliat; inimicitias quidem diluens, perturbationes et mœrores eo vtentibus diſcutiens, et ad voluptatem plurimum conferens. Hunc ais itaque manibus tuis ex tribus vuarum racemis expreſſum accepiſſe Regem. Scito igitur bonam tibi viſionem eſſe oblatam, quae praemonſtrat fore vt ex hac, quae te iam premit, miſeria eripiaris intra tot dies, ex quot palmitibus fructum vindemiaſti per ſomnos. Sed

τὰ τῆς ὕπνης. μέμνησο μέντοι τούτων πειραθεὶς τῆ προκαταγγείλαντός σοι τὰ ἀγαθὰ· καὶ γενόμενος ἐν ἐξουσία, μὴ περιΐδῃς ἡμᾶς ἐν οἷς καταλείψεις, πρὸς ἃ δεδηλώκαμεν ἀπερχόμενος. ἀδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες ἐν δεσμοῖς γεγόναμεν, ἀλλ' ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης τὰ τῶν κακούργων ὑπομένειν κατεκρίθημεν· ἀδὲ μετ' οἰκείας ἡδονῆς τὸν ταῦθ' ἡμᾶς ἐργασάμενον ὑβρίσαι θελήσαντες. τῷ μὲν οὖν οἰνοχόῳ χαίρειν κατὰ τὸ εἰκὸς ἀκούσαντι τοιαύτης τῆς τοῦ ὀνείρατος ἐξηγήσεως ὑπῆρχε, καὶ περιμένειν τῶν δεδηλωμένων τὴν τελευτήν.

γ'. Δῆλος δέ τις ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν τεταγμένος τοῦ βασιλέως, συνδεδεμένος τῷ οἰνοχόῳ, τοιαύτην ποιησαμένῳ τοῦ Ἰωσήπου περὶ τῆς ὄψεως ἐκείνου τὴν ἀπόφασιν, εὔελπις ὤν· καὶ γὰρ αὐτὸς ὄναρ ἦν τεθεαμένος· ἠξίωσε τὸν Ἰώσηπον φράσαι, τί κἀκείνῳ δηλῆν βούλεται τὰ διὰ τῆς παρελθούσης νυκτὸς ὀφθέντα. ἦν δὲ τοιαῦτα. τρία, φησὶ, κανὰ φέρειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐδόκει, δύο μὲν ἄρτων πλέα, τὸ δὲ τρίτον ὄψου τε καὶ ποικίλων βρωμάτων, οἷα βασιλεῦσι σκευάζεται· καταπταμένης δ' οἰωνοὺς ἅπαντα δαπανῆσαι, καὶ μηδένα λόγον αὐτοῦ ποιουμένης ἀποσοβοῦντος. καὶ ὁ μὲν ὁμοίαν τὴν πρόρρησιν ἔσεσθαι τῇ τοῦ οἰνοχόου προσεδόκα. ὁ δὲ Ἰώσηπος συμβαλὼν τῷ λογισμῷ τὸ ὄναρ, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπὼν, ὡς ἐβούλετ' ἂν ἀγαθῶν ἑρμηνευτὴς ὢν αὐτῷ γεγονέναι, καὶ οὐχ οἷων τὸ ὄναρ αὐτῷ δηλοῖ, λέγει, δύο τὰς πάσας ἔτι τοῦ ζῆν αὐτὸν ἔχειν ἡμέρας· τὰ γὰρ κανὰ τοῦτο σημαίνει· τῇ τρίτῃ δ' αὐτὸν ἀνασαυρωθέντα, βορὰν ἔσεσθαι πετεινοῖς, οὐδὲν ἀμύνειν ἑαυτῷ δυνάμενον. καὶ δὲ ταῦτα τέλος, ὅμοιον οἷς ὁ Ἰώσηπος εἶπεν, ἀμφοτέροις ἐλαβε. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ προειρημένῃ γενέθλιον τετελεκὼς ὁ βασιλεὺς, τὸν μὲν ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν ἀνεσαύρωσε· τὸν δὲ οἰνοχόον τῶν δεσμῶν ἀπολύσας, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑπηρεσίας κατέστησεν.

δ'. Ἰώσηπον δὲ διετῆ χρόνον τοῖς δεσμοῖς κακοπαθοῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὸ τοῦ οἰνοχόου κατὰ μνήμην τῶν προειρημένων ὠφελούμενον, ὁ Θεὸς ἀπέλυσε τῆς εἱρκτῆς, τοιαύτην αὐ-

fac, cum haec vera esse expertus fueris, mei memineris, hanc tibi felicitatem praedicentis: et in libertatem restitutus ne nos despexeris, quos hic conclusos relinques, ad ea quae praenunciauimus discedens. Non enim vt fontes in vincula fuimus coniecti, sed ob virtutem et modestiam ad maleficorum poenas subeundas damnati sumus: nolentes illum, qui nos huc compulit, nostrae voluptatis gratia contumelia afficere. Itaque pincerna (vt par erat) ex hoc somnii interpretamento gaudebat, et coniecturae euentum exspectabat.

3. Seruus autem alius quidam, Regis pistoribus praefectus, in vincula vna cum pincerna detrusus, cum talem Iosephus dedisset illius visionis interpretationem, spei plenus (nam et ipse etiam somnium viderat) rogat eum sibi indicaret, quidnam praeteritae noctis visio portenderet. erat autem huiusmodi. Tria, inquit, canistra super capite ferre videbar, duo quidem panibus plena, tertium obsonio et variis eduliis refertum, qualia regibus apparari solent: deuolantes autem alites absumpsisse omnia, ab ipso illas abigente nihil deterritas. Et ille quidem praesagium simile illius, quod contigit pincernae, exspectabat. Iosephus autem ratiocinando coniiciens de somnio, praefatusque quod mallet ei laetiorum esse interpretem quam quae somnium sibi praenunciaret, dicit, duos omnino vitae dies ipsi supersesse, (hoc enim significant canistra) tertio vero cruci suffixum alitibus fore cibum, et nequaquam sibi opitulari posse. Haec quidem vtrique accidêre similiter ac dixerat Iosephus. Nam die praedicta, cum natalitium suum Rex celebraret, praepositum pistoribus in crucem egit: pincernam autem e vinculis eximens pristino ministerio restituit.

4. Iosephum vero, cum duos ferme annos in vinculis mala toleraſſet, nihilque a pincerna ex praedictorum memoria iuuaretur, Deus ipse carcere liberauit, ta-

τῷ τὴν ἀπαλλαγὴν μηχανησάμενος. Φαραώθης ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὄψεις ἐνυπνίων θεασάμενος δύο, καὶ μετ' αὐτῶν τὴν ἑκατέρας ἐξήγησιν, ταύτης μὲν ἠμνημόνησε, τῶν δὲ ὀνειράτων κατέσχεν. ἀχθόμενος οὖν ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις· καὶ γὰρ ἐδόκει σκυθρωπὰ ταῦτ' αὐτῷ· συνεκάλει μεθ' ἡμέραν Αἰγυπτίων τοὺς λογιωτάτους, χρῄζων μαθεῖν τῶν ὀνειράτων τὴν κρίσιν. ἀπορούντων δ' ἐκείνων, ἔτι μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐταράττετο. τὸν δὲ οἰνοχόον ὁρῶντα τῷ Φαραώθῃ τὴν σύγχυσιν ὑπέρχεται μνήμη τῷ Ἰωσήπῃ, καὶ τῆς περὶ τῶν ὀνειράτων συνέσεως. καὶ προσελθὼν ἐμήνυσεν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον, τήν τε ὄψιν ἣν αὐτὸς εἶδεν ἐν τῇ εἱρκτῇ, καὶ τὸ ἀποβὰν ἐκείνῳ Φράσαντος· ὅτι τε σαυρωθείη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν, κἀκείνῳ τοῦτο συμβαίη κατὰ ἐξήγησιν ὀνείρατος, Ἰωσήπου προειπόντος. δεδέσθαι δὲ τοῦτον μὲν ὑπὸ Πετεφρῇ τῷ ἐπὶ τῶν μαγείρων, ὡς δοῦλον· λέγει δὲ αὐτὸν Ἑβραίων ἐν ὀλίγοις εἶναι γένους, ἅμα καὶ τῆς τοῦ πατρὸς δόξης. τοῦτον οὖν μεταπεμψάμενος, καὶ μὴ διὰ τὴν ἄρτι κακοπραγίαν αὐτῷ καταγνούς, μαθήσῃ τὰ ὑπὸ τῶν ὀνειράτων σοι δηλούμενα. κελεύσαντος οὖν τοῦ βασιλέως εἰς ὄψιν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον παραγαγεῖν· τὸν μὲν ἤκουσιν ἄγοντες οἱ κεκελευσμένοι, τημελήσαντες κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως.

ε'. Ὁ δὲ, τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος, "ὦ νεανία, Φη-"σίν· σὺ γάρ μοι νῦν ἄριστος καὶ σύνεσιν ἱκανώτατος ὑπὸ "οἰκέτου τοῦ μὴ μεμαρτύρησαι· τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν, ὧν καὶ "τούτῳ μεταδέδωκας, ἀξίωσον κἀμὲ, Φράσας ὅσα μοι κα-"τὰ τοὺς ὕπνους ὀνείρατων ὄψεις προδηλοῦσι. βούλομαι δέ σε "μηδὲν ὑποστελλόμενον φόβῳ κολακεῦσαι λόγῳ ψευδεῖ καὶ "τῷ πρὸς ἡδονὴν, ἂν ταληθὲς σκυθρωπότερον ᾖ. ἔδοξα "γὰρ παρὰ ποταμὸν βαδίζων βόας ἰδεῖν εὐτραφεῖς ἅμα "καὶ μεγέθει διαφερούσας, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ τοῦ νά-"ματος χωρεῖν ἐπὶ τὸ ἕλος· ἄλλας δὲ ταύταις τὸν ἀριθμὸν "παραπλησίας ἐκ τοῦ ἕλους ὑπαντῆσαι, λίαν κατισχνωμένας "καὶ δεινὰς ὁραθῆναι, αἳ κατεσθίουσαι τὰς εὐτραφεῖς καὶ

lem ei viam ad liberationem muniens. Pharaothes rex, cum ſub eandem noctem in ſomniis duas viſiones vidiſſet, pariterque vtriuſque interpretationem; huius quidem oblitus eſt, illas vero memoria tenuit. Grauatus igitur iis quae conſpexerat, (nam et triſtia ei videbantur) prima luce conuocauit Ægyptiorum ſapientiſſimos, ſcire deſiderans quid ſibi velint ſomnia. Haeſitantibus autem illis, tanto magis Rex turbabatur. At pincernam, cum animaduertiſſet Regem ſomniis confuſum, ſubit recordatio Ioſephi, eiuſque in ſomniis enarrandis intelligentiae. Regeque adito, indicauit ei de Ioſepho, et de viſione in carcere ſibi oblata, eiuſque euentu iuxta illius interpretationem: quodque eadem die piſtorum praepoſitus cruci ſuffixus fuerit, idque ei contigerit iuxta ſomnii enarrationem, praedicente Ioſepho. ipſum autem a Petephre quidem coquorum praefecto vinctum eſſe, eius vtpote ſeruum; at dicit ſemet cum paucis Hebraeum eſſe genere, atque patre claro natum. Hunc igitur ſi accerſiueris nec propter mala, quae iam patitur, deſpexeris, diſcere licet quae tibi praenunciant ſomnia. Rege itaque iubente vt coram ſiſteretur Ioſephus; veniunt quidem non multo poſt quibus id negotii datum erat, eum adducentes, curatum et ornatum, prout iis Rex mandauerat.

5. Ille vero, eum dextra prehendens, inquit, "O "iuuenis (tibi enim ſeruus meus optimi pariter ac rerum "intelligentiſſimi teſtimonium dedit) fac me etiam eo"rundem bonorum participem, quibus et iſtum impertiviſti, enarrando praeſagia ſomniorum quae mihi per "quietem obtigerunt. Hoc autem volo, ne quid ſup"primas, oratione ad gratiam aut voluptatem ficta adu"lando, ſi paulo horridior ſit veritatis aſpectus. Nam "viſus ſum mihi, ſecundum flumen inambulanti, vide"re boues, benè ſaginatas et magnitudine praeſtantes, "ſeptem numero, a fluento ad paludes gradientes: alias "vero totidem numero è paludibus iis obuiam factas, "macie valde extenuatas ac viſu fœdas; quae, cum

"μεγάλως ἀδὴν ἀφελοῦντο, χαλεπῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τετρυ-
"χωμέναι. μετὰ δὲ ταύτην τὴν ὄψιν διεγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπ-
"νου, καὶ τεταραγμένος, καὶ τί ποτ' εἴη τὸ φάντασμα παρ'
"ἐμαυτῷ σκοπῶν, καταφέρομαι πάλιν εἰς ὕπνον· καὶ δεύ-
"τερον ὄναρ ὁρῶ πολὺ τοῦ προτέρου θαυμασιώτερον, ὅ με
"καὶ μᾶλλον ἐκφοβεῖ καὶ ταράττει. στάχυας ἑπτὰ ἐώρων
"ἀπὸ μιᾶς ῥίζης ἐκφυέντας, καρηβαρῦντας ἤδη καὶ κεκλι-
"μένους ὑπὸ τοῦ καρποῦ καὶ τῆς πρὸς ἀμητὸν ὥρας· καὶ τέ-
"τοις ἑτέρους ἑπτὰ στάχυας πλησίον, λιφερνοῦντας καὶ ἀθε-
"νεῖς ὑπὸ ἀδροσίας, οἳ δαπανᾶν καὶ κατεσθίειν τοὺς ὡραίους
"τραπέντες ἔκπληξίν μοι παρέσχον.

ς'. Ἰώσηπος δὲ ὑπολαβών, "ὁ ὄνειρος μὲν ὅτος, εἶπεν,
"ὦ βασιλεῦ, καθάπερ ἐν δυσὶ μορφαῖς ὀφθεὶς, μίαν καὶ τὴν
"αὐτὴν ἀποσημαίνει τελευτὴν τῶν ἐσομένων. τό, τε γὰρ τὰς
"βῶς ἰδεῖν, ζῶον ἐπ' ἀρότρῳ πονεῖν γεγενημένον, ὑπὸ τῶν
"χειρόνων κατεσθιομένας, καὶ οἱ στάχυες ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων
"δαπανώμενοι, λιμὸν Αἰγύπτῳ καὶ ἀκαρπίαν ἐπὶ τοσαῦτα
"προκαταγγέλλουσιν ἔτη, τοῖς ἴσοις πρότερον εὐδαιμονήσα-
"σιν· ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν τῶν ἐτῶν ὑπὸ τῆς μετὰ τοσῦ-
"τον ἀριθμὸν ἴσον ἀφορίας ὑπαναλωθῆναι. γενήσεται δ' ἡ
"σπάνις τῶν ἀναγκαίων σφόδρα δυσκατόρθωτος. σημεῖον
"δὲ, αἱ γὰρ κατισχνωμέναι βόες δαπανήσασαι τὰς πρώτας
"νας οὐκ ἴσχυσαν κορεσθῆναι. ὁ μέν τοι Θεὸς οὐκ ἐπὶ τῷ λυ-
"πεῖν τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις προδείκνυσιν· ἀλλ' ὅ-
"πως προεγνωκότες κρείττοσι συνέσει ποιῶνται τὰς πείρας
"τῶν κατηγγελμένων. σὺ τοίνυν ταμιευσάμενος τἀγαθὰ
"τὰ κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον γενησόμενα, ποιήσεις ἀνεν-
"άθητον Αἰγυπτίοις τὴν ἐπελευσομένην συμφοράν.

ζ'. Θαυμάσαντος δὲ τῷ βασιλέως τὴν φρόνησιν καὶ τὴν
σοφίαν τῷ Ἰωσήπῳ, καὶ πυθομένῳ τίνα καὶ τρόπον ἂν προοι-
κονομήσειεν ἐν τοῖς τῆς εὐετηρίας καιροῖς τὰ περὶ τῶν μετὰ
ταύτην. ὡς ἂν ἐλαφρότερα γένοιτο τὰ τῆς ἀφορίας· ὑπε-
τίθετο καὶ συνεβούλευε φειδῶ ποιεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν, καὶ μὴ
κατὰ περιουσίαν αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιτρέπειν·

"deuoraſſent ſeptem illas bene paſtas et magnas, nihil "profecerunt, miſere à fame attritae. Poſt hanc viſio- "nem experrectus è ſomno et turbatus, mecumque re- "putans quid ſibi velit haec rerum imago, ſopore op- "preſſus rurſum obdormiui; et ſecundum video ſomnium "priori multo mirabilius, quod me magis etiam exter- "ret perturbatque. Spicas ſeptem videre viſus ſum ab "vna radice enatas, capita iam graues frugis pondere "ciuſque maturitate inclinatas, vicinas etiam alias pari "numero ſpicas, pauperes et prae ſiccitate graciles et "infirmas, quae conuerſae ad conſumendas et comedon- "das ſpicas ſpecioſas attonitum me reddiderunt.

6. Ad haec Ioſephus reſpondens, ait, "ſomnium "quidem, iſtud, ô Rex, duplici licet ſpecie viſum, "vnum tamen et eundem futurorum euentum ſignifi- "cat. Nam quod boues conſpexeris, animal aratri la- "bori natum, ab exilioribus deuoratas, et ſpicae à de- "terioribus abſumptae, tot annorum famem et ſterilita- "tem Ægypto praenunciant, quot felicitatis praeceſſe- "rint; horumque frugum vbertatem à totidem ſequen- "tium ſterilitate abſumendam. Erit autem tanta rerum "neceſſariarum inopia, vt ei difficulter ſubueniri poſ- "ſit. id quod inde coniicio, quia macrae boues, deuo- "ratis pinguibus, ſatiari non potuerint. Deus certe "hominibus futura praedicit, non vt eos terreat et con- "triſtet; ſed vt ea praeſcientes prudentia, cum aduene- "rint praenunciata, leuiora faciant. Tu ergo, ſi prio- "ris temporis prouentus ſepoſueris et diſpenſaueris, in- "ſequentem penuriam Ægyptii non ſentient.

7. Rege autem admirante Ioſephi prudentiam et ſa- pientiam, atque percontante quonam modo eſſet in fu- turum proſpiciendum vbertatis tempore, quo tolerabi- lior fieret ventura ſterilitas: ſubiecit ſuaſitque, frugum parſimoniam adhibendam eſſe, et non ad affluentiam vſque Ægyptios: iis vti permitteret, ſed quantum ad luxuriam ſolent ex abundanti expendere, illud in ne-

ἀλλ' ὅσον ἂν κατὰ τρυφὴν ἀναλώσωσιν ἐκ περισσοῦ, ταῦτα τηρεῖν εἰς τὸν τῆς ἐνδείας καιρόν. ἀποτίθεσθαί τε παρῄνει λαμβάνοντα τὸν σῖτον παρὰ τῶν γεωργῶν, τὰ διαρκῆ μόνον εἰς διατροφὴν χορηγοῦντα. Φαραώθης δὲ ἀμφοτέρων θαυμάσας Ἰώσηπον, τῆς τε κρίσεως τοῦ ὀνείρατος καὶ τῆς συμβουλίας, αὐτῷ τὴν οἰκονομίαν παραδίδωσιν, ὥστε πράττειν ἃ καὶ τῷ πλήθει τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέροντα ὑπολαμβάνει· τὸν ἐξευρόντα τὴν τοῦ πράγματος ὁδὸν καὶ προσάτην ἄριστον αὐτῆς ὑπολαβὼν γενήσεσθαι. ὁ δὲ, ταύτης αὐτῷ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως δοθείσης, σφραγῖδί τε χρῆσθαι τῇ αὐτοῦ καὶ πορφύραν ἐνδύσασθαι, διὰ τῆς γῆς ἁπάσης ἐλαύνων ἐφ' ἅρματος, ἤγε τὸν σῖτον παρὰ τῶν γεωργῶν, τὸν ἀρκοῦντα πρός τε σπόρον καὶ διατροφὴν ἑκάστοις ἀπομετρῶν· μαθεῖν σημαίνων τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς ταῦτα ἔπρασσε.

ΚΕΦ. ς'.

Πῶς ὁ Ἰώσηπος ἐπίσημος γενόμενος ἐν Αἰγύπτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

Τριακοστὸν δὲ ἔτος ἦδη τῆς ἡλικίας αὐτῷ διεληλύθη, καὶ τιμῆς ἁπάσης ἀπέλαυε παρὰ τοῦ βασιλέως· καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν Ψοθομφάνηχον, ἐπιδοὺς αὐτοῦ πρὸς τὸ παράδοξον τῆς συνέσεως. σημαίνει γὰρ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. γαμεῖ τε καὶ γάμον ἀξιολογώτατον· ἄγεται γὰρ Πετεφρῆ θυγατέρα τῶν ἐν Ἡλιουπόλει ἱερέων, συμπράξαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, ἔτι παρθένον, Ἀσανέθην ὀνόματι. ἐκ ταύτης δὲ καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται πρὸ τῆς ἀκαρπίας. Μανασσῆς μὲν ὁ πρεσβύτερος· σημαίνει δ' ἐπιλῆθον, διὰ τὸ εὐδαιμονήσαντα λήθην εὑρεσθαι τῶν ἀτυχημάτων. ὁ δὲ νεώτερος Ἐφραΐμης· ἀποδιδοὺς δὲ τοῦτο σημαίνει, διὰ τὸ ἀποδοθῆναι αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν προγόνων. τῆς δὲ Αἰγύπτου κατὰ τὴν Ἰωσήπου τῶν ὀνειράτων ἐξήγησιν μακαριστῶς ἔτη ἑπτὰ διαγούσης, ὁ λιμὸς ἥπτετο τῷ ὀγδόῳ ἤδη· καὶ,

ceſſitatis tempora reſeruandum. Quin et hortabatur, vt frumentum ab agricolis acceptum in horrea recondi curaret, tantumque duntaxat vnicuique ſuppeditari quantum ſat eſſet ad victum. Pharaothes autem, Ioſephum ob vtrumque, tam ſomnii interpretationem quam conſilium, admiratus, ipſum huic diſpenſationi praeficit, vt ægeret quaecunque vel populo Ægyptiorum vel Regi in rem eſſe exiſtimaret: conſilii auctorem maxime idoneum eſſe ratus ad id ipſum exſequendum. Ille vero, hac poteſtate à Rege auctus, vt et eius ſignaculo vteretur et purpuram geſtaret, curru per vniuerſam Ægyptum vectus, frumentum abducit ab agricolis, tantum inde ſingulis dimetiens quantum ad ſementem atque alimentum ſufficeret: nemini rationem reddens, cur ita faceret.

CAP. VI.

Quomodo Ioſephus in Ægypto inclaruit, fratreſque ſibi ſubiectos habuit.

ÆTatis annum trigeſimum iam exegerat, omnique honore cumulatur à Rege, qui et illum ob incredibilem prudentiam Pſothomphanechum cognominauit. ſignificat autem hoc nomen occultorum detectorem. Sed et coniugium nactus eſt honoratiſſimum. nam in matrimonium accepit Petephrae, vnius ex ſacerdotibus Heliopolitanis, filiam, adhuc virginem, nomine Aſanetham, Rege has illi conciliante nuptias. Ex hac vero et liberi ei nati ſunt, ante agrorum ſterilitatem. natu quidem grandior erat Manaſſes: quod nomen idem valet ac oblitus, quia ſcilicet ad felicitatem euectus in calamitatum venerit obliuionem. Ephraimes vero iunior, quo ſignificatur reſtitutus, quia redditus fuerit maiorum ſuorum libertati. Cum autem Ægyptus, iuxta Ioſephi enarrationem ſomniorum, ſeptennii ſpatium feliciter exegiſſet,

διὰ τὸ μὴ προσδηλωθῆναι τὸν ἀδελφὸν, ἐπιπεσεῖν τὸ κακὸν, πονήμενοι χαλεπῶς πάντες ὑπ' αὐτῷ, εἰς τὰς τῦ βασιλέως θύρας συνέβησαν. ὁ δὲ Ἰώσηπον ἐκάλει· κἀκεῖνος τὸν σῖτον αὐτοῖς ἀπεδίδοτο, γεγενημένος σωτὴρ ὁμολογημένως τῦ πλήθυς. καὶ τὴν ἀγορὰν ἐ τοῖς ἐγχωρίοις πρῶτον μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις ὠνεῖσθαι παρῆν· πάντας ἀνθρώπυς κατὰ συγγένειαν ἀξιῶντος ἐπικυρίας τυγχάνειν Ἰωσήπυ παρὰ τῶν εὐδαιμονίᾳ χρωμένων.

β'. Πέμπει δὴ καὶ Ἰάκωβος, τῆς Χαναναίας δεινῶς ἐκτετευχωμένης· πάσης γὰρ ἥψατο τῆς ἠπείρυ τὸ δεινόν· πὰς υἱὰς ἅπαντας εἰς τὴν Αἴγυπτον ὠνησομένυς σῖτον, πεσυσμένος ἐφεῖσθαι τὴν ἀγορὰν καὶ ξένοις. μόνον δὲ κατέχε Βενιαμὶν ἐκ Ραχήλης αὐτῷ γεγονότα, ὁμομήτριον δὲ τῷ Ἰωσήπῳ. οἱ μὲν οὖν, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντες, ἐντύγχανον τῷ Ἰωσήπῳ, χρήζοντες ἀγορᾶς. ἡδὺ γὰρ ἦν, ὃ μὴ μετὰ γνώμης ἐπράττετο τῆς ἐκείυ· καὶ γὰρ τὸ θεραπεῦσαι τὸν βασιλέα τότε χρήσιμον ἐγίνετο τοῖς ἀνθρώποις, ὅτε καὶ τῆς Ἰωσήπυ τιμῆς ἐπιμεληθεῖεν. ὁ δὲ γνωρίσας τὺς ἀδελφὺς, ἡδὺ ἐνθυμυμένυς περὶ αὐτῦ· διὰ τὸ μειράκιον μὲν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι, εἰς τῦτο δὲ προελθεῖν τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν χαρακτήρων ἐνηλλαγμένων ἀγνώριστος αὐτοῖς εἶναι, τῷ δὲ μεγέθει τῦ ἀξιώματος ἡδὺ εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν αὐτῦ δυναμένος· διεπείραζεν ὡς ἔχοιεν γνώμης περὶ τῶν ὅλων. τόν τε γὰρ σῖτον αὐτοῖς ἐκ ἀπεδίδοτο, κατασκόπυς τε τῶν βασιλέως πραγμάτων ἔλεγεν ἥκειν· καὶ πολλαχόθεν μὲν αὐτὺς συνεληλυθέναι, προφασίζεσθαι δὲ συγγένειαν· ἐ γὰρ εἶναι δυνατὸν ἀνδρὶ ἰδιώτῃ τριάτυς παῖδας καὶ τὰς μορφὰς ἅπως ἐπιφανεῖς ἐκτεαφῆναι, δυσκόλυ καὶ βασιλεῦσιν ὕπης τῆς τοιαύτης καθεστηκυίας. ὑπὲρ δὲ τῦ γνῶναι τὰ κατὰ τὸν πατέρα, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ μετὰ τὴν ἰδίαν ἀπαλλαγήν, τεῶν ἐπεφάττε, μαθεῖν τε βυλόμενος καὶ τὸ περὶ Βενιαμὶν τὸν ἀδελφόν· ἐδόκει γὰρ μὴ κἀκείνου, ὁμοίως οἷς πὶς αὐτὸν ἐτόλμησαν, εἶεν ἀπεσκευασμένοι τῆς γένυς.

γ'. Οἱ δ' ἦσαν ἐν ταραχῇ καὶ φόβῳ, καὶ κίνδυνον τὸν

anno demum octauo eam inuasit fames; et, quod malum improuisum illis acciderat, vniuersi eo grauiter laborantes Regis ad fores confluebant. Ille vero Iosephum accersit; qui frumenta illis assignabat, factus ex confesso populi seruator. Nec solum istius regionis incolis forum aperuit, sed etiam exteris vendere paratus erat: aequum esse existimante Iosepho, vt omnibus hominibus, propter suam inter se cognationem, subueniretur ab iis, qui in abundantia viuunt.

2. Mittit igitur et Iacobus, Chananaea a fame graviter vexata, (terram enim omnem continentem inuaserat haec calamitas) omnes suos filios in Ægyptum, ad frumentum coëmendum, cum cognouisset, quod et exteris eo foro uti liceret: solum Beniaminem secum retinens, quem ex Rachela susceperat, vterinum Iosephi fratrem. At enim illi, vt in Ægyptum venere, Iosephum adeunt, mercatum sibi permitti rogantes. nihil enim erat, nisi quod ex ipsius voluntate gerebatur; et tum demum regem coluisse hominibus proderat, cum iis curae esset Iosepho honorem habere. Ille, agnitis fratribus, nihil minus quam de se cogitantibus (nam iuuenis admodum ab eis abscesserat, et iam ad istam aetatem pervenerat, vt, mutatis faciei lineamentis, ipse ab eis non agnosceretur, praesertim cum de eo in tanta dignitate constituto ne minimum quidem suspicari potuerint) tentandum existimauit, quidnam voluntatis in omnibus haberent. Nam et frumentum eis negauit, dixitque eos ad res Regis explorandas veniisse: ipsosque quidem e diuersis regionibus conueniisse, cognationem vero simulare: vix enim fieri posse, vt homo priuatus tot filios ac forma adeo egregios educaret, cum et regibus raro liceat esse tam beatis. Haec autem sibi agenda esse voluit, vt de patris statu certius cognosceret, et quid illi acciderit, ex quo ipse discesserat; scire etiam volens, quid de Beniamine sit factum: veritus enim erat, ne ipsum etiam, paria ac in se audendo, de medio sustulerint.

3. Illi autem perturbati erant et timore perculsi, ma-

μέγιστον αὐτοῖς ἐπηρτῆσθαι νομίζοντες, καὶ μηδὲν περὶ τὸν ἀδελφὸν κατὰ νοῦν λαμβάνοντες· καταράντες τε πρὸς τὰς αἰτίας ἀπελογοῦντο. Ρουβήλου προηγορεύοντος, ὃς ἦν πρεσβύτατος αὐτῶν· "Ἡμεῖς γάρ, εἶπεν, ὦ κατ' ἀδικίαν δεῦρ' ἤλθομεν, οὐδὲ κακουργήσοντες τὰ βασιλέως πράγματα· σωθῆναι δὲ χρῄζοντες, καὶ καταφυγὴν τῶν ἐπεχόντων τὴν χώραν ἡμῶν κακῶν τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν ὑπολαβόντες· ἃς οὐχὶ πολίταις μόνον τοῖς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ξένοις ἡκούομεν τὴν ἀγορὰν τῶν σίτων προτεθεικέναι, πᾶσι τὸ σώζεσθαι τοῖς δεομένοις παρέχειν διϊσχυρικότας. ὅτι δ' ἐσμὲν ἀδελφοὶ καὶ κοινὸν ἡμῖν αἷμα, φανερὸν μὲν καὶ τῆς μορφῆς τὸ οἰκεῖον καὶ μὴ πολὺ παρηλλαγμένον ποιεῖ. πατὴρ δ' ἐστὶν ἡμῖν Ἰάκωβος, ἀνὴρ Ἑβραῖος, ᾧ γενόμεθα δώδεκα παῖδες ἐκ γυναικῶν τεσσάρων, ὧν πάντων περιόντων ἦμεν εὐδαίμονες· ἀποθανόντος δὲ ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν Ἰωσήπου, τὰ πράγματ' ἡμῖν ἐπὶ τὸ χεῖρον μετέβαλεν. ὅ, τε γὰρ πατὴρ μακρὸν ἐπ' αὐτῷ πένθος ἤρτηται, καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τε τῆς ἐπὶ τῷ τεθνηκότι συμφορᾶς, καὶ τῆς τῶν πρεσβύτων ταλαιπωρίας κακοπαθοῦμεν· ἥκομέν τε νῦν ἐπ' ἀγορὰν σίτου, τήν τε τοῦ πατρὸς ἐπιμέλειαν καὶ τὴν κατὰ τὸν οἶκον πρόνοιαν Βενιαμὶν τῷ νεωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν πεπιστευκότες. δύνασαι δὲ πέμψας εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον μαθεῖν, εἴ τι ψευδὲς ἐστι τῶν λεγομένων.

δ'. Καὶ Ρούβηλος μὲν τοιοῦτος ἐπειρᾶτο πείθειν τὸν Ἰώσηπον περὶ αὐτῶν τὰ ἀμείνω φρονῆσαι. ὁ δὲ, τὸν Ἰάκωβον ζῶντα μαθὼν καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἀπολωλότα, τότε μὲν εἰς τὴν εἰρκτὴν αὐτοὺς, ὡς ἐπὶ χολῆς βασανίσων, ἐνέβαλεν· τῇ δὲ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν προαγαγὼν αὐτοὺς, "ἐπεί, φησὶ, "δυνήσεσθε, μήτ' ἐπὶ κακουργίᾳ τῶν βασιλέως ἥκειν πραγμάτων, εἶναί τε ἀδελφοὶ, καὶ πατρὸς ἕ λέγετε, πείσετ' ἄν "μοι ταῦθ' ὕτως ἔχειν, εἰ καταλίποιτε μὲν ἐξ αὐτῶν ἕνα παρ' "ἐμοὶ, μηδὲν ὑβριστικὸν πεισόμενον· ἀποκομίσαντες δὲ τὸν "σῖτον πρὸς τὸν πατέρα, πάλιν ἔλθοιτε πρὸς ἐμὲ, τὸν ἀδελ"φὸν, ὃν καταλιπεῖν ἐκεῖ φατὲ, μεθ' ἑαυτῶν ἄγοντες. τοῦτο

ximum quidem periculum sibimet imminere existimantes, nihilque de fratre secum in animo cogitantes: paululum vero compositi ad singula, praeloquente Rubelo natu maximo, responderunt. "Nos quidem, inquit, ne"que vt iniuria aliquem afficeremus, neque Regi da"mnum aliquod illaturi, huc venimus; sed vt a malis "seruaremur expetentes, ratique in vestra humanitate "refugium habere a calamitatibus, quae patriam no"stram affligunt; quos non solum ciuibus vestris sed et "exteris frumentum venale proposuisse audiuimus, eo "vobis constituto, vt omnes, quibus salute opus est, "saluos praestaretis. Fratres autem nos esse et ex eodem "sanguine, indicio quidem est, quod forma cuique pro"pria sit cum exigua ab inuicem dissimilitudine. Pater "nobis est Iacobus, vir Hebraeus, cui duodecim nati "sumus liberi ex quatuor mulieribus, qui cum omnes "essent superstites, satis feliciter egimus: verum, Io"sepho, vno e fratribus exstincto, res nostrae iam inde "in peius lapsae sunt. Nam et patrem ex eo luctus "cepit perpetuus, et nos ex defuncti calamitate ac se"nis miseria affligimur. Et nunc venimus ad emen"dum commeatum, Beniamini fratrum natu minimo "mandantes, vt patrem diligenter curaret ac res dome"sticas administraret. Potes autem, nostram ad do"mum mittendo, pro certo scire an quid falsi narraue"rimus.

4. Et Rubelus quidem huiusmodi verbis tentabat persuadere Iosepho, vt de eis melius sentiret. Ille vero, comperiens Iacobum in viuis esse, fratremque Beniaminem non periisse; tunc quidem eos in custodiam coniiciebat, tamquam per otium quaestioni admoturus. Tertio vero die eos educens, "quoniam, inquit, "asseueratis vos non venisse ad res Regis laedendas, "fratresque esse, et ex eo patre cuius esse dicitis, fa"cietis mihi fidem haec ita se habere, si quidem vnum "ex vobis apud me reliqueritis, nihil contumeliae pas"surum; frumentumque ad patrem exportantes, rursum

"γὰρ ἔσαι πίστωμα τῆς ἀληθείας". οἱ δ' ἐν μείζοσι κακοῖς ἦσαν, ἔκλαιόν τε, καὶ συνεχῶς πρὸς ἀλλήλας ἀνωλοφύροντο τὴν Ιωσήπου συμφοράν· ὡς διὰ τὰ κατ' ἐκείνου βουλευθέντα, τιμωροῦντος αὐτοὺς τῷ Θεῷ, τούτοις περιπέσοιεν. Ρούβηλος δὲ πολὺς ἦν ἐπιπλήττων αὐτοὺς τῆς μετανοίας, ἐξ ἧς ὄφελος οὐδὲν Ιωσήπῳ γίνεται· φέρειν δ' αὐτοὺς πάντα, τι καὶ πάθοιεν, κατ' ἐκδικίαν ἐκείνου δρῶντος αὐτὰ τῷ Θεῷ, καρτερῶς ἠξίου. ταῦτα δ' ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἡγούμενοι τὸν Ιώσηπον γλώττης τῆς αὐτῶν συνίειναι· κατήφεια δὲ πάντας εἶχε πρὸς τοὺς Ρουβήλου λόγους καὶ τῶν πραγμάτων μετάμελος, ὥσπερ ἐκ αὐτῶν ταῦτα ψηφισαμένων, ἐφ' οἷς δίκαιον ἦν κρίνειν τὸν Θεὸν κολαζόμενοι. βλέπων δ' ὅτως ἀμηχανοῦντας αὐτοὺς ὁ Ιώσηπος, ὑπὸ τοῦ πάθους εἰς δάκρυα πρόπιπτε, καὶ μὴ βουλόμενος τοῖς ἀδελφοῖς γενέσθαι καταφανὴς, ὑπεχώρει. καὶ διαλιπών, πάλιν ἦκε πρὸς αὐτούς. καὶ Συμεῶνα καταλαβὼν ὅμηρον τῆς ἐπανόδου τῶν ἀδελφῶν γενησόμενον, ἐκείνους μεταλαβόντας τῆς ἀγορᾶς τοῦ σίτου προσέταξεν ἀπιέναι· κελεύσας τὸν ὑπηρέτην ταμιεῖον, ὃ πρὸς τὴν αὐτὴν εἶναι τοῦ σίτου κομιζόντες, κρύφα τοῖς φορτίοις ἐνθέντα, ἀπολύειν κἀκεῖνο κομίζοντας. καὶ ὁ μὲν τὰ ἐντεταλμένα ἔπραττεν.

ε'. Οἱ δὲ Ιακώβου παῖδες, ἐλθόντες εἰς τὴν Χαναναίαν, ἀπήγγελλον τῷ πατρὶ τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον αὐτοῖς συμβάντα· καὶ ὅτι κατάσκοποι δόξειαν ἀφῖχθαι τοῦ βασιλέως, καὶ λέγοντες ἀδελφοί τε εἶναι, καὶ τὸν ἑνδέκατον οἴκοι καταλιπεῖν παρὰ τῷ πατρὶ, ἀπιστηθεῖεν, ὡς καταλίποιέν τε Συμεῶνα παρὰ τῷ τραπεζῶ, μέχρι Βενιαμὶν αὐτὸς ἀφικοῖτο, πίστις αὐτῷ τῶν εἰρημένων παρ' αὐτῶν γένηται· ἠξίουν τε τὸν πατέρα, μηδὲν φοβηθέντα, πέμπειν σὺν αὐτοῖς τὸν νεανίσκον. Ιακώβῳ δὲ οὐδὲν ἤρεσκε τῶν τοῖς υἱοῖς πεπραγμένων· καὶ πρὸς τὴν Συμεῶνος δὲ κατοχὴν λυπηρῶς φέρων, ἀνόητον ἡγεῖτο προσωθεῖναι καὶ τὸν Βενιαμίν. καὶ ὁ μὲν οὐδὲ Ρουβήλου δεομένου, καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας ἀντιδιδόντος· ἵν' εἴ τι πάθοι Βενιαμὶν κατὰ τὴν ἀποδημίαν, ἀποκτείνειεν αὐτοὺς ὁ πάπ-

"ad me reuertamini, fratrem, quem illic relictum esse "dicitis, vobiscum adducentes. hoc enim veritati erit "argumento". Illi vero eo magis in malis erant; atque lacrymabant, ac frequenter inter se deplorabant calamitatem Iosephi, quasi ob ea quae in illum excogitauerant, poenas ab eis repetente Deo, in has miserias inciderint. Multus autem erat Rubelus in increpando seram eorum poenitentiam, quae Iosepho ad nullam rem vtilis erat: illos vero obsecrabat, vt mala quaecunque paterentur forti animo ferrent, cum illa immiserit Deus, vt iniuriam fratri factam vlcisceretur. Haec autem inter se colloquuti sunt, linguam suam Iosepho non intellectam credentes. Omnes vero incessit moeror ex Rubeli sermone et factorum poenitentia, vt qui haec secum non reputassent, pro quibus poenas luentes Deum iustum esse iudicabant. Iosephus autem, eos in has anguſtias adductos cernens, in lacrymas prorumpebat: nolensque vt a fratribus obseruaretur, semet subduxit: ac, paruo tempore interiecto, ad eos reuertitur. Atque tum retento Symeone, vt qui obses esset dum fratres redirent: iussit eos domum abire, vbi primum frumentum in foro sibimet comparassent; seruo mandans, vt pecunia, quam ad frumentum emendum attulerant, clam in sarcinas repositа, eos cum illa dimitteret. Et ille quidem imperata fecit.

5. Iacobi autem filii, vbi in Chananaeam peruenerunt, patri omnia, quae in Ægypto illis acciderant, nunciauerunt, et quod pro exploratoribus Regis habiti fuerint, quumque dicerent fratres se esse, et vndecimum domi relictum apud patrem, non persuaserint; vtque Symeonem reliquerint apud Praefidem, donec Beniamin, illuc profectus, verbis eorum fidem adstrueret: atque patrem orabant, vt nihil metuens fratrem cum illis dimitteret. Iacobo vero displicuit quicquid fecerant filii; atque aegre ferens Symeonem illic detentum, insipientis esse putabat Beniaminem etiam his malis adiicere. Et ille ne quidem Rubeli supplicantis, suosque

πος· πείθεται τοῖς λόγοις. οἱ δὲ ἠπόρουν ἐπὶ τοῖς κακοῖς καὶ μᾶλλον αὐτὺς ἐτάραττε τὰργύριον ἐν τοῖς σακίοις τοῦ σίτου κατακεκρυμμένον εὑρεθέν. τοῦ δὲ σίτου τοῦ κομισθέντος ὑπ' αὐτῶν ἐπιλείποντος, καὶ τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἁπτομένου, βιαζομένης αὐτὸν τῆς ἀνάγκης, ὁ Ἰάκωβος ἐκπέμπειν ἐγίνωσκε τὸν Βενιαμὶν μετὰ τῶν ἀδελφῶν· ἐ γὰρ ἦν αὐτοῖς εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν μὴ μετὰ τῶν ἐπηγγελμένων ἀπερχομένους. καὶ τῇ πάθει οὖν χείρονος καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένῃ, καὶ τῶν υἱῶν δεομένων, ἐκ εἶχεν ὅ, τι χρήσαιτο τοῖς παρεῦσιν. Ἰούδα δὲ, τολμηρῇ τἄλλα τὴν φύσιν ἀνδρὸς, χρησαμένου πρὸς αὐτὸν παῤῥησίᾳ· ὡς ἐ προσῆκον μὲν αὐτὸν περὶ τἀδελφῆ δεδιέναι, ἐδὲ τάτυχὸν δι' ὑποψίας λαμβάνειν, πραχθήσεται γὰρ ἐδὲν τῶν περὶ τὸν ἀδελφὸν, ᾧ μὴ παρέσαι ὁ Θεὸς, τῆτο δὲ συμβήσεσθαι πάντως καὶ παρ' αὐτῷ μένοντι, φανερὰν δ' ἦτως αὐτῶν ἀπώλειαν μὴ καταδικάζειν, μηδὲ τὴν ἐκ Φαραώθ τῆς τροφῆς εὐπορίαν αὐτὺς ἀφαιρεῖσθαι ἀλόγῳ περὶ τῆ παιδὸς δέει, Φροντίζειν δὲ καὶ τῆς Συμεῶνος σωτηρίας, μὴ Φειδοῖ τῆς Βενιαμὶν ἀποδημίας ἐκεῖνος ἀπολῆται· πιςεῦσαι δὲ περὶ αὐτῆ τῷ Θεῷ παραινῆντος, καὶ αὐτῆ ὡς σῶον ἐπαναξοντος τὸν υἱὸν αὐτῷ, ἢ συγκαταςρέψοντος ἅμα ἐκείνῳ τὸν βίον, πειθεὶς Ἰάκωβος παρεδίδη τὸν Βενιαμὶν, καὶ τὴν τιμὴν τῆ σίτου διπλασίονα, τῶν τε παρὰ τοῖς Χαναναίοις γεννωμένων, τό τε τῆς βαλάνου μύρον καὶ ῥάκτην, τερέβινθόν τε καὶ μέλι, δωρεὰς Ἰωσήπῳ κομίζειν. πολλὰ δ' ἦν παρὰ τῆ πατρὸς ἐπὶ τῇ τῶν παίδων ἐξόδῳ δάκρυα, κἀκείνων αὐτῶν. ὁ μὲν γὰρ, τὺς υἱὺς εἰ κομιεῖται σώους ἐκ τῆς ἀποδημίας, ἐφρόντιζεν· οἱ δὲ, εἰ τὸν πατέρα καταλάβοιεν ἐῤῥωμένον, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης κακωθέντα. ἡμερήσιον δ' αὐτοῖς ἠνύθη τὸ πένθος. καὶ ὁ μὲν πρεσβύτης κοπωθεὶς ὑπέμενεν· οἱ δὲ ἐχώρουν τὴν ἐπ' Αἴγυπτον, μετὰ κρείττονος ἐλπίδος τὴν ἐπὶ τοῖς παρεῦσι λύπην ἰώμενοι.

ς'. Ὡς δ' ἦλθον εἰς τὴν Αἴγυπτον, κατάγονται μὲν παρὰ τὸν Ἰώσηπον. Φόβος δὲ αὐτὺς ἐχ ὁ τυχὼν διετάραττε,

pro illo filios dedentis (vt, si quid mali Beniamini acciderit in itinere, illos avus interficeret) verbis mouetur. Illi vero in his malis dubio erant animo atque anxio: magisque illos perturbabat argentum, quod in saccis occultatum inuenerant. Caeterum deficiente iam tritico, quod reportarunt, fameque magis urgente, Iacobus, necessitate adactus, secum statuit Beniaminem cum fratribus dimittere: non enim licebat eis in Ægyptum redire, si promissis abeuntes non steterint. Ac cum indies magis magisque regionem infestaret fames, et filii precibus instarent, nihil aliud, quod in praesenti faceret, restabat. At cum Iudas, caetera vir natura vehemens, paulo liberius cum patre ageret; quod eum haud deceret fratri metuere, aut suspicione mali de eo solicitum esse, nihil enim ei praeter voluntatem Dei posse accidere, quod et prorsus euenire necesse est, etiamsi domi maneat; ne sic manifesto ipsos exitio adiudicet, nec, ob inanem de puero metum, ipsos priuet rerum ad victum abundantia, quam illis suppeditabit Pharaothes; Symeonis autem saluti etiam prospicere par esse, ne, dum Beniaminem ire prohibet, illum perire sinat: ipsoque insuper hortante vt filium Deo crederet, seque aut illum saluum reducturum esse aut vna cum illo periturum, tandem Iacobus cedens tradidit eis Beniaminem, et duplex frumenti pretium, atque munera Iosepho ferenda ex prouentu Chananaeae, myrobalanum et stacten, terebinthum et mel. Multae vero a patre, filiis digredientibus, fusae sunt lacrymae, et vicissim ab illis. Nam ille quidem anxie cogitabat, an filios ex itinere incolumes recepturus sit; illi vero an patrem bene valentem inuenturi, moerorique ex eorum absentia non succumbentem. atque in hac tristitia integrum diem exegerunt. Et senex quidem lassatus domi substitit: illi vero viae in Ægyptum insistunt, dolorem ex praesentibus meliorum spe lenientes.

6. Cum vero in Ægyptum peruenissent, ad Iosephum quidem adducuntur. Timor autem eos non medio-

μὴ περὶ τῆς τοῦ σίτου τιμῆς ἐγκλήματα λάβωσιν, ὡς αὐτοί τι κεκακουργηκότες· καὶ πρὸς τὸν ταμίαν τοῦ Ἰωσήπου πολλὴν ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, κατ' οἶκόν τε φάσκοντες εὑρεῖν ἐν τοῖς σακίοις τὸ ἀργύριον, καὶ νῦν ἥκειν ἐπαναγοντες αὐτό. τοῦ δὲ μηδ' ὅ, τι λέγουσιν εἰδέναι φήσαντος, ἀνείθησαν τοῦ δέους. λύσας τε τὸν Συμεῶνα, ἐτιμέλει συνεσόμενον τοῖς ἀδελφοῖς. ἐλθόντος δ' ἐν τούτῳ καὶ Ἰωσήπου ἀπὸ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως, τά τε δῶρα παρήγαγον αὐτῷ, καὶ πυθομένῳ περὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγον, ὅτι καταλάβοιεν αὐτὸν ἐρρωμένον. ὁ δὲ, μαθὼν περιόντα τὸν Βενιαμὶν, εἰ ἄτος ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἴη, καὶ γὰρ ἦν αὐτὸν ἰωρακὼς, ἀνέκρινε. τῶν δὲ φησάντων αὐτὸν εἶναι, θεὸν ἐπὶ πᾶσιν εἶπεν εἶναι προσάτην. ὑπὸ δὲ πάθους προαγόμενος εἰς δάκρυα, μεθίστατο· μὴ βυλόμενος καταφανὴς εἶναι τοῖς ἀδελφοῖς. ἐπὶ δεῖπνόν τε αὐτὺς παραλαμβάνει, καὶ κατακλίνονται μὲν ἕτως ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί. πάντας δὲ αὐτὺς ὁ Ἰώσηπος δεξιώμενος, διπλασίοσι μοίραις τῶν αὐτῷ παρακειμένων τὸν Βενιαμὶν ἐτίμα.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον εἰς ὕπνον ἐτράποντο, κελεύει τὸν ταμίαν τόν τε σῖτον αὐτοῖς δῦναι μεμετρημένον, καὶ τὴν τιμὴν πάλιν ἐγκρύψαι τοῖς σακίοις· εἰς δὲ τὸ Βενιαμὶν Φορτίον καὶ σκύφον ἀργυρᾶν, ᾧ πίνων ἔχαιρε, βαλόντα καταλιπεῖν. ἐποίει δὲ ταῦτα, διάπειραν βυλόμενος τῶν ἀδελφῶν λαβεῖν· πότερόν ποτε βοηθῶσι τῷ Βενιαμὶν κλοπῆς ἀναγομένῳ, καὶ δοκοῦντι κινδυνεύειν· ἢ καταλιπόντες, ὡς οὐδὲν αὐτοὶ κεκακουργηκότες, ἀπίασι πρὸς τὸν πατέρα. ποιήσαντος δὲ τὰ ἐντεταλμένα, μεθ' ἡμέραν οὐδὲν τούτων εἰδότες οἱ τοῦ Ἰακώβου παῖδες ἀπῆσαν, ἀπειληφότες τὸν Συμεῶνα, καὶ διπλῆν χαρὰν χαίροντες, ἐπί τε τούτῳ, καὶ ὅτι τὸν Βενιαμὶν ἀποκομίζειν τῷ πατρὶ, καθὼς ὑπέσχοντο. περιελαύνουσι δ' αὐτὺς ἱππεῖς, ἄγοντες τὸν οἰκέτην, ὃς ἐνεπέθετο τῷ τοῦ Βενιαμὶν Φορτίῳ τὸν σκύφον. ταραχθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ἀδοκήτου τῶν ἱππέων ἐφόδου, καὶ τὴν αἰτίαν πυθόμενοι δι' ἣν ἐπ' ἄνδρας ἐληλύθασιν, εἰ μηδὲν ἔμπροσθεν τι-

eris perturbabat, ne ob frumenti pretium calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo illud secum abstuliſſent: quod mox apud Ioſephi diſpenſatorem diligenter excuſauerunt, dicentes, domi ſe in ſuis ſaccis reperiſſe pecuniam, et iam venire illam ſecum reportantes. Eo vero negante ſe ſcire quid illi dicerent, metu liberati ſunt. tum vinculis Symeonem eximens, eum curauit, probeque pexum dedit, vt inter fratres verſaretur. Interea autem Ioſepho a miniſterio Regis reuerſo, muneraque ad ipſum adduxerunt, et ſciſcitanti de patre dixerunt, ſe illum bene valentem inueniſſe. At ille, cognito Beniaminem ſupereſſe, percontatus eſt, an hic (nam et ipſum viderat) eſſet frater natu minimus. Illis vero aientibus hunc ipſum eſſe, dicebat Deum res omnes adminiſtrare. Ex animi autem commotione ad lacrymas adductus, ſeceſſit, ne a fratribus obſeruaretur. Ipſoſque mox ad conuiuium adhibet; atque eo ordine, quo apud patrem, diſcumbunt. Ioſephus autem, illos omnes liberaliter excipiens, Beniaminem portione duplo maiore quam reliquos ſecum diſcumbentes honorabat.

7. Veruntamen cum poſt coenam ſomnum caperent, diſpenſatori negotium dat, vt et frumentum illis adimetiretur, pretiumque iterum in faccos clam reponeret: in Beniaminis vero ſarcinam etiam ſcyphum argenteum immitteret, quo potare gaudebat. Haec autem faciebat, volens fratrum animos pertentare, an quandoque fratri opem laturi eſſent furti alligato, et periclitari viſo; an illo relicto, ac ſi maleficium nihil ad ſe attineret, ad patrem reuerterentur. Seruo, ſicut iuſſus erat, ita faciente; mane diluculo Iacobi filii horum omnium ignari diſceſſerunt, Symeonem recipientes, et duplici laetitia affecti, cum ob eum reſtitutum tum quod Beniaminem aſportarent, ſicut patri polliciti ſunt. At illos ſtatim circumagunt equites, famulum ſecum ferentes, qui ſcyphum in Beniaminis ſarcinam indiderat. Turbati vero inopinato eorum incurſu, cauſamque ſciſcitantes, cur irruerent in viros quos paulo ante honore et hoſpitio di-

μῆς καὶ ξενίας τετυχήκασιν αὐτῶν παρὰ τοῦ δεσπότου, κακίσας ἀπεκάλυν, οἳ μηδ' αὐτὸ τοῦτο, τὴν ξενίαν καὶ τὴν Φιλοφροσύνην τοῦ Ιωσήπου, διὰ μνήμης λαβόντες, ὐκ ὤκνησαν εἰς αὐτὸν ἄδικοι γενέσθαι· σκύφον δὲ, ᾧ Φιλοτησίας αὐτοῖς προὔπινεν, ἁράμενοι φέροισιν, κέρδος ἀδίκως τὴν τε πρὸς Ιώσηπον φιλίαν, τόν τε ἑαυτῶν εἰ φωραθεῖεν κίνδυνον ἐν δευτέρῳ θέμενοι. τιμωρίαν τε οὖν αὐτὸς ὑφέξειν ἠπείλουν, εἰ λαθόντας τὸν Θεὸν, ὐδ' ἀποδράντας μετὰ τῆς κλοπῆς, εἰ καὶ τὸν διακονούμενον οἰκέτην διέλαθον. πυνθάνεσθαί τε νῦν τί παρόντες εἴημεν, ὡς ὐκ εἰδότες· γνώσεσθαι μέντοι κολαζόμενοι αὐτίκα. καὶ ταῦτα καὶ πέρα τούτων εἰς αὐτὸς λέγων ὁ οἰκέτης ἐνύβριζεν. οἱ δὲ, ὑπὸ ἀγνοίας τῶν περὶ αὐτὸς, ἐχλεύαζον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, καὶ τῆς κυφολογίας τὸν οἰκέτην ἐθαύμαζον, τολμῶντα αἰτίαν ἐπιφέρειν ἀνδράσιν, οἳ μηδὲ τὴν τοῦ σίτου τιμὴν ἐν τοῖς σακίοις αὐτῶν εὑρεθεῖσαν κατέχον, ἀλλ' ἐκόμισαν μηδενὸς εἰδότος τὸ πραχθέν· τοσοῦτον ἀποδεῖν τοῦ γνώμῃ κακουργῆσαι. τῆς μέντοιγε ἀρπάσεως ἀξιοπιστοτέραν ὑπολαβόντες τὴν ἔρευναν, ἐκέλευον ταύτῃ χρῆσθαι· κἂν εὑρεθῇ τις ὑφῃρημένος, ἅπαντας κολάζειν. ὐδὲν γὰρ αὐτοῖς συνειδότες, ἦγον παῤῥησίαν, ὡς ἐδόκουν, ἀκίνδυνον. οἱ δὲ τὴν ἔρευναν μὲν ἠξίωσαν ποιήσασθαι· τὴν μέντοι τιμωρίαν ἑνὸς ἔφασκον εἶναι, τοῦ τὴν κλοπὴν εὑρεθέντος πεποιῆσθαι. τὴν δὲ ζήτησιν ποιούμενοι, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἐκπεριελθόντες κατὰ τὴν ἔρευναν, ἐπὶ τὸν τελευταῖον Βενιαμὶν ἦκον· ὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς τὸ ἐκείνου σακίον τὸν σκύφον εἶεν ἀποκεκρυφότες, ἀλλ' ἀκριβῆ τὴν ζήτησιν βουλόμενοι ποιεῖσθαι δοκεῖν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τοῦ καθ' αὐτοὺς ἀπηλλαγμένοι δέους, ἐν τῇ περὶ τὸν Βενιαμὶν φροντίδι τὸ λοιπὸν ἦσαν. ἐθάῤῥουν δ' ὡς ὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῆς κακουργίας εὑρεθησομένης, ἐκάκιζόν τε τοὺς ἐπιδιώξαντας, ὡς ἐμποδίζοντας αὐτοῖς τὴν ὁδὸν δυναμένοις ἤδη προκεκοφέναι. ὡς δὲ τὸ τοῦ Βενιαμὶν φορτίον ἐρευνῶντες λαμβάνουσι τὸν σκύφον, εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους εὐθὺς ἐτράπησαν· καὶ τὰς τολὰς ἐπικαταῤῥήξαντες, ἔκλαιόν τε τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ τῇ μελλούσῃ κο-

gnatus fuerat eorum dominus, nequissimi ab iis appellati sunt; qui ne quidem hoc ipsum, se scilicet hospitio liberali et familiariter a Iosepho exceptos esse, memoria tenentes, non veriti sunt illi iniuriam reponere: sed scyphum, quo ipsis beneuolentiae ergo propinauit, secum auferre sustinerent, Iosephi amicitiam suumque, si deprehensi forent, periculum lucro iniusto postponentes. Itaque poenas eos luituros minitabantur, ut qui Deo non latuerint, nec cum furto fugientes euaserint, seruum licet ministrantem fefellerint. Nunc eos interrogare, quorsum adsumus, quasi ignorassent: scituros tamen, cum mox punientur. Haec et alia quamplurima dicens, eos increpabat famulus. Illi vero, quibus fraus non suboluit, verba eius ludibrio habebant, seruumque ob sermonis leuitatem mirabantur, vtpote actionem viris istis intentare ausum, qui ne frumenti quidem pretium in saccis inuentum retinuerunt, sed secum reportarunt, nemine hac de re quicquam resciscente: tantum abesse, vt data opera mali aliquid patrarent. Veruntamen, certiorem rati inquisitionem quam negationem, iubent eos periculum facere; atque omnes poenae subiicere, si unus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. Nullius enim criminis sibimet conscii, fiduciam acceperunt, cum summa, ut putabant, securitate coniunctam. Atque illis quidem inquisitionem fieri placuit: eum tamen solum poenas daturum aiebant, quem furtum commisisse, palam foret omnibus. Ad inquisitionem vero aggressi, atque alias omnes sarcinas ordine perscrutati, postremo ad Beniaminem peruenerunt; non nescientes quod in eius sacco scyphum occuluerint, sed vt scrutinium accuratum facere viderentur. Itaque caeteri, omni quidem de se metu liberati, de uno Beniamine adhuc nonnihil erant soliciti. Spei tamen pleni, ne ipsum quidem in maleficio fore deprehensum, liberius persequentibus conuiciabantur; per quos steterat, ne bonam partem itineris iam confectam haberent. Vt vero Beniaminis sarcinam scrutati scyphum inueniunt, confestim ad lamenta et ploratus versi sunt: et dilaceratis vestibus, cum

λάσει περὶ τῆς κλοπῆς, αὐτός τε διαψευσαμένους τὸν πατέρα περὶ τῆς Βενιαμὶν σωτηρίας. ἐπέτεινε δὲ τὸ δεινὸν αὐτοῖς, καὶ τὸ δόξαντας ἤδη διαφυγεῖν τὰ σκυθρωπὰ διαφθονηθῆναι. τῶν δὲ περὶ τὸν ἀδελφὸν κακῶν καὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἐπ' αὐτῷ λύπης ἐσομένης ἑαυτοὺς αἰτίους ἔλεγον, βιασαμένους ἄκοντα αὐτοῖς τὸν πατέρα συναποστεῖλαι.

ή. Οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς παραλαβόντες τὸν Βενιαμὶν ἦγον πρὸς Ἰώσηπον, καὶ τῶν ἀδελφῶν ἑπομένων. ὁ δὲ τὸν μὲν ἰδὼν ἐν Φυλακῇ, τοὺς δ' ἐν πενθίμοις χήμασι· "τί δὴ, φη-"σὶν, ὦ κάκιστοι, φρονήσαντες ἢ περὶ τῆς ἐμῆς φιλανθρω-"πίας, ἢ περὶ τοῦ Θεοῦ τῆς προνοίας, τοιαῦτα πράττειν εἰς "εὐεργέτην καὶ ξένον ἐτολμήσατε;" τῶν δὲ παραδιδόντων αὐτοὺς εἰς κόλασιν ἐπὶ τῷ σώζεσθαι Βενιαμὶν, καὶ πάλιν ἀναμιμνησκομένων τῶν εἰς Ἰώσηπον αὐτοῖς τετολμημένων, κἀκεῖνον ἀποκαλούντων μακαριώτερον, εἰ μὲν τέθνηκεν, ὅτι τῶν κατὰ τὸν βίον ἀπήλλακται σκυθρωπῶν, εἰ δὲ περίεστιν, ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν ἐκδικίας τυγχάνει· λεγόντων δ' αὐτοὺς ἀλιτηρίους τοῦ πατρὸς, ὅτι τῇ λύπῃ, ἣν ἐπ' ἐκείνῳ μέχρι νῦν ἔχει, καὶ τὴν ἐπὶ Βενιαμὶν προσθήσουσι. πολὺς ἦν κἀνταῦθα Ῥῳβηλος, αὐτῶν καθαπτόμενος. Ἰωσὴπος δὲ τοὺς μὲν ἀπολύοντος, ὑδὲν γὰρ αὐτοὺς ἀδικεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ μόνῃ τῇ τοῦ παιδὸς τιμωρίᾳ λέγοντος· ὅτε γὰρ τοῦτον ἀπολύειν διὰ τοὺς ὑδὲν ἐξαμαρτόντας σῶφρον ἔλεγεν, ὅτε συγκολάζειν ἐκείνοις τῷ τὴν κλοπὴν εργασαμένῳ· βαδίζουσι δὲ παρέξειν ἀσφάλειαν ἐπαγγελλομένου, τοὺς μὲν ἄλλους ἔκπληξις ἔλαβε, καὶ πρὸς τὸ πάθος ἀφωνία, Ἰούδας δὲ, ὁ καὶ τὸν πατέρα πείσας ἐκπέμψαι τὸ μειράκιον, καὶ τἄλλα δεσπότης ὢν ἀνὴρ, ὑπὲρ τῆς ταδελφῆ σωτηρίας ἔκρινε παραβαλέσθαι. "καὶ δεινὰ μὲν, εἶπεν, ὦ τραταγὲ, τετολμήκα-"μεν εἰς σὲ, καὶ τιμωρίας ἄξια καὶ τῇ κόλασιν ὑποχεῖν ἅ-"παντας ἡμᾶς δικαίως, εἰ καὶ τὸ ἀδίκημα μὴ πάντων ἡ-"μῶν, ἀλλ' ἑνὸς τῇ νεωτάτῳ γέγονεν. ὅμως δὲ ἀπεγνωκό-"σιν ἡμῖν τὴν δι' αὐτῆ σωτηρίαν ἐλπὶς ὑπολέλειπται παρὰ "τῆς σῆς χρηστότητος, ἐγγυωμένης τὴν τῇ κινδύνῳ διαφυ-

fratrem deflebant mox furti ſupplicium luiturum, tum ſuam quiſque vicem, qui fidem, de Beniaminis ſalute parenti datam, violare neceſſe habuerunt. Malum autem iis augebat, quod cum dira omnia evaſiſſe viderentur, fortunae invidia in calamitatem inciderint. Atque tam huius fratris infortunii, quam futuri ex eo patris moeroris ſe auctores fatebantur, qui inuitum ad puerum una cum eis mittendum compulerant.

8. At enim equites Beniaminem comprehenſum ad Ioſephum retrahunt, fratribus etiam ſequentibus. Ille autem illum in cuſtodia cernens, illos vero in lugubri habitu, "quid, ait, o nequiſſimi, aut de mea humanitate aut de prouidentia Dei ſenſiſtis, vt talia in benefactorem et hoſpitem perpetrare auderetis"? Illis vero vicarios ſemet in ſupplicium offerentibus pro ſalute Beniaminis, atque in memoriam reuocantibus quam ſcelerati fuerant in Ioſephum, eumque beatiorem praedicantibus, ſi mortuus quidem eſſet, quod e vitae calamitatibus ſit exemptus; ſi vero in viuis eſſet, quod vindicta fruatur, qua iniurias illi ab ipſis factas perſequitur Deus: ſemet vero patris peſtem et perniciem vocantibus, quod veteri de Ioſepho moerori, quo hactenus iacuit, nouum ex Beniamine adiecturi ſint. Multus etiam tum erat Rubelus in iis increpandis. Ioſepho autem illos quidem dimittente, vt qui ipſi nullam fecerint iniuriam, pueri vero ſupplicio ſe contentum eſſe dicente, (neque enim hunc abſoluere in gratiam infontium, ſapientis eſſe dicebat, neque illos una cum furti manifeſto punire) abeuntibus etiam ſecuritatem ſe daturum promittente, alii quidem ſtupefacti ſunt et prae dolore obmutuerunt, Iudas vero, qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, et vir caetera ſtrenuus erat et effieax, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obiicere. "Et nefaria quidem, inquit, in te, o Praeſes, perpetrauimus; "et ſupplicio digna, cui nos omnes ſubiici debere aequum "eſt, licet non omnium ſit culpa, ſed vnius natu minimi, "nobis tamen, ſalutem propter ipſum deſperantibus, ſpes

"γήν. καὶ νῦν μὴ πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀφορῶν, μὴ δὲ τὸ κα-
"κύεργημα σκοπῶν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἑαυτῦ φύσιν, καὶ τὴν
"ἀρετὴν σύμβουλον ποιησάμενος ἀντὶ τῆς ὀργῆς· ἣν οἱ τἄλ-
"λα μικροὶ πρὸς ἰσχύος λαμβάνουσιν, οὐκ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις
"μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν αὐτῇ χρώμενοι· γενοῦ
"πρὸς αὐτὴν μεγαλόφρων, καὶ μὴ νικηθῇς ὑπ' αὐτῆς, ὥστε
"ἀποκτεῖναι τοὺς οὐδ' αὐτοὺς ὡς ἰδίας ἔτι τῆς σωτηρίας ἀντι-
"ποιουμένους, ἀλλὰ παρὰ σοῦ λαβεῖν αὐτὴν ἀξιοῦντας. καὶ
"γὰρ οὐδὲ νῦν πρῶτον ἡμῖν παρέξεις αὐτήν. ἀλλὰ καὶ τά-
"χιον ἐλθοῦσιν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου, καὶ τὴν εὐπορίαν
"τῆς τροφῆς ἐχαρίσω, δοὺς ἀποκομίζειν τοῖς οἰκείοις, ὅσα
"κινδυνεύοντας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ διαφθαρῆναι περιέ-
"σωσε. διαφέρει δ' οὐδὲν ἢ μὴ περιϊδεῖν ἀπολλυμένους ὑπ'
"ἐνδείας τῶν ἀναγκαίων, ἢ μὴ κολάσαι δόξαντας ἁμαρ-
"τεῖν, καὶ περὶ τὴν εὐεργεσίαν τὴν ἀπὸ σοῦ λαμπρὰν γενο-
"μένην φθονηθέντας. ἡ δ' αὐτὴ χάρις, ἄλλῳ μέντοι τρόπῳ
"διδομένη. σώσεις γὰρ οὓς εἰς τοῦτο καὶ ἔτρεφες· καὶ ψυ-
"χὰς, ἃς ὑπὸ λιμοῦ καμεῖν οὐκ εἴασας, τηρήσεις ταῖς ἑαυ-
"τοῦ δωρεαῖς. ὡς θαυμαστὸν ἅμα καὶ μέγα δοῦναί τε ψυ-
"χὰς ἡμῖν, καὶ παραχεῖν δι' ὧν αὗται μένουσιν ἀπορημέ-
"νοις. οἶμαί τε τὸν Θεὸν αἰτίαν παρασκευάσαι, βουλόμενον,
"εἰς ἐπίδειξιν τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν περιόντος, ἡμᾶς εἰς τοῦ-
"το περισῶσαι συμφορᾶς· ἵνα καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀδικημά-
"των συγγινώσκων φανῇς ἐπαινοῦσιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς μό-
"νης τὰς κατ' ἄλλην πρόφασιν δεομένους ἐπιεικείας φιλάν-
"θρωπος δοκῇς. ὡς μέγα μὲν γὰρ καὶ τὸ ποιῆσαί τινας εὖ
"κατασάντας εἰς χρείαν, ἡγεμονικώτερον δὲ σῶσαι τοὺς
"ὑπὲρ τῶν εἰς ἑαυτὸν τετολμημένων δίκην ὀφείλοντας. εἰ
"γὰρ τὸ περὶ μικρῶν ζημιωμάτων ἀφεῖναι τοὺς πλημμε-
"λήσαντας ἔπαινον ἤνεγκε τοῖς ὑπεριδοῦσι· τό γε περὶ
"τούτων ἀόργητον, ὑπὲρ ὧν τὸ ζῆν ὑπεύθυνον τῇ κολάσει
"γίνεται τῶν ἠδικηκότων, Θεῦ φύσει προσετέθη. καὶ ἔγω-
"γε, εἰ μὴ πατὴρ ἡμῖν ἦν, πῶς ἐπὶ παίδων ἀποβολῇ τα-
"λαιπωρεῖ διὰ τῆς ἐπὶ Ἰωσήπῳ τελευτῆς ἐπιδεδειγμένος,

"aliqua effulſit ex tua bonitate, promittente et ſpondente "ex periculo effugium. Ac nunc ad nos non reſpiciens, "neque facinus quod patrauimus intuens, ſed ingenii tui "indolem, et virtutem in conſilium aſſumens potius "quam iracundiam, (a qua homines caetera puſilli ani- "mos accipiunt, eam non in maximis ſolum, ſed in "quaecunque inciderint, adhibentes) hanc ipſam con- "temne et deſpice, neque ab ea te vinci patere, vt eos "perimas, qui ſibimet ſalutem adhuc vendicare non pot- "erant, ſed eam a te accipere enixe petunt. Etenim ne- "que nunc primum iſto munere nos ornabis: ſed et ocyus "nobis, cum ad frumenti mercatum veniſſemus, com- "meatus etiam copiam feciſti, tantum alimenti ad fami- "liam deferendum ſuppeditans, quantum eam, in ſalutis "diſcrimen a fame adductam, incolumem ſeruauit. Equi- "dem nihil intereſt, vtrum non deſpicias pereuntes ege- "ſtate rerum neceſſariarum, an illos ad ſupplicium non "damnaueris, quos deliquiſſe homines ſuſpicantur, qui- "buſque praeclaram tuam inuident beneficentiam. Ea- "dem plane gratia eſt, modo tamen diuerſo collata. "Seruabis enim quos in hunc finem pauiſti; et vitam, "quam fame laborare noluiſti, tua gratia ſaluam retinebis. "Quam magnum et mirabile eſt vita nos donare, et libe- "ralitate efficere vt inopia circumdatis maneat incolumis. "Imo Deum arbitror viam ad haec muniuiſſe, cui viſum "eſt vt nos, ad virtutem tuam illuſtrandam, in has cala- "mitates incideremus: vt gloriam etiam adipiſcaris igno- "ſcendo peccantibus, quod tibi iniuriam intulerint; et "non ſolum eos perhumaniter ſubleuando, qui alia de cau- "ſa tuo egeant auxilio. Etenim permagnum quidem eſt "opem iis ferre, qui ad inopiam redacti ſunt: multo ta- "men maius et praeſtantius illos ſeruare, qui ob ſcelus inſe "perpetratum poenas erant luituri. Nam ſi parua ſupplicia "delinquentibus remiſiſſe magnam condonantibus laudem "attulerit; certe iracundiam tum cohibere, vbi vita pec- "cantium ei, quem laeſerint, in poenam obnoxia eſt, ad "Dei naturam proxime accedit. Atque ego, niſi is nobis

"οὐκ ἂν τοῦ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκα περὶ τῆς σωτηρίας λόγους "ἐποιησάμην, εἰ μὴ ὅσον τῷ σῷ χαριζόμενος ἤθει, σώ- "ζειν αὐτῷ καλῶς ἔχοντι καὶ τούτους οἳ λυπήσονται τεθνη- "κότων οὐκ ἔχοντας· παρείχομεν δ' ἂν αὐτοὺς πεισομένους "ὅ, τι καὶ θελήσειας. νῦν δὲ, ἃ γὰρ ἑαυτοὺς ἐλεοῦντες, "εἰ καὶ νέοι καὶ μήπω τῶν κατὰ τὸν βίον ἀπολελαυκότες "τεθνηξόμεθα, τὸ δὲ τοῦ πατρὸς λογιζόμενοι, καὶ τὸ γῆ- "ρας οἰκτείροντες τὸ ἐκείνου, ταύτας σοὶ τὰς δεήσεις προσ- "φέρομεν· καὶ παραιτούμεθα ψυχὰς τὰς ἑαυτῶν, ἃς σοὶ "τὸ ἡμέτερον κακὸν ἔργημα πρὸς τιμωρίαν παρέδωκεν. ὃς ἔ- "τε πονηρὸς αὐτὸς, ἔτε τοιούτους ἰσομένους ἐγέννησεν· ἀλλὰ "χρηστὸς ὢν καὶ πειραθῆναι τοιούτων οὐχὶ δίκαιος. καὶ νῦν μὲν "ἀποδημούντων ταῖς ὑπὲρ ἡμῶν φροντίσι κακοπαθεῖ. πυ- "θόμενος δὲ ἀπολωλότας, καὶ τὴν αἰτίαν, ὑπομενεῖ διὰ "ταύτην πολὺ μᾶλλον τὸν βίον καταλιπεῖν· καὶ τὸ ἄδο- "ξον αὐτοῦ τῆς ἡμετέρας καταστροφῆς φθήσεται διαχρησά- "μενον, καὶ καινὴν αὐτῷ ποιήσει τὴν ἐκ τοῦ ζῆν ἀπαλλα- "γήν, πρὶν εἰς ἄλλους φοιτῆσαι τὰ καθ' ἡμᾶς σπεύσαντος "αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν μεταγαγεῖν. γενόμενος οὖν ἐν τούτῳ "τῶν λογισμῶν, εἰ καὶ ἡ κακία σὲ παροξύνει νῦν ἡ ἡμετέ- "ρα, καὶ τὸ κατ' αὐτῆς δίκαιον χάρισαι τῷ πατρὶ, καὶ "δυνηθήτω πλέον ὁ πρὸς ἐκεῖνον ἔλεος τῆς ἡμετέρας πομ- "πῆς· καὶ γῆρας ἐν ἐρημίᾳ βιωσόμενον καὶ τεθνηξόμενον "ἡμῶν ἀπολωμένων αἴδεσαι, τῷ πατέρων ὀνόματι ταύτην "χαριζόμενος τὴν δωρεάν. ἐν γὰρ τούτῳ καὶ τὸν σὲ φύσαν- "τα τιμᾶς, καὶ αὐτῷ δίδως, ἀπολαύων μὲν ἤδη τῆς "προσηγορίας· ἀπαθὴς δ' ἐπ' αὐτῇ φυλαχθησόμενος ὑπὸ "τῷ Θεοῦ τῷ πάντων πατρὸς, εἰς ὃν κατὰ κοινωνίαν καὶ "αὐτὸν τοῦ ὀνόματος εὐσεβεῖν δόξεις, τοῦ ἡμετέρου πατρὸς "οἶκτον λαβών, ἐφ' οἷς πείσεται τῶν παίδων στερούμενος. "σὸν οὖν, ἃ παρέχειν ἡμῖν ὁ Θεὸς, ταῦτ' ἔχοντα ἐξουσίαν "ἀφελέσθαι, δοῦναι· καὶ μηδὲν ἐκείνου διενεγκεῖν τῷ χά- "ριτι. τῆς γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροις δυνάμεως τετυχηκότα πολ- "λὰ ταύτην ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιδείκνυσθαι· καὶ παρὸν καὶ

"exſtitiſſet pater, qui Ioſephi interitum lugendo oſtendit, "quam grauiter tulerit liberorum amiſſionem, nequa- "quam pro noſtra ſalute verba feciſſem, niſi forſitan "tuis moribus hoc donaſſem, qui praeclarum ducis etiam "illis incolumitatem dare, quos mortuos nemo ploraret; "ſed aequo animo ſupplicium, quodcunque voluiſti, per- "tuliſſemus. Nunc autem, quando non noſtri nos miſe- "ret, tametſi iuuenes adhuc et vix vllo ex vitae commo- "dis fructu percepto moriamur, ſed de patre cogitantes "eius ſenectutem miſericordia proſequamur, has tibi pre- "ces ſupplices offerimus; vitamque noſtram a te deprека- "mur, cuius in pœnis profundendae poteſtatem tibi de- "dit noſtrum hoc maleficium. Ille neque malus eſt, ne- "que nos tales futuros genuit; ſed probus et honeſtus, "et qui talia experiretur non commeritus, et qui nunc "quidem, nobis peregre profectis, ſolicitudine curiſque "diſcruciatur. Cum autem de noſtro interitu audierit, "ſimulque de cauſa eius, eo facilius in animum inducet "vt vitam deſerat: mortemque ipſius ſemet mœrore con- "ficientis acceleràbit noſtra infamia, facietque vt triſtem "de vita exitum habeat; vt qui, priuſquam rumor de no- "bis diuulgetur, feſtinarit ſemet ſenſibus orbare. His "igitur perpenſis, tametſi iram tibi commoueat ſcelus hoc "noſtrum; patri tamen vindictae gratiam facito; et plus "illius miſeratio apud te valeat, quam noſtra nequitia: at- "que eius ſenectutem, qui, nobis pereuntibus, in ſolitu- "dine viuet morieturque, reuerere, patrum nomini hunc "muneris honorem deferens. Nam hoc agendo paren- "tem tuum honoras, et tibimet aliquid tribuis, cum iam "hac gaudeas appellatione: quae tibi ſalua conſeruabitur "a Deo omnium patre; quem et ipſum propter commune "nomen hac pietate honorare exiſtimaberis, ſi patris no- "ſtri miſericordia mouearis, ea tecum reputans quae paſ- "ſurus eſt filiis orbatus. Itaque tuum eſt, quae nobis "dedit Deus, cum ea auferendi poteſtatem habeas, ite- "rum dare, adeoque ipſum in benignitate quam maxime "referre. Pulchrum enim eſt, ſiquis tantundem ad

"ἀπολλύειν, τῆς μὲν κατὰ τοῦτο ἐξουσίας ὡς μὴ δ' ὑπαρ-
"χούσης ἐπιλανθάνεσθαι, μόνον δ' ἐπιτετράφθαι τὸ σώ-
"ζειν ὑπολαμβάνειν, καὶ ὅσῳ τις πλείοσι τοῦτο παρέξει,
"μᾶλλον αὐτῷ φαίνεσθαι διδόντα. σὺ δὲ πάντας ἡμᾶς
"σώσεις, τὰδελφῷ συγγνοὺς ὑπὲρ ὧν ἠτύχησεν. ἀδὲ γὰρ ἡμῖν
"βιώσιμα, τούτου κολασθέντος, οἷς γε πρὸς τὸν πατέρα μὴ
"ἔξεστιν ἀνασωθῆναι μόνοις· ἀλλ' ἐνθάδε δεῖ κοινωνῆσαι
"τούτῳ τῆς αὐτῆς καταστροφῆς τοῦ βίου· καὶ τοσούτου δεη-
"σόμεθα, στρατηγέ, καταπρίναντος τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν
"ἀποθανεῖν, συγκολάσαι καὶ ἡμᾶς ὡς τοῦ ἀδικήματος
"κακοινωνήτους. ἀ γὰρ ἀξιώσομεν ἡμεῖς ὡς ἐπὶ λύπῃ τε-
"θνηκότος τὰδελφῷ ἑαυτοὺς ἀνελεῖν, ἀλλ' ὡς ὁμοίως αὐτῷ
"πονηροὶ γεγονότες ἄτως ἀποθανεῖν. καὶ ὅτι μὲν καὶ νέος
"ὢν ἥμαρτε, καὶ μήπω τῷ φρονεῖν ἐρρωμένος, καὶ ὡς
"ἀνθρώπινον τοῖς τοιούτοις συγγνώμην νέμειν, σοὶ καταλι-
"πὼν παύσομαι περαιτέρω λέγειν. ἵν' εἰ μὲν καταπρίνειας
"ἡμῶν, τὰ μὴ λεχθέντα δόξῃ βεβλαφέναι πρὸς τὸ σκυ-
"θρωπότερον ἡμᾶς· εἰ δ' ἀπολύσειας, κἀκεῖνα τῇ σαυ-
"τοῦ χρηστότητι συνιδὼν ἀπεψηφίσθαι νομισθῇς, ἀ σώσας
"μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ὧν διὰ τοῦτο δικαιότεροι μᾶλλον
"φανώμεθα τυχεῖν χαριζόμενος, καὶ πλέον ἡμῶν αὐτῶν
"ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας νοήσας σωτηρίας. εἰ τ' ἂν κτείνειν
"αὐτὸν θέλεις, ἐμὲ τιμωρησάμενος ἀντὶ τούτου, τῷ πατρὶ
"τοῦτον ἀπόπεμψον· εἶτε καὶ κατέχειν σοι δοκεῖ δοῦλον,
"ἐγὼ πρὸς χρείας σοι ὑπηρετικώτερος, ἀμείνων ὡς ὁρᾷς
"πρὸς ἑκάτερον τῶν παθῶν ὑπάρχων". Ἰούδας μὲν οὖν
πάνθ' ὑπομένειν ὑπὲρ τῆς τἀδελφοῦ σωτηρίας ἡδέως ἔχων,
ῥίπτει πρὸ τῶν Ἰωσήπου ποδῶν ἑαυτόν· εἶπως ἐκμαλάξειε
τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καὶ καταπραΰνειεν, ἀγωνιζόμενος. πρὸς-
πεσὸν δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, δακρύοντες καὶ παρα-
διδόντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς Βενιαμὶν ψυχῆς ἀπολλυμένης.

1. Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ μη-
κέτι δυνάμενος τὴν τῆς ὀργῆς φέρειν ὑπόκρισιν, κελεύει μὲν
ἀπελθεῖν τοὺς παρόντας· ἵνα μόνοις ἑαυτὸν τοῖς ἀδελ-

"vtrumlibet valeat, ſeſe ad aliorum vtilitatem non damna
"comparare: et, cum poſſet perdere, ſuum hac in re ius,
"tanquam ſi nullum habuiſſet, plane negligere, ſed tan-
"tum ad ſeruandos homines potentiam ſibi datam exiſti-
"mare; et quo pluribus ſalutem quis dederit, eo ſe illu-
"ſtriorem fore. Tu vero nos omnes ſeruare potes igno-
"ſcendo fratri, in quibus egit infeliciter: neque enim no-
"bis vita erit vitalis, eo pœna ſublato, quibus ad patrem,
"nobiſmet ſolis ſaluis, redire non licet: ſed hic nobis fe-
"rendum eſt, quaſi delicti eius eſſemus participes, quic-
"quid frater tulerit. Atque in tantum te, Praeſes, obſe-
"crabimus, vt, ſi fratrem noſtrum morte mulctaueris,
"nos, non ſecus ac ſceleris eiuſdem ſocios, eodem affice-
"res ſupplicio. Nobis enim ſatius videbitur, vt tanquam
"eodem crimine condemnati moriamur, quam vt noſmet
"fratre defuncto prae mœrore conficeremus. Et quod iu-
"venis admodum deliquerit, nondumque prudentia robo-
"ratus, et quod humanum ſit ſimilibus non grauatim ve-
"niam tribuere, tuo permittens haec omnia iudicio finem
"dicendi faciam. vt, ſi nos quidem damnaueris, mihi vi-
"tio vertatur quod non omnia dixerim quae tuam in nos
"iram lenirent: ſi vero abſolueris, quod clementiae et bo-
"nitatis tibi conſcius illud ſtatuiſſe exiſtimeris; non ſolum
"nos ſeruans, ſed et iſtam nobis gratiam faciens qua mul-
"to iuſtiores eſſe videbimur, vt qui plus quam noſmetipſi
"noſtrae ſaluti proſpexeris. Siue igitur hunc velis perime-
"re, me vicario ad ſupplicium accepto, patri eum remit-
"tito: ſiue ad ſeruitium malis addicere, ipſe tuis miniſte-
"riis magis ſum idoneus, et ad vtrumuis, vt vides, ſub-
"eundum aptior atque paratior". Iudas itaque, qui lu-
benti animo quiduis pro fratris ſalute pati voluit, ſemet Io-
ſephi pedibus aduoluit, iracundiam eius ſi quo modo mi-
tigare et placare poſſet, magnopere laborans. Similiter et
fratres omnes ſeſe proſternebant, lacrymantes, et ſemet,
vt pro Beniamine mortem oppeterent, offerentes.

10. Ioſephus autem miſericordia victus, ſimulatam ira-
ti perſonam ferre amplius non potuit, iuſſitque vt abirent
qui praeſentes aderant, vt ſummotis arbitris ſemet aperiret

φοῖς ποιήσῃ φανερόν, ἀναχωρησάντων δὲ, ποιεῖ γνώριμον ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ φησίν· "τῆς μὲν ἀρετῆς ὑμᾶς "καὶ εὐνοίας τῆς περὶ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἐπαινῶ, καὶ κρείτ- "τονας ἢ προσεδόκων ἐκ τῶν περὶ ἐμοῦ βεβουλευμένων εὑρίσκω, "ταῦτα πάντα ποιήσας ἐπὶ πείρᾳ τῆς ὑμετέρας φιλαδελ- "φίας. ἡ φύσει δὲ περὶ ἐμὲ νομίζω πονηρὰς γεγονέναι· θεῖ- "δὲ βουλήσει τήν τε νῦν πραγματευομένην τῶν ἀγαθῶν ἀπό- "λαυσιν, καὶ τὴν εἰς ὕστερον ἂν ἐυμενῆς ἡμῖν παραμείνῃ. πα- "τρός τε ὄν σωτηρίαν ἐγνωκὼς ἐκ ἐλπισθεῖσαν, καὶ τοιούτους "ὑμᾶς ὁρῶν περὶ τὸν ἀδελφὸν, οὐδ' ὧν εἰς ἐμὲ δοκεῖτε ἁμαρ- "τεῖν ἔτι μνημονεύω. παύσομαι δὲ τῆς ἐπ' αὐτοῖς μισοπο- "νηρίας, καὶ, ὡς συναιτίοις τῶν τῷ θεῷ βεβουλευμένων εἰς "τὰ παρόντα, χάριν ἔχειν ὁμολογῶ., ὑμᾶς τε βούλομαι "καὶ αὐτὸς λήθην ἐκείνων λαβόντας ἥδεσθαι μᾶλλον, τῆς "τότε ἀβουλίας εἰς τοιοῦτον ἐλθούσης τέλος, ἢ δυσφορεῖν. "αἰσχυνομένους ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις. μὴ οὖν δόξῃ λυπεῖν "ὑμᾶς τὸ κατ' ἐμοῦ ψῆφον ἐνεγκεῖν πονηράν, καὶ ἡ ἐπ' "αὐτῇ μετάνοια, τῷ γε μὴ πεσχωρῆσαι τὰ βεβουλευμένα. "χαίροντες οὖν ἐπὶ τοῖς ἐκ θεοῦ γεγενημένοις, ἄπιτε, "ταῦτα δηλώσοντες τῷ πατρί· μὴ καὶ ταῖς ὑπὲρ ὑμῶν "φροντίσιν ἀναλωθείς, ζημιώσῃ με τὸ κάλλιστον τῆς εὐδαι- "μονίας, πρὶν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τὴν ἐμὴν καὶ μεταλαβεῖν "τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἀποθανών. αὐτὸν δὲ τοῦτον, "καὶ γυναῖκας ὑμετέρας καὶ τέκνα, καὶ πᾶσαν τὴν συγ- "γένειαν ὑμῶν ἀναλαβόντες ἐνθάδε μετοικίζεσθε· οὐ γὰρ "ἀποδήμους εἶναι δεῖ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τοὺς ἐμοὶ "φιλτάτους· ἄλλως τε καὶ τὸ λιμοῦ λοιπὴν ἔτι πεντα- "τίαν ὑπομενοῦντος". ταῦτ' εἰπὼν Ἰώσηπος περιβάλλει τοὺς ἀδελφούς. οἱ δ' ἐν δάκρυσιν ἦσαν καὶ λύπῃ· τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων καὶ τιμωρίας ἐν αὐτοῖς οὐδὲν ἀπο- λιπεῖν ἐδόκει τὸ σύγγνωμον τἀδελφοῦ. καὶ τότε μὲν ἦσαν ἐν εὐωχίᾳ. βασιλεὺς δ' ἀκούσας ἥκοντας πρὸς Ἰώσηπον τοὺς ἀδελφοὺς, ἥδη τε μεγάλως, καὶ, ὡς ἐπ' οἰκείων διατεθεὶς ἀγαθῶν, παρεῖχεν αὐτοῖς ἁμάξας σίτῳ πλή-

fratribus. Cum autem omnes discessissent, facit vt a fratribus agnosceretur, et infit: "Pietatem vestram et amorem erga fratrem nostrum laudo, et perspectum habeo "vos in eum meliore esse animo, quam exspectaueram ex "iis quae in me olim excogitastis; vt qui in hoc omnia "haec fecerim, vt fraternae vestrae beneuolentiae caperem "experimentum. Non enim natura vos in me malignos "exstitisse reor: sed Dei voluntate, qui praesentibus bonis "frui concedit, et futuris, si nobis propitius esse perseuerarit. Quando igitur et patrem, contra quam speraueram, incolumem esse compererim, et vos conspexerim "tali affectu fratrem prosequentes, non amplius eorum, "quibus in me deliquisse videamini, recordabor. Porro "desinam ob ista vt maligna odium intendere: ac vobis gratias me habere profiteor, qui mecum in causa fuistis, vt "Deus ita nobis in praesens prospiceret. Vosque ipsos vo"lo etiam haec obliuioni dare, et laetari magis, quod male "tunc consulta bene cesserint, quam contristari ob ea quae "indigne facta esse erubescitis. Ne igitur vos dolore afficere "videatur, quod in me iniquum tuleritis suffragium, nec "male vos habeat rei gestae poenitentia, quando consultis ve"stris non responderit euentus. sed, laetitia exsultantes ob ea "quae Deus effecerit, discedite, patri haec renunciaturi; ne "forte solicitudine de vobis male maceratus, summam mihi "eripiat felicitatem, si mori contigerit priusquam in conspe"ctum meum veniat, et horum bonorum fiat particeps. "Hunc ipsum vero, et coniuges vestras et liberos, totamque "cognationem assumentes huc commigratote. Non enim "decet, vt mihi charissimi ab hac mea felicitate longe abessent: "praesertim cum fames adhuc quinquennium duratura sit". Haec cum dixisset Iosephus, fratres complectitur. Illi vero in lacrymis erant ac moerore: memoriam ilicet eorum quae in eum consuluerant et statuerant, atque etiam poenae, quam commeruerant, metum sustulisse visa est fratris aequitas. Mox conuiuium est sequutum. Rex autem, cognito fratrum Iosephi aduentu, vehementer gauisus est, ac, quasi sibi ipsi aliquid boni accidisset, animo affectus, praebuit eis cursus fru-

ρεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἀποκομίζειν τῷ πατρί. λαβόντες δὲ πλείω παρὰ τἀδελφῶ, τὰ μὲν τῷ πατρὶ φέρειν, τὰ δ' αὐτοὶ δωρεὰς ἔχειν ἕκαστος ἰδίας, πλειόνων ἠξιωμένου Βενιαμὶν παρ' αὐτὸς, ἀπήεσαν.

ΚΕΦ. ζ'.

Η τῦ πατρὸς αὐτῦ μετὰ τῆς γενεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ τὸν γενόμενον λιμόν.

Ὡς δὲ ἀφικομένων τῶν παίδων Ἰάκωβος τὰ περὶ τὸν Ἰώσηπον ἔμαθεν, ὅτι μὴ μόνον εἴη τὸν θάνατον διαπεφυγὼς ἐφ' ᾧ πενθῶν διῆγεν, ἀλλὰ καὶ ζῇ μετὰ λαμπρᾶς εὐδαιμονίας, βασιλεῖ συνδιέπων τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν ἅπασαν σχεδὸν ἐγκεχειρισμένος αὐτῆς ἐπιμέλειαν, ἄπιστον μὲν ἠδὴν ἐδόκει τῶν ἠγγελμένων, λογιζόμενος τῦ Θεῦ τὴν μεγαλυργίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἕυνοιαν, εἰ καὶ τῷ μεταξὺ χρόνῳ διέλειπεν· ὥρμητο δ' εὐθὺς πρὸς τὸν Ἰώσηπον.

β'. Ὡς δὲ κατέσχεν ἐπὶ τὸ ὄρειον Φρέαρ, θύσας αὐτόθι τῷ Θεῷ, καὶ φοβύμενος μὴ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν παίδων ἐμφιλοχωρησάντων τῇ οἰκήσει τῇ ἐν αὐτῇ, ἀκέτ' εἰς τὴν Χαναναίαν οἱ ἔκγονοι μετελθόντες κατάσχωσιν αὐτὴν, ὡς ὁ Θεὸς ἦν ὑπεσχημένος, ἅμα τε μὴ δίκα Θεῦ βυλήσεως γενομένης τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀφόδυ διαφθαρῇ τὸ γένος αὐτῦ. πρὸς δὲ τύτοις δεδιὼς μὴ προεξέλθῃ τῦ βίυ πρὶν εἰς ὄψιν Ἰωσήπυ παραγενέσθαι, καταφέρεται, σρέφων ἐν ἑαυτῷ τῦτον τὸν λογισμὸν, εἰς ὕπνον.

γ'. Ἐπισὰς δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ, καὶ δὶς ὀνομασὶ καλέσας, πυνθανομένῳ τίς ἐσιν, "ἀλλ' ἐ δίκαιον, εἶπεν, Ἰα-"κώβῳ Θεὸν ἀγνοεῖσθαι, τὸν ἀεὶ παρασάτην καὶ βοηθὸν "προγόνοις τε τοῖς σοῖς, καὶ μετ' αὐτὸς σοὶ γενόμενον. "σερυμένῳ τε γὰρ σοὶ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῦ πατρὸς ταύτην "ἐγὼ παρέχον. καὶ κατ' ἐμὴν εὔνοιαν εἰς τὴν Μεσοποτα-"μίαν μόνος σαλεὶς, γάμων τε ἀγαθῶν ἔτυχες, καὶ παί-

mento onuſtos, atque aurum et argentum, munera ad patrem deferenda. Illi autem, plura adhuc a fratre accipientes, partim quidem patri, partim vero ſibimet in ſingulos donata, maiorem etiam in modum muneribus cumulato Beniamine, abierunt.

CAP. VII.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit, vrgente fame.

CUm verò Iacobus, filiis reuerſis, de Ioſepho intellexiſſet, quod non ſolum mortem effugerit, quum tamdiu luxerat, ſed etiam in ſplendida fortuna viueret, vna cum Rege res Ægypti adminiſtrans, et paene totam regni curam ſibi commiſſam habens, nihil quidem eorum quae nunciabantur incredibile putabat, animo complectens cum Dei magnificentiam, tum eius erga ſe beneuolentiam, tametſi aliquantiſper vt videbatur intermiſſam: ſed confeſtim iter aggreſſus eſt ad Ioſephum properans.

2. Poſtquam autem venerat ad puteum fœderis, Deo ibidem ſacrificium faciens, metuenſque ne propter vbertatem Ægypti, dum filii iſtius regionis habitandae amore tenerentur, ſoboles eorum non rediret in Chananaeam, occupatura eam iuxtà promiſſa Dei; ſimul etiam, ne inconſulto Deo migratione in Ægyptum facta, genus ipſius clade aliqua multaretur; praeterea autem veritus ne prius e vita excederet, quam in Ioſephi conſpectum veniret, in ſomnium delabitur haec ſecum in animo reuoluens.

3. At Deus ei in ſomnio ſuperueniens, ipſumque bis nomine appellans, interroganti quiſnam eſſet, ait, "haud "fas eſt vt Iacobus ignoraret Deum, qui maioribus tuis "et poſt hos etiam tibi perpetuo adiumento fuit et auxi"lio. Cum enim et patri in animo fuiſſet te principatu "priuare, hunc ego tibi conſeruaui. et cum, me tibi fa"vente, ſolus in Meſopotamiam profectus eſſes, et bonas "feciſti nuptias, et reuerſus es liberis multis et facultati-

"δων ἐπαγόμενος πλῆθος καὶ χρημάτων ἐνόησας. παρέ-
"μεινέ τε σοὶ γενεὰ πᾶσα προνοίᾳ τῇ ἐμῇ, καὶ ὃν ἀπο-
"λωλέναι τῶν υἱῶν ἐδόκεις Ἰώσηπον, τοῦτον εἰς ἀπόλαυ-
"σιν μειζόνων ἀγαθῶν ἤγαγον, καὶ τῆς Αἰγύπτου κύριον,
"ὡς ὀλίγῳ διαφέρειν τοῦ βασιλέως, ἐποίησα. ἥκω τε νῦν
"ὁδοῦ τε ταύτης ἡγεμὼν ἐσόμενος, καὶ βίᾳ σοὶ τελευτὴν
"ἐν ταῖς Ἰωσήπου χερσὶ γενησομένην προδηλῶν, καὶ μα-
"κρὸν αἰῶνα τῶν σῶν ἐκγόνων ἐν ἡγεμονίᾳ καὶ δόξῃ κατ-
"αγγέλλων, κατασήσων τε αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ὑπέχημαι.

δ'. Τούτῳ θαρσήσας τῷ ὀνείρατι, προθυμότερον εἰς τὴν Αἴγυπτον σὺν τοῖς υἱοῖς καὶ πᾶσι τοῖς τούτων ἀπηλλάττετο. ἦσαν δ' οἱ πάντες ἑβδομήκοντα. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα δηλῶσαι τούτων οὐκ ἐδοκίμαζον, καὶ μάλιστα διὰ τὴν δυσκολίαν αὐτῶν. ἵνα μέντοι παρασήσω τοῖς οὐχ ὑπολαμβάνουσιν ἡμᾶς ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, ἀλλ' Αἰγυπτίους εἶναι, ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνηθῆναι τῶν ὀνομάτων. Ἰακώβου μὲν οὖν παῖδες ἦσαν δώδεκα· τούτων Ἰώσηπος ἤδη προαφῖκτο. τοὺς οὖν μετ' αὐτὸν καὶ τοὺς ἐκ τούτων γεγονότας δηλώσομεν. Ῥουβήλου μὲν ἦσαν παῖδες τέσσαρες, Ἀνώχης, Φαλλοῦς, Ἀσσάρων, Χάρμις. Συμεῶνος δὲ ἓξ, Ἰαμοήλος, Ἰάμινος, Οὐοδος, Ἰαχῖνος, Σόαρος, Σαοὺλος· τρεῖς δὲ Λευὶ γεγόνασιν υἱοὶ, Γηρσόμης, Κααθος, Μαράριος. Ἰούδα δὲ παῖδες ἦσαν τρεῖς, Σαλᾶς, Φάρεσσος, Ζάρας· υἱωνοὶ δὲ δύο γεγονότες ἐκ Φαρέσσου, Ἐσρωνος, καὶ Ἀμιρος. Ἰσαχάρου δὲ τέσσαρες, Θωλᾶς, Φουᾶς, Ἰάσουβος, Σαμάρωνος. τρεῖς δὲ Ζαβουλῶν ἦγεν υἱοὺς, Σάραδον, Ἠλωνα, Ἰάληλον. τοῦτο μὲν τὸ ἐκ Λείας γένος· καὶ αὕτη συναμφὶ καὶ θυγάτηρ αὐτῆς Δείνα. τρεῖς ἅπαντες καὶ τριάκοντα. Ῥαχήλας παῖδες ἦσαν δύο. τούτων Ἰωσήπῳ μὲν δύο γεγόνασιν υἱεῖς, Μανασσῆς, καὶ Ἐφραΐμης. Βενιαμὶν δὲ τῷ ἑτέρῳ δέκα, Βόλαυος, Βάκχαρις, Ἀσάβηλος, Γηρᾶς, Νααμάνης, Ἰης, Ῥῶς, Μόμφις, Ὀφῖς, Ἀραδος. ἅπαντες τέσσαρες καὶ δέκα πρὸς τοῖς πρότερον κατειλεγμένοις εἰς ἑπτὰ καὶ τεσσάρακοντα γίνονται τὸν ἀριθμόν. καὶ τὸ

"bus auctus; meaque prouidentia tibi incolumis perman-
"sit tota tua progenies; et Ioſephum, quem ex filiis ami-
"ſiſſe videbaris, ad maiorem felicitatem perduxi, et Æ-
"gypti dominum, vt paululum a Rege differat, conſli-
"tui. Nunc quoque venio, et viae huius dux tibi futu-
"rus, et tibi praenuncians inter manus Ioſephi te e vita
"exiturum, atque ſtirpem tuam per multa ſaecula poten-
"tem fore ſimul et illuſtrem indicans, eamque in iſtam
"terram me deducturum eſſe, quam tibi pollicitus
"ſum.

4. Hoc ſomnio fretus eo libentius in Ægyptum conceſſit, cum filiis et omnibus eorum liberis. Erant autem in vniuerſum ſeptuaginta. Et quidem nomina illorum, maximeque propter eorundem difficultatem, ſemel mihi viſum eſt non recenſere. Vt tamen eos redarguam, qui nos non ex Meſopotamia oriundos exiſtimant, ſed ex Ægypto, mihi eſſe neceſſarium putaui nomenclaturam dare. Certe quidem Iacobi filii erant duodecim: ex quibus Ioſephus antea aberat. Eos itaque qui illum inſequuti ſunt, et horum progeniem memorabimus. Rubeli quidem filii erant quatuor; Anoches, Phallus, Aſſaron, Charmis. Symeonis vero ſex; Iamuelus, Iaminus, Ouodus, Iachinus, Soarus, Saulus. Leui vero tres nati ſunt filii; Gerſomes, Caathus, Mararius. Iudae vero filii erant tres; Salas, Phareſſus, Zaras: duo autem ex Phareſſo nepotes, Eſronus et Amyrus. Iſacharae vero quatuor; Thulas, Phuas, Iaſubus, Samaronus. Tres autem Zabulon habuit filios; Saradum, Elona, Ialelum. Et hoc quidem genus e Lia: et cum ipſa etiam aſcendit filia eius Dina. Iſti omnes triginta et tres. Rachelae filii erant duo. quorum alteri Ioſepho quidem duo nati ſunt filii; Manaſſes et Ephraimes: alteri vero Beniamini decem; Bolauus, Baccharis, Aſabelus, Geras, Naamanes, Ies, Ros, Momphis, Opphis, Aradus. Iſti quatuordecim vna cum prius numeratis fiunt numero quadraginta ſeptem. Et legitimum quidem Iacobo genus hoc erat.

μὲν γνήσιον Ιακώβῳ γένος τοῦτο ἦν. ἐκ Βάλλας δ' αὐτῷ γίνονται τῆς Ραχήλας θεραπαινίδος, Δάνος, καὶ Νεφθαλῆς, ὧν τέσσαρες εἵποντο παῖδες, Ιέσηλος, Γοῦνις, Ισσάρης τε καὶ Σέλλιμος. Δάνῳ δὲ μονογενὴς ἦν παιδίον Οὖσις. τούτων προσγινομένων τοῖς προειρημένοις, πεντήκοντα καὶ τεσσάρων πληρῶσιν ἀριθμόν. Γάδης δὲ καὶ Ασηρος ἐκ Ζελφᾶς μὲν ἦσαν· τῆς Λείας δὲ αὕτη θεραπαινίς. παῖδας δ' ἐπήγοντο, Γάδης μὲν ἑπτὰ, Σαφωνίαν, Αὔγιν, Σοῦνιν, Αζαβοῦνα, Ληρίνην, Ερωέδην, Αριηλᾶν. Ασὴρ δὲ ἦν θυγάτηρ Σάρα, καὶ ἄρσενες ἀριθμὸν ἓξ· οἷς ὀνόματα, Ιώμνης, Ισοῦς, Ισσοῦις, Βαρίς, Αβαρός τε καὶ Μελχίηλος. τούτων ἕνδεκα ὄντων καὶ προστεθειμένων τοῖς πεντήκοντα καὶ τέσσαρσιν, ὁ προειρημένος ἀριθμὸς πληροῦται, μὴ συγκαταλεγέντος αὐτοῖς Ιακώβου.

ε'. Μαθὼν δὲ Ιώσηπος παραγενόμενον τὸν πατέρα· καὶ γὰρ προλαβὼν Ιούδας ὁ ἀδελφὸς ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν ἄφιξιν· ὑπαντησάμενος ἔζεσι, καὶ καθ' Ηρώων πόλιν αὐτῷ συνέβαλεν. ὁ δ' ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀπροσδοκήτου τε καὶ μεγάλης γενομένης μικροῦ δεῖν ἐξέλιπεν. ἀλλ' ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν Ιώσηπος· ὁδ' αὐτὸς μὲν κρατήσας δυνηθεὶς ὡς μὴ ταὐτὸ παθεῖν ὑφ' ἡδονῆς, ὅ μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ πατρὶ γενόμενος ἥττων τοῦ πάθους. ἔπειτα τὸν μὲν ἠρέμα κελεύσας ὀδύειν, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πέντε τῶν ἀδελφῶν ἤπειγετο πρὸς τὸν βασιλέα, Φαράσων αὐτῷ παραγενόμενον μετὰ τοῦ γένους τὸν Ιάκωβον. ὁ δὲ τοῦτο χαίρων ἤκουσε· καὶ τὸν Ιώσηπον ἐκέλευεν αὐτῷ λέγειν τίνι βίῳ τεθραμμένοι διατελοῦσι, ὡς αὐτοῖς τοῦτον ἐπιτρέψειε διάγειν. ὁ δὲ ποιμένας αὐτοὺς ἀγαθοὺς ἔλεγε, καὶ μηδενὶ τῶν ἄλλων ἢ τούτῳ μόνῳ προσανέχειν· τοῦ τε μὴ διαζευγνυμένους, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ τυγχάνοντας ἐπιμελεῖσθαι τοῦ πατρὸς προνοουμένους. τοῦ τε τοῖς Αἰγυπτίοις εἶναι προσφιλεῖς, μηδὲν πράττοντας τῶν αὐτῶν ἐκείνοις. Αἰγυπτίοις γὰρ ἀπειρημένον ἦν περὶ νομὰς ἀναστρέφεσθαι.

ς'. Τοῦ δὲ Ιακώβου παραγενομένου πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀσπαζομένου τε καὶ κατευχομένου περὶ τῆς βασιλείας

E Balla vero famula Rachelae ipsi nascuntur Danus et Nephthales, quem sequebantur quatuor filii; Ieselus, Gunis, Issares et Sellimus: Dano vero vnicus erat filius nomine Vsis. His ad iam dictos additis, numerum complent quinquaginta quatuor. Gades autem et Aserus ex Zelpha quidem erant: ipsa vero Liae famula. Liberos autem secum ducebant, Gades quidem septem; Saphoniam, Augim, Sunim, Azabonem, Aërinen, Eroëden, Arielam, Asero autem filia erat Sara, et mares numero sex; quorum nomina, Iomnes, Isus, Isouis, Baris, Abarus et Melchielus. Isti cum sint sexdecim, si adiiciantur ad quinquaginta quatuor, praedictus numerus completur, hisce non annumerato Iacobo.

5. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas frater praecurrens ipsi id significauerat) obuiam iturus egreditur, atque ad Heroum vrbem ei occurrebat. Ille vero, ex inopinata magna laetitia, parum abfuit quin exanimaretur. Sed Iosephus eum excitauit recreauitque: quamuis et ipse quidem prae nimia voluptate vix potuit semet sustinere, non tamen similiter ac pater animo affectus. Deinde iusso quidem eo lente procedere, ipse vero assumptis quinque fratribus properauit ad Regem, nunciaturus ei adesse cum familia sua Iacobum. Ille vero laetus hoc accepit, iussitque Iosephum sibi dicere, quanam via viuendi potissimum delectarentur, vt illos eum vitae cursum sequi permitteret. Atque ille optimos pastores eos esse respondit, nihilque aliud egregie praeter hoc ipsum curare: ita praecauens, tam ne forte distraherentur, sed vna habitantes patris saluti prospicerent; quam vt cum Ægyptiis maiorem inirent gratiam, quod non ad eadem cum illis studia institutaque impellerentur. nam Ægyptiis prohibitum erat circa pascua versari.

6. Iacobo autem ad Regem accedente, ipsumque salutante ac regno eius bene precante, interrogauit eum

αὐτῷ, ὁ Φαραώθης ἐπυνθάνετο πόσον ἤδη βεβιωκὼς εἴη χρόνον. τῷ δ' ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα γεγονέναι φ'σαντος, ἐθαύμασε τὴν μήκυς τῆς ζωῆς τὸν Ἰάκωβον. εἰπόντος δ' ὡς ἧττονα τῶν προγόνων εἴη βεβιωκὼς ἔτη, συνεχώρησεν αὐτῷ ζῆν μετὰ τῶν τέκνων ἐν Ηλιυπόλει. ἐν ἐκείνῃ γὰρ καὶ οἱ πτοιμένες αὐτῶ τὰς νομὰς εἶχον.

ζ'. Ο δὲ λιμὸς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπετείνετο, καὶ τὸ δεινὸν ἀπορώτερον ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐγίνετο, μήτε τῦ ποταμῦ τὴν γῆν ἐπαρδοντος, ὑ γὰρ ἤυξε, μήτε ὕοντος τῦ Θεοῦ. πρόνοιάν τε μηδὲ μίαν ἑαυτῶν ὑπ' ἀγνοίας πεποιημένων, καὶ τῦ Ιωσήπυ τὸν σῖτον ἐπὶ χρήμασιν αὐτοῖς διδόντος. ὡς δὲ ταῦτ' αὐτοῖς ἀπέλιπε, τῶν βοσκημάτων ἐωνοῦντο τὸν σῖτον καὶ τῶν ἀνδραπόδων. οἷς δὲ καὶ γῆς τις ἦν μοῖρα, ταύτην παρεχώρουν ἐπὶ τιμῇ τροφῆς. ὅτως τε τῦ βασιλέως πάσης αὐτῶν τῆς περιυσίας κυρίᾳ γεγενημένυ, μετωκίσθησαν ἄλλος ἀλλαχόσε· ὅπως βεβαία γένηται τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας τότων ἡ κτῆσις, πλὴν τῶν ἱερέων. τότοις γὰρ ἔμενεν ἡ χώρα αὐτῶν. ἐθελῆτο τ' αὐτῶν ὑ τὰ σώματα μόνον τὸ δεινὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας· καὶ τὸ λοιπὸν εἰς ἀχήμονα τῆς τροφῆς εὐπορίαν αὐτὸς κατηνάγκαζε. λωφήσαντος δὲ τῦ κακοῦ, καὶ τῦ ποταμοῦ τὴν γῆν ἐπιβάντος, καὶ ταύτης τοὺς καρποὺς ἀφθόνως ἐκφερέσης, ὁ Ιώσηπος εἰς ἑκάστην παραγινόμενος πόλιν, καὶ συλλέγων ἐν αὐταῖς τὸ πλῆθος, τήν τε γῆν αὐτοῖς, ἣν ἐκείνων παραχωρούντων βασιλεὺς ἔχειν ἐδύνατο καὶ καρποῦσθαι μόνος, εἰς ἅπαν ἐχαρίζετο· καὶ κτῆμα ἴδιον ἡγυμένυς φιλεργεῖν παρεκάλει, τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν τῷ βασιλεῖ τελοῦντας ὑπὲρ τῆς χώρας, ἣν δίδωσιν αὐταῖς ὅσαν αὐτῦ. τὰς δὲ παρ' ἐλπίδας κυρίυς τῆς γῆς καθισαμένυς χαρά τε ἐλάμβανε, καὶ ὑφίσαντο τὰ προστάγματα. καὶ τότῳ τῷ τρόπῳ τό τε ἀξίωμα τὸ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις αὐτῷ μεῖζον Ιώσηπος ἀπεργάζεται, καὶ πλείω γε τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ παρ' αὐτῶν. ὅ, τε τῦ τελεῖν τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν νόμος ἔμεινε καὶ μέχρι τῶν ὑστέρων βασιλέων.

Pharaothes, quantum temporis iam vixiſſet. Illo vero ſe centum et triginta annorum eſſe dicente, Iacobum ob longaeuitatem admiratus eſt. Cum vero adieciſſet, ſe maiorum ſuorum vitae annos non aſſequutum eſſe, conceſſit ei cum liberis ſuis Heliopolim habitare. illic enim et Regis paſtores habebant paſcua.

7. At fames indies Ægyptiis augebatur, malumque illis magis magiſque ingraueſcebat, neque fluuio terram irrigante, non enim exundabat Nilus, neque Deo pluuiam immittente; neque populo vniuerſo ex inſcientia futuri vel minimam ſui curam adhibente, Ioſephoque illis non-niſi pecunia numerata frumentum dante. Vt autem nummi deficere coeperunt, pecoribus et mancipiis commeatum emerunt. Porro et quibus agri fuerunt, illis cedebant, vt alimentum ſibimet compararent. Cumque hoc pacto omnes eorum poſſeſſiones in ius Regis deueniſſent, alius alio migrare iuſſi ſunt, vt Regi certius accreſceret dominium in fundos iſtorum omnium, praeter Sacerdotum. his enim ſua conſeruata eſt terrae portio. Imo dira haec neceſſitas non corpora ſolum illorum, ſed et animos in ſeruitutem redegit: et deinde ad victum modis inhoneſtis parandum eos compulit. Fame autem ceſſante, et fluuio terram rurſus inundante, fructuſque ea vberrime ferente, Ioſephus ad vnamquamque adiit ciuitatem, eiusque populo conuocato, eandem terram quam illis cedentibus Rex ſibimet vendicare ſoluſque ea frui poterat, in integrum eis reſtituit; et hortatus eſt vt illam pro propria habentes colere non grauarentur, quintam fructuum Regi penſitantes pro terra, quam, iure ſuam, illis concedit. Qui, cum inſperato ſeſe agrorum iterum dominos factos vidiſſent, gaudium acceperunt, et ad mandata ſtrenue exſequenda ſemet accinxerunt. Atque, his rebus geſtis, cum Ioſephi inter Ægyptios auctoritas, tum illorum erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit. Illaque quintas frugum ſoluendi conſuetudo ad ſeros Reges firma et ſtabilis permanſit.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τελευτῆς Ιακώβου καὶ Ιωσήπου.

Ιακωβος δὲ, ἑπταικαιδέκατον ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ διατρίψας, καὶ νόσῳ χρησάμενος, παρόντων αὐτῷ τῶν υἱῶν ἀπέθανεν, ἐπευξάμενος τοῖς μὲν κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ προειπὼν αὐτοῖς κατὰ προφητείαν, πῶς μέλλει τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτῶν ἕκαστος κατοικεῖν τὴν Χαναναίαν· τοῦτο δὴ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐγένετο· Ιωσήπου δ' ἐγκώμιον διεξελθὼν, ὅτι μὴ μνησικακήσειε τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ τούτου πλέον χρηστὸς εἰς αὐτοὺς ἐγένετο, δωρησάμενος αὐτοὺς ἀγαθοῖς οἷς ἐδὲ εὐεργέτας τινὲς ἠμείψαντο, προσέταξε τοῖς ἰδίοις παισὶν, ἵνα τοὺς Ιωσήπου παῖδας Εφραΐμην καὶ Μανασσῆν εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν προσῶνται, διαιρούμενοι μετ' αὐτῶν τὴν Χαναναίαν· περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν· ἠξίωσε μέντοι καὶ ταφῆς ἐν Χεβρῶνι τυγχάνειν. τελευτᾷ δὲ βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τριῶν δέοντα πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, μηδενὸς μὲν τῶν προγόνων ἀπολειφθεὶς ἐπ' εὐσεβείᾳ τῷ Θεῷ, τυχὼν δὲ ἀμοιβῆς ἧς δίκαιον ἦν τοὺς ἔτους ἀγαθοὺς γεγονότας. Ιώσηπος δὲ, συγχωρήσαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, τὸν τοῦ πατρὸς νεκρὸν εἰς Χεβρῶνα κομίσας, ἐκεῖ θάπτει πολυτελῶς. τῶν δὲ ἀδελφῶν ὁ βουλομένων αὐτῷ συναποστρέφειν· δέος γὰρ αὐτοὺς εἶχε μὴ τεθνηκότος αὐτοῖς τοῦ πατρὸς τιμωρήσαιτο τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιβουλῆς, ἐπ ἔτι ὄντος ᾧ χαρίζοιτο τὴν πρὸς αὐτοὺς μετριότητα· πείθει μηδὲν ὑφορᾶσθαι, μὴ δ' ἔχειν αὐτὸν δι' ὑποψίας. ἀναγαγὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ, κτῆσιν πολλὴν ἐχαρίσατο· καὶ πάσῃ περὶ αὐτοὺς σπουδῇ χρώμενος οὐκ ἀπέλιπε.

β'. Τελευτᾷ δὲ οὗτος ἔτη βιώσας ἑκατὸν καὶ δέκα, θαυμάσιος τὴν ἀρετὴν γενόμενος, καὶ λογισμῷ πάντα διοικῶν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ταμιευόμενος. ὁ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας αἴτιον αὐτῷ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀλλαχόθεν ἥκοντι καὶ μετὰ τοιαύτης κακοπραγίας, μεθ' ἧς προειρήκαμεν, ὑπῆρχεν. τελευτῶσι δ' αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, ζήσαντες εὐδαιμόνως ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου. καὶ τούτων μὲν τὰ σώματα

CAP. VIII.

De obitu Iacobi et subinde Iosephi.

IAcobus autem, cum annum decimum septimum in Ægypto exegisset, et morbo laborasset, in conspectu filiorum suorum e vita excessit, prius quidem illis felicitatis possessionem precatus, et more prophetico vaticinatus, vt singulorum posteri terram Chananaeam habituri essent (id quod longo post tempore factum est) Iosephi vero laudibus perceusitis, quod non solum fraternarum iniuriarum obliuisceretur, sed et eo maiori illos prosequeretur benignitate, ista illis bona accumulans, quae nonnulli vix benefactoribus suis rependerent, mandauit filiis suis, vt Iosephi liberos Ephraïmen et Manassen in suum numerum referrent, cum eis forte diuisuri Chananaeam, (de quibus postea loquemur) poposcitque simul vt in Chebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum vixisset annos quinquaginta minus tribus et centum, nemine quidem maiorum suorum pietate erga Deum inferior; id vero praemii pro meritis assequutus, quod tribui par est bonitate adeo praecellentibus. Iosephus autem, Rege id permittente, patris corpus in Chebronem deportatum magnifice illic sepeliuit. Caeterum fratribus recusantibus cum eo reuerti (nam metuebant ne patre defuncto in se vindicaret, quae antea in eum malo animo cogitauerant, cum non amplius esset cui suam in eos benignitatem donaret) suadet eis nil extimescere, neque ipsum suspectum habere. Et cum illos secum reduxisset, magnas eis possessiones largitus est; nec vnquam eos summa beneuolentia prosequi destitit.

2. Moritur autem et ipse cum vixisset annos centum et decem, vir admirabili virtute praeditus, et ratione omnia moderans et gubernans, suaque potestate bene et sapienter vsus. id quod ipsum ad tantam felicitatem apud Ægyptios prouexit, aliunde ad illos venientem, et tantae calumniae, de qua iam diximus, ignominia notatum. Moriuntur vero et fratres eius, cum feliciter in Ægypto

κομίσαντες μετὰ χρόνον αὐτῶν οἱ ἀπόγονοι καὶ οἱ παῖδες, ἔθαψαν ἐν Χεβρῶνι· τὰ δὲ Ἰωσήπου ὀστᾶ ὕστερον, ὅτε μετανέστησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἑβραῖοι, εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκόμισαν. ἔτως γὰρ αὐτὸς ὁ Ἰώσηπος ἐξώρκισε. τούτων οὖν ἕκαστος ὡς ἔσχε, καὶ τίσι πόνοις ἐκράτησαν τῆς Χαναναίας σημανῶ, προδιηγησάμενος τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὅσα τοῖς Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθοῦσιν ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

Αἰγυπτίοις, τρυφεροῖς καὶ ῥαθύμοις ὖσι πρὸς πόνους, καὶ τῶν τε ἄλλων ἡδονῶν ἥττοσι, καὶ δὴ καὶ τῆς κατὰ φιλοκέρδειαν, συνέβη δεινῶς πρὸς τοὺς Ἑβραίους διατεθῆναι, κατὰ φθόνον τῆς εὐδαιμονίας. ὁρῶντες γὰρ τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν γένος ἀκμάζον, καὶ δι' ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς τὸ πανεῦ εὐφυΐαν, πλήθει χρημάτων ἤδη λαμπρὸν, καθ' αὑτῶν αὔξεσθαι τούτους ὑπελάμβανον. ὧν τε ἦσαν εὖ ὑπὸ Ἰωσήπου τετυχότες διὰ χρόνου μῆκος λήθην λαβόντες, καὶ τῆς βασιλείας εἰς ἄλλον οἶκον μετελθούσης, δεινῶς ἐνύβριζόν τε τοῖς Ἰσραηλίταις, καὶ ταλαιπωρίας αὐτοῖς ποικίλας ἐπενόουν. τόν τε γὰρ ποταμὸν εἰς διώρυχας πολλὰς αὐτοῖς προσέταξαν διατεμεῖν, τείχη τε οἰκοδομῆσαι ταῖς πόλεσι, καὶ χώματα, ὅπως ἂν εἴργοι τὸν ποταμὸν μὴ λιμνάζειν ἕως ἐκείνων ἐπεκβαίνοντα. πυραμίδας τε ἀνοικοδομοῦντες ἐξέτρυχον ἡμῶν τὸ γένος· ὡς τέχνας τε παντοίας ἀναδιδάσκεσθαι, καὶ τοῖς πόνοις γενέσθαι συνήθεις. καὶ τετρακοσίων μὲν ἐτῶν χρόνον ἐπὶ ταύταις διήνυσαν ταῖς ταλαιπωρίαις· ἀντεφιλονείκουν γὰρ, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, τοῖς πόνοις ἐξαπολέσαι τοὺς Ἰσραηλίτας θέλοντες, οἱ δὲ, ἀεὶ κρείττους φαίνεσθαι τῶν ἐπιταγμάτων.

β'. Ἐν τούτοις δ' ὄντων αὐτῶν τοῖς πράγμασιν, αἰτίᾳ τῷ μᾶλλον σπεύδασαι περὶ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ γένους ἡμῶν

vixiſſent. Et illorum quidem corpora poſteri eorum et filii poſt tempus aliquod deportantes, in Chebrone ſepeliuerunt: ſed tum demum Ioſephi oſſa in Chananaeam detulerunt, cum ex Ægypto egreſſi eſſent Hebraei. ad hoc enim ipſos iuramento adſtrinxerat Ioſephus. Itaque vt ſe habuerit horum vnuſquiſque, et quibus illi laboribus exerciti Chananaeam obtinuerunt declarabo; vbi pauca de cauſa praelibavero, propter quam Ægyptum reliquerunt.

CAP. IX.

De afflictionibus Hebraeorum in Ægypto per annos quadringentos.

ACcidit vt Ægyptii, cum eſſent delicatuli et ad laborem ſegnes, et maxime praeter caeteras voluptates quaeſtuum amore tenerentur, male vellent Hebraeis, eorum felicitati inuidentes. Cum enim Iſraëlitas numero et multitudine creſcere, atque ex virtute et ingenio ad labores facto diuitiarum copia et abundantia florere animaduerterent, illorum potentiam in Ægyptiorum perniciem augeri ſuſpicabantur. Et cum iam Ioſephi beneficiorum memoriam temporis longinquitas obliteraſſet, regnumque ad aliam familiam iam deueniſſet, inhumane tractabant Iſraëlitas, varioſque labores iis atterendis excogitabant. Nam et fluuium in multos riuos deducere ſuſſi ſunt, et muros ciuitatibus circumdare, et aggeres, ne aqua ſuper ripas effuſa in illis ſtagnaret. Pyramidibus etiam exſtruendis homines noſtros adhibentes deterebant, cogendo eos varias artes ediſcere et laboribus ferendis aſſueſcere. Et quidem per annos quadringentos has perpeſſi ſunt miſerias: nam id certatim agebant, Ægyptii quidem, vt Iſraëlitas nimio labore perderent, illi vero, vt mandatis abunde ſatisfacerent.

2. Dum vero in illis occupati eſſent negotiis, etiam eur genus noſtrum magis adhuc exſtinctum cuperent

τοὺς Αἰγυπτίους προσεγένετο τοιαύτη. τῶν ἱερογραμματέων τις· καὶ γὰρ εἰσὶ δεινοὶ περὶ τῶν μελλόντων τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν· ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ, "τεχθήσεσθαί τινα κατ' ἐ-"κεῖναν τὸν καιρὸν τοῖς Ισραηλίταις, ὃς ταπεινώσει μὲν τὴν "τῶν Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐξήσει δὲ τοὺς Ισραηλίτας "τραφείς. ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερβαλεῖ, καὶ δόξαν ἀείμνη-"στον κτήσεται". δείσας δὲ ὁ βασιλεὺς, κατὰ γνώμην τὴν ἐκείνου κελεύει πᾶν τὸ γεννηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν εἰς τὸν ποταμὸν ῥιπτοῦντας διαφθείρειν, παραφυλάσσειν τε τὰς ὠδῖνας τῶν Εβραίων γυναικῶν, καὶ τὰς τοκετὰς αὐτῶν παρατηρεῖν τὰς Αἰγυπτίων μαίας· ὑπὸ γὰρ τούτων αὐτὰς ἐκέλευε μαιᾶσθαι, ἃ διὰ συγγένειαν ἔμελλον μὴ παραβήσεσθαι τὴν τοῦ βασιλέως βούλησιν· τὰς μέντοι καταφρονήσαντας τοῦ προστάγματος, καὶ σώζειν λάθρα τολμήσαντας τὸ τεχθὲν αὐτοῖς, τούτους ἀναιρεῖσθαι σὺν τῇ γενεᾷ προσέταξε. δεινὸν οὖν τοῖς ὑπομένουσι τὸ πάθος, ἐ καθ' παίδων ἀπεστεροῦντο, καὶ γονεῖς ὄντες αὐτοὶ πρὸς τὴν ἀπώλειαν ὑπῆρχον τῶν γεννωμένων· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίνοια τῆς τοῦ γένους αὐτῶν ἐπιλείψεως, φθειρομένων μὲν τῶν τικτομένων, αὐτῶν τε διαλυθησομένων, χαλεπὴν αὐτοῖς καὶ δυσπαραμύθητον ἐποίει τὴν συμφοράν. καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἐν τούτῳ τῷ κακῷ. κρατήσεις δ' ἂν ὑδεὶς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης, ὑδὲ μυρίας τέχνας ἐπὶ τούτῳ μηχανησάμενος. ὅ, τε γὰρ παῖς, ὃν προεῖπεν ὁ ἱερογραμματεὺς, τρέφεται λαθὼν τὴν τοῦ βασιλέως φυλακήν· καὶ ἀληθὴς ἐπὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ γεννηθησομένοις ὁ προειπὼν εὑρέθη. γίνεται δὲ ἔτως.

γ'. Αμραάμης τῶν εὖ γεγονότων παρὰ τοῖς Εβραίοις, δεδιὼς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἔθνους, μὴ σπάνει τῆς ἐπιτραφησομένης νεότητος ἐπιλίπῃ· καὶ χαλεπῶς ἐπ' αὐτῷ φέρων, ἐκύει γὰρ αὐτῷ τὸ γύναιον, ἐν ἀμηχάνοις ἦν. καὶ πρὸς ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ τρέπεται, παρακαλῶν οἶκτον ἤδη τινὰ λαβεῖν αὐτὸν ἀνθρώπων μηδὲν τῆς εἰς αὐτὸν θρησκείας παραβεβηκότων· δῦναί τε ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς ὧν παρ' ἐκείνου ἐκακοπάθουν τὸν καιρὸν, καὶ τῆς ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦ γένους

Ægyptii, huiusmodi quiddam accidit. E Sacrorum scribis quidam (illi enim periti erant in coniectanda rerum futurarum veritate) nunciat Regi, "nasciturum illo circi-"ter tempore Hebraïco sanguine puerum, qui nutritus "Ægyptiorum quidem dominatum valde deprimeret, Isra-"ëlitas vero extolleret: virtute etiam fore praecellentissi-"mum, et gloria per omnis aevi memoriam celebrem". Rex autem perterritus ex illius sententia mandauit, vt quicquid virilis Israëlitarum stirpis deinceps nasceretur in fluuium proiicientes interimerent; atque vt obstetrices Ægyptiae Hebraearum mulierum parturitiones explorarent, partusque illarum obseruarent; (nam illas solas Hebraeis obstetricare iussit, quae verisimiliter, cum eiusdem essent gentis, Regis voluntati obsequerentur) eos autem qui hoc mandatum contemnerent, et clam seruare foetus auderent, cum tota familia perimendos esse edixit. Igitur grauis haec perpessuris visa est calamitas, non eo solum quia liberis orbarentur, et parentes ipsi natorum interitus ministri esse cogerentur; sed quia in ea erant cogitatione, fore vt genus suum funditus periret, quando liberi quidem eorum necarentur, ipsisque non multo post moriendum esset, malo premebantur difficili et inconsolabili. Atque illi quidem in hac miseria constituti erant. Sed frustra quis Dei consilio obnititur, mille licet artes ei obstruendo adhibeat. Nam et puer, de quo Sacrorum scriba praemonuerat, elusis regiis insidiatoribus clam fuit educatus: et qui praedixerat, in istis, quae ex illo nato acciderent, verax esse comprobatur. Atque hoc modo euenit.

3. Amarames, vir nobilis inter Iudaeos, de gente vniuersa solicitus, ne interiret defectu iuuentutis in spem successionis nutriendae, et quod ad se attinebat valde anxius (nam vxor eius vterum ferebat) in summas est angustias adductus. et ad implorandum Dei auxilium conuersus orabat, vt tandem sortem eorum miseraretur, qui cultus eius obseruatores exstiterant religiosi, illosque malis, quibus tunc obruebantur, liberaret, spemque Ægy-

αὐτῶν ἐλπίδος. ὁ δὲ Θεὸς ἐλεήσας αὐτὸν, καὶ πρὸς τὴν ἱκεσίαν ἐπικλαθεὶς, ἐφίσταται κατὰ τὰς ὕπνους αὐτῷ, καὶ μήτε ἀπογινώσκειν αὐτὸν περὶ τῶν μελλόντων παρεκάλει· τήν τε εὐσέβειαν αὐτῶν ἔλεγε διὰ μνήμης ἔχειν, καὶ τὴν ὑπὲρ ταύτης ἀμοιβὴν ἀεὶ παρέξειν, ἤδη μὲν καὶ τοῖς πρόγονοις αὐτῶν δωρησάμενος τὸ γενέσθαι τοσοῦτον πλῆθος αὐτοὺς ἐξ ὀλίγων. καὶ Αβραμον μὲν μόνον ἐκ τῆς Μεσοποταμίας εἰς τὴν Χαναναίαν παραγενόμενον εὐδαιμονῆσαι τάτε ἄλλα, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτῷ πρὸς γονὴν ἀκάρπως ἐχούσης πρότερον, ἔπειτα κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀγαθῆς πρὸς τοῦτο γενομένης, τεκνῶσαι παῖδας· καὶ καταλιπεῖν μὲν Ισμαήλῳ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τὴν Αράβων χώραν, τοῖς δ' ἐκ Χετούρας τὴν Τρωγλοδύτιν, Ισάκῳ δὲ τὴν Χαναναίαν. ὅσατε πολεμῶν κατὰ τὴν ἐμὴν, φησὶ, συμμαχίαν ἠνδραγάθησε, κἂν ἀσεβεῖς εἶναι δόξητε καὶ ὑμεῖς διὰ μνήμης ἔχοντες. Ιάκωβον δὲ καὶ τοῖς ὐχ ὁμοφύλοις γνώριμον εἶναι συμβέβηκεν. ἐπί τε μεγέθει τῆς εὐδαιμονίας μεθ' ἧς ἐβίωσε, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ κατέλιπεν. ὃ μετὰ ἑβδομήκοντα τῶν πάντων εἰς Αἴγυπτον ἀφικομένῳ, ὑπὲρ ἑξήκοντά πε μυριάδες ἤδη γεγόνατε. νῦν δέ με τῷ κοινῇ συμφέροντος ὑμῶν ἴστε προνοούμενον, καὶ τῆς σῆς εὐκλείας. ὁ πᾶς γὰρ ἔτος, ὃ τὴν γέννησιν Αἰγύπτιοι δεδιότες κατέκρινναν ἀπολλύναι τὰ ἐξ Ισραηλιτῶν τικτόμενα, σὸς ἔσαι. καὶ λήσεται μὲν τὸς ἐπ' ὀλέθρῳ παραφυλάσσοντας, τραφεὶς δὲ παραδόξως, τὸ μὲν Εβραίων γένος τῆς παρ' Αἰγυπτίοις ἀνάγκης ἀπολύσει· μνήμης δ', ἐφ' ὅσον μένει χρόνον τὰ σύμπαντα, τεύξεται παρ' ἀνθρώποις, ὐχ Εβραίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις, ἐμοῦ τοῦτο χαριζομένου σοί τε καὶ τοῖς ἐκ σοῦ γεννησομένοις. ἔσαι δ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς τοιοῦτος, ὥστε τὴν ἐμὴν ἔξειν ἰσχυσύνην αὐτόν τε καὶ τὸς ἐκγόνους αὐτοῦ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου.

δ'. Ταῦτα τῆς ὄψεως αὐτῷ δηλωσάσης, περιεγερθεὶς ὁ Αμαράμης ἐδήλωσε τῇ Ιωαχεβέλῃ· γυνὴ δ' ἦν αὐτοῦ. καὶ τὸ δέος ἔτι μεῖζον διὰ τὴν τοῦ ὀνείρου πρόρρησιν αὐτοῖς συνί-

ptiis eriperet totius gentis hominis aetate periturae. Deus autem illius misertus, eiusque flexus precibus, adstitit ei per quietem, atque illum hortatus est, vt de futuris non desperaret: dixitque se pietatem illorum in memoria habere, seque pro ea praemia digna semper repensurum; vt qui iam quidem illorum maioribus dederit, ex paucis in tantam crescere multitudinem. Et Abramum quidem, solum e Mesopotamia in Chananaeam profectum, caetera felicem exstitisse, et, cum vxor eius, antea sterilis, postea, vt ipse voluit, foecunda euasisset, liberos suscepisse; atque Ismaëlo quidem eiusque posteris Arabum regionem reliquisse, Cheturae autem filiis Troglodytidem, Isaco vero Chananaeam. Et quas res, inquit, praeterea bello meis auspiciis fortiter gesserit, nisi animo esse impio et ingrato videamini, meminisse oportet. Contigit etiam vt Iacobus inter exteras gentes inclarescceret; ob magnam felicitatem in qua et ipse vixit et quam liberis suis et nepotibus relinquebat. quo sane cum septuaginta omnino in Ægyptum aduenient, iam vltra sexcentorum millium numerum creuistis. Nunc autem me et saluti vestrum communi prospexisse scito, et tuae etiam gloriae. Puer enim ille, cuius ortus metu sanguinis Israëlitici foetus perdere in animum induxerunt Ægyptii, tibi nascetur. Et illis quidem latebit qui eius vitae in exitium insidiantur, atque mirum in modum eductus Hebraeorum genus ex Ægyptia seruitute liberabit; memoriamque in omne aeuum duraturam consequetur apud homines, non solum Hebraeos, sed et alienigenas, me istud beneficium in te tuosque posteros conferente. Erit autem et ipsi tantae celebritatis frater, vt meum habiturus sit sacerdotium et qui ab eo oriundi in perpetuum.

4. Hisce illi per visionem patefactis, Amarames experrectus rem omnem indicat Ioachebelae. ea enim ipsi vxor erat. Atque maior adhuc metus illos incessit ex

σατο. ὁ γὰρ ὡς περὶ παιδὸς μόνον εὐλαβεῖς ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπὶ μεγέθει τοσαύτης εὐδαιμονίας ἐσομένου. τοῖς μέντοι προκατηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πίστιν ὁ τοκετὸς τῆς γυναικὸς παρεῖχε, λαθάσης τὰς φύλακας, διὰ τὴν τῶν ὠδίνων ἐπιείκειαν, καὶ τὸ μὴ βιαίας αὐτῇ προσπεσεῖν τὰς ἀλγηδόνας. καὶ τρεῖς μὲν μῆνας παρ' αὐτοῖς τρέφουσι λανθάνοντες· ἔπειτα δὲ δείσας Αμαράμης μὴ κατάφωρος γένηται, καὶ πεσὼν ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως ὀργὴν αὐτός τε ἀπολεῖται μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ τῷ Θεῷ τὴν ἐπαγγελίαν ἀφανίσειεν, ἔγνω μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ ποιήσασθαι τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν καὶ πρόνοιαν, ἢ τῷ λήσεσθαι πεπιστευκώς. τοῦτο δ' ἦν ἄδηλον, ἐναποκινδυνεύειν ἐ τῷ παιδὶ μόνον κρυφαίως τρεφομένῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ· τὸν δὲ Θεὸν ἡγεῖτο πᾶσαν ἐκπερίσσειν ἀσφάλειαν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ψευδὲς γενέσθαι τῶν εἰρημένων. ταῦτα κρίναντες μηχανῶνται πλέγμα τι βύβλινον ἐμφερὲς τῇ κατασκευῇ κοιτίδι, μέγεθος αὐτῷ ποιήσαντες αὔταρκες εἰς τὸ μετ' εὐρυχωρίας ἐναποκεῖσθαι τὸ βρέφος. ἔπειτα χρίσαντες ἀσφάλτῳ· τῷ γὰρ ὕδατι τὴν διὰ τῶν πλεγμάτων ἀποφράττειν εἴσοδον ἡ ἄσφαλτος πέφυκεν· ἐντιθέασι τὸ παιδίον, καὶ κατὰ τοῦ ποταμοῦ βαλόντες εἴασαν ἐπὶ τῷ Θεῷ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. καὶ τὸ μὲν ὁ ποταμὸς παραλαβὼν ἔφερε· Μαριάμμη δὲ τοῦ παιδὸς ἀδελφὴ κελευσθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀντιπαρεξήει, ὅποι φερόμενον χωρήσει ὀψομένη τὸ πλέγμα. ἔνθα καὶ διέδειξεν ὁ Θεὸς μηδὲν μὲν τὴν ἀνθρωπείαν σύνεσιν, πᾶν δ' ὅ, τι καὶ βληθείη πράττειν αὐτοτελῆς ἀγαθοῦ τυγχάνον· καὶ διαμαρτάνοντας μὲν τὰς ὑπὲρ ἰδίας ἀσφαλείας ἄλλων κατακρίνοντας ὄλεθρον, καὶ πολλῇ περὶ τούτου χρησαμένους σπουδῇ, σωζομένους δ' ἐκ παραδόξου καὶ ἀέλπτου ἐκ μέσου τῶν κακῶν εὑρισκομένους τὴν εὐπραγίαν, τοὺς κινδυνεύοντας τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ. τοιοῦτον γάρ τι, καὶ περὶ τὸν παῖδα τοῦτον γενόμενον, ἐμφανίζει τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ.

ε'. Θέρμουθις ἦν θυγάτηρ τοῦ βασιλέως. αὕτη παίζουσα παρὰ τὰς ἠιόνας τοῦ ποταμοῦ, καὶ φερόμενον ὑπὸ τοῦ

iis quae praedicta erant in somnio. Iam enim non de eo vt puero tantum timebant, sed vt qui ad tantae felicitatis fastigium peruenturus esset. His tamen, quae praenunciata erant a Deo, fidem fecit mulieris partus; quae, propter dolorum lenitatem, et quod violenti in eam non inciderint cruciatus, clam custodes enixa est. Et tres quidem menses puerum domi secreto alunt. deinde vero veritus Amarames ne in ea re deprehenderetur, et in iram Regis incurrens ipse etiam cum puero interiret, et irritam faceret Dei promissionem, statuit Dei potius arbitrio pueri salutem curamque permittere, quam latibulo fidere. Nam hoc incertum erat, cum non solum puero occulte nutrito, sed et ipsi immineret periculum: Deum vero modis omnibus eius securitati prouisurum esse existimabat, vt dictis suis constaret veritas. Haec cum decreuissent, fiscellam quandam papyraceam conficiunt cunis structura similem, ea magnitudine vt infantulum satis commode exciperet. Deinde in ea bitumine illita et munita (nam aquae per plicaturas aditui praecludendo accommodatum est bitumen) puerum deponunt, atque ita in flumen proiicientes salutem eius Deo committunt. Et fluuio quidem secundo vehebatur: Mariamne vero pueri soror iussu matris ex aduerso per ripam ambulat, vt obseruaret quo tandem fiscella deportaretur a flumine. Et tunc demonstrauit Deus, nihil quidem humanam valere sapientiam; sed quodcunque sibi in animo est agere, id effici posse ab optimo maximo: nec quidem usque voti compotes fieri, qui propter securitatem suam aliis perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia; illos vero, qui ex arcano Dei consilio in periculum coniici videantur, praeter opinionem seruari, et ex mediis fere calamitatibus ad felicitatem emergere. Tale enim quiddam, quod et huic puero accidit, clare indicat Dei potentiam.

5. Thermuthis Regis erat filia. Haec dum propter ripam fluminis sese oblectaret, et fiscellam a flu-

ῥεύματος θεασαμένη τὸ πλέγμα, κολυμβητὰς ἐπιπέμπει, κελεύσασα τὴν κοιτίδα, πρὸς αὐτὴν ἐκκομίσαι. παραγενομένων δὲ τῶν ἐπὶ τοῦτο ταλέντων, μετὰ τῆς κοιτίδος ἰδοῦσα τὸ παιδίον, ὑπερηγάπησε μεγέθους ἕνεκά τε καὶ κάλλους. τοσαύτη γὰρ ὁ Θεὸς περὶ Μωϋσῆν ἐχρήσατο σπουδῇ, ὡς ὑπὸ πάντων τῶν τὰ ἔθνατα καταψηφισαμένων διὰ τὴν αὐτοῦ γένεσιν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκ τοῦ Ἑβραίων γένους ἀπώλειαν, ποιῆσαι τροφῆς καὶ ἐπιμελείας ἀξιωθῆναι. κελεύει τε γύναιον ἡ Θέρμουθις ἀχθῆναι, παρέξον θηλὴν τῷ παιδίῳ. μὴ προσομένου δὲ αὐτοῦ τὴν θηλὴν, ἀλλ' ἀποστραφέντος, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πολλῶν ποιήσαντος γυναικῶν, ἡ Μαριάμμη παρατυχάνουσα τοῖς γενομένοις, οὐχ ὥστε ἐκ παρασκευῆς δοκεῖν ἀλλὰ κατὰ θεωρίαν, μάτην, εἶπε, ὦ βασίλισσα, ταύτας ἐπὶ τροφῇ τοῦ παιδὸς μεταπαλῇ τὰς γυναῖκας, αἳ μηδὲν πρὸς αὐτὸ συγγενὲς ἔχουσιν. εἰ μέντοι τινὰ τῶν Ἑβραίδων γυναικῶν ἀχθῆναι ποιήσειας, τάχα ἂν πρόσοιτο θηλὴν ὁμοφύλου. δόξασαν δὲ λέγειν εὖ, κελεύει τοῦτ' αὐτὴν ἐκπορίσαι, καὶ τῶν παλαιχθόνων τινα μετελθεῖν. ἡ δὲ, τοιαύτης ἐξουσίας λαβομένη, παρῆν ἄγουσα τὴν μητέρα μηδενὶ γινωσκομένην. καὶ τὸ παιδίον ἀσμενίσαν πως προσφύεται τῇ θηλῇ· καὶ, δεηθείσης τε τῆς βασιλίδος, πιστεύεται τὴν τροφὴν τοῦ παιδίου πρὸς τὸ πᾶν.

ς'. Κατ' αὐτὸν τὴν ἐπίκλησιν ταύτην κατὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔθετο, εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶ οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὑσῆς δὲ τοὺς ἐξ ὕδατος σωθέντας. συνθέντες οὖν ἐξ ἀμφοτέρων τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ταύτην τίθενται. καὶ ἦν ὁμολογουμένως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόρρησιν φρονήματός τε μεγέθει καὶ πόνων καταφρονήσει Ἑβραίων ἄριστος. Ἀβραμος γὰρ αὐτῷ πατὴρ ἕβδομος. Ἀμαράμου μὲν γὰρ αὐτὸς ἦν παῖς. ὁ δὲ Καάθου· ὃ πατὴρ Λευὶς ὁ Ἰακώβου, ὃς ἦν Ἰσάκου γενόμενος. Ἀβράμου δὲ ἕκτος ἦν. σύνεσις δὲ ἡ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐφύετο αὐτῷ· τοῦ δὲ ταύτης μέτρου πολὺ κρείττων, καὶ πρεσβυτέραν διεδείκνυε ταύτης τὴν περιουσίαν ἐν ταῖς παιδείαις, καὶ μειζόνων τῶν ὑπ' ἀνδρὸς γε-

mine deferri animaduerteret, missis qui natarent, iubet lectulum ad se apportari. Accedentibus autem quibus hoc mandatum erat, cum alueolo conspicata puerum, magnopere gauisa est cum ob eius magnitudinem tum ob elegantiam. Tanto enim fauore Deus Moysem prosequutus est, vt fecerit ab illis ipsis nutriri et educari, qui propter eius natiuitatem malorum extrema decreuerant, et caeteros ex Hebraeorum stirpe perdere minati fuerant. Itaque iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quae puero vbera admoueret. Qui cum non admitteret mammam, sed eam auersaretur, idemque, alia post aliam aduocata, faceret, Mariamme quae hisce interfuit, non quasi data opera sed forte spectatum veniens, nihil agis, inquit, o Regina, dum has nutrices infanti adhibes, quae nulla cum eo cognatione iunguntur. Si enim Hebraeam aliquam accersi volueris, tum forte prouinus popularis mammam exciperet. Cum autem recte monere videretur, iussit ipsam Regina hoc negotium exsequi, et lactantem quampiam adducere. Illa vero, ea sibi data potestate, reuersa est secum deferens matrem neminii de facie notam. Tum infans, libenter mammillam accipiens, ei adhaerere visus est: atque, rogante etiam Regina, mulieri omnino creditur educandus enutriendusque.

6. Deinde et ipsi, vtpote qui delectus erat in profluentem, appellationem dedit, ex eo quod acciderat. Nam aquam Ægyptii vocant Mo, yses vero qui ex aqua eripiuntur. Ex vtrisque igitur nomen componentes, hoc ei indiderunt. Atque sine dubio, prout Deus praedixerat, magnitudine animi et laborum despicientia Hebraeos omnes antecellebat. Nam erat ab Abramo patre septimus. Etenim is Amarammae filius erat. Ille vero Caathi; cuius pater Leuis, et Leuis Iacobi filius, qui natus erat Isaco. Hic vero filius erat Abrami. Puero autem, non pro aetate, accreuit ratio et intelligentia: sed eius modulum longe excedens, senilis sapientiae,

ὑποσμένων ἐπαγγελίαν εἶχε τὰ τότε πραττόμενα. καὶ τριετεῖ μὲν αὐτῷ γεγενημένῳ θαυμαστὸν ὁ Θεὸς τὸ τῆς ἡλικίας ἐξῆρεν ἀνάστημα· πρὸς δὲ κάλλος ἀδὲις ἀφιλότιμος ἦν ἅτως, ὡς Μωϋσῆν θεασάμενος μὴ ἐκπλαγῆναι τῆς εὐμορφίας. πολλοῖς τε συνέβαινε καθ' ὁδὸν φερομένῳ συντυγχάνουσιν, ἐπιστρέφεσθαι μὲν ὑπὸ τῆς ὄψεως τοῦ παιδός· ἀφιέναι δὲ τὰ σπουδαζόμενα, καὶ τῇ θεωρίᾳ προσευχολεῖν αὐτῷ. καὶ γὰρ ἡ χάρις ἡ παιδικὴ, πολλὴ καὶ ἄκρατος περὶ αὐτὸν ἅσα, κατεῖχε τὰς ὁρῶντας.

ζ'. Ὄντα δ' αὐτὸν τοιοῦτον ἡ Θέρμουθις παιδοποιεῖται, γονῆς γνησίας ἀμοιρεμένη. καὶ ποτε κομίσασα τὸν Μωϋσῆν πρὸς τὸν πατέρα, ἐπεδείκνυε τοῦτον, καὶ ὡς φρονήσεως διαδοχῆς, εἰ καὶ βουλήσει θεοῦ μὴ τύχοι παιδὸς γνησίου· πρὸς αὐτόν τε ἔλεγεν, "ἀναθρεψαμένη παῖδα μορφῇ τε "θείῳ καὶ φρονήματι γενναίῳ, θαυμασίως δὲ αὐτὸν καὶ "παρὰ τῆς τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χάριτος, ἐμαυτῆς μὲν ἡ-"γησάμην παῖδα ποιήσασθαι, τῆς δὲ σῆς βασιλείας διάδο-"χον". ταῦτα λέγουσα, ταῖς τοῦ πατρὸς χερσὶν ἐντίθησι τὸ βρέφος. ὁ δὲ λαβὼν καὶ προσερεισάμενος, κατὰ φιλοφρόνησιν χάριν τῆς θυγατρὸς ἐπιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. καταφέρει δ' ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν γῆν, περιελόμενος αὐτὸ κατὰ νηπιότητα δῆθεν, ἐπέβαινέ τε αὐτὸ τοῖς ποσί. καὶ τοῦτο ἔδοξεν οἰωνὸν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ φέρειν. θεασάμενος δὲ ὁ ἱερογραμματεὺς ὁ καὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ προειπὼν ἐπὶ τῇ ταπεινώσει τῆς Αἰγυπτίων ἀρχῆς ἐσομένην, ὤρμησεν ἀποκτεῖναι, καὶ δεινὸν ἀνεκραγὼς, "οὗτος, εἶπε, βασιλεῦ, παῖς ἐκεῖνος, "ὃν κτείνασιν ἡμῖν ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς ἀφόβοις εἶναι. καὶ μα-"τυρεῖ τῇ προαγορεύσει τὸ γεγονότος, ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ "τῇ σῇ καὶ πατῶν τὸ διάδημα. τοῦτον οὖν ἀνελὼν, Αἰγυ-"πτίοις μὲν τὸ ἀπ' αὐτοῦ δέος ἄνες· Ἑβραίοις δὲ τὴν ἐλπί-"δα τοῦ δι' αὐτοῦ θάρσους ἀφελοῦ". Φθάνει δ' αὐτὸν ἡ Θέρμουθις ἐξαρπάσασα· καὶ πρὸς τὸν φόνον ὀκνηρὸς ἦν ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτον αὐτὸν τοῦ θεοῦ παρασκευάσαντος, ᾧ πρόνοια τῆς Μωϋσέως σωτηρίας ἦν. ἐτρέφετο οὖν πολλῆς ἐπιμε-

etiam dum eruditione inſtitueretur, haud parum oſtendit; et quae tum gerebat maiorum, cum ad virilem aetatem peruéniret, gerendorum ſpem fecerunt. Ac tres quidem annos nato admirandam dedit Deus ſtaturae proceritatem: venuſtate autem tanta fuit, vt nemo ab omni elegantia adeo alienus eſſet, quin Moyſe conſpecto eius formae praeſtantia percelleretur. Multiſque accidebat, ei dum circumferretur obuiam factis, vt ſeſe quidem non ſolum ad conſpectum pueri conuerterent; ſed, relictis feriis negotiis, etiam ei curioſe contemplando vacarent. Nam et puerilis gratia, quae in eo erat multa et cum ſimplicitate coniuncta, ſpectantes ita retinebat vt inuiti diſcederent.

7. Hunc, tanta forma et indole, Thermuthis ſibi filium adoptat, quod ſobole legitima careret. Et cum aliquando Moyſem ad patrem adduceret, hunc illi oſtendit, quaſi de ſucceſſore cogitarit, ſi ita voluerit Deus vt ſibi filius non naſceretur: atque ad ipſum ſic loquebatur, "Nutriui puerum forma diuinum, et animo ge-"neroſum; at cum mirabiliter ipſum ex fluuii benignitate "acceperim, mecum quidem ſtatui vt mei filius eſſet, "tui vero in imperio ſucceſſor". Haec dicens infantem depoſuit in manibus patris. At ille, puerum accipiens et pectori apprimens, filiae gratificaturus comiter diadema ſuum ei impoſuit. Moyſes autem in terram deiicit, pueriliter ſcilicet illud circumuoluens, ſuiſque pedibus conculcauit. idque viſum eſt Ægypti regno mali aliquid portendere. Cum vero hanc rem conſpexiſſet Sacrorum ſcriba, qui ex eius natiuitate Ægyptiorum imperium depreſſum iri praedixerat, ad eum necandum accurrit, et terribiliter exclamans, "Hic eſt, inquit, ille puer o Rex, "quem ſi occiderimus, nos ſecuros fore declarauit Deus. "Et ampliſſimum ſacro vaticinio dat teſtimonium, inſul-"tando tuo regno et diadema calcando. Hunc igitur "perimens, Ægyptios quidem illius metu libera, He-"braeis vero ſpem et fiduciam, quam in eo poſuerant, "adime". Ipſum autem praeuenit Thermuthis, quae puerum abripuit: et ad eum tollendum ſegnior factus eſt Rex,

λείας τυγχάνων. καὶ τοῖς μὲν Ἑβραίοις ἐπ' αὐτῷ παρῆν εὐέλπιστον εἶναι περὶ τῶν ὅλων· δὶ ὑποψίας δ' εἶχον Αἰγύπτιοι τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ. μηδενὸς δὲ ὄντος φανεροῦ, διὰ κἂν ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἢ ὁ βασιλεὺς ὄντα καὶ συγγενῆ διὰ τῆς εἰσποιήσεως ἢ τῶν ἄλλων τις, ᾧ πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τῆς Αἰγυπτίων ἐκ τοῦ προειδέναι τὰ μέλλοντα θαρρεῖν παρῆν, ἀπείχοντο τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ.

ΚΕΦ. ί.

Ὅπως Μωϋσῆς κατ' Αἰθιόπων ἐξεστράτευσεν.

Μωϋσῆς μὲν οὖν, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ γεννηθείς τε καὶ τραφείς, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, φανερὰν τοῖς Αἰγυπτίοις τὴν ἀρετὴν ἐποίησε, καὶ τὸ ἐπὶ ταπεινώσει μὲν τῇ ἐκείνων, ἐπ' αὐξήσει δὲ τῶν Ἑβραίων γεγονέναι, τοιαύτης ἀφορμῆς λαβόμενος. Αἰθίοπες, πρόσοικοι δ' εἰσὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἐμβαλόντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔφερον καὶ ἦγον τὰ τῶν Αἰγυπτίων. οἱ δ' ὑπ' ὀργῆς στρατεύσασιν ἐπ' αὐτοὺς, ἀμυνόμενοι τῆς καταφρονήσεως· καὶ τῇ μάχῃ κρατηθέντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἔπεσον, οἱ δ' αἰχρῶς εἰς τὴν οἰκείαν διεσώθησαν φεύγοντες. ἐπηκολούθησαν δὲ διώκοντες Αἰθίοπες· καὶ μαλακίας ὑπολαβόντες τὸ μὴ κρατεῖν πάσης τῆς Αἰγύπτου, τῆς χώρας ἐπιπλέον ἥπτοντο, καὶ γευσάμενοι τῶν ἀγαθῶν ἧκεν αὐτῶν ἀπείχοντο. ὡς δὲ τὰ γειτνιῶντα μέρη πρῶτον αὐτῆς ἐπερχομένων ἐκ ἑτοίμων ἀντιστρατεύειν, προὔβησαν ἄχρι Μέμφεως καὶ τῆς θαλάσσης, οὐδὲ μιᾶς τῶν πόλεων ἀντισχεῖν δυνηθείσης. τῷ δὲ καλῷ πιεζόμενοι, πρὸς χρησμοὺς Αἰγύπτιοι καὶ μαντείας τρέπονται. συμβουλευσάντος δ' αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ συμμάχῳ χρῆσασθαι τῷ Ἑβραίῳ, κελεύει ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα παρασχεῖν τὸν Μωϋσῆν, στρατηγὸν αὐτῷ γενησόμενον. ἡ δὲ ὅρκους ποιησαμένῳ, ὥστε μηδὲν διαθεῖναι κακὸν, παραδίδωσιν· ἀντὶ μεγάλης μὲν εὐεργεσίας κρίνασα τὴν συμμαχίαν, κακίζασα δὲ τὰς ἱερέας, οἳ, κτεῖναι προαγορεύσαν-

quod Deus, cui curae erat Moyſis ſalus, talem ei animum indiderit. Educabatur itaque quam accuratiſſime. Et Hebraeis quidem contigit, vt ex eo magnam de ſumma rerum ſpem conciperent: Ægyptiis vero, vt ſuſpecta eſſet eius inſtitutio. At cum nemo appareret, (etiamſi ipſum, qui cognatus erat ex adoptione, occideret rex aut alius quiſpiam) cui ad Ægyptiorum vtilitatem promouendam ex futurorum praeſcientia magis fidere daretur, ab eius caede abſtinuerunt.

CAP. X.

Quomodo Moyſes bellum geſſit aduerſus Æthiopes.

ET quidem Moyſes, eo quo diximus modo natus et educatus, cum adulta eſſet aetate, Ægyptiis quantum virtute valeret, ſeque ita comparatum eſſe vt res quidem illorum deprimeret, Hebraeorum vero afflictas erigeret, ex huiuſmodi occaſione oſtendit. Æthiopes, qui Ægyptiis finitimi ſunt, in regionem eorum irrumpentes, Ægyptiorum res agebant ferebantque. Illi ira perciti ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: praelioque ſuperati, alii quidem in acie ceciderunt, alii vero turpi fuga ad ſuos ſe receperunt. Æthiopes fugientibus inſtabant, et ignauiae ſibi verſum iri reputantes, niſi totam Ægyptum victores peragrarent, late eam populabantur: praedaeque dulcedine deguſtata, ſibi non temperarunt quin indies nouos impetus facerent. Cumque vicinas regiones primum peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, progreſſi ſunt vſque ad Memphin et mare, quod nulla ciuitas eorum vim ſuſtinere potuerit. Hac calamitate preſſi Ægyptii ad oracula et diuinationes confugiunt. Illis vero cum hoc conſilium dediſſet Deus, vt in auxilium aduocarent Hebraeum, filiae imperat Rex vt ſibi Moyſen concederet, qui copiis ſuis praeficeretur. Illa ipſum Regi in manus tradidit, iureiurando prius obſtricto, ne quid mali in perniciem eius ſtrueret: magni beneficii gratiam ſibi pro hoc auxilio deberi exiſtimans, et ſacerdo-

τες αὐτὸν ὡς πολέμιον, ἐκ ἠδοῦντο νῦν χρήζοντες αὐτῦ τῆς ἐπικυρίας.

β'. Μωϋσῆς δὲ ὑπό τε τῆς Θερμούθιδος παρακληθεὶς καὶ ὑπὸ τῦ βασιλέως ἡδέως προσδέχεται τὸ ἔργον. ἔχαιρον δ' οἱ ἱερογραμματεῖς ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν. Αἰγυπτίων μὲν, ὡς τάς τε πολεμίας τῇ ἐκείνυ κρατήσοντες ἀρετῇ, καὶ τὸν Μωϋσῆν τῷ αὐτῷ δόλῳ κατεργασόμενοι· οἱ δὲ τῶν Εβραίων, ὡς Φυγεῖν αὐτοῖς ἐσομένυ τὰς Αἰγυπτίας, διὰ τὸ Μωϋσῆν αὐτῶν στρατηγεῖν. ὁ δὲ, Φθάσας πρὶν ἢ πυθέσθαι τὰς πολεμίας τὴν ἔφοδον αὐτῦ, τὸν στρατὸν ἀναλαβὼν ἦγεν· ἃ διὰ τοῦ ποταμῦ ποιησάμενος τὴν ἐλασίαν, ἀλλὰ διὰ γῆς. ἔνθα τῆς αὐτῦ συνέσεως θαυμαστὴν ἐπίδειξιν ἐποίησατο. τῆς γὰρ γῆς χαλεπῆς ὔσης ὁδευθῆναι διὰ πλῆθος ἑρπετῶν· παμφορωτάτη γάρ ἐστι τύτων, ὡς καὶ τὰ παρ' ἄλλοις ἐκ ὄντα μόνη τρέφειν, δυνάμει τε καὶ κακίᾳ καὶ τῷ τῆς ὄψεως ἀσυνήθει διαφέροντα, τινὰ δ' αὐτῶν ἐστι καὶ πετεινὰ, ὡς λαθόντα μὲν ἀπὸ γῆς κακυργεῖν, καὶ μὴ προσιόμενυς ἀδικεῖν ὑπερπετῆ γινόμενα· νοεῖ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἀβλαβῆ πορείαν τοῦ στρατεύματος στρατήγημα θαυμασόν. πλέγματα γὰρ ἐμφερῆ κιβωτοῖς ἐκ βίβλυ κατασκευάσας, καὶ πληρώσας ἴβεων, ἐκόμιζε. πολεμιώτατον δ' ἐστὶ τοῖς ὄφεσι τῦτο τὸ ζῶον. φεύγυσί τε γὰρ ἐπερχομένας, καὶ ἀφισάμενοι καθάπερ ὑπ' ἐλάφων ἁρπαζόμενοι καταπίνονται. χειροήθεις δ' εἰσὶν αἱ ἴβεις, καὶ πρὸς μόνον τὸ τῶν ὄφεων γένος ἄγριοι. καὶ περὶ μὲν τύτων παρίημι νῦν γράφειν, ἐκ ἀγνοούντων τῶν Ελλήνων τῆς ἴβεως τὸ εἶδος. ὡς οὖν εἰς τὴν γῆν ἐνέβαλε τὴν θηροτρόφον, ταύταις ἀπεμάχετο τὴν τῶν ἑρπετῶν φύσιν ἐπαφεὶς αὐτοῖς, καὶ προπολεμύσαις χρώμενος. τῦτον οὖν ὁδεύσας τὸν τρόπον, ἐδὲ προμαθῦσι παρῆν τοῖς Αἰθίοψι, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τῶν ἐλπίδων, ἃς εἶχον ἐπὶ τὰς Αἰγυπτίας, ἀφαιρεῖται· τάς τε πόλεις αὐτῶν ἐπῄει κατασκαφόμενος, καὶ φόνος πολὺς τῶν Αἰθιόπων ἐπράττετο. καὶ τῆς διὰ Μωϋσῆν εὐπραγίας γευσάμενον τὸ τῶν Αἰγυπτίων

tibus exprobrans, quod eos non puderet nunc eius opem desiderare, qui prius vt hostem occidendum esse monuerant.

2. Moyses autem, a Thermuthi pariter ac Rege exoratus, libenter hanc expeditionem suscipit. Sacrorum vero scribae gentis vtriusque hac re gaudebant. Ægyptiorum quidem, quod, hostibus eius virtute deuictis, foret vt Moysen dolo tollerent: Hebraeorum vero, quod sibi daretur Ægyptiorum seruitutem effugere, Moyse duce et imperatore. Ille vero, vt hostes occuparet priusquam de aduentu suo cognoscerent, copias statim eduxit, non per fluminis ripam iter faciens, sed per interiora terrae. Qua ex re mirum in modum ostendit, quantum sapientia polleret. Cum enim haec via difficilis admodum esset propter serpentum multitudinem (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam alit qui nusquam alibi reperiuntur, et noxiis viribus et insolito aspectu plurimum differentes, et in his quosdam volucres, qui non solum humi latentes noceant, sed et sublimes ex improuiso malum inferant) commentus est, vt securum et innoxium iter exercitui praestaret, strategema plane mirandum. Fiscellas enim quasdam e papyro in cistarum formam conficiendas curauit, et ibibus complens secum deportauit. Est autem hoc animal serpentibus infestissimum. nam et eos insectantes fugitant, et inter fugiendum sicut a ceruis retracti deglutiuntur. Ibes vero cicures sunt et mansuetae, inque serpentum genus solum immaniter saeuiunt. Et de his quidem nunc mitto scribere, cum non ignorent Graeci qualis sit ibis. Postquam igitur ventum est in terram istis bestiolis refertam, ibes illis immisit, quibus propugnatoribus vsus serpentium vim debellauit. Hoc igitur modo itinere confecto, Æthiopibus inopinantibus superuenit, et cum iis congressus victoriam reportauit, spemque Ægypti occupandae illis abstulit: vrbes etiam eorum adortus euertit, et vbique magna caedes Æthiopum patrabatur. Porro Ægyptiorum exercitus, post res Moysis auspiciis feliciter

στράτευμα, ποιεῖν οὐκ ἔκαμνεν· ὡς περὶ ἀνδραποδισμοῦ καὶ παντελοῦς ἀνασάσεως τὸν κίνδυνον εἶναι τοῖς Αἰθίοψι. καὶ τέλος συνελαθέντες εἰς Σαβὰ πόλιν βασίλειον οὖσαν τῆς Αἰθιοπίας, ἣν ὕστερον Καμβύσης Μερόην μετωνόμασεν, ἀδελφῆς ἰδίας ὕτω καλουμένης, ἐπολιορκοῦντο. ἦν δὲ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τοῦτε Νείλου περιέχοντος αὐτὴν καὶ κυκλουμένου, ποταμῶν τε ἄλλων Ἀσάπου καὶ Ἀσαβόρα δυσμάχητον τοῖς πειρωμένοις διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιούντων. ἡ γὰρ πόλις ἐντὸς ὅσα νῆσος οἰκεῖται, τείχους τε αὐτῇ καλοῦ περιηγμένου, καὶ πρὸς μὲν τὰς πολεμίους πρόβλημα τοὺς ποταμοὺς ἔχουσα, χώματά τε μεγάλα μεταξὺ τοῦ τείχους, ὥστε ἀνεπίκλυστον εἶναι βιαιότερον ὑπὸ πλημμύρας φερομένων· ἅπερ καὶ τοῖς περαιωσαμένοις τοὺς ποταμοὺς ἄπορον ἐποίει τῆς πόλεως τὴν ἅλωσιν. φέροντι τοίνυν αὐδῶς τῷ Μωϋσῇ τὴν τοῦ στρατεύματος ἀργίαν· εἰς χεῖρας γὰρ οὐκ ἐτόλμων ἀπαντᾶν οἱ πολέμιοι· συνέτυχέ τι τοιοῦτον. Θάρβις θυγάτηρ ἦν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως. αὕτη τὸν Μωϋσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὴν στρατείαν καὶ μαχόμενον γενναίως ἀποσκοποῦσα, καὶ τῆς ἐπινοίας τῶν ἐγχειρήσεων θαυμάζουσα, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὴν ἐλευθερίαν, τῆς εὐπραγίας ὑπολαμβάνουσα, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ἐπὶ τοῖς κατ' αὐτῶν κατωρθωμένοις, τοῦ περὶ τῶν ὅλων κινδύνου, εἰς ἔρωτα δεινὸν ἄλιθεν αὐτοῦ. καὶ περιόντος τοῦ πάθους πέμπει πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τοὺς πιστοτάτους, διαλεγομένη περὶ γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ ποιησαμένου πίστεις ἐνόρκους ἢ μὴν ἄξεσθαι γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τῆς πόλεως μὴ παραβήσεσθαι τὰς συνθήκας· φθάνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ κατὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν Αἰθιόπων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, συνετέλει τὸν γάμον ὁ Μωϋσῆς· καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπήγαγεν εἰς τὴν ἑαυτῶν γῆν.

geſtas, nullo labore fatigabatur: adeo vt Æthopibus captiuitatis atque excidii periculum immineret. Denique in vrbem Sabam regiam Æthiopiae compulſi, quam poſtea Cambyſes, a ſorore ſua nomine impoſito, Meroën appellauit, obſidione premebantur. Erat autem locus ille paene inexpugnabilis, Nilo ipſi circumfuſo et circumdato, aliiſque fluuiis, Aſtapo et Aſtabora, tranſitum difficiliorem facientibus. Vrbs enim ad interiora ſita vt inſula habitatur; quod murus validus illi circumductus ſit, et hoſtibus quidem obiectos fluuios habeat, atque aggeres magnos poſt murum ad inundationes arcendas, cum fluuii intumeſcentes maiori cum impetu deferantur: quae et nunc iis, qui flumina traiecerant, vrbem expugnatu difficilem reddiderunt. Cum ergo aegre ferret Moyſes exercitum otioſum deſidere, (nam manus conſerere non auſi ſunt hoſtes) tale quiddam accidit. Tharbis filia erat regis Æthiopum. Haec Moyſen exercitum moenibus admouentem, et egregie dimicantem conſpicata, atque ob ea quae excogitauerat et aggreſſus erat mirata, ipſumque et Ægyptiis, libertatem deſperantibus, felicitatis auctorem exſtitiſſe exiſtimans, et Æthiopes, modo gloriantes de rebus praeclare contra eos geſtis, in extremum periculum adduxiſſe, vehementi eius amore capta eſt. Atque indies creſcente affectu, ſeruos ſibi fidiſſimos ad ipſum mittit, coniugium ſuum offerens. Illo vero aſſentiente, ea conditione vt ſibi traderetur vrbs, fideque iureiurando firmata, ſe ducturum eam vxorem, atque vrbe dedita pactis manſurum eſſe: dictum factum. Et poſtquam faeuitum eſt in Æthiopes, actis Deo gratiis, nuptiae a Moyſe celebrantur; atque Ægyptiorum exercitus victor domum eſt reductus.

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς ἔφυγεν ὁ Μωϋσῆς ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μαδιηνήν.

Οἱ δ' ἐξ ὧν ἐσώζοντο ὑπὸ Μωϋσέως, μῖσος ἐκ τούτων πρὸς αὐτὸν ἀνελάμβανον, καὶ θερμότερον ἄπτεσθαι τῶν κατ' αὐτῆ βουλευμάτων ἠξίουν· ὑπονοοῦντες μὲν μὴ διὰ τὴν εὐπραγίαν νεωτερίσειε κατὰ τὴν Αἴγυπτον, διδάσκοντες δὲ τὸν βασιλέα περὶ τῆς σφαγῆς. ὁ δὲ καὶ καθ' αὑτὸν μὲν εἶχε τὴν τοῦ πράγματος ἐπίνοιαν, ὑπό τε φθόνου τῆς Μωϋσέως στρατηγίας, καὶ ὑπὸ δέους ταπεινώσεως· ἐπεγχθεὶς δ' ὑπὸ τῶν ἱερογραμματέων, οἵος τε ἦν ἐγχειρεῖν τῇ Μωϋσέως ἀναιρέσει. φθάσας δὲ τὴν ἐπιβουλὴν καταμαθεῖν, λαθὼν ὑπέξεισι. καὶ τῶν ὁδῶν φυλαττομένων, ποιεῖται διὰ τῆς ἐρήμου τὸν δρασμόν, καὶ ὅθεν ἦν ὑπόνοιαν μὴ λαβεῖν τοὺς ἐχθρούς· ἄπορός τε ὢν τροφῆς, ἀπηλλάττετο τῇ καρτερίᾳ καταφρονῶν. εἴς τε πόλιν Μαδιηνὴν ἀφικόμενος, πρὸς τῇ μὲν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κειμένην, ἐπώνυμον δὲ ἑνὸς τῶν Ἀβραὰμ γενομένων ἐκ Χετούρας υἱῶν, καθεσθεὶς ἐπί τινος φρέατος, ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῆς ταλαιπωρίας ἠρέμει, μεσημβρίας οὔσης, ἀπόρρω τῆς πόλεως· ἔνθ' αὐτῷ συνέβη καὶ πρᾶξις ἐκ διάτης τῶν αὐτόθι, συσήσασα τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀφορμὴν παραχοῦσα.

β'. Τῶν γὰρ χωρίων δυσύδρων ὄντων, προκατελάμβανον οἱ ποιμένες τὰ φρέατα· ὅπως μὴ προεξαναλωμένα τοῦ ὕδατος ὑπὸ τῶν ἄλλων, σπανίζοι ποτὲ τὰ θρέμματα. παραγίνονται οὖν ἐπὶ τὸ φρέαρ ἑπτὰ παρθένοι ἀδελφαὶ Ραγουήλου θυγατέρες, ἱερέως, καὶ πολλῆς ἠξιωμένου τιμῆς παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις· αἱ, τῶν τοῦ πατρὸς ποιμνίων ἐπιμελούμεναι, διὰ τὸ ταύτην ὑπουργίαν εἶναι καὶ γυναιξὶν ἐπιχώριον παρὰ τοῖς Τρωγλοδύταις, φθάσασαι τὸ αὔταρκες ἐκ τοῦ φρέατος ἀνέσπασαν ὕδωρ τοῖς ποιμνίοις εἰς δεξαμενὰς, αἳ πρὸς ἐκδοχὴν τοῦ ὕδατος ἐγεγόνεισαν. ἐπισάντων δὲ ποιμένων καὶ ἀπελαυνόντων τὰς παρθένους, ὡς αὐτοὶ τοῦ ὕδατος κρατεῖεν, Μωϋσῆς, δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι περιϊδεῖν ἀδικου-

CAP. XI.

Quomodo Moyſes ex Ægypto aufugit in Madianam.

ILli vero, quod ſalutem a Moyſe acceperint, odium illi pro gratia repoſuerunt, ſtudioque maiori ei ſtruxerunt inſidias: ſuſpicantes quidem ne rebus proſpere geſtis elatus aliquid noui in Ægyptiorum damnum moliretur; Regem vero admonentes, vt eum interficeret. Illi autem et ipſi hac de re inſederat cogitatio, partim ex inuidia ob nuperam Moyſis expeditionem, partim ex metu depreſſionis; inſtigatus vero a Sacrorum ſcribis, vehementi flagrabat deſiderio Moyſen perimendi. Verum vt primum de inſidiis audiuerat Moyſes, clam ſe ſubduxit. Atque viis paſſim a cuſtodibus obſeſſis, per ſolitudinem fugam inſtituit, et qua euaſurum inimici minime ſuſpicabantur: et quamuis ciborum laborarit inopia, eam tamen patienter et magnanime ſuperat. Et cum ad vrbem Madianam peruenisſet, in Rubri quidem maris litore ſitam, ab vno vero Abraami ex Chetura filiorum denominatam, ſuper puteum quendam ſedens a laſſitudine et miſeria quieſcebat, cum meridies eſſet, non procul ab vrbe: vbi ei ſuboritur negotium ex conſuetudine et more illic viuentium, quod virtutem eius illuſtrauit, et ad meliora viam aperuit.

2. Cum enim iſtis regionibus aquarum ſit penuria, operam dant paſtores vt primi puteos occupent; ne, aqua ab aliis exhauſta, ſua potu egeant pecora. Ad puteum igitur accedunt ſeptem virgines ſorores, Ragueli ſacerdotis, et ab iſtius loci incolis magno in honore habiti, filiae: quae patris greges curantes, mulieribus etiam ad hoc miniſterium patrio Troglodytarum more adhibitis, forte, antequam alii venerint, ſatis aquae pecoribus ſuis in alueos, ei vſui paratos, e puteo extraxerant. Paſtoribus autem aliquanto poſt venientibus et virgines depellentibus, vt aquam ſibimet haberent, Moyſes, rem indignam ratus virgines non reſpicere iniuriam paſſas, ſinereque vim virorum plus valere quam ius feminarum, illis quidem ob-

μένας τὰς κόρας, καὶ τὴν βίαν τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐάσας κρείττονα γενέσθαι τῆ τῶν παρθένων δικαίᾳ, τὰς μὲν εἴρξεν πλουσεκτεῖν ἐθέλοντας, ταῖς δὲ παρέσχε τὴν δέουσαν βοήθειαν. αἱ δὲ εὐεργετηθεῖσαι παρῆσαν πρὸς τὸν πατέρα, τήν τε ὕβριν τῶν ποιμένων αὐτῷ διηγούμεναι, καὶ τὴν ἐπικουρίαν τῆ ξένῳ παρεκάλουν τε μὴ ματαίαν αὐτῷ γενέσθαι τὴν εὐποιΐαν, μὴ δ' ἀμοιβῆς ὑστερῆσαν. ὁ δὲ τάς τε παῖδας ἀπεδέξατο τῆς περὶ τὸν εὐεργετηκότα σπουδῆς, καὶ τὸν Μωϋσῆν εἰς ὄψιν ἐκέλευεν ἄγειν αὐτῷ τευξόμενον χάριτος δικαίας. ὡς δ' ἦκεν, τὴν τῶν θυγατέρων ἀπεσήμανεν αὐτῷ μαρτυρίαν ἐπὶ τῆ βοηθείᾳ, καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτὸν θαυμάζων, ὡς εἰς ἀναιθητους εὐεργεσιῶν καταθέσθαι τὴν ἐπικουρίαν ἔλεγεν· ἀλλ' ἱκανὸς ἐκτίσαι χάριν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἀμοιβῆς ὑπερβάλλειν τὸ μέτρον τῆς εὐποιΐας. ποιεῖται δ' αὐτὸν υἱόν, καὶ μίαν τῶν θυγατέρων πρὸς γάμον δίδωσιν· τῶν τε θρεμμάτων, ἐν τούτοις γὰρ ἡ πᾶσα κτῆσις τὸ παλαιὸν ἦν τοῖς βαρβάροις, ἀποδείκνυσιν ἐπιμελητὴν καὶ δεσπότην.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ θάμνου διαπύρου καὶ τῆς βακτηρίας τοῦ Μωϋσέως.

ΚΑΙ Μωϋσῆς μὲν τοιούτων τυχὼν παρὰ τοῦ Ιοθοραλαίου· τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίκλημα τῷ Ραγουήλῳ· διῆγεν αὐτόθι ποιμαίνων τὰ βοσκήματα. χρόνῳ δ' ὕστερον νέμων, ἐπὶ τὸ Σιναῖον καλούμενον ὄρος ἄγει τὰ ποίμνια. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑψηλότατον τῶν ταύτῃ ὀρῶν, καὶ πρὸς νομὰς ἄριστον, ἀγαθῆς φυομένης πόας, καὶ, διὰ τὸ δόξαν ἔχειν ἐνδιατρίβειν αὐτῷ τὸν Θεὸν, ὑ καταυεμηθείσης πρότερον, ὑ τολμώντων ἐμβατεύειν εἰς αὐτὸ τῶν ποιμένων. ἔνθα δὴ καὶ τέρας αὐτῷ τυγχάνει θαυμάσιον. πῦρ γὰρ θάμνου βάτων νεμόμενον, τὴν περὶ αὐτὸν χλόην τό τε ἄνθος αὐτοῦ παρῆλθεν ἀβλαβὲς, καὶ τῶν ἐγκάρπων κλάδων ἐδὲν ἠφάνισε, καὶ ταῦτα τῆς φλογὸς πολλῆς καὶ ὀξυτάτης ὑπαρχούσης. ὁ δὲ καὶ αὐτὴν μὲν ἔδεισε τὴν ὄψιν παράδοξον γενομένην. κατεπλάγη δ' ἔτι μᾶλ-

flitit inique agere volentibus, iis vero, vt par erat, auxilium tulit. At illae, hoc beneficio accepto, patrem suum adeunt, et pastorum iniuriam, et quomodo ab hospite adiutae fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi haec gratia periret, meritumue desideraretur praemium. Ille autem cum filiarum in benefactorem gratum collaudauit animum, tum iussit Moysen coram adduci, vt eius remuneraret beneuolentiam. Postquam vero aderat, et indicauit ei filiarum de eius ope et auxilio testimonium, et virtutem eius admiratus, non in ingratos hoc beneficium collocatum aiebat; foreque vt non modo parem ei gratiam referret, sed et paullo cumulatiorem. Postea aliquanto ipsum in filium adoptat, eique filiarum vnam matrimonio elocat: ad haec pecorum, in quibus vniuersae olim barbarorum opes, curatorem eum ac dominum constituit.

CAP. XII.

De rubo ardente atque virga Moysis.

ET Moyses quidem istis affectus beneficiis a Ietheglaeo (id enim Raguelo cognomentum erat) illic commorabatur in gregibus pascendis occupatus. Postea vero cum pecus pasceret, in montem Sinaeum, vt appellabatur, pastum egit. Mons autem iste omnium in ea regione celsissimus est, et pascuis commodissimus, herbis vtpote optimis abundans, et, quod vulgo persuasum haberent Dei numen ibi habitare, non antea depastus; nam religio erat pastoribus in illum ascendere. Illic quidem ei mirabile oblatum est prodigium. Ignis enim, dum rubi fruticem corriperet, viriditatem eius et flores innoxia flamma praeteriit, nec ramorum frugiferorum quidquam absumpsit, multum licet et vehementer emicuit. Ille autem et rei quidem nouitate et miraculo perculsus est. Adhuc vero multo magis obstupuit, cum vocem ignis emitteret, et

λον φωνὴν τοῦ πυρὸς ἀφιέντος, καὶ ὀνόμασι καλέσαντος αὐτὸν, καὶ ποιησαμένου λόγους· οἷς τό τε θάρσος αὐτῷ τολμήσαντος παρελθεῖν εἰς χωρίον, εἰς ὃ μηδεὶς ἀνθρώπων πρότερον ἀφίκτο διὰ τὸ εἶναι θεῖον, ἐσήμαινε, καὶ συνεβούλευεν τῆς φλογὸς ὡς πορρωτάτω χωρεῖν, καὶ ἀρκεῖσθαι μὲν οἷς ἑώρακεν, ἀγαθὸν ὄντα καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἔκγονον, πολυπραγμονεῖν δὲ μηδὲν τούτοις περισσότερον. προηγόρευέ τε τὴν ἐσομένην αὐτῷ δόξαν καὶ τιμὴν παρὰ ἀνθρώποις, τοῦ Θεοῦ συμπαρόντος· καὶ θαῤῥοῦντα ἐκέλευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπιέναι, στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα τῆς Ἑβραίων πλήθους ἐσόμενον, καὶ τῆς ὕβρεως τῆς ἐκεῖ τοὺς συγγενεῖς ἀπαλλάξοντα. καὶ γὰρ γῆν οἰκήσουσι, φησὶ, ταύτην εὐδαίμονα, ἣν Ἀβραμος ᾤκησεν ὁ ὑμέτερος πρόγονος· καὶ τῶν πάντων ἀπολαύσουσιν ἀγαθῶν, εἰς ταῦτα σοῦ καὶ τῆς σῆς συνέσεως αὐτοὺς ἡγεμένης. ἐξαγαγόντα μέντοι τοὺς Ἑβραίους ἐκ τῆς Αἰγύπτου, θυσίας ἐκέλευε χαριστηρίους ἀφικόμενον εἰς ἐκεῖνον ἐκτελέσαι τὸν τόπον. τοσαῦτα μὲν ἐκ τοῦ πυρὸς θεοκλυτεῖται.

β'. Μωϋσῆς δ' ἐκπεπληγμένος οἷς τε εἶδε καὶ πολὺ μᾶλλον οἷς ἤκουσεν, δυνάμει μὲν ἀπιστεῖν, ἔφη, τῇ σῇ, ὦ δέσποτα, ἣν αὐτός τε θρησκεύω καὶ προγόνοις οἶδα φανερὰν γενομένην, μανιωδέστερον ἢ κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ φρόνησιν ἡγεῖμαι. πλὴν ἀπορῶ, πῶς ἂν ἰδιώτης ἀνὴρ καὶ μηδεμιᾶς ἰσχύος εὐπορῶν, ἢ πείσω λόγοις τοὺς οἰκείους, ἀφέντας ἣν ἄρτι κατοικοῦσι γῆν, ἕπεσθαί μοι πρὸς ἣν αὐτοὺς ἡγεῖμαι· ἢ κἂν ἐκεῖνοι πειθῶσι, πῶς ἂν βιασαίμην Φαραώθην ἐπιτρέψαι τὴν ἔξοδον τούτοις, ὧν τοῖς πόνοις καὶ τοῖς ἔργοις τὴν οἰκείαν αὔξουσιν εὐδαιμονίαν.

γ'. Ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ περὶ πάντων συνεβούλευε θαῤῥεῖν, ὑπισχνούμενος αὐτὸς παρέσεσθαι· καὶ ἃ ἂν δέῃ μὲν λόγων, πειθὼ παρέξειν, ἃ δ' ἂν ἔργων, ἰσχὺν χορηγήσειν. ἐκέλευέ τε τὴν βακτηρίαν ἐπὶ τὴν γῆν ἀφέντα πίστιν ὧν ὑπισχνεῖται λαμβάνειν. καὶ ποιήσαντος δράκων εἵρπε, καὶ συνειλέμενος σπειρηδὸν ὡς διώκουσιν ἐπ' ἀμύνῃ τὴν κεφαλὴν ἐτανύετεινεν· εἶτα πάλιν βάκτρον ἦν. μετὰ τοῦτο δὲ καθεῖναι τὴν δεξιὰν

nominatim ipsum compellaret istiusmodi verbis; quibus et temeritatem eius reprehendit, qui non sit veritus locum sacrum adeoque hominibus hactenus inaccessum calcare, et consuluit vt quam longissime a flammis abscederet, et sibimet quidem hac visione satisfaceret, non indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutem habitus, caeterum vlterius nihil curiose inquireret. Quin et praedixit ei quantum honorem et gloriam, Dei auspiciis et auxilio, consequuturus esset apud homines; iussitque fidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem populi Hebraïci, cognatosque liberaturum ab iniqua Ægyptiorum dominatione. Nam et terram, inquit, istam beatam habitaturi sunt, quam Abramus gentis vestrae auctor olim tenuit, et bonis omnibus affluent, ad haec vtique te eos tuaque sapientia deducente. Verum posteaquam Hebraeos ex Ægypto eduxerit, iussit vt illo in loco sacrificium gratiarum actionis sibi offerret. Et haec quidem verba ex igne Dei voce emissa audiuit.

2. Moyses autem iis quae viderat attonitus, multoque magis his quae audierat, infit, potentiae quidem tuae diffidere, Domine, quam et ego veneror, et maioribus meis praesentem fuisse noui et propitiam, maioris esse dementiae reor quam quae in me potest incidere. Attamen non intelligo, quo modo homo priuatus, et nullis viribus munitus, vel popularibus meis persuadere potero, vt, relicta terra quam nunc habitant, me sequantur quo ipse eos deducturus sum; vel, etiamsi persuasero, quo modo Pharaothen eo redigam vt dimittat Hebraeos, quorum opera et labore Ægyptiorum felicitas augetur.

3. Deus autem ipsi de omnibus bene sperare consuluit, se ei adfuturum esse pollicitus: et vbi verbis opus, suadelam in labris sessuram esse; vbi vero operibus, vim magna patrandi largiturum. Mox iussit vt virga in terram proiecta fidem promissorum acciperet. Quo facto, draco humi repebat, et in spiras conuolutus caput sursum attollit, quasi persequentibus minitaretur vindictam: ac mox denuo in virgam conuersus est. Post hoc dextram in sinum ab-

εἰς τὸν κόλπον προσέταξεν. ὑπακούσας δὲ λευκὴν καὶ τιτάνῳ τὴν χρόαν ὁμοίαν προσκόμισεν· εἶτ' εἰς τὸ σύνηθες κατέσχη. κελευσθεὶς δὲ καὶ τῷ πλησίον ὕδατος λαβὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχέαι, ὁρᾷ τὴν χρόαν αἱματώδη γενομένην. θαυμάζοντα δ' ἐπὶ τούτοις θαρρεῖν παρεκελεύετο, καὶ βοηθὸν εἰδέναι μέγιστον αὐτῷ συνεσόμενον· καὶ σημείοις πρὸς τὸ πιστεύεσθαι παρὰ πᾶσι χρῆσθαι, ὅτι πεμφθεὶς ὑπ' ἐμοῦ πάντα κατὰ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς ποιεῖς· κελεύω δὲ μηδὲν ἔτι μελλήσαντά τε σπεύδειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπεγόμενον· καὶ μὴ τρίβοντα τὸν χρόνον, πλείω ποιεῖν τῶν Ἑβραίοις ἐν δουλεία κακοπαθοῦσι.

δ'. Μωϋσῆς δ' οὐκ ἔχων ἀπιστεῖν οἷς ἐπηγγέλλετο τὸ θεῖον, θεατής γε τοιούτων βεβαιωμάτων καὶ ἀκροατὴς γενόμενος· εὐξάμενος αὐτῷ καὶ πειραθῆναι ταύτης τῆς δυνάμεως ἐν Αἰγύπτῳ δεηθεὶς, ἠντιβόλει μηδὲ ὀνόματος αὐτῷ γνῶσιν τῷ ἰδίᾳ φθονῆσαι, φωνῆς δ' αὐτῷ μετεχηκότι καὶ ὄψεως ἔτι καὶ τὴν προσηγορίαν εἰπεῖν· ἵνα θύων ἐξ ὀνόματος αὐτὸν παρεῖναι τοῖς ἱερείοις παρακαλῇ. καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τὴν ἑαυτοῦ προσηγορίαν, ὃ πρότερον εἰς ἀνθρώπους παρελθοῦσαν. περὶ ἧς οὐ μοὶ θέμις εἰπεῖν. Μωϋσῆ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα ὁ τότε μόνον, διαπαντὸς δ' ὁπότε δεηθείη, συνετύγχανεν. ἐξ ὧν ἁπάντων πλέον περὶ τῆς ἀληθείας τῷ πυρὶ νέμων, καὶ τὸν Θεὸν εὐμενῆ παρασάτην ἔξειν πιστεύων, τούς τε οἰκείους σώζειν ἤλπιζε, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κακοῖς περιβαλεῖν.

ΚΕΦ. γ'.

Ὅτι Μωϋσῆς καὶ Λαρὼν ἀνῆλθον εἰς Αἴγυπτον πρὸς Φαραώθην.

ΚΑΙ πυθόμενος τὸν τῶν Αἰγυπτίων τεθνάναι βασιλέα Φαραώθην, ἐφ' ὅπερ αὐτὸς ἔφυγε, δεῖται Ραγουήλ συγχωρῆσαι κατὰ ὠφέλειαν αὐτῷ τῶν συγγενῶν εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν· καὶ παραλαβὼν τὴν Σαπφώραν, ἣν γεγαμήκει τῷ

dere praecepit. Cum vero paruiſſet, candidam protulit, et colore calci ſimilem: deinde priſtinam ad formam reuerſa eſt. Iuſſus porro aquam e propinquo hauſtam humi effundere, vidit in colorem ſanguineum mutatam. Haec autem dum miraretur, vt animum reciperet hortatus eſt Deus, et pro certo haberet maximum ei adiutorem affore; vtque apud omnes his prodigiis vteretur ad fidem faciendam, te a Deo miſſum id ſolum agere vt mandata mea exſequaris. Fac quod impero, nec mora ſit vlla, quin Ægyptum te conferas, nocte dieque properans; nec, dum tempus cunctando extrahis, id Hebraeis etiam duram ſeruientibus ſeruitutem produeas.

4. Moyſes autem nihil amplius dubitans de iis quae promiſerat Deus, ſpectator vtique tot ſignorum factus et auditor, precatus vt eandem potentiam, cum opus fuerit, in Ægypto experiretur, ſupplex orabat vt ſibi nominis ſui notitiam non inuideret, ſed de ſui appellatione certiorem faceret, quem conſpectu et colloquio ſuo dignatus fuerat; vt illi aliquando ſacrificaturus nominatim eius praeſentiam inuocaret. Tum Deus nomen ſuum ei enunciat, hominibus non antea patefactum: quod effari mihi nefas eſt. Moyſi vero non tunc tantum, ſed quotieſcunque res poſtularet, talium prodigiorum facultas aderat. Praeter caetera portenta maxime de veritate perſuaſus ob rubum ardentem, credenſque Deum auxiliatorem ſibi fore propitium, et populares ſuos ſe liberaturum eſſe ſperabat, et Ægyptiis cladem illaturum.

CAP. XIII.

Moyſes et Aaron in Ægyptum reuerſi adeunt Regem.

CUmque fama accepiſſet Pharaothen Ægyptiorum regem, ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, petiit a Raguelo, vt ſibi non grauate concederet, cognatorum ſuorum bono in Ægyptum proficiſci: et, poſtquam hoc impetrauerat, aſſumpta Sapphora, quam ibi duxerat, Ra-

Ραγουήλ θυγατέρα, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας Γηρσὸν καὶ Ελεάζαρον, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. τῶν δὲ ὀνομάτων τούτων Γηρσὸς μὲν σημαίνει κατὰ Εβραίων διάλεκτον, ὅτι εἰς ξένην ἦν γῆν· Ελεάζαρος δὲ, συμμάχῳ τῷ πατρῴῳ Θεῷ χρησάμενον αὐτὸν Αἰγυπτίους διαφυγεῖν. γενομένων δ' αὐτῶν πλησίον τῶν ὄρων, ὁ ἀδελφὸς Ααρὼν ὑπήντησε τῷ Θεῷ κελεύσαντος· πρὸς ὃν ἀποσημαίνει τὰ ἐν τῷ ὄρει συντυχόντα, καὶ τῷ Θεῷ τὰς ἐντολάς. προσιοῦσι δ' αὐτοῖς ὑπηντίαζον Εβραίων οἱ ἀξιολογώτατοι, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μεμαθηκότες· οἷς Μωϋσῆς τὰ σημεῖα διηγούμενος, ἐπεὶ πιθανὸς οὐκ ἦν, παρέσχεν αὐτῶν τὴν ὄψιν. οἱ δὲ ὑπ' ἐκπλήξεως τῶν παρὰ δόξαν αὐτοῖς ὁρωμένων ἀνεθάρσουν, καὶ περὶ τῶν ὅλων ἦσαν εὐέλπιδες, ὡς Θεοῦ προνοουμένου τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν.

β'. Ἐπεὶ δὲ καταπειθεῖς εἶχεν ἤδη τοὺς Εβραίους ὁ Μωϋσῆς, καὶ οἷς ἂν κελεύσῃ τούτοις ἀκολουθήσειν ὁμολογοῦντας, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐρῶντας, παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα τὴν ἡγεμονίαν νεωστὶ παρειληφότα, καὶ ὅσα τε ὠφελήσειεν Αἰγυπτίους ὑπὸ Αἰθιόπων καταφρονουμένους, καὶ διαρπαζομένης αὐτῶν τῆς χώρας, ἐδήλου, στρατηγίᾳ καὶ πόνοις χρησάμενος ὡς περὶ οἰκείων, ὅτι τε κινδυνεύσειεν ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμοιβὰς ἀδίκαιας κομιζόμενος ἀνεδίδασκεν· τά τε κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος αὐτῷ συντυχόντα, καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ φωνὰς, καὶ τὰ πρὸς πίστιν ὧν ἔτος αὐτῷ προσάξειεν ὑπ' αὐτοῦ δειχθέντα σημεῖα, καθ' ἕκαστον ἐξετίθετο, παρεκάλει τε μὴ ἀπιστοῦντα τούτοις ἐμποδὼν ἵστασθαι τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ.

γ'. Χλευάσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, Μωϋσῆς ἔργῳ παρέσχεν αὐτῷ βλέπειν τὰ σημεῖα τὰ κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος γενόμενα. ὁ δὲ ἀγανακτήσας πονηρὸν μὲν αὐτὸν ἀπεκάλει· καὶ πρότερον φυγόντα τὴν παρ' Αἰγυπτίοις δουλείαν, καὶ νῦν ἐξ ἀπάτης αὐτοῦ τὴν ἄφιξιν πεποιημένον, καὶ τερατουργίαις καὶ μαγείαις καταπλήξειν ἐπιχειρηκότα. καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων, κελεύει τοὺς ἱερεῖς τὰς αὐτὰς ὄψεις αὐτῷ παρασχεῖν

gueli filia, liberisque ex ea susceptis, Gerso et Eleazaro, properauit Ægyptum ire. Istis autem ex nominibus Gersus quidem iuxta Hebraeorum linguam significat, quod in terram peregrinam venerit: Eleazarus vero, quod Dei patrii auxilio Ægyptios effugerit. At cum non longe a limitibus abessent, Dei iussu ei obuiam fit Aaron frater: cui indicauit quae sibi in monte acciderant, quaeque sibi praeceperat Deus. Illis autem vlterius progressis occurrerunt primores Hebraeorum, qui de aduentu eius inaudiuerunt. quibus Moyses miracula, quod sibi ea narranti fidem non habuerint, ob oculos posuit. Illi vero in admirationem eorum, quae inopinato viderant, traducti, animum sumpserunt, et de omnibus spem bonam conceperunt, tanquam si Deus securitati eorum prouisurus esset.

2. Cum vero Hebraeos iam sibi obsequentes haberet Moyses, eoque deductos vt in potestate ipsius se futuros pollicerentur, et prae se ferrent libertatis desiderium, Regem adiit reipublicae gubernaculo nuper admotum, atque ei commemorauit quantum Ægyptiis ab Æthiopibus, agros eorum vastantibus, contemptui habitis profuerat, militiae labores, tanquam suorum rem egerit, perferens; ipsumque edocuit, vt pro istis summum adierit discrimen, nec dignas pro meritis gratias ab illis acceperit: pariter etiam quae sibi in monte Sinaeo contigerant, cum voces a Deo prolatas, tum et rerum miracula, ad fidem iis quae mandauerat faciendam, sibi visa, sigillatim expossuit; eumque obtestatus est, ne incredulus Dei voluntati esset impedimento.

3. Rege autem illum irridente, re ipsa ei specimen dedit Moyses prodigiorum quae in monte Sinaeo conspexerat. At ille indignabundus ipsum quidem sceleratum appellat, vt qui olim ex seruitute Ægyptiaca euaserit, et nunc per fraudem et malitiam redierit, id agens vt praestigiis et magicis artibus populum traheret in sui admirationem. Dumque haec diceret, iubet sacerdotes suos eadem ostenta sibi repraesentare, quod Ægyptii etiam ista-

ὁρᾶν, ὡς Αἰγυπτίων σοφῶν ὄντων καὶ τὴν περὶ τούτων ἐπιστήμην, καὶ ὅτι μὴ μόνος ἔμπειρος ὢν αὐτὸς εἰς θεὸν δύναται, τὸ γὰρ ἐπ' αὐτῷ παράδοξον ἀναφέρων πιθανὸς ὡς παρ' ἀπαιδεύτοις ὑπάρχειν· καὶ μεθεμένων ἐκείνων τὰς βακτηρίας, δράκοντες ἦσαν. Μωϋσῆς δ' ὁ καταπλαγείς, ὁδ' αὐτὸς μέν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τῆς Αἰγυπτίων σοφίας καταφρονῶ· τόσῳ δὲ μέντοι κρείττονα τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα τῆς τούτων μαγείας καὶ τέχνης φημὶ, ὅσῳ τὰ θεῖα τῶν ἀνθρωπίνων διαφέρει. δείξω δὲ ὁ κατὰ γοητείαν καὶ πλάνην τῆς ἀληθοῦς δόξης τἀμὰ, κατὰ δὲ θεοῦ πρόνοιαν καὶ δύναμιν φαινόμενα. καὶ ταῦτ' εἰπὼν μεθίησιν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν βακτηρίαν, κελεύσας αὐτὴν εἰς ὄφιν μεταβαλεῖν. ἠδ' ἐπείθετο· καὶ τὰς τῶν Αἰγυπτίων βακτηρίας, αἳ δράκοντες ἐδόκουν, περιῶσα κατήθιε, μέχρι πάσας ἀνήλωσεν. εἶτ' εἰς τὸ ἑαυτῆς σχῆμα μεταπεσοῦσαν νομίζεται Μωϋσῆς.

δ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὀδέν τι μᾶλλον τούτῳ πραχθέντι καταπλήττεται· προσοργισθεὶς δὲ, καὶ μηδὲν αὐτῷ προχωρήσειν εἰπὼν ἐκ τῆς κατ' Αἰγυπτίων σοφίας καὶ δεινότητος, κελεύει τὸν ἐπὶ τῶν Ἑβραίων τεταγμένον μηδὲ μίαν αὐτοῖς ἄνεσιν παρέχειν τοῦ πονεῖν, ἀλλὰ πλείοσι τῶν πρότερον κακοῖς αὐτοὺς καταναγκάζειν. ὁ δὲ ἄχυρον αὐτοῖς παρέχων εἰς τὴν πλινθείαν πρότερον, οὐκ ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἡμέρας μὲν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ταλαιπωρεῖν ἐποίει, νυκτὸς δὲ συνάγειν τὸ ἄχυρον. καὶ τοῦ δεινοῦ διπλασίονος ὄντος αὐτοῖς, ἐν αἰτίαις Μωϋσῆν εἶχον, ὡς τῶν ἔργων αὐτοῖς καὶ τῆς ταλαιπωρίας δι' ἐκεῖνον χαλεπωτέρας γεγενημένης. ὁ δ' ὅτε πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλὰς ἔκαμνεν, ὅτε πρὸς τὰς τῶν Ἑβραίων μέμψεις ἐνεδίδου· τήν τε ψυχὴν παρασησάμενος πρὸς ἑκάτερον, ἐπὶ τὸ πονεῖν καὶ τοῖς οἰκείοις ἐκπορίζειν τὴν ἐλευθερίαν, ὑπήνεγκε. καὶ παραγενόμενος πρὸς τὸν βασιλέα, ἔπειθεν αὐτὸν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἐκεῖ θύσοντας τῷ θεῷ· τοῦτο γὰρ αὐτὸν κεκελευκέναι· καὶ μηδὲν ἀντιπράττειν οἷς ἐκεῖνος βούλεται, τὴν δ' ὑμένειαν αὐτοῦ περὶ παντὸς ποιούμενον, συγχωρεῖν αὐτοῖς τὴν ἔξοδον,

rum artium ſcientiam habeant, et non ſolus ipſe diuina polleat virtute, eo ſcilicet miri aliquid in medium afferens, vt apud rudes et indoctos fidem inueniat, eoſque decipiat: ipſiſque virgas ſuas proiicientibus, in dracones confeſtim verſae ſunt. Moyſes autem, his nihil perculſus, dixit, ne ipſe quidem, o Rex, ſapientiam Ægyptiorum deſpicio: attamen quae ego operor tanto praeſtantiora eſſe aio quam iſtorum magiam et artem, quanto diuina ab humanis diſtant. Oſtendam vero quae mea ſunt non praeſtigias eſſe et ſimulationem veritatis, ſed Dei prouidentia et virtute in conſpectum venire. Cumque haec dixiſſet, virgam in terram demittit, iuſſitque eam in colubrum ſeſe explicare. Illa dicto paruit, et Ægyptiorum virgas, quae draconum ſpecie oculis obuerſabantur, vnam poſt aliam aggreſſa edebat, donec omnes conſumpſerat. deinde in ſuam formam reuerſam ſuſtulit Moyſes.

4. Rex autem hoc facto nihil quidem magis commouetur: ſed indignatus, nec quidquam eum profecturum eſſe dicens ex ſua in Ægyptios ſolertia et calliditate, praecipit operarum exactori Hebraeis praefecto, vt nullam eis a laboribus requiem concederet, ſed grauiori quam antea operandi neceſſitati parere cogeret. Ille vero, cum prius eis paleas ſuppeditaret ad lateres conficiendos, non amplius earum copiam fecit: ſed die quidem eos operibus vrgebat premebatque, nocte vero ad paleas colligendas adigit. Et cum aerumnae illis duplicarentur, Moyſi ſuccenſebant, quod ipſe in cauſa fuerit cur illis creuerit labor pariter ac miſeriae. Ille vero neque propter Regis minas ſtudium intermiſit, neque Hebraeorum querelis et increpationibus ceſſit: ſed, obfirmato contra vtrumque animo, nullum laborem recuſauit vt ſuos in libertatem aſſereret. Itaque ad Regem accedens, operam dedit vt ei ſuaderet dimittere Hebraeos ad montem Sinaeum, illic Deo ſacrificaturos; (hoc enim ipſum diſertim praecepiſſe) neque contra voluntatem eius reſiſtere et repugnare: ſed, ipſius beneuolentiam rebus omnibus anteferendo, illis exeundi po-

μὴ καὶ λάθῃ τούτων κωλυτὴς γενόμενος αὐτὸν αἰτιάσασθαι πάσχων, ὅσα παθεῖν εἰκὸς τὸν ἀντιπράττοντα Θεοῦ προστάγμασι. τοῖς γὰρ χόλον ἐφ' αὑτοὺς κινήσασι θεῖον ἐξ ἁπάντων φύεσθαι τὰ δεινά· καὶ ὅτε γῆ τούτοις, ὅτε ἀὴρ φίλος, ὅτε γοναὶ τέκνων κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἐχθρὰ πάντα καὶ πολέμια. πειραθήσεσθαί τε τούτων Αἰγυπτίους ἔφασκε, μετὰ τοῦ καὶ τῶν Ἑβραίων λαὸν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, ἀκόντων ἐκείνων.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ τῶν δέκα παθῶν, ἃ ἐπῆλθον τοῖς Αἰγυπτίοις.

Τοῦτ δὲ βασιλέως ἐκφαυλίζοντος τὰς Μωϋσέως λόγους, καὶ μηδὲ μίαν ἐπισροφὴν ἔτι ποιουμένου, πάθη δεινὰ τοὺς Αἰγυπτίους κατελάμβανεν· ὧν ἕκαστον ἐκθήσομαι, διά τε τὸ μὴ πρότερόν τισι συμβάντα τοῖς Αἰγυπτίοις εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι Μωϋσῆν μηδὲν ὧν προεῖπεν αὐτοῖς ψευσάμενον ἐπιδεῖξαι, καὶ ὅτι συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις μαθοῦσι φυλάττεσθαι αὐτὰ ποιεῖν, ἐφ' οἷς μὴ δυσαρεστήσῃ τὸ θεῖον, μηδ' εἰς ὀργὴν περιτραπὲν ἀμυνῆται τῆς ἀδικίας αὐτούς. ὁ γὰρ ποταμὸς αὐτοῖς αἱματώδης θεοῦ κελεύσαντος ἐρρύη, πίνεσθαί τε μὴ δυνάμενος· καὶ πηγὴν ἑτέραν ὑδάτων οὐκ ἔχουσιν. οὐχὶ τὴν χρόαν δὲ μόνον ἦν τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρωμένοις πίνειν ἀλγήματα καὶ πικρὰν ὀδύνην προσέφερεν. ἦν δὲ τοιοῦτος μὲν Αἰγυπτίοις· Ἑβραίοις δὲ γλυκὺς καὶ πότιμος, καὶ μηδὲν τοῦ κατὰ φύσιν παρηλλαγμένος. πρὸς οὖν τὸ παράδοξον ἀμηχανήσας ὁ βασιλεύς, καὶ δείσας περὶ τῶν Αἰγυπτίων, συνεχώρει τοῖς Ἑβραίοις ἀπιέναι· καὶ τοῦ κακοῦ λωφήσαντος, πάλιν τὴν γνώμην μετέβαλεν, οὐκ ἐπιτρέπων τὴν ἄφοδον αὐτοῖς.

β'. Ὁ δὲ Θεὸς, ἀγνωμονοῦντος καὶ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς συμφορᾶς οὐκ ἔτι σωφρονεῖν ἐθέλοντος, ἄλλην τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιφέρει πληγήν. βατράχων πλῆθος ἄπειρον τὴν γῆν αὐτῶν ἐπεβόσκετο. μεσοῦς δὲ τούτων καὶ ὁ ποταμὸς

teſtatem facere; ne forte contra nitendo ſemet aliquando incuſaret, ſi quid ipſe tale patiatur, quale eum paſſurum eſſe veriſimile eſt, qui Dei mandatis obſiſtit. Iis enim, qui iram Dei in ſe concitarint, ex omni re oborituras eſſe calamitates: quibus vtique neque terra neque aër amicus, neque progenies vt fert natura; ſed inimica omnia et infeſta. Atque haec mala perſenſuros eſſe Ægyptios edicebat, ſimul et populum Hebraïcum ex eorum regione, illis inuitis, egreſſurum eſſe.

CAP. XIV.

De plagis decem, quibus afflicta eſt Ægyptus.

REge vero deſpectui habente verba Moyſis, neque vel tantillum ad eius monita aduertente, mala grauiſſima in Ægyptios incubuerunt: quae ſingulatim recenſebo, tum quod nulli genti antea admota ad Ægyptios pertentandos acciderint, tum quod Deus oſtendere voluerit Moyſen in iis quae praedixerat ne quidquam mentitum eſſe; et poſtremo quia hominum intereſt, vt diſcerent ea obſeruare et facere, quibus numen non offenditur, aut ira impellitur ad inquitates eorum perſequendas. Amnis enim ipſis Dei iuſſu ſanguineus fluebat, adeo vt ad potum adhiberi non potuerit: nec alius eſt illis aquarum fons. Neque colore ſolum ſanguinem referebat; ſed et iis, qui de eo bibere voluerunt, dolores excitabat atque acres cruciatus. Talis autem erat ſolis quidem Ægyptiis; Hebraeis vero dulcis et potabilis, et nihil a natura ſua mutatus. Eo igitur prodigio Rex in anguſtias adductus, metuenſque Ægyptiis, permiſit Hebraeos abire: et cum malum ceſſaſſet, rurſum a ſententia ſua diſceſſit, eoſque noluit dimittere.

2. Deus autem, quod in eum ingratus exſtiterit Rex, et a calamitate liberatus ſapere noluerit, aliam Ægyptiis intulit plagam. Ranarum vis imminenſa terram eorum populabatur. At vero fluuius iis etiam abundabat, vt nulla potum haurientibus aqua ſuppeteret, niſi iſtorum anima-

ἦν, ὡς διαμωμένους τὸ ποτὸν τῷ τῶν ζώων ἰχῶρι κεκακωμένον λαμβάνειν, ἐναποθνησκόντων καὶ συνδιαφθειρομένων τῷ ὕδατι. ἥτε χώρα αὐτῶν μεσὴ κακῆς ἦν ἰλύος, γεννωμένων τε καὶ ἀποθνησκόντων· τάς τε κατ' οἶκον αὐτῶν διαίτας ἠφάνιζον ἐν βοτοῖς εὑρισκόμενοι καὶ ποτοῖς, καὶ ταῖς εὐναῖς αὐτῶν ἐπιπολάζοντες. ὀδμή τε χαλεπὴ ἦν καὶ δυσωδὴς ἀποθνησκόντων τῶν βατράχων καὶ ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων. ὑπὸ δὲ τούτων τῶν κακῶν ἐλαυνομένων τῶν Αἰγυπτίων, τὸν Μωϋσῆν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς οἴχεσθαι τοὺς Ἑβραίους λαβόντα. παραχρῆμα τοῦτ' εἰπόντος, ἠφάνισο τῶν βατράχων τὸ πλῆθος· καὶ ἥτε γῆ καὶ ὁ ποταμὸς εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν κατέστησαν. Φαραώθης δὲ, ἅμα τοῦτε πάθος ἀπήλλακτο ἡ γῆ, καὶ τῆς αἰτίας ἐπελέλησο καὶ τοὺς Ἑβραίους κατεῖχε· καὶ, ὥσπερ πλειόνων παθημάτων φύσεις βουλόμενος μαθεῖν, οὐκ ἔτ' ἠφίει τοῖς περὶ τὸν Μωϋσῆν ἐξιέναι, φόβῳ μᾶλλον ἢ φρονήσει ταύτην αὐτοῖς ἐπιτρέπων.

γ'. Πάλιν οὖν ἄλλῳ κακοῦ προσβολῇ μετῆει τὸ θεῖον αὐτῷ τὴν ἀπάτην. φθειρῶν γὰρ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐξήνθησεν ἄπειρόν τι πλῆθος ἔνδοθεν ἀναδιδομένων· ὑφ' ὧν κακοὶ κακῶς ἀπώλλυντο, μή τε λατρεῖοις μή τε χρίσεσι φαρμάκων διαφθεῖραι τὸ γένος αὐτῶν δυνάμενοι. καὶ πρὸς τοῦτο τὸ δεινὸν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς ταραχθεὶς, καὶ δείσας ὁμοῦ τὸν ὄλεθρον τῷ λαῷ, καὶ τὴν αἰσχύνην δὲ τῆς ἀπωλείας λογισάμενος, ἐξ ἡμίσους ὑπὸ φαυλότητος ἠναγκάζετο σωφρονεῖν. τοῖς μὲν γὰρ Ἑβραίοις αὐτοῖς ἐδίδου τὴν ἄφοδον· καὶ πρὸς τοῦτο λωφήσαντος, τέκνα καὶ γυναῖκας ὁμηρα τῆς ὑποστροφῆς αὐτῶν καταλιπεῖν αὐτοὺς ἠξίου. προσεξαγριαίνει δὴ τὸν Θεὸν, νομίσας ἀπατήσειν αὐτῷ τὴν πρόνοιαν· ὥσπερ Μωϋσέως, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου, τιμωροῦντος τὴν Αἴγυπτον ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων. θηρίων γὰρ παντοίων καὶ πολυτρόπων, ὧν εἰς ὄψιν οὐδεὶς ἀπηντήκει πρότερον, τὴν χώραν αὐτῶν ἐγέμισεν· ὑφ' ὧν αὐτοί τε ἀπώλλυντο, καὶ ἡ γῆ τῆς ἐπιμελείας τῆς παρὰ τῶν γεωργῶν ἀπεστέρητο. εἰ δέ τι καὶ διέφυγε τὴν

lium cruore polluta et inquinata, multis in ea morientibus simul et putrescentibus. Quin et tota terra Ægyptiorum foedata erat turpi limo, enascentibus subinde ranis et intereuntibus: domesticam etiam vitae eorum consuetudinem turbarunt, in eduliis et potu repertae, et in lectis eorum passim oberrantes. Denique et odor grauis erat et foetidus ex ranis continuo exspirantibus et in limo putrescentibus. His autem malis dum exagitarentur Ægyptii, Moysen cum Hebraeis discedere iubebat Rex. Illico, cum haec dixisset, euanuit ranarum multitudo: terraque simul et flumen ad pristinam naturam rediere. Pharaothes vero, vt primum terra eo malo liberari coeperit, et causae illius oblitus est et Hebraeos detinuit: et, quasi plurium calamitatum vim experiri vellet, Moysen populumque ab egressu prohibuit, quem prius, timore potius compulsus quam prudentia ductus, illis concesserat.

3, Rursum igitur alterius mali inflictione astutiam eius persequitur numen. Pediculorum enim vis innumera e corporibus Ægyptiorum pullulabat: quibus mali male perierunt, vt qui neque lauacris neque medicamentorum inunctionibus eos enecare potuerint. Hac calamitate Rex perturbatus, simul etiam metuens ne populus intereat, secumque reputans graue interitus probrum, dimidia ex parte a praua ad saniorem mentem reductus est. Nam Hebraeis quidem ipsis abeundi veniam dat: cumque ad hoc a malo respiraret, liberos et vxores vt reditus obsides relinqui postulabat. Quo fit vt Deum magis irritaret, existimando se posse prouidentiam eius fallere; quasi Moyses, non vero ille, poenas ab Ægyptiis propter Hebraeos expeteret. Nam bestiolis variis et multiformibus, quales nemo antea viderat, regionem oppleuit: quae et hominibus ipsis exitio fuerunt, adeo vt terra ab agricolis neglecta iacuerit et inculta. Si quod vero animal interitum ex illis effugerit, hoc ipsum

ὑπ' ἐκείνοις ἀπώλειαν, νόσῳ τῦτο, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπομενόντων, ἐδαπανᾶτο.

δ'. Τῦ δὲ Φαραώθ μηδ' ὅτως εἴκοντος τοῖς τῦ Θεῦ βυλήμασιν, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας συναπαίρειν τοῖς ἀνδράσιν ἀξιῶντος, καταλιπέσθαι δὲ τὰς παῖδας, ἐκ ἠπόρει τὸ θεῖον τὴν πονηρίαν αὐτῦ ποικίλοις κακοῖς καὶ μείζοσιν τῶν προενδεδημηκότων μετερχόμενον βασανίσαι· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς αὐτοῖς ἐξηλκοῦντο τὰ σώματα, τῶν ἐντὸς διαφθειρομένων. καὶ τὸ πολὺ τῶν Αἰγυπτίων ὅτως ἀπώλλυτο. μηδ' ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς πληγῆς σωφρονιζομένῳ τῦ βασιλέως, χάλαζα, μήτε πρότερον τῦ κατ' Αἴγυπτον ἀέρος τῦτο πεπονθότος, μήτε ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις ὥρᾳ χειμῶνος κατιύσῃ, μείζων δὲ τῆς παρὰ τοῖς τὰ βόρεια καὶ τὴν ἄρκτον νεμομένοις ἔαρος ἀκμάζοντος, κατενεχθεῖσα, τὰς καρπὰς αὐτῶν κατέκλασεν. ἔπειτα φῦλον ἀκρίδων ἐπινέμεται τὴν ὑπὸ τῆς χαλάζης μὴ καταβλαβεῖσαν σπορὰν· ὥστε πρὸς ἀκριβὲς πάσας τοῖς Αἰγυπτίοις τὰς ἀπὸ τῆς γῆς τῶν καρπῶν ἐλπίδας διολέσαι.

ε'. Ἦκεν μὲν οὖν τὸν δίχα πονηρίας ἀνόητον καὶ τὰ προειρημένα τῶν κακῶν, εἰς σύνεσιν καὶ τῦ συμφέροντος τὴν ἐπίνοιαν ὠφελῆσαι. Φαραώθης δὲ ὁ τοσῦτον ὑπὸ ἀφροσύνης, ὅσον ὑπὸ κακίας, αἰσθόμενος τῆς αἰτίας, ὅμως ἀντεφιλονείκει τῷ Θεῷ, καὶ τοῦ κρείττονος ἐκὼν προδότης ἐγένετο. καὶ κελεύει μὲν τὸν Μωϋσῆν μετά τε γυναικῶν καὶ παίδων ἀπάγειν τὰς Ἑβραίας· τὴν δὲ λείαν αὐτοῖς καταλιπεῖν, ἐφθαρμένης αὐτοῖς τῆς οἰκείας. τοῦ δὲ Μωϋσέως ἐχὶ δίκαια φήσαντος αὐτὸν ἀξιοῦν· δεῖν γὰρ αὐτὰς τῷ Θεῷ τὰς θυσίας ἐκ τῆς λείας ἐπενεγκεῖν· καὶ τριβομένῳ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ χρόνου, σκότος βαθὺ καὶ φέγγος ἄμοιρον περιχεῖται τοῖς Αἰγυπτίοις, ὑφ' ᾧ τάς τε ὄψεις ἀποκλειομένους καὶ τὰς ἀναπνοὰς ἐμφραττομένους ὑπὸ παχύτητος οἰκτρῶς τε ἀποθνήσκειν συνέβαινε, καὶ δεδιέναι μὴ καταποθῶσιν ὑπὸ τοῦ νέφους. εἶτα τύτῳ διασκεδασθέντος μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, ὡς ὁ μετενόει πρὸς τὴν ἔξοδον

morbo, cuius impetum homines sustinuerunt, conficiebatur.

4. At cum Pharaothes neque sic Dei voluntati cederet, sed mulieres quidem cum viris abire iuberet, relinquendos vero liberos postularet, non cunctatus est Deus variis malis et grauioribus iis, quae prius populo infederant, malitiam eius persequi et castigare: sed fecit vt corpora illorum foede pustulis exulcerarentur, interioribus lenta tabe consumptis. atque ita magna pars Ægyptiorum interiit. Rege vero neque post hanc plagam resipiscente, grando (qualis neque prius de coelo Ægyptio decciderat, ei dissimilis quae alibi tempestate hiberna descendit, eaque maior quae vere adulto ab incolis ad boream et septentrioni subiectis conspicitur) superne delata, fructus eorum fregit et contriuit. Deinde locustarum gens immanis germen omne depascit, quod illaesum a grandine reliquum factum est: adeo vt nulla prorsus fructuum, ex terra colligendorum, spes Ægyptiis resederit.

5. Cuilibet sane, qui non improbus aeque fuerit ac insipiens, sufficerint iam dictae clades, tum vt in sapientia proficeret, tum vt consideraret quid e re sua foret. Pharaothes vero, non adeo ex impudentia ac malitia, cum mali causam intelligeret, pertinaciter Deo repugnabat, et sponte sua meliora consilia prodidit et deseruit. Moysen itaque Hebraeos cum vxoribus et liberis iussit abducere, facultates tamen suas Ægyptiis, quibus omnia tot calamitatibus absumpta erant, relinquere. Dum vero Moyses contenderet parum aequa ab eo postulari (oportere enim ipsos ex rebus suis Deo sacrificium offerre) et tempus multis verbis vltro citroque habitis tereretur, densae tenebrae omnique prorsus lumine vacuae circumfusae sunt Ægyptiis; adeo vt visu obsesso spirituque ab aëris crassitie intercluso nonnullis miserabiliter emori contigerit, atque alios incesserit metus ne a caligine absorberentur. Deinde his post tres dies totidemque noctes discussis, cum nondum poenitendo ad-

τῶν Ἑβραίων ὁ Φαραώθης, προσελθὼν ὁ Μωϋσῆς φησίν· ἄχρι πότε ἀπειθεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ; κελεύει γὰρ οὗτος ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους· καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρως ἀπαλλαγῆναί τῶν κακῶν ὑμᾶς μὴ ταῦτα ποίησαντας. ὁ δὲ βασιλεὺς, ὀργισθεὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἠπείλησεν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, εἰ πάλιν περὶ τούτων ἐνοχλῶν αὐτῷ προσέλθοι. Μωϋσῆς δὲ οὐκ ἔτι αὐτὸς ποιήσεσθαι περὶ τούτων λόγους ἔφησεν· αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον, σὺν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν Αἰγυπτίων, παρακαλέσειν τοὺς Ἑβραίους ἀπελθεῖν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἀπαλλάσσεται.

ε'. Ὁ δὲ Θεὸς, δηλώσας ἔτι μιᾷ πληγῇ τοὺς Αἰγυπτίους καταναγκάσειν ἀπολύσαι τοὺς Ἑβραίους, ἐκέλευσε Μωϋσῆν παραγγεῖλαι τῷ λαῷ θυσίαν ἑτοίμην ἔχειν, παρασκευασαμένους τῇ δεκάτῃ τοῦ Ξανθικοῦ μηνὸς εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην· ὃς παρὰ μὲν Αἰγυπτίοις Φαρμοῦθι καλεῖται, Νισὰν δὲ παρ' Ἑβραίοις, Μακεδόνες δ' αὐτὸν Ξανθικὸν προσαγορεύουσιν· ἀπάγειν τε τοὺς Ἑβραίους πάντα ἐπικομιζομένους. καὶ ὁ μὲν ἑτοίμους ἔχων ἤδη τοὺς Ἑβραίους πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ διατάξας εἰς φρατρίας, ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν. ἐνεσάσης δὲ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, πάντες πρὸς ἔφοδον ἔχοντες ἔθυον, καὶ τῷ αἵματι τὰς φλιὰς ἤγνιζον, ὑσσώπῳ κόμας ἀναλαβόντες· καὶ δειπνήσαντες, τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἔκαυσαν, ὡς ἐξελευσόμενοι. ὅθεν νῦν ἔτι κατὰ τὸ ἔθος ἔτους θύομεν, τὴν ἑορτὴν Πάσχα καλοῦντες. σημαίνει δὲ ὑπερβασία· διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν ὁ Θεὸς αὐτῶν ὑπερβὰς, Αἰγυπτίοις ἐναπέσκηψε τὴν νόσον. ἡ γὰρ φθορὰ τῶν πρωτοτόκων κατ' ἐκείνην ἔπεσε τὴν νύκτα τοῖς Αἰγυπτίοις· ὡς συνελθόντας πολλοὺς τῶν περὶ τὸ βασίλειον διαιτωμένων τῷ Φαραώθῃ συμβουλεύειν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους. καὶ Μωϋσῆν καλέσας ἐκεῖνος ἀπίεναι προσέταξεν· εἰ τῆς χώρας ἐξέλθοιεν, παύσασθαι τὴν Αἴγυπτον κακοπαθοῦσαν ὑπολαβών. δῶρούς τε τοὺς Ἑβραίους ἐτίμων· οἱ μὲν ὑπὲρ τὸ τάχιον ἐξελθεῖν· οἱ δὲ καὶ κατὰ γειτνιακὴν πρὸς αὐτοὺς συνήθειαν.

ductus eſt Pharaothes vt liberum Hebraeis exitum permitteret, Moyſes ad eum accedens ait, quouſque repugnabis Dei voluntati? ipſe enim iubet Hebraeos dimitti: fieri aliter non poteſt vt a malis liberemini, niſi haec feceritis. Rex autem, iis quae dixerat incenſus, minatus eſt ceruicibus caput illi abſcindere, ſi rurſum accederet et hac de re moleſtiam ei exhiberet. Moyſes vero dixit, ſe non amplius de his verba facturum: ſed illum ipſum, cum primoribus Ægyptiorum, vltro Hebraeos imploraturum eſſe, vt quamprimum diſcederent. atque his dictis abiit.

6. Deus autem, oſtendens adhuc vna plaga percutiendos eſſe Ægyptios vt cogerentur Hebraeos dimittere, iuſſit Moyſen edicere populo vt in promptu habeant ſacrificium, praeparantes illud decima Xanthici menſis in quartamdecimam (qui menſis apud Ægyptios quidem vocatur Pharmuthi, apud Hebraeos autem Niſan, Macedones vero Xanthicum eum appellant) dein vt et ipſe Hebraeos ducat omnia ſua ſecum portantes. Et ille quidem, cum Hebraeos ad egreſſum expeditos haberet, et per tribus diſpoſitos, in vno loco eos continebat. Quartadecima autem illuceſcente, omnes, cum iam in eo eſſent vt egrederentur, ſacrificabant, atque ſumptis hyſſopi faſciculis, domos ſuas ſanguine conſpergentes purificabant: cumque coenaſſent, tanquam exituri, reliquias carnium exuſſerunt. Vnde mos inoleuit vt etiam nunc ita ſacrificaremus, feſtum illud Paſcha nuncupantes. tranſitum autem id ſignificat; quod illo veſpere Hebraeos praeteriens Deus, peſtem in Ægyptios immiſerit. Ægyptiis enim illa nocte perierunt primogenita omnia: adeo vt plurimi, qui prope regiam circumquaque habitarunt, concurrerint, vt Pharaothi perſuaderent dimittendos eſſe Hebraeos. Atque ille, accito Moyſe, iuſſit eos abire: ratus fore, vt, ſi ex regione diſcederent, calamitatibus liberaretur Ægyptus. Hebraeos etiam muneribus proſequuti ſunt: alii quidem vt citius exirent, alii vero propter vicinitatis conſuetudinem.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Μωϋσέως ἡγουμένου τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐξῆσαν, κλαιόντων καὶ μετανοούντων, ὅτι χρήσαιντο χαλεπῶς αὐτοῖς, τῶν Αἰγυπτίων. τὴν δὲ πορείαν ἐποιοῦντο κατὰ Λητῶς πόλιν, ἔρημον οὖσαν ἐν τοῖς τότε. Βαβυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται ἐκεῖ, Καμβύσου κατασκαφομένου τὴν Αἴγυπτον. συντόμως δὲ ποιούμενοι τὴν ἄφοδον, εἰς Βελσεφῶντα χωρίον τριταῖοι παραγίνονται τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. μηδενὸς δὲ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς εὐποροῦντες διὰ τὴν ἐρημίαν, πεφυραμένοις τοῖς ἀλεύροις καὶ πεπηγόσι μόνον ὑπὸ βραχείας θερμότητος, τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἄρτοις διετρέφοντο. καὶ τοῦτο ἐπὶ τριάκονθ' ἡμέρας ἐχρήσαντο· πρὸς πλείονα γὰρ οὐκ ἐξήρκεσε χρόνον αὐτοῖς, ὅσα ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπεφέροντο, καὶ ταῦτα τὴν τροφὴν ταμιευομένοις καὶ πρὸς ἀνάγκην, ἀλλὰ μὴ πρὸς κόρον αὐτῇ χρωμένοις. ὅθεν εἰς μνήμην τῆς τότε ἐνδείας ἑορτὴν ἄγομεν ἐφ' ἡμέρας ὀκτώ, τὴν τῶν ἀζύμων λεγομένην. τὸ μὲν οὖν πᾶν πλῆθος τῶν μετανισαμένων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοπεῖσιν οὐκ εὐαρίθμητον ἦν· οἱ δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες ἡλικίαν ἑξήκοντα μυριάδες ἦσαν.

β'. Κατέλιπον δὲ τὴν Αἴγυπτον μηνὶ Ξανθικῷ, πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ κατὰ σελήνην· μετὰ ἔτη τριάκοντα καὶ τετρακόσια ἢ τὸν πρόγονον ἡμῶν Ἀβραμον εἰς τὴν Χαναναίαν ἐλθεῖν· τῆς δὲ Ἰακώβου μεταναστάσεως εἰς τὴν Αἴγυπτον γενομένης, διακοσίοις πρὸς τοῖς δεκαπέντε ἐνιαυτοῖς ὕστερον. Μωϋσῆ δ' ἐγεγόνει μὲν ἔτος ὀγδοηκοστὸν ἤδη· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀαρὼν τρισὶ πλείοσιν. ἐπεκόμιζον δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἰωσήπου ὀστᾶ, ταῦτ' ἐκεῖνος τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κελεύσαντος.

γ'. Αἰγύπτιοι δ' ἐπὶ τοῖς Ἑβραίοις ἐξελθοῦσι μετενόουν· καὶ τοῦ βασιλέως δεινῶς φέροντος, ὡς κατὰ γοητείαν τοῦ Μωϋσέως τῶν γεγονότων, ἐπ' αὐτοὺς ἐγνώκεσαν ἀπιέναι. καὶ λαβόντες ὅπλα καὶ παρασκευὴν ἐδίωκον, ὡς ἐπανάξοντες αὐτοὺς εἰ καταλάβοιεν. καὶ γὰρ οὐκ ἔτ' αὐτοὺς ἐντεύξεσθαι

CAP. XV.

Quomodo Hebraei Moyſe duce Ægyptum reliquerunt.

ET illi quidem egreſſi ſunt, flentibus Ægyptiis et poenitentibus, quod tam male eos tractarint. Iter autem faciebant per Letopolin, tunc deſertam. illic enim poſtea condita eſt Babylon, cum Cambyſes Ægyptum deuaſtaret. Celerrime autem et per viarum compendia abeuntes, tertia die acceſſerunt Belſephontem, locum ad Rubrum mare ſitum. Cum vero terrae fructuum copiam nullam haberent, quod eſſent illa loca deſerta, panibus victitabant, qui de farina leuiter ſubacta et exiguo calore percocta facti eſſent. Atque his ad trigeſimum vſque diem ſunt vſi: nam ad longius temporis ſpatium ea ipſis non ſufficiebant, quae ſecum ex Ægypto attulerant; idque victum parce ex neceſſitate diſpenſantibus, et non ad ſatietatem eo vtentibus. Vnde in memoriam iſtius inopiae per octo dies feſtum celebramus, quod dicitur Azymorum. Et quidem multitudo migrantium vna cum liberis et vxoribus tanta erat, vt haud facile numerando percenſeri potuerit; qui vero ad militarem aetatem peruenerant, ſexcenta erant millia.

2. Reliquerunt autem Ægyptum menſe Xanthico, luna quintadecima, anno quadringenteſimo trigeſimo, poſtquam Abramus pater noſter in Chananaeam venit, et poſt Iacobi migrationem in Ægyptum anno ducenteſimo quintodecimo. Moyſes autem annum tunc agebat octogeſimum; Aaron vero frater eius triennio erat maior. deportabant etiam ſecum oſſa Ioſephi, prout ille filiis ſuis mandauerat.

3. Ægyptios autem de Hebraeorum egreſſu poenituit: Regeque aegre ferente, quaſi iſta, quae acceperant, mala Moyſis imputanda eſſent praeſtigiis, contra eos proficiſci conſtituerunt. Arreptiſque ſubito armis et reliquo apparatu eos perſequebantur, in ſeruitutem retracturi ſi modo aſſequi daretur. etenim non amplius

τῷ Θεῷ· τὴν γὰρ ἔξοδον αὐτοῖς γεγονέναι· κρατήσειν δὲ ῥᾳδίως αὐτῶν ὑπέλαβον, ἀνόπλων τε ὄντων καὶ ὑπὸ τῆς ὁδοιπορίας κεκοπωμένων. καὶ παρ' ἕκαστον ἀναπυνθανόμενοι ἢ χωρήσειαν, ἐπέσπευδον τὴν δίωξιν. καίτοι χαλεπῆς ἔσης ὁδευθῆναι τῆς γῆς, ὡ σρατοπέδοις μόνον ἀλλὰ καὶ καθ' ἕνα. Μωϋσῆς δὲ ταύτῃ τὸς Εβραίους ἀπήγαγεν, ἵν', εἰ μετανοήσαντες οἱ Αἰγύπτιοι διώκειν ἐθέλοιεν, τιμωρίαν τῆς πονηρίας καὶ παραβάσεως τῶν ὡμολογημένων ὑπόχοιεν· καὶ διὰ Παλαισίνης, δυσμενῶς ἔχοντας κατὰ παλαιὰν ἀπέχθειαν ὄσαν, ὅπωσοῦν ἐβουλεύετο λανθάνειν ἀπερχόμενος. ὅμορος γὰρ ἐσι τῇ τῶν Αἰγυπτίων χώρᾳ. καὶ διὰ τῦτο τὴν μὲν ἄγυσαν εἰς τὴν Παλαισίνην ὐκ ἀπήγαγε τὸν λαόν· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρήμε, πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν καὶ κακοπαθήσας, ἠθέλησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Χαναναίαν. ἔτι δὲ καὶ διὰ τὰς ἐντολὰς τῦ Θεῦ κελεύσαντος ἀγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸ Σινᾶον ὄρος, ἐκεῖ ποιήσαντας τὰς θυσίας. καταλαβόντες δὲ τὸς Εβραίους οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς μάχην παρεσκευάζοντο· καὶ συνελαύνυσιν αὐτὸς ὑπὸ πολυχειρίας εἰς ὀλίγον χωρίον. ἑξακόσια γὰρ αὐτοῖς ἅρματα εἵπετο σὺν ἱππεῦσι πεντακισμυρίοις, καὶ ὁπλιτῶν μυριάδες ἦσαν εἴκοσι· τάς τε ὁδὸς ἀπεφράγυσαν, αἷς φεύξεσθαι τὸς Εβραίους ὑπελάμβανον, μεταξὺ κρημνῶν αὐτὸς ἀπροσβάτων καὶ τῆς θαλάττης ἀπολαμβάνοντες. τελευτᾷ γὰρ εἰς αὐτὴν ὄρος, ὑπὸ τραχύτητος ὁδῶν ἄπορον, καὶ φυγῆς ἀπολαμβανόμενον. τεταγμένοι ἐν τῇ συμβολῇ τῇ πρὸς θάλασσαν τῦ ὄρυς τὸς Εβραίους ἀπέφραττον τῷ σρατοπέδῳ, κατὰ σόμα τῦτο ἱδρυσάμενοι· ὅπως τὴν εἰς τὸ πεδίον ἔξοδον ὦσιν αὐτὸς ἀφῃρημένοι.

δ'. Μήτ' οὖν ὑπομένειν πολιορκυμένων τρόπῳ διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων δυνάμενοι, μήτε φυγῆς εὐπορίαν ὁρῶντες, ὅπλων τε σπανίζοντες εἰ καὶ μάχεσθαι δόξειεν αὐτοῖς· ἐν ἐλπίδι τῦ πάντα ἀπολέσθαι καθεσήκεσαν, εἰ μὴ παραδώσυσιν ἑαυτὸς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐθελυσίως. καὶ τὸν Μωϋσῆν ἠτιῶντο, πάντων ἐπιλελησμένοι τῶν ἐκ Θεῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς σημείων γεγονότων· ὡς καὶ τὸν προφή-

eos Deo ſupplicaturos eſſe; quippe quod illis exitus iam contigerit. Exiſtimabant etiam facile ſe illos ſuperare poſſe, vtpote inermes et itinere defatigatos. Atque obuium quemque rogitantes qua tenderent Hebraei, curſu incitato eos inſequebantur; tametſi illac difficile fuerit iter, non ſolum exercitibus, ſed expeditis quoque viatoribus. Moyſes autem hac Hebraeos ideo abduxit, vt ſi Ægyptii, facti poenitentes, cum infeſtis agminibus illos ſequi vellent, poenas malitiae pactique violati perſoluerent: Palaeſtinis etiam, quos ob veterem ſimultatem ſibimet infenſos habuerunt Hebraei, vel quouis modo, dum iter faceret, latere volens. eſt enim illorum regio Ægypto conterminа. Proindeque populum ducens non recta contendit Palaeſtinam: ſed per deſertum, multis confectis itineribus, maliſque preſſus, Chananaeam ingredi voluit. His acceſſere Dei mandata, iubentis populum adduci ad montem Sinaeum, illic ei ſacrificaturum. Ægyptii autem, cum Hebraeos aſſequuti fuiſſent, ad pugnam ſeſe accinxerunt, eoſque multitudine circumfuſa in arctum redigunt. nam currus ſexcenti eos ſequebantur, cum equitibus quinquaginta mille, et ducentis millibus peditum: viaſque omnes obſederant, quibus Hebraeos e manibus euaſuros eſſe exiſtimabant; inter praecipitia macceſſa et mare concluſos tenentes. nam in illud procurrit mons, praeruptus et inuius, fugamque prohibens. Hebraeos itaque montem inter et mare obſidione premebant, caſtris ad hoc oſtium poſitis; vt ipſis praecluderetur exitus ad planitiem.

4. Itaque cum neque obſeſſorum more ſubſiſtere propter commeatus inopiam potuerint, neque fuga euadendi viam perſpexerint, neque arma habuerint, etſi quam maxime pugnare vellent; nihil iis praeter aſperiorem pereundi ſpem ſuperaret, ni ſeſe Ægyptiis voluntarios dederent. Moyſen etiam incuſarunt, ſignorum obliti quae pro eorum libertate ediderat Deus; eoque proceſſerunt, vt Prophetam ad bene ſperandum hortantem, et

τὴν παρορμῶντα, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον, ὑπὸ ἀπιστίας λίθοις ἐθελῆσαι βαλεῖν, παραδιδόναι τε σφᾶς τοῖς Αἰγυπτίοις διεγνωκέναι. πένθος τε ἦν καὶ ὀδυρμὸς γυναικῶν καὶ παίδων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχόντων τὸν ὄλεθρον, ὄρεσι καὶ θαλάσσῃ περικεκλεισμένων καὶ πολεμίοις, καὶ φυγὴν ἀδαμόθεν ἐκ τούτων ἐπινοούντων.

ε'. Μωϋσῆς δὲ, καίπερ ἀγριαίνοντος πρὸς αὐτὸν τοῦ πλήθους, ὅτ' αὐτὸς ἐνέκαμνε τῇ περὶ αὐτοὺς προνοίᾳ, καὶ τῷ Θεῷ κατεφρόνει· τά τε ἄλλα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ὅσα προεῖπε παρεχηκότος, καὶ μηδὲ τότ' αὐτοὺς ἐάσοντος ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς γενομένους, ἢ δουλεύειν ἢ ἀπολέσθαι. καὶ σὰς ἐν μέσοις, "ἀδὲ ἀνθρώποις, εἶπε, καλῶς τὰ παρόντα πεπο-"λιτευμένοις πρὸς ἡμᾶς δίκαιον ἦν ἀπιστεῖν, ὡς οὐχ ὁμοίοις ἐ-"σομένοις πρὸς τὰ μέλλοντα· τῆς δὲ τοῦ Θεοῦ νῦν ἀπογινώ-"σκειν ὑμᾶς προνοίας, μανίας ἔργον ἂν εἴη· παρ' ὃ πάνθ' "ὑμῖν ἀπήντηκεν, ὅσα δι' ἐμοῦ πρὸς σωτηρίαν καὶ τὴν ἀπαλ-"λαγὴν τῆς δουλείας ἀδὲ προσδοκῶσιν ὑπέσχετο. μᾶλλον δ' "ἐχρῆν ἐν ἀπόροις ὡς δοκεῖτε γεγενημένους βοηθὸν ἐλπίζειν "τὸν Θεόν· ὃ καὶ τὸ νῦν εἰς ταύτην ἡμᾶς περικεκλεῖσθαι τὴν "δυχωρίαν ἔργον, ἵν' ἐξ ἀμηχάνων ὅτ' ἀκέθ' αὐτοὺς νομίζε-"τε σωτηρίαν ἔξειν, ἄθ' οἱ πολέμιοι, ἐκ τούτων ῥυσάμενος τὴν "τε ἰσχὺν ἐπιδείξηται τὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν. "ὃ γὰρ ἐπὶ μικροῖς τὸ θεῖον τὴν ἑαυτοῦ συμμαχίαν οἷς ἂν "εὔνουν ἢ δίδωσιν· ἀλλ' ἐφ' οἷς ἀνθρωπίνην ἐλπίδα μὴ "βλέποι πρὸς τὸ κρεῖττον παροῦσαν. ὅθεν τοιούτῳ βοηθῷ "πεπιστευκότες, ᾧ δύναμις καὶ τὰ μικρὰ ποιῆσαι μεγάλα, "καὶ τῶν τηλικούτων ἀσθένειαν καταψηφίσασθαι, μὴ κατα-"πεπληχθε τὴν Αἰγυπτίων παρασκευήν. μηδ' ὅτι θάλασ-"σα καὶ κατόπιν ὑμῖν ὄρη φυγῆς ὁδὸν οὐ παρέχοντα, διὰ "τοῦτ' ἀπογινώσκετε τῆς σωτηρίας· γένοιτο γὰρ ἂν καὶ "ταῦθ' ὑμῖν πεδία τοῦ Θεοῦ θελήσαντος, καὶ γῆ τὸ πέ-"λαγος.

ſalutem illis pollicentem, prae incredulitate lapidare voluerint, ſeque in Ægyptiorum poteſtatem tradere decreuerint. Quin et luctus erat et lamentatio mulierum et liberorum, mortem ante oculos habentium; cum eſſent montibus et mari ſimul et hoſtibus circumquaque incluſi, nec de vlla ex hiſce effugiendi via cogitarent.

5. Moyſes autem, vtut in eum efferata eſſet multitudo, neque ipſe quicquam de cura illorum remiſit, neque ſuam contra Deum ſententiam tulit; qui et alia omnia quae praedixerat pro eorum libertate praeſtiterat, et tunc eos inimicis non permiſſurus erat, vel in ſeruitutem retrahendos, vel morti tradendos. Cumque medius in concione conſtitiſſet, ait, "hominibus quidem, "ſi in praeſenti res veſtras bene geſſerint, haud aequum "eſſet diffidere, veluti ad eaſdem in poſterum gerendas "minus idoneis: nunc vero de Dei prouidentia vos de"ſperare, ſummae eſſet dementiae; qui omnia ea in vos "contulit, quae per me pro ſalute veſtra ac liberatione "a ſeruitute etiam nihil ſperantibus promiſit. Magis au"tem oportet vos, in anguſtiis vt putatis conſtitutos, "Deum auxiliatorem exſpectare; qui vos in arctum hunc "locum nunc concludi voluit, vt, cum neque voſmet"ipſi exiſtimaretis, neque inimici, ex his difficultatibus "vos in tutum recipi poſſe, ex iis vos eripiendo cum ſui "potentiam oſtenderet tum curam eius in nos ſingula"rem. Deus enim iis, quos beneuolentia proſequitur, "paruis in rebus ſuum non accommodat auxilium: ſed "tum demum, cum videat hominibus nullam ſupereſſe "ſpem cogitationemque meliorum. Vnde vos tali adiu"tore fretos, qui et parua in magna poteſt extollere, "tantarumque copiarum vires imminuere et debilitare, ne "terreat Ægyptiorum apparatus. neque propter fugam "mari et montibus a tergo impeditam de ſalute deſpe"rate: nam et iſti, Deo ita volente, vobis erunt in plani"ciem, et mare vertetur in terram.

ΚΕΦ. ις'.

Ως ἡ θάλασσα, τοῖς Εβραίοις διωκομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀνακοπεῖσα, φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχεν.

Τοσαῦτα εἰπὼν ἦγεν αὐτὸς ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τῶν Αἰγυπτίων ὁρώντων. ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν, καὶ, τῷ πόνῳ τεταλαιπωρημένοι τῆς διώξεως, εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν μάχην ὑπερβάλλεσθαι καλῶς ἔχειν ὑπελάμβανον. ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ αἰγιαλῷ Μωϋσῆς ἐγεγόνει, λαβὼν τὴν βακτηρίαν τὸν Θεὸν ἱκέτευε, καὶ σύμμαχον καὶ βοηθὸν ἐκάλει λέγων· "ὦδ' αὐ-"τὸς μὲν ἀγνοεῖς, ὦ δέσποτα, ὅτι φυγεῖν ἡμῖν ἐκ τῶν παρ-"όντων ἔστε κατὰ ῥώμην ἔστε κατ' ἐπίνοιάν ἐστιν ἀνθρωπίνην. "ἀλλ' ἤδη τι πάντως σωτήριον σρατῷ, τῷ κατὰ τὴν σὴν "βάλησιν ἀΦέντι τὴν Αἴγυπτον, σόν ἐστιν ἐκπορίζειν. ἡμεῖς "τε ἄλλην ἀπεγνωκότες ἐλπίδα καὶ μηχανὴν, εἰς τὴν ἀπὸ "σοῦ μόνου καταΦεύγομεν· καὶ εἴτι παρὰ τῆς σῆς προνοίας "ἔλθοι ἐξαρπάσαι τῆς Αἰγυπτίων ὀργῆς ἡμᾶς δυνάμενον "ἀΦορῶμεν. ἀΦίκοιτο δὲ τοῦτο ταχέως, τὴν σὴν ἐμΦανίζον "ἡμῖν δύναμιν· καὶ τὸν λαὸν, ὑπὸ ἀνελπιστίας καταπεπτω-"κότα πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάσησον εἰς εὐθυμίαν, καὶ τὸ περὶ "τῆς σωτηρίας θάρσος. ἐν σοὶ γὰρ ἀλλοτρίοις δ' ἐσμὲν τοῖς ἀπό-"ροις· ἀλλὰ σὴ μὲν ἡ θάλασσα, σὸν δὲ τὸ περικλεῖον ἡ-"μᾶς ὄρος. ὡς ἀνοιγῆναι μὲν τοῦτο σοῦ κελεύσαντος, ἠπειρω-"θῆναι δὲ καὶ τὸ πέλαγος. εἶναι δὲ ἡμῖν ἀποδρᾶναι καὶ δι' "ἀέρος, δόξαν ἰσχύϊ τῇ σῇ τοῦτον ἡμᾶς σώζεσθαι τὸν τρόπον.

β'. Τοσαῦτα ἐπιθειάσας τύπτει τῇ βακτηρίᾳ τὴν θάλασσαν. ἡ δὲ ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀνεκόπη· καὶ, εἰς ἑαυτὴν ὑποχωρήσασα, γυμνὴν ἀΦῆσι τὴν γῆν ὁδὸν Εβραίοις εἶναι καὶ φυγήν. Μωϋσῆς δὲ ὁρῶν τὴν ἐπιΦάνειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ πέλαγος ἐκκεχωρηκὸς αὐτοῖς τῆς ἰδίας ἠπείρου, πρῶ-τος ἐνέβαινεν αὐτῇ· καὶ τοὺς Εβραίους ἐκέλευεν ἕπεσθαι διὰ θείας ὁδοῦ ποιουμένους τὴν πορείαν, καὶ τῷ κινδύνῳ τῶν παρ-όντων πολεμίων ἡδομένους, καὶ χάριν ἔχοντας διὰ τὴν πα-ράλογον οὕτως ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν ἀναΦανεῖσαν.

CAP. XVI.

Quomodo mare, ſciſſum Hebraeis Ægyptios fugientibus, viam ad fugam aperuit.

HÆc cum dixiſſet, eos ad mare ducebat, ſpectantibus Ægyptiis. Nam in conſpectu erant, et, perſequendi labore fatigati, pugnam in craſtinum diem differre e re ſua eſſe exiſtimabant. Vt primum vero ad littus venerat Moyſes, arrepta virga, Deum, vt auxilio ſibi foret et adiumento, inuocat, hiſce verbis: "Tu quidem, o "Domine, minime ignoras, quod fruſtra viribus aut co- "gitatione humana nitimur, vt mala praeſentia vitemus "atque effugiamus. Sed iam tuum eſt aliquid plane ſa- "lutare exercitui expedire, qui tuae obſequendo volun- "tati Ægyptum reliquit. Nos enim, alia omni de ſpe "deiecti, et conſilio deſtituti, ad te ſolum confugimus, "opem tuam implorantes: et iam ſuſpenſis animis exſpe- "ctamus quid tua nobis conſtituat prouidentia, vt ex "Ægyptiorum ira furentium manibus eripiamur. Quic- "quid autem hoc ſit quam ocyſſime veniat, tuam nobis "potentiam oſtendens: atque populo, ex rerum deſpera- "tione in peius labenti, animos reſtitue, et in ſalutis ſpem "fiduciamque erige. Non in aliis ſumus difficultatibus, "quam quas tua habes in poteſtate: nam tuum quidem "eſt mare, tuus vero et mons qui nos circumdat. Ita vt "hic quidem, te iubente, aperiri poſſit; mare vero in "terram conuerti. Poſſumus etiam per aërem ſublimes "ferri et euadere, ſi eo modo nos ſeruari velit tua potentia.

2. His Deum precatus mare virga percutit. Iſtud vero ictu retunditur; et, ſeipſum in ſe recipiens, nudam relinquit terram, qua fugam capeſſerent Hebraei. Moyſes autem Dei praeſentiam perſpiciens, et mare illis de ſolo ſuo ceſſiſſe, primus vada ingreditur: iuſſitque Hebraeos ſequi, ſemita incedentes a Deo patefacta, tam de hoſtium eos infectantium periculo ſibimet gratulantes, quam Deo gratias agentes, qui illis adeo inſperatam ex eo ad ſalutem aperuit viam.

γ'. Τῶν δὲ ἐκ οἰκούντων, ἀλλ' ἰεμένων μετὰ σπουδῆς ὡς συμπαρόντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, μαίνεσθαι μὲν αὐτὰς Αἰγύπτιοι τὸ πρῶτον ἐδόκουν, ὡς ἐπὶ πρόδηλον ὄλεθρον ὁρμωμένας. ἐπεὶ δ' ἐώρων ἀβλαβεῖς ἐπὶ τὸ πολὺ προκεκοφότας, καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἐμπόδιον μηδὲ δυχερὲς ἀπαντήσαν, διώκειν ὡρμήκεσαν αὐτούς, ὡς κἀκείνοις ἠρεμήσοντος τοῦ πελάγους· καὶ προτάξαντες τὴν ἵππον κατέβαινον. Εβραῖοι δὲ καθοπλιζομένους καὶ τὸν χρόνον εἰς τοῦτο τρίβοντας ἔφθασαν ἐπὶ τὴν ἀντιπέραν γῆν ἀπαθεῖς ἐκφυγόντες. ὅθεν καὶ θαρσαλεωτέροις συνέβαινε πρὸς τὴν δίωξιν, ὡς ἀδὲν ἀδ' αὐτῶν πεισομένων εἶναι. Αἰγύπτιοι δ' ἐλάνθανον ἰδίαν ὁδὸν Εβραίοις γεγενημένην, ἀλλ' οὐχὶ κοινὴν ἐμβαίνοντες· καὶ μέχρι σωτηρίας τῶν κεκινδυνευκότων πεποιημένην, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῖς ἐπ' ἀπωλείᾳ τῇ τούτων ὡρμημένοις χρήσασθαι θέλουσιν. ὡς οὖν ὁ τῶν Αἰγυπτίων στρατὸς ἅπας ἐντὸς ἦν, ἐπιχεῖται πάλιν ἡ θάλασσα, καὶ περικαταλαμβάνει ῥοώδης ὑπὸ πνευμάτων κατιοῦσα τοὺς Αἰγυπτίους. ὄμβροι τ' ἀπ' οὐρανοῦ κατέβαινον, καὶ βρονταὶ σκληραὶ προσεξαπτομένης ἀστραπῆς· καὶ κεραυνοὶ δὲ κατηνέχθησαν. ὅλως δ' οὐδὲν ἦν τῶν ἐπ' ἀπωλείᾳ κατὰ μῆνιν Θεοῦ συμπιπτόντων ἀνθρώποις, ὃ μὴ τότε συνῆλθε· καὶ γὰρ νὺξ αὐτοὺς ζοφώδης καὶ σκοτεινὴ κατέλαβε. καὶ οἱ μὲν ὅτως ἀπώλοντο πάντες, ὡς μηδ' ἄγγελον τῆς συμφορᾶς τοῖς ὑπολελειμμένοις ὑποστρέψαι.

δ'. Τοὺς δ' Εβραίους οὐδὲ καταχεῖν ἦν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τῆς παραδόξου σωτηρίας καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀπωλείᾳ· βεβαίως νομίζοντας ἠλευθερῶσθαι, τῶν ἀναγκαζόντων δουλεύειν διεφθαρμένων, καὶ τὸν Θεὸν ὅτως ἐναργῶς ἔχοντας βοηθοῦντα. καὶ οἱ μὲν αὐτοί τε τὸν κίνδυνον ὅτως ἐκφυγόντες, καὶ προσέτι τοὺς ἐχθροὺς ἐπιδόντες νεκολασμένους, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύονται τῶν πρόσθεν ἀνθρώπων, ἐν ὕμνοις ἦσαν καὶ παιδιᾶς ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν εἰς τὸν Θεὸν, ἐγκώμιόν τε καὶ τῆς εὐμενείας εὐχαριστίαν περιέχουσαν, ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ συντίθησιν·

3. At cum illi, nihil cunctandum rati, valde properarent Dei praesentia se fretos existimantes, primum insanire visi sunt Ægyptiis, vt qui in manifestam sese coniicerent perniciem. Postquam vero eos satis saluos longius aliquanto processisse conspexerant, nullo illis occurrente impedimento aut difficultate obiecta, impetu facto persequi eos coeperunt, quasi et ipsis in tranquillum cederet mare: et praemissis equitibus in vada descendebant. Hebraei vero, dum illi arma induerent et aliquantisper id agendo morarentur, in aduersum littus incolumes euaserunt. Vnde et Ægyptii ad eos persequendos facti sunt audaciores, ac si foret vt illi similiter nihil mali paterentur. Quippe ignorarunt Ægyptii, quod viam tenuerint Hebraeis solis constitutam, non aliis tritam; paratamque in periclitantium salutem, non iis qui in aliorum exitium properantes ea vti volunt. Itaque cum iam vniuersus Ægyptiorum exercitus in vada intrasset, rursus se diffundit mare, et cum impetu a ventis propellentibus delatum Ægyptios fluctibus circumdatos obruit. Imbres etiam de coelo descenderunt, et aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: insuper et fulmina crebro iaculabantur nubes. Ad summam concursus erat omnium, quae ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam et nox eos opprimebat caliginosa et tenebricosa. Ac isti quidem vniuersi adeo perierunt, vt nec nuncius cladis ad domi relictos reuerteretur.

4. Hebraei autem vix se prae gaudio continuerunt ex tam insperata salute et hostium strage; existimantes semet in firmam stabilemque libertatem vindicari, nemine superstite qui illos in seruitutem retraheret, praesertim cum Deum manifesto adeo sibimet in subsidium venientem habuerint. Et illi quidem ipsi, quod periculum ita effugerint, hostesque praeterea maximo post hominum memoriam supplicio affectos viderint, in hymnis et hilaritate totam noctem exegerunt: et Moyses canticum in Deum componit versibus senariis, quod et laudes eius complectitur, et gratiarum actiones eius ergo beneuolentiae.

ε'. Ἐγὼ μὲν ἂν ὡς εὗρον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ἕτως ἕκαστον τούτων παρέδωκα. Θαυμάσει δὲ μηδεὶς τῷ λόγῳ τὸ παράδοξον, εἰ ἀρχαίοις ἀνθρώποις καὶ πονηρίας ἀπείροις εὑρέθη σωτηρίας ὁδὸς καὶ διὰ θαλάσσης, εἴτε κατὰ βούλησιν Θεοῦ, εἴτε κατ' αὐτόματον· ὁπότε καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας χθὲς καὶ πρώην γεγονόσιν ὑπεχώρησε τὸ Παμφύλιον πέλαγος, καὶ ὁδὸν ἄλλην ἂν ἔχουσι παρέχειν διὰ αὐτοῦ, καταλῦσαι τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν τοῦ Θεοῦ θελήσαντος. καὶ τοῦτο πάντες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς Ἀλεξάνδρου πράξεις συγγραψάμενοι. περὶ μὲν ἂν τούτων ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.

ς'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ ὅπλα τῶν Αἰγυπτίων, προσενεχθέντα τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑβραίων ὑπὸ τοῦ ῥοῦ καὶ τῆς βίας τοῦ πνεύματος ἐπ' ἐκεῖνο ἐκδιδούσης, ὁ Μωϋσῆς, καὶ τοῦτο εἰκάσας τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ γεγονέναι, ὅπως μηδὲ ὅπλων ὦσιν ἄποροι, συναγαγὼν, καὶ τούτοις σκεπάσας τοὺς Ἑβραίους, ἦγεν ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος· θύσων ἐκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ τὰ σῶστρα τῆς πληθύος ἀποδώσων, καθὼς αὐτῷ καὶ προσέῤῥητο.

5. Et ego quidem prout ſacris in libris ſcriptum reperiebam, horum vnumquodque memoriae prodidi. Nemo vero narrationem vt incredibilem miretur, ſi antiqui homines et malitiae expertes in maris ſciſſura viam ad ſalutem inuenerint, ſiue Dei voluntate ſiue ſponte naturae: quandoquidem heri et nudiuſtertius iis, qui ſub ducu erant Alexandri Macedoniae regis, ceſſit Pamphylium mare; et aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad Perſarum imperium euertendum vti decreuiſſet. id quod et omnes teſtantur, qui Alexandri res geſtas ſcriptis mandarunt. At enim de his quiſque, vt libuerit, ſentiat.

6. Poſtera vero die cum aeſtus ventis adiuuantibus arma Ægyptiorum in littus eieciſſet, vbi tum Hebraei caſtra poſuerant, Moyſes, hoc ipſum coniiciens Dei prouidentia factum eſſe, ne poſthac arma deſiderarent, ea colligens, iiſdemque tegens munienſque Hebraeos, duxit eos ad montem Sinaeum, Deo illic ſacrificaturus, et munera pro ſalute populi oblaturus, prout ipſi antea imperauerat Deus.

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν β'.

α'. Ως Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβών, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος, πολλὰ ταλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

β'. Ως πολεμήσαντες Εβραίοις Αμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ, ἡττήθησσαν· καὶ Ισραηλῖται τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον πληθύν.

γ'. Οτι τὸν πενθερὸν αὐτῦ Ιοθόρην Μωϋσῆς, παραγενόμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σιναῖον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

δ'. Ως ὑπέθετο διατάξαι τὸν λαὸν αὐτῷ κατὰ χιλιάρχας καὶ ἑκατοντάρχας, ἄτακτον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἔκασται τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν τῦ πενθεροῦ παραίνεσιν.

ε'. Ως ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τῦ Θεῦ τὰς νόμους τοῖς Εβραίοις ἔδωκεν.

ς'. Περὶ τῆς σκηνῆς ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τῦ Θεῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

ζ'. Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τῦ ἀρχιερέως: περὶ τῆς τῦ Ααρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

η'. Ως ἐκεῖθεν ἄρας Μωϋσῆς ἤγαγε τὸν λαὸν εἰς τὰς ὄρος τῶν Χαναναίων, καὶ τὰς κατασκεψομένους αὐτῶν τήν τε χώραν καὶ τῶν πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν.

θ'. Οτι τῶν πεμφθέντων μετὰ τεσσαρακοστὴν ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων ὡς ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπεξαιρόντων δύναμιν· τὸ πλῆθος ταραχθὲν καὶ πεσὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν ὡς τε καταλῦσαι παρὰ μικρὸν τὸν Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποστρέψαι δηλεύειν διεγνωκότες.

ι'. Καὶ ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς διαγανακτήσας, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τῆς ἐρημίας διατριβὴν, προεῖπεν ὠργῖσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν τὴν Χαναναίαν.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER TERTIVS.

Liber iſte continet biennii hiſtoriam.

1. *QVomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinaeum, grauiter afflictum et attritum ex itinere.*
2. *Quomodo Amalecitae populique finitimi bellum inferentes Hebraeis, ab iis deuicti ſunt, et Iſraëlitae magnam exercitus ſui partem amiſerunt.*
3. *Quod Iethronem ſocerum ſuum Mouſes, ad ſe venientem in montem Sinaeum, laetus exceperit.*
4. *Quomodo perſuaſit ei vt populum antea incompoſitum diuideret, praefectoſque deſignaret qui millenis et centenis praeeſſent: et vt ex ſoceri conſilio ſingula haec conſtituit Moyſes.*
5. *Quomodo Moyſes in montem Sinaeum conſcendit, et acceptas a Deo leges Hebraeis dedit.*
6. *De tabernaculo, quod Deo ſtatuit et ſacrauit Moyſes in ſolitudine, templum ſpecie referens.*
7. *Qualia fuerint veſtimenta ſacerdotum et Pontificis: de Aaronis ſacerdotio, variiſque purificationum et ſacrificiorum ritibus: atque de feſtis, et vt dies ſinguli diſpoſiti erant: tum leges aliae.*
8. *Quomodo Moyſes caſtris motis populum duxit ad Chananaeorum confinia: et quoſdam dimiſit ad explorandam regionem et vrbium magnitudinem.*
9. *Qui miſſi fuerant, poſt* XL. *dies reuerſi, ſuorum deprimunt vires et Chananaeorum potentiam extollunt: quo fit vt multitudo, timore perculſa et in deſperationem acta, ad Moyſen lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum ad ſeruiendum.*
10. *Vtque Moyſes, hanc rem indigne ferens, praedixit, Deum velle per quadraginta annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: et neque in Ægyptum reuerſuros eſſe, neque occupaturos Chananaeam.*

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος πολλὰ ταλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ δὲ τοῖς Ἑβραίοις τῆς σωτηρίας οὕτω γενομένης, δεινῶς ἐλύπει πάλιν αὐτοὺς, ἀγομένους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἡ χώρα τελέως ὅσα ἔρημος, καὶ τῶν τε πρὸς τροφὴν αὐτοῖς ἄπορος, σπανίζουσα δὲ καὶ ὕδατος εἰς τὸ ἔχειν, καὶ μὴ μόνον ἀνθρώποις τὸ παραρκεῖν ἐνδεὴς, ἀλλὰ μηδ' ἄλλό τι τῶν ζώων ἱκανὴ βόσκειν· ψαφαρὰ γάρ ἐστι, καὶ νοτερὸν ἐξ αὐτῆς ὀδὲν ὄ, τι καὶ φῦσαι καιρὸν δύναιτο. τοιαύτην δὲ οὖσαν τὴν χώραν ἐξ ἀνάγκης ὤδευον, ἑτέραν ἀπελθεῖν οὐκ ἔχοντες. ἐπεφέροντο δ' ἐκ τῆς προωδοιπορημένης ὕδωρ, τῷ στρατηγῷ κεκελευκότος· καὶ τούτου δαπανηθέντος, ἐκ φρεάτων ἐποιοῦντο τὴν ὑδρείαν ἐπιπόνως διὰ σκληρότητα τῆς γῆς. καὶ τὸ εὑρισκόμενον δὲ πικρὸν ἀλλ' ὐ πότιμον ἦν, καὶ τοῦτο δὲ σπάνιον. ἀφικνοῦνται δὲ τοῦτον ὁδεύοντες τὸν τρόπον περὶ δείλην ὀψίαν εἰς Μαῤῥᾶ τόπον, ὕτως διὰ τὴν τοῦ ὕδατος πικρίαν ὀνομάσαντες. Μαῤῥὰ γὰρ ἡ πικρία λέγεται. καὶ αὐτόθι τεταλαιπωρημένοι τῷ τε συνεχεῖ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῇ τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ, καὶ γὰρ καὶ τότ' αὐτοὺς τελέως ἐπιλελοίπει, κατάγονται. Φρέαρ γὰρ ἦν, διὸ καὶ μᾶλλον ἔμειναν· ὐδ' αὐτὸ μὲν ἐξαρκεῖν δυνάμενον τοσούτῳ στρατῷ, βραχεῖαν μέντοι παρέχον αὐτοῖς εὐθυμίαν ἐν ἐκείνοις εὑρεθὲν τοῖς χωρίοις. καὶ γὰρ ἤκουον παρὰ τῶν ἐξερευνώντων μηδὲν ἔμπροσθεν βαδίζουσιν εἶναι· πικρὸν δὲ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ καὶ ἄποτον ἦν, οὐκ ἀνθρώποις μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἀφόρητον.

β'. Ὀρῶν δ' ὁ Μωϋσῆς ἀθύμως διακειμένους, καὶ τὸ πράγματος τὸ ἀναντίλεκτον· ὐ γὰρ καθαρὸς ἦν στρατὸς, ὥστε τῷ βιαζομένῳ τῆς ἀνάγκης ἀντιτάξαι τὸ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ διέφθειρε τὸ κατ' ἐκείνους γενναῖον παίδων τε καὶ γυναι-

CAP. I.

Quomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinaeum, grauiter afflictum et attritum ex itinere.

CVM autem hoc modo inſperata Hebraeis ſalus contigiſſet, rurſus eos, dum in montem Sinaeum ducerentur, grauiter afflixit regio valde deſerta, tam neceſſariis ad victum deſtituta, quam extrema aquarum inopia laborans, vt nec quidquam in hominum vſum ſuppeditaret, nedum aliquid pecudum alimento idoneum. nam tota ſqualida eſt, et ne minimum humoris habens qui fructum in apricum educeret. At vero huiuſmodi regionem peragrare, cum aliam non potuiſſent, neceſſe erat. Aquam autem, ducis iuſſu, ſecum deferebant ex locis, quae iam pertranſierant: ea vero abſumpta aquationis cauſa puteos deprimebant, magno labore propter duritiem terrae. ac, cum inueniretur aqua, amara erat et nequaquam potabilis, nec in copia ſatis magna. In hunc modum iter facientes prima veſpera ad Mar locum peruenerunt, quem ob aquas vitioſas ita appellarunt. amaritudo enim lingua Hebraica Mar dicitur. Ibique, continuis itineribus pariter ac ciborum inopia miſere vexati, (tunc enim illos omnino defecerat commeatus) ad tempus permanſerunt. Nam puteus illic erat, quamobrem eo magis ibidem morabantur, qui quidem ſufficere tanto exercitui non poterat, nonnihil tamen eos conſolabatur, in iis vtpote locis inuentus. Quin et ab exploratoribus acceperant, nihil in progreſſu reperturos: illac enim aqua amarulenta erat et nulli potabilis; non hominibus ſolum, ſed et ne iumentis quidem ferenda.

2. Moyſes autem cum vidiſſet populum animo deſpondere, nec quicquam ei ſupereſſet quod diceret (non enim ſimplex et virilis erat exercitus, qui neceſſitatis violentiae opponeret fortitudinem; ſed generoſos animi im-

κῶν ὄχλος ἀθενέστερος τῆς ἐκ λόγων διδασκαλίας· ἐν χαλεπωτέροις ἦν, τὴν συμφορὰν τὴν τῶν ἁπάντων ἰδίαν αὐτῷ ποιούμενος. καὶ γὰρ οὐδ' ἐπ' ἄλλον τινὰ συνέτρεχον ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν, ἀντιβολοῦντες, γύναια μὲν ὑπὲρ νηπίων, οἱ δ' ἄνδρες ὑπὲρ ἐκείνων, μὴ περιορᾶν, ἀλλ' ἐκπορίζειν αὐτοῖς ἀφορμήν τινα σωτηρίας. ἱκετεύειν οὖν τρέπεται τὸν Θεὸν, μεταβαλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς παρούσης κακίας καὶ πότιμον αὐτοῖς παρασχεῖν. καὶ κατανεύσαντος τῷ Θεῷ τὴν χάριν, λαβὼν ἀποτομάδος τὸ ἄκρον ἐν ποσὶν ἐρριμμένης, διαιρεῖ μέσῃ, καὶ κατὰ μῆκος τὴν τομὴν ποιησάμενος· ἔπειτα μεθεὶς εἰς τὸ φρέαρ, ἔπειθε τοὺς Ἑβραίους τὸν Θεὸν ἐπήκοον αὐτῷ τῶν εὐχῶν γεγονέναι, καὶ ὑπεσχῆσθαι τὸ ὕδωρ αὐτοῖς παρέξειν οἷον ἐπιθυμοῦσιν, ἂν πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ κελευόμενα μὴ ὀκνηρῶς ἀλλὰ προθύμως ὑπουργῶσιν. ἐρομένων δ' αὐτῶν, τί καὶ ποιοῦντων ἂν μεταβάλοι τὸ ὕδωρ εἰς κρεῖττον· κελεύει τοὺς ἐν ἀκμῇ περισάντας ἐξαντλεῖν, λέγων τὸ ὑπολειπόμενον ἔσεσθαι πότιμον αὐτοῖς προεκκενωθέντος τοῦ πλείονος. καὶ οἱ μὲν ἐπόνουν· τὸ δὲ ὑπὸ τῶν συνεχῶν πληγῶν γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον ἤδη πότιμον ἦν.

γ'. Ἀραντες δ' ἐκεῖθεν εἰς Ἠλιν ἀφικνοῦνται, πόρρωθεν μὲν ἀγαθὴν ὀραθῆναι· καὶ γὰρ φοινικόφυτος ἦν· πλησιάζουσα δὲ ἀπηλέγχετο πονηρά. καὶ γὰρ οἱ φοίνικες ὄντες ὡς πλείους ἑβδομήκοντα, δυσαυξεῖς τε ἦσαν καὶ χαμαίζηλοι διὰ ὕδατος ἀπορίαν, ψαφαρᾷ τῷ παντὸς ὄντος χωρίῳ· ὥστε γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν, δώδεκα ὡσῶν τὸν ἀριθμὸν, νοτερόν τε καὶ πρὸς ἄρδευσιν αὐτοῖς δι' ἐλπίδα χρήσιμον. ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἐκβλῦσαι μηδ' ἀναχεῖν, ἰκμάδες ἦσαν ὀλίγαι· καὶ διαμωμένοις τὴν ψάμμον ὠδὲν ἀπήντα. κἂν τι δὲ σάζον ἔλαβον εἰς χεῖρας, ἄχρηστον εὕρισκον ὑπὸ τοῦ θολεροῦ εἶναι. καρπόν τε φέρειν ἦν ἀθενῆ τὰ δένδρα, διὰ σπάνιν τῆς ἐξ ὕδατος εἰς τοῦτο ἀφορμῆς καὶ παρακλήσεως. εἶχον οὖν ἐν αἰτίᾳ τὸν στρατηγὸν καὶ κατεβόων αὐτοῦ, τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν πεῖραν τῶν κακῶν δι' αὐτὸν πάσχειν λέγοντες. τριακοστὴν γὰρ ἐκείνην ὁδεύοντες ἡμέραν, ὅσα μὲν ἐπε-

petus retuderat puerorum et mulierum turba, imbecillior quam vt ratione perſuaderi poſſet) in ſummas adductus eſt anguſtias, omnium calamitatem perinde habens ac ſi ſua eſſet. Etenim ad alium quenquam ſe non conferebant, ſed ad ipſum, orantes atque obſecrantes, mulieres quidem pro infantibus, viri autem pro mulieribus, ne ſe deſpiceret, ſed aliquam ſibi viam ad ſalutem aperiret. Itaque ad Deum precandum ſe conuertit, vt aquae vitio praeſenti mederi, eamque potabilem reddere dignaretur. Deoque illi hanc gratiam annuente, baculi ſummitatem, ad pedes forte iacentem, arripiens, mediam in longitudinem diffindit. Deinde in puteum mittens, perſuaſit Hebraeis, Deum preces ipſius exaudiuiſſe, atque promiſiſſe ſe talem illis, qualem deſiderant, aquam eſſe ſuppeditaturum, modo ad iuſſa eius exſequenda non ſegni ſed alacri animo ſeſe accingerent. Illis autem interrogantibus, quid facto opus eſſet vt aqua in melius mutaretur, iubet circumſtantium robuſtiſſimum quemque aquam exhaurire, dicens, maiore eius parte exinanita reliquam potabilem fore. Atque illi quidem laborem ſuſceperunt: aqua vero, continuis ictibus exercitata et expurgata, mox potabilis euaſit.

3. Inde autem caſtris motis ad Elim peruenerunt, e longinquo quidem aſpectu pulchram, (nam et palmis erat conſita) aditu vero iniqua deprehenſa eſt. Palmae enim illae, non plures quam ſeptuaginta, auctuque erant difficiles et humiles admodum ob aquae penuriam, quod omnis iſte locus ſiccus eſſet et arenoſus: neque ex fontibus, qui duodecim numero, humidi aliquid ſperabant et aquationi idoneum. Sed cum in iis nulla eſſet ſcaturigo et aquae emerſio, rari erant humoris effluxus: et quamuis in arenam defoderent, nihil fere eis occurrebat. Et ſi quid modicum in manus diſtillaret, adeo turbidum erat, vt potui inutile inuenerint. Quin et arbores debiliores erant quam vt fructus ederent, propter inopiam aquae, qua eliciuntur et refocillantur. Ductorem itaque reprehendebant, illumque propter furioſe exclamabant, dicentes ipſum in cauſa fuiſſe quod tantum miſeriae ſubirent, et

φέροντο πάντ' ἦσαν ἀναλωκότες· μηδενὶ δὲ περιτυγχάνοντες, δυσέλπιδες ἦσαν περὶ τῶν ὅλων. πρὸς δὲ τῷ παρόντι κακῷ τὴν διάνοιαν ὄντες, καὶ ἐν μνήμῃ εἶναι τῶν ὑπηργμένων αὐτοῖς ἔκ τε τῦ Θεῦ καὶ τῆς Μωϋσέως ἀρετῆς καὶ συνέσεως κωλυόμενοι, δι' ὀργῆς τὸν στρατηγὸν εἶχον· καὶ βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν, ὡς αἰτιώτατον τῆς ἐν ποσὶν συμφορᾶς.

δ'. Ο δ', ὅτως ἀνηρεθισμένυς τοῦ πλήθυς καὶ πικρῶς ἐπ' αὐτὸν κεκινημένυς, τῷ Θεῷ θαῤῥῶν καὶ τῷ συνειδότι τῆς περὶ τὲς ὁμοφύλυς προνοίας, πάρεισιν εἰς μέσυς καὶ καταβοώντων καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῖς λίθοις ἐχόντων. ὀρθῆναί τε κεχαρισμένος ὧν καὶ πλήθεσιν ὁμιλεῖν πιθανώτατος, κατεπαύειν ἤρξατο τῆς ὀργῆς, μὴ τῶν παρόντων αὐτὲς δυσκόλων μεμνημένυς λήθην ἔχειν τῶν ἔμπροσθεν εὐεργεσιῶν παρακαλῶν· μηδ', ὅτι νῦν πονεῖσι, τῆς διανοίας ἐκβάλλειν τὰς τοῦ Θεοῦ χάριτας καὶ δωρεὰς, ὧν μεγάλων καὶ ἐκ παραδόξυ ἔτυχον γενομένων· προσδοκᾶν δὲ καὶ τῆς παρεῦσης ἀπαλλαγῆναι ἀμηχανίας ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, ὃν εἰκὸς δοκιμάζοντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, πῶς τε καρτερίας ἔχυσι καὶ μνήμης τῶν προϋπηργμένων, εἰ μὴ πρὸς ἐκεῖνα γίγνοιντο διὰ τὰ ἐν ποσὶν κακὰ, γυμνάζειν αὐτὲς τοῖς ἄρτι χαλεποῖς· ἐλέγχεσθαι δὲ αὐτὲς ἐκ ἀγαθῆς, ὅτε περὶ τὴν ὑπομονὴν ὅτε περὶ τὴν μνήμην τῶν εὖ γεγονότων, ὅτως μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνυ γνώμης, καθ' ἣν ἐκλελοίπασι τὴν Αἴγυπτον, καταφρονοῦντας, ὅτως δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπηρέτην αὐτῦ διατεθέντας, καὶ ταῦτα μηδὲν αὐτοὺς διαψευσάμενον, περὶ ὧν εἶποί τε καὶ πράττειν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ κελεύσειε. καταριθμεῖται οὖν πάντα· πῶς τε φθαρεῖεν Αἰγύπτιοι, κατέχειν αὐτοὺς παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην βιαζόμενοι· καὶ τίνα τρόπον ὁ αὐτὸς ποταμὸς ἐκείνοις μὲν αἷμα ἦν καὶ ἄποτος, αὐτοῖς δὲ πότιμος καὶ γλυκύς. πῶς τε διὰ τῆς θαλάσσης, ἀναφυγούσης αὐτοὺς πορρωτάτω, καινὴν ὁδὸν ἀπελθόντες, αὐτῇ ταύτῃ σωθείησαν μὲν αὐτοὶ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἐπίδοιεν ἀπολωλότας· ὅτι τε σπα-

tot mala expesirentur. nam, cum ille dies triceſimus eſſet, ex quo iter ingreſſi ſunt, commeatum omnem ſecum deportatum abſumpſerant: nihilque ad famem leuandam reperientes, paululum aberant ab omnium rerum deſperatione. Defixi autem in mali praeſentis cogitatione, nec in memoriam reuocantes quanta illis effecta reddiderit Deus atque Moyſis virtus et ſapientia, vehementer duci ſuccenſebant, et in eo erant vt illum lapidarent, tanquam calamitatis, qua premebantur, auctorem.

4. Ille vero, multitudine irritata et acriter in ipſum concitata, Dei auxilio fretus, ſibique conſcius, quod ſumma fide contribulium ſaluti proſpexerit, prodit in medium dum vociferarent et ſaxa manibus arriperent. Cumque eſſet aſpectu gratiſſimus et populari facundia quam maxime polleret, ad iras eorum leniendas aggreditur, obſecrans ne, in praeſens incommodum nimio plus intenti, priorum beneficiorum obliuionem caperent: nec, quia nunc inedia laborent, ex animo eiicerent Dei gratiam et munera, quibus ſane permagnis et praeter opinionem cumulati fuerant: ſed ſperarent potius etiam de praeſenti anxietate ſe Dei prouidentia liberandos, quem veriſimile eſt (ad probandam eorum virtutem, et quantum tolerantiae haberent, vtque memoria prius edita tenerent miracula, et annon ad illa reſpicerent in anguſtias nunc adducti) rebus hiſce aduerſis illos exercere: eos vero redargui, quod in malis perferendis non recte ſe geſſerint, nec promeritorum bene meminerint, cum Deum eiuſque voluntatem, quam ſequuti Ægyptum reliquerant, adeo contemnant; ipſumque eius miniſtrum tam iniquis odiis perſequantur, quem, nec in iis quae dixerit, aut ex Dei iuſſu fieri praeceperit, quicquam mentitum eſſe compererant. Deinde ſingula enumerat: vt magna clade affecti fuerint Ægyptii, quod eos contra Dei mandatum detinere contenderint: et quo modo idem flumen illis quidem cruentum et ad potum inutile, ipſis vero dulce fuerit ac potabile: atque vt per mare, longiſſime ab ipſis refugiens, nouam euntes viam, hac ipſi re ſalutem quidem acceperint, inimicos vero interneçione

νίζοντας ὅπλων εἰς εὐπορίαν ὁ Θεὸς καὶ τούτων κατασήσειεν· τά τε ἄλλα ὅσα πρὸς αὐτῷ τῷ διαφθαρήσεσθαι δόξαντας γεγονέναι καὶ σώσειεν ὁ Θεὸς ἐκ παραλόγου· καὶ ὡς δύναμις αὐτῷ, μὴ ἀπογινώσκειν μηδὲ νῦν αὐτῶν τὴν πρόνοιαν, ἀλλ' ἀοργήτως περιμένειν, λογιζομένους μὲν τὴν ἐπικρείαν μηδὲ βραδεῖαν γενέσθαι, εἰ μὴ παραυτίκα, πρίν τινος πειραθῆναι δυσκόλου, πάρεσιν· ἡγεμένους δὲ ὑ κατ' ὀλιγωρίαν μέλλειν τὸν Θεὸν, ἀλλ' ἐπὶ πείρα τῆς ἀνδρείας αὐτῶν καὶ τῆς περὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡδονῆς, ἵνα μάθοι πότερόν ποτε καὶ τροφῆς ἀπορίαν καὶ σπάνιν ὕδατος ὑπὲρ αὐτῆς ἐσὲ ἐνεγκεῖν γενναῖοι, ἢ δουλεύειν μᾶλλον ἀγαπᾶτε καθάπερ τὰ βοσκήματα τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς πρὸς τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας ἀφθόνως τρεφομένοις· δεδιέναι δὲ λοιπὸν ὑχ ὅτως ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, πείσεσθαι γὰρ ὐδὲν κακὸν ἀδίκως ἀποθανὼν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ δι' ὧν ἐπ' αὐτὸν βάλλωσι λίθων τοῦ Θεοῦ κατακρίνειν νομιθῶσιν.

ε'. Οὕτως οὖν ἐπρᾴυνεν αὐτούς, καὶ τῆς μὲν τοῦ βάλλειν ὁρμῆς ἐπέχε, καὶ εἰς μετάνοιαν ὧν ἔμελλον δρᾶν ἐπέτρεψε. παθεῖν δ' ὑκ ἀλόγως αὐτούς διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦτο νομίσας, ἔγνω δεῖν ἐφ' ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ καὶ παράκλησιν ἐλθεῖν. καὶ ἀναβὰς ἐπί τινα σκοπὴν ἧτει πόρον τινὰ τῷ λαῷ καὶ τῆς ἐνδείας ἀπαλλαγήν. ἐν αὐτῷ γὰρ εἶναι τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, καὶ ὑκ ἐν ἄλλῳ· συγγινώσκειν τε τοῖς νῦν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπὸ τοῦ λαοῦ πραττομένοις, φύσει δυσαρέστῳ καὶ φιλαυτίᾳ τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς ἂν ἀτυχῇ γένος ὄντος. ὁ δὲ Θεὸς προνοήσειν τε ἐπαγγέλλεται, καὶ παρέξειν ἀφορμὴν ἣν ποθοῦσι. Μωϋσῆς δὲ τοῦ Θεοῦ ταῦτ' ἀκούσας, καταβαίνει πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ' ὡς ἑώρων καὶ ταῖς ἐπαγγελίαις ταῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγηθότα, μετέβαλον ἐκ τῆς καταφείας ἐπὶ τὸ ἱλαρώτερον· καὶ ἧς ἐκεῖνος ἐν μέσοις, ἤκειν ἔλεγε φέρων αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τῶν ἐνεστηκότων ἀπόρων ἀπαλλαγήν. καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆθος, τρέφει δὲ τοῦτο τὸ ὄρνεον ὡς ὐδὲν ἕτερον ὁ Λράβιος κόλπος, ἐφίπταται τὴν μεταξὺ θάλασσαν ὑπερελθόν. καὶ,

deletos ſpectauerint: quod etiam, cum arma non habuerint, ea ipſis abunde ſuppeditarit Deus: et vt ſaepe alias cum in extrema pericula coniecti viderentur, ipſos ex improuiſo ſeruarit Deus: et cum tanta illi potentia, ne nunc quidem de eius prouidentia deſperarent, ſed lente exſpectarent, quid acciderit, cogitantes quidem non ſero venire auxilium, ſi non ſtatim, priuſquam duriuſculi aliquid fuerint experti, adueniat: ſecum vero reputarent non ex rerum ſuarum negligentia cunctari Deum, ſed ad fortitudinem illorum explorandam, et libertatis amorem; vt ſibi conſtaret an quandoque pro ea victus inopiam et aquae penuriam fortiter tolerare poſſitis, an pecudum more potius ſeruire parati eſtis dominis, et qui in ſuos vſus et miniſteria ſaginare volunt: denique ſe quidem non tam de ſua ſalute ſolicitum eſſe, cui nihil mali eueniret, ſi iniuſte morereturr; quam de ipſorum incolumitate, ne, dum ſe lapidarent, Deum condemnare exiſtimarentur.

5. Illos igitur hoc modo mitigauit, et a lapidibus quidem iaciendis furentes continuit, et ad eorum quae excogitauerant poenitentiam adduxit. Cum vero ei viderentur non immerito ob hanc vitae neceſſitatem adeo commoueri, ſecum ſtatuit Deum precibus et ſupplicationibus interpellare. Atque, loco quodam eminentiori conſcenſo, a Deo depoſcebat et auxilii aliquid populo et liberationem a ſumma rerum inopia, (in ipſo enim et alio nemine ſitam eſſe eius ſalutem) vtque iis ignoſceret quae populus eo miſeriae adactus patrauit, qui, vt ingenium eſt hominum, in infortuniis querulus eſſe ſolet et difficilis. Deus itaque et ſe prouiſurum eſſe promiſit, et ſubſidium illis deſideratum mature allaturum. Moyſes autem, cum haec a Deo accepiſſet, deſcendit ad multitudinem. Illi vero, vt eum conſpexerunt ex Dei promiſſionibus gaudio ſuffuſum, moerorem laetitia mutarunt: atque is, in medio concionis ſtans, dixit ſe venire, vt praeſentibus incommodis remedium a Deo afferret. Et aliquanto poſt magna vis coturnicum (quod genus auium prae caeteris alit ſinus Arabicus) aduolauit, interiectum mare tranſgreſſa: et, ſimul volandi labore fatigata ac pro-

ὑπὸ κόπου τε ἅμα τῆς πτήσεως καὶ πρόσγαιον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὄν, καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους. οἱ δὲ συλλαμβάνοντες, ὡς τροφὴν αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτην μηχανησαμένου, τὴν ἔνδειαν ἰῶντο. καὶ Μωϋσῆς ἐπ' εὐχὰς τρέπεται τῷ Θεῷ, ταχεῖαν καὶ παρὰ τὴν ὑπόχεσιν ποιησαμένου τὴν ἐπικουρίαν.

ς'. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἀφορμὴν τῆς τροφῆς, καὶ δευτέραν αὐτοῖς κατέπεμπεν ὁ Θεός. ἀνέχοντος γὰρ τῷ Μωϋσέως τὰς χεῖρας ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς, δρόσος κατηνέχθη. καὶ περιπηγνυμένης ταῖς χερσὶ, Μωϋσῆς, ὑπονοήσας καὶ ταύτην εἰς τροφὴν ἥκειν αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ, γεύεταί τε, καὶ ἡσθεὶς τῷ πλήθει ἀγνοοῦντος καὶ νομίζοντος νίφεσθαι, καὶ τῆς ὥρας εἶναι τοῦ ὑετοῦ τὸ γινόμενον, ἀνεδίδασκεν, ὡς κατὰ τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν ἀπ' οὐρανοῦ καταφέρεσθαι τὴν δρόσον, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ αὐτῶν καὶ διατροφῇ. καὶ γευόμενος τοῦτ' αὐτοῖς παρεῖχε πιστεύειν. οἱ δὲ, μιμήμενοι τὸν στρατηγὸν, ἥδοντο τῷ βρώματι· μέλιτι γὰρ ἦν τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἡδονὴν ἐμφερές. ὅμοιον δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων βδέλλῃ· τὸ δὲ μέγεθος, τῷ κοριάνδρου σπέρματι. καὶ περὶ τὴν συλλογὴν λίαν αὐτοῦ ἐσπουδάκεσαν. παρήγγελτο δ' ἐξ ἴσου πᾶσιν ἀσσάρωνα, τοῦτο δ' ἐστὶ μέτρον, εἰς ἑκάστην ἡμέραν συλλέγειν· ὡς δὲ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς τοῦ βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ᾖ τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκτούντων περὶ τὴν ἀναίρεσιν. οἱ μέντοι πλέον τοῦ προστεταγμένου μέτρου συναγαγόντες, οὐδὲν περιττότερον εἶχον τοῦ κακοπαθῆσαι· ἀσσάρωνος γὰρ οὐδὲν πλέον εὕρισκον. τοῦ δ' ὑπολειφθέντος εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὄνησις οὐδ' ἥτις ἦν, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας. ὅτω θεῖον ἦν τὸ βρῶμα καὶ παράδοξον· ἀμύνει δὲ τοῖς ταύτην νεμομένοις τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἀπορίαν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑέται πᾶς ἐκεῖνος ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωϋσῆ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν διατροφήν. καλοῦσι δὲ Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα. τὸ γὰρ μὰν ἐπερώτησις κατὰ τὴν ἡμετέραν διάλεκτον, τί τοῦτ' ἐστὶν ἀνακρίνουσα. καὶ οἱ μὲν

pius quam aliae volucres terram accedens, in Hebraeos defertur. Illi vero manibus apprehendentes, tanquam alimentum ſibi a Deo paratum, ſuae ſubueniunt et medentur inopiae. Tum ad vota Deo reddenda ſe conuertit Moyſes, vt qui opem illis quam ocyſſime et iuxta promiſſum tulerit.

6. Mox autem poſt primum cibum ſuppeditatum, etiam alium illis ſubſidio mittit Deus. Nam, dum Moyſes inter orandum manus attolleret, ros delabitur. Et cum manibus adhaereſceret, Moyſes, ſuſpicatus et illum in cibum eorum a Deo demitti, primoribus labris attingit, ac intelligens rei ignaram eſſe multitudinem et pro niue habere, atque ea tempeſtate contigiſſe qua ſolet pluere, edocuit ipſos, non rorem, vt opinati ſunt, de coelo deſcendere, ſed cibum in eorum ſalutem et nutrimentum. Et cum deguſtaſſet, illud ipſis offert ad fidem faciendam. Illi vero, ducem imitantes, cibo capiebantur: nam mel ſuauitate et delectatione referebat. at aſpectu ſimile erat bdellio inter aromata: magnitudine vero coriandri ſemini par. Ei quidem colligendo valde ſtudebant. Iuſſi autem erant omnes aſſaronem (menſurae id genus eſt) quotidie colligere: neque ita cuiquam cibum defuturum, cauto ne validiores, plus legere ſatagentes, imbecillioribus difficultatem cibi colligendi afferrent. Illi tamen, qui vltra praeſcriptum modum proceſſerant, nihil fructus ex labore tulerunt: nam aſſarone non amplius inueniebant. at quicquid in craſtinum relinquebatur, nemini erat vſui, a vermibus et amaritudine corruptum. Adeo diuinus et incredibilis erat hic cibus: qui vero eo veſcebantur, alio non egebant victu. Quin et hactenus tota illa regione depluit, quemadmodum et tunc in Moyſis gratiam Deus id alimenti demittebat. Hunc autem cibum manna vocant Hebraei: nam man ſecundum noſtram loquutionem interrogationis particula eſt, cum quid ſit rei percontamur. Et illi quidem iſtis, quae ad eos coelitus delapſa ſunt, continuo gaudebant. Hoc au-

χαίροντες ἐπὶ τοῖς ἀπ' ὀρανῦ πεμφθεῖσιν αὐτοῖς διετέλεσαν. τῇ δὲ τροφῇ ταύτῃ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἐχρήσαντο, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ζ'. Ὡς δ' ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς Ραφιδὶν ἦκον, ταλαιπωρηθέντες ὑπὸ τῦ δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε τοῖς πρότερον ἡμέραις πίδαξιν ὀλίγαις ἐντυγχάνοντες, καὶ τότε παντάπασι ἄνυδρον εὑρόντες τὴν γῆν, ἐν κακοῖς ἦσαν· καὶ πάλιν δι' ὀργῆς τὸν Μωϋσῆν ἐποιῦντο. ὁ δὲ τὴν ὁρμὴν τῦ πλήθους πρὸς μικρὸν ἐκκλίνας, ἐπὶ λιτὰς τέτραπται τοῦ Θεοῦ· παρακαλῶν ὡς τροφὴν αὐτοῖς ἔδωκεν ἀπορυμένοις, οὕτω καὶ ποτὸν παράσχειν, διαφθειρομένης καὶ τῆς ἐπὶ τροφῇ χάριτος ποτῦ μὴ παρόντος. ὁ δ' ὐκ εἰς μακρὰν τὴν δωρεὰν ἀνεβάλλετο. τῷ δὲ Μωϋσῇ παρέξειν ὑπισχνεῖται πηγὴν καὶ πλῆθος ὕδατος, ὅθεν ὐ προσδοκήσειεν. καὶ κελεύει τῷ βάκτρῳ πλήξαντα τὴν πέτραν, ἣν ἑώρων αὐτόθι παρακειμένην, παρ' αὐτῆς λαμβάνειν τὴν εὐπορίαν ὧν δέονται· φροντίζειν γὰρ καὶ τῦ μὴ σὺν πόνῳ μηδ' ἐργασίᾳ τὸ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. καὶ Μωϋσῆς, ταῦτα λαβὼν παρὰ τῦ Θεῦ, παραγίνεται πρὸς τὸν λαὸν, περιμένοντα καὶ εἰς αὐτὸν ἀφορῶντα· καὶ γὰρ ἤδη καὶ ἐθεώρων αὐτὸν ἀπὸ τῆς σκοπῆς ὁρμώμενον. ὡς δ' ἦκεν, ἀπολύειν αὐτὸς καὶ ταύτης τῆς ἀνάγκης ἔλεγεν τὸν Θεὸν, καὶ κεχαρίσθαι σωτηρίαν ὐδ' ἐλπισθεῖσαν· ἐκ τῆς πέτρας ποταμὸν αὐτοῖς ῥυήσεσθαι λέγων. τῶν δὲ πρὸς τὴν ἀκοὴν καταπλαγέντων, εἰ ὑπό τε τῦ δίψους καὶ τῆς ὁδοιπορίας τεταλαιπωρημένοις ἀνάγκη γένοιτο κόπτειν τὴν πέτραν, ὁ Μωϋσῆς πλήττει τε τῇ βακτηρίᾳ, καὶ χανύσης ἐξέθλυσεν ὕδωρ πολὺ καὶ διαυγέστατον. οἱ δὲ τῷ παραδόξῳ τῦ γεγονότος κατεπλάγησαν, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἤδη τὸ δίψος αὐτοῖς ἔληγεν· καὶ πίνουσιν ἡδὺ καὶ γλυκὺ τὸ νᾶμα, καὶ οἷον ἂν εἴη Θεῦ τὸ δῶρον δόντος ἐφαίνετο. τόν τε οὖν Μωϋσῆν ἐθαύμαζον ὅτως ὑπὸ τῦ Θεῦ τετιμημένον, καὶ θυσίαις ἠμείβοντο τὴν τῦ Θεῦ περὶ αὐτὸς πρόνοιαν. δηλοῖ δὲ ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη γραφὴ τὸν Θεὸν Μωϋσῇ προειπεῖν, ὅτως ἐκ τῆς πέτρας ἀναδοθήσεσθαι ὕδωρ.

tem victu per annos quadraginta vſi ſunt, quamdiu ſcilicet in ſolitudine permanſerunt.

7. Cum vero inde migrantes Raphidim peruenissent, ſiti extrema laborantes, quod praecedentibus diebus in pauciſſimos fontes inciderint, et tunc ſiccam omnino et aquarum expertem compererint terram, in malis eſſe coeperunt: rurſumque iram in Moyſen conuertebant. Ille autem, multitudinis impetu paululum euitato, ad Deum precandum ſe contulit, obſecrans vt qui victum illis in egeſtate dederat, nunc et potum largiri dignaretur, cum periret apud eos etiam cibi gratia, ſi potus deficeret. Is vero non diu benignitatem ſuam diſtulit: ſed Moyſi pollicetur fontem illis exoriturum eſſe et aquarum abundantiam, vnde minimum ſperaret. Tum iubet vt virga feriret petram, in conſpectu ſitam, inde et copiam eius ſumeret quod deſiderabant: ſeque etiam curaturum vt ſine labore et exercitio illis affluerent. Moyſes, cum haec a Deo accepiſſet, reuertitur ad populum, exſpectatione ſuspenſum et ad eum ſubinde reſpicientem: iam enim illum conſpexerant e ſpecula greſſu incitato deſcendentem. Vt venit, aiebat, Deum ex hac etiam neceſſitate eos liberare, dignatumque eſſe ſalute plane inſperata: fluuium de petra illis prorupturum eſſe dicens. Qui cum primo auditu obſtupuiſſent, ac ſi ſiti fere enecti et itineribus miſere attriti neceſſe habuerint etiam petram exſcindere, Moyſes et virga eam percutit, eaque ſtatim dehiſcente erupit aqua copioſiſſima et limpidiſſima. Illi vero, rei inopinatae nouitate perculſi ſunt, et ad aſpectum ipſius ſitim etiam ſibimet ſedatam eſſe comperiebant: ac bibentibus iucundum ac dulce erat fluentum, et quale Dei munere conceſſum eſſe apparuerit. Moyſen itaque in admiratione habuerunt, vtpote a Deo adeo honoratum; Deumque, quod tantae illi curae fuerint, ſacrificiis remunerarunt. Declarant autem S. Literae, in templo Hieroſolymitano repoſitae, quod Deus praedixerit Moyſi, ſe hoc modo aquas e rupe eliciturum.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς πολεμήσαντες Εβραίοις Αμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ ἡττήθησαν· καὶ τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον πληθύν.

Τοῦ δὲ τῶν Εβραίων ὀνόματος ἤδη πολλῷ κατὰ πάντας διαβοωμένου, καὶ τῶ περὶ αὐτῶν λόγῳ Φοιτῶντος, ἐν Φόβῳ συνέβαινεν ὑμικρῷ τὰς ἐπιχωρίους εἶναι· καὶ πρεσβευόμενοι πρὸς ἀλλήλους παρεκάλουν ἀμύνειν, καὶ πειρᾶσθαι τὰς ἄνδρας διαΦθείρειν. ἐτύγχανον δὲ οἱ πρὸς τοῦτο ἐνάγοντες, οἵ τε τὴν Γοβολῖτιν καὶ τὴν Πέτραν κατοικοῦντες· οἱ καλοῦνται μὲν Αμαληκῖται, μαχιμώτατοι δὲ τῶν ἐκείσε ἐθνῶν ὑπῆρχον. ὧν πέμποντες οἱ βασιλεῖς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς περιοίκους ἐπὶ τὸν πρὸς Εβραίους πόλεμον παρεκάλουν· στρατὸν ἀλλόΦυλον καὶ τῆς Αἰγυπτίων ἀποδράσαντα δουλείας ἐΦεδρεύειν αὐτοῖς λέγοντες. ὃν οὐ καλῶς ἔχει περιορᾶν, ἀλλὰ πρὶν ἢ λαβεῖν ἰσχὺν καὶ παρελθεῖν εἰς εὐπορίαν, καὶ αὐτοὺς τῆς πρὸς ἡμᾶς κατάρξαι μάχης θαρσήσαντας τῷ μηδὲν αὐτοῖς παρ' ἡμῶν ἀπαντᾶν, καταλύειν ἀσΦαλὲς καὶ σῶΦρον, δίκην αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς ἐρήμου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὅταν ταῖς πόλεσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιβάλλωσι τὰς χεῖρας. οἱ δ' ἀρχομένην δύναμιν ἐχθρῶν πειρώμενοι καταλύειν ἀγαθοὶ συνεῖναι μᾶλλον, ἢ οἱ προκόψασαν μείζω κωλύοντες γενέσθαι. οἱ μὲν γὰρ τῇ περισσῇ δοκῆσι νεμεσᾶν· οἱ δ' ὠδεμίαν αὐτοῖς ἀΦορμὴν κατ' αὐτῶν ἐῶσι γενέσθαι. τοιαῦτα τοῖς τε πλησιοχώροις καὶ πρὸς ἀλλήλους πρεσβευόμενοι, χωρεῖν τοῖς Εβραίοις ἐγνώκεσαν εἰς μάχην.

β'. Μωϋσῆ δ', ὠδὲν προσδοκῶντι πολέμιον, ἀπορίαν καὶ ταραχὴν ἐνεποίει τὰ τῶν ἐπιχωρίων. καὶ παρόντων ἐπὶ τὴν μάχην ἤδη καὶ κινδυνεύειν δέον, ἐθορύβει χαλεπῶς τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος ἐν ἀπορίᾳ μὲν ὂν ἁπάντων. μέλλον δὲ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώπους τοῖς ἅπασι καλῶς ἐξηρτισμένους. παραμυθίας οὖν ὁ Μωϋσῆς ἤρχετο, καὶ θαρρεῖν παρεκάλει

CAP. II.

Quomodo Amalecitae populique finitimi, bellum inferentes Hebraeis, deuicti sunt, et magnam exercitus sui partem amiserunt.

HEbraeorum autem fama longe lateque peruulgata, et sermone de illis increbrescente, contigit vt non mediocris timor indigenas occuparet: et missis vltro citroque legationibus se inuicem cohortabantur, vt copias coniungerent, et ad viros illos perimendos delendosque aggrederentur. Caeteros vero ad hoc incoeptum impulerunt Gobolitidis et Petrae incolae; qui vocantur quidem Amalecitae, gentium autem finitimarum bellicosissimi exstiterunt. Horum reges per legatos semet et omnes circumcirca populos ad bellum Hebraeis inferendum concitarunt; alienigenarum exercitum, et qui ex Ægyptiorum seruitute euaserant, insidias sibi struere et exitium moliri dictitantes. Quem sane contemptui habere non oportet, sed, priusquam viribus augeantur et opibus affluant, et fiducia ex nostra cessatione accepta priores bellum suscipiant, opprimere tutissimum simul ac sapientissimum; poenas ab illis et de solitudine et ob ea quae illic perpetrarunt exigentes, potius quam cum vrbibus nostris et diuitiis manus iniecerint. Maioris enim prudentiae est summa ope niti, vt hostium potentia, cum primum crescere coeperit, labefactetur; quam, vbi paululum adoleuerit, cauere ne vlterius progrediatur. Nam hi quidem ob vires nimium auctas succensere et irasci videntur: illi vero omnem contra se aliquid audendi occasionem praecidunt. Hisce ad vicinos et ad inuicem per legationes agitatis, decreuerunt Hebraeos proelio adoriri.

2. Moysi autem, nihil hostile exspectanti, non parum difficultatis et molestiae attulerunt indigenarum apparatus. Et cum iam in eo essent vt congrederentur, et belli fortunam tentare et periclitari oporteret, in magna perturbatione erat Hebraeorum multitudo, in summa rerum inopia constituta, et cum hominibus pugnatura bene instructis et praeparatis. Eos itaque Moyse consolari coe-

τῇ τῦ Θεῦ ψήφῳ πεπιςευκότας· ὑφ' ἧς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἠρμένοι, κατανικήσειαν τὰς περὶ αὐτῆς εἰς μάχην αὐτοῖς καθισαμένας. ὑπολαμβάνειν δὲ τὸ μὲν αὐτῶν στράτευμα πολὺ, καὶ πάντων ἀπροσδεὲς, ὅπλων, χρημάτων, τροφῆς, τῶν ἄλλων ὧν παρόντων ἐκ πεποιθήσεως πολεμῦσιν ἄνθρωποι, κρίνοντας ἐν τῇ παρὰ τῦ Θεῦ συμμαχίᾳ ταῦτα αὐτοῖς παρεῖναι· τὸ δὲ τῶν ἐναντίων ὀλίγον, ἄοπλον, ἀσθενὲς, οἷον καὶ μὴ ὑπὸ τοιῦτων, οἵοις αὐτοῖς σύνοιδεν ὄσιν, νικᾶσθαι βουλομένυς τῦ Θεῦ. εἰδέναι δ' οἷος ἄτος ἐπίκυρος, ἐκ πολλῶν πεπειραμένυς καὶ δεινοτέρων τῦ πολέμυ. τῦτον μὲν γὰρ εἶναι πρὸς ἀνθρώπυς· ἃ δ' ἦν αὐτοῖς πρὸς λιμὸν καὶ δίψος ἄπορα, καὶ πρὸς ὄρη καὶ θάλασσαν ὁδὸν ὐκ ἔχυσι φυγῆς, ταῦτ' αὐτοῖς διὰ τὴν εὐμένειαν τὴν παρὰ τῦ Θεῦ νενικῆσθαι. νῦν δὲ γενέσθαι παρεκάλει προθυμοτάτυς, ὡς τῆς ἁπάντων εὐπορίας αὐτοῖς ἐν τῷ κρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν κειμένης.

γ'. Καὶ Μωϋσῆς μὲν τοιῦτοις παρεθάρσυνε τὸ πλῆθος λόγοις· συγκαλῶν τάς τε Φυλάρχυς καὶ τῶν ἐν τέλει καθ' ἑκάστυς τε καὶ σὺν ἀλλήλοις. τὰς μὲν νεωτέρυς παρεκάλει πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, τὰς δὲ ἀκροᾶσθαι τῦ στρατηγῦ. οἱ δ' ἦσαν ἐπὶ τὸν κίνδυνον τὰς ψυχὰς ἠρμένοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἑτοίμως ἔχοντες, ἤλπιζον ἀπαλλαγήσεσθαί ποτε τῶν κακῶν· καὶ τὸν Μωϋσῆν ἐκέλευον ἄγειν αὐτὺς ἐπὶ τὺς πολεμίυς ἤδη, καὶ μὴ μέλλειν, ὡς τῆς ἀναβολῆς ἐμποδιζύσης τὴν προθυμίαν αὐτῶν. τὸ δὲ τῆς πληθύος ἀποκρίνας πᾶν τὸ μάχιμον Ἰησοῦν ἐφίςησιν αὐτῷ, Ναυῆνε μὲν υἱὸν, Φυλῆς τῆς Ἐφραϊμίτιδος· ἀνδρειότατον δὲ καὶ πόνυς ὑποσῆναι γενικὸν, καὶ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατον, καὶ θρησκεύοντα τὸν Θεὸν ἐκπρεπῶς, καὶ Μωϋσῆ διδάσκαλον τῆς πρὸς Θεὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενόν τε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. βραχὺ δέ τι περὶ τὸ ὕδωρ ἔταξε τῶν ὁπλιτῶν ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν τῦ τε πρὸς παντὸς στρατοπέδυ· καὶ νύκτα μὲν πᾶσαν ἐν παρασκευαῖς ἦσαν, τῶν τε ὅπλων εἴ τι πεπονηκὸς ἦν ἀναλαμβάνοντες, καὶ τοῖς στρατηγοῖς προσέχοντες, ὡς ὁρμήσοντες ἐπὶ τὴν μάχην ὁπότε κελεύσειεν αὐ-

pit, et bono animo esse hortatus est, vtpote Dei auctoritate fretos; a quo in libertatem vindicati eos debellare sperarent: cum quibus de ea erant acie dimicaturi. Reputarent autem ipsorum exercitum esse satis magnum validumque, et nulla re egere, neque armis, pecunia, commeatu, aliisue, quibus homines accincti proelium fidenter committunt; quod ea omnia in Dei auxilio habituri sint: hostium vero copias exiguas esse, inermes, imbecillas, ac quasi a talibus, quales eos esse cognouit, ipsos vinci plane noluerit Deus. In memoriam vero reuocarent, qualis adiutor exstitit, cum eius opem experirentur in multis et bello grauioribus periculis. Hoc enim certamen cum hominibus ineundum: quando vero res esset paulo difficilior cum fame et siti, cum montibus et mari omnem fugae viam claudentibus, haec ipsos benigno Dei auxilio superasse omnia. Eos itaque rogabat summa cum alacritate pugnam nunc consererent; vt qui rerum omnium affluentiam sibimet pollicerentur ex victoria de hostibus reportata.

3. Et Moyses quidem tali oratione multitudinis animos accendit, tribuum principes et optimates conuocans, tam singulos quam simul omnes. Iuniores quidem admonuit vt senioribus dicto essent audientes: illos vero, ne ducis imperata detrectarent. Qui vero ad pericula fortius erant animati, et ad congrediendum parati, sperabant aliquando fore vt a malis liberarentur: Moysique instabant, vt eos iam recta in hostes educeret, nihilque cunctaretur, ac si mora ardor eorum deferueret et languesceret impetus. Ex tota autem multitudine militiae idoneos deligens, iis praefecit Iesum, Naueni quidem filium, tribu Ephraïmitam; fortissimum vero, et laborum patientissimum, et ad excogitandum simul ac eloquendum promptissimum, Deumque egregie colentem, Moysenque obseruantem vt doctorem pietatis in Deum constitutum habitumque inter Hebraeos. Partem vero armatorum viliorem circa aquam locauit ad praesidium puerorum et mulierum et in commodum totius exercitus: et per totam quidem noctem sese praeparabant, vel armorum quie-

τὰς Μωϋσῆς. διηγρύπνει δὲ καὶ Μωϋσῆς, ἀναδιδάσκων τὸν Ἰησοῦν ὃν τρόπον ἐκτάξειε τὸ στρατόπεδον. ἡγεμένης δὲ ὑπερφαίνειν τῆς ἡμέρας, αὖθις τόν τε Ἰησοῦν παρεκάλει μηδὲν χείρονα φανῆναι κατὰ τὸ ἔργον τῆς ὄσης περὶ αὐτὸν ἐλπίδος, δόξαν τε διὰ τῆς παρούσης κτήσασθαι στρατηγίας παρὰ τοῖς ἀρχομένοις ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις. τῶν τε Ἑβραίων τὰς ἀξιολογωτάτας ἰδίᾳ παρεκάλει, καὶ σύμπαν ἤδη τὸ πλῆθος ὡπλισμένον παρῴρμα. καὶ ὁ μὲν, ἅτως παρατησάμενος τὸν στρατὸν τοῖς τε λόγοις καὶ τῇ διὰ τῶν ἔργων παρασκευῇ, ἀνεχώρει πρὸς τὸ ὄρος, Θεῷ τε καὶ Ἰησοῦ παραδιδὰς τὸ στράτευμα.

δ'. Προσέμισγον δὲ οἱ πολέμιοι· καὶ χερσὶν ἦν ἡ μάχη, προθυμία τε καὶ διακελευσμῷ τὰ πρὸς ἀλλήλους χρωμένων. μέχρι μὲν ἦν Μωϋσῆς αὖθις ἀνίσχει τὰς χεῖρας, καὶ τὰς Ἀμαληκίτας κατεπόνουν οἱ Ἑβραῖοι. τὸν ἦν πόνον τῆς ἀνατάσεως τῶν χειρῶν ὁ Μωϋσῆς οὐκ ὑπομένων· ὁσάκις γὰρ ἂν αὐτὰς καθίει, τοσαυτάκις ἐλαττοῦσθαι τὰς οἰκείας αὐτῷ συνέβαινε· κελεύει τόν τε ἀδελφὸν Ἀαρῶνα, καὶ τῆς ἀδελφῆς Μαριάμμης τὸν ἄνδρα Οὖρονα, στάντας ἑκατέρωθεν αὐτοῦ διακρατεῖν τὰς χεῖρας, καὶ μὴ ἐπιτρέπειν κάμνειν βοηθοῦντας. καὶ τοῦτο γενομένου κατακράτος ἐνίκων τὸς Ἀμαληκίτας οἱ Ἑβραῖοι· καὶ πάντες ἀπολώλεσαν ἄν, εἰ μὴ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπέσχοντο τοῦ κτείνειν. νίκην δὲ καλλίστην καὶ καιριωτάτην νικῶσιν ἡμῶν οἱ πρόγονοι· καὶ γὰρ τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐκράτησαν, καὶ τὰς περιοίκους ἐφόβησαν, εὐπορήσαντες μεγάλων καὶ λαμπρῶν, ὧν ἐκ τοῦ πονεῖν ἐπέτυχον, ἀγαθῶν. ἐλόντες γὰρ καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, πλοῦτος τε μεγάλος δημοσίᾳ καὶ κατ' ἰδίαν ἔσχον, οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς πρότερον εὐπορήντες. ὑπῆρξε δ' αὐτοῖς οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν αὖθις αἰῶνα, τῶν ἀγαθῶν αἰτία κατορθωθεῖσα ἡ προειρημένη μάχη· οὐ γὰρ τὰ σώματα μόνον τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐδούλωσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα, καὶ τοῖς περιοίκοις ἅπασι μετὰ τὴν ἐκείνων ἧτταν ἐγένοντο φοβεροί. αὐτοί τε πλοῦτῳ μεγάλῳ δύνα-

quid erat elaboratum, expedientes, vel ad duces suos attendentes; quasi ad pugnam essent egressuri, quam primum signo dato iuberet Moyses. Quin et Moyses noctem insomnem egit, dum Iesum edoceret quo modo aciem instrueret. Die vero illucescente Iesum rursus etiam admonuit, vt in proelio spei de se conceptae respondere studeat, et ex hac expeditione existimationem sibi apud milites ob res gestas comparare. Smiliter Hebraeorem optimum quemque seorsim hortatus est, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. Et ille quidem, cum ita animasset et praeparasset exercitum, discessit ad montem, Deo simul et Iesu exercitu commisso.

4. Congrediebantur itaque aduersi exercitus, et ad manus res veniebat, magna vtrinque cum alacritate et plurima ad inuicem cohortatione. Et quidem quamdiu Moyses manus extensas sustulit, Amalecitas afflixerunt Hebraei. Moyses igitur, cum fatigatus manus protensas amplius eleuare non potuisset, (quoties enim eos demitteret, toties Hebraeos hostibus succumbere contigit) Aaronem fratrem, et sororis Mariammes maritum, Vronem nomine, suas, vtrinque adstantes, manus iubet sustinere; neque eum adiuuantes permittere vt labore fatiscerent. Quo facto Amalecitas magna strage fuderunt Hebraei, eosque internecione deleuerant, nisi noctis interuentu ab occisione manus abstinuissent. Victoriam autem pulcherrimam et maxime opportunam maiores nostri reportarunt: nam et bellum vltro inferentes profligarunt, et circumhabitantibus terrorem incusserunt: acquirentes sibimet, strenuos excipiendo labores, rerum magnarum et splendidarum abundantiam. Hostium etenim castris potiti, tam in vsum priuatum quam in publicum, ingentes accumularunt opes, qui paulo ante etiam necessariis ad victum egebant. Nec in praesens tantum eis profuit haec pugna prospere pugnata, sed etiam in posterum cessit iis in emolumentum: inde enim non corpora solum hostium in seruitutem adduxerunt, sed et animos subegerunt; atque omnibus circumquaque gentibus, post cladem istam Amalecitis illatam, formidolosi exstiterunt.

μιν προσέλαβον· πολὺς μὲν γὰρ ἀργυρός τε καὶ χρυσὸς ἐγκατελείφθη ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ σκεύη χαλκᾶ οἷς ἐχρῶντο περὶ τὴν δίαιταν, πολὺ δὲ ἐπίσημον πλῆθος ἑκατέρων, ὅσα τε ὑφαντὰ καὶ κόσμοι παρὰ τὰς ὁπλήσεις, ἥτε ἄλλη θεραπεία καὶ κατασκευὴ ἐκείνων, λεία τε παντοῖα κτηνῶν, καὶ ὅσα φιλεῖ στρατοπέδοις ἑξοδευκόσιν ἕπεσθαι. φρονήματός τε ὑπεπλήσθησαν ἐπ' ἀνδρείᾳ Ἑβραῖοι, καὶ πολλὴ μεταποίησις ἀρετῆς ἦν αὐτοῖς· πρός τε τὸ πονεῖν ἦσαν ἀεί, τοῦτῳ πάντα λῃστὰ νομίζοντες εἶναι. καὶ ταύτης μὲν τῆς μάχης τέτο τὸ πέρας.

ε'. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Μωϋσῆς νεκρούς τε ἐσκύλευε τῶν πολεμίων, καὶ τὰς παντευχίας τῶν Θευγόντων συνέλεγεν, ἀριστεῦσί τε τιμὰς ἐδίδε· καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰησοῦν ἐνεγκωμίαζε, μαρτυρόμενον ἐφ' οἷς ἔπραξεν ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ. ἀπέθανεν δὲ Ἑβραίων μὲν ὀλίγοι· τῶν δὲ πολεμίων ὅσους οὐδ' ἀριθμῷ γνῶναι δυνατὸν ἦν. θύσας δὲ χαριστήρια βωμὸν ἱδρύεται, ΝΙΚΑΙΟΝ ὀνομάσας τὸν Θεόν· προεφήτευέ τε πανωλεθρίᾳ τοὺς Ἀμαληκίτας ἀπολεῖσθαι, καὶ μηδένα αὐτῶν ὑπολειφθησόμενον εἰς αὖθις, διὰ τὸ Ἑβραίοις ἐπιστρατεύσασθαι, καὶ ταῦτα ἐν ἐρήμῳ τε γῇ καὶ ταλαιπωρουμένοις. τόν τε στρατὸν εὐωχίαις ἀνελάμβανεν. καὶ ταύτην μὲν τὴν μάχην πρώτην μαχεσάμενοι πρὸς τοὺς κατατολμήσαντας αὐτῶν, μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου γενομένην ἔξοδον, ὕστως ἐπολέμησαν. ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν ἐπινικίων ἑορτὴν ὁ Μωϋσῆς ἤγαγεν, ἀναπαύσας ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας τοὺς Ἑβραίους μετὰ τὴν μάχην προῆγε συντεταγμένους. πολὺ δ' ἦν ἤδη τὸ ὁπλιτικὸν αὐτοῖς. καὶ προϊὼν κατ' ὀλίγον, ἐν τριμήνῳ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου κίνησιν παρῆν ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος· ἐν ᾧ τά τε περὶ τὸν θάμνον αὐτῷ καὶ τὰ λοιπὰ φαντάσματα συντυχεῖν προειρήκαμεν.

Quin et ipsi diuitiarum vim magnam consequuti sunt. multum enim auri argentique in castris relictum erat; vt et vasa aerea quibus ad cibum coquendum vtebantur, magnus quoque numerus rerum signatarum, tam in textilibus quam armorum ornamentis, atque alia ad cultum illorum et apparatum spectantia, praeda quoque varia iumentorum, et quaecunque exercitum in expeditione comitari solent. Vnde et sese ob fortitudinem valde efferebant Hebraei, plurimumque sibi arrogabant virtutis: in laboribus etiam assidui esse coeperunt, persuasum habentes ab iis omnia superari posse. Atque huius quidem pugnae hic finis erat.

5. Sequenti vero die Moyses hostium cadauera spoliauit, et arma, quae fugientes abiecerant, collegit, et strenue merentibus praemia distribuit: Iesumque ducem, pro concione laudauit, toto exercitu iis quae gesserat attestante. At nemo quidem ex Hebraeis proelio cecidit: ex hostibus vero totidem, quot vix numerando consequi potuerunt. Cum vero gratiarum actionis sacrificium offerret, aram posuit, Deum VICTOREM appellans: praedixitque internecione delendos esse Amaleciras, foreque vt nemo ex iis in posterum superesset, quod Hebraeos vltro armis aggressi fuerint, idque in solitudine et summa inopia constitutos. Et tunc exercitum epulis adhibuit. Atque haec quidem prima pugna, quam post exitum ex Ægypto contra hostes bello eos lacessentes commiserunt, ita pugnata est. Cum vero conuiuium ob partam victoriam Moyses egisset, et Hebraeos per aliquot dies post proelium refecisset et recreasset, instructis agminibus eos eduxit. iam enim multi erant leuis armaturae milites. Et tardiuscule progrediens, tertio mense, postquam ex Ægypto mouerat, ad montem Sinaeum peruenit: in quo miraculum de rubo, aliasque visiones ei contigisse prius memorauimus.

ΚΕΦ. γ'.

Οτι τὸν πενθερὸν αὐτῷ Ιοθόρην Μωϋσῆς, παραγενόμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σινᾶιον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

ΚΑΙ Ραγουήλος ὁ πενθερὸς τὴν αὐτῷ συνθανόμενος εὐπραξίαν, ἀσμένως ἀπήντα. Μωϋσῆς δὲ, καὶ Σαπφώραν τὴν γυναῖκα αὐτῷ δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας, ἤδετα ἐπὶ τῇ τοῦ πενθεροῦ ἀφίξει. καὶ θύσας εὐώχει τὸ πλῆθος τῇ θάμνῳ πλησίον, ὃς διαπεφεύγει τὸ πυρὸς τὴν φλόγωσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος κατὰ συγγενείας ὡς ἕκαστοι τῆς εὐωχίας μετελάμβανον. Λαρὼν δὲ σὺν τοῖς παροῦσι Ραγουήλον προσλαβόμενος, ὕμνους τε ἦδον εἰς τὸν Θεὸν, ὡς τῆς σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς ἐλευθερίας αἴτιον καὶ πορισὴν γεγενημένον· καὶ τὸν στρατηγὸν εὐφήμουν, ὡς κατὰ ἀρετὴν ἐκείνῳ πάντων αὐτοῖς κατὰ νοῦν ἀπηντηκότων. καὶ Ραγουήλος πολλὰ μὲν ἐγκώμια τοῦ πλήθους ἐπὶ τῇ πρὸς τὸν Μωϋσῆν εὐχαριστίᾳ διεξῄει· ἐθαύμαζε δὲ τὸ Μωϋσῆν τῆς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν φίλων ἀνδραγαθίας.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ὑπέθετο διατάξαι τὸν λαὸν αὐτῷ κατὰ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, ἄτακτον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν τοῦ πενθεροῦ παραίνεσιν.

ΤΗι δὲ ὑστεραία θεασάμενος ὁ Ραγουήλος τὸν Μωϋσῆν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα· διέλυε γὰρ τὰς δίκας τοῖς δεομένοις, πάντων ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων, καὶ μόνως ἂν τῷ δικαίῳ τυχεῖν ἡγουμένων, εἰ διαιτητὴς αὐτοῖς ἔτος γένοιτο, καὶ παρὰ τοῖς ἡττωμένοις κἄφον ἐδόκει τὸ λείπεσθαι, κατὰ δικαιοσύνην ὃ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ πάσχειν νομίζουσιν· τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγε, μὴ βουλόμενος ἐμποδίζειν τοῖς ἀρετῇ χρῆσθαι τοῦ στρατηγοῦ θέλουσιν. παυσάμενον δὲ τοῦ θορύβου παραλαβὼν, καὶ συμμονωθεὶς ἀνεδίδασκεν ἃ χρὴ

CAP. III.

Quod Iethronem ſocerum ſuum Moyſes, ad ſe venientem in montem Sinaeum, laetus exceperit.

RAguelus autem ſocer, res ab eo feliciter geſtas fama accipiens, gratulabundus ei obuiam venit. Et Moyſes, cum eo excipiens Sapphoram vxorem ſuam et filios, de ſoceri aduentu valde gaudebat. Cumque rem diuinam et ſacrificium confeciſſet, populo conuiuium apparat non procul a rubo, qui conflagrationem ex igne euaſerat. atque multitudo quidem, per tribus ſuas diſpoſita, ſigillatim epulis accumbebat. Aaron vero et Raguelus cum ſuis hymnos in Deum cecinerunt, vt qui ſalutis et libertatis auctor eis exſtiterit et largitor; ſimulque de duce omnia omnes bona dixerunt, quod eius virtute cuncta eis ex animi ſententia ceciderint. Inſuper et Raguelus, in ſua ad Moyſen gratiarum actione, multa populo praeconia tribuit: Moyſen vero mirum in modum extulit, quod pro amicorum ſalute tantum fortitudinis in laboribus et periculis oſtenderit.

CAP. IV.

Quomodo perſuaſit ei vt populum antea incompoſitum diuideret, praefectoſque deſignaret, qui millenis et centenis praeeſſent: et vt ex ſoceri conſilio ſingula haec conſtituit Moyſes.

CRaſtina vero die Raguelus, animaduertens, vt Moyſes negotiorum multitudine fuerit oppreſſus (nam omnium, quoties poſtularent, controuerſias dirimebat, cunctis eum adeuntibus, vtpote qui aequo iure ſe non diſceptaturos crederent, niſi Moyſes eſſet deciſionis arbiter; et, ſi cauſa caderent, turpe vinci non exiſtimarent, quod iure optimo non ex iniqua ſententia ſe iſtud pati perſuaſum habuerint) tunc quidem tacendum putauit, neminem volens impedire quo minus praeclaro ducis iudicio arbitrioque frue-

ποιεῖν· καὶ συνεβάλετο τῆς μὲν ἐπὶ τοῖς ἥττοσι ταλαιπωρίας ἑτέρους ἐκσῆναι, περὶ δὲ τῶν μειζόνων καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ πλήθους ἔχειν τὴν πρόνοιαν αὐτόν. δικάσαι μὲν γὰρ ἀγαθὸς, κἂν ἄλλως Ἑβραίων εὑρεθῆναι· φροντίσαι δὲ τοσούτων μυριάδων σωτηρίας, ἂν ἄλλον τινὰ δύνασθαι μὴ Μωϋσῆν γενόμενον. αἰσθανόμενος οὖν τῆς ἀρετῆς, φησὶ, σαυτοῦ, καὶ οἷος γέγονας ἐπὶ τῷ τὸν λαὸν ὑπηργῶν τῷ Θεῷ σώζειν, τὴν μὲν τῶν ἐγκλημάτων δίαιταν ἐπίτρεψον αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ ἐπ' ἄλλων· σὺ δὲ πρὸς μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ κατέχων σεαυτὸν διατέλει, ζητῶν οἷς ἂν τὸ πλῆθος ἀπαλλάξειας τῆς νῦν ἀπορίας. ὑποθήκαις δὲ τοῖς ἐμοῖς περὶ τῶν ἀνθρωπείων χρησάμενος, τὸν στρατὸν ἐξετάσεις ἀκριβῶς, καὶ κατὰ μυρίους τούτων κεκριμένους ἄρχοντας ἀποδείξεις· εἶτα κατὰ χιλίους. διαιρήσεις δὲ μετ' αὐτοὺς εἰς πεντακοσίους, καὶ πάλιν εἰς ἑκατὸν, εἶτ' εἰς πεντήκοντα· ἄρχοντάς τε ἐπὶ τούτοις τάξεις, οἳ κατὰ τριάκοντα μεριθέντας διακοσμήσουσι, καὶ κατὰ εἴκοσι καὶ δέκα συναριθμουμένους. ἔσω δέ τις ἐπὶ τούτοις εἶς, τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ τῶν ἀρχομένων ἀριθμοῦ λαμβάνων. οἱ δὲ δοκιμαθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους παντὸς εἶναι ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, περί τε τῶν διαφόρων αὐτοῖς κρινοῦσι. κἂν ἤ τι μεῖζον ἐπὶ τοὺς ἐν ἀξιώματι τὴν περὶ τούτων διάγνωσιν ἐπανοίσουσιν· ἂν δὲ κἀκείνους διαφύγῃ τὸ περὶ τῶν πράγματος δύσκολον, ἐπὶ σὲ τοῦτο ἀναπέμψουσιν. ἔσῃ γὰρ ἅπως ἀμφότερα, καὶ τῶν δικαίων Ἑβραῖοι τεύξονται, καὶ σὺ τῷ Θεῷ προσεδρεύων εὐμενέστερον ἂν αὐτὸν ποιήσειας τῷ στρατῷ.

β'. Ταῦτα Ραγουήλου παραινέσαντος, ὁ Μωϋσῆς ἀσμένως προσήκατο τὴν συμβουλίαν, καὶ ποιεῖ κατὰ τὴν ὑποθήκην τὴν ἐκείνου· τῷ τρόπῳ τὴν ἐπίνοιαν οὐκ ἀποκρυψάμενος, οὐδὲ σφετερισάμενος αὐτὴν, ἀλλὰ ποιήσας φανερὸν τὸν ἐξευρηκότα τῷ πλήθει. καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις δὲ Ραγουήλου ἔγραψεν, ὡς εὑρηκότα τὴν διάταξιν τὴν προειρημένην· καλῶς ἔχειν ἡγούμενος τἀληθῆ μαρτυρεῖν τοῖς ἀξίοις, εἰ καὶ δόξαν ἔμελλε φέρειν ἐπιγραφομένῳ τὰ ὑπ' ἄλλων εὑρη-

retur. Turba autem ſummota Moyſen ſibi aſſumpſit, et cum ſoli eſſent, quid facto opus eſſe ſibi videbatur, eum edocuit: conſuluitque vt minoris quidem difficultatis res aliis mandaret, ipſe vero grauioribus tantummodo negotiis intereſſet, et vniuerſorum ſaluti prouideret. Nam et Hebraeorum quamplurimos repertum iri, ad ius dicendum ſatis idoneos; tot vero myriadum incolumitati proſpicere neminem poſſe, praeter Moyſen ipſum aut ſui ſimilem. Itaque cum probe noueris (inquit) qua parte caeteris omnibus praeſtes, quantumque Deo miniſtrando conferas ad res populi tuendas augendaſque; permitte ipſis vt lites diiudicandas etiam ad alios deferant: tu vero ſoli numinis cultui deditus eſto, haud parum de populo ſolicitus in meliorem ſtatum et dignitatem vindicando. Meo igitur conſilio circa res humanas vſus exercitum accurate recenſe, et per dena millia diſtributis duces ex iis delectos praefice: dein millenis pariter. Dividito autem poſt eos in quingentos, ac rurſus in centenos, tum in quinquagenos: et principes ſuper eos conſtitue, qui per tricenos diuiſos diſponant, et per vicenos, ac denos connumeratos. Praeſit autem his vnus aliquis, qui a numero eorum quibus praeeſt appellationem accipiat. Illi vero, a populo vniuerſo comprobati habitique pro viris virtute et iuſtitia praeſtantibus, de controuerſiis eorum ſententiam ferent. Ac ſi qua res paulo maior exiſtat, ad potiores dignitate eius cognitionem deferent: ſin et illis videatur ad iudicandum nimium difficilis, ad te eam remittent. Sic enim fiet vtrumque, vt et ius ſuum conſequantur Hebraei, et tua in Deum aſſiduitate ipſum exercitui magis propitium reddas.

2. Ad haec autem hortante Raguelo, conſilium eius libenter admiſit Moyſes, moxque omnia diſpoſuit prout ille ſuggeſſerat: rei huiuſce inuentionem non diſſimulans, neque eam ſibi arrogans: ſed populo palam faciens, quis eam primus excogitauerit. Quin et in libris ſuis Raguelum memoriae prodidit, vt qui ordinationem praedictam inuenerit: facto optimum ratus verum bene meritis teſtimonium tribuere, quamuis et aliorum inuenta ei in glo-

μένα· ὥστε τὴν Μωϋσέως ἀρετὴν καὶ τότε καταμαθεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης εὐκαίρως ἐν ἄλλοις τῆς γραφῆς δηλώσομεν.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

Μωϋσῆς δὲ συγκαλέσας τὴν πληθὺν, αὐτὸς μὲν εἰς τὸ ὄρος ἀπέρχεσθαι τὸ Σινᾶιον ἔλεγεν· ὡς συνεσόμενος τῷ Θεῷ, καί τινα λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. ἐκείνους δ' ἐκέλευσε πλησίον μετασκηνῶσαι τῷ ὄρει, τὴν γειτνίασιν τοῦ Θεοῦ προτιμήσαντας. ταῦτ' εἰπὼν ἀνῄει πρὸς τὸ Σινᾶιον, ὑψηλότατον τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὀρῶν τυγχάνον, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τῶν κρημνῶν τὸ ἀπότομον ἀνθρώπους οὐ μόνον οὐκ ὂν ἀναβατὸν, ἀλλ' οὐδὲ ὁραθῆναι δίχα πόνου τῆς ὄψεως δυνάμενον· ἄλλως τε, καὶ διὰ τὸ λόγον εἶναι περὶ τούτου τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ διατρίβειν, φοβερὸν ἦν καὶ ἀπρόσιτον. Ἑβραῖοι δὲ κατὰ τὰς Μωϋσέως ἐντολὰς μετεσκήνουν, καὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους κατελαμβάνοντο· ἠρεμοῦντες ταῖς διανοίαις, ὡς μετὰ τῆς ἐπαγγελείας τῶν ἀγαθῶν, ἣν πρὸς ἔτεινεν αὐτοῖς, ἐπανήξοντος Μωϋσέως παρὰ τοῦ Θεοῦ. ἑορτάζοντες δὲ τὸν στρατηγὸν περιέμενον· ἁγνεύοντες τήν τε ἄλλην ἁγνείαν, καὶ ἀπὸ συνουσίας τῆς γυναικῶν ἡμέρας τρεῖς, καθὼς ἐκεῖνος αὐτοῖς προεῖπε· καὶ παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν εὐμενῆ συμβαλόντα Μωϋσῇ δοῦναι δωρεὰν, ὑφ' ἧς εὖ βιώσονται. τὰς τ' οὖν διαίτας ἐχρῶντο πολυτελεστέραις, καὶ τῷ κόσμῳ γυναιξὶν ὁμοῦ τε καὶ τέκνοις ἐκπρεπῶς ἤσκηντο.

β'. Ἐπὶ δύο μὲν οὖν ἡμέρας εὐωχούμενοι διῆγον. τῇ τρίτῃ δὲ, πρὶν ἢ τὸν ἥλιον ἀναφανῆναι, νεφέλη τις ὑπερίζανε τοῦ παντὸς στρατοπέδου τῶν Ἑβραίων, οὐ πρότερον τοῦτο ἰδόντων γενόμενον, καὶ τὸ χωρίον ὃ τὰς σκηνὰς ἦσαν πεποιημένοι περιέγραφε. καὶ τοῦ λοιποῦ παντὸς ἐν αἰθρίᾳ τυγχάνοντος,

riam cedant cui adſcribuntur. Adeo vt ex hoc liceat intelligere, quam ſpectatae integritatis fuerit Moyſes. Sed hac quidem de re in aliis inſtitutae ſcriptionis locis opportune ſententiam noſtram declarabimus.

CAP. V.

Quomodo Moyſes in montem Sinaeum conſcendit, et acceptas a Deo leges Hebraeis dedit.

CVm autem populum conuocaſſet Moyſes, ipſe quidem ad montem Sinaeum ſe abire dicebat: vt qui cum Deo verſaturus, et oraculum aliquod ab ipſo acceptum eis reportaturus eſſet. Illos vero prope montem Sinaeum caſtra locare iubet, praecipue Deo viciniores futuros. Haec cum dixiſſet, in montem Sinaeum aſcendit, omnium regionis iſtius celſiſſimum; et ob nimiam altitudinem et abrupta praecipitia non ſolum hominibus inuium, ſed et vix ſine fatigatione oculorum aſpiciendum: cum et alias, propter peruulgatum de eo ſermonem: Deum illic habitare, tremendus eſſet et inacceſſus. Hebraei autem iuxta mandatum Moyſis caſtris motis radices montis occupant: animis erectiores et alacres, quaſi cum bonis promiſſis, quorum ſpem illis dederat, a Deo reuerſurus eſſet Moyſes. Conuiuia autem agentes ducem exſpectabant, caſtitatem ſeruantes cum in caeteris, tum per triduum abſtinendo a mulierum congreſſu, ſicut eis ipſe praeceperat; precibus etiam Deum ſolicitantes, vt, placide benigneque Moyſen excipiens, munera ei donaret, quae vitam facerent beatiorem. Victu itaque ſumptuoſiore vtebantur, et ſimul cum coniugibus ac liberis cultum habitumque decorum et ſplendidiorem induunt.

2. Et per duos quidem dies lautiorem in modum epulabantur. Tertia vero die, priuſquam ſol oriretur, nubes circumfuſa totis Hebraeorum caſtris incumbit, qualem antehac nunquam conſpexerant, et ſpatium omne, vbi poſuerant tabernacula, complexa eſt. Ac cum reliquum coeli in ſereno eſſet, ſubito coorta tempeſtate, cum venti

ἄνεμοί τε σφοδροὶ λάβρον κινοῦντες ὑετὸν κατήγιζον, ἀστραπαί τε ἦσαν φοβεραὶ τοῖς ὁρῶσιν· καὶ κεραυνοὶ κατενεχθέντες ἐδήλων τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, οἷς Μωϋσῆς ἤθελεν εὐμενοῦς παρατυχόντος. καὶ περὶ μὲν τούτων ὡς βούλεται Φρονείτω ἕκαστος τῶν ἐντευξομένων· ἐμοὶ δὲ ἀνάγκη ταῦτα ἱστορεῖν, καθάπερ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. τοὺς γε μὴν Ἑβραίους τά τε ὁρώμενα, καὶ ὁ ταῖς ἀκοαῖς προσβάλλων ψόφος δεινῶς ἐτάραττεν· ἀήθεις τε γὰρ ἦσαν αὐτῶν· καὶ ὁ περὶ τοῦ ὄρους διαπεφοιτηκὼς λόγος, ὡς εἰς αὐτὸ τοῦτο φοιτῶντος τοῦ Θεοῦ, σφόδρα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐξέπληττε. κατεῖχον δὲ αὐτοὺς πρὸς ταῖς σκηναῖς ἀχθόμενοι· καὶ τόν τε Μωϋσῆν ἀπολωλέναι νομίζοντες ὑπ' ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ αὐτῶν ὅμοια προσδοκῶντες.

γ'. Οὕτω δ' αὐτῶν διακειμένων ἐπιφαίνεται Μωϋσῆς, γαῦρός τε καὶ μέγα φρονῶν. ὀφθείς τε οὖν αὐτὸς ἀπαλλάσσει τοῦ δέους αὐτούς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων κρείττονας ὑπετίθετο τὰς ἐλπίδας· αἴθριός τε καὶ καθαρὸς ὁ ἀὴρ τῶν πρὸ ὀλίγου παθῶν ἦν, Μωϋσέως παραγεγονότος. ἐπὶ τούτοις οὖν συγκαλεῖ τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, ἀκουσόμενον ὧν ὁ Θεὸς εἴποι πρὸς αὐτόν. καὶ συναθροισθέντων, "ὡς ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος ὄφεν ἔμελλον ἅπαντες ἀκούσεσθαι, "ὁ μὲν "Θεὸς, εἶπεν, ὦ Ἑβραῖοι, καθάπερ καὶ πρότερον εὐμενὴς "προσδέξατό με· καὶ, βίον τε ὑμῖν εὐδαίμονα καὶ πολι- "τείας κόσμον ὑπαγορεύσας, πάρεσι καὶ αὐτὸς εἰς τὸ σρα- "τόπεδον. πρὸς γοῦν αὐτὸ καὶ τῶν ἔργων, ἃ δι' ἐκεῖνον ἡ- "μῖν ἤδη πέπρακται, μὴ καταφρονήσητε τῶν λεγομένων εἰς "ἐμὲ τὸν λέγοντα ἀφορῶντες· μὴ δ' ὅτι γλῶττα ταῦτα ἀν- "θρωπίνη πρὸς ὑμᾶς λέγει. τὴν γ' ἀρετὴν αὐτῶν κατανοή- "σαντες, ἐπιγνώσεσθε καὶ τὸ μέγεθος τῆ νενοηκότος, καὶ "ἐπὶ συμφέροντι τῷ ἡμετέρῳ πρὸς ἐμὲ μὴ φθονήσαντος εἰ- "πεῖν. ὁ γὰρ Μωϋσῆς ὁ Ἀμραμὶ καὶ Ἰωχαβέλης υἱὸς, "ἀλλ' ὁ τὸν Νεῖλον ἡμα- [illegible] ον ἀναγκάσας ὑπὲρ ὑμῶν ῥυπ- "ναι, καὶ ποικίλοις [illegible] λακοῖς τὸ τῶν Αἰγυπτίων φρό- "νημα· ὁ δια θαλάσ[illegible]σὸν ἡμῖν παρασχεῖν· ὁ καὶ τροφὴν

vehementes largum concitantes imbrem ruebant, tum fulgura micabant aſpectu terribilia. tonitrua etiam cum fulminibus ex alto demiſſis plane indicabant praeſentiam Dei, qui propitius aderat ad ea quae volebat Moyſes. Atque haec quidem velim lectores accipiant, prout cuique libuerit: mihi vero neceſſe eſt ea literis mandare, ſicut in ſacris libris conſcripta habentur. Hebraei itaque, hiſce viſis et audito horribili clangore, valde tremefacti erant, (iis enim antea non aſſueſcebant) et rumor vulgatus de monte, quod crebro eum Deus inuiſeret, mentes eorum inſolito pauore defixit. quamobrem continebant ſe intra tabernacula moeſti et ſoliciti: et Moyſen ira Dei periiſſe rati, et ſemet ſimiliter perituros eſſe exſpectantes.

3. Dum ita eſſent animis conſternati improuiſo apparuit Moyſes, geſtiens laetitia et mirum in modum elatus. Itaque vt ſe in conſpectum dedit, illos metu eximit, et ad ſpem meliorum in poſterum erexit; protinuſque redit ſerenitas, et Moyſen aduentantem fugiunt quae coelum paulo ante perturbarunt. Poſt haec igitur in concionem populum conuocat, auditurum quae mandata a Deo referat. Quem vbi conueniſſe animaduertit, ſtans in excelſiore loco, vnde ad omnes dimanaret vox, "Deus qui-"dem, inquit, eadem qua antehac beneuolentia me ex-"cepit, o viri Hebraei: atque vt vitae feliciter agendae "pariter ac reipublicae bene conſtituendae viam ac ratio-"nem vobis ſuggerat, caſtris veſtris iam praeſens adeſt. "Quare per ipſum perque ipſius magnifica opera vos ob-„ſecro, ne contemnatis ea quae dicturus ſum, ad me "concionantem reſpicientes; nec quod lingua hominis "haec ad vos loquatur, ea vilipendatis. Sed manda-"torum praeſtantiam cum expenderitis, cognoſcetis et-"iam maieſtatem illius qui ea excogitauit, et noſtrum "in commodum memet alloqui non dedignatus eſt. Non "enim Moyſes Amarami et Iochebelae filius, ſed is "qui Nilum pro veſtra ſalute ſanguineum fluere vi ſua "fecit, et Ægyptiorum contumaciam variis calamitatibus

"ἐξ ὑρανῦ μηχανησάμενος ἐλθεῖν ἀπόρρητα μένοις· ὁ ποτὸν ἐκ "πέτρας ἀναβλύσας σπανίζουσιν· δι' ὃν Ἀδαμος τῶν ἀπὸ "γῆς καρπῶν καὶ θαλάσσης μεταλαμβάνει· δι' ὃν Νώεος "ἐκ τῆς ἐπομβρίας διέφυγε· δι' ὃν Ἀβραμος ὁ ἡμέτερος "πρόγονος ἐξ ἀλήτου τὴν Χαναναίαν κατέσχε γῆν· δι' ὃν "Ἰσακος γηραιοῖς ἐτέχθη γονεῦσι· δι' ὃν Ἰακωβος δώδεκα "παίδων ἀρεταῖς ἐκοσμήθη· δι' ὃν Ἰώσηπος ἐδεσπότευσε "τῆς Αἰγυπτίων δυνάμεως· ἅτος ὑμῖν τάτας χαρίζεται τὰς "λόγους δι' ἑρμηνέως ἐμῦ. σεβάσμιοι δ' ὑμῖν γενέσθωσαν, "καὶ τέκνων περιμαχητότεροι καὶ γυναικῶν. εὐδαίμονα γὰρ "διάξετε βίον τάτοις ἑπόμενοι, καὶ γῆς ἀπολαύοντες καρ- "πίμου, καὶ θαλάσσης ἀχειμάτου, καὶ τέκνων γονῆς κατὰ "φύσιν τικτομένων, καὶ πολεμίοις ἔσεσθε φοβεροί· τῷ Θεῷ "γὰρ εἰς ὄψιν ἐλθὼν, ἀκροατὴς ἀφθάρτου φωνῆς ἐγενόμην· "ἅτος ἐκείνῳ τῦ γένους ὑμῶν καὶ τῆς τάτου μέλει διαμονῆς.

δ'. Ταῦτ' εἰπὼν προάγει τὸν λαὸν γυναιξὶν ὁμῦ καὶ τέκνοις, ὡς ἀκούσαιεν τῦ Θεῦ διαλεγομένου πρὸς αὐτὸς περὶ τῶν πρακτέων· ἵνα μὴ βλαβείη τῶν λεγομένων ἡ ἀρετὴ ὑπὸ ἀνθρωπίνης γλώττης, ἀσθενῶς εἰς γνῶσιν αὐτοῖς παραδιδομένη. πάντες τε ἦκουον φωνῆς ὑψόθεν παραγενομένης εἰς ἅπαντας, ὡς διαφυγεῖν μηδένα καὶ λόγων ἃς Μωϋσῆς ἐν ταῖς δύο πλαξὶν ἐγγεγραμμένας κατέλιπεν. ἃς ἐ θεμιτόν ἐστιν ἡμῶν λέγειν φανερῶς πρὸς λέξιν, τὰς δὲ δυνάμεις αὐτῶν δηλώσομεν.

ε'. Διδάσκει μὲν οὖν ἡμᾶς ὁ πρῶτος λόγος, ὅτι Θεός ἐστιν εἷς, καὶ τᾶτον δεῖ σέβεσθαι μόνον· ὁ δὲ δεύτερος κελεύει, μηδενὸς εἰκόνα ζώου ποιήσαντας προσκυνεῖν· ὁ τρίτος δὲ, ἐπὶ μηδενὶ φαύλῳ τὸν Θεὸν ὀμνῦναι· ὁ δὲ τέταρτος, παρατηρεῖν τὰς ἑβδομάδας, ἀναπαυομένους ἀπὸ παντὸς ἔργου· ὁ δὲ πέμπτος, γονεῖς τιμᾶν· ὁ δὲ ἕκτος, ἀποχέσθαι φόνου· ὁ δὲ ἕβδομος, μὴ μοιχεύειν· ὁ δὲ ὄγδοος, μὴ κλοπὴν δρᾶν· ὁ δὲ ἔνατος, μὴ ψευδομαρτυρεῖν· ὁ δὲ δέκατος, μηδενὸς ἀλλοτρίᾳ ἐπιθυμίαν λαμβάνειν.

ς'. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος, ἀκροασάμενον αὐτῦ τῦ Θεῦ

"fregit; qui per mare viam vobis muniuit; cui in men-
"tem venit omnium egenis cibo coelitus demisso suc-
"currere; qui potum desiderantibus vberrimos ex petra
"fontes elicuit; a quo Adamus cum posteris suis acce-
"pit quicquid e terra marique prouenit; per quem No-
"eus diluuium effugit; a quo Abramo huc illuc vaganti
"terra Chananaea indulta est; per quem Isacus paren-
"tibus aetate prouectis natus est, per quem Iacobus duo-
"decim filiorum virtutibus est insignitus; per quem Io-
"sephus Ægyptiorum in potestatem dominatus est; ille
"(inquam) vobis, me interprete vsus, ista dat praecepta.
"Sint autem vobis sacrosancta, et coniugibus ac liberis
"chariora habeantur. Summa vobis erit felicitas, dum
"ea custodiatis; nec terra vobis sterilis siet, nec mare
"tempestatibus agitatum, nec foetus vestri praeter natu-
"ram edentur; atque hostibus maximo eritis terrori:
"(Dei enim in conspectum veniens, vocem eius immu-
"tabilem audiui) adeo illi curae est vestra progenies eius-
"que conseruatio.

4. Cum haec dixisset, populum coram adducit cum coniugibus et liberis, vt Deum de rebus agendis loquentem audirent; ne quid ex humana lingua detrimenti capiat dictorum dignitas, vt quae minori cum auctoritate promulgentur. Atque ita vox ex alto reddita ad omnium aures peruenit, vt nemo non clare exciperet singula praecepta, quae Moyses duabus tabulis conscripta reliquit. Nobis quidem nefas est illa totidem verbis euulgare, sententiam tamen eorum declarabimus.

5. Docet itaque nos primum praeceptum, Deum esse vnum, eumque solum colendum: secundum, nullius animalis simulacrum adorandum, tertium, per Deum in re inani non deierandum: quartum, diem vnumquemque septimum sancte obseruandum, feriando ab omni opere: quintum, parentes honorandos: sextum, a caede abstinendum: septimum, non adulterandum: octauum, non furandum: nonum, falsum testimonium non dicendum: decimum, nihil alienum concupiscendum.

6. Et populo quidem ex ipso Deo ea audiente quae lo-

περὶ ὧν Μωϋσῆς διελέχθη, χαίρον ἐπὶ τοῖς προειρημένοις τῇ συλλόγῳ διελύθη. ταῖς δ' ἑξῆς φοιτῶντες ἐπὶ τὴν σκηνὴν, ἠξίουν αὐτὸν καὶ νόμους αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ κομίζειν. ὁ δὲ τάττει τε τίθεται, καὶ περὶ τῶν ὅλων οὓς ἂν πραχθείη τρόπον ἐν τοῖς αὖθις ἀπεσήμαινε χρόνοις· ὧν μνηθήσομαι κατὰ καιρὸν οἰκεῖον. τὰς δὲ πλείονας τῶν νόμων εἰς ἑτέραν ἀνατίθεμαι γραφὴν, ἰδίαν περὶ αὐτῶν ποιησόμενος ἀφήγησιν.

ζ'. Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἐχόντων, ὁ Μωϋσῆς πάλιν εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος ἀνῄει, προειπὼν τοῖς Ἑβραίοις. βλεπόντων δ' αὐτῶν ἐποιεῖτο τὴν ἄνοδον. καὶ χρόνῳ τριβομένῳ, τεσσαράκοντα γὰρ ἡμέρας διήγαγεν ἀπ' αὐτῶν, δέος εἶχε τοὺς Ἑβραίους μή τι Μωϋσῆς πάθοι· καὶ τῶν συντυχόντων δεινῶν οὐκ ἔστιν ὅ ἄτως ἐλύπησεν αὐτοὺς, ὡς τὸ νομίζειν Μωϋσῆν ἀπολωλέναι. ἦν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἔρις· τῶν μὲν ἀπολωλέναι λεγόντων θηρίοις περιπεσόντα, καὶ μάλιστα ὅσοι πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἦσαν διακείμενοι ταύτην τὴν ψῆφον ἔφερον· τῶν δὲ, πρὸς τὸ θεῖον ἀνακεχωρηκέναι· τοὺς δὲ σώφρονας, καὶ μηδ' ἕτερον τῶν λεγομένων εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν, καὶ τὸ θηρίοις περιπεσόντα ἀποθανεῖν ἀνθρώπινον ἡγουμένους, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν μετασῆναι διὰ τὴν προσοῦσαν ἀρετὴν εἰκὸς νομίζοντας, πρᾴως ἔχειν ὁ λογισμὸς ἐποίει· προσάτου δὲ ἠρημῶθαι καὶ κηδεμόνος ὑπολαμβάνοντες, οἷς τυχεῖν οὐκ ἂν ἄλλως δύναιντο, ἀφόδρα λυπούμενοι διετέλουν, καὶ ὅτε ὑπονοεῖν αὐτοὺς εἴατο προσδοκᾶν τι χρηστὸν περὶ τἀνδρὸς, ὅτε μὴ λυπεῖσθαι καὶ κατηφιᾶν ἠδύναντο. τὸ δὲ στρατόπεδον οὐκ ἐθάρρουν μετάγειν, Μωϋσέως αὐτοὺς ἐκεῖ παραμένειν προειρηκότος.

η'. Ηδη δὲ τεσσαράκοντα ἡμερῶν διεληλυθυιῶν καὶ τοσούτων νυκτῶν, παρῆν ἀδένος σιτίου τῶν τοῖς ἀνθρώποις νενομισμένων γεγευμένος. χαρᾶς δ' ἐνέπλησε τὴν στρατιὰν ἐπιφανεὶς, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν ἣν εἶχε περὶ αὐτῶν ἀπεδήλω, τόν τε τρόπον καθ' ὃν εὐδαιμονήσουσι πολιτευόμενοι· λέγων, αὐτῷ κατὰ ταύτας ὑποθέσθαι τὰς ἡμέρας, καὶ

quutus eſt Moyſes, magnumque ex praedictis gaudium accipiente, dimiſſa eſt concio. Proximis vero diebus ad tentorium eius ventitantes, poſtulabant vt etiam leges a Deo ad ipſos afferret. Ille vero et iſtas poſuit; et de vniuerſis quo modo agenda eſſent deinceps praeſcripſit: quorum meminero tempore opportuno. Maiorem autem legum partem in alium librum remitto, ſeorſim de illis commentaturus.

7. Cum eo loco res eſſent, Moyſes iterum in montem Sinaeum aſcendit, poſtquam hoc ipſum praedixerat Hebraeis. Illis autem ſpectantibus aſcenſionem fecit. Cumque diutius moraretur (quadraginta enim dies ab illis abfuerat) timor inceſſit Hebraeos, ne quid illi grauius accidiſſet: et ex omnibus, quae pertulerant, malis, nihil eos magis dolebat, quam quod ſibimet perſuaderent Moyſen periiſſe. In magna homines erant contentione: dum alii quidem dicerent eum ferarum incurſu laniatum eſſe, et maxime qui illum odio habuerunt in ea erant ſententia: alii vero ad Deum conceſſiſſe. Prudentiores autem, et qui ex neutra opinione aliquid ſibi voluptatis caperent, vt in feras incidens diſcerperetur humanum arbitrantes, vtque a Deo ad ſe translatus eſſet ob virtutem ſuam veriſimile credentes, hac cogitatione ſortem ipſius lenius ferebant: ſemet vero tali praeſide et curatore orbatos exiſtimantes, qualem alium vix ſibi datum iri ſperarent, in magno erant luctu; et neque mali ſuſpicio ſinebat eos boni aliquid de viro exſpectare, neque ſpe adempta poterant non lugere ſummoque in moerore verſari. At inde caſtra mouere non auſi ſunt; quod Moyſes abiens eis praeceperit illic manere, reditumque ſuum praeſtolari.

8. Cum vero quadraginta dies totidemque noctes iam praeteriiſſent, tandem aduenit, nullo alimento, quali homines aſſueſcunt, deguſtato. Eo autem conſpecto totus gaudio completur exercitus, moxque eis expoſuit, quantam de eorum ſalute curam adhibuit Deus: dicens, ſibi per illos dies oſtenſum eſſe, quomodo bene beateque viuerent et rempublicam adminiſtrarent; poſtulareque

σκηνὴν ὅτι βέλτιστα γενέσθαι αὐτῷ, εἰς ἣν κάτεισι πρὸς αὐτὸν παραγινόμενος, ὅπως καὶ μεταβαίνοντες ἀλλαχοῦ ταύτην ἐπαγώμεθα, καὶ μηκέτι δεώμεθα τῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ἀνόδου, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιφοιτῶν συσκηνῇ, παρατυγχάνων ταῖς ἡμετέραις εὐχαῖς· γενήσεται δὲ ἡ σκηνὴ μέτροις τε καὶ κατασκευῇ οἷς αὐτὸς ὑπέδειξεν, ὑμῶν ἀόκνως ἐχόντων πρὸς τὸ ἔργον. ταῦτ' εἰπὼν δύο πλάκας αὐτοῖς ἐπιδείκνυσιν, ἐγγεγραμμένους ἐχούσας τοὺς δέκα λόγους, ἐν ἑκατέρᾳ πέντε. καὶ χεὶρ ἦν ἐπὶ τῇ γραφῇ τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ τῆς σκηνῆς, ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

Οἱ δὲ χαίροντες οἷς τε εἶδον καὶ οἷς ἤκουον τοῦ στρατηγοῦ, τῆς κατὰ δύναμιν αὐτῶν σπουδῆς οὐ κατελείποντο. ἀλλ' εἰσέφερον ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν, καὶ χαλκόν· ξύλα τε τῆς καλλίστης ὕλης, καὶ μηδὲν ὑπὸ σήψεως παθεῖν δυνάμενα· αἰγείους τε τρίχας, καὶ δορὰς προβάτων, καὶ τὰς μὲν ὑακίνθῳ βεβαμμένας, τὰς δὲ φοίνικι, αἱ δὲ πορφύρας ἄνθος. ἕτεραι δὲ λευκὴν παρεῖχον τὴν χρόαν· ἔριά τε τοῖς προειρημένοις ἄνθεσι μεμολυσμένα, καὶ λίνου βύσσον· λίθους τε, οὓς ἐνδεδεμένους χρυσίῳ καθειργνύντες ἄνθρωποι κόσμῳ χρῶνται πολυτελεῖ· θυμιαμάτων τε πλῆθος συνέφερον. εἰς γὰρ τοιαύτης ὕλης κατεσκεύαζε τὴν σκηνήν. ἡ δ' ὁδὸν μεταφερομένη καὶ συμπερινοστοῦντος ναοῦ διέφερε. τούτων οὖν κατὰ σπουδὴν συγκομισθέντων, ἑκάστου καὶ παρὰ δύναμιν φιλοτιμησαμένου, ἀρχιτέκτονας τοῖς ἔργοις ἐφίστησι κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· οὓς καὶ τὸ πλῆθος ἂν ἐπελέξατο, τῆς ἐξουσίας ἐπ' αὐτῷ γενομένης. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται, ταῦτα ἦν· Βεσάληλος μὲν Οὐρὶ παῖς, τῆς Ἰούδα φυλῆς, υἱωνὸς δὲ Μαριάμμης τῆς ἀδελφῆς τοῦ στρατηγοῦ· Ἐλίαβος δὲ Ἰσαμάχου, Δάνιδος φυλῆς. τὸ δὲ πλῆθος ἅπτως ὑπὸ προθυμίας τοῖς ἐγχειρισμένοις

Deum vt Tabernaculum ei conficiant, in quod descenderet quoties illis adesset, vt etiam alibi migrantes id nobiscum circumferamus, et non amplius opus sit in montem Sinaeum ascendere, sed et ipse ventitans inter nos habitaret, precibus nostris praesens et propitius. Fiet autem Tabernaculum ea magnitudine et forma quas ipse praemonstrauit, vobis ad illud fabricandum non segnem operam conferentibus. Cum haec dixisset, duas tabulas eis ostendit, inscripta habentes decem praecepta, quinque in vtraque. Et scriptura erat a manu Dei.

CAP. VI.

De Tabernaculo, quod Deo statuit et sacrauit Moyses in solitudine, templum specie referens.

ILLI vero iis rebus laeti, quas viderant et a Moyse acceperant, nihil operae studiique, quantum in se erat, desiderari voluerunt. Sed afferebant argentum simul et aurum, et aes: lignaque optimae materiae, et quae haud facile cedunt putredini: vellera etiam caprina; et pelles ouinas, alias quidem hyacintho, alias vero cocco tinctas, alias purpurae flore colluſtratas, alias vero lacteo candore imbutas: lanasque praedictis coloribus fucatas, et linum byssinum: lapillosque pretiosos, quibus homines, auro vinctis et inclusis, ad ornatum sumptuosiorem vtuntur: atque insuper vim magnam odoramentorum conferebant. ex huiusmodi enim materia Tabernaculum exstruxit. Illud vero nihil a templo portatili et ambulatorio differebat. His itaque certatim collatis, et ab omnibus maiori quam pro facultatibus suis munificentia, architectos operibus praeficit ex mandato Dei; et quos sane populus, si illis liberum fuisset, elegisse voluit. Illorum autem nomina, nam et in sacris libris sunt perscripta, haec erant: Besalelus quidem Vri filius, ex tribu Iudae, nepos autem Mariammae sororis Moysis: Eliabus vero Isamachi filius, tribus Danidis. Populus autem tanta cum alacritate rem incoeptam promouebat, vt Moysi visum esset eos inhibere,

ὑπῆλθεν, ὥστε Μωϋσῆς ἀνεῖρξεν αὐτὸς, ὑποκηρυξάμενος ἀρκεῖν τὰς ὄντας. τοῦτο γὰρ οἱ δημιουργοὶ προειρήκασι. ἐχώρουν δ' ἂν ἐπὶ τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευήν· καὶ Μωϋσῆς αὐτὸς ἕκαστα περὶ τῶν μέτρων, κατὰ τὴν ὑποθήκην τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ μεγέθος, ὅσα τε δεῖ σκεύη χωρεῖν αὐτὴν ἀνεδίδασκε πρὸς τὰς θυσίας ὑπηρετήσοντα. ἐφιλοτιμοῦντο δὲ καὶ γυναῖκες περί τε στολὰς ἱερατικὰς, καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔχρηζε τὸ ἔργον, κόσμου τε καὶ λειτουργίας ἕνεκα τοῦ Θεοῦ.

β'. Πάντων δ' ἐν ἑτοίμῳ γεγενημένων, χρυσίου τε καὶ ἀργυροῦ, καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν· προεἰπὼν ἑορτὴν Μωϋσῆς καὶ θυσίας κατὰ τὴν ἑκάστου δύναμιν, ἵστα τὴν σκηνήν. πρῶτον μὲν αἴθριον διαμετρησάμενος, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα πήχεων, ἑκατὸν δὲ τὸ μῆκος· κάμακας ἔστησε χαλκέας πενταπήχεις τὸ ὕψος, καθ' ἑτέραν πλευρὰν εἴκοσι τῶν ἐπιμηκεστέρων, δέκα δὲ τῶν ἐν πλάτει κειμένων τῆς κατόπιν. κρίκοι δὲ τῶν καμάκων ἑκάστῃ προσῆσαν. κιονόκρανα μὲν ἀργύρεα· βάσεις δὲ χρυσαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς, χαλκαῖ δὲ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. ἐξήπτετο δὲ τῶν κρίκων καλώδια τὴν ἀρχὴν ἥλων χαλκέων πηχυαίων τὸ μέγεθος ἐκδεδεμένα, οἱ, καθ' ἑκάστην κάμακα παρέντες κατὰ τοῦ ἐδάφους, ἀκίνητον ὑπὸ βίας ἀνέμων τὴν σκηνὴν ἔμελλον παρέξειν. σινδὼν δ' ἐκ βύσσου μαλακωτάτη διὰ πασῶν ἐπῆει, ἀπὸ τοῦ κιονοκράνου κατιοῦσα μέχρι τῆς βάσεως πολλὴ κεχυμένη· περιφράττουσα ἅπαν ἐν κύκλῳ τὸ χωρίον ὡς μηδὲν δοκεῖν τείχους διαφέρειν. καὶ ἕτως μὲν εἶχον αἱ τρεῖς πλευραὶ τῆ περιβόλῳ. τῆς δὲ τετάρτης πλευρᾶς, πεντήκοντα γὰρ ὅσα πήχεων ἡ ἑτέρα μέτωπον τῆ παντὸς ἦν, εἴκοσι μὲν πήχεις ἀνεῴγεσαν κατὰ πύλας· ἐν αἷς ἀνὰ δύο κάμακες εἱστήκεσαν κατὰ μίμησιν πυλώνων. ὅλαις δ' αὐταῖς ἄργυρος ἦν ἐπικεχαλκευμένος πάρεξ τῶν βάσεων· χαλκαῖ γὰρ ἦσαν. ἑκατέρωθεν δὲ τῆ πυλῶνος τρεῖς κάμακες ἦσαν ἑστῶσαι, αἱ τοῖς πυλίχοις ἐμβεβήκεισαν ἐρηρεισμέναι· καὶ κατ' αὐτῶν δὲ βύσσινον ὕφος σινδόνος ἦν περιηγμένον. τὸ δὲ κατὰ τὰς πύλας· μῆκος

iubendo per caſtra proclamari non opus eſſe pluribus. id quod iam dixerant et monuerant artifices. Itaque ad Tabernaculi ſtructuram aggrediuntur: Moyſe eos ſingula de menſuris edocente, prout ei ſuggeſſerat Deus, pariter ac de magnitudine, quantumque rerum apparatum excipere oporteret, ſacrificiorum et ſacrorum vſui inſeruientium. Quin et aemula virtus feminarum enituit circa veſtes ſacerdotales, et alia quae deſiderabantur ad ornatum operis et Dei miniſterium.

2. Cum autem omnia iam praeſto eſſent et parata, et aurum et argentum, et aes, et textilia, Moyſes, indicto ſolenni feſto et ſacrificiis pro cuiuſque facultatibus, tabernaculum erigit hoc modo. Atrium primo dimenſus, in latitudinem quinquaginta cubitorum, in longitudinem centum, vallos aereos ſtatuit altitudine quinque cubitorum, ſecundum longiora latera viginti, ſecundum tranſuerſa a tergo decem. Annuli autem vallis ſingulis inerant. Capitella quidem vallorum argentea: baſes vero deauratae, et ſubacutae tanquam ima haſtarum; aereae autem qua in terram defixae. Annulis innectebantur funes, ab altero capite clauis aereis cubitalibus religati, qui per ſingulos vallos in terram adacti erant, ad Tabernaculum contra ventorum vim firmandum muniendumque. Linteum deinde byſſinum molliſſimum vnumquodque trium laterum peruadebat, et e capitellis pendens ad baſin ampliter defluebat; omnem per circuitum locum circummuniens, vt nihil a pariete differre videretur. Atque hoc modo ſe habebant ſepti tria latera. Quarti autem lateris (illud enim reliquum, quinquaginta cubitorum, totius operis erat frons) viginti quidem cubita aperta erant in portas; vtrinque habentes geminatos vallos inſtar veſtibulorum. Hi quoque ex argento facto et expolito toti conficiebantur, praeter baſes: illae enim aeneae erant. Ab vtroque autem veſtibuli latere adſtabant tres valli in ligna portas ſuſtinentia intromiſſi et firmiter depacti: et ab illis quidem circumductum erat linteum e byſſo contextum. Portis autem (viginti quidem cubitos in latitudinem patentibus,

μὲν ὄντος πήχεων εἴκοσι, πέντε δὲ βάθος· ὕφος ἦν πορφύρας καὶ φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποιημένον, πολλῶν αὐτῷ συνανθόντων καὶ ποικίλων, ὁπόσα μὴ ζώων ἐξετυποῦντο μορφάς. ἐντὸς δὲ τῶν πυλῶν περιῤῥαντήριον ἦν χάλκεον, ὁμοίαν αὐτῷ καὶ τὴν κρηπίδα παρεχόμενον· ἐξ ἧ τοῖς ἱερεῦσι τὰς χεῖρας ἀποπλύνειν καὶ τῶν ποδῶν καταχεῖν παρῆν. καὶ ὁ μὲν τῆ αἰθρίᾳ περίβολος τοῦτον τὸν τρόπον ἦν διακεκοσμημένος.

γ'. Τὴν δὲ σκηνὴν ἵζησιν αὐτῆ κατὰ μέσον, τετραμμένην πρὸς ἀνατολάς· ἵνα πρῶτον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτὴν ἀνιὼν ἀφίῃ τὰς ἀκτῖνας. καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτῆς ἐπὶ πήχεις ἐγήγερτο τρ'άκοντα, τὸ δὲ εὖρος ἐπὶ δέκα διεστήκει· καὶ ὁ μὲν ἕτερος τῶν τοίχων νότιος ἦν, ὁ δ' ἕτερος κατὰ βορέαν ἐτέτραπτο, κατόπιν δ' αὐτῆς ἡ δύσις κατελείπετο. ἀνίσασθαι δ' αὐτὴν ἐχρῆν ἐφ' ὅσον προσβαίνοι τὸ εὖρος. κίονες δ' ἦσαν ξύλα πεποιημένοι κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν εἴκοσι· τετράγωνοι μὲν τὸ χῆμα εἰργασμένοι, εἰς δὲ πλάτος διεστῶτες πήχεώς τε καὶ ἡμίσους, τὸ δὲ βάθος δακτύλων τεσσάρων. λεπίδες δ' αὐτοῖς ἦσαν ἐπικεχαλκευμέναι πανταχόθεν χρυσαῖ, διά τε τῶν ἔνδοθεν καὶ τῶν ἐκτὸς μερῶν. δύο δ' αὐτῶν ἑκάστῳ προσῆσαν τρόχιγγες, ἐλαυνόμενοι κατὰ δύο βάσεων· αὗται δ' ἀργυραῖ μὲν ἦσαν· πυλὶς δ' ἑκατέρα τούτων προσῆν δεχομένη τὸν τρόχιγγα. τῆ δὲ κατὰ δύσιν τοίχῳ κίονες μὲν ἓξ ἦσαν· συνῆσαν δ' ἀλλήλοις ἀκριβῶς ἅπαντες, ὥστε μεμυκότων τῶν ἀερμῶν ὡς ἕνα δοκεῖν εἶναι τοῖχον αὐτῶν τὴν συνέλευσιν, χρύσεον τά τε ἔνδοθεν καὶ τὰ ἐκτός. ἀνελόγει γὰρ ὁ τῶν κιόνων ἀριθμὸς· εἴκοσι γὰρ ἦσαν· καὶ παρεῖχε βάθος τρίτον σπιθαμῆς ἕκαστος αὐτῶν, ὥστε συμπληροῦσθαι τὰς τριάκοντα πήχεις ὑπ' αὐτῶν. κατὰ δὲ τὸν ὄπισθεν τοῖχον· ἐννέα γὰρ πήχεις οἱ ἓξ κίονες παρέχονται συνεισελθόντες· δύ' ἑτέρους ποιοῦνται κίονας ἐκ πήχεως τετμημένους, οὓς ἐγγωνίους ἔθεσαν ἐπ' ἴσης τοῖς μείζοσιν ἠσκημένους. ἕκαστος δὲ τῶν κιόνων κρίκους εἶχε χρυσέους κατὰ τὸ ἔξω μέτωπον προσφυεῖς, ὥσπερ ῥίζαις τισὶν ἐμ-

in altitudinem vero quinque) oppanſum erat velum ex purpura et cocco, hyacintho et byſſo contextum, multis variiſque picturis, abſque tamen animantium formis, decoratum. Intra portas autem aſperſorium erat aeneum, cum crepidine ex eadem materia: in qua ſacerdotes manus abluerent et pedes perfunderent. Atque ſeptum quidem atrii in hunc modum erat ornatum.

3. Tabernaculum autem poſuit in eius medio, verſum ad orientem; vt mox ſol, cum oriretur, radios in illud emitteret. Et eius quidem longitudo erat cubitorum triginta, latitudo vero decem: ac alter quidem parietum erat auſtralis, alter vero ad aquilonem obuerſus, et a tergo erat occaſus. tantum etiam attollebatur, quantum in latitudinem patebat. Erant autem tabulae ligneae ex vtroque latere viginti: in quadrangularem quidem formam dolatae, latitudine vero vnius et dimidii cubiti, et craſſitudine quatuor digitorum. Laminae autem aureae illis vndique fabricatae erant, tam ad interiora quam exteriora. Singulis vero tabulis inerant cardines bini per duas baſes immiſſi, (illae vero ex argento quidem factae) et vtrique baſi foramen ad cardines ſuſcipiendos. Plagam vero occidentalem tabulae quidem ſex muniebant: adeo autem omnes firmiter inter ſe aptae erant et connexae, vt non perceptis commiſſuris in vnum parietem coaleſcere viderentur, ab interiori et exteriori parte auro obductum. Vtroque ex latere ſibi reſpondebant tabulae, erant enim numero viginti. et vnaquaeque latitudinis quidem erat vnius cubiti et dimidii, craſſitiei vero quatuor digitorum, atque ita triginta cubitos adimplebant. In poſtico autem pariete (nouem enim cubitos tantum efficiebant ſex eius tabulae coniunctae) duas alias tabulas faciunt ex vno cubito diuiſas, quas angulares poſuerunt ad inſtar maiorum tabularum adornatas. Singulae autem tabulae annulos habebant aureos fronti extrinſecus adaptatos, veluti radicibus quibuſdam ordine de-

πεπλεγμένης κατὰ στίχον πρὸς ἀλλήλας τετραμμένης τὴν περιφάνειαν· καὶ δι' αὐτῶν ἐπίχρυσοι σκυταλίδες ἐλαυνόμεναι, πέντε πήχεων ἑκάστη τὸ μέγεθος, σύνδεσμοι ἦσαν τῶν κιόνων, ἐμβαινούσης κατὰ κεφαλὴν σκυταλίδος ἑκάστης τῇ ἑτέρᾳ, τέχνῃ τῷ στρόφιγγι κοχλίᾳ τρόπον δεδημιουργημένῳ. κατὰ δὲ τὴν ὄπισθεν τοῖχον μία φάλαγξ ἦν διὰ πάντων ἴσα τῶν κιόνων, εἰς ἣν ἐνέβαινον πλάγιαι καὶ αἱ τελευταῖ τῶν σκυταλίδων ἐξ ἑκατέρᾳ τοίχᾳ τῶν ἐπιμηκεστέρων, κρατεῖσθαι σὺν ἑαυταῖς γιγλυμοῖς τῷ θήλει τὸ ἄρρεν συνελθόντος. τοῦτο μέντοι, πρὸς τὸ μηδ' ὑπ' ἀνέμων κραδαίνεσθαι μή τ' ἄλλης αἰτίας, τὴν σκηνὴν συνεῖχεν· ἀλλ' ἀκίνητον αὐτὴν ἐν ἠρεμίᾳ πολλῇ διαφυλάξειν ἔμελλεν.

δ'. Ἐντὸς δὲ διελὼν τὸ μῆκος αὐτῆς εἰς τρία μέρη, μετὰ δέκα πήχεας ἡρμοσμένης ἐκ τοῦ μυχοῦ τέσσαρας ἵστησι κίονας, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἰργασμένης καὶ βάσεσιν ὁμοίαις ἐπικειμένους, διαλείποντας ἀλλήλων κατ' ὀλίγον. τὸ δ' ἐνδοτέρωθεν αὐτῶν ἄδυτον ἦν· τὸ δὲ λοιπὸν ἡ σκηνὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖτο. τὴν μέντοι διαμέτρησιν τὴν τοιαύτην τῆς σκηνῆς πρὸς μίμησιν τῆς τῶν ὅλων φύσεως συνέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τρίτον αὐτῆς μέρος τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, ὃ τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἄβατον, ὡς οὐρανὸς ἂν εἴη τῷ Θεῷ· οἱ δ' εἴκοσι πήχεις, ὥσπερ γῆ καὶ θάλασσα βάσιμος ἀνθρώποις, ὅτως τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις ἐπετέτραπτο. κατὰ μέτωπον δὲ, ἐξ ἧς τὴν εἴσοδον ἦσαν πεποιημένοι, κίονας ἔστησαν χρυσέους, χαλκείαις βάσεσιν ἐφεστῶτας, πέντε τὸν ἀριθμόν. κατεπετάννυσαν δὲ τὴν σκηνὴν ὕφεσι βύσσῳ καὶ πορφύρᾳ καὶ ὑακίνθῳ καὶ φοίνικος βαφαῖς συγκεκραμένοις. καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεσι δέκα πανταχόθεν, ᾧ κατεπετάννυσαν τοὺς κίονας, οἱ, διαιροῦντες τὸν νεών, τὸ ἄδυτον ἔνδον αὐτῶν ἀπελάμβανον. καὶ τοῦτο ἦν τὸ ποιοῦν αὐτὸ μηδενὶ κάτοπτον. καὶ ὁ μὲν πᾶς νεὼς ἅγιον ἐκαλεῖτο· τὸ δὲ ἄβατον τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, τοῦ ἁγίου τὸ ἅγιον. ὡραῖον δὲ ἦν τὸ φάρσος, ἄνθεσι παντοίοις, ὅσα γῆθεν ἀνέρχεται, διαπεποικιλμένον. τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ἐνυφασμένον ὅσα

fixos, ſibi inuicem vndique reſpondentes: et per eos repagula deaurata traiiciuntur, ad tabulas coniungendas; capite vniuſcuiuſque vectis in caput alterius admiſſo per vertibula cochleae ad ſimilitudinem affabre facta. Ad poſticum autem parietem vna phalanx per tabulas omnes diſcurrebat, in quam intrabant extrema vectium per laterum longiorum parietes pertinentium, quo firmius commiſſuris iungerentur maſculo et femina inter ſe coarctatis. Atque ita cautum eſt vt tabernaculum nulla ventorum vi alioue impetu agitaretur, ſed perquam ſecurum ſtaret et immobile.

4. Intus autem eius longitudine in tres partes diuiſa, ad decem cubitos a fundo ſtatutae ſunt columnae quatuor loco adaptatae, eodem opere et ex eadem materia cum aliis factae, et baſibus ſimilibus impoſitae, paululum ab inuicem diſiunctae. Quod intra eas, adytum erat; reliquum vero tabernaculi ſacerdotibus patebat. Atque contigit vt talis tabernaculi dimenſio rerum vniuerſitatem quodammodo referret. nam tertia pars quae intra columnas quatuor, quo nec ſacerdotibus fas accedere, erat veluti coelum Deo ſepoſitum: viginti vero cubitorum ſpatium, tanquam terra et mare ad quae hominibus datur acceſſus, ſolis ſacerdotibus concedebatur. At vero ad frontem, qua factus erat aditus, columnas quinque ſtatuerunt aereis baſibus innixas. Velis autem operiebant tabernaculum, ex byſſi et purpurae, et hyacinthi et cocci coloribus pulchra diuerſitate contextis. Et horum quidem primum decem erat cubitorum quaquauerſum, columnis obductum; quae, per tranſuerſum templi poſitae, adytum intus concluſum tenebant. et hoc erat quod ab eo omnem arcebat conſpectum. Et totum quidem templum Sanctum vocabatur: adytum vero, quod intra quatuor columnas, Sanctum Sanctorum. Specioſa autem erat haec cortina, omne genus florum, quos terra fert, varietate decorata, atque aliis vniuerſis intexta, quae ei in ornamentum cederent, praeter animantium formas. Alia vero, huic magnitudine, tex-

κόσμον οἵσειν ἔμελλεν, πλὴν ζώων μορφῆς. ἕτερον δὲ τούτῳ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ ὑφῇ καὶ τῇ χρόᾳ παραπλήσιον τὸν ἐν ταῖς εἰσόδοις πέντε κίονας περιέβαλλε, κατὰ γωνίαν ἑκάστῳ κίονος κρίκῳ κατέχοντος αὐτὸ, ἀπὸ κορυφῆς ἄχρι ἡμίσους τοῦ κίονος. τὸ δὲ λοιπὸν εἴσοδος ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν ὑποδυομένοις. ὑπὲρ δὲ τοῦτο λίνεον ἦν ἰσομέγεθες φάρσος, ἐφελκόμενον ἀπὸ κάλων ἐπιθάτερα, τῶν κρίκων τῷ τε ὕφει καὶ τῷ κάλῳ διακονούντων πρός τε τὸ ἐκπετάννυσθαι καὶ συνελκόμενον ἵστασθαι κατὰ γωνίαν· ἐμποδὼν γὰρ ἐσόμενον πρὸς τὸ κατοπτεύεσθαι, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις. κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς, καὶ μάλιθ' ὅταν ἡ νιφετώδης, προπεταννύμενον, στεγανὸν ἐποίει τὸ ἐκ τῶν βαμμάτων ὕφος. ὅθεν δὴ παρέμεινε τὸ ἔθος, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομησαμένων ἡμῶν, ὥστε τὴν σινδόνα τοιοῦτρόπον περικεῖσθαι ταῖς εἰσόδοις. δέκα δ' ἄλλα φάρση, πήχεων τὸ πλάτος τεσσάρων, τὸ δὲ μῆκος ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, χρυσέας ἔχοντα γλυφὰς, ἐπὶ συναφῇ θήλυός τε καὶ ἄρρενος συνείλκετο, ὡς ἓν εἶναι δοκεῖν· εἶθ' ὑπερτεινόμενα τὸν ναὸν τό τ' ἐφύπερθεν ἐσκίαζε, καὶ τῶν τοίχων τὰς κατὰ πλευρὰν καὶ κατόπιν ἑστῶτας, ἀπὸ τῆς γῆς ὅσον πῆχυν ἀνέχοντα. ἴσαι δὲ τῷ πλάτει καὶ ἄλλαι σινδόνες, μιᾷ πλείας τὸν ἀριθμὸν, τὸ δὲ μῆκος ὑπερβάλλουσαι. τριάκοντα πήχεις γὰρ ἦσαν. ὑφασμέναι δ' ἐκ τριχῶν, ὁμοίως κατὰ λεπτουργίαν ταῖς ἐκ τῶν ἐρίων πεποιημέναις, ἐτέταντο μέχρι τῆς γῆς κεχυμέναι· κατὰ θύρας δὲ στόματι παραπλήσιον καὶ παστάδι παρεῖχον, τῇ ἐνδεκάτῃ φάρσει εἰς τοῦτο παρειλημμένῃ. ἄλλαι δ' ἐπάνω τούτων ἐκ διφθερῶν κατεσκευασμέναι ὑπερήσαν. σκέπη καὶ βοήθεια ταῖς ὑφαντοῖς ἔν τε τοῖς καύμασι καὶ ὁπότε ὑετὸς εἴη γεγενημέναι. πολλὴ δ' ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πόρρωθεν θεωμένους· τὴν γὰρ χρόαν τοῖς κατὰ τὸν ἀέρανὸν συμβαίνουσιν ὐδὲν ἐδόκουν διαφέρειν. αἱ δὲ ἐκ τῆς τριχὸς καὶ τῶν διφθερῶν πεποιημέναι κατῆσαν ὁμοίως τῷ περὶ τὰς πύλας ὑφάσματι, τό τε καῦμα καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ὄμβρων ὕβριν ἀπομαχόμεναι. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοῦτον πήγνυται τὸν τρόπον.

tura, et colore ſimilis, quinque columnas ad introitum ſanctuarii obtegebat, a ſummitate ad medias columnas ab annulo ad angulum cuiuſque columnae dependens. At reliquum ſpatii ſacerdotibus ſubintrantibus in aditum patebat. Huic autem velo lintea praetenta erat cortina pari magnitudine, funibus in alterutram partem adducenda, annulis velo pariter ac funibus adaptatis, vt aut expanderetur aut contractum ſiſteretur ad angulum, quo liberior eſſet proſpectus, et praecipue in feſtis diebus. nam in reliquis, ac praeſertim cum niuoſa, eſſet tempeſtas, operimento erat velo variis coloribus diſtincto. Vnde et poſt templum a nobis exaedificatum obtinuit, vt huiuſmodi linteum aditibus eſſet oppanſum. Praeterea autem decem tegumenta quatuor cubitorum latitudine, longitudine vero octo et viginti, aureas habentia commiſſuras, ita inter ſe maſculo et femina ad contactum implicitis coaptata erant, vt vnum eſſe viderentur; dein expanſa obtegebant et ſuperiora, et parietum partem vtramque lateralem ſimul et poſticam, ad terram vno per circuitum pede dempto pertingentia. Erant autem et alia ſtragula eiuſdem latitudinis, vno quidem numero plura, in longitudinem vero magis porrecta: conſtabant enim iſta triginta cubitis. E pilis autem contexta, eadem ſubtilitate qua priora e lana, ad terram vſque prolixius aliquanto demiſſa erant: ad oſtia faſtigii et antarum ſimilitudinem referebant, ſtragulo vndecimo in hunc vſum aſſumpto. Alia rurſus e pellibus facta his ſuperinducta erant, quae contra aeſtus et pluuias coloribus variegata protegerent. Aſpectu eius e longinquo quidem homines obſtupeſcebant: adeo enim micabant colores, vt coelum intueri viderentur. Operimenta autem e pilis et pellibus ſimiliter prominebant, ac velum ad portas oppanſum; vt ſcilicet ardores et imbrium iniuriam arcerent. Atque tabernaculum quidem in hunc modum conſtructum eſt.

ε'. Γίνεται δὲ καὶ κιβωτὸς τῷ Θεῷ ξύλων ἰχυρῶν τὴν φύσιν, καὶ σῆψιν παθεῖν ὑ δυναμένων. ἡ δὲ ἐρὼν μὲν καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν. ἡ δὲ κατασκευὴ τοιαύτη τις ἦν. μῆκος μὲν ἦν αὐτῇ πέντε σπιθαμῶν· τὸ δὲ εὖρος καὶ τὸ βάθος, τριῶν σπιθαμῶν εἰς ἑκάτερον. χρυσῷ δὲ τάτ' ἐντὸς καὶ τὰ ἔξωθεν περιελήλατο πᾶσα, ὡς ἀποκεκρύφθαι τὴν ξύλωσιν· στρόφιγξί τε χρυσέοις τὸ ἐπίθεμα προσηνωμένον εἶχεν θαυμαστῶς, ὃ πανταχόθεν ἴσον ἦν, κατ' ἀμφότερον μέρος ἐξοχαῖς τὴν συαρμοσίαν λυμαινόμενον. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τοῖχον τῶν ἐπιμηκεστέρων κρίκοι προσήσαν χρύσεοι δύο, τῷ παντὸς διήκοντες ξύλῳ· καὶ δι' αὐτῶν μέντοι σκυταλίδες ἐπίχρυσοι καθ' ἑκάτερον τοῖχον, ὡς ἂν ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε δεήσειεν, ἄγοιτο κινεμένη. ὑ γὰρ ἐπὶ ζεύγους ἐκομίζετο, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. τῷ δ' ἐπιθέματι αὐτῆς ἦσαν πρόσωποι δύο· Χερουβεῖς μὲν αὐτὰς Ἑβραῖοι καλοῦσι. ζῶα δ' ἐστὶ πετεινά, μορφὴν δ' ὑδενὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπων ἑωραμένων παραπλήσια. Μωϋσῆς δὲ φησὶ τῷ θρόνῳ τῷ Θεῷ προσυπεῖς ἑωρακέναι. ταύτῃ τὰς δύο πλάκας, ἐν αἷς τὰς δέκα λόγους συγγεγράφθαι συμβεβήκει, ἀνὰ πέντε μὲν εἰς ἑκατέραν, ἀνὰ δύο δὲ καὶ ἥμισυ κατὰ μέτωπον, ἐγκατέθετο. καὶ ταύτην ἐν τῷ ἀδύτῳ κατατίθησιν.

ς'. Ἐν δὲ τῷ ναῷ τράπεζαν ἱδρύεται Δελφικαῖς παραπλησίαν· τὸ μῆκος μὲν δύο πηχῶν, τὸ δὲ πλάτος ἑνὸς πήχεος, καὶ σπιθαμῶν τριῶν τὸ ὕψος. ἦσαν δ' αὐτῇ πόδες, τὰ μὲν ἐξ ἡμίσυς ἕως τῶν κάτω τελέως ἀπηρτισμένοι, οἷς Δωριεῖς προσιθεῖσι ταῖς κλίναις ἐμφερεῖς, τὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀνατεῖνον τετράγωνοι τῇ ἐργασίᾳ. κοιλαίνεται δὲ καθ' ἕκαστον πλευρὸν, κοιλαίνουσά πως κατὰ παλαιστὴν τὸ ἔδαφος, ἔλικος περιθεούσης τό τε ἄνω καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ποδῶν καὶ ταύτῃ ἐλήλατο κρίκος, ἀφ' ἅπωθεν τοῦ ἐπιθέματος, δι' ὧν ἦσαν σελεοὶ χρύσεοι, ξύλα τὰ νέρθεν ὄντες, ἐξαίρετοι. κοῖλον γὰρ εἶχεν ἐπ' αὐτοῖς τὸ κατὰ τὰς κρίκας κοινωθέντας· ὐδὲ γάρ εἰσι διηνεκεῖς, ἀλλὰ, πρὶν συνελθεῖν εἰς τὸ ἄπειρον, εἰς περονίδας

5. Facta eſt autem et arca Deo ſacra ex lignis natura validis et quae cariem non ſentiunt. Haec vero Eron quidem dicitur lingua noſtra vernacula. Huiuſmodi autem erat eius fabrica. Longitudo ei quidem erat quinque ſpithamarum: latitudo vero et craſſities trium ſingulatim erat ſpithamarum. Intus autem et extra auro tota obducta eſt, vt plane occultaretur eius materies: et aureis cardinibus tegmen coaptatum habuit arte mirabili; quod vndique ei ad amuſſim reſpondebat, nulla ex parte vel tantilla ſcitam eius aptamque iuncturam impediente aſperitate. Porro vtrique longiorum laterum parieti affixi erant duo annuli aurei, per totum lignum penetrantes; et per eos vectes deaurati vtrinque traiecti, vt earum ope, quoties occaſio poſtularet, de loco in locum moueretur. non enim ſuper iumentis vehebatur, ſed ſacerdotes eam hinc illinc transferebant. Operculo autem eius impoſitae erant effigies duae: quas quidem Cherubes appellant Hebraei. Sunt enim animantia volatilia, tali forma qualem nemo mortalis in viuis vnquam conſpexerat. Aſt haec dixit Moyſes ſe ab imaginibus in Dei throno expreſſis accepiſſe. In hanc arcam repoſuit duas tabulas, in quibus decem praecepta conſcripta eſſe contigit; quinque quidem in ſingulis, duo vero cum dimidio in vnaquaque pagina. ipſamque arcam intra adytum recondit.

6. In ſacerdotum ſacrario menſam collocauit, Delphicis non abſimilem: longitudine quidem duum cubitorum, latitudine vero cubiti vnius, et altitudine trium ſpithamarum. Erant autem illi pedes, dimidia quidem ſui parte deorſum perfecte et accurate facti, ſimiles iis quos ſpondis adhibent Dores; ſurſum vero abacum verſus quadrangulari opere erant. At menſa excauatur per vnumquodque latus, veluti labro quatuor digitorum, limbo circumeunte ſuperiorem et inferiorem eius corporis partem. Singulis autem eius pedibus affixi erant annuli, non ſeparati ab operculo; in quos immiſſi erant vectes lignei, aureis laminis obducti, iique exemptiles. Nam qua parte cum menſa cohaerebant annuli, cauitas erat:

τὴν ἀρχὴν τελευτῶντες, ὧν ἡ μὲν εἰς τὸ προανέχον ἐμβαίνει τῆς τραπέζης, ἡ δὲ εἰς τὸν πόδα. καὶ τούτοις κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐκομίζετο· ἐπὶ ταύτης, ἐτίθετο γὰρ ἐν τῷ νεῷ τετραμμένη πρὸς ἄρκτον ἡ πόρρω τῆ μυχῆ, διετίθεσαν ἄρτων τε δώδεκα ἀζύμους κατὰ ἓξ ἀπαλλήλους κειμένους, καθαρῆ πάνυ τῆ ἀλεύρου ἐκ δύο ἀσσαρώνων· ὁ μέτρον Ἑβραίων ἑπτὰ κοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. ὑπὲρ δὲ τῶν ἄρτων ἐτίθεντο δύο φιάλας χρύσεας, λιβανωτῆ πλήρεις. μετὰ δὲ ἡμέρας ἑπτὰ πάλιν ἄλλοι ἐκομίζοντο ἄρτοι, ἐν τῷ καλυμένῳ ὑφ' ἡμῶν Σαββάτῳ· τὴν γὰρ ἑβδόμην ἡμέραν Σάββατα καλῆμεν. τὴν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς ταῦτ' ἐπενοήθησαν ἐν ἑτέροις ἐρῆμεν.

ζ'. Κατὰ πρόσωπον δὲ τῆς τραπέζης, τῷ πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένῳ τοίχῳ πλησίον, ἵσταται λυχνία ἐκ χρυσῆ κεχωνευμένη διάκενος, σαθμὸν ἔχουσα μνᾶς ἑκατόν. Ἑβραῖοι μὲν καλῆσι κίγχαρες· εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενον γλῶσσαν σημαίνει τάλαντον. ποιοῦνται δὲ σφαιρία καὶ κρίνα σὺν ῥοΐσκοις καὶ κρατηριδίοις· ἑβδομήκοντα δ' ἦν τὰ πάντα· ἐξ ὧν ἀπὸ μιᾶς βάσεως συνετέθη πρὸς ὕψος, ποιήσαντος αὐτὴν συγκειμένην εἰς μοίρας εἰς ὅσας τὰς πλανήτας καὶ τὸν ἥλιον κατανέμουσιν. ἀπαρτίζεται δὲ εἰς ἑπτὰ κεφαλὰς, καταλλήλας ἐν τοίχῳ διακειμένας. λύχνοι δ' ἐπιφέρονται αὐτοῖς ἑπτὰ κατὰ μίαν, τῶν πλανητῶν τὸν ἀριθμὸν μεμιμημένοι. ὁρῶσι δ' εἴς τε τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν μεσημβρίαν, λοξῶς αὐτῆς κειμένης.

η'. Μεταξὺ δὲ αὐτῆς καὶ τῆς τραπέζης ἔνδον, ὡς προεῖπον, θυμιατήριον, ξύλινον μὲν, ἐξ ἧ καὶ τὰ πρότερα ἦν σκεύη, μὴ σηπόμενον, περιελήλατο αὐτῷ λεπίῳ. πηχυαῖον μὲν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην τὸ πλάτος, ὕψος δὲ διπλάσιον. ἐπῆν δὲ ἐχάρα χρυσέα ὑπερανεσχῶσα, ἔχουσα κατὰ γωνίαν ἑκάστην στέφανον, καὶ τοῦτον δ' ἐκπεριοδεύοντα χρύσεον· ὧ καὶ κρίκοι καὶ σκυταλίδες προσῆσαν, αἷς κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. ἵδρυτο δὲ καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς βωμὸς χάλκεος, ὑπόξυλος καὶ αὐτὸς, ἑκάστην πλευ-

neque enim perpetui erant, sed prius quam in orbem coirent, desinebant extremitatibus suis in acumina, quorum vnum in prominentem mensae partem inserebatur, alterum in pedem. atque his per viam asportabatur mensa. Super hanc (nam posita erat in sanctuario versus septentrionem, non longe ab adyto) collocabantur duodecim panes non fermentati; seni e regione sibi duobus ordinibus oppositi, ex farina mundissima duorum assaronum: quae mensura Hebraeorum septem cotylas Atticas continet. Panibus autem impositae erant duae phialae aureae thure plenae. Post septem vero dies alii panes inferebantur, festo scilicet quod nos Sabbatum appellamus: diem enim quemlibet septimum Sabbatum vocamus. At quodnam huic rei excogitandae ansam dederit, alibi dicemus.

7. Ex aduerso autem mensae propius meridianum parietem situm erat candelabrum ex auro fuso et subinani, centum minarum pondo. Hebraei quidem cinchares nominant: quod, si Graece interpreteris, talentum significat. Distinctum autem erat sphaerulis, liliis, granatis, et craterculis: (illorum vero omnium summa erat LXX.) ex quibus ab simplici basi compositum in altum assurgebat, in totidem calamos structura sua distributum, quot planetas cum sole perhibent. Exibat autem in septem capita, vna eademque serie aequis interuallis disposita. Porro et in illis lucernae praefulgebant, in singulis septem, planetarum numerum referentes: respectantesque ad orientem et meridiem, candelabro oblique posito.

8. Inter lychnuchum autem et mensam interius, vt iam dixi, posita stabat ara suffitus, e ligno quidem, vnde et priora facta sunt instrumenta non putrescente, solida vero lamina incrustato, cubitali quidem in quadrum latitudine, altitudine vero dupla. Superimposita autem erat craticula aurea, habens ad vnumquemque angulum coronam, eamque circumeuntem auream: cui adiuncti erant annuli, cum vectibus, quibus per viam a sacerdotibus deportari posset. Sed et pro foribus Tabernaculi collocatum erat altare aereum, subligneum et illud, quinque cu-

ρὰν πέντε πήχεσιν ἐπιμεμετρημένος, τὸ δὲ ὕψος τρισὶν, ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, χαλκείαις λεπίσιν ἐξησκημένος, δικτύῳ τὴν ἐχάραν ἐμφερεῖ· ἐξεδέχετο γὰρ ἡ γῆ τὸ ἀπὸ τῆς ἐχάρας πῦρ καταφερόμενον, τῆς βάσεως διαπαντὸς ἀχ ὑποκειμένης. ἀντικρὺ δ' ἐτίθεντο τῷ βωμῷ οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυΐσκοις καὶ κρατῆρσιν ἐκ χρυσοῦ· ὅσα δὲ ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας ἐποίητο, χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχον. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοιαύτη τε ἦν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη.

ΚΕΦ. ζ'.

Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως· περὶ τῆς τοῦ Ααρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

Γίνονται δὲ καὶ τοῖς ἱερεῦσι στολαὶ, πᾶσί τε τοῖς ἄλλοις, οὓς Χαναίας καλοῦσι, καὶ δὴ καὶ τῷ ἀρχιερεῖ, ὃν Αναραβάχην προσαγορεύουσι. σημαίνει δὲ ἀρχιερέα. τὴν μὲν οὖν τῶν ἄλλων στολὴν τοιαύτην εἶναι συμβέβηκεν. ὅταν δὲ προσίῃ ταῖς ἱερουργίαις ὁ ἱερεὺς, ἡγνευκὼς ἦν ὁ νόμος ἁγνείαν προσαγορεύει, πρῶτον μὲν περιτίθεται τὸν μαναχασὴν λεγόμενον. βύσσου δὲ συνακτῆρα μὲν δηλοῦν. διάζωμα δ' ἐστὶ περὶ τὰ αἰδοῖα ραπτὸν ἐκ βύσσου κλωστῆς εἰργνύμενον, ἐμβαινόντων εἰς αὐτὸ τῶν ποδῶν ὡσπερεὶ ἀναξυρίδας· ἀποτέμνεται δὲ ὑπὲρ ἥμισυ, καὶ τελευτῆσαν ἄχρι τῆς λαγόνος περὶ αὐτὴν ἀποσφίγγεται.

β'. Ἐπὶ δὲ τούτῳ λίνεον ἔνδυμα διπλῆς φορεῖ σινδόνος βυσσίνης. χιθομένη μὲν καλεῖται. λίνεον τοῦτο σημαίνει· χιθὼν γὰρ τὸ λίνον ἡμεῖς καλοῦμεν. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν περιγεγραμμένος τῷ σώματι, καὶ τὰς χεῖρας περὶ τοῖς βραχίοσιν κατεσφιγμένος· ὃν ἐπιζώννυνται κατὰ στῆθος, ὀλίγον τῆς μαχάλης ὑπεράνω τὴν ζώνην περιάγοντες, πλατεῖαν μὲν ὡς εἰς τέσσαρας δακτύλους, δια-

bitos longum et totidem latum, et tribus altum, similiter auro ornatum, laminis aereis adopertum, cum crate ad similitudinem reticuli: excipiebat enim terra quicquid ignis a foco superne decidebat, quod basis ei non omnino subiecta esset. Caeterum e regione arae praesto insuper erant infundibula, phialae, thuribula, cratereſque ex auro: quaecunque vero alia aderant instrumenta, sacro ministerio designata, ex aere conflata erant omnia. Atque hoc modo se habuit Tabernaculum, vna cum apparatu suo.

CAP. VII.

Qualia fuerint vestimenta sacerdotum et Pontificis M. de Aaronis sacerdotio, variisque purificationum et sacrificiorum ritibus: atque de festis, et vt dies singuli dispositi erant: tum leges aliae.

FActae sunt autem et sacerdotibus vestes, cum aliis omnibus, quos Chanaeas vocant, tum etiam ipsi Pontifici, quem Anarabachen appellant. significat autem vox ista principem sacerdotem. Et aliorum quidem vestes huiusmodi esse contigit. Quando autem ad sacra ministeria accedit sacerdos, purus factus iuxta praescriptam in lege puritatem primo quidem induit Manachasen, vti vocatur. idem enim denotat ac constrictorium. Est autem subligar circa verenda subtile ex byſſo retorta contextum, pedibus in illud ingredientibus veluti in brachas: atque ab homine medio subsciſſum, ad ilia desinens ligaminibus suis stringitur.

2. Super hoc autem lineam interulam induit duplicis sindonis byſſinae. Chethomene quidem appellatur. Hoc lineum significat: nos enim linum chethon nominamus. Est autem hoc indumentum tunica vsque ad talos demissa, corpus arcte ambiens, et manicas circa brachia adstrictas habens: quam accinctam gerunt et constrictam paulo supra axillas zona lata digitos ferme quatuor, textu vero babinani, vt serpentis exuuiae videretur. Flores autem

κένως δ' ὑφασμένην ὥστε λεβηρίδα δοκῶν ὄψεως. ἄνθη δ' εἰς αὐτὴν ἐνύφανται, φοίνικι καὶ πορφύρᾳ μετὰ ὑακίνθου καὶ βύσσου πεποικιλμένα· σήμαν δ' ἐστὶ μόνη βύσσος. καὶ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλίξεως κατὰ στέρνον καὶ περιελθοῦσα πάλιν δεῖται, καὶ κέχυται μὲν πολλὴ μέχρι καὶ τῶν σφυρῶν, ἕως ἂ μηδὲν ὁ ἱερεὺς ἐνεργεῖ· πρὸς γὰρ εὐπρέπειαν ἔτως ἔχει τοῖς ὁρῶσι καλῶς. ὅταν δὲ σπεύδειν περὶ τὰς θυσίας δέῃ καὶ διακονεῖν, ὅπως μὴ κινουμένης ἐμποδίζηται πρὸς τὸ ἔργον, ἀναβαλλόμενος ἐπὶ τὸ λαιὸν ὠμοφορεῖ. Μωϋσῆς μὲν οὖν ἀβαννὴθ αὐτὴν ἐκάλεσεν· ἡμεῖς δὲ, παρὰ Βαβυλωνίων μεμαθηκότες, ἐμίαν αὐτὴν καλοῦμεν. ἔτως γὰρ προσαγορεύεται παρ' αὐτοῖς. ἔτος ὁ χιτὼν κολποῦται μὲν ὀδαμόθεν· λαγαρὸν δὲ παρέχων τὸν βραγχωτῆρα τῇ αὐχένος, ἀρπεδόσιν ἐκ τῆς ὥας καὶ τῶν κατὰ στέρνον καὶ μετάφρενον ἠρτημέναις ἀναδεῖται ὑπὲρ ἑκατέραν καταχλεῖδα. μασσαβαζάνης δὲ καλεῖται.

γ'. Ὑπὲρ δὲ τῆς κεφαλῆς φορεῖ πῖλον ἄκωνον, ἐ διϊκνούμενον εἰς πᾶσαν αὐτὴν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὑπερβεβηκότα μέσης. καλεῖται μὲν μασναεμφθής. τῇ δὲ κατασκευῇ τοιοῦτός ἐστιν ὡς στεφάνη δοκῶν, ἐξ ὑφάσματος λινέου ταινία πεποιημένη παχεῖα· καὶ γὰρ ἐπεπτυσσόμενον ῥάπτεται πολλάκις. ἔπειτα σινδὼν ἄνωθεν αὐτὸν ἐκπεριέρχεται διήκουσα μέχρι μετώπου, τήν τε ῥαφὴν τῆς ταινίας καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀπρεπὲς καλύπτουσα, καὶ ὅλῳ δὲ τῷ κρανίῳ γιγνομένη ἐπίπεδον. ἥρμοσται δὲ ἀκριβῶς, ὡς ἂν μὴ περιῤῥυῇ πονοῦντος περὶ τὴν ἱερουργίαν. καὶ ὁποία μέν ἐστιν ἡ τῶν πολλῶν ἱερέων στολὴ δεδηλώκαμεν.

δ'. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς κοσμεῖται μὲν καὶ ταύτῃ, παραλιπὼν ὧδεν τῶν προειρημένων· ἐπενδυσάμενος δ' ἐξ ὑακίνθου πεποιημένον χιτῶνα. ποδήρης δ' ἐστὶ καὶ ὗτος· μασὶς καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. ζώνῃ περισφίγγεται βάμμασιν οἷς ἡ πρότερον ἦνθει διαπεποικιλμένη, χρυσῷ συνυφασμένῳ. κατὰ πόζαν δ' αὐτῷ προσῤῥαμμένοι θύσανοι ῥοῶν τρόπον ἐκ βαφῆς μεμιμημένοι ἀπήρτηντο, καὶ κώ-

intextos habet cocco et purpura, hyacintho atque byſſo variegatos: at ſtamen eius ex ſola byſſo. Et a pectore incipiens, atque ſemel ac iterum circumducta illic ligatur; et multa quidem defluit vſque ad talos, quamdiu ſacris non operatur ſacerdos: ſic enim ſpectantibus decora videtur. Cum vero ſacrificare oportet et altaris miniſterium peragere, ne ab ea mota in opere impediatur, ſuper humerum laeuum illam reiicit. Hanc quidem Moyſes nominauit Abaneth: nos autem, a Babyloniis edocti, ipſam Emian appellamus: eo enim nomine ab illis inſignitur. Haec tunica ſinum quidem nuſquam habet, ſed amplam circa collum aperturam, quae certis quibuſdam funiculis, ex ora et a pectore et a tergo dependentibus, ſuper vtramque ſcapulam adſtringitur. Vocatur autem Maſſabazanes.

3. At ſuper caput geſtat pileum non faſtigiatum, neque totum caput incingentem, ſed paulo plus quam medio ſuperimpoſitum. nominatur quidem Maſnaëmpthes. Tali autem modo adornatur vt corona eſſe videatur, ex lineo texto inſtar faſciae craſſae concinnata: etenim in orbem ſaepius replicatur atque conſuitur. Deinde ſindon deſuper pileum integit, vſque ad frontem deſcendens, et faſciae commiſſuras atque id quod in eis deforme erat occultans, et toti cranio preſſe adhaerens. Aptatur autem accurate, ne ſacrificanti forte delabatur. Et iam qualis quidem ſit totius ſacerdotum turbae amictus, declarauimus.

4. Summus Pontifex et hoc quidem modo ornatur, ex veſtibus memoratis nullam omittens, ſed illis ſuperinducens tunicam hyacinthinam. Eſt autem et haec talaris, ſecundum dialectum noſtram Meeir nominata. Zona circumcingitur, coloribus ad inſtar prioris variegata, auro intexto. At circa oram infimam ei adſutae erant fimbriae, ita adornatae vt mala Punica colore referrent, quibus tintinnabula aurea non ſine multo decore inſerta

δωνες χρύσεοι κατὰ πολλὴν ἐπιτήδευσιν τῆς ὑπερεπείας· ὥστε μέσον ἀπολαμβάνεσθαι δυοῖν τε κωδώνοιν ῥοΐσκον, καὶ ῥοῶν κωδώνιον. ἔστι δ' ὁ χιτὼν ὅτος οὐκ ἐκ δυοῖν περιτμημάτων, ὥστε ῥαπτὸς ἐπὶ τῶν ὤμων εἶναι καὶ τῶν παρὰ πλευράν· φάρσος δ' ἐν ἐπίμηκες ὑφασμένον χιτὼν ἔχει βρεγχωτῆρα ὁ πλάγιον, ἀλλὰ κατὰ μῆκος ἐρρωγότα πρός τε τὸ στέρνον καὶ μέσον τὸ μετάφρενον. πέζα δ' αὐτῷ προσέρραπται, ὑπὲρ τῶ μὴ διελέγχεσθαι τῆς τομῆς τὴν δυσπρέσειαν. ὁμοίως δὲ καὶ ὄπισθεν αἱ χεῖρες διείργονται χιτὸς ἐστιν.

ε'. Ἐπὶ δὲ τούτοις τρίτον ἐνδύεται τὸν λεγόμενον ἐφώδην, Ἑλληνικῇ δ' ἐπωμίδι προσεοικότα. γίνεται γὰρ τῶτον τὸν τρόπον. ὑφανθεὶς ἐπὶ βάθος πηχυαῖον ἔκ τε χρωμάτων πάντοίων καὶ χρυσῷ συμπεποικιλμένῳ, ἀπερίπτυκτον τῷ στέρνῳ τὸ μέσον καταλιμπάνει, χειρίσι τε ἠσκημένος, καὶ τῷ παντὶ σχήματι χιτῶν εἶναι πεποιημένος. τῷ δὲ διακένῳ τούτῳ τῷ ἐνδύματος σύνεστι περίτμημα σπιθαμῆς τὸ μέγεθος, χρυσῷ τε καὶ τοῖς αὐτοῖς τῷ ἐφώδῃ βάμμασι διαπεποικιλμένον. ἐσσήνης μὲν καλεῖται. σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶτταν λόγιον. πληροῖ δὲ ἀκριβῶς τῷ ἐφώδῳ ὅπερ ὑφαίνοντες κατὰ σῆθος ἐξέλιπον. ἐνῆται δ' ὑπὸ κρίκων χρυσέων αὐτῷ τε κατὰ γωνίαν ἑκάστην, κἀκείνῳ τῶν ἴσων προσηκοιγωμένων, ῥάμματος ὑακίνθου παραληφθέντος εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους κατάδεσιν τοῖς κρίκοις. πρὸς δὲ τὸ μὴ χαλαρὸν εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῶν κρίκων καταλιμπανόμενον, ῥαφὴν αὐτῷ νήμασιν ὑακινθίνοις ἐπενόησαν. πορπῶσι δὲ τὴν ἐπωμίδα σαρδόνυχες δύο κατὰ τῶν ὤμων, ἑκάτερον τέλος ἐπ' αὐτοὺς ἐπιθέον χρύσεον ἔχοντες, πρὸς τὸ ταῖς περονίσιν ἐπιτήδειον εἶναι. ἐγγέγραπται δὲ τούτοις τῶν Ιακώβου παίδων τὰ ὀνόματα γράμμασιν ἐπιχωρίοις γλώσσῃ τῇ ἡμετέρᾳ, κατὰ ἓξ τῶν λίθων, ἑκατέρωθεν. οἱ πρεσβύτεροι δ' εἰσὶ κατὰ ὦμὸν τὸν δεξιόν. ἐπίασι δὲ καὶ τὸν ἐσσήνην λίθοι δώδεκα μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντες, ἃ κτητὸς ἀνθρώποις κόσμος διὰ τιμῆς ὑπερβολὴν ὄντες. ὅτοι μέντοι, κατὰ στίχον τρεῖς ἐπὶ τεσσάρων διακείμενοι γράμ-

erant; ita vt inter duo tintinnabula malum Punicum, et inter duo mala Punica tintinnabulum medium penderet. Haec autem tunica non conſtat ex duabus plagulis, vt ſuturas habeat in humeris ac lateribus; ſed vnicum eſt veſtimentum in longum vndique circumtextum, qua collo induitur aperturam habens non obliquam, ſed in longitudinem diſciſſam, a pectore vſque ad interſcapilium medium. Ei vero adſuitur limbus, ne ſciſſurae deformitas appareret. Similiter etiam aperta eſt, qua manus exſeruntur.

5. Super has veſtes tertiam etiam induit vocatam Ephoden, epomidi Graecanicae ſimilem. Fit enim hoc modo. Texta eſt in profunditatem cubitalem ex variis coloribus auro intermixto, atque ita vt medium pectoris intectum relinquat, manicis quoque ornata eſt, atque plane in tunicae formam facta videtur. Lacunae vero veſtis inſeritur fruſtum amplitudine palmi, auro et iiſdem quibus Ephodes coloribus eleganter intertextum. Eſſenes quidem vocatur: hic vero in lingua Graeca Λόγιον [Rationale] ſignificat. Ad amuſſim autem complet illud Ephodae ſpatium quod vacuum a texentibus iuxta pectus relictum eſt. Illi vero committitur annulis aureis vnicuique angulo appoſitis, ſimilibus Ephodae annexis qui iſtis reſpondeant, vitta hyacinthina adhibita ad annulos inter ſe connectendos. Caeterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus, illud excogitarunt vt ſpatiola taeniis hyacinthinis complerent. Epomidem vero iuxta humeros connectunt ſardonyches duo; utrumque extremum, in eos excurrens, aureum habentes, vt idoneum eſſet fibulis. His autem inſculpta erant filiorum Iacobi nomina, literis vernaculis noſtrae linguae; in vtroque lapide ſena. At natu maiores dextrum humerum obtinebant. Quin et Eſſenen ipſum duodecim lapides diſtinguunt, eximia magnitudine et pulchritudine ornatus qui ab hominibus haud facile ob pretium enorme comparari poteſt. Et iſti quidem, terni in eadem

μῶν, ἐνήσκηνται τῷ ὕφει· χρυσὸς δ' αὐτὰς ἐκπερίεχεται τὰς ἕλικας ἐντιθεὶς τῷ ὕφει, πρὸς τὸ μὴ διαῤῥεῖν ἕτως πεποιημένος. καὶ ἡ μὲν πρώτη τριὰς ἐστὶ σαρδόνυξ, τόπαζος, σμάραγδος· ἡ δευτέρα δὲ ἄνθρακα παρέχεται, καὶ ἴασπιν, καὶ σάπφειρον· τῆς δὲ τρίτης λίγυρος μὲν ἄρχει, εἶτα δὲ ἀμέθυσος, ἀχάτης δὲ τρίτος, ἔννατος ὢν τοῖς πᾶσι· τετάρτη δὲ στοίχη χρυσόλιθος μὲν πρόκειται, μετὰ δὲ αὐτὸν ὄνυξ, εἶτα βήρυλλος, τελευταῖος ἕτος. γράμματα δὲ ἐπετέτμητο πᾶσι τῶν Ιακώβῳ υἱῶν, ὡς καὶ Φυλάρχας νομίζομεν· ἑκάστῳ τῶν λίθων ὀνόματι τετιμημένῳ, κατὰ τάξιν ἣν ἕκαστον αὐτῶν γενήσεσθαι συμβέβηκε. τῶν οὖν κρίκων ἀθενῶν ὄντων καθ' αὑτὸς ἐνεγκεῖν τὸ βάρος τῶν λίθων, ἐτέρους δύο κρίκας μείζονας τῇ πέζῃ τῆ ἐσσήνῃ, ἧπερ ἀνήκει πρὸς τὸν τράχηλον, ἐμβεβηκότας τῷ ὑφάσματι ποιῶσι, δεχομένους ἀλύσεις εἰργασμένας, αἳ συνῆσαν κατ' ἄκρον τῶν ὤμων σειρᾶς ἐκ χρυσῦ πεπλεγμένας συνάπτουσαι· ὧν τὸ ἄκρον ἀνεσταλμένον ἀνέβαινε κρίκῳ προέχοντι τῆς νωτιαίας πέζης τῆ ἐφῴδῃ. καὶ τῦτο ἦν ἀσφάλεια τῷ ἐσσήνῃ πρὸς τὸ μὴ περιῤῥεῖν. ζώνη δὲ τῷ ἐσσήνῃ προσερῥαπτο βάμμασιν οἷς προεῖπον μετὰ χρυσίῳ προσφερής· ἣ περιοδεύσασα δεῖται πάλιν ἐπὶ τῇ ῥαφῇ, καὶ κατακεκμηνᾶται. τὰς δὲ θυσάνας χρύσεας σύριγγες καθ' ἑκατέραν ἄκραν ἐκλαβοῦσαι, πάντας ἐμπεριέχουσιν αὐτας.

ζ'. Πίλος δ' ἦν μὲν ὁ καὶ πρότερον αὐτῷ, παραπλησίως εἰργασμένος τοῖς πᾶσιν ἱερεῦσιν· ὑπὲρ αὐτὸν δὲ συνεῤῥαμμένος ἕτερος ἐξ ὑακίνθυ πεποικιλμένος. περιέχεται δὲ στέφανος χρύσεος, ἐπὶ τριστοιχίαν κεχαλκευμένος· θάλλει δ' ἐπ' αὐτῷ κάλυξ χρύσεος τῇ σακχάρῳ βοτάνῃ παρ' ἡμῖν λεγομένῃ ἀπομεμιμημένος, ὑὸς δὲ κύαμον Ελλήνων οἱ περὶ τομὰς ῥιζῶν ἐμπείρως ἔχοντες προσαγορεύουσιν. εἰ δέ τις ἢ θεασάμενος τὴν βοτάνην ἀμαθίᾳ τῦτο ἀγνοεῖ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἢ τὴν κλῆσιν ἐπισάμενος ἐξ ἰδῶν ἀναγνωρίσειε· τοῖς ἕτω δὲ ἔχουσι σημαίνω τὸν τρόπον τῦτον. βοτάνη μέν ἐστιν ὑπὲρ τρεῖς σπιθαμὰς πολλάκις αὐξανομένη τὸ

serie per quatuor versiculos dispositi, sindoni inserti erant: aurum vero illis circumdederunt per spiras stamini intextum de industria, ne possent excidere. Et in prima quidem triade sardonyx, topazus, smaragdus; secunda vero praefert carbunculum, iaspida, sapphirum; in tertia quidem praefulget lyncurius, deinde amethystus, tertius vero achates, qui et nonus omnibus; in quarto versu principem locum tenet chrysolithus, post illum onyx, dein beryllus, omnium vltimus. In istis autem vniuersis inscriptae erant literae nominum Iacobi filiorum, quos pro tribuum principibus habemus, vnoquoque lapide nomine insignito, iuxta ordinem quo singulos nasci contigerit. Cum igitur per se illi quos diximus annuli infirmiores essent, quam vt pondus gemmarum sustinerent, alios duos maiores in extremitate Essenae, qua pertingit ad collum, texturae consertos dederunt, catenas arte factas suscepturos, quae coëunt ad summitatem humerorum et ligamentis aureis opere plexili illic iunguntur: quarum catenarum extremitas ascendens reducitur post tergum, et annulo qui est a tergo in Ephodae fimbria connectitur. id quod praecipue sustinet Essenen, ne quo pacto defluere posset. Essenae autem assuta erat zona coloribus iam dictis et auro distincta: quae totum complexa, rursumque supra futuram nodo constricta, deorsum propendere sinebatur. Fimbrias vero, ab extremitatibus zonae dependentes, excipiunt fistulae aureae, easque omnes ipsae includunt.

7. Accessit demum ei conuolutae byssi pileus, qualis fuit caeterorum sacerdotum ante memoratus: super ipsum vero et alius erat consutilis ex hyacintho variatus. Cingit autem frontem et aurea corona, triplici ordine fabrefacta; e qua exsurgunt calyculi aurei, similitudine illos referentes, quos videmus in herba nobis Saccharo dicta, sed quam Graeci rei herbariae periti Hyoscyamum appellant. Si qui autem nomine ignorato naturam eius vel saepius visae haud certo tenuerint, siue praeter nomen nihil amplius de ea sciuerint; iis, qui ita se habebunt, eam non piget describere. Planta quidem est quae saepe in al-

ὕψος. τὴν δὲ ῥίζαν ἐμφερὴς βουνιάδι· ταύτῃ γὰρ ἂν οὐκ ἂν ἁμάρτοι τὶς εἰκάζων αὐτήν· τὰ δὲ φύλλα τοῖς εὐζώμων. ἐκ μέντοι τῶν κλάδων ἀνίησι κάλυκα προσεχῆ τῷ κλωνί· περίεισι δ' αὐτὴν ἔλυτρον, ὅπερ ἀποκρίνεται καθ' αὑτὸ πρὸς τὸν καρπὸν μεταβαλεῖν ἠργμένης. ὁ δὲ κάλυξ μεγέθης ἐστὶ σκυταλίδος τῆ μικρῷ δακτύλῳ, κρατῆρι δ' ἐμφερὴς τὴν περιγραφήν. σημανῶ δὲ καὶ τῦτο τοῖς μὴ μεμαθηκόσι. σφαῖρας εἰς δύο μέρη τετμημένης, περὶ τῷ πυθμένι τὴν ἑτέραν τομὴν ἔχει φυόμενος ἀπὸ ῥίζης περιφερὴς· εἶτα συνιὼν κατ' ὀλίγον, ὑποκοιλαινόσης εὐτρεπῶς τῆς ὑποχωρήσεως, ἀνευρύνεται πάλιν ἠρέμα κατὰ χεῖλος, ὁμοίως ὀμφαλῷ ῥοιᾶς τετμημένος. ἐπίθεμα δ' αὐτῷ ἡμισφαίριον προσπέφυκε, κἀκριβῶς ἂν εἴποι τὶς τετορνευμένον· ὑπερανεχώσας ἔχον τὰς ἐντομὰς, ἃς εἶπον τῇ ῥοιᾷ παραπλησίως βλαστάνειν, ἀκανθώδεις καὶ εἰς ὀξὺ παντελῶς ἀπολῆγόσας τὸ ἄκρον. φυλάττει δὲ ἐπὶ τῷ ἐπιθέματι τὸν καρπὸν διαπαντὸς τῆ κάλυκος, ὄντα βοτάνης σπέρματι τῆς σιδηρίτιδος ὅμοιον· ἀφίησιν δ' ἄνθος τῷ τῆς μήκωνος πλαταγωνίῳ δυνάμενον δοκεῖν ἐμφερὲς εἶναι. ἐκ τύτε μὲν στέφανος ἐκπεχάλκευται, ὅσον ἀπὸ τῆ ἰνίε πρὸς ἑκάτερον τῶν κροτάφων. τὸ δὲ μέτωπον ἡ μὲν ἐφιελὶς οὐκ ἔπεισι· λεγέσθω γὰρ ὕτως ὁ κάλυξ· τελαμὼν δ' ἐστὶ χρύσεος, ὃς ἱεροῖς γράμμασι τῆ Θεῆ τὴν προσηγορίαν ἐπιτετμημένος ἐστί. καὶ τοιῦτος μὲν τῆ ἀρχιερέως ἐστὶν ὁ κόσμος.

ζ'. Θαυμάσειε δ' ἄν τις τῶν ἀνθρώπων τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀπέχθειαν, ἣν, ὡς ἐκφαυλιζόντων ἡμῶν τὸ θεῖον ὅπερ αὐτοὶ σέβειν προῄρηνται, διατετελέκασιν ἐχθρικότες. εἰ γάρ τις τῆς σκηνῆς κατανοήσειε τὴν πῆξιν, καὶ τῆ ἱερέως ἴδοι τὴν στολὴν, τότε σκεύη οἷς περὶ τὴν ἱερουργίαν χρώμεθα· τόν τε νομοθέτην εὑρήσει θεῖον ἄνδρα, καὶ ματαίως ἡμᾶς ὑπὸ τῶν ἄλλων τὰς βλασφημίας ἀκύοντας. ἕκαστα γὰρ τύτων εἰς ἀπομίμησιν καὶ διατύπωσιν τῶν ὅλων, εἴτις ἀφθόνως ἐθέλοι καὶ μετὰ συνέσεως σκοπεῖν, εὑρήσει γεγονότα. τὴν τε γὰρ σκηνὴν, τριάκοντα πηχῶν ὖσαν, νείμας εἰς τρία, καὶ

titudinem crescit vltra tres palmos, buniadi similem habens radicem (non enim multum errabit qui eam huic comparauerit) folia vero erucae. Porro e ramis emittit calyculum ipsis arcte adhaerentem. vestiturque tunica quadam quam sponte exuit cum fructum edere incipit. Calyculus autem ea est magnitudine qua digiti minimi condylus, circumcirca crateri non absimilis. id quod in gratiam ignorantium plenius declarabo. Calyculus ima sui parte alterum sphaerae diuisae segmentum refert, ab ipsa radice rotundatus: dein paulatim coarctatus, intusque vt procedit pulchre excauatus, rursum sensim dilatatur cum incisuris circa labra, quales in vmbilico mali Punici videmus. Tale autem ei tegumentum adnascitur, vt sphaerae dimidium videatur, accurata (vt quis dicat) subtilitate tornatum, et intra eminentes inclusum incisuras, quas dixi forma mali punici assurgere, spinosas admodum et in acutos plane mucrones desinentes. seruatur autem sub hoc operculo totius calyculi fructus, plantae sideritidis semini perquam similis: florem vero fert, qui foliorum papaueris crepitantium similitudinem habere existimetur. Atque huic quidem similis facta est corona ab occipitio ad vtraque tempora. Frontem autem non ambiebat ephielis (ita enim vocetur calyculus) sed lamina aurea, quae sacris characteribus Dei nomen incisum habet. Atque huiusmodi quidem erat Pontificis ornatus.

7. Mirum autem alicui videatur hominum in nos odium quo genus nostrum perpetuo prosequuntur, tanquam numen istud, quod illis venerari solenne est, minus honorifice tractemus. Si quis enim Tabernaculi fabricam animo contempletur, et sacerdotis vestimenta respiciat, et vasa quibus in sacro ministerio vtimur, Legislatorem nostrum et virum diuinum exstitisse comperiet, falsoque nobis impietatis calumniam ab aliis impingi. nam et horum vnumquodque ad imaginem alicuius in rerum vniuersitate et similitudinem factum inueniet, quisquis,

δύο μέρη πᾶσιν ἀνεῖς τοῖς ἱερεῦσιν, ὥσπερ βατόν τινα καὶ κοινὸν τόπον, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν ἀποσημαίνει· καὶ γὰρ ταῦτα πᾶσίν ἐστιν ἐπίβατα· τὴν δὲ τρίτην μοῖραν μόνῳ περιέγραψε τῷ Θεῷ, διὰ τὸ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνεπίβατον εἶναι ἀνθρώποις. ἐπί τε τῇ τραπέζῃ τοὺς δώδεκα θεοὺς ἄρτους, ἀποσημαίνει τὸν ἐνιαυτὸν εἰς τοσούτους μῆνας διῃρημένον. τὴν δὲ λυχνίαν ἐξ ἑβδομήκοντα μορίων ποιήσας συγκειμένην, τὰς τῶν πλανητῶν δεκαμοιρίας ἡνίξατο· καὶ λύχνους ὑπὲρ αὐτῆς ἑπτά, τῶν πλανητῶν τὴν φορὰν, τοσοῦτοι γάρ εἰσι τὸν ἀριθμόν. τάτε φάρση, ἐκ τεσσάρων ὑφανθέντα, τὴν τῶν στοιχείων φύσιν δηλοῖ· ἤτε γὰρ βύσσος τὴν γῆν ἀποσημαίνειν ἔοικε, διὰ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀνεῖσθαι τὸ λίνον· ἤτε πορφύρα τὴν θάλασσαν, τῷ πεφοινίχθαι τῆς κόχλου τῷ αἵματι· τὸν δὲ ἀέρα βύσσος δηλοῦν ὁ ὑακίνθος· καὶ ὁ φοῖνιξ δ' ἂν εἴη τεκμήριον τὸ πυρός. ἀποσημαίνει δὲ καὶ ὁ τοῦ ἀρχιερέως χιτὼν τὴν γῆν, λίνεος ὤν· ὁ δὲ ὑακίνθος τὸν πόλον, ἀστραπαῖς μὲν κατὰ τοὺς ῥοῖσκους ἀπεικασμένος, βρονταῖς δὲ κατὰ τὸν τῶν κωδώνων ψόφον· καὶ τὴν ἐφαπτίδα τοῦ παντὸς τὴν φύσιν ἐκ τεσσάρων γενέσθαι δεηχθεῖσαν τῷ Θεῷ, χρυσῷ συνυφασμένην κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι τῆς προσούσης ἅπασιν αὐγῆς· καὶ τὸν ἐσσήνην ἀναμέσον ὄντα τῆς ἐφαπτίδος ἐν τρόπῳ γῆς ἔταξε, καὶ γὰρ αὕτη τὸν μεσαίτατον τόπον ἔχει· ζώνη τε περιοδεύσασα τὸν ὠκεανὸν ἀποσημαίνει, καὶ γὰρ ἔτος ἐνπεριείληφε τὰ πάντα. δηλοῖ δὲ καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τῶν σαρδονύχων ἑκάτερος, οἷς ἐνεπόρπωσε τὸν ἀρχιερέα· τὴν δὲ δωδεκάδα τῶν λίθων, εἴτε τοὺς μῆνας ἐθελήσοι τις νοεῖν, εἴτε τὸν τοσοῦτον ἀριθμὸν τῶν ἀστέρων, οὓς ζωδιακὸν κύκλον Ἕλληνες καλοῦσι, τῆς κατ' ἐκεῖνο γνώμης οὐκ ἂν ἁμάρτοι. καὶ ὁ πῖλος δέ μοι δοκεῖ τὸν οὐρανὸν τεκμηριοῦν ὑακίνθινος πεποιημένος. ὁ γὰρ ἂν ἄλλως ὑπεραναστίθετο αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τῇ τε στεφάνῃ ἠγλαϊσμένος καὶ ταύτῃ χρυσέᾳ, διὰ τὴν αὐγὴν ἣ μάλιστα χαίρει τὸ θεῖον. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτόν μοι δεδηλώσθω, πολλάκις καὶ ἐν πολλοῖς τὴν

procul habens inuidiam et iudicium adhibens, singula expendat. Nam cum et Tabernaculum, triginta cubitos longum, trifariam diuiserit, et duas partes sacerdotibus reliquerit, quasi locum calcandum et communem, iis terram et mare repraesentat, (illa enim omnibus peruia sunt) tertiam vero partem soli Deo sepositi, eo quod et coelum hominibus inaccessum. Quin et duodecim panibus, quos mensae imposuit, denotat quot menses annus explicat. Candelabrum vero in partes septuaginta distribuens, tot sedes decanorum innuit, eiusque septem lucernis planetarum cursum ostendit: totidem enim numero sunt. Vela quoque e quatuor coloribus texta elementorum naturam referunt: nam et byssus terram videtur designare, quod ex ea nascatur linum; purpura vero mare, quod conchylii cruore sit fucata; aërem autem voluit significari per hyacinthum; coccus etiam pro ignis symbolo haberi potest. Praeterea et Pontificis tunica, cum sit lintea, terram repraesentat; hyacinthus vero coelum aëreum, fulgura quidem per mala punica referens, tonitrua vero per tintinnabulorum sonitum: atque epomida, e quatuor coloribus factam, Deique oculis subiectam, vniuersi naturam indicare, auroque contextam esse, ex cogitatione, vt reor, splendoris quo res omnes illustrantur: Essenem quoque in epomidis medio ad instar terrae collocauit; nam et ipsa medium mundi occupat: zona item, qua cingitur, oceanum significat; qui vtique vniuersa circumplectitur. Solem autem et lunam indicant duo sardonyches humerales, quibus Pontificis pallium fibulauit: duodecim vero lapides siue quis ad menses referri velit, siue ad eundem astrorum numerum in circulo, quem Graeci zodiacum vocant, a genuino intellectu non aberrauerit. Denique et pileus mihi videtur coeli prae se ferre imaginem, cum sit ex hyacintho, (alioqui enim Dei nomen gestare non poterat) et corolla illustretur aurea, propter splendorem quo maxime delectatur Deus. Et haec quidem ad hunc modum declarata in praesens sufficiant; cum saepius et plurima, vn-

ἀρετὴν τῶ νομοθέτῃ παρεξόντων ἡμῖν διελθεῖν τῶν πραγμάτων.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τῆς τῦ Ααρῶνος ἱερωσύνης.

Ὡς δὲ τὸ προειρημένον πέρας εἶχε, τῶν ἀναθημάτων μήπω καθιερωμένων, ἐπισὰς ὁ Θεὸς Μωϋσῆ τὴν ἱερωσύνην Ααρῶνι τἀδελφῷ προσέταξε δοῦναι, ὡς ἁπάντων δι' ἀρετὴν τῆς τιμῆς δικαιοτέρῳ τυχεῖν. καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, τήν τε ἀρετὴν αὐτῦ καὶ τὴν εὔνοιαν διεξῆει, καὶ τὰς κινδύνας ἃς ὑπομείνειεν ὑπὲρ αὐτῶν. μαρτυρούντων δ' ἐφ' ἅπασιν αὐτῷ, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν πρόθυμον ἐνδεικνυμένων, "ἄνδρες, εἶπεν, Ισραηλῖται, τὸ μὲν ἔργον ἤδη τέλος "ἔχει, οἷον αὐτῷ τε τῷ Θεῷ ἥδιστον ἦν, καὶ δυνατὸν ἡμῖν. "ἐπεὶ δ' εἴδετε τῦτον τῇ σκηνῇ καταδέχεθαι, δεῖ πρῶτον "ἡμῖν τῦ ἱερατευσομένυ καὶ ὑπηρετήσοντος ταῖς θυσίαις καὶ "ταῖς ὑπὲρ ἡμῶν εὐχαῖς. καὶ ἔγωγε ταύτης ἐμοὶ τῆς σκέ- "ψεως ἐπιτραπείσης, ἐμαυτὸν ἂν τῆς τιμῆς ἄξιον ἔκρινα· "διά τε τὸ φύσει πάντας εἶναι φιλαύτυς, καὶ ὅτι πολλὰ "ἐμαυτῷ κάμνοντι περὶ σωτηρίας τῆς ὑμετέρας σύνοιδα. νῦν "δ' αὐτὸς ὁ Θεὸς Ααρῶνα τῆς τιμῆς ταύτης ἄξιον ἔκρινε, "καὶ τῦτον ἥρηται ἱερέα, τὸν δικαιότερον μᾶλλον ὑμῶν εἰ- "δώς· ὡς ἂν τος ἐνδύσεται στολὴν τῷ Θεῷ καθωσιωμένην, καὶ "βωμῶν ἐπιμέλειαν ἕξει καὶ πρόνοιαν ἱερείων, καὶ τὰς ὑπὲρ "ὑμῶν εὐχὰς ποιήσεται πρὸς τὸν Θεὸν ἡδέως ἀκυσόμενος, "ὅτι τε κήδεται γένυς τῦ ὑμετέρυ, καὶ παρὰ ἀνδρὸς ὃν αὐ- "τὸν ἐπελέξατο γινομένας προσδέχεται ταύτας". Εβραῖοι δὲ ἠρέσκοντο τοῖς λεγομένοις, καὶ συνήνουν τῇ τῦ Θεῦ χειροτονίᾳ. ἦν γὰρ Ααρὼν διά τε τὸ γένος καὶ τὴν προφητείαν, καὶ τὴν ἀρετὴν τἀδελφῦ, πρὸς τὴν τιμὴν ἁπάντων ἀξιολογώτερος. ἦσαν δ' αὐτῷ καὶ παῖδες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέσσαρες· Νάβαδος, Αβιῦς, Ελεάζαρος, Ιθάμαρος.

β'. Οσα δὲ τῶν πρὸς τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευὴν παρε-

de virtus Legislatoris eniteſcet, res ipſae nobis ſuppeditaturae ſint.

CAP. VIII.

De Aaronis Sacerdotio.

QVam primum autem Tabernaculum praedictum conſummatum erat, donariis vero nondum rite conſecratis, Moyſi apparuit Deus, iuſſitque vt ſacerdotium Aaroni fratri ſuo conferret, vt qui caeteris ob virtutem ſuam illo dignior fuerit honore. Tum ille, populo in concionem aduocato, virtutem illius et beneuolentiam erga ipſos ſingularem enarrauit, et pericula quae pro illorum ſalute adire ſuſtineret. Cumque verba eius ſummo cum applauſu acceperint, ſtudiumque erga illum non mediocre ſignificarint, "Viri, inquit, Iſraëlitae, iam quidem ad finem perductum eſt opus, quale, pro noſtra "virili, effici Deo placuit. Quandoquidem vero Taber"naculo eum excipere cogitatis, ante omnia proſpicien"dum eſt de Sacerdote futuro, qui ſacris operabitur, "preceſque pro vobis concipiet. Atque ego, ſi res mei "eſſet arbitrii, meipſum forſan hoc honore non indi"gnum iudicarem, tum quod omnes natura ſui amantes "ſint, tum quod mihi conſcius ſim, quantum pro ve"ſtra ſalute laborauerim. Nunc autem Deus ipſe Aaro"nem quidem dignum hoc honore exiſtimauit, atque "hunc in Pontificatum cooptauit, quo neminem e vo"bis iuſtiorem nouerit: ſcilicet hic ſtolam Deo ſacram "induet, altarium curam ſuſcipiet, de ſacrificiis prouide"bit, preces pro vobis Deo fundet, prompte et libenter "exaudituro, tum quod generis noſtri curam gerit, tum "quod illas per virum, quem ipſe elegit, oblatas reci"pere non grauabitur". Hebraeis grata fuit haec oratio, et ſuo quoque aſſenſu Dei comprobarunt electionem. Aaron enim propter genus et prophetiam, ſimul ac virtutem fratris, optime omnium hanc dignitatem commeruit. Erant autem et ipſi illo tempore filii quatuor, Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

2. Quaecunque vero in Tabernaculi fabricam parata

σκευασμένων ἦν περιττὰ, ταῦτ' ἐκέλευσεν εἰς φάρση σκεπαστήρια τῆς τε σκηνῆς αὐτῆς, καὶ τῆς λυχνίας, καὶ θυμιατηρίου, καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν ἀναλῶσαι. ὅπως κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ταῦτα μήτ' ἐξ ὑετῶ μηδὲν, μήτ' ἐκ κονιορτῶ βλάπτηται. τό τε πλῆθος ἀθροίσας πάλιν, εἰσφορὰν αὐτὸ προσέταξεν εἰσφέρειν σίκλε τὸ ἥμισυ καθ' ἕκαστον. ὁ δὲ σίκλος, νόμισμα Ἑβραίων ὢν, Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας. οἱ δ' ἑτοίμως ὑπήκουον οἷς ἐκέλευε Μωϋσῆς· καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰσφερόντων ἦν ἑξήκοντα μυριάδες καὶ πεντακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. ἔφερον δὲ τὸ ἀργύριον τῶν ἐλευθέρων οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω ἐτῶν ἄχρι πεντήκοντα γεγονότες. τὸ δὲ συγκομισθὲν εἰς τὰς περὶ τὴν σκηνὴν χρείας ἀνηλῶτο.

γ'. Ἡγνίζε δὲ καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὰς ἱερέας, τρόπῳ τοιούτῳ ποιούμενος αὐτῶν τὴν κάθαρσιν. σμύρνης ἐπιλέκτε σίκλας πεντακοσίας, καὶ ἴρεως ἴσας, κιναμώμε δὲ καὶ καλάμε, ἔστι δὲ καὶ τοῦτο εἶδος θυώματος, ἡμίσειαν τῶν πρότερον ὀλκὴν, κεκομμένα δεύειν ἐκέλευσεν, ἐλαίῳ τε ἐλαίνῳ εἶν, μέτρον δ' ἐστὶ τοῦτο ἐπιχώριον δύο χόας Ἀττικὰς δεχόμενον, ἀναμίξαντας καὶ καθεψήσαντας σκευάσαι τέχνῃ μυρεψῶν χρίσμα εὐωδέστατον. κἄπειτα τοῦτο λαβὼν αὐτὰς τὰς ἱερέας καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν χρίων κεκαθάρικε, τά τε θυόμενα· πολλὰ δ' ἐστὶ, καὶ ταῦτα ποικίλα κατὰ τὴν σκηνὴν, ἐπὶ τῷ χρυσῷ θυμιατηρίῳ μεγάλης πάνυ τιμῆς ὄντα συνεφέρετο· ὧν παραλείπω τὴν φύσιν ἐκδιηγεῖσθαι, μὴ δι' ὄχλε γένηται τοῖς ἐντυγχάνουσι. δὶς δὲ τῆς ἡμέρας, πρίν τε ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον καὶ πρὸς δυσμαῖς θυμιᾶν ἐχρῆν, ἔλαιόν τε ἀγνίσαντας φυλάσσειν εἰς τὰς λύχνους· ὧν τὰς μὲν τρεῖς ἐπὶ τῇ ἱερᾷ λυχνίᾳ φέγγειν ἔδει τῷ Θεῷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, τὰς δὲ λοιπὰς περὶ τὴν ἑσπέραν ἅπτοντας.

δ'. Ἁπάντων δ' ἤδη πέρας εἰληφότων, ἔδοξαν ἄριστοι τῶν δημιουργῶν Βεσάληλος καὶ Ἐλίαβος. τῶν γὰρ ἐνευρημένων τοῖς προτέροις αὐτοὶ προεθυμήθησαν ἀμείνονα προσεργάσασθαι, λαθεῖν τε ἐπίνοιαν ὧν πρότερον ἠγνόουν τὴν κα-

supererant, iussit ea in vela tectoria ipsius Tabernaculi, lychnuchi, et thuribuli, aliorumque vasorum impendere; vt haec, dum in itinere deportantur, neque pluuia vel minimum laederentur, neque puluere. Atque populo iterum conuocato, imperauit vt viritim contribuerent dimidium siclum. Siclus autem nummus est apud Hebraeos, qui valet quatuor drachmas Atticas. Illi vero prompto obsequio iussa Moysis exsequuntur; ad numerum sexcentorum quinque millium et quingentorum et quinquaginta. Argentum autem conferebant soli ingenui, a vigesimo et deinceps aetatis anno vsque ad quinquagesimum. Quicquid vero collatum erat in vsus Tabernaculi insumptum est.

3. Praeterea et Tabernaculum et sacerdotes lustrauit, purificatione ad hunc modum facta. Myrrhae electae siclos quingentos, totidemque ireos, ex cinamomo autem, et calamo (nam et hic odoramenti species est) dimidium priorum ponderis, contusa subigi iussit, iisque cum olei oliuarum hine (hoc enim mensura est Hebraïca quae capit duos choas Atticos,) permixtis et arte vnguentariorum decoctis, vnguentum suauissimum confici. Ac deinde Moyses illud accipiens ipsos et sacerdotes et totum Tabernaculum inungendo purificauit, simul etiam suffimenta: multa enim erant, eaque varia in Tabernaculum, super aureum thuribulum adolenda, valde pretiosa comportabantur. quorum naturam enarrare superfedeo, ne lectoribus taedium afferam et molestiam. Oportebat autem bis quotidie suffitum facere, ante ortum et circa occasum solis, oleumque purificatum ad lucernas seruare: quarum tres quidem super sacrum candelabrum Deo tota die lucebant, reliquae sub vesperam accendebantur.

4. Iam cum omnia accurata essent et perfecta, sacrorum opificum praestantissimi visi sunt Besalelus et Eliabus. nam ipsi aliorum inuentis meliora addere studuerunt, ad multa etiam aliis ignorata excogitanda et efficienda suopte ingenio idonei. Contigit tamen vt Besalelus prae-

τασκευὴν ἱκανώτατοι. τούτων μέντοι Βεσάλληλον συνέβη κρεῖττονα τὸν κράτιστον. ὁ δὲ πᾶς χρόνος εἰς τὸ ἔργον διῆλθε μηνῶν ἑπτά. καὶ μετὰ τοῦτο ἀφ' ἧς τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον, ἐνιαυτὸς αὐτοῖς πρῶτος ἐτελειοῦτο. ἀρχομένου δὲ τοῦ δευτέρου ἔτους, μηνὶ Ξανθικῷ κατὰ Μακεδόνας, Νισὰν δὲ κατὰ Ἑβραίους, νουμηνίᾳ τὴν σκηνὴν ἀφιερῶσι, καὶ πάνθ' ὅσα περὶ αὐτὴν σκεύη μοι δεδήλωται.

ε'. Ἐπέδειξε δὲ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἠθέντα τῷ ἔργῳ τῶν Ἑβραίων, καὶ μὴ μάτην αὐτοὺς πονήσαντας ὑπερφανείᾳ τῆς χρήσεως· ἀλλ' ἐπεξενώθη καὶ κατεσκήνωσε τῷ ναῷ τούτῳ. τὴν δὲ παρουσίαν ὅτως ἐποίησεν. ὁ μὲν οὐρανὸς καθαρὸς ἦν, ὑπὲρ δὲ τὴν σκηνὴν μόνην ἤχλυσεν, ὅτε βαθεῖ πάνυ νέφει καὶ πυκνῷ περιλαβὼν αὐτὴν, ὡς εἶναι δόξαι χειμέριον, ὅτε μὴν λεπτῷ ὅτως ὥστε τὴν ὄψιν ἰσχύσαι τι δι' αὐτοῦ κατανοῆσαι· ἡδεῖα δὲ ἀπ' αὐτοῦ δρόσος ἔρρει, καὶ Θεοῦ δηλοῦσα παρουσίαν τοῖς τοῦτο καὶ βουλομένοις καὶ πεπιστευκόσι.

ς'. Μωϋσῆς δὲ, τοὺς τέκτονας οἷαις εἰκὸς ἦν δωρεαῖς τοὺς τοιαῦτα εἰργασμένους τιμήσας, ἔθυεν ἐν τῷ τῆς σκηνῆς αἰθρίῳ, κατὰ προσαγὴν τοῦ Θεοῦ, ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων· καὶ δὴ λέγειν χρὴ ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν μέλλω τὰ πρασσόμενα περὶ τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείνοις δηλώσων περί τε ὧν ὁλοκαυτεῖν κελεύει, καὶ ὧν μεταλαμβάνειν τῆς βρώσεως ἐφίησιν ὁ νόμος· καὶ τοῦ αἵματος τῶν τεθυμένων τήν τε σολὴν τοῦ λαροῦνος καὶ αὐτὸν σὺν τοῖς παισὶν ἔρραινεν, ἁφαγνίσας πηγαίοις τε ὕδασιν καὶ μύρῳ, ἵνα τοῦ Θεοῦ γένωνται. ἐπὶ μὲν οὖν ἡμέρας ἑπτὰ τοῦτον τὸν τρόπον αὐτούς τε καὶ τὰς σολὰς ἐθεράπευε. τὴν τε σκηνὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη ἐλαίῳ τε προθυμωμένῳ καθὼς εἶπον, καὶ τῷ αἵματι τῶν ταύρων καὶ κριῶν σφαγέντων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς κατὰ γένος. τῇ δὲ ὀγδόῃ κατήγγελεν ἑορτὴν τῷ λαῷ, καὶ θύειν προσέταξε κατὰ δύναμιν. οἱ δ' ἀλλήλοις ἀμιλλώμενοι, καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι τὰς θυσίας ἃς ἕκαστος ἐπιφέροι, τοῖς λεγομένοις ὑπήκουον. ἐπικειμένων δὲ τῶν ἱερείων τῷ βωμῷ, αἰφνίδιον ἐξ αὐτῶν πῦρ

cellere existimaretur. Tempus autem septimestre, et non amplius, in hoc opere absoluendo consumtum est: et post hoc primus annus ab exitu ex Ægypto completus est. Anni vero secundi sub initium, mense Xanthico Macedonum, Hebraeorum vero Nisan, ipso nouilunio Tabernaculum Deo consecrarunt, et omnia eius vasa a me paulo ante recensita.

5. Ostendit autem Deus sibi gratum acceptumque esse hoc Hebraeorum opus; et non frustra eos laborasse prae se tulit contemptu eius vsus: sed accessit ad hanc Ædem et in ea habitare dignatus est. Praesentiam porro suam ita declarauit. Coelum quidem purum erat et serenum, soli vero Tabernaculo incumbebat caligo, non profunda admodum et densa nube illud circumdans, vt talis esse videretur quali hyeme assuescebant, nec tamen rara adeo et subtili vt visus eam penetraret: sed suauis ab ea ros distillabat in argumentum Dei praesentiae iis qui hoc volebant pariter et credebant.

6. Moyses autem, cum artifices qui talia adornarant et confecerant, dignis cohonestasset praemiis, in atrio Tabernaculi mactabat, prout ei Deus praeceperat, taurum et arietem et hoedum pro peccatis; (nam de sacrorum quidem ministeriorum ritibus, cum de sacrificiis agam, dicturus sum, simul et de victimis quas solidas igni cremari iusserit lex, quarumque partem in epulas cedere permiserit) et dein hostiarum sanguine et vestimenta Aaronis et ipsum cum filiis suis conspersit, aqua fontana ac simul oleo eos purificans, vt Dei fierent sacerdotes. Atque hoc modo per septem dies continuos ipsos et vestitum eorum curabat: Tabernaculum item et eius vasa omnia, oleoque ante suffito, vt modo dixi; et sanguine taurorum et arietum et hoedorum, vnoquoque die e singulis vnius, occisorum. Octauo autem die festum indixit populo, et quemque pro facultatibus suis sacrificare praecepit. Illi vero inter sese liberalitate certantes, et alter alterum iis quae offerebant superare contendentes, dictis eius paruerunt. At victimis arae impositis repente ex illis spontaneus ortus est

ἀνήφθη αὐτόματον, καὶ ὅμοιον ἀστραπῆς λαμπηδὼν ὀφώμενον τῇ Φλογί, καὶ πάντα ἐδαπάνα τὰ ἐπὶ τῷ βωμῷ.

ζ'. Συνέβη δὲ καὶ Ααρῶνι συμφορά τις ἐκ τούτου, λογιζομένῳ ὡς ἐπ' ἀνθρώπῳ καὶ πατρὶ, γενναίως δ' ὑπ' αὐτοῦ καρτερηθεῖσα· ὅτι καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ συμπίπτοντα στέρρος ἦν, καὶ κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ ἠγεῖτο τὸ πάθος γεγονέναι. τῶν γὰρ υἱῶν αὐτοῦ τεσσάρων ὄντων, ὡς προεῖπον, δύο οἱ πρεσβύτεροι Νάβαδος καὶ Ἀβιοῦς, κομίσαντες ἐπὶ τὸν βωμὸν οὐχ ὧν προεῖπεν Μωϋσῆς θυμάτων, ἀλλ' οἷς ἐχρῶντο πρότερον, κατεκαύθησαν· τοῦ πυρὸς ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὁρμὴν βαλόντος, καὶ τὰ στέρνα καὶ τὰ πρόσωπα φλέγειν αὐτῶν ἀρξαμένου, καὶ σβέσαι μηδενὸς δυναμένου. καὶ οἱ μὲν ὕστως ἀπέθανον. Μωϋσῆς δὲ κελεύει τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, βαστάξαντας τὰ σώματα καὶ κομίσαντας τῆς παρεμβολῆς ἔξω θάψαι μεγαλοπρεπῶς. πενθεῖ δ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος, χαλεπῶς ἐπὶ τῷ θανάτῳ παρὰ δόξαν ὕτω γεγενημένῳ διατεθέν· μόνους δὲ Μωϋσῆς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν καὶ τὸν πατέρα μὴ φροντίζειν τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἠξίωσε, προκρίναντας τὴν εἰς τὸν Θεὸν τιμὴν τοῦ περὶ αὐτοὺς σκυθρωποῦ. ἤδη γὰρ Ααρὼν καὶ τὴν στολὴν τὴν ἱερὰν ἠμφίετο.

η'. Μωϋσῆς δὴ πᾶσαν τιμὴν παραιτησάμενος, ἣν ἑώρα τὸ πλῆθος αὐτῷ παρέχειν ἕτοιμον, πρὸς μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ διετέλει. καὶ τῶν μὲν εἰς τὸ Σινᾶιον ἀνόδων ἀπεῖχετο, εἰς δὲ τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, ἐχρηματίζετο περὶ ὧν ἐδεῖτο παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἰδιωτεύων καὶ τῇ στολῇ, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄγων ἑαυτὸν δημοτικώτερον, καὶ μηδὲν βουλόμενος τῶν πολλῶν διαφέρειν δοκεῖν, ἢ μόνῳ τῷ προνοήμενος αὐτῶν βλέπεσθαι. ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους ἔγραφε, καθ' ὃς κεχαρισμένως τῷ Θεῷ βιώσονται, μηδὲν ἀλλήλοις ἐγκαλεῖν ἔχοντες· ταῦτα μέντοι κατὰ τὴν ὑπαγόρευσιν τοῦ Θεοῦ συνετάττετο. διέξειμι μὲν οὖν περὶ τῆς πολιτείας καὶ τῶν νόμων.

θ'. Ο μέντοι περὶ τῆς τοῦ ἀρχιερέως στολῆς παρέλιπον, διελθεῖν βούλομαι· ἐδαμόθεν γὰρ προφητῶν κακηγορίας

ignis, flammaque ſua fulguris coruſcationi ſimilis viſus, qui omnia ſuper altari penitus abſumpſit.

7. Statim autem ab hoc miraculo contigit et Aaroni quaedam calamitas, ſi vt homo et pater ſpectetur, quam tamen fortiter pertulit, quod et animo eſſet ad omnia quae acciderent bene confirmato, et exiſtimaret hoc non ſine Dei voluntate factum. Cum enim filii ei quatuor fuerint, vt iam dixi, duo ex iis natu grandiores, Nabadus et Abius, afferentes in aram victimas, non quas praeſcripſerat Moyſes, ſed quibus prius vterentur, ſubitis flammis ambuſti intereunt: igne in illos impetum faciente, qui, cum pectora et facies eorum auide depaſcere coepiſſet, a nemine reſtingui potuit. Atque illi quidem ita e vita exceſſerunt. Moyſes autem mandauit patri eorum et fratribus, vt corpora portarent et extra caſtra deferentes magnifice ea ſepelirent. Caeterum eos deplorat populus, inopinatam hanc eorum mortem aegre ferens: ſolos vero fratres ac patrem Moyſes voluit a moerore abſtinere, vt qui Dei honorem ſuae ex illis triſtitiae praeponerent. Iam enim Aaron ſacrum amictum geſtabat.

8. Moyſes itaque, omnibus recuſatis honoribus, quos in ſe populum collaturum eſſe viderat, ſoli Dei miniſterio ſemet addixit. Et adſcenſu quidem in montem Sinaeum abſtinuit; in tabernaculum vero ingrediens, de iis reſponſa retulit quae a Deo ſupplex rogabat: et hominis priuati habitu contentus, et caeteris omnibus magis adhuc vnum e populo referens, idque agens vt nihil ab aliis differre exiſtimetur, niſi quod communi eorum ſaluti proſpicere videretur. Praeterea autem viuendi rationem deſcripſit et leges poſuit, quibus obſeruandis et Deo placere poſſent, et vitam inculpatam agere. Iſta autem omnia, Deo illi dictante ordinauit. Nunc igitur ad vitae inſtituta legesque orationem conuerto.

9. Veruntamen quod de Pontificis veſtitu praetermiſi, prius perſequi volo: nam is omnem prophetis fraudum et

καταλέλοιπεν ἀφορμήν. εἰ δέ τινες τοιῦτοι γένοιντο παρεγχειρεῖν τῷ τῦ Θεῦ ἀξιώματι, αὐτοκράτορα δ' εἶναι τὸν Θεὸν παρατυγχάνειν τοῖς ἱεροῖς κατέλιπεν, ὁπότε θελήσειε, καὶ μὴ παρεῖναι· καὶ τῦτο δ' οὐχ Ἑβραίοις δῆλον εἶναι μόνον ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων τοῖς παρατυγχάνυσι. τῶν γὰρ λίθων ἃς ἐπὶ τῶν ὤμων φέρειν τὸν ἀρχιερέα προεῖπον· σαρδόνυχες δὲ ἦσαν, καὶ σημαίνειν αὐτῶν τὴν φύσιν ἡγῦμαι περισσὸν, πᾶσιν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένων· συνέβαινε λάμπειν, ὁπότε ταῖς ἱερυργίαις ὁ Θεὸς παρῇ, τὸν ἕτερον τοῦ ἐπὶ τῷ δεξιῷ τῶν ὤμων πεπορπημένον, αὐγῆς ἀποπηδώσης καὶ τοῖς πορρωτάτω φαινομένης, ἃ πρότερον ταύτης ὑπαρχύσης τῷ λίθῳ. θαυμαστὸν μὲν οὖν καὶ τῦτο τοῖς μὴ τὴν σοφίαν ἐπ' ἐκφαυλισμῷ τῶν θείων ἠσκηκόσιν. ὃ δ' ἐστὶ τύτῳ θαυμασιώτερον ἐρῶ. διὰ γὰρ τῶν δώδεκα λίθων, ἃς κατὰ στέρνον ὁ ἀρχιερεὺς ἐνερραμμένας τῷ ἐσσήνῃ φορεῖ, νίκην μέλλυσι πολεμῶν προσημήνυεν ὁ Θεός. τοσαύτη γὰρ ἀπήςραπτεν ἀπ' αὐτῶν αὐγὴ μήπω τῆς ςρατιᾶς κεκινημένης, ὡς τῷ πλήθει παντὶ γνώριμον εἶναι τὸ παρεῖναι τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἐπικυρίαν. ὅθεν Ἕλληνες, οἱ τὰ ἡμέτερα τιμῶντες ἔθη, διὰ τὸ μηδὲν ἀντιλέγειν δύνασθαι τύτοις, τὸν ἐσσήνην λόγιον καλῦσιν. ἐπαύσατο μὲν οὖν ὅ τε ἐσσήνης καὶ ὁ σαρδόνυξ τῦ λάμπειν ἔτεσι διακοσίοις πρότερον ἢ ταύτην ἐμὲ συνθεῖναι τὴν γραφὴν, τῦ Θεῦ δυχεράναντος ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν νόμων· περὶ ὧν ἐρῦμεν εὐκαιρότερον. τρέψομαι δὲ νῦν ἐπὶ τὸν ἑξῆς λόγον.

ι. Καθιερωμένης γὰρ ἤδη τῆς σκηνῆς, καὶ διακεκοσμημένων τῶν περὶ τὰς ἱερέας, τότε πλῆθος ὁμόσκηνον αὐτῷ τὸν Θεὸν εἶκρινεν εἶναι, καὶ τρέπεται πρὸς θυσίας τε καὶ αἰνέσεις, ὡς ἅπασαν ἤδη κακῦ προσδοκίαν ἀπεωσμένον, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὡς ἀμεινόνων ἐπιθυμοῦντες· δωρεάς τε τῷ Θεῷ, τὰς μὲν κοινῇ, τὰς δὲ καὶ κατ' ἰδίαν, ἀνετίθεσαν κατὰ Φυλάς. οἵ τε γὰρ Φύλαρχοι κατὰ δύο συνελθόντες, ἅμαξαν καὶ δύο βόας προσκομίζυσιν. ἐξ μὲν οὖν ἦσαν αὗται, καὶ τὴν σκηνὴν ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις παρεκόμιζον, πρὸς

praestigiarum ansam praecidebat. Verum si qui eò deuenerint vt Dei auctoritate abutantur, Deo quidem liberum reliquit, quando sacris interesse velit vel non adesse: id quod non Hebraeis solum manifestum esse voluit, sed et alienigenis qui huic forte spectaculo interuenirent. Nam ex lapidibus, quos super humerum Pontificem ferre praedixi, (erant autem sardonyches, atque eorum naturam ostendere superuacuum puto, cum a nemine ignorentur) contigit vt altet micaret, quoties Deus sacrificiis propitius adesset, qui in dextro humero fibulae vice portabatur; eximio fulgore inde exsiliente, vt etiam procul positis illucescerer, cum prius lapis eo careret splendore. Et certe hoc ipsum admirationem meretur apud omnes, qui non ex contemptu religionis sapientiae opinionem aucupantur. Sed quod hoc multo mirabilius est iam dicturus sum. Nam per duodecim lapides, quos in pectore Pontifex Essenae adsutos gestat, Deus victoriam pugnaturis praenunciabat. Tantus enim ex iis effulgebat splendor, cum nondum exercitus moueretur, vt toti populo manifestum fuerit, eorum auxilio adesse Deum. Vnde et Graeci, qui nostras solennitates reuerentur, quod ne quidem hisce contradicere potuerint; Essenen appellant Λόγιον Oraculum. Cessauit autem Oraculum et sardonyx fulgorem emittere, annis iam ducentis antequam ego haec conscriberem, cum Deus molestè ferret transgressiones legum: de quibus opportunior erit dicendi locus. Nunc autem coeptam narrationem persequar.

10. Tabernaculo iam dedicato, et omnibus quae ad sacerdotes spectant rite peractis, tunc populus Deum secum in eodem tentorio habitare ratus est, et ad ipsum sacrificiis honorandum et laudibus persequendum semet conuertit, quasi iam ab omni mali exspectatione liberatus esset, et meliora in posterum sibimet polliceretur: Deoque munera tam priuatim quam publice per singulas tribus offerebat. Principes enim tribuum bini conuenientes vehiculum et duos boues afferebant. Illa ita-

τούτοις ἕκαστος φιάλην τε νομίζει καὶ τρυβλίον καὶ θυΐσκην τὴν μὲν, δαρεικοὺς δέκα δυναμένην, καὶ πλήρη θυμιαμάτων, τὸ δὲ τρυβλίον καὶ ἡ φιάλη, ἀργύρεα δὲ ἦν, στίλως μὲν δὴ αἱ δύο διακοσίους εἵλκον, εἰς δὲ τὴν φιάλην ἑβδομήκοντα μόνοι δεδαπάνηντο, πλήρεις δὲ ἦσαν ἀλεύρων ἐλαίῳ πεφυραμένων, οἷς ἐπὶ τῷ βωμῷ χρῶνται πρὸς τὰς ἱερουργίας· μόσχον τε καὶ κριὸν σὺν ἀρνίῳ τῶν ἐτησίων ὁλομελῆ καυθησόμενα, καὶ σὺν αὐτοῖς χίμαρρον ἐπὶ παραιτήσει ἁμαρτημάτων. προσῆγε δὲ τῶν ἀρχόντων ἕκαστος καὶ ἑτέρας θυσίας σωτηρίους λεγομένας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δύο τε βόας καὶ πέντε κριοὺς σὺν ἀρνάσιν ἐτησίοις καὶ ἐρίφους. ἔτοι μὲν δὴ θύουσιν ἐπὶ ἡμέρας δώδεκα, κατὰ πᾶσαν ἡμέραν εἷς. Μωϋσῆς δὲ ἐκεῖ ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος· ἀλλ' εἰς τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρακτέων καὶ τῶν νόμων τῆς συντάξεως. ὃς, κρείττονας ἢ κατὰ σύνεσιν ἀνθρωπίνην ὄντας, εἰς τὸν ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα συνέβη φυλαχθῆναι, δωρεὰν εἶναι δόξαντας τοῦ Θεοῦ· ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ τρυφῆς, μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων παύομαι λέγων, γραφὴν ἑτέραν ἀξιοκῶς συνθεῖναι περὶ τῶν νόμων.

ΚΕΦ. Θ'.

Τῶν θυσιῶν οἱ τρόποι.

Νυνὶ δ' ὀλίγων τινῶν ἐπιμνηθήσομαι τῶν ἐφ' ἁγνείαις καὶ ἱερουργίαις κειμένων. καὶ γὰρ τὸν λόγον μοι περὶ θυσιῶν ἐνεστᾶναι συμβέβηκε. δύο μὲν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι. τούτων δ' ἡ μὲν ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν, ἑτέρα δ' ὑπὸ τοῦ δήμου συντελεῖσθαι, κατὰ δύο γίνονται τρόπους. τῆς μὲν ὁλοκαυτώσεως πᾶν τὸ θυόμενον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαβεν· ἡ δὲ χαριστήριός τε ἐστὶ, καὶ κατ' εὐωχίαν δεῖται τῶν τεθυκότων. ἐρῶ δὲ περὶ τῆς προτέρας. ἀνὴρ ἰδιώτης ὁλοκαυτῶν, θύσει μὲν βοῦν καὶ ἄρσιον καὶ ἄμωμον· ταῦτα

que ſex erant, et tabernaculum in itineribus deportabant. Ad haec vnuſquiſque eorum phialam adducit, et lancem, et acerram; (hanc quidem decem Daricos valentem et ſuffimentis refertam; lanx autem et phiala, erant enim argenteae, ſimul quidem ſiclos ducentos pendebant, in phialam vero duntaxat ſeptuaginta expenſi ſunt; plenae autem erant ſimila oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificiis vtuntur) praeterea vitulum et arietem cum agno anniculo in holocauſtum, ſimulque hircum pro expiatione peccatorum. Sed et principum quiſque alia offerebat ſacrificia, quae ſalutaria appellantur, per ſingulos dies boues duos et quinque arietes cum agnis anniculis et hoedis. Atque ita quidem iſti per duodecim dies continuos ſacrificant, ſingulis diebus vnus. Moyſes autem non amplius Sinaeum iugum aſcendens, ſed in tabernaculum ingrediens a Deo accepit omnia de rebus agendis et de legibus ferendis. Quas, meliores quam vt ab humana ſapientia excogitari poſſent, in omne aeuum religioſe obſeruari contigit, quod diuinitus datae crederentur: adeo vt nec in pace ex luxuria, nec in bello ob neceſſitatem harum aliquam violare ſuſtinerent Hebraei. Sed de his quidem dicere ſuperſedeo, quod alio in libro de Legibus ſcribere inſtituerim.

CAP. IX.

De Sacrificiis.

NVnc paucas quasdam leges commemorabo, de purificatione et ſacrificiis latas. etenim contigit vt mihi incideret ſermo de ſacrificiis. Sunt enim duo ſacrificiorum genera. Horum quidem vnum pro priuatis, alterum vero pro vniuerſo populo factum: atque iſta duobus modis peraguntur. In vno quidem totum quod immolatur igne conſumitur, ac inde ſortitum eſt holocauſti appellationem: alterum vero pro gratiarum actione inſtitutum eſt, et in epulum ſacra facientibus cedit. De priore autem primum

μὲν ἐπέτεια, τὰς δὲ βοῦς ἱφθίτας θύειν καὶ προήκοντας. ἄρρενα δὲ ὁλοκαυτοῦται τὰ πάντα. σφαγέντων δὲ τούτων, τὸν κύκλον τῷ αἵματι δεύσει τῷ βωμῷ οἱ ἱερεῖς· εἶτα καθαροποιήσαντες διαμελίζουσι· καὶ πάσαντες ἁλσὶν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀνατιθέασι, χιζῶν ἤδη πεπληρωμένον καὶ πυρὸς φλεγομένου. τὰς δὲ πόδας τῶν ἱερείων καὶ τὰ κατὰ νηδὺν ἐκκαθάραντες ἀκριβῶς, τοῖς ἄλλοις καθαγνιθησόμενα προσεπιφέρουσι, τὰς δοράς τῶν ἱερείων λαμβανόντων. καὶ ὁ μὲν τῆς ὁλοκαυτώσεως τρόπος ἐστὶν ὅτος.

β'. Τὰς δὲ χαριστηρίους θυσίας ἐπιτελοῦντες, τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα θύουσιν· ὁλόκληρα δὲ ταῦτα καὶ τῶν ἐπετείων πρεσβύτερα, ἄρρενα μέντοι θήλεσι συνδυαζόμενα. θύσαντες δὲ ταῦτα, φοινίσσουσι μὲν αἵματι τὸν βωμόν· τὰς δὲ νεφρὰς καὶ τὸν ἐπίπλουν, καὶ πάντα τὰ πιμελῆ σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος, καὶ σὺν αὐτοῖς τὴν ἐρὰν τοῦ ἀρνὸς ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. τὸ δὲ σῆθος καὶ τὴν κνήμην τὴν δεξιὰν τοῖς ἱερεῦσι παραχόντες, ἐπὶ δύο ἡμέρας εὐωχοῦνται τοῖς καταλειπομένοις τῶν κρεῶν· ἃ δ' ἂν περισσεύσῃ, κατακαίουσι.

γ'. Θύουσι δὲ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ τῶν χαριστηρίων τῆς ἱερουργίας. οἱ δ' ἀδύνατοι πορίζειν τὰ τέλεια θύματα, περιστερὰς ἢ τρυγόνας δύο· ὧν τὸ μὲν ὁλοκαυτοῦται τῷ Θεῷ, τὸ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς βρῶμα διδόασιν. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τῆς θυσίας τῶνδε τῶν ζώων ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν ἐροῦμεν. ὁ μὲν γὰρ κατὰ ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προσπεσών, ἄρνα καὶ ἔριφον θήλειαν τῶν αὐτῶν ἐτῶν προσφέρει. καὶ τῷ μὲν αἵματι δεύσει τὸν βωμὸν ὁ ἱερεύς, οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τῶν γωνιῶν τὰς ἐξοχάς· καὶ τούς τε νεφροὺς καὶ τὴν ἄλλην πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. οἱ δ' ἱερεῖς τάς τε δοράς ἀποφέρονται καὶ τὰ κρέα, ἐπ' ἐκείνης δαπανήσαντες τῆς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ. ὁ γὰρ νόμος εἰς τὴν αὔριον ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾷ. ὁ δὲ ἁμαρτὼν μέν, ἑαυτῷ δὲ συνειδὼς καὶ μηδένα ἔχων τὸν ἐλέγχοντα, κριὸν θύει, τοῦ νόμου τοῦτο κελεύοντος· ἃ δὲ κρέα κατὰ τὸ ἱερὸν ὁμοίως οἱ ἱερεῖς αὐθήμερον σιτοῦνται. οἱ

agam. Priuatus homo cum holocauſtum faciat, mactat quidem bouem, agnum et hoedum: hos quidem duos anniculos; boues vero licet immolare etiam grandiores. ſed maſcula oportet eſſe omnia quae ſolida concremantur. His autem occiſis ſacerdotes ſanguinem per altaris circuitum fundunt: deinde mundata membratim diſſecant, et ſale conſperſa in aram imponunt, ligno in eam congeſto et igne erumpente. Pedes autem victimarum et inteſtina diligenter purgata cum caeteris membris adolenda adiiciunt, pelles ſacerdotibus ſibimet habentibus. Et holocauſta quidem ad hunc modum fiunt.

2. Cum autem pro gratiarum actione ſacrificant, animalia quidem mactant eiuſdem generis: iſta vero integra et anniculis maiora, ac maria cum feminis. Haec autem cum immolantur, aram quidem ſanguine intingunt: renes autem et omentum, et omnem adipem cum fibra iecinoris, ſimulque caudam agni ſuperponunt arae. At pectus et crus dextrum ſacerdotibus concedentes, per biduum de reliquis carnibus epulantur: quaecunque vero ſuperfuerint igne comburunt.

3. Similiter autem ac in dicto modo ſacris operandi pro gratiarum actione hoſtias mactant pro peccatis. Quibus vero facultas non erat adipiſcendi victimas maiores, ii par columbarum aut turturum immolarunt: quarum altera quidem Deo adoletur in holocauſtum, alteram vero in cibum dant ſacerdotibus. Accuratius autem de iſtis animalibus offerendis agam cum de ſacrificiis dicturus ſim. Qui autem per ignorantiam in peccatum incidit, agnum et hoedum feminam eorundem annorum offert. Ac ſacerdos quidem ſanguinem fundit in aram, ſed non ſicut prius, verum angulorum ad extremitates: reneſque et reliquam adipem cum fibra iecoris altari admouent. Sacerdotes vero tollunt ſibi et pelles et carnes, quas eadem die abſumunt in fano. lex enim in craſtinum non relinqui ſinit. Qui vero peccat quidem, ſibique conſcius eſt, ſed neminem habet qui ipſum poſſit arguere, arietem immolat lege praecipiente: cuius carnes in templo

δὲ ἄρχοντες, ἐφ' οἷς ἡμάρτανον ἐνθυόμενοι, τ' αὐτὰ μὲν νομίζουσι τοῖς ἰδιώταις· διαλλάσσουσι δὲ τῷ προσάγειν θύματα, ταῦρον, ἔριφον, ἄρρενας.

δ'. Νόμος δὲ τῶν ἰδιωτικῶν καὶ τῶν δημοσίαις θυσίαις, καὶ ἄλευρον ἐπιφέρεσθαι καθαρώτατον· ἀρνίῳ μὲν ἀσσάρωνος μέτρον, κριῷ δὲ δυοῖν, ταύρῳ δὲ τριῶν. τοῦτο καθαγιάζουσιν ἐπὶ τῷ βωμῷ μεμαγμένον ἐλαίῳ. κομίζεται γὰρ δὴ καὶ ἔλαιον ὑπὸ τῶν τεθυκότων· ἐπὶ μὲν βοὶ εἷνος ἥμισυ, ἐπὶ δὲ κριῷ μέρος τέτρτον τοῦ μέτρου, καὶ τεταρτημορὶς ἐπ' ἀρνίῳ. ὁ δὲ εἷς μέτρον ἀρχαῖον Ἑβραίων· δύναται δὲ δύο χοᾶς Αττικοὺς ποιῆσαι. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον τῷ ἐλαίῳ καὶ οἶνος παρῆγον. σπένδουσι δὲ περὶ τὸν βωμὸν τὸν οἶνον. εἰ δέ τις, θυσίαν ἐκ ἐπιτελῶν, ἐπενέγκει κατ' εὐχὴν σεμίδαλιν, ταύτης ἀπάρχεται μίαν ἐπιβάλλει τῷ βωμῷ δράκα· τὴν δὲ λοιπὴν οἱ ἱερεῖς πρὸς τροφὴν λαμβάνουσιν, ἢ ἐψηθεῖσαν, ἐλαίῳ γὰρ συμπεφύραται, ἢ γενομένων ἄρτων. ἱερέως δὲ κομίσαντος καὶ ἐποσονοῦν, ὁλοκαυτεῖν ἀναγκαῖον. κωλύει δὲ ὁ νόμος θύειν ζῶον αὐθημερινὸν μετὰ τοῦ γεγεννηκότος ἐπὶ τ' αὐτό· ὑδ' ἄλλως δὲ, πρὶν ὀγδόην ἡμέραν γεννηθέντι διελθεῖν. γίνονται δὲ ἄλλαι θυσίαι ὑπὲρ τοῦ τὰς νόσους διαφυγεῖν, ἢ κατ' ἄλλας αἰτίας, εἰς ἃς πέμματα σὺν ἱερείοις ἀναλίσκεται· ὧν εἰς τὴν ὑστέραν ὑδὲν ὑπολιπεῖν ἐστι νόμιμον, τῶν ἱερέων μέρος ἴδιον λαβόντων.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέταχται.

Ἐκ δὲ τοῦ δημοσίου ἀναλώματος νόμος ἐστὶν ἄρνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν σφάττεσθαι τῶν αὐτοστῶν, ἀρχομένης τε ἡμέρας καὶ λήγούσης· κατὰ δὲ ἑβδόμην ἡμέραν, ἥτις Σάββατα καλεῖται, δύο σφάττουσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἱερουργοῦντες. τῇ δὲ νουμηνίᾳ τάς τε καθημερινὰς θυσίας ἐπιτελοῦσιν, καὶ δύο βόας σὺν ἀρνάσιν ἑπτὰ ἐνιαυσίοις ἑπτὰ, καὶ κριόν·

ſacerdotes ſimiliter comedunt eadem die. Principes autem, pro peccatis ſuis ſacrificia facientes, eadem offerunt quae priuati: in eo vero differunt, quod victimas adducant taurum et hoedum, maſculos.

4. Porro lex praecipit, vt in publicis et priuatis ſacrificiis farina mundiſſima afferatur: cum agno quidem aſſaronis menſura, cum ariete vero duorum, et cum tauro trium. Hanc conſecrant ſuper altare oleo ſubactam. Nam et oleum affertur ab immolantibus; pro boue quidem hinis dimidium, pro ariete vero tertia huius menſurae pars, et pro agno pars quarta. Hin autem menſura Hebraeorum antiqua, duoſque poteſt choas Atticos facere. Eadem vero menſura vinum qua oleum adducebant. nam vinum circa altare libant. Si quis autem, hoſtiam non immolans, ex voto ſimilam afferat, eius primitias pugillum vnum in aram coniicit: reliquum vero eius in alimentum ſacerdotes accipiunt, aut coctum (nam oleo ſubigitur) aut panibus inde confectis. Quantumcunque autem apportet ſacerdos, neceſſe eſt vt totum cremetur. Porro lex mactari vetat foetum eodem die et loco cum parente; et alias quoque, niſi octaua ei a partu dies illuxerit. Fiunt autem alia ſacrificia pro morbo depellendo aut alia de cauſa, in quas libamina cum victimis expenduntur: quorum in craſtinum aliquid relinqui fas non erat, ſacerdotibus partem ſuam inde ſumentibus.

CAP. X.

Quomodo de feſtiuitatibus et ſingulis diebus fuerit conſtitutum.

PVblicis autem impenſis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari, mane ac veſpere: ſeptima vero quaque die, quae Sabbata appellatur, duos iugulant, eodem modo ſacrificantes. At Neomeniarum ſolennitatibus et quotidianas hoſtias immolant, ac praeterea duos boues cum agnis anniculis ſeptem, et arietem: hoedum vero pro

ἔριφον δὲ ἐπὶ παραιτήσεσιν ἁμαρτάδων, εἴ τι κατὰ λήθην γένοιτο.

β'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ μηνὶ, ὃν Μακεδόνες Ὑπερβερεταῖον καλοῦσι, προσθέντες τοῖς εἰρημένοις ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ θύουσι, καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων.

γ'. Δεκάτῃ δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατὰ σελήνην διανηστεύονται ἕως ἑσπέρας· θύουσι δ' ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ταῦρόν τε καὶ κριὸς δύο καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ἔριφον. προσάγουσι δὲ δύο τράγους τούτοις ἐρίφους, ὧν ὁ μὲν ζῶν εἰς τὴν ὑπερόριον ἐρημίαν πέμπεται, ἀποτροπιασμὸς καὶ παραίτησις τοῦ πλήθους παντὸς ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐτόμενος· τὸν δ' ἐν τοῖς προαστείοις εἰς καθαρώτατον ἄγοντες χωρίον, αὐτόθι σὺν αὐτῇ καίουσι τῇ δορᾷ, μηδὲν ὅλως καθαίροντες. συγκατακαίεται δὲ ταῦρος, οὐχ ὑπὸ τοῦ δήμου προσαχθεὶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων τοῦ ἀρχιερέως παρασχόντος. ὃ δὴ σφαγέντος, εἰσκομίσας εἰς τὸν ναὸν τοῦ αἵματος ἅμα καὶ τοῦ ἐρίφου, ῥαίνει τῷ δακτύλῳ τὸν ὄροφον ἑπτάκις, τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἔδαφος. καὶ τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν καὶ περὶ τὸν χρύσεον βωμόν· καὶ τὸ λοιπὸν περὶ τῷ μείζονι, κομίσας εἰς τὸ αἴθριον. πρὸς τούτοις, τὰς ἐξαχὰς καὶ τὰς νεφρὰς καὶ τὴν πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. παρέχεται δὲ καὶ κριὸν ὁ ἀρχιερεὺς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

δ'. Τῇ δὲ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ δεκάτῃ, τρεπομένου τὸ λοιπὸν τοῦ καιροῦ πρὸς τὴν χειμέριον ὥραν, σκηνὰς πήγνυσθαι κελεύει κατὰ οἰκίαν ἕκαστον, τὸ κρύος ὑφορωμένους ἐπὶ φυλακῇ τοῦ ἔτους· ὅταν τε πατρίδων ἐπιτύχοιεν, παραγινομένους εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ἣν διὰ τὸν ναὸν μητρόπολιν ἔχουσιν, ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ ἑορτὴν ἄγοντας ὁλοκαυτοῦν τε καὶ θύειν τῷ Θεῷ τότε χαριστήρια, φέροντας ἐν ταῖς χερσὶν εἰρεσιώνην μυρσίνης καὶ ἰτέας σὺν κράδῃ φοίνικος πεποιημένην, τοῦ μήλου τοῦ τῆς Περσέας προσόντος. εἶναι δὲ τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν τὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως θυσίαν ἐκ τριῶν καὶ δέκα βοῶν καὶ ἀρνῶν ἐνὶ πλειόνων καὶ κριῶν δύο,

expiatione peccati, si quid obliuiscentibus forte obrepserit.

2. Septimo autem mense, quem Macedones vocant Hyperberetaeum, praeter iam dicta taurum et arietem et septem agnos mactant, et hoedum pro peccatis.

3. Decimo vero eiusdem mensis secundum lunam ad vesperam vsque ieiunant: eodemque die immolant taurum et arietem et septem agnos, et pro peccatis hoedum. Praeterea autem afferunt duos hoedos; quorum alter quidem viuus extra fines in solitudinem emittitur, in auerruncationem et expiationem peccatorum futurus pro populo vniuerso: alterum vero in locum purissimum sub vrbe educentes, illic cum ipsa pelle totum comburunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autem taurus, non a populo adductus, sed proprio Pontificis sumptu paratus. Quo occiso, et sanguine eius simul et hoedi in fanum interius illato, adspergit digito septies tectum totiesque pauimentum ipsius, rursusque toties fanum exterius etiam circum altare aureum; reliquum deinde in atrium portans circum altare maius spargit. Praeterea, extremitates tauri hircique et renes et adipem cum fibra iecinoris altari imponunt. Praebet autem de suo Pontifex arietem in holocaustum Deo.

4. Die vero quinta-decima eiusdem mensis, tempore ad hyemem iam vergente, tentoria figere et compingere iubet singulos per familias, prae metu frigoris sibimet cauendo ab anni tempestate: et quando in patriam venirent, ad eam vrbem accedere, quam propter templum metropolin habituri sint, atque octo diebus festiuitatem agentes et holocausta facere et pacificas Deo hostias tunc offerre praecepit, manibus ferentes fasciculum ex myrto et salice cum spadice palmae compositum, addito Perseae pomo. Prima autem dierum sacrificium iubet esse holocautoma ex tredecim bobus et agnis vno adhuc pluribus et arietibus duobus, accedente hirco pro expiatione pec-

κατὰ παραίτησιν ἁμαρτιῶν ἐρίφῳ προσιθεμένῳ. τοῖς δ' ἑξῆς ἡμέραις ὁ μὲν αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν κριῶν σὺν καὶ τῷ ἐρίφῳ θύεται· ὑφαιρεῖντες δὲ ἑκάστης ἡμέρας ἕνα τῶν βοῶν, εἰς ἑπτὰ καταντῶσιν. ἀνίενται δὲ ἀπὸ παντὸς ἔργου κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν· καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προειρήκαμεν, μόσχον τε θύουσι καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων παραιτήσεως ἔριφον. καὶ ταῦτα μὲν Ἑβραίοις τὰς σκηνὰς πηγνῦσιν ἐπιτελεῖν ἐτι πάτριον.

ε'. Τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς Νισὰν παρ' ἡμῖν καλεῖται καὶ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχὴ, τεσσαρεσκαιδεκάτῃ κατὰ σελήνην, ἐν κριῷ τοῦ ἡλίου καθεστῶτος· τούτῳ γὰρ τῷ μηνὶ τῆς ὑπ' Αἰγυπτίοις δουλείας ἠλευθερώθημεν· καὶ τὴν θυσίαν, ἣν τότε ἐξιόντας Αἰγύπτου θῦσαι προεῖπον ἡμᾶς, Πάσχα λεγομένην, δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμισε. καὶ δὴ τελεῖται αὐτὴν κατὰ φρατρίας, μηδενὸς τῶν τεθυμένων εἰς τὴν ἐπιοῦσαν τηρουμένου. πέμπτῃ δὲ καὶ δεκάτῃ διαδέχεται τὴν τοῦ Πάσχα ἡ τῶν Ἀζύμων ἑορτὴ, ἑπτὰ ἡμέρας ἄσα, καθ' ἣν ἀζύμοις τρέφονται· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταῦροι σφάττονται δύο, καὶ κριὸς μὲν εἷς, ἑπτὰ δὲ ἄρνες. καὶ ταῦτα μὲν ὁλοκαυτοῦται, προσιθεμένου τοῖς πᾶσι καὶ ἐρίφου ὑπὲρ ἁμαρτάδων, εἰς εὐωχίαν κατὰ ἡμέραν ἑκάστην τοῖς ἱερεῦσι. τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν Ἀζύμων ἡμέρᾳ, ἕκτῃ δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτῃ, τῶν καρπῶν ὃς ἐθέρισαν, ἀπ' γὰρ ἤψαντο πρότερον αὐτῶν, μεταλαμβάνουσι· καὶ τὸν Θεὸν ἡγούμενοι τιμᾶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τῆς εὐπορίας τούτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τῆς κριθῆς ἐπιφέρουσι τρόπον τοῦτον. φρύξαντες τῶν σταχύων τὸ δράγμα καὶ πτίσαντες, καὶ καθαρὰς πρὸς ἀλεσιῶν τὰς κριθὰς ποιήσαντες, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα προσάγουσι τῷ Θεῷ· καὶ μίαν ἐξ αὐτῆς δράκα ἐπιβάλλοντες, τὸ λοιπὸν ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι. καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ θερίζειν. θύουσι δ' ἐπὶ ταῖς ἀπαρχαῖς τῶν καρπῶν ἀρνίον εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

ς'. Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδος διαγεγενημένης μετὰ τεσσα-

catorum. Sequentibus autem diebus idem quidem numerus agnorum et arietum vna cum hoedo mactatur: per singulos vero dies bouem vnum subtrahentes, ad septem tandem deueniunt. At octaua die feriantur ab omni opere: et Deo (prout ante diximus) vitulum immolant et arietem et agnos septem, et pro peccatorum expiatione hircum. Atque haec quidem Hebraei, tabernacula figentes, more institutoque patrio celebrant.

5. Mense autem Xanthico, qui nobis Nisan vocatur et anni initium est, die decimaquarta secundum lunam, sole in ariete existente (hoc enim mense liberati a seruitute sumus Ægyptiaca) sacrificium etiam, quod tunc egredientes ex Ægypto nos feciſſe iam dixi, Pascha nominatum, quotannis mactare lege sanciuit. et quidem per contubernia illud celebramus, nihil victimarum in crastinum seruantes. Die autem quinta-decima Paschalem excipit Azymorum festiuitas septem dierum; per quas panibus non fermentatis vescuntur: ac singulis diebus tauri duo immolantur, et aries quidem vnus, agni vero septem. Atque haec quidem holocausta fiunt, hirco etiam reliquis adiecto pro peccatis, in quotidianum epulum sacerdotibus. Secunda vero Azymorum die, (illa autem decima sexta est) ex frugibus ista die demessis (non enim ante eas attingunt) partem sumunt: ac aequum esse rati Deum primum honorare, a quo rerum copiam acceperunt; hoc modo illi hordei primitias offerunt. Siccato spicarum manipulo et contuso, atque a furfuribus repurgatis hordeis, ad altare assaronem Deo adducunt; ac pugillum vnum ex eo in aram iniicientes, reliquum ad vsum sacerdotum relinquunt. atque inde omnibus publice priuatimque messis faciundae potestas datur. Sacrificant autem in primitiis frugum agnum in holocaustum Deo.

6. Hebdomada vero septima post hoc sacrificium

τὴν τὴν θυσίαν, αὗται δ' εἰσὶν αἱ τῶν ἑβδομάδων ἡμέραι τεσσαράκοντα καὶ ἐννέα, τῇ Πεντηκοστῇ ἣν Ἑβραῖοι Ασαρθὰ καλοῦσι, σημαίνει δὲ τοῦτο Πεντηκοστὴν, προσάγουσι τῷ Θεῷ ἄρτον, ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσάρωνας δύο μετὰ ζύμης γεγονότων· θυμάτων δὲ ἄρνας δύο. ταῦτα μὲν γὰρ τῷ Θεῷ προσάγειν μόνον, εἰς δεῖπνον τοῖς ἱερεῦσι σκευάζεται. καὶ καταλιπεῖν οὐδέν ἐστιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν συγκεχωρημένον. ὁλοκαυτωθησομένης μόχλης τε θύρσι τρεῖς καὶ κριὸς δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαίδεκα, ἑρίφους δὲ δύο ὑπὲρ ἁμαρτημάτων. ἕξι δ' ἑβδομὰς τῶν ἑορτῶν καθ' ἣν ἄζυμ ὁλοκαυτοῦσιν, οὐδὲ τῶν πόνων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἄνεσιν οὐ διδόασιν· ἀλλ' ἐν πάσαις νόμιμον τό τε τῆς θυσίας εἶδος, καὶ τὸ τῆς ἀργίας ἀταλαίπωρον, καὶ πρὸς εὐωχίας εἰσὶ τεθυκότες.

ζ'. Ἐκ μέντοι τοῦ κοινοῦ σῖτος ὀπτὸς ζύμης ἄμοιρος. ἀσσάρωνες δ' εἴκοσι καὶ τέσσαρες εἰς τοῦτο ἀναλοῦνται. ὀπτῶνται ἀνὰ δύο αἱρεθέντες μὲν τῇ πρὸ τοῦ Σαββάτου· τῷ δὲ Σαββάτῳ πρωῒ κομισθέντες, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τίθενται, κατὰ ἓξ εἰς ἀλλήλους τετραμμένοι. δύο δὲ χρυσέων ὑπερκειμένων πινάκων λιβανωτοῦ γεμόντων, διαμένουσιν ἕως τοῦ ἑτέρου Σαββάτου· καὶ τότε μὲν ἀντ' ἐκείνων ἄλλοι κομίζονται. οἱ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν πρὸς τροφὴν δίδονται, καὶ τοῦ λιβανωτοῦ θυμιωμένου ἐπὶ τῷ ἱερῷ πυρί, ἐφ' ᾧ καὶ ὁλοκαυτοῦται τὰ πάντα· λιβανωτὸς δὲ ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλος ὑπὲρ τῶν ἄρτων προσίθεται. θύει δ' ὁ ἱερεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων, καὶ δὶς ἑκάστης ἡμέρας τοῦτο ποιεῖ, ἄλευρον ἐλαίῳ μεμαγμένον, καὶ πεπηγὸς ὀπτήσει βραχείᾳ· καὶ εἷς μέν ἐστιν ἀσσάρων τοῦ ἀλεύρου. τοῦτο δὲ τὸ μὲν ἥμισυ πρωΐ, τὸ δ' ἕτερον δείλης ἐπιφέρει τῷ πυρί· τὸν μὲν οὖν περὶ τούτων λόγον ἀκριβέστερον αὖθις δηλώσομεν· ἱκανὰ δέ μοι δοκεῖ καὶ νῦν περὶ αὐτῶν προειρῆσθαι.

tranſacta (iſtae autem hebdomadarum dies ſunt quadraginta nouem) quinquageſima die, quam Aſartha vocant Hebraei (denotat enim hoc nomen Pentecoſten) afferunt ad Deum panem, e farinae quidem triticeae duobus aſſaronibus cum fermento confectae; in ſacrificium vero agnos duos. Et haec quidem, Deo ſolum oblata, ſacerdotibus ad coenam parantur; et nihil ex iis in craſtinum relinquere conceſſum eſt. Quin et immolant in holocauſtum vitulos tres et arietes duos et agnos quatuordecim; duos vero pro peccato hircos. Feſtorum autem nullum celebratur, in quo holocauſtum non faciunt, aut in quo ab operibus laborum vacatio non indulta eſt: ſed in omnibus et lege praeſcriptum ſacrificii genus et laborum expers otium, et poſt ſacrificium epulae.

7. Ex publico quidem ſuppeditatur panis ſacer non fermentatus; ei autem faciundo infumuntur ſimilae aſſarones viginti quatuor. Bini coquuntur ſumpti quidem pridie Sabbati: mane vero Sabbati allati, ſuper Menſam ſacram collocantur, ſeni ſenis e regione oppoſiti. Duabus autem lancibus aureis thure plenis ſuper eos poſitis, manent vſque ad proximum Sabbatum: et tunc vice illorum alii apportantur. Iſti vero ablati ſacerdotibus in cibum dantur; atque thus igne adoletur, quo ad holocautomata vti ſolent: aliud vero thus loco illius panibus ſuperponitur. Sacerdos autem propriis ſumptibus, et quotidie bis, offert Deo farinam oleo maceratam, et modica coctione duratam: eſtque menſura eius farinae aſſaron vnus. Huius autem vnam partem dimidiam mane, alteram vero veſpere in ignem iniicit. Atqui horum rationem poſthac diligentius explicabimus: nunc vero de his in anteceſſum ſatis mihi videor dixiſſe.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τῶν ἀγνειῶν.

Μωϋσῆς δὲ τὴν Λευῖτιν Φυλὴν τῆς πρὸς τὸν λαὸν κοινωνίας ὑπεξελόμενος ἱερὰν ἐσομένην, ἥγνιζε πηγαίοις ὕδασι καὶ ἀσπάροις, καὶ θυσίαις ἃς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νομίμως παρέχονται τῷ Θεῷ· τήν τε σκηνὴν αὐτοῖς καὶ τὰ σκεύη τὰ ἱερὰ, καὶ τ' ἄλλα ὅσα πρὸς σκέπην τῆς σκηνῆς ἐπεποίητο, παρέδωκεν, ὅπως ὑφηγουμένων τῶν ἱερέων ὑπηρετήσωσιν. ἤδη γὰρ τῷ Θεῷ καθιέρωντο.

β'. Καὶ περὶ τῶν ζώων δὲ διέκρινεν ἕκαστον ὅτι τρέφοιντο, καὶ ᾗ πάλιν ἀπεχόμενοι διατελοῖεν· περὶ ὧν, ἐν οἷς ἂν ἡμῖν ἀφορμὴ τῆς γραφῆς γένηται, διελευσόμεθα· τὰς αἰτίας προσιθέντες, ἀφ' ὧν κινηθεὶς τὰ μὲν αὐτῶν βρώματα ἡμῖν ἐκέλευσεν εἶναι, τῶν δὲ προσέταξεν ἀπέχεσθαι. αἵματος μέντοι παντὸς εἰς τροφὴν ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν, ψυχὴν αὐτὸ καὶ πνεῦμα νομίζων. καὶ κρέως τῷ τεθνηκότος αὐτομάτως ζῴου τὴν βρῶσιν διεκώλυσεν· ἐπίπλου τε καὶ στέατος αἰγείου, καὶ προβατείου, καὶ τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προεῖπεν.

γ'. Ἀπήλασε δὲ τῆς πόλεως καὶ τοὺς λέπρα τὰ σώματα κακωθέντας, καὶ τοὺς περὶ τὴν γονὴν ῥεομένους. καὶ τὰς γυναῖκας δὲ, αἷς ἡ τῶν κατὰ φύσιν ἔκκρισις ἐτίου, μετέστησε πρὸς ἡμέραν ἑβδόμην· μεθ' ἣν ὡς ἤδη καθαρᾶς ἐνδημεῖν ἐφίησιν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς κηδεύσασι νεκρὸν μετὰ τοσαύτας ἡμέρας νόμιμον τὸ ἐνδημεῖν. τὸν δὲ ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν τούτων τῶν ἡμερῶν ἐνεχόμενον ἐν τῷ μιάσματι θύειν νόμιμον ἀμνάδας δύο· ὧν τὴν μὲν ἑτέραν καθαγνίζειν δεῖ, τὴν δ' ἑτέραν οἱ ἱερεῖς λαμβάνουσιν. ὁμοίως δὲ θύουσι καὶ περὶ τοὺς τὴν γονὴν ῥεομένους. ὃς δ' ἂν κατὰ τὸν ὕπνον ἀποκρίνοι γονὴν, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὕδωρ ψυχρὸν, ὁμοίως τοῖς κατὰ νόμον γυναικὶ πλησιάζουσιν ἐξουσίαν ἔχει. τοὺς δὲ λεπροὺς εἰς τὸ παντελὲς ἐξήλασε τῆς πόλεως, μηδενὶ συνδιαιτωμένους καὶ νεκρῷ μηδὲν διαφέροντας. ἂν δέ τις ἐξιστεύσας τὸν

CAP. XI.

De Purificationibus.

MOyſes autem tribum Leuiticam a populi communitate ſegregans, ſacram vtique futuram, aqua e fonte perenni ipſam purificauit, et ſacrificiis quae huiuſmodi occaſione Deo ſolent offerri: atque Tabernaculum et ſacra vaſa Leuitarum curae commiſit, et alia quaecunque facta erant in tegumentum Tabernaculi; vt qui ſacerdotibus, prout illi praeciperent, miniſtraturi eſſent. iam enim Deo conſecrati erant.

2. Et de animalibus diſcreuit ſingula quae comederent, itemque a quibus penitus abſtinerent. De quibus, ſi quando nobis oblata fuerit ſcribendi occaſio, ediſſeremus, cauſas etiam adiicientes, quibus motus alia quidem illorum nobis in cibum eſſe praeceperit, ab aliis vero iuſſerit abhorrere. Sanguinis certe cuiuſcunque veſcendi vſu interdixit, quod animam ipſum et ſpiritum putaret. Quin et carnis ſponte mortui animalis eſum omnino prohibuit: atque a reticulo et adipe caprino, et ouillo, et bubulo abſtinendum eſſe praemonuit.

3. Expulit autem ciuitate etiam lepra infectos, et genitura fluente laborantes. Porro et mulieres, quibus adeſſet ſecretio naturalis, ſeorſum habitare voluit vſque ad ſeptimam diem; poſt quam cum hominibus tanquam puras verſari permiſit. Similiter etiam et funus curantibus poſt totidem dies licebat coetui intereſſe. Si quis autem vltra hunc dierum numerum pollutione teneretur, praecipitur agnas duas mactare: quarum alteram quidem adolere oportet, alteram vero ſacerdotes accipiunt. Eodem etiam modo ſacrificant quibus genitura defluit. Qui vero per quietem paſſus ſit ſeminis profluuium, ſi in aquam frigidam ingrediatur, parem poteſtatem habet ac ii qui cum vxoribus legitime concubuerunt. Leproſos autem in perpetuum a ciuitate abegit, cum nemine commercium habituros, et tanquam nihil a mortuis differentes. Si

Θεὸν ἀπολυθῇ τῆς νόσου, καὶ τὴν ἐρρωμένην κομίσηται χρόαν· ὁ δὴ τοιοῦτος ποικίλαις ἀμείβεται θυσίαις τὸν Θεὸν, περὶ ὧν ὕστερον ἐρῶμεν.

δ'. Οὐθὲν καὶ καταγελάσειέν τις τῶν λεγόντων Μωϋσῆν, λέπρᾳ κεκακωμένον αὐτόν τε ἀπ' Αἰγύπτου φυγεῖν, καὶ τῶν ἐκπεσόντων διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἡγησάμενον εἰς τὴν Χαναναίαν ἀγαγεῖν αὐτούς. εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν ἀληθὲς, ἂν Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἀνομίᾳ τοιαῦτα ἐνομοθέτησεν, οἷς εὔλογον ἦν αὐτὸν καὶ ἑτέρων εἰσηγεμένων ἀντειπεῖν. καὶ ταῦτα, παρὰ πολλοῖς ἔθνεσιν ὄντων λεπρῶν, καὶ τιμῆς ἀπολαυόντων, καὶ οὐ μόνον ὕβρεως καὶ φυγῆς ἀπηλλαγμένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπισημοτάτας στρατείας στρατευομένων, καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς πιστευομένων, καὶ εἰς ἱερὰ καὶ ναοὺς ἐξουσίαν ἐχόντων εἰσιέναι. ὥς γ' οὐδὲν ἐκώλυε καὶ Μωϋσῆν, εἰ τοιούτῳ τινὶ συμπτώματι περὶ τὴν χρόαν ἢ αὐτὸς ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλάττωτο, νομοθετήσαι περὶ αὐτῶν τὰ κάλλιστα, καὶ μηδὲ μίαν τοιαύτην ἐρῆσαι ζημίαν, ἀλλὰ θῆλον ὡς ταῦτα μὲν περὶ ἡμῶν λέγουσιν ὑπὸ βασκανίας προσεγόμενοι. Μωϋσῆς δὲ τούτων καθαρὸς ὤν, ἐν καθαρδίοις τοῖς ὁμοφύλοις περὶ τῶν νενοσηκότων ἐνομοθέτει, κατὰ τιμὴν τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπεῖτω.

ε'. Ταῖς δὲ γυναῖκας, ἐπειδὰν τέκωσιν, εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε, καὶ θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ἂν ἄῤῥεν τὸ τεχθὲν ᾖ· διπλασίονας γὰρ εἶναι τὰς ἡμέρας ἐπὶ θηλυτοκίαις νενόμικε. εἰσιέναι μέντοι, μετὰ τὴν προειρημένην προθεσμίαν, θυσίας ἐπιτελοῦσιν, ἃς οἱ ἱερεῖς πρὸς τὸν Θεὸν διανέμονται.

ς'. Ἂν δ' ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαί τις αὐτῷ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῆς ἀληλεσμένης ἀσσάρωνα· καὶ μίαν αὐτῆς δράκα ἐπιβαλόντες τῷ Θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα στήσας τὶς τῶν ἱερέων κατὰ τὰς πύλας, αἳ δ' εἰσὶ τετραμμέναι πρὸς τὸν νεών, καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον ἀφελών, ἐπιγράφει μὲν τῷ Θεῷ τὴν

quis vero precibus a Deo impetrauerit vt hoc morbo liberetur, sanumque colorem aliquando recipiat: is quidem variis Deum remunerat sacrificiis, de quibus posthac agemus.

4. Vnde profecto alicui liceret et illos irridere, qui dicunt Moysen, lepra infectum et ipsum ex Ægypto profugisse, et ob eandem causam eiectis ducem factum illos in Chananaeam perduxisse. Si enim hoc verum exstitisset, nequaquam Moyses in sui dedecus et opprobrium eiusmodi legem tulisset: cui et ipsum, si ab alio lata fuisset, reclamare voluisse probabile est. Praesertim cum apud gentes quamplurimas leprae sint, et honorem assequantur; tantumque abest vt contumelia afficiantur et exsilio, vt e contra et militiae magna obierint munia, et domi rem publicam administrarint, et in loca sacra et templa ingrediendi potestatem habuerint. Adeo vt nihil impedierit Moysen, si tali aliquo coloris male sani vitio aut ipsi aut multitudini quae cum eo erat dignitas imminueretur, quo minus meliora de istis sanciret, nec quid damni maliue huiusmodi statueret. Sed manifestum est, quod inuidia moti haec de nobis loquantur. Moyses autem labis huius immunis, inter populares suos itidem ab ea puros, leges morbo tentatis posuit, Dei honori prospiciens atque consulens. Verum de his quisque sentiat prout libuerit.

5. Mulieres autem, postquam peperierint, in templum ingredi prohibuit, aut sacri quid tangere vsque ad quinquagesimam diem, si mares fuerint enixae: si enim feminas ediderint, duplex constitutus est dierum numerus. Veruntamen, cum post tempus vt diximus praestitutum intrauerint, victimas mactant, quas sacerdotes Deo offerunt.

6. At si quis vxorem suam adulteratam suspicetur, is farinae hordeaceae assaronem affert, atque eius pugillus vnus in aram Dei coniicitur, reliquum sacerdotibus datur ad victum. Mulierem vero sacerdotum aliquis statuens ad portam, quae ad templum obuersa est, et capitis eius velamen detrahens, Dei quidem nomen in mon-

προσηγορίαν διΦθέρα, κελεύει δὲ ὁμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι, τὸν ἄνδρα, παραβᾶσαν δὲ τὸ σῶΦρον, τῇ δεξιᾷ σκέλους ἔξαρθρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα πεπαθεῖσαν ὕστις ἀποθανεῖν· ἂν δ' ὑπὸ πολλῆ τῇ ἔρωτος καὶ τῆς διὰ τοῦτο ζηλοτυπίας προπετῶς ὁ ἀνὴρ διὰ τὴν ὑπόνοιαν εἴη κεκινημένος, μηνὶ δεκάτῳ γενέσθαι παιδίον ἄῤῥεν αὐτῇ. τῶν δ' ὅρκων τελειωθέντων, τῆς διΦθέρας ἀπαλείψας τοῦνομα εἰς Φιάλην ἐκπιέζει· προκομίσας τε ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι προστυχοι, καὶ καταπάσας ἐκπιεῖν δίδωσιν. ἤδ', εἰ μὲν ἀδίκως ἐνεκλήθη, ἐγκύμων τε γίνεται καὶ τελεσΦορεῖται κατὰ τὴν γαστέρα· ψευσαμένη δὲ τὸν ἄνδρα ἐπὶ τοῖς γάμοις, καὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς ὅρκοις, μετ' αἰσχύνης καταστρέΦει τὸν βίον, τοῦ τε σκέλους ἐκπεσόντος αὐτῇ, καὶ τὴν κοιλίαν ὑδέρᾳ καταλαβόντος. καὶ περὶ μὲν τῶν θυσιῶν τῆς ἁγνείας τῆς ἐπ' αὐταῖς ταῦτα Μωϋσῆς τοῖς ὁμοΦύλοις προσενόησε· νόμους δὲ αὐτοῖς τοιούτους ἔθετο.

ΚΕΦ. ιβ'.

Νόμοι διάΦοροι.

Μοιχείαν μὲν εἰς τὸ πανταλὲς ἀπεῖπε· νομίσας εὐδαιμον τὸ περὶ τοὺς γάμους ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας, καὶ ταῖς τε πόλεσι καὶ τοῖς οἴκοις συμΦέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἶναι γνησίους. καὶ τὸ μίσγεσθαι δὲ μητράσιν, ὡς κακὸν μέγιστον ὁ νόμος ἀπεῖπεν· ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς συνεῖναι γαμετῇ, καὶ τίτθαις, καὶ ἀδελΦαῖς, καὶ παίδων γυναιξίν, ὡς ἔκΦαυλον ἔχον τὴν ἀδικίαν, μεμίσηκεν. ἐκώλυσε δὲ καὶ γυναικὶ μεμιασμένῃ τοῖς κατὰ Φύσιν πλησιάζειν, μηδὲ κτήνεσιν εἰς συνουσίαν Φοιτᾶν, μηδὲ τὴν πρὸς τὰ ἄῤῥενα μίξιν τιμᾶν, διὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ὥραν ἡδονὴν θηρωμένους παράνομον. κατὰ δὲ τῶν εἰς ταῦτ' ἐξυβρισάντων, θάνατον ὥρισε τὴν τιμωρίαν.

β'. Τῶν δ' ἱερέων καὶ διπλασίονα τὴν ἁγνείαν ἐποίησε. σίτων τε γὰρ αὐτοὺς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἴργει, καὶ προσέτι

branam inſcribit, iubetque conceptis verbis iurare, quod nulla maritum iniuria affecerit, et ſi pudicitiam violauerit, vt crus ſuum dextrum luxetur, vteroque inflata moriatur: ſin vero nimio amore et ex eo nata zelotypia maritus in temerariam ſuſpicionem deuenerit, vt decimo poſt menſe maſculum pariat. Iuramento autem peracto, ſacerdos nomen Dei a membrana aqua delens in phialam exprimit; ſumptoque templi puluere, in quem forte incidit, atque in phialam inſperſo, mulieri dat ebibendum. Illa vero, ſi iniuſte accuſata fuerit, et grauida facta eſt, exactoque tempore ſuo filium enititur: ſi autem fidem viro nuptiis datam fefellerit, Deoque iuramento adſtrictam fregerit, mortem obit ignominioſam, crure illi decidente, et aqua intercute ventrem occupante. Atque haec quidem ſunt quae Moyſes popularibus ſuis de ſacrificiis et purificatione eorum praeſcripſit: leges autem eis tales inſuper poſuit.

CAP. XII.

Leges variae.

ADulterium quidem in vniuerſum prohibuit; felicitatis eſſe reputans, vt viri de nuptiis recte ſentiant; atque reip. ſimul ac familiis expedire, vt legitimi ſint liberi. Item matribus miſceri, vt omnium nequiſſimum, vetuit lex: atque etiam cum nouerca, et materteris, et ſororibus, et filiorum vxoribus rem habere, vt flagitium abominandum deteſtatus eſt Moyſes. Quin et prohibuit ad mulierem menſtruis pollutam accedere, aut beſtiarum concubitum petere, aut coitus cum maribus amore ardere, turpem et improbam ex eorum pulchritudine ſibimet quaerentes voluptatem. Iis vero qui haec praecepta inſolenter auſi fuerint tranſgredi, poenam capitalem irrogauit.

2. At ſacerdotibus puritatem etiam duplo maiorem quam reliquis praeſcripſit. Nam et ab iſtis ſimiliter eos

γαμεῖν τὰς ἠταιρικὰς ἐκώλυσε· μήτε δ' ἄλλην, μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν αὐτὸς κεκώλυκε, καὶ τὰς ἐκ καπηλείας καὶ τῶ πανδοκεύειν πεπορισμένας τὸν βίον, μηδὲ τὰς τῶν προτέρων ἀνδρῶν ἐφ' αἷς δηποτῶν αἰτίαις ἀπηλλαγμένας. τὸν δ' ἀρχιερέα μέντοι ἀδὲ τεθνηκότος ἀνδρὸς ἠξίωσε γαμεῖν γυναῖκα, τῶτο τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι συγχωρῶν. μόνην δὲ αὐτῶ δέδωκε γαμεῖν παρθένον, καὶ ταύτην Φυλάττειν. ὅθεν ἀδὲ νεκρῶ προσεισιν ὁ ἀρχιερεὺς, τῶν λοιπῶν ἃ κεκωλυμένων ἀδελφοῖς καὶ γονεῦσι καὶ παισὶ τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι μεταςᾶσιν. ἀφελεῖς δὲ εἶναι πᾶσαν ἀφέλειαν. τὸν δὲ μὴ ὁλόκληρον τῶν ἱερέων νέμεσθαι πρὸς τὰς ἱερεῖς ἐκέλευσε τὰ γέρα· ἀναβαίνειν δὲ ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ εἰσιέναι εἰς τὸν ναὸν ἐκώλυσε. μὴ μόνον δὲ περὶ τὰς ἱερηγίας καθαρὰς εἶναι, σπυδάζειν δὲ καὶ περὶ τὴν αὐτῶν δίαιταν, ὡς αὐτὴν ἄμεμπτον εἶναι. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οἱ τὴν ἱερατικὴν ςολὴν Φορῦντες ἄμωμοί τε εἰσὶ καὶ περὶ πάντα καθαροὶ καὶ νηΦάλιοι· πίνειν οἶνον ἕως ἃ τὴν ςολὴν ἔχωσι κεκωλυμένοι. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἱερεῖα θύειν ὁλόκληρα, καὶ κατὰ μηδὲν λελωβημένα.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν ἤδη καὶ κατὰ τὸν ζωῆς χρόνον τῆς αὐτῦ γενόμενα Μωϋσῆς παρέδωκε· τῶν δ' αὖθις καίπερ ἐπὶ τῆς ἐρημίας διατώμενος προενόησεν, ὅπως ἐπειδὰν τὴν Χαναναίαν λάβωσι τάδε ποιῶσι. δι' ἑβδόμυ ἔτυς ἄνεσιν δίδωσι τῇ γῇ ἀπό τε ἀρότυ καὶ Φυτείας, ὥσπερ καὶ αὐτοῖς δι' ἑβδόμης ἡμέρας τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων προεῖπεν ἀνάπαυσιν. καὶ τῶν αὐτομάτως ἀναδοθέντων ἀπὸ τῆς γῆς κοινὴν εἶναι τοῖς θέλυσιν τὴν χρῆσιν, τῶν τε ὁμοΦύλων καὶ τῶν ἀλλοτριοχώρων, μηδὲν ἐξ αὐτῶν Φυλάττοντας. ποιεῖν δὲ καὶ τῶτο μετ' ἑβδόμην ἐτῶν ἑβδομάδα. ταῦτα πεντήκοντα μέν ἐσιν ἔτη τὰ πάντα. καλεῖται δὲ ὑπὸ Ἑβραίων ὁ πεντηκοσὸς ἐνιαυτὸς Ἰώβηλος· ἐν ᾧ οἵτε χρεῶσαι τῶν δανείων ἀπολύονται, καὶ οἱ δυλεύοντες ἐλεύθεροι ἀΦίενται, ὃς ὄντας ὁμοΦύλυς καὶ παραβάντας τι τῶν νομίμων τῷ σχήματι τῆς δυλείας ἐκόλασε, θάνατον οὐκ ἐκδεχομένυς. ἀποδίδωσι δὲ καὶ

abſtinere voluit, praeterea que lege cauebat ne mulieres in vxores haberent quae proſtitiſſent: imo et ſeruam aut captiuam ducere prohibuit, aut quae ex caupona aut hoſpitio publico vitam ſuſtentaſſent, aut quae a prioribus viris quacunque de cauſa repudiatae fuiſſent. Summum vero Pontificem ne mortui quidem vxorem in matrimonium accipere permiſit, licet hoc aliis ſacerdotibus liberum reliquit. Huic autem iniunxit ſolum virginem ducere, eamque ſeruare. Ob eandem rationem neque ad mortuum accedit Pontifex: cum tamen caeteris ſacerdotibus licitum ſit ad fratres et parentes et liberos mortuos accedere. Item corpora integra habere iubentur, et ab omni vitio pura. Si cui tamen ſacerdotum defectu aliquo laborare contigerit, iuſſit et ſuam cum ſacerdotibus partem accipere: verum ad altare adſcendere et fanum intrare prohibuit. Nec ſolum in ſacris obeundis puros eſſe voluit: ſed et operam dare, vt in quotidiana vitae conſuetudine ſeſe irreprehenſibiles praeſtent. Ideoque qui ſacram ſibi veſtem induunt, et ab omni culpa vacui ſunt et praeter caetera caſti et abſtemii; vini vſu, tantiſper dum ſtolam gerunt, interdicto. Praeterea et victimas mactant integras, omnique vitio carentes.

3. Atque haec Moyſes etiam vitae ſuae tempore obſeruata tradidit: de quibuſdam vero, cum in ſolitudine viueret, in futurum proſpexit; vt illa terram Chananaeam adepti facerent. Septimo quoque anno agris dedit requiem et ab aratione et conſitione, ſicut iam ante populo ſeptima quaque die remiſſionem a laboribus dederat. Quin et quae ſponte ſua terra hoc anno ferret, publica eſſe iuſſit et promiſcui vſus tam extraneis quam contribulibus, nihilque ex iis ſeruari. Ideinque fieri voluit poſt ſeptimam annorum hebdomadem. atque hi quidem omnes ſunt anni quinquaginta. Annus autem hic quinquageſimus Iobelus appellatur ab Hebraeis: in quo debitores a mutuo liberantur, ſerui liberi dimittuntur, quos, contribules cum eſſent et legem aliquam violauerint, ſeruitutis poena affecit, vtpote mortis ſupplicio exemptos. Porro et agros priſtinis dominis reſtitui prae-

τὰς ἀγρὰς τοῖς ἀρχῆθεν αὐτῶν δεσπόταις τῦτον τὸν τρόπον. ἐνιαύτος τῦ Ἰωβήλε, ἐλευθερίαν δὲ σημαίνει τὄνομα, συνέρχονται ὅ, τε ἀποδόμενος τὸ χωρίον καὶ ὁ πριάμενος, καὶ λογισάμενοι τὰς καρπὰς καὶ τὰς εἰς τὸ χωρίον δαπάνας γεγενημένας, τῶν μὲν καρπῶν πλεονάζειν εὑρεθέντων προσδίχεται τὸν ἀγρὸν ὁ ἀποδόμενος· τῦ δὲ ἀναλώματος ὑπερβάλλοντος, ὑπὲρ τῦ λείποντος καταλαβὼν τὸ ἰκνύμενον ἐξίσαται τῆς κτήσεως. ἴσων δὲ συναριθμυμένων τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἀποδίδωσι τοῖς καὶ πρότερα νεμηθεῖσι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς οἰκίαις νόμιμον ἰσχύειν ἠθέλησε ταῖς κατὰ κώμας πεπερμένας· περὶ γὰρ τῶν ἐν πόλει πεπραμένων, ἔγνωκεν ἑτέρως. εἰ μὲν γὰρ πρὸ τῦ τελειωθῆναι τὸν ἐνιαυτὸν καταβάλοι τὸ ἀργύριον, ἀναγκάζει τὸν πριάμενον ἀποδῦναι. εἰ δὲ πλῆρες γένοιτο τὸ ἔτος, βεβαιοῖ τὴν κτῆσιν τῷ πριαμένῳ. ταύτην Μωϋσῆς τὴν διάταξιν τῶν νόμων, ὅθ' ὑπὸ τὸ Σινᾶον καθιδρύκει τὴν στρατιὰν, ἐξέμαθε παρὰ τῦ Θεῦ, καὶ τοῖς Ἑβραίοις ἐγγραμμένην παραδίδωσιν.

δ'. Ἐπειδὴ δὲ καλῶς αὐτῷ τὰ περὶ τὴν νομοθεσίαν ἔχειν ἐδόκει, πρὸς ἐξέτασιν τῦ στρατῦ τὸ λοιπὸν ἐτράπη, τῶν πολεμικῶν ἤδη κατὰ νοῦν ἔχων ἅπτεσθαι. προσάσσει δὲ τοῖς Φυλάρχοις, πλὴν τῆς Λευίτιδος Φυλῆς, ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν ἐκμαθεῖν τῶν στρατεύεσθαι δυναμένων. ἱερεῖς γὰρ ἦσαν οἱ Λευῖται, καὶ πάντων ἀτελεῖς. γενομένης δὲ τῆς ἐξετάσεως εὑρέθησαν μυριάδες ἑξήκοντα τῶν ὁπλιτεύειν δυναμένων, ὄντων ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἕως πεντήκοντα, καὶ τριχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ἀντὶ δὲ Λευὶ κατέλεξεν εἰς τὰς Φυλάρχας, Μανασσῆν τὸν Ἰωσήπε παῖδα, καὶ Ἐφραΐμην ἀντὶ τῦ Ἰωσήπε. δέησις δὲ ἦν αὐτῦ Ἰακώβε πρὸς Ἰώσηπον, ποιητὰς αὐτῷ παραχεῖν τὰς παῖδας, ὡς καὶ προεῖπον.

ε'. Πηγνύντες δὲ τὴν σκηνὴν μέσην ἀπελάμβανον, τριῶν Φυλῶν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην παρασκηνυμένων· ὁδοί τε διὰ μέσων ἐτέτμηντο. καὶ κόσμος ἦν ἀγορᾶς, καὶ τῶν πωλυμέ-

cepit, hunc in modum. Iustante Iobelo, quae vox libertatem significat, conueniunt venditor agri et emptor, atque fructus aestimantes simul et expensas in agrum factas, si fructus maiores exstiterint, agrum recipit venditor: sin vero superent expensae, accepto quod defectum suppleat, possessione cedit emptor. Cum autem pares fuerint fructus et expensae, antiquis possessoribus agrum assignat. Ac quod ad domos spectat, idem quoque ius obtinere voluit, cum in villis sitae venduntur: nam de iis quae in vrbe veneunt aliter statuit. Scilicet, si quidem intra anni spatium reddatur pecunia, cogit emptorem domum restituere: at si annus integer fuerit elapsus, emptori possessionis ius confirmat. Hanc Moyses legum constitutionem, dum in castris sub monte Sinaeo exercitum teneret, a Deo accepit, atque literis consignatam Hebraeis tradidit.

4. Cum vero omnia circa leges ferendas sibi recte se habere viderentur, deinceps ad exercitum recensendum semet conuertit, quod iam tum in animum induxerit res ad bellum spectantes attingere. Tribuum autem principibus, excepta tribu Leuitica, imperat censum accuratum omnium, quotquot militari essent aetate. Leuitae enim Dei sacrati erant ministerio, et a caeteris omnibus immunes. Lustrato igitur exercitu, inuenti sunt sexcenties mille, ter mille sexcenti et quinquaginta, qui arma ferre poterant, ab anno vicesimo vsque ad quinquagesimum. At vice Leui in principum numerum cooptauit Manassen Iosephi filium, et loco Iosephi Ephraimen. Nam a Iosepho obsecrabat Iacobus, vt sibi filios suos in adoptionem daret, sicut supra diximus.

5. Castra autem figentes Tabernaculum in medium acceperunt, trium tribuum tentoriis singula ad latera positis: interque ea patebant viae. Forum etiam adornabatur, resque venales suo quaeque loco dispositae erant:

νων ἕκαστον ἐν τάξει διέκειτο, καὶ δημιοργοὶ τέχνης ἁπάσης ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἦσαν· ὑδενί τε ἄλλῳ ἢ πόλει μετανισαμένη καὶ καθιδρυμένη ἐῴκει. τὰ δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς κατεῖχον· ἔπειτα δὲ οἱ Λευῖται, πάντες ὄντες τὸ πλῆθος, ἐξητάσθησαν γὰρ καὶ αὐτοὶ τῶ μὲν ἄρσενος ὅσον τριακοστὴν εἶχεν ἡμέραν γενόμενον, δισμύριοι καὶ τρίχιλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὑγδοήκοντα. καὶ ἐφ' ὅσῳ μὲν ὑπὲρ τὴν σκηνὴν συνέβαινεν ἑστάναι τὴν νεφέλην, μένειν αὐτοῖς ὡς ἐπιδημοῦντος ἐδόκει τῶ Θεῶ· τρεπομένης δὲ ταύτης, μετανίσασθαι.

ς'. Εὗρε δὲ καὶ βυκάνης τρόπον, ἐξ ἀργυρίου ποιησάμενος. ἔστι δὲ τοιαύτη. μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγῳ λεῖπον· φενὴ δ' ἐστὶ σύριγξ αὐλῶ βραχὺ παχυτέρα, παρέχουσα δὲ σῦρος ἀρκοῦν ἐπὶ τῷ στόματι πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματος, εἰς κώδωνα ταῖς σάλπιγξι παραπλησίως τελοῦν. ἀσωσρὰ καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. γίνονται δὲ δύο· καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρὸς παρακέλευσιν καὶ συλλογὴν ἐχρῶντο τῶ πλήθει πρὸς τὰς ἐκκλησίας. καὶ μίαν μὲν ἀποσημάναντος, ἔδει τοὺς ἀρχὰς συνελθεῖν σκεψομένους περὶ τῶν οἰκείων· ἀμφοτέραις δὲ συνῆγε τὸ πλῆθος. τῆς δὲ σκηνῆς μετακινουμένης ταῦτα ἐγίνετο. ἀποσημάναντος γὰρ τὸ πρῶτον, οἱ παρὰ ταῖς ἀνατολαῖς ἐσκηνωκότες ἀνίσαντο· καὶ πρὸς τὴν δευτέραν, οἱ πρὸς τὸν νότον αὐτῆς καθεσῶτες. εἶθ' ἡ σκηνὴ λυομένη, μέση τῶν προϊουσῶν ἐξ Φυλῶν ἐκομίζετο καὶ τῶν ἑπομένων ἕξ. Λευῖται δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πάντες ἦσαν. τρίτον δὲ σημάναντος, τὸ κατὰ λίβα τετραμμένον τῶν ἐσκηνωκότων μέρος ἐκινεῖτο· καὶ τέταρτον, τὸ κατὰ βορρᾶν. ταῖς δὲ βυκάναις ἐχρῶντο καὶ ἐπὶ ταῖς ἱερουργίαις πρὸς αἷς προσάγοντες ἦσαν τὰς θυσίας, καὶ τοῖς Σαββάτοις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις. θύει δὲ τότε πρῶτον, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Αἰγύπτου, τὴν Πάσχα λεγομένην ἐπὶ τῆς ἐρήμου.

et omne genus opifices suas habuere officinas: atque ciuitatis huc illuc commeantis imaginem plane referebat. Loca autem circa Tabernaculum sacerdotes quidem primi occupabant: istis proximi erant Leuitae, numero omnes (nam et illi, quotquot masculi quidem erant triginta dies nati, recensebantur) viginti tria millia, octingenti octoginta. Et quamdiu contigit vt nubes incubaret Tabernaculo, tantisper illis veluti praesente Deo eodem loco manere visum est; illinc vero migrare, cum sese alio moueret.

6. Primus autem et buccinae formam excogitauit, illam ex argento fabricari faciens. Ad hunc autem modum se habet. Longitudine quidem est paullo minus cubitali: sed fistula eius angusta est, tibia crassior aliquantulum, ea vero oris amplitudine quae ad spiritum excipiendum idonea sit, similiter ac tuba in campanulam desinens. Hebraïca lingua vocatur Asosra. Duae autem factae sunt: et altera quidem ad populum excieudum et in concionem congregandum vtebantur. Etenim vna signum dante sacerdote, principes conuenire oportebat ad consultandum de rebus suis; vtraque vero populum vniuersum conuocabat. Quoties autem Tabernaculum moueretur, haec fieri consueuerunt. Cum primum buccina signum daretur, qui ad orientem tentoria collocarant, excitabantur: iterumque sonante buccina, qui ad meridionalem Tabernaculi plagam tetenderant. Deinde Tabernaculum dissolutum medium portabatur inter sex tribus praecedentes et sex subsequentes. Leuitae vero omnes circa Tabernaculum erant. Ad tertium autem sonitum pars castrorum occidentalis mouebatur: ad quartum vero septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacris ministeriis, quandocunque victimas ad aram adducebant, tam Sabbatis quam caeteris diebus. Tunc autem primum, post discessum ex Ægypto, sacrificium Paschale dictum celebratur in deserto.

ΚΕΦ. ιγ΄.

Ως ἀπὸ ὄρους Σιναίου ἄρας ὁ Μωϋσῆς ἤγαγε τὸν λαὸν εἰς τὰς ὄρους τῶν Χαναναίων.

ΚΑΙ βραχὺ διαλιπὼν ἀπανίσταται τῦ Σιναίου ὄρους· καὶ τόπους τινὰς ἀμείψας, περὶ ὧν δηλώσομεν, εἴς τι χωρίον Ἐσεμωὼθ λεγόμενον παρῆν. κἀκεῖ τὸ πλῆθος πάλιν στασιάζειν ἄρχεται, καὶ τὸν Μωϋσῆν αἰτιᾶσθαι τῶν τε κατὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτῷ πεπειραμένων, καὶ ὅτι γῆς αὐτοὺς ἀγαθῆς πείσαντος ἀπαναστῆναι, τὴν μὲν ἀπολέσειαν, αὐτὶ δὲ ἧς ὑπέσχετο παρέξειν εὐδαιμονίας, ἐν ταύταις ἀλῶνται ταῖς ταλαιπωρίαις, ὕδατος μὲν σπανίζοντες, εἰ δὲ καὶ τὴν μάνναν ἐπιλιπεῖν συμβαίνῃ, τέλεον ἀπολόμενοι. πολλὰ μὲν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ δεινὰ λεγόντων, εἷς δέ τις αὐτοῖς παρῆν, μήτε Μωϋσέως καὶ τῶν πεπονημένων αὐτῷ περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀμνημονεῖν, μήτ' ἀπογινώσκειν τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ βοηθείας. τὸ δὲ πλῆθος πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐκεκίνητο, καὶ θορυβῆσαν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἐπετείνετο. Μωϋσῆς δὲ, παραθαρσύνων αὐτοὺς ὅτως ἀπεγινωκότας, ὑπέσχετο, καίπερ αἰχρῶς ὑπ' αὐτῶν ὅτως περιυβρισμένος, πλῆθος αὐτοῖς παρέξειν κρεῶν, οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν ἀλλ' εἰς πλείονας. ἀπιστούντων δ' ἐπὶ τούτῳ, καί τινος ἐρομένου, πόθεν ἂν τοσαύτας εὐπορήσειε μυριάσι τῶν προσιεμένων; ὁ Θεὸς, εἶπε, καγὼ, καί τοι κακῶς ἀκούοντες πρὸς ὑμῶν, οὐκ ἂν ἀποσαίημεν κάμνοντες ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τοῦτ' οὐκ εἰς μακρὰν ἔσαι. ἅμα ταῦτ' ἔλεγε, καὶ πίμπλαται τὸ στρατόπεδον ὀρτύγων ἅπαν, καὶ ἤθροιζον αὐτοὺς περισάντες. ὁ μέντοι Θεὸς οὐκ εἰς μακρὰν μετέρχεται τοὺς Ἑβραίους τῆς εἰς αὐτὸν θρασύτητος καὶ λοιδορίας. ἀπέθανε γὰρ οὐκ ὀλίγον πλῆθος αὐτῶν. καὶ νῦν ἔτι κατ' ἐπωνυμίαν ὁ χῶρος ὀνομάζεται Καβρωθαβὰ, ὅ ἐστι ἐπιθυμίας μνημεῖα.

CAP. XIII.

Quomodo Moyses duxit populum ex monte Sinaeo ad fines Chananaeorum.

NOn multo post a Sina monte castra mouentur: et post aliquot mansiones, de quibus dicemus, ventum est ad locum qui dicitur Esermoth. Atque illic rursum populus seditionibus agitari coepit, Moysique obiicere mala quae in peregrinatione perpessi sunt, et quod ipso illis suadente regionem fertilissimam relinquere, eam quidem amiserint, atque pro felicitate, quam se daturum esse pollicitus est, in hisce miseriis errabundi versentur, aquarum inopia laborantes, et, si contingeret vt etiam manna deficeret, procul dubio fame perituri. Cumque grauia conuicia viro optime merito facerent, vnus aliquis eos quidem admonebat, vt neque Moysis et eorum quae pro communi omnium salute praestiterat immemores essent, neque de Dei ope et auxilio desperarent. Verum hoc ipsum multitudinem vehementius commouebat, atque tumultuans ferocius in Moysen inuecta est. Moyses autem, vt ipsos adeo spe deiectos confirmaret, promisit atque in se recepit, licet ab illis contumelioſissime habitus, eis parare satis magnam carnium copiam, et non in vnum tantum diem sed in plures. Illis vero ei diffidentibus, quodam etiam rogante, vnde posset tot hominum millibus carnes promissas ministrare? Deus, inquit, et ego, quamuis male apud vos audientes, nunquam desinemus vestri curam gerere: idque quod praedixi non longe a vobis abest. Simul ac haec loquutus est, castra vndique coturnicibus complentur, atque eos circumstantes colligebant. Veruntamen Deus non multo post in Hebraeos, ob insolentiam eorum et maledicta, animaduertit. magnus siquidem eorum numerus interibat. Atque etiamnum locus iste cognominatur Cabrothaba, id est, Busta cupiditatis.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ως ὁ Μωϋσῆς τὰς κατασκεψομένας τῶν Χαναναίων τήν τε χώραν καὶ τῶν πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν· ὅτι δὲ, ὅτι τῶν πεμφθέντων μετὰ τεσσαρακοστὴν ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων ὡς ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπεξαιρόντων δύναμιν, τὸ πλῆθος ταραχθὲν καὶ πεσὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν ὡς καταλεύσαι τὸν Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέψαι, δηλοῦσιν διεγνωκότες.

ΑΝαγαγὼν δ' αὐτοὺς ἐκεῖθεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα, πλησίον ὖσαν τοῖς Χαναναίων ὁρίοις, καὶ χαλεπὴν ἐνδιαιτᾶσθαι, εἰς ἐκκλησίαν ἀθροίζει τὸ πλῆθος. καὶ κατασὰς, "δύο, φησὶ, κρίναντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ παραχεῖν "ἀγαθὰ, ἐλευθερίαν καὶ γῆς κτῆσιν εὐδαίμονος· τὴν μὲν "ἤδη δόντος ἔχετε, τὴν δὲ ἤδη λήψεσθε. Χαναναίων γὰρ "ἐπὶ τοῖς ὄρεσι καθήμεθα· καὶ κωλύσει τὸ λοιπὸν ἐπιόντας "ὐ μόνον ὐ βασιλεὺς ἡ πόλις ἡμᾶς, ἀλλ' ὐδὲ τὸ πᾶν ἀθροι- "σθὲν αὐτῶν ἔθνος. παρασκευαζώμεθα οὖν πρὸς τὸ ἔργον· "ὐ γὰρ ἀμαχητὶ παραχωρήσουσιν ἡμῖν τῆς γῆς, ἀλλὰ με- "γάλοις αὐτὴν ἀγῶσιν ἀφαιρεθέντες. πέμψωμεν δὲ κατα- "σκόπους, οἳ τῆς τε γῆς τὴν ἀρετὴν κατανοήσουσι, καὶ πόση "δύναμις αὐτῆς. πρὸ δὲ πάντων ὁμονοῶμεν· καὶ τὸν Θεὸν, "ὃς ἐστιν ἐπὶ πᾶσιν ἡμῖν βοηθὸς καὶ σύμμαχος, διὰ τιμῆς "ἔχωμεν.

β'. Μωϋσέως δὲ ταῦτ' εἰπόντος, τὸ πλῆθος αὐτοῦ τι- μᾶς ἀμείβεται· καὶ κατασκόπους αἱροῦνται δώδεκα τῶν γνω- ριμωτάτων, ἐξ ἑκάστης Φυλῆς ἕνα. οἳ, διελθόντες ἀπὸ τῶν πρὸς Λιγύπτῳ τὴν Χαναναίων ἅπασαν, ἐπί τε Αμα- θὴν πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνοῦνται τὸ ὄρος· καὶ τήν τε τῆς γῆς Φύσιν, καὶ τὴν τῶν ἐνοικούντων ἀνθρώπων ἐξιχνιάσαν- τες παρῆσαν, τεσσαράκοντα ἡμέραις εἰς πᾶν καταχρησά- μενοι τὸ ἔργον. ἔτι δὲ καὶ καρπὺς ὧν ἔφερεν ἡ γῆ κομίζον- τες, τῇ τε τύτων εὐπρεπείᾳ, καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀγαθῶν,

CAP. XIV.

Quomodo Moyſes miſit qui explorarent Chananaeorum regionem et ciuitatum magnitudines: dein quod his qui miſſi fuerant poſt XL. *dies reuerſis, et dicentibus quam ipſi imbelles eſſent, et Chananaeorum extollentibus virtutem, multitudo turbata et in deſperationem verſa ad Moyſen lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum, ad ſeruiendum.*

MOyſes autem illinc eos ſubducens in locum, qui dicitur Fauces, in Chananaeae terrae confiniis ſitum, atque habitatu difficilem, in concionem populum congregat. Cumque in medio conſtitiſſet, "Deo, inquit, nos duo-"bus bonis impertire in animo olim habente, libertate et "felicis terrae poſſeſſione, alterum quidem eius beneficio "iam obtinetis, alterum vero mox aſſequuturi eſtis. Nunc "enim in Chananaeorum finibus conſidemus: nec per "regem vnquam ſtabit, aut ciuitatem vllam, aut con-"fertas totius gentis copias, quo minus in terram eorum "inuadamus. Ergo parati ſimus ad rem fortiter aggre-"diendam: non enim ſine praelio regione ſua nobis ceſ-"ſuri ſunt, ſed poſt magna cum illis certamina eam oc-"cupabimus. Mittamus autem ſpeculatores, qui et terrae "vbertatem et incolarum vires explorent. Ante omnia "vero vnum atque idem ſentiamus: et Deum, qui ſem-"per nobis opem et auxilium tulit, magno in honore ha-"beamus.

2. Haec cum dixiſſet Moyſes, populus eius conſilium probat laudatque: et mox exploratores eligit duodecim, viros dignitate eminentiſſimos, ex vnaquaque tribu vnum. Qui, a finibus Ægypti omnem Chananaeorum terram perluſtrantes, et ad Amathen vrbem et Libanum montem peruenerunt: exploratoque regionis ſimul et incolarum natura, poſt quadraginta dies toti huic negotio inſumptos, reuerſi ſunt. Inſuper et fructus illius terrae ſecum afferentes, pulchritudine eorum et immenſa bonorum eo-

ἀ τὴν γῆν ἔχειν διηγοῦντο, πολεμεῖν ἐπαίροντες τὸ πλῆθος· φοβοῦντες δὲ πάλιν αὐτὸ τῷ τῆς κτήσεως ἀπόρῳ, ποταμούς τε διαβῆναι λέγοντες ἀδυνάτους ὑπὸ μεγέθους ἅμα καὶ βάθους, καὶ ὄρη ἀμήχανα τοῖς διοδεύσι, καὶ πόλεις καρτερὰς τείχεσι καὶ περιβόλων ὀχυρότητι. ἐν δὲ Χεβρῶνι καὶ τῶν γιγάντων ἔφασκον τὰς ἀπογόνους καταλαβεῖν. καὶ οἱ μὲν κατάσκοποι τεθεαμένοι πάντων, οἷς μετὰ τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἐνέτυχον, μείζω τὰ κατὰ τὴν Χαναναίαν, αὐτοί τε κατεπλήγησαν, καὶ τὸ πλῆθος ἔτως ἔχειν ἐπειρῶντο.

γ'. Οἱ δὲ ἄπορον, ἐξ ὧν ἠκροάσαντο, τὴν κτῆσιν τῆς γῆς ὑπελάμβανον· καὶ διαλυθέντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ὀλοφυρόμενοι διῆγον, ὡς οὐδὲν ἔργῳ τῷ Θεῷ βοηθοῦντος, λόγῳ δὲ μόνῳ ὑπισχνουμένου. καὶ τὸν Μωϋσῆν πάλιν ἠτιῶντο, καὶ κατέβοων αὐτῷ καὶ τῷ ἀδελφῷ Ἀαρῶνος τῷ ἀρχιερέως· καὶ πονηρὰν μὲν καὶ μετὰ τῶν εἰς τὰς ἄνδρας βλασφημιῶν διάγουσι τὴν νύκτα. πρωῒ δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν συντρέχουσι· δι' ἐννοίας ἔχοντες, καταλύσαντες τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα, ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέφειν.

δ'. Τῶν δὲ κατασκόπων Ἰησοῦς ὁ τῆ Ναυήνη παῖς Φυλῆς Ἐβραϊμιτίδος καὶ Χάλεβος τῆς Ἰούδα Φυλῆς, φοβηθέντες χωρῆσιν εἰς μέσους· καὶ τὸ πλῆθος κατεῖχον, θαρσεῖν δεόμενοι, καὶ μήτε ψευδολογίαν κατακρίνειν τῷ Θεῷ, μήτε πιστεύειν τοῖς ἐκ τῆ μὴ ταληθῆ περὶ τῶν Χαναναίων εἰσηκέναι καταπλήξαμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτὴς τῶν ἀγαθῶν παροῤμῶσιν. ἤτε γὰρ τῶν ὀρῶν τὸ μέγεθος, ἤτε τῶν ποταμῶν τὸ βάθος τοῖς ἀρετὴν ἠσκηκόσιν ἐμποδὼν ἔσεσθαι πρὸς τὰ ἔργα· καὶ ταῦτα τῷ Θεῷ συμπροθυμουμένῳ καὶ ὑπερμαχοῦντος αὐτῶν. ἴωμεν οὖν, ἔφασαν, ἐπὶ τὰς πολεμίας, μηδὲν ἔχοτες δι' ὑποψίας, ἡγεμόνι τε τῷ Θεῷ πεπιστευκότες, καὶ ὁδηγῆσιν ἡμῖν ἑπόμενοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες ἐπεχείρουν τὴν ὀργὴν καταπραΰνειν τῆ πλήθης. Μωϋσῆς δὲ καὶ Ἀαρὼν, πεσόντες

pit, quæ regionem istam affluere enarrabant, populi animos ad bellum inferendum erexerunt: rursus autem ab incoepto deterruerunt acquirendi difficultatem repraesentando, dicentes flumina illis obiici ampla adeo et profunda, vt pertransiri nequeant, montesque arduos et imperuios iter agentibus, atque vrbes non solum moenibus sed et operibus et munitionibus validas esse. In Chebrone autem gigantum etiam progeniem se reperisse aiebant. Atque ita exploratores, cum obseruassent omnia apud Chananaeos paullo maiora iis in quae post exitum ex Ægypto inciderint, et ipsi animis consternati erant, operamque dederunt vt parilem multitudini terrorem incuterent.

3. Illi autem, ex iis quae audierant, sibi difficile admodum fore existimarunt, sedes istas occupare: atque ex concione dimissi, cum vxoribus et liberis sortem suam domi lugebant et deplorabant: ac si Deus reuera nihil auxilii dederit, sed verbis tantum multa et magna promiserit. Rursumque Moysen increpabant, ipsumque et fratrem eius Aaronem pontificem inclamabant. atque ita quidem inquieti et in vtrumque conuicia iactantes noctem exegerunt. Mane vero ad concionem concurrunt, illud in animo habentes, vt, lapidatis Moyse ac Aarone, in Ægyptum reuerterentur.

4. Ex speculatoribus autem Iesus Naueni filius tribus Ephraimitidis et Chalebus de tribu Iudae attoniti in medium procedunt: et multitudinem compescebant, obsecrantes vt fiduciam sumerent, et neque Deum mendacii insimularent, neque iis temere fidem haberent, qui vanis sermonibus de Chananaeorum rebus credulos territarent; sed eos potius sequerentur, qui ad felicitatem et bonorum possessionem illos hortantur. Neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obstituram viris ad rem fortiter gerendam exercitatis: praesertim cum Deum adiutorem habituri sint, et pro illis in acie praeliaturum. Proficiscamur igitur, inquiunt, contra hostes, abiecto omni metu et difficultatum suspicione: Deoque pro duce freti et innixi nos viam ad victoriam monstrantes sequimini. Et illi quidem his dictis populi iram mi-

ἐπὶ τὴν γῆν, τὸν Θεὸν ἱκέτευον· οὐχ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ὅπως τῆς ἀμαθίας παύσῃ τὸ πλῆθος, καὶ καταπαύσῃ τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἀμηχανίας τῶν παραπάντος αὐτοῖς πάθους τεταραγμένων. παρῆν δ' ἡ νεφέλη, καὶ σᾶσα ὑπὲρ τὴν σκηνὴν ἐσήμαινε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς διαγανακτήσας, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τῆς ἐρημίας διατριβὴν προῖπεν ὠφελεῖσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν τὴν Χαναναίαν.

Μωϋσῆς δὲ θαρσήσας πάρεισιν ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλου κινηθέντα ὑπὸ τῆς ὕβρεως αὐτῶν λήψεσθαι τιμωρίαν· οὐκ ἀξίαν μὲν τῶν ἐξημαρτημένων, οἵαν δὲ οἱ πατέρες ἐπὶ νουθεσίᾳ τοῖς τέκνοις ἐπιφέρουσι. παρελθόντι γὰρ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῷ, καὶ περὶ τῆς μελλήσης ὑπ' αὐτῶν ἀπωλείας ἀποκλαιομένῳ, τὸν Θεὸν ὑπομνῆσαι μὲν ὅσα παθόντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ πηλίκων εὐεργεσιῶν μεταλαβόντες, ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν γένοιντο· ὅτι τε νῦν, τῇ τῶν κατασκόπων ὑπαχθέντες δειλίᾳ, τὰς ἐκείνων λόγους ἀληθεστέρους τῆς ὑποχέσεως ἡγήσαντο τῆς αὐτοῦ. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οὐκ ἀπολεῖ μὲν ἅπαντας ὁδ' ἐξαφανίσει τὸ γένος αὐτῶν, ὃ πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων ἔχει διὰ τιμῆς· τὴν μέντοι Χαναναίαν οὐ παρέξειν γῆν αὐτοῖς λαβεῖν, οὐδὲ τὴν ἀπ' αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ἀνεσίους δὲ ποιήσειν καὶ ἀπόλιδας ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα καταβιῶναι, τῆς παρανομίας ποινὴν ταύτην ἐκτίνοντας. παισὶ μέντοι τοῖς ἡμετέροις παραδώσειν τὴν γῆν ὑπέσχετο· κἀκείνους τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἑαυτοῖς ὑπὸ ἀκρασίας ἐφθονήσατε μετασχεῖν, ποιήσειν δεσπότας.

β'. Ταῦτα δὲ Μωϋσέως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην

tigare nitebantur. Moyſes autem et Aaron, in terram procidentes, ſuppliciter Deum orabant; non pro ſalute ſua, ſed vt populum ab ignorantia liberaret, eorumque ſedaret animos, his rerum praeſentium anguſtiis et aſperitatibus turbatos. Tum nubes aderat, et ſuper Tabernaculum ſuſpenſa Dei praeſentiam indicabat.

CAP. XV.

Quomodo Moyſes, ad indignationem adductus, praedixit, Deum velle per XL. *annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: et neque in Ægyptum reuerſuros eſſe, neque poſſeſſuros Chananaeam.*

MOyſes ſolito maiori fiducia accedit ad populum, iisque indicauit Deum, contumeliis eorum incenſum, ſupplicium de illis ſumpturum eſſe: non tamen quantum peccata mererentur, ſed quale patres in admonitionem ſolent liberis inferre. Sibi enim in Tabernaculum ingreſſo, et internecionem populi futuram cum lacrymis deprecanti, Deum quidem commemoraſſe, quot ab ipſo acceptis, quantiſque cumulati beneficiis ingrati eſſe perrexerint: et quod nunc, ſpeculatorum timiditate et ignauia ſeducti, illorum ſermonibus plus veritatis ineſſe exiſtimarint, quam ſuis promiſſionibus. atque hanc ob cauſam non omnes quidem exitio daturum, neque totum genus eorum deleturum, quod caeteris mortalibus omnibus praetulerat: Chananaeorum tamen terram vt illi occuparent non conceſſurum, aut vt eius copia et abundantia ipſi fruerentur; ſed facturum eſſe vt ſine lare et ſine vrbe per XL. annos in deſerto vitam traducerent, hanc poenam pro peccatis perſoluentes. Liberis tamen noſtris hanc terram ſe traditurum eſſe pollicebatur: illoſque bonorum affluentiae, cuius voſmet morum petulantia participes eſſe noluiſtis, dominos eſſe conſtituturum.

2. Cum autem haec Moyſes ex oraculo Dei renunciaſ-

διαλεχθέντος, ἐν λύπῃ καὶ συμφορᾷ τὸ πλῆθος ἐγένετο· καὶ τὸν Μωϋσῆν παρεκάλει καταλλάκτην αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ τῆς ἄλης τῆς κατὰ τὴν ἐρημίαν ἀπαλλάξαντα πόλεις αὐτοῖς παρασχεῖν. ὁ δ' οὐκ ἔφασκεν τὸν Θεὸν τοιαύτην πεῖραν προσοίσεσθαι· μὴ γὰρ κατὰ κυφότητα προσχθῆναι τὸν Θεὸν ἀνθρωπίνην εἰς τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτὸς, ἀλλὰ γνώμῃ καταψηφισάμενον αὐτῶν. ἃ δεῖ δὲ ἀπιστεῖν, εἰ Μωϋσῆς, εἷς ἀνὴρ ὤν, τοσαύτας μυριάδας ὀργιζομένας ἐπραΰνε, καὶ μετήγαγεν εἰς τὸ ἡμερώτερον. ὁ γὰρ Θεὸς αὐτῷ συμπαρὼν, ἡττᾶσθαι τοῖς λόγοις αὐτῷ τὸ πλῆθος παρεσκεύαζε· καὶ πολλάκις παρακύσαντες ἀσύμφορον αὐτοῖς τὴν ἀπειθειαν ἐπέγνωσαν, ἀπὸ τοῦ συμφορᾶ περιπεσεῖν.

γ'. Θαυμαστὸς δὲ τῆς ἀρετῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκ τοῦ πιστεύεσθαι περὶ ὧν ἂν εἴποιεν, ἃ παρ' ὃν ἔζη χρόνον ὑπῆρξε μόνον· ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν ἁπάντων Ἑβραίων, ὃς ἁπλῶς, καθάπερ παρόντος αὐτῷ καὶ κολάσοντος ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ τοῖς ὑπ' αὐτῷ νομοθετηθεῖσι, κἂν λαθεῖν δύνωνται. καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτῷ δυνάμεως ἐστιν. ἤδη δέ τινες καὶ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην, μηνῶν ὁδὸν τεσσάρων ἐλθόντες κατὰ τιμὴν τῷ παρ' ἡμῖν ἱερῷ μετὰ πολλῶν κινδύνων καὶ ἀναλωμάτων, καὶ θύσαντες οὐκ ἴσχυσαν τῶν ἱερείων μεταλαβεῖν, Μωϋσέως ἀπηγορευκότος ἐπί τινι τῶν ὑ νομιζομένων, ἃ δ' ἐκ τῶν πατρίων ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων. καὶ οἱ μὲν μηδὲ θύσαντες, οἱ δὲ ἡμιέργως τὰς θυσίας καταλιπόντες, πολλοὶ δ' ὑδ' ἀρχὴν εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν δυνηθέντες ἀπίασιν, ὑπακούειν τοῖς Μωϋσέως προσάγμασι μᾶλλον ἢ ποιεῖν τὰ κατὰ βούλησιν τὴν ἑαυτῶν προτιμῶντες· καὶ τὸν ἐλέγξοντα περὶ τούτων αὐτὸς ὑ δεδιότες, ἀλλὰ μόνον τὸ συνειδὸς ὑφορώμενοι. ὅτως ἡ νομοθεσία τῷ Θεῷ δοκοῦσα τὸν ἄνδρα πεποιηκε τῆς αὐτῷ Φύσεως κρείττονα νομίζεσθαι. ὑ μὴν ἀλλὰ καὶ τόδε τῷ πολέμῳ μικρὸν ἔμπροσθεν, Κλαυδίου Ρωμαίων ἄρχοντος, Ισμαήλῳ δὲ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως ὄν-

set, magnopere calamitatem suam lugebat populus: Moysenque obsecrabant, vt pro illis apud Deum intercederet, et a vita vaga in solitudine liberatis vrbes habitandas daret. Ille autem dicebat, Deum huiusmodi tentationem aegre laturum esse: non enim temere aut humanitus ad hanc indignationem adductum esse Deum, sed consilio in eos sententiam protulisse. Ne mirum autem videatur et incredibile, quod Moyses, cum vnus vir esset, tot hominum millia concitata sedauerit, et ad mentem saniorem et mansuetiorem reduxerit. Deus enim illi praesens adstitit, fecitque vt sermonibus eius victa cederet multitudo; praesertim cum non obtemperando saepiuscule experta esset quam parum sibi profuerit contumacia, eo quod calamitatum causa illis exstiterit.

3. Caeterum vir ille non solum ea, qua vixit, aetate in admiratione fuit ob singularem virtutem, et vim qua pollebat impetrandi dictis suis fidem; sed et, nunc dierum, nemo est Hebraeorum, qui non, perinde ac si praesens esset ac moribus incompositos puniturus, pareat legibus quas sanciuit, etiamsi peccantes latere posse speraret. Quin et alia quidem plurima auctoritatis eius plusquam humanae argumenta sunt. Olim enim cum quidam trans Euphraten habitantium, in honorem nostri Templi quatuor mensium iter magno cum periculo et sumptu emensi, Deo sacrificarint, de victimis participare non potuerunt; Moyse hoc illis interdicente qui morious nostris non instituti sunt, et ex patria consuetudine nobiscum non versantur. Atque alii quidem non omnino sacrificantes, alii vero relictis antequam peracta erant sacrificiis, plurimi autem omni prorsus aditu ad Templum prohibiti discesserunt; quod multo maluerint Moysis legibus et institutis obtemperare, quam conuenienter voluntati suae agere; neminem licet, qui illos impedirent, metuebant, sed propriam duntaxat conscientiam reuerebantur. Ita legum constitutio, quae Deo accepta deberi vita est, fecit vt ille supra hominem esse existimaretur. Quin et

τος, καὶ λιμῶ τὴν χώραν ἡμῶν καταλαβόντος, ὡς τεσσάρων δραχμῶν πωλεῖσθαι τὸν ἀσσαρῶνα, νομισθέντος ἀλεύρου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀζύμων εἰς κόρους ἑβδομήκοντα· μέδιμνοι δὲ ἦτοι Σικελοὶ μέν εἰσιν εἷς καὶ τριακόντα, Ἀττικοὶ δὲ τεσσαράκοντα εἷς· ἁδεὶς ἐτόλμησε τῶν ἱερέων κρίμνου ἓν φαγεῖν, τοσαύτης ἀπορίας τὴν γῆν κατεχούσης· θεδιὼς τὸν νόμον καὶ τὴν ὀργὴν, ἣν καὶ ἐπὶ ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τοῖς ἀδικήμασιν ἔχει. ὧς ἃ δεῖ θαυμάζειν περὶ τῶν τότε πεπραγμένων· ὁπότε μέχρι καὶ νῦν τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ Μωϋσέως γράμματα τηλικαύτην ἰσχὺν ἔχει, ὥς τε καὶ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὅτι τὴν πολιτείαν ἡμῖν ὁ κατασησάμενός ἐστι Θεὸς, διὰ Μωϋσέως καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὡς αὐτῷ τινι δοκεῖ, διαλήψεται.

paulo ante bellum cum Romanis gestum, Claudio apud illos principatum tenente, et Ismaële apud nos Pontificatum, cum fames adeo regionem nostram vrgeret, vt asſaron frumenti quatuor drachmis veniret, et allati essent farinae in festiuitatem Azymorum cori septuaginta (hoc est medimni Siculi triginta et vnus, Attici vero quadraginta et vnus) nemo tamen sacerdotum famelicorum ausus est vel micam vnam istius comedere, cum tanta terram premeret annonae egestas, prae legum reuerentia et metu irae, qua Dei numen peccata etiam occulta solet prosequi. Proinde non est mirandum, quod res tantae tunc gestae fuerint: quandoquidem et hodie vsque scripta a Moyse relicta eam vim habeant et auctoritatem, vt etiam nostri fateantur inimici, quod Deus ipse, Moyse eiusque virtute vsus, talem viuendi rationem instituerit. Sed haec quidem vnusquisque, prout ei videbitur, accipiat.

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

α΄. ΕΒραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἧττα.

β΄. Στάσις Κορέᾳ καὶ τῷ πλήθει πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

γ΄. Ὡς οἱ μὲν τῆς στάσεως καταρξάντες διεφθάρησαν κατὰ βάλησιν τῷ Θεῷ· τὴν δ' ἱερωσύνην Λαρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτῷ.

δ΄. Τὰ συμβάντα τοῖς Εβραίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ε΄. Ὡς Σηχὼν καὶ Ωγην τὰς Αμορραίων βασιλεῖς νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν στρατιὰν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὴν χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Εβραίων.

ς΄. Περὶ Βαλάμ τοῦ μάντεως, καὶ ποταπὸς ἦν τῷ εἴδει.

ζ΄. Ὡς ἐπὶ Μαδιανίτας Εβραίοις στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

η΄. Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVARTVS.

Qui continet tempus annorum XXXVIII.

1. HEbraeorum, *inuito Moyſe, cum Chananaeis pugna et clades.*

2. *Seditio Corae et plebis contra Moyſen et fratrem eius de Sacerdotio.*

3. *Quomodo ſeditionis concitatores Dei voluntate exſtincti ſunt; atque Aaron Moyſis frater et filii eius ſacerdotium tenuerunt.*

4. *Quae Hebraeis in ſolitudine per annos octo et triginta obuenerunt.*

5. *Quomodo Moyſes, deuictis Sechone et Oge Amorrhaeorum regibus, deletiſque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebraeorum tribubus et dimidiae in ſortem dedit.*

6. *De Balamo vate, et qualis vir fuit.*

7. *Vt Hebraei cum Midianitis acie dimicantes, illos profligarunt.*

8. *Leges a Moyſe datae, et quomodo ex hominibus eſt ſublatus.*

ΚΕΦ. ά.

Ἑβραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἧττα.

ΕΒΡΑΙΟΥΣ δ' ὁ κατὰ τὴν ἐρημίαν βίος, ἀηδὴς αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὢν, ἐπόνει, καὶ κωλύοντος τῷ Θεῷ, τῶν Χαναναίων πεῖραν λαμβάνειν. ἐ γὰρ ἠξίουν, τοῖς Μωϋσέως πειθαρχοῦντες λόγοις, ἠρεμεῖν· ἀλλὰ καὶ δίχα τῆς παρ' ἐκείνῳ προθυμίας κρατήσειν αὐτοὶ τῶν πολεμίων νομίζοντες, κατηγόρουν μὲν αὐτοῦ, καὶ πραγματεύεσθαι μένειν αὐτοὺς ἀπόρους ὑπενόουν, ἵν' ἀεὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας δέωνται. πολεμεῖν δὲ τοῖς Χαναναίοις ὠρμήκεσαν, λέγοντες τὸν Θεὸν οὐχὶ Μωϋσῆ χαριζόμενον ἐπικουρεῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ κοινῇ κηδόμενον αὐτῶν τοῦ ἔθνους διὰ τοὺς προγόνους ὧν ἐπετρόπευσε· καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν, πρότερόν τε παραχεῖν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ νῦν βυλομένοις πονεῖν ἀεὶ παρέσεσθαι σύμμαχον. εἶναί τε καὶ καθ' αὑτοὺς ἱκανοὶ κρατεῖν τῶν ἐθνῶν ἔφασκον, κἂν ἀπαλλοτριοῦν αὐτῶν Μωϋσῆς ἐθελήσειε τὸν Θεόν· ὅλως τε συμφέρειν αὐτοῖς τὸ αὐτοκράτορσιν εἶναι, καὶ μὴ χαίροντας ἐπὶ τῷ τῆς παρ' Αἰγυπτίων ἐξελθεῖν ὕβρεως Μωϋσῆν τύραννον ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆν πρὸς τὴν τούτου βούλησιν ἐξαπατωμένους, ὅτι μόνῳ τὸ θεῖον αὐτῷ προδηλοῖ περὶ τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, ὡς οὐχ ἁπάντων ἐκ τῆς Ἀβράμου γενεᾶς ὄντων, ἀλλ' αἰτίου ἕνα τοῦτον τῷ Θεῷ παρεχομένου, εἰς τὸ πάντ' αὐτὸν εἰδέναι τὰ μέλλοντα παρ' αὐτοῦ μανθάνοντα· δόξειν τε συνετοὺς εἶναι, εἰ τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ καταγνόντες, καὶ τῷ Θεῷ πιστεύσαντες, κτήσασθαι γῆν, ἣν αὐτοῖς ὑπέχηται, θελήσωσιν, ἀλλὰ μὴ τῷ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ κωλύοντι προχωρεῖν. τὴν ἀπορίαν οὖν λογιζόμενοι, καὶ τὴν ἐρημίαν, ὑφ' ἧς ἔτι ταύτην αὐτοῖς χείρω συνέβαινεν εἶναι δοκεῖν, ἐπὶ τὴν πρὸς τοὺς Χαναναίους μάχην ἦσαν ὡρμη-

CAP. I.

Hebraeorum, inuito Móyſe, cum Chananaeis pugna et clades.

HEBRAEOS autem vita in ſolitudine acta, dura illis pariter ac iniucunda, fecit vt, Deo etiam prohibente, rem experirentur cum Chananaeis. Noluerunt enim, Moyſis monitis obſequendo ſeſe caſtris continere et quieſcere: ſed etiam praeter illius voluntatem ſe poſſe hoſtes ſuperare exiſtimantes, ipſum accuſare coeperunt, et in ſuſpicionem vocarunt quod modis omnibus ageret ſumma rerum inopia illos detinere, vt ſemper eius auxilio egerent. Ad bellum itaque cum Chananaeis gerendum aggreſſi ſunt, dicentes Deum non tam propter Moyſen illis opem tendere et porrigere, quam quod illorum genti in commune proſpiceret, proauorum gratia quos ſua dignatus eſt cura ac tutela; illoſque et prius ob ſuam virtutem in libertatem aſſeruiſſe, et nunc quoque, ſi rem ſtrenue geſſerint, adiutorem futurum. Quin et aiebant, ipſis per ſe ſatis virium eſſe ad eas gentes debellandas, etiamſi Moyſes Deum ab ipſis alienare vellet, omninoque illis expedire in ſua eſſe poteſtate, et non ſibimet gratulantes de exitu ex Ægyptiaca ſeruitute Moyſis dominatum aequo animo ferre, eiuſque ad arbitrium ex vana perſuaſione viuere, quaſi Dei numen, pro ſua in ipſum beneuolentia, eum ſolum de rebus noſtris praemoneret, tanquam non omnes eſſemus ex ſtirpe Abrami, ſed illum vnum omnium auctorem feciſſet Deus, vt futura omnia poſſet praenoſcere ab ipſo edoctus: prudenteſque viſos iri, ſi Moyſis arrogantiam contemnentes, Deoque fidem habentes, terram, quam ipſis promiſerat, poſſidere voluerint; et non amplius hanc ob cauſam ad eum reſpexerint, qui ſub praetextu Dei oraculi illos prohiberet. Inopiam itaque praeſentem cogitantes, et loca deſerta, ob quae contigit vt grauius illa vrgeri viderentur, ad Chananaeos armis adoriendos properarunt;

μένοι· τὸν Θεὸν προσησάμενοι στρατηγὸν, ἀλλ' οὐχὶ τὴν παρὰ τῦ νομοθέτυ συνεργίαν περιμένοντες.

β'. Ὡς δ' ἂν ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔξειν ἔκριναν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐπῆλθον. οἱ μὲν, ὡ καταπλαγέντες αὐτῶν τὴν ἔφοδον ὡδὲ τὴν πληθὺν, γενναίως αὐτὰς ἐδέξαντο, τῶν δὲ Εβραίων ἀποθνήσκυσί τε πολλοὶ, καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα, τῆς φάλαγγος αὐτῶν διαλυθείσης, ἀκόσμως διωκόμενον εἰς τὴν παρεμβολὴν συνέφυγε· καὶ τῷ παρ' ἐλπίδας δυστυχῆσαι παντάπασιν ἀθυμῶν, ὡδὲν ἔτι χρηστὸν προσεδόκα, λογιζόμενον ὅτι καὶ ταῦτα κατὰ μῆνιν Θεῦ πάθοιεν, προεξορμησάντων ἐπὶ τὸν πόλεμον τῆς ἐκείνυ δίχα βυλήσεως.

γ'. Μωϋσῆς δὲ τὰς μὲν οἰκείας ὁρῶν ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγότας, Φοβύμενος δὲ μὴ θαρσήσαντες ἐπὶ τῇ νίκῃ οἱ πολέμιοι, καὶ μειζόνων ὀρεχθέντες ἐπ' αὐτὰς ἔλθοιεν, ἔγνω δεῖν τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν πορρωτέρω τῶν Χαναναίων εἰς τὴν ἔρημον· καὶ τῷ πλήθυς ἐπιτρέψαντος αὐτὸ πάλιν ἐκείνῳ, συνῆκε γὰρ δίχα τῆς αὐτῦ προνοίας ὡ δυνησόμενον ἐρρῶσθαι τοῖς πράγμασιν, ἀνασήσας τὸ στράτευμα, προῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ἐνταῦθα νομίζων ἡσυχάσειν αὐτὰς, καὶ μὴ πρότερον τοῖς Χαναναίοις εἰς χεῖρας ἦξειν, πρὶν ἢ παρὰ τῦ Θεῦ τὸν εἰς τῦτο καιρὸν λάβωσιν.

ΚΕΦ. β'.

Στάσις Κορέυ καὶ τῦ πλήθυς πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

Ὅπερ δὲ τοῖς μεγάλοις συμβαίνει στρατοπέδοις, καὶ μάλιστα παρὰ τὰς κακοπραγίας δυσαρέστοις εἶναι καὶ δυσπειθέσι, τῦτο καὶ τοῖς Ιυδαίοις συνέπεσεν. ἐξήκοντα γὰρ ὄντες μυριάδες, καὶ διὰ τὸ πλῆθος ἴσως ἂν μηδ' ἐν ἀγαθοῖς ὑποτασσόμενοι τοῖς κρείττοσι, τότε μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀπορίας καὶ τῆς συμφορᾶς ἐξηγανάκτουν καὶ πρὸς ἀλλήλυς καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα. στάσις οὖν αὐτὰς, οἵαν ὐκ ἴσμεν ἄτε παρ' Ελλησιν ἄτε παρὰ Βαρβάροις γενομένην, κατέλαβεν· ὑφ'

Deum sibimet ducem et auspicem constituentes, neutiquam vero Legislatoris assensum et adminiculum exspectantes.

2. Quum ergo hoc sibi melius fore statuissent, in hostes profecti sunt. Atque illi quidem, neque feroci eorum impetu neque irruentium numero perterriti, fortiter eos excipiunt; at magna Hebraeorum edita est strages, et reliqui, dissipata eorum phalange, milites, insequente eos hoste, turpiter ad castra confugerunt: et, quod res praeter spem tam male cecidissent, animo desponden-tes, nihil amplius boni exspectabant; hinc coniicientes calamitatem a Deo esse, quod sine illius consensu ad pugnam exissent.

3. Moyses autem suos quidem videns accepta clade consternatos; metuens vero ne hostis recenti victoria elatus et maioris gloriae appetens impetum in eos faceret, factu optimum ratus est, vt longius a Chananaeis in desertum cum copiis discederet: atque populo hanc potestatem ei rursus deferente (iam enim intellexit nihil ipsi sine illius auspiciis et consilio prospere cessurum) motis castris penitius in desertum ibat; existimans illic eos libenter quieturos esse, et non prius velle cum Chananaeis manus conferere, quam Dei monitu tempus ad hoc opportunum arriperent.

CAP. II.

Seditio Corae et plebis contra Moysen et fratrem eius de Sacerdotio.

QVemadmodum autem magnis exercitibus vsu venire solet, et praecipue cum ex rebus aduersis morosi fiant et immorigeri, id ipsum etiam Iudaeis accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, et propter multitudinem, etiamsi prospere fluerent omnia, aegre forsan intra officii limites continerentur, tanto magis, cum rerum inopia et calamitatibus premerentur, et sibimet inuicem et duci valde succensebant. Quapropter tanta eos seditio ad-

ἧς ἅπαντας ἀπολέσθαι κινδυνεύσαντας ἔσωσε Μωϋσῆς, ὑ μνησικακῶν, ὅτι παρ' ὀλίγον ἦλθε καταλευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν. ὑδ' ὁ Θεὸς δὲ ἠμέλησε τῦ μηδὲν αὐτὸς παθεῖν τῶν δεινῶν. ἀλλὰ καίπερ εἰς τὸν νομοθέτην αὐτῶν ἐξυβρισάντων, καὶ τὰς ἐντολὰς ἃς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως αὐτοῖς ἐπέστειλεν, ἐρρύσατο τῶν ἐκ τῦ ϛασιάζειν αὐτοῖς ἀναγεννωμένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε. τήν τε ἔν ϛάσιν, καὶ ὅσα μετὰ ταύτην Μωϋσῆς ἐπολιτεύσατο διηγήσομαι, πρόθιελθὼν τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς ἐγένετο.

β'. Κορῆς, Ἑβραίων ἐν τοῖς μάλιϛα καὶ γένει καὶ πλύτῳ διαφέρων, ἱκανὸς δ' εἰπεῖν καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ὁρῶν ἐν ὑπερβαλλύϛῃ τιμῇ τὸν Μωϋσῆν καθεϛῶτα, χαλεπῶς εἶχεν ὑπὸ φθόνυ· καὶ γὰρ Φυλέτης ὢν ἐτύγχανεν αὐτῦ καὶ συγγενής· ἀχθόμενος, ὅτι ταύτης τῆς δόξης δικαιότερον αὐτῷ πλυτεῖν ἐκείνῳ μᾶλλον, μὴ χείρων ὢν κατὰ γένος, αὐτὸς ὑπέλαβε. παρά τε τοῖς Λευίταις, Φυλέται δ' ἦσαν, καὶ μάλιϛα παρὰ τοῖς συγγενέϛι κατεβόα, δεινὸν εἶναι λέγων Μωϋσῆν δόξαν αὐτῷ θηρώμενον κατασκευάσαι, καὶ κακυργῦντα κτήσασθαι ταύτην ἐπὶ προφάσει τῦ Θεῦ πειρᾶν· παρὰ τὺς νόμυς μὲν τὰδελφῷ τὴν ἱερωσύνην Λαρῶνι δόντα, μὴ τῷ κοινῷ δόγματι τῦ πλήθυς, ἀλλ' αὐτῦ ψηφισαμένυ, τυράννυ τε τρόπῳ καταχαριζόμενον τὰς τιμὰς οἷς ἂν θελήϛῃ. χαλεπώτερον ἤδη τυγχάνειν τοῦ βιάζεσθαι τό τε λεληθότως ἐξυβρίζειν· ὅτι, μὴ μόνον ἄκοντας, μηδὲ συνιέντας τῆς ἐπιβυλῆς τὴν ἰσχὺν ἀφαιρεῖται. ὅϛις γὰρ αὐτῷ σύνοιδεν ὄντι λαβεῖν ἀξίῳ, πείθει τυγχάνειν αὐτὸν, καὶ ταῦτα βιάσαθαι μὴ θρασυνόμενος· οἷς δὲ ἄπορον ἐκ τῦ δικαίυ τιμᾶσθαι, βίαν μὲν, ἀγαθοὶ βυλόμενοι δοκεῖν, ὑ προσφέρυσι· τέχνῃ δ' εἶναι κακυργῦσι δυνατόν. συμφέρειν δὲ τῷ πλήθει τὺς τοιύτυς ἔτι λανθάνειν οἰόμενος κολάζειν, καὶ μὴ παρελθεῖν εἰς δύναμιν ἐάσαντας φανερὰς ἔχειν πολεμίυς. τίνα γὰρ καὶ λόγον ἀποδῦναι δυνάμενος Μωϋσῆς, Λαρῶνι καὶ τοῖς υἱέσιν αὐτῦ τὴν ἱερωσύνην παρέδωκεν; εἰ μὲν γὰρ τῆς Λευίτιδος Φυλῆς.

orta est, quantam nec apud Graecos nec apud Barbaros vnquam fuisse accepimus: a qua omnes in extremum discrimen adductos liberauit Moyses, immemor iniuriae, quod haud procul esset quin mortem oppeteret ab illis lapidatus. Ac ne Deus quidem eos ita neglexit, vt malum aliquod grauius paterentur: sed licet aduersus Legislatorem suum, et mandata, quae ipse per Moysen illis dederat, insolenter se gesserint; eos tamen e calamitate eripuit, quam illis procul dubio importasset seditio, nisi eorum saluti ipse prospexerat. Hanc itaque seditionem, quaeque ea sedata salubriter constituit Moyses, mox enarrabo, vbi primum causam, vnde orta est, exposuero.

2. Cores, maxime inter Hebraeos, vt res tum gentis erant, genere opibusque pollens, dicendi etiam non ignarus, populariterque agendi peritissimus, videns Moysen in excelsa dignitate constitutum, vehementer inuidia flagrabat, (erat etenim ex eadem tribu, eique cognatione coniunctus) aegre illud ferens, quod semet ipse hoc honore digniorem iudicarit, vt qui illo ditior esset et nascendi forte non deterior. Atque inter Leuitas (nam tribules erant) et praecipue inter cognatos Moysen inclamabat, rem indignam esse dictitans, vt Moyses sibimet gloriam aucupari aggrederetur, malisque artibus illam acquireret, simulando scilicet se Dei obseruantissimum esse; cum quidem contra leges fratri Aaroni sacerdotium detulerit, non communi populi suffragio, sed suo ex arbitrio; et, haud secus ac tyrannus, honores pro libidine distribuerit. Grauius autem esse dicebat, quam violentia vti, iniuriam latenter inferre: quod non solum inuitos, sed et nihil prorsus de insidiis cogitantes opprimat. Quisquis enim sibi conscius est, se dignum esse qui honores accipiat, persuasione nititur vt obtineat, idque non audens aperta vi grassari: qui vero nequeunt eos iuste assequi, a violentia quidem, boni moderatique videri gestientes, semet abstinent; sed arte dolosa vtuntur, vt ad optatum perueniant fastigium. Permagni populi interesse, vt huiusmodi quid molientes, etiam dum se latere existiment, ad supplicium pertrahantur; neque finere vt

τὴν τιμὴν ὁ Θεός τινι παραχεῖν ἔκρινεν, ἐγὼ ταύτης δικαιότερος τυγχάνειν· γένει μὲν ὁ αὐτὸς ὢν Μωϋσῇ, πλήτῳ δὲ καὶ ἡλικίᾳ διαφέρων. εἰ δὲ τῇ πρεσβυτάτῃ τῶν Φυλῶν, εἰκότως ἂν ἡ Ρουβὴλ τὴν τιμὴν ἔχοι· λαμβανόντων αὐτὴν Δαθάμης καὶ Ἀβειράμης καὶ Φαλαῦς. πρεσβύτατοι γὰρ ἦτοι τῶν ταύτην τὴν Φυλὴν νεμομένων, καὶ δυνατοὶ χρημάτων περιουσίᾳ.

γ'. Εβούλετο μὲν οὖν ταῦτα λέγων ὁ Κορῆς τοῦ κοινοῦ προνοεῖσθαι δοκεῖν· ἔργῳ δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐπραγματεύετο τὴν παρὰ τῷ πλήθει τιμὴν μετασῆσαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα κακοήθως μετ' εὐπρεπείας πρὸς τὰς Φυλέτας ἔλεγε. προϊόντος δ' εἰς τὰς πλείονας κατ' ὀλίγον τοῦ λόγου, καὶ τῶν ἀκροωμένων προσιθεμένων ταῖς κατ' Ααρῶνος διαβολαῖς, ἀναπίμπλαται τότων ἅπας ὁ στρατός. ἦσαν δὲ οἱ συντεταγμένοι τῷ Κορῇ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι τῶν πρώτων ἀνδρες, σπεύδοντες ἀφελέσθαι τὴν ἱερωσύνην τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν, καὶ τοῦτον αὐτὸν ἀτιμῶν. ἀνηρέθισο δὲ καὶ τὸ πλῆθος· καὶ βάλλειν τὸν Μωϋσῆν ὡρμήκεσαν, εἴς τε ἐκκλησίαν ἀκόσμως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς συνελέγοντο. καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Θεοῦ πάντες ἐβόων, διώκειν τὸν τύραννον, καὶ τῆς ἀπ' αὐτοῦ δουλείας ἀπηλλάχθαι τὸ πλῆθος, τῇ τοῦ Θεοῦ προφάσει βίαια προσάγματα κελεύοντος. τὸν γὰρ Θεὸν, εἴπερ αὐτὸς ἦν ὁ τὸν ἱερωσόμενον ἐκλεγόμενος, τὸν ἄξιον ἂν εἰς τὴν τιμὴν παράγειν, οὐχὶ τοῖς πολλῶν ὑποδεεστέροις ταύτην φέροντα προσνεῖμαι· κρίνοντά τε παραχεῖν Ααρῶνι ταύτην, ἐπὶ τῷ πλήθει ποιήσασθαι τὴν δόσιν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τἀδελφῷ καταλιπεῖν.

δ'. Μωϋσῆς δὲ τὴν Κορέου διαβολὴν ἐκ πολλοῦ προϊδὼν, καὶ τὸν λαὸν παροξυμμένον ἰδὼν, οὐκ ἔδεισεν· ἀλλὰ θαρρῶν οἷς περὶ τῶν πραγμάτων καλῶς ἐβούλευτο, καὶ τὸν ἀδελφὸν εἰδὼς κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν τῆς ἱερωσύνης τυχεῖν, ἀλλ' ὁ κατὰ τὴν αὐτοῦ χάριν, ἦκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πρὸς μὲν τὸ πλῆθος ὀδύνας ἐποιήσατο λόγου· πρὸς δὲ τὸν Κορῆν βοῶν ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, δεξιὸς ὢν καὶ

nouis potentiae incrementis augeſcant, in manifeſtos poſtmodum hoſtes euaſuri. Quam enim rationem et Moyſes afferre poteſt, cur Aaroni eiuſque filiis ſacerdotium contulerit? Nam ſi Deus ex Leuitica tribu alicui honorem iſtum tribuere decreuerit, ſe merito fuiſſe praeferendum, genere Moyſi parem, opibus atque aetate maiorem. Si vero antiquiſſimae tribus ratio haberetur, optimo iure Rubeli tribus hanc dignitatem vendicaret: eamque acciperent Dathamnes et Abiramus et Phalaus. illi enim ex iſta tribu natu maximi, et reliquis magis diuitiis abundantes.

3. Haec itaque Cores loquutus, volebat quidem videri reipublicae proſpicere: reuera autem hoc tantum agebat, vt populi conſenſu Pontificatus honorem ad ſe transferret. Et ille quidem haec maligne, ſpecioſa tamen oratione, ad tribules ſuos dicebat. Sermone autem paulatim ad plures permanante, et vnoquoque audientium de ſuo aliquid adiiciente conuiciis in Aaronem, totus criminationibus iſtis completur exercitus. Erant autem qui cum Core coniungebantur ducenti et quinquaginta e viris primoribus, connitentes vt et Aaronem Moyſis fratrem e ſacerdotio deturbarent, ipſumque Moyſen ignominia afficerent. Quin et multitudo ſeditione agitatur; et ad Moyſen lapidandum ſe contulit, et in concionem turba confuſa magnoque cum tumultu congregata eſt. Atque ante Tabernaculum Dei vniuerſi vociferabantur, ſummouendum eſſe tyrannum, populumque ab eo ſeruiendo liberandum, qui Dei obtentu dura et difficilia imperat. Deum enim, ſi ipſe ſacerdotem futurum elegiſſet, dignum aliquem ad hunc honorem prouecturum fuiſſe; neque iſtum, qui multis eſſet inferior, eiuſcemodi dignitate cohoneſtare voluiſſe: et ſi eam Aaroni dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius daturum fuiſſe, quam fratris iudicio permiſſurum.

4. Moyſes autem, Corae licet calumnias multo ante praeſenſerat, populumque iam viderat irritatum, nihil extimuit; ſed fretus fiducia ex rebus bene conſultis et adminiſtratis, ſcienſque fratrem Dei conſilio non ſua gratia ad ſacerdotium peruenisſe, prodiit in concionem. Ac populum ne quidem alloquitur; ſed ad Coren verſus et vocem quan-

κατὰ τ' ἄλλα καὶ πλήθεσιν ἐμιλεῖν εὐφυὴς, "ἐμοὶ, φησὶν, "ὦ Κορῆ, καὶ σὺ καὶ τούτων ἕκαστος, ἀπεδήλω δὲ τὰς πεν- "τήκοντα καὶ διακοσίους ἄνδρας, τιμῆς ἄξιοι δοκεῖτε, καὶ "τὸν ὅμιλον δὲ πάντα τῆς ὁμοίας οὐκ ἀποστερῶ τιμῆς, κἂν "ὑστερῶσιν ὧν ὑμῖν εἰς πλούτου καὶ τῆς ἄλλης ἀξιώσεως "ὑπάρχει. καὶ νῦν Ἀαρῶνι τὴν ἱερωσύνην, οὐκ ἐπειδὴ πλούτῳ "προεῖχε, σὺ γὰρ καὶ ἀμφοτέρους ἡμᾶς μεγέθει χρημά- "των ὑπερβάλλεις, ἀ μὴν οὐδ' εὐγενείᾳ, καινὸν γὰρ ἡμῖν "τοῦτ' ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν αὐτὸν δὺς προπάτορα, οὐδὲ διὰ "φιλαδελφίαν, ὃ δικαίως ἂν ἕτερος εἶχε, τοῦτο φέρων ἔδω- "κα τἀδελφῷ. καὶ γὰρ εἰ μὴ φροντίζειν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν "νόμων τὴν τιμὴν ἐχαριζόμην, οὐκ ἂν ἐμαυτῷ παρεῖς δῦναι "παρέσχον ἑτέρῳ, συγγενέστερος ὢν ἐμαυτῷ τἀδελφῷ, καὶ "πρὸς ἐμαυτὸν οἰκειότερον ἢ πρὸς ἐκεῖνον διακείμενος. καὶ "γὰρ ἔστε συνετὸν, ἐν τοῖς κινδύνοις ἐμαυτὸν ὑποτιθέντα τοῖς "ἐκ τοῦ παρανομεῖν, ἄλλῳ τὴν διὰ τοῦτο εὐδαιμονίαν χαρί- "ζεσθαι. ἀλλ' ἐγώ τε κρείττων ἢ κακουργεῖν· ὅ, τε Θεὸς οὐκ "ἂν περιιδεῖν ἑαυτὸν καταφρονούμενον, οὐδ' ὑμᾶς ἀγνοοῦντας "ὅ, τι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε. ἀλλ' αὐτὸς, ἐπιλεξά- "μενος τὸν ἱερωσόμενον αὐτῷ, τῆς κατὰ τοῦτ' αἰτίας ἡμᾶς "ἠλευθέρωσεν. ὃ μὲν ἐξ ἐμῆς χάριτος λαβὼν, ἀλλὰ κα- "τὰ κρίσιν Θεοῦ, κατατίθησιν αὐτὴν εἰς μέσον ἐπιδικάσι- "μον τοῖς βουλομένοις· ἐκ τούτου προκριθεὶς ἤδη τυχεῖν αὐτῆς, "ἀξιῶν ἐπιτραπῆναι, καὶ τὸ νῦν αὐτῷ συγχωρηθῆναι περὶ "αὐτῆς σπουδάσαι, προτιμῶν τοῦ τὸ γέρας ἔχειν. τὸ μὴ σα- "σιάζοντας ὑμᾶς ὁρᾶν, καί τοι κατὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην "αὐτοῦ τυγχάνων. ὃ γὰρ ἔδωκεν ὁ Θεὸς, οὐκ ἀμαρτάνομεν "τοῦτο καὶ βουλομένων ὑμῶν λαβεῖν νομίζοντες. ἦν δὲ καὶ τὸ "μὴ προσέσθαι παρέχοντος ἐκείνου τὴν τιμὴν ἀσεβές· καὶ "πάλιν ἀξιοῦντος ἔχειν εἰς ἅπαντα χρόνον, καὶ τὴν ἀσφά- "λειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ βεβαιοῦντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ, παντάπα- "σιν ἀλόγιστον. κρινεῖ τοίνυν πάλιν αὐτὸς, τίνα βούλεται τὰς "ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῷ θυσίας ἐπιτελεῖν, καὶ προσέσθαι τῆς εὐ- "σεβείας. ἄτοπον γὰρ Κορῆ, ἐφιέμενον τῆς τιμῆς, τὴν ἐξου-

tum potuit attollens (cum caetera quidem ſolers eſſet, ad populum vero tractandum natura factus) "Mihi, inquit, "Cores, vel tu, vel vnus quiuis ex illis (deſignabat enim "ducentos et quinquaginta viros) honore digni videmini, "nec populum vniuerſum ſimili dignatione prohibeo, et- "iamſi vobis diuitiis et caeteris dotibus concedant. Et "nunc Aaroni ſacerdotium detuli, non quod opibus prae- "cellat, tibi enim ampliores quam vtrique noſtrum facul- "tates; neque propter generis nobilitatem, hoc enim Deus "nobis commune eſſe voluit quibus eundem dedit proge- "nitorem; neque amore fraterno inductus, quem ſimiliter "et alter vendicaret, fratri indulgebam. Etenim ſi, ho- "norem iſtum largiendo, Dei legumque rationem non ha- "buiſſem, nequaquam memet praeteriens alteri benignus "exſtitiſſem, quando ipſe mihimet vicinior ſim fratre, "et meipſum arctiori quam illum neceſſitudine attingam. "Neque enim ſapientis erat mihimet inique agendo pe- "riculum creare, vt alteri exinde felicitatem pararem. "Sed et ego neque is ſum qui iniuria vos afficiam: neque "Deus ſuſtinuiſſet aut ſe contemni, aut vos ignorare "quidnam illi gratiſſimum praeſtetis: ſed cum is ipſe "ſuum elegerit ſacerdotem, fecit vt nulla hac ex re cul- "pa magnopere laboremus. Veruntamen licet non meo "beneficio, ſed Dei iudicio ſacerdotium acceperit, in "medio tamen illud deponit et relinquit, ab iis vendi- "candum qui de eo diſceptare volunt; poſtulans, quod "ab hoc ipſo aliis ad munus illud obeundum iam prae- "latus fuerit, vt res arbitris permittatur, ſibique fas ſit "pariter ac aliis ei aſſequendae operam dare; pluris ae- "ſtimans vos ſine ſeditione conſpicere, quam iſtam poſſi- "dere dignitatem, tametſi veſtris etiam calculis compro- "batus eam geſſerit. Haud enim vitio vertendum, ſi "quod Deus dederit veſtro etiam conſenſu accipere exi- "ſtimemur. Quin et honorem, quem ille vltro detulit, "ſalua pietate recuſare non licuit: immo a ratione pror- "ſus alienum non accepiſſe, Deo iſtum in omne aeuum "largiri dignante, firmamque eius poſſeſſionem nobis pol-

"σίαν τῷ τίνι παραχεῖν ταύτην ἀφελέσθαι τὸν Θεόν. τῆς οὖν "τάσεως καὶ τῆς διὰ τοῦτο ταραχῆς παύσασθε. πρωὶ δὲ "ὅσοι τῆς ἱερωσύνης ἀντιποιεῖσθε, κομίζων ἕκαστος θυματή- "ριον οἴκοθεν σὺν θυμιάμασι καὶ πῦρ πάριτε. καὶ σὺ δὲ, "Κορῆ, παραχωρήσας τὴν κρίσιν τῷ Θεῷ, τὴν ἐπὶ τούτοις "αὐτῷ μένε ψηφοφορίαν, ἀλλὰ καὶ μὴ σαυτὸν ποίει τοῦ "Θεοῦ κρείττονα· παραγίνε δὲ κριθησόμενος οὕτως περὶ "τοῦ γέρως. ἀνεμέσητον δ' οἶμαι καὶ Λαρῶνα προσδέξασθαι "συγκριθησόμενον· γένους μὲν ὄντα τοῦ αὐτοῦ, μηδὲν δὲ μεμ- "φθῆναι τοῖς παρὰ τὴν ἱερωσύνην πεπραγμένοις δυνάμενον. "καὶ θυμιάσατε συνελθόντες ἐν φανερῷ παντὶ τῷ λαῷ. καὶ "θυμιωμένων ὑμῶν, ὅπερ ἂν τὴν θυσίαν ἡδίω κρινεῖεν ὁ "Θεὸς, οὗτος ὑμῖν ἱερεὺς κεχειροτονήσεται, τῆς ἐπὶ τά- "δελφῷ διαβολῆς ὡς κεχαρισμένῳ τὴν τιμὴν αὐτῷ ῥυό- "μενος.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς οἱ μὲν τῆς τάσεως κατάρξαντες διεφθάρησαν κατὰ βύ- λησιν τοῦ Θεοῦ· τὴν δ' ἱερωσύνην Λαρῶν ὁ Μωϋσέως ἀ- δελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ.

ΤΑῦτα Μωϋσέως εἰπόντος, παύεται καὶ τῆς ταραχῆς τὸ πλῆθος, καὶ τῆς εἰς Μωϋσῆν ὑποψίας. ἐπῄνεσαν δὲ τοῖς εἰρημένοις· καὶ γὰρ ἦν καὶ ἐδόκει χρηστὰ τῷ λαῷ. τότε μὲν οὖν διαλῦσαι τὸν σύλλογον. τῇ δ' ἐπιούσῃ συνῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παρατευξόμενοι τῇ θυσίᾳ, καὶ τῇ δι' αὐτῆς κρί- σει τῶν περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀγωνιζομένων. συνέβαινε δ' εἶναι θορυβώδη τὴν ἐκκλησίαν, μετεώρου τοῦ πλήθους ὄντος ἐπ' ἐλπίσι τῶν ἐσομένων· καὶ τῶν μὲν εἰς ἡδονὴν λαμβανόντων, εἰ Μωϋσῆς ἐλεγχθείη κακουργῶν, τῶν δὲ φρονίμων, εἰ πραγμάτων ἀπαλλαγείησαν καὶ ταραχῆς. ἐδεδίεσαν γὰρ, μὴ τῆς τάσεως προϊούσης ἀφανισθῇ μᾶλλον αὐτοῖς ὁ κόσμος τῆς κατατάσεως. ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρων τῷ κατα-

"licente. Quamobrem denuo iudicatum faciet, quem ve-
"lit pro vobis hostias ipsi immolare, rebusque diuinis
"praeesse. Incongruum enim foret, vt Cores, honorem
"istum ambiens, Deo hunc impertiendi, cui voluerit,
"auferat potestatem. Igitur seditionem motusque ciere,
"quod ad hanc causam attinet, desistite. Mane vero,
"quotquot de sacerdotio contenditis, adestote, et quisque
"secum domo afferat thuribulum cum suffitibus et ignem.
"Sed et tu, Core, cede Deo iudicium, et hac in re eius
"opperire sententiam, et temetipsum non facias Deo su-
"periorem: sed potius accede, vt hoc modo exploretur
"an tibi honos iste decernendus sit. Æquum autem esse
"arbitror vt Aaron etiam ad hanc disquisitionem admitta-
"tur, praesertim cum et eiusdem sit generis, et de re
"nulla in Pontificatu gesta reprehendi possit. Vbi vero
"conueneritis, in conspectu populi thura adolete, suffitu-
"que facto, cuius sacrificium Deo acceptius fuerit, is vo-
"bis constituetur sacerdos; cui nihil de fratre potest ob-
"iici: quasi per gratiam ab ipso dignitatem aeceperit.

CAP. III.

Quomodo seditionis concitatores Dei voluntate exstincti sunt; atque Aaron Moysis frater et filii eius sacerdotium tenuerunt.

HÆc cum dixisset Moyses, multitudo et tumultuari et de Moyse male suspicari destitit. Dicta autem collaudarunt, iisque acquieuerunt: simul enim erant et populo e re sua esse videbantur. Et tunc quidem coetus dimittitur. Vbi vero postera dies illuxit, frequentes conuenerunt, vt sacrificio interessent, iudicioque ex illo de iis qui cum Aarone super sacerdotio contendebant. Contigit autem vt tumultuosa esset concio, populo euentus exspectatione suspenso: et aliis quidem voluptati habentibus, si Moyses improbus esse deprehenderetur; sapientioribus vero, si molestia et perturbatione liberarentur. Metuebant enim ne glisceute indies seditione illis deperiret pulcher rerum suarum ordo. Ita enim a natura comparatum

βοᾶν τῶν ἐν τέλει, καὶ πρὸς ὅ τις εἴποιε πρὸς τοῦτο τὴν γνώμην τρέπων, ἐθορύβει. πέμψας δὲ καὶ Μωϋσῆς πρὸς Αβίραμον καὶ Δαθάμνην ὑπηρέτας, ἐκέλευσεν ἥκειν κατὰ τὰ συγκείμενα, καὶ περιμένειν τὴν ἱερουργίαν. ὡς δ' ἤκουσαν ὑπακούεσθαι τοῖς ἀγγέλοις ἔφασαν, καὶ Μωϋσῆν ὑπερίδεσθαι κατὰ τοῦ λαοῦ παντὸς ἐκ κακουργίας αὐξανόμενον· ἀκούσας τὰ παρ' αὐτῶν ὁ Μωυσῆς, ἀκολουθεῖν αὐτῷ τοὺς προβόλους ἀξιώσας, ἀπῆει πρὸς τοὺς περὶ Δαθάμνην, οὐκ ἡγούμενος εἶναι δεινὸν βαδίζειν πρὸς τοὺς ὑπερηφανήσαντας. οἱ δ' οὐδὲν ἀντειπόντες ἠκολούθουν. οἱ δὲ περὶ Δαθάμνην, πυθόμενοι τὸν Μωϋσῆν μετὰ τῶν ἀξιολόγων τῆς πληθύος πρὸς αὐτοὺς παραγινόμενον, προελθόντες γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις πρὸ τῶν σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί καὶ μέλλοι ποιεῖν ὁ Μωϋσῆς. οἵ τε θεράποντες ἦσαν περὶ αὐτοὺς, ὡς εἰ βίαν τινὰ προσφέροι Μωϋσῆς, ἀμυνόμενοι.

β'. Ὁ δὲ πλησίον γενόμενος, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναχὼν, γεγωνὸς ἐκβοήσας ὡς ἀκουσθῆναι πάσῃ τῇ πληθύϊ γενέσθαι, "Δέσποτα, φησὶ, τῶν ἐπ' οὐρανοῦ τε καὶ "γῆς καὶ θαλάσσης· σὺ γὰρ ἐμοὶ τῶν ὑπ' ἐμοῦ πεπραγ- "μένων μάρτυς ἀξιολογώτατος, ὡς γνώμῃ τῇ σῇ γίνεται "τὰ πάντα, καὶ δεωμένοις μηχανὴν ἐξεπόρισας, οἶκτον ἐν "πᾶσι δεινοῖς Εβραίων ποιησάμενος· ἐλθέ μοι τούτων ἀ- "κροατὴς τῶν λόγων. σὲ γὰρ οὔτε πραττόμενον οὔτε νοηθὲν "λανθάνει· ὥς τ' οὐδὲ Φθονήσεις μοι τῆς ἀληθείας, τὴν "τούτων ἀχαριστίαν ἐπίπροσθεν θέμενος. τὰ μὲν οὖν πρεσ- "βύτερα τῆς ἐμῆς γενέσεως, αὐτὸς οἶσθ' ἀκριβέστερον· ὑπ "ἀκοῆ μαθὼν, ὄψει δὲ τότ' αὐτοῖς παρὼν γινομένοις. ἃ δὲ "ἐπὶ τούτῳ, καίπερ ἐπισάμενοι σαφῶς, ἀδίκως ὑπονοοῦσι, "τούτων μοι γενοῦ μάρτυς. ἐγὼ βίον ἀπράγμονα κατασησά- "μενος, ἀνδραγαθίᾳ μὲν ἐμῇ, σῇ δὲ βουλῇ, καὶ τοῦτο Ρα- "γυήλῳ μοι τῷ πενθερῷ καταλιπόντος, ἀφεὶς τὴν ἐκείνων "ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, ἐμαυτὸν ἐπέδωκα ταῖς ὑπὲρ τού- "των ταλαιπωρίαις. καὶ πρότερον μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας "αὐτῶν, νῦν δ' ὑπὲρ τῆς σωτηρίας μεγάλως ὑπέστην πόνους,

eſt vulgus, vt magiſtratibus obloqui gaudeat, et a cuiuſuis conciuncula circumlatum motibus cieatur et agitetur. Moyſes autem, miſſis ad Abiramum et Dathamnen viatoribus, iuſſit vt ad condictum venirent et rei ſacrae faciundae euentum exſpectarent. Cum vero nunciis reſpondiſſent, ſe neque obtemperare velle, neque diutius paſſuros eſſe, vt Moyſi contra populum creſceret potentia malis artibus quaeſita; Moyſes, his ab iis acceptis, plebiſque patronis ſe ſequi iuſſis, Dathamnen eiuſque factionem adibat; nihil ſibi metuendum eſſe ratus, ſi ad ſuperbos et contumaces recta contenderet. Illi vero e veſtigio eum ſubſequuntur. Dathamnes autem cum ſuis, audito Moyſen cum primoribus populi ad ſe venire, prodeuntes cum vxoribus et liberis ante tabernacula conſtiterunt, exſpectantes quidnam rei a Moyſe ageretur. Atque eos circumſtipabant famuli, ſi quam vim Moyſes inferret, auxilio futuri.

2. Ille vero cum prope acceſſiſſet, manibus in coelum ſublatis, magna voce exclamabat, vt a tota multitudine exaudiri poſſet, inquiens, "Domine cunctorum in coelo "et terra ac mari (nam tu mihi rerum geſtarum teſtis fide "digniſſimus, quod nihil abſque tua auctoritate fecerim; "vt qui mihi in agendis auxilium porrexeris, Hebraeorum "in anguſtiis ſuis ſemper miſeratus) adſis precor orationis "meae auditor. Tibi enim nec facta noſtra latent nec co"gitata: ideo quaeſo ne dedigneris veritatem patefacere, "oſtendens quam ingrato in me animo exſtiterint. Sane "quae antequam naſcerer acciderint omnium optime no"ſti; quippe non auditu accepta, ſed tui praeſentis dum "fierent oculis ſubiecta. Verum nunc rerum illarum quas "iſti cum non ignorent male ſuſpicari tamen non verentur, "te mihi teſtem certiſſimum conſtitue. Ego cum vitam "agerem quietam, id quod mea virtute et tua voluntate "atque Ragueli ſoceri mei beneficio conſequutus eram, "relicta tamen ea qua fruebar felicitate, memetipſum to"tum dedidi miſeriis pro iſto populo perferendis. At an"tea quidem pro libertate eorum, nunc vero pro ſalute ma-

"καὶ παντὶ δεινῷ τὸν θυμὸν ἀντιτάξας πρόθυμον. νῦν οὖν ἐπεὶ
"κακοῦργεῖν ὑποπτεύομαι παρ' ἀνδράσιν, οἷς ἐκ τῶν ἐμῶν
"καμάτων ὑπάρχει τὸ περιεῖναι, εἰκότως ἂν αὐτὸς, ὁ τὸ
"πῦρ ἐκεῖνό μοι Φήνας κατὰ τὸ Σινᾶιον, καὶ τῆς αὐτῆ Θω-
"νῆς ἀκροατὴν τότε σήσας, καὶ θεατὴν τεράτων ὅσα μοι
"παρέσχεν ἰδεῖν ἐκεῖνος ὁ τόπος ποιήσας· ὁ κελεύσας ἐπ' Αἰ-
"γύπτῳ σαλῆναι, καὶ τὴν σὴν γνώμην τούτοις ἐμφανίσαι· ὁ
"τὴν Αἰγυπτίων εὐδαιμονίαν σείσας, καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν δου-
"λείας δεσμὸν ἡμῖν παραχὼν, καὶ μικροτέραν ἐμὴ τὴν
"Φαραώθ ποιήσας ἡγεμονίαν· ὁ γῆν ἡμῖν ἀμαθῶς ἔχουσι
"τῶν ὁδῶν ποιήσας τὸ πέλαγος, καὶ τὴν ἀνακεκομμένην
"θάλασσαν τοῖς Αἰγυπτίων ἐπικυμήνας ὀλέθροις· ὁ γυ-
"μνοῖς ὕσι τὴν ἐξ ὅπλων ἀσφάλειαν χαρισάμενος· ὁ ποτί-
"μως ἡμῖν διεφθαρμένας πηγὰς ῥεῦσαι παρασκευάσας, καὶ
"τελέως ἀποῤῥῦσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν ποτὸν μηχανησά-
"μενος· ὁ τῶν γῆθεν ἀποῤῥυμένων εἰς τροφὴν διασώσας
"τοῖς ἀπὸ θαλάσσης· ὁ καὶ ἀπ' ἠρανῦ τροφὴν καταπέμ-
"ψας ἐ πρότερον ἰσοῤῥοθεῖσαν· ὁ νόμων ἐπίνοιαν ἡμῖν ὑ-
"ποθέμενος, καὶ διάταξιν πολιτείας· ἐλθὲ, Δέσποτα
"τῶν ὅλων, δικαστὴς μὴ καὶ μάρτυς ἀδωροδόκητος, ὡς
"ὅτε δωρεὰν ἐγὼ παρ' Εβραίων τινὸς κατὰ τὸ δικαίῳ
"προσηκάμην, ὅτε πλούτῳ κατέκρινα πενίαν νικᾶν δυνα-
"μένην, οὔτ' ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ πολιτευσάμενος, εἰς
"ἀλλοτριωτάτας τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπινοίας ἥκε-
"ιμι, ὡς οὐχὶ σοῦ κελεύσαντος Λαρῶνι δοὺς τὴν ἱερω-
"σύνην, ἀλλὰ κατ' ἐμὴν χάριν. παράσχου δὴ καὶ νῦν,
"ὅτι πάντα σῇ προνοίᾳ διοικεῖται, καὶ μηδὲν αὐτομά-
"τως, ἀλλὰ κατὰ βούλησιν βεβαιουμένου τὴν σὴν εἰς
"τέλος ἔχεται· ὅτι δὲ φροντίζεις τῶν Εβραίους ὑπερσάν-
"των, μετελθὼν Αβίραμον καὶ Δαθάμνην, οἵ σε κατα-
"δικάζουσιν ἀναισθησίαν, ὡς ὑπ' ἐμῆς τέχνης νικωμένου.
"ποιήσεις δὲ φανερὰν τὴν ἐπ' αὐτοῖς δίκην, ὅτω μεμη-
"νότων κατὰ τῆς σῆς δόξης, μὴ κοινῶς ἐν τῷ ζῆν αὐ-
"τοὺς μετασήσας, μηδ' ὡς ἀποθανόντας κατ' ἀνθρώπινον

"gnas aerumnas pertuli, omnique periculo memet cum "alacritate obieci. Nunc igitur quoniam in maleficiorum "ſuſpicionem venerim hominibus, qui meo labori et ſo- "licitudini ſuam acceptam debent vitam et incolumita- "tem; plane tu, qui mihi ignem illum oſtendiſti in "monte Sinaeo, et vocem diuinam tunc me audire vo- "luiſti, meque prodigiorum illic loci editorum ſpectaculo "dignatus es; qui me in Ægyptum properare iuſſiſti, "tuumque conſilium populo iſtic aperire; qui Ægyptio- "rum felicitatem labefactaſti, nobiſque ex dura illorum "ſeruitute fugam paraſti, et Pharaonis dominatum meo "imperio ſubieciſti; qui nobis viae ignaris et obſeſſis "pelagus in terram conuertiſti, et mare fluere inhibitum "Ægyptiorum ſtrage intumeſcere feciſti; qui inermes ar- "morum praeſidio muniuiſti; qui aquas inquinatas nobis "potu iucundas ſcaturire reddidiſti, laticeſque nobis ad "extremam inopiam redactis e petra eduxiſti; qui ter- "renis in cibum deſtitutos ſeruaſti alimento e mari ſup- "peditato; qui e coelo victum demiſiſti antea inuiſum "pariter ac inauditum; qui legum a Deo ferendarum "cogitationem nobis inieciſti, et reipublicae adminiſtran- "dae rationem deſcripſiſti; Veni, omnium rerum Do- "mine, mihi in iudicem teſtemque integerrimum, quod "neque praemium a quoquam Hebraeorum, ad ius ae- "quumue peruertendum, acceperim, neque pauperem, "meliorem cauſam habentem, ab aduerſario diuite vinci "ſiuerim; neque ita memet in poteſtate adhibuerim, vt "detrimentum caperet reſpublica; in culpae tamen ſuſpi- "cionem incidi, a ſtudiis meis alieniſſimae, tanquam non "iuſſu tuo, ſed meo beneficio, in Aaronem contulerim "ſacerdotium. Itaque et nunc oſtende, quod omnia tua "prouidentia gubernes ac modereris; et nihil temere et "ſponte ſua, ſed tua voluntate motum ad finem perue- "nit: et quod curam geris eorum, qui Hebraeos auxi- "lio adiuuerunt, vindicta perſequendo Abiramum et Da- "thamnem, qui ſtupiditatis te accuſant, quaſi meis arti- "bus conceſſeras. Manifeſtum autem in eos dabis iudi-

"ἐξεληλυθότας τῆ βίᾳ. Φανέντας νόμον· ἀλλὰ χάνοι "περὶ αὐτοὺς ἅμα τῇ γενεᾷ καὶ τοῖς ὑπάρχουσιν, ἣν "κατοῦσι γῆν. τοῦτο γὰρ σῆς ἐπίδειξις ἂν ἰσχύος ἅπα- "σι γένοιτο καὶ διδασκαλία, σωφροσύνης δὲ εἰς τὰς "ταῦτα πείσεσθαι περὶ σοῦ δοξάζοντας οὐχ ὅσια· εὑρε- "θείην γὰρ ἂν ἔτως ἀγαθὸς ὑπηρέτης ὢν σὺ προσά- "σεις, εἰ δ' ἀληθεῖς πεποίηνται τὰς κατ' ἐμοῦ διαβολάς, "τὰς μὲν ἀπαθεῖς ἀπὸ παντὸς φυλάξειας κακοῦ, ὃν δ' "ἐπηρασάμην ὄλεθρον αὐτοῖς, τοῦτον ποιήσειας ἐμόν· καὶ "δίκην εἰσπραξάμενος παρὰ τοῦ τὸν ἀδικήσαι θελήσαν- "τος λαὸν, τοῦ λοιποῦ βραβεύων ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην, σῶ- "ζε τὴν πληθὺν ἑπομένην τοῖς σοῖς προστάγμασιν, ἀπα- "θῆ τηρῶν αὐτὴν καὶ ἀκοινώνητον τῆς τῶν ἡμαρτηκότων "κολάσεως. σὺ γὰρ αὐτὸς οἶδα, ὡς ἀ δίκαιον ὑπὲρ "τῆς ἐκείνων κακίας κοινῇ πάντας Ἰσραηλίτας τιμωρίαν "ἐκτίνειν.

γ'. Ταῦτ' εἰπόντος καὶ δακρύοντος, σείεται μὲν αἰφνί- διον ἡ γῆ· σάλος δ' ἀπ' αὐτῆς κινηθέντος, ὥσπερ ἐξ ἀνέ- μου βίας σαλευομένου κύματος, πᾶς μὲν ἔδεισεν ὁ λαός. πα- τάγου δὲ καὶ σκληροῦ ῥαγέντος ἦχος, κατὰ τὰς ἐκείνων σκη- νὰς συνίζησιν ἡ γῆ, καὶ πάνθ' ὅσα φίλα τούτοις ἦν ὑπήνεγ- κεν εἰς αὐτήν. ἠφανισμένων δ' ἔτως, ὡς μηδ' ὀφθῆναί τινας γνῶναι· συνῆει πάλιν τῆς γῆς τὸ περὶ ἐκείνοις κεχηνὸς καὶ καθίστατο, ὡς μὴ δ' εἰ πάθοι τι τῶν προειρημένων φανερὰν εἶναι τοῖς ὁρῶσι. καὶ οἱ μὲν ἔτως ἀπώλοντο, ἐπίδειξις τῆς ἰσχύος τοῦ Θεοῦ γενόμενοι. ὀδύραιτο δ' ἄν τις ἀ μόνον τῆς συμφορᾶς αὐτοὺς, καὶ καθ' αὑτὴν ἔσης ἀξίας οἴκτου· ἀλλ' ὅτι καὶ τοιαῦτα παθόντων ἐφήθησαν οἱ συγγενεῖς. τῶν γὰρ συντεταγμένων ἐκλαθόμενοι, πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ συμβεβη- κότος ἐβεβαίουν τὴν κρίσιν· καὶ νομίζοντες ὡς ἀλιτηρίας ἀ- πολωλέναι τοὺς περὶ Δαθάμνην, ᾠδ' ἐλυποῦντο.

δ'. Μωϋσῆς δὲ καλεῖ τοὺς περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀμιλλω- μένους, διὰ τὴν τῶν ἱερέων δοκιμασίαν· ἵν' οὗ προσδέξηται τὴν θυσίαν ὁ Θεὸς ἥδειον, ἐκεῖνος ᾖ κεχειροτονημένος. συνελ-

"cium, qui insanientes tuae detrahunt gloriae, si non "aliorum more e vita discesserint, ne quis morientes ni- "hil nisi quod humanitus accidit passos existimet: sed "terra, quam calcant indigni, dehiscens cum familiis et "facultatibus eos absorbeat. Hoc enim omnibus erit in "demonstrationem potentiae tuae, et ad doctrinam; iis "autem insigni documento, qui talia perpetraturi sint, "male de te cogitantes: sic et ego comperiar fidelis tui mi- "nister in iis quae fieri imperas. Sin vero commiserim "flagitia quae in me conferunt, eos illaesos omnisque "mali immunes custodi; et, quam illis imprecatus sum, "in me recidat pernicies: poenaque ab eo exacta, cui "in animo erat populum tuum iniuria afficere, paceque "et concordia in posterum stabilitis, multitudinem serua "tuis praeceptis obsequentem; eique concede vt vitam "agat securam, et suppliciorum, quae luunt scelerati, "expertem. Tu enim nosti haud iustum esse, vt Israëli- "tae vniuersi poenas eorum nequitiae debitas persoluerent.

3. Haec vbi lacrymans dixisset, repente quidem terra mouetur; atque agitatione similiter ac in mari facta, cum a ventorum vi concientur fluctus, vniuersi quidem attoniti sunt. Sono autem et graui strepitu excitato, iuxta eorum tentoria solum subsidit, et illos, et quicquid eis carum erat, absorpsit. Istis autem ita deletis, vt sciri non posset an vlli illic visi fuerint; rursus terra, circa illos hiatu patefacta, arcte adeo coiit et constitit, vt spectantibus ne minimum eius, quod illi acciderat, vestigium apparuerit. Et isti quidem hoc modo exitio dati sunt, in magnum argumentum Dei potentiae. Est autem vt illos lugeret aliquis non solum propter calamitatem, vere miseratione dignam; sed et quod ex istis quae perpessi sunt gaudium non mediocre ceperint cognati. Nam necessitudinis obliti, ad adspectum eorum quae euenerant, iudicium Dei laeti comprobarunt; ratique Dathamnen cum suis, vt reipublicae pestem et perniciem, periisse, ipsorum vicem minime dolebant.

4. Moyses autem euocat qui de sacerdotio contenderent, ad explorandum quinam futuri essent sacerdotes;

θόντων δὲ πεντήκοντα καὶ διακοσίων ἀνδρῶν, οἳ καὶ διὰ πατέρων ἀρετὴν ἐτιμῶντο παρὰ τῷ λαῷ, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἢ κἀκείνους ὑπερεβάλλοντο· προῆλθον καὶ Λαρὼν καὶ Κορῆς, καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς πάντες καθηγίαζον ἐπὶ τοῖς θυμιατηρίοις ὅσα κομίζοντες ἔτυχον. ἐξέλαμψε δὲ πῦρ τοσοῦτον ὅσον οὐδὲ χειροποίητον ἰσόρησέ τις· οὐδὲ γῆθεν ἀναδοθὲν κατὰ ὑποδρομὴν καύματος, ἅτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης πρὸς αὐτὸ παρατειβείσης αὐτομάτως ἐξεκαύθη, ἀλλ' ὀπτῖον Θεοῦ κελεύσαντος ἀφθείη, λαμπρὸν καὶ φλογωδέστατον· ὑφ' ὃ πάντες, οἵ τε διακόσιοι καὶ οἱ πεντήκοντα καὶ Κορῆς, αἰζαντος ἐπ' αὐτοὺς ἐφθάρησαν, ὡς καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ γεγονέναι. περισώζεται δὲ μόνος Λαρὼν, μηδὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλαβεὶς, τῷ τὸν Θεὸν εἶναι τὸν ὃς ἔδει καίειν ἀπεσαλκότα. Μωϋσῆς δὲ τούτων ἀπολομένων, βουλόμενος τὴν τιμωρίαν αὐτῶν μνήμην παραδοθῆναι, καὶ τοὺς αὖθις ἐσομένους αὐτὴν μαθεῖν, ἐκέλευσεν Ελεάζαρον τὸν Λαρῶνος υἱὸν τὰ θυμιατήρια αὐτῶν παρὰ τὸν χάλκεον καταθέσθαι βωμόν· ὡς ἂν ὑπόμνησις εἴη τοῖς αὖθις ὧν ἔπαθον, καὶ ὅτι τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ νομίσειαν ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. καὶ Λαρὼν μὲν οὐκ ἔτι τῇ Μωϋσέως χάριτι τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχειν δοκῶν, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ κρίσει φανερᾷ γενομένῃ, μετὰ τῶν υἱῶν ἤδη βεβαίως ἀπήλαυε τῆς τιμῆς.

ΚΕΦ. δ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς Εβραίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ΤΗΝ μέντοι φασὶν οὐδ' ὅτως συνέβη παύσασθαι, πολλῷ δὲ μᾶλλον αὔξειν καὶ φύεσθαι χαλεπωτέραν· ἐλάμβανε δὲ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον προκοπῆς αἰτίαν, ὑφ' ἧς οὐδέποτε λήξειν τὸ δεινὸν εἰκὸς ἦν, ἀλλ' εἰς χρόνον παραμένειν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πεπιστευκότες ἤδη μηδὲν γίνεσθαι δίχα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, οὐκ ἐβούλοντο ταῦτα χωρὶς τῆς εἰς Μωϋσῆν χάριτος τοῦ Θεοῦ πεπρᾶχθαι· κατηγόρουν δ' αὐτοῦ τὴν ὀρ-

vt ſcilicet cuius ſacrificium Deo magis gratum et acceptum foret, is in ſacerdotium cooptaretur. Cum vero conueniſſent ducenti et quinquaginta viri, qui eum propter patrum virtutem habiti ſunt in honore a populo, tum propter ſuam qua maioribus ſuis praelucebant, prodierunt etiam Aaron et Cores, atque omnes ante Tabernaculum adolebant odoramenta quae ſecum attulerant. Tantus autem ignis ſubito effulſit, quantum manibus factum nemo vnquam conſpexerat, aut ex ignibus ſubterraneis erumpentem, aut e ſyluis vi ventorum alliſis et attritis ſponte proſilientem; ſed qualis, Deo iubente, accendi poterat, fulgentiſſimus ſimul ac flagrantiſſimus: cuius in illos impetu vniuerſi, tam ducenti et quinquaginta viri quam Cores, ita ſunt abſumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiae comparuerint. Solus autem Aaron ſuperſuit ab igne illaeſus, quod Deus erat, qui, ad comburendum quos oportebat eum demiſerit. Moyſes autem, his pereuntibus, illud agens vt ſupplicii huius indicium eſſet ad memoriam ſempiternam, volenſque vt ſeri nepotes factum agnoſcerent, praecepit Eleazaro, Aaronis filio, vt acerras illorum ad aram aeneam deponeret, poſteris in monumentum eorum quae paſſi ſunt, et quod falſo ſibi perſuaſerint Dei potentiam circumueniri poſſe. Et Aaron quidem, cum non amplius Moyſis munere, ſed Dei iudicio omnibus patefacto, ſacerdotium obtinere viſus fuerit, cum filiis ſuis iſto honore iam ſatis firme perfruebatur.

CAP. IV.

Quae Hebraeis in deſerto per annos octo et triginta obuenerunt.

NOn ita tamen contigit vt deflagraret ſeditio, ſed vt multo magis creſceret et acrius ingrueret. Subiiciebatur autem cauſa cur in peius indies verteretur, ex qua malum nunquam ceſſaturum eſſe veriſimile erat, ſed longo tempore duraturum. Cum enim iam animos hominum occupaſſet perſuaſio, nihil ſine Dei voluntate geri, non arbitrabantur Deum niſi in gratiam Moyſis iſta facere: huic

γὴν τῷ Θεῷ γίνεσθαι τοσαύτην, ἐχ ὅτως διὰ τὴν τῶν κολασθέντων ἀδικίαν, ὡς Μωϋσέως πραγματευσαμένου. καὶ τοὺς μὲν διεφθάρθαι μηδὲν ἐξαμαρτάνοντας, ἢ ὅτι περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδάκεισαν· τὸν δὲ τοιούτων ἀνδρῶν ὀλέθρῳ καὶ πάντων ἀρίστων ἐζημιωκότα τὸν λαὸν, πρὸς τὸ μηδεμίαν ὑποχεῖν δίκην, ἔτι καὶ τὴν ἱερωσύνην ἀναμφίλεκτον τἀδελφῷ παραχεῖν. οὔθ' ἕνα γὰρ ἔτ' αὐτῆς ἄλλον ἀντιποιήσασθαι, καὶ τοὺς πρώτως ὀρῶντα κακῶς ἀπολωλότας. ἔτι γε μὴν καὶ παρὰ τῶν οἰκείων τοῖς διεφθαρμένοις δέησις ἐγένετο πολλὴ τῷ πλήθει, μειῶσαί τι τῆς Μωϋσέως μεγαλαυχίας· ἀτφαλὲς γὰρ αὐτῷ τοῦτ' εἶναι.

β'. Μωϋσῆς δὲ, καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ συνιεὰμενον ἠκροᾶτο τὸν θόρυβον, δείσας μή τι νεωτερίσωσι πάλιν, καὶ γένηταί τι μέγα καὶ χαλεπὸν, συνήγαγε τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν· καὶ περιμένων ἠκροᾶτο εἰς ἀπολογίαν οὐ καθιεὰμενος, ἵνα μὴ παροξύνῃ τὸ πλῆθος. αὐτὸ δὲ μόνον τοῖς Φυλάρχοις προεικὼν, κομίζειν τὰ τῶν Φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα· λήψεσθαι γὰρ ἐκεῖνον τὴν ἱερωσύνην, οὗπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ. δόξαν οὖν, νομίζησιν οἵ τε ἄλλοι καὶ Λαρὼν, ἐπιγράψας Λευΐτιν ἐν τῇ βακτηρίᾳ· καὶ ταύτας Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τῷ Θεῷ κατατίθησι. τῇ δὲ ἐπιούσῃ προεκόμισε τὰς βακτηρίας· γνώριμοι δ' ἦσαν, τῶν τότε ἀνδρῶν κατασημηναμένων αὐτὰς οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τῷ πλήθει. καὶ τὰς μὲν ἄλλας, ἐφ' οὗπερ αὐτὰς χήματος Μωϋσῆς παρέλαβεν, ἐπὶ τούτῳ μεμενηκύιας ἔβλεπον· ἐκ δὲ τῆς Λαρῶνος βλαστούς τε καὶ κλάδους ἀναφύντας ἑώρων καὶ καρπὸν ὡραῖον. ἀμύγδαλα δ' ἦν, ἐν τούτῳ τῷ ξύλῳ τῆς βακτηρίας κατεσκευασμένης. ἐκπλαγέντες δ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς θέας, εἰ καί τι διὰ μίσους ἦν ὁ Μωϋσῆς καὶ Λαρὼν, ἀφέντες τοῦτο θαυμάζειν ἤρξαντο τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίσιν· καὶ τὸ λοιπὸν, ἐπευφημοῦντες τοῖς δεδογμένοις τῷ Θεῷ, συνεχώρουν Λαρῶνι καλῶς ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην. καὶ ὁ μὲν, τρὶς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ χειροτονήσαντος, βεβαίως εἶχε τὴν τιμήν. ἡ δὲ τῶν

autem acceptum referebant, quod Deus adeo illis fuecenſeret et iraſceretur non tam punitorum iniquitate commotus, quam a Moyſe ſolicitatus. Et illos quidem periiſſe dicebant, non ob aliud delictum, quam quod Dei cultui et religioni ſluduerint: ipſum vero talium virorum et omnium optimorum interitu populum multaſſe, vt nunquam reus fieri amplius poſſet, inſuper et fratri indubie confirmatum iret ſacerdotium. poſthac enim neminem illud affectaturum eſſe, cum aliis id in perniciem ceſſiſſe compererit. Ad haec etiam cognati exſtinctorum multis agebant apud populum, vt Moyſi arrogantiam aliquantulum minuerent: id quod in ſuam incolumitatem eſſet et ſalutem.

2. Moyſes autem, qui et multo ante populum motu cieri et perturbari reſciuerat, metuens ne qui rurſum res nouas molirentur, et magnum aliquod malum acciderét, in concionem multitudinem congregauit: et patienter audiuit quae dicerent, nihil in ſui excuſationem conatus, ne vulgus magis irritaretur. At hoc ſolum principibus tribuum praeloquutus eſt, vt virgas afferrent tribuum nominibus inſcriptas: illum enim accepturum eſſe ſacerdotium, in cuius virga ſignum Deus ediderit. Quod vbi placuit, ſignatas attulerunt cum alii, tum Aaron, inſcriptam habens in ſua tribum Leuiticam: atque eas Moyſes accipiens in Dei Tabernaculum depoſuit. Sequenti vero die virgas protulit: facile enim agnoſci poterant, quod eſſent et a principibus qui eas adduxerant et a caetero populo notatae. Et alias quidem videbant eadem ſpecie manere qua eas acceperat Moyſes: ex Aaronis autem virga ramos et germina exorta ſpectabant, fructuſque maturos. Amygdalae enim erant, quod ex eo ligno facta eſſet virga. Mira autem ſpectaculi nouitate attoniti, omiſſis odiis quibus fortaſſis tam Moyſen quam Aaronem proſequerentur, in admirationem ferebantur Dei iudicii: et de caetero, cum non potuerint non iis applaudere quae Deus decreuerat, conceditur Aaronem rite habere ſacerdotium. Et illi quidem, ter diuinitus electo et fauſtis auſpiciis comprobato, ſtabilis manſit di-

Εβραίων φάσις, πολὺν ἀνημάσασα χρόνον, τοῦτον ἐπαύθη τὸν τρόπον.

γ'. Μωϋσῆς δὲ, ἐπεὶ πολέμῳ καὶ στρατιᾷ ἡ τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο Φυλὴ, θεραπεύσα τὸν Θεὸν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν κτησαμένης τοὺς Εβραίους ἐκέλευε κατανέῖμαι τοῖς Λευίταις ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀγαθὰς καὶ καλὰς· τῆς τε πρὸ αὐτῶν γῆς περιγράψαντας εἰς διχιλίους πήχεις ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτοῖς ἀνεῖναι. καὶ πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν λαὸν ἐξέταξε τῶν ἐπετείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λευίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲν ἡ Φυλὴ παρὰ τοῦ πλήθους λαμβάνει, ταῦτ' ἐστίν. ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδια παρὰ πάντων γίνεται δηλῶσαι.

δ'. Τῶν μὲν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τρισκαίδεκα παραχωρῆσαι τοὺς Λευίτας αὐτοῖς προσέταξε· καὶ τῆς δεκάτης, ἣν παρὰ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν. ἔτι δὲ ἀπαρχὰς τὸν λαὸν δίκαιον τῷ Θεῷ πάντων τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων καρπῶν ἐπιφέρειν· καὶ τῶν τετραπόδων δὲ τῶν εἰς τὰς θυσίας νεμομισμένων τὸ γεννηθὲν πρῶτον, ἂν ἄρσεν ᾖ, καταθῦσαι παραχεῖν τοῖς ἱερεῦσιν, ὥστε αὐτοὺς πανοικὶ σιτεῖσθαι ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. τῶν δ' ἀ νενομισμένων ἐσθίειν παρ' αὐτοῖς κατὰ τὰς πατρίους νόμους, τὰς δεσπότας τῶν τικτομένων σίκλον καὶ ἥμισυ αὐτοῖς ἀντιφέρειν· ἀνθρώπου δὲ πρωτοτόκου πέντε σίκλους. εἶναι δὲ ἀπαρχὰς αὐτοῖς καὶ τῆς τῶν προβάτων κουρᾶς· τὰς τε πέττοντας τὸν σῖτον καὶ ἀρτοποιουμένους, τῶν πεμμάτων αὐτοῖς τινα χορηγεῖν. ὅσοι δ' ἂν αὐτοὺς καθιερῶσιν εὐχὴν πεποιημένοι· Ναζαραῖοι δ' ἔτοι καλοῦνται, κομῶντες καὶ οἶνον ἀ προσφερόμενοι. τούτων, ὅταν τὰς τρίχας ἀφιερῶσιν ἐπὶ θυσίᾳ τε δρῶσι, τὰς κεφαλὰς νέμεσθαι πρὸς τὰς ἱερεῖας. καὶ οἱ κορβᾶν αὐτοὺς ὀνομάσαντες τῷ Θεῷ, δῶρον δὲ τοῦτο σημαίνει κατὰ Ελλήνων γλῶτταν, βουλομένους ἀφίεσθαι τῆς λειτουργίας τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν ἀργύριον, γυναῖκα μὲν

gnitas. Hebraeorum autem seditio, quae longo viguerat tempore, hoc modo conquieuit.

3. Moyses itaque, quia tribus Leuitica bellorum et expeditionum immunis erat, Dei vtpote ministerio dicata, ne forte rerum inops, et in parandis ad vitam necessariis occupata sacrorum curam negligeret, mandauit Hebraeis, vt, cum Deo volente terram Chananaeam possiderent, vrbes XLVIII praeclaras et eximias Leuitis distribuerent, et agrum pro moenibus ad cubitos bis mille in circuitu iis assignarent. Ad haec autem et populo imperauit, vt annui fructus decimas ipsisque Leuitis et sacerdotibus penderent. Atque haec quidem sunt quae accipit haec tribus a populo. Necessarium autem duxi, quae ab omnibus collata sacerdotum propria sint paucis declarare.

4. Ex quadraginta quidem et octo ciuitatibus, iussit vt Leuitae concederent eis tredecim; et decimarum a populo quotannis acceptarum decimas ipsis impertirent. Praeterea autem sanciit, vt populus primitias frugum omnium e terra nascentium Deo offerret: et ex quadrupedibus, quae mactare fas est, primogenitum, si masculum fuerit, immolandum sacerdotibus adducat, vt eo cum familiis vescantur in Vrbe Sacra. At pro eis quae comedere patria lex vetat, dominum foetus sesquisiclum dependere praecepit, pro homine vero primogenito siclos quinque. Deberi eis etiam voluit primitias tonsurae ouium: et vt triticum pinsentes, panemque conficientes de quauis massa libum eis praeberent. Qui vero voto concepto semetipsos Deo consecrant (Nazaraei quidem isti appellantur, comam nutrientes et vino abstinentes) horum tonsuras, cum caesariem sacrificio adhibito dedicant, sacerdotibus, vt in ignem victimae suppositum iniicerent, dari placuit. Item qui semet Corban Deo nuncuparunt (hoc autem, si ex Hebraeo interpreteris, donum Deo significat) cum a ministerio, cui semet deuouerant, liberari gestiunt, sacerdo-

τριάκοντα σίκλους, ἄνδρα δὲ πεντήκοντα. ὅσοι δ' ἂν ἐνδέστερα τῶν ὡρισμένων ἔχωσι χρημάτων, τοῖς ἱερεῦσιν ἐξεῖναι περὶ τούτων ὡς βέλονται δοκιμάσαι. εἶναι δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύουσιν, εὐωχίας ἕνεκα τῆς αὐτῶν ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην νομίζειν τοῖς ἱερεῦσιν ἔνυστρόν τε καὶ χελύνιον καὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος. καὶ τοῖς μὲν ἱερεῦσι Μωϋσῆς τοσαύτην, πάρεξ ὧν καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων θύων ὁ λαὸς δίδωσιν αὐτοῖς, ὡς ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν, εὐπορίαν ἐπενόησε. πάντων δὲ τῶν τοῖς ἱερεῦσι τελουμένων κοινωνεῖν διέταξε καὶ τὰς οἰκετὰς, καὶ θυγατέρας καὶ γυναῖκας· ἔξω τῶν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐπιφερομένων θυσιῶν. ταύτας γὰρ ἐν τῷ ἱερῷ μόνοι δεσπανῶσιν οἱ ἄρρενες τῶν ἱερέων αὐθημερόν.

ε'. Ὡς δὲ ταῦτα μετὰ τὴν ϛάσιν Μωϋσῆς διέταξεν, ἄρας μετὰ πάσης τῆς ϛρατιᾶς ἐπὶ τοὺς τῆς Ἰδουμαίας ὄρους ἦλθε. καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ἰδουμαίων πέμψας, ἠξίου δίοδον αὐτῷ παρασχεῖν, καὶ ἐγγύας, ἃς αὐτὸς ἐθέλοι λαβεῖν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικηθήσεσθαι, δώσειν ὡμολογῶν· ἀγορᾶν τε τῷ ϛρατῷ χορηγῆσαι, κἂν τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοῖς κελεύσωσι καταβαλεῖν. ὁ δ' οἷς ἐπρεσβεύσατο Μωϋσῆς οὐκ ἀρεσκόμενος, οὐδὲ συγχωρῶν τὴν δίοδον, ἔνοπλον τὴν ϛρατιὰν ἀγαγὼν προσπίπτει τῷ Μωϋσῇ, κωλύσων αὐτοὺς εἰ τολμήσειαν βίᾳ περαιοῦσθαι. καὶ Μωϋσῆς· ἄρχειν γὰρ μάχης οὐ συνεβούλευσεν ὁ Θεὸς χρωμένῳ· τὴν δύναμιν ὑπανῆγε, διὰ τῆς ἐρήμου ἐκπερισπῶν.

ϛ'. Τότε δὴ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαριάμμην τελευτὴ τοῦ βίου καταλαμβάνει, τεσσαρακοστὸν ἔτος πεπληρωκυῖαν ἀφ' ἧς τὴν Αἴγυπτον κατέλιπε, μηνὸς δὲ Ξανθικοῦ νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην. θάπτουσι δ' αὐτὴν δημοσίᾳ πολυτελῶς ὑπέρ τινος ὄρους, ὃ καλοῦσι Σίν· καὶ πενθήσαντα ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας τὸν λαὸν ἐκάθηρε Μωϋσῆς τούτῳ τῷ τρόπῳ. μόχον θήλειαν, ἀρότρου μὲν καὶ γεωργίας ἄπειρον, ὁλόκληρον δὲ ξανθὴν πᾶσαν, μικρὸν ἄποθεν τοῦ ϛρατοπέδου προαγαγὼν εἰς χωρίον καθαρώτατον, ὁ ἀρχιερεὺς ἔθυσέ

tibus pecuniam numerare mandauit, mulierem quidem ſiclos triginta, virum autem quinquaginta: quibus vero non tantum ſuppetit pecuniae, hos ſacerdotum arbitrio relinquendos. Quin et ſi quis mactet domi bouem onemque ad priuatum epulum non ob cultum diuinum, neceſſe habet ſacerdotibus offerre omaſum, pectuſculum, armumque pecoris dextrum. Atque hanc quidem Moyſes rerum abundantiam ſacerdotibus conſtituit, praeter ea quae ex victimis pro populo piacularibus illis obueniunt, prout in libro proxime praecedente declarauimus. Ex iis autem omnibus, quae ſacerdotibus tribuere ſolenne eſt, vt famuli, filiae, et vxores participarent, edixit; hoſtiis exceptis, quae pro peccatis offeruntur. illas enim ſoli e ſacerdotum familia maſculi eodem die in templo abſumunt.

5. Haec autem cum Moyſes poſt ſeditionem conſtituiſſet, caſtra mouens cum omnibus copiis et exercitu ad Idumaeae limites peruenit: ac, miſſis ad regem Idumaeorum legatis, petebat, vt per ſuos fines eum ire pateretur, obſides etiam quoſcunque accipere libuerit daturum pollicens, ſe ab omni iniuria et maleficio temperaturos; praeterea forum rerum venalium ſuis exhiberi poſcebat, perſoluturus et aquae pretium, ſi rex ita iuberet. Ille vero, cum ea, de quibus Moyſes legationem miſerat, ſibi diſplicerent, noluit iter concedere, ſed cum armatis copiis Moyſi obuiam occurrit, eos prohibiturus ſi ſe inuito tranſire conarentur. Moyſes itaque (nam ei oraculum ſciſcitanti auctor erat Deus ne pugnam auſpicaretur) exercitum ſubduxit, circuitu per deſertum iter facturus.

6. Eo etiam tempore Mariamma eius ſoror diem obiit ſupremum, anno quadrageſimo completo ex quo Ægyptum reliquerat, menſis Xanthici neomenia ſecundum lunam. Eam autem, magnifico funere elatam, ſumptu publico ſepeliuerunt, ſuper quodam monte qui Sin appellatur; populumque, cum ipſam per triginta dies luxiſſent, Moyſes hoc modo luſtrauit. Iuuencam, inter arandum quidem agrumque colendum nunquam iugo ſubditam totam vero integro corpore rubeam, paululum extra caſtra

τε, καὶ τῷ αἵματος ἑπτάκις ἔῤῥανε τῷ δακτύλῳ ἀντικρὺς τῆς σκηνῆς τοῦ Θεοῦ· ἔπειτα καυσμένης ὡς εἶχεν ὅλης τῆς δαμαλίδος, σὺν τῇ δορᾷ καὶ τοῖς ἐντὸς ξύλον κέδρινον εἰς μέσον ἐμβάλλουσι τὸ πῦρ, καὶ ὕσσωπον, καὶ φοινικοῦν ἔριον. συναγαγὼν δ' αὐτῆς ἅπασαν τὴν τέφραν ἁγνὸς ἀνὴρ, κατατίθησιν εἰς χωρίον καθαρώτατον. τὸς ὃν ἀπὸ νεκροῦ μεμιασμένους, τῆς τέφρας ὀλίγον εἰς πηγὴν ἐνιέντες καὶ ὕσσωπον, βαπτίσαντές τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς πηγὴν, ἔῤῥαινον τρίτῃ τε καὶ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν· καὶ καθαροὶ τὸ λοιπὸν ἦσαν. τοῦτο δὲ καὶ κατελθοῦσιν εἰς τὰς κληρουχίας προσέταξε ποιεῖν.

ζ'. Μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ πένθει τῆς ἀδελφῆς τοῦ στρατηγοῦ κάθαρσιν τοιαύτην γενομένην, ἀπῆγε τὴν δύναμιν διὰ τῆς ἐρήμου καὶ τῆς Ἀραβίας. ἐλθὼν δ' εἰς χωρίον ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἄραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν Ἀρκὴ λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην· ἐνταῦθα, ὑψηλοῦ περιέχοντος ὄρους αὐτὸ, ἀναβὰς Λαρὼν ἐπ' αὐτὸ, Μωϋσέως αὐτῷ δεδηλωκότος ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, ἅπαντος τοῦ στρατεύματος ὁρῶντος, κάπειτα γὰρ ἦν τὸ χωρίον, ἀποδύεται τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, καὶ παραδοὺς αὐτὴν Ἐλεαζάρῳ τῷ παιδὶ, πρὸς ὃν διὰ τὴν ἡλικίαν ἡ ἀρχιερωσύνη παραγίνεται, θνήσκει τοῦ πλήθους εἰς αὐτὸν ἀφορῶντος· τῷ μὲν αὐτῷ τελευτήσας ἔτει, ᾧ καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀπέβαλε, βιοὺς δὲ ἔτη τὰ πάντα τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἀποθνήσκει δὲ κατὰ σελήνην νουμηνίᾳ, μηνὸς ὄντος παρὰ μὲν Ἀθηναίοις Ἑκατομβαιῶνος καλουμένου, Λῴῳ δὲ παρὰ Μακεδόσιν, Ἀββὰ δὲ παρ' Ἑβραίοις.

educens pontifex, in loco puriſſimo eam immolauit; eiuſque ſanguinem ſepties digito adſperſit, Dei verſus Tabernaculum: deinde, ſolida iuuenca ita vt procubuit cum pelle ac inteſtinis ardente, lignum cedrinum medium in ignem iniiciunt, ſimulque hyſſopum et lanam coccineam. Huius autem cinerem vniuerſum homo purus colligit, et in locum mundiſſimum reponit. Paulum itaque huius cineris in fontem immittentes cum hyſſopi ramulo, eiuſdemque cineris aliquantulum in aquam immergentes, a mortuo pollutos die tertia et ſeptima puri aliqui conſpergebant: et ſic pro mundis in poſterum habebantur. Atque hoc ipſum, cum in terram ſorte poſſidendam deuenirent, ſeruari praecepit.

7. Poſtquam vero exercitus, ſororem eius lugendo funeſtus, hoc modo luſtratus erat, eum cum copiis omnibus duxit Moyſes per ſolitudinem et Arabiam. Cumque veniſſet ad locum, quem Arabes metropolin ſuam putarunt, (qui prius quidem Arce nominatus eſt, nunc vero Petra appellatur) illic, cum locus circumdaretur monte excelſo, Aaron in verticem quendam adſcendens (praemonitus a Moyſe quod moriturus eſſet) in conſpectu totius exercitus (e regione enim locus erat vbi conſtiterunt) ſtolam pontificalem exuit, ipſamque tradens Eleazaro filio, ad quem aetatis praerogatiua pertinebat ſacerdotium, vita decedit, populo inſpectante: moriens quidem eo ipſo anno, quo ſororem amiſit, cumque annos centum compleſſet et viginti tres. Dies autem obitus incidit in menſis initium ſecundum lunam, qui Athenienſibus quidem Hecatombaeon dicitur, Macedonibus autem Lous, Hebraeis vero Abba.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Σιχῶνα καὶ Ὠγην τὼς Ἀμορῥαίων βασιλεῖς νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν στρατιὰν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὴν χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Ἑβραίων.

Πενθος δ' ἐπ' αὐτῷ τοῦ λαοῦ τριακονθήμερον ἄγοντος, ἐπεὶ τέτ' ἐλώφησεν, ἀναλαβὼν ἐκεῖθεν Μωϋσῆς τὸν στρατὸν, παρῆν ἐπὶ ποταμὸν Ἀρνῶνα· ὃς, ἐκ τῶν τῆς Ἀραβίας ὀρῶν ὁρμώμενος, καὶ διὰ πάσης ἐρήμου ῥέων, εἰς τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβῖτιν καὶ Ἀμωρῖτιν. γῆ δ' αὕτη καρποφόρος, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων τοῖς παρ' αὐτῆς ἀγαθοῖς ἱκανὴ τρέφειν. πρὸς οὖν Σιχῶνα, τὸν βασιλεύοντα τῆς χώρας ταύτης, ἀπέστειλε Μωϋσῆς, τῷ στρατῷ δίοδον αἰτῶν ἐφ' αἷς ἂν θελήσειε πίστεσιν, ὥστε μηδὲν ἀδικηθῆναι, μήτε τὴν γῆν, μήτε τὺς ἐνοικοῦντας ὧν Σιχὼν ἐκράτει· τοῖς τε κατὰ τὴν ἀγορὰν χρῆσθαι πρὸς τὸ ἐκείνων λυσιτελὲς, εἰ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς πιπράσκειν ἐθέλοιεν. Σιχὼν δ' ἀρνούμενος ὅπλίζει τὸν οἰκεῖον στρατὸν, καὶ τὺς Ἑβραίους διαβαίνειν τὸν Ἀρνῶνα κωλύειν ἑτοιμότατος ἦν.

β'. Μωϋσῆς δὲ, ὁρῶν πολεμίως αὐτοῖς τὸν Ἀμορῥαῖον διακείμενον, ἅτε περιφρονούμενος ἀνέχεσθαι δεῖν ἔγνω· καὶ τὺς Ἑβραίους τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς δι' αὐτὴν ἀπορίας, ὑφ' ἧς σασιάσαι τε πρότερον αὐτοῖς συνέπεσε, καὶ τότε δυσκόλως εἶχον, ἀπαλλάξαι διαγνὺς, ἤρετο τὸν Θεὸν εἰ πολεμεῖν αὐτῷ δίδωσι. τὲ δὲ Θεὲ καὶ νίκην ἀποσημήναντος, αὐτὸς θαρσαλέως εἶχε πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ τὺς στρατιώτας παρώρμα· νῦν αὐτὺς ἀξιῶν τῆς τὲ πολεμεῖν ἡδονῆς ἀπολαύειν, ὅτ' αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι τὸ θεῖον. οἱ δ' ἧς ἐπόθουν ἐξουσίας λαβόμενοι, καὶ τὰς πανοπλίας ἀναλαβόντες, εὐθέως ἐχώρουν εἰς τὸ ἔργον. ὁ δὲ Ἀμορῥαῖος οὐκ ἔτ' ἦν ἐπιόντων ὁμοίως αὐτῷ· ἀλλ' αὐτός τε κατεπλάγη τὺς Ἑβραίους, καὶ ἡ δύναμις αὐτῆ παρέχουσα θᾶττον αὐτὴν εὔψυχον εἶναι δοκεῖν, τότ' ἀπηλέγχθη πεφοβημένη. τὴν πρώ-

CAP. V.

Quomodo Moyſes, deuictis Sichone et Oge Amorrhaeorum regibus, deletiſque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebraeorum tribubus et dimidiae in ſortem dedit.

AT cum finitus eſſet luctus, populo eum per triginta dies deplorante, Moyſes, inde cum exercitu proficiſcens, caſtra admouet ad fluuium Arnonem: qui ex Arabiae montibus ortum ducens, et totam ſolitudinem euagatus, in Aſphaltitin paludem influit, terram Moabitida et Amoritida diſterminans. Tellus autem iſta frugifera eſt, atque ex ſe ſatis fructuum ſuppeditat ad alendam hominum multitudinem. Hinc ad Sichonem, illa regione dominantem, miſit legatos Moyſes, oratum vt ſibi liceret per illius fines exercitum traducere, cautionibus, quaſcunque vellet, adhibitis, vt ſibi nihil foret quidquam iniuriae, nec agri eius detrimenti aliquid caperent, nec qui ſub eius ditione ſint incolae: ſeque rerum venalium foro in eorum commodum vſuros, etiamſi et illis aquam addicere et vendere voluerint. Sichon vero, tranſitum negans, mox copias ſuas omnes armatas educit; et ſe quammaxime comparabat, vt Hebraeos ab Arnone traiiciendo prohiberet.

2. Moyſes autem, cum animaduertiſſet Amorrhaeum hoſtili in ipſos animo eſſe, haud ferendum contemptum ratus eſt: ſecumque ſtatuens Hebraeos liberare ab inertia, adeoque ab inopia, propter quam antea in ſeditionem inciderant, et quam tunc difficulter admodum ferebant, conſuluit Deum, an ipſum armis dimicare pateretur. Deo vero annuente et victoriam inſuper pollicente, magna cum fiducia ad certamen ſe accinxit, militibuſque animos accendit: nunc eos orans atque obſecrans pugnandi cupiditatem explere, praeſertim cum Deus illis conceſſerit, vt tandem voti fiant compotes. Illi vero, accepta, quam diu deſiderarunt, poteſtate, armiſque ſumptis, ad pugnam ineundam properabant. Amorrhaeus autem, cum illi ingruerent, non erat amplius ſui ſimilis; ſed et ipſe timore perculſus eſt ad conſpectum Hebraeorum, et exer-

τὴν οὖν σύνοδον ἐχ ὑπομείναντες ἀντισπᾶναι, καὶ δέξασθαι τὰς Ἑβραίους, τρέπονται· τῶτ' αὐτοῖς σωτηρίαν ὑπολαβόντες ἢ τὸ μάχεσθαι παρέξειν. ἐθάρρουν γὰρ τᾶις πόλεσιν ἅσαις ὀχυραῖς, παρ' ὧν ἠδὲν αὐτοῖς ὄφελος ἦν εἰς ταύτας συνδιωθισθῆσιν. Ἑβραῖοι γὰρ, ὡς ἐνδόντας αὐτὰς εἶδον, εὐθὺς ἐνέκειντο· καὶ παραλύσαντες αὐτῶν τὸν κόσμον, εἰς φόβον κατέσησαν. καὶ οἱ μὲν ἀποῤῥαγέντες ἔφευγον ἐπὶ τῶν πόλεων· οἱ δὲ πρὸς τὴν δίωξιν ἐκ ἔκαμνον. ἀλλ' οἷς προπεπονήκεσαν προσεπιταλαιπωρῆσαι προσθέμενοι, καὶ σφενδονᾶν τε ἄριστοι τυγχάνοντες καὶ πᾶσι τοῖς ἐκηβόλοις δεξιοὶ χρῆσθαι, διὰ τὴν ὅπλισιν ὑσαν εὐσαλῆ κἄφοι πρὸς τὸ διώκειν ὄντες, μετέθεον τὰς πολεμίας· καὶ τὰς πορῥωτάτω τᾶ συλληφθῆναι γεγονότας, τᾶις σφενδόναις καὶ τοῖς τοξεύμασι κατελάμβανον. φόνος τε ἦν γίνεται πολὺς, καὶ τραύμασιν ἐπόνουν οἱ διαφεύγοντες. ἔκαμνον δὲ ἐπὶ δίψει μᾶλλον ἢ τινι τῶν πολεμικῶν. καὶ γὰρ ὥρα θέρες ἦν. καὶ ἐπιθυμίᾳ τᾶ πιεῖν ἐπὶ ποτάμὸν τὰς πλείας παραχθέντας, καὶ ὅσον συνεσραμμένον ἔφυγε, περισάντες ἔβαλλον· καὶ πάντας αὐτὰς ἀκοντίζοντες ἅμα καὶ τοξεύοντες διέφθειρον. ἀποθνήσκει δ' αὐτῶν καὶ Σιχῶν ὁ βασιλεύς. Ἑβραῖοι δὲ νεκρὰς ἐσκύλευον, καὶ λείαν ἔλαβον. καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐκ γῆς εἶχον, μεσῆς ἔτι τῶν καρπῶν ὑπαρχόσης. καὶ διεξῆσι πᾶσιν ἀδεῶς τὸ στράτευμα προνομῇ χρώμενον, ἀλισκομένων καὶ τῶν πολεμίων· ἠδὲν γὰρ παρὰ τύτων ἦν ἐμπόδιον, τᾶ μαχίμᾳ παντὸς ἀπολωλότος. Ἀμορραίους μὲν οὖν τοιῶτο πάθος κατέλαβεν, ἔτε φρονῆσαι δεινὰς, ἔτε ἀγαθὰς κατὰ τὸ ἔργον γεγονότας. Ἑβραῖοι δὲ τὴν ἐκείνων γῆν παρελάμβανον. ἔστι δὲ χωρίον τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον νήσῳ τὴν φύσιν ὑπάρχον. τᾶ μὲν Ἀρνῶνος ἀπὸ μεσημβρίας ὁρίζοντος αὐτὸ, Ἰαβάχχᾳ δὲ τὴν ἀρκτῴαν αὐτᾶ πλευρὰν περιγράφοντος· ὃς εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων, ἐκείνῳ καὶ τᾶ ὀνόματος μεταδίδωσι. τὰ μέντοι γε πρὸς τῇ δύσει τᾶ χωρίᾳ, περιέχησιν αὐτὴν Ἰορδάνης.

citus eius, qui ita se prius gerebat vt fortiter animatus esse videretur, tunc se perterritum ostendit. Primo itaque congressui non ausi resistere, impetumue Hebraeorum excipere, terga vertunt: hoc modo suae potius saluti se consulturos esse existimantes, quam praelium committendo. Munitis enim vrbibus plurimum fidebant; quae illis, in eas vi compulsis, nihil profuerunt. Hebraei namque, vt eos cedere deprehenderunt, sine mora illis instabant: solutisque eorum ordinibus, in formidinem coniiciebant. Et quidem illi, perfracta phalange, fuga sese in vrbem recipiebant: Hebraei autem non segnes erant et defessi in persequendo. Verum iis, quibus ante fatigati fuerant, perseuerantiam adiicientes, cum essent funditores optimi et cuiuscunque e longinquo iaculationis in primis periti, ideoque propter armaturam leuiorem ad insequendum agiles et expediti, cursu adaequabant hostes; et eos, qui longius aufugerant quam vt comprehendi potuerint, fundis et iaculis assequebantur. Multa itaque caedes facta est, et effugientes vulneribus laborabant. Vexabat autem eos sitis magis, quam hostium aliquis. erat enim aestatis tempus. Et quamplurimos, desiderio potus ad fluuium adductos, et quotquot densis agminibus fugerant, circumstantes telis petebant; eosque iaculis simul et sagittis ferientes, omnes occidebant. Sichon etiam rex eorum concidit. Hebraei autem caesos spoliabant praedamque agebant: ac terra illis rerum omnium copiam suppeditabat, quod adhuc magna vis frugum in agris supereſſet; insuper et milites vbique sine metu, captis omnibus qui hostilia minitabantur, pabulatum egressi sunt: nihil enim iis impedimento erat, praesertim cum fortissimus quisque occubuisset in praelio. Atque huiusmodi quidem calamitas illata est Amorrhaeis; qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt vsi. Hebraei vero terram eorum sibimet acceperunt. Est autem regio tres inter fluuios sita, insulae plane similis. Arnoné quidem, qua meridiem spectat, eam claudente, Iabaccho vero latus eius septentrionale ambiente: qui in

γ'. Οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐπιτίθεται τοῖς Ισραηλίταις Ωγης, ὁ τῆς Γαλαδηνῆς καὶ Γαυλανίτιδος βασιλεὺς, στρατὸν ἄγων, καὶ σπεύδων μὲν ὡς ἐπὶ συμμαχίαν τὴν Σιχῶνος φίλῳ τυγχάνοντος. εὑρὼν δὲ ἐκεῖνον ἤδη προαπολωλότα, καὶ ὅτως ἔγνω τοῖς Εβραίοις εἰς μάχην ἐλθεῖν· περιέσεσθαί τε νομίζων, καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν διάπειραν βυλόμενος λαβεῖν. διαμαρτὼν δὲ τῆς ἐλπίδος, αὐτός τε ἀποθνήσκει κατὰ τὴν μάχην, καὶ σύμπας ὁ στρατὸς αὐτῷ διαφθείρεται. Μωϋσῆς δὲ, τὸν ποταμὸν Ιάβαχχον περαιωσάμενος, διεξῆει τῆς Ωγυ βασιλείας, τάς τε πόλεις καταστρεφόμενος, καὶ κτείνων πάντας τὺς ἐνοικοῦντας· οἳ καὶ πλήτῳ διέφερον πάντων τῶν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ, δι' ἀρετὴν γῆς καὶ πλῆθος χρημάτων. Ωγη δὲ μέγεθός τε καὶ κάλλος ἦν, οἷον ὀλίγοις σφόδρα. ἦν δὲ κατὰ χεῖρα γενναῖος ὁ ἀνὴρ, ὡς ἴσα τὰ τῶν ἔργων εἶναι τοῖς τὺ μεγέθυς καὶ τῆς εὐπρεπείας πλεονεκτήμασι. τὴν δ' ἰσχὺν αὐτῷ καὶ τὸ μέγεθος ἐτεκμηριώσαντο, κλίνην αὐτῷ λαβόντες ἐν Ραβαθᾶ πόλει τῶν βασιλείων τῆς Αμμανίτιδος· τῇ μὲν κατασκευῇ σιδηρέην, τεσσάρων δὲ πηχῶν τὸ εὖρος, μήκει δὲ τὺ διπλασίονος ἐνὶ πήχει μείζονα. τότε τοίνυν πταίσαντος, οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον τοῖς Εβραίοις ἐπέδωκε τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτιος ἀποθανὼν ὑπῆρξε. καὶ γὰρ πόλεις ἑξήκοντα λαμπρῶς πάνυ τετειχισμένας, ὑποτελεῖς ἐκείνῳ, παρέλαβον· καὶ λείαν πολλὴν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πάντες εὐπόρησαν.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Βαλάμυ τὺ μάντεως, καὶ ποταπὸς ἦν τῷ εἶδει.

Μωϋσῆς μὲν οὖν στρατοπεδεύει, ἀγαγὼν τὴν δύναμιν ἐπὶ τῷ Ιορδάνῃ, κατὰ τὸ μέγα πεδίον Ιεριχοῦντος ἀντικρύς.- πόλις δ' ἐστὶν εὐδαίμων αὕτη, φοίνικάς τε φέρειν ἀγαθὴ, καὶ βάλσαμον νεμομένη. ἤρχοντο δὲ Φρονεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα οἱ Ισραηλῖται, καὶ τὴν πρὸς τὺς πολέμυς ἐπιθυμίαν ὑπερέ-

Iordanem fluuium ſeſe exonerans, nomen ſuum amittit. At quod reliquum erat terrae ad occaſum, illud Iordanes alluit.

3. Cum res ita ſe haberent, Iſraëlitis bellum mouet Oges, Galadenae et Gaulanitidis rex, exercitum ipſe ducens, et feſtinans quidem vt ſuppetias ferret Sichoni, amico ſuo et ſocio. Comperto autem quod is iam exſtinctus occiderit, nihilominus ipſi conſtitutum erat cum Hebraeis armis dimicare; non dubitans quin vinceret illos, volenſque virtutis eorum periculum facere. De ſpe vero ſua decidens et ipſe in praelio perit, et exercitus eius ad vnum interimitur. Moyſes autem, Iabaccho fluuio traiecto, Ogis regnum peragrabat, et vrbes euertens et incolas omnes ferro perimens: qui cunctos iſtius terrae homines diuitiis ſuperabant, cum ob ſoli fertilitatem tum ob facultatum abundantiam. Ogi vero ea erat corporis magnitudo et pulchritudo, qualis paucis admodum contigit. Erat etiam vir ille manu adeo ſtrenuus, vt praeclara eius facinora reſponderint ſaturae proceritati et formae decori praecellenti. De viribus autem eius et amplitudine coniecturam fecerunt ex cubili in Rabatha vrbe regia Ammanitidis capto: e ferro quidem fabricato, in latitudinem autem quatuor cubitos patente, longitudine vero vno cubito duplici maiore. Eo itaque cadente, Hebraeis non ſolum in praeſens res feliciter ceſſerunt, ſed in reliquum tempus iis bene vertebat illius mors. Vrbes enim ſexaginta egregie munitas, eiuſque imperio ſubiectas ceperunt: multamque praedam et ſeorſim ſinguli et communiter omnes adepti ſunt.

CAP. VI.

De Balamo vate, et qualis vir fuit.

MOyſes itaque, exercitum ducens Iordanem verſus, in magna planitie e regione Ierichuntis caſtra metatur. Illa autem vrbs eſt opulenta, palmarum feraciſſima, balſami copia abundans. Iamque coeperunt Iſraëlitae animis efferri, et magno pugnandi deſiderio flagrare. Ac Moyſes, cum per aliquot dies victimas pro gratiarum actione Deo

τεινον. καὶ Μωϋσῆς ὀλίγων ἡμερῶν θύσας χαριστήρια πρῶτον τῷ Θεῷ, καὶ τὸν λαὸν εὐωχήσας, μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν ἐξέπεμψε, δηώσοντας τὴν Μαδιανιτῶν γῆν καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν ἐκπολιορκήσοντας. τῷ δ' ἐκπολεμωθῆναι πρὸς αὐτὸς αἰτίαν ἔλαβε τοιαύτην.

β'. Βάλακος ὁ τῶν Μωαβιτῶν βασιλεὺς, Φιλίας αὐτῷ πατρῴας ὄσης καὶ συμμαχίας πρὸς Μαδιανίτας, ἐπεὶ τὰς Ισραηλίτας τοσοῦτο θυομένους ἑώρα, καὶ περὶ τῶν αὐτῷ πραγμάτων λίαν εὐλαβὴς ἦν. καὶ γὰρ δὴ ἐπέπυστο γῆν ἄλλην πολυπραγμονεῖν τὰς Εβραίας, ἀπηγορευκότος τῷ Θεῷ, κτησαμένας τὴν Χαναναίων· καὶ θᾶττον ἢ φρονιμώτερον ἐγχειρεῖν ἔγνω τοῖς λόγοις. καὶ πολεμεῖν μὲν ἐπὶ τοῖς εὐπραγίαις, θράσος τε ὑπὸ τῆς κακοπραγίας κατειλημμένοις, οὐκ ἔκρινε. κωλύσαι δὲ, εἰ δύναιτο, γενέσθαι μεγάλως, λογιζόμενος πρεσβεῦσαι πρὸς Μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ δὲ, ἦν γάρ τις ἀπὸ Εὐφράτου Βάλαμος, μάντις ἄριστος τῶν τότε καὶ πρὸς αὐτὸς ἐπιτηδείως ἔχων, πέμπουσι μετὰ τῶν Βαλάκου πρέσβεων ἄνδρας τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων, παρακαλέσοντας τὸν μάντιν ἐλθεῖν, ὅπως ἂν ἐπ' ἐξωλείᾳ τῶν Ισραηλιτῶν ἀρὰς ποιήσηται. παραγενομένους δὲ τοὺς πρέσβεις δέχεται ξενίᾳ φιλοφρόνως. καὶ δειπνήσας ἀνέκρινε τὴν τοῦ Θεοῦ διάνοιαν, τίς ἐστιν αὕτη ἐφ' οἷς Μαδιανίται παρακαλοῦσι. τοῦ δ' ἐμποδὼν σάντος ἀφικνεῖται πρὸς τοὺς πρέσβεις, προθυμίαν μὲν καὶ σπουδὴν τὴν ἰδίαν ἐμφανίζων αὐτοῖς εἰς ἃ δέονται τυχεῖν, τὸν δὲ Θεὸν ἀντιλέγειν αὐτῷ τῇ προαιρέσει δηλῶν· ὃς αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτο κλέος δι' ἀλήθειαν καὶ τὴν ταύτης πρόρρησιν ἀγάγοι. τὸν γὰρ στρατὸν, ᾧ καταρασόμενον αὐτὸν ἐλθεῖν παρακαλοῦσι, δι' εὐνοίας εἶναι τῷ Θεῷ· συνεβούλευέ τε διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν παρ' αὐτοὺς χωρεῖν, τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς τοὺς Ισραηλίτας καταλυσαμένους. καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε.

γ'. Μαδιανίται δὲ, Βαλάκου σφόδρα ἐγκειμένου καὶ δέησιν λιπαρᾶ προσφέροντος, πάλιν πέμπουσι πρὸς τὸν Βάλαμον. κἀκεῖνος, βουλόμενος χαρίζεσθαι τοῖς ἀνδράσιν,

prius immolaſſet et populum epulis excepiſſet, copiarum partem ſatis magnam ad Madianitarum terram populandam vaſtandamque emiſit, et ad patrias eorum vrbes expugnandas. Bellum autem iis intulit, ex huiuſmodi cauſa.

2. Balacus Moabitarum rex, paterna amicitia et ſocietate cum Madianitis iunctus, vbi Iſraëlitarum potentiam tanta incrementa cepiſſe viderat, de regno etiam ſuo in magna erat ſolicitudine. Non enim audiuerat Iſraëlitas terram aliam quaeſituros eſſe (cum hoc vetaret Deus) poſtquam Chananaeae poſſeſſionem adepti eſſent: ideoque celerius quam prudentius ſtatuit eos artibus et fallaciis aggredi. Et quidem pugnare contra eos proſpero rerum ſucceſſu elatos, et qui ex aduerſis animos maiores ſumpſerant, haud ſibi commodum iudicauit: ſed potius prohibere, quantum in ſe erat, ne potentiores euaderent; id ſibi faciendum cenſens, vt legatos ad Madianitas de rebus ſuis mitteret. Illi vero, quod eſſet Balamus quidam ab Euphrate, vates eo tempore praeſtantiſſimus et cum iis neceſſitudine iunctus, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis viros honoratiſſimos, qui vatem accerſerent, vt Iſraëlitas diris deuoueret. Legatos quidem, poſtquam aduenerant, benigno hoſpitio excepit: cumque coenae adhibuiſſet, Dei ſententiam, quae foret de Madianitarum poſtulatis, perquiſiuit. Deo autem ei, ne vna cum illis iret, obſtante, ad legatos reuertitur, prae ſe ferens alacritatem et ſtudium obſequendi illorum precibus votiſque, illis vero ſubiiciens Deum voluntati eius reſiſtere, qui ipſum ad tantam famae celebritatem vera loquendo praedicendoque perduxerat. Nam exercitum illum, cui diras imprecatum ipſum venire poſtulant, Deo cariſſimum eſſe aiebat: ſimulque ſuadebat, vt, hanc ob cauſam ad illos profecti, ſuas Iſraëlitis donarent inimicitias. Cum haec dixiſſet, legatos dimiſit.

3. Madianitae vero, inſtante adhuc magis Balaco et magna pollicente, alteram ad Balamum legationem mittunt. Atque ille, ſtudens iſtorum voluntati morem ge-

ἀνήρετο τὸν Θεόν. ὁ δὲ, καὶ τῆς πείρας δυσχεράνας, κελεύει μηδὲν ἀντιλέγειν τοῖς πρέσβεσι. ὁ δ' ἐχ ὑπολαβὼν ἀπάτῃ ταῦτα τὸν Θεὸν κεκελευκέναι, συναπῄει τοῖς πρέσβεσι. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἀγγέλῳ θείῳ προσβαλόντος αὐτῷ κατά τι στενὸν χωρίον περιειλημμένον αἰμασιαῖς διπλαῖς, ἡ ὄνος, ἐφ' ἧς ὁ Βάλαμος ὠχεῖτο, συνεῖσα τοῦ θείου πνεύματος ὑπαντῶντος, ἀπέκλινε τὸν Βάλαμον πρὸς τὸν ἕτερον τῶν θριγκῶν, ἀναισθήτως ἔχουσα τῶν πληγῶν, ἃς ὁ Βάλαμος ἐπέφερεν αὐτῇ, κακοπαθῶν τῇ θλίψει τῇ πρὸς τὸν θριγκόν. ὡς δ' ἐγκειμένῳ τῷ ἀγγέλῳ ἡ ὄνος τυπτομένη ὤκλασε, κατὰ βάλησιν Θεῷ φωνὴν ἀνθρωπίνην λαβοῦσα κατεμέμφετο τὸν Βάλαμον ὡς ἄδικον, ἐπὶ τοῖς πρότερον διακονίαις μηδὲν ἔχοντα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, νῦν δὲ πληγὰς ἐπιφέρει, μὴ συνεὶς ὅτι νῦν κατὰ Θεοῦ προαίρεσιν εἰς αὐτὸς ἐσπευσεν ὑπηρετεῖν εἰργεται. ταραττομένῳ δ' αὐτῷ διὰ τὴν τῆς ὄνου φωνὴν ἀνθρωπίνην οὖσαν, ἐπιφανεὶς καὶ ὁ ἄγγελος ἐναργὴς ἐνεκάλει τῶν πληγῶν· ὡς ἐχὶ τῷ κτήνει ὄντος αἰτίου, τὴν δὲ ὁδὸν αὐτῷ διακωλύοντος παρὰ γνώμην τοῦ Θεοῦ γενομένην. καταδείσας δ' ὁ Βάλαμος, οἷός τε ἦν ἀναχρέφειν· ἀλλὰ Θεὸς αὐτὸν χωρεῖν τὴν προκειμένην παρώρμησεν, προσάξας ὅ, τι περ ἂν αὐτὸς κατὰ νοῦν αὐτῷ ποιήσειε, τοῦτο σημαίνειν.

δ'. Καὶ ὁ μὲν, ταῦτα τῷ Θεῷ κελεύσαντος, ἦκει πρὸς Βάλακον. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως ἐκπρεπῶς, ἠξίου προαχθεὶς ἐπί τι τῶν ὀρῶν σκέψασθαι πῶς τὸ τῶν Ἑβραίων ἔχει στρατόπεδον. Βάλακος δ' αὐτὸς ἀφικνεῖται τὸν μάντιν σὺν βασιλικῇ θεραπείᾳ φιλοτίμως ἀγόμενος εἰς ὄρος, ὅπερ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν ἔκειτο, τοῦ στρατοπέδου σταδίους ἀπέχον ἑξήκοντα. κατιδὼν δ' αὐτοὺς ἐκεῖνος, βωμούς τε ἐκέλευσεν ἑπτὰ δείμασθαι τὸν βασιλέα, καὶ τοσούτους ταύρους καὶ κριοὺς παρασῆναι. ὑπηρετήσαντος δὲ διὰ ταχέων τοῦ βασιλέως, ὁλοκαυτεῖ τυθέντας, ὡς τροπὴν ἰδεῖν σημαινομένην. ὁ δὲ οὖν φησὶν, "ἕτος εὐδαίμων, ὦ ὁ Θεός τε δί"δωσι μυρίων κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ σύμμαχον εἰς ἅπαν καὶ

rere, Deum consuluit. Deus autem, indignatus quod iterum tentaretur, imperat vt legatis nihil contradiceret. Is vero, haud suspicatus Deum haec iussisse vt ipsum ludificaret, cum legatis recta contendit. At dum iter faceret, in loco quodam angusto, maceria vtrinque sepiente, ei occurrit Dei angelus; atque asina, qua vehebatur Balamus, sentiens Dei spiritum sibi obuiam venientem, cum Balamo de via declinauit ad alterum septum, nihil morans verbera, quae ei intulit Balamus, offensione pedis ad maceriam laesus. Cum autem, instante angelo, asina iterum percussa succubuisset, vocem humanam Dei voluntate edens Balamum vt iniustum increpuit: quod cum prioribus ministeriis nihil habuerit de ea querendum, nunc vero plagas infligat, non intelligens se iam Dei consilio inhiberi, quo minus iis, ad quos properat, inseruire posset. Dum vero ille voce humana asinae attonitus turbatusque consliterat, manifesto eius in conspectum se dedit angelus, ipsumque reprehendit ob asinam verberibus multatam; quod in culpa non esset iumentum, sed ipse obstaret ei contra Dei sententiam iter facienti. Balamus autem perterritus actutum redire voluit: sed Deus eum ad pergendum, quo instituerat, impulit; praecipiens, vt quicquid ei in mentem subiecerit, id Balaco significaret.

4. Et ille quidem, postquam haec Deus ei imperauerat, peruenit ad Balacum. A rege vero honorifice exceptus, petebat vt ad iugum quoddam montium deductus Hebraeorum castra oculis perlustraret. Ipse etiam rex praesto erat, vt vatem regio comitatu magnifice deduceret ad montem, verticibus eorum imminentem, qui a castris Hebraeorum stadiis sexaginta aberat. Ille autem cum eos vidisset, regi mandauit vt septem aras exstrueret, et totidem tauros et arietes adduci curaret. Cumque rex e vestigio ista subministrasset, holocausta immolat, vt Israëlitarum fugam significari perspiceret. quo facto, ita loquutus est: "En felix iste populus, cui et dedit Deus immensa bonorum copia et abundantia frui, et in omnibus suae prouidentiae auxilio ductuque gaudere voluit. Certe nul-

"ἡγεμόνα τὴν ἑαυτῦ πρόνοιαν ἐπένευσεν. ὡς ὐδὲν ἐστιν ἀν-
"θρωπεῖον γένος, ἃ μὴ κατ' ἀρετὴν καὶ ζήλωσιν ἐπιτηδευ-
"μάτων ἀρίστων καὶ καθαρῶν πονηρίας ὑμεῖς ἀμείνους κριθή-
"σεσθε, καὶ παισὶ βελτίοσιν αὐτῶν ταῦτα καταλείψετε,
"Θεῦ μόνης ὑμᾶς ἀνθρώπης ἐφορῶντος, καὶ ὅθεν ἂν γένοι-
"σθε πάντων εὐδαιμονέστεροι τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἐκποριζον-
"τος. γῆν τε οὖν, ἐφ' ἣν ὑμᾶς αὐτὸς ἔστειλε, καθέξετε, δω-
"λεύσαν ἀεὶ παισὶν ὑμετέροις· καὶ τὰ περὶ αὐτῶν κλέος
"ἐμπλησθήσεται πᾶσα ἡ γῆ καὶ θάλασσα. ἀρκέσετε δὲ
"τῷ κόσμῳ παραχεῖν ἑκάστῃ γῇ τῶν ἐφ' ὑμῖν ἑτέρας γένους
"οἰκήτορας. θαυμάζετε τοίνυν, ὦ μακάριος στρατὸς, ὅτι
"τοσοῦτος ἐξ ἑνὸς πατρὸς γεγόνατε. ἀλλὰ τῶν νῦν ὑμῶν
"ὀλίγων ἡ Χαναναία χωρήσει γῆ, τὴν δ' οἰκουμένην οἰκητή-
"ριον δι' αἰῶνος ἵστε προκειμένην ὑμῖν· καὶ τὸ πλῆθος ὑμεῖς
"ἔντε νήσοις καὶ κατ' ἤπειρον βιοτεύσετε, ὅσον ἐστὶν ὐδ' ἀσέ-
"ρων ἀριθμὸς ἐν ἀρανῷ. τοσύτοις δὲ ὄσιν, οὐκ ἀπαγορεύσει
"τὸ θεῖον, ἀφθονίαν μὲν παντοίων ἀγαθῶν ἐν εἰρήνῃ χορη-
"γῶν, νίκην δὲ καὶ κράτος ἐν πολέμῳ. παῖδας ἐχθρῶν ἔρως
"τῦ πρὸς ὑμᾶς πολέμυ λάβοι, καὶ θρασυνθεῖεν ὥστε εἰς
"ὅπλα καὶ τὰς ὑμετέρας χεῖρας ἐλθεῖν. ὁ γὰρ ἂν ὑποστρέψει
"ἔτι ὁ νικηφόρος, ὐδ' ὥστε παῖδας σὐφρέναι καὶ γυναῖκας.
"τοσῦτον ὑμῖν ἀνδρείας τὸ περιὸν ἐκ Θεοῦ προνοίας ἀνήρη-
"ται, ᾧ καὶ τὰ περιττὰ μειοῦν ἰσχύς, καὶ τὰ λείποντα δι-
"δόναι.

ε'. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἐπεθείαζεν, οὐκ ὢν ἐν ἑαυτῷ, τῷ δὲ θείῳ πνεύματι πρὸς αὐτὰ κεκινημένος. τοῦ δὲ Βαλάκ δυσχεραίνοντος, καὶ παραβαίνειν αὐτὸν τὰς συνθήκας ἐφ' αἷς αὐτὸν ἀντὶ μεγάλων λάβοι δωρεῶν παρὰ τῶν συμμάχων ἐπικαλοῦντος· ἐλθόντος γὰρ ἐπὶ κατάρᾳ τῶν πολεμίων, ὑμνεῖν αὐτὸς ἐκείνους καὶ μακαριωτάτους ἀποφαίνειν ἀνθρώπων· "ὦ Βάλακ, φησὶ, περὶ τῶν ὅλων λογίζῃ καὶ
"δοκεῖς ἐφ' ἡμῖν εἶναί τι περὶ τῶν τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν,
"ὅταν ἡμᾶς τὸ τοῦ Θεοῦ λάβῃ πνεῦμα; φωνὰς γὰρ ἃς
βούλεται τοῦτο καὶ λόγους οὐδὲν ἡμῶν εἰδότων ἀφίησιν. ἐγὼ

"la vſquam terrarum gens eſt, quae vobis virtute et re-
"rum optimarum honeſtarumque ſtudio par ſimiliſue ha-
"bebitur: atque iſta liberis, qui maioribus ſuis praeluce-
"bunt, relinquetis; Deo vos ſolos hominum benigne re-
"ſpiciente, eaque vobis larga manu ſuppeditante, vnde
"omnium, quos ſol aſpicit, feliciſſimi eſſe poſſetis. Iſtam
"itaque regionem, ad quam poſſidendam vos miſit, obti-
"nebitis, poſteris veſtris in aeternum ſeruituram: eorum-
"que nominis gloria replebitur terra vniuerſa ſimul et
"mare. Satis quidem eritis mundo, vt vnaquaeque orbis
"pars ſuos veſtra ex progenie habeat incolas. Eſt ideo vt
"miremini, o beate exercitus, qui ex vno parente in tan-
"tam creuiſtis multitudinem. Quin vos iam non adeo
"multos terra excipiet Chananaea; orbem vero terrarum
"ſcitote vobis in perpetuum fore habitaculum: pluresque
"numero, quam ſunt ſtellae coeleſtes, per inſulas pariter
"ac continentem vitam agetis. et cum tot tantique fueritis,
"non defeſſus erit Deus, pace quidem rerum omnium ab-
"undatiam largiendo, bello vero victoriam et imperium.
"Vobiſcum dimicandi deſiderio ardeant inimici; atque ita
"demum efferantur, vt ad arma manuſque conſerendas
"vos prouocent. Non amplius, vt conſueuerunt, cum
"victoria reuertentur, nec vt inde laetitiam capiant liberi
"et vxores. In tantum eam, qua polletis, fortitudinem
"prouidentia ſua Deus extulit, qui poteſt et quod ſuper-
"eſt minuere, et quod deeſt ſupplere.

5. Et ille quidem talia clare vaticinatus eſt, extra ſe raptus, ſpirituſque Dei inſtinctu ad ea concitatus. Balaco autem haec indigne ferente, ipſumque legem violare clamitante, qua eum magnis muneribus a ſociis acceptu-rus eſſet; nam cum veniſſet diras hoſtibus imprecatum, e contra illos coram laudarit et mortalium beatiſſimos prae-dicarit: "o Balace, inquit, rebus omnibus rite perpenſis,
"num exiſtimas in nobis ſitum eſſe quid dicamus aut ta-
"ceamus, cum nos Dei ſpiritus occuparit? voces enim ille
"quaſcunque vult et ſermones emittit, nobis non ſentien-
"tibus. Equidem et ego illorum bene memini, quibus

"δὲ μέμνημαι μὲν ὧν τε σὺ καὶ Μαδιανίται δεηθέντες ἐν-
"ταυθοῖ με προθύμως ἠγάγετε. καὶ διὰ τῦτο τὴν ἄφιξιν
"ἐποιησάμην· ἦν τέ μοι δι' εὐχῆς μηδὲν ἀδικῆσαί σε τὴν
"ἐπιθυμίαν. κρείττων δὲ ὁ Θεὸς ὢν ἐγὼ χαρίζεσθαι διεγνώ-
"κειν. παντελῶς γὰρ ἀθενεῖς οἱ προγινώσκειν περὶ τῶν ἀν-
"θρωπείων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὥστε μὴ ταῦθ' ἅπερ
"ὑπαγορεύει τὸ θεῖον λέγειν, βιάζεσθαι δὲ τὴν ἐκείνε βέλη-
"σιν. οὐδὲν γὰρ ἐν ἡμῖν ἔτι φθάσαντος εἰσελθεῖν ἐκείνε ἡ-
"μέτερον. ἐγὼ γοῦν τὸν τρατὸν τῦτον, ὅτ' ἐπαινέσαι προσ-
"θέμην, ὅτ' ἐφ' οἷς τὸ γένος αὐτῶν ὁ Θεὸς ἀγαθοῖς ἐμη-
"χανήσατο διελθεῖν. ἀλλ' εὐμενὴς αὐτοῖς ἔτος ὤν, καὶ
"σπεύδων αὐτοῖς εὐδαίμονα βίον καὶ κλεος αἰώνιον παρα-
"χεῖν, ἐμοὶ τοιῦτων ἀπαγγελίαν λόγων ὑπέθετο. νῦν δὲ,
"χαρίζεσθαι γὰρ αὐτῷ σοὶ διὰ σπυδῆς ἐσί μοι καὶ Μαδια-
"νίταις, ὧν ἀπώσασθαί μοι τὴν ἀξίωσιν οὐκ εὐπρεπὲς, φέρε
"βωμές τε ἑτέρως αὖθις ἐγείρωμεν, καὶ θυσίας ταῖς πριν
"παραπλησίας ἐπιτελέσωμεν· εἰ πεῖσαι τὸν Θεὸν δυνη-
"θείην ἐπιτρέψαι μοι τὰς ἀνθρώπως ἀρατῖς ἐνδῆσαι. συγ-
χωρησάντος δὲ τοῦ Βαλάκης, δῖς μὲν τεθυκότι τὸ θεῖον οὐκ
ἐπένευσε τὰς κατὰ τῶν Ισραηλιτῶν ἀράς. πεσὼν δ' ἐπὶ
στόμα, πάθη προὔλεγεν ὅσα τε βασιλεῦσιν ἔσαι, καὶ ὅσα
πόλεσι ταῖς ἀξιολογωτάταις, ὧν ἐνίαις οὐδ' οἰκεῖσθαί πως
συνέβαινε τὴν ἀρχήν· ἅτε καὶ προϋπῆρξεν ἐν τοῖς ἔμπρο-
σθεν χρόνοις γενόμενα τοῖς ἀνθρώποις, διὰ γῆς ἢ θαλάσ-
σης, εἰς μνήμην τὴν ἐμήν. ἐξ ὧν ἁπάντων τέλος λαβόντων
ὁποῖον ἐκεῖνος προεῖπε, τεκμαίροιτ' ἄν τις ὅτι καὶ ἔσεσθαι
πρὸς τὸ μέλλον.

ς'. Βάλακος δ' ἀγανακτήσας ἐπὶ τῷ μὴ καταράτες
γενέσθαι τὸς Ισραηλίτας, ἀποπέμπει τὸν Βάλαμον μηδε-
μιᾶς τιμῆς ἀξιώσας. ὁ δ' ἀπιὼν ἤδη καὶπὶ τῷ περαιῦν τὸν
Εὐφράτην γενόμενος, τόν τε Βάλακον μετακεμψάμενος καὶ
τὸς ἄρχοντας τῶν Μαδιανιτῶν. "Βάλακε, φησὶ, καὶ τῶν
"Μαδιανιτῶν οἱ παρόντες· χρὴ γάρ με καὶ παρὰ βέλησιν
"τοῦ Θεοῦ χαρίσασθαι ὑμῖν· τὸ μὲν Εβραίων γένος οὐκ ἂν

"egentes vos et Madianitae magno ſtudio me huc addu-
"ctum voluiſtis, eaque cauſa veni: atque id in votis ha-
"bui, vt in omnibus tuo deſiderio ſatisfacerem. Sed in
"iis Deo cedere neceſſe erat, quibus gratificari vobis con-
"ſtitueram. Nam infirmi plane ſunt, qui aliquid futuri
"de rebus humanis ſuo ex ingenio volunt praenoſcere;
"vt non iſta, quae menti ſuggerit Deus, eloquantur,
"ſed contra illius voluntatem nitantur. Quamprimum
"enim pectus afflatu diuino concitatur, nihil amplius
"noſtrum inde promitur. Mihi ſiquidem non erat in
"animo aut exercitum hunc laudibus extollere, aut bona
"iſta recenſere quibus Deus progeniem illorum impertire
"cogitauit. Cum enim illis benignus ſit et propitius,
"et modis omnibus agat vt eos vita beata et gloria donet
"immortali, mihi verborum iſtorum auctor fuit, fecit-
"que vt ad illius voluntatem loquerer. Nunc vero,
"(nam et huic maxime ſtudeo vt tibi atque Madianitis
"rem gratam faciam, quorum preces haud fas eſt mihi
"repudiare) age, alias aras erigamus, atque munera et
"victimas, ſimiliter ac ante, libemus, ſi forte Deum
"flectere poſſem, vt exſecrationibus hoc genus hominum
"denouere liceat". Cumque Balacus id fieri permiſiſſet,
et ſacra iterum facienti Deus non annuiſſet vt Iſraëlitas
diris proſequeretur, in faciem pronum ſe ſternens prae-
dixit, quae calamitates regibus et vrbibus clariſſimis,
quarum quaſdam tum ne habitari quidem contigit, eſ-
ſent euenturae, et quae ſuperioribus ſaeculis hominibus
terra marique acciderunt vſque ad noſtram aetatem. Et
cum haec omnia conuenienter eius vaticinio euenerint,
hinc licet coniicere, quod in reliquum tempus alia ſimi-
liter euentura ſint.

6. Balacus autem indignatus, quod ſibi Iſraëlitas di-
ris non egerat, Balamum dimittit nullo honore auctum.
Ille vero iam digrediens, cum in eo eſſet vt Euphratem
traiiceret, accito Balaco et principibus Madianitarum, "Ba-
"lace, inquit, et vos qui adeſtis Madianitae, (oportet enim me
"praeter Dei voluntatem a vobis gratiam inire) Hebraeorum
"quidem genus nunquam funditus peribit, nec bello, nec

"ὄλεθρος παντελὴς καταλάβοι, ἤτ' ἐν πολέμῳ, ἤτ' ἐν λοι-
"μῷ, καὶ σπάνει τῶν ἀπὸ γῆς καρπῶν· ἤτ' ἄλλη τις αἰ-
"τία παράλογος διαφθείρειε. πρόνοια γάρ ἐστιν αὐτῶν τῷ
"Θεῷ σώζειν ἀπὸ παντὸς κακοῦ, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτὰς ἐᾶσαι
"τοιοῦτον πάθος ἐλθεῖν, ὑφ' ᾧ καὶ ἀπόλοιντο πάντες. συμ-
"πέσοι δ' αὐτοῖς ὀλίγα τε καὶ πρὸς ὀλίγον, ὑφ' ὧν ταπει-
"νοῦσθαι δοκοῦντες, εἶτ' ἀνθήσουσιν ἐπὶ φόβῳ τῶν ἐπαγα-
"γόντων αὐτοῖς τὰς βλάβας. ὑμεῖς δ' εἰ νίκην τινὰ πρὸς
"βραχὺν καιρὸν κατ' αὐτῶν κεχδάναι ποθεῖτε, τύχοιτ' ἂν
"αὐτῆς ταῦτα ποιήσαντες. τῶν θυγατέρων τὰς μάλιστ' εὐ-
"πρεπεῖς, καὶ βιάσασθαι καὶ νικῆσαι τὴν τῶν ὁρώντων σω-
"φροσύνην ἱκανὰς διὰ τὸ κάλλος, ἀσκήσαντες τὴν εὐμορ-
"φίαν αὐτῶν ἐπὶ τὸ μᾶλλον εὐπρεπὲς, πέμψατε πλησίον
"ἐσομένας τοῦ ἐκείνων στρατοπέδου, καὶ δεσμένοις συνεῖναι
"τοῖς νεανίαις αὐτῶν προσάξατε. ἐπειδὰν δὲ κεχειρωμένους
"ὁρῶσι τῇς ἐπιθυμίαις, καταλιπέτωσαν· καὶ παρακα-
"λούντων μένειν, μὴ πρότερον ἐπινευέτωσαν, πρὶν ἂν πείσω-
"σιν αὐτοὺς ἀφέντας τοὺς πατρίους νόμους καὶ τὸν τούτοις αὐ-
"τοῖς θέμενον τιμᾶν Θεὸν, τοὺς Μαδιανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν
"σέβωσιν. οὕτως γὰρ αὐτοῖς τὸν Θεὸν ὀργισθήσεσθαι". καὶ
ὁ μὲν τοῦθ' ὑποθέμενος αὐτοῖς ᾤχετο.

ζ'. Τῶν δὲ Μαδιανιτῶν πεμψάντων τὰς θυγατέρας
κατὰ τὴν ἐκείνου παραίνεσιν, οἱ τῶν Εβραίων ἁλίσκονται νέοι
τῆς εὐπρεπείας αὐτῶν· καὶ παραγινόμενοι εἰς λόγους αὐτῶν,
παρεκάλουν μὴ φθονεῖν αὐτοῖς τῆς τοῦ κάλλους αὐτῶν ἀπο-
λαύσεως, μηδ' ἐκ τῆς τοῦ πλησιάζειν συνηθείας. αἱ δ'
ἀσμένως δεξάμεναι τοὺς λόγους, συνῆσαν αὐτοῖς. ἡδησά-
μεναι δ' αὐτοὺς τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι, καὶ τῆς ἐπιθυμίας
ἀκμαζούσης, περὶ ἀπαλλαγὴν ἐγίνοντο. τοὺς δ' ἀθυμία
δεινὴ πρὸς τὴν ἀναχώρησιν τῶν γυναικῶν κατέλαβε, καὶ λι-
παρούντες ἐνέκειντο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν· ἀλλὰ γαμετὰς
αὐτῶν ἐσομένας αὐτόθι μένειν καὶ δεσποίνας ἀποδειχθη-
σομένας πάντων ὧν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. ταῦτα δὲ ὀμνύντες ἔλε-
γον καὶ Θεὸν μεσίτην ὧν ὑπισχνοῦντο ποιούμενοι, διακρινόντες

"peſte, nec inopia terrae fructuum; nec alio caſu inopi-
"nato delebitur. Dei enim prouidentiae intereſt eos ab
"omni malo ſeruare, neque ſinere vt eiuſmodi clades
"eis obueniat qua omnes interituri ſunt. In mala autem
"nonnulla et calamitates ad breue tempus incident; a
"quibus licet deprimi humique affligi videantur, poſtea
"tamen refloreſcent, cum eos timere coeperint qui damna
"illis intulerant. Vos autem, ſi aliquantiſper de illis vi-
"ctoriam reportare velitis, voti eritis compotes, modo
"de mea ſententia feceritis. Filiarum nimirum formo-
"ſiſſimas, quae pulchritudine ſua inſpicientium modeſtiam
"expugnare et vincere poſſint, ad ſummam elegantiam
"cultas et ornatas mittite, vt ante caſtra eorum obuer-
"ſentur; atque iubete, vt iuuenibus complexus expeten-
"tibus faciles ſe praebeant. Vbi vero cupidine captos
"et irretitos viderint, ſubito fugam ſimulent: ac obſe-
"crantibus vt maneant, non prius annuant quam iis per-
"ſuaſerint, vt, relictis patriis legibus et cultu Dei a quo
"eas acceperint, Madianitarum et Moabitarum Deos co-
"lant. Sic enim illis ſuccenſebit Deus et iraſcetur." Et
ille quidem, cum haec ſuggeſſiſſet, abiit.

7. Madianitis vero, ſicut ille monuerat, filias ſuas mittentibus, Hebraeorum iuuenes illarum forma et venuſtate mirifice capiuntur; et in colloquium venientes enixe petebant, ne ſibi ex earum pulchritudine et familiari cum illis conſuetudine voluptatem inuideant. Illae quidem, lubenter haec verba accipientes, eis conſenſerunt. Cum autem amore illaqueatos vinctoſque tenerent puellae, et cupidine vehementer flagrantes viderent, decedere parabant. Tum iuuenes, dum in eo erant mulieres vt abirent, grauis moeror occupabat, precibuſque ſupplicibus inſtabant ne eos deſererent; ſed coniuges illis futurae et facultatum ſuarum omnium dominae ſecum maneant. Inſuper et haec iurisiurandi religione firmabant, Deum promiſſorum teſtem ſponſoremque inuocando, lacrymiſque et modis omnibus agendo vt eas ad mi-

τε καὶ παντα χόθεν ἑαυτὰς ἐλευθέρας ταῖς γυναιξὶ κατασκευάζοντες εἶναι. αἱ δ' ὡς δεδυλωμένας αὐτὰς κατενόησαν, καὶ τελέως ὑπὸ τῆς συνηθείας ἐχομένας, ἤρξαντο πρὸς αὐτὰς λέγειν.

ή. "Ημῖν, ὦ κράτιστοι νέων, οἶκοί τέ εἰσι πατρῷοι καὶ "κτῆσις ἀγαθῶν ἄφθονος, καὶ ἡ παρὰ τῶν γονέων καὶ τῶν "οἰκείων εὔνοια καὶ στοργή. κατ' ἀδ' ἑνὸς δὲ τούτων πόρον ἐν- "θάδε διήκουσαι ἡμεῖς εἰς ὁμιλίαν ἥκομεν, ἀδ' ἐμποιεύσο- "μεναι τὴν ὥραν τῷ σώματος προσηκάμεθα τὴν ὑμετέραν "ἀξίωσιν· ἀλλ' ἄνδρας ἀγαθὰς καὶ δικαίας ὑπολαβοῦσαι, "τοιούτοις ὑμᾶς τιμῆσαι ξενίοις δεομένους ἐπείθημεν. καὶ "νῦν, ἐπεὶ φατὲ πρὸς ἡμᾶς φιλοστόργως ἔχειν καὶ λυπεῖσθαι "μελλησῶν ἀναχωρεῖν, ἀδ' αὖται τὴν δέησιν ὑμῶν ἀποστρέ- "φόμεθα· πίστιν δ' εὐνοίας λαβοῦσαι, τὴν μόνην ἡμῖν ἀξιό- "λογον νομισθεῖσαν, ἀγαπήσομεν τὸν μεθ' ὑμῶν βίον ὡς "γαμεταὶ διανῦσαι. δέος γὰρ μὴ καὶ πόρον τῆς ἡμετέρας "ὁμιλίας λαβόντες, ἔπειθ' ὑβρίσητε καὶ ἀτίμως ἀποπέμ- "ψητε πρὸς τοὺς γονεῖς." συγγινώσκειν τε ταῦτα φυλατ- τομέναις ἠξίουν. τῶν δ' ἦν βούλονται πίστιν δώσειν ὁμολογούντων, καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιλεγόντων ὑπὸ τῷ πρὸς αὐτὰς πάθει· "ἐπεὶ ταῦτα, ἔφασαν, ὑμῖν δέδοκται, τοῖς δ' "ἤθεσι καὶ τῷ βίῳ πρὸς ἅπαντας ἀλλοτριώτατα χρῆσθε. "ὡς καὶ τὰς τροφὰς ὑμῶν ἰδιοτρόπους εἶναι, καὶ τὰ ποτὰ "μὴ κοινὰ τοῖς ἄλλοις, ἀνάγκη βουλομένους ἡμῖν συνοικεῖν, "καὶ θεοὺς τοὺς ἡμετέρους σέβειν. καὶ οὐκ ἂν ἄλλο γένοιτο "τεκμήριον ἧς ἔχειν τε νῦν εὐνοίας φατὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς "ἰσομένης, ἢ τὸ τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν θεοὺς προσκυνεῖν. μέμ- "ψαιτο δ' οὐδεὶς, εἰ γῆς εἰς ἣν ἀφῖχθε τοὺς ἰδίους αὐτῆς "θεοὺς προτρέποισθε· καὶ ταῦτα, τῶν μὲν ἡμετέρων κοι- "νῶν ὄντων πρὸς ἅπαντας, τὰ δ' ὑμέτερα πρὸς μηδένα "τοιούτα τυγχάνοντος. δεῖν οὖν αὐτοῖς ἔλεγον ἢ τ' αὐτὰ "πᾶσιν ἡγητέον, ἢ ζητεῖν ἄλλην οἰκουμένην, ἐν ᾗ βιώσονται "μόνοι κατὰ τοὺς ἰδίους νόμους.

θ'. Οἱ δ' ὑπὸ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτος κάλλιστα λέγε-

ſerationem flecterent. Illae vero, vt eos ſuae libidini ſubiectos et conſuetudine ſua firmiter deuinctos animaduertunt, huiuſmodi ad illos verba facere coeperunt.

8. "Nobis, iuuenum optimi, lares penateſque patrii "ſunt, magnaeque domi facultates, nec deſunt nobis "parentum cognatorumque beneuolentia et affectus. Imo "nullius iſtiuſmodi rei inopia huc ad vobiſcum collo-"quendum venimus, neque corporis forma quaeſtum fa-"cturae vobis ſupplicibus aures adhibuimus: ſed vos vi-"ros eſſe bonos iuſtoſque reputantes, vt tali vos hoſpi-"talis amicitiae gratia donaremus, precibus veſtris addu-"ctae fuimus. Et nunc, quoniam magno noſtri amore "voſmet teneri dicitis, et non minori, nobis digreſſuris, "triſtitia affici, neque nos preces quidem veſtras auerſa-"mur: ſed cum eam beneuolentiae veſtrae fidem acce-"perimus, quae ſola nobis alicuius aeſtimari mereatur, "libenter vobiſcum vt legitimae vxores vitam agemus. "Iam enim periculum eſt, ne, cum noſtrae conſuetudi-"nis ſatietas vos ceperit, nos hinc cum iniuria et contu-"melia ad parentes noſtros ablegetis." Atque ita ſibi ignoſci, iſta cauentibus, poſtulabant. Illis vero fidem, quamcunque vellent, ſe daturos pollicentibus; nihilque eis prae affectus magnitudine et amoris ardore contradicentibus; "Quandoquidem, inquiunt, ita vobis viſum eſt, "et moribus vitaque ab aliis diuerſiſſime vtimini, vt et "cibos vobiſmet proprios, nec potum cum aliis commu-"nem habeatis; neceſſe eſt, ſi vultis nobiſcum habitare, "Deos noſtros colatis. Nullum enim aliud ſignum erit "indubium praeſentis veſtrae, quam iactatis, in nos be-"neuolentiae, aut futurae pignus, niſi eoſdem nobiſcum "Deos adoretis. Nec vobis vitio verti debeat, ſi Deos "terrae, in quam peruenitis, proprios veneremini: prae-"ſertim cum noſtri in honore ſint omni populo, veſter ve-"ro apud neminem praeterquam vos. Oportere igitur il-"los dicebant aut eadem quae aliis cultu proſequenda exi-"ſtimare, aut alium terrarum orbem quaerere, vbi ſoli ex "legibus ſibi propriis vitam inſtituant.

9. Illis autem, quod eas amore deperirent, honeſtiſ-

θαι ταῦτα ὑπολαβόντες, καὶ παραδόντες αὑτὺς εἰς α προεκαλοῦντο, παρέβησαν τὰ πάτρια. Θεὺς τε πλείονας εἶναι νομίσαντες, καὶ θύειν αὐτοῖς κατὰ νόμον τὸν ἐπιχώριον τοῖς καθιδρυσαμένοις προθέμενοι, ξενικοῖς τε βρώμασιν ἔχαιρον, καὶ πάντα εἰς ἡδονὴν τῶν γυναικῶν ἐπὶ τἐναντιον οἷς ὁ νόμος αὐτῶν ἐκέλευσε ποιοῦντες διετέλουν· ὡς διὰ παντὸς ἤδη τῷ στρατῷ τὴν παρανομίαν χωρεῖν τῶν νέων, καὶ στάσιν αὐτοῖς πολὺ χείρω τῆς προτέρας ἐμπεσεῖν, καὶ κίνδυνον παντελῆς τῶν ἰδίων ἐθισμῶν ἀπωλείας. ἅπαξ γὰρ τὸ νέον γευσάμενον ξενικῶν ἐθισμῶν ἁπλήστως αὐτῶν ἐνεφορεῖτο· καὶ εἴ τινες τῶν πρώτων ἀνδρῶν διὰ πατέρων ἀρετὰς ἐπιφανεῖς ἦσαν, συνδιεφθείροντο.

ί. Καὶ Ζαμβρίας ὁ τῆς Συμεωνίδος ἡγέμενος Φυλῆς, Χοσβίᾳ συνὼν Μαδιανίτιδι, Σύρᾳ θυγατρὶ τῶν ἐκείνῃ δυναστεύοντος ἀνδρὸς, κελευσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς πρὸ τῶν Μωϋσεῖ δοχθέντων τὸ πρὸς ἡδονὴν αὐτῇ γενησόμενον, ἐθεράπευεν αὐτήν· ἐ θύων τὰ πάτρια, καὶ γάμον ἡγμένος ἀλλόφυλον. ἐν τούτοις δ' ὄντων τῶν πραγμάτων· δείσας Μωϋσῆς μὴ γένηταί τι χεῖρον, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν λαὸν, ἐδενὸς μὲν κατηγόρει πρὸς ὄνομα, μὴ βυλόμενος εἰς ἀπόνοιαν περισῆσαι τοὺς ἐκ τῦ λανθάνειν μετανοῆσαι δυναμένυς. ἔλεγε δὲ, ὡς ἐκ ἄξια δρῷεν ἔθ' αὑτῶν ἔτε πατέ-"ρων, τὴν ἡδονὴν προτιμήσαντες τῷ Θεῷ καὶ τῷ κατὰ τοῦτον "βιῷν· προσήκειν δὲ, ὡς ἔτι καὶ καλῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι, με-"ταβαλέσθαι, τὴν ἀνδρίαν ὑπολαμβάνυσιν ἐκ ἐν τῷ βιά-"ζεσθαι τὰς νόμυς, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ εἴκειν ταῖς ἐπιθυμίαις "εἶναι. πρὸς τούτοις δὲ ἐδ' εὔλογον ἔφασκε σωφρονῆσαν-"τας αὐτὰς ἐπὶ τῆς ἐρήμυ, νῦν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ὄντας "παροινεῖν, μηδὲ τὰ κτηθέντα ὑπὸ τῆς ἐνδείας δι' εὐ-"πορίαν αὐτῶν ἀπολέσθαι". καὶ ὁ μὲν ταῦτα λέγων ἐπειρᾶτο τὰς νέας ἐπανορθοῦν, καὶ εἰς μετάνοιαν ἀπάγειν ὧν ἔπραττον.

ια. Ἀνασὰς δὲ μετ' αὐτὸν Ζαμβρίας, "ἀλλὰ σὺ μὲν, "εἶπεν, ὦ Μωϋσῆ, χρῶ νόμοις οἷς αὐτὸς ἐπῴδακας, ἐκ

ſima viſa eſt haec oratio: quo factum eſt, vt, illarum poſtulationi et illecebris concedentes, leges patrias violarent. Et cum plures Deos eſſe exiſtimarint, illiſque gentium iſtarum ritu libare decreuerint, cibis etiam peregrinis vtebantur; atque omnia in mulierum gratiam, contra ac lex eis praeceperat, deinceps faciebant: vt iam per totum late exercitum ſerperet iuuenum inſolentia, et ſeditio priore peior gliſceret, periculumque eſſet ne patria inſtituta penitus in deſuetudinem abirent. Iuuentus enim, deguſtatis ſemel peregrinis moribus, inexplebili deſiderio in eos ferebatur: et ſi qui primorum populi ob maiorum virtutem illuſtres exſtiterint, mali huius contagione et ipſi erant afflati.

10. Quin et Zambrias, Simeonidis tribus princeps, qui conſueuerat Chosbiae Madianitidi, Suris filiae, gentis iſtius Dynaſtae, iuſſus a muliere vt contemptis Moyſis placitis ſui ad arbitrium ſe componeret, illi obſequutus eſt; ſacra more non patrio faciendo, et vxore ducta alienigena. Cum vero res ita ſe haberent, Moyſes, veritus ne quid peius accideret, conuocato in concionem populo, neminem quidem nominatim accuſauit, nolens eos in deſperationem adducere, qui, modo laterent, ad ſanitatem redire poterant. Dicebat autem, "vt ea patra-"rint, quae et ſibimet et maioribus in dedecus cedunt et "opprobrium; quod voluptati indulgere maluerint, quam "Deo ſeruire, vitamque ad eius praeſcriptum agere: "oportere tamen, vt et adhuc ipſis bene ſit, poeniten-"tiam agere: iſtud demum fortitudinem eſſe exiſtimando, "non vt legibus vim inferant, ſed vt cupiditates prauas "compeſcant. Praeterea autem abſurdum eſſe aiebat, "quod cum in deſerto modeſte vixiſſent, nunc bonis cir-"cumfluentes ſupra modum inſanirent, et quae per ino-"piam eſſent adepti, per affluentiam perditum irent". Et ille quidem, haec iis ſubiiciendo, aetate minores in melius mutare conabatur, rerumque geſtarum ad poenitentiam adducere.

11. Proxime autem cum ſurrexiſſet Zambrias, "Se-

"τῆς συνηθείας τούτων τὸ βέβαιον αὐτοῖς παρεχημενος. "ἐπεὶ, μὴ τοῦτον αὐτῶν ἐχόντων τὸν τρόπον, πολλάκις ἂν "ἤδη κεκολασμένος ἔγνως ἂν ὐκ εὐπαραλογίστως Εβραίους. "ἐμὲ δ' ὐκ ἂν ἀκόλυθον οἷς σὺ προσάττεις τυραννικῶς λά- "βοις. ὐ γὰρ ἄλλό τι μέχρι νῦν, ἢ, προχήματι νόμων "καὶ τῷ Θεῷ, δυλείαν μὲν ἡμῖν, ἀρχὴν δὲ σαυτῷ κακυρ- "γεῖς· ἀφαιρύμενος ἡμᾶς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ κατὰ τὸν βίον "αὐτεξύσιον, ὃ τῶν ἐλευθέρων ἐστὶ καὶ δεσπότην ὐκ ἐχόν- "των. χαλεπώτερος δ' ἂν ὕτος Αἰγυπτίων Εβραίοις γένοι- "το, τιμωρεῖν ἀξιῶν κατὰ τὰς νόμυς τὴν ἑκάστ πρὸς τὸ "κεχαρισμένον αὐτῷ ποίησιν. πολὺ δ' ἂν δικαιότερον αὐ- "τὸς τιμωρίαν ὑπομένοις, τὰ παῤ ἑκάστοις ὁμολογύμενα "καλῶς ἔχειν ἀφανίσαι προῃρημένος, καὶ κατὰ τῆς ἁπάν- "των δόξης ἰσχυρὰν τὴν ἑαυτῷ κατεσκευακώς. ἃ δὴ πράτ- "τω νυνὶ κρίνας ἀγαθὰ, ταῦτ' ἔπειτα περὶ αὐτῶν ὁμολο- "γεῖν ἐν τούτοις ὐκ ὀκνήσαιμι. γύναιόν τε ξενικὸν, ὡς φῆς, "ἤγμαι· παῤ ἐμαυτῷ γὰρ ἀκύεις τὰς ἐμὰς πράξεις, ὡς "παῤ ἐλευθέρᾳ, καὶ γὰρ ὐδὲ λαθεῖν προεθέμην· θύω τε "Θεοῖς οἷς θύειν μὴ νομίζετε, δίκαιον ἡγύμενος παρὰ πολ- "λῶν ἐμαυτῷ πραγματεύεσθαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὐχ "ὥσπερ ἐν τυραννίδι ζῆν, τὴν ὅλην ἐξ ἑνὸς ἐλπίδα τῷ βίῳ "παντὸς ἀνηρτηκότα. χαρείη τ' ἂν ὐδεὶς, κυριώτερον "αὐτὸν περὶ ὧν πράξαιμι γνώμης τῆς ἐμῆς ἀποφαινό- "μενος.

ιβ'. Τῷ δὲ Ζαμβρίᾳ ταῦτα, περὶ ὧν αὐτός τε ἠδίκει καὶ τῶν ἄλλων τινὲς, εἰπόντος· ὁ μὲν λαὸς ἡσύχαζε, Φό- βῳ τε τῷ μέλλοντος, καὶ τὸν νομοθέτην δὲ ὁρῶν μὴ περαι- τέρω τὴν ἀπόνοιαν αὐτῷ προαγαγεῖν ἐκ τῆς ἀντικρὺς δια- μάχης θελήσαντα· περιῄσατο γὰρ, μὴ πολλοὶ, τῆς καὶ τῶν λόγων ἀσελγείας αὐτῷ μιμηταὶ γενόμενοι, ταράξωσι τὸ πλῆθος· καὶ διαλύεται μὲν ἐπὶ τούτοις ὁ σύλλογος. προεληλύθει δ' ἂν ἐπὶ πλεῖον ἡ τῷ κακῷ πεῖρα, μὴ Φθά- σαντος Ζαμβρίᾳ τελευτῆσαι ἐκ τοιαύτης αἰτίας. Φινεέσης, ἀνὴρ τότε ἄλλα τῶν νεωτέρων κρείττων, καὶ τῷ τῶ πατρὸς

"tu quidem, inquit, o Moyſes, vtere legibus quibus "ſtudium adhibuiſti, et quibus plurimum firmitatis ac ro- "boris ex conſuetudine acceſſit. Quod niſi ita ſe ha- "buiſſet, ſaepe iam poenas luiſſes, et tuo malo haud "tutum eſſe verba dare Hebraeis didiciſſes. Me certe iis, "quae tu tyranni more imperaueris, obſequentem non ha- "bebis. Non enim aliud quidquam hactenus, quam, ſub "legum ac religionis praetextu, nobis quidem ſeruitutem, "tibimet vero dominatum malis artibus adſtruxiſti; volu- "ptatem nobis ac ad arbitrium viuendi libertatem adi- "mens, quae liberorum ſunt et nullius ſub imperio de- "gentium. Hebraeos ſane grauius, quam Ægyptii, pre- "met, qui ad leges exigere et punire voluerit quicquid "voluntati noſtrae morem gerentes fecerimus. Multo "autem tu iuſtius poena afficiaris, quandoquidem tibi in "animo fuerit abolere quae omnium conſenſu erant ap- "probata; atque ita hoc comparaueris, vt tua, contra "quam alii ſentiunt vniuerſi, valeret ſententia. Cuin vero "quae nunc facio recte facta eſſe exiſtimem, ita poſtea "de iis coram confiteri me non pigebit. Et mulierem "peregrinam, vt ais, in vxorem duxi: (accipis quidem "a meipſo facta mea, vt ab homine libero; neque enim "in animum induxi, vt laterem) et ſacra Diis facio, qui- "bus libare nefas ducitis, aequum eſſe exiſtimans multas "vias perſequi vt tandem ad veritatem perueniam, et non "ſicuti ſub tyrannide viuere, in vno vitae totius ſpem "omnem reponendo. neque erit cur quis laeretur, qui "meis in rebus meipſo plus arbitrii ſe habere oſtenderit.

12. Cum autem haec Zambrias de iis, quae ipſe pa- riter ac alii quidam male commiſerunt, protuliſſet, po- pulus quieſcebat, quod ſolicitus quidem eſſet metu de futuris, Legislatorem vero perſpicere ſibi videretur am- plius nolle contendere, ne hominem inſolentem magis irritaret. Metuebat enim, ne multi, ad verborum eius intemperantiam ſequendam adducti, populum motibus cierent. Atque ita quidem dimiſſa eſt concio. Fortaſſe autem vlterius mali vis ſerpſiſſet, ni mature ſublatus fuiſ- ſet Zambrias huiuſmodi ex cauſa. Phineeſes, vir cae-

ἀξιώματι τὰς ἡλικιώτας ὑπερέχων· Ελεαζάρῳ γὰρ τῷ ἀρχιερέως υἱὸς ἦν, Μωϋσέως δὲ ἀδελφῷ υἱδεύς· περιαλγήσας τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ τῆ Ζαμβρίᾳ, καὶ πρὶν ἰσχυροτέραν γενέσθαι τὴν ὕβριν ὑπὸ τῆς ἀδείας, ἔργῳ τὴν δίκην αὐτὸν εἰσπράξασθαι διαγνὺς, καὶ κωλύσαι διαβῆναι τὴν παρανομίαν εἰς πλείονας, τῶν ἀρξαμένων ἢ κολαζομένων· τόλμῃ δὲ καὶ ψυχῆς καὶ σώματος ἀνδρία τοσοῦτον προὔχων, ὡς μὴ πρότερον, εἴ τινι συσαίη τῶν δεινῶν, ἀπαλλάττεσθαι, πρὶν ἢ καταγωνίσασθαι καὶ νίκην τὴν ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν· ἐπὶ τὴν τῆ Ζαμβρίᾳ σκηνὴν παραγενόμενος, αὐτόν τε παίων τῇ ῥομφαίᾳ καὶ τὴν Χοσβίαν ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ νέοι πάντες, οἷς ἀρετῆς ἀντιποίησις ἦν καὶ τῆ Φιλοκαλεῖν, μιμηταὶ γενόμενοι τῆς Φινεέσῃ τόλμης, ἀνῄρουν τὰς ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις Ζαμβρίᾳ τὴν αἰτίαν εἰληφότας. ἀπόλλυνται μὲν ἂν καὶ ὑπὸ τῆς τότων ἀνδραγαθίας πολλοὶ τῶν παρανομησάντων. ἐφθάρησαν δὲ πάντες καὶ λοιμῷ, ταύτην ἐνσκήψαντος αὐτοῖς τῆ Θεῆ τὴν νόσον. ὅσοι τε συγγενεῖς ὄντες, κωλύειν δέον, ἐξώτρυνον αὐτὰς ἐπὶ ταῦτα, συναδικεῖν τῷ Θεῷ δοκοῦντες, ἀπέθνησκον. ἀπόλλυνται μὲν ἂν ἐκ τῶν τάξεων ἄνδρες ὐκ ἐλάττως τετρακισχιλίων καὶ δισμυρίων.

ογ'. Ὑπὸ δὲ ταύτης παροξυνθεὶς τῆς αἰτίας Μωϋσῆς, ἐπὶ τῶν Μαδιανιτῶν ὅλεθρον τὴν στρατιὰν ἐξέπεμπε. περὶ ὧν τῆς ἐπ' αὐτὰς ἐξόδῳ μετὰ μικρὸν ἐρῶμεν, προδιηγησάμενοι πρῶτον ὃ παρελείπομεν. δίκαιον γὰρ ἐπὶ τότῳ τὴν τῆ νομοθέτῃ γνώμην μὴ παρελθεῖν ἀνεγκωμίαστον. τὸν γὰρ Βάλαμον, παραληφθέντα ὑπὸ τῶν Μαδιανιτῶν ὅπως ἐπαράσηται τοῖς Εβραίοις, καὶ τῆτο μὲν ἢ δυνηθέντα θεία προνοία, γνώμην δ' ὑποθέμενον, ᾗ χρησαμένων τῶν πολεμίων ὀλίγῳ τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος διεφθάρη τοῖς ἐπιτηδεύμασι, νοσησάντων δή τινων περὶ ταῦτα, μεγάλως ἐτίμησεν ἀναγράψας αὐτῆ τὰς μαντείας. καὶ παρὸν αὐτῷ σφετερίσασθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν καὶ ἐξιδιώσασθαι, μηδενὸς ἂν γενομένῳ μάρτυρος τῆ διελέγξοντος, ἐκείνῳ

tera iuuentutis facile princeps, patrisque dignitate omnium eiusdem aetatis eminentissimus (Eleazari enim Pontificis erat filius, et Moysis ex fratre nepos) doloris acerbitate victus ob ea quae patrarat Zambrias, et, antequam ex impunitate in maius aliquod facinus cresceret insolentia, supplicium manu sua ab eo volens exigere, prohibereque ne ad plures manaret iniquitas, dum inulti essent flagitii auctores, (tanta enim erat animi magnitudine, adeoque praecellenti corporis robore, vt non prius, cum periculum aliquod aggredi constitueret, ab eo desisteret, quam illud expugnasset et victoriam de eo reportasset) Zambriam, in tentorium ipsum consequutus, pariter ac Chosbiam eodem lanceae ictu interemit. Iuuenes autem omnes, qui virtutis aliquid sibi vendicarent et honestatis studio tenerentur, Phineesis fortitudinis exemplo accensi, eiusdem cum Zambria criminis reos interfecerunt. Multi itaque illorum, qui leges patrias violarant, horum egregia virtute perempti sunt. Peste autem reliqui omnes perierunt, Deo hunc illis morbum immittente. Et quotquot e cognatis, qui cum prohibere debuerint, eos ad haec impulerunt, a Deo pro sceleris sociis habiti, pariter sublati erant. Mortui sunt itaque ex ordinibus in ea clade non pauciores viginti quatuor hominum millibus.

13. Haec autem causa fuit, cur Moyses, ira incitatus, ad Madianitas internecione delendos exercitum miserit. De qua expeditione mox verba faciemus, cum prius istud, a quo digressi sumus, narrando ad finem perduxerimus. Nam par esse arbitror, vt Legislatoris hac in re consilium non praetereamus sine laude. Balamum enim (qui a Madianitis accitus ad Hebraeos exsecrandos, et Dei quidem prouidentia, ne hoc faceret, prohibitus, nihilo secius tamen tale consilium dedit, vt, hostibus eo vsis, parum abfuerit, quin populus vniuersus suis de religione studiis deprauaretur, quibusdam vana de iis opinione infectis) magno quidem dignatus est honore, quod scriptis mandarit eius vaticinia. Et quando ei licuisset omnem ex illis famam et gloriam sibi tribuere et priua-

τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ μνήμης ἠξίωσε. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἂν αὐτοῖς τισι δοκεῖ, ἔτω σκοπείτωσαν.

ΚΕΦ. ζ'.

Ως ἐπὶ Μαδιανίτας Ἑβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

Μωϋσῆς δὲ, ὑπὲρ ὧν καὶ προεῖπον, ἐπὶ τὴν Μαδιανῖτιν γῆν ἔπεμψε στρατιὰν, τοὺς πάντας δισχιλίους καὶ μυρίους, ἐξ ἑκάστης Φυλῆς τὸν ἴσον ἀριθμὸν ἐπιλεξάμενος· καὶ στρατηγὸν αὐτοῖς ἀπέδειξε Φινεέσην, οὗ μικρὸν πρότερον ἐμνήσθημεν, φυλάξαντος τοῖς Ἑβραίοις τοὺς νόμους, καὶ τὸν παρανομοῦντα τούτῳ Ζαμβρίαν τιμωρησαμένου. Μαδιανῖται δὲ, προπυθόμενοι τὸν στρατὸν ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνοντα καὶ ὅσον οὐδέπω παρεσόμενον, ἠθροίζοντό τε καὶ τὰς εἰσβολὰς τῆς χώρας, ᾗ προσεδέχοντο τὰς πολεμίους, ἀσφαλισάμενοι περιέμενον αὐτούς. ἐλθόντων δὲ καὶ συμβολῆς γενομένης, πίπτει τῶν Μαδιανιτῶν πλῆθος ἀσυλλόγιστον καὶ ἀριθμῷ κρεῖττον· οἵτε βασιλεῖς αὐτῶν ἅπαντες. πέντε δὲ ἦσαν· Ωρεός τε καὶ Σύρης, ἔτι δὲ Ροβέης τε καὶ Οὖρης· πέμπτος δὲ Ρέκεμος, ἀφ' οὗ πόλις ἐπώνυμος τὸ πᾶν ἀξίωμα τῆς Ἀραβων ἔχουσα γῆς, καὶ μέχρι νῦν ὑπὸ παντὸς τοῦ Ἀραβίᾳ τὴν κτίσαντος βασιλέως τὸ ὄνομα Ἀρεκέμη καλεῖται, Πέτρα παρ' Ελλησι λεγομένη. τραπέντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ Ἑβραῖοι διήρπασαν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ πολλὴν λείαν λαβόντες καὶ τὰς οἰκήτορας γυναῖκας ἅμα διαφθείραντες, μόνας τὰς παρθένους κατέλιπον, τοῦτο Μωϋσέως Φινεέσῃ κελεύσαντος. ὃς ἦκεν ἄγων τὸν στρατὸν ἀπαθῆ καὶ λείαν ἄφθονον· βόας μὲν γὰρ δισχιλίους καὶ πεντακισμυρίους, ὄϊς δὲ πεντακισχιλίους πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους· χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου ἄπειρόν τι πλῆθος κατασκευῆς, ἢ κατ' οἶκον ἐχρῶντο. ὑπὸ γὰρ εὐδαιμονίας καὶ ἁβροδίαιτοι σφόδρα ἐτύγχανον. ἦχθησαν δὲ καὶ παρ-

tim vendicare, praesertim cum nemo esset testis qui eum falsi arguere potuerit, illi tamen testimonium perhibuit, eiusque memoriam literis consignauit. Sed haec quisque vt libuerit, ita consideret.

CAP. VII.

Vt Hebraei cum Midianitis acie dimicantes, illos profligarunt.

MOyses autem, ob causas quas ante memoraui, in terram Madianitarum misit exercitum, ad duodecim millia hominum, pari ex vnaquaque tribu numero delecto: ducemque ipsis praefecit Phineesen, cuius paulo supra meminimus, vt qui Hebraeis leges suas conseruauerat, et de Zambria eas violante supplicium sumpserat. Madianitae vero praesentientes contra se mouere exercitum, et non longe abesse, copias suas colligunt; regionisque aditibus, vbi hostes irrupturos esse putabant, munitis, eos exspectabant. Cum autem venissent, et conserta esset pugna, tanta Madianitarum cecidit multitudo quantam nec coniiciendo nec numerando consequi possumus; cunctique eorum reges acie occubuerunt. Quinque autem erant; Oëus et Sures, quin et Robees et Vres: quintus vero Recemus; cui cognominis vrbs in terra Arabiae primas obtinet, ac etiamnum ab omnibus de nomine regis Arabici, qui eam condidit, Areceme vocatur, Graecis Petra dicta. Fusis fugatisque hostibus, regionem eorum diripuere Hebraei; multumque praedae capientes, et incolas, viros cum mulieribus, interficientes, solis virginibus peperceruntque; quod hoc a Moyse in mandatis acceperit Phineeses. Qui cum exercitu incolumi victor in castra rediit; praedam opulentam agens, boum quidem quinquaginta duo millia, ouium vero sexcenta septuaginta quinque millia, asinorum autem sexaginta millia, vasorum vero aureorum et argenteorum vim ingentem, ad vsum domesticum paratorum. nam ex opum magnitudine luxu diffluebant. Abductae

θένοι περὶ διχιλίας καὶ τρισμυρίας. Μωϋσῆς δὲ μερίσας τὴν λείαν, τῆς μὲν ἑτέρας τὸ πεντηκοστὸν Ελεαζάρῳ δίδωσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι, Λευίταις δὲ τῆς ἑτέρας τὸ πεντηκοστὸν μέρος, τὴν δὲ λοιπὴν νέμει τῷ λαῷ. καὶ διῆγον τὸ λοιπὸν εὐδαιμόνως, ἀΦθονίας μὲν ἀγαθῶν αὐτοῖς ὑπ' ἀρετῆς γεγενημένης, ὑπὸ μηδενὸς δὲ σκυθρωπῆ ταύτης ἀπολαύειν ἐμποδιζομένοις.

β'. Μωϋσῆς δὲ, γηραιὸς ἤδη τυγχάνων, διάδοχον ἑαυτῆ Ιησοῦν καθίστησιν ἐπί τε τῆς προΦητείας, καὶ στρατηγὸν εἶπε δεήσειε γενησόμενον, κελεύσαντος καὶ τῆ Θεῆ τούτῳ τὴν προσασίαν ἐπιτρέψαι τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ Ιησοῦς πᾶσαν ἐπεπαίδευτο τὴν περὶ τοὺς νόμους παιδείαν καὶ τὸ θεῖον, Μωϋσέως ἐκδιδάξαντος.

γ'. Κἂν τούτῳ δύο Φυλαὶ Γάδ τε καὶ Ρυβήλ καὶ τῆς Μανασσίτιδος ἡμίσεια, πλήθει τετραπόδων εὐδαιμονοῦντες καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, κοινολογησάμενοι παρεκάλουν τὸν Μωϋσῆν ἐξαίρετον αὐτοῖς τὴν Αμωρῖτιν παραχεῖν, δοριλητον ὄσαν. ἀγαθὴν γὰρ εἶναι βοσκήματα τρέΦειν. ὁ δὲ ὑπολαβὼν αὐτὰς, δείσαντας τὴν πρὸς Χαναναίους μάχην, πρόΦασιν εὐπρεπῆ τὴν τῶν βοσκημάτων ἐπιμέλειαν εὑρῆθαι, κακίσας τε ἀπεκάλει, καὶ δειλίας εὐχήμονα πρόΦασιν ἐπινοήσαντας. αὐτὰς μὲν βέλεθαι τρυΦᾶν ἀπόνως διάγοντας, πάντων τεταλαιπωρηκότων ὑπὲρ τῆ κτήσαθαι τὴν αἰτηθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν γῆν· μὴ θέλειν δὲ, συναραμένας τῶν ἐπιλοίπων ἀγώνων, γῆν, ἣν διαβᾶσιν αὐτοῖς τὸν Ιορδάνην ὁ Θεὸς παραδώσειν ὑπέχηται, ταύτην λαβεῖν, κατασρεψαμένας ὃς ἐκεῖνος ἀπέδειξεν ἡμῖν πολεμίους. οἱ δ' ὁρῶντες ὀργιζόμενον αὐτὸν, καὶ δικαίως ἠρεθίθαι πρὸς τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν ὑπολαβόντες, ἀπελογοῦντο· μὴ διὰ Φόβον κινδύνων, μηδὲ διὰ τὴν πρὸς τὸ πονεῖν μαλακίαν πεποιῆθαι τὴν αἴτησιν, ἀλλ' ὅπως τὴν λείαν ἐν ἐπιτηδείοις καταλιπόντες εὔζωνοι πρὸς τὰς ἀγῶνας καὶ τὰς μάχας χωρεῖν δύναιντο. ἑτοίμως τε ἔλεγον αὐτὰς. κτίσαντας πόλεις εἰς Φυλακὴν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτήσεως, αὐτῆ διδόντος, συναπεῖναι τῷ στρα-

ſunt etiam et virgines circiter triginta duo millia. Moyſes itaque praedam partitus, eius quidem partem vnam quinquageſimam Eleazaro dedit et ſacerdotibus, Leuitis autem alteram quinquageſimam, quod vero reliquum fuit populo diſtribuit. Deinde vitam bene ac feliciter agebant, quod illis magna eſſet bonorum abundantia virtute parta, nulla triſtitia moleſtiaue eis inter fruendum oborta.

2. Moyſes autem, iam aetate prouectus, Ieſum deſignauit, qui ſibi in prophetae et ducis, ſi opus foret, muniis ſuccederet; Deo ipſo iubente vt ſummum rerum imperium ei deferret. Ieſus etenim omnem iuris diuini pariter ac humani peritiam aſſequutus eſt, Moyſe praeceptore vſus.

3. Per idem tempus duae tribus Gadis et Rubeli et dimidia Manaſſitis, magno pecorum numero et aliis rebus abundantes, de communi conſilio orant obſecrantque Moyſen, vt ſibi extra ſortem traderet terram Amoritidem, bello partam. gregibus enim alendis perquam accommodam fore. Ille vero ſuſpicatus eos praelia contra Chananaeos metu detrectaſſe, et pecorum curam vt honeſtam otioſe deſidendi occaſionem inueniſſe, ignauiſſimos eos appellat, et qui ſpecioſum timiditati ſuae praetextum excogitarunt. Velle quidem eos a labore vacuos luxu aetatem agere, cum caeteri omnes aerumnas pertulerint, vt terrae quaeſitae forent compotes: ſimul vero adire nolle reliquorum praeliorum diſcrimina, vt terram a Deo Iordanem traiicientibus promiſſam caperent, deuictis illis quos a nobis pro hoſtibus Deus haberi iuſſerat. Illi vero ducem grauius commotum videntes, iuſtaque de cauſa petitione illorum irritatum exiſtimantes, pro ſe reſponderunt: ſe neque periculorum metu, neque animi mollitie, vt id ſibi concederetur, poſtulaſſe; ſed hoc tantum egiſſe, vt, praeda in locis tuis commodiſque relicta, expeditiores ad certamina et praelia ire poſſent. Se enim paratos eſſe, aiebant, poſtquam oppida in praeſidium liberorum et coniugum ac facultatum ſuarum ipſo annuente inſtaurarant, vna cum exercitu proficiſci. Moyſes autem, ſibi placente illorum ſermone, ad ſe vocat Eleazarum ponti-

τῷ. καὶ Μωϋσῆς ἀρεσθεὶς τῷ λόγῳ, καλέσας Ἐλεάζαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἰησῆν καὶ τοὺς ἐν τέλει πάντας, συνεχώρει τὴν Ἀμωρῖτιν αὐτοῖς ἐπὶ τῷ συμμαχῆσαι τοῖς συγγενέσιν ἕως ἂν κατασήσωνται τὰ πάντα· λαβόντες δὲ ἐπὶ τούτοις τὴν χώραν, καὶ κτίσαντες πόλεις καρτερὰς, τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τἆλλα ὅσα συμπεριάγειν μέλλουσιν αὐτοῖς ἦν ἂν ἐμπόδια τῷ πονεῖν, ἀπέθεντο εἰς αὐτάς.

δ'. Οἰκοδομεῖ δὲ καὶ Μωϋσῆς τὰς δέκα πόλεις, τὰς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα γενησομένας, ὧν τρεῖς ἀπέδειξε τοῖς ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ φευξομένοις· καὶ χρόνον ἔταξεν εἶναι τῆς φυγῆς τὸν αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, ἐφ' ᾧ δράσας τις τὸν φόνον ἔφυγε. μεθ' ὃν συνεχώρει τελευτήσαντα κάθοδον, ἐχόντων ἐξουσίαν τῶν τῷ πεφονευμένῳ συγγενῶν κτείνειν, εἰ λάβοιεν ἔξω τῶν ὅρων τῆς πόλεως εἰς ἣν ἔφυγε, τὸν πεφονευκότα· ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἐπετέραπτο. αἱ δὲ πόλεις αἱ πρὸς τὰς φυγὰς ἀποδεδειγμέναι ἦσαν αἵδε· Βόσορα μὲν ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τῆς Ἀραβίας, Ἀρίμανον δὲ τῆς Γαλαδηνῶν γῆς, καὶ Γαυλανὰν ἐν τῇ Βατανειάδι, κτησαμένων δ' αὐτῶν καὶ τὴν Χαναναίων γῆν, τρεῖς ἕτεραι πόλεις ἔμελλον ἀνατεθήσεσθαι τῶν Λευιτίδων πόλεων τοῖς φυγάσιν εἰς κατοικισμόν, Μωϋσέως ἐπισείλαντος.

ε'. Μωϋσῆς δὲ, προσελθόντων αὐτῷ τῶν πρώτων τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς, καὶ δηλούντων μὲν ὡς τεθνήκοι τις τῶν Φυλετῶν ἐπίσημος ἀνὴρ Σολοφάδης ὄνομα, παῖδας μὲν δὲ καταλιπὼν ἄρσενας, θυγατέρας μέν τοι, καὶ πυθομένων εἰ τούτων ὁ κλῆρος ἔσοιτο, φησὶν, "εἰ μὲν μέλλουσί τινι συνοικεῖν τῶν Φυλετῶν, μετὰ τῆ κλήρῳ πρὸς αὐτὰς ἀπεῖναι· εἰ "δ' ἐξ ἄλλης γαμοῖντό τισι φυλῆς, τὸν κλῆρον ἐν τῇ πατρῴᾳ φυλῇ καταλιπεῖν". καὶ τότε μένειν ἑκάστῃ τὸν κλῆρον ἐν τῇ φυλῇ διετάξατο.

ficem et Iesum ac caeteros magistratus, eorumque praesentia illis concedit Amoritidem ea lege, vt cognatis tribubus cum copiis suis auxiliarentur, donec cum Chananaeis esset debellatum. Regionem itaque hac conditione accipientes, vrbesque validis operibus munientes, in illis deposuerunt liberos, et coniuges, et caetera quaecunque secum asportata labori essent impedimento.

4. Quin et Moyses decem vrbes in ea regione exstruit, inter illas quadraginta octo sacras recensendas; quarum tres in Asyla tribuit, quo percussores, qui hominem per imprudentiam occiderint, confugerent: statuitque exsilii tempus vita pontificis, sub quo profugisset homicidii reus, definiendum. cuius post obitum domum reuerti permisit, cognatis interempti durante exsilio potestatem habentibus homicidam impune occidendi, si eum extra vrbis fines egressum deprehenderent. praeterea vero nemini eum perimere licebat. Vrbes autem, in perfugium constitutae, hae erant: Bosora quidem in Arabiae finibus, Arimanum vero in terra Galadena, et Gaulanan in Bataneade. At, cum Chananaeam adepti essent, tres alias Leuitarum ciuitates perfugis ad habitandum assignaturi erant; hoc illis Moyse imperante.

5. Moyses autem, eum adeuntibus primoribus tribus Manassitidis, eique indicantibus, vt praecipuus quidam ex sua tribu paterfamilias Solopades nomine obierit, liberis quidem masculis non relictis, sequioris tamen sexus aliquibus, atque eum interrogantibus, an "filiabus "cessura esset haereditas, respondit, siquidem cuiquam "ex tribulibus nupserint, ei tribui cum sorte sua acce"dere: sin vero viris ex alia semet elocarint, sortem in "tribu paterna relinquendam esse." Et tunc decreto sanciuit, vniuscuiusque haereditatem in sua tribu permansuram esse.

ΚΕΦ. ή'.

Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίθη.

ΤΩΝ δὲ τεσσαράκοντα ἐτῶν παρὰ τριάκονθ' ἡμέρας συμπεπληρωμένων, Μωϋσῆς ἐκκλησίαν ἐπὶ τῷ Ιορδάνῃ συναγαγὼν, ὅπου νῦν πόλις ἐστὶν Αβιλὴ, Φοινικόφυτον δ' ἐστὶ τὸ χωρίον, συνελθόντος τοῦ λαοῦ παντὸς λέγει τοιάδε.

β'. "Ανδρες συστρατιῶται καὶ τῆς μακρᾶς κοινωνοὶ τα-"λαιπωρίας, ἐπεὶ τῷ Θεῷ δοκοῦν ἤδη, καὶ τῷ γήρᾳ χρόνον "ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἠνυσμένον δεῖ με τοῦ ζῆν ἀπελθεῖν, "καὶ τῶν πέρα τοῦ Ιορδάνου πραχθησομένων ὑ μέλλω βοη-"θὸς ὑμῖν ἔσεσθαι καὶ σύμμαχος, κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, "δίκαιον ἡγησάμην μηδὲ νῦν ἐγκαταλιπεῖν τὸμὸν ὑπὲρ τῆς "ὑμετέρας εὐδαιμονίας πρόθυμον· ἀλλ' ἀΐδιόν τε ὑμῖν "πραγματεύσασθαι τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ μνή-"μην ἐμαυτῷ, γενομένων ὑμῶν ἐν ἀφθονίᾳ τῶν κρειττόνων. "Φέρε οὖν ὑποθέμενος ὃν τρόπον ὑμεῖς τ' ἂν εὐδαιμονήσητε, "καὶ πᾶσι τοῖς αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν ἀγαθῶν ἀΐδιον "παραθέμενος, ἅτως ἀπέλθω τοῦ βίου. πιστεύεσθαι δὲ ἄξιός "εἰμι διά τε τὰς πρότερον ὑπὲρ ὑμῶν Φιλοτιμίας, καὶ διὰ "τὸ τὰς ψυχὰς ἐπὶ τελευτῇ γινομένας μετ' ἀρετῆς πάσης "ὁμιλεῖν. ὦ παῖδες Ισραήλου, μία πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγα-"θῶν κτήσεως αἰτία, Θεὸς εὐμενής. μόνος γὰρ ἅτος δεῦναί "τε ταῦτα τοῖς ἀξίοις καὶ ἀφελέσθαι τῶν ἁμαρτανόντων εἰς "αὐτὸν ἱκανός, ᾧ παρέχοντες ἑαυτὺς, οἵους αὐτός τε βούλε-"ται, κἀγὼ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ σαφῶς ἐξεπισάμενος παρ-"αινῶ, οὐκ ἂν ὄντες μακάριοι καὶ ζηλωτοὶ πᾶσιν ἀτυχή-"σητέ ποτ' ἢ παύσησθε· ἀλλ' ὧν τε νῦν ὑμῖν ἐστιν ἀγαθῶν "ἡ κτῆσις βεβαία μενεῖ, τῶν τε ἀπόντων ταχεῖαν ἕξετε τὴν "παρουσίαν. μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς βούλεται ἕπεσθαι, τούτοις "πειθαρχεῖτε· καὶ μή τε νομίμων τῶν παρόντων ἄλλην "προτιμήσητε διάταξιν, μήτ' εὐσεβείας ἧς νῦν περὶ τὸν Θεὸν "ἔχετε, καταφρονήσαντες εἰς ἄλλον μετασήσησθε τρόπον.

CAP. VIII.

Leges a Moyſe datae, et quomodo ex hominibus eſt ſublatus.

CVM autem anni quadraginta, diebus triginta exceptis, peracti eſſent, Moyſes, concione aduocata apud Iordanem, vbi nunc vrbs eſt Abila (eſt enim locus palmetis conſitus,) omnique populo congregato, huiuſmodi ſermonem habet.

2. "Viri commilitones et longae aerumnae ſocii, quandoquidem ita iam videtur Deo, et oportet me, ad tempus viginti et centum annorum ſenectute prouectum, e vita emigrare, atque ita contigit vt rerum trans Iordanem gerendarum vobis non futurus ſim adiutor et auxiliator, a Deo vtpote prohibitus, aequum exiſtimaui ne nunc quidem meum pro veſtra felicitate ſtudium omittere; ſed et vobis aeternam bonorum fruitionem comparare, et mihi ipſi memoriam, vobis meliorum copiam adeptis. Agedum igitur, poſtquam propoſuero, quomodo et vos felices eſſe poſſitis, natiſque veſtris ſempiternam bonorum poſſeſſionem relinquere, ita ex vita diſcedam. Sum autem dignus cui credatur, tum propter praeteritas pro vobis contentiones, tum quia animae ad exitum perductae cum omni virtute commercium habent. O filii Iſraëlis, vna omnibus hominibus felicitatis cauſa eſt Deus propitius. Nam hic ſolus poteſt et dignis dare, et ſontibus auferre; cui ſi praeſtiteritis vos ipſos quales et ipſe vult, et ego vos eſſe admoneo, mentem eius aperte intelligens, nunquam infeliciter agetis, neque unquam beati eſſe deſinetis, atque omnibus conſpicui: ſed et poſſeſſio bonorum, quae nunc ſunt vobis, firma manebit, et celerem futurorum praeſentiam habebitis. Tantum neceſſe eſt iis obediatis, quibus vos obſequi vult Deus: et neque legibus praeſentibus aliam praeponatis inſtitutionem; neque contempta pietate, quam nunc erga Deum habetis, ad alios mores deficiatis. His autem

"ταῦτα δὲ πράττοντες, ἀλυμώτατοι μάχας διενεγκεῖν
"ἁπάντων ἔσεσθε, καὶ μηδενὶ τῶν ἐχθρῶν εὐάλωτοι. Θεῦ
"γὰρ παρόντος ὑμῖν βοηθοῦ, πάντων περιφρονεῖν εὔλογον.
"τῆς δ' ἀρετῆς ἔπαθλα ὑμῖν μεγάλα κεῖται πρὸς ἅπαντα
"τὸν βίον κτησαμένοις. αὐτή γε πρῶτον ἀγαθῶν τὸ πρέσ-
"βιστόν ἐστιν, ἔπειτα καὶ τὴν τῶν ἄλλων χαρίζεται περιουσίαν·
"ὡς καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑμῖν χρωμένοις αὐτῇ μακαριστον
"ποιεῖται τὸν βίον, καὶ τῶν ἀλλοφύλων πλέον δοξάζομέ-
"νους, ἀδήριτον καὶ παρὰ τοῖς αὖθις τὴν εὔκλειαν ὑμῖν
"ὑπάρξαι. τούτων δ' ἂν ἐφικέσθαι δυνηθείητε, εἰ τῶν νόμων,
"οὓς ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ συνεταξάμην, κατήκοοι καὶ
"φύλακες γένοισθε, καὶ μελετῶητε τὴν σύνεσιν αὐτῶν.
"ἄπειμι δ' αὐτὸς χαίρων ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς, παρα-
"τιθέμενος ὑμᾶς νόμῳ τε σωφροσύνης καὶ κόσμῳ τῆς πολι-
"τείας, καὶ ταῖς τῶν στρατηγῶν ἀρεταῖς, οἳ πρόνοιαν ἔχουσιν
"ὑμῶν τοῦ συμφέροντος. Θεός τε ὁ μέχρι νῦν ἡγεμονεύσας
"ὑμῶν, καθ' ὃ βούλησιν κἀγὼ χρήσιμος ὑμῖν ἐγενόμην, οὐ
"μέχρι τοῦ δεῦρο ὑμῖν σήσει τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν· ἀλλ' ἐφ'
"ὅσον αὐτοὶ βούλεσθε χρόνον τοῦτον ἕξειν προσάτην ἐν τοῖς
"τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύμασι μένοντες, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῦ χρή-
"σεσθε τῇ προμηθείᾳ. γνώμας τε ὑμῖν εἰσηγήσονται τὰς
"ἀρίστας, αἷς ἑπόμενοι τὴν εὐδαιμονίαν ἕξετε, ὁ ἀρχιερεὺς
"Ἐλεάζαρος καὶ Ἰησοῦς, ἥτε γερουσία καὶ τὰ τέλη τῶν Φυ-
"λῶν· ὧν ἀκροᾶσθε μὴ χαλεπῶς, γινώσκοντες ὅτι πάντες
"οἱ ἄρχεσθαι καλῶς εἰδότες, καὶ ἄρχειν ἴσονται παρελθόν-
"τες εἰς ἐξουσίαν αὐτοῦ. τήν τε ἐλευθερίαν ἡγεῖσθε, μὴ τὸ
"προσαγανακτεῖν οἷς ἂν ὑμᾶς οἱ ἡγεμόνες πράττειν ἀξιώ-
"σουσιν. νῦν μὲν γὰρ ἐν τῷ τοὺς εὐεργέτας ὑβρίζειν, ἐν τούτῳ
"τὴν παῤῥησίαν τίθεσθε· ὁ δὴ τοῦ λοιποῦ φυλαττομένοις ὑ-
"μῖν ἄμεινον ἕξει τὰ πράγματα. μηδὲ τὴν ἴσην ἐπὶ τούτοις
"ὀργήν ποτε λαμβάνετε, ἣ κατ' ἐμοῦ πολλάκις ἐτολμήσατε
"χρῆσθαι· γινώσκετε γὰρ ὡς πλεονάκις ἐκινδύνευσα ἐφ'
"ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων. ταῦτα δ' οὐκ ὀνει-
"δίζων ὑμᾶς προεθέμην· οὐ γὰρ ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ζῆν δυσχε-

"faciendis omnium ad praeliis dimicandum eritis fortiſ-
"ſimi, et nulli hoſtium expugnabiles. Deo enim vobis
"auxilium ferente, conſentaneum eſt vt omnes deſpicia-
"tis. Virtutis autem praemia vobis magna ſunt propo-
"ſita, ſi eam in omnem vitam poſſederitis. Ipſa nem-
"pe primum bonorum eſt antiquiſſimum; deinde alio-
"rum abundantiam conciliat: ſiquidem, dum ea inter
"vos vtamini, vitam vobis beatiſſimam faciet, magiſque
"laudari quam externos, et vt ſitis in gloria apud poſte-
"ros certiſſima. Haec autem aſſequi poteritis, ſi obe-
"dientes fueritis, et legum, quas Deo mihi dictante con-
"didi, cuſtodes, earumque intelligentiam meditemini.
"Diſcedo autem ipſe veſtris bonis laetus, commendatis
"vobis et legi modeſtiae et inſtitutionis reipublicae ho-
"neſtati, et virtutibus imperatorum, qui vtilitatis veſtrae
"curam gerent. Deus quoque, qui vos hactenus rexit,
"cuius voluntate et ego vobis vtilis fui, non tantum huc-
"uſque a vobis prouidentiam ſuam non intermittet; ſed
"ſed quamdiu ipſi, in virtutis ſtudiis manentes, eum
"praeſidem habere voletis, tamdiu prouidentia eius ute-
"mini. Sententias etiam optimas, quas ſequendo felices
"eritis, vobis exponent Eleazarus pontifex et Ioſua, ſe-
"natuſque et tribuum magiſtratus: quibus non grauate
"obtemperate, intelligentes, omnes qui pulchre ſciunt
"parere, etiam imperare ſcituros, ſi ad eius rei poteſta-
"tem peruenerint. et libertatem eſſe exiſtimate, non aegre
"ferre quae duces vos facere poſtularint. Nunc enim
"libertatem in eo ponitis, vt beneficos contumelia affi-
"ciatis: quod ſane ſi deinceps cauebitis, vobis res me-
"lius ſe habebunt. Neque vnquam tantam contra eos
"iram ſumite, quanta ſaepe auſi eſtis aduerſus me vti:
"probe enim noſtis, vt ſaepius de vita a vobis, quam
"ab hoſtibus, periclitatus ſum. Haec autem vos monui
"non vt exprobrem, (nolim enim in exitu vitae, haec
"in memoriam reuocando, vos offenſos relinquere, cum
"ne eo quidem tempore, quo his afficiebar, fuerim ira-
"tus) ſed vt vos doceam in poſterum in hoc ipſo tu-

"ραίνοντας καταλιπεῖν ἠξίουν εἰς ἀνάμνησιν Φέρων, μηδὲ "παρ' ὃν ἔπαχον αὐτὰ καιρὸν ἐν ὀργῇ γενόμενος· ἀλλ' ὥστε "τοῦ σωφρονήσειν ὑμᾶς εἰς τὸ μέλλον κατ' αὐτό γε τοῦτ' "ἀσφαλὲς εἶναι, καὶ μηδὲν εἰς τὰς προεσηκότας ἐξυβρίσαι "διὰ πλῆτον, ὃς ὑμῖν πολὺς διαβᾶσι τὸν Ιορδάνην καὶ τὴν "Χαναναίαν κτησαμένοις περισήσεται. ἐπεὶ προαχθέντες εἰς "καταφρόνησιν ὑπ' αὐτῆ καὶ τῆς ἀρετῆς ὀλιγωρίαν, ἀπο- "λεῖτε καὶ τὴν εὔνοιαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ. ποιήσαντες δὲ "τοῦτον ἐχθρὸν, τήν τε γῆν, ἣν κτᾶσθε κρατηθέντες ὅπλοις, "ὑπὸ τῶν πολεμίων αὖθις ἀφαιρεθήσεσθε μετὰ μείζων "ὀνειδῶν· καὶ σκεδασθέντες διὰ τῆς οἰκουμένης, πᾶσαν ἐμ- "πλήσετε τὴν γῆν καὶ θάλασσαν τῆς αὐτῶν δουλείας. ἔσαι "δὲ ὑμῖν τούτων πεῖραν λαμβάνουσιν ἀνωφελὴς ἡ μετάνοια, "καὶ ἡ τῶν ἀ φυλαχθέντων νόμων ἀνάμνησις. ὅθεν εἰ βού- "λοισθε τούτους ὑμῖν μένειν, τῶν πολεμίων μηδένας ὑπολεί- "πεσθε κρατήσαντες αὐτῶν· ἀλλὰ πάντας ἀπολλύναι κρί- "νατε συμφέρειν, ἵνα μὴ ζώντων παραγευσάμενοι τῆς ἐκεί- "νων ἐπιτηδεύσεως, διαφθείρητε τὴν πατρῴαν πολιτείαν. "ἔτι δὲ καὶ βωμοὺς καὶ ἄλση καὶ νεὼς ὁπόσους ἂν ἔχοιεν κα- "ταῤῥίπτειν παραινῶ, καὶ δαπανᾶν πυρὶ τὸ γένος αὐτῶν καὶ "τὴν μνήμην. βεβαία γὰρ ἂν ὕτως ὑμῖν μόνον ὑπάρξειεν ἡ "τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἀσφάλεια. ἵνα δὲ μὴ δι' ἀμαθίαν "τοῦ κρείττονος ἡ φύσις ὑμῶν πρὸς τὸ χεῖρον ἀπονεύσῃ, συνέ- "θηκα ὑμῖν καὶ νόμους, ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ, καὶ "πολιτείαν, ἧς τὸν κόσμον φυλάξαντες ἁπάντων εὐδαιμο- "νέστατοι κριθείητε.

γ'. Ταῦτα εἰπὼν, δίδωσιν αὐτοῖς ἐν βιβλίῳ τοὺς νό- μους καὶ τὴν διάταξιν τῆς πολιτείας ἀναγεγραμμένην. οἱ δὲ ἐδάκρυόν τε καὶ πολλὴν ἐπιζήτησιν ἐποιοῦντο τοῦ στρατηγοῦ· μεμνημένοι τε ὧν κινδυνεύσειε καὶ προθυμηθείη τῆς περὶ αὐ- τῶν σωτηρίας, καὶ δυσελπιστοῦντες περὶ τῶν μελλόντων ὡς οὐκ ἐσομένης ἄλλης ἀρχῆς τοιαύτης, ἧττόν τε τῷ Θεῷ πρό- νοησομένου διὰ τὸ Μωϋσῆν εἶναι τὸν παρακαλοῦντα. ὧν τε ἐπὶ τῆς ἐρήμου μετ' ὀργῆς ὁμιλήσειαν αὐτῷ μετανοοῦντες, ἦλ-

"te agere, vt nulla ſuperiores iniuria afficiatis opibus elati, "quae vobis, traiecto Iordane, et Chananaeam adeptis, "multae aderunt. Nam ſi ab iis ad faſtidium et con- "temptum virtutis adducti fueritis, Dei etiam beneuolen- "tiam perdetis. Cum vero hunc vobis inimicum feceri- "tis, rurſum etiam terram, quam poſſidebitis, maximis "cum probris amittetis, armis victi ab hoſtibus; et per "orbem diſſipati, totam terram et mare ſeruitute veſtra "replebitis. Vobis autem, horum periculum facienti- "bus, inutilis erit poenitentia, et legum non ſeruatarum "recordatio. Quare ſi vultis has vobis manere, cum "hoſtes ſuperaueritis, nullos ex iis relinquite: ſed et "omnes delere vobis expedire exiſtimate, ne eis viuen- "tibus, moribus illorum forte deguſtatis, patriam cor- "rumpatis inſtitutionem. Praeterea moneo, vt et aras "et lucos et templa, quotquot habebunt, deiiciatis, et "genus et memoriam eorum igni aboleatis. nam ita ſo- "lum firma erit vobis bonorum propriorum ſecuritas. "Vt autem propter meliorum ignorantiam natura veſtra "in deterius non feratur, et leges vobis, dictante mihi "Deo, compoſui, et reipublicae inſtitutionem, cuius ſi "ſeruaueritis honeſtatem, omnium feliciſſimi iudicabi- "mini.

3. Haec loquutus, tradit eis leges et reipublicae or- dinationem, in libro deſcriptam. Illi vero plorabant, multum etiam tum deſiderium imperatoris capiebant; memoreſque periculorum et ſtudiorum quae pro ſalute eorum ſuſcepiſſet, et de futuris male ſperantes quod non eſſent ſimilem principem habituri, Deumque minus illis prouiſurum exiſtimantes quoniam Moyſes erat qui eum precibus exoraret. Et dolebant, eorum, quae illi in deſerto per iracundiam fecerant, poenitentes: ita vt vniuerſus populus, in lacrymas prolapſus, ex his rebus maiore affectus ſit dolore, quam vt verba poſſent con-

γουν· ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν εἰς δάκρυα πρόπεσόντα κρεῖττον καὶ τῆς ἐκ λόγου παρηγορίας τὸ ὑπ' αὐτῶν ποιῆσαι πάθος. Μωϋσῆς δ' αὐτὸς παρηγόρει· καὶ τὸ δακρύων αὐτὸν ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἀπάγων αὐτὸς, χρῆσθαι τῇ πολιτείᾳ παρεκάλει. καὶ τότε μὲν ὕτω διελύθησαν.

δ'. Βούλομαι δὲ, τὴν πολιτείαν πρότερον εἰπὼν τῷ τε Μωϋσέως ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ ἀναλογοῦσαν, καὶ μαθεῖν παρέξων δι' αὐτῆς τοῖς ἐντευξομένοις οἷα τὰ καθ' ἡμᾶς ἀρχῆθεν ἦν, ὕτως ἐπὶ τὴν τῶν ἄλλων τραπέσθαι διήγησιν. γέγραπται δὲ πάνθ' ὡς ἐκεῖνος κατέλιπεν· οὐδὲν ἡμῶν ἐπὶ καλλωπισμῷ προσθέντων, οὐδ' ὅ, τι μὴ κατελέλοιπε Μωϋσῆς. νενεωτέρισα δ' ἡμῖν τὸ κατὰ γένος ἕκαστα τάξας· σποράδην γὰρ ὑπ' ἐκείνου κατελείφθη γραφέντα, καὶ ὡς ἕκαστόν τι παρὰ τῷ Θεῷ πύθοιτο. τοῦτο χάριν ἀναγκαῖον ἡγησάμην προδιασείλασθαι, μὴ καί τις ἡμῖν παρὰ τῶν ὁμοφύλων ἐντυγχανόντων τῇ γραφῇ μέμψις ὡς διημαρτηκόσι γένηται. ἔχει δὲ ὕτως ἡ διάταξις ἡμῖν τῶν νόμων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν πολιτείαν. ἃς δὲ κοινὰς ἡμῖν καὶ πρὸς ἀλλήλους κατέλιπε, τούτους ὑπερεθέμην εἰς τὴν περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν ἀπόδοσιν· ἣν συναντιλαμβανομένου τοῦ Θεοῦ μετὰ ταύτην ἡμῖν τὴν πραγματείαν συντάξασθαι πρόκειται.

ε'. Ἐπεὶ δ' ἂν τὴν Χαναναίων γῆν κτησάμενοι, καὶ σχολὴν ἐπὶ χρήσει τῶν ἀγαθῶν ἔχοντες, πόλεις τε τὸ λοιπὸν ἤδη κτίζειν προαιρεῖσθε, ταῦτα ποιοῦντες τῷ Θεῷ φίλα πράττετε, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν βεβαίαν ἕξετε. ἱερὰ πόλις ἔστω μία τῆς Χαναναίων γῆς ἐν τῷ καλλίστῳ καὶ δι' ἀρετὴν ἐπιφανεῖ, ἣν ἂν ὁ Θεὸς αὐτῷ διὰ προφητείας ἐξέληται. καὶ νεὼς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω, καὶ βωμὸς εἷς ἐκ λίθων μὴ κατειργασμένων, ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων· οἷ κονιάματι χρισθέντες εὐπρεπεῖς τε εἶεν καὶ καθάριοι πρὸς τὴν θέαν. ἠδ' ἐπὶ τοῦτον πρόσβασις ἔστω μὴ διὰ βαθμίδων, ἀλλὰ προχώσεως αὐτῷ κατὰ πρανοῦς γενομένης. ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε νεὼς ἔστω· Θεὸς γὰρ εἷς, καὶ τὸ Ἑβραίων γένος ἕν.

ſolari. Moyſes autem ſolatium iis adhibebat; eoſque a cogitando ſe lacrymis dignum eſſe abducens, admonenebat vt reipublicae inſtitutione vterentur. Et tunc quidem ita digreſſi ſunt.

4. Volo autem, vbi prius pauca dixero de reipublicae inſtitutione, Moyſis virtuti et dignitati conſentanea, et lecturis ex ea diſcendum tradidero qualis olim fuerit rerum noſtrarum ſtatus, ita tranſire ad rerum aliarum enarrationem. Omnia autem, vt ille reliquit, ſcripta ſunt; nulla re a nobis ornatus gratia addita, neque quam Moyſes non reliquerit. Caeterum hoc novum factum eſt a nobis, quod ſingula ad certa genera redegimus: nam ab eo relicta erant ſparſim ſcripta, et vt quidque a Deo ſciſcitatus erat. Huius rei gratia operae pretium eſſe exiſtimaui, hoc praemittere; ne in aliquam a tribulibus, qui in hoc ſcriptum inciderint, reprehenſionem incurramus, quaſi a Moyſe aberrauerimus. Nobis quidem ita ſe habet legum ordinatio, ad rationem ciuitatis pertinentium. Quas autem nobis communes inter nos reliquit, eas in commentarium de moribus et cauſis edendum diſtuli, quem Deo adiuuante poſt hoc opus componere nobis propoſitum eſt.

5. Cum igitur terram Chananaeorum adepti, otiumque ad vſum bonorum nacti, deinceps iam vrbes aedificare ſtatueritis, ſi haec facietis, quod Deo gratum eſt praeſtabitis, et firmam ſtabilemque felicitatem habebitis. Vna vrbs ſacra eſto, in pulcherrimo totius terrae Chananaeae loco, et ob praeſtantiam illuſtri, quem Deus ſibi per vaticinium elegerit. Eſtoque vnum in ea templum, et ara vna ex lapidibus non laboratis, ſed collectim compoſitis, qui tectorio illiti decentes ſint, et adſpectu nitidi. Aſcenſus vero ad eam eſto non per gradus, ſed terra leniter per accliue ad illam aggeſta. In alia autem vrbe neque ara neque templum eſto; nam Deus eſt vnus, vnumque Hebraeorum genus.

ε'. Ο δὲ βλασφημήσας Θεὸν, καταλευσθεὶς κρεμάσθω δι' ἡμέρας, καὶ ἀτίμως καὶ ἀφανῶς θαπτέσθω.

ζ'. Συνερχέσθωσαν δὲ εἰς ἣν ἀποφήνωσι πόλιν τὸν νεὼν τρὶς τοῦ ἔτους οἱ ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἧς ἂν Ἑβραῖοι κρατῶσιν· ὅπως τῷ Θεῷ τῶν μὲν ὑπηργμένων εὐχαριστῶσι, καὶ περὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον παρακαλῶσι, καὶ συνιέντες ἀλλήλοις καὶ συνευωχούμενοι προσφιλεῖς ὦσι. καλὸν γὰρ εἶναι μὴ ἀγνοεῖν ἀλλήλους, ὁμοφύλους τε ὄντας καὶ τῶν αὐτῶν κοινωνοῦντας ἐπιτηδευμάτων. τοῦτο δὲ ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ἐπιμιξίας αὐτοῖς ὑπάρξειν, τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ὁμιλίᾳ μνήμην αὐτῶν ἐντιθέντας· ἀνεπιμίκτους γὰρ ἀλλήλοις μένοντας, ἀλλοτριωτάτους αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.

η'. Ἐγω δὲ καὶ δεκάτη τῶν καρπῶν ἐξαίρεσις ὑμῖν, χωρὶς ἧς διετάξατε τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις δίδοσθαι· ἣ πιπρασκέσθω μὲν ἐπὶ τῶν πατρίδων, εἰς δὲ τὰς εὐωχίας ὑπηρετείτω καὶ τὰς θυσίας αὐτῶν τὰς ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. δίκαιον γὰρ εἶναι τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδομένων, ἣν ὁ Θεὸς αὐτοῖς κτήσασθαι παραχήσειεν, ἐπὶ τιμῇ τοῦ δεδωκότος ἀπολαύειν.

θ'. Ἐκ μισθοῦ γυναικὸς ἠταιρημένης θυσίας μὴ τελεῖν· ἥδεσθαι γὰρ μηδενὶ τῶν ἀφ' ὕβρεως τὸ θεῖον. χείρω δ' ἂν εἴη τῆς ἐπὶ τοῖς σώμασιν αἰσχύνης. ὁμοίως μηδ' ἂν ἐπ' ὀχεύσει κυνὸς, ἤτοι θηρευτικῆ ἢ ποιμνίων φύλακος, λάβοι τις μισθὸν, ἐκ τούτου θύειν τῷ Θεῷ.

ι'. Βλασφημείτω δὲ μηδεὶς Θεοὺς, ἃς πόλεις ἄλλας νομίζουσι. μὴ συλᾶν ἱερὰ ξενικὰ, μηδ' ἂν ἐπωνομασμένον ἢ τινι Θεῷ κειμήλιον λαμβάνειν.

ια'. Μηδεὶς δ' ἐξ ὑμῶν κλωστὴν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου στολὴν φορείτω· τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις ταύτην ἀποδεδεῖχθαι.

ιβ'. Συνελθόντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἐπὶ ταῖς θυσίαις δι' ἐτῶν ἑπτὰ, τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς ἐνστάσης, ὁ ἀρχιερεὺς, ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ καθεὶς ἐφ' οὗ γένοιτο ἐξάκουστος, ἀναγινωσκέτω τοὺς νόμους πᾶσι· καὶ μήτε

6. Qui autem Deo male dixerit, per diem lapidatus pendeat; ac sine honore et obscure sepeliatur.

7. Conueniant autem in vrbem, in qua Templum constituerint, ter in anno, ab extremis regionis, quam Hebraei tenuerint: vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, et de futuris eum precibus demereantur; atque consuetudinem inter se habendo, simulque epulando beneuolentiam alant. honestum enim esse, vt qui sint eiusdem generis, eorundemque institutorum participes, alii aliis non ignoti sint. id quod ex huiusmodi consociatione futurum est, dum mutuo adspectu et alloquio sui recordationem efficiunt: nam si absque communitate maneant et consortio, erit vt a se inuicem alienissimi habeantur.

8. Frugum etiam decuma vobis excepta esto, praeter eam quam sacerdotibus et Leuitis dandam esse instituistis: quae quidem in patriis vendatur, ad epulas vero adhibeatur pecunia et ad sacrificia eorum in vrbe Sacra. Æquum enim esse prouentibus terrae, quam Deus eis possidendam tradiderit, ad datoris honorem frui.

9. Ex mercede mulieris prostitutae ne fiant sacrificia: Dei enim numen nihil delectat a scelere profectum. non autem quidquam peius esse potest corporum turpitudine. Similiter nequis ex admissura canis, seu venatici seu custodis ouilium, praemium accipiat, vt ex eo Deo sacrificet.

10. Nemo autem Diis, quos esse caeterae ciuitates existimant, contumeliam dicat. Ne liceat sacra extranea depeculari, neque capere donarium Deo cuipiam dicatum.

11. Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum: nam hoc sacerdotibus solis constitutum est.

12. Multitudine autem, cum instaret Vmbraculorum festum, in Sacram vrbem congregata ad sacrificia septennalia, pontifex in edito suggestu stans, vnde clare possit audiri, leges omnibus recitet: neque mulier, neque

γυνὴ μήτε παῖδες εἰργέσθωσαν τῦ ἀκούειν· ἀλλὰ μήτε οἱ ἄλλοι. καλὸν γὰρ ταῖς ψυχαῖς ἐγγραφέντας αὐτὸς καὶ τῇ μνήμῃ φυλαχθῆναι, ὡς μηδέποτε ἐξαλειφθῆναι δυναμένους. ἤτως γὰρ καὶ ἁδὲ ἁμαρτήσονται, μὴ δυνάμενοι λέγειν ἄγνοιαν τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων· οἵ τε νόμοι πολλὴν πρὸς ἁμαρτάνοντας ἔξουσι παῤῥησίαν, ὡς προλεγόντων αὐτοῖς ἃ πείσονται, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἐγγραψάντων διὰ τῆς ἀκοῆς ἃ κελεύουσιν, ὥστε εἶναι διὰ παντὸς ἔνδον παῤ αὐτοῖς τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἧς ὀλιγωρήσαντες ἠδίκησαν, καὶ τῆς ζημίας αὐτοῖς αἴτιοι γεγόνασι. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ παῖδες πρώτης τὰς νόμως μάθημα κάλλιστον καὶ τῆς εὐδαιμονίας αἴτιον.

γ΄. Δὶς δ' ἑκάστης ἡμέρας, ἀρχομένης τε αὐτῆς καὶ ἐπότε πρὸς ὕπνον ὥρα τρέπεσθαι, μαρτυρεῖν τῷ Θεῷ τὰς δωρεὰς, ἃς ἀπαλλαγεῖσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς παρέχε· δικαίας ἅσης φύσει τῆς εὐχαριστίας, καὶ γενομένης ἐπ' ἀμοιβῇ μὲν τῶν ἤδη γεγονότων, ἐπὶ δὲ προτροπῇ τῶν ἐσομένων. ἐπιγράφειν δὲ καὶ τοῖς θυρώμασιν αὐτῶν τὰ μέγιστα ὧν εὐηργέτησεν αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἔν τε βραχίοσιν ἕκαστον διαφαίνειν· ὅσα τε τὴν ἰσχὺν ἀποσημαίνειν δύναται τῦ Θεῦ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸς εὔνοιαν, φέρειν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῦ βραχίονος· ὡς περίβλεπτον πανταχόθεν τὸ περὶ αὐτὸς πρόθυμον τῦ Θεῦ.

ιδ΄. Ἀρχέθωσαν δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν ἄνδρες ἑπτὰ, οἱ καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν περὶ τὸ δίκαιον σπουδὴν προσηκότες· ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς τῶν Λευιτῶν φυλῆς. ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ δικάζειν λαχόντες ταῖς πόλεσιν ἐν ἁπάσῃ τιμῇ, ὡς μήτε βλασφημεῖν ἐκείνων παρόντων, μήτε θρασύνεσθαί τισιν ἐξεῖναι· τῆς πρὸς τὸς ἐν ἀξιώματι τῶν ἀνθρώπων αἰδῦς αὐτῶν εὐλαβεστέρως, ὥστε τῇ Θεῷ μὴ καταφρονεῖν, ἀπεργαζομένης. οἱ δὲ δικασαὶ ἀποφήναθαι κύριοι περὶ τῦ δόξαντος αὐτοῖς ἔστωσαν· πλὴν εἰ μήτε χρήματα λαβόντας τις αὐτὸς ἐπὶ διαφθορᾷ τῦ δικαίου ἐνδείξηται, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν προφέρει, καθ' ἣν ἡ

pueri ab audiendo arceantur, imo ne ferui quidem. decet enim eas animis inscriptas et memoriae seruari, ita vt nunquam deleri possint. Sic enim neque peccabunt, cum decretorum in legibus ignorationem caussari non poterunt: legum etiam contra peccantes plurimum valebit auctoritas, vtpote quae eis praedixerint quae sint passuri, animisque per auditum quae iubent inscripserint, vt eis semper praesens sit earum consilium; quo spreto deliquerint, et sibimet damni auctores fuerint. Primas autem leges etiam pueri discant, vt disciplinam pulcherrimam et felicitatis causam.

13. Bis quoque die, cum primum illucescit, et cum hora somni appetit, omnes grata mente commemorent beneficia, quae Deus e terra Ægyptiorum liberatis praestitit: lege nobiscum nata gratiarum actionem postulante, ad praeterita quidem reprehendenda, ad futura vero inuitanda et demerenda. Ostiis autem suis praecipua inscribant, quae eis benefecerit Deus, itidemque in brachiis quisque ostendat: et quaecunque Dei potentiam indicare possunt et eius erga ipsos beneuolentiam, fronti et brachio inscripta gerant, vt vndique perspicuum sit Dei erga eos studium.

14. Qualibet autem in vrbe praesint septem viri, et in virtute et in studio aequitatis exercitati: vnicuique autem magistratui tribuantur duo ministri e tribu Leuitica. Quin et ii, quibus in ciuitatibus ius reddere obtigerit, omni in honore habeantur; vt neque liceat vlli illis praesentibus alicui maledicere, neque insolentius agere: verecunda eorum reuerentia erga homines in dignitate constitutos reddente timidiores, vt Deum contemnere non audeant. Iudices autem potestatem habeant pronunciandi quicquid iis visum fuerit, nisi quis eos ad ius corrumpendum pecuniam accepisse ostenderit, aut aliam aliquam causam adduxerit, qua eos non recte pronunciasse coarguat. haud enim congruum publica facere iudicia,

καλῶς ἐλέγχει αὐτὸς ἀποφηναμένους. ὅτε γὰρ κέρδει χαριζομένους ἔτ' ἀξιώματι προσῆκον φανερὰς ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἐπάνω πάντων τιθεμένους. ὁ γὰρ Θεὸς ἂν ὅτως δόξειε καταφρονεῖσθαι, καὶ ἀσθενέστερος ἐκείνων οἷς ἄν τις κατὰ φόβον ἰσχύος προσνείμῃ τὴν ψῆφον κεκρῖσθαι. τῷ γὰρ Θεῷ ἰσχύς ἐστι τὸ δίκαιον. τοῖς οὖν ἐν ἀξιώμασι τυγχάνουσι καταχαριζόμενός τις, ἐκείνους τῷ Θεῷ δυνατωτέρους ποιεῖ. ἂν δ' οἱ δικασταὶ μὴ νοῶσι περὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς παρατεταγμένων ἀποφήνασθαι, συμβαίνει δὲ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις, ἀκέραιον ἀναπεμπέτωσαν τὴν δίκην εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, καὶ συνελθόντες ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης καὶ ἡ γερουσία καὶ τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν.

ιέ. Εἷς δὲ μὴ πιστευέσθω μάρτυς, ἀλλὰ τρεῖς ἢ τὸ τελευταῖον δύο. ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ ποιήσει τὰ προβεβιωμένα. γυναικῶν δὲ μὴ ἔτω μαρτυρία, διὰ κουφότητα καὶ θράσος τῷ γένους αὐτῶν. μαρτυρείτωσαν δὲ μήτε δοῦλοι, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀγένειαν· ὃς ἢ διὰ κέρδος εἰκὸς ἢ διὰ φόβον μὴ τἀληθῆ μαρτυρῆσαι. ἂν δέ τις ψευδῆ μαρτυρήσας πιστευθῇ, παχέτω ταῦτ' ἐλεγχθεὶς, ὅσα ὁ καταμαρτυρηθεὶς πάσχειν ἔμελλεν.

ιϛ. Αν δὲ πραχθέντος φόνου ἔν τινι χώρᾳ μὴ εὑρίσκηται ὁ δράσας, μήθ' ὑπονοῆταί τις ὡς διὰ μῖσος ἀπεκτονηκώς· ζητείτωσαν μὲν αὐτὸν μετὰ πολλῆς σπουδῆς, μήνυτρα προθέμενοι. μηδενὸς δὲ τῶν τοιούτων μηνύοντος· αἱ ἀρχαὶ τῶν πόλεων τῶν πλησίον τῇ χώρᾳ ἐν ᾗ ὁ φόνος ἐπράχθη, καὶ ἡ γερουσία συνελθόντες, μετρείτωσαν ἀπὸ τοῦ τόπου ὅπου κεῖται ὁ νεκρὸς τὴν χώραν. ἡ δ' ἂν ᾖ πλησιαιτάτη πόλις, οἱ ἐν αὐτῇ δημόσιοι, πριάμενοι δάμαλιν, καὶ κομίσαντες εἰς φάραγγα καὶ ἀνεπιτήδειον ἀρότῳ καὶ φυτοῖς χωρίον, τὰς τένοντας κοψάτωσαν τῆς βοός· καὶ χέρνιβας ἑλόμενοι ὑπὲρ κεφαλῆς τῆς βοὸς οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται καὶ ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης, καθαρὰς ἀναβοησάτωσαν τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόνου, καὶ μήτε δρᾶσαι, μήτε δρωμένῳ παρατυ-

aut ad lucrum priuatum aut ad alicuius dignitatem respiciendo, sed aequitatem rebus omnibus praeferendo. Nam si hoc non egerint, Deus contemni videretur, eisque infirmior iudicari, quibus ob potentiae metum suum adiecerint suffragium. nam aequitas est potentia Dei. Qui igitur aliquid dignitate praeditis indulget, illos facit Deo potentiores. Quod si iudices de relatis ad eos pronunciare nesciant (talia autem hominibus non raro accidunt) ad vrbem Sacram causam integram remittant, et conuenientes pontifex et propheta et senatus etiam id quod sibi visum fuerit decernant.

15. Vni autem testi ne credatur, sed tribus, aut vt minimum duobus: quorum testimonium ratum faciet vita anteacta. At mulierum ne sit testimonium, propter leuitatem et sexus earum audaciam. Ac ne serui quidem testimonium dicant, propter animi ignobilitatem: quos, aut propter lucrum, aut propter metum, vera non testari consentaneum est. Quod si quis iudicetur falsa testatus, conuictus eadem patiatur, quae is passurus erat, contra quem dictum est testimonium.

16. Si autem caede facta in agro aliquo, auctor non inueniatur, neque vllus suspectus sit ex odio interfeciſſe, magna quidem cum diligentia eum quaerant, indicii praemiis propositis. Cum autem nemo eiusmodi quid indicauerit, magistratus oppidorum agro vbi caedes facta est vicinorum, et senatus congregati, spatium a loco vbi mortuus iacet circumquaque metiantur. At quod oppidum occiso proximum fuerit, eius magistratus iuuencam, quam emerint, in vallem et locum non commodum aratro et stirpibus adducant, bouisque neruos abscindant: sumenteſque aquam et manus lauantes super caput bouis sacerdotes et Leuitae et senatus illius oppidi, proclament se manus puras a caede habere, neque feciſſe, neque cum fieret adfuiſſe, Deum autem precari

χεῖν, ἐπικαλεῖσθαι δὲ ἵλεω τὸν Θεὸν, καὶ μηκέτι τοιοῦτο δεινὸν συμβῆναι τῇ γῇ πάθος.

ιζ'. Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον καὶ ὁ κατ' αὐτὴν βίος· καὶ μὴ λάβοι πόθος ὑμᾶς ἄλλης πολιτείας, ἀλλὰ ταύτην σέβεσθε, τοὺς νόμους ἔχοντες δεσπότας καὶ κατ' αὐτοὺς ἕκαστα πράττοντες. ἀρκεῖ γὰρ ὁ Θεὸς ἡγεμὼν εἶναι. βασιλέως δ' εἰ γένοιτο ἔρως ὑμῖν, ἔστω μὲν ἄτος ὁμόφυλος· πρόνοια δ' αὐτῷ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς διαπαντὸς ἔστω. παραχωρείτω δὲ ἄτος τοῖς μὲν νόμοις καὶ τῷ Θεῷ τὰ πλείονα τοῦ φρονεῖν, πρασσέτω δὲ μηδὲν δίχα τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῆς τῶν γερουσιαστῶν γνώμης· γάμοις τε μὴ πολλοῖς χρώμενος, μηδὲ πλῆθος διώκων χρημάτων μηδ' ἵππων, ὧν αὐτῷ παραγενομένων ὑπερήφανος ἂν τῶν νόμων εἴη. κωλυέσθω δ', εἴ τούτων τι διὰ σπουδῆς ἔχοι, γίνεσθαι τοῦ συμφέροντος ὑμῖν δυνατώτερος.

ιη'. Ὅρους γῆς μὴ ἐξέστω κινεῖν, μήτε οἰκείας μήτ' ἀλλοτρίας πρὸς ἃς ἐσμεν ἡμῖν εἰρήνη· φυλαττέσθω δ' ὥσπερ θεοῦ ψῆφον βέβαιον εἰς αἰῶνα κειμένην ἀναιρεῖν, ὡς πολέμων ἐντεῦθεν καὶ στάσεων γινομένων, ἐκ τοῦ πλεονεκτοῦντας προσωτέρω χωρεῖν βούλεσθαι τῶν ὅρων. μὴ γὰρ μακρὰν εἶναι τοῦ καὶ τοὺς νόμους ὑπερβαίνειν τοὺς τὸν ὅρον μετακινοῦντας.

ιθ'. Γῆν ὁ φυτεύσας, πρὸ ἐτῶν τεσσάρων ἂν καρπὸν προβάλῃ τὰ φυτὰ, μήτε τῷ Θεῷ ἀπαρχὰς ἐντεῦθεν ἀποφερέτω, μήτ' αὐτὸς χρήσθω· ἀ γὰρ κατὰ καιρὸν τοῦτον ὑπ' αὐτῶν ἐνεχθῆναι. βιασαμένης δὲ τῆς φύσεως ἀώρως, μήτε τῷ Θεῷ ἁρμόζειν, μήτ' αὐτῷ τῷ δεσπότῃ χρῆσθαι. τῷ δὲ τετάρτῳ τρυγάτω πᾶν τὸ γενόμενον· τότε γὰρ ὥριον εἶναι· καὶ συναγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν κομιζέτω, καὶ σὺν τῇ δεκάτῃ τοῦ ἄλλου καρποῦ μετὰ τῶν φίλων εὐωχήμενος ἀναλισκέτω, καὶ μετ' ὀρφανῶν καὶ χηρευουσῶν γυναικῶν. πέμπτου δὲ ἔτους κύριος ἔστω τὰ φυτὰ καρπεῖσθαι.

κ'. Τὴν ἀμπέλοις κατάφυτον γῆν μὴ σπείρειν. ἀρκεῖ γὰρ αὐτῇ τρέφειν τοῦτο τὸ φυτὸν, καὶ τῶν ἐξ ἀρότρου πόνων

ſibi vſque propitium fore, et vt nullum poſthac tam atrox facinus terrae accidat.

17. Optimatium quidem dominatio et vita ſub ea optima eſt: neue vos capiat alterius inſtitutionis reipublicae deſiderium, ſed hac contenti eſtote, leges pro dominis habentes, et ex illarum praeſcripto omnia agentes. ſatis enim idoneus eſt Deus, qui vobis praeſit. Verum ſi regis cupiditas vos inceſſerit, is ſit conſanguineus, ſemperque ei cura ſit iuſtitiae reliquarumque virtutum. Is autem legibus concedat, Deoque ſummam prudentiae; nihilque ſine pontifice et ſenatorum ſententia faciat: neque multis vtens coniugiis, neque pecuniae vim ingentem aut equorum multitudinem ſectans; quae conſequutus leges inſuper habere et faſtidire poſſit. Prohibeatur autem, ſi quid tale affectet, fieri potentior, quam rebus veſtris expediat.

18. Terminos terrae ne liceat mouere, neque propriae, neque alienae eorum quibuſcum vobis eſt pax: ſed caueatur ne auferantur, tanquam firmus Dei calculus in ſempiternum poſitus; quippe cum bella inde naſcantur et ſeditiones, quod vltra terminos progredi velint auari. Neque enim a legibus tranſiliendis longe abſunt, qui agrorum limites de loco ſuo dimouent.

19. Qui terram conſeuerit, ſi ſtirpes ante quatuor annos fructum ediderint, neque primitias inde libet, neque ipſe ad victum vtatur: non enim ex eis ſuo tempore prouenerunt. natura autem immature conata neque Deo conuenit neque ipſi domino vti. At quarto anno vindemiam omnium, quae prouenerint, metat, (tunc enim eſt tempeſtiuum) collectamque in vrbem Sacram ferat, et cum aliarum frugum decimis inſumat, epulans cum amicis et cum pupillis et mulieribus viduis. Quinto autem anno ſtirpium fruges percipiendi poteſtatem habeat.

20. Terra vitibus conſita ne ſeminetur. ei enim ſatis eſt hanc ſtirpem alere, et ab aratri laboribus eſſe liberam. Bubus aretur terra, et aliorum animalium nul-

ἀπηλλάχθαι. βυσὶν ἀροῦν τὴν γῆν, καὶ μηδὲν τῶν ἑτέρων ζώων σὺν αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλην ἄγοντας· ἀλλὰ κατ' οἰκείαν γένη κἀκείνοις ποιεῖσθαι τὸ ἄροτρον. εἶναι δὲ καθαρὰ τὰ σπέρματα καὶ ἀνεπίμικτα· καὶ μὴ σύνδυο καὶ τρία σπείρειν. ὁ γὰρ τῆ τῶν ἀνομοίων κοινωνίᾳ χαίρειν τὴν Φύσιν. μὴ δὲ κτήνεσιν ἐπάγειν ὅσα μὴ συγγενῆ. δέος γὰρ ἐκ τούτου μὴ διαβῆ καὶ μέχρι τῶν ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀτιμία, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ φαῦλα πρότερον λαβοῦσα. δεῖ δὲ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον συγκεχωρημένον, ἐξ οὗ κατὰ μίμησιν παρατροπή τις τῶν κατὰ τὴν πολιτείαν ἔσοιτο. ἀλλ' ὡς ὁ περὶ τῶν τυχόντων ἀμελεῖται τοῖς νόμοις εἰδόσι προνοεῖσθαι τῶ κατ' αὐτὸς ἀμέμπτω.

κά. Λμῶντας δὲ καὶ συναιροῦντας τὰ θέρη, μὴ καλαμᾶσθαι. καταλιπεῖν δέ τινα καὶ τῶν δραγμάτων τοῖς βίᾳ σπανίζουσιν, ἔρμαιον εἶναι καὶ εὕρημα πρὸς διατροφήν. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς τρύγης ἀπολιπεῖν τὰς ἐπιφυλλίδας τοῖς πένησι· καὶ τῶν ἐλαίων παρεῖναί τι τῶ καρπῶ πρὸς συλλογὴν τοῖς ἐξ ἰδίων οὐκ ἔχουσι μεταλαβεῖν. ὁ τοσαύτη γὰρ ἂν ἐκ τῆς ἐπ' ἀκριβὲς αὐτῶν συλλογῆς εὐπορία τοῖς δεσπόταις γένοιτο, ὅση χάρις ἐκ τῶν δεομένων ἔλθοι· τό τε θεῖον τὴν γῆν προθυμοτέραν εἰς τὴν ἐκτροφὴν τῶν καρπῶν ἀπεργάσεται, μὴ τῶ καθ' αὑτὸς προνοουμένων λυσιτελῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἄλλων διατροφῆς λόγον ἐχόντων. μηδὲ βοῶν, ὁπότε τρίβοιεν τὰς φάχνας, ἀποδεῖν τὰ στόματα ἐπὶ τῆς ἅλωος. ὁ γὰρ εἶναι δίκαιον εἴργειν τὰς συνεργασμένας τῶ καρπῶ, καὶ περὶ τὴν γένεσιν αὐτῶ πονήσαντας. μηδὲ ὁπώρας ἁρμαζούσης κωλύειν ἅπτεσθαι τὰς ὁδῶ βαδίζοντας· ἀλλ' ὡς ἐξ οἰκείων αὐτοῖς ἐπιτρέπειν ἐμπίπλασθαι, κἂν ἐγχώριοι τυγχάνωσι κἂν ξένοι, χαίροντας ἐπὶ τῶ παρέχειν αὐτοῖς τῶν ὡραίων μεταλαμβάνειν. ἐπιφέρεσθαι δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέτω. μηδὲ τρυγῶντες ὧν εἰς τὰς ληνὸς κομίζουσιν εἰργέτωσαν τὰς ὑπαντιάζοντας ἐπεσθίειν. ἄδικον γὰρ ἀγαθῶν, ἃ κατὰ βούλησιν Θεοῦ παρῆλθον εἰς τὸν βίον, φθονεῖν τοῖς ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν μεταλαμβάνειν· τῆς ὥρας ἐν ἀκμῇ τε οὔσης

lum ad idem cum eis iugum subeundum adigatur; sed et illis fiat aratrum suis conuenienter generibus. Semina autem sint pura et incommista; neue bina et trina serantur. natura enim dissimilium non gaudet societate. Neque ad pecudes admittantur quae non sint generis eiusdem. nam ex eo metus, ne cognatorum dehonestamentum etiam ad homines vsque transeat, sumpto ante principio ab iis quae leuia habentur et parua. Oportet autem nihil eiusmodi esse concessum, ex quo aliqua rerum in republica mutatio consequatur imitatione expressa. quapropter et leges vulgaria non negligunt, scientes prouidendum esse vt nihil in eis possit reprehendi.

21. Metentes autem et demessa colligentes ne spicilegium faciant: sed et nonnullos victu egentibus relinquant manipulos, vt qui insperato prosint et ad alimoniam inueniantur. Similiter etiam de vindemia pauperibus relinquantur racemuli; et olearum frugum nonnihil praetermittatur, vt ab iis colligatur qui de suis quae percipiant non habent. non enim ex accurata in iis colligendis diligentia tantum commodi paritur dominis, quantum gratiae, modo hoc non fiat, ex egentibus veniet: et Deus terram ad fructus alendos alacriorem efficiet, si non suae tantum vtilitati prospexerint, sed etiam alimenti aliorum rationem habuerint. Neque boum in area triturantium ora obligentur. non enim aequum est eos a fructu arcere qui vna laborarunt, eiusque in procreationem sese delassarunt. Neque viatores fructus maturos gustare prohibeantur, sed permittatur eis tanquam suis expleri, siue indigenae sint siue peregrini; gaudentes quod illis concedere possint de fructibus maturis participare. nihil autem eis liceat asportare. Neque vindemiantes obuios iis vesci prohibeant, quae in torcularia deferunt. iniquum est enim bona, quae ex voluntate Dei ad victum prouenerunt, iis inuidere, qui frui desiderant eorum tempestiuitate, et vigente et abire properante, prout Deo visum fuerit. Quinetiam si qui

καὶ σπευδήσης ἀπελθεῖν, ὡς τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἂν εἴη. κἂν ὑπ' αἰχύνης τινὰς ὀκνοῦντας ἄψασθαι, λαβεῖν παρακαλείτωσαν, ὄντας μὲν Ἰσραηλίτας, ὡς κοινωνοὺς καὶ δεσπότας διὰ τὴν συγγένειαν· ἀφιγμένους δ' ἀλλαχόθεν ἀνθρώπους ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντες, ὧν ὁ Θεὸς καθ' ὥραν αὐτοῖς παρέχει. ἀναλώματα γὰρ οὐχ ἡγητέον, ὅσα τις κατὰ χρηστότητα παρίησιν ἀνθρώπῳ λαμβάνειν· τῷ Θεῷ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν χορηγοῦντος, οὐκ ἐπὶ τὸ καρπῶσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ διδόναι φιλοτίμως, καὶ βελομένῳ τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν ἰδίαν περὶ τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸν εὔνοιαν καὶ τὴν χορηγίαν τῆς εὐδαιμονίας καὶ τοῖς ἄλλοις ἐμφανίζεσθαι, ἐκ πολλῷ τῷ περιόντος αὐτοῖς κἀκείνοις μεταδιδόντων. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιήσας, πληγὰς μιᾷ λιπήσας τεσσαράκοντα τῷ δημοσίῳ σκύτει λαβών, τιμωρίαν ταύτην αἰχίστην ἐλεύθερος ὑπομενέτω· ὅτι τῷ κέρδει δουλεύσας ὕβρισε τὸ ἀξίωμα. καλῶς γὰρ ὑμῖν ἔχει, πεπειραμένοις ἐν Αἰγύπτῳ συμφορῶν καὶ κατὰ τὴν ἐρημίαν, πρόνοιαν τῶν ἐν τοῖς ὁμοίοις ὑπαρχόντων ποιεῖσθαι· καὶ τυχόντας εὐπορίας ἐξ ἐλέου καὶ προνοίας τοῦ Θεοῦ, τὴν αὐτὴν ταύτην ἐξ ὁμοίου πάθους ἀπομερίζειν τοῖς δεομένοις.

κβ'. Ταῖς δὲ δεκάταις δυσὶν, ἃς ἔτους ἑκάστου προεῖπον τελεῖν, τὴν μὲν τοῖς Λευίταις, τὴν δ' ἑτέραν πρὸς τὰς εὐωχίας, τρίτην πρὸς αὐτὰς κατὰ τὸ ἔτος τρίτον συμφέρειν εἰς διανέμησιν τῶν σπανιζόντων, γυναιξί τε χήραις καὶ παισὶν ὀρφανοῖς. τῶν δ' ὡραίων ὅ, τι καὶ πρῶτον ἑκάστῳ τύχῃ γενόμενον, εἰς τὸ ἱερὸν κομιζέτωσαν, καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἐνεγκαμένης αὐτὰ γῆς, ἣν αὐτοῖς κτήσασθαι παρέχει, εὐλογήσαντες, θυσίας ὡς ὁ νόμος αὐτοῖς ἐπιφέρειν κελεύει ἐπιτελέσαντες, τούτων τὰ πρωτόλεια τοῖς ἱερεῦσι διδότωσαν. ἐπειδ' ἂν δὲ ταῦτα ποιήσας τις, καὶ πάντων ταῖς δεκάταις ἅμα ταῖς εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς εὐωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπενηνοχὼς, ἀπεῖναι μέλλῃ πρὸς αὐτὸν οἴκαδε, εὐχαριστησάτω μὲν τῷ Θεῷ, ὅτι τῆς ἀπ' Αἰγυπτίων αὐτὸν ὕβρεως ἀπαλλάξας γῆν αὐ-

prae verecundia attingere dubitent, vt capiant hortentur, Israëlitas quidem vt socios et propter cognationem rerum suarum dominos; homines vero, qui alicunde aduenerint, obsecrantes vt iis munusculis vti velint hospitalibus, quae Deus ipsis tempestiue praebuerit. non enim sibi impendio esse putandum est, quae quis ex benignitate capere alteri permittit, Deo bonorum copiam suppeditante non solum ad fruendum, sed etiam ad liberaliter dandum, volenteque et aliis hoc modo suam erga populum Israëliticum beneuolentiam et felicitatis suppeditationem innotescere, dum etiam cum illis ea communicent quae ipsis abunde superfunt. Qui vero contra haec fecerit, plagis vndequadragenis a publico fustuario acceptis, poenam hanc foediſſimam liber perpetiatur; quod lucro seruiendo dignitatem suam laeserit. vobis enim pulchrum erit, calamitates in Ægypto et per solitudinem expertis, eorum curam gerere qui in similibus versantur; et opum abundantiam ex misericordia Dei prouidentiae adeptis, hanc eandem egentibus ex simili sensu impertiri.

22. Praeter duas decimas, quas quotannis soluere praecepi, alteram quidem Leuitis, alteram vero ad epulationes, anno quoque tertio tertia conferatur, ad distribuenda quae desunt mulieribus viduis et pueris orphanis. Fructuum autem maturorum quicquid primum cuique proueniſſe contigerit, id in Templum deferant; Deoque pro terra vnde manarint, quam eis possidendam tradidit, grato ore laudato, ac sacrificiis, quae lex eos ferre iubet, rite peractis, horum primitias dent sacerdotibus. Postquam vero ea quis perfecerit, et adduxerit etiam decimas omnium, vna cum primitiis quae aut Leuitis soluendae erant aut in epulis insumendae, ad suam domum abiturus, contra delubrum stans Deo quidem gratias agat, quod ab Ægyptiorum iniuria liberatis terram vberem et amplam fruendam dederit: testatus vero se decimas ex Moysis legibus peregisse, Deum

τοῖς ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔδωκε καρποῦσθαι· μαρτυράμενος δὲ ὡς τάς τε δεκάτας κατὰ τὰς Μωϋσέως τελέσειε νόμους, αἰτησάσθω τὸν Θεὸν σύμενῆ καὶ ἵλεων αὐτῷ διαπαντὸς εἶναι, καὶ κοινῇ πᾶσιν Ἑβραίοις διαμένειν, φυλάττοντα μὲν ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀγαθὰ, προσκτήσαντα δὲ ὅσα δύναται χαρίζεσθαι.

κγ'. Γαμείτωσαν δὲ ἐν ὥρᾳ γάμου γενόμενοι παρθένους ἐλευθέρας γονέων ἀγαθῶν· ὁ δὲ μὴ μέλλων ἄγεσθαι παρθένον, μὴ ζευγνύσθω συνοικήσασαν ἄλλῳ νοθεύσας, μὴ δὲ λυπῶν τὸν πρότερον αὐτῆς ἄνδρα. δέλας δὲ μὴ γαμεῖσθαι τοῖς ἐλευθέροις, μηδ' ἂν ὑπ' ἔρωτος πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζωνται, κρατεῖν δὲ τῆς ἐπιθυμίας τὸ εὐπρεπὲς καὶ τοῖς ἀξιώμασι πρόσφορον. ἔτι δὲ μηδ' ἠταιρημένης εἶναι γάμον· ἧς δι' ὕβριν τοῦ σώματος τὰς ἐπὶ τῷ γάμῳ θυσίας ὁ Θεὸς οὐκ ἂν πρόσοιτο. γένοιτο γὰρ ἂν ὅτῳ τῶν παίδων τὰ φρονήματα ἐλευθέρια καὶ πρὸς ἀρετὴν ὄρθια, εἰ μὴ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες αἰσχρῶν, μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρᾳ συνελθόντων. εἴ τις ὡς παρθένον μνησευσάμενος, ἔπειτα μὴ τοιαύτην εὕροι· δίκην λαχὼν αὐτὸς μὲν κατηγορείτω, χρώμενος εἰς ἀπόδειξιν οἷς ἂν ἔχοι τεκμηρίοις. ἀπολογείσθω δὲ ὁ τῆς κόρης πατὴρ, ἢ ἀδελφὸς, ἢ ὃς ἂν μετὰ τούτους ἐγγυτέρω δοκεῖ τοῦ γένους. καὶ κριθεῖσα μὲν ἡ κόρη μὴ ἀδικεῖν, συνοικείτω τῷ κατηγορήσαντι· μηδὲ μίαν ἐξουσίαν ἔχοντος ἐκείνῳ ἀποπέμπεσθαι αὐτήν, πλὴν εἰ μὴ μεγάλας αἰτίας αὐτῷ παράσχοι, καὶ πρὸς ἃς οὐδ' ἀντειπεῖν δυνηθείη. τοῦ δὲ τολμηρῶς καὶ προπετῶς ἐπενεγκεῖν αἰτίαν καὶ διαβολὴν, πρόσιμον ἐκτινέτω, πληγὰς τεσσαράκοντα μιᾶς λειπούσης λαμβάνων, καὶ πεντήκοντα σίκλους ἀποτινέτω τῷ πατρί. ἂν δ' ἐλέγξῃ τὴν παῖδίσκην ἐφθαρμένην· δημότις μὲν ὄσα, τοῦ μὴ σωφράνως προσῆναι τῆς παρθενίας ἄχρι νομίμων γάμων· καταλευέσθω· ἂν δ' ἐξ ἱερέων ἡ γεγεννημένη, καιέσθω ζῶσα. δύο γυναικῶν ὁσῶν τινι, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας ἐπὶ τιμῇ σφόδρα καὶ εὐνοίᾳ κειμένης ἢ δι' ἔρωτα καὶ κάλλος ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν, τῆς δ' ἑτέρας ἐν ἐλάτ-

ſuppliciter oret, vt ſibi ſemper benignus ſit et propitius, atque omnibus communiter Hebraeis praeſens eſſe perſeueret, ſeruando quidem quae eis largitus eſt bona, quaecunque vero donare poteſt adiiciendo.

23. Cum vero iuuenes ad aetatem nuptiis idoneam peruenerint, uxores ducant virgines ingenuas, honeſtis parentibus natas: qui autem virginem non ducturus eſt, ne cum alio degentem, quam corruperit, ſibi copulet, neue priorem eius virum contriſtet. Porro ſeruas ne ducant liberi, quamuis ad hoc ab amore impellantur. nam vt quod decet plus valeat quam cupiditas, etiam ad vitae cuiuſque dignitatem maxime conducit. Praeterea nec cum proſtituta matrimonium ineundum, cuius, propter corporis probrum, ſacrificia nuptialia Deus non ſit admiſſurus. ita enim natorum ingenia fient liberalia, et ad virtutem erecta, ſi ex turpi coniugio non geniti fuerint, neque ex libidine eorum qui cum femina non libera conuenerint. Si quis aliquam pro virgine deſponſam, poſtea talem non inuenerit, ipſe quidem actionem intendat et accuſet, eis quae ad rem demonſtrandam habet indiciis vſus. Puellae vero cauſam agat pater, aut frater, aut qui poſt hos propius eam cognatione attingere videbitur. Et puella, ſi quidem iudicatum fuerit eam non deliquiſſe, cum accuſatore habitet, nullam eam dimittendi poteſtatem habente, niſi magnas ei cauſas praebeat, et quibus nihil contradici poſſit. Quod ſi crimen et calumniam audacter et temere impegerit, poenas luat, quadraginta vna minus plagis acceptis, patrique ſiclos quinquaginta ſoluat. Sin autem puellam corruptam coarguerit, ſi quidem popularis ſit, quod vſque ad legitimas nuptias virginitatem non prudenter defenderit, lapidibus obruatur: ſin ex ſacerdotibus nata ſit, viua cremetur. Si cui ſint duae vxores, et is alteram, propter amorem aut pulchritudinem aut aliam ob cauſam, magno honore et benignitate proſequatur, alteram autem minori obſeruantia et affectu: ſi

τοι μοίρα τυγχανέσης· ἂν ὁ ἐκ τῆς ἀγαπωμένης πᾶς γενόμενος, νεώτερος ὢν τοῦ ἐκ τῆς ἑτέρας Φύντος, ἀξιοῖ διὰ τὴν πρὸς τὴν μητέρα τοῦ πατρὸς εὔνοιαν τῶν πρεσβείων τυγχάνειν, ὥστε διπλᾶν τὸ μέρος τῆς πατρῴας ἀσίας λαμβάνειν, τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς νόμοις διεταξάμην, μὴ συγκεχωρῆσθω. ἄδικον γὰρ τὸν τῇ γενέσει πρεσβύτερον, ὅτι τὰ τῆς μητρὸς αὐτῷ ἧττονα, παρὰ τῇ διαθέσει τῶ πατρὸς τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ στέρεσθαι. ὁ κόρην ἄλλῳ κατηγγυημένην Φθείρας, εἰ μὲν πείσας καὶ πρὸς τὴν φθορὰν συγκαταινον λαβών, ἀποθνησκέτω σὺν αὐτῇ. πονηροὶ γὰρ ὁμοίως ἑκάτεροι· ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἑκουσίως ὑπομεῖναι, καὶ προτιμῆσαι τοῦτο τῶ ἐλευθέρῳ γάμῳ τὴν κόρην, ἡ δὲ παραχεῖν αὐτὴν πεισθεῖσα δι' ἡδονὴν ἢ διὰ κέρδος πρὸς τὴν ὕβριν. ἐὰν δέπω μόνη περιπεσὼν βιάσηται μηδενὸς βοηθῶ παρόντος, μόνος ἀποθνησκέτω. ὁ Φθείρας παρθένον μήπω κατηγγυημένην, αὐτὸς γαμείτω. ἢν δὲ τῷ πατρὶ τῆς κόρης μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντήκοντα σίκλους τὴν τιμὴν τῆς ὕβρεως καταβαλλέτω. γυναικὸς τῆς συνοικούσης βουλόμενος διαζευχθῆναι καθ' ἃς δηποτοῦν αἰτίας· πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γίνοιντο· γεράμμασι μὲν περὶ τῶ μηδέποτε συνελθεῖν ἰσχυριζέσθω. λάβοι γὰρ ἂν ἔτως ἐξουσίαν συνοικεῖν ἑτέρῳ· πρότερον γὰρ οὐκ ἐφετέον. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἐκεῖνον κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος αὐτῶ θελήσειε γαμεῖν ὁ πρότερος, μὴ ἐξεῖναι αὐτῇ ἐπανιέναι. τὴν ἄτεκνον, τ' ἀνδρὸς αὐτῇ τετελευτηκότος, ὁ ἀδελφὸς ἐκείνῳ γαμείτω· καὶ τὸν παῖδα τὸν γινόμενον τῷ τῶ τεθνεῶτος καλέσας ὀνόματι, τρεφέτω τῶ κλήρῳ διάδοχον. τῶτο γὰρ καὶ τοῖς δημοσίοις λυσιτελήσει γινόμενον, τῶν οἴκων οὐκ ἐλλειπόντων, καὶ τῶν χρημάτων τοῖς συγγενέσι μενόντων· καὶ ταῖς γυναιξὶ κυφισμὸν οἴσει τῆς συμφορᾶς, τοῖς ἔγγιστα τῶν προτέρων ἀνδρῶν συνοικέσας. ἐὰν δὲ μὴ βούληται γαμεῖν ὁ ἀδελφός· ἐπὶ τὴν γερουσίαν ἐλθῶσα ἡ γυνὴ, μαρτυράσθω τῶθ' ὅτι βουλομένην αὐτὴν ἐπὶ τῶ οἴκῳ μένειν καὶ τεκνοῦν ἐξ αὐτῶ μὴ προσδέχοιτο, ὑβρίζων τὴν τῶ τεθνηκότος ἀδελφῶ μνήμην.

filius ex dilecta genitus, procreato ex altera iunior, ius primogenituraе, propter patris erga matrem beneuolentiam, consequi nitatur, vt rei paternae duplicem partem accipiat (hoc enim in legibus statui) ne permittatur. est enim iniquum, vt natu maior, quod in genere materno superetur, eis fraudetur quae ex patris testatione ei debentur. Qui puellam alteri desponsam vitiauerit, si quidem ei persuaserit et ad corruptelam consentientem habuerit, cum ea moriatur. nam vterque iuxta nequam est: ille quidem, qui puellam exorarit vltro rem turpissimam subire, eamque liberali coniugio anteponere; haec vero, quod exorata fuerit, vt propter voluptatem aut propter lucrum sui copiam ad flagitium committendum faceret. Sin autem solam alicubi nactus illam violauerit, nemine qui defenderet praesente, solus moriatur. Qui virginem nondum desponsam compresserit, ipse eam in matrimonium ducat. Quod si non videatur patri puellae eam illi collocare, tum siclos quinquaginta, iniuriae mulctam, soluat. Qui vero ab vxore secum habitante quascunque ob causas disiungi velit (multae autem tales hominibus accidunt) scripto confirmet, se non amplius cum ea rem habiturum esse. sic enim facultatem accipiet cum alio habitandi: nam priusquam hoc fiat illud non permittendum. Quod si male habeat etiam apud illum, aut eo vita defuncto prior eam ducere voluerit, ne liceat ei reuenire. Liberis carentem, viro eius mortuo, frater illius ducat, puerumque ex ea natum, defuncti nomine vocatum, in spem successionemque haereditatis nutriat. Hoc si fiat, plurimum etiam reipublicae proderit; dum familiae non deficiant, et facultates cognatis maneant: et feminis, cum priorum virorum proximis habitantibus, calamitatis alleuationem afferet. Quod si frater nolit eam ducere, mulier conuento senatu hoc ipsum testificetur; quod se, volentem in familia manere et ex eo liberos gignere, admittere noluerit, fratris defuncti memoriam iniuria afficiens. Interrogante vero senatu, quam ob causam a ma-

ἐρημένης δὲ τῆς γερουσίας διὰ ποίαν αἰτίαν ἀλλοτρίως ἔχοι πρὸς τὸν γάμον, ἄν τε μικρὰν ἄν τε μείζω λέγῃ, πρὸς ταῦτα ῥεπέτω· ὑπολύσασα δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ ταὐδελφῷ τὰ σάνδαλα, καὶ πτύσασα αὐτῷ εἰς τὸ πρόσωπον, τούτων αὐτὸν ἄξιον εἶναι παρ' αὐτῆς λεγέτω τυγχάνειν, ὑβρίσαντα τὴν τῷ κατοιχομένῳ μνήμην. καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς γερουσίας ἀπειτω, τοῦτ' ἔχων ὄνειδος πρὸς ἅπαντα τὸν βίον· ἡ δ' ὥπερ ἂν βουληθῇ τινι τῶν δεομένων γαμείσθω. ἂν δ' αἰχμαλώτου τις λάβῃ παρθένου, ἄν τε καὶ γεγαμημένην, βουλομένῳ συνοικεῖν μὴ πρότερον ἐξέστω σύνης ἅπτεσθαι καὶ κοινωνίας, πρὶν ἢ ξυραμένην αὐτὴν, καὶ πένθιμον σχῆμα ἀναλαβοῦσαν, ἀποθρηνῆσαι συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς ἀπολωλότας ἐν τῇ μάχῃ· ὅπως τὸ ἐπ' αὐτοῖς κορέσασα λυπηρὸν, ἔπειθ' ἕτως ἐπ' εὐωχίας τραπῇ καὶ γάμους. καλὸν γὰρ εἶναι καὶ δίκαιον παιδοποιὸν παραλαμβάνοντα θεραπεύειν αὐτῆς τὸ βουλητόν· ἀλλὰ μὴ τὴν ἰδίαν ἡδονὴν διώκοντα μόνον, τῷ κατ' αὐτὴν ἀμελεῖν κεχαρισμένῳ. τριάκοντα δ' ἡμερῶν ἐπὶ τῷ πένθει διελθουσῶν, αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τοῖς δακρύοις αὗται τῶν φιλτάτων τοῖς φρονίμοις, τότε χωρεῖν ἐπὶ τὸν γάμον. εἰ δ' ἐμπλησθεὶς τῆς ἐπιθυμίας ὑπεξηφάνευσεν αὐτὴν γαμετὴν ἔχειν, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτήν. ἀλλ' ὅπη βούλεται χωρεῖν ἀπείτω, τοῦτο ἐλεύθερον ἔχουσα.

κδ'. Ὅσοι δ' ἂν τῶν νεωτέρων περιφρονῶσι τοὺς γονεῖς, καὶ τιμὴν αὐτοῖς μὴ νέμωσιν, ἢ δι' αἰσχύνην ἢ διὰ σύνεσιν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς· πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς νουθετείτωσαν οἱ πατέρες· αὐτάρκεις γὰρ ἐπιφύσουσιν ἤτοι δικασταί· "συνελθεῖν μὲν ἀλλήλοις οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα λέγοντες, οὐδὲ τῆς "τῶν χρημάτων αὐξήσεως, κοινῶν τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόν- "των γενομένων· ἀλλ' ὅπως παίδων τύχωσιν, οἳ γηροκο- "μήσουσιν αὐτοὺς, καὶ ὧν ἂν δέωνται παρ' αὐτῶν ἕξουσι. γε- "νόμενον δέγε, μετὰ χαρᾶς καὶ τοῦ τῷ Θεῷ χάριν εἰδέναι "τὴν μεγίστην, ἀράμενοι, διὰ σπουδῆς ἀνεθρέψαμεν· μηδε- "νὸς φειδοῦ ποιούμενοι τοῦ καὶ δόξαντος εἰς σωτηρίαν τὴν σὴν "καὶ παιδείαν τῶν ἀρίστων εἶναι χρησίμου. νῦν δὲ, συγγνώ-

trimonio abhorreat, siue paruam siue magnam afferat, eo inclinet. Vxor autem fratris, calceis ei detractis, faciemque eius conspuens, dignum esse dicat qui haec a se habeat, quod mortui memoriam laeserit. Atque ille quidem e senatu abeat, in omnem vitam ignominia notatus: illa vero cuicunque voluerit poscenti nubat. Si quis autem captiuam ceperit virginem, siue etiam nuptam; volenti eam in matrimonium accipere ne prius liceat lectum attingere et cum ea congredi, quam ipsa tonsa, sumptoque lugubri habitu, cognatos et amicos, qui perierint in praelio, deplorauerit: vt cum dolorem, quem capiet ex illis, satiauerit, ita demum ad epulas et nuptias se conuertat. nam pulchrum est et aequum, vt qui mulierem, ex qua liberos suscepturus est, sibi adsciscit, voluntati eius morem gerat, eiusque non negligat desideria, suam tantum persequendo voluptatem. Triginta vero diebus in luctu praeteritis (hae enim sapientibus ad carissimos deflendos satis sunt) tunc matrimonium adeat. Quod si libidine expletus eam coniugem habere fastidiuerit, seruam eam faciendi potestatem ne habeat: sed mulier, quo ire voluerit, discedat, hac ei concessa libertate.

24. Quicunque vero adolescentum parentes suos contemnent, eisque debitum honorem non tribuent; aut probro aliquo aut de industria in eos contumelioſi, eos primum verbis castigent parentes (hi enim iudices esse solent idonei) dicentes, "sese inter se congressos esse, "non voluptatis causa, neque vt rebus vtriusque factis "communibus facultates amplificarent; sed vt liberos ad"ipiscerentur, qui ipsos in senectute nutrirent, ipsisque "ea, quibus indigerent, demum suppeditarent. Natum "quidem sublatum, laetitia gestientes maximasque Deo "gratias habentes, summa cura educauimus, nulli rei "parcentes, quae ad tuam salutem et rerum optimarum "disciplinam vtilis esse videretur. Nunc autem (oportet

"μην γὰρ δεῖ νέμειν ἐφ' ἁμαρτήμασι νέων, ἀποχρήσει ὅσα "τῆς εἰς ἡμᾶς τιμῆς ὠλιγώρησας, καὶ μεταβαλὼν πρὸς τὸ "σωφρονέστερον· λογισάμενος καὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς εἰς πα- "τέρας τολμωμένοις χαλεπῶς ἔχειν, ὅτι καὶ αὐτὸς πατὴρ "τῶν παντὸς ἀνθρώπων γένους ἐστὶ, καὶ συνατιμᾶσθαι δοκεῖ "τοῖς τὴν αὐτὴν αὐτῷ προσηγορίαν ἔχουσιν, ἐχ ὧν προσῆκον "αὐτοῖς παρὰ τῶν παίδων τυγχανόντων. καὶ νόμος κολαστὴς "γίνεται τῶν τοιούτων ἀπαραίτητος, ὃ σὺ μὴ πειραθείης". κἂν μὲν τούτοις θεραπεύσηται τὸ τῶν νέων αὔθαδες, ἀπαλ- λαττεσθωσαν τῶν ἐπὶ τοῖς ἠγνωμενημένοις ὀνείδων. ὅτως γὰρ ὅ, τε νομοθέτης ἀγαθὸς ἂν εἴη, καὶ οἱ πατέρες εὐτυχεῖς, ἐχ ἐπιδόντες ὅτε υἱὸν κολαζόμενον ὅτε θυγατέρα. εἰ δὲ οἱ λόγοι καὶ ἡ παρ' αὐτῶν διδασκαλία τὸ σωφρονεῖν τὸ μηδὲν εἶναι φανῶσιν, ἐχθρὸς δ' ἀσπόνδως ποιεῖ αὐτῷ τὰς νόμους τοῖς συνεχόσι κατὰ τῶν γονέων τολμήμασι· προαχθεὶς ὑπ' αὐτῶν τούτων ἔξω τῆς πόλεως τὸ πλήθος ἑπομένω, κατα- λευέσθω· καὶ μείνας δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς θέαν τὴν ἁπάν- των, θαπτέσθω νυκτός. ὅτως δὲ καὶ οἱ ὁπωσοῦν ὑπὸ τῶν νό- μων ἀναιρεθῆναι κατακριθέντες. θαπτέσθωσαν δὲ καὶ οἱ πολέμιοι· καὶ νεκρὸς μηδὲ εἷς γῆς ἄμοιρος κείσθω, περαι- τέρω τὸ δικαίω τιμωρίαν τινυύων.

κε'. Δανείζειν δὲ Εβραίων ἐπὶ τόκοις ἐξέστω μηδενὶ, μή τε βρωτὸν μή τε ποτόν. ὃ γὰρ δίκαιον προσοδεύεσθαι τῷ ὁμοφύλω τὰς τύχας· ἀλλὰ βοηθήσαντα ταῖς χρείαις αὐ- τῷ, κέρδος εἶναι νομίζειν τὴν τ' ἐκείνου εὐχαριστίαν, καὶ τὴν ἀμοιβὴν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ γενησομένην ἐπὶ τῇ χρηστότητι.

κς'. Οἱ δὲ λαβόντες εἴτε ἀργύρια εἴτέ τινα τῶν καρ- πῶν ὑγρῶν ἢ ξηρῶν, κατὰ νοῦν αὐτοῖς τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ χωρησάντων, κομίζοντες μεθ' ἡδονῆς ἀποδιδότωσαν τοῖς δοῦσιν· ὥσπερ ἀποθέμενοι εἰς τὰ αὐτῶν, καὶ πάλιν εἰ δεη- θεῖεν ἔξοντες. ἂν δ' ἀναισχυντῶσι περὶ τὴν ἀπόδοσιν, μὴ πρὸς τὴν οἰκίαν βαδίσαντας ἐνεχυριάζειν, πρὶν ἢ δίκη περὶ τούτω γένηται, τὸ δ' ἐνέχυρον αἰτεῖν ἔξω· καὶ τὸν ὀφείλοντα κομίζειν δι' αὐτοῦ, μηδὲν ἀντιλέγοντα τῷ μετὰ νόμω βοη-

"enim veniam dare iuuenum peccatis) satis habe, hac-
"tenus honorem erga nos contempsisse, et redi ad sa-
"nitatem; tecum cogitans, quod etiam Deus ea quae ad-
"uersum patres committuntur molestе ferat, quoniam
"et ipse est totius hominum generis parens, et in eis,
"cum quibus illi communis est appellatio, laedi videtur,
"cum quae illis debebantur a liberis non obtineant. at-
"que insuper lex talium vindex est inexorabilis, cuius
"absit vt tu facias periculum". Ac si quidem his ado-
lescentum improbitas fuerit sanata, probris ob errata li-
berentur. Ita enim et bonus erit legislator et patres for-
tunati, qui neque filium neque filiam puniri viderint.
Sin autem verba eorum et resipiscendi disciplina nihil
proficere videantur; sed continuis contra parentes faci-
noribus leges sibi hostes faciat implacabiles, ab iis ipsis
extra vrbem sequente multitudine productus lapidetur;
et, cum per totum diem ad spectaculum omnium man-
serit, noctu sepeliatur. Sic etiam qui legibus quoquo
modo rei capitalis condemnati fuerint. Sepeliantur au-
tem et hostes, nec vllus terrae expers mortuus iaceat,
praeter aequum poenas dans.

25. Ne liceat vlli Hebraeorum ad vsuram dare,
neque cibum neque potum. non enim iustum est in
reditu habere fortunas tribulis: sed subuenientem eius
necessitatibus in lucro ponere et gratiarum actionem il-
lius, et remunerationem a Deo consequuturam ob hu-
manitatem.

26. Qui autem mutuati sunt aut argentum, aut ali-
quid fructuum humidorum siccorumue, rebus suis ex
sententia, Dei benignitate, succedentibus, haec referen-
tes cum alacritate reddant creditoribus; quasi apud se-
ipsos deponentes, et si egeant rursum habituri. Si
vero debitores circa redditionem improbe agant, et eam
morentur, ne liceat domum eorum ingressis pignora
capere, priusquam de eo iudicium fiat; pignus autem
foris stantes petant, et debitor ipse ferat ad creditorem,

θείας ἐπ' αὐτὸν ἥκοντι. κἂν μὲν εὔπορος ᾖ ὁ ἐνεχυριασμένος, κατεχέτω τοῦτο μέχρι τῆς ἀποδόσεως ὁ δεδανεικώς· ἐὰν δὲ πένης, ἀποτιθέτω πρὶν ἡλίου δυσμῶν, καὶ μάλιστα ἂν ἱμάτιον ᾖ τὸ ἐνέχυρον· ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τοῦτο, Φύσει τῷ Θεῷ τοὺς πενομένους ἔλεον νέμοντος. μύλην δὲ καὶ τὰ περὶ ταύτην σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον· ὅπως μὴ στέρωνται καὶ τῶν πρὸς τὰ σιτία ὀργάνων, μηδ' ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειράνων.

κζ'. Ἐπ' ἀνθρώπῳ μὲν κλοπῇ θάνατος ἔστω ζημία. ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον ὑφελόμενος, τὸ διπλοῦν ἀποτινύτω. κτείνας δ' ἐπὶ τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τις ἀθῷος ἔστω, κἂν εἰ πρὸς διορύγματι τειχίῳ. βόσκημα δὲ ὁ κλέψας, τετραπλῆν τὴν ζημίαν ἀποτινύτω, πλὴν βοός· πενταπλῆν δὲ ὑπὲρ τούτου καταβαλλέτω. ὁ δὲ τὸ ἐπιτίμιον ἄπορος διαλύσασθαι, δοῦλος ἔστω τοῖς καταδικασαμένοις.

κη'. Πραθεὶς δὲ ὁμοφύλῳ τις ἕξ ἔτη δουλευέτω, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἐλεύθερος ἀφιέσθω. ἐὰν δὲ, τέκνα αὐτῷ γενομένα ἐκ δούλης παρὰ τῷ πριαμένῳ, διὰ τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα φιλοστοργίαν βούληται δουλεύειν· ἐνιαυτοῦ ἐνστάντος τοῦ Ἰωβήλου, πεντηκοστὸς δὲ ἐνιαυτός ἐστιν, ἐλευθερούσθω, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα ἐλευθέραν ἐπαγόμενος.

κθ'. Ἐὰν δέ τις ἢ χρυσίον ἢ ἀργύριον εὕρῃ καθ' ὁδὸν, ἐπιζητήσας τὸν ἀπολωλεκότα, καὶ κηρύξας τὸν τόπον ἐν ᾧ εὗρεν, ἀποδότω, τὴν ἐκ τῆς ἑτέρου ζημίας ὠφέλειαν οὐκ ἀγαθὴν ὑπολαμβάνων. ὁμοίως καὶ περὶ βοσκημάτων οἷς ἂν ἐντύχοι τις κατ' ἐρημίαν πλανωμένοις, μὴ εὑρεθέντος τοῦ κυρίου παραχρῆμα παρ' αὐτῷ φυλαττέτω, μαρτυράμενος τὸν Θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι ἀλλότρια.

λ'. Μὴ ἐξεῖναι δὲ παριέναι κτηνῶν τινι κακοπαθούντων ὑπὸ χειμῶνος πεπτωκότων ἐν πηλῷ. συνδιασώζειν δὲ, καὶ τὸν πόνον οἰκεῖον ἡγησάμενον βοηθεῖν.

λα'. Μηνύειν δὲ καὶ τὰς ὁδοὺς τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ μὴ γέλωτα θηρωμένους αὐτοῖς ἐμποδίζειν πλάνῃ τὴν ἑτέρου χρείαν.

nihil ei contradicens, qui legis praesidio subnixus ad se venit. Ac si quidem locuples sit qui pignorauit, pignus retineat creditor donec reddatur mutuum: sin pauper, ante solis occasum referat, praesertim si pignus sit vestimentum, vt id habeat ad somnum capiendum, Deo natura pauperibus misericordiam adhibente. Molam autem et instrumenta eius ne liceat pignori capere, ne his ablatis priuentur etiam cibi parandi facultate, neue quid grauius ob inopiam patiantur.

27. In furto quidem hominis poena esto mors. Qui vero aurum aut argentum surripuerit, duplum reddat. Si quis eorum aliquem qui res e domo furto eat ablatum occiderit, insons esto, etiamsi in pariete tantum suffodiendo deprehendatur. Furatus autem pecudem, quadruplo damnum rependat, nisi bos sit: nam pro hoc quintuplum reddat. Qui vero mulctae soluendae non erit, seruus iis esto, quibus eam pendere damnatus fuerit.

28. Venditus quis contribuli sex annos seruiat, septimo manumittatur. Quod si filio ei ex serua nato apud emptorem propter beneuolentiam et charitatem erga sua seruire velit, anno Iubilaeo (est autem annus quinquagesimus) liberetur, et liberos et vxorem liberam abducens.

29. Si quis autem vel aurum vel argentum in via repererit, quaesito eo qui perdidit, locoque per praeconem indicato quo forte reperit, illud restituat, vtilitatem ex damno alterius nequaquam bonam esse reputans. Similiter etiam de pecudibus in quas errantes in deserto aliquis inciderit, domino non statim inuento apud se seruet, Deum testatus se nolle aliena auertere.

30. Ne cuiquam liceat praeterire, cum iumenta alicui afflicta iacuerint, in luto propter tempestatem collapsa: sed succurrat et subueniat, laborem etiam proprium existimans.

31. Quin et vias ignorantibus ostendant oportet; neue, risum sibi aucupantes, errore alterius commodum impediant.

λβ'. Ομοίως μηδὲ βλασφημείτω τις τὸν ἄπόντα καὶ τὸν ἐνεόν.

λγ'. Εν μάχῃ τις, ὅπῃ μὴ σίδηρος, πληγεὶς, παραχρῆμα μὲν ἐκδικείσθω, τάυτὸν παθόντος τῷ πεπληγότος. ἂν δὲ κομισθεὶς παρ' ἑαυτὲν καὶ νοσήσας ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, ἔπειτα ἀποθάνῃ· ἀθῶος ἔστω ὁ πλήξας. σωθέντος δὲ καὶ πολλὰ δαπανήσαντος εἰς τὴν νοσηλείαν, ἀποτινύτω πάνθ' ὅσα παρὰ τὸν χρόνον τὸν τῆς κατακλίσεως ἀνάλωσε, καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἔδωκεν. ὁ γυναῖκα λακτίσας ἔγκυον, ἂν μὲν ἐξαμβλώσῃ ἡ γυνὴ, ζημιούσθω χρήμασιν ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ὡς παρὰ τὸ διαφθαρὲν ἐν τῇ γαστρὶ μειώσας τὸ πλῆθος· διδόσθω δὲ καὶ τῷ ἀνδρὶ τῆς γυναικὸς παρ' αὐτῆς χρήματα. θνησκούσης δ' ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ αὐτὸς ἀποθνησκέτω· ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς καταθέσθαι δικαιοῦντος τὸ νόμος.

λδ'. Φάρμακον, μήτε θανάσιμον μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένων, Ισραηλιτῶν ἐχέτω μηδὲ εἷς. ἐὰν δὲ κεκτημένος φωραθῇ, τεθνάτω· τοῦτο πάσχων ὃ διέθηκεν ἂν ἐκείνους, καθ' οὓς τὸ φάρμακον ἦν παρεσκευασμένον.

λε'. Ο πηρώσας παχέτω τὰ ὅμοια, φερόμενος ὅπερ ἄλλον ἐτέρησε, πλὴν εἰ μήτι χρήματα λαβεῖν ἐθελήσειεν ὁ πεπηρωμένος. αὐτὸν τὸν πεπονθότα κύριον τοῦ νόμου ποιοῦντος τιμήσασθαι τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος, καὶ συγχωροῦντος εἰ μὴ βέλτιαι γενέσθαι πικρότερος.

λς'. Βοῦν τοῖς κέρασι πλήττοντα ὁ δεσπότης ἀποσφαττέτω. εἰ δ' ἐφ' ἅλωος κτείνειέ τινα πλήξας, αὐτὸς μὲν καταλευσθεὶς ἀποθνησκέτω, μηδ' εἰς τροφὴν εὔχρηστος εἶναι κατηξιωμένος. ἐὰν δὲ καὶ ὁ δεσπότης ἐλέγχηται προειδὼς αὐτῷ τὴν φύσιν καὶ μὴ φυλαξάμενος, καὶ αὐτὸς θνησκέτω· ὡς αἴτιος τῷ ὑπὸ τοῦ βοὸς ἀνῃρημένῳ γεγενημένος. ἐὰν δὲ δοῦλον ἢ θεράπαιναν ἀποκτείνῃ βοῦς, αὐτὸς μὲν καταλιθούσθω. τριάκοντα δὲ σίκλους ὁ κύριος τοῦ βοὸς ἀποτινύτω τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀνῃρημένου. βοῦς δ' ἐὰν ἅτος πλήξεις ἀποθάνῃ πωλείσθωσαν καὶ ὁ τεθνεὼς καὶ ὁ

32. Similiter neque maledicat quiſquam abſenti, neque muto.

33. Aliquis in contentione, vbi nullum fuerit ferrum, vulneratus, continuo vindicetur, eo qui vulneraverit idem paſſo. Quod ſi domum delatus dies complures aegrotauerit, et deinde mortuus fuerit, impunitus eſto qui percuſſit. Si autem reualuerit, et multa in aegrotationem inſumpſerit, ſoluat omnia quaecunque tempore decubitus impendit, et quaecunque medicis erogauit. Qui mulierem praegnantem calce pulſauerit, ſi quidem abortum fecerit mulier, a iudicibus pecunia multetur, vt qui ex foetu in ventre corrupto populum minuerit: viro etiam mulieris ab eo dentur pecuniae. Quod ſi illa ex ictu moriatur, et ipſe mortem ſubeundo poenas luat; lege aequum eſſe cenſente, vt vita pro vita reponatur.

34. Nemo Iſraëlitarum pharmacum habeat, neque lethale, neque ad alias laeſiones factum. Quod ſi habuiſſe deprehenſus fuerit, morte mulctetur; idem patiens quo illos affeciſſet, contra quos paratum erat pharmacum.

35. Qui mutilauerit aliquem, ſimilia patiatur, priuatus quo priuauit alium, niſi forte mutilatus, pecuniam malit accipere; lege iniuriam paſſo plenam dante poteſtatem aeſtimandi caſum qui ei accidit, et concedente hoc facere niſi acerbior eſſe velit.

36. Bouem cornibus petentem dominus iugulet. Quod ſi aliquem in area percuſſum interfecerit, ipſe quidem lapidatus moriatur, et ab eſu hominum reiiciatur. Si vero dominus ingenium eius ante ſciuiſſe convincatur, nec tamen cuſtodiuiſſe, ipſe quoque morte plectatur; vt qui necato a boue mortis cauſa fuerit. Sin autem ſeruum aut ancillam bos occiderit, ipſe quidem lapidetur; dominus vero bouis triginta ſiclos interempti domino pendat. Quod ſi bos ita a boue ictus mortuus fuerit,

πλήξας· καὶ τὴν τιμὴν τὴν ἀμφοτέρων οἱ δεσπόται αὐτῶν διανεμέσθωσαν.

λϛ'. Οἱ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες, ἐπιμελὲς ποιείσθωσαν ὥστε σανίδων ἐπιβολαῖς ἔχειν κεκλεισμένα· οὐχ ὅπως τινὲς εἴργοιντο ὑδρείας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς κίνδυνος ὡς ἐμπεσουμένοις ᾖ. εἰ δ' ἄν εἰς ὄρυγμα τοιοῦτον μὴ κλειστὸν ἐμπεσὸν βόσκημά τινος διαφθαρῇ, τὴν τιμὴν αὐτῷ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω. περιβαλλέσθω δὲ καὶ τοῖς στέγεσιν, ἅπερ ὡς ἀντὶ τείχους ὄντα ἐκ ἐάσει τινὰς ἀποκυλισθέντας ἀποβάλλεσθαι.

λή. Παρακαταθήκην δὲ, ὥσπερ ἱερόν τι καὶ θεῖον χρῆμα, ὁ παραλαβὼν φυλακῆς ἀξιούτω· καὶ μηδεὶς ἀποστερῆσαι συνθείη τὸν πεπιστευκότα, μήτε ἀνὴρ μήτε γυνὴ, μηδ' εἰ χρυσὸν ἄπειρον μέλλοι κερδαίνειν, καταφρονῶν τῷ μηδένα εἶναι τὸν ἐξελέγχοντα. καθ' ὅλα μὲν γὰρ τὸ συνειδὸς ἐπισάμενον τὸ αὐτῷ προσῆκεν ἕκαστον εὖ πράττειν· καὶ μάρτυς ἀρκούμενος αὐτῷ πάντα ποιείτω ἃ παρ' ἄλλων ἔπαινον αὐτῷ παρέξει· μάλιστα δὲ τὸν Θεὸν, ὃν ἁδεὶς πονηρὸς ὢν λανθάνει. εἰ δὲ μηδὲν ἐπίβουλον δρῶν ὁ πιστευθεὶς ἀπολέσειεν, ἀφικόμενος ἐπὶ τὰς ἑπτὰ κριτὰς ὀμνύτω τὸν Θεὸν, ὅτι μηδὲν παρὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀπόλοιτο καὶ κακίαν, ἁδὲ χρησαμένου τινὶ μέρει αὐτῆς· καὶ ἔτως ἀνεπαγώγητος ἀπείτω. χρησάμενος δὲ κἂν ἐλαχίστῳ μέρει τῶν πεπιστευμένων ἀπολέσας τύχῃ, τὰ λοιπὰ πάντ' οὖν ἃ ἔλαβεν ἀποδοῦναι κατεγνώσθω. ὁμοίως δὲ τῷ περὶ παρακαταθηκῶν, κἂν μισθόν τις ἀποστερήσῃ τῶν ἐπὶ σώμασι τοῖς αὐτῶν ἐργαζομένων· μεμνήσθω ὅτι ἐκ ἀποστερητέον ἀνδρὸς πένητος μισθὸν, εἰδότας ὡς ἀντὶ γῆς καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ὁ Θεὸς αὐτῷ τοῦτον εἴη παρεχηκώς. ἀλλὰ μηδὲν ἀναβάλλεσθαι τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλ' αὐθημερὸν ἐκτίνειν· ὡς ἁ βουλομένῳ τῷ Θεῷ τῆς ἐξ ὧν πεπόνηκε χρήσεως ὑστερεῖν τὸν εἰργασμένον.

λθ'. Παῖδας ὑπὲρ ἀδικίας πατέρων μὴ κολάζειν· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων αὐτῶν ἀρετὴν, οἵκτῳ μᾶλλον ἀξιοῦν ὅτι

et mortuus et percuſſor vendantur, et domini eorum pretium vtriuſque inter ſe diuidant.

37. Qui puteum aut lacum demiſerint, diligenter curent, vt tabulis impoſitis clauſos habeant; non vt vlli aquatione arceantur, ſed vt nullum in eos incidendi periculum ſit. Quod ſi in talem ſcrobem non clauſam pecus alicuius delapſum intereat, pretium eius domino ſoluat is qui foderit. Quin et tectis circumdentur, quae, vicem parietis implentia, non ſinent vllos deuolutos exſtingui.

38. Depoſitum qui accepit, illud tanquam rem ſacram et diuinam ſeruet et cuſtodiat; et nemo doloſe aliquid componat ad eum, qui depoſuit, fraudandum, neque vir, neque mulier, etiamſi auri vim immenſam lucraturus ſit, fretus ſecuritate quod nullus ſit qui redarguat. nam omnino quidem conuenit, vnumquemque bene facere, animum ſuum ſibi conſcium eſſe credentem (et quiſque ſibi locuples teſtis ea agere ſtudeat quae ei ab aliis laudem pariant) et maxime Deum, quem nemo malus latet. Quod ſi depoſitarius, nihil dolo malo agens, depoſitum perdiderit, ſeptem iudices adeat, Deumque iuret nihil ſua voluntate et vitio perditum eſſe, neque ſe vlla parte eius vſum eſſe: atque ita innocens abeat. Quod ſi vel minima parte creditorum vſus forte perdiderit, ad reliqua omnia quae accepit redhibenda damnetur. Similiter etiam ac in depoſitis, ſi quis mercedem eorum retinuerit qui corporibus ſuis operantur, meminerit oportet hominis pauperis mercedem non eſſe retinendam, hoc ipſum cogitando, quod eam Deus illi praebuerit pro terris ac aliis poſſeſſionibus. Quin et nihil ſolutionem differat, ſed eodem die ſoluat: tanquam Deo nolente vt operarius quam minimum careat laboris ſui fructu.

39. Nati propter patrum culpam ne puniantur; ſed propter ſuam ipſorum virtutem miſericordia potius digni habeantur, quod ex improbis geniti fuerint parentibus,

μοχθηρῶν ἐγένοντο πατέρων, ἢ μίσους Φύντας ἐκ Φαύλων. ὐδὲ μὴν πατράσιν υἱῶν ἁμαρτίαν λογιστέον· τῶν νέων πολλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν αὐτοῖς ἐπιτρεπόντων, ὑπερηφανίᾳ τῷ διδάσκεσθαι.

μ΄. Γάλλως ἐκτρέπεσθαι, καὶ σύνοδον φεύγειν τὴν μετ' αὐτῶν, ἀφελομένους αὐτοὺς τὸ ἄρρεν καὶ τὰ τῆς παιδοποιΐας καρπόν· ὃν ἀνθρώποις ἐπ' αὐξήσει τῶ γένους ἡμῶν ὁ Θεὸς παρέσχεν. ἐλαύνειν δὲ ὅτως ὡς ἐπὶ τέκνων σφαγῆ καὶ πρὸ τούτων ἀπολλύντας τὸ ἐκείνων αἴτιον· δῆλον γὰρ ὡς, τῆς ψυχῆς αὐτοῖς τεθηλυσμένης, μετεκομίσαντο πρὸς τοῦτο καὶ τὸ σῶμα· ὁμοίως δὲ καὶ πᾶν τὸ νομιζόμενον τέρας τοῖς ὁρῶσι. μὴ ἐξεῖναι δὲ ποιεῖν ἐκτομίας, μήτε ἀνθρώπους, μήτε τῶν ἄλλων ζώων.

μα΄. Αὕτη μὲν οὖν ὑμῖν εἰρηνικὴ τῶν νόμων κατὰ τὴν πολιτείαν διάταξις ἔσω, καὶ ὁ Θεὸς εὐμενὴς ἀσασίαστον αὐτῆς τὸν κόσμον παρέξεται· γένοιτο δὲ χρόνος μηδὲ εἷς, ὃς καινίσοι τι τούτων καὶ πρὸς τὸ ἐναντίον μεταβάλλοι. ἐπεὶ δὲ ἀνάγκη τὸ ἀνθρώπινον καὶ εἰς ἀβελήτους ἢ κατὰ προαίρεσιν ταραχὰς καὶ κινδύνους ἐμπεσεῖν, φέρε καὶ περὶ τούτων βραχέα προσδιατάξωμεν· ὡς ἂν προειδότες ἃ χρὴ ποιεῖν, ἐν τῇ χρείᾳ τῶν σωτηρίων εὑπορῆτε, καὶ μὴ τότε ἃ δεῖ ποιεῖν ἐπιζητοῦντες, ἀπαρασκεύαστοι τοῖς καιροῖς παραπέσητε. γῆν, ἣν ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε πόνων καταφρονοῦσι καὶ ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν ἠσκημένοις, ἀπόλεμον νέμοισθε, κεκτημένοι αὐτὴν, μήτε ἀλλοτρίων εἰς αὐτὴν ἐπὶ κακώσει στρατευσάντων, μήτε στάσεως ἐμφυλίᾳ καταχύσης ὑμᾶς· ὑφ' ἧς τἀναντία πατράσι τοῖς ἑαυτῶν πράττοντες ἀπολεῖτε τὰ ἐκείνοις νομισθέντα· χρώμενοί τε νόμοις, οὓς ἀγαθὸς δοκιμάσας ὁ Θεὸς παραδίδωσι, διατελοίητε. ἔργον δ' ὅ, τι ἂν πολεμικὸν, ἢ νῦν ὑφ' ὑμῶν ἢ ὕστερον ἐπὶ παίδων ὑμετέρων, γένηται, τῦθ' ὑπερόριον πραχθείη. μέλλοντας δὲ πολεμεῖν, πρεσβείας καὶ κήρυκας πέμπειν παρὰ τὰς ἑκατέρας πολεμίας. πρὸ γὰρ τῶν ὅπλων καλὸν εἶναι χρῆσθαι λόγοις πρὸς αὐτὰς, δηλοῦντας ὅτι καὶ στρατιὰν πολλὴν ἔχοντες, καὶ ἵππους, καὶ ὅπλα,

quam odio, quod vitiosis sati. Neque verò filiorum peccatum patribus est imputandum: cum adolescentes discendi fastidio multa praeter nostram doctrinam sibi permittant.

40. Spadones abhorreantur, et eorum fugiatur congressio; quibus erepta sit virilitas, et generationis fructus, quem Deus hominibus ad generis nostri incrementum tribuit. Abigantur autem tanquam qui liberos peremerint, et antequam sint id sustulerint quod causa eorum fuisset (perspicuum enim est, eos, cum effeminata sit ipsorum anima, in idem etiam corpore mutatos esse) itidem etiam quicquid adspicientibus putatur monstrum. neque homines castrare liceat, neque alia animalia.

41. Et haec quidem vobis sit pacifica legum reipublicae constitutio, et Deus propitius honestatem eius a seditionibus imperturbatam conseruabit: absit autem vt vllum veniat tempus, quod horum aliquid innouet et in contrarium mutet. Sed quoniam necesse est hominum genus, vel inuito vel sua sponte, in turbas etiam et pericula incidere, age pauca etiam de his praeterea ordinemus: vt quae facienda sint praeuidentes, salutaria, cum opus erit, habeatis; neque tunc requirentes quae facere oporteat, imparati in tempora funesta incurratis. Faxit Deus, vt terram, quam vobis dedit labores contemnentibus, animosque ad virtutem exercitatos habentibus, in pace ac tranquillitate colatis, possidentes eam sine pernicioſis externorum incursionibus, et absque ciuili vos exagitante seditione, (per quam si patribus vestris contraria faciatis, instituta illorum perdetis) vtque legibus vti pergatis, quas Deus vt bonas numine suo comprobatas tradit. Si vero res bellica quaecunque acciderit, aut nunc vestro aeuo aut postea apud seros nepotes, vtinam haec extra terrae vestrae limites geratur. Caeterum bellum gesturi, legationes mittite et praecones ad hostes voluntarios. decet enim, antequam arma inferantur, verbis ad eos vti, declarando, vos, quamuis

καὶ πρὸ τούτων εὐμενῆ τὸν Θεὸν καὶ σύμμαχον, ὅμως ἀξιῶτε μὴ ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν αὐτοῖς, μηδὲ τὰ ἐκείνων ἀφαιρεμένους ἀβλαβὲς αὐτοῖς κέρδος προσλαμβάνειν. καὶ πειθομένων μὲν, καλῶς ὑμᾶς ἕξειν τὴν εἰρήνην φυλάττεσθαι. εἰ δὲ φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἰσχύι διαφέρουσιν, ἀδικεῖν ἐθέλοιεν, στρατὸν ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε, στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι χρώμενοι τῷ Θεῷ, ὑποστράτηγον δὲ χειροτονήσαντες ἕνα τὸν ἀριστῆ προὔχοντα. πολυαρχία γὰρ, πρὸς τῷ τοῖς ὀξέως τι πράττειν ἀνάγκην ἔχουσιν ἐμπόδιον εἶναι, καὶ βλάπτειν πέφυκε τοὺς χρωμένους. στρατὸν δὲ ἄγειν καθαρὸν, ἐκ πάντων τῶν ῥώμῃ σωμάτων καὶ ψυχῆς εὐτολμίᾳ διαφερόντων. τὸ δὲ δειλὸν ἀποκρίναντας, μὴ τοὺς πολεμίους παρὰ τὸ ἔργον τραπὲν εἰς φυγὴν ὠφελήσει. τούς τε νεωστὶ δειμαμένους οἰκίας οἷς ἔπω χρόνος ἀπολαύσεως αὐτῶν ἐνιαύσιος, καὶ φυτεύσαντας ἔπω δὲ καρπῶν μετεσχηκότας ἐᾶν κατὰ χώραν, καὶ τοὺς μνηστευσαμένους δὲ καὶ νεωστὶ γεγαμηκότας· μὴ πόθῳ τούτων φειδόμενοι τῆ ζῆν, καὶ τηροῦντες ἑαυτοὺς εἰς τὴν τούτων ἀπόλαυσιν, ἠθελοκακήσωσι [περὶ τὰς γυναῖκας.]

μβ'. Στρατοπεδευσάμενοι δὲ προνοεῖτε μή τι τῶν δυσχερεστέρων ἐργάσησθε. πολιορκοῦντας δὲ καὶ ξύλων ἀπορουμένους εἰς ποίησιν μηχανημάτων, μὴ κείρειν τὴν γῆν ἥμερα δένδρα κόπτοντας· ἀλλὰ φείδεσθαι, λογιζομένους ἐπ' ὠφελείᾳ ταῦτα τῶν ἀνθρώπων γεγονέναι, καὶ φωνῆς ἂν ὑποροήσαντα δικαιολογήσασθαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς ἀδὲν αἰτία γεγονότα τῷ πολέμῳ πάσχοι κακῶς παρὰ δίκην, εἰ δύναμις αὐτοῖς ἦν καὶ μετοικήσαντα ἂν καὶ πρὸς ἄλλην μεταβάντα γῆν. κρατήσαντες δὲ τῇ μάχῃ, τοὺς ἀντιταξαμένους κτείνατε· τοὺς δ' ἄλλους ἐς τὸ τελεῖν ὑμῖν φόρους σώζετε, πλὴν τῶ Χαναναίων ἔθνους. τούτους γὰρ πανοικὶ χρῆναι ἀφανίσαι.

μγ'. Φυλάσσετε δὲ, μάλιστα ἐν ταῖς μάχαις, ὥστε μήτε γυναῖκα ἀνδρικῇ σκευῇ χρῆσθαι, μήτε ἄνδρα στολῇ γυναικείῳ.

μδ'. Πολιτείαν μὲν οὖν τοιάνδε Μωϋσῆς κατέλιπε·

et exercitum magnum habeatis, et equos et arma, et ante haec Deum propitium et auxiliarem, nolle tamen cogi bellum cum eis gerere, neque facultates illorum auferentes lucrum ipsis inuisum comparare. Ac si quidem obtemperauerint, decet vos pacem seruare: sin vero sibimet nimium fidentes, ac si viribus praepollerent, vos laedere voluerint, exercitum in eos ducite, Deo quidem summo imperatore vtentes, vno vero praestanti virtute secundarum partium duce creato. nam multorum imperium, praeterquam quod iis qui aliquid celeriter agere necesse habent impedimento sit, etiam eo vtentibus non raro obesse solet. Exercitus autem purus ducatur, delectis corporum robore animique audentia praecellentibus; timidis vero reiectis, ne dum acie decernitur in fugam versi hostibus prosint. Iique qui nuper domos aedificarint, quibus nondum per annum fruiti sunt; et qui conseuerint, necdum fructus perceperint, domi manere sinantur; necnon sponsi, et qui nuper vxores duxerint: ne harum rerum desiderio vitae parcentes, et seipsos ad earum fruitionem seruantes, vltro se male gerant [propter vxores.]

42. Castris autem positis, prouidete ne quid saeuum et improbum faciatis. Cum vero vrbem obsideatis, et ligna ad machinas conficiendas desideretis, ne terram attondete, arbores mites ac frugiferas succidendo: sed parcite, eas in hominum vtilitatem natas esse cogitantes; et si vocem haberent, vobiscum expostulaturas esse, sese immerito malo affici, vt quae belli causa non exstiterint, atque inde migraturae fuerint et in aliam terram transiturae, si eis esset potestas. Cum autem praelio hostes superaueritis, eos qui in aduersa acie steterint interficite, caeteros vero ad tributa vobis pendenda conseruate, gente Chananaeorum excepta: hos enim ad internecionem delere oportet.

43. Cauete autem, maxime in praeliis, ne vel femina ornatu virili vtatur, vel vir stola muliebri.

44. Moyses igitur huiusmodi reip. institutionem reli-

νόμους δ' ἔτι πρότερον τεσσαρακοστῷ ἔτει γεγραμμένους παραδίδωσι, περὶ ὧν ἐν ἑτέρᾳ γραφῇ λέξομεν. τοῖς δ' ἑξῆς ἡμέραις, συνεχῶς γὰρ ἐξεκλησίασεν, εὐλογίας αὐτοῖς δίδωσι, καὶ κατάρας ἐπὶ τοὺς μὴ κατὰ τοὺς νόμους ζησομένους, ἀλλὰ παραβησομένους τὰ ἐπ' αὐτοῖς διωρισμένα. ἔπειτα ποίησιν ἐξάμετρον αὐτοῖς ἀνέγνω· ἣν καταλέλοιπεν ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἱερῷ, πρόρρησιν ἔχουσαν τῶν ἐσομένων, καθ' ἣν γέγονε πάντα καὶ γίνεται, μηδὲν ἐκείνου διημαρτηκότος τῆς ἀληθείας. ταῦτ' οὖν τὰ βιβλία παραδίδωσι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τὴν κιβωτὸν εἰς ἣν καὶ τοὺς δέκα λόγους γεγραμμένους ἐν δυσὶ πλαξὶ κατέθετο, καὶ τὴν σκηνήν· τῷ τε λαῷ παρήνεσε κρατήσαντι τῆς γῆς, καὶ ἱδρυθέντι, μὴ λήθην λαβεῖν τῆς Ἀμαληκιτῶν ὕβρεως· ἀλλὰ στρατεύσαντας ἐπ' αὐτοὺς τιμωρίαν ἀπολαβεῖν ὧν ἐπὶ τῆς ἐρήμου τυγχάνοντας ἐποίησαν κακῶς. ἐξελόντας δὲ τὴν Χαναναίων γῆν, καὶ πᾶσαν διαφθείραντας τὴν ἐν αὐτῇ πληθὺν καθὰ πρέπει, τὸν βωμόν τε ἀνασῆσαι πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τετραμμένον, ἐ πόρρω τῆς Σικίμων πόλεως μεταξὺ δυοῖν ὀροῖν, Γαριζαίου μὲν τοῦ ἐκ δεξιῶν κειμένου, τοῦ δ' ἐξ ἀριστερᾶς Γιβάλου προσαγορευομένου· μερισθῆσαν δὲ τὴν στρατιὰν καθ' ἓξ φυλὰς ἐπὶ τοῖν δυοῖν ὀροῖν ἀνασῆναι, καὶ σὺν αὐτοῖς Λευίτας τε καὶ τοὺς ἱερέας. καὶ πρῶτα μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζεῖν γενομένους εὔχεσθαι τὰ κάλλιστα τοῖς περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τῶν νόμων φυλακὴν σπουδάζουσιν, ὧν τε Μωϋσῆς εἶπε μὴ παρακρουσαμένους, εὐφημεῖν δὲ τὰς ἑτέρας, καὶ τούτων πάλιν εὐχομένων, τὰς προηγμένας ἐπαινεῖν· ἔπειτα τοῖς κατὰ ταῦτα παραβησομένοις κατάρας τίθεσθαι, ὑποφωνήσας ἀλλήλαις ἐπὶ κυρώσει τῶν λεγομένων. ἀνέγραψε δὲ τὰς εὐλογίας καὶ τὰς κατάρας αὐτῶν, ὡς μηδέποτε ἐκλιπεῖν τὴν μάθησιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου· ἃς δὴ καὶ τῷ βωμῷ τελευτῶν ἐνέγραψε κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν, ἣ καὶ φασὶ τὸν λαὸν θῦσαί τε καὶ ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον· οὐ γὰρ εἶναι νόμιμον. ταῦτ' οὖν Μωϋσῆς τε διέ-

quit: leges vero quadrageſimo anno ante reliquit, de quibus in alio libro dicemus. Sequentibus autem diebus (aſſidue enim concionabatur) fauſtas eis precationes tradit, et imprecationes in eos qui ex legibus non viverent, ſed contra praeſcripta earum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod in ſacro volumine ſcriptum reliquit, continens futurorum praedictionem, iuxta quam omnia facta ſunt atque fiunt, neque ille quicquam a veritate aberrauit. Hos igitur libros ſacerdotibus tradit, ſimul et arcam, in qua decem illa praecepta in duabus tabulis ſcripta recondidit, atque tabernaculum. Quin et populum admonuit, vt cum Chananaeorum terram deuiciſſent, et in ea conſediſſent, iniuriae ab Amalecitis acceptae non obliuiſcerentur: ſed, facta in eos expeditione, poenas repoſcerent maleficiorum, quibus illi eos affecerant, cum eſſent in deſerto. Occupata vero Chananaeorum terra, omnique eius multitudine vt par eſt deleta, aram exſtruere iuſſit ad ſolem orientem verſam, non procul ab vrbe Sicimorum inter montes duos, Garizaeo quidem ad dextram poſito, ad laeuam autem eo qui Gibalus nuncupatur: diuiſumque exercitum in ſenas tribus ſuper duobus montibus ſtatuere, et vna cum illis Leuitas et ſacerdotes. ac primum quidem illos in Garizaeo fauſtiſſima eis apprecari, qui religionis Dei ſtudioſi eſſent et cuſtodiae legis, neque ea quae dixiſſet Moyſes reieciſſent; ſex alias vero tribus bene illis ominari, et rurſum his precantibus priores acclamare: deinde itidem tranſgreſſoribus diras imprecari, alteras alteris ad dicta comprobanda et ſancienda ſuccinentes. Fauſtas autem precationes et earum exſecrationes ſcriptis conſignauit, vt earum diſciplina nullo vnquam tempore intermitteretur. Quas ſane moriens etiam arae inſcribi iuſſit ex vtroque latere, vbi etiam populo denunciat vt ſtans ſacrificet et holocauſta offerat, et poſt illam diem nunquam aliam victimam ei imponeret: non enim eſſe licitum. Haec igitur Moyſes inſti-

ταξε, καὶ τὸ Εβραίων ἔθνος ἀπόλυθα τυτοις ποιουν διατελεῖ.

με'. Τῇ δ' ὑστεραία τὸν λαὸν σὺν γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις εἰς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ὡς παρεῖναι καὶ τὰ ἀνδράποδα, ὥρκω τῶν νόμων αὐτὸς Φυλακὴν ποίησασθαι· καὶ τῆς τῦ Θεῦ διανοίας ἀκριβεῖς λογισὰς γενομένυς, μηδὲν εἰς αὐτὸς μήτε συγγενείᾳ χαριζομένυς, μήτε εἴκοντας Φόβῳ, μήτε ἄλλην καθάπαξ αἰτίαν κυριωτέραν τῆς τῶν νόμων Φυλακῆς ὑπολαμβάνοντας παραβῆναι τύτυς. ἀλλ' ἄν τέ τις τῶν ἐξ αἵματος συγχεῖν καὶ καταλύειν ἐπιχειρῇ τὴν κατ' αὐτὸς πολιτείαν, ἄντε πόλις, ἀμύνειν αὐτὸς καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν· καὶ κρατήσαντας μὲν ἐξ αὐτῶν ἀνασπᾶν θεμελίων, καὶ μηδὲ τὸ ἔδαφος τῶν ἀπονοηθέντων εἰ δυνατὸν καταλιπεῖν. εἰ δ' ἀθενοῖεν λαβεῖν τὴν τιμωρίαν, αὐτὸ τὸ μὴ κατὰ βύλησιν ἰδίαν ταῦτα γίνεσθαι δεικνῦναι. καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὤμνυεν.

μς'. Εδίδασκε δὲ αὐτὸς ὡς ἂν αἱ θυσίαι τῷ Θεῷ μᾶλλον κεχαρισμέναι γένοιντο, καὶ ὅπως ἂν οἱ στρατεύοντες ἐξίοιεν τεκμηρίῳ χρώμενοι τοῖς λιθοις, ὡς καὶ πρότερον δεδήλωκα. προεφήτευσε δὲ καὶ Ιησῦς Μωϋσέως παρόντος ἔτι· καὶ πάνθ' ὅσα ποιήσειεν ὑπὲρ τῆς τῦ λαῦ σωτηρίας ἔν τε πολέμοις καὶ κατ' εἰρήνην, νόμυς συντεθεὶς καὶ τὸν τῆς πολιτείας κόσμον συμπορίζων, ἀναλογιζόμενος προεῖπεν, ὡς δηλώσειεν αυτῷ τὸ θεῖον, "ὅτι παραβάντες τὴν πρὸς αὐτὸν "θρησκείαν πειραθήσονται κακῶν, ὡς ὅπλων τε αὐτοῖς πο"λεμίων πληρωθῆναι τὴν γῆν καὶ κατασκαφῆναι πόλεις, "καὶ τὸν νεὼν καταπρηθῆναι, καὶ πραθέντας δυλεύειν ἀν"δράσιν ὐδένα ληψομένοις οἶκτον ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς αὐ"τῶν, μετανοήσειν δ' αὐτὸς ἐπὶ μηδενὶ χρησίμῳ ταῦτα "πάσχοντας. ὁ μέντοι Θεὸς, ὁ κτίσας ὑμᾶς, πόλεις τε πο"λίταις ὑμετέροις ἀποδώσει καὶ τὸν ναόν. ἔσεσθαι δὲ τὴν τύ"των ἀποβολὴν ὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις.

μζ'. Παρορμήσας δὲ τὸν Ιησοῦν ἐπὶ τὰς Χαναναίυς στρατιὰν ἐξαγαγεῖν, ὡς τῷ Θεῷ συνεργοῦντος οἷς ἂν ἐπι-

tuit, atque gens Hebraeorum his consentanea pergit facere.

45. Postridie autem populo vna cum mulieribus et paruulis ad concionem conuocato, vt mancipia etiam adessent; adiurauit eos vt legum curam haberent: vtque diligentes mentis Dei aestimatores eas non transgrederentur, nihil contra eas neque consanguinitati indulgentes, neque timori cedentes, neque aliam omnino causam legum conseruatione potentiorem esse existimantes. Quin, seu quisquam eorum consanguineus, seu ciuitas quaepiam reipublicae eorum institutionem confundere et dissoluere conaretur, eos et publice et priuatim vlciscerentur: ac si quidem eos superassent, funditus exscinderent, neque, si fieri posset, vel vestigium vecordi insolentia elatorum relinquerent. Quod si poenas sumere non valerent, hoc saltem ostenderent, haec nequaquam de voluntate sua facta esse. Et multitudo quidem iurauit.

46. Docuit autem eos, quomodo sacrificia Deo fierent acceptiora, et quomodo in militiam exirent, signo capto ex lapillis, vt etiam prius declaraui. Iosua quoque vaticinatus est, Moyse adhuc praesente: atque omnia expendens quaecunque pro salute populi faceret, cum in bellis tum in pace, dum leges componeret et rectam suppeditaret reipublicae institutionem, praedixit, prout numen sibi declararet, "eos religione in Deum violata "mala experturos esse, ita vt terra eorum armis hostilibus "oppleretur, et vrbes funditus euerterentur, et Templum "incenderetur, et ipsi venditi hominibus seruirent, nul"lam ex calamitatibus eorum misericordiam capturis, ipsos "autem, cum haec paterentur, frustra poenitentiam actu"ros esse. Deus tamen, qui vos creauit, ciuibus ve"stris et vrbes et Templum reddet. Fore autem amis"sionem eorum non semel, sed saepe.

47. Tum Iesum cohortatus ad exercitum in Chananaeos educendum, vtpote Deo comitatus eius omnes ad-

χειρήσειε, καὶ πᾶσαν ἐπευφημήσας τὴν πληθὺν, "ἐπεὶ, "φησὶ, πρὸς τὰς ἡμετέρας ἄπειμι προγόνους, καὶ Θεὸς τήν- "δε μοι τὴν ἡμέραν τῆς πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισε, χάριν "μὲν αὐτῷ ζῶν ἔτι καὶ παρὼν ὑμῖν ἔχειν ὁμολογῶ προνοίας "τε τῆς ὑπὲρ ὑμῶν, ἣν οὐχ ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς μόνον τῶν ἡμε- "τέρων ἐποίησατο κακῶν, ἀλλὰ καὶ δωρεᾶς τῶν κρειττό- "νων· ὅτι τε πονοῦντί μοι καὶ κατὰ πᾶσαν ἐπίνοιαν τῆς "ἐπὶ τὸ βέλτιον ὑμῶν μεταβολῆς Φροντίδα λαμβάνοντι "συνηγωνίσατο, καὶ παρέσχεν ἐν ἅπασιν αὐτὸν εὐμενῆ ἡμῖν. "μαλλον δ' αὐτὸς ἦν ὁ καὶ τὴν ἀφήγησιν αὐτῶν διδοὺς, καὶ "τὰ τέλη χαριζόμενος, ὑποστρατήγῳ χρώμενός μοι, καὶ "ὑπηρέτῃ ὧν τὸν ὑμέτερον λαὸν εὐεργετεῖν ἠθέλησεν. ἀνθ' "ὧν προευλογῆσαι τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, ᾧ μελήσει καὶ πρὸς "τὸ μέλλον ὑμῶν, ἀπαλλασσόμενος καλῶς ἔχειν ἡγησά- "μην· αὐτός τε ταύτην ὀφειλομένην ἀμοιβὴν ἀποδι- "δοὺς, καὶ καταλείπων εἰς μνήμην ὑμῖν, τὸ σέβειν τε "καὶ τιμᾶν προσήκειν τοῦτον ἡμῖν, καὶ τοὺς νόμους πάν- "των, ὧν τε παρέσχηκε καὶ μένων εὐμενὴς ἔτι παρέξει, "δώρημα κάλλιστον φυλάττειν. ὡς δεινὸς μὲν ἐχθρὸς καὶ "ἄνθρωπος νομοθέτης, ὑβριζομένων αὐτῷ τῶν νόμων "καὶ μάτην κειμένων. Θεοῦ δὲ μὴ πειραθείητε χαλεπαί- "νοντος ὑπὲρ ἀμελημένων νόμων, οὓς αὐτὸς γεννήσας ὑμῖν "ἔδωκε.

μή. Μωϋσέως δὲ ταῦτα πρὸς τελευτὴν τοῦ βίου φήσαν- τος, καὶ μετ' εὐλογίας ἑκάστῃ τῶν φυλῶν προφητεύσαντος τὰ καὶ γενησόμενα, τὸ πλῆθος εἰς δάκρυα πρόπεσεν· ὡς καὶ τὰς γυναῖκας στερνοτυπουμένας ἐμφανίζειν τὸ ἐπ' αὐτῷ τεθνηξομένῳ πάθος. καὶ οἱ παῖδες δὲ θρηνοῦντες ἔτι μᾶλ- λον, ὡς ἀθενέστεροι κρατεῖν λύπης, ἐδήλουν ὅτι τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ μεγαλουργίας παρ' αὐτὴν τὴν ἡλικίαν συνίεσαν. ἦν δὲ κατ' ἐπίνοιαν τοῖς τε νέοις καὶ προβεβηκόσιν ἄμιλλα τῆς λύπης. οἱ μὲν γὰρ εἰδότες οἷα στέροιντο κηδεμόνος, περὶ τοῦ μέλλοντος ἀπεθρήνουν· τοῖς δὲ καὶ περὶ τούτου τὸ πέν- θος ἦν, καὶ ὅτι μήπω καλῶς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ γεγευμένοις

iuuante, et vniuerſae multitudini bene ominatus, "quo-"niam, inquit, ad maiores noſtros diſcedo, et Deus "hanc mihi diem diſceſſus ad illos praefiniuit, gratias "quidem illi viuus adhuc et apud vos praeſens me habere "profiteor, cum pro veſtri cura, quam non ſolum pro "malorum veſtrorum depulſione geſſit, ſed et bonorum "donatione; tum quod mihi opitulatus eſt laboranti, et "in magna animi ſolicitudine verſanti pro veſtrum in "melius mutatione, ſeque nobis in omnibus propitium "praeſtitit. potius autem erat ipſe qui et nobis ad ea ag-"gredienda praeiuit, et exitus largiebatur felices, me "duce vicario vtens, et miniſtro beneficiorum, quibus "populum veſtrum afficere voluit. Pro quibus aequum "eſſe exiſtimaui, vt Dei potentiam, cui etiam in poſte-"rum vos curae eritis, decedens prius collaudem: et "ipſe vtique hanc gratiam debitam ei reddens, vobiſ-"que illud in memoria relinquens, quod vobis conue-"nit eum venerari et honorare, et leges, omnium, "quae vobis dedit et propitius manens adhuc daturus "eſt, munus pulcherrimum, conſtanter ſeruare. Equi-"dem noſtis quam grauis hoſtis ſit etiam homo legiſla-"tor, dum leges ei laeduntur et temere ſpretae iacent. "Nolite autem Deum vobis ob leges neglectas ſuccen-"ſentem experiri, quas ipſe conditor vobis dedit.

48. Haec autem Moyſe ad vitae exitum loquuto, et futura etiam vnicuique tribui cum fauſtis ominibus vaticinato, in lacrymas prorumpit multitudo, ita vt etiam mulieres pectora tundentes dolorem ob eum moriturum oſtenderent. Quin et pueri magis etiam plorantes, vt qui ad aegritudinem comprimendam imbecilliores, declarabant ſe virtutem eius rerumque geſtarum magnitudinem, ſupra quam aetas illa fert, intelligere. Erat autem ex animi ſenſu iuuenes inter et grandiores doloris certamen. Hi enim ſcientes quali duce et praefecto orbarentur de futuro plorabant: illis vero et de eodem luctus erat, et quod ab eo, virtute eius nondum bene

ἀπολείπεσθαι συνέβαινεν αὐτῷ. τὴν δ' ὑπερβολὴν τῆς τῶ πλήθους οἰμωγῆς καὶ τῶν ὀδυρμῶν τεκμαίροιτο ἄν τις ἐκ τῶ συμβάντος τῷ νομοθέτῃ. καὶ γὰρ πεπεισμένος ἅπαντι τῷ χρόνῳ μὴ δεῖν ἐπὶ μελλούσῃ τελευτῇ κατηφεῖν, ὡς κατὰ βούλησιν αὐτὸ πάσχοντας Θεῶ καὶ φύσεως νόμον, ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τῶ λαῶ πραττομένοις ἐνικήθη δακρῦσαι. πορευομένῳ δ' ἔνθεν ἢ ἔμελλεν ἀφανισθήσεσθαι, πάντες εἵποντο δεδακρυμένοι. καὶ Μωϋσῆς τὰς μὲν πόρρω τῆ χειρὶ κατασείων μένειν ἠρεμοῦντας ἐκέλευε· τὰς δ' ἔγγιον λόγοις παρεκάλει, μὴ ποιεῖν αὐτῷ δακρυντὴν τὴν ἀπαλλαγὴν ἐπομένους. οἱ δὲ καὶ τῶτ' αὐτῷ χαρίζεσθαι κρίνοντες, τὸ κατὰ βούλησιν ἀπελθεῖν αὐτῷ τὴν ἰδίαν ἐφεῖναι, κατέχυσιν αὐτὰς ἐν ἀλλήλοις δακρύοντες. μόνη δ' ἡ γερουσία πρῶτεμψεν αὐτὸν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος, καὶ ὁ στρατηγὸς Ιησοῦς. ὡς δ' ἐπὶ τῷ ὄρει τῷ Αβαρεῖ καλουμένῳ ἐγένετο· τῶτο δ' ὑψηλὸν Ιεριχοῦντος ἀντικρὺς κῖται, γῆν ἀρίστην τῶν Χαναναίων καὶ πλείστην παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτῷ κατοπτεύειν· ἀπέπεμπε τὴν γερουσίαν. ἀσπαζομένῳ δὲ καὶ τὸν Ελεάζαρον αὐτῷ καὶ Ιησοῦν, καὶ προσομιλοῦντος αὐτοῖς ἔτι, νέφος αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτῷ στάντος, ἀφανίζεται κατά τινος φάραγγος. γέγραφε δ' αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις τεθνεῶτα, δείσας μὴ δι' ὑπερβολὴν τῆς περὶ αὐτὸν ἀρετῆς πρὸς τὸ θεῖον αὐτὸν ἀναχωρῆσαι τολμήσωσιν εἰπεῖν.

μθ'. Εβίωσε δὲ τὸν πάντα χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατόν, ὧν ἦρξε τὸ τρίτον μέρος ἐνὶ λείποντι μηνί. ἐτελεύτησε δὲ τῷ ὑσάτῳ μηνὶ τῆ ἔτους, ὑπὸ μὲν Μακεδόνων Δύστρον καλουμένῳ, Αδάρῳ δὲ ὑφ' ἡμῶν, νουμηνία· συνέσει τε τὰς πώποτ' ἀνθρώπως ὑπερβαλών, καὶ χρησάμενος ἄριστα τοῖς νοηθεῖσιν, εἰπεῖν τε καὶ πλήθεσιν ὁμιλῆσαι κεχαρισμένος. τάτε ἄλλα καὶ τῶν παθῶν αὐτοκράτωρ· ὡς μηδ' ἐκεῖναί τι τῶτων τῇ ψυχῇ δοκεῖν αὐτῷ, καὶ γινώσκειν μόνον αὐτῶν τὴν προσηγορίαν, ἐκ τῆ παρ' ἄλλοις αὐτὰ βλέπειν μᾶλλον ἢ παρ' αὐτῷ. καὶ στρατη-

gustata, destitui acciderit. Licet autem alicui populi luctus et lamentationis magnitudinem ex eo coniicere quod Legislatori accidit. Quamuis enim per omnem vitam persuasissimum habuit, non oportere quenquam moerore deiici ex interitu futuro, vt qui id ex voluntate Dei et naturae lege pateretur, ea tamen quae a populo fiebant ei fletum extorserunt. Cum autem inde eo proficisceretur, vbi erat e conspectu euaniturus, cum lacrymis omnes sequebantur. Ac Moyses iubebat, vt qui longius quidem aberant quieti manerent, manu id innuens: propiores autem verbis hortabatur, ne eum prosequendo deceſſum sibi lacrymabilem facerent. Illi vero eriam hoc ei concedendum esse existimantes, vt eum arbitratu suo e vita discedere sinerent, cohibent seipsos inter se collacrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, et Eleazarus pontifex, et Iesus imperator. Vt vero in monte Abari vocato constitit (is autem excelsus e regione Ierichuntis situs est, adscendentibus eum Chananaeorum terram optimam et amplissimam praebens despiciendam) senatum dimisit. Interea vero, dum Eleazarum et Iesum amplecteretur, et adhuc cum eis sermones conferret, mox, nube subito supra eum se demittente, videri desiit, in vallem quandam abreptus. In Sacris autem libris scripsit se mortuum esse; veritus ne dicere auderent, se propter virtutis eius magnitudinem ad Deum discessisse.

49. Vixit autem omnino tempus viginti et centum annorum: quorum tertiam partem tenuit principatum, dempto vno mense. At decessit vltimo anni mense, qui vocatur a Macedonibus quidem Dystrus, a nobis vero Adarus, et quidem nouilunio: et ingenio mortales omnes, qui vnquam fuerunt, superans, et rebus excogitatis optime vsus; miraeque in dicendo venustatis, praesertim cum ad populum loqueretur. Caeterum ita affectionibus imperans, vt ne quidem vlla earum animo eius inesse videretur; et nomina illarum magis ex eo quod illas in aliis hominibus conspiceret, quam ex se-

γίς μὲν ἐν ὀλίγοις· προφήτης δ' εἷος οὐκ ἄλλος, ὡς θ' ὅ, τι ἂν φθέγξαιτο δοκεῖν αὐτῷ λέγοντος ἀκριβᾶσθαι τοῦ Θεοῦ. πενθεῖ μὲν οὖν αὐτὸν ὁ λαὸς ἐφ' ἡμέραις τριάκοντα. λύπη δὲ οὐκ ἄλλη κατέσχεν Ἑβραίους τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅση τότε Μωϋσέως ἀποθανόντος. ἐπόθουν δ' αὐτὸν οὐχ οἱ πειραθέντες αὐτῷ μόνον· ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς νόμοις ἐντυγχάνοντες αὐτῷ, δεινὴν ἐποιοῦντο τὴν ἐπιζήτησιν, τὸ περιὸν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς ἐκ τούτων λογιζόμενοι. καὶ τὸ μὲν κατὰ Μωϋσῆν τέλος τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον.

ipſo cognita haberet. Et imperator quidem inter primos: vates autem qualis haud alius; ita vt quicquid ipſe eloqueretur, Deus ipſe loquens audiri putaretur. Eum igitur per triginta dies plorauit populus. Luctus autem tantus magnitudine nunquam Hebraeos tenuit, quantus tunc eos occupabat Moyſe defuncto. Ipſum vero deſiderabant, non ſolum qui eum experti ſunt: ſed et qui in leges eius ſorte inciderint, vehementi eius deſiderio tenebantur, ex illis, quam excellenti eſſet virtute, coniicientes. Et talis quidem a nobis declaratus ſit Moyſis exitus.

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἕξ.

α'. ΩΣ Ἰησοῦς ὁ τραπηγὸς τῶν Ἑβραίων, πολεμήσας πρὸς Χαναναίους καὶ κρατήσας αὐτῶν, τοὺς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν κατακληρουχήσας διένειμε ταῖς φυλαῖς.

β'. Ὡς, ἀποθανόντος τοῦ τραπηγοῦ, παραβαίνοντες οἱ Ἰσραηλῖται τὰς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπειράθησαν συμφορῶν· καὶ τασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

γ'. Πῶς μετὰ ταύτην τὴν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντας αὐτοὺς ὁ Θεὸς Ασσυρίοις ἐδούλωσεν.

δ'. Η διὰ Κενέζου τοῦ Αθνιήλου παιδὸς αὐτοῖς ἐλευθερία γενομένη, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα, λεγομένου δὲ παρὰ Ἕλλησι καὶ Φοίνιξι Κρόνου.

ε'. Οτι πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ υἱός τινος Ηλὼδ τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τὴν ἀρχὴν ἐπ' ἔτη κατασχόντος ὀγδοήκοντα.

ς'. Ὡς Χαναναίων αὐτοὺς καταδουλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

ζ'. Οτι πολεμήσαντες οἱ Αμαληκῖται τοῖς Ισραηλίταις ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά.

η'. Ὡς Γεδεὼν αὐτοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ Αμαληκιτῶν, καὶ ἦρξε τοῦ πλήθους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

θ'. Οτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

ι'. Περὶ τῆς Σαμψῶνος ἀνδρείας, καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

ια'. Ὡς οἱ υἱοὶ Ηλὶ τοῦ ἱερέως ἐσφάγησαν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ.

ιβ'. Ὡς ὁ πατὴρ αὐτῶν, ἀκούσας τὴν συμφορὰν, βαλὼν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀπέθανεν.

ιγ'. Ὡς νικήσαντες ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι καὶ τὴν κιβωτὸν αὐτῶν αἰχμάλωτον ἔλαβον.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVINTVS.

Qui continet tempus annorum CCCCLXXVI.

1. *Quomodo Ieſus, Hebraeorum imperator, bello Chananaeis illato iiſque deuictis, illos quidem internecione deleuit, terram vero eorum tribubus ſorte diuiſit.*
2. *Quomodo imperatore mortuo Iſraelitae, patrias leges violantes, magnas experti ſunt calamitates; ortaque ſeditione, tota Beniaminis tribus, praeter viros* DC. *interempta eſt.*
3. *Quomodo poſt hanc afflictionem Deus eos, impie agentes, Aſſyriis in ſeruitutem tradidit.*
4. *Libertas ipſis per Cenezum Athnieli filium reddita, qui et principatum per annos* XL. *tenuit, et apud Graecos et Phoenices Iudex dictus eſt.*
5. *Quomodo populus noſter rurſum Moabitis octodecim annos ſeruit, et per Ehudam in libertatem vindicatur, qui imperio potitus eſt annis octoginta.*
6. *Quomodo Chananaeis eos in ſeruitutem redigentibus per annos* XX. *a Baraco et Debora liberati ſunt, qui rerum ſummae praeerant per annos* XL.
7. *Quod Amalecitae, bellum Iſraelitis inferentes, eos deuicerunt; regionemque eorum per ſeptem annos afflixerunt.*
8. *Quomodo eos ab Amalecitis liberauit Gedeon, populoque imperauit per annos* XL.
9. *Quod plurimi ei in imperio ſuccedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum geſſerunt.*
10. *De Sampſonis fortitudine, quantaque mala Palaeſtinis intulerit.*
11. *Quomodo filii Eli ſacerdotis a Palaeſtinis in praelio caeſi ſunt.*
12. *Quomodo pater eorum, audita hac calamitate, ſemetipſum de ſella deiiciens mortem obiit.*
13. *Quomodo Palaeſtini in hoc bello, victoriam ab Hebraeis reportantes, etiam arcam eorum captam abſtulerunt.*

ΚΕΦ. α'.

Ως Ιησῦς ὁ στρατηγὸς τῶν Εβραίων, πολεμήσας πρὸς Χαναναίους καὶ κρατήσας αὐτῶν, τὰς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν κατακληρουχήσας διένειμε ταῖς φυλαῖς.

ΜΩΥΣΕΩΣ δὲ τὸν προειρημένον τρόπον ἐξ ἀνθρώπων ἀπογεγονότος, Ιησῦς, ἁπάντων ἤδη τῶν ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων τέλος ἐχόντων, καὶ τῷ πένθει λελωφηκότος, παρήγγειλεν ἐπὶ στρατιὰν ἕτοιμον εἶναι τὸ πλῆθος. πέμπει δὲ κατασκόπους εἰς Ιεριχοῦντα, τήν τε δύναμιν αὐτῶν καὶ τίνα διάνοιαν ἔχουσιν αὐτοὶ γνωσόμενος. αὐτὸς δὲ ἐξέταξε τὸν στρατὸν, ὡς κατὰ καιρὸν διαβησόμενος τὸν Ιορδάνην. ἀνακαλεσάμενος δὲ τοὺς τῆς Ρουβηλίδος φυλῆς ἄρχοντας, καὶ τοὺς τῆς Γάδιδος καὶ Μανασσήτιδος προεστῶτας· ἐξ ἡμισείας γὰρ καὶ τῇδε τῇ φυλῇ τὴν Αμορίαν κατοικεῖν ἐπετέτραπτο, τῆς Χαναναίων γῆς ἕβδομον ὅσαν μέρος· ὑπεμίμνησκεν ἃ ὑπέσχοντο Μωϋσῇ, καὶ παρεκάλει χαριζομένους τῆτε ἐκείνου προνοίᾳ, μηδ' ὅτε ἀπέθνησκε περὶ αὐτοὺς καμούσῃ, τῷ τε κοινῇ συμφέροντι παρέχειν αὑτοὺς εἰς τὰ παραγγελλόμενα προθύμους. τῶν δ' ἑπομένων ὁπλίσας πεντακισμυρίους, ἀπὸ τῆς Αβίλης ἐπὶ τὸν Ιορδάνην ἐξῆγε σταδίους ἑξήκοντα.

β'. Καὶ στρατοπεδεύσαντος εὐθὺς οἱ κατάσκοποι παρῆσαν, μηδὲν ἀγνοήσαντες τῶν παρὰ τοῖς Χαναναίοις. λαθόντες γὰρ τὸ πρῶτον, ἅπασαν ἐπ' ἀδείας τὴν πόλιν αὐτῶν κατενόησαν· τῶν τε τειχῶν ὅσα καρτερὰ, καὶ ὅσα μὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον αὐτοῖς ἀσφαλῶς, καὶ τῶν πυλίδων αἳ πρὸς εἴσοδον τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀσθένειαν συνέφερον. ἠμέλουν δὲ θεωμένων οἱ ἐντυγχάνοντες, καθ' ἱστορίαν ξένοις προσήκουσαν ἀκριβῶς ἕκαστα πολυπραγμονεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει νομίζοντες, ἀλλ' ἀχὶ διανοίᾳ πολεμίων. ὡς δὲ γενομένης ὀψίας ὑποχωρῆσαι εἴς τι καταγώγιον τῶν τείχους πλη-

CAP. I.

Quomodo Ieſus, Hebraeorum imperator, bello Chananaeis illato iiſque deuictis, illos quidem internecione deleuit, terram vero eorum tribubus ſorte diuiſit.

Cum autem Moyſes, quemadmodum dixi, ex hominibus ſublatus eſſet, Ieſus, iuſtis omnibus ei perſolutis, luctuque ſedato, denunciabat vt populus ſemet ad expeditionem faciendam pararet. Exploratores etiam in Ierichunta mittit, vt vires eorum et quam ipſi voluntatem haberent, cognoſceret. at ille interea exercitum per ordines explicuit et inſtruxit, vt tempeſtiue Iordanem fluvium traiiceret. Principes vero Rubelidis tribus conuocans, atque etiam qui ſummae rerum Gadidis atque Manaſſetidis tribus praeerant (nam et parti huius tribus dimidiae Amoraeam habitare permiſſum erat, quae terrae Chananaeorum pars ſeptima eſt) eos illorum admonebat quae Moyſi polliciti ſunt, obſecrabatque vt in eius gratiam, qui ne vltimo quidem vitae momento eis proſpiciendo defeſſus erat, et propter communem vtilitatem alacriter ſemet ad promiſſorum fidem liberandam accingerent. Qui cum illum ſequerentur, armatis quinquagies mille militibus, ab Abila ad Iordanem ſtadia ſexaginta profectus eſt.

2. Cumque fuiſſet illic caſtra metatus, repente aderant ſpeculatores, nihil eorum quae apud Chananaeos eſſent neſcientes. Primo enim ignoti totam illorum vrbem ſine metu perluſtrarunt; ac praeſertim moenia, qua valida erant, et qua parum tuta illis munimenta, obſeruarunt; portarumque etiam quaenam infirmiores opportunum exercitui praeberent introitum. Qui autem forte obuii erant illos omnia contemplantes neglexerunt, exiſtimantes eos, cognoſcendi viſendique cauſa, prout decet peregrinos, curioſis oculis res vrbis perſpicere, ſed nequaquam animo hoſtili id facere. Vt vero ſub

σίον, εἰς ἃ καὶ προήχθησαν δειπνοποιησάμενοι, καὶ περὶ ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς τὸ λοιπὸν ἡ Φροντὶς ἦν· μηνύονται τῷ βασιλεῖ περὶ δεῖπνον ὄντι κατασκεψόμενοί τινες τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν Ἑβραίων στρατοπέδου παρεῖναι, καὶ ὄντες ἐν τῷ τῆς Ραχάβης καταγωγίῳ, μετὰ πολλῆς τῆς τοῦ λανθάνειν προνοίας ὑπάρχειν. ὁ δ' εὐθὺς πέμψας πρὸς αὐτὰς, ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας, ἵνα βασανίσας μάθοι τί καὶ βουλόμενοι παρεῖεν. ὡς δ' ἔγνω τὴν ἔφοδον αὐτῶν ἡ Ραχάβη, λίνα γὰρ ἀγκαλίδας ἐπὶ τοῦ τέγους ἔψυχε, τοὺς μὲν κατασκόπους εἰς ταύτας ἀποκρύπτει, τοῖς δὲ πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἔλεγεν· ὡς ξένοι τινὲς ἀγνῶτες ὀλίγῳ πρότερον ἢ δῦναι τὸν ἥλιον παρ' αὐτῇ δειπνήσαντες ἀπαλλαγεῖεν· ὃς εἰ φοβεροὶ τῇ πόλει δοκοῖεν, ἢ κίνδυνον τῷ βασιλεῖ φέροντες ἦκον, ἄπονον εἶναι λαβεῖν διωχθέντας. οἱ δὲ, τῆς γυναικὸς ἅτως αὐτοὺς ὑπελθούσης, οὐδένα ὑπονοήσαντες δόλον ἀπῆλθον, οὐδ' ἐρευνήσαντες τὸ καταγώγιον. ἐπεὶ δ' ὁρμήσαντες καθ' ἃς ἐνόμιζον αὐτοὺς μάλιστα τῶν ὁδῶν ἀπέρχεσθαι, καὶ κατὰ - ἰς εἰς τὸν ποταμὸν Φερέσας, οὐδενὶ γνωρίσματι περιστύγχανον, παύονται τοῦ πονεῖν· τοῦ δὲ θορύβου καταστάλεντος, ἡ Ραχάβη καταγαγοῦσα τοὺς ἄνδρας, καὶ τὸν κίνδυνον, ὃν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ὑπέλθοι σωτηρίας· ἀλλ' ἔσαν γὰρ ἀποκρύπτουσαν αὐτοὺς ἐκ ἂν διαφυγεῖν τὴν ἐκ τοῦ βασιλέως τιμωρίαν, ἀλλὰ πανοικὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι κακῶς· παρακαλέσασα διὰ μνήμης ἔχειν, ὅταν ἐγκρατεῖς τῆς Χαναναίων γῆς καταστάντες ἀμοιβὴν ἐκτίσαι δύνωνται τῆς ἄρτι σωτηρίας, χωρεῖν ἐκέλευσεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, ὁμόσαντας ἢ μὴν σώσειν αὐτὴν καὶ τὰ αὐτῆς, ὅταν τὴν πόλιν ἑλόντες φθείρωσι πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ, κατὰ τὸ ψήφισμα τὸ παρ' αὐτοῖς γενόμενον. ταῦτα γὰρ εἰδέναι σημείοις τοῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ διδαχθεῖσαν. οἱ δὲ καὶ τῶν παρόντων αὐτῇ χάριν ἔχειν ὡμολόγουν, καὶ περὶ τῶν μελλόντων αὖθις ὤμνυον ἔργῳ τὴν ἀμοιβὴν ἀποδώσειν. ἡνίκα δ' ἂν αἴσθηται μελλούσης ἁλίσκεσθαι τῆς πόλεως, συνεβούλευον κτῆσίν τε τὴν αὐτῆς καὶ τοὺς οἰκείους ἅπαντας εἰς τὸ καταγώγιον ἀποθεμένην ἐγκαθ-

veſperam hoſpitium ſubierunt prope moenia ciuitatis, quo perducti erant in coenam, et iam tum de diſceſſu ſoliciti eſſe coeperunt, regi coenanti indicatum eſt veniſſe quoſdam e caſtris Hebraeorum ad vrbem ſpeculandam, et nunc apud Rachabam diuertentes magnam vt abdite lateant curam adhibere. Ille vero confeſtim ſatellites ad eos mittens, comprehenſos ad ſe adduci iuſſit, vt eos torquendo inde diſceret quo conſilio iſthuc ſe contulerint. Vt vero aliquid de aduentu eorum Rachabae innotuit, forte enim lini faſciculos ſuper tectum ſiccabat, ſub illis quidem ſpeculatores ſubito occulit, miſſis autem a Rege dicebat, hoſpites quoſdam ignotos paullo ante ſolis occaſum apud ſe coenatos diſceſſiſſe: quos, ſi metuendi viderentur ciuitati, aut ad periculum Regi moliendum veniſſent, ſine multo labore ab inſequentibus comprehendi poſſe, adiiciebat. At illi, muliere eos ita reſponſi obſequio fallente, nihil doli ſuſpicati abierunt, ne explorato quidem hoſpitio. Cum vero per vias excurriſſent, quibus veriſimile erat eos diſcedere et quae ad flumen ducebant, nullo inuento veſtigio, a labore eos perſequendi deſtiterunt. Sedato autem tumultu, Rachaba viros deducens, et diſcrimen quod pro eorum ſalute adiret (ſe enim in iis occultandis deprehenſam non poſſe Regis vindictam effugere, ſed cum vniuerſa domo ſua perituram eſſe) vt in memoria tenerent, obſecrans, quando terra Chananaeorum occupata penes eos eſſet gratiam pro ſalute praeſenti rependere, eos domum ſe recipere iubebat, iurisiurandi religione data, ipſam ſuamque familiam ſeruandas eſſe, cum vrbe expugnata omnes eius incolas perimerent, prout ipſis decretum erat. haec enim ſe nouiſſe aiebat editis a Deo ſignis edoctam. At illi et de praeſentibus gratias ei habere fatebantur, pariterque de futuris iurabant ſe ei reuera gratiam relaturos eſſe. Ipſi autem ſuadebant, vt, cum vrbem captam fore intelligeret, et facultates ſuas et neceſſarios omnes in diuerſorio deponens concluderet, ianuis lemniſcos puniceos appendens: vt imperator, cum domum ne-

εἶξαι, πρὸ τῶν θυρῶν ἀνατείνασαν φοινικίδας· ὅπως εἰδὼς τὴν οἰκίαν ὁ στρατηγὸς, φυλάττηται κακῶς ποιεῖν. μηνύσομεν γὰρ αὐτῷ, ἔφασαν, διὰ τὸ σὸν σώζεσθαι πρόθυμον. εἰ δέ τις ἐν τῇ μάχῃ πέσοι τῶν σῶν, σύ τε ἡμῖν ἐπενέγκαις αἰτίαν· τόν τε Θεὸν, ὃν ὀμωμόκαμεν, παραιτήμεθα, μηδενὶ ὡς ἐπὶ παραβαίνουσι τὰς ὅρκους δυσχεράναι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα συνθέμενοι ἐχώρουν, διὰ τῆ τείχους καθιμήσαντες ἑαυτούς· καὶ διασωθέντες, πρὸς τὰς οἰκείας ἀπήλωσαν ὅσα πράξαντες ἐπὶ τῆς πόλεως ἦκον. Ἰησοῦς τε τῷ ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ καὶ τῇ γερουσίᾳ φράζει τὰ τοῖς σκοποῖς ὁμοθέντα πρὸς τὴν Ῥαχάβην· οἱ δ' ἐπεκύρουν τὸν ὅρκον.

γ'. Διδίοτες δὲ τῷ στρατηγῷ τὴν διάβασιν· μέγας γὰρ ἦν ὁ ποταμὸς τῷ ῥεύματι, καὶ ἅτε γεφύρας πορευτὸς, ἢ γὰρ ἔζευκτό πω πρότερον, βυλομένους τε γεφυροῦν οὐκ ἔξειν σχολὴν παρὰ τῶν πολεμίων ὑπελάμβανον, πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων· διαβατὸν αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται ὁ Θεὸς ποιήσειν τὸν ποταμὸν, μειώσας αὐτῷ τὸ πλῆθος. καὶ δύο ἐπισχὼν ἡμέρας Ἰησοῦς, διεβίβαζε τὸν στρατὸν καὶ τὴν πλῆθὺν ἅπασαν τοιούτῳ τρόπῳ. προῆσαν μὲν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν ἔχοντες· ἔπειτα οἱ Λευῖται, τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν ταῖς θυσίαις σκεύη κομίζοντες. εἵποντο δὲ τοῖς Λευίταις κατὰ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος, μέσους ἔχων παῖδας καὶ γυναῖκας, δεδιὼς περὶ αὐτῶν μὴ βιασθεῖεν ὑπὸ τῷ ῥεύματος. ὡς δὲ τοῖς ἱερεῦσι πρώτοις ἐμβᾶσιν πορευτὸς ἔδοξεν ὁ ποταμὸς, τῷ μὲν βάθος ἐπεχημένῳ, τῷ δὲ κάχληκος, τῷ μὴ πολὺν εἶναι μηδ' ὀξὺν τὸν ῥοῦν ὥσθ' ὑποφέρειν αὐτὸν τῇ βίᾳ, ἐπὶ τῷ ἐδάφος κειμένῳ, πάντες ἤδη θαρσαλέως ἐπεραιοῦντο τὸν ποταμόν· οἷον αὐτὸν ὁ Θεὸς προεῖπε ποιῆσειν, τοιοῦτον κατανοοῦντες. ἔστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως ἅ διαβαίη τὸ πλῆθος καὶ τἀσφαλῶς ἀψάμενον τύχῃ. πάντων δὲ διαβάντων ἐξήεσαν οἱ ἱερεῖς, ἐλεύθερον ἀφέντες ἤδη τὸ ῥεῦμα χωρεῖν κατὰ τὴν συνήθειαν. καὶ ὁ μὲν ποταμὸς αὐθὺς ἐκβάντων αὐτὸν τῶν Ἑβραίων ἠῦξετο, καὶ τὸ ἴδιον ἀπελάμβανε μέγεθος.

uerit, ab illa laedenda caueat. ipsi enim, dixerunt, eam indicabimus, propter tuum nos seruandi studium. Sin vero tuorum aliquis in pugna ceciderit, tute nobis ne vitio vertas; Deumque, per quem iurauimus, deprecamur, ne cui nostrum vt iusiurandum violanti succenseat. Et illi quidem haec polliciti abibant, cum se fune de moenibus demisissent: atque incolumes ad suos reuersi iis renunciauerunt quaecunque in vrbe gessissent. Tum Iesus Eleazaro pontifici et senatui indicat, quae fuerant ab exploratoribus Rachabae iurata: atque illi iusiurandum eorum confirmabant.

3. Imperatore autem de traiectu solicito (nam pleno tum alueo ferebatur fluuius, et pontibus transiri nequibat, nam nondum iis iunctus erat, neque, si ponte iungere vellent, id hostes passuros esse arbitrabantur, neque nauium copia erat) Deus se facturum esse promisit vt fluuius illis traiiceretur, aquarum eius abundantiam imminuendo. Atque Iesus, duobus praeteritis diebus, exercitum totumque multitudinem tali modo traduxit. Sacerdotes quidem cum arca praeibant: deinde procedebant Leuitae, Tabernaculum gestantes, et vasa sacrificiorum ministerio destinata. Leuitas autem tributim sequebatur turba vniuersa, infantibus et mulieribus in medium coniectis, illis metuens ne vi fluminis abriperentur. Vt vero sacerdotibus, primis ingressis, vadari posse visus est fluuius, profunditate quidem eius inhibita, glarea autem, quod neque multus neque celer fluxus esset vt ipsam vi auferre posset, in fundo iacente, omnes iam audacter fluuium traiecere; qualem eum se facturum esse praedixerat Deus, talem fieri animaduertentes. Steterunt autem in aluei medio sacerdotes, donec transiret multitudo, et in tuto consisteret. quod vbi factum est, tum demum ipsi egressi sunt sacerdotes, iterum locum ac cursum suum fluuio cedentes. Et fluuius quidem statim vt exissent Hebraei auctus est, suamque recuperauit magnitudinem.

δ'. Οἱ δὲ πεντήκοντα προελθόντες σάδια, βάλλονται στρατόπεδον ἀπὸ δέκα σαδίων τῆς Ιεριχοῦντος. Ιησοῦς δὲ βωμὸν ἐκ τῶν λίθων ὧν ἕκαστος ἀνείλετο τῶν Φυλάρχων ἐκ τοῦ βυθοῦ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος, ἱδρυσάμενος, τεκμήριον γενησόμενον τῆς ἀνακοπῆς τοῦ ῥεύματος, ἔθυεν ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ, καὶ τὴν Φάσκα ἑόρταζον ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, πάντων, ὧν αὐτοῖς πρότερον συνέβαινε σπανίζειν, τότε ῥαδίως εὐπορούντων. τόν τε γὰρ σῖτον ἀκμάζοντα ἤδη τῶν Χαναναίων ἐθέριζον, καὶ τὰ λοιπὰ λείαν ἦγον· τότε γὰρ αὐτοὺς καὶ ἡ τῆς μάννης ἐπελελοίπει τροφὴ, χρησαμένους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

ε. Ως δὲ, ταῦτα ποιούντων τῶν Ισραηλιτῶν, οὐκ ἐπεξῆσαν οἱ Χαναναῖοι, τειχήρεις δ' ἡσύχαζον, πολιορκεῖν αὐτοὺς Ιησοῦς ἔγνω. καὶ τῇ πρώτῃ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς φέροντες· περὶ δ' αὐτὴν ἐν κύκλῳ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν Φυλάττον ἦν· οἱ καὶ προῆσαν ἑπτὰ κέρασιν αὐτῶν σαλπίζοντες, καὶ παρεκάλουν τὸν στρατὸν εἰς ἀλκὴν, περιώδευόν τε τὸ τεῖχος ἑπομένης τῆς γερουσίας. καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τότε γὰρ ᾠδὴν ἐποίησαν περισσότερον, ἀνέζευξαν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο ἐπὶ ἡμέρας ἓξ ποιησάντων, τῇ ἑβδόμῃ τὸ ὁπλιτικὸν Ιησοῦς συναγαγὼν καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα, τὴν ἅλωσιν αὐτῷ τῆς πόλεως εὐηγγελίσατο· ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτην παρέξοντος, αὐτομάτως καὶ δίχα τοῦ πόνου τοῦ σφετέρου τῶν τειχῶν κατενεχθησομένων. κτείνειν μέντοι πάνθ' ὅν τινα οὖν λάβοιεν παρεκελεύετο, καὶ μήτε κάμνοντας ἀποσῆναι τοῦ φόνου τῶν πολεμίων, μήτε ἐλέῳ παραχωρήσαντας, μήτε περὶ ἁρπαγὴν γενομένους περιορᾶν φεύγοντας τοὺς ἐχθρούς· ἀλλὰ τὰ μὲν ζῶα πάντα διαφθείρειν, μηδὲν αὐτοὺς εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν λαμβάνοντας. ὅσα δ' ἂν ἄργυρος ἢ καὶ χρυσὸς, ταῦτα ἐκέλευε συγκομίζοντας ἀπαρχὴν ἐξαίρετον τῶν κατωρθωμένων τῷ Θεῷ τηρεῖν, ἐκ τῆς πρώτου ἁλισκομένης πόλεως εἰληφότας· σώζειν δὲ μόνην

4. Illi vero, quinquaginta ſtadia progreſſi, caſtra decem ſtadiis a Ierichunte locant. Ieſus autem, aram e lapidibus, quos ſinguli tribuum principes ex alueo prophetae iubente ſuſtulerant, ſtatim exſtruens, poſteris in monumentum mirandae fluminis ſciſſurae, ſuper eam Deo ſacrificauit; Paſchatis etiam feſtum illic loci celebrant vniuerſi, rebus omnibus quibus prius contigerat eos egere, tunc facile abundantes. nam et ſegetes Chananaeorum maturas tum demetebant, et reliqua praedam faciebant: tunc enim et mannae cibus eos defecerat, quo per annos quadraginta fuerant vſi.

5. Cum vero, Iſraëlitis omnia late vaſtantibus, nullum in eos impetum facerent Chananaei, ſed intra moenia prae metu ſe continerent, eos obſidione premere decreuit Ieſus. Et prima die feſtiuitatis ſacerdotes arcam geſtabant (eam vero in praeſidium armata militum manus cingebat) aliique ſacerdotes praecedebant ſeptem cornubus ſuis clangentes, et exercitum ad fortitudinem hortabantur, et muros in ambitum circuibant, ſenatu eos ſequente. At cum buccinis ſolummodo ſonuiſſent ſacerdotes, nihil enim hoc amplius faciebant, ad caſtra reuerſi ſunt. Cumque per ſex continuos dies idem feciſſent, ſeptima Ieſus, exercitum congregans omnemque populum, laetum illis de vrbe capienda nuncium attulit: illa nempe die, Deo hoc illis effecturo, et moenibus ſponte ac ſine militum labore corruituris. Veruntamen illis auctor erat Ieſus, vt omnes quotquot deprehenderent, ferro perimerent; et neque laſſitudine ab hoſtium caede abſtinerent, neque ex miſericordia ac lenitate; neque circa praedam occupati hoſtes e manibus elabi ſinerent: ſed et animantia quidem omnia occiderent, nihil in rem ſuam vertentes. Quicquid vero auri ac argenti repertum fuerit, iuſſit vt iſtud in vnum comportantes in primitias eximias ob rem feliciter geſtam Deo ſeruarent, vt ſpolia primae vrbis obſidione captae: ſolam autem Ra-

Ραχάβην καὶ τὴν γενεὰν αὐτῆς, διὰ τοὺς γενομένους πρὸς αὐτὴν τοῖς κατασκόποις ὅρκους.

ς'. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ διατάξας τὸν στρατὸν, πρόσηγεν ἐπὶ τὴν πόλιν. περιήεσαν δὲ πάλιν τὴν πόλιν, ἡγεμόνης τῆς κιβωτοῦ, καὶ τῶν ἱερέων τοῖς κέρασιν ἐξοτρυνόντων τὴν δύναμιν πρὸς τὸ ἔργον. καὶ περιελθόντων ἑπτάκις καὶ πρὸς ὀλίγον ἠρεμησάντων, κατέπεσε τὸ τεῖχος, μήτε μηχανῆς μήτε ἄλλης βίας αὐτῷ πρασθεχθείσης ὑπὸ τῶν Ἑβραίων.

ζ'. Οἱ δ' εἰσελθόντες εἰς Ἱεριχοῦντα, πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ· πρὸς τὴν παράδοξον τῆ τείχους ἀνατροπὴν καταπεπληγότων, καὶ τῇ φρανήματος αὐτοῖς πρὸς ἅμυναν ἀχρείου γεγανότος. ἀνῃροῦντο δ' ἂν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀποσφαττόμενοι, καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπικαταλαμβανόμενοι. παρῃτεῖτο δ' οὐδεὶς αὐτὸς, ἀλλὰ πάντες ἀπώλλυντο ἄχρι καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ νεκρῶν ἡ πόλις ἦν ἀνάπλεως, καὶ διέφυγεν οὐδέν. τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησαν ἅπασαν, καὶ τὴν χώραν· καὶ τὴν Ραχάβην σὺν τοῖς οἰκείοις εἰς τὸ καταγώγιον συμφυγοῦσαν ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι· καὶ πρὸς αὐτὸν Ἰησοῦς ἀχθείσῃ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τῆς σωτηρίας τῶν κατασκόπων, καὶ μὴν τῆς εὐεργεσίας ταύτης ἔλεγεν ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς οὐχ ἥττονα φανήσεσθαι· δωρεῖται δ' αὐτὴν εὐθὺς ἀγρεῖς, καὶ διὰ τιμῆς εἶχε τῆς ἁπάσης.

η'. Τῆς δὲ πόλεως εἰ καί τι παρέλθοι τὸ πῦρ, κατέσκαπτε, καὶ κατὰ τῶν οἰκησάντων, εἴτις πορθηθεῖσαν ἐγείρειν ἐθελήσειεν, ἀρὰς ἔθετο· ὅπως θεμελίοις μὲν τειχῶν βαλλόμενος στερηθῇ τῇ πρώτῃ παιδὸς, τελειώσας δὲ τὸν νεώτατον τῶν παίδων ἀποβάλῃ. τῆς δὲ ἀρᾶς τὸ θεῖον οὐκ ἠμέλησεν· ἀλλ' ἐν τοῖς ὕστερον ἐρῶμεν τὸ περὶ αὐτὴν πάθος γενόμενον.

θ'. Ἄπειρον δέ τι πλῆθος ἐκ τῆς ἁλώσεως συναθροίζεται ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ, καὶ πρὸς ἔτι χαλκοῦ· μηδενὸς παραβάντος τὰ δεδογμένα, μηδ' εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν αὐτὰ διαρπασαμένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἰησοῦς τοῖς ἱερεῦσιν εἰς τοὺς θησαυροὺς παραδίδωσιν κατατίθεσθαι, καὶ ἡ Ἱεριχοῦς μὲν τοῦτον ἀπώλετο τὸν τρόπον.

chabam cum ſua cognatione in tuto collocarent, ob iusiurandum quo ſeſe illi obſtrinxerant exploratores.

6. Haec cum dixiſſet et exercitum inſtruxiſſet, copias vrbi admouebat. vrbem autem rurſum circuibant, arca praecedente, et ſacerdotibus cornuum claſſico militem ad opus aggrediendum incitantibus. Cumque vrbe ſepties circuita pauliſper conſtitiſſent, moenia concidere, nec machinis admotis, nec vlla vi ab Hebraeis adhibita.

7. Illi vero vrbem ingreſſi omnes in ea promiſcue trucidabant, vt qui inopinata murorum euerſione conſternati eſſent, animoque defecti ad vim propulſandam. Itaque occidebant in plateis iugulati, et in domibus oppreſſi. Nihil autem eos a morte eximebat, ſed omnes peremti ſunt, vſque ad mulieres et infantes. Ac vrbs mortuis oppleta eſt, nihilque viuum effugiebat: ſed vrbem totam incendio vaſtarunt ſimul et regionem. Rachabam vero cum ſuis omnibus in diuerſorium confugientem periculo eripuerunt exploratores. eique Ieſus ad ſe adductae gratias ſe ob ſeruatos ſpeculatores habere profeſſus eſt; certeque, dicebat, ſe non eum viſum iri, qui pro hoc beneficio paria non referret. Mox autem eam agris donauit, et poſtea omni in honore habuit.

8. Caeterum ſi quem vrbis locum intactum praeteriret ignis, eum funditus diruebat: et contra habitatores, ſi quis vaſtatam inſtaurare vellet, diras imprecabatur; nimirum, vt fundamenta quidem moenium iaciens orbaretur filio primogenito, poſtquam vero abſoluerit, minimum natu filiorum amitteret. Diras autem non inſuper habuit numen; ſed in ſequentibus calamitatem memorabimus quae propter eas factas venerit.

9. Ex vrbis autem excidio immenſa vis argenti ſimul et auri, necnon et aeris, coaceruata eſt, nemine edictum tranſgredi auſo, aut in proprium emolumentum ea diripere. Et has quidem manubias Ieſus ſacerdotibus in theſauros reponendas tradidit. Ac Ierichuntis quidem euerſio in hunc modum ſe habuit.

ζ. Αχαρος δέ τις, Ζεβεδίε πᾶς ὢν ἐκ Φυλῆς Ιούδα, εὑρὼν χλαμύδα βατίλειον, ἐκ χρυσοῦ μὲν πᾶσαν ὑφασμένην, μάζαν δὲ χρυσοῦ ςαθμὸν ἕλκυσαν σίκλες διακοσίες, καὶ δεινὸν ἡγησάμενος, εἰ ὁ κινδυνεύσας ἥυρατο κέρδος, τοῦτο τῆς ἰδίας χρείας ἀθελόμενος δοῦναι φέρων τῷ Θεῷ καὶ μὴ δεομένῳ, ὄρυγμα βαθὺ ποιήσας ἐν τῇ αὐτῇ σκηνῇ κατώρυξεν εἰς τοῦτο· λήσειν νομίζων ὡς τοὺς συςρατιώτας, οὕτω καὶ τὸν Θεόν.

ιά. Εκλήθη δὲ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ςρατόπεδον ἔβαλεν Ιησοῦς, Γάλγαλα· σημαίνει δὲ τοῦτο ἐλευθέριον ὄνομα. διαβάντες γὰρ τὸν ποταμὸν, ἐλευθέρους αὐτοὺς ἤδη ἀπό τε τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ταλαιπωρίας ἐγίνωσκον.

ιβ. Μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας τῆς Ιεριχοῦντος συμφορᾶς, πέμπει τριχιλίους ὁπλίτας Ιησοῦς εἰς Αϊναι πόλιν ὑπὲρ τῆς Ιεριχοῦντος κειμένην αἱρήσοντας· οἱ, συμβαλόντων αὐτοῖς τῶν Αϊνιτῶν, τραπέντες, ἀποβάλλυσιν ἄνδρας ἓξ καὶ τριάκοντα. τοῦτ' ἀγγελθὲν τοῖς Ισραηλίταις, λύπην τε μεγάλην καὶ δεινὴν ἐποίησεν ἀθυμίαν· ὡ κατὰ τὸ οἰκεῖον τῶν ἀπολωλότων, καίτοιγε πάντων ἀνδρῶν καὶ σπουδῆς ἀξίων διεφθαρμένων, ἀλλὰ κατὰ ἀπόγνωσιν. πιςεύοντες γὰρ ἤδη τῆς γῆς ἐγκρατεῖς εἶναι, καὶ σῶον ἕξειν ἐν ταῖς μάχαις τὸν ςρατὸν, ὅτως τῷ Θεῷ προϋπεχημένῳ, τεθαρρηκότας παραδόξως εὗρον τοὺς πολεμίους. καὶ σάκκους ἐπενδύντες ταῖς ςολαῖς, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐν δακρύοις ἦσαν καὶ πένθει, τροφῆς ὐδὲ μίαν ἐπιζήτησιν ποιούμενοι· μειζόνως δὴ τὸ συμβεβηκὸς εἶχον ἀχθόμενοι.

ιγ. Βλέπων δὲ ὅτως ὁ Ιησοῦς τὴν τε ςρατιὰν καταπεπληγυῖαν, καὶ περὶ τῶν ὅλων πονηρὰν ἤδη τὴν ἐλπίδα λαμβάνουσαν, παῤῥησίαν λαμβάνει πρὸς τὸν Θεόν. "ἡμεῖς γὰρ, "εἶπεν, ὐχ ὑπ' αὐθαδείας προήχθημεν ὡς ταύτην ὑπάγε- "σθαι τοῖς ὅπλοις τὴν γῆν· ἀλλὰ Μωϋσέως τοῦ σοῦ δούλου "πρὸς τοῦθ' ἡμᾶς ἐπεγείραντος, ὡς πολλῶν τεκμηρίων ἐπαγ- "γέλλου κτήσασθαι παρέξειν ἡμῖν τήνδε τὴν γῆν. καὶ τὸν "ςρατὸν ἡμῶν ἀεὶ τῶν πολεμίων ποιήσειν τοῖς ὅπλοις κρείτ-

10. Acharus vero quidam, Zebediae filius ex tribu Iudae, cum inueniſſet chlamydem regiam, totam auro contextam, vna cum maſſula auri pondo ſiclis ducentis, et durum admodum exiſtimaſſet, ſi quis periculo adito forte inuenerit quod in rem ſuam eſſet, iſtud in ſui detrimentum Deo etiam non egenti offerret, foueam profundam intra tentorium ſuum deprimens, illic defodit; ratus fore vt Deum ſimiliter ac commilitones lateret.

11. Locus autem, vbi caſtra habuit Ieſus, vocatus eſt Galgala: quod nomen libertatem denotat. Nam fluuium traiecti, iam ſemet a miſeriis, quas ſub Ægyptiis et in deſerto pertulerant, liberatos eſſe ſenſerunt.

12. At paucis diebus a calamitate Ierichuntis, mittit Ieſus tria millia armatorum ad vrbem Ainam ſupra Ierichuntem ſitam, vt eam oppugnarent; qui, Ainitis cum illis manus conſerentibus, in fugam verſi, viros triginta ſex amiſerunt. Quod cum nunciatum fuiſſet Iſraëlitis in magnum moerorem eos coniicit atque anguſtias: non tam propter cognatos amiſſos, licet omnes qui perierint viri fortes fuerant et valde aeſtimandi, quam propter deſperationem. nam cum crederent ſe iam ea regione potitos, et ſaluum incolumemque in praeliis exercitum habituros, Deo hoc illis promittente, contra opinionem hoſtes elatos videbant. Itaque ſaccum veſtimentis inducentes tota die erant in luctu et lacrymis, de cibo capiendo ne minimum quidem ſoliciti; vt qui aegerrime quod acciderat tulerunt.

13. Ieſus autem videns exercitum ita territum atque animis conſternatum, et de rerum ſumma iam male ſperantem, cum fiducia Deum alloquitur. "Nos enim, in-"quit, non temeritate et audacia adducti ſumus, vt ter-"ram hanc armis in noſtram poteſtatem redigeremus: ſed "Moyſe ſeruo tuo ad hoc aggrediendum nos incitante, "dum multis ſignis promiſeris te nobis hanc terram poſſi-"dendam traditurum, teque effecturum vt noſter exerci-"tus ſemper armis hoſtes ſuperaret. Et quidem nonnulla

"τονα. τινὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς ὑποχέσεις ἡμῖν ἀπήντηκε τὰς "σὰς· νῦν δὲ παρὰ δόξαν ἐπταικότες καὶ τῆς δυνάμεώς τι- "νας ἀποβαλόντες, ἐπί τε τούτοις ὡς οὐ βεβαίων τῶν παρὰ "σοῦ καὶ ὧν προεῖπε Μωϋσῆς ἀχθόμεθα· καὶ χεῖρον ἡ τῶν "μελλόντων ἐλπὶς ἡμᾶς ἀνιᾷ, τῇ πρώτῃ πείρᾳ τοιαύτῃ συν- "τυχόντας. ἀλλὰ σὺ δέσποτα, δύναμις γάρ σοι τούτων ἴα- "σιν εὑρεῖν, τό τε παρὸν ἡμῶν λυπηρὸν, νίκην παραχόμε- "νος, καὶ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις διακειμένους ἅπας τῆς "διανοίας ἔξελε.

ιδ'. Ταῦτα μὲν Ἰησοῦς ἐπὶ σόμα πεσὼν ἠρώτα τὸν Θε- όν. χρηματίσαντος δὲ ἀνίεσθαι τῷ Θεῷ καὶ καθαίρειν τὸν στρατὸν, μιάσματος ἐν αὐτῷ γεγονότος, κλοπῆς τε τῶν καθ- ιερωμένων αὐτῷ χρημάτων τετολμημένης· διὰ γὰρ ταῦτα τὴν νῦν αὐτοῖς ἧτταν συμπεσεῖν, ἀναζητηθέντος δὲ τοῦ θεά- σαντος καὶ κολασθέντος, νίκην αὐτοῖς ἀεὶ πορίζεσθαι τῶν πολεμίων· Φράζει ταῦτα πρὸς τὸν λαὸν Ἰησοῦς, καὶ καλέ- σας Ελεάζαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ Φυ- λὴν ἐκλήρου. τούτου δὲ τὸ τετολμημένον ἐκ τῆς Ἰούδα Φυ- λῆς δηλοῦντος, κατὰ Φρατρίας πάλιν προτίθησι τὸν κλῆ- ρον ταύτης. τὸ δὲ ἀληθὲς τοῦ κακουργήματος περὶ τὴν Σαρα- χίᾳ συγγένειαν ηὑρίσκετο. καὶ ἄνδρα δὲ τῆς ἐξετάσεως γι- γνομένης, λαμβάνουσι τὸν Αχαρον. ἔδ' ἐκ ἔχων ἔξαρνος εἶ- ναι, δεινῶς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ ἐκπεριελθόντος, ὡμολόγει τε τὴν κλοπὴν καὶ τὰ Φωρία παρῆγεν εἰς μέσον. καὶ οὗτος μὲν εὐ- θὺς ἀναιρεθεὶς, ἐν νυκτὶ ταφῆς ἀτίμου καὶ καταδίκου προσ- ηκούσης τυγχάνει.

ιε. Ἰησοῦς δὲ ἀγνίσας τὸν στρατὸν ἐξῆγεν ἐπὶ τὴν Αἴναν αὐτούς· καὶ νυκτὸς τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐνέδρας προλοχίσας ὑπὸ τὸν ὄρθρον συμβάλλει τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ μετὰ θράσους αὐτοῖς διὰ τὴν προτέραν νίκην ἐπιόντων, ὑποχωρεῖν προσποιησάμενος, ἕλκει τῷ τρόπῳ τούτῳ μακρὰν αὐτοὺς τῆς πόλεως, διώκειν οἰομένους καὶ ὡς ἐπὶ νίκῃ καταφρονοῦν- τας. ἔπειτ' ἀναστρέψας τὴν δύναμιν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς ποιεῖ· σημεῖά τε δοὺς, ἃ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐνέδραις συνετέ-

"ceciderunt, ſicut tu nobis pollicitus es. Nunc vero prae-
"ter opinionem clade accepta, et parte copiarum caeſa,
"quaſi fides tuis parum conſtaret promiſſis et iis quae Moy-
"ſes praedixerit, haud leuiter affligimur; atque eo magis
"anxia de futuris ſpe pendemus, quod res tam male nobis
"primo experimento facto euenerint. Tu ergo Domine,
"potes enim hiſce malis medicinam adhibere, et praeſen-
"tem moerorem victoriam largiens adime, et deſperatio-
"nem in poſterum animo ita defectis aufer.

14. Ita quidem Ieſus, in faciem prolapſus, Deum ſupplex rogabat. Deo autem hoc ei reſponſum dante, vt ſurgeret et exercitum luſtraret, qui flagitio ſemet polluerit, rerumque ſibi dicatarum furtum facere ſuſtinuerit, (propterea enim hanc illis cladem accidiſſe, inquiſitione autem facta et poena a ſacrilego exacta, victoriam de hoſtibus ſemper reportaturos eſſe) haec populo declarat Ieſus, et vocato Eleazaro pontifice et magiſtratibus, ſortem per ſingulas tribus mittebat. Haec autem eum ſcelus in Iudae tribu commiſſum eſſe oſtenderet, rurſum per cognationes eius ſors mittebatur. Iſtud autem maleficium reuera perpetratum eſſe deprehenſum eſt in cognatione Sarachiae. Cum vero viritim inquiſitum eſſet, Acharum capiunt. At ille, cum inficias ire neqüiſſet, Dei indicio grauiter illum conſtringente, et furtum fatebatur, et res ſurreptas in medium proferebat. Et ille quidem ſtatim morte multatus noctu ſepulturae traditur ignominioſae, et qualis publico iudicio damnatis tribui ſolet.

15. Ieſus autem, exercitu luſtrato, copias ad Ainam ducit; et, noctu diſpoſitis circa vrbem inſidiis, prima luce cum hoſtibus congreditur. Is vero, cum illi recenti victoria feroces audacter in eos irruerent, ſimulata fuga longius illos ab oppido abduxit, hoſtem ſe perſequi exiſtimantes, et quaſi victoria iam parta inſoleſcentes: deinde ſubito conuerſis copiis obuiam illis proficiſcitur, et ſigna dans, de quibus conuenerat, iis qui in inſidiis erant, illos

ταχτο, κἀκεῖνος ἐπὶ τὴν μάχην ἐξανίστησιν. οἱ δ' εἰσεπήδων εἰς τὴν πόλιν, τῶν ἔνδον περὶ τείχεσιν ὄντων, ἐνίων δὲ καὶ πρὸς θέαν τῶν ἔξω τὴν γνώμην περισπωμένων. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν ἥρουν, καὶ πάντας τοὺς ἐντυγχάνοντας ἔκτεινον· Ιησοῦς δὲ τοὺς προσελθόντας εἰς χεῖρας βιασάμενος φεύγειν τρέπεται. συνελαυνόμενοι δὲ ὡς εἰς ἀκέραιον τὴν πόλιν, ἐπεὶ καὶ ταύτην ἐχομένην εὗρον, καὶ καταπιμπραμένην ὁμῶ γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέλαβον, διὰ τῶν ἀγρῶν ἦσαν σκεδαθέντες, ἀμύνειν αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυνάμενοι. τοιαύτης δὲ τῆς συμφορᾶς τὸς Αἰνίτας καταλαβούσης, παίδων τε ὄχλος ἁάλω καὶ γυναικῶν καὶ θεραπείας, καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς ἄπειρόν τι πλῆθος. ἀγέλας τε βοσημάτων ἔλαβον οἱ Εβραῖοι, καὶ χρήματα πολλά· καὶ γὰρ πλήσιον ἦν τὸ χωρίον· καὶ ταῦτα πάντα τοῖς στρατιώταις Ιησοῦς διένειμε, γενόμενος ἐν Γαλγάλοις.

ιϛ'. Γαβαωνῖται δὲ κατοικοῦντες ἔγγιστα τοῖς Ιεροσολύμοις, τά τε τοῖς Ιεριχουντίοις συμβεβηκότα πάθη καὶ τὰ τοῖς Αἰνίταις ὁρῶντες, καὶ πρὸς σφᾶς μεταβήσεσθαι τὸ δεινὸν ὑπονοοῦντες, Ιησοῦν μὲν παρακαλεῖν ἐδίεγνωσαν· ὅτε γὰρ τεύξεσθαί τινος τῶν μετρίων ὑπελάμβανον, ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ Χαναναίων ἔθνους παντὸς πολεμοῦντος αὐτούς. Κεφηρίτας δὲ καὶ Καριαθιαριμίτας γείτονας ὄντας αὐτοῖς ἐπὶ συμμαχίαν παρεκάλουν, ὡδ' αὐτὸς διαφεύξεσθαι τὸν κίνδυνον λέγοντες, εἰ φθάσειαν αὐτοὶ ληφθέντες ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν· συμπείσαντες δὲ αὐτούς, διέγνωσαν διαδρᾶναι τὴν δύναμιν αὐτῶν. προσδεξαμένων δὲ τὰς λόγους αὐτῶν, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς Ιησοῦν φιλίαν σπεισομένους, ὃς μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐδοκίμαζον ἱκανοὺς πρᾶξαι τὰ συμφέροντα τῷ πλήθει. οἱ δὲ ὁμολογεῖν αὐτοὺς Χαναναίους ἐπισφαλὲς ἡγούμενοι, διαφεύξεσθαι δὲ τὸν διὰ τοῦτο κίνδυνον ὑπολαμβάνοντες, εἰ λέγοιεν ἑαυτοὺς μὴ προσήκειν κατὰ μηδὲν Χαναναίοις, ἀλλὰ πορρωτάτω τούτων κατοικεῖν· ἥκειν τε κατὰ πίστιν τῆς φιλίας αὐτῷ πολλὴν ἀνύσαντας ὁδὸν ἔφασκον, καὶ τεκμήριον τοῦ λόγου τούτου τὸ χῆμα ὑπεδείκνυον· τὰς γὰρ ἐσθῆ-

etiam ad pugnam exciuit. In vrbem autem illi irrumpebant, dum ciues intus circa muros verſarentur, aliqui vero et in illis qui egreſſi fuerant obſeruandis animo eſſent occupati. Et hi quidem vrbem ceperunt, et obuium quemque occiderunt: Ieſus vero manus conſerentium phalanges perrumpens in fugam vertit. Compulſi autem in vrbem quaſi adhuc integram, cum et ipſam ab hoſtibus occupatam viderent, et cum vxoribus et liberis incenſam deprehenderent, per agros diſpalati oberrabant, ad ſemetipſos, quod ſoli eſſent, defendendos viribus deſtituti. Poſtquam vero huiuſmodi calamitas Ainitis acciderat, magna multitudo puerorum et mulierum atque mancipiorum capta eſt, et aliorum vis ingens impedimentorum et ſarcinarum. Quin et pecudum greges ceperunt Hebraei multumque pecuniae, (opulenta enim erat ea regio) et haec omnia Ieſus, cum eſſet in Galgalis, inter milites partitus eſt.

16. Caeterum Gabaonitae, qui proxime Ieroſolymas habitarent, calamitates, quae Ierichuntinis euenerant atque Ainitis, adſpicientes, periculumque ad ſe tranſiturum eſſe ſuſpicantes, Ieſum quidem aperte orare non ſtatuerunt: neque enim quidquam aequi ab eo ſe impetraturos putabant, qui internecino bello totam Chananaeorum gentem perſequebatur. Cepheritas autem et Cariathiarimitas, qui vicini eis erant, in ſocietatem inuitarunt; dicentes nec ipſos poſſe periculum euadere, ſi eos occuparent Iſraëlitae: ipſis vero modo hoc perſuaſerint, decreuerunt copias eorum effugere. Illis autem iis quae dixerant conſentientibus, legatos ad Ieſum mittunt cum eo amicitiae foedus inituros; quos, ad ea agenda que omnibus expedirent, ciuium maxime idoneos iudicabant. At illi, ſe diſcrimen adire rati ſi ſemet Chananaeos eſſe faterentur, huiuſmodi autem periculum fugituros eſſe exiſtimantes, modo dicerent ſe Chananaeos nulla neceſſitudine attingere, ſed ſedes longo interuallo ab iis diſiunctas habere, aiebantque ſe fide virtutis eius adductos veniſſe, multorum dierum itinere confecto, habitumque huiuſce

τας καινὰς ὅτε ἐξήεσαν οὔσας ὑπὸ τῦ χρόνυ τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῖς τετρίφθαι. τρυχίνας γὰρ εἰς τὸ ταῦτα πεποιῆσθαι πρὸς αὐτῦ ἐπίτηδες ἔλαβον. ξάντες οὖν εἰς μέσυς ἔλεγον ὡς πεμφθείεν ὑπὸ τῶν Γαβαωνιτῶν καὶ τῶν περιοίκων πόλεων, πλεῖστον ἀπέχυσῶν τῆσδε τῆς γῆς, ποιησόμενοι πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἐφ' αἷς πάτριον αὐτοῖς ἐστι συνθήκαις. μαθόντες γὰρ ἐκ Θεοῦ χάριτος καὶ δωρεᾶς τὴν Χαναναίων αὐτοῖς γῆν κτῆσασθαι δεδόσθαι, τύτοις τε λίαν ἔλεγον ἥδεσθαι καὶ πολίτας ἀξιοῦν αὐτῶν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες καὶ ἐπιδεικνύντες τὰ τεκμήρια τῆς ὁδοιπορίας παρεκάλουν ἐπὶ συνθήκας καὶ φιλίαν τὺς Εβραίυς. Ιησῦς δὲ πιστεύσας οἷς ἔλεγον, ὡς ἐκ εἶεν τῶ Χαναναίων ἔθνος, ποιεῖται πρὸς αὐτὺς φιλίαν, καὶ Ελεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς γερυσίας ὄμνυσιν ἕξειν τε φίλυς καὶ συμμάχυς, καὶ μηδὲν μοχλεύσεσθαι κατ' αὐτῶν ἄδικον, τοῖς ὅρκοις ἐπισυναμέσαντος τῶ πλήθυς. καὶ οἱ μὲν ὧν ἤθελον τυχόντες ἐξ ἀπάτης ἀπῆσαν πρὸς ἑαυτύς. Ιησῦς δὲ τῆσδε τῆς Χαναναίας στρατεύσας εἰς τὴν ὑπώρειαν, καὶ μαθὼν ἐ πόρρω τῶν Ιεροσολύμων τὺς Γαβαωνίτας κατωκημένυς, καὶ τῶ γένυς ὄντας τῶν Χαναναίων, μεταπεμψάμενος αὐτῶν τὺς ἐν τέλει, τῆς ἀπάτης αὐτοῖς ἐνεκάλει. τῶν δ' ἐκ ἄλλην ἀφορμὴν σωτηρίας ἔχειν ἢ ταύτην προφασιζομένων, καὶ διὰ τῦτ' ἐπ' αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης καταφυγεῖν, σύγκαλεῖ τὸν ἀρχιερέα Ελεάζαρον, καὶ τὴν γερυσίαν· καὶ δημοσίᾳ αὐτὺς δικαιούντων ποιεῖν ἐπὶ τῶ μὴ παραβῆναι τὸν ὅρκον, ἀποδεικνύσιν εἶναι τοιύτυς. καὶ οἱ μὲν τῆς καταλαβύσης αὐτὺς συμφορᾶς τοιαύτην φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν ηὕραντο.

ιζ'. Τῦ δὲ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλέως χαλεπῶς φέροντος ἐπὶ τῶ μετατάξασθαι πρὸς τὸν Ιησοῦν τὺς Γαβαωνίτας, καὶ τὺς τῶν πλησίον ἐθνῶν παρακαλέσαντος βασιλέας συναίρασθαι τῶ κατ' αὐτῶν πολέμω, τύτυς παρόντας σὺν αὐτῶ, τέσσαρες δὲ ἦσαν, οἱ Γαβαωνίται ἰδόντες, καὶ στρατοπεδευσαμένυς ἐπί τινι πηγῆ τῆς πόλεως ἐκ ἄπωθεν παρασκευάζεσθαι πρὸς πολιορκίαν, ἐπεκαλοῦντο σύμμα-

ſermonis veritatis indicium oſtendebant: nam veſtes, quas domo exeuntes nouas induiſſent, immenſa viarum ſpatia peragrando detritas eſſe. laceras enim data opera ſumpſerant, vt ab eo fidem verbis impetrarent, Stantes ergo in medio concionis dicebant, ſe miſſos a Gabaonitis et vicinis ciuitatibus, ab ea terra longe diſſitis, cum illis amicitias iuncturos foederibus ritu patrio receptis. Nam intelligentes quod Dei gratia et munere illis conceſſum ſit Chananaeorum terram poſſidere, ſe iis ea de re valde gratulari dicebant, enixeque petere vt ab iis in ciuium numero habeantur. Et illi quidem iſta loquentes, atque longi itineris indicia oſtendentes, orabant Hebraeos vt cum illis foedera ſancirent et amicitiam. Ieſus autem dictis eorum credens, quod non eſſent de gente Chananaeorum, eos in amicitiam recipit: et Eleazarus pontifex cum ſenatu iurauit, habituros ſe eos pro amicis et ſociis, et nihil iniuſti contra eos molituros, in iſtud iusiurandum conſentiente vniuerſo populo. Ac illi quidem, dolo malo voti compotes, ad ſuos reuerſi ſunt. Ieſus autem cum exercitum in ſubmontanum Chananaeorum tractum duxiſſet, et audiſſet Gabaonitas non longe a Ieroſolymis habitare, et a Chananaeis oriundos, magiſtratibus eorum accerſitis, fraudis eos incuſabat. Cum autem ſibi non aliam ad ſalutem viam patere praetenderent, ideoque neceſſitate adactos hoc ſibi effugium quaeſiuiſſe, Elazarum pontificem et ſenatum conuocat: eiſque cenſentibus publicis miniſteriis deputandos eſſe, ne fidem iureiurando datam violarent, operis hiſce eos addixerunt. Et illi quidem, cum eis iam immineret calamitas, tale ſibi praeſidium et ſecuritatem inuenerunt.

17. Caeterum cum rex Ieroſolymitarum indigne ferret Gabaonitas ad Ieſum defeciſſe, et vicinarum gentium reges ad bellum ſimul contra eos gerendum acciuiſſet; Gabaonitae iſtos ei adeſſe videntes, (quatuor autem erant) caſtriſque circa fontem quendam non longe ab vrbe poſitis ad oppugnationem ſeſe parare, Ieſum in auxilium aduocabant. nam eo tum res eorum deuenerant, vt ab his

χον Ιησῦν. ἐν τούτοις γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ πράγματα, ὡς ὑπὸ μὲν τούτων ἀπολεῖσθαι προσδοκᾶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ Χαναναίων γένους στρατευσάντων σωθήσεσθαι διὰ τὴν γενομένην Φιλίαν ὑπολαμβάνειν. καὶ Ιησοῦς πανστρατιᾷ σπεύσας ἐπὶ τὴν βοήθειαν, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀνύσας, ὄρθριος προσβαίνουσι τοῖς πολεμίοις ἐμπίπτει· καὶ τραπεῖσιν εἵπετο διώκων διὰ χωρίων ἐπικλινῶν. Βήθωρα καλεῖται. ἔνθα καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ συνεργίαν ἔμαθεν· ἐπισημήναντος αὐτῷ βρονταῖς τε καὶ κεραυνῶν ἀφέσει, καὶ χαλάζης καταφορᾷ μείζονος τῆς συνήθους. ἔτι γε μὴν καὶ τὴν ἡμέραν αὐξηθῆναι πλέον, ὡς ἂν μὴ καταλαβοῦσα νὺξ ἐπιοχὴ τὴν τῶν Εβραίων προθυμίαν, συνέπεσεν. ὥστε καὶ λαμβάνει τοὺς βασιλέας Ιησοῦς ἔν τινι κρυπτομένους σπηλαίῳ κατὰ Μακχιδά, καὶ κολάζει πάντας. ὅτι δὲ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας ἐπέδωκε τότε, καὶ τοῦ συνήθους ἐπλεόνασε, δηλοῦται διὰ τῶν ἀνακειμένων ἐν τῷ ἱερῷ γραμμάτων.

ιή. Κατεστραμμένων δ' ὅτως τῶν περὶ τοὺς βασιλέας, οἳ τοὺς Γαβαωνίτας πολεμήσαντες ἐστράτευσαν, ἐπανῆει πάλιν τῆς Χαναναίας ἐπὶ τὴν ὀρεινὴν Ιησοῦς· καὶ πολὺν τῶν ἐν αὐτῇ φόνον ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβών, παρῆν εἰς τὸ ἐν Γαλγάλοις στρατόπεδον. τοῦ δὲ περὶ τῆς Εβραίων ἀρετῆς λόγου πολλοῦ φοιτῶντος εἰς τοὺς περιοίκους, κατάπληξις εἶχε τοὺς ἀκούοντας τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος· καὶ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ περὶ Λίβανον ὄρος βασιλεῖς ὄντες Χαναναῖοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς πεδίνοις τῶν Χαναναίων, Παλαιστίνης προσλαβόντες, στρατοπεδεύουσι πρὸς Βηρώθῃ πόλει τῆς Γαλιλαίας τῆς ἄνω, Κεδέσης δ' οὐ πόρρω. Γαλιλαίων δέ εἰσι καὶ τοῦτο τὸ χωρίον. τοῦ δὲ στρατοῦ παντὸς, ὁπλιτῶν μὲν ἦσαν μυριάδες τριάκοντα· μύριοι δ' ἱππεῖς, καὶ ἅρματα δισμύρια. καταπλήττει δὴ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων αὐτόν τε Ιησοῦν καὶ τοὺς Ισραηλίτας· καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ κρείττονος εὐλαβεστέρως εἶχον δι' ὑπερβολὴν τοῦ δέους. τοῦ Θεοῦ δ' ἐξονειδίσαντος αὐτοῖς τὸν φόβον, καὶ εἰ πλέον τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας ποθοῦσιν, ὑποχομένου τε νικήσειν τοὺς ἐχθροὺς,

quidem perniciem exspectarent; ab illis vero, qui in Chananaeorum gentis excidium bellum mouerant, salvari se propter initas amicitias existimarent. Tum Iesus cum toto exercitu vt illis succurreret properans, die noctuque itinere continuato, hostes obsidionem molientes summo mane aggreditur; cumque terga vertissent, per regionis decliuia fugientes est persequutus. Bethora is locus dicitur. Atque illic Deum sibi in auxilium venisse didicit, manifesto indicio, quod tonitrua et fulmina e caelo missa fuerint, et grando deciderit solito maior. Quin et illud praeterea contigit, quod dies producta fuerit, ne a nocte appetente reprimeretur Hebraeorum impetus. quo factum est vt Iesus reges apud Macchida deprehenderit in spelunca quadam abditos: omnesque poena affecerit. Quod vero longitudo diei eo tempore incrementum ceperit, ac vltra consuetum creuerit, palam est ex Sacris literis in archiuis Templi repositis.

18. Regibus autem in hunc modum debellatis, qui Gabaonitas armis inuaserant, in Chananaeae montana reuersus est Iesus: ibique magna caede edita praedaque abacta, ad castra in Galgalis sese recepit. At cum fama de virtute Hebraeorum in omnium ore atque sermone apud gentes vicinas percrebresceret, audita caesorum multitudine attoniti haeserunt: ac reges Libanum montem accolentes, et ipsi Chananaei generis, quique in campestribus habitarunt Chananaei, Palaestinis in auxilium adscitis, castra metati sunt ad Berotham, oppidum Galilaeae superioris, non procul a Cedesa. hic autem locus Galilaeorum ditionis est. Totus autem exercitus constabat peditum trecentis millibus, equitum vero decem millibus, et curruum millibus triginta. Timore itaque perterruit hostium multitudo et Iesum ipsum et Israëlitas, et propter metus magnitudinem vix ausi erant vel meliora sperare. Deo autem eis formidinem exprobrante, et an quid maius eius ope et auxilio desiderent, atque eis pollicente victoriam de hostibus, iuben-

καὶ κελεύσαντος τούς τε ἵππους ἀχρήστους ποιῆσαι, καὶ τὰ ἅρματα πυρῶσαι· θαρσαλέος πρὸς τὰς ὑποχίσεις τοῦ Θεοῦ γενόμενος ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ πέμπτης ἡμέρας ἐπ' αὐτοὺς ἐλθὼν συνάπτει, καὶ καρτερὰ μάχη γίνεται, καὶ φόνος κρείττων πίστεως παρὰ τοῖς ἀκροωμένοις. διώκων δ' ἐπὶ πλεῖστον ἐξῆλθε, καὶ πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν πλὴν ὀλίγων διέφθειρεν. καὶ οἱ βασιλεῖς πάντες ἔπεσον· ὥστε τῶν ἀνθρώπων ἐπιλελοιπότων πρὸς τὸ κτείνεσθαι, τοὺς ἵππους Ἰησοῦς αὐτῶν ἀνῄρει, καὶ τὰ ἅρματα ἐνεπίμπρα. τήν τε χώραν ἐπ' ἀδείας διεπορεύετο, μηδενὸς τολμῶντος εἰς μάχην ἐπεξελθεῖν· ἀλλὰ πολιορκίᾳ τὰς πόλεις αἱρῶν, καὶ πάλιν ὅ, τι λάβοι φονεύων.

ιθ'. Ἔτος δὲ πέμπτον ἤδη παρεληλύθει, καὶ Χαναναίων ὀλίγοι ἔδει ὑπολέλειπτο, πλὴν εἰ μή τινες εἰς ὀχυρώτατον τεῖχος διέφυγον. Ἰησοῦς δὲ ἐκ τῶν Γαλγάλων ἀναστατοπεδεύσας εἰς τὴν ὄρειον, ἰσᾶ τὴν ἱερὰν σκηνὴν κατὰ Σιλοῦν πόλιν· ἐπιτήδειον γὰρ ἐδόκει τὸ χωρίον διὰ κάλλος, ἕως οἰκοδομεῖν ναὸν αὐτοῖς τὰ πράγματα παράσχῃ· καὶ χωρήσας ἐντεῦθεν ἐπὶ Σικίμων σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, βωμόν τε ἵστησιν ὅπου προεῖπε Μωϋσῆς, καὶ νείμας τὴν στρατιὰν, ἐπὶ μὲν τῷ Γαριζεῖ ὄρει τὴν ἡμίσειαν ἵστησιν, ἐπὶ δὲ τῷ Γιβάλῳ τὴν ἡμίσειαν, ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι, καὶ τὸ Λευιτικὸν καὶ τὰς ἱερέας. θύσαντες δὲ καὶ ἀρὰς ποιησάμενοι, καὶ ταύτας ἐπὶ τῶν βωμῶν γεγραμμένας καταλιπόντες, εἰς τὴν Σιλοῦν ἀνέζευξαν.

κ'. Ἰησοῦς δ' ἤδη γηραιὸς ὢν, καὶ τὰς τῶν Χαναναίων πόλεις ὁρῶν ἐκ εὐαλώτους, ὑπό τε τῶν χωρίων ἐν οἷς ἦσαν ὀχυρότητος, καὶ τῆς τῶν τειχῶν ἰσχύος, ἃ τῇ φυσικῇ τῶν πόλεων πλεονεξίᾳ προσπεριβαλλόμενοι προσεδόκων τὰς πολεμίους ἀφέξεσθαι πολιορκίας διὰ ἀπόγνωσιν τοῦ λαβεῖν· καὶ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἑαυτῶν οἱ Χαναναῖοι μαθόντες τὰς Ἰσραηλίτας ποιησαμένους τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, πρὸς τὸ τὰς πόλεις καρτερὰς ποιεῖν ἐκεῖνον ἅπαντ' ἦσαν τὸν χρόνον· συναγαγὼν τὸν λαὸν εἰς τὴν Σιλοῦν ἐκκλησίαν παρήγ-

teque vt eorum equis poplites succiderent et currus igne cremarent, concepta ex his Dei promissis fiducia, contra hostes profectus est, dieque quinta illis superueniens acie concurrit; ac vtrinque acriter pugnatum est, eaque strages edita quae fere omnem audientium fidem superat. Effusos autem longe persequitur, demptisque paucis totum hostium exercituin ferro interimit. Reges etiam ad vnum omnes ceciderunt: adeo vt, hominibus ad caedem deficientibus, equos eorum necauerit et currus igne absumpserit. Regionem deinde vniuersam, nemine ad pugnam exire audente, secure peragrabat; vrbes nempe obsidione capiens, item quicquid vivum deprehenderet occidens.

19. Iam vero exactus erat annus quintus, nec quisquam Chananaeorum amplius superarat, absque iis qui in loca munitissima se receperant. Iesus autem, motis castris ex Galgalis, in montanis collocauit sacrum Tabernaculum ad vrbem Siluntem (opportunus enim atque idoneus videbatur locus, propter amoenitatem, donec templum aedificari res Israëlitarum paterentur) atque inde cum omni populo Sicima profectus et altare statuit vbi Moyses praeceperat; et dein exercitu diuiso, in monte quidem Garizi dimidium eius constituit, dimidium vero alterum in Gibalo, (vbi et altare est) et cum iis Leuitas et sacerdotes. Cum autem sacra fecissent et diras vibrassent, easque arae inscriptas reliquissent, in Siluntem sunt reversi.

20. Caeterum Iesus iam aetate prouectus, vrbesque Chananaeorum, quae superessent, expugnatu difficiles esse videns, tum ob locorum vbi sitae erant munimenta, tum ob valida murorum praesidia; quibus ad vrbes egregie natura munitas in circuitum adiectis, exspectabant vt hostes ab obsidione abstinerent, de iis potiundis desperantes (nam Chananaei, cognito Israëlitas in excidium suum ex Ægypto egressos esse, toto illo tempore in oppidis muniendis occupati fuerant) conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat. Cumque frequens

γειλε. καὶ σπυδῇ συνδραμόντων, τάτε ἤδη κατορθώμενα, καὶ τὰς γεγενημένας πράξεις, ὡς εἰσιν ἄριστα, καὶ τῷ θεῷ τῷ παραχόντος αὐτὰς ἄξια, καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν νόμων οἷς κατακολυθῶσιν, ἔλεγε· βασιλεῖς τε τριάκοντα καὶ ἕνα, τολμήσαντας αὐτοῖς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, κεκρατῆθαι δηλῶν, καὶ ῥᾳτιὰν, ὅση ποτὲ κατελπίσασα τῆς αὐτῶν δυνάμεως εἰς μάχην συνῆψεν, ἅπασαν διαφθαρεῖσαν, ὡς μηδὲ γενεὰν αὐτοῖς ὑπολελεῖφθαι. τῶν δὲ πόλεων ἐπειδήπερ αἱ μὲν ἁλῶκεσαν, πρὸς ἃς δὲ δεῖ χρόνε καὶ μεγάλης πολιορκίας, διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα καὶ τὴν ἐπὶ ταύτῃ τῶν οἰκητόρων πεποίθησιν, ἠξίε τὰς ἐκ τῆς περαίας τῷ Ιορδάνε συνεξορμήσαντας αὐτοῖς, καὶ τῶν κινδύνων συναραμένας, ὄντας συγγενεῖς, ἀπολύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα, χάριν αὐτοῖς ὧν συνέκαμον ὁμολογῶντας· ἕνα τε κατὰ Φυλὴν, ἀρετῇ προῦχειν μαρτυρηθέντα, πέμπειν, οἳ, τὴν γῆν ἐκμετρησόμενοι πιστῶς καὶ μηδὲν κακουργήσοντες, δηλώσυσιν ἡμῖν ἀδόλως αὐτῆς τὸ μέγεθος.

κα'. Καὶ Ιησῆς μὲν, τάτυς ποιησάμενος τὰς λόγυς, συγκάταινον ἔχε τὸ πλῆθος· καὶ ἄνδρας τὰς ἐκμετρησομένας τὴν χώραν αὐτῶν ἐξέπεμψε, παραδὲς αὐτοῖς τινας γεωμετρίας ἐπισήμονας, ὃς τάληθὲς ἂν ἔμελλε λήσεσθαι διὰ τὴν τέχνην· ἐντολὰς δὲ ἀποτίσασθαι τῆς τε εὐδαίμονος διάμετρον γῆς καὶ τῆς ἥσσον ἀγαθῆς. ἡ γὰρ Φύσις τῆς Χαναναίων γῆς τοιαύτη τίς ἐστιν, ὡς ἴδοι τις ἂν πεδία μεγάλα καὶ καρπὸς φέρειν ἱκανώτατα, καὶ συγκρινόμενα μὲν ἑτέρα γῇ, πανευδαίμονα νομισθησόμενα· τοῖς δὲ ἰσχυοντίων χωρίοις παραβαλλόμενα καὶ τοῖς Ιεροσολυμιτῶν, τὸ μηδὲν ἀναφανησόμενα. καί τοι παντελῶς ὀλίγην αὐτῶν εἶναι τὴν γῆν συμβέβηκε, καὶ ταύτης ὀρεινὴν τὴν πολλήν· ἀλλ' ὑπερβολὴ εἰς καρπῶν ἐκτροφήν τε καὶ κάλλος οὐκ ἀπολέλοιπεν ἑτέρας. καὶ διὰ τᾶτο τιμητὰς μᾶλλον ἢ μετρητὰς τὰς κλήρυς εἶναι δεῖν ὑπέλαβε· πολλάκις ἑνὸς πλέθρε καὶ χιλίων ἀνταξίαν γενομένε. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ πεμφθέντες, δέκα δὲ ἦσαν, περιοδεύσαντές τε καὶ τιμησάμενοι τὴν γῆν,

concursus factus esset, eis recensuit quae ad id temporis prospere euenerant, vtque res quas gesserant pulcherrimae erant, et quales par erat Dei auspiciis geri, legumque quas amplexi sunt dignitati conuenientes: praeterea commemorans reges triginta et vnum, qui manus conserere ausi sunt, praelio superatos; et exercitum, qui viribus suis aliquando fisus cum illis acie dimicauit, totum internecione ita deletum, vt ne soboles quidem iis superesset. Caeterum quoniam ex vrbibus aliae quidem captae essent, aliae vero, ob murorum firmitudinem et incolarum in ea fiduciam, diuturnam validamque oppugnationem postularent, consebat eos qui ex regione Transiordaniana in communem expeditionem profecti fuerant, et propter cognationem periculorum socios se adiunxerant, iam domum remittendos, gratiis pro ope et auxilio illis prius relatis: deinde ex singulis tribubus singulos, qui virtutis suae praecellentis testimonium acciperent, delegandos, qui regionem bona fide permensi, omnique procul habita malitia, nobis sine dolo magnitudinem eius renunciabunt.

21. Et Iesus quidem, cum haec verba fecisset, populum vniuersum sibi assentientem habuit: moxque viros ad terram illorum dimetiendam emisit, adiunctis ad eos quibusdam Geometriae peritis, quibus propter artem verum ignotum non erat futurum: mandans eis vt terrae felicis et minus bonae mensuram aestimarent. Telluris enim Chananaeorum natura eiusmodi est, vt videre liceat campos magnos, eosque fructibus edendis aptissimos, qui alii quidem terrae collati fertilissimi haberi possint, at si cum Ierichuntinorum aut Ierosolymitanorum agris conferantur, nihil fere appariturі sunt. ac quanquam iis accidit vt exiguum admodum terrae spatium incolerent, idque maxima ex parte montanum, eximia tamen fertilitate et pulchritudine nulli alii cedit. Quam obrem arbitrabatur vt magis ex aestimatione quam ex mensura sortitio fieri deberet. cum saepe vnum iugerum millenis contra non carum sit. At viri qui missi fuerant, decem autem erant, terra perlustrata et aestimata, septimo

ἐν ἑβδόμῳ μηνὶ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν εἰς Σιλοῦντα πόλιν, ἔνθα τὴν σκηνὴν ἐστάκεισαν.

κβ'. Καὶ Ἰησοῦς, Ἐλεάζαρόν τε καὶ τὴν γερουσίαν καὶ σὺν τοῖς φυλάρχοις παραλαβών, νέμει ταῖς ἐννέα φυλαῖς καὶ τῆς Μανασσητῶν τοῖς ἡμίσεσι, κατὰ μέγεθος ἑκάστης τῶν φυλῶν τὴν μέτρησιν ποιησάμενος. κληρώσαντος δὲ αὐτοῦ, ἡ μὲν Ἰούδα λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν Ἰουδαίαν, παρατείνουσαν μὲν ἄχρι τῶν Ἱεροσολύμων, τὸ δ' εὖρος ἕως τῆς Σαδομίτιδος λίμνης καθήκουσαν. ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ἀσκάλων καὶ Γάζα. Συμεωνὶς δὲ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε τῆς Ἰδουμαίας τὴν Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Ἀραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. Βενιαμῖται δὲ τὴν ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ ἔλαχον ἄχρι θαλάσσης μὲν τὸ μῆκος· τὸ δὲ πλάτος, Ἱεροσολύμοις ὁριζομένην καὶ Βεθήλοις. εὐτύχησε δὲ ὁ κλῆρος οὗτος ἦν διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν. Ἱεριχοῦντα γὰρ καὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἔλαβον. ἡ δ' Ἐφραΐμου φυλὴ τὴν ἄχρι Γαδάρων ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ μηκυνομένην ἔλαχεν· εὐρείαν δὲ ὅσον ὑπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα τελευτᾷ πεδίον, τῆς δὲ Μανασσήτιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ἰορδάνου μέχρι Δώρων πόλεως· πλάτος δὲ ἐπὶ Βηθσάνων, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. καὶ μετὰ τούτους Ἰσάχαρις, Κάρμηλόν τε ὄρος καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ μήκους ποιησαμένη τέρμονα, τὸ δ' Ἰταβύριον ὄρος τοῦ πλάτους. Ζαβουλωνῖται δὲ τὴν μέχρι Γεννησαρίτιδος, καθήκουσαν δὲ περὶ Κάρμηλον καὶ θάλασσαν ἔλαχον. τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ Καρμήλου, κοιλάδα προσαγορευομένην διὰ τὸ καὶ τοιαύτην εἶναι, Ἀσηρῖται φέρονται πᾶσαν τὴν ἐπὶ Σιδῶνος τετραμμένην. Ἀρκὴ δὲ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, ἣ καὶ Ἀκτιπᾶς. τὰ δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς τετραμμένα μέχρι Δαμασκοῦ πόλεως, καὶ τῆς Γαλιλαίας τὰ καθύπερθεν Νεφθαλῖται παρέλαβον, ἕως τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ τῶν τοῦ Ἰορδάνου πηγῶν, αἳ τὴν ὁρμὴν ἐκ τοῦ ὄρους ἔχουσιν, ἐκ τοῦ καθήκοντος τοῖς ὄρεσι κατὰ βόρεια πόλεως Λεκῆς παροικούσης. Δανῖται δὲ τῆς κοίλης ὅσα πρὸς δυόμενον τέτραπται τὸν ἥλιον λαγχάνουσιν, Ἀζώτῳ καὶ Δώροις ὁριζόμενοι· Ἰάμνιαν

menſe ad eum in Siluntem vrbem reuerſi ſunt, vbi Tabernaculum conſtituerant.

22. Tum Ieſus, aſſumpto Eleazaro cum ſenatu et tribuum principibus, diuiſit regionem nouem tribubus et Manaſſitarum dimidiae, cuique tribui agri portionem pro eius magnitudine partitus. Cum iis ſortitus eſſet, Iudae quidem ſorte obtigit omnis ſuperior Iudaea Ieroſolymas vſque protenſa, latitudine vero lacum Sodomiticum attingens. In hac autem ſorte vrbes erant Aſcalon et Gaza. Symeonis vero tribui, nam ſecunda erat, obvenit Idumaeae pars Ægypto et Arabiae contermina. At Beniamitae terram ſorte habuere, quae a Iordane fluuio longitudine quidem vſque ad mare pertingit; latitudine vero Ieroſolymis et Bethelis terminatur. haec autem ſors anguſtiſſima erat propter ſoli bonitatem: nam et Ierichunta et Ieroſolymitarum vrbem acceperunt. Ephraïmi autem tribus terram a Iordane fluuio vſque ad Gadara porrectam adepta eſt: latam vero in quantum patet a Bethelis ad Campum vſque magnum. At tribus Manaſſitidis pars dimidia a Iordane quidem vſque Dora vrbem habuit, latitudine vero ad Bethſana, quae nunc Scythopolis vocatur. Atque poſt hos Iſacharis Carmelum montem et fluuium longitudinis terminum nacta eſt, latitudinis autem Itabyrium montem. Zabulonitae vero terram ad Genneſaritidem vſque lacum, Carmelo autem et mari contiguam, ſunt ſortiti. Quae vero regio poſt Carmelum ſita eſt, conuallis cognominata ex ipſa re, tota ea, ad Sidonem obuerſa, Aſeritis ceſſit. Vrbs autem Arce in eorum portione erat, quae etiam Actipus nuncupatur. Illa vero quae ad orientem ſpectant vſque ad Damaſcum vrbem et Galilaeam ſuperiorem ſibi aſſumpſerunt Nephthalitae, ad Libanum vſque montem et Iordanis fontes, qui ex monte prorumpunt, attingente fines boreales vrbis Arces finitimae. Danitae autem vallis quaecunque occidenti ſoli obiacent, adepti ſunt; Azoto et Doris clauſi; omnemque Iamniam ſimul et Gettam ab Aca-

τε πᾶσαν καὶ Γέτταν, ἀπ' Ακάρωνος ἕως τῦ ὄρυς ἐξ ἧ Ιύδα ἤρκτο Φυλή.

κγ'. Καὶ ἐξ μὲν ἔθνη, τῶν υἱῶν τῦ Χαναναίυ Φέροντα τὴν ἐπωνυμίαν, διεῖλεν ἴτως Ιησῦς, καὶ τὴν γῆν ταῖς ἐννέα καὶ τῇ ἡμισείᾳ Φυλαῖς ἔδωκε νέμεσθαι. τὴν γὰρ Αμορίτιν, καὶ αὐτὴν ἴτως ἀΦ' ἑνὸς τῶν Χαναναίυ παίδων καλημένην, Μωϋσῆς ἤδη προειλήΦως νενεμήκει ταῖς δυσὶ Φυλαῖς καὶ τῇ ἡμισείᾳ. τῦτο δὲ καὶ πρότερον δεδηλώκειν. τὰ δὲ περὶ Σιδῶνα καὶ Αρκαίυς καὶ Αμαθαίυς καὶ Αραδαίυς ἀδιακόσμητα ἦν.

κδ'. Ιησῦς δὲ, τῦ γήρως ἐμποδίζοντος ἤδη πράττειν ὅσα καὶ νοήσεις, τῶν τε μετ' αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν παραλαβόντων ἀμελῶς προσάντων τῇ κοινῇ συμΦέροντος, παρήγγελλε Φυλῇ ἑκάστῃ, τῇ γένυς τῶν Χαναναίων μηδὲν ὑπολειπεῖν ἐν τῇ κατακεκληρωμένῃ γῇ· τὴν γὰρ ἀσΦάλειαν αὐτοῖς καὶ τὴν Φυλακὴν τῶν πατρίων ἐθῶν ἐν μόνῳ τῦτῳ καὶ Μωϋσῆν αὐτοῖς εἶναι προειπεῖν, καὶ τῦτ' αὐτὸς πεπῖσθαι· καὶ τοῖς Λευίταις δὲ τὰς ὀκτὼ καὶ τριάκοντα πόλεις ἀποδιδόναι. προειλήΦεισαν γὰρ ἤδη κατὰ τὴν Αμορίαν τὰς δέκα. τῦτων τρεῖς ἀπονέμει τοῖς Φυγάσιν οἰκεῖν ἐν αὐταῖς· πολλὴ γὰρ ἦν πρόνοια τῦ μηδὲν ὧν Μωϋσῆς διέταξε παραλυπεῖν· τῆς μὲν ἐν Ιούδα Φυλῆς Χεβρῶνα, Σίκιμα δὲ τῆς ΕΦραΐμυ, τῆς ΝεΦθαλίτιδος δὲ Κεδέσην. ἔστι δὲ καὶ τῆς καθύπερθεν Γαλιλαίας τῦτο χωρίον. νέμει δὲ καὶ τῆς λείας ὅσα ἦν ἔτι λοιπά· πλείστη δ' ἐγεγόνει. καὶ μεγάλυς πλύτυς περιεβέβληντο, καὶ κοινῇ πάντες καὶ κατ' ἰδίαν ἕκαστος, χρυσῦ τε καὶ ἐσθήτων καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς ἕνεκα· τετραπόδων δὲ πλῆθος, ὅσων οὐδὲ ἀριθμὸν μαθεῖν ἦν, προσγενομένων.

κε'. Μετὰ δὴ ταῦτα συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν στρατὸν, τοῖς ὑπὲρ τὸν Ιορδάνην κατὰ τὴν Αμορραίων ἱδρυμένοις· συνεστράτευον δ' αὐτοῖς πεντακισμύριοι ὁπλῖται· ἔλεξε τάδε. "Επεὶ ὁ Θεὸς, καὶ πατὴρ καὶ δεσπότης τῦ Εβραίων "γένυς, γῆν τε κτήσασθαι ταύτην ἔδωκε, καὶ κτησῖσαν εἰς "ἅπαν ἡμετέραν Φυλάξειν ὑπέσχητο, συνεργίας δὲ τῆς

rone ad montem vſque, ex quo incipit tribus Iudae.

23. Ad hunc quidem modum ſex gentes, a filiis Chananaei denominatas, Ieſus diuiſit, terramque earum nouem cum dimidia tribubus habitandam dedit: Amoraeam enim, et ipſam ab vno ex Chananaei filiis nominatam, Moyſes iam ante duabus cum dimidia tribubus diſtribuerat. hoc autem et ſupra memoraui. Loca vero circa Sidonem, et quae ad Arucaeos et Amathaeos et Arithaeos pertinebant, nondum diſtributa erant.

24. Caeterum Ieſus, cum a ſenectute impediretur ea efficere de quibus animo cogitaret, iique qui ei in imperio ſucceſſerant paulo negligentius bono publico conſulerent, vnicuique tribui plena concione imperabat, vt e terra, quae ſibi ſorte obuenerat, totam Chananaeorum gentem excinderet et deleret, (ſecuritatem enim ſuam legumque patriarum incolumitatem in hoc vertere Moyſen etiam praedixiſſe, idemque ipſos perſuaſiſſimum habere) dein vero vt Leuitis vrbes octo et triginta concederentur. iam enim decem vltra fluuium in Amoraea acceperant. Harum tres profugis in Aſyla aſſignat, vt illas incolerent; (magnae enim ei curae erat, ne quid eorum omitteret, quae Moyſes ordinauerat) et quidem Chebronem de tribu Iudae, Sicima vero ex Ephraïmitica, et Cedeſam de Nephthalitide. eſt autem et hic locus in Galilaea ſuperiori. Quin et praedae quicquid reliquum erat Iſraëlitis partitur: copia enim infinita reportata fuerat. Ac communiter omnes et priuatim ſinguli magnis affluebant diuitiis, propter vim ingentem auri et veſtium ac reliquae ſupellectilis; tanta accedente quadrupedum multitudine, quanta vix numero comprehendi potuit.

25. Poſt haec itaque aduocato in concionem exercitu, ad eos qui vltra Iordanem iuxta Amoraeam ſedes habuerunt (illi autem armatorum quinquagies mille erant qui vna expeditionem ſuſceperant) hunc in modum loquutus eſt. "Cum Deus, et pater et dominus Hebraeorum gen-"tis, hanc nobis terram poſſidendam dederit, poſſeſſam-

"παρ' ὑμῶν κατ' ἐντολὴν τὴν ἐκείνῳ δεομένοις αὐτὰς εἰς ἅ-
"παντα προθύμως ἐδώκατε· δίκαιον ὑμᾶς, μηδενὸς ἔτι
"δυσκόλως περιμένοντας, ἀναπαύσεως ἤδη τυχεῖν Φειδοῖ
"τῆς προθυμίας ὑμῶν, ἵν' εἰ καὶ πάλιν δεήσειεν ἡμῖν αὐ-
"τῆς, ἄοκνον ἔχωμεν εἰς τὰ κατεπείξοντα, καὶ μὴ τοῖς νῦν
"καμοῦσαν αὖθις βραδυτέραν. χάρις τε οὖν ὑμῖν ὧν συνή-
"ραθε κινδύνων, καὶ ἐχὶ νῦν μόνον, ἀλλὰ εἰς ἅπαν ὕστε
"ἔξομεν, ὄντες ἀγαθοὶ μεμνῆσθαι τῶν Φίλων, καὶ παρὰ
"τὴ διανοίᾳ κρατεῖν ὅσα παρ' αὐτῶν ἡμῖν ὑπῆρξεν, ὅτι τε
"τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῖν ἀγαθῶν δι' ἡμᾶς
"ἀνεβάλλεσθε, καὶ πονήσαντες εἰς ἃ νῦν φύσις Θεῦ κατέ-
"στημεν, ἔπειθ' ὕστως ἐκείνατε αὐτῶν μεταλαμβάνειν. γέ-
"γονε δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς ἐκ τῶν σὺν ἡμῖν
"πόνων πλῆτος ἄφθονος, λείαν τε πολλὴν ἐπαγόμενοι καὶ
"χρυσὸν καὶ ἄργυρον, καὶ τὸ τούτων ἐπὶ πλέον ἢ παρ' ἡμῶν
"εὔνοια, καὶ πρὸς ὅ, τι βουληθείητε κατ' ἀμοιβὴν πρόθυ-
"μον. ὅτε γὰρ ὧν Μωϋσῆς προεῖπεν ἀπελείφθητε, κατα-
"φρονήσαντες ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθόντος· ὅτ' ἔστιν ἀδὲν ἐφ'
"ᾧ μὴ χάριν ὑμῖν οἴδαμεν. χαίροντας οὖν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς
"κληρουχίας ἀπολύομεν, καὶ παρακαλοῦμεν μηδένα τῆς πρὸς
"ἡμᾶς συγγενείας ἕρον ὑπολαμβάνειν· μηδ', ὅτι μεταξὺ
"ποταμὸς ὅτός ἐστιν, ἑτέρους ἡμᾶς νομίσητε καὶ ἐχὶ Ἑβραίους.
"Ἀβραάμ γὰρ ἅπαντες ἐσμὲν, οἵτ' ἐνθάδε κἀκεῖ κατοικοῦν-
"τες, Θεός τε εἷς τάς τε ἡμετέρας προγόνους καὶ τὰς ὑμῶν
"αὐτῶν παρήγαγεν εἰς τὸν βίον· ἓ τῆς θρησκείας ἐπιμε-
"λεῖσθαι καὶ πολιτείας δεῖ, ἣν αὐτὸς διὰ Μωϋσέως διέ-
"ταξε, Φυλακὴν ἔχοντας πᾶσαν. ὡς ἐμμενόντων μὲν τού-
"τοις, καὶ τοῦ Θεοῦ παρέξοντος εὔνουν εἶναι καὶ σύμμαχον
"ἑαυτόν· ἐκπεσόντων δὲ εἰς ἑτέρων ἐθνῶν μίμησιν, ἀπο-
"γραφησομένης τὸ γένος ὑμῶν". ταῦτα εἰπὼν, καὶ καθ'
ἕνα τοὺς ἐν τέλει καὶ κοινῇ τὸ πλῆθος αὐτῶν ἅπαν ἀ-
σπασάμενος, αὐτὸς μὲν ὑπέμεινε· προὔπεμπε δ' αὐ-
τοὺς ὁ λαὸς ἐκ ἀδακρυτί, καὶ μόλις ἀλλήλων ἀπελύ-
θησαν.

"que semper se nobis conseruaturum esse promiserit, opo "autem vestra et auxilio egentibus promptissime ad omnia, "prout Deus praeceperat, vosmet obtuleritis; aequum est, "cum nihil praeterea arduum supersit, vt vos iam requietem "habeatis, dum vestrae alacritati parcimus; vt si ea rursum no- "bis opus esset, ad pericula imminentia depellenda paratam "habeamus, et non, quasi praesentibus defatigatam, in poste- "rum tardiorem. Gratias itaque vobis pro discriminibus vna "nobiscum aditis habemus, et non nunc solum, sed in omne "aeuum pariter habituri sumus; ita a natura comparati vt ami- "cos recordemur, et in memoria retineamus quaecunque ve- "stra ope nobis prouenerunt, quodque bonorum vestrorum "fruitionem propter nos distuleritis, et nobiscum laborantes "circa ea quae Dei benignitate tandem assequuti sumus, post "haec vobis ita visum fuerit propriorum participes fieri. "Magnae autem ad vestras facultates ex communi nostrum "vtriusque labore accessere diuitiae, (vt qui praedaeque mul- "tum atque auri et argenti hinc abducturi estis) et, quod pluris "est quam ista omnia, nostra beneuolentia, atque alacritas ad "beneficium quodcunque volueritis referendum. Iis enim, "quae praeceperit Moyses, ne tantillum quidem excidistis, "contempta mortui auctoritate: nec quicquam est, pro quo "vobis gratias non agimus. Laetos igitur vos ad vestras pos- "sessiones dimittimus, ac obsecramus vt vestram nobiscum "cognationem nullis terminis definiri existimetis; neue, quod "inter nos fluuius hic intermeet, alios nos esse cogitetis quam "Hebraeos. Omnes enim ab Abramo sumus, qui vel hanc vel "illam ripam incolimus, ac vnus Deus tam nostros quam ve- "stros maiores in vitam eduxit: cuius cultui vobis cura adhi- "benda est, eique reip. formae, quam ipse per Moysen insti- "tuit, omnia diligenter obseruando. Quo quidem fiet, vt "dum in his permaneatis, Deus vobis propitius futurus sit et "adiutor; si vero ad aliarum gentium mores imitandos de- "sciueritis, et ille genus vestrum auersabitur". Haec cum dixisset, et vnumquemque magistratuum singillatim, com- moniterque turbam vniuersam salutasset, ipse quidem sub- stitit; eos autem non sine lacrymis prosequebatur populus, atque aegre ab inuicem discesserunt.

κς'. Καὶ διαβᾶσα οὖν τὸν ποταμὸν ἥτε Ρυβηλὶς Φυλὴ καὶ Γαδὶς, καὶ ὅσοι τῶν Μανασσητῶν αὐτοῖς συνείποντο, βωμὸν ὑπὲρ τῆς ὄχθης ἱδρύσονται τῷ Ιορδάνῃ, μνημεῖον τοῖς ἔπειτα γενησομένοις καὶ σύμβολον τῆς πρὸς τὰς πέραν κατοικησομένας οἰκειότητος. ἀκούσαντες δὲ οἱ πέραν βωμὸν ἱδρύσθαι τοὺς ἀπολυθέντας, οὐ μετ' ἧς ἐκεῖνοι γνώμης ἀνέστησαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐπὶ νεωτερισμῷ καὶ ξενικῶν εἰσαγωγῇ Θεῶν, ὃν ἤθελον ἀπιστεῖν, ἀλλὰ περὶ τὴν θείαν θρησκείαν τὴν διαβολὴν πιθανὴν νομίζοντες, ἔνοπλοι ἦσαν, ὡς ἐπ' ἀμύνῃ τῶν τὸν βωμὸν ἱδρυσαμένων, περαιωσόμενοι τὸν ποταμὸν, καὶ κολάσοντες αὐτὰς τῆς παρατροπῆς τῶν πατρίων ἐθῶν. ἃ γὰρ ἐδόκει τὴν συγγένειαν αὐτὰς λογίζεσθαι καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν τὴν αἰτίαν εἰληφότων, ἀλλὰ τὸ τῷ Θεῷ βελτίον, καὶ ᾧ τρόπῳ τιμώμενος χαίρει. καὶ οἱ μὲν ἐστράτευσαν ὑπ' ὀργῆς· ἐπέσχε δ' αὐτὰς Ιησοῦς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος καὶ ἡ γερουσία, λόγοις συμβουλεύοντες ὑπόπειραν αὐτῶν τῆς γνώμης λαβεῖν πρῶτον, ἔπειτ' ἂν κακοήθη μάθωσι τὴν διάνοιαν αὐτῶν τότε τοῖς ὅπλοις χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. πέμπουσιν οὖν πρεσβευτὰς πρὸς αὐτοὺς, Φινεέσην τὸν υἱὸν Ελεαζάρου, καὶ δέκα σὺν αὐτῷ τῶν ἐν τιμῇ παρὰ τοῖς Εβραίοις, μαθησομένους τί καὶ φρονήσαντες τὸν βωμὸν ἐπὶ τῆς ὄχθης τῷ ποταμοῦ διαβάντες ἔστησαν. ὡς δὲ περαιωσαμένων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικομένων ἐκκλησία συνελέγη, ἔφασαν Φινεέσης, "μείζω μὲν αὐτὰς ἁμαρτεῖν, ἔλεγεν, ἢ "ὥστε λόγοις ἐπιτιμηθέντας νεανθετῆσθαι πρὸς τὰ μέλλοντα. "πλὴν ὅ, πρὸς τὸ μέγεθος τῆς παρανομίας ἀποδόντας, εἰ "θὺς ἐφ' ὅπλα καὶ τὴν ἐκ χειρῶν τιμωρίαν ὁρμῆσαι, πρὸς "δὲ τὸ συγγενὲς καὶ τὸ τάχα καὶ λόγοις ἂν σωφρονῆσαι "σκοπήσαντας, ἔτω ποιήσασθαι τὴν πρέσβειαν· ἵνα τὴν αἰ"τίαν μαθόντες ὑφ' ἧς προήχθητε τὸν βωμὸν κατασκευ"άσαι, μήτε προπετεῖς δοκῶμεν ὅπλοις μετιόντες ὑμᾶς κα"τὰ λογισμὸν ὅσιον ποιησαμένους τὸν βωμὸν, καὶ δικαίως "ἀμυνώμεθα τῆς διαβολῆς ἐλεγχθείσης ἀληθῆς. ἃ γὰρ "ἠξιώμεν ὑμᾶς πείρα τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης ἐντὸς γεγενημέ-

16. Itaque cum fluuium traieciſſet tribus Rubeli et Gadis, et quotquot Manaſſitarum eos ſunt ſequuti, altare ſuper ripam Iordanis ſtatuunt, in monumentum apud poſteros et ſignum fraternae neceſſitudinis cum iis qui terram trans Iordanem incolerent. Qui vero ex altera parte Iordanis erant, audientes aram a dimiſſis exſtructam eſſe, non tamen qua voluntate eam erexerant, ſed ad nouum cultum Deoſque peregrinos introducendos, rumori diffidere noluerunt, ſed religionis calumniam pro re veriſimili reputantes, arma corripuerunt, ad eos, qui altare collocauerant, vindicta perſequendos, fluuium tranſiturі, et ob patrios ritus violatos poenas ab iis exacturi. Exiſtimabant enim non tam cognationis et dignitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam Dei voluntatis, et iſtius quo gaudet cultus rationem habendam eſſe. Et illi quidem ira commoti ad expeditionem ſeſe accinxerunt: Ieſus autem et Eleazarus pontifex cum ſenatu ipſos cohibebant, ſuadentes vt ſermonibus prius qua mente id feciſſent experiri vellent; deinde ſi forte malo animo factum deprehenſum ſit, tum demum armis eos aggrederentur. Ad eos igitur legatos mittunt, Phineeſen Eleazari filium, et cum eo decem alios praecipuae apud Hebraeos dignitatis, vt ex iis reſciſcerent quid ſibi voluerint altare ſuper ripam fluuii poſt tranſitum ſtatuentes. Vt vero illi fluuium traiecerant et ad eos venerant, ſtatim aduocata eſt concio, et Phineeſes in medio ſtans, "maius illos in ſe peccatum admiſiſſe, aiebat, quam vt "verbis reprehenſi in poſterum cauere admoneantur. Sed "ipſos, non, ad culpae magnitudinem reſpicientes, protinus "ad arma et ad vltionem manibus ſumendam accurriſſe; "ſed de cognatione cogitantes, atque ſpe fretos quod for- "taſſe verbis ad ſanam mentem reduci poſſint, hanc lega- "tionem ſuſcepiſſe: vt, cauſa cognita, qua moti altare "exſtruxiſtis, non temere vos armis perſequi videamur, "qui pio animo aram forſan poſuiſtis, iuſteque vos vl- "ciſcamur modo accuſationem veram eſſe conſtiterit. Vix "enim credere potuimus, vos, qui Dei voluntatem per- "ſpectam habuiſtis, et legum, quas ille vobis dedit, au-

"νας, καὶ νόμων ὧν αὐτὸς ἡμῖν δέδωκεν ἀκροατὰς ὑπάρχον-
"τας, διαζευχθέντας ἡμῶν καὶ παρόντας εἰς τὸν ἴδιον κλή-
"ρον, ὃν κατὰ χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου περὶ ὑμᾶς πρό-
"νοίας ἐλάχετε, λήθην λαβεῖν αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὴν
"κιβωτὸν καταλιπόντας καὶ βωμὸν ὃς ἡμῖν πάτριος, ξενι-
"κοὺς θεοὺς ἐπιφέρειν τοῖς Χαναναίων κακοῖς προσκεχωρη-
"κότας. ἀλλ' οὐδὲν ἀδικεῖν δόξετε μετανοήσαντες καὶ πε-
"ραιτέρω μὴ μανέντες, νόμων δὲ πατρίων αἰδῶ καὶ μνήμην
λαβόντες. ἂν δ' ἐπιμένητε τοῖς ἡμαρτημένοις, οὐ παραι-
"τησόμεθα τὸν ὑπὲρ τῶν νόμων πόνον· ἀλλὰ περαιωσά-
"μενοι τὸν Ιορδάνην τούτοις βοηθήσομεν, καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ
"Θεῷ, μηδὲν ὑμᾶς Χαναναίων διαφέρειν ὑπολαμβάνοντες,
"ἀλλ' ὁμοίως ἐκείνοις διαφθείροντες. μὴ γὰρ νομίσητε τῷ
"διαβεβηκέναι τὸν ποταμὸν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἔξω
"γεγονέναι. πανταχοῦ δ' ἐν τοῖς τόποις ἐσμέν· καὶ ἀποδρᾶναι
"τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς δίκην ἀδύνατον. εἰ
"δ' οἴεσθε τὴν ἐνθάδε παρουσίαν ὑμῖν ἐμπόδιον εἶναι τοῦ σω-
"φρονεῖν, ἀδὲν κωλύσει πάλιν τὴν γῆν ὑμᾶς ἀναδάσασθαι,
"καὶ ταύτην ἀνεῖναι μηλόβοτον. ἀλλ' εὖ ποιήσετε σωφρο-
"νήσαντες, καὶ ἐπὶ νεαρῆς μεταθέμενοι τοῖς ἁμαρτήμασι.
"καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς πρὸς παίδων καὶ γυναικῶν, μὴ
"παρασχεῖν ἡμῖν ἀνάγκην ἀμύνασθαι. ὡς οὖν τῆς ὑμετέρας
"αὐτῶν σωτηρίας, καὶ τῶν φιλτάτων ὑμῖν ἐν τῇδε τῇ ἐκκλη-
"σίᾳ κειμένης, ὕστω βουλεύσθε· λόγοις ἥττηθῆναι συμφέ-
"ρειν ὑπολαβόντες, ἢ πεῖραν ἔργων καὶ πολέμου περιμένειν.

κζ'. Τοσαῦτα τοῦ Φινεέσου διαλεχθέντος, οἱ προεστῶ-
τες τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο περὶ
τῶν ἐγκεκλημένων αὐτοῖς ἀπολογεῖσθαι, "καὶ μήτε συγγε-
"νείας τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποσήσεσθαι, μήτε κατὰ νεωτε-
"ρισμὸν ἀνασῆσαι τὸν βωμὸν, ἔλεγον· ἀλλὰ Θεόν τε ἕνα
"γινώσκειν τὸν Ἑβραίοις ἅπασι κοινὸν, καὶ τὸν πρὸς τῆς σκη-
"νῆς βωμὸν χάλκεον, ᾧ τὰς θυσίας ποιήσειν. τὸν μέντοι γε
"νῦν ἀνασαθέντα, δι' ὃν καὶ ὕποπτοι γεγόνασιν, ἐ κατὰ
"θρησκείαν ἱδρύσθαι, σύμβολον δὲ ὅπως εἴη καὶ τεκμήριον

"ditores exſtitiſtis, diſiunctos a nobis et ad ſortem pro-
"priam iam reuerſos, quam gratiae Dei eiuſque veſtrum
"curae et prouidentiae acceptam debetis, illius tam cito
"obliuiſci poſſe, atque, Tabernaculo et arca et altari pa-
"trio relictis, Deos alienos introducere, moribus Chana-
"naeorum prauis obſequutos. Sed nihil mali commeruiſ-
"ſe videbimini, ad poenitentiam adducti, et non ad ma-
"iorem inſaniam prolapſi, e contra vero leges patrias re-
"ueriti et memoria complexi. Quod ſi in delictis perſiſta-
"tis, nullum pro legibus laborem detrectabimus; ſed, flu-
"uio ſuperato, earum ipſiuſque pariter Dei honorem tue-
"bimur, inter vos et Chananaeos nihil intereſſe exiſtiman-
"tes, ſed vos quoque ſimiliter ac ipſos perimentes. Caue-
"te enim putetis voſmet, quia fluuium tranſiſtis, extra Dei
"poteſtatem euaſiſſe. Vbique autem vos ambit eius impe-
"rium; nec quoquo modo licet eius potentiam et ex ea
"vindictam effugere. Si vero arbitremini veſtrum ad haec
"loca acceſſum obſtare quo minus recte ſentiatis; vobis in-
"tegrum erit terram iterum diuidere, et hanc ipſam peco-
"ribus compaſcuam relinquere. Sed bene agetis ſi ad ſa-
"nam mentem redeatis, et poſt noua peccata ſententiam
"mutetis. Voſque per liberos ac coniuges obſecramus,
"ne nobis neceſſitatem vobiſcum dimicandi imponatis.
"Quaſi vero veſtra omnium ſalus vobiſque chariſſimorum
"in hac concione ſita eſſet, ita conſilium inite, melius
"eſſe rati verbis perſuaderi, quam factorum bellique ex-
"perimento ſtare".

27. Cum haec diſſeruiſſet Phineeſes, qui praeerant concioni populuſque ipſe vniuerſus coeperunt crimina ſibi obiecta diluere, dicebantque, "ſe neque a cognatione de-
"feciſſe, neque innouandi ſtudio aram erexiſſe; ſed Deum
"vnum agnoſcere, Hebraeis omnibus communem, atque
"illud aeneum ante Tabernaculum poſitum altare ad ſacra
"facienda. At quod nunc ereximus, quodque veſtrae
"ſuſpicioni anſam praebuit, non religionis ergo exſtru-
"ctum eſt, ſed vt ſignum ſit et indicium in omne aeuum
"neceſſitudinis quae nobis vobiſcum interceſſit, atque

"εἰς τὸν αἰῶνα τῆς πρὸς ὑμᾶς οἰκειότητος, καὶ ἀνάγκη τοῦ "σωφρονεῖν καὶ τοῖς πατρίοις ἐμμένειν, ἀλλ' ἀχὶ παραβά- "σεως ἀρχὴ, ὡς ὑπονοεῖτε. μάρτυς δ' ἡμῖν τοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ "τὸν βωμὸν αἰτίᾳ κατασκευάσαι γένοιτο ὁ Θεὸς ἀξιόχρεως. "ὅθεν ἀμείνονα περὶ ἡμῶν ἔχοντες ὑπόληψιν, μηδὲν κατα- "γινώσκετε τούτων, ἐφ' οἷς ἐξώλεις εἶναι δίκαιοι πάντες, "ὅσοι, τοῦ Αβράμ γένος ὄντες, νεωτέροις ἐπιχειρῆσιν ἔθε- "σι, καὶ τοῦ συνήθους τρόπου παρηλλαγμένοις".

κή. Ταῦτα εἰπόντας ἐπαινέσας ὁ Φινέσσης, παρῆν πρὸς Ιησοῦν, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀνήγγειλε τῷ λαῷ. ὁ δὲ, χαίρων ὅτι μηδεμίᾳ ἀνάγκῃ στρατολογεῖν αὐτὸς μέλλει, μηδ' εἰς αἵμα καὶ πόλεμον ἐξαγαγεῖν κατὰ ἀνδρῶν συγ- γενῶν, χαριστήρια ὑπὲρ τούτων τῷ Θεῷ θυσίας ἐπετέλει. καὶ διαλύσας μετὰ ταῦτα τὸ πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας κλήρου- χίας Ιησοῦς, αὐτὸς ἐν Σικίμοις διῆγεν. ἔτει δ' ὕστερον εἰκοστῷ, ὑπέργηρως γὰρ ἦν, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐπ' ἀξιώματος μάλιστα τῶν πόλεων, καὶ τοὺς ἀρχοὺς καὶ τὴν γερουσίαν, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον ἦν ἐφικτὸν αὐτῷ συναγαγών, ἐπεὶ παρῆσαν, τάς τε εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ ἁπάσας ἀνεμίμνησκεν αὐ- τούς· πολλαὶ δ' ἦσαν τοῖς ἐκ ταπεινοῦ χήματος εἰς τοῦτο δόξης καὶ περιουσίας προελθοῦσι· φυλάττειν τε τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν, ἔχουσαν ὕτως πρὸς αὐτοὺς, παρεκάλει, καὶ τῇ εὐσεβείᾳ γε μόνῃ φίλον αὐτοῖς διαμένειν τὸ θεῖον. αὐτῷ γὰρ καλῶς ἔχειν, ἀπιέναι μέλλοντι τοῦ ζῆν, παραί- νεσιν αὐτοῖς τοιαύτην καταλιπεῖν· κἀκείνους ἠξίου διὰ μνή- μης ποιήσασθαι τὴν παρακέλευσιν.

κθ. Καὶ ὁ μὲν, τοσαῦτα πρὸς τοὺς παρόντας διαλε- χθεὶς, τελευτᾷ, βιοὺς ἑκατὸν ἔτη καὶ δέκα. ὧν Μωϋσεῖ μὲν, ἐπὶ διδασκαλίᾳ τῶν χρησίμων, συνδιέτριψε τεσσαράκοντα· στρατηγὸς δὲ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν γίνεται, πέντε καὶ εἴκοσι. ἀνὴρ δὲ μήτε συνέσεως ὧν ἐνδεὴς, μήτε τοῦ τὰ νοηθέντα πρὸς τοὺς πολλοὺς σαφῶς ἐξενεγκεῖν ἄπειρος, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις ἄκρος· πρός τε τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους εὔ- ψυχος καὶ μεγαλότολμος, πρυτανεύσαί τε τὰ κατὰ τὴν

"cauſa iuſta cur recte de Deo ſentiamus ritibuſque patriis "adhaereamus; et non, vt vos ſuſpicamini, tranſgreſſio- "nis principium. Deus autem nobis teſtis ſit locuples, "quod eo ſolum nomine aram hanc exſtruendam eſſe fe- "cerimus. Vnde vobiſmet meliora de nobis perſuadentes, "nihil tale nobis imputetis, propter quod morte digni cen- "ſendi ſunt, quotquot, ab Abramo oriundi, nouis mori- "bus ſtudentes a receptis diſcedunt inſtitutis.

28. Cum autem Phineeſes hanc honeſtam orationem habentes collaudaſſet, reuerſus eſt ad Ieſum, et quae illi feciſſent populo narrabat. Illi vero, gaudentes quod nulla exercitum colligendi foret neceſſitas, nec ad cognatorum ſanguinem fundendum et bellum cum iis gerendum deducerentur, victimas pro gratiarum actione Deo obtulerunt. Ac poſt haec, multitudine ad ſua patrimonia dimiſſa, Ieſus ipſe Sicimis agebat. Anno autem poſt viceſimo (tum enim ſenio confectus erat) accitis oppidatim honoratioribus, et cum ſenatu magiſtratibus, atque e plebe quotquot commode congregare potuit, cum adeſſent, et illis cuncta Dei beneficia in memoriam reuocauit (plurima autem iis contigerant ex humili conditione ad tantam gloriam et rerum abundantiam prouectis) Deique voluntati, eis adeo benignae, obſequium praeſtare hortabatur, vtpote quod ſola pietate futura numinis erga eos beneuolentia niteretur. Sibi enim iam opportunum eſſe dicebat, e vita diſceſſuro, huiuſmodi eis admonitionem relinquere: eoſque rogabat vt adhortationem ſuam memoria perpetuo tenerent.

29. Et ille quidem, cum ad eos qui aderant haec verba feciſſet, mortem obiit, cum annos vixiſſet centum et decem. quorum quadraginta cum Moyſe, vt ab eo ſibi vtilia diſceret, commoratus eſt: illius vero poſt obitum imperium habuit quinque et viginti annos. Vir autem erat, qui neque prudentiam deſiderabat, neque eloquium quo cogitata populo clare enunciaret; ſed in vtroque ſummus: tam in operibus et periculis fortis et magnanimus,

εἰρήνην δεξιώτατος, καὶ πρὸς ἅπαντα καιρὸν τὴν ἀρετὴν ἠρμοσμένος. θάπτεται δὲ ἐν πόλει Θαμνᾷ τῆς Ἐφραΐμων Φυλῆς. θνήσκει δὲ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεύς, Φινεέσῃ τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην καταλιπών· καὶ μνημεῖον αὐτῷ καὶ τάφος ἐν Γαβαθᾷ πόλει τυγχάνει.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς, ἀποθανόντος τοῦ στρατηγοῦ, παραβαίνοντες οἱ Ἰσραηλῖται τοὺς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπειράθησαν συμφορῶν· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλή, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

Μετὰ δὲ τὴν τούτων τελευτὴν Φινεέσης προφητεύει κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἐπ' ἐξωλείᾳ τῶν Χαναναίων γένους τῇ Ἰουδαίᾳ φυλῇ παραχεῖν τὴν ἡγεμονίαν. καὶ γὰρ τῷ λαῷ διὰ σπουδῆς ἦν μαθεῖν τί καὶ Θεῷ δοκεῖ. καὶ προσλαβοῦσα τὴν Συμεωνίδα, ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων τῶν ἐκείνων ὑποτελῶν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κληρουχίᾳ τοῦτο ποιῶσιν.

β'. Χαναναῖοι δ', ἀκμαζόντων αὐτοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν πραγμάτων, στρατῷ μεγάλῳ κατὰ Βεζέκην αὐτοὺς ὑπέμενον, τῷ βασιλεῖ τῶν Βεζεκηνῶν Ἀδωνιβεζέκῳ τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτρέψαντες· τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο σημαίνει Βεζεκηνῶν κύριος. Ἀδωνὶ γὰρ τῇ Ἑβραίων γλώττῃ κύριος λέγεται· ἤλπιζόν τε κρατήσειν τῶν Ἰσραηλιτῶν, διὰ τὸ τεθνάναι Ἰησοῦν. συμμίξαντες δ' αὐτοῖς οἱ Ἰσραηλῖται, ταῖς δυσὶ φυλαῖς αἷς προεῖπον, ἐμαχέσαντο λαμπρῶς· καὶ κτείνουσι μὲν αὐτῶν ὑπὲρ μυρίους, τρεψάμενοι δὲ τὸ λοιπὸν καὶ διώκοντες αἱροῦσι τὸν Ἀδωνιβέζεκον. ὃς, ἀκρωτηριασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, φησίν· "ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἄρα λήσεσθαι Θεὸν ἔμελλον, τάδε πεπονθὼς, ἃ κατὰ δυοῖν καὶ ἑβδομήκοντα βασιλέων πράξας πρότερον οὐκ ἐνετράπην". καὶ ζῶντα μὲν κομίζουσιν ἕως Ἱεροσολύμων· τελευτήσαντα δὲ γῇ θάπτουσι. καὶ διεξήεσαν αἱροῦντες τὰς πόλεις· πλείστας τε λα-

quam in pacis consiliis magnae solertiae, virtutisque ad omne tempus accommodatae. Sepultus est autem in oppido Thamna tribus Ephraïmitidis. Eodem vero tempore moritur et Eleazarus pontifex, sacerdotio Phineesae filio relicto: eiusque monumentum et sepulchrum exstat in vrbe Gabatha.

CAP. II.

Quomodo imperatore mortuo Israëlitae, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Beniaminis tribus, praeter viros DC. *interempta est.*

HOrum autem post obitum Phineesses vaticinatus est iuxta Dei voluntatem, vt in Chananaeorum generis excidium Iudae tribus principatum acciperet. nam populo curae erat cognoscere quid Deo factu optimum videretur. Atque illa sibi sociam assumpsit tribum Symeonitidem, ea lege vt tributariis e Iudae ditione sublatis, idem facerent illis qui in Symeonis sorte relicti erant.

2. Chananaei autem, rebus illorum tum valde florentibus, cum magno exercitu apud Bezecam vrbem eos exspectabant, imperio ad Adonibezecum Bezecenorum regem delato, (id autem nomen Bezecenorum dominum significat; nam Adoni Hebraeorum lingua dominus dicitur) sperabantque de Israëlitis se victoriam reportaturos esse, quod mortuus esset Iesus. Israëlitarum vero duae tribus praedictae cum his congressae egregie pugnauerunt: et illorum quidem plus decem millia perimunt, reliquos vero in fugam vertentes insequentesque Adonibezecum capiunt. qui, ab illis mutilatus, dixit, "non semper potui "latere Deum, iam eadem passus, quibus antea duos et "septuaginta reges afficere non erubui.„ Et viuum quidem Ierosolymas vsque deportarunt: fato vero functum terrae mandauerunt. deinde regionem obierunt, vt vrbes expugnarent; et, captis quamplurimis, Ierosolymas adorti

βόντες, ἐπολιόρκουν Ιεροσόλυμα. καὶ τὴν μὲν κάτω λαβόντες σὺν χρόνῳ, πάντας ἔκτειναν τοὺς ἐνοικοῦντας· χαλεπὴ δ' ἦν ἡ καθύπερθεν αὐτοῖς αἱρεθῆναι, τειχῶν ὀχυρότητι καὶ Φύσει τοῦ χωρίου.

γ'. Οθεν μετεστρατοπέδευσαν εἰς Χεβρῶνα· καὶ ταύτην ἑλόντες, κτείνουσι πάντας. ὑπελείπετο δὲ τὸ τῶν γιγάντων ἔτι γένος, οἳ διὰ σωμάτων μεγέθη καὶ μορφὰς ἀδὲν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις παραπλησίας παράδοξον ἦσαν θέαμα καὶ δεινὸν ἄκουσμα. δείνυνται δ' ἔτι καὶ νῦν τούτων ὀστᾶ, μηδὲν τοῖς ὑπὸ πίστιν ἐρχομένοις ἐοικότα. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς Λευίταις ἐξαίρετον γέρας ἔδοσαν μετὰ τῶν δισχιλίων πηχῶν. τὴν δὲ γῆν Χαλέβῳ δωρεὰν ἔδοσαν κατὰ Μωϋσέως ἐντολάς· ἕτος δ' ἦν τῶν κατασκόπων εἷς, ὧν ἔπεμψε Μωϋσῆς εἰς τὴν Χαναναίαν. διδόασι δὲ καὶ τοῖς Ιεθρὶ τοῦ Μαδιανίτου ἀπογόνοις, Μωϋσέως γὰρ ἦν γαμβρὸς, γῆν ἵνα νέμοιντο. τὴν γὰρ πατρίδα καταλιπόντες ἠκολουθήκεσαν ἐκείνοις, καὶ συνῆσαν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ἐρήμου.

δ'. Η δὲ Ιούδα Φυλὴ καὶ Συμεωνὶς, τὰς μὲν κατὰ τὴν ὀρεινὴν τῆς Χαναναίας πόλεις εἷλον, τῶν δ' ἐν τῷ πεδίῳ καὶ πρὸς θαλάσσῃ Ασκάλωνά τε καὶ Αζωτον. διαφεύγει δ' αὐτοὺς Γάζα, καὶ Ακκάρων· πεδίων γὰρ ὄντων καὶ πολλῆς ἁρμάτων εὐπορίας κακῶς ἐποίουν τοὺς ἐπελθόντας. καὶ αἵδε μὲν αἱ Φυλαὶ, μεγάλως ἐκ τοῦ πολεμεῖν εὐδαιμονήσασαι, ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις, καὶ κατατίθενται τὰ ὅπλα.

ε'. Βενιαμίται δὲ, τούτων γὰρ ἦν Ιεροσόλυμα, τοῖς οἰκήτορσιν αὐτὴν συνεχώρησαν Φόρους τελεῖν. καὶ ὅτως παυσάμενοι πάντες, οἱ μὲν τοῦ κτείνειν, οἱ δὲ κινδυνεύειν, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἠχόλουν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ αἱ λοιπαὶ Φυλαὶ, τὴν Βενιαμίτην μιμησάμεναι, ἐποίουν, καὶ τοῖς τελουμένοις ἀρκοῦμενοι Φόροις ἐπέτρεπον τοῖς Χαναναίοις ἀπολέμοις εἶναι.

ς'. Η δὲ Εφραΐμ, πολιορκοῦσα Βέθηλα, τέλος ἀδὲν ἄξιον τοῦ χρόνου καὶ τῶν πόνων ἤυρισκε τῆς πολιορκίας. οἱ δὲ, καίπερ ἀχθόμενοι, τῇ καθέδρᾳ προσεκαρτέρουν. ἔπει-

sunt. Ac parte quidem inferiore tandem expugnata, omnes in ea habitantes occiderunt: superiorem vero obsidione capere illis ardua res erat, propter murorum firmitudinem locique naturam.

3. Quam ob rem castra mouerunt ad Chebronem: atque ea vi capta incolas omnes interficiunt. Relinquebatur autem adhuc gigantum genus, qui ob corporis magnitudinem et formam multum aliis hominum dispares, stupendum erant spectaculum et res auditu horrenda. monstrantur et adhuc etiamnum horum ossa, in nullo iis quae sub fidem veniunt similia. Et hoc quidem oppidum Leuitis eximio muneri dederunt cum agro duum millium cubitorum. terram vero reliquam Chalebo, iuxta mandatum Moysis, donarunt: hic autem erat vnus e speculatoribus, quos Moyses in Chananaeam praemiserat. Quin et posteris Iethrae Madianitae, Moyses enim socer erat, terram, vt eam habitarent, tribuerunt. patria enim relicta ipsos sequuti sunt, et cum eis erant in deserto.

4. At tribus Iudae et Symeonis vrbes quidem omnes in montanis Chananaeae ceperunt; in planitie vero et ora maritima solas Ascalonem et Azotum. Illos autem euasit Gaza, vt et Accaron: nam cum essent in campestribus et curribus abundarent, impetum in eos facientes damno semper afficiebant. Ac illae quidem tribus, ex bello valde locupletatae, suas in vrbes se receperunt, et arma deposuerunt.

5. Beniamitae vero, nam horum in sorte erant Ierosolymae, habitantibus ea lege vrbem concesserunt, vt eorum vectigales essent. Atque ita omnes quietem nacti, alii quidem a caedibus, alii vero a periculis, ad agrorum culturam se contulerunt. Reliquae autem tribus, et ipsae Beniamitarum exemplo motae, idem fecerunt: ac, tributorum solutione contenti, permisere Chananaeis a bello vacare.

6. Ephraïmitica autem tribus cum copias Bethelis admouisset, multo tempore ac labore obsidioni impenso nihil proficiebat. Illi tamen, quamuis moram aegre fere-

τα συλλαβόντες τινὰ τῶν ἐν τῇ πόλει προσελθόντα ἐπὶ κομιδῇ τῶν ἀναγκαίων, τινὰς πίστεις ἔδοσαν αὐτῷ, παραδόντι τὴν πόλιν, σώσειν αὐτόν τε καὶ τὰς συγγενεῖς αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἐπὶ τούτοις ὤμνυε τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐγχειρεῖν. καὶ ὁ μὲν, ἅτως προδοὺς, σώζεται μετὰ τῶν οἰκείων· οἱ δὲ, ἀποκτείναντες ἅπαντας τοὺς ἐνοικοῦντας, εἶχον τὴν πόλιν.

ζ. Καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους μαλακῶς εἶχον οἱ Ισραηλίται. τῆς δὲ γῆς καὶ τῶν τούτης ἔργων ἐπεμελοῦντο. τῶν δὲ κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῖς ἐπιδιδόντων, ὑπὸ τρυφῆς καὶ ἡδονῆς τοῦ κόσμου ὠλιγώρουν, καὶ τῆς πολιτείας τῶν νόμων οὐκέτ' ἦσαν ἀκριβεῖς ἀκροαταί. παροξυνθὲν δ' ἐπὶ τούτοις τὸ θεῖον ἀναιρεῖ, πρῶτον μὲν ὡς φείσαντο παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην τῶν Χαναναίων· ἔπειθ' ὡς ἐκεῖνοι χρήσαντο πολλῇ κατ' αὐτῶν ὠμότητι καιροῦ λαβόμενοι. οἱ δὲ καὶ πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δυθύμως εἶχον, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀηδῶς· πολλά τε παρὰ τῶν Χαναναίων λαβόντες, καὶ πρὸς τοὺς πόνους ἤδη διὰ τὴν τρυφὴν ἐκλελυμένοι, καὶ συνέβαινεν ἤδη τὴν ἀριστοκρατίαν διεφθάρθαι· καὶ τὰς γεγυσίας οὐκ ἀπεδείκνυσαν, οὐδ' ἀρχὴν ἄλλην οὐδεμίαν τῶν πρότερον νενομισμένων. ἦσαν δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἡδονῇ τοῦ κερδαίνειν προσδεδεμένοι, καὶ διὰ τὴν πολλὴν ἄδειαν σάσις αὐτοὺς πάλιν κατελάμβανε δεινὴ, καὶ προήχθησαν εἰς τὸ πολεμεῖν ἀλλήλοις ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

ἡ. Λευίτης ἀνὴρ τῶν δημοτικωτέρων τῆς Εφραΐμου κληρουχίας ὤν, καὶ ἐν ἐκείνῃ κατοικῶν, ἄγεται γύναιον ἀπὸ Βηθλέμων. τῆς δὲ Ιούδα φυλῆς τοῦτ' ἔσι τὸ χωρίον. ἐρῶν δὲ σφόδρα τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἡττημένος, ἠτύχει τῶν παρ' ἐκείνης οὐχ ὁμοίων πειρώμενος. ἀλλοτρίως δ' αὐτῆς ἐχούσης, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐκκαιομένου τῷ πάθει, μέμψεις συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγίνοντο· καὶ τέλος ἡ γυνὴ, πρὸς αὐτὰς βαρυνομένη, καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα, πρὸς τοὺς γονεῖς παραγίνεται, μηνὶ τετάρτῳ. χαλεπῶς δὲ φέρων ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῷ ἔρωτι, ἦκε πρὸς τοὺς πενθερούς· καὶ, διαλυσάμενος τὰς μέμψεις, καταλλάττεται πρὸς αὐτήν. καὶ

bant, vrbi assidere perseuerarunt. Postea vno e ciuibus comprehenso, qui versus eos accederet ad necessaria curanda et importanda, incolumitatem illi et cognatis eius fide data promittunt, si vrbem proderet: isque iurauit se ea conditione vrbem illis traditurum esse. Ac ille quidem, hoc modo proditor factus, cum suis seruatur: illi vero, incolis omnibus occisis, vrbem occupabant.

7. Ac post haec Israëlitae bellum intermittebant aut molliter gerebant: terrae vero colendae, rebusque rusticis, operam nauabant. Hisce autem diuitem illis prouentum edentibus, luxuria diffluentes et voluptate honestam disciplinam negligebant, legesque et instituta reip. non amplius diligenter audiebant. Deus autem, eiusmodi flagitiis irritatus, oraculo eos admonet, primum quidem quod contra voluntatem eius Chananaeis pepercerint; deinde quod illi, tempus opportunum nacti, crudelitatem eis pro clementia reponerent. At Israëlitae non solum in magno moerore erant ex hac Dei monitione, sed et bellum animis abhorrebant; tum quod multa e Chananaeis commoda perciperent, tum quod ex luxu ad laborem facti essent segniores. Ac corrumpi iam coeperat Optimatium status: et neque senatus legebatur, neque alii quales ante legitimi erant magistratus. Vitam autem in agris agebant, quaestus faciendi voluptati vnice dediti. Atque in tanta licentia et securitate denuo grauis perturbatio incidit, ac eo vsque processerunt vt bello se inuicem lacessérent tali de causa.

8. Vir quidam e Leuitarum plebe, sortis Ephraïmiticae, et in ea habitans, ex Bethlemis vxorem ducit. hic autem locus ad tribum Iudae attinet. Cum vero coniugem vehementer amaret, eiusque pulchritudine vinceretur, male se habuit quod pari amore illum non complexa esset. Porro cum illa alieniorem indies se gereret, ac ille praeterea eo magis amore exarderet, quotidianae inter eos ortae sunt querelae: tandemque mulier iis pressa et grauata, a viro digressa mense quarto ad parentes reuertitur. At cum prae amore aegre id ferret maritus, ad soceros se contulit; ac querimoniis discussis cum vxore in gratiam

τέσσαρας μὲν ἡμέρας αὐτόθι διατᾶται, φιλοφρονουμένων αὐτὸν τῶν γονέων. τῇ δὲ πέμπτῃ, δόξαν ἀπιέναι πρὸς αὐτὸν, περὶ δείλην ἔξεισι. βράδιον γὰρ ἀπέλυον οἱ γονεῖς τὴν θυγατέρα, καὶ τῆς ἡμέρας τριβὴν ἐποιοῦντο. θεράπων δ' αὐτοῖς εἷς εἵπετο· καὶ ὄνος ἦν αὐτοῖς, ἐφ' ἧς ὀχεῖτο τὸ γύναιον. γενομένων δὲ αὐτῶν κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, σαδίας δ' ἐληλύθεισαν ἤδη τριάκοντα, συνεβάλευεν ὁ θεράπων καταχθῆναί που, μὴ καί τι καὶ τῆς νυκτὸς αὐτοὺς ὁδεύοντας καταλάβοι δύσπολον, καὶ ταῦτα ἐδὲ πόρρω πολεμίων ὄντας, τῶ καιρῶ πολλάκις ἐπισφαλῆ καὶ ὕποπτα ποιοῦντος καὶ τὰ φίλα. τῷ δ' οὐκ ἤρεσεν ἡ γνώμη παρ' ἀλλοφύλοις ἀνδράσι ξενοῦσθαι· Χαναναίων γὰρ ἦν ἡ πόλις· ἀλλὰ προελθόντας εἴκοσι σάδια, εἰς οἰκείαν ἠξίει κατάγεσθαι πόλιν. καὶ κρατήσας τῇ γνώμῃ, παρῆν εἰς Γαβᾶν Φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος, ἤδη ὀψίας οὔσης. καὶ μηδενὸς ἐπὶ ξενίαν τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν αὐτὸν παρακαλοῦντος, πρεσβύτης ἐξ ἀγροῦ κατιὼν, τῆς μὲν Εβραϊμίτιδος Φυλῆς ὢν, ἐν δὲ τῇ Γαβᾶ διαιτώμενος, συντυγχάνων αὐτῷ, τίς τε ὢν ἤρετο, καὶ δι' ἃς αἰτίας σελλόμενος σκότους ἤδη τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ λαμβάνοι. ὁ δὲ, Λευίτης μὲν ἔφησεν εἶναι, γύναιον δὲ παρὰ τῶν γονέων ἄγων, πρὸς αὐτὸν ἀπιέναι· τὴν δ' οἴκησιν ἐδήλου τυγχάνειν ἐν τῇ Εφραΐμου κληρουχίᾳ. ὁ δὲ πρεσβύτης, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν Φυλὴν νέμειν, καὶ μὴν διὰ τὴν συντυχίαν, παρ' αὐτὸν ξενιθησόμενον ἦγε. νεανίαι δέ τινες τῶν Γαβαηνῶν, ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τὸ γύναιον θεασάμενοι, καὶ τὴν εὐπρέπειαν θαυμάσαντες, ἐπεὶ παρὰ τῷ πρεσβύτῃ κατηγμένην ἔμαθον, καταφρονήσαντες τῆς ἀδυνατείας καὶ τῆς ὀλιγότητος, ἦκον ἐπὶ τὰς θύρας. τὸ δὲ πρεσβύτῃ παρακαλοῦντος ἀπαλλάττεσθαι, καὶ μὴ προσφέρειν βίαν μηδὲ ὕβριν, ἠξίουν αὐτὸν παραχόντα τὴν ξένην πραγμάτων ἀπηλλάχθαι. ὡς δὲ συγγενῆ τε λέγοντος καὶ Λευίτην τὸ πρεσβύτῃ, καὶ δρᾶσιν αὐτοὺς δεινὰ ὑφ' ἡδονῆς εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας, ὠλιγώρουν τῶ δικαίῳ καὶ κατεγέλων· ἠπείλουν δὲ ἀποκτείνειν αὐτὸν, ἐμποδίζον-

redit. Et quidem ille quatuor dies eo loci commoratur, benigne lauteque a parentibus exceptus. Quinta autem die, cum decreuiſſet domum repetere, circa meridiem egreſſus eſt. ſerius enim filiam dimittebant parentes, atque moram faciebant ad inclinationem diei. Vnus autem eos famulus ſequebatur; eiſque aderat aſinus, quo mulier vehebatur. Cum autem circa Ieroſolymas eſſent, triginta enim ſtadia iam fuerant progreſſi, famulus ſuadebat, vt aliquo diuerterent, ne nocte iter facientes in pericula et difficultates inciderent, praeſertim cum non longe abeſſent ab hoſtibus, tempore iſto etiam familiaria parum tuta et ſuſpecta reddente. Verum Leuitae non placuit id conſilii, vt alienigenarum vteretur hoſpitio; (nam Chananaeorum vrbs erat) ſed melius eſſe cenſebat, vt viginti ſtadiis emenſis ad Iſraëlitarum vrbem diuerterent. Illique cum aſſenſum eſſet, inde peruenerunt ad Gabam tribus Beniamitidis oppidum, cum ſol iam occubuiſſet. Ac nemine eorum, qui tum in foro verſabantur, eos domum vt hoſpitio exciperentur inuitante, ſenex rure ex opere rediens, qui de tribu quidem erat Ephraïmitide, Gabae vero tum commorabatur, illi obuiam factus, quaerit ab eo quiſnam ſit, et quam ob rem illuc veniens, ſub tenebras neceſſaria ad coenam ſibi peteret. Cui ille ſe quidem Leuitam eſſe fatetur, vxoremque a parentibus domum abducere: habitare vero ſe referebat in ſorte Ephraïmitide. Senex autem cum propter cognationem, tum quod ipſe in eadem tribu domicilium habuerit, et porro quod fortuito in eum inciderit, voluit vt apud ſe in hoſpitium diuerteret. Gabaeni autem quidam adoleſcentes, qui mulierculam in foro viderant, eiuſque formae venuſtatem admirati erant, poſtquam apud ſenem diuerſari cognouerant, contempta imbecillitate eorum ſimul ac paucitate venerunt ad ianuas. Sene vero eis vt diſcederent ſupplicante, atque vt vi abſtinerent et iniuria; viciſſim ipſum rogabant, vt, facta peregrinae copia, ſe negotio expediret. Cum autem ſenex diceret cognatam eſſe et Leuitin, illoſque atrox flagitium commiſſuros, qui propter voluptatem leges patrias et iura hoſpitii violarent, illi ius faſque deſpectui habe-

τὰ τᾶς ἐπιθυμίας αὐτῶν. εἰς δ' ἀνάγκην περιπεμένος, καὶ μὴ βυλόμενος τὰς ξένας περιίδειν ὑβριθέντας, τῆς ἑαυτᾶ θυγατρὸς αὐτοῖς παρεχώρει· πληρώσειν τε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὰς λέγων νομιμώτερον, δίχα τῆς εἰς τὰς ξένας ὕβρεως, αὐτὸς δὲ μηδὲν ἀδικήσειν ἃς ὑπεδέξατο τύτῳ τῷ τρόπῳ νομίζων. ὡς δ' ἁδὲν τῆς σπαδῆς τῆς ἐπὶ τὴν ξένην ἐνεδίδοσαν, ἀλλ' ἐνέκειντο ταύτην παραλαβεῖν ἀξιοῦντες, ὁ μὲν ἱκέτευσε μηδὲν τολμᾶν παράνομον, οἱ δ' ἁρπασάμενοι, καὶ προθέμενοι μᾶλλον τῷ βιαίῳ τῆς ἡδονῆς, ἀπήγαγον πρὸς αὐτὰς τὴν γυναῖκα· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐμπλησθέντες τῆς ὕβρεως, ἀπέλυσαν περὶ ἀρχομένην ἡμέραν. ἡ δὲ ταλαιπωρημένη τοῖς συμβεβηκόσιν παρῆν ἐπὶ τὴν ξενίαν, καὶ ὑπὸ λύπης ὧν ἐπεπόνθει, καὶ τὰ μὴ τολμᾶν ὑπ' αἰσχύνης εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τ' ἀνδρὶ· τύτον γὰρ μάλιστα τοῖς γεγενημένοις ἔχειν ἀνιάτως ἐλογίζετο καταπεσῦσα τὴν ψυχὴν ἀφίησιν. ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς, οἰόμενος ὕπνῳ βαθεῖ κατεχῆθαι τὴν γυναῖκα, καὶ μηδὲν σκυθρωπὸν ὑφορώμενος, ἀνεγείρειν ἐπειρᾶτο· παραμυθήσαθαι δι εγνωκὼς, ὡς ὐκ ἐξ ἐκυσίας γνώμης αὐτὴν παράσχοι τοῖς καθυβρίσασιν, ἀλλὰ ἁρπασαμένων ἐπὶ τὴν ξενίαν αὐτῶν. ὡς δὲ τελευτήσασαν ἔμαθεν, σωφρόνως πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κακῶν ἐπιθέμενος τῷ κτήνει νεκρὰν τὴν γυναῖκα κομίζει πρὸς αὐτόν· καὶ διελὼν αὐτὴν κατὰ μέλος εἰς μέρη δώδεκα, διέπεμψεν εἰς ἑκάστην Φυλὴν, ἐντειλάμενος τοῖς κομίζυσι λέγειν τὰς αἰτίας τῆς τελευτῆς γυναικὶ καὶ τὴν βίαν ταῖς Φυλαῖς.

θ'. Οἱ δὲ ὑπό τε τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς τῶν βεβιασμένων κακῶς διατεθέντες, πρότερον ἁδενὸς τοιύτυ πεῖραν εἰληφότες, ὑπ' ὀργῆς ἀκράτυ καὶ δικαίας εἰς τὴν Σιλοῦν συλλεγέντες, καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς ἀθροισθέντες, εἰς ὅπλα χωρεῖν εὐθὺς ὥρμηντο, καὶ χρήσαθαι τοῖς Γαβαηνοῖς ὡς πολεμίοις. ἐπέσχε δ' αὐτὰς ἡ γερυσία, πείσασα μὴ δεῖν ὀξέως ἅτως πρὸς τὰς ὁμοφύλυς ἐκφέρειν πόλεμον, πρὶν ἢ λόγοις διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἐγκλημάτων, τὰ νόμιμα μηδ' ἐπὶ τὰς ἀλλοτρίυς ἐφιέντος δίχα πρεσβείας, καὶ τοιαύτης

bant et deridebant: quin et illum interficere minabantur, si libidini suae diutius obstaret. At senex in angustias redactus, nolensque vt hospites sineret contumelia affici, suam eis filiam cessit et produxit: dicensque minus esse peccati vt ea cupiditatem suam explerent, quam vt hospites iniuriae exponeret; ratusque se hoc modo nihil iniusti in eos, quos exceperat, commissurum. Cum vero illi nihil de eo quo in hospitem ferebantur desiderio remitterent, sed acrius instarent vt eam acciperent flagitantes, is quidem supplex orabat, ne quid iniqui perpetrare auderent. at illi, magna vi vsi ac magis magisque libidine furentes, domum ad se mulierem abducunt: eamque per totam noctem constuprantes et ludibrio habentes sub ortum aurorae dimiserunt. Illa vero iis, quae ei acciderant, grauiter afflicta ad hospitium reuertitur: ac dolore plena ob ea quae pertulerat, et prae pudore non ausa in conspectum mariti venire (illum enim aegritudine insanabili laboraturum esse existimabat) humi collapsa animam efflauit. Eius autem maritus, eam somno profundo oppressam arbitratus, et nihil grauius suspicans, suscitare conabatur; quod eam consolari decreuerit, vtpote quae non se sponte contumeliosis hominibus submiserit, sed illi eam in aliud hospitium rapuerint. Vt vero defunctam esse intellexit, satis prudenter pro calamitatis magnitudine, mortuam mulierem iumento impositi, domumque reportauit: eamque membratim in duodecim partes dissecans ad tribum vnamquamque dimisit, mandans perferentibus vt indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, et quam inauditam ei vim intulerint.

9. Illi autem et adspectu et auditu facinoris atrocitatis grauiter commoti, qui antea nihil eiusmodi experti sunt, iraque pura puta et iusta perciti, ad Siluntem conuenerunt, et ante Tabernaculum in concionem coacti, statim vt arma caperent magno studio decreuerunt, et Gabaënos pro hostibus haberent. Eos autem reprimebat senatus, suadens non oportere ita subito bellum inferri popularibus, priusquam querelae verbis disceptatae sint, cum lex ne in externos quidem permittat iniuriae affectis producere ex-

πρὸς τὸ μετανοῆσαι πείρας, τὰς δόξαντας ἀδικεῖσθαι στρατιὰν ἀναγαγεῖν. καλῶς οὖν ἔχειν τῷ νόμῳ πειθομένους πέμψαι πρὸς τὰς Γαβαηνὰς ἐξαιτοῦντας τὰς αἰτίας· καὶ παρεχομένων μὲν ἀρκεῖσθαι τῇ τούτων κολάσει, καταφρονησάντων δὲ τότε τοῖς ὅπλοις αὐτὰς ἀμύνασθαι. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Γαβαηνὰς κατηγορήσοντας τῶν νεανίσκων τὰ περὶ τὴν γυναῖκα, καὶ πρὸς τιμωρίαν αἰτήσοντας τοὺς δράσαντας μὲν ἃ νόμιμα, γενομένους δὲ δικαίας ἀντ' αὐτῶν ἐκείνων ἀποθανεῖν. οἱ δὲ Γαβαηνοὶ ἅτε τοὺς νεανίσκους ἐξέδοσαν, καὶ δεινὸν ἀλλοτρίοις ὑπακούειν προσάγμασιν ἡγοῦντο πολέμου φόβῳ· μηδενὸς ἀξιοῦντες εἶναι χείρους ἐν τοῖς ὅπλοις, μήτε διὰ τὸ πλῆθος, μήτε δι' εὐψυχίαν. ἦσαν δὲ ἐν παρασκευῇ μεγάλῃ καὶ τῶν ἄλλων Φυλετῶν· συναπενοήθησαν γὰρ αὐτοῖς ὡς ἀμυνόμενοι βιαζομένους.

ί. Ὡς δὲ τοιαῦτα ἠγγέλθη τοῖς Ισραηλίταις τὰ παρὰ τῶν Γαβαηνῶν, ὅρκους ποιοῦνται μηδένα σφῶν ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα, στρατεύσειν τε ἐπ' αὐτοὺς μᾶλλον αὐτοῖς δι' ὀργῆς ὄντας, ἢ τοῖς Χαναναίοις τοὺς προγόνους ἡμῶν παρειλήφαμεν γενομένους. παραχρῆμά τε ἐξῆγον ἐπ' αὐτοὺς τὸ στρατόπεδον μυριάδας τεσσαράκοντα ὁπλιτῶν· Βενιαμιτῶν δ' ὁπλιτῶν δισμυρίων καὶ πεντακισχιλίων καὶ ἑξακοσίων, ὧν ἦσαν εἰς πεντακοσίους ταῖς λαιαῖς τῶν χειρῶν σφενδονᾶν ἄριστοι. ὥστε καὶ μάχης πρὸς τῇ Γαβᾷ γενομένης, τρέπουσιν οἱ Βενιαμῖται τοὺς Ισραηλίτας, ἄνδρες τε πίπτουσιν ἐξ αὐτῶν εἰς δισμυρίους καὶ δισχιλίους. ἐφθάρησαν δὲ ἴσως ἂν καὶ πλείονες, εἰ μὴ νὺξ αὐτοὺς ἐπέσχε καὶ διέλυσε μαχομένους. καὶ οἱ μὲν Βενιαμῖται, χαίροντες ἀνεχώρουν εἰς τὴν πόλιν· οἱ δ' Ισραηλῖται καταπεπληγότες ὑπὸ τῆς ἥττης εἰς τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν συμβαλόντων, οἱ Βενιαμῖται κρατοῦσι, θνήσκουσι τῶν Ισραηλιτῶν ὀκτακισχίλιοι καὶ μύριοι, καὶ δείσαντες τὸν φόνον ἐξέλιπον τὸ στρατόπεδον. παραγενόμενοι δὲ εἰς Βέθηλα πόλιν ἔγγιστα κειμένην, καὶ νηστεύσαντες, κατὰ τὴν ὑστεραίαν τὸν Θεὸν ἱκέτευον διὰ Φινεέσου τοῦ ἀρχιερέως παύσασθαι τῆς ὀργῆς τῆς

ercitum, nisi legatione prius missa, tentatisque viis quibus ad saniorem mentem reuocari possint. aequum igitur esse vt iuxta legem ad Gabaënos legati mittantur, qui sceleris auctores ad supplicium deposcant: et illis quidem deditis, horum poena contentos esse debere; si vero contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittunt ad Gabaënos, vt iuuenes accusarent de iis quae mulieri acciderant, et ad poenam eos postularent, qui nefaria quidem perpetrarant, digni vero erant qui ob haec ipsa morte plectantur. Gabaëni vero iuuenes in eorum potestatem tradere noluerunt, et sibi contumeliae esse existimarunt, si alienis imperatis metu belli parerent; videri volentes nulli alii populo armis cedere aut copiarum numero aut earundem virtute. Magnus autem iis erat belli apparatus, et caeteris etiam tribulibus: simul enim cum iis insolentia efferebantur, ad eos qui vim afferrent vlciscendos.

10. Vt vero Israëlitis renunciata erant, quae facere in animum induxerant Gabaëni, iurant neminem ipsorum viro Beniamitae filiam nuptum daturum, seque eos bello prosequuturos, magis iis irascentes, quam maiores nostros Chananaeis succensuisse accepimus. Ac confestim contra eos eduxerunt exercitum quadringentorum millium armatorum: Beniamitarum arma ferentium cum essent viginti quinque millia sexcenti, ex quibus erant quingenti, qui sinistra optimi erant funditores. Itaque apud Gabam praelio commisso, Beniamitae in fugam vertunt Israëlitas: virique ex eis ceciderunt ad viginti duo millia: et fortasse plures periissent, nisi nox eos inhibuisset et praelium diremisset. Et Beniamitae quidem gaudio exsultantes in vrbem se recipiunt; Israëlitae vero in castra ex clade animo consternati. at sequenti die iterum acie congressi sunt, et Beniamitae altera victoria potiuntur: atque Israëlitarum cadunt octodecim millia, et caedem multam metuentes castra deseruerunt. Cum autem accessissent ad Bethela vrbem in proximo sitam, et postridie ieiunium egissent, Deo per Phineesen pontificem supplicabant, vt eis succensere desineret, atque duabus cladibus illatis con-

πρὸς αὐτὸς, καὶ ταῖς δυσὶν αὐτῶν ἥτταις ἀρκεσθέντα δῆναι νίκην καὶ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπαγγέλλεται ταῦτα διὰ Φινεέσε προφητεύσαντος.

ια'. Ποιήσαντες οὖν τὴν στρατιὰν δύο μέρη, τὴν μὲν ἡμίσειαν περιλοχίζουσι νυκτὸς περὶ τὴν πόλιν· οἱ δ' ἡμίσεις συνέβαλλον τοῖς Βενιαμίταις, ὑπεχώρουν τε ἐγκειμένων, καὶ ἐδίωκον οἱ Βενιαμίται. τῶν Ἑβραίων ὑποφευγόντων ἠρέμα, καὶ ἐπιπολὺ θελόντων εἰς ἅπαν αὐτὸς ἐξελθεῖν, ἀναχωρῆσιν εἵποντο, ὡς καὶ τὰς ἐν τῇ πόλει πρεσβύτας καὶ νέας ὑπολειφθέντας διὰ ἀσθένειαν συνεκδραμεῖν αὐτοῖς, πάντας βουλομένους χειρώσασθαι τὸς πολεμίους. ὡς δὲ πολὺ τῆς πόλεως ἀπέσχον, ἐπαύσαντο μὲν φεύγοντες οἱ Ἑβραῖοι· ἐπιστραφέντες δ' ἵσανται εἰς μάχην, καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐνέδραις ὅσι τὸ σημεῖον αἴρουσιν ὃ συνέκειτο· οἱ δ' ἐξανασάντες μετὰ βοῆς ἐπῆσαν τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ, ἅμα τε ἠπατημένους αὐτὸς ἤθηντο, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ συνεστήκεσαν· καὶ εἴς τι κοῖλον συνελαθέντας καὶ φαραγγώδες χωρίον περισάντες κατηκόντισαν, ὥστε πάντας διαφθαρῆναι πλὴν ἑξακοσίων. ἅτοι δὲ συστραφέντες καὶ πυκνώσαντες ἑαυτὸς, καὶ διὰ μέσων ὠσάμενοι τῶν πολεμίων, ἔφυγον ἐπὶ τὰ πλησίον ὄρη· καὶ καταχόντες ἱδρύθησαν. οἱ δ' ἄλλοι πάντες, περὶ δισμυρίους ὄντες καὶ πεντακισχιλίους, ἀπέθανον. οἱ δὲ Ἰσραηλῖται, τήν τε Γαβᾶν ἐνεπίπρασαν, καὶ τὰς τε γυναῖκας καὶ τῶν ἀρρένων τὰς μὴ ἐν ἀκμῇ διεχρήσαντο· τάς τε ἄλλας τῶν Βενιαμιτῶν πόλεις ταὐτὰ δρῶσιν. ἅτως τε ἦσαν παροργισμένοι, ὥστε καὶ Ἰάβισον τῆς Γαλαδίτιδος ὅσαν, ὅτι μὴ συμμαχήσειεν αὐτοῖς κατὰ τῶν Βενιαμιτῶν, πέμψαντες μυρίους καὶ διχιλίους ἐκ τῶν τάξεων ἐκέλευσαν ἀνελεῖν. καὶ φονεύσασι τὸ μάχιμον τῆς πόλεως οἱ πεμφθέντες σὺν τέκνοις καὶ γυναιξὶ, πλὴν τετρακοσίων παρθένων. ἐπὶ τοσοῦτον ὑπ' ὀργῆς προήχθησαν, τῷ κατὰ τὴν γυναῖκα πάθει προσλαβόντες καὶ τὸ κατὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.

κβ'. Μετάνοια δ' αὐτὸς λαμβάνει τῆς τῶν Βενιαμιτῶν συμφορᾶς, καὶ νησείαν ἐπ' αὐτοῖς προέθεντο, καί τοι δι-

tentus victoriam largiri dignaretur et vires contra hostes. Deus vero haec ipsa per Phineesen vaticinantem pollicitus est.

11. Exercitu itaque in duas partes diuiso, dimidiam quidem noctu in insidiis circa vrbem collocant; reliqui vero pugnam conserebant cum Beniamitis, et sese subducebant cum illi instarent, eosque persequebantur Beniamitae. Hebraeis pedetentim suffugientibus, et quam maxime volentibus vt ad vnum omnes vrbe egrederentur, retro cedentes insequebantur Beniamitae, ita vt senes pariter et iuuenes, qui propter aetatem imbellem in vrbe relicti fuerant, vna cum iis procurrerent, hostes in potestatem suam redigere expetentes. Postquam autem satis longe ab vrbe discessum est, fugere quidem desierunt Hebraei, conuersi autem aciem instaurant, atque in insidiis collocatis signum istud tollunt, de quo conuenerat: qui mox coorti cum clamore hostes aggressi sunt. Illi vero, simul ac se deceptos senserunt, eo redacti sunt, vt quid agerent plane nescierint: atque in vallem quandam et locum concauum compulsi, a circumstantibus telis petiti sunt et confossi, ita vt omnes interirent praeter sexcentos. Illi vero conglobati et in densum agmen coacti per medios hostes erumpentes ad montes vicinos se fuga recipiebant, illisque occupatis ibidem per aliquod tempus manserunt. At caeteri omnes, numero circiter viginti quinque millia ferro ceciderunt. Israëlitae vero et Gabam incenderunt, et mulieres pariter ac masculos impuberes peremerunt: similiterque in reliquas Beniamitarum vrbes saeuitum est. Atque adeo ira efferebantur, vt etiam Iabisum Galaditidis vrbem, eo quod illis auxilium non tulerit contra Beniamitas, duodecim millibus ex acie euocatis iusserint funditus euertere. missique perimunt quotquot in vrbe arma ferre potuerunt vna cum liberis et vxoribus, seruatis tantum quadringentis virginibus. Eo furoris prae ira processerunt, ad ea quae mulier Leuitica passa est accedente ingenti militum caede.

12. Illos autem postea poenituit cladis Beniamitis illatae, et ob ea quae contigerant ieiunium indixerunt, quamuis

καια παθεῖν αὐτὸς ἀξιοῦντες εἰς τὸς νόμους ἐξαμαρτάνοντας. καὶ τὸς διαφυγόντας αὐτῶν ἑξακοσίους διὰ πρεσβευτῶν ἐκάλουν. καθίδρυντο δὲ ἐπὶ πέτρας τινὸς Ροᾶς καλουμένης, κατὰ τὴν ἔρημον. οἱ δὲ πρέσβεις, ὡς οὐκ ἐκείνοις τῆς συμφορᾶς μόνοις γεγενημένης, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῶν συγγενῶν ἀπολωλότων, ὀδυρόμενοι, πραέως ἔπειθον φέρειν, καὶ συνελθεῖν εἰς ταὐτὸ, καὶ μὴ παντελῆ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ὄλεθρον τό γε ἐπ' αὐτοῖς καταψηφίσασθαι. "συγχωρεῖμεν "δὲ ὑμῖν, ἔλεγον, τὴν ἀπάσης τῆς φυλῆς γῆν, καὶ λείαν "ὅσην ἀπάγειν δυνηθείητε". οἱ δὲ, τῶν καθ' ἑαυτὸς θεοῦ ψήφῳ γεγονότων, καὶ κατ' ἀδικίαν τὴν αὐτῶν γνωσιμαχήσαντες, κατήεσαν εἰς τὴν πάτριον φυλὴν πειθόμενοι τοῖς προκαλουμένοις. οἱ δ' Ισραηλίται γυναῖκας αὐτοῖς τὰς τετρακοσίας ἔδοσαν παρθένους τὰς Ιαβίτιδας. περὶ δὲ τῶν διακοσίων ἐσκόπουν, ὅπως κἀκεῖνοι γυναικῶν εὐπορήσαντες παῦσοποιῶνται. γεγενημένων δ' αὐτοῖς ὅρκων, ὥστε μηδενὶ Βενιαμίτῃ συνοικῆσαι θυγατέρα, πρὸ τὸ πολέμου, οἱ μὲν ὀλιγωρεῖν συνεβούλευον τῶν ὀμωμοσμένων, ὡς ὑπ' ὀργῆς ὀμώσαντες ἀγνώμῃ καὶ κρίσει, τῷ δὲ Θεῷ μηδὲν ἐναντίον ποιήσειν εἰ φυλὴν ὅλην κινδυνεύσασαν ἀπολέσθαι σῶσαι δυνηθεῖεν, τάς τε ἐπιορκίας οὐχ ὅταν ὑπὸ ἀνάγκης γένωνται χαλεπὰς εἶναι καὶ ἐπισφαλεῖς, ἀλλ' ὅταν ἐν κακουργίᾳ τολμηθῶσι· τῆς δὲ γερουσίας πρὸς τὸ τῆς ἐπιορκίας ὄνομα σχετλιασάσης, ἔφη τις, τούτοις γυναικῶν εὐπορίαν ἔχειν εἰπεῖν καὶ τηρήσειν τὸν ὅρκον. ἐρομένων δὲ τὴν ἐπίνοιαν, "ἡμῖν, εἶπεν, τρὶς "τῦ ἔτους εἰς Σηλὼ συνιοῦσιν ἔπονται κατὰ πανήγυριν αἱ γυ "ναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες· τούτων κατὰ ἁρπαγὴν ἐφεῖσθω "γαμεῖν Βενιαμίταις ἃς ἂν δυνηθεῖεν, ἡμῶν ὕστε πεοτρεπο "μένων ὕστε κωλυόντων. πρὸς δὲ τὸς πατέρας αὐτῶν, δυσχε "ραίνοντας καὶ τιμωρίαν λαμβάνειν ἀξιοῦντας, φήσομεν, "αὐτοὺς αἰτίους φυλακῆς ἀμελήσαντας τῶν θυγατέρων· "ὅτι τε δεῖ τῆς ὀργῆς ἐπὶ Βενιαμίτας ἐφεῖναι, χρησαμένους "αὐτῇ καὶ θᾶττον ἀμέτρως". καὶ οἱ μὲν, τούτοις πεισθέν "τες, ψηφίζονται τὸν διὰ τῆς ἁρπαγῆς γάμον τοῖς Βενια

eos ſupplicio merito plecti cenſuerint, vt qui in leges Dei auſpiciis ſancitas peccarint. Sexcentos quoque illos, qui effugerant, miſſis legatis reuocabant. nam ſuper petram quandam in deſerto, quae Rhoa dicitur, ſeſe collocarant. Legati vero non illorum tantum vicem ob calamitatem acceptam dolentes, ſed et ſuam, tot conſanguineorum pereuntibus, ſuadebant eis vt aequo animo cladem ferrent, et ad ſuos aggregarentur, neue, quantum in ſe eſſet, vniuerſam tribum Beniamiticam perditum irent. "Quin et vobis, inquiebant, concedimus haereditariam "totius tribus terram, et praedae quantum abigere pote-"ſtis". Illi autem, quod tam male res ſuae ex Dei iudicio ceciderant, et pro ſua iniquitate ſibi factum eſſe mutata ſententia agnoſcentes, ad patriae tribus lares deſcenderunt, eos inuitantibus morem gerentes. Iſraëlitae vero eis in vxores dederunt quadringentas illas virgines Iabiticas: et de ducentis reliquis deliberabant, quo modo et illis vxores ſuppeterent ad prolem ſuſcipiendam. nam cum ante initium belli iureiurando cautum eſſet, ne quis filiam vlli Beniamitarum elocaret, nonnulli quidem negligendum eſſe id ſacramentum ſuadebant, quaſi ira adducti eo ſeſe obſtrinxiſſent, non opinioni ſuae et iudicio obſequentes; Deo vero rem non ingratam facturos eſſe, ſi tribum integram, in extremum ſalutis diſcrimen adductam, ab interitu vindicarent; atque periuria non quando neceſſitate extorta ſint noxia eſſe et periculoſa, ſed cum doloſe et malitioſe fiant: ſenatu vero ſe miſeros exclamante ad periurii mentionem, aiebat quidam, ſe habere dicere, quo modo et cum iſtis connubia iungant et iurisiurandi religio ſeruari poſſit. Cum autem eum de re excogitata interrogarent, "ter, inquiebat, in anno nos apud "Siluntem conuenientes ad celebritatem ſequuntur vxores "et filiae: has, quas fortuna cuique per raptum obtule-"rit, liceat Beniamitis in matrimonium ducere, nobis ne "incitantibus nec prohibentibus. Ad patres vero earum, "ſi rem aegre tulerint et vindictam poſtularint, dicemus, "ipſos in culpa eſſe, qui filias negligenter cuſtodiuerint; et "quod non oporteat eos irae in Beniamitas indulgere, qu

μίταις. ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς, οἱ μὲν διακόσιοι, κατὰ δύο καὶ τρεῖς, πρὸ τῆς πόλεως ἐνήδρευον παρεσομένας τὰς παρθένους, ἔν τε ἀμπελῶσι καὶ χωρίοις ἐν οἷς λήσειν ἔμελλον. αἱ δὲ μετὰ παιδιᾶς ἡδὲν ὑφορώμεναι τῶν μελλόντων ἀφυλάκτως ᾤδευον· οἱ δὲ σκιδαθεισῶν, εἴχοντο ἑξανασάντες. καὶ ἅτοι μὲν ἅτως γαμήσαντες ἐπ' ἔργα τῆς γῆς ἐχώρησαν, καὶ πρόνοιαν ἐποιήσαντο πάλιν, εἰς τὴν προτέραν εὐδαιμονίαν ἐπανελθεῖν. Βενιαμιτῶν μὲν οὖν ἡ Φυλὴ, κινδυνεύσασα τελέως ἐκφθαρῆναι, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ κατὰ τὴν Ἰσραηλιτῶν σοφίαν σώζεται· ἠνθησέ τε παραχρῆμα, καὶ ταχεῖαν εἰς τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐποιήσατο τὴν ἐπίδοσιν. ἅτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος ἅτως παύεται.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς μετὰ ταύτην τὴν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντες Ἀσσυρίοις ἐδούλευσαν· καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς διὰ Ὀθνιήλη ἠλευθέρωσεν, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα.

Ὅμοια δὲ τούτοις παθεῖν καὶ τὴν Δανίτιν συνέβη Φυλὴν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης εἰς τοῦτο προαχθεῖσαν. τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκλελοιπότων ἤδη τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἄσκησιν, καὶ πρὸς τοῖς ἔργοις ὄντων τῆς γῆς, Χαναναῖοι, καταφρονήσαντες αὐτῶν, συνεποιήσαντο δύναμιν· ἡδὲν μὲν αὐτοὶ πείσεσθαι προσδοκῶντες, ὡς δὲ βεβαίαν τὴν τῦ ποιήσειν κακῶς τὺς Ἑβραίυς ἐλπίδα λαβόντες, ἐπ' ἀδείας τὸ λοιπὸν οἰκεῖν τὰς πόλεις ἠξίων. ἅρματά τε οὖν συμπαρεσκευάζοντο· καὶ τὸ ὁπλιτικὸν συνεκρότουν, αἵ τε πόλεις αὐτῶν συνεφρόνουν, καὶ τῆς Ἰούδα Φυλῆς τὴν Ἀσκάλωνα καὶ Ἀκκάρωνα παρεσπάσαντο, ἄλλας τε πολλὰς τῶν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ Δάνιτας εἰς τὸ ὄρος ἠνάγκασαν συμφυγεῖν, ἡδὲ ὀλίγον αὐτοῖς ἐπίβατον τῦ πεδίυ καταλιπόντες. οἱ δ' ἅτε πολεμεῖν ὄντες ἱκανοὶ, γῆν τε ἂκ ἔχοντες ἀρκοῦσαν, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πέντε ἄνδρας εἰς τὴν μεσόγειον, κατοψομένους γῆν,

"iam antea eam in illos immodice prompserint". Atque illi quidem, cum hisce assensum esset, decreuerunt vt Beniamitis liceret vxores rapto quaerere. Instante autem festiuitate; illi quidem ducenti, bini triniue, virginibus, dum ad solennitatem aduentarent, ante vrbem insidiabantur, et in vineis aliisque locis quibus commode erant latituri. At illae cum lusu, nihil futurorum suspicatae, sine custodia iter faciebant: illi vero subito coorti dispersas corripiebant. Ac isti quidem, hoc modo ductis vxoribus, agriculturae operam strenuam nauarunt, et prouiderunt vt ad pristinam felicitatem aliquando peruenirent. Beniamitarum itaque tribus, quae parum abfuit quin tota interiret, eo quem diximus modo ab Israëlitarum sapientia seruata est: breuique admodum floruit, et quam ocyssime hominum multitudine aliisque rebus magna cepit incrementa. Et hoc quidem bellum hunc exitum habuit.

CAP. III.

Quemodo post hanc afflictionem impie agentes Assyriis in seruitutem traditi sunt: atque eos liberauit Deus per Hothnielum, qui summae rerum praerat annis XL.

COntigit autem vt hisce similia pateretur etiam tribus Danitica, quae ex huiusmodi causa eo infelicitatis deuenerat. Cum iam Israëlitae bellicae rei studium intermisissent, agrisque colendis essent vnice dediti, Chananaei, quibus coeperunt esse contemptui, copias collegerunt: non quod ab illis se mali aliquid passuros exspectarent; sed quod spe pleni existimarent, se in posterum, modo Hebraeos affligerent, securius aliquanto vrbes suas habitaturos. Igitur et currus mutua opera parabant, et exercitum conflabant; vrbesque ipsorum in idem consentiunt, atque Ascalonem et Accaronem in sorte Iudae ad partes suas traxerunt, et alias quamplurimas in planitie sitas: coguntque Danitas in montana confugere, ne minimum quidem iis in regione campestri, vbi pedem figerent, relinquentes. Hi autem cum impares essent, qui bellum illis inferrent, nec terrae spatium satis amplum haberent, miserunt ex suis

εἰς ἣν μετοικήσαιντο· οἱ δ' οὐ πόρρω τῆ Λιβάνυ ὄρυς καὶ ἐλάσσονος Ιορδάνυ τῶν πηγῶν κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς προελθόντες, καὶ κατασκεψάμενοι γῆν ἀγαθὴν καὶ πάμφορον, σημαίνυσι τοῖς αὐτῶν· οἱ δ' ἑρμηθέντες στρατῷ κτίζυσιν αὐτόθι πόλιν Δάνα, ὁμώνυμον τῷ Ιακώβυ παιδὶ, Φυλῆς δ' ἐπώνυμον τῆς αὐτῶν.

β'. Τοῖς δ' Ισραηλίταις προὔβαινεν ὑπό τε ἀπειρίας τῆ ποιεῖν τὰ καλὰ, καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ θεῖον ὀλιγωρίας. μετακινηθέντες γὰρ ἅπαξ τῆ κόσμυ τῆς πολιτείας, ἐπεφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδονὴν καὶ βέλησιν ἰδίαν βιῦν, ὡς καὶ τῶν ἐπιχωριαζόντων παρὰ τοῖς Χαναναίοις ἀνεπίμπλαθαι κακῶν. ὀργίζεται τοίνυν αὐτοῖς ὁ Θεός· καὶ ἣν σὺν πόνοις μυρίοις εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο, ταύτην ἀπέβαλον διὰ τρυφήν. στρατεύσαντος γὰρ ἐπ' αὐτὺς Χυσάρθυ τῆ τῶν Ασσυρίων βασιλέως, πολλὺς τε τῶν παραταξαμένων ἀπώλεσαν, καὶ πολιορκούμενοι κατὰ κράτος ἡρέθησαν. εἰσὶ δ' οἱ διὰ φόβον ἑκουσίως αὐτῷ προσεχώρησαν· φόρυς τε τῆ δυνατοῦ μείζονας ἐπιταγέντες ἐτέλυν, καὶ ὕβρεις παντοίας ὑπέμενον ἕως ἐτῶν ὀκτώ. μεθ' ἃ τῶν κακῶν ἅτως ἠλευθερώθησαν.

γ'. Τῆς Ιούδα Φυλῆς τις Οθνίηλος τοὔνομα Κενέζυ υἱὸς, δραστήριος ἀνὴρ, καὶ τὸ φρόνημα γενναῖος· χρηθὲν αὐτῷ μὴ περιορᾶν ἐν τοιαύτη τὺς Ισραηλίτας ἀνάγκη κειμένυς, ἀλλ' εἰς ἐλευθερίαν αὐτὺς ἐξαιρεῖσθαι τολμᾶν· παρασκευασάμενος συλλαμβάνεσθαι τῶν κινδύνων τινὰς αὐτῷ· ὀλίγοι δ' ἦσαν, οἷς αἰδὼς ἐπὶ τοῖς τότε παρῦσιν ἐτύγχανε καὶ προθυμία μεταβολῆς· πρῶτον μὲν τὴν παρ' αὐτοῖς ὕσαν φρυρὰν τῆ Χυσάρθυ διαφθείρει, προσγενομένων δὲ πλειόνων τῶν συναγωνιζομένων ἐκ τῆ μὴ διαμαρτεῖν περὶ τὰ πρῶτα τῆς ἐπιχειρήσεως, μάχην τοῖς Ασσυρίοις συνάπτυσι, καὶ πρὸς τὸ παντελὲς αὐτὺς ἀπωσάμενοι, περαιῦσθαι τὸν Εὐφράτην ἐβιάζοντο. Οθνίηλος δὲ, ὡς ἔργῳ πεῖραν αὐτῆ δεδωκὼς τῆς ἀνδραγαθίας, γέρας ὑπὲρ αὐτῆς λαμβάνει παρὰ τῆ πλήθυς ἀρχὴν, ὥστε κρίνειν τὸν λαόν. καὶ ἄρξας ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα, καταστρέφει τὸν βίον.

quinque viros in mediterranea, locum exploraturos in quem colonias deducerent. Illi vero, non procul a Libano monte et minoris Iordanis fontibus, in campo magno Sidonis vrbis itinere vnius diei progressi, et speculati terram bonam et fertilem, suos de ea certiores faciunt: qui mox cum exercitu illuc profecti Dana vrbem condiderunt, cognominem vni e Iacobi filiis, et a sua tribu denominatam.

2. Israëlitis autem res in peius lapsae sunt, quod a labore essent desuefacti, cultumque Dei negligerent. nam, cum semel ab honestae institutionis disciplina defecerant, eo ferebantur vt pro libidine suoque arbitratu vitam agerent: quo factum est vt patriis et familiaribus Chananaeorum vitiis ad satietatem vsque indulgerent. Eis igitur irascitur Deus; ac felicitate, quam infinitis paene laboribus adepti erant, luxu diffluentes exciderunt. Nam bellum eis inferente Chusarthe Assyriorum rege, et multos acie dimicantes amiserunt, et obsidione valida capti sunt. quidam vero timore sese ei addixerunt: et tributa, quae vix soluendo erant, subiecti soluere tenebantur, et omne genus contumelias per octo annos sufferebant. quibus exactis hoc modo a calamitate sua liberati erant.

3. Quidam e tribu Iudae, nomine Hothnielus, Kenezi filius, vir impiger, magnique animi; (oraculo monitus ne despiceret Israëlitas in huiusmodi necessitatem adductos, sed in libertatem eos vindicare auderet) cum multo opere sibi aliquot periculi socios adsciuisset, (pauci enim erant quos praesentis rerum status pudebat, quiue eum in melius mutari desiderabant) primo quidem praesidium suis a Chusarthe impositum interficit; numero vero commilitonum illi crescente ex eo, quod in primis ad quae aggressus est non lapsus fuerit, praelium committunt cum Assyriis, et, cum eos vniuersos in fugam coniecissent, Euphratem traiicere coëgerunt. Hothnielus autem, vt qui re vera egregium fortitudinis suae specimen dederit, in rei bene gestae praemium principatum a populo accepit, vt eos iudicaret. Et is, cum annis quadraginta Israëlitis imperasset, vitam cum morte commutauit.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ ὑπό τινος Ηὐδὸ τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τὴν ἀρχὴν ἐπ' ἔτη καταχύντος ὀγδοήκοντα.

Τελευτήσαντος δὲ τούτου πάλιν τὰ τῶν Ισραηλιτῶν ὑπὸ ἀναρχίας ἐνόσει πράγματα· καὶ τῷ μὴ διὰ τιμῆς ἄγειν τὸν Θεὸν μηδὲ τοῖς νόμοις ὑπακούειν ἔτι μᾶλλον ἐκακοῦντο, ὡς καταφρονήσαντα αὐτῶν τῆς ἀκοσμίας τῆς κατὰ τὴν πολιτείαν Εγλῶνα, τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα, πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐξενεγκεῖν, καὶ πολλαῖς μάχαις αὐτῶν κρατήσαντα, καὶ τοὺς φρονήματι τῶν ἄλλων διαφέροντας ὑποτάξαντα πρὸς τὸ παντελὲς αὐτῶν τὴν δύναμιν ταπεινῶσαι, καὶ φόρους αὐτοῖς ἐπιτάξαι τελεῖν. καθιδρύσας δ' αὐτῷ ἐν Ιεριχοῦντι βασίλειον, ὑδὲν τῆς εἰς τὸ πλῆθος κακώσεως παρέλιπεν· εἰς τε πενίαν αὐτοὺς κατέστησεν, ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη. λαβὼν δ' οἶκτον ὁ Θεὸς τῶν Ισραηλιτῶν ἐφ' οἷς ἔπαχον, καὶ τὰς ἱκετείας αὐτῶν ἐπικλασθείς, ἀπήλλαξε τῆς ἐπὶ τοῖς Μωαβίταις ὕβρεως. ἠλευθέρωσε δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ.

Β'. Τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς νεανίας, Ηὐδὸς μὲν τοὔνομα, Γηραῖε πατρὸς, τολμήσαι τε ἀνδρειότατος, καὶ τῷ σώματι πρὸς τὰ ἔργα χρῆσθαι δυνατώτατος, τῶν χειρῶν τὴν ἀριστερὰν ἀμείνων, καὶ ἀπ' ἐκείνης τὴν πᾶσαν ἰσχὺν ἔχων, κατῴκει μὲν ἐν Ιεριχοῦντι καὶ αὐτός· συνήθης δὲ γίνεται τῷ Εγλῶνι, δωρεαῖς αὐτὸν θεραπεύων καὶ ὑπερχόμενος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς περὶ τὸν βασιλέα προσφιλὴ τυγχάνειν αὐτόν. καί ποτε σὺν δυσὶν οἰκέταις δῶρα τῷ βασιλεῖ Φέρων, ξιφίδιον κρύφα τῷ δεξιῷ σκέλει περιδησάμενος ἐσήει πρὸς αὐτόν· ὥρα δ' ἦν θέρους, καὶ τῆς ἡμέρας ἤδη μεσούσης. ἀνεῶντο αἱ Φυλακαὶ, ὑπό τε τοῦ καύματος, καὶ πρὸς ἄριστον τετραμμένων. δοὺς οὖν τὰ δῶρα τῷ Εγλῶνι ὁ νεανίσκος· διέτριβε δ' ἔν τινι δωματίῳ δεξιῶς πρὸς θέρος ἔχοντι· πρὸς ὁμιλίαν ἐτράπετο. μόνοι δ' ἦσαν, τῶ βασιλέως καὶ τοὺς ἐπεισιόντας τῶν θεραπόντων ἀπιέναι κελεύοντος, διὰ τὸ

CAP. IV.

Quomodo populus noſter rurſum Moabitis ſeruiit; et per Ehudem in libertatem vindicatur, qui imperio potitus eſt annis octoginta.

HOC autem mortuo, rurſum res Iſraëlitarum, cum nemo populum imperio regeret, in peius ruere coeperunt; et, quod nec Deo debitum tribuerint honorem, nec legibus obedientiam, adhuc magis affligebantur, poſtquam Eglon Moabitarum rex, qui propter reip. perturbationem eos deſpexerit, bello adortus ipſos fuerat; et, cum multis praeliis eos viciſſet, animoque caeteris elatiores ſibi ſubieciſſet ad potentiam eorum prorſus deprimendam, tributa etiam ipſis grauia imperauerat. Sibi enim ſede regia in Ierichunte conſtituta, modis omnibus populum vexauit, fecitque vt in ſumma inopia per annos octodecim degerent. At Deus, Iſraëlitarum ob calamitates quas perferebant miſertus atque precibus eorum ſupplicibus flexus, eos a Moabitarum iniuriis liberauit. Hoc autem modo liberationem iis peperit.

2. Iuuenis e tribu Beniamitide, nomine quidem Ehudes, Gera vero patre natus, tam ad magna audenda animi plenus, quam ad eadem exſequenda corpore validiſſimus, melior manuum ſiniſtrâ et ab ea omne robur trahens, in Ierichunte quidem et ipſe habitabat, familiarior vero factus eſt Egloni, quippe muneribus ipſum ſibi concilians et pleniori obſequio deuinciens, ita vt eo nomine etiam caeteris, qui circa regem erant, charus admodum haberetur. Ac cum aliquando, duobus famulis comitatus, munera Regi ferret, ſica ſub veſte accinctus ad femur dextrum introiit ad Regem. erat autem aeſtatis tempus, et, cum iam meridies eſſet, remiſſius agebant cuſtodes, aut propter aeſtum, aut quod ad prandium diuerterint. Iuuenis igitur, oblatis Egloni muneribus, (morabatur enim in cubiculo quodam aeſtati bene accommodato) confabulari cum eo coepit. nam ſoli erant, Rege famulos qui tum forte ingrederentur foras abire iubente, vt cum Ehude collo-

πρὸς Ηὐδὴν ὁμιλεῖν. καθῆστο δὲ ἐπὶ θρόνου, καὶ δέος εἰσῆει τὸν Ηούδην μὴ διαμάρτῃ, καὶ μὴ δῷ καιρίαν πληγήν. ἀνίσησιν οὖν αὐτὸν, ὅπως εἰπὼν ἔχειν ἐκ προστάγματος αὐτῷ δηλώσας τῦ Θεοῦ. καὶ ὁ μὲν πρὸς τὴν χαρὰν τὴν τῦ ὀνείρατος ἀνεπήδησεν ἀπὸ τῦ θρόνου. πλήξας δ' αὐτὸν ὁ Ηούδης εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τὸ ξιφίδιον καταλιπὼν, ἔξεισι προσκλείσας τὴν θύραν. οἵ τε θεράποντες ἠέμων, εἰς ὕπνον τετράφθαι νομίζοντες τὸν βασιλέα.

γ'. Ο δὲ Ηούδης τοῖς Ιεριχουντίοις ἀποσημαίνων κρυπτῶς, παρεκάλει τῆς ἐλευθερίας ἀντιλαμβάνεσθαι. οἱ δὲ, ἀσμένως τοῦτ' ἀκούσαντες, αὐτοί τε εἰς τὰ ὅπλα ἦσαν, καὶ διέπεμπον εἰς τὴν χώραν τὰς ἀποσημαίνοντας κέρασιν ὄϊων. τῦτος γὰρ συγκαλεῖν τὸ πλῆθος, πάτριον ἦν. οἱ δὲ περὶ τὸν Εγλῶνα πολὺν μὲν χρόνον ἠγνόων τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, δείσαντες μή τι νεώτερον εἴη περὶ αὐτὸν γεγονὸς, εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ νεκρὸν εὑρόντες, ἐν ἀμηχανίᾳ καθειστήκεσαν· καὶ πρὶν τὴν φερομένην συσκαφῆναι, τῶν Ισραηλιτῶν αὐτοῖς ἐπέρχεται πλῆθος. καὶ οἱ μὲν παραχρῆμα ἀναιροῦνται· οἱ δὲ εἰς φυγὴν τρέπονται, ὡς ἐπὶ τὴν Μωαβίτιν σωθησόμενοι. ἦσαν δὲ ὑπὲρ μυρίους. καὶ Ισραηλῖται, προκατειληφότες τῷ Ιορδάνῃ τὴν διάβασιν, διώκοντες ἔκτεινον· καὶ κατὰ τὴν διάβασιν πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσιν. διέφυγέ τε ὀλὸ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν Εβραῖοι τότῳ τῷ τρόπῳ τῆς ὑπὸ τοὺς Μωαβίτας δουλείας ἀπηλλάγησαν. Ηὐδὴς δὲ, τῆς αἰτίας ταύτης τιμηθεὶς τε τῷ πλήθει ἅπαντος ἡγεμονίᾳ, τελευτᾷ, τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν ὀγδοήκοντα καταχὼν, ἀνὴρ καὶ δίκα τῆς προειρημένης πράξεως ἐπαίνῳ δίκαιος τυγχάνειν. καὶ μετὰ τοῦτον Σαναίγαρος, ὁ Ανάθῳ παῖς, αἱρεθεὶς ἄρχειν, ἐν τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχῆς ἔτει κατέστρεψε τὸν βίον.

queretur. Sedebat autem in solio, et timor incessit Ehudem ne falleret ictus, et plagam minime lethalem inferret. Ipsum igitur suscitauit, dicens se habere somnium ei ex Dei mandato narrandum. Et ille quidem prae gaudio, quod somnium esset auditurus, e throno exsiluit: Ehudes vero, ictu ei in cor impacto, et pugione in vulnere relicto, egreditur clausis post se foribus; ac famuli interim quiescebant, regem in somnum delapsum esse rati.

3. Ehudes vero, Ierichuntinis re clam indicata, ipsos hortabatur vt sese in libertatem assererent. Illi vero, libenter haec accipientes, et ipsi ad arma accurrebant, et per totam regionem aliquos dimittebant, qui id cornuum arietinorum sonitu significarent. hisce enim mos patrius erat populum conuocare. Eglonis autem domestici diu ignorabant id quod ei acciderat. Sed cum iam aduesperascceret, veriti ne quid ei noui et insoliti contigisset, in cubiculum ingressi sunt. Cumque mortuum inuenissent, consilii inopes haerebant; et antequam praesidia in agmina cogi poterant, illis magno numero superueniunt Israëlitae. Et alii quidem e vestigio perempti sunt; alii vero fuga dilabuntur, vt in terram Moabiticam euaderent. Erant autem vltra decem millia. et Israëlitae, vada Iordanis praeoccupantes qua transitus erat, persequentes eos interimunt: et in ipso traiectu plurimos ex iis conficiunt. nec quisquam e manibus ipsorum effugit. Et Hebraei quidem hoc modo e seruitute Moabitica liberati sunt. Ehudes autem, ob hanc causam totius populi principatu honoratus, vita decedit, cum imperium annos octoginta tenuisset: vir sane, quamuis facinus praeclarum iam memoratum non feciisset, omni laude dignus. Ac post hunc Sanagarus Anathi filius, electus ab omnibus vt regnaret, primo imperii anno vitam finiuit.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Χαναναίων αὐτὸς καταδυλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

Ἰσραηλῖται δὲ πάλιν ὠδὸν γὰρ ἐπὶ διδαχῇ τοῦ κρείττονος ἐλάμβανον τῶν πρότερον ἠτυχημένων, ὑπὸ τοῦ μήτε σέβειν τὸν Θεὸν μήθ' ὑπακούειν τοῖς νόμοις· πρὶν ἢ καὶ τῆς ὑπὸ Μωαβίταις ἀναπνεῦσαι δουλείας πρὸς ὀλίγον, ὑπὸ Ἰαβίνου τοῦ τῶν Χαναναίων βασιλέως καταδουλοῦνται. ὅτος γὰρ ἐξ Ἀσώρου πόλεως ὁρμώμενος· αὕτη δ' ὑπέκειτο τῆς Σεμεχωνίτιδος λίμνης· στρατῷ μὲν ὁπλιτῶν τριάκοντα ἔτρεφε μυριάδας, μυρίας δὲ ἱππέας, τρισχιλίων δὲ ἁρμάτων ἦκροεῖτο. ταύτης οὖν στρατηγῶν τῆς δυνάμεως ὁ Σισάρης, τιμῆς τῆς πρώτης παρὰ τῷ βασιλεῖ τυγχάνων, συνελθόντας πρὸς αὐτὸν τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκάκωσε δεινῶς, ὥστε αὐτοῖς ἐπιτάξαι τελεῖν φόρους.

β'. Εἴκοσι μὲν οὖν ἔτη ταῦτα πάσχοντες ἦνυσαν, μήτε αὐτοὶ φρονεῖν ὑπὸ τῆς δυσυχίας ὄντες ἀγαθοὶ, καὶ τῷ Θεῷ πλεῖον δαμάσαι θέλοντος αὐτῶν τὴν ὕβριν καὶ τὴν περὶ αὐτὸν ἀγνωμοσύνην. καὶ μεταθέμενοι τοῦ λοιποῦ, σωφρόνως συνδιδαχθέντες τὰς συμφορὰς αὐτοῖς ἐκ τῆς περιφρονήσεως τῶν νόμων ὑπάρξαι, Δεβώραν τινὰ προφῆτιν· μέλισσαν δὲ σημαίνει τὸ ὄνομα κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶσσαν· ἱκέτευον δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ μὴ περιϊδεῖν ἀπολλυμένους αὐτοὺς ὑπὸ Χαναναίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπένευσε σωτηρίαν αὐτοῖς, καὶ στρατηγὸν αἱρεῖται Βάρακον τῆς Νεφθαλίτιδος ὄντα φυλῆς. Βάρακος δέ ἐστιν ἀστραπὴ, κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶσσαν.

γ'. Μεταπεμψαμένη δ' ἡ Δεβώρα τὸν Βάρακον, ἐπιλέξαντα τῶν νέων μυρίους ἐκέλευε χωρεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ἀποχρῆναι γὰρ τοσοῦτον, τοῦ Θεοῦ προειρηκότος, καὶ νίκην ἐπισημήναντος. Βαράκου δὲ φαμένου σὺν στρατηγήσειν μὴ κἀκείνης αὐτῷ συστρατηγούσης, ἀγανακτήσασα, "σὺ μὲν, εἶπε,

CAP. V.

Quomodo Chananaeis eos dura seruitute prementibus per annos XX. *a Baraco et Debora liberati sunt, qui rerum summas praeerant per annos* XL.

RVrsus autem Israëlitae, (meliora enim ex prioribus suis calamitatibus nequaquam didicerant, vt qui nec Deum coluerint nec legibus obtemperarint) antequam ad breue tempus a Moabitica seruitute respirarent, a Iabino Chananaeorum rege sub iugum mittuntur. Is enim ex vrbe Asoro ortus (haec vero sita est super Semechonitidem lacum) exercitum quidem peditum alebat ad millia trecenta, equitum vero ad decem millia, currus autem ter mille habebat. His itaque copiis praefectus Sisares, apud Regem dignitate primus, Israëlitas cum eo congressos grauiter afflixit, adeo vt iis tributa imperarit.

2. Viginti quidem annos haec pertulerunt: cum infortuniis ad bonitatem non proficiunt, Deusque illorum proteruos et in ipsum ingratos animos diutius subigere voluit. Qui tandem prudenter respipiscentes, malis vtpote edocti calamitates e legum contemptu illis accidisse, Deboram quandam vatem (apem enim significat nomen illud iuxta linguam Hebraïcam) adeuntes obsecrant, vt Deum precibus exoraret, vt sortem illorum miseraretur, nec eos despiceret a Chananaeis prope deletos. Deus autem salutem illis annuit, et in ducem eligit Baracum e tribu Nephthalitide. Baracus vero fulgur significat ex Hebraeorum dialecto.

3. Debora autem, Baraco accersito, ei praecepit, vt iuuenum ad decem millia delectu habito, contra hostes proficisceretur. tantum enim copiarum sufficere praesertim cum Deus ita praemonuerit, et victoriam praenunciarit. Baraco vero dicente, se nolle exercitum ducere, nisi et ei imperio iuncta esset, indignata, "tu quidem, "aiebat, mulieri de honore impertiris, quem Deus in te

"γυναικὶ παραχωρεῖς ἀξιώματος ὅσον δέδωκεν ὁ Θεός, ἐγὼ "δὲ ἐ παραιτῆμαι". καὶ συναθροίσαντες μυρίους, ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς Ιταβυρίῳ τῷ ὄρει. ἀπήντα δὲ αὐτοῖς ὁ Σισάρης, τῦ βασιλέως κελεύσαντος· καὶ στρατοπεδεύονται τῶν πολεμίων ὐκ ἄπωθεν. τὺς δ' Ισραηλίτας καὶ τὸν Βάρακον, καταπλαγέντας τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καὶ ἀναχωρεῖν διεγνωκότας, ἡ Δεβώρα κατεῖχε, τὴν συμβολὴν ποιεῖσθαι κατ' ἐκείνην κελεύσασα τὴν ἡμέραν. νικήσειν γὰρ αὐτὺς, καὶ συλλήψεσθαι τὸν Θεόν.

δ'. Συνῆεσαν οὖν, καὶ προσμιγέντων αὐτῶν χειμὼν ἐπιγίνεται μέγας, καὶ ὕδωρ πολὺ, καὶ χάλαζα· τόν τε ὑετὸν κατὰ πρόσωπον ἤλαυνε τῶν Χαναναίων ἄνεμος, ταῖς ὄψεσιν αὐτῶν ἐπισκοτῶν, ὡς τὰς τοξείας ἀχρήστυς αὐτοῖς εἶναι καὶ τὰς σφενδόνας. οὔτε ὁπλίται διὰ τὸ κρύος χρῆσθαι τοῖς ξίφεσιν ὐκ εἶχον. τὺς δ' Ισραηλίτας ἧττόν τε ἔβλαπτε κατόπιν γινόμενος ὁ χειμὼν, καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς βοηθείας τοῦ Θεῦ θάρσος ἐλάμβανον· ὥστε, εἰς μέσυς ὡσάμενοι τὺς πολεμίυς, πολλὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν· οἱ δ' ὑπὸ τῆς οἰκείας ἵππυ ταραχθέντες ἔπεσον, ὡς ὑπὸ τῶν ἁρμάτων πολλὺς αὐτῶν ἀποθανεῖν. Σισάρης δὲ καταπηδήσας τῦ ἅρματος, ὡς εἶδε τὴν τροπὴν γινομένην, φυγὼν ἀφικνεῖται παρά τινα τῶν Κενετίδων γυναῖκα, Ιάλην ὄνομα· ἡ κρύψαί τε ἀξιώσαντα δέχεται, καὶ ποτὸν αἰτήσαντι δίδωσι γάλα. διεφθορὸς ἤδη· ὁ δὲ πιὼν τῦ μήτρυ δαψιλέστερον, εἰς ὕπνον τρέπεται· ἡ δὲ Ιάλη κοιμωμένυ σιδήρεον ἦλον ἐλάσασα σφύρῃ διὰ τῦ κροτάφυ αὐτῦ διέπειρε τὸ ἔδαφος, καὶ τοῖς περὶ τὸν Βάρακον μικρὸν ὕστερον ἐλθῦσιν ἐπεδείκνυε τῇ γῇ προσηλωμένον. καὶ ἔτως μὲν ἡ νίκη αὕτη περιέστη, κατὰ τὰ ὑπὸ Δεβώρας εἰρημένα, εἰς γυναῖκα· Βάρακος δὲ, στρατεύσας ἐπ' Ασωρον, Ιαβῖνόν τε ὑπαντιάσαντα κτείνει, καὶ, τῦ στρατηγῦ πεσόντος καθελὼν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν, στρατηγεῖ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

"contulit, ego vero illum non recuſo". Ac cum decem millia collegiſſent, caſtra poſuerunt ad montem Itabyrium. Illis vero obuiam fit Siſares, Rege hoc ipſum imperante: et non longe ab hoſte cum exercitu conſedit. Iſraëlitas autem et Baracum, hoſtium multitudine territos et de receptu iam cogitantes, retinuit Debora, iuſſitque vt illa die praelio decertarent. victoriam enim penes ipſos fore, Deumque illis opem et auxilium laturum.

4. Pugnam itaque ineunt, et acie dimicantibus magna ingruit tempeſtas; cum largo imbre et grandine: ventuſque in aduerſos Chananaeorum vultus pluuiam egit, oculis eorum caliginem obiiciens, ita vt iacula et fundae illis nulli fuerint uſui. grauis etiam armaturae milites prae torpore gladios tenere non poterant. Iſraëlitas vero tempeſtas, terga eorum diuerberans, et minus offendebat; et inde maiores animos ſumebant, cogitantes Deum ſibi in auxilium veniſſe: adeo vt in medios hoſtes irruentes, ingentem eorum ſtragem ediderint. ac alii quidem ab Iſraëlitis; alii vero ſuo ab equitatu perturbati ceciderunt, adeo vt multi illorum a curribus protriti mortem oppeterent. Siſares autem, vt vidit ſuos terga vertere, e curru exſiliens fuga delatus eſt ad mulierem quandam Cenetidem, cui nomen erat Iale: quae et rogantem vt eum celaret excepit, et potum poſcenti lac iam corruptum praebet. Ille autem, cum immodice bibiſſet, graui ſomno corripitur: at Iale dormienti clauum ferreum per tempora ictu vehementi in ſolum adigit; ac militibus Baraci poſt paululum venientibus terrae affixum oſtendit. Atque ſic quidem victoria ipſa, prout vaticinata fuerat Debora, ceſſit mulieri: Baracus vero, cum exercitu Aſorum contendens, et Iabinum, cum copiis ei occurrentem, occidit, et, duce caeſo vrbem funditus diruens, Iſraëlitarum imperium tenuit annis XL.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς οἱ Μαδιανῖται καὶ ἄλλοι, πολεμήσαντες τοῖς Ἰσραηλίταις, ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά· αὐτὸς δὲ Γεδεὼν ἠλευθέρωσεν καὶ ἦρξε τοῦ πλήθους ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

Τελευτήσαντος δὲ Βαζάκη καὶ Δεβώρας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, μετὰ ταῦτα Μαδιανῖται, παρακαλέσαντες Ἀμαληκίτας τε καὶ Ἄραβας, στρατεύσιν ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· καὶ μάχῃ νικῶσι τοὺς συμβαλόντας, καὶ τὸν καρπὸν δηώσαντες τὴν λείαν ἀπήγοντο. τοῦτο δὲ ποιούντων ἐπ' ἔτη ἑπτά, εἰς τὰ ὄρη τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀνεφάλη τὸ πλῆθος, καὶ τῶν πεδίων ἐξεχώρησαν· ὑπονόμους τε καὶ σπήλαια ποιησάμενοι, πᾶν, ὅ, τι τοὺς πολεμίους διέφυγεν, ἐν τούτοις εἶχον φυλάττοντες. οἱ γὰρ Μαδιανῖται, κατὰ ὥρᾶν θέρους στρατεύοντες, τὸν χειμῶνα γεωργεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπέτρεπον, ὅπως ἔχωσι πεπονηκότων αὐτῶν εἰς ἃ βλάπτωσι. λιμὸς δὴ ἦν καὶ σπάνις τροφῆς· καὶ τρέπονται πρὸς ἱκετηρίαν τοῦ Θεοῦ, σώζειν αὐτοὺς παρακαλοῦντες.

β'. Καὶ Γεδεὼν ὁ Ἰωάσου πᾶς, Μανασσήτιδος φυλῆς ἐν ὀλίγοις, δράγματα σαχύων φερόμενος κρυπτῶς εἰς τὴν ληνὸν ἔκοπτε. τοὺς γὰρ πολεμίους ἐδεδίει φανερῶς τοῦτο ποιεῖν ἐπὶ τῆς ἄλωος. φαντάσματος δ' αὐτῷ παρασάντος νεανίσκου μορφῇ, καὶ φήσαντος εὐδαίμονα καὶ φίλον τῷ Θεῷ, ὑποτυχὼν, τοῦτο γοῦν, ἔφη, τεκμήριον τῆς εὐμενείας αὐτοῦ μέγιστον, τῇ ληνῷ με νῦν ἀντὶ ἄλωος χρήσασθαι. θαῤῥεῖν δὲ παρακελευσαμένου, καὶ πειρᾶσθαι τὴν ἐλευθερίαν ἀνασώζειν, ἀδυνάτως ἔχειν ἔλεγε· τήν τε γὰρ φυλὴν ἐξ ἧς ὑπῆρχε πλήθους ὑστερεῖν, καὶ νέον αὐτὸν εἶναι, καὶ τηλικούτων πραγμάτων ἐπινοίας ἀθενέστερον. ὁ δὲ Θεὸς, αὐτὸς ἀναπληρώσειν τὸ λεῖπον ἐπηγγέλλετο· καὶ νίκην παρέξειν Ἰσραηλίταις, αὐτοῦ στρατηγοῦντος.

γ'. Τοῦτ' οὖν διηγούμενος ὁ Γεδεὼν τισὶ τῶν νέων, ἐπεισεύετο· καὶ παρασκεῦημα πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἕτοιμον ἦν τὸ

CAP. VI.

Quomodo Madianitae cum aliis, bellum Israëlitis inferentes, et eos superarunt et terrorem per septem annos afflixerunt; illos autem Gedeon liberauit, populoque imperauit per annos XL.

DEfuncto autem Baraco, vt et Debora eodem fere tempore, post haec Madianitae, Amaleciris et Arabibus in auxilium aduocatis, bellum intulerunt Israëlitis; eosque acie congressos praelio superarunt, et frugibus igne vastatis praedam abegerunt. Cumque haec per septem annos continuos facerent, Israëlitarum vniuersi in montes concesserunt, et loca campestria reliquerunt: atque, cuniculos sibimet agentes et speluncas, quicquid hostium e manibus euaserat in illis vt seruaretur deposuerunt. Nam Madianitae, aestatis tempore expeditionem facientes, hyemem Israëlitis ad agros colendos permittebant; vt ex laboribus illorum haberent quod depopularentur. Fames itaque ingruebat, et victus penuria: vnde ad Deum precibus conuersi sunt, ab ipso salutem implorantes.

2. Ac Gedeon Ioasi filius, vnus e paucis de tribu Manassitide, spicarum manipulos ferens clam in torculari eos triturabat. metuebat enim propter hostes palam hoc in area facere. Spectro autem ei adstante adolescentis specie, et beatum Deoque charum praedicante; commode respondens dixit, siquidem hoc benignitatis eius maximum indicium, quod torculari vice areae vteretur. Illo vero iubente bono esse animo; et conari vt libertatem recuperaret, subiiciebat, fieri non posse: nam et tribui, ex qua esset, numerum deficere; seque iuuenem admodum esse, et qui de tantis aggrediendis ne cogitare quidem auderet. Deus autem quicquid deesset se suppeditaturum pollicebatur; et victoriam Israëlitis daturum, modo ipse exercitum ducere non grauaretur.

3. Hanc itaque rem cum Gedeon iuuenibus quibusdam enarraret, fidem inueniebat: et e vestigio ad acie

στρατιωτικὸν μυρίων ἀνδρῶν. ἐπισὰς δὲ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ Θεὸς τῷ Γεδεῶνι, τήν τε ἀνθρωπίνην φύσιν αὐτοφίλαυτον οὖσαν ἐδήλωσε, καὶ πρὸς τὰς ἀρετῇ διαφέροντας ἀπεχθανομένην· ὅπως τε μὴ τὴν νίκην παρέντες τῷ Θεῷ δοκεῖν νομίζωσιν ἰδίαν, ὡς πολὺς στρατὸς ὄντες καὶ πρὸς τὰς πολεμίους ἀξιόμαχος. ἵνα μάθωσιν οὖν βοηθείας τῆς αὐτῷ τὸ ἔργον, συνεβούλευε περὶ μεσοῦσαν τὴν ἡμέραν, ἐν ἀκμῇ τοῦ καύματος ὄντος, ἄγειν τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὸν ποταμόν· καὶ τοὺς μὲν κατακλιθέντας, καὶ ὕπτιος πίνοντας, εὐψύχους ὑπολαμβάνειν, ὅσοι δ' ἂν ἐσπευσμένως καὶ μετὰ θορύβου πίνοντες τύχοιεν, τούτους νομίζειν ὑπὸ δειλίας τοῦτο πάσχειν, καὶ καταπεπληγότας τοὺς πολεμίους. ποιήσαντος δὲ κατὰ τὰς τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας τοῦ Γεδεῶνος, τριακόσιοι ἄνδρες ηὑρέθησαν ταῖς χερσὶ μετὰ φόβου προσενεγκάμενοι τὸ ὕδωρ τεταραγμένον. ἔφησέ τε ὁ Θεὸς τούτους ἐπαγόμενον ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις. ἐστρατοπέδευον δὴ ὑπὲρ τοῦ Ιορδάνου, μέλλοντες εἰς τὴν ἐπιοῦσαν περαιοῦσθαι.

δ'. Γεδεῶνος δ' ἐν φόβῳ καθεστῶτος· καὶ γὰρ νυκτὸς ἐπιχειρεῖν αὐτῷ ὁ Θεὸς προσηρήκει· τοῦ δέους αὐτὸν ἀπαγαγεῖν βουλόμενος κελεύει, προσλαβόντα τῶν στρατιωτῶν ἕνα πλησίον χωρεῖν τοῦ Μαδιανιτῶν σκηναῖς· παρ' αὐτῶν γὰρ ἐκείνων λήψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος. πειθοῦς δὲ ἥκει, φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα παραλαβών. καὶ πλησιάσας σκηνῇ τινι καταλαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγρηγορότας, καὶ τὸν ἕτερον ὄναρ διηγούμενον τῷ συσκηνοῦντι, ὥστε ἀκούειν τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν. μάζαν ἐδόκει κριθίνην, ὑπ' εὐτελείας ἀνθρώποις ἄβρωτον, διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλιομένην, τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν καταβαλεῖν, καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν πάντων. ὁ δὲ σημαίνειν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ τὴν ὄψιν ἔκρινε· λέγων ὅθεν τοῦτ' αὐτῷ συνιδεῖν ἐπῆλθε. πᾶν τὸ σπέρμα τὸ καλούμενον κρίθινον εὐτελέστατον ὁμολογεῖσθαι τυγχάνειν, τοῦ δ' Ασιανοῦ παντὸς τὸ Ισραηλιτῶν ἐστὶν ἰδεῖν νῦν ἀτιμότερον γεγενημένον, ὅμοιον δὲ τῷ κατὰ κριθὴν γένει· καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ισραηλίταις νῦν μεγαλοφρονοῦν

dimicandum praesto erat exercitus ad decem hominum millia. Deus autem, Gedeoni in somnis apparens, homines eo esse ingenio declarabat, vt sese nimium diligerent, et alios virtute praecellentes odio haberent: vt, victoriam a Deo esse videri aegre concedentes, eam sibimet tribuant, magno vtpote exercitui, dignoque qui cum hostibus congrediatur. Igitur vt opis diuinae rem esse addiscerent, consilium dedit, vt, cum aestas maxime vigeret, exercitum ad fluuium adduceret, eosque qui in genua procumberent, atque ita biberent, pro viris magnanimis haberet, quotquot vero cum festinatione et tumultu, id facere crederet prae metu et ob terrorem ab hoste. Cum autem Gedeon, Dei monitis parens, hoc ipsum tentasset, trecenti homines reperti sunt, qui prae metu aquam manibus sumptam cum trepidatione ori admouerent. Tum iussit Deus, vt eos secum ducens hostes adoriretur. Castra itaque ad Iordanem fluuium posuerunt; die proxima traiecturi.

4. Gedeone autem timore perculso, (nam et nocte hostes vt aggrederetur Deus praeceperat) volens eum omni metu eximere imperat Deus, vt vno e militibus sibi adiuncto prope ad Madianitarum tentoria concederet: ab illis enim ipsis animos accepturum esse et fiduciam. Ibat autem prompto obsequio, assumpto secum Phara famulo suo. Cumque ad quoddam tentorium propius accessisset, milites in eo vigilantes offendit, atque alterum contubernali suo somnium narrantem, vt illud facile exaudiret Gedeon. Hoc autem modo se habuit. Visus erat sibi videre mazam hordeaceam, prae vilitate vix hominibus comedendam, per castra prouolutam, Regis tentorium, et dein quae militum omnium essent, ire deiectum. ille vero visionem totius exercitus interitum portendere pronunciabat; referens vnde hoc ipsi conieciisse in mentem venerit. Semen, inquit, omne hordeaceum sine controuersia sordidissimum esse; Israëlitas autem nunc videri Asiatici generis vniuersi vilissimos esse factos, similesque frumento hordeaceo: et id quod inter Israëlitas iam magna-

τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεών, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικόν. ἐπεὶ οὖν τὴν μάζαν φῆς ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέψασαν, βέδια μὴ ὁ Θεὸς Γεδεῶνι τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ἐπινένευκε.

ε'. Γεδεῶνα δὲ, ἀκούσαντα τὸ ὄναρ, ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε· καὶ προσέταξεν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι τοὺς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δ' ἕτοιμοι πρὸς τὰ παραγγελλόμενα φρονηματισθέντες ὑπὸ τῶν δεδηλωμένων ἦσαν· καὶ κατὰ τετάρτην μάλιστα φυλακὴν προσῆγε τὴν αὑτῆ στρατιὰν Γεδεών, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν. ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. ἐκόμιζον δὲ πάντες ἀμφορέας κενοὺς καὶ λαμπάδας ἡμμένας, ὅπως μὴ κατάφωρος τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται· καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ, κριοῦ κέρας. ἐχρῶντο δὲ τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος. χωρίον δὲ πολὺ κατεῖχε τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον· πλείσην γὰρ αὐτοῖς εἶναι συνέβαινε κάμηλον· καὶ κατὰ τὰ ἔθνη νεμηθέντες ὑφ' ἑνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. οἱ δὲ Ἑβραῖοι, προειρημένα αὐτοῖς, ἐπὸτ' ἂν γένωνται πλησίον τῶν πολεμίων, ἐκ συνθήματος, κέρασί τε ἠχήσαντες καὶ τὰς ἀμφορέας κατεάξαντες, ὁρμῆσαι μετὰ τῶν λαμπάδων ἀλαλάξαντες, καὶ νικᾶν Θεῷ Γεδεῶνι βοηθήσοντος, τοῦτ' ἐποίησαν. ταραχὴ δὲ λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους ἔτι τε ὑπνοῦντας, καὶ δείματα. νὺξ γὰρ ἦν, καὶ ὁ Θεὸς τοῦτο ἤθελεν. ἐκτείνοντο δὲ ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων· οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων, διὰ τὸ τῇ γλώσσῃ διαφωνεῖν. ἄπαξ δὲ καταστάντες εἰς ταραχὴν, πᾶν τὸ προσυχὸν ἀνήρουν, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ἰτραηλίτας τῆς Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης, ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν· καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ, χαράδραις περιειλημμένῳ, ὃ δυναμένοις διαπεράναι, χωρίῳ. καὶ περισάντες κτείνουσιν ἅπαντας, καὶ δύο τῶν βασιλέων, Ωρηβόν τε καὶ Ζῆβον. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων, τοὺς περιελιφθέντας τῶν στρατιωτῶν ἐνάγοντες· ἦσαν δὲ ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι· στρατοπεδεύονται πόρρω πολὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Γεδεὼν δ' οὐκ ἀπηγορεύκει πόνων, ἀλλὰ διώξας

nimitatem prae se ferat, esse Gedeonem eiusque milites. Quia igitur dicis, te vidisse mazam tentoria nostra euertentem, vereor ne Deus Gedeoni victoriam de nobis annuerit.

5. Gedeonem autem, audito hoc somnio, bona spes incessit et fiducia: edixitque suis, enarrata ipsis etiam hostium visione, vt arma protinus expedirent. Illi vero, fortius animati ex iis quae indicauerat, ad iussa exsequenda parati erant: ac circa quartam fere vigiliam copias suas educebat Gedeon, in quatuor cohortes diuisas. atque singulae centenae erant. Gestabant autem omnes amphoras vacuas et in eis faces ardentes, ne incursus illorum ab hostibus praesentiretur; et in dextra cornu arietinum. illo enim vice tubae vtebantur. Hostium autem castra multum spatii occupabant: (nam contigit vt magnus illis esset camelorum numerus) et per gentes distributi, in vnius circuli ambitu omnes continebantur. At Hebraei praemoniti, vt, cum non longe ab hoste abessent, signo dato, cornubus sonantes, et amphoras confringentes, cum facibus irruerent clamore sublato, et vincerent Deo Gedeoni auxiliante, hoc ipsum exsequuti sunt. Magna autem perturbatio et terror homines inuasit vix somno suscitatos. nox enim erat, atque hoc voluit Deus. Ac pauci quidem ab hostibus interempti sunt: plures vero a sociis, quod magna esset inter eos sermonis diuersitas. ac cum semel in tumultu esse coeperunt, obuios omnes pro hostibus trucidabant. Multa autem caedes erat; et vbi Gedeonis victoriae rumor ad Israëlitas peruaserat, arma corripiebant: et persequuti deprehendunt hostes in caua, torrentibus circumdata, cum traiicere nequirent, regione. atque illos vndique obsidentes ad vnum omnes interficiunt, cum duobus regibus Orebo et Zebo. Reliqui autem imperatores quod supererat exercitus secum abducentes, (erant enim ferme octodecim millia) longius prouecti procul ab Israëlitis castra posuerunt. Gedeon autem non laboribus erat defatigatus, sed cum toto exercitu eos insequutus, et cum

μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ καὶ συμβαλὼν ἅπαντας διέφθειρε τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας, Ζεβὴν καὶ Σαλμανὰν αἰχμαλώτους λαβὼν ἀνήγαγεν. ἀπέθανον δ' ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ, Μαδιανιτῶν τε καὶ τῶν συστρατευσάντων αὐτοῖς Ἀράβων, περὶ μυριάδας δώδεκα. λεία τε πολλὴ, χρυσὸς, καὶ ἄργυρος, καὶ ὑφὴ, καὶ κάμηλος, καὶ ὑποζύγια, λαμβάνεται τοῖς Ἑβραίοις. Γεδεὼν δὲ, παραγενόμενος εἰς Ἐφραὶν τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, κτείνει τοὺς τῶν Μαδιανιτῶν βασιλέας.

ς'. Ἡ δ' Ἐφραΐμιος Φυλὴ, τῇ Γεδεῶνος εὐπραγίᾳ δυσχεραίνουσα, στρατεύειν ἐπ' αὐτὸν διεγνώκεισαν, τὸ μὴ προσαγγεῖλαι τὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῖς τὴν κατὰ τῶν πολεμίων ἐγκαλοῦντες. Γεδεὼν δὲ, μέτριος ὢν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος, ὐκ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοκράτορι χρησάμενος λογισμῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι χωρὶς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τὴν δὲ νίκην οὐχ ἧττον αὐτῶν ἔφασκεν ἰδίαν, ἢ τῶν στρατευκότων εἶναι. καὶ τούτοις παρηγορήσας αὐτῶν τὴν ὀργὴν τοῖς λόγοις, μᾶλλον τοὺς Ἑβραίους ὠφέλησε τῆς ἐπὶ τῶν πολεμίων εὐπραξίας. ἐμφυλίᾳ γὰρ αὐτοὺς στάσεως ἄρχειν μέλλοντας ἐρρύσατο. τῆς μέντοι γε ὕβρεως ταύτης ἡ Φυλὴ δίκην ἐξέτισεν· ἣν δηλώσομεν κατὰ καιρὸν ἴδιον.

ζ'. Γεδεὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι βουλόμενος, βιαθεὶς ἔσχεν αὐτὴν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα, βραβεύων αὐτοῖς τὰ δίκαια, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων. κύριά τε πάντα ἦν τὰ ὑπ' αὐτοῦ τελειούμενα. καὶ ὁ μὲν, γηραιὸς τελευτήσας, ἐν Ἐφραὶν τῇ πατρίδι θάπτεται.

ΚΕΦ. ζ'.

Οτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

Παῖδες δὲ ἦσαν αὐτῷ, γνήσιοι μὲν ἑβδομήκοντα· πολλὰς γὰρ ἔγημε γυναῖκας· νόθος δ' εἷς ἐκ παλλακῆς Δρυ-

iis congressus hostes vniuersos interimit, caeterosque duces, Zeben et Salmanan, captiuos factos reduxit. In ipso autem praelio ceciderunt Madianitarum et Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum et viginti millia. Multa etiam praeda, vt aurum, et argentum, et textilia, et cameli, et iumenta, Hebraeis cessit. Gedeon vero, reuersus in Ephran patriam suam, Moabitarum reges morte afficit.

6. Caeterum tribus Ephraïmitis, aegre ferens prosperos Gedeonis successus, bello eum petere decreuerat, ipsi obiiciens, quod re prius secum non communicata cum hostibus confligerit. Gedeon autem, cum vir esset modestus et omni virtute excellens, respondit se non suo arbitratu hostem absque illis aggressum esse, sed iussu diuino: et victoriam nihilo minus illorum esse aiebat, quam suam ipsorum qui militassent. Atque his verbis sedata eorum ira plus emolumenti contulit in Hebraeos, quam rebus contra hostes praeclare gestis. illos enim, cum foret vt ciuilis oriretur seditio, ab ea liberauit. Verum huius in eum contumeliae tribus haec supplicium luit; quod suo tempore declarabimus.

7. Gedeon autem, eum ei in animo esset imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, iudiciis praesidens, et singulis de litibus suis eum adeuntibus. rataque habebantur omnia quae ille pronunciauerat. Et is quidem, cum iusta senectute obiisset, apud Ephran in patria sua sepultus est.

CAP. VII.

Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.

ERant autem ei filii e thoro legitimo nati septuaginta, (nam multas habuit vxores) vnus vero spurius e concubina

μας, Αβιμέλεχος τέκνωμα, ὃς μετὰ τὴν τῦ πατρὸς τελευτὴν ἀναχωρήσας ἐπὶ Σίκιμα πρὸς τὰς ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς· ἐντεῦθεν γὰρ ἦν· καὶ λαβὼν ἀργύριον παρ' αὐτῶν, οἳ διὰ πλῆθος ἀδικημάτων ἦσαν ἐπίσημοι, ἀφικνεῖται σὺν αὐτοῖς εἰς τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ κτείνει πάντας τὰς ἀδελφὰς, πλὴν Ιωαθάμου. σώζεται γὰρ ἕτος διαφυγεῖν εὐτυχήσας. Αβιμέλεχος δὲ εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα μεθίστησι, κύριον αὐτὸν ὅ, τι βέλεται ποιεῖν ἀντὶ τῶν νομίμων ἀποδείξας, καὶ δεινῶς πρὸς τοῖς τῦ δικαίυ προϊσαμένυς ἐκπιεραινόμενος.

β'. Καί ποτε δημοτελῶς Σικίμοις ἄσης ἑορτῆς, καὶ τῦ πλήθυς παντὸς ἐκεῖ συνειλεγμένυ, ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ Ιωάθαμος, ὃν καὶ διαφυγεῖν ἔφαμεν, ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Γαριζεῖν· ὑπέρκειται δὲ τῆς Σικίμων πόλεως· ἐκβοήσας εἰς ἐπήκοον, τῦ πλήθυς ἡσυχίαν αὐτῷ παραχόντος, ἠξίυ μαθεῖν τὰ ὑπ' αὐτῦ λεγόμενα. γενομένης δὲ σιγῆς, εἶπεν "ὡς τὰ δένδρα φωνὴν ἀνθρωπίνην προϊέμενα, συνόδυ γενο-"μένης αὐτῶν, δεηθείη συκῆς ἄρχειν αὐτῶν. ἀρνησαμένης "δ' ἐκείνης, διὰ τὸ τῆς τιμῆς τῆς ἐπὶ τοῖς καρποῖς οἰκείας "ἄσης ἀπολαύειν, ὐχ ὑπ' ἄλλων ἔξωθεν προσγινομένης, τὰ "δένδρα τῆς ἐπὶ τὸ ἄρχεσθαι φροντίδος ἃ ἀπελείπετο, ἐδό-"κει δ' αὐτοῖς ἀμπέλῳ τὴν τιμὴν παραχεῖν· καὶ ἡ ἄμπελος "χειροτονυμένη, τοῖς αὐτοῖς τῇ συκῇ χρησαμένη λόγοις, παρ-"ητεῖτο τὴν ἀρχήν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν ἐλαῶν ποιησαμένων, "ῥάμνος, ἐδεήθη γὰρ αὐτῆς ὥστε παραλαθεῖν τὴν βασιλεί-"αν τὰ δένδρα· πυρία δὲ ἀγαθὴ παραχεῖν τῶν ξύλων "ἐστίν· ὑπιχνεῖται τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ ἀόκνως "ἔχειν. δεῖ μέντοι συνιζάνειν αὐτὰ ὑπὸ τὴν σκιάν· εἰ δ' ὄλε-"θρον ἐπ' αὐτῇ φρονῷεν, ὑπὸ τῦ ἐνόντος πυρὸς διαφθα-"ρεῖεν. ταῦτα δ' ἀγέλωτος ἕνεκα φησὶ λέγειν· ὅτι δὲ, πολ-"λῶν ἀγαθῶν ἐκ Γεδεῶνος πεπειραμένοι, περιορῶσιν Αβι-"μέλεχον ἐπὶ τῶν ὅλων ὄντα πραγμάτων σὺν αὐτῷ τὰς ἀδελ-"φὰς ἀποκτείναντες, ὃν πυρὸς οὐδὲν διοίσειν". καὶ ὁ μὲν

Druma, cui nomen Abimelechus. qui patre mortuo ad cognatos suae matris Sicima profectus, (inde enim orta fuit) acceptaque ab iis pecunia, qui multis admodum iniuriis erant insignes, cum illis ad aedes paternas reuertitur, fratresque omnes praeter Ioathamum interimit. hic enim fuga feliciter elapsus seruatur. Abimelechus autem omnia in Tyrannidem conuertit, quicquid sibi pro arbitrio suo agere placuerit id pro legitimo haberi volens, atque vehementer iuris defensoribus inimicus infensusque.

2. Ac cum aliquando festum diem agerent Sicimis, et illuc populus vniuersus conueniret, frater ipsius Ioathamus, quem fuga euasisse diximus, conscenso cliuo montis Garizin (nam vrbi Sicimis imminet) et sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentium ei populo praebente, obsecrauit vt animos attenderent ad ea quae dicturus esset. Facto autem silentio, narrabat, "vt arbores voce humana vtentes, cum in concionem coiuissent, rogauerint "ficum vt regnum in eas capesseret. Illa autem recusante, "quod honore ex fructibus sibi propriis frui vellet, non "qui ab aliis extra se proueniret, arbores a cogitatione imperium alicui deferendi non desliterunt, sed visum est "eis viti principatum offerre: ac vitis, cum eam elegissent, iisdem verbis quibus ficus vsa regnum deprecata "est. Cum vero olea similiter honorem detrectasset, rhamnus, nam ab ipso postulabant arbores vt regnum in eas "susciperet (inter ligna vero commodum est illud ad ignem "accendendum) pollicetur se imperium accepturum esse et "impigre in eo administrando se gessurum. verum illas "oportet sub vmbra sua considere: sin autem ipsi exitium "struere pararent, igne ei insito absumerentur. Haec vero Ionathamus inquit se non risus mouendi causa dicere: "sed quod, multis beneficiis a Gedeone affecti, patienter "sinant Abimelechum rerum summae praeesse, cum eo "fratrum suorum necis participes; cuius ingenium nihil "ab igne differre sentient". Atque ille haec loquutus se-

ταῦτα εἰπὼν ὑπεχώρησεν καὶ διητᾶτο λανθάνων ἐν τοῖς ὄρεσι, δεδιὼς ἐπ' ἔτη τρία τὸν Αβιμέλεχον.

γ'. Μετ' ὀλίγον δὲ τῆς ἑορτῆς οἱ Σικιμῖται· μετενόησαν γὰρ ἐπὶ τοῖς Γεδεῶνος υἱοῖς πεφονευμένοις· ἐξελαύνουσι τὸν Αβιμέλεχον τῆς πόλεως καὶ τῆς φυλῆς. οἱ δὲ κακοῦν τὴν πόλιν ἐφρόντιζον. τῆς δ' ὥρας τῆς τοῦ τρυγᾶν γενομένης, ἐδεδίεσαν συλλέγειν τὸν καρπὸν προϊόντες, μή τι δράσῃ κακὸν αὐτοὺς Αβιμέλεχος. ἐπιδημήσαντος δὲ πρὸς αὐτοὺς τῶν ἀρχόντων τινὸς Γαάλου, σὺν ὁπλίταις καὶ συγγενέσι τοῖς αὐτοῦ, φυλακὴν οἱ Σικιμῖται δέονται παρασχεῖν αὐτοῖς, ἕως ἂν τρυγήσωσι. προσδεξαμένου δὲ ἐκείνου τὴν ἀξίωσιν, προῆσαν, καὶ Γαάλης σὺν αὐτοῖς, τὸ οἰκεῖον ἄγων ὁπλιτικόν. ὅ, τε οὖν καρπὸς μετὰ ἀσφαλείας συνάγεται, καὶ δειπνοῦντες κατὰ συμμορίαν φανερῶς ἀπετόλμων ἤδη βλασφημεῖν τὸν Αβιμέλεχον· οἵ τε ἄρχοντες, ἐνέδρας καταλαμβανόμενοι τὰ περὶ τὴν πόλιν, πολλοὺς τῶν Αβιμελέχου συλλαμβάνοντες διέφθειρον.

δ'. Ζέβυλος δέ τις τῶν Σικιμιτῶν ἄρχων, ξένος ὢν Αβιμελέχου, ὅσα παροξύνοι Γαάλης τὸν δῆμον, πέμπων ἀγγέλους ἐμήνυεν αὐτῷ, καὶ παρῆνει λοχᾶν πρὸ τῆς πόλεως· πείσειν γὰρ Γαάλην ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτόν. καὶ τὸ λοιπὸν ἐπ' ἐκείνῳ τυγχάνειν, ὥστε ἀμύνασθαι. γενομένου γὰρ τούτου, διαλλαγὰς αὐτῷ μνησεύεσθαι πρὸς τὸν δῆμον· ὅ, τε οὖν Αβιμέλεχος ἐκάθισεν ἐνεδρεύων· καὶ ὁ Γαάλης ἀφυλακτότερος διέτριβεν ἐπὶ τοῦ προαστείου, καὶ Ζέβυλος σὺν αὐτῷ. ἰδὼν δὲ ὁπλίτας ἐπιφερομένους Γαάλης πρὸς Ζέβυλον ἔλεγεν, ἄνδρας αὐτοῖς ἐπιέναι καθωπλισμένους. τοῦ δὲ σκιὰς εἶναι φαμένου τῶν πετρῶν, πλησίον ἤδη γενομένων τὸ ἀκριβὲς κατανοῶν, ὁ σκιὰς ἔλεγε ταῦτ' εἶναι, λόχον δ' ἀνδρῶν. καὶ Ζέβυλος, ὁ σὺ μέντοι, φησὶν, Αβιμελέχῳ κακίαν ἐπεκάλεις; τί οὖν οὐκ ἐπιδείκνυσαι τὸ τῆς σῆς ἀρετῆς μέγεθος, εἰς μάχην αὐτῷ συμβαλών; Γαάλης δὲ θορυβούμενος συνάπτει τοῖς Αβιμελέχου, καὶ πίπτουσί μέν τινες τῶν σὺν αὐτῷ· φεύγει δ' αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν, τοὺς ἄλλους ἀγόμενος. καὶ

met ſubduxit, et latenter habitabat in montibus, timore Abimelechum per triennium defugiens.

3. Haud multo poſt feſtum Sicimitae, (nam eos poenituerat caedis in Gedeonis filios patratae) Abimelechum ex vrbe pariter et tribu expulerunt. Is vero et qui cum eo erant malum aliquod ciuitati inferre cogitabant. Cumque vindemiandi tempus inſtaret, proficiſci in agros vt fructus colligerent plane metuebant, ne ipſos male multaret Abimelechus. Cum autem ad eos eodem fere tempore forte immigraſſet Gaales, vnus e viris principibus, cum armatorum manu et cognatis ſuis, eum exorabant vt ipſis praeſidio eſſet, dum vindemiatum irent. Poſtquam vero ille honorem acceperat, ad opus proceſſerunt, vnaque Gaales cum militum ſuorum cohorte. Itaque et fruges domum ſecure aduehuntur, et per ſodalitia epulantes iam aperte auſi ſunt Abimelecho maledicere, atque principes cum cognatis, loca circa vrbem inſidiis occupantes, multos ex Abimelechi ſatellitio comprehenſos perimebant.

4. At Zebulus quidam e principibus Sicimitarum, hoſpes Abimelechi, nunciis miſſis ei indicabat, quomodo Gaales populum contra ipſum irritaret, ſimul etiam hortabatur vt inſidias ante vrbem collocaret: ſe enim Gaalae perſuaſurum vt ipſe contra eum egrederetur. atque ita in ſua poteſtate fore, vt de eo vindictam ſumeret. quo facto ſpondere ſe quod gratiam cum populo initurus ſit. Abimelechus igitur cum ſuis in inſidiis conſidebat; et Gaales in ſuburbiis negligentius agebat, et cum eo Zebulus. Gaales autem, cum videret armatos ad ſe approperantes, ad Zebulum clamabat, verſus ſe tendere viros armis inſtructos. Illo vero dicente, cautium vmbras eſſe, cum propius aliquanto accederent, re accurate perpenſa, non vmbras eſſe aiebat, ſed virorum cohortem. Cui Zebulus, nonne tu, inquit, Abimelecho ignauiam obiiciebas? cur igitur non oſtendis, qui vir ſis, pugnam cum eo ineundo? Gaales autem, nonnihil animo conſternatus, manus conſerit cum Abimelecho; ac nonnulli quidem e ſuis praelio cadunt: at ipſe ſe in vrbem recipit, alios ſecum ducens.

Ζέβυλος πολιτεύεται Γαάλην ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως, κατηγορήσας ὡς μαλακῶς πρὸς τὸν Αβιμέλεχον στρατιώτας ἀγωνίσαιτο. Αβιμέλεχος δὲ, πυθόμενος ἐξελευσομένους αὖθις κατὰ τρυγητὸν τοὺς Σικιμίτας, ἐνέδρας προλοχίζεται τὰ περὶ τὴν πόλιν· καὶ προελθόντων, ἡ μὲν τρίτη μοῖρα τῆς στρατιᾶς καταλαμβάνει τὰς πύλας, ἀφαιρησομένη τὴν εἴσοδον τοὺς πολίτας, οἱ δ' ἄλλοι σκιδναμένους μεταθέουσι· πανταχῆ τε φόνος ἦν. καὶ κατασκάψας εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν· ὑ γὰρ ἀντέσχε πρὸς πολιορκίαν· ἅλας κατὰ τῶν ἐρειπίων σπείρας προῆγε. καὶ Σικιμίται πάντες ὅτως ἀπώλοντο· ὅσοι δὲ κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες διέφυγον τὸν κίνδυνον, ὅτοι, συλλεγέντες ἐπί τινα πέτραν ὀχυρὰν, ἐπ' αὐτῆς ἱδρύοντο, τειχίσαί τε ταύτην παρεσκευάζοντο. ἔφθη τε, τὴν διάνοιαν αὐτῶν Αβιμέλεχος μαθὼν, ἐλθεῖν ἐπ' αὐτὴν μετὰ τῆς δυνάμεως· καὶ φακέλλους ὕλης ξηρᾶς περιβαλὼν τῷ χωρίῳ, δι' αὐτῦ φέρων ταὐτὸ ποιεῖν τὴν στρατιὰν παρεκελεύσατο. καὶ ταχέως περιληφθείσης ἐν κύκλῳ τῆς πέτρας τοῖς ξύλοις, πῦρ ἐμβάλλυσιν, ὅσα τε μᾶλλον ἐξάπτειν φύσιν ἔχει· καὶ μεγίστην αἴρυσι φλόγα. καὶ διαφεύγει μὲν ἀπὸ τῆς πέτρας οὐδείς, ἀλλ' ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπώλοντο, ἄνδρες μὲν περὶ πεντακοσίους καὶ χιλίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος ἱκανόν. καὶ Σικιμίταις μὲν τοιαύτη συμφορὰ συνέπεσε, μείζονος καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ λύπης γενομένης, πλὴν ὅτι κατὰ δίκην ἐπ' ἀνδρὸς εὐεργέτυ συνθεῖσι κακὸν τηλικῦτον.

ε'. Αβιμέλεχος δὲ, τοῖς Σικιμιτῶν κακοῖς καταπλήξας τοὺς Ισραηλίτας, μείζονων ἐφιέμενος δῆλος ἦν, καὶ μηδαμῦ περιγράψων τὴν βίαν, εἰ μὴ πάντας ἀπολέσειεν. ἤλαυνεν οὖν ἐπὶ Θήβας, καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐξ ἐπιδρομῆς αἱρεῖ· πύργυ δ' ὄντος ἐν αὐτῇ μεγάλυ, εἰς ὃν πᾶν τὸ πλῆθος συνέφυγε, πολιορκεῖν τῦτον παρεσκευάζετο. καὶ αὐτὸν, πλησίον ὁρμῶντα τῶν πυλῶν, γυνὴ θραύσματι μύλης βαλῦσα κατὰ τῆς κεφαλῆς τυγχάνει. πεσὼν δὲ Αβιμέλεχος τὸν ὑπασπιστὴν παρεκάλει κτεῖναι αὐτὸν, μὴ τῆς γυναικὸς

Interea Zebulus ita cum ciuitate agit vt Gaales ex ea eiiceretur, eum calumniatus quasi molliter et ignaue cum Abimelechi militibus dimicasset. Caeterum Abimelechus, cognito quod Sicimitae ad vindemiam denuo egressuri essent, in locis circa vrbem insidias disponit: cumque prodissent, tertia quidem exercitus pars portas occupat, vt ciues aditu prohiberet, caeteri vero dispersos cursu persequuntur; et vbique caedes facta est. ac vrbe diruta et solo aequata (nam sine obsidione dedita est) saleque in ruderibus eius seminato, agmine composito processit. atque ita Sicimitae omnes deleti sunt. Quotquot autem per regionem dissipati periculum euaserant, hi ipsi, sese in turmam colligentes ad petram quandam bene munitam, super eam sedes figebant, et ad eam muro cingendam aggrediebantur. sed Abimelechus, intellecto eorum consilio, prius ad eam cum suis omnibus copiis accessit: atque ipsemet ligni aridi fasces ferens, vt iis locum circumdaret, exercitum, vt idem facerent, hortabatur. ac breui lignis petrae in ambitum circumpositis, ignes iniiciunt et quicquid natura facilius accendit et vrit: maximamque flammam excitant. Et quidem nemo ex ea petra effugit, sed vna cum vxoribus et liberis igne absumpti sunt: viri quidem circiter MD. caetera vero multitudo numero magna. Et talis quidem calamitas in Sicimitas incidebat, maiorque ex ea moeror exstitisset, nisi quod iuste poenas dederint ob tantum mali viro de se egregie merito conflati.

5. Abimelechus autem, cum Israëlitis ex Sicimitarum miseriis terrorem incussisset, palam prae se ferebat quod maiora appeteret, et non prius violentiae suae modum esset adhibiturus quam vniuersos exitio dederat. Thebas itaque contendit, et vrbem quidem subita incursione capit: cum vero turris in ea valida esset, in quam multitudo omnis confugiebat, eam oppugnare aggreditur. atque, dum ipse cum impetu in portas irrueret, muliercula in caput eius molae fragmen deiicit. Abimelechus autem, hu-

ὁ θάνατος αὐτῷ δόξειεν ἔργον. καὶ ὁ μὲν τὸ προσαχθὲν αὐτῷ ἐποίει· ὁ δὲ τοιαύτην ὑπὲρ τῆς εἰς τὰς ἀδελφὰς παρανομίας ποινὴν ἐξέτισε, καὶ τῶν εἰς Σικιμίτας αὐτῷ τετολμημένων. τούτοις δὲ κατὰ τὴν Ἰωαθάμου μαντείαν ἡ συμφορὰ συνέπεσε. τὸ μέντοι σὺν Ἀβιμελέχῳ στράτευμα, πεσόντος αὐτῷ σκεδασθὲν, ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.

ε'. Τῶν δὲ Ἰσραηλιτῶν τὴν ἡγεμονίαν Ἰαείρης ὁ Γαλαδηνὸς ἐκ τῆς Μανασσήτιδος Φυλῆς παραλαμβάνει, ἀνὴρ τά τε ἄλλα εὐδαίμων, καὶ παῖδας ἀγαθὰς πεποιημένος· τριάκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἱππεύειν δὲ ἀρίστους, καὶ τῶν κατὰ τὴν Γαλαδηνὴν πόλεων ἀρχὰς ἐγκεχειρισμένους. ἔτος, δύο καὶ εἴκοσι ἔτη τὴν ἀρχὴν καταχὼν, τελευτᾷ γηραιός· καὶ ταφῆς ἐν Καμὼν πόλει τῆς Γαλαδηνῆς ἀξιοῦται.

ς'. Πάντα δὲ τὰ τῶν Ἑβραίων εἰς ἀκοσμίαν καὶ ὕβριν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπεφέρετο· καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν Ἀμμανίται καὶ Παλαιστῖνοι, στρατῷ μεγάλῳ διήπαζον τὴν χώραν· καὶ τὴν Περαίαν ἅπασαν καταχόντες καὶ ἐπὶ τὴν τῶν λοιπῶν ἥδη κτῆσιν διαβαίνειν ἐτόλμων. Ἑβραῖοι δὲ, σωφρονισθέντες ἀπὸ τῶν κακῶν, εἰς ἱκετείας ἐτρέποντο τοῦ Θεοῦ, καὶ θυσίας ἐπέφερον. παρακαλοῦντες αὐτὸν μετρίασαντα, καὶ πρὸς τὴν δέησιν αὐτῶν ὑπαχθέντα, παύσασθαι τῆς ὀργῆς. ὁ δὲ Θεὸς, μεταβαλόμενος εἰς τὸ ἡμερώτερον, ἔμελλεν αὐτοῖς βοηθεῖν.

ή. Ἀμμανιτῶν δ' ἐστρατευκότων ἐπὶ τὴν Γαλαδηνὴν, ὑπήντων οἱ ἐπιχώριοι πρὸς τὸ ὄρος, δεόμενοι τοῦ στρατηγήσοντος. ἦν δέ τις Ἰεφθὴς, ἀνὴρ διὰ τὴν πατρῴαν ἀρετὴν δυνατὸς, καὶ δι' οἰκείαν αὐτῷ στρατιὰν ἣν ἔτρεφεν αὐτὸς μισθοφορῶν. πρὸς τοῦτον οὖν πέμψαντες ἠξίουν αὐτὸν συμμαχεῖν, ἐπαγγελλόμενοι παραχεῖν εἰς ἅπαντ' αὐτῷ τὸν χρόνον τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν. ὁ δ' ὑπρσίεται τὴν παράκλησιν αὐτῶν, ἐγκαλῶν ὅτι μὴ βοηθήσειαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀδικουμένῳ περιφανῶς. ὑγὰρ ὄντα ὁμομήτριον αὐτοῖς, ἀλλὰ ξένον περὶ τὴν μητέρα, δι' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐπαχθεῖσαν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἐξέβαλον, καταφρονήσαν-

mi collapſus, armigerum rogabat, vt ſe diſtricto enſe perimat, ne a muliere videretur interfectus. Et hic quidem imperata ei fecit: ille vero huiuſmodi ſupplicium dependit pro ſcelere in fratres, et facinore quod in Sicimitas patrare auſus eſt. atque haec clades illis iuxta Ioathami vaticinium accidit. Caeterum qui cum Abimelecho erant milites, illo mortuo paſſim diſperſi, ad domum quiſque ſuam redierunt.

6. Iſraëlitarum autem imperium ab illis accipit Iaires Galadenus e tribu Manaſſitide, vir cum caetera felix, tum quod liberos fortes procreauerat; numero quidem triginta, equites vero egregios, et quibus vrbium Galadenarum commiſſae erant praefecturae. Is, cum viginti et duos annos rebus illorum praefuiſſet, ingraueſcente aetate obiit; et in Camone, vrbe Galadena ſepultus eſt.

7. Iam res Hebraeorum ad perturbationem ordinis et Dei legumque contemptum ferebantur: Ammanitaeque et Palaeſtini, eos deſpectui habentes, cum magno exercitu regionem vaſtarunt et diripuerunt; et, cum loca vltra Iordanem occupaſſent, ad reliqua poſſidenda fluuium auſi ſunt traiicere. Hebraei vero, cum ex calamitatibus reſipuiſſent, ad Deum precibus ſe conuertebant, victimaſque ei mactabant; ipſum implorantes, vt, ſeueritate cohibita, precibuſque eorum ſupplicibus flexus, ab ira deſiſteret. Iamque Deus mitior et placidior factus, in animum induxit illis opitulari.

8. Cum vero Ammanitae in Galadenam fuiſſent ingreſſi, iſtius regionis incolae illis ad montem occurrebant, ducem deſiderantes. Erat autem Iephthes quidam, vir patriis virtutibus pollens, proprioque exercitu quem ſumptibus ſuis alebat. Ad hunc igitur miſſis nunciis, enixe petebant vt eis in auxilium veniret; pollicentes, ſe principatum ſuum ei conceſſuros eſſe, quamdiu viueret. Ille vero preces eorum non admittit, ipſis exprobrans, quod nullam ei opem tulerint, dum a fratribus manifeſtam iniuriam pateretur. Cum enim illis non eſſet frater vterinus, ſed quod ad matrem, quam pater amore captus eis induxerat, peregrinus, ipſum domo expulerunt, contempta

τες τῆς αὐτῆ ἀσθενείας. καὶ ὁ μὲν διέτριβεν ἐν τῇ Γαλαδίτιδι καλουμένῃ χώρᾳ, πάντας τοὺς ὁπόθεν ἔν παραγινομένους πρὸς αὐτὸν ἐπὶ μισθῷ δεχόμενος. ἐκλιπαρησάντων δ' αὐτῶν, καὶ ὁμοσάντων εἰς ἀεὶ παρέξειν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν ἐστράτευε.

θ'. Καὶ ποιησάμενος ὀξεῖαν τὴν τῶν πραγμάτων πρόνοιαν, ἐν πόλει Μασφαθῇ καθίσας τὸν στρατὸν, πρεσβείαν πέμπει παρὰ τὸν Αμμανίτην, αἰτιώμενος τῆς ἁλώσεως. ὁ δὲ, ἀντιπέμψας ἠτιᾶτο τῶν Ισραηλιτῶν τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ τῆς Αμωραίας αὐτοὺς ἠξίου παραχωρεῖν, ὡς πατρῴας ἅσης ἀρχῆθεν. ἀποκρινόμενος δὲ ὁ Ιεφθὴς, ὡς ὅτε τῆς Αμωραίας τοῖς προγόνοις αὐτῶν εὐλόγως ἐγκαλοῦσι, χάριν τε μᾶλλον τῆς Αμμανίτιδος αὐτοῖς ἔχειν ὀφείλησι παρεθείσης, δυνατὸν γὰρ Μωϋσεῖ καὶ ταύτην λαβεῖν· παραχωρεῖν τε ἰδίας εἰπὼν γῆς, ἣν Θεῷ κατακτησαμένῳ ὑπὲρ τριακόσια ἔτη νέμονται, μάχεσθαι πρὸς αὐτοὺς ἔφησεν.

ι'. Καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ταῦτ' εἰπὼν ἀπέλυσεν· αὐτὸς δὲ εὐξάμενος νίκην, καὶ θυσιάσειν ὑποχόμενος ἂν ζῶος εἰς τὰ οἰκεῖα ὑποστρέψῃ, καὶ πᾶν ὅ, τι καὶ πρῶτον αὐτῷ συντύχοι ἱερευσόμενον, συμβαλὼν τε νικᾷ παρὰ πολὺ, καὶ Φονεύων ἐδίωκε μέχρι πόλεως Μανιάθης· καὶ διαβὰς εἰς τὴν Αμμανίτιν, πόλεις τε ἠφάνισε πολλὰς καὶ λείας ἤλασε, καὶ τοὺς οἰκείους δουλείας ἀπήλλαξεν, ἐν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα ταύτην ὑπομείναντας. ἀναστρέφων δὲ συμφορᾷ περιπίπτει, κατ' ὀδὸν ὁμοίᾳ τοῖς κατωθωμένοις αὐτῷ. ὑπήντησε γὰρ ἡ θυγάτηρ αὐτῷ· μονογενὴς δ' ἦν ἔτι παρθένος. ὁ δὲ, ἀνοιμώξας ἐπὶ τῷ μεγέθει τοῦ πάθους, κατεμέμφετο τῆς περὶ τὴν ὑπάντησιν σπουδῆς τὴν θυγατέρα· καθιερῶσαι γὰρ αὐτὴν τῷ Θεῷ καθυπέχετο. τῇ δὲ τὸ συμβησόμενον οὐκ ἀηδῶς προσέπεσεν, ἐπὶ νίκῃ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλευθερίᾳ τῶν πολιτῶν τεθνηξομένη· παρεκάλεσε δὲ, δύο μῆνας αὐτῇ παραχόντα πρὸς τὸ μετὰ τῶν πολιτῶν ἀποθρηνῆσαι τὴν νεότητα, τότε ποιεῖν τὰ κατὰ τὴν εὐχήν. συγχωρήσας δὲ κατὰ τὸν προειρημένον χρόνον, μετὰ τοῦτον διελθόντα θύ-

eius imbecillitate, et ille quidem in regione Galaditide vocata degebat; omnes, qui ad eum vndecunque confluxerunt, dato ſtipendio excipiens. Tandem vero precibus expugnatus, et iureiurando accepto in perpetuum ei daturos eſſe imperium, copias eduxit.

9. Et cum mature quicquid facto opus erat prouidiſſet, exercitu in vrbe Maſphathe collocato, legatos mittit ad regem Ammanitarum; per eos rerum iniuria captarum poſtulans. Ille vero legatis viciſſim miſſis, probri incuſabat Iſraëlitarum ex Ægypto egreſſum, et ab ipſis poſcebat vt e regione Amoraea excederent, quaſi patrum eius a tempore antiquo fuiſſet. Iephthes autem reſpondens, quod non cum ratione Iſraëlitarum progenitores de Amoraea poſſeſſa culparent, ſed potius eis gratias agere deberent pro Ammanitide relicta; nam Moyſes potuit et ipſam occupaſſe: ac cum Rex iubeat vt de terra ſua decederent Iſraëlitae, quam vltra CCC. iam annos, a Deo ſibi acquiſitam, tenuerint; ſciat velim, inquit, nos cum illis pro ea repetenda dimicare.

10. At cum haec quidem dixiſſet, legatos dimiſit: ille vero victoriam precatus, ſacraque facturum eſſe pollicitus, ſi incolumis ad ſuos reuerteretur, et quodcunque ei primum occurreret immolaturum, congreſſuſque cum hoſtibus et longe eos ſuperat, et cum caede perſequutus eſt vſque ad vrbem Maniathen: ac cum traieciſſet in Ammanitidem, vrbeſque multas deleuit et multum praedae abegit; ſuoſque populares a ſeruitute liberauit, quam ſeruierant annis XIIX. At reuertens in calamitatem incidit, rebus a ſe feliciter geſtis prorſus diſſimilem. nam ei redeunti occurrit filia; quae etiam vnigenita erat, virgo adhuc. Ille autem, grauiter ingemiſcens prae doloris magnitudine, filiam reprehendebat, quod tanta feſtinatione ei obuiam prodierit: nam illam Deo in victimam offerre promiſerat. At illi non ingrate ad aures accidit quod euenturum erat, vt quae pro victoria patris et ciuium libertate eſſet moritura: orabat autem vt ei duos menſes remitteret ad iuuentutem ſuam cum ciuibus deflendam, et tunc ei integrum eſſet votum ſoluere. Ille vero, cum liberam

σας τὴν παῖδα ὠλοκαύτωσεν, ἅτε νόμιμον ἄτε τῷ Θεῷ κεχαρισμένην θυσίαν ἐπιτελῶν, μὴ διαβασανίσας τῷ λογισμῷ τὸ γενησόμενον, οἷον τὸ πραχθὲν δόξει τοῖς ἀκούσασι.

ια'. Τῆς δὲ Ἐφραίμου Φυλῆς ἐπ' αὐτὸν στρατευσάσης, ὅτι μὴ κοινωνήσαιτο τὴν ἐπ' Ἀμμανίτας ἐλαυνίαν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνος καὶ λείαν ἔχοι, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις δόξαν· πρῶτον μὲν ἔλεγεν, ὡς ἅτε λάθοιεν αὐτὸς οἱ συγγενεῖς πολεμούμενοι, καλούμενοί τε πρὸς συμμαχίαν ὑπαρεγένοντο, δέον καὶ πρὸ δεήσεως ἐγνωκότας ἐπεκθῆναι· ἔπειθ' ὡς ἄδικα πράττειν ἐπιχειροῦσι, τοῖς πολεμίοις ὑ τολμήσαντες εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἐπὶ δὲ τοὺς συγγενεῖς ὡρμηκότες· ἠπείλει τε σὺν τῷ Θεῷ λήψεσθαι δίκην παρ' αὐτῶν, ἂν μὴ σωφρονῶσιν· ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ συνέβαλεν αὐτοῖς ἐλθοῦσι μετὰ στρατιᾶς, ἡ μετάπεμπτος ἐκ τῆς Γαλαδηνῆς ἐληλύθει, φόνον τε πολὺν αὐτῶν εἰργάσατο, καὶ διώκων τραπέντας, προλαβὼν μέρει τινὶ προαπεσταλμένῳ τὸ Ἰορδάνου τὰς διαβάσεις, κτείνει περὶ δισχιλίους καὶ τετρακισμυρίους γεγονότας.

ιβ'. Αὐτὸς δὲ, ἄρξας ἓξ ἔτη, τελευτᾷ, καὶ θάπτεται ἐν τῇ αὐτοῦ πατρίδι Σεβεῇ· τῆς Γαλαδηνῆς δ' ἐστὶν αὕτη.

ιγ'. Τελευτήσαντος δὲ Ἰεφθοῦ, τὴν ἀρχὴν Ἀψάνης παραλαμβάνει, Φυλῆς ὢν Ἰούδα, Βηθλεέμων δὲ πόλεως. τούτῳ δὲ παῖδες ἦσαν ἑξήκοντα, τριάκοντα μὲν ἄρρενες, αἱ λοιπαὶ δὲ θυγατέρες, ἃς καὶ πάντας ζῶντας κατέλιπε, τὰς μὲν ἀνδράσιν ἐκδοὺς, τοῖς δὲ γυναῖκας ἡγμένος. πράξας δ' οὐδὲν ἐν τῷ ἑπταετεῖ γενομένῳ χρόνῳ λόγου καὶ μνήμης ἄξιον, γηραιὸς ὢν ἀπέθανε· καὶ ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυγχάνει.

ιδ'. Ἀψάνου δ' ἔτως ἀποθανόντος, οὐδ' ὁ μετ' αὐτὸν παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν Ἠλων, ἐπ' ἔτη δέκα καταχὼν αὐτὴν, Φυλῆς ὢν τῆς Ζαβούλου, ἔπραξέ τι σπουδῆς ἄξιον.

ιε'. Ἀβδὼν δὲ Ἐλλήλου πᾶις, Φυλῆς μὲν τῆς Ἐφραϊ-

ipsi potestatem in tempus praedictum feciſſet, eo elapso filiam mactatam in holocaustum obtulit, neque legitima neque Deo grata sacra faciens, quod ratiocinatione non explorarit quid futurum erat, et quale iudicium de facinore laturi essent qui id fama acciperent.

11. Cum autem tribus Ephraïmitis ei bellum intuliſſet, quod cum iis non communicarit expeditionem in Ammanitas factam, sed solus praedam habuerit et rerum gestarum gloriam: primo quidem dicebat, neque ignoraſſe eos quod consanguinei bello premerentur, neque auxilium rogatos adueniſſe, cum oporteret eos ante omnes preces re cognita certatim festinaſſe: dein quod ad iniqua patranda aggrederentur, qui cum hostibus non ausi pugnam conserere, postea vero in cognatos impetum fecerint: et postremo minabatur, se ab iis poenas Deo volente, ni sapere velint, expetiturum esse. Cum vero nihil verbis proficeret, sed cum illis contra se venientibus congressus esset, accito e Galadena exercitu, et magnam illorum stragem in praelio edidit, et in fugam versos persequens, praemiſſis quibusdam qui vada Iordanis occuparent, quadraginta duo millia illorum occidit.

12. Is autem, cum sex annos Israëlitis imperaſſet, moritur, atque sepultus est in patria sua Sebee. illa vero terrae Galadenae vrbs est.

13. At, Iephthe mortuo, principatum accipit Apsanes, e tribu Iudae et Bethleemis oppido. Huic liberi erant sexaginta: triginta quidem mares, e reliquis vero totidem filiae: quos omnes superstites reliquit; et has quidem viris collocauerat, illis vero puellas adsciuerat. cumque nihil dictu et memoratu dignum in imperio septenni gessiſſet, senex admodum diem obiit; et in patria sua sepultus est.

14. Apsane autem ita defuncto, neque, qui post hunc principatum assumpsit, Elon, e tribu Zabuli, ipsumque per decennium tenuit, magni aliquid momenti egit.

15. Abdon vero, Helleli filius, e tribu quidem

μίτιδος, πόλεως δὲ τῆς Φαραθωνιτῶν γεγονὼς, αὐτοκράτωρ ἡγεμὼν ἀποδειχθεὶς μετ' Ηλωνα, μόνης ἂν τῆς εὐπαιδίας μνημονευθείη, διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἄδειαν τῶν πραγμάτων λαμπρὸν μηδ' αὐτὸς μηδὲν ἐργασάμενος. υἱεῖς δ' ἦσαν αὐτῷ τεσσαράκοντα, καὶ τούτων τὴν γενεὰν καταλιπόντες τριάκοντα, ἤλαυνε τε σὺν αὐτοῖς ὄσιν ἑβδομήκοντα, πᾶσιν ἱππάζειν ἀρίστοις γεγενημένοις· καὶ, πάντας ὑπὲρ γῆς ἀπολιπὼν, θνήσκει γηραιὸς, καὶ ταφῆς ἐν Φαραθῶνι λαμπρᾶς τυγχάνει.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τῆς Σαμψῶνος ἀνδρείας· καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

Μετὰ δὲ τοῦτον Παλαιστῖνοι τελευτήσαντα κρατοῦσι τῶν Ισραηλιτῶν, καὶ φόρους παρ' αὐτῶν ἐλάμβανον ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα. ταύτης δ' ἐλευθερώνται τῆς ἀνάγκης τούτῳ τῷ τρόπῳ.

β'. Μανώχης τις, Δανιτῶν ἐν ὀλίγοις ἄριστος καὶ τῆς πατρίδος ὁμολογούμενος πρῶτος, εἶχε γύναιον εὐμορφίᾳ περίβλεπτον, καὶ τῶν καθ' αὐτὸ διαφέρον. παίδων δ' ἐγινομένων αὐτῷ, δυσφορῶν ἐπὶ τῇ ἀπαιδίᾳ, τὸν Θεὸν ἱκέτευεν, ἐπὶ τὸ προάστειον συνεχῶς φοιτῶν μετὰ τῆς γυναικὸς, δῶναι διαδοχὴν αὐτοῖς γνησίαν· μέγα δέ ἐστι τοῦτο πεδίον. ἦν δὲ καὶ μανιώδης ὑπ' ἔρωτος ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ διὰ τοῦτο ζηλότυπος ἀκρατῶς. μονωθείσῃ δὲ τῇ γυναικὶ φάντασμα ἐπιφαίνεται, ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, νεανίᾳ καλῷ παραπλήσιος καὶ μεγάλῳ, καὶ εὐαγγελιζόμενος αὐτῇ παιδὸς γονὴν κατὰ Θεοῦ πρόνοιαν, καλοῦ τε καὶ ῥώμην ἐπιφανῆ, ὑφ' ᾧ πονήσειν Παλαιστίνας ἀνδρεμένῳ· παρήνει τε τὰς κόμας αὐτῷ μὴ ἀποκείρειν, ἅτε δ' αὐτῷ πρὸς ἄλλο μὲν πᾶν ποτὸν ἀποσοφῇ, τοῦ Θεοῦ τοῦτο προστάττοντος, πρὸς ὕδωρ δὲ μόνον οἰκειότης. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ᾤχετο, κατὰ βούλησιν ἐλθὼν τοῦ Θεοῦ.

Ephraimitide, ex vrbe vero Pharathonitarum, cui post Elonem, summum delatum erat imperium, propter bonos duntaxat liberos memorari meruit: vt qui, in pace et summa rerum securitate vitam agens, nihil praeclari gesserit. nam filios habuit XL. et ex his nepotes XXX. procreatos: et cum ipsis, qui LXX. erant et omnes egregii equites, illi equitare mos erat: atque cunctos superstites relinquens senecta aetate moritur, et in Pharathone magnifice sepultus est.

CAP. VIII.

De Sampsonis fortitudine: narratur etiam, mala quanta Palaestinis inferebat.

POst hunc autem vita defunctum Palaestini praelio superant Israëlitas, et tributa ab eis exigebant per annos XL. Caeterum a dura hac necessitate in hunc modum liberati sunt.

2. Manoches quidam, Danitarum inter paucos optimus et patriae sine controuersia princeps, mulierculam vxorem habuit forma egregia suspiciendam, et inter aequales suas praecellentem. At cum ex ea liberos non suscepisset, aegreque ferens quod iis careret, Deo supplicabat, saepiuscule cum vxore in suburbium egrediens (hoc autem erat campus magnus) vt illis liberos qui succederent legitimos daret. Quin et in vxorem prae amore perdite deperibat, adeoque zelotypia vehementi erat afflatus. Mulieri autem, cum sola esset relicta, spectrum apparuit, Angelus Dei, quasi iuuenis specie eminenti et pulchra, eique laetum nuncium afferens, se ex Dei prouidentia filium parituram esse, pulchrum et insignem robore; a quo ad virilem aetatem adolescente affligerentur Palaestini: praemonuitque ne capilli puero recidantur; vtque ab omni quidem alio potu, Deo ita praecipiente, abstineat, aquam vero solam bibere a teneris assuescat. Et is quidem, cum haec dixisset, discedebat, vt qui voluntate Dei venerat.

γ'. Η δὲ τάνδρὶ παραγενομένῳ τὰ παρὰ τῆ ἀγγέλῳ ἐκδιηγήσατο, ἐκθαυμάζουσα τῆ τε νεανίσκῳ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος· ὡς ἐκεῖνον ἐκ τῶν ἐπαίνων εἰς ἔκπληξιν κατὰ ζηλοτυπίαν περιστῆναι, καὶ ὑπόνοιαν τὴν ἐκ τοιούτῳ πάθους κινεμένην. ἡ δὲ, βουλομένη τὴν ἄλογον τάνδρὸς λύπην σαλῆναι, τὸν Θεὸν ἱκέτευε πάλιν πέμψαι τὸν ἄγγελον, ὡς ἂν καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς ὀραθείη. καὶ παραγίνεται πάλιν κατὰ χάριν τῆ Θεοῦ ὁ ἄγγελος, ὄντων ἐν τῷ προαυλίῳ· καὶ τῇ γυναικὶ φαίνεται, τοῦ ἀνδρὸς μεμονωμένη. ἡ δ' ἐπιμεῖναι δεηθεῖσα ὡς ἂν ἀγάγοι τὸν ἄνδρα, συγχωρήσαντος μέτεισι τὸν Μανώχην· ὁ δὲ, θεασάμενος, ὐδ' ὅτως ἐπαύετο τῆς ὑπονοίας· ἠξίωσε τε καὶ αὐτῷ δηλῶν, ὅσα καὶ τῇ γυναικὶ μηνύσειεν. ἀρκέσειν δὲ φράσαντος ταύτην μόνην εἰδέναι· τίς εἴη λέγειν ἐκέλευσεν, ἵνα τῆ παιδὸς γενομένῃ χάριν αὐτῷ καὶ δωρεὰν παράσχωσιν. τῆ δὲ μηδέ τινων αὐτῷ δεῖσθαι φήσαντος, ὐδὲ γὰρ κατὰ χρείαν ταῦτα συναγγελίσασθαι περὶ τῆς τῆ παιδὸς γονῆς, τῆ δὲ μεῖναι παρακαλοῦντος καὶ ξενίων μεταδοῦναι, ἐκ ἐπένευσε. πεισθεὶς δ' ὅμως λιπαρῆντος ἐπιμεῖναι ὡς ἂν ξένιον αὐτῷ τι κομίσῃ, καὶ θύσαντος ἔριφον τῆ Μανώχῃ, καὶ τῆτον ὀπτᾶν τῇ γυναικὶ κελεύσαντος, ἐπεὶ πάντ' ἦν εὐτρεπῆ, προσέταξεν ἐπὶ τῆς πέτρας ἀποθέσθαι τὰς τε ἄρτους καὶ τὰ κρέα χωρὶς τῶν ἀγγείων. καὶ ποιησάντων, ἅπτεται τῇ ῥάβδῳ ἧ εἶχε τῶν κρεῶν· τὰ δὲ, λάμψαντος πυρὸς, ἅμα τοῖς ἄρτοις ἐκαίετο, καὶ ὁ ἄγγελος διὰ τοῦ καπνοῦ ὥσπερ σχήματος ἀνιὼν εἰς οὐρανὸν αὐτοῖς φανερὸς ἦν. Μανώχην δὲ, φοβούμενον μή τι σφαλερὸν αὐτοῖς ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ Θεοῦ γένοιτο, θαρρεῖν ἡ γυνὴ παρεκελεύετο· ἐπὶ γὰρ συμφέροντι τῷ αὐτῶν τὸν Θεὸν αὐτοῖς ὀραθῆναι.

δ'. Καὶ πύει τε ἐκείνη, καὶ φυλακὴν εἶχε τῶν ἐντολῶν· καὶ γενόμενον τὸ παιδίον Σαμψῶνα καλοῦσιν. ἰσχυρὸν δ' ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. ἤυξετο δ' ὁ παῖς ῥαδίως, καὶ δῆλος ἦν προφητεύσων ὑπὸ τῆς περὶ τὴν δίαιταν σωφροσύνης καὶ τῆς τῶν τριχῶν ἀνέσεως.

3. Illa vero marito reuerſo nunciat quae ab Angelo acceperat, ſimul etiam praedicans iuuenis pulchritudinem et proceritatem: adeo vt ille hiſce laudibus ex zelotypia obſtupeſceret, et ſuſpicionem de ea haberet ex huiuſmodi affectione ortam. At ipſa, volens abſurdo moerore virum leuare, Deum ſupplex orabat, vt rurſum ad ſe angelum mittere dignaretur, quo ille a coniuge etiam ſuo conſpiceretur. atque iterum ex gratia Dei aduenit angelus, cum in ſuburbano verſarentur; et mulieri apparuit, a marito relictae. Illa vero, precata vt pauliſper maneret dum virum adducat, permittente illo, Manochen accerſit. Is autem, cum angelum vidiſſet, ne tum quidem ſuſpicari deſiit: rogauitque vt ſibi etiam et illa declararet, quae vxori indicauerat. Cum vero ille reſpondiſſet, ſufficere vt ipſi ſoli innoteſcerent; iubebat quiſnam eſſet dicere, vt nato filio gratias ei referre et aliquid muneris dare poſſent. Ille autem cum dixiſſet, ſe nihil horum egere, neque enim ob hanc cauſam laeta haec de filio nunciaſſe, hic vero obſecraret vt maneret et lautia acciperet, non annuit: at tandem victus precibus, dum etiam atque etiam rogaretur vt moram faceret donec munus aliquod hoſpitale ei afferretur, cum Manoches hoedum mactaſſet, mandaſſetque vxori vt eum coquendum curaret, paratis omnibus, iuſſit angelus vt ſuper petram panes et carnes apponerentur abſque vaſculis, quo facto, virga quam geſtabat carnes tetigit: illae vero, igne protinus emicante, vna cum panibus ardebant; atque angelus, fumo vſus loco vehiculi, in conſpectu illorum in coelum adſcendebat. Manochen autem, cum haud mediocriter extimeſceret ne quid periculi immineret ex viſo numine, vxor bono eſſe animo iubet: nam e re fore illorum, quod Deum oculis ſuis adſpexerint.

4. Atque illa et grauida facta eſt, et quaecunque ei praecepta erant obſeruabat; natumque infantem Sampſonem nominant. fortem vero ſignificat nomen iſtud. Puer autem valde creſcebat: ac manifeſtum erat quod propheta euaderet, cum ex parſimonia eius in victu, tum quod promiſſos aluerit capillos.

ε'. Ἀφικόμενος δὲ μετὰ τῶν γονέων εἰς Θαμνὰ πόλιν τῶν Παλαιστίνων, πανηγύρεως ἀγομένης, ἑρᾶ παρθένου τῶν ἐπιχωρίων. καὶ παρακαλεῖται τοὺς γονεῖς, ἄγεσθαι πρὸς γάμον αὐτῷ τὴν κόρην. τῶν δὲ ἀρνουμένων, διὰ τὸ μὴ ὁμόφυλον εἶναι· τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ Ἑβραίων συμφέρον ἐπινοοῦντος τὸν γάμον, ἐκνικᾷ μνηστεύσασθαι τὴν παρθένον. συνεχῶς δ' ἀπερχόμενος πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, συντυγχάνει λέοντι, καὶ γυμνὸς ὢν ἐκδεξάμενος αὐτὸν ἄγχει ταῖς χερσὶ, καὶ εἰς τὸ χωρίον τὸ ὑλῶδες ἐνδοτέρω τῆς ὁδοῦ ῥίπτει τὸ θηρίον.

ς'. Πάλιν τε ἀπιὼν πρὸς τὴν κόρην, ἐπιτυγχάνει σμήνει μελιττῶν ἐν τῷ στήθει τοῦ λέοντος ἐκείνου νενοσσευκότων. καὶ ἀνελόμενος τρία μέλιτος κηρία, σὺν τοῖς λοιποῖς δώροις οἷς ἐκόμιζε, δίδωσι τῇ παιδί. τῶν δὲ Θαμνιτῶν παρὰ τὴν εὐωχίαν τὴν τῶν γάμων· εἰσία γὰρ αὐτοὺς ἅπαντας· διὰ δέος τῆς ἰσχύος τοῦ νεανίσκου τριάκοντα δόντων αὐτῷ τοὺς ἀκμαιοτάτους, λόγῳ μὲν ἑταίρους ἑσομένους, ἔργῳ δὲ φύλακας μή τι παρακινεῖν ἐθελήσειε, τοῦ πότου προβαίνοντος καὶ παιδιᾶς οὔσης, οἷα φιλεῖ παρὰ τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ὁ Σαμψὼν εἶπεν· ἀλλὰ προβάλλοντος ἐμοῦ λόγον εἰ λύσετε τοῦτον ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ ποιούμενοι τὴν ζήτησιν, ὀθόνας τε καὶ στολὰς γέρας τῆς συνέσεως κατ' ἄνδρα ἕκαστον φέρεσθε παρ' ἐμοῦ. φιλοτιμουμένων δὲ ὁμοῦ τε συνετῶν δόξαν καὶ κέρδος εὔρασθαι καὶ λέγειν αἰνιττόντων, φησίν· ὅτι τὸ πάμβορον γεγεννήκει βορὰν ἡδεῖαν ἐξ αὐτοῦ, καὶ πάνυ ἀηδοῦς ὄντος. τῶν δὲ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐ δυναμένων ἐξευρεῖν τὸ νοούμενον, παρακαλούντων δὲ τὴν κόρην μαθοῦσαν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῖς μηνύσαι· καὶ γὰρ ἠπείλουν αὐτὴν ἐμπρῆσαι τοῦτο μὴ παραχοῦσαν· ὁ Σαμψὼν, δεομένης τῆς κόρης εἰπεῖν αὐτῇ, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν· ἐγκειμένης δ' αὐτῆς, καὶ εἰς δάκρυα προπιπτούσης, καὶ τεκμήριον τιθεμένης τῆς πρὸς αὐτὴν δυσνοίας τὸ μὴ λέγειν αὐτῇ, μυεῖ τὰ περὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῇ τοῦ λέοντος, καὶ ὅτι μελίττας εὑρὼν ἐν τῷ στήθει αὐτοῦ, τρία βασάσας μέλιτος κηρία κομίσειεν αὐτῇ.

5. At forte cum parentibus Thamnam, vrbem Palaestinorum, profectus, dum magna esset celebritas, virginis cuiusdam indigenae amore corripitur: rogatque parentes, vt puellam sibi concilient in matrimonium. Illis vero recusantibus, quod non eiusdem esset gentis: is, Deo in magnum Hebraeorum commodum et emolumentum has excogitante nuptias, peruincit vt virgo ei desponsaretur. Cum autem crebro parentes ipsius inuiseret, semel in leonis occursum incidit; et cum nudus et inermis esset eum excipiens, manibus strangulat, atque in saltum ad interiora viae feram proiicit.

6. Iterumque ad puellam proficiscens, offendit examen apum quae in leonis pectore nidulos construxerant; atque inde tres mellis fauos auferens, eos, vna cum reliquis quae portabat muneribus, dono dat puellae. Thamnitis autem, dum epulas faceret nuptiales (illos enim omnes ad eas adhibuit) triginta iuuenes strenuissimos ei quasi sodales quidem futuros assignantibus, re ipsa vero custodes ne quid audacius virium fiducia perpetrare velit; cum compotatio increbresceret et ludere inciperent, vt eiusmodi solennitatibus fieri solet, Sampson dicebat: agedum, si fabulam, quam vobis proponam, mihi intra septem conuiuii dies explicatam dederitis, lintea et vestes in sapientiae vestrae praemium singuli a me accipietis. cum vero illi magnopere vellent simul sapientum gloriam ac lucri aliquid aucupari, atque eum dicere iuberent, insit; qui cuncta vorat cibum ex se iucundum procreauit, licet ipse valde iniucundus sit. At illi cum per triduum haud potuerint inuestigare quid sibi velit, puellamque obsecrarint, vt a viro suo aenigmatis sententiam ediscceret, quam eis indicaret (quin etiam minabantur, se illam crematuros esse, nisi hoc praestiterit) illa orante vt rem sibi patefaceret, Sampson quidem primum ei resistebat: postea vero cum acrius instaret, et ad lacrymas veniret, eique obiiceret, certissimo indicio esse se illam non amare, qui illud sibi aperire noluit, declarat ei vt leonem iugulauerat, et quod, apibus in pectore eius inuentis, tres mellis fa-

καὶ ὁ μὲν ἡδὲν ὑφορώμενος δολερὸν, σημαίνει τὸ πᾶν· ἡ δ' ἐκφέρει τὸν λόγον τοῖς δεηθεῖσι. κατὰ οὖν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ' ἣν ἔδει τὸν προβληθέντα λόγον αὐτῷ διασαφεῖν, πρὶν ἢν δύναι τὸν ἥλιον συνελθόντες, φασίν· ὅτε λέοντός ἀηδέστερόν τι τοῖς συντυγχάνουσιν, ὅτε ἥδιον μέλιτος χρωμένοις, καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν ἡδὲ γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἥτις ὑμῖν ἐκφέρει τὸν ἡμέτερον λόγον. κἀκείνοις μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέσχετο, λείαν ποιησάμενος Ασκαλωνιτῶν τὰς κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ συντυγχάνοντας· Παλαισῖνοι δ' εἰσὶ καὶ ἄτοι· τὸν δὲ γάμον ἐκεῖνον παραιτεῖται, καὶ ἡ παῖς, ἐκφαυλίσασα τῆς ὀργῆς αὐτὸν, συνῆν τῷ αὐτῆ φίλῳ νυμφοστόλῳ γεγονότι.

ζ'. Πρὸς δὲ τὴν ὕβριν ταύτην Σαμψὼν παροξυνθεὶς, ἅπαντας ἔγνω σὺν αὐτῇ Παλαισίνης μετέρχεσθαι. θέρους δ' ὄντος, καὶ πρὸς ἀμητὸν ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεκας, καὶ τῶν ὀρῶν αὐτῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, ἐξαφίησιν εἰς τὰς ἀρούρας τῶν Παλαισίνων· καὶ φθείρεται μὲν ἅτως αὐτοῖς ὁ καρπός. Παλαισῖνοι δὲ γνόντες Σαμψῶνος εἶναι τὸ ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἔπραξε, πέμψαντες τὰς ἄρχοντας εἰς Θαμνὰ, τὴν γεναμένην αὐτῆ γυναῖκα καὶ τὰς συγγενεῖς ζῶντας κατέπρησαν, ὡς αἰτίας τῶν κακῶν γεγονότας.

η'. Σαμψὼν δὲ, πολλὰς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαισίνων ἀποκτείνας, Λίτὰν κατῴκει. πέτρα δ' ἐστὶν ὀχυρὰ τῆς Ιούδα Φυλῆς. Παλαισῖνοι δ' ἐστράτευον ἐπὶ τὴν Φυλήν. τῶν δ' ἐ δικαίως λεγόντων τιμωρίαν αὐτὰς εἰσπράττεσθαι περὶ τῶν Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, φόρους αὐτὰς τελοῦντας· εἰ βέλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔφασαν, αὐτοῖς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. οἱ δὲ, ἀνέγκλητοι βυλόμενοι τυγχάνειν, παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τρισχιλίοις ὁπλίταις· καὶ καταμεμψάμενοι τῶν εἰς Παλαισίνας αὐτῷ τετολμημένων, ἄνδρας ἅπαντι τῷ γένει τῶν Εβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένους, ἥκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες ὑποχείριον δῶσιν αὐτοῖς, ἠξίουν ἑκόντι τἄθ' ὑπομένειν. ὁ δὲ λαβὼν ὅρ-

vos ad eam apportarit. Atque ille quidem, nihil doli ſuſpicans, rem totam ei exponit: illa vero ſermonem eius aenigmatis arcanum efflagitantibus prodit. Itaque die ſeptima, qua oportebat illos fabulam ei explicatam dare, ante ſolis occaſum conuenientes, ſic illi dicunt: neque leone quidquam occurrentibus iniucundius, neque melle guſtantibus iucundius. Atque Sampſon ſubiiciebat, neque muliere quidquam fallacius, quae ad vos detulit ſermonem noſtrum. Et is quidem illis dat quae promiſerat, praeda facta ex Aſcalonitis qui forte ei in via occurrunt (nam et iſti Palaeſtini ſunt) ab hiſce autem nuptiis ille refugit; atque puella, quae eum ob iram deſpectui habuit, ipſius familiari nupſit, qui illius affinitatis conciliator fuerat.

7. Sampſon vero, vehementer hac contumelia irritatus, ſecum ſtatuit omnes cum ea Palaeſtinos vindicta perſequi. Cum autem aeſtas eſſet, et ad meſſem maturae iam eſſent fruges, captis trecentis vulpibus, et caudis illarum facibus ardentibus alligatis, in agros Palaeſtinorum eas immittit: atque ita illis periit fructuum ſuorum proventus. At Palaeſtini, cum comperiſſent Samſonem facinoris auctorem eſſe, noſſentque quid eſſet quod eum ad hoc impulerit, viris quibuſdam principibus Thamnam miſſis, mulierem, quae illi vxor fuerat, ipſiuſque cognatos vivos igni combuſſerunt, vt qui illis malorum horum cauſae exſtiterant.

8. Caeterum Sampſon, cum multos in campo Palaeſtinorum occidiſſet, Ætam habitatum ibat. eſt enim petra natura munita in tribu Iudae. Palaeſtini autem contra totam tribum exercitum educunt. Cum vero dicerent tribules, quod immerito a ſe poenas exigerent propter Sampſonis delicta, praeſertim cum tributa omnia ſoluerint; reſponſum eſt, ſi inſontes haberi velint, oportet vt Sampſonem ſibi in manus traderent. Illi, a reprehenſione abeſſe volentes, cum tribus millibus armatorum ad rupem acceſſere: conqueſtique de facinoribus quae in Palaeſtinos auſus fuerat, viros ſcilicet qui toti Hebraeorum genti potuerunt cladem inferre; dicenteſque in hoc ſe veniſſe vt comprehenſum eis in ſupplicium

κους παρ' αὐτῶν μηδὲν τούτων ποιήσειν περισσότερον, ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειρεῖν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας αὐτὸν ἐν τῇ τῶν Φυλετῶν τίθησιν ἐξουσία· κἀκεῖνοι, δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις, ἦγον παραδοῦναι τοῖς Παλαισίνοις. καὶ γενομένων κατά τι χωρίον, ὃ Σιαγὼν καλεῖται νῦν διὰ τὴν Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένην, πάλαι δ' ἦν ἀνώνυμον, ἐκ ἄπωθεν ἐσρατοπεδευκότων τῶν Παλαισίνων, ἀλλ' ὑπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ βοῆς ὡς ἐπὶ κατωρθωμένοις οἷς ἐβούλοντο, διαρρήξας τὰ δεσμὰ Σαμψὼν, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα παρὰ ποσὶν οὖσαν εἰς τοὺς πολεμίους ὥσατο· καὶ παίων αὐτοὺς τῇ σιαγόνι κτείνει εἰς χιλίους, τοὺς δ' ἄλλους τρέπεται ταραχθέντας.

ϑ'. Σαμψὼν δὲ, μείζω ἢ χρὴ ἐπὶ τούτῳ φρονῶν, ὡ κατὰ Θεῦ συνεργίαν ἔλεγε τοῦτο συμβῆναι, τὴν δ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπήγεραψε τῷ γεγονότι, σιαγόνι τῶν πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν, τοὺς δ' εἰς φυγὴν τραπῆναι διὰ τὸ παρ' αὐτῦ δέος αὐχῶν. δίψος δ' αὐτὸν ἰσχυρῦ καταχόντος, καταγνοῦς ὡς οὐδὲν ἐστιν ἀνθρώπειος ἀρετὴ, τῷ Θεῷ πάντα προσεμαρτύρει· καὶ καθικέτευε, μηδὲν τῶν εἰρημένων πρὸς ὀργὴν λαβόντα, τοῖς πολεμίοις αὐτὸν ἐγχειρῆσαι, παραχεῖν δὲ βοήθειαν πρὸς τὸ δεινὸν, καὶ ῥύσασθαι τὸ κακοῦ. πρὸς οὖν τὰς ἱκετείας ἐπικλασθεὶς ὁ Θεὸς, πηγὴν κατά τινος πέτρας ἀνίησιν ἡδεῖαν καὶ πολλήν· ὅθεν ὁ Σαμψὼν ἐκάλει τὸ χωρίον Σιαγόνα, καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο τοῦτο λέγεται.

ί. Μετὰ δὲ ταύτην τὴν μάχην Σαμψὼν, κατὰ Φρονῶν τῶν Παλαισίνων, εἰς Γάζαν ἀφικνεῖται, καὶ ἔν τινι τῶν καταγωγίων διέτριβε. μαθόντες δὲ τῶν Γαζαίων οἱ ἄρχοντες τὴν αὐτόθι παρουσίαν αὐτῦ, τὰ πρὸ τῶν πυλῶν ἐνέδραις καταλαμβάνουσιν, ὅπως ἐξιὼν μὴ λάθῃ. Σαμψὼν δὲ, ὡ γὰρ λανθάνουσιν αὐτὸν ταῦτα μηχανησάμενοι, περὶ μεσοῦσαν ἤδη τὴν νύκτα ἀνασὰς ἐνράσσει ταῖς πυλαῖς, αὐτάς τε φλιὰς καὶ μοχλοῖς, ὅση τε ἄλλη περὶ αὐτὰς ἦν ξύλωσις,

dederent, rogabant vt lubenti animo hoc sustineret. Is vero, iureiurando ab illis accepto, se iniuriae nihil amplius ei facturos esse, quam vt hostibus addiceretur, e petra descendens sese in tribulium potestatem permisit: atque illi reuinctum duobus funibus Palaestinis tradendum ducebant. Cumque ad locum quendam appulissent, qui hodie Maxilla nuncupatur a praeclaro Sampsonis illic edito facinore, olim enim nomine carebat, Palaestinis non procul ab eo castra metantibus, sed in occursum eius venientibus cum gaudio et vociferatione, ac si ea quae expetiuerant iam feliciter confecta essent, ad conspectum illorum Sampson, vinculis diruptis et arrepta asini maxilla, quae ad pedes forte iacebat, in hostes irruit; et maxilla illos feriens ad mille virorum occidit, caeteros vero metu turbatos in fugam vertit.

9. Sampson autem, hanc ob rem plus iusto elatus, illam non ex Dei auxilio ita cecidisse dicebat, sed suis viribus acceptum tulit quod factum fuerat; glorians alios quidem hostium a se prostratos esse, alios vero illius metu in fugam coniectos. Cum autem vehementi affligeretur siti, secum cogitans vt exiguae admodum essent vires humanae, Deo omnia adscribenda esse testatus est, eumque supplex orabat, ne propter ea quae dixisset ira commotus ipsum hostibus in supplicium traderet, sed ei in discrimen adducto auxilium praestaret, et a malo impendente eximeret. Deus itaque precibus eius flexus fontem a petra quadam dulcem emittit ac copiosum. vnde Sampson locum istum Maxillam nominauit: et ad hunc vsque diem ita appellatur.

10. Post hanc autem pugnam Sampson, Palaestinos despiciens, Gazam profectus est, et in loco meritorio diuersabatur. Quod vbi Gazaeorum principes intellexerunt, illuc ipsum venisse, loca ante portas insidiis occupant, ne clam se subduceret. At Sampson (non enim ignorabat quae parabantur) cum impetu irruit in portas, ipsasque, vna cum postibus et repagulis et reliquo

ἀράμενος κατώμαδον, εἰς τὸ ὑπὲρ Χεβρῶνος ὄρος Φέρων κατατίθησι.

ια΄. Παρέβαινε δ' ἤδη τὰ πάτρια, καὶ τὴν οἰκείαν δίαιταν παρεχάρασσε ξενικῶν μιμήσει ἐθισμῶν· καὶ τοῦτ' ἀρχὴ αὐτῷ κακῶ γίνεται. γυναικὸς γὰρ ἑταιριζομένης παρὰ τοῖς Παλαισίνοις ἑραθεὶς, Δαλίλης τοὔνομα, συνῆν αὐτῇ· καὶ τῶν Παλαισίνων οἱ τοῦ κοινοῦ προεστῶτες, ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν πείθουσιν ἐπαγγελίαις μαθεῖν παρὰ τοῦ Σαμψῶνος τὴν αἰτίαν τῆς ἰσχύος, ὑφ' ἧς ἄληπτός ἐστι τοῖς ἐχθροῖς. ἡ δὲ, παρὰ πότον καὶ τοιαύτην συνουσίαν θαυμάζουσα τὰς πράξεις αὐτοῦ, ἐτεχνιτεύετο μαθεῖν τίνι τρόπῳ τοσοῦτον προύχει κατ' ἀρετήν. ὁ δὲ Σαμψών· ἔτι γὰρ φρονεῶν ἰσχυρὸς ἦν· ἀντηπάτα τὴν Δαλίλην, φάμενος· εἰ κλήμασιν ἑπτὰ δεθείη ἀμπελίνοις, ἔτι καὶ περιελεῖσθαι δυναμένοις, ἀσθενέστερος ἂν πάντων ἔσοιτο. ἡ δὲ, τότε μὲν ἡσύχασεν· ἀποσημήνασα δὲ τοῖς ἄρχουσι τῶν Παλαισίνων, ἐνήδρευσεν τῶν στρατιωτῶν ἔνδον τινὰς, καὶ καθεύδοντα μεθύοντα κατέδει τοῖς κλήμασιν κατὰ τὸ ἰσχυρότατον, ἔπειτ' ἀνεγείρασα, ἐδήλου παρεῖναί τινας ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ, ῥήξας τὰ κλήματα, βοηθεῖν ὡς ἐπερχομένων αὐτῷ τινῶν ἐπειρᾶτο. καὶ ἡ γυνὴ, συνεχῶς ὁμιλοῦντος αὐτῇ τὰ Σαμψῶνος, δεινῶς ἔχειν ἔλεγεν, εἰ κατ' ἀπιστίαν εὐνοίας τῆς πρὸς αὐτὸν μὴ λέγει ταῦθ' ἅπερ δεῖται· ὡς οὐ σιγησομένης, ὅσα μὴ γινώσκεσθαι συμφέρειν οἶδεν αὐτῷ. τοῦ δὲ πάλιν ἀπατῶντος αὐτὴν, καὶ φήσαντος, ἑπτὰ κάλοις δεθέντα τὴν ἰσχὺν ἀπολέσειν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο ποιήσασα οὐδὲν ἤνυσε, τρίτον ἐνυφῆναι τὰς κόμας αὐτοῦ ἐμήνυσεν. ὡς δ' οὐδὲ τούτου γενομένου ἀληθὲς ηὑρίσκετο, δεομένης τελευταῖον ὁ Σαμψών· ἔδει γὰρ αὐτὸν συμφορᾷ περιπεσεῖν· χαρίζεσθαι βουλόμενος τῇ Δαλίλῃ, ἐμοῦ, φησὶν, ὁ Θεὸς κήδεται, καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου πρόνοιαν γεννηθεὶς, κόμην ταύτην τρέφω, παρεγγυήσαντος μὴ ἀποκείρειν τοῦ Θεοῦ. τὴν γὰρ ἰσχὺν εἶναί μοι κατὰ τὴν ταύ-

apparatu ligneo, humeris ſublatas in iugum montis, qui Chebroni imminet, vectas depoſuit.

11. Deſciſcebat autem poſtea a patriis moribus, proprriumque vitae inſtitutum in peius mutauit conſuetudines peregrinas imitando: id quod ei omnium malorum fit principium. Cum enim mulierem quandam meretricem adamaſſet, nomine Dalilam, cum ea conſuefcebat: quique Palaeſtinorum rei publicae praeerant, ipſam adeuntes, pollicitationibus magnis eiſperſuadent, vt a Sampſone diſceret quae cauſa fuerit tanti roboris, ob quod inuictus eſſet ab hoſtibus. Illa vero, inter pocula et eiuſmodi conſuetudinem res eius geſtas admirata, arte cognoſcere conabatur qua ratione vſque adeo virtute excellebat. Sampſon autem (nam adhuc erat mentis compos) fraudem Dalilae fraude eludebat, dicendo, ſi vinearum palmitibus, qui et adhuc contorqueri poſſunt, reuinctus fuerit, caeteris omnibus fore ſe viribus debiliorem. At illa, tunc quidem iſtis contenta erat: re vero cum principibus Palaeſtinorum ab ea communicata, intus milites quoſdam in inſidiis collocavit, illumque ſomno vinoque obrutum palmitibus, quam arctiſſime potuit, conſtringebat, deinde experrecto indicat quoſdam illi hoſtium imminere. Is autem ruptis palmitum vinculis, ſeſe, ac ſi aliqui eum aggreſſuri eſſent, ad ſui defenſionem parabat. Caeterum mulier, Sampſone cum ea crebram conſuetudinem habente, aegre ſe ferre aiebat, quod, ſuae in ipſum beneuolentiae diffiſus, noluerit ei dicere quod ſcire quam maxime deſiderat; ac ſi ipſa tacere neſciuerit, quae nouit ei non expedire vt aliis innoteſcerent. Sampſone autem rurſus feminam fallente, vicilſimque dicente, ſibi ſeptem funibus alligato vires eſſe defecturas: cum hoc etiam experta nihil profeciſſet, tertio is illi indicabat, vt comas eius licio intexeret. Cum autem huiuſce rei experimento facto, ne tum quidem verum inuenerit, preces ea adhibente tandem Sampſon (nam neceſſe erat vt in calamitatem incideret) cum Dalila gratiam redintegrare volens, mei, inquit, Deus curam habet, et eius prouidentia natus hanc comam alo, Deo ne detondea-

της αὔξησιν καὶ παραμονήν. ταῦτα μαθοῦσα, καὶ σεμνύνασα τῆς κόμης αὐτὸν, παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις, ὢν ἔτ' ὄντα ἰσχυρὸν ἀμύνασθαι τὴν ἔφοδον αὐτῶν. οἱ δὲ, ἐκκόψαντες αὐτῷ τοὺς ὀφθαλμοὺς, δεδεμένον ἄγειν παρέδοσαν.

ιβ'. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἤυξετο ἡ κόμη τῷ Σαμψῶνι. καὶ ἑορτῆς ὔσης Παλαιστίνοις δημοτελοῦς, καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ γνωριμωτάτων ἐν ταὐτῷ εὐωχουμένων· οἶκος δ' ἦν δύο κιόνων σεγόντων αὐτῷ τὸν ὄροφον· ἄγεται μεταπεμψαμένων ὁ Σαμψὼν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅπως ἐνυβρίσωσιν αὐτὸν παρὰ τὸν πότον· ὁ δὲ, δεινότερον τῶν κακῶν ὑπολαμβάνων, τὸ μὴ δύνασθαι ὑβριζόμενος ἀμύνασθαι, τὸν χειραγωγοῦντα παῖδα πείθει, προσαναπαύσασθαι χρῆζειν εἰπὼν ὑπὸ κόπου, τοῖς κίοσιν αὐτὸν ἐγγὺς ἀγαγεῖν. ὡς δ' ἦκεν, ἐνσειοθεὶς αὐτοῖς ἐπικαταβάλλει τὸν οἶκον, ἀνατρακέντων τῶν κιόνων, τρισχιλίοις ἀνδράσιν, οἳ πάντες ἀπέθανον, ἐν αὐτοῖς δὲ καὶ Σαμψών. καὶ τὸν μὲν τοιοῦτο κατέσχε τέλος, ἄρξαντος τῶν Ἰσραηλιτῶν εἴκοσιν ἔτη. θαυμάζειν δὲ ἄξιον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ περὶ τὴν τελευτὴν μεγαλόφρονος τὸν ἄνδρα, καὶ τῆς ὀργῆς τῆς μέχρι τοῦ τελευταῖν πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ τὸ μὲν ὑπὸ γυναικὸς ἁλῶναι, δεῖ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προσάπτειν ἧττονι ἁμαρτημάτων οὔσῃ· μαρτυρεῖν δὲ ἐκείνῳ τὴν εἰς τἆλλα πάντα τῆς ἀρετῆς περιουσίαν. οἱ δὲ συγγενεῖς, ἀράμενοι τὸ σῶμα αὐτοῦ, θάπτουσιν ἐν Σαρασᾷ τῇ πατρίδι μετὰ τῶν συγγενῶν.

ΚΕΦ. θ'.

Ὡς, Ηλεὶ προεστῶτος τῶν Ἰσραηλιτῶν, τὴν Ῥύθην γαμεῖ Βόαζος, ἐξ οὗ Ὠβήδης τοῦ Δαυίδου πάππος.

Μετὰ δὲ τὴν Σαμψῶνος τελευτὴν, προέστη τῶν Ἰσραηλιτῶν Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεύς. ἐπὶ τούτου λιμῷ τῆς χώρας κακοπαθούσης αὐτῶν, Ελιμέλεχος ἐκ Βηθλεέμων· ἔστι δ' ἡ πόλις

tur praecipiente. vires enim mihi ita aucturas esse et permansuras, ac illa augeretur et conseruaretur. Cum haec intellexisset, comamque ei nescienti abrasisset, protinus eum hostibus prodidit, cum iam non valeret illorum incursum propulsare: illi vero, oculis ei effossis, quibusdam vt vinctum ducerent ipsum tradiderunt.

12. Procedente autem tempore caesaries illi renascebatur. Cumque diem festum Palaestini publicum agerent, virique principes et notae melioris eodem in loco epularentur (domus enim erat, cuius tectum duae sustinebant columnae) Sampson ab illis accitus in conuiuium adducitur, vt ei inter compotandum illuderent. Ille vero malorum extremum esse existimans, quod ludibrio habitus iniuriam vlcisci non potuerit, puero a quo manu ducebatur persuadet, dicens quod prae lassitudine paululum requiescere desideraret, vt eum columnis admoueret. Vt vero eo venerat, in illas magna vi se impulit, et domum subuersis columnis deiicit, vna eum tribus hominum millibus, qui omnes ruina oppressi erant, interque caeteros etiam ipse Sampson. Et ille quidem huiusmodi exitum habuit, cum annos viginti Israëlitis imperasset. Conuenit autem, vt virum admiremur virtutis ergo et fortitudinis, pariterque ob magnanimitatem qua mortem oppetiit, et quod ad extremum vsque spiritum hostibus succensuerit. Ac quod a muliere quidem captus fuerit, hominum ingenio adscribendum, quod facile cedit peccatis; ipsi vero testimonium hoc tribuendum, quod caetera egregius fuerit et virtute excellens. Eius autem cognati sublatum sepelierunt cum maioribus suis in Sarasa vrbe patria.

CAP. IX.

Quomodo, cum Eli praesset Israëlitis, Rutham in vxorem accepit Boazus, ex quo Obed Dauidis auus.

POst Sampsonis autem obitum Israëlitis praefuit Eli pontifex. Eius tempore, regione ea fame valde laborante, Elimelechus oriundus Bethleemis (est enim vrbs illa tribus

αὕτη τῆς Ιούδα φυλῆς· ἀντέχειν τῷ δεινῷ μὴ δυνάμενος, τήν τε γυναῖκα Νααμὶν καὶ τὰς παῖδας τὰς ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γεγεννημένας, Χελλίωνα καὶ Μάλλωνα, ἐπαγόμενος εἰς τὴν Μωαβίτιν μετοικίζεται. καὶ προχωρούντων αὐτῷ κατὰ νοῦν τῶν πραγμάτων, ἄγεται τοῖς υἱοῖς γυναῖκας Μωαβίτιδας, Χελλίωνι μὲν Ὀρφάν, Ῥάθην δὲ Μάλλωνι. διελθόντων δὲ δέκα ἐτῶν, ὅ, τε Ελιμέλεχος καὶ μετ' αὐτὸν οἱ παῖδες δι' ὀλίγου τελευτῶσι· καὶ ἡ Νααμὶς πικρῶς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι φέρουσα, καὶ τὴν ὑπὸ τῶν Φιλτάτων ἐρημίαν οὐχ ὑπομένουσα, δι' ἃς καὶ τῆς πατρίδος ἐξεληλύθει, πάλιν εἰς αὐτὴν ἀπηλλάττετο. καὶ γὰρ ἤδη καλῶς τὰ κατ' αὐτὴν ἐπυνθάνετο χωρεῖν. οὐκ ἐκατέρων δὲ διαζευγνύμεναι αὐτῆς αἱ νύμφαι, οὐδὲ παραιτουμένη βουλομένας συνεξορμᾶν πείθειν ἐδύνατο· ἀλλ' ἐγκειμένων εὐξαμένη γάμον εὐτυχέστερον αὐταῖς ἃ διημαρτήκεσαν παρεῖ τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν κτῆσιν, ὅτι τε τὰ πρὸς αὐτὴν ἥκιστ' ἐστὶ, μένειν αὐτόθι παρεκάλει, καὶ μὴ συμμεταλαμβάνειν αὐτῇ βαρηθῆναι πραγμάτων ἀδήλων, τὴν πάτριον γῆν καταλιποῦσας. ἡ μὲν οὖν Ορφὰ μένει· τὴν δὲ Ῥάθην μὴ πειθῆσαν ἀπήγαγε, κοινωνὸν παντὸς τοῦ προσυχόντος γενησομένην.

β'. Ελθοῦσαν δὲ Ῥάθην μετὰ τῆς πενθερᾶς εἰς τὴν Βηθλεέμων, Βόαζος, Ελιμελέχου συγγενὴς ὤν, ξενίζει. καὶ ἡ Νααμὶς, προσαγορευόντων αὐτὴν ὀνόματι τῶν πολιτῶν, δικαιότερον εἶπε Μάραν καλεῖσθαί με· σημαίνει δὲ κατ' Εβραίων γλῶσσαν Νααμὶς μὲν εὐτυχίαν, Μάρα δὲ ὀδύνην. ἀμηχανοῦντος δὲ ὄντος ἐξευρεῖν καλαμησομένῃ κατὰ συγχώρησιν τῆς πενθερᾶς ἡ Ῥάθη, ὅπως τροφῆς εὐπορῶσιν, καὶ εἰς τὸ Βοάζου τυχαίως ἀφικνεῖται χωρίον. παραγενόμενος δὲ Βόαζος μετ' ὀλίγου, καὶ θεασάμενος τὴν κόρην, ἀνέκρινε τὸν ἀγροκόμον περὶ τῆς παιδός. ὁ δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν παρ' αὐτῆς ἅπαντα προπεπυσμένος ἐδήλωσε τῷ δεσπότῃ. ὁ δὲ, τῆς περὶ τὴν πενθερὰν εὐνοίας ἅμα καὶ μνήμης τοῦ παιδὸς αὐτῆς ᾧ συνῴκησεν ἀσπασάμενος, καὶ εὐξάμενος αὐτῇ πεῖραν ἀγαθῶν,

Iudae) cum calamitatem tolerare non amplius potuerit, assumpta vxore Naami, filiisque ex ea ipsi natis Chellione et Mallone, in terram Moabiticam commigrat. Cumque res ei ex animi sententia procederent, feminas Moabiticas filiis suis matrimonio iunxit: Chellioni quidem Orpham, Malloni vero Rutham. Annis autem decem exactis, Elimelechus filiique eius breui post tempore moriuntur: atque Naamis quae ei acciderant acerbe ferens, seque in tanta orbitate vix sustinens, post amissos sibi charissimos, quorum gratia patriam reliquerat, iterum in eam se recipiebat. audierat enim iam omnia ei bene prospereque cedere. Nurus autem eius non patiebantur vt ab ea disiunctae essent; neque, cum deprecaretur ne cum ea proficisci velint, illis persuadere potuit: sed, cum vrgerent, precata eis felicit. coniugium, a quo exciderant filiis suis nuptae, aliorumque bonorum possessionem; et, quod sua ita se haberent, illic manere obsecrabat, neque patria deserta illam comitari velle in rerum suarum incertitudine. Et quidem Orpha illic substitit: Rutham vero, cui non persuasit, secum abduxit, cuiusuis fortunae sibi participem futuram.

2. Rutham autem, cum socru in Bethleemorum vrbem venientem, hospitio excipit Boazus, Elimelechi cognatus. Ac Naamis, cum a ciuibus suo nomine appellaretur, iustius, inquit, me vocaretis Maram: Hebraeorum enim lingua Naamis quidem felicitatem significat, Mara vero dolorem. Messis autem tempore Rutha permissu socrus ad spicilegium faciendum egressa est, vt victus illis suppeteret, acciditque vt in Boazi fundum deueniret. At cum Boazus paulo post adesset, et conspicaretur puellam, de ea agri curatorem percontatus est. Is vero, cum antea ab ipsa omnia accepisset, domino ea declarabat. At ille, eam amore amplexus, cum ob beneuolentiam erga socrum, tum quod memoriam reuereretur filii ipsius cui nupta fuerat, atque vt fausta omnia experiretur precatus, noluit quidem

καλαμᾶσθαι μὲν αὐτὴν οὐκ ἠξίωσεν, θερίζειν δὲ πᾶν ὅ, τι καὶ δύναιτο καὶ λαμβάνειν ἐπιτρέπει, προσάξας τῷ ἀγροκόμῳ μηδὲν αὐτὴν διακωλύειν λαμβάνειν, ἄριστόν τε παρέχειν αὐτῇ καὶ ποτὸν, ὁπότε σιτίζοι τοὺς θερίζοντας. Ῥάθη δὲ ἄλφιτα λαβοῦσα παρ' αὐτοῦ ἐφύλαξε τῇ ἑκυρᾷ, καὶ παρῆν ὀψὲ κομίζουσα μετὰ τῶν ταχύων· ἐτετηρήκει δὲ αὐτὴ καὶ ἡ Νααμὶς ἀπομοίραν βρωμάτων τινῶν οἷς αὐτὴν ἐπολωφοῦν οἱ γειτονεύοντες· διηγεῖτο δ' αὐτῇ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Βοάζου πρὸς αὐτὴν εἰρημένα. δηλώσασης δ' ἐκείνης ὡς συγγενής ἐστι, καὶ τάχα ἂν δι' εὐσέβειαν προνοήσειεν αὐτῶν, ἐξῆλθε πάλιν ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις ἐπὶ καλάμης συλλογὴν σὺν ταῖς τοῦ Βοάζου θεραπαινίσιν.

γ'. Ἐλθὼν δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ Βόαζος, ἤδη τῆς κριθῆς λελικμημένης, ἐπὶ τῆς ἅλω ἐκάθευδε. τοῦτο πυθομένη ἡ Νααμὶς, τεχνᾶται παρακαταλῦναι τὴν Ῥάθην αὐτῷ· καὶ γὰρ ἔσεσθαι χρηστὸν αὐτοῖς ὁμιλήσαντα τῇ παιδί· καὶ πέμπει τὴν κόρην ὑπνωσομένην αὐτοῦ παρὰ τοῖς ποσίν. ἡ δὲ, πρὸς ὀλίγον γὰρ ἀντιλέγειν τῶν ὑπὸ τῆς ἑκυρᾶς κελευομένων ὅσιον ἡγεῖτο, παραγίνεται· καὶ παραυτίκα μὲν λανθάνει τὸν Βόαζον βαθέως καθυπνωκότα. περιεγερθεὶς δὲ περὶ μέσην νύκτα, καὶ αἰσθόμενος τῆς ἀνθρώπου παρακατακειμένης, ἀνέκραγε τίς εἴη. τῆς δ' εἰπούσης τοὔνομα, καὶ φαμένης ὡς αὐτὸν δεσπότην συγχωρεῖν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἄγει· ὄρθριος δὲ, πρὶν ἢ τοὺς οἰκέτας ἄρξασθαι κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἔργον, περιεγείρας αὐτὴν, κελεύει, τῶν κριθῶν λαβοῦσαν ὅ, τι καὶ δύναιτο, πορεύεσθαι πρὸς τὴν ἑκυρὰν, πρὶν ὀφθῆναί τισιν αὐτόθι κεκοιμημένην. φυλάττεσθαι γὰρ σῶφρον τὴν ἐπὶ τοιούτοις διαβολὴν, καὶ μάλιθ' ἐπὶ μὴ γεγονόσι. περὶ μέντοι τοῦ παντὸς ἔτω, φησὶν, ἔσαι. ἐρωτᾶν τὸν ἔγγιστα ἐμοῦ τῷ γένει τυγχάνοντα, εἰ σοῦ χρεία γαμετῆς ἐστιν αὐτῷ. καὶ λέγοντι μὲν ἀκολουθήσεις ἐκείνῳ· παραιτουμένῳ δὲ, νόμῳ σε συνοικοῦσαν ἕξομαι.

δ'. Ταῦτα τῇ ἑκυρᾷ δηλώσασης εὐθυμία κατεῖχεν αὐ-

eam' ſpicis colligendis occupari, ſed permiſit vt ſibi ipſi meteret quantum poſſet, ac ſumeret: mandauitque villico ne eam quidquam ſibi capere prohiberet, et vt prandium ac potum ei praeberet, cum eorundem copiam faceret meſſoribus. Rutha vero polentam ab eo acceptam reſeruauit ſocrui, eamque veſpere vna cum ſpicis ad illam apportabat; (quin et ei Naamis ſeruauerat partem ciborum, quos vicini, multa ipſam cura dignantes, ipſi contulerant) atque ſocrui narrat omnia quae ei Boazus dixerat. Cum vero Naamis ei indicaſſet quod cognatus eſſet, et propter pietatem forſan curam earum habiturus, ſequentibus etiam diebus ad ſpicas legendas exiuit cum Boazi ancillis.

9. Poſt aliquot autem dies, cum iam ventilatum eſſet hordeum, ipſe etiam Boazus in rus ſuum venit, et in area dormiebat. quo audito, Naamis excogitauit vt Rutham propter eum diſcumbere faceret (nam et ipſis emolumento fore rata eſt, modo is cum Rutha colloqueretur) mittitque eo puellam, ad pedes eius dormituram. Illa vero, nam ſibi religioni eſſe ducebat vlla in re ſocrus ſuae iuſſis contradicere, ad aream recta contendit: et in praeſens quidem Boazum latuit, quod profunde dormiuerat. Media autem nocte experrectus, et ſentiens mulierem ſibi accubantem, quae ea eſſet interrogabat. Illa vero nomen dicente, poſtulanteque tanquam dominus ſibi veniam concederet, tunc quidem quieſcit: mane vero priuſquam famuli ad opus expergiſcerentur, excitatam iuſſit, cum quantum ferre potuit hordei cepiſſet, ſocrum adire, antequam alicui reſciſceretur ſe illic diſcubuiſſe. prudentis enim eſſe calumniam ex eiuſmodi rebus cauere, praeſertim cum nihil commiſſum fuerit. Verum, inquit, de re vniuerſa ita conſtituetur. ipſum oportet interrogem qui me tibi genere propinquior eſt, an te coniugem velit. Si quidem annuerit, ipſum ſequeris: ſin vero recuſarit, te coniugem legitimam habebo.

4. Haec vbi dicta ſocrui renunciauerat, bono animo

τὰς, ἐν ἐλπίδι τῇ πρόνοιαν ἕξειν αὐτῶν Βόαζον. κἀκεῖνος ἤδη μεσούσης τῆς ἡμέρας κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν, τήν τε γερουσίαν συνῆγεν, καὶ μεταπεμψάμενος Ῥοῦθην, ἐκάλει καὶ τὸν συγγενῆ· καὶ παραγενομένην φησὶν, Ἐλιμελέχῃ καὶ τῶν υἱῶν αὐτῇ κληρωνρατεῖς; ὁμολογήσαντος δὲ, συγχωρούντων τῶν νόμων κατὰ ἀγχιστείαν· ἐκ οὖν, φησὶν ὁ Βόαζος, ἐξ ἡμισείας δεῖ μεμνῆσθαι τῶν νόμων, ἀλλὰ πάντα ποιεῖν κατ' αὐτούς. Μάλλωνος γὰρ δεῦρ' ἥκει γύναιον, ὅπερ, εἰ θέλεις τῶν ἀγρῶν κρατεῖν, γαμεῖν σε δεῖ κατὰ τοὺς νόμους. ὁ δὲ Βοάζω καὶ τῇ κλήρῳ καὶ τῆς γυναικὸς παραχωρεῖ, συγγενεῖ μὲν ὄντι καὶ αὐτῷ τῶν τετελευτηκότων· εἶναι δὲ καὶ γυναῖκα λέγων αὐτῷ, καὶ παῖδας ἤδη. μαρτυράμενος οὖν ὁ Βόαζος τὴν γερουσίαν, ἐκέλευε τῇ γυναικὶ ὑπολῦσαι αὐτὸν προσελθοῦσαν κατὰ τὸν νόμον, καὶ πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον. καὶ γενομένῳ τούτῳ, Βόαζος γαμεῖ τὴν Ῥοῦθην, καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, μετ' ἐνιαυτὸν, ἄρρεν. τοῦτο ἡ Νααμὶς τιθηνουμένη κατὰ συμβουλίαν τῶν γυναικῶν Ωβήδην ἐκάλεσεν, ἐπὶ γηροκομίᾳ τῇ αὐτῆς τραφησόμενον. Ωβήδης γὰρ κατὰ διάλεκτον τὴν Ἑβραίων ἀποσημαίνει δουλεύων. Ωβήδου δὲ γίνεται Ιεσσαῖος, τούτου Δαυΐδης ὁ βασιλεύσας, καὶ παισὶ τοῖς αὐτῆ καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν. τὰ μὲν οὖν περὶ Ῥοῦθην ἀναγκαίως διηγησάμην, ἐπιδεῖξαι βουλόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, ὅτι τούτῳ παράγειν εὐκτόν ἐστιν εἰς ἀξίωμα λαμπρὸν καὶ τοὺς ἐπιτυχόντας, εἰς οἷον ἀνήγαγε καὶ Δαυΐδην ἐκ τοιούτων γενόμενον.

ΚΕΦ. ί'.

Περὶ τῆς Σαμουήλου γενέσεως· καὶ ὡς προήγγελλε τὴν τοῦ Ηλεὶ υἱῶν συμφοράν.

Ἑβραῖοι δὲ, τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ὑπενεχθέντων, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι Παλαιστίνοις, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ηλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ δύο παῖδες ἦσαν Οφνίς τε καὶ Φινεέσης.

esse coeperunt, spei plenae fore vt Boazus illarum curam susciperet. Atque ille iam media die descendens in vrbem fecit vt senatus coiret, Ruthaque accita aduocauit et propinquum: qui, cum accessisset, dixit ei; nonne Elimelechi et filiorum eius bona possides? illo fatente et addente id sinere leges ob propinquitatem; non igitur, ait Boazus, ex parte dimidia legum meminisse oportet, sed omnia facere secundum leges. mulierecula enim huc venit a Mallone relicta, quam ex legibus ducere debes, si fundos retinere velis. Ille autem Boazo et mulierem et fundos cedit, quandoquidem et ipse foret defunctorum cognatus; dicens esse iam sibi vxorem et liberos. Boazus ergo senatum testificatus mulieri praecipiebat, vt accedens calceum ei solueret et in faciem spueret. Atque hoc facto, Rutham duxit Boazus in matrimonium, annoque elapso natus est illis infans masculus. Hunc cum Naamis nutricarit, Obedem de consilio mulierum nominauit, vt qui ad curam senectutis eius gerendam educaretur. nam Obed Hebraeorum lingua idem est ac seruiens. Ex Obede autem prognatus est Iessaeus, ex hoc Dauid, qui regnauit, et liberis suis principatum reliquit vsque ad primam et viceſimam virorum stirpem propagatum. Haec quidem necesse habui de Rutha narrare, volens Dei potentiam ostendere, cui facile est etiam vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, ad qualem Dauiden euexit ex huiusmodi maioribus ortum.

CAP. X.

De natiuitate Samueli prophetae; et vt filiorum Eli calamitatem praenunciabat.

HEbraei autem, rebus eorum in deterius lapsis, rursus bellum mouent Palaestinis, talem ob causam. Eli pontifici duo filii erant, Hophnis et Phineeses. Illi, et in homines iniurioſi et in Deum impii, ne ab vlla quidem

ἔτοι, καὶ πρὸς ἀνθρώπους ὑβρισταὶ γενόμενοι καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, ἀδενὸς ἀπείχοντο παρανομήματος. καὶ τὰ μὲν ἐφέροντο τῶν γερῶν κατὰ τιμὴν, ἃ δὲ ἐλάμβανον αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ· γυναῖκάς τε τὰς ἐπὶ θρησκείᾳ παραγινομένας ὕβριζον φθοραῖς, ταῖς μὲν βίαν προσφέροντες, τὰς δὲ δώροις ὑπαγόμενοι. τυραννίδος δ' ἀδὲν ἀπέλειπεν ὁ βίος αὐτῶν. ἄ, τε δὴ πατὴρ αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις χαλεπῶς εἶχεν, ὅσον ἀδέπω προσδοκῶν ἥξειν ἐκ Θεοῦ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις, τό, τε πλῆθος ἐδυσφόρει· κἀπειδὴ φράζει τὴν ἐσομένην συμφορὰν ὁ Θεὸς τοῖς παισὶν αὐτῷ τῷ τε Ηλεὶ καὶ Σαμωήλῳ τῷ προφήτῃ, παιδί τε ὄντι, τότε φανερὸν ἐπὶ τοῖς υἱοῖς πένθος ἦγε.

β'. Βάλομαι δὲ τὰ περὶ τὸ προφήτου πρότερον διεξελθών, ἔπειθ' ἕτως τὰ περὶ τοὺς Ηλεὶ παῖδας εἰπεῖν, καὶ τὴν δυσυχίαν τὴν παντὶ τῷ λαῷ Εβραίων γενομένην. Ελκάνης, Λευίτης ἀνὴρ, τῶν ἐν μέσῳ πολιτῶν, τῆς Εφραΐμου κληρυχίας, Ραμαθὰν πόλιν κατοικῶν, ἠγάμει δύο γυναῖκας, Ανναν τε καὶ Φενάνναν. ἐκ δὴ ταύτης καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται, τὴν δ' ἑτέραν, ἄτεκνον ὖσαν, ἀγαπῶν διετέλει. ἀφικομένῳ δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν τῷ Ελκάνᾳ εἰς Σιλὼ πόλιν θῦσαι. ἐνταῦθα γὰρ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ ἐπεπήγει καθὰ προεμηκάμεν· καὶ πάλιν κατὰ τὴν εὐωχίαν νέμοντος μοίρας κρεῶν ταῖς τε γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, Ανναν θεασαμένη τὰς τῆς ἑτέρας παῖδας τῇ μητέρι περικαθισαμένας, εἰς δάκρυά τε προὔπεσε, καὶ τῆς ἀπαιδίας αὐτὴν ὠλοφύρετο καὶ τῆς μονώσεως, καὶ τῆς τἀνδρὸς παραμυθίας τῇ λύπῃ κρατήσασα, εἰς τὴν σκηνὴν ᾤχετο τοῦ Θεοῦ ἱκετεύσασα δῶναι γονὴν αὐτῇ καὶ ποιῆσαι μητέρα, ἐπαγγελλομένη τὸ πρῶτον αὐτῇ γεννησόμενον καθιερώσειν ἐπὶ διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ, δίαιταν ἔχ ὁμοίαν τοῖς ἰδιώταις ποιησάμενον. διατριβάσης δ' ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς πολὺν χρόνον, Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ πρὸ τῆς σκηνῆς, ὡς παρεινῦσαν ἐκέλευσεν ἀπιέναι. τῆς δὲ πεῖν ὕδωρ φαμένης, λυπουμένην δ' ἐπὶ παίδων

nequitia abſtinebant. Ac alia quidem munera vt honoraria auferebant, alia vero veluti rapto ſibi vendicabant: mulieres etiam, religionis ergo ſacra adeuntes, corruptelis dedecorabant; aliis quidem vim inferentes, alias vero donis ad ſtuprum pellicientes. atque ita a tyrannide nihil differebat vitae eorum conſuetudo. Itaque et pater illis ob haec grauiter iraſcebatur, continuo exſpectans vt Deus eos propter haec facinora vlciſceretur, et populus ea aegerrime ferebat: ac poſtquam Deus futuram filiorum eius cladem tam Eli quam Samuelo prophetae etiamnum puero praedixerat, tunc palam ob filios luctum agebat.

2. Volo autem primo nonnulla de propheta percenſere, atque ita demum ea quae ſpectant ad Eli filios enarrare. Elcanes, vir Leuita, mediae fortunae ciuis de tribu Ephraïmitide, vrbem Ramatham habitans, duas vxores duxit, Annam et Phenannam. Ex hac autem liberos ſuſcepit: tamen alteram, licet nullum ediderit partum, amare non deſtitit. Caeterum cum Elcanes vna cum vxoribus in Siluntem vrbem ſacrificatum veniſſet, (illic enim fixum erat Dei tabernaculum, ſicut ante memorauimus) et in conuiuio portiones carnium vxoribus et liberis viciſſim diſtribuiſſet, Anna, vt viderat alterius liberos matri undique aſſidentes, et in lacrymas prorumpebat; et ſuam ſterilitatem et ſolitudinem deplorabat. Cumque in tanta eſſet moeſtitia vt eam conſolari non potuerit maritus, Tabernaculum adiit, Deum ſupplex orans, vt ſibi daret prolem, matremque faceret, promittens, ſe primum filium ſibi natum miniſterio diuino conſecraturam eſſe, qui victu conſueto aliiſque familiari non vſurus eſſet. Et dum precibus diu incumberet, Eli pontifex (nam ante Tabernaculum ſedebat) tanquam parum ſobriam diſcedere iubebat. Illa vero dicente ſe aquam potare, contriſtatamque quod liberos non haberet, Deo ſupplicare, ipſam

ἀπορίᾳ τὸν Θεὸν ἱκετεύειν, θαῤῥεῖν παρεκελεύετο, παρέξειν αὐτῇ παῖδας τὸν Θεὸν καταγγέλλων.

γ'. Παραγενομένη δ' εὔελπις πρὸς τὸν ἄνδρα, τροφὴν χαίρουσα προσηνέγκατο· καὶ ἀναστρεψάντων εἰς τὴν πατρίδα, κύειν ἤρξατο. καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, ὃν Σαμύηλον προσαγορεύουσι· θαυμαστὸν ἄν τις εἴποι. παρῆσαν οὖν ὑπὲρ τῆς τῦ παιδὸς γενέσεως θύσοντες, δεκάτας τε ἔφερον. ἀναμνηθεῖσα δ' ἡ γυνὴ τῆς εὐχῆς τῆς ἐπὶ τῷ παιδὶ γεγενημένης, παρεδίδα τῷ Ηλεὶ, ἀνατιθεῖσα τῷ Θεῷ προφήτην γενησόμενον. κόμη τε οὖν αὐτῷ ἀνεῖτο, καὶ ποτὸν ὕδωρ ἦν. καὶ Σαμύηλος μὲν ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε τρεφόμενος. Ελκάνη δ' ἐκ τῆς Αννης υἱεῖς τε ἄλλοι γίνονται, καὶ τρεῖς θυγατέρες.

δ'. Σαμύηλος δὲ, πεπληρωκὼς ἔτος ἤδη δωδέκατον, προεφήτευε. καί ποτε κοιμώμενον ὀνόματι ἐκάλεσεν ὁ Θεός. ὁ δὲ νομίσας ὑπὸ τῦ ἀρχιερέως πεφωνῆθαι, παραγίνεται πρὸς αὐτόν. ὁ Φαμένης δὲ καλέσαι τῦ ἀρχιερέως, ὁ Θεὸς εἰς τρὶς τῦτο ποιεῖ. καὶ Ηλεὶ διαυγαθεὶς φησι πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν, Σαμύηλε, σιγὴν ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦγον, Θεὸς δ' ἐστὶν ὁ καλῶν. ἀλλὰ σήμαινε πρὸς αὐτὸν, ὅτι παρατυγχάνω. καὶ τῦ Θεῦ φθεγξαμένου πάλιν ἀκύσας, ἠξίᾳ λαλεῖν ἐπὶ τοῖς χρωμένοις. ὁ γὰρ ὑστερήσειν αὐτὸν ἐφ' οἷς ἂν θελήσειε διακονίας. καὶ ὁ Θεὸς, "ἐπεὶ, φησὶ, παρατυγχάνεις, μάνθανε "συμφορὰν Ισραηλίταις ἐσομένην, λόγῳ μείζονα καὶ πί"σεως τοῖς παρατυγχάνῦσι· καὶ τὺς Ηλεὶ δὲ παῖδας "ἡμέρᾳ μιᾷ τεθνηξομένους, καὶ τὴν ἱερωσύνην μετελευσο"μένην εἰς τὴν Ελεαζάρου οἰκίαν. Ηλεὶ γὰρ τῆς ἐμῆς θε"ραπείας μᾶλλον τὺς υἱὺς καὶ παρὰ τὸ συμφέρον αὐ"τοῖς ἠγάπησε". ταῦτα βιασάμενος ὄρκοις εἰπεῖν αὐτῷ τὸν προφήτην Ηλεί· ὁ γὰρ ἐβάλετο λυπεῖν αὐτὸν λέγων· ἔτι μᾶλλον βεβαιοτέραν εἶχε τὴν προσδοκίαν τῆς τῶν τέκνων ἀπωλείας. Σαμύηλος δ' ἠύξετο ἐπὶ πλεῖον ἡ δόξα, πάντων ὧν προεφήτευεν ἀληθινῶν βλεπομένων.

bono animo esse hortabatur, denuncians, Deum ipsi daturum esse filium.

3. Tum demum bona cum spe ad maritum reuertens, cibum laeta sumpsit: et postquam se in patriam recepissent, breui vterum gerere coepit, eisque exacto ad pariendum tempore, natus est filius, quem Samuelum nominant, quasi a Deo petitum. Itaque ad Tabernaculum aderant, pro puero nato sacra facturi, simulque decimas ex more afferentes. Mulier autem recordata voti, quod pro puero nuncuparat, eum Eli tradidit, Deo in prophetam futurum consecrans. Itaque et comam prolixam nutriebat, et aquam tantum potabat. Ac Samuelus quidem apud Tabernaculum commorabatur ibidem educatus. Quin et Elcanae alii filii ex Anna, tresque filiae progenitae sunt.

4. Samuelus autem, anno aetatis duodecimo iam completo, prophetam agere coepit. Et eum aliquando dormientem Deus nominatim vocauit. Ille vero, ratus a Pontifice se vocari, eum adit. Cum autem diceret Pontifex, illum a se non vocatum esse, Deus hoc ter fecit. Tum Eli illuminatus eum sic alloquitur; et iam quidem, Samuele, et ego vt ante silentium egi: Deus autem est, qui te vocat. age, significa illi te praesto esse. Rursus cum Deum loquentem audiuisset, orabat vt sibi oracula aperire dignaretur; se enim in ministeriis, ad quaecunque voluisset, non segnem fore. Cui Deus, "quoniam, inquit, ades, disce ex me cladem "Israëlitis imminere, maiorem quam vt forte a quopiam "narrari et credi possit: immo et Eli filios vna die mo"rituros, et pontificatum in Eleazari familiam transitu"rum. Eli enim suum in filios amorem meo cultui, il"lorumque commodis et rationibus praetulit". Illa ipsa cum a propheta iureiurando extorsisset Eli (nam ea narrando ipsi moerorem afferre nolebat Samuelus) ex eo iam certiorem interitus filiorum exspectationem habuit. Samueli autem gloria magis magisque crescebat, quod nihil ab eo praedictum irritum esse conspiceretur.

ΚΕΦ. ια'.

Δηλῶται τὰ κατὰ τὰς Ηλεὶ υἱὰς, τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸν λαὸν συμβάντα· καὶ ὡς ὁ μὲν Ηλεὶ θανάτῳ οἰκτρῷ περιπίπτει.

Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν Παλαιστῖνοι στρατεύσαντες ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας, στρατοπεδεύονται κατὰ πόλιν Αφεκάν. δεξαμένων δ' ἐξ ὀλίγῳ τῶν Ισραηλιτῶν, συνήεσαν εἰς τὴν ἐχομένην, καὶ νικῶσιν οἱ Παλαιστῖνοι· καὶ κτείνυσι μὲν τῶν Εβραίων εἰς τετρακισχιλίους, τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος συνδιώκουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον.

β'. Δείσαντες δὲ περὶ τῶν ὅλων οἱ Εβραῖοι πέμπουσιν ὡς τὴν γερουσίαν καὶ τὸν ἀρχιερέα, τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ πελεύοντες κομίζειν, ἵνα παρόντος αὐτῆς παρατασσόμενοι κρατῶσι τῶν πολεμίων· ἀγνοοῦντες ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ καταψηφισάμενος αὐτῶν τὴν συμφορὰν τῆς κιβωτοῦ, δι' ὃν καὶ ταύτην ἐν τιμῇ συνέβαινεν εἶναι. παρῆν τε οὖν ἡ κιβωτὸς, καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς, τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἐπισείλαντος, εἰ ληφθείσης τῆς κιβωτοῦ ζῆν ἐθελήσουσιν, εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγενέσθαι. Φινεέσης δὲ ἤδη καὶ ἱερᾶτο, τοῦ πατρὸς αὐτῷ παραχεχωρηκότος διὰ τὸ γῆρας. θάρσος οὖν ἐπιγίνεται πολὺ τοῖς Εβραίοις, ὡς διὰ τὴν ἄφιξιν τῆς κιβωτοῦ περιεσομένοις τῶν πολεμίων. κατεπλήττοντο δὲ οἱ πολέμιοι, δεδιότες τὴν παρουσίαν τῆς κιβωτοῦ τοῖς Ισραηλίταις. ταῖς μέντοι γε ἑκατέρων προσδοκίαις οὐχ ὁμοίων ἀπήντησε τὸ ἔργον. ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης, ἦν μὲν ἤλπιζον νίκην Εβραῖοι, τῶν Παλαιστίνων αὖτη γίνεται· ἣν δ' ἐφοβοῦντο ἧττα ν ἔτοι, ταύτην Εβραῖοι παθόντες, ἔγνωσαν αὐτοὺς μάτην ἐπὶ τὴν κιβωτὸν τεθαρρηκότας· ἐτράπησάν τε γὰρ εὐθὺς εἰς χεῖρας ἐλθόντες τῶν πολεμίων, καὶ ἀπέβαλον εἰς τρισμυρίους, ἐν οἷς ἔπεσον καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς· ἥ τε κιβωτὸς ἤχθη πρὸς τῶν πολεμίων.

γ'. Απαγγελθείσης δὲ τῆς ἥττης εἰς τὴν Σιλὼ, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς κιβωτοῦ· Βενιαμίτης γὰρ αὐτοῖς τις

CAP. XI.

Narrantur quae Eli filiis, arcae, populoque acciderunt; vtque Eli miserabili fine vitam claudit.

ITaque per idem tempus Palaestini bello Israëlitarum populo illato, castra posuerunt apud vrbem Aphecam. Cum autem breui illos exspectarent Israëlitae, die sequenti congressi sunt, victoriamque reportant Palaestini: et Hebraeorum quidem quatuor circiter millia perimunt, reliquam vero multitudinem in castra persequuntur.

2. Quamobrem Hebraei, de rerum summa soliciti, mittunt ad Senatum atque Pontificem qui arcam Dei in castra afferri postularent, vt ea inter illos versante in aciem instructi hostes superent: ignorantes eum, qui calamitatem illorum decreuerat, maiorem esse arca, propter quem contigit vt ipsa esset veneranda. Aderat igitur arca, simulque duo Eli filii, accepto a patre mandato, vt, si illos arca capta viuere non pigerit, in ipsius non audeant venire conspectum. Phineeses autem tunc sacerdotio fungebatur, patre id propter senectutem concedente. Hebraeis itaque magna accrescit fiducia, ac si ex arca aduecta hostibus forent superiores. Contra autem hostes, animis consternati sunt, metuentes ne arcae praesentia Israëlitis praesidio esset. At res non ita ceciderunt ac hi vel illi exspectabant. Sed cum manus conseruerunt, victoria, quam sperabant Hebraei, a Palaestinis stetit: atque cladem, quam isti timore defugiebant, cum paterentur Hebraei, cognouerunt quod frustra in arca fiduciam reposuerint. etenim statim ac pugna cum hostibus erat commissa, in fugam versi sunt, et viros ad triginta millia desiderarunt, inter quos et Pontificis filii occubuerunt: arca item in hostium potestatem redacta est.

3. Cum autem fama huiusce cladis atque arcae captiuitatis apud Siluanos percrebresceret (nam illis nuncius

ἄγγελος ἀφικνεῖται νεανίας, παρατετευχὼς τῷ γεγονότι· πένθος ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις. καὶ Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ καθ' ἑτέρας τῶν πυλῶν ἐφ' ὑψηλῷ θρόνῳ, ἀκούσας οἰμωγῆς, καὶ νομίσας νεώτερόν τι πεπρᾶχθαι περὶ τὰς οἰκίας, καὶ μεταπεμψάμενος τὸν νεανίαν, ὡς ἔγνω τὰ κατὰ τὴν μάχην, ῥᾴων ἦν ἐπί τε τοῖς παισὶ, καὶ τοῖς συνηγγελμένοις περὶ τὸ στρατόπεδον, ὡς ἂν προγνωκὼς παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ συμβησόμενον, καὶ προαπηγγελκώς. συνέχει γὰρ ἱκανῶς τὰ παρὰ τὴν προσδοκίαν συντυχόντα δεινά. ὡς δὲ καὶ τὴν κιβωτὸν ἥκουσεν ἡχμαλωτίσθαι πρὸς τῶν πολεμίων, ὑπὸ τοῦ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τοῦτο προσπεσεῖν περιαλγήσας, ἀποκυλισθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου τελευτᾷ, ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα βιώσας ἔτη τὰ πάντα, καὶ τούτων τὰ τεσσαράκοντα καταχὼν τὴν ἀρχήν.

δ'. Θνήσκει δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἡ Φινεέσου παιδὸς γυνὴ, μὴ καρτερήσασα ζῆν ἐπὶ τῇ τἀνδρὸς δυσυχίᾳ. κυήσῃ μὲν αὐτῇ προσηγγέλθη τὸ περὶ τὸν ἄνδρα πάθος. τίκτει δ' ἐπταμηνιαῖον παῖδα, ὃν καὶ ζήσαντα Ιωχάβην προσηγόρευσαν· σημαίνει δὲ ἀδοξίαν τὸ ὄνομα· διὰ τὴν προσπεσοῦσαν δύσκλειαν τότε τῷ στρατῷ.

ε'. Ἦρξε δὲ πρῶτος Ηλεὶ, Ιθαμάρου τοῦ ἑτέρου τῶν Ααρῶνος υἱῶν οἰκίας· ἡ γὰρ Ελεαζάρου οἰκία τὸ πρῶτον ἱεράτευε, παῖς παρὰ πατρὸς ἐπιδεχόμενοι τὴν τιμὴν, ἐκεῖνός τε Φινεέσῃ τῷ παιδὶ αὐτοῦ παραδίδωσι, μεθ' ὃν Αβιεζέρης υἱὸς ὢν αὐτοῦ τὴν τιμὴν παρελαβὼν, παιδὶ αὐτοῦ Βοκὶ τοὔνομα αὐτὸς αὐτὴν κατέλειπεν αὐτῷ, παρ' ὃ διεδέξατο Οζις υἱὸς ὤν, μεθ' ὃν Ηλεὶ ἔσχε τὴν ἱερωσύνην, περὶ ἃ νῦν ἦν ὁ λόγος, καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνου, μέχρι τῶν κατὰ τὴν Σολομῶνος βασιλείαν καιρῶν. τότε δὲ οἱ Ελεαζάρου πάλιν αὐτὴν ἀπέλαβον.

venerat iuuenis quidam Beniamita qui praelio interfuerat) tota ciuitas luctu repleta est. Atque Eli pontifex (ad portarum enim alteram sublimi in sella sedebat) audito eiulatu suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, accersitoque iuuene simul ac cognouerat euentum praelii, lenius ferebat filiorum caedem, et quae vna nunciata erant de exercitus strage, vt qui praesciuerat a Deo quod futurum erat, et praedixerat. maxime enim nos afficiunt mala quae praeter exspectationem cadunt. Vt vero etiam arcam in hostium manus venisse acceperat, ex rei adeo insperatae nuncio cum valde indoluisset, e solio delapsus animam exhalauit, annos natus octo et nonaginta, atque per horum quadraginta imperio summo potitus.

4. Eadem vero die et Phineesis filii eius coniux defuncta est, quod viuere non sustinuerit post mariti infortunium. ipsi quidem, cum grauida esset, et partui non adeo vicina, nunciata erat viri sui clades: puerum vero septimestrem enititur, ipsumque, vtpote vitalem, Iochaben nominarunt (nomen autem istud infamiam significat) ex ignominia quam eo tempore acceperat exercitus.

5. Primus autem hic Eli ex familia Ithamari, alterius Aaronis filii, pontificatum obtinuit: nam ante in Eleazari domo fuit sacerdotium, dignitate a patre ad filium transmissa; atque ille Phineesi filio suo tradidit; post quem Abiezeres filius eius, sumptum honorem, filio suo, cui nomen erat Bocci, reliquit; a quo eum accepit Ozis filius eius; post quem Eli, de quo nunc nobis facta est narratio, sacerdotium habuit, vt et stirps eius vsque ad tempora regni Solomonis. tunc enim Eleazari posteri id recuperarunt.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν λβ'.

α'. Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν ἀιχμαλωτευθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

β'. Στρατιὰ Παλαιστίνων ἐπ' αὐτούς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου προφητεύοντος αὐτῶν τοῦ προφήτου.

γ'. Ὡς Σαμούηλος, διὰ τὸ γῆρας ἀδυνατῶν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὐτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρησεν.

δ'. Ὡς οἱ καλῶς προϊσταμένων ἐκείνων τῆς ἀρχῆς, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ἠτήσατο βασιλεύεσθαι.

ε'. Σαμουήλου πρὸς τοῦτο ἀγανάκτησις. καὶ βασιλέως αὐτοῖς ἀποδεῖξις, Σαοὺλου τοὔνομα, κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ.

ς'. Σαοὺλου στρατιὰ ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

ζ'. Ὡς στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

η'. Σαούλου πρὸς Ἀμαληκίτας πόλεμοι καὶ νίκη

θ'. Ὅτι παραβαίνοντος Σαούλου τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμούηλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

ι'. Ὡς καὶ πάλιν ἐστρατεύσαντο τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἐπὶ Σαούλου βασιλεύοντος.

ια'. Μονομαχία Δαυίδου τότε πρὸς Γολιάθην, τὸν ἄριστον τῶν Παλαιστίνων· καὶ ἀναίρεσις τοῦ Γολιάθου, καὶ ἧττα τῶν Παλαιστίνων.

ιβ'. Ὡς θαυμάσας τὸν Δαυίδην τῆς ἀνδρείας, συνήκισεν αὐτῷ τὴν θυγατέρα Σάβυλος.

ιγ' Ὅτι μετὰ ταῦτα ὑπ' αὐτοῦ τὸν Δαυίδην γενόμενον ὁ βασιλεὺς ἐσπούδασεν ἀποκτεῖναι.

ιδ' Ὡς πολλάκις καὶ Δαυίδης κινδυνεύσας ἀποθανεῖν ὑπὸ Σαούλου διέφυγε· καὶ Σάβυλον, ὃς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ὑ διεχρήσατο.

ιε'. Ὡς στρατευσαμένων Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους ἡττήθησαν οἱ Ἑβραῖοι τῇ μάχῃ· καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σάουλος ἀπέθανε μετὰ τῶν παίδων μαχόμενος.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEXTVS.

Qui continet tempus annorum XXXII.

1. *Clades Palaeſtinorum et terrae eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam: et quo modo eam remiſerunt ad Hebraeos.*
2. *Expeditio Palaeſtinorum in ipſos, et victoria Hebraeorum ductu Samueli prophetae.*
3. *Vt Samuelus, propter ſenectutem rebus adminiſtrandis parum idoneus, curam earum filiis ſuis commiſit.*
4. *Vt populus, cum illi in principatu male ſe gererent, ira incitatus Regem petiit.*
5. *Samuelo ab iis mota indignatio; iſque Regem eis deſignat, Saulum nomine, Deo ita iubente.*
6. *Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit: atque hoſtes profligat ſpoliatque.*
7. *Vt Palaeſtini, rurſus Hebraeos armis aggreſſi, ab iis debellantur.*
8. *Saulus cum Ammanitis bellum gerit, deque iis victoriam reportat.*
9. *Quod, cum Saulus prophetae mandata tranſgrederetur, Samuelus clam alium creat Regem, Dauiden nomine, ex iuſſu Dei.*
10. *Quomodo nouam expeditionem contra Hebraeos, Saulo regnante, Palaeſtini ſuſceperunt.*
11. *Singulare certamen Dauidis cum Goliatho, viro Palaeſtinorum fortiſſimo: atque Goliathi peremptio, et Palaeſtinorum ſtrages.*
12. *Vt Saulus, fortitudinem Dauidis admiratus, filiam ei in matrimonium collocauit.*
13. *Quod poſtea Rex, cum Dauiden in ſua poteſtate haberet, ad eum perimendum ſe accinxit.*
14. *Vt aliquoties Dauides, a Saulo in vitae diſcrimen adductus, ſaluus effugit: bis tamen Saulo, cum perdere poſſet, pepercit.*
15. *Hebraei, cum Palaeſtini in eos bellum mouerent, praelio deuicti ſunt; in quo Saulus rex vna cum filiis contra eos pugnans occubuit.*

ΚΕΦ. α'.

Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τῦ Θεῦ, διὰ τὴν αἰχμαλωτευθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

ΛΑΒΟΝΤΕΣ δὲ οἱ Παλαιστῖνοι τὴν τῶν Ἑβραίων κιβωτὸν αἰχμάλωτον, ὡς προείρηκα μικρὸν ἔμπροσθεν, εἰς Ἄζωτον ἐκόμισαν πόλιν, καὶ παρὰ τὸν αὐτῶν Θεὸν, ὥσπέρ τι λάφυρον, Δαγὼν δ' ὄνος ἐκαλεῖτο, τιθέασι. τῇ δ' ἐπιούσῃ πάντες, ὑπὸ τὴν τῆς ἡμέρας ἀρχὴν εἰσίοντες εἰς τὸν ναὸν προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν αὐτῶν, ἐπιτυγχάνουσιν αὐτῷ τῦτο ποιοῦντι τὴν κιβωτόν· ἔκειτο γὰρ ἐκπεπτωκὼς τῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἐτύθη διετέλει. καὶ βασάσαντες πάλιν ἐφιστᾶσιν αὐτὸν ἐπὶ ταύτης, δυσφορήσαντες ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ. πολλάκις δὲ φοιτῶντες παρὰ τὸν Δαγῶνα καὶ καταλαμβάνοντες ὁμοίως ἐπὶ τῦ προσκυνοῦντος τὴν κιβωτὸν χήματος κείμενον, ἐν ἀπορίᾳ δεινῇ καὶ συγχύσει καθίσαντο. καὶ τελευταῖον ἀπέσκηψεν εἰς τὴν τῶν Ἀζωτίων πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν Φθορὰν τὸ θεῖον καὶ νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας, πάθους χαλεπῦ καὶ τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην ἐπιφέροντος, πρὶν ἢ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς εὐθανάτως ἀπολυθῆναι τῦ σώματος, τὰ ἐντὸς ἀναφέροντες ἐξεμοῦντες διαβεβρωμένα καὶ παντοίως ὑπὸ τῆς νόσου διεφθαρμένα. τὰ δ' ἐπὶ τῆς χώρας μυῶν πλῆθος, ἀνελθὸν ἀπὸ τῆς γῆς, κατέβλαψε· μήτε φυτῶν, μήτε καρπῶν ἀποχώμενον. ἐν δὴ τύτοις ὄντες τοῖς κακοῖς οἱ Ἀζώτιοι, καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἀντέχειν ἀδυνάμενοι, συνῆκαν ἐκ τῆς κιβωτῦ ταύτας αὐτοῖς ἀναχεῖν, καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν ταύτης αἰχμαλωσίαν ἐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγενημένην· πέμπουσιν οὖν πρὸς τὺς Ἀσκαλωνίτας, ἀξιοῦντες τὴν κιβωτὸν αὐτὺς παρὰ σφᾶς δέχεσθαι. τοῖς δὲ ἐκ ἀηδὴς ἡ τῶν Ἀζωτίων δέησις προσέπεσεν· ἀλλ' ἐπινεύσει μὲν αὐτοῖς τὴν χάριν. λαβόντες δὲ τὴν κιβωτὸν, ἐν τοῖς ὁμοίοις δεινοῖς κατέστησαν. συνεξεκό-

CAP. I.

Clades Palaestinorum et terrae eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam; et quo modo eam remiserunt ad Hebraeos.

CUM autem Palaestini arcam Hebraeorum cepissent, quemadmodum paulo ante diximus, in vrbem Azotum eam deportarunt: et, vt eximium quiddam e manubiis, iuxta Deum suum collocant: is autem Dagon appellabatur. Postridie vero cuncti in fanum prima luce ingredientes, vt Deum suum adorarent, eum inuenerunt hunc ipsum honorem arcae praestantem: humi enim iacebat, basi prolapsus, cui perpetuo insistebat. eum itaque sublatum in eandem restituunt, aegerrime ferentes id quod acciderat. Cumque saepius ad Dagona accederent, pariterque eum ante arcam adorantis specie proiectum reperirent, in magna erant anxietate animisque perturbati. Tum denique in Azotiorum vrbem et regionem diram immisit Deus vastationem et morbum. Moriebantur enim intestinorum torminibus, graui malo et necem acerbissimam inferente, viscera, priusquam anima ipsis per mortem conuenienter solueretur corpore, egerentes, exesa et modis omnibus a morbo corrupta euomendo. Quicquid autem in prouincia erat mures innumeri e terra exorti grauiter laesserunt, nec stirpibus nec fructibus parcentes. Itaque dum Azotii his malis premerentur, nec amplius calamitates ferendo essent, intellexerunt arcam Dei in causa esse quod tam grauia paterentur, atque victoriam arcaeque captiuitatem sibi in damnum cessisse. Miserunt igitur ad Ascalonitas, obsecrantes vt eam ad se reciperent. Illis autem non ingrata accidit haec supplicatio: quamobrem iis non aegre quidem concedunt quod petierunt. Cum vero arcam sumpsissent, eadem ipsis mala ingruebant: Azotiorum enim

μισε γὰρ αὐτῇ τὰ τῶν Ἀζωτίων ἡ κιβωτὸς πάθη πρὸς τοὺς ἀπ' ἐκείνων αὐτὴν δεχομένους. καὶ πρὸς ἄλλους παρ' αὐτῶν ἀποπέμπουσιν Ἀσκαλωνίτας. μένει δ' ὑδὲ παρ' ἐκείνοις· ὑπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν παθῶν ἐλαυνόμενοι, πρὸς τὰς ἐχομένας ἀπολύουσι πόλεις. καὶ τοῦτον περιέρχεται τὸν τρόπον τὰς πέντε τῶν Παλαιστίνων πόλεις ἡ κιβωτὸς, ὥσπερ δασμὸν ἀπαιτοῦσα παρ' ἑκάστης τοῦ πρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν, ἃ δι' αὐτὴν ἔπαθον.

β'. Ἀπειρηκότες δὲ τοῖς κακοῖς οἱ πεπειραμένοι, καὶ τοῖς ἀκούσιν αὐτὰ διδασκαλία γινόμενοι, τοῦ μὴ προσδέξασθαι τὴν κιβωτὸν ποτε πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τοιούτῳ μισθῷ καὶ τέλει, τὸ λοιπὸν ἐζήτουν μηχανὴν καὶ πόρον ἀπαλλαγῆς αὐτῆς. καὶ συνελθόντες οἱ ἐκ τῶν πέντε πόλεων ἄρχοντες, Γίττης καὶ Ἀκκάρωνος καὶ Ἀσκάλωνος, ἔτι δὲ Γάζης καὶ Ἀζώτου, ἐσκόπουν τί δεῖ ποιεῖν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐδόκει, τὴν κιβωτὸν ἀποπέμπειν τοῖς οἰκείοις, ὡς ὑπερδικοῦντος αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ συνεπιδημησάντων αὐτῇ διὰ τοῦτο τῶν δεινῶν, καὶ συνεισβαλόντων μετ' ἐκείνης εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν. ἦσαν δὲ οἱ λέγοντες, τοῦτο μὲν μὴ ποιεῖν, μηδ' ἐξαπατᾶσθαι τὴν αἰτίαν τῶν κακῶν εἰς ἐκείνην ἀναφέροντας· ἡ γὰρ ταύτην εἶναι τὴν δύναμιν αὐτῇ καὶ τὴν ἰσχύν· ἡ γὰρ ἂν ποτ' αὐτῆς κηδομένη Θεοῦ ὑποχείριον ἀνθρώποις γενέσθαι. ἡσυχάζειν δὲ καὶ πράως ἔχειν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι παρῄνουν, αἰτίαν τούτων οὐκ ἄλλην, ἢ μόνην λογιζομένους τὴν Φύσιν· ἣ καὶ σώμασι καὶ γῇ καὶ Φυτοῖς καὶ πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῆς συνεστῶσι, κατὰ χρόνων περιόδους, τίκτει τοιαύτας μεταβολάς. νικᾷ δὲ τὰς προειρημένας γνώμας ἀνδρῶν ἔν τε τοῖς ἐπάνω χρόνοις συνέσει καὶ Φρονήσει διαφέρειν πεπιστευμένων συμβουλία, καὶ τότε μάλιστα δοξάντων ἁρμοζόντως λέγειν τοῖς παροῦσιν, οἳ μήτ' ἀποπέμπειν ἔφασαν δεῖν τὴν κιβωτὸν, μήτε κατέχειν· ἀλλὰ πέντε μὲν ἀνδριάντας ὑπὲρ ἑκάστης πόλεως χρυσοῦς ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ χαριστήριον, ὅτι προσκόπησεν αὐτῶν τῆς σωτηρίας, καὶ κατέσχεν ἐν τῷ βίῳ διωκομένους ἐξ αὐτοῦ παθήμασιν, οἷς ἐκέτι

calamitates vna cum arca importatae erant iis, qui eam ab illis acceperunt. Ad alios igitur eam ablegant Aſcalonitae. neque vero apud illos permanſit: nam cum et ipſi ab eodem morbo vexarentur, ad vicinas eam dimittunt vrbes. Atque in hunc modum quinque Palaeſtinorum vrbes peruagata eſt arca; a qualibet, ideo quod ad ipſas veniſſet, tributi vice exigens ea quae paſſae ſunt.

2. Cum hiſce autem ſuppliciis paene conficerentur quotquot iis affecti erant, quique de iſtis audierant illorum exemplo moniti eſſent, ne arcae praeſentiam emerent tanta mercede et vectigali, tandem quaeſiuerunt qua arte et via ab ea ſemet expedirent. Et cum conueniſſent quinque ciuitatum principes, Gittae et Accaronis et Aſcalonis, itemque Gazae et Azoti, diſpiciebant quid facto opus eſſet. Ac primum quidem illis viſum eſt, ad ſuos remittendam eſſe arcam, quaſi palam eſſet Deum eius ſuſcepiſſe vindictam, atque ideo calamitates cum ea in ipſos inuaſiſſe, ſimulque in vrbes eorum ingreſſas eſſe. Erant autem qui dicerent, hoc quidem nequaquam faciendum eſſe, fallique eos qui malorum cauſam illi acceptam ferrent. non enim tantam ei poteſtatem eſſe et vim; neque ſi eius curam habuiſſet Deus, in hominum manus veniſſet. Caeterum monebant vt quieſcerent, et quicquid acciderat aequo animo ferrent, cogitantes non aliam eſſe eorundem cauſam quam ipſam rerum naturam; quae et corporibus et terrae et plantis et omnibus mortali concretione ſatis, certis temporum vicibus, huiuſmodi mutationes affert. Praedictas autem ſententias vincit iſtorum virorum conſilium, qui et antea crediti ſunt intelligentia et prudentia praecellere, et tunc maxime viſi ſunt accommodate dicere ad praeſens negotium; qui neque ita inanem remittendam eſſe arcam cenſuerunt, neque retinendam: ſed quinque podicum ſimulacra aurea pro vnaquaque ciuitatum quaſi munus Deo conſecranda, quod eorum ſaluti proſpexerit, et vitam illis conſeruarit, cum ex ea malis depellerentur, quibus reſiſtere non poterant.

ἦν ἀντιβλέψαι· τοσοῦτος δὲ τὸν ἀριθμὸν μύας χρυσοῦς τοῖς κατανεμηθεῖσιν αὐτῶν καὶ διαφθείρασι τὴν χώραν ἐμφερεῖς. ἔπειτα βαλόντας εἰς γλωσσόκομον αὐτοὺς, καὶ θέντας ἐπὶ τὴν κιβωτὸν, ἅμαξαν αὐτῇ καινὴν κατασκευάσαι· καὶ βόας ὑποζεύξαντας ἀρτιτόκους, τὰς μὲν δαμάλεις ἐγκλεῖσαι καὶ κατασχεῖν, μὴ τοῖς μητράσιν ἐμποδὼν ἑπόμεναι γένωνται, πόθῳ δ' αὐτῶν ὀξυτέραν ποιῶνται τὴν πορείαν. ἐκείνας δ' ἐξελάσαντας τὴν κιβωτὸν φερούσας ἐπὶ τριόδου καταλιπεῖν, αὐτοὺς ἐπιτρέψαντας ᾗ βούλονται τῶν ὁδῶν ἀπελθεῖν. κἂν μὲν τὴν Ἑβραίων ἀπίωσιν, καὶ τὴν τούτων χώραν ἀναβαίνωσιν, ὑπολαμβάνειν τὴν κιβωτὸν αἰτίαν τῶν κακῶν· ἂν δὲ ἄλλην τραπωνται, μεταδιώξομεν αὐτὴν ἔφασαν, μαθόντες ὅτι μηδεμίαν ἰσχὺν τοιαύτην ἔχει.

γ'. Ἐρίναν δ' αὐτὰ καλῶς εἰρῆσθαι, καὶ τοῖς ἔργοις εὐθὺς τὴν γνώμην ἐκύρωσαν. καὶ ποιήσαντες μὲν τὰ προειρημένα, προάγουσι τὴν ἅμαξαν ἐπὶ τὴν τρίοδον, καὶ καταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τῶν δὲ βοῶν τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ὥσπερ ἡγεμόνων τινῶν αὐτοὺς ἀπιόντων, οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες ἠκολούθουν, πάππατε σήσοντας καὶ πρὸς τίνας ἥξουσι βουλόμενοι μαθεῖν. κώμη δέ τις ἐστὶ τῆς Ἰούδα Φυλῆς Βηθσάμη ὄνομα. εἰς ταύτην ἀφικνοῦνται αἱ βόες· καὶ πεδίῳ μεγάλῳ καὶ καλῷ τὴν πορείαν αὐτῶν ἐκδεξαμένῳ, παύονται πρόσω χωρεῖν, στήσασαι τὴν ἅμαξαν αὐτόθι. θέα δὲ ἦν τοῖς ἐν τῇ κώμῃ, καὶ περιχαρεῖς ἐγίνοντο. θέρους γὰρ ὥρα πάντες ἐπὶ τὸν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἐν ταῖς ἀρούραις ὑπάρχοντες, ὡς εἶδον τὴν κιβωτὸν, ὑφ' ἡδονῆς ἀρπαγέντες, καὶ τὸ ἔργον ἐκ τῶν χειρῶν ἀφέντες, ἔδραμον εὐθὺς ἐπὶ τὴν ἅμαξαν. καὶ καθελόντες τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸ ἄγγος ὃ τοὺς ἀνδριάντας εἶχε καὶ τοὺς μύας, τιθέασιν ἐπί τινος πέτρας, ἥτις ἦν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ θύσαντες λαμπρῶς τῷ Θεῷ, καὶ κατευωχηθέντες, τήν τε ἅμαξαν καὶ τοὺς βόας ὡλοκαύτωσαν. καὶ ταῦτ' ἰδόντες οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες, ὑπέστρεψαν ὀπίσω.

Quin et totidem numero mures aureos conflari curarunt, iis similes qui regionem eorum populati sunt atque vastarunt. Deinde hisce in loculum inclusis, et super arcam collocatis, currum nouum ei fabricari voluerunt: vaccisque foetis ei alligatis, vitulos quidem earum domi concludi et custodiri, ne matribus, eas sequendo, impedimento forent; eorum autem desiderio illae quam ocyssime redirent. Cum vero illas arcam vehentes in triuium abegissent, ibi relinquendas esse iusserunt, facta eis potestate abeundi quo velint. Et si quidem Hebraeos versus pergerent, et in illorum regionem conscenderent, esset vt existimarent arcam illis malorum causam exstitisse; sin vero alio deflecterent, illam persequendam esse dixerunt, facta inde coniectura, quod potestatem eiusmodi nullam haberet.

3. Haec autem bene ac sapienter dicta iudicarunt, atque illico consilium factis comprobarunt. Et quidem cum ea quae iam diximus exsequuti fuissent, plaustrum in triuium deducunt, ibique relicto secesserunt. Vaccae autem cum recta abirent et contenderent, non aliter quam si ab aliquibus deducerentur, eas eminus subsequebantur Palaestinorum principes, scire desiderantes vbi subsisterent et ad quosnam se conferrent. Est autem vicus quidam in tribu Iudae, nomine Bethsama. in fines eius venerunt vaccae: et cum eas, si processissent, campus magnus et pulcher excepisset, vlterius tamen non progressae sunt, plaustrum illic sistentes. Erat autem omnibus in villa gratum spectaculum, laetitiaque exsultabant. aestatis enim tempore cum cuncti in agris ad fruges comportandas versarentur, vbi arcam animaduerterunt, voluptate gestientes, et opus e manibus dimittentes, e vestigio ad plaustrum accurrebant. atque arcam ex eo sublatam, capsamque in qua aurei erant simulacra et mures, saxo cuidam, quod in campo erat, imposuerunt: et cum Deo magnifice sacra fecissent, seque epulis adhibuissent, plaustrum simul ac vaccas solido sacrificio immolarunt. Quo viso Palaestinorum principes retro ad suos reuersi sunt.

δ'. Ὀργὴ δὲ καὶ χόλος τῷ Θεῷ μίτεισιν, ὥστε ἑβδομήκοντα τῶν ἐκ τῆς Βηθσάμης κώμης, ὡς ἐκ ὄντας ἀξίους ἅψασθαι τῆς κιβωτοῦ, ἱερεῖς γὰρ ἐκ ἦσαν, καὶ προσελθόντας αὐτῇ, βαλὼν ἀπέκτεινεν. ἔκλαυσαν δὲ ταῦτα παθόντας αὐτοὺς οἱ κωμῆται, καὶ πένθος ἐπ' αὐτοὺς ἤγειραν οἷον εἰκὸς ἐπὶ θεοπέμπτῳ κακῷ· καὶ τὸν ἴδιον ἕκαστος ἀπεθρήνει. τῷ τε μένειν τὴν κιβωτὸν παρ' αὐτοῖς ἀναξίως ἀποφαίνοντες αὐτοὺς, πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Ἑβραίων πέμψαντες, ἐδήλουν ἀποδιδόσθαι τὴν κιβωτὸν ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων. κἀκεῖνοι γνόντες τοῦτο, ἀποπομίζουσιν αὐτὴν εἰς Καριαθιαρίμαν γείτονα πόλιν τοῖς Βηθσαμίταις· ἔνθα τινὸς Λευίτου τὸ γένος, Ἀμιναδάβου, δόξαν ἔχοντος ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ θρησκείᾳ, καταβιοῦντος, εἰς οἰκίαν τὴν κιβωτὸν ἤγαγον, ὡς πρέποντα τῷ Θεῷ τόπον, ἐν ᾧ κατώκει δίκαιος ἄνθρωπος. ἐθεράπευον δὲ τὴν κιβωτὸν οἱ τούτου παῖδες, καὶ τῆς ἐπιμελείας ταύτης ἕως ἐτῶν εἴκοσι προέστησαν. τοσαῦτα γὰρ ἔμεινεν ἐν τῇ Καριαθιαρίμᾳ, ποιήσασα παρὰ τοῖς Παλαιστίνοις μῆνας τέσσαρας.

ΚΕΦ. β'.

Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμμήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τοῦ προφήτου.

Τοῦ δὲ λαοῦ παντὸς ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν εἶχεν ἡ τῶν Καριαθιαριμιτῶν πόλις τὴν κιβωτὸν, ἐπ' εὐχαῖς καὶ θυσίαις τραπέντος τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὴν ἐμφανίζοντος τὴν περὶ αὐτὸν θρησκείαν καὶ φιλοτιμίαν, ὁ προφήτης Σαμμήλος ἰδὼν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ὡς εὔκαιρον πρὸς ἅπαντας ἔχοντας εἰπεῖν περὶ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν αὐτῇ, χρῆται λόγοις οἷς ᾤετο μάλιστα τὴν διάνοιαν αὐτῶν προσάξεσθαι καὶ πεῖσαι· "ἄνδρες γάρ, εἶπεν, οἷς ἔτι νῦν "βαρεῖς μὲν πολέμιοι Παλαιστῖνοι, θεὸς δ' εὐμενὴς ἄρχεται "γίνεσθαι καὶ φίλος, ἐκ ἐπιθυμεῖν ἐλευθερίας δεῖ μόνον, "ἀλλὰ καὶ ποιεῖν δι' ἃν ἂν ἔλθοι πρὸς ὑμᾶς. μὴ βούλεσθε

4. Caeterum ira atque indignatio Dei eos persequitur, adeo vt septuaginta viros ex pago Bethsamae, quippe indignos qui attingerent arcam (sacerdotes enim non erant) ad eam tamen accedentes, fulmine iacto interimeret. Ipsos autem haec passos vici istius incolae deplorarunt, eosque eiusmodi plangore prosequuti sunt, qualem fas erat edere ob malum diuinitus immissum; suumque mortuum vnusquisque lugebat. Quamobrem sese indignos agnoscentes, quibuscum arca commoraretur, nunciis ad commune Hebraeorum concilium missis, indicarunt redditam esse a Palaestinis arcam. Atque illi, hac re cognita, transferunt eam in Cariathiarimam, vrbem vicinam Bethsamitis: vbi Leuita quodam vitam agente, Aminadabo, qui magnae erat existimationis ob iustitiam et religionem, in domum eius arcam intulerunt, vt conuenientem Deo locum, in quo vir iustus habitabat. Eius autem filii arcae ministerio operati sunt, atque huic rei curandae per viginti annos praeerant: tot enim in Cariathiarima mansit, cum apud Palaestinos quatuor menses fuisset.

CAP. II.

Expeditio Palaestinorum in ipsos, et victoria Hebraeorum ductu Samuelis prophetae.

CUM autem populus vniuersus illo tempore, quo arcam possidebat Cariathiarimitarum vrbs, votis et sacrificiis operam daret, multumque religionis in Deum et magnum eius studium prae se ferret, Samuelus propheta animadverso eorum pio obsequio, quasi iam opportunum esset ad illos, cum ita se haberent, verba facere de libertate et bonis quae in ea insunt, oratione vtitur maxime accommodata ad mentes eorum flectendas et persuadendas: "O viri "Israëlitae, dicebat, quibus tiamnum hostes quidem gra- "ves sunt Palaestini, Deus vero incipit esse propitius et "amicus, non solum libertatem expetere debetis, sed et "oportet haec facere, quibus ea vobis assequenda est. "Ne quidem cogitate a dominatu liberari, dum pergitis

"μὲν ἀπηλλάχθαι δεσποτῶν, μένειν δὲ πράττοντας ἐξ ὧν
"τοιοῦτοι διαμένουσιν· ἀλλὰ γίνεσθε δίκαιοι, καὶ, τὴν πο-
"νηρίαν ἐκβαλόντες τῶν ψυχῶν καὶ θεραπεύοντες αὐτὴν,
"ἄλαις ταῖς διανοίαις προτρέπεσθε τὸ θεῖον, καὶ τιμῶντες
"διατελεῖτε. ταῦτα γὰρ ὑμῖν ποιοῦσιν ἥξει τὰ ἀγαθὰ, δυ-
"λείας ἀπαλλαγὴ, καὶ νίκη πολεμίων· ἃ λαβεῖν οὔθ'
"ὅπλοις, οὔτε σωμάτων ἀλκαῖς, οὔτε πλήθει συμμάχων
"δυνατόν ἐστιν. οὐ γὰρ τούτοις ὁ Θεὸς ὑπισχνεῖται παρέξειν
"αὐτὰ, τῷ δ' ἀγαθοὺς εἶναι καὶ δικαίους. ἐγγυητὴς δ' αὐ-
"τῶν τῶν ὑποσχέσεων ἐγὼ γίνομαι". ταῦτ' εἰπόντος ἐπευφή-
μει τὸ πλῆθος ἠθὲν τῇ παραινέσει, καὶ κατένευσεν αὐτὸ
παρέξειν κεχαρισμένον τῷ Θεῷ. συνάγει δ' αὐτοὺς ὁ Σα-
μήλος, εἴς τινα πόλιν λεγομένην Μασφάτην· κατοπτευό-
μενον τοῦτο σημαίνει κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. ἐντεῦθεν
ὑδρευσάμενοί τε σπένδουσι τῷ Θεῷ, καὶ διανηστεύσαντες
ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπ' εὐχὰς τρέπονται.

β'. Οὐ λανθάνουσι δὲ τὰς Παλαιστίνας ἐκεῖ συναχθέν-
τες. ἀλλὰ μαθόντες ἅτοι τὴν ἄθροισιν αὐτῶν, μεγάλῃ
τρατιᾷ καὶ δυνάμει, κατ' ἐλπίδα τοῦ μὴ προσδοκῶσι μηδὲ
παρεσκευασμένοις ἐπιπεσεῖσθαι, τοῖς Ἑβραίοις ἐπέρχονται.
καταπλήττει δ' αὐτοὺς τοῦτο, καὶ εἰς ταραχὴν ἄγει καὶ
δέος, καὶ δραμόντες πρὸς Σαμούηλον, "ἀναπεπτωκέναι
"τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὸ φόβου καὶ τῆς προτέρας ἥττης,
"ἔφασκον, καὶ διὰ τοῦτ' ἡρεμεῖν ἵνα μὴ κινήσωμεν τὴν τῶν
"πολεμίων δύναμιν. σοῦ δ' ἀναγαγόντος ἡμᾶς ἐπ' εὐχὰς
"καὶ θυσίας καὶ ὅρκους, γυμνοῖς καὶ ἀνόπλοις ἐπεστρατεύ-
"κασιν οἱ πολέμιοι· ἐλπὶς οὖν ἡμῖν ἐκ ἄλλη σωτηρίας ἡμῶν,
"ἢ ἡ παρὰ σοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ ἱκετευθέντος ὑπὲρ σοῦ παρασχεῖν
"ἡμῖν διαφυγεῖν Παλαιστίνας". ὁ δὲ θαῤῥεῖν τε προτρέπεται
καὶ βοηθήσειν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἐπαγγέλλεται. καὶ λαβὼν
ἄρνα γαλαθηνὸν, ὑπὲρ τῶν ὅλων θύει· καὶ παρακαλεῖ τὸν
Θεὸν ὑπερέχειν αὐτῶν τὴν δεξιὰν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνας μά-
χῃ, καὶ μὴ περιδεῖν δεύτερον αὐτοὺς δυστυχήσαντας. ἐπή-
κοος δὲ γίνεται τῶν εὐχῶν ὁ Θεὸς, καὶ προσδεξάμενος εὐμενεῖ

"ea agere quae vos seruituti subiicient: sed iustitiam coli-
"te, atque nequitiae, eam ex animabus abolendo, cura-
"tionem adhibentes, tota mente Deo supplicate, eiusque
"in cultu perseuerate. Haec si feceritis, erit vt bonis af-
"fluatis, a seruitute liberemini, et victoriam de hostibus
"reportetis: quae neque armis, neque corporum viribus,
"neque copiarum multitudine consequi facile est, non
"enim hisce res eiusmodi se praebiturum esse pollicetur
"Deus, sed probitati et iustitiae. Ego vero haec promissa
"vobis rata fore spondeo". Haec cum dixisset, ei ap-
plaudebat populus, ex ista exhortatione laetitia elatus; consensitque ad id ipsum faciendum quod Deo gratum esset. Ipsos autem congregat Samuelus in vrbem quandam Masphaten appellatam: quod nomen sermone Hebraïco conspicuum significat. Ibi et hausta aqua effusaque Deo libant, et cum tota die ieiunassent ad preces se conuertunt.

2. Illic vero congregati non latent Palaestinos. Sed illi, conuentu eorum sibi nunciato, cum magno exercitu et copiis, sperantes fore vt incautos et imparatos adorirentur, Hebraeis superueniunt. Ii autem, ex hoc valde consternati, tumultuari incipiunt et pauore occupari: atque ad Samuelum accurrentes, "animos illis, dicebant, conci-
"disse prae metu et ex memoria recentis cladis; adeoque
"libenter quieturos esse, ne hostium potentiam in nos con-
"citemus. Nam cum in nos nudos et inermes, qui tuo
"ductu et auspiciis ad supplicationes et victimas et iura-
"menta solennia huc conuenimus, expeditionem iam fe-
"cerint hostes: non alia itaque nobis salutis nostrae super-
"est spes, quam in te et Deo a te implorato vt nobis da-
"ret e Palaestinorum manibus effugere". At ille eos se-
curo animo esse hortatur, promittitque Deum illis auxilium laturum esse. Et cum agnum subrumum cepisset, eo solidum pro populo sacrificium facit; Deumque supplex orat, vt eos in praelio a vi Palaestinorum defenderet; iterumque non sineret eos infortunio multari. Has autem preces exaudit Deus, et cum animo benigno et

καὶ συμμάχῳ τῇ διανοίᾳ τὴν θυσίαν, ἐπινεύει νίκην αὐτοῖς καὶ κράτος. ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὴν θυσίαν ἔχοντος τοῦ Θεοῦ, καὶ μήπω πᾶσαν διὰ τῆς ἱερᾶς φλογὸς ἀπειληφότος, προῆλθεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἡ τῶν πολεμίων δύναμις, καὶ παρατάσσεται εἰς μάχην, ἐπ' ἐλπίδι μὲν νίκης, ὡς ἀπειλημμένων ἐν ἀπορίᾳ τῶν Ἰουδαίων, μήτε ὅπλα ἐχόντων, μήτε ὡς ἐπὶ μάχην ἐκεῖσε ἀπηντηκότων. περιπίπτουσι δὲ, οἷς οὐδ' εἰ προὔλεγέ τις ῥᾳδίως ἐπείθησαν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεὸς κλονεῖ σεισμῷ, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς ὑπότρομον καὶ σφαλερὰν καήσας τίθησιν· ὡς σαλευομένης τε τὰς βάσεις ὑποφέρεσθαι, καὶ διϊσταμένης εἰς ἕνια τῶν χασμάτων καταφέρεσθαι. ἔπειτα βροντᾶς περιφοφήσας, καὶ διαπύροις ἀστραπαῖς ὡς καταφλέξων αὐτῶν τὰς ὄψεις περιλάμψας, καὶ τῶν χειρῶν ἐκπροτήσας τὰ ὅπλα, γυμνοὺς εἰς φυγὴν ἀπέστρεψεν. ἐπεξέρχεται δὲ Σαμούηλος μετὰ τῆς πληθύος καὶ πολλοὺς κατασφάξας κατακολουθεῖ μέχρι Κορραίων, τόπῳ τινὸς ὕστω λεγομένῳ. καὶ καταπήξας ἐκεῖ λίθον, ὥσπερ ὅρον τῆς νίκης καὶ τῆς φυγῆς τῶν πολεμίων, ἰσχυρὸν αὐτὸν προσαγορεύει, σύμβολον τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ γενομένης αὐτοῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἰσχύος.

γ'. Οἱ δὲ μετ' ἐκείνην τὴν πληγὴν οὐκ ἐπεστράτευσαν ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· ἀλλ' ὑπὸ δέους καὶ μνήμης τῶν συμβεβηκότων ἡσύχαζον. ὁ δ' ἦν πάλαι θάρσος τοῖς Παλαιστίνοις ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, τοῦτ' ἐκείνων μετὰ τὴν νίκην ἐγένετο. καὶ Σαμούηλος στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἀναιρεῖ πολλοὺς, καὶ τὰ φρονήματ' αὐτῶν εἰς τὸ παντελὲς ταπεινοῖ· καὶ τὴν χώραν ἀφαιρεῖται, ἣν τῶν Ἰουδαίων ἀπέτεμνον τὸ πρότερον κρατήσαντες τῇ μάχῃ. αὕτη δ' ἦν μέχρι πόλεως Ἀκκάρωνος ἀπὸ τῶν Γίττης ὁρῶν ἐκτεταμένη. ἦν δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ὑπολειπόμενα τῶν Χαναναίων.

propitio ſacrificium accepiſſet, innuit ſe illis victoriam daturum eſſe et potentiam auctarum. Cum autem adhuc Deo ſuper altare eſſet victima, et nondum tota ſacra flamma abſumeretur, hoſtium copiae e caſtris egreſſae ſunt, et ſeſe ad pugnam inſtruunt; ſpe quidem certa victoriae, ac ſi Iudaei conſilii plane inopes forent, vt qui nec arma habuerint, nec eo loci ad pugnandum conuenerint. Talis autem erat rerum euentus, vt ſi quis eas praedixiſſet, haud facile fidem inueniſſent. Nam primum quidem eos magna concuſſione perturbat Deus, terramque quaſſatione illis ſubtremiſcere parumque tutam ei inſiſtentibus fecit; ita vt vel ea agitata incerta ponerent veſtigia, vel diſcedente in hiatum aliquem prolaberentur. deinde cum tonitrubus circumſonuiſſet, atque igneis fulguribus quaſi ad ora illis adurenda eos circumfulſiſſet, atque manibus arma excuſſiſſet, nudos in fugam coniecit. Tum vero Samuelus cum populo in eos irruit, multiſque caeſis reliquos perſequitur ad Corraea vſque, locum quendam ita nominatum. Ac cum ibi ſaxum ſtatuiſſet, veluti terminum victoriae et hoſtium fugae, id Praeſidii ſaxum appellat, in ſignum virium quibus eos ad hoſtes debellandos impertiuit Deus.

3. Palaeſtini vero, ea clade accepta, exercitum non eduxerunt contra Iſraëlitas: ſed, prae metu et memoria eorum quae acciderant, quieſcebant. Fiducia autem, qua olim Palaeſtini animati erant in Iſraëlitas, viceuerſa illorum eſſe coepit poſt victoriam iſtam. Et tum Samuelus, copiis in eos motis, magnas edit ſtrages; atque elatos eorum animos prorſus deprimit: regionem etiam eis adimit, qua prius Iudaeos multabant cum illos praelio ſuperaſſent. illa vero a finibus Gittae ad Accaronem vſque ciuitatem longe lateque patebat. Reliqui autem Chananaeorum eo tempore pacem et amicitiam cum Iſraëlitis colebant.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Σαμύηλος, διὰ τὸ γῆρας ἀθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρισεν· καὶ ἐκεῖνοι ὑ καλῶς τῆς ἀρχῆς προϊσαμένων, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ἠτήσατο βασιλεύεσθαι, Σαμυήλου πρὸς τοῦτο ἀγανακτοῦντος.

Ὁ δὲ προφήτης Σαμύηλος διακοσμήσας τὸν λαὸν καὶ πόλιν αὐτοῖς ἀποδοὺς, εἰς ταύτην ἐκέλευσε συνερχομένους περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους κρίνεσθαι διαφορῶν. αὐτὸς δὲ, δὶς τοῦ ἔτους ἐπερχόμενος τὰς πόλεις, ἐδίκαζεν αὐτοῖς· καὶ πολλὴν ἐβράβευεν εὐνομίαν ἐπὶ χρόνον πολύν.

β'. Ἐπειδὴ ὑπὸ γήρως βαρυνόμενος, καὶ τὰ συνήθη πράττειν ἐμποδιζόμενος, τοῖς υἱοῖς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν προσασίαν τοῦ πλήθους παραδίδωσιν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Ἰώηλος προσηγορεύετο, τῷ δὲ νεωτέρῳ Ἀβία ὄνομα ἦν. προστάξας δὲ τὸν μὲν ἐν Βεθήλοις πόλει καθεζόμενον κρίνειν, τὸν δ' ἕτερον ἐν Βαρσαβᾷ, μερίσας τὸν ὑπακουόμενον ἑκατέρῳ λαόν. ἐγένοντο δὲ σαφὲς ὅτοι παράδειγμα καὶ τεκμήριον, τοῦ μὴ τὸν τρόπον ὁμοίως τοῖς φύσασι γίνεσθαί τινας, ἀλλὰ τάχα μὲν χρηστὸς καὶ μετρίως ἐκ πονηρῶν· τότε μέν γε Φαύλως ἐξ ἀγαθοῦ παρέχον αὐτὸς γενομένους· τῶν γὰρ τοῦ πατρὸς ἐπιτηδευμάτων ἐκτρεπόμενοι, καὶ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἀπελθόντες, δώροις καὶ λημμάτων αἰσχρῶν καθυφίεντο τὸ δίκαιον· καὶ τὰς κρίσεις οὐ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κέρδος ποιούμενοι, καὶ πρὸς τρυφὴν καὶ πρὸς διαίτας πολυτελεῖς ἀποκεκινηκότες, πρῶτον μὲν ὑπεναντία ταῦτα ἔπραττον τῷ Θεῷ, δεύτερον δὲ τῷ προφήτῃ, πατρὶ αὐτῶν, ὃς πολλὴν τοῦ τὸ πλῆθος εἶναι δίκαιον σπουδὴν εἰσεφέρετο καὶ πρόνοιαν.

γ'. Ὁ δὲ λαὸς, ἐξυβριζόντων εἰς τὴν πρότερον κατάστασιν καὶ πολιτείαν τῶν τοῦ προφήτου παίδων, χαλεπῶς τε τοῖς πραττομένοις ἔφερε, καὶ πρὸς αὐτὸν συντρέχουσι· διετρίβε δ' ἐν Ραμαθᾷ πόλει· καὶ τὰς τε τῶν υἱῶν παρανομίας

CAP. III.

Vt Samuelus, propter senectutem rebus administrandis parum idoneus, curam earum filiis suis commisit: atque populus, illis in principatu male se gerentibus, ira incitatus Regem petiit, Samuelo id grauiter ferente.

PORro Samuelus propheta, populo commode distributo, et sua singulis ciuitate assignata, iussit vt in eam conuenirent ad res controuersas diiudicandas. Ipse autem, bis anno vrbes obiens, ius illis dicebat; et multo tempore iudicia ex aequo exercebat.

2. Deinde, cum aetate grauis esset et invalidus, vt consuetis muniis sufficere non posset, filiis suis principatum et reip. curam tradidit: quorum quidem grandiori Ioëlus, minori vero Abia nomen erat. Iis autem mandavit, vt vnus quidem in Bethelis, alter vero in Barsube sederet et iudicia redderet, populum qui pareret inter eos partitus. Isti autem exemplo erant et indicio, non omnes moribus similes parentibus nasci, sed forte quidem ex malis probos et aequos gigni: tunc vero sese ostendebant prauos ex bono prognatos. nam a parentis institutis et studiis deflexi, diuersamque ab eo viam ingressi, munerum ergo turpisque lucri ius peruertebant: ac in iudiciis non ex veritate sed ad emolumentum suum agentes, solutique in luxum et deliciis sumptuosis dediti, primum quidem haec aduersus Deum patrabant; dein vero contra voluntatem prophetae, patris illorum, qui multum studii curaeque impenderat vt multitudo iustitiam coleret.

3. At populus, cum Prophetae filii priorem rerum statum et ordinem iniuriis labefactarent, et commissa aegre ferebat, et ad Samuelum frequentes concurrunt (tum enim in vrbe Ramatha habitabat) atque non solum ei de filiorum eius iniquitatibus narrabant, sed et, quod prae

ἔλεγον, καὶ ὅτι γηραιὸς αὐτὸς ὢν ἤδη καὶ παρειμένος ὑπὸ τῷ χρόνῳ τῶν πραγμάτων ἐκέτι τὸν αὐτὸν προϊσάναι δύναται τρόπον· ἐδέοντό τε καὶ ἱκέτευον ἀποδεῖξαί τινα αὐτῶν βασιλέα, ὃς ἄρξῃ τῷ ἔθνει καὶ τιμωρήσηται Παλαιστίνης, ὀφείλοντας ἑαυτοῖς δίκας τῶν προτέρων ἀδικημάτων. ἐλύπησαν δὲ σφόδρα τὸν Σαμύηλον οἱ λόγοι, διὰ τὴν σύμφυτον δικαιοσύνην καὶ τὸ πρὸς τὰς βασιλέας μῖσος· ἤττητο γὰρ δεινῶς τῆς ἀριστοκρατίας, ὡς θείας καὶ μακαρίας ποιούσης τὰς χρωμένας αὐτῇ τῇ πολιτείᾳ. ὑπὸ δὲ Φροντίδος καὶ βασάνου τῆς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἅτε τροφῆς ἐμνημόνευσεν ἅτε ὕπνου· δι' ὅλης δὲ τῆς νυκτὸς στρέφων τὰς περὶ τῶν πραγμάτων ἐννοίας διεπαρέβρει.

δ'. Ἐχοντι δὲ ἅτως ἐμφανίζεται τὸ θεῖον, καὶ παραμυθεῖται "μὴ δυσφορεῖν ἐφ' οἷς ἠξίωσε τὸ πλῆθος· ὡς οὐκ "ἐκεῖνον ὑπερφανήσαντας, ἀλλ' αὐτὸν, ἵνα μὴ βασιλεύσῃ "μόνος. ταῦτα δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἀπ' Αἰ"γύπτου μηχανᾶσθαι τὰ ἔργα. λήψεσθαι μέντοι γε οὐκ εἰς "μακρὰν μετάνοιαν αὐτοὺς ἐπίπονον, ὑφ' ἧς ὑδὲν μὲν ἀγέννη"τον ἔσαι τῶν ἐσομένων· ἐλεγχθήσονται δὲ καταφρονή"σαντες, καὶ βυλὰς οὐκ εὐχαρίστους πρὸς ἐμὲ καὶ τὴν σὴν "προφητείαν λαβόντες. κελεύω δή σε χειροτονεῖν αὐτοῖς ὃν "ἂν ἐγὼ προείπω βασιλέα· προδηλώσαντα ποίων τε πει"ραθήσονται βασιλευόμενοι κακῶν, καὶ διαμαρτυράμενον "ἐφ' οἵαν σπεύδουσι μεταβολήν.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας Σαμύηλος, ἅμα ἕω συγκαλέσας τὸν Ἰουδαίους ἀποδείξειν αὐτοῖς βασιλέα ὡμολόγησεν· ἔφη δὲ δεῖν πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι τὰ παρὰ τῶν βασιλέων ἐσόμενα, καὶ ὅσοις συνενεχθήσονται κακοῖς. "γινώ"σκετε γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν ὑμῶν ἀποσπάσουσι τὰ τέκνα· "καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁρματηλάτας εἶναι κελεύσουσι, τοὺς δ' "ἱππεῖς καὶ σωματοφύλακας, δρομεῖς δὲ ἄλλους καὶ χι"λιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους· ποιήσουσι δὲ καὶ τεχνίτας, "ὁπλοποιοὺς καὶ ἁρματοποιοὺς καὶ ὀργάνων τέκτονας, γεωρ"γούς τε καὶ τῶν ἰδίων ἀγρῶν ἐπιμελητὰς, καὶ σπαπανεῖς

senectute et aetatis debilitate non amplius rebus similiter ac antea administrandis par esset, eum orabant simul et obsecrabant vt aliquem ipsis regem crearet, qui posset gentem moderari et gubernare, et a Palaestinis poenas sibi debitas exigere ob pristinas iniurias. Haec illorum verba Samuelum valde solicitum habuerunt et anxerunt, propter innatum iustitiae amorem et inuisum sibi regium dominatum. nam vehementer captus erat optimatium regimine, vt quod ea reip. forma vtentes fere diuinos faciat et beatos. Verum ex iam dictis adeo curarum plenus erat et cruciatuum, vt nec cibi nec somni capiendi meminerit: sed per totam noctem vigilarit dum varias de rebus cogitationes in animo versaret.

4. Cum autem ita se habuisset, ei apparuit Deus, eumque consolatur, dicens, "non oportere ea, quae po-"stularet populus, aegre ferre: quando non illum sed "ipsummet spreuissent, ne solus ipsis imperaret. Haec "enim ab eo die, quo ex Ægypto educti fuerint moliri "eos coepisse. veruntamen breui illos poenitentiam sibi "grauem molestamque acturos esse, per quam nihil qui-"dem futuri erit infectum; at contemptus sui redarguen-"tur, et quod consilia tam in me quam tuam erga pro-"phetiam ingrata ceperint. Iubeo itaque te illum ipsum "eis regem constituere, quem tibi praemonstrauero; cum "prius illis mala exposueris, quae sub regibus passuri sunt, "et testificatus fueris in qualem se temere coniiciunt rerum "mutationem.

5. Haec Samuelus cum audisset, conuocatis prima luce in concionem Iudaeis, palam fassus est se Regem illis creaturum esse: dicebat autem oportere primum quidem ipsis enarrari, quae sub Regibus futura essent, et quibus malis conflictarentur. "Scitote enim, inquit, "quod primum quidem liberos vestros a vobis abstrahent; "et alios quidem illorum currus agitare iubebunt, alios "vero equites fieri et satellites, itemque antecursores, et "tribunos ac centuriones: rursusque alios artifices facient, "armorum et curruum et instrumentorum fabricatores; at-"que etiam aratores et agrorum suorum curatores, et

"ἀμπέλων. καὶ οὐδέν ἐστιν ὃ μὴ κελευόμενοι ποιήσουσιν, ἀν-
"δραπόδων ἀργυρωνήτων τρόπον. καὶ τὰς θυγατέρας δὲ
"ὑμῶν μυρεψοὺς ἀποφανοῦσι, καὶ ὀψοποιούς, καὶ σιτοποιούς·
"καὶ πᾶν ἔργον, ὃ θεραπαινίδες ἐξ ἀνάγκης πληγὰς φο-
"βούμεναι καὶ βασάνους ὑπηρετοῦσι. κτῆσιν δὲ τὴν ὑμετέραν
"ἀφαιρήσονται· καὶ ταύτην εὐνόχοις καὶ σωματοφύλαξι
"δωρήσονται, καὶ βοσκημάτων ἀγέλας τοῖς αὐτῶν προσνε-
"μοῦσιν. συνελόντι δ' εἰπεῖν, δουλεύσετε μετὰ πάντων τῶν
"ὑμετέρων τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκέταις ἴσοι γενό-
"μενοι. καὶ μνήμην ὑμῖν τῶνδε τῶν λόγων γεννήσει καὶ τὸ
"πάσχειν αὐτά· καὶ μεταγινώσκοντες ἱκετεύσετε τὸν Θεὸν
"ἑλέσθαί τε ὑμᾶς καὶ δωρήσασθαι ταχεῖαν ἀπαλλαγὴν
"τῶν βασιλέων. ὁ δ' οὐ προσδέξεται τὰς δεήσεις ὑ . ν·
"ἀλλὰ παραπέμψας ἐάσει δίκην ὑποχεῖν ὑμᾶς τῆς αὐτῶν
"κακοβουλίας.

ς'. Ην δ' ἄρα καὶ πρὸς τὰς προρρήσεις τῶν συμβησο-
μένων ἀνόητον τὸ πλῆθος, καὶ δύσκολον ἐξελεῖν τῆς δια-
νοίας κρίσιν ἤδη παρὰ τῷ λογισμῷ καθιδρυμένην. οὐδὲ γὰρ
ἐπεστράφησαν, οὐδ' ἐμέλησεν αὐτοῖς τῶν Σαμυήλου λόγων·
ἀλλ' ἐνέκειντο λιπαρῶς, καὶ χειροτονεῖν ἠξίουν ἤδη τὸν βα-
σιλέα, καὶ μὴ φροντίζειν τῶν ἐσομένων. ἐπὶ γὰρ τιμωρίᾳ
τῶν ἐχθρῶν, ἀνάγκη τὸν πολεμήσοντα σὺν αὐτοῖς ἔχειν·
καὶ οὐδὲν ἄτοπον εἶναι, τῶν πλησιοχώρων βασιλευομένων,
τὴν αὐτὴν ἔχειν αὐτὸς πολιτείαν. ὁρῶν δ' αὐτοὺς μηδ'
ὑπὸ τῶν προειρημένων ἀπεστραμμένους ὁ Σαμυήλος, ἀλλ'
ἐπιμένοντας· "νῦν μὲν, εἶπεν, ἄπιτε πρὸς αὐτοὺς ἕκα-
"στος, μεταπέμψω δὲ ὑμᾶς εἰς δέον, ὅτ' ἂν μάθω παρὰ
"τοῦ Θεοῦ τίνα δίδωσιν ὑμῖν βασιλέα.

"vinearum fossores. nihilque omnino est quod non agent, "imperio illorum obsequentes, more seruorum pretio "emptorum. Quin et filias vestras unguentarias, coquas, "et pistrices suas facient; et ad omne opus eas adhibebunt "ad quod praestandum ex necessitate adiguntur ancillae "verberum metu et cruciatuum. imo et possessiones ve- "stras auferent, et eas spadonibus suis assecliscque dabunt, "pecorumque greges suorum aliquibus distribuent. ac, "vt breuiter dicam, regi serui eritis cum vestris omnibus, "famulis etiam illorum similes facti. Cumque acciderit "vt haec patiamini, tum vobis in mentem venient ea quae "loquutus sum: ac tandem resipiscentes Deo supplicabitis, "vt vestri misereri dignaretur, vosque quam ocyssime a "regum dominatione liberaret. Ille vero preces vestras "non exaudiet; sed vosmet negligendo sinet vt mali con- "silii vestri poenas luatis.

6. Ad ea autem quae de rebus euenturis praedicebat surda erat multitudo; ac difficile admodum opinionem praeiudicatam e mente euellere, praesertim cum iam ratiocinatione firmata esset et stabilita. nam neque a proposito dimoueri poterant, neque quidquam curae erat illis quod diceret Samuelus: sed vehementer instabant, et postulabant vt iam Regem illis crearet, et non de futuris semet solicitum haberet. nam vt hostes vlciscerentur necesse erat Regem illis esse, qui in aciem secum prodiret; nihilque in eo absurdi esse, si, cum vicini regnarentur, ipsi simili in statu viuerent. Cum vero vidisset Samuelus nihil illos mouisse ea quae praedicta fuerant, sed in eadem sententia perseuerare, "nunc quidem, aiebat, ad suam quis- "que domum discedite; cum autem oportebit vos accer- "sam, quamprimum a Deo accepero, quem vobis Regem "designat.

ΚΕΦ. δ'.

Βασιλέως τοῖς Ισραηλίταις ἀπόδειξις, Σαοὺλ τύραννος, κωλύσαντος τοῦ Θεοῦ.

Ἦν δέ τις ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἀνὴρ εὖ γεγονὼς καὶ ἀγαθὸς τὸ ἦθος, Κίσης ὄνομα. τούτῳ παῖς ὑπῆρχεν. ἦν δὲ νεανίας τὴν μορφὴν ἄριστος καὶ τὸ σῶμα μέγας, τό τε φρόνημα καὶ τὴν διάνοιαν ἀμείνων τῶν βλεπομένων. Σαοὺλον αὐτὸν ἐκάλουν. ἦτος ὁ Κίσης, ὄνων αὐτῷ ἐκ τῆς νομῆς καλῶν ἀποπλανηθεισῶν· ἤδετο γὰρ αὐταῖς ὡς ἐκ ἄλλῳ τινὶ τῶν κτημάτων· τὸν υἱὸν μεθ' ἑνὸς θεράποντος ἐπὶ ζήτησιν τῶν κτηνῶν ἐξέπεμψε. ὁ δὲ, ἐπεὶ τὴν πάτριον περιῆλθε φυλὴν, ἐξερευνῶν τὰς ὄνους, εἰς τὰς ἄλλας ἀφίκετο· ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ ἐν ταύταις ἐπιτυχὼν ἀπεῖναι διεγνώκει, μὴ ποιήσῃ περὶ αὐτοῦ τῷ πατρὶ λοιπὸν τὴν φροντίδα. τοῦ δ' ἑπομένου θεράποντος, ὡς ἐγένοντο κατὰ τὴν Ραμαθὰν πόλιν, εἶναι προφήτην ἐν αὐτῇ φήσαντος ἀληθῆ, καὶ πρὸς αὐτὸν βαδίζειν συμβουλεύοντος, γνώσεσθαι γὰρ παρ' αὐτοῦ τὸ περὶ τῶν ὄνων τέλος· ὑφ' ἓν ἔχειν πορευθέντας εἶπεν αὐτὶ τῆς προφητείας, ὃ καὶ παρέχωσιν αὐτῷ, κεκενῶσθαι γὰρ ἤδη τῶν ἐφοδίων. τοῦ δ' οἰκέτου τέταρτον αὐτῷ ἀργυρίου σίκλου φήσαντος καὶ τοῦτο δώσειν, ὑπὸ γὰρ ἀγνοίας τοῦ μὴ λαμβάνειν τὸν προφήτην μισθὸν ἐπλανῶντο, παραγίνονται. καὶ πρὸς ταῖς πύλαις περιτυχόντες παρθένοις ἐφ' ὕδωρ βαδίζούσαις, ἐρωτῶσιν αὐτὰς τοῦ προφήτου τὴν οἰκίαν. αἱ δὲ σημαίνουσι· καὶ σπεύδειν παρεκελεύσαντο, πρὶν αὐτὸν εἰς τὸ δεῖπνον κατακλιθῆναι· πολλοὺς γὰρ ἑστιᾶν, καὶ προκατακλίνεσθαι τῶν κεκλημένων. ὁ δὲ Σαμοὴλος διὰ τοῦτο πολλοὺς ἐπὶ τὴν ἑστίαν τότε συνήγαγε. δεομένῳ γὰρ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, προειπεῖν τίνα ποιήσει βασιλέα, τῇ παρελθούσῃ τοῦτον ἐμήνυσεν· πέμψειν γὰρ αὐτὸς τινὰ νεανίσκον ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, κατὰ τήνδε τὴν ὥραν· αὐτὸς μὲν ἐπὶ τοῦ δώματος καθεζόμενος, ἐξεδέχετο τὸν καιρὸν γενέσθαι. πληρωθέντος δ' αὐτοῦ, καταβὰς ἐπὶ τὸ

CAP. IV.

Saulus iussu Dei Israëlitarum rex declaratur.

ERat autem quidam ex tribu Beniamitide, vir bene natus et honestis moribus, nomine Cises. Huic filius erat. iuuenis autem erat forma praestantissima et corpore procero et amplo, quique animo et ingenio plus pollebat quam specie externa. Saulum ipsum appellarunt. Hic Cises, cum forte asinae eius pulchritudine conspicuae a grege in pascuis aberrarent (illis enim mirifice, prae caeteris quae possidebat, capiebatur) filium cum vno famulo ad iumenta perquirenda emisit. Ille vero, postquam tribum patriam asinas indagando circumiuerat, profectus est ad alias: et cum in illis eas frustra quaesiuisset, domum abire decreuit, ne patri deinceps solicitudinem de se crearet. Vbi autem prope ad vrbem Ramatham ventum est, cum ipsius pedisequus eum submonuisset, illic verum esse prophetam, consiliumque dedisset vt illum adiret, ab eo enim rescituram quid de asinabus factum esset: nihil ipsis superesse, dicebat, si consultum irent, quo prophetam remunerarent; quod iam exhausti essent viaticis. At cum famulus subiecisset, mihi est quadrans sicli, eumque dari posse, (errabant enim, quod nescirent prophetam mercedem non accipere) ad eum se conferunt. atque ad portas nacti puellas, quae aquatum exibant, quaerunt ex eis vbi esset prophetae domus. illae vero aedes monstrant, iussertintque vt eum adire properarent, priusquam ille epulis accumberet; accidit enim vt multos conuiuio excipiat, morisque est vt ante inuitatos discumbat. Tum autem Samuelus hac ipsa de causa plurimos ad epulum conuocauerat. nam cum ei quotidie Deum oranti, vt praediceret quem constituturus sit regem, pridie hunc ipsum indicasset (illa enim hora missurum se Beniamitam quendam iuuenem dixerat) ille quidem in solario sedens exspectabat dum tempus adesset. eo vero exacto descendebat ad coenam iturus. Saulum autem ante ianuam offendit, atque ei suggerit Deus,

δεῖπνον ἐπορεύετο. συναντᾷ δὲ τῷ Σαύλῳ, καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τοῦτον εἶναι τὸν ἄρξειν μέλλοντα. Σάυλος δὲ πρόσεισι τῷ Σαμυήλῳ, καὶ προσαγορεύσας ἐδεῖτο μηνύειν τὴν οἰκίαν τοῦ προφήτου· ξένος γὰρ ὢν ἀγνοεῖν ἔφασκε. τοῦ δὲ Σαμυήλου φράσαντος αὐτὸν εἶναι, καὶ ἄγοντος ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ὡς τῶν ὄνων ἐφ' ὧν τὴν ζήτησιν ἐκπεμφθεὶη σεσωσμένων, τά τε πάντων ἀγαθὰ ἔχειν αὐτῷ κεκυρωμένα, προσυχών· "ἀλλ' ἤττων, εἶπεν, ἐγὼ, δέσποτα, ταύτης τῆς ἐλ-"πίδος, καὶ Φυλῆς μικροτέρας ἢ βασιλέας ποιεῖν, καὶ πα-"τριᾶς ταπεινοτέρας τῶν ἄλλων πατρῴων. σὺ δὲ παίζεις καὶ "γέλωτά με τίθεσαι, περὶ μειζόνων ἢ κατὰ τὴν ἐμὴν χρείαν "διαλεγόμενος". ὁ δὲ προφήτης ἀγαγὼν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἑστίασιν κατακλίνει, καὶ τὸν ἀκόλυθον, ἐπάνω τῶν κεκλημένων· ἦτοι δ' ἦσαν ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμόν· προσάσσει δὲ τοῖς διακόνοις παραθεῖναι τῷ Σαύλῳ μερίδα βασιλικήν. ἐπεὶ δ' ἡ κοίτης ὥρα προσῆγεν, οἱ μὲν ἀνασάντες ἀνέλυον πρὸς αὐτούς ἕκαστοι· ὁ δὲ Σάυλος παρὰ τῷ προφήτῃ σὺν τῷ θεράποντι κατεκοιμήθη.

β'. Ἅμα δὲ ἡμέρᾳ Σαμυήλος ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ τῆς κοίτης, προὔπεμψε. καὶ γενόμενος ἔξω τῆς πόλεως ἐκέλευε τὸν μὲν θεράποντα ποιῆσαι προελθεῖν, ὑπολείπεσθαι δὲ αὐτόν· ἔχειν γὰρ αὐτῷ τι φράσαι, μηδενὸς ἄλλου παρόντος. καὶ ὁ μὲν Σάυλος ἀποπέμπεται τὸν ἀκόλυθον. λαβὼν δ' ὁ προφήτης τὸ ἀγγεῖον, ἔλαιον καταχεῖ τῆς τοῦ νεανίσκου κε-φαλῆς· καὶ κατασπασάμενος, "ἴσθι, φησὶ, βασιλεὺς ὑ-"πὸ τοῦ Θεοῦ κεχειροτονημένος, ἐπὶ Παλαιστίνους τε καὶ τὴν "ὑπὲρ Εβραίων ἄμυναν. τούτων δ' ἔσαι σοι σημεῖον ὅ σε βού-"λομαι προγινώσκειν, ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς ἐντεῦθεν, καταλήψῃ "τρεῖς ἀνθρώπους ἐν τῇ ὁδῷ προσκυνήσαι τὸν Θεὸν πορευομέ-"νους εἰς Βέθηλα. ὧν τὸν μὲν πρῶτον τρεῖς ἄρτους ὄψῃ κομί-"ζοντα, τὸν δὲ δεύτερον ἔριφον· ὁ τρίτος δὲ, ἀσκὸν οἴνου φέ-"ρων, ἀκολυθήσει. ἀσπάσονταί σε ἦτοι καὶ φιλοφρο-"νήσονται. καὶ δώσουσί σοι ἄρτους δύο· σὺ δὲ λήψῃ. κἀ-"κεῖθεν ἥξεις εἰς τὸ Ραχήλας καλούμενον μνημεῖον, ὅπου

hunc esse qui populum imperio regeret. Saulus vero ad Samuelum accedit, eumque salutatum rogabat vt ei ostenderet vbinam propheta habitaret: se enim, vtpote hospitem, hoc ignorare dicebat. Cum autem ille respondisset se eum esse, et ad coenam duceret, quasi asinae ad quas vestigandas missus erat saluae forent, eumque omnium bona in sua potestate habere, quod in ipsum inciderit: "supra spem, aiebat, meam sunt ista, "Domine, et de tribu sum minori quam vt reges fa- "ceret, et de familia caeteris familiis humiliori. Tu "vero me ludis et deridendum propinas, vt qui de re- "bus maioribus, quam mea fert conditio, loqueris". At propheta ipsum ad conuiuium deducens accumbere facit, eiusque famulum, supra alios inuitatos, (illi autem erant septuaginta numero) iubetque ministris Saulo apponere portionem regiam. Cum vero hora cubitus venisset, alii quidem domum quisque suam discedebant: at Saulus apud prophetam cum famulo somno se dedit.

2. Cum autem sub ortum aurorae Samuelus illum e lectulo suscitasset, abeuntem deduxit. atque, simul ac vrbem egressus esset, monebat vt famulum iuberet ipsos praeuertere, ipse autem pauliſper restaret: esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere. Tum Saulus famulum quidem ablegat. Propheta autem, sumpto lecytho, oleum in caput iuuenis effundit; eumque deosculatus, "esto, "inquit, Rex, a Deo constitutus et ad Palaestinos per- "sequendos et Hebraeos vindicandos. Horum autem id "tibi signum erit, quod te volo praescire. Cum hinc "digressus fueris, offendes in itinere tres homines Bethe- "la euntes ad Deum adorandum. quorum primum qui- "dem tres panes portantem videbis, secundum vero hoe- "dum: tertius autem vtrem vini baiulans eos comitabi- "tur. Isti te salutabunt comiterque appellabunt, et duos "tibi panes dabunt: eos vero erit vt accipias. Et inde "venies ad locum Rachelae sepulchrum nominatum, vbi "homini occurres, qui tibi nunciabit saluas esse asinas.

"συμβαλεῖς τῷ σεσῶθαί σε τὰς ὄνους εὐαγγελισμένῳ. ἔπειτ' "ἐκεῖθεν ἐλθὼν εἰς Γαβαθὰ, προφήταις ἐκκλησιάζουσιν ἐπι- "τεύξῃ· καὶ γενόμενος ἔνθεος προφητεύσεις σὺν αὐτοῖς, ὡς "πάνθ' ὁντινοῦν ὁρῶντα ἐκπλήττεσθαί τε καὶ θαυμάζειν, "λέγοντα πόθεν εἰς τοῦτο εὐδαιμονίας ὁ Κίσε παῖς παρῆλ- "θεν; ὅταν δέ σοι ταῦτα γένηται τὰ σημεῖα, τὸν Θεὸν "ἴσθι μετὰ σοῦ τυγχάνοντα· ἄσπασαί τε τὸν πατέρα σε "καὶ τοὺς συγγενεῖς. ἥξεις δὲ μετάπεμπτος εἰς Γάλγαλά "ὑπ' ἐμοῦ, ἵνα χαριστήρια τούτων θύσωμεν τῷ Θεῷ". Φράσας ταῦτα καὶ προειπὼν, ἀποπέμπει τὸν νεανίσκον. τῷ Σαούλῳ δὲ πάντα κατὰ τὴν προφητείαν Σαμουὴλ ἀπήντησεν.

γ'. Ὡς δ' ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Ἀβεναήρου· καὶ γὰρ ἐκεῖνον τῶν ἄλλων οἰκείων μᾶλλον ἔστεργεν· ἀνερωτῶντος περὶ τῆς ἀποδημίας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γεγονότων, τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν ἀπεκρύψατο, οὐδ' ὡς ἀφίκοιτο παρὰ Σαμουὴλον τὸν προφήτην, οὐδ' ὡς ἐκεῖνος αὐτῷ σεσῶσθαι τὰς ὄνους ἔφρασε. περὶ δὲ τῆς βασιλείας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν, ἃ καὶ φθόνον ἀκουόμενα καὶ ἀπιστίαν ἔχειν ὤετο, σιωπᾷ πρὸς αὐτόν· καὶ οὐδὲ πρὸς ξύνουν σφόδρα δοκοῦντα εἶναι, καὶ περισσότερον τῶν ἀφ' αἵματος ὑπ' αὐτοῦ τεθεγόμενον, ἀσφαλὲς ἢ σῶφρον ἔδοξε μηνύειν. λογισάμενος, οἶμαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οἷα τοῖς ἀληθείας ἐστὶν· ὅτι βεβαίως οὐδεὶς ξύνους, οὔτε φίλων οὔτε συγγενῶν, οὐδ' ἄχρι τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ λαμπρῶν ἀποσώζει τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰς ὑπεροχὰς κακοήθεις τυγχάνουσιν ἤδη καὶ βάσκανοι.

δ'. Σαμουὴλος δὲ συγκαλεῖ τὸν λαὸν εἰς Μασφαθὴν πόλιν· καὶ πρὸς αὐτὸν διατίθεται λόγους, οὓς κατ' ἐντολὴν Φράζειν ἔλεγεν τοῦ Θεοῦ· "ὅτι, τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐκεί- "νου παραχόντος καὶ τοὺς πολεμίους διαλώσαντος, ἀμνημο- "νήσειαν τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ τὸν μὲν Θεὸν ἀποχειροτονοῦσι "τῆς βασιλείας, οὐκ εἰδότες ὡς συμφορώτατον ὑπὸ τοῦ πάν- "των ἀρίστου προστατεῖσθαι. Θεὸς δὲ πάντων ἄριστος. αἰροῦν- "ται δ' ἔχειν ἄνθρωπον βασιλέα· ὃς ὡς κτήμασι τοῖς ὑπο-

"Dein, illinc cum ad Gabatha perueneris, incides in coe-
"tum prophetarum: et diuino correptus spiritu cum eis
"vaticinaberis, adeo vt omnibus, quicunque hoc vide-
"rint, rei miraculo attonitis mirari subeat, dicentibus,
"vnde eo felicitatis deuenerit Cisae filius? Cum vero
"haec tibi signa euenisse contigerit, scito tibi Deum ad-
"esse: patremque tuum et cognatos saluta. Venies au-
"tem Galgala, cum te accersiuero, vt pro his Deo pa-
"cificas hostias immolemus". Cum haec dixisset et prae-
nunciasset, iuuenem dimittit. Saulo autem omnia acci-
derunt, quae Samuelus praedixerat.

3. Vt vero in domum reuersus est Abenari cognati sui (etenim ipsum prae caeteris sibi propinquis diligebat) eo percontante quo illis iter fuerit, et quidnam eis in illo acciderit, aliorum nihil ipsum celauit, neque quod Samuelum prophetam adierit, neque quod is asinas sibi saluas esse dixerit. De regno autem rebusque eo spectantibus, quae audita inuidiam mouere fidemque haud impetrare posse putabat, illa apud ipsum silentio transit: et neque tutum aut prudentis esse visum est ea cum illo communicare, etiamsi sibi amicissimus esse videretur, et quem inter consanguineos suos omnium maxime amaret, quod secum, vt arbitror, reputarit, tale reuera esse hominum ingenium, vt nemo neque amicorum neque cognatorum perpetuo beneuolus sit, neque vsque dum quis felicitate a Deo cumuletur eundem seruet affectum, sed eminentiores quosque maleuolentia prosequatur et inuidia.

4. Porro Samuelus populum conuocat ad vrbem Masphathen: eosque iis verbis alloquitur, quae ex Dei iussu se facere aiebat: "quod, cum ipse illos in libertatem vin-
"dicasset et hostes sub iugum misisset, beneficiorum pa-
"rum memores fuerint, et ipsi quidem Deo regnum ab-
"iudicent, nescientes maxime e re sua esse omnium opti-
"mi imperio subiici. Deus autem omnium praestantissi-
"mus. veruntamen hominem sibi regem esse malunt; qui

"τεταγμένοις κατὰ βάλησιν καὶ ἐπιθυμίαν καὶ τῶν ἄλλων
"παθῶν ὁρμὴν χρήσεται, τῆς ἐξουσίας ἀφειδῶς ἐμφορήμε-
"νος. ἀλλ' ἀχ ὡς ἴδιον ἔργον καὶ κατασκεύασμα τὸ τῶν ἀν-
"θρώπων γένος ἅτω διατηρῆσαι σπουδάσει. ὁ Θεὸς δὲ κατ'
"αὐτὴν τὴν αἰτίαν κήδοιτο. ἀλλ' ἐπεὶ δέδοκται ταῦτα ὑμῖν,
"καὶ κεκράτηκεν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὕβρις, τάχθητε πάντες
"κατὰ φυλάς τε καὶ σκῆπτρα, καὶ κλήρους βάλετε.

ε'. Ποιησάντων δὲ τᾶτο τῶν Ἑβραίων, ὁ τῆς Βενιαμίτι-
δος κλῆρος ἐξέπεσε. ταύτης δὲ κληρωθείσης ἔλαχεν ἡ Μα-
τρὶς καλουμένη πατριὰ, ἧς κατ' ἄνδρα κληρωθείσης λαγχά-
νει ὁ Κίσ ᾳ βασιλεύειν πᾶς Σάουλος. γνοὺς δὲ τᾶτο ὁ νεανίσκος,
φθάσας ἐκ ποδῶν αὐτὸν ποιεῖ· μὴ βουλόμενος, οἶμαι, δο-
κεῖν τὴν ἀρχὴν ἐκὼν λαμβάνειν. ἀλλὰ τοσαύτην ἐνεδείξατο
ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην· ὥστε τῶν πλείσων ὐδ' ἐπὶ μι-
κραῖς εὐπραγίαις τὴν χαρὰν καταχεῖν δυναμένων, ἀλλ' εἰς
τὸ πᾶσι γενέσθαι φανερὰς προσπιπτόντων, ὁ δ' ὐ μόνον ὐδὲν
ἐνέφηνε τοιᾶτον ἐπὶ βασιλείᾳ, καὶ τῶν τοσάτων καὶ τηλικού-
των ἐθνῶν ἀποδεχθῆναι δεσπότης, ἀλλὰ καὶ τῆς ὕψεως
αὐτὸν τῆς τῶν βασιλευθησομένων ἐξέκλεψε, καὶ ζητεῖν αὐ-
τὸν καὶ περὶ τᾶτο πονεῖν παρεσκεύασεν. ὧν ἀμηχανούντων
καὶ φροντιζόντων ὅτι γένοιτο ἀφανὴς ὁ Σάουλος, ὁ προφή-
της ἱκετεύει τὸν Θεὸν δεῖξαι πᾷ ποτ' εἴη, καὶ παραχεῖν εἰς
ἐμφάνειαν τὸν νεανίσκον. μαθὼν δὲ παρὰ τᾷ Θεᾷ τὸν τό-
πον ἔνθα κέκρυπται ὁ Σάουλος, πέμπει τὺς ἄξοντας αὐτόν·
καὶ παραγενόμενον ἵστησι μέσον τᾷ πλήθυς. ἐξεῖχε δ' αὐτῶν
ἁπάντων, καὶ τὸ ὕψος ἦν βασιλικώτατος.

ς'. Λέγει δὲ ὁ προφήτης· "τᾶτον ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε
"βασιλέα. ὁρᾶτε δὲ ὡς καὶ κρείττων ἐστὶ πάντων, καὶ τῆς
"ἀρχῆς ἄξιος". ὡς δ' ἐπευφήμησε τῷ βασιλεῖ σωτηρίαν ὁ
λαὸς, τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι καταγράψας αὐτοῖς ὁ
προφήτης, ἀνέγνω τᾷ βασιλέως ἀκουομένῳ· καὶ τὸ βιβλί-
ον τίθησιν ἐν τῇ τᾷ Θεᾷ σκηνῇ, ἵνα μετέπειτα γενεᾶς εἰς
μαρτύριον ὧν προεῖπε. ταῦτ' ἐπιτελέσας ὁ Σαμύηλος, ἀπο-
λύει τὴν πληθύν. καὶ αὐτὸς δὲ εἰς Ραμαθὰν παραγίνεται

"ſubditis tanquam pecudibus pro arbitrio et libidine et ex "affectuum aliorum impetu dominabitur, poteſtati ſuae "immodice indulgens: atqui non vt a ſe factum et condi- "tum ita conſeruare ſtudebit humanum genus. cum vero "Deus hanc ipſam ob cauſam veſtri curam agat. Sed quo- "niam haec vobis placuerint, et eo contumeliae in Deum "deuentum ſit, curate, vt omnes iuxta tribus et ſceptra di- "ſtributi ſint, dein vt ſortes iaciantur.

5. Cum autem Hebraei hoc ipſum feciſſent, Beniamitidi tribui ſors obuenit. illa vero ducta per cognationes, deſignata eſt cognatio Matris appellata, quae cum viritim ſortiretur, Saulo Ciſae filio regnum obtigit. Caeterum vbi haec res iuueni innotuit, illico ſe abſcondit, nolens (vt arbitror) ad regnum videri lubenti animo accedere. Sed eam prae ſe tulit moderationem et modeſtiam, vt, cum plerique ex parua felicitate vix ſui prae laetitia ſint compotes, ſed ſeſe oſtentantes omnium in oculos ingerant, ille, tot licet tantorumque populorum dominus conſtitutus, ab huiuſmodi oſtentatione ex regno ſibi delato tam procul abfuit, vt ſeſe e conſpectu illorum quibus erat imperaturus clam ſubduxerit, feceritque vt ab illis non ſine labore perquireretur. Quibus, quod Saulus nuſquam comparuerit, ad anguſtias redactis et valde ſolicitis, propheta Deum obſecrat, vt oſtenderet vbi eſſet, et iuuenem omnibus conſpiciendum ſiſteret. Cum vero ex Deo reſciuiſſet latebras in quas ſe abdiderat Saulus, mittit qui eum adducant. Ac poſtquam venit, in medio populi eum collocat. illos vero omnes ſupereminebat, et ipſa ſtatura prae caeteris forma eſſe regia videbatur.

6. Tum vero propheta: "Hunc vobis in regem Deus "tradit. videte vt excellit omnibus, et imperio ſe dignum "prodit". Cumque populus acclamaſſet, viuat rex, propheta, qui illis praeſcripſerat omnia quae euentura eſſent, recitauit ea populo coram rege, librumque in Dei Tabernaculum repoſuit, vt in omne aeuum teſtimonio eſſet quod ea praedixerit. Haec vbi perfecerat Samuelus, populum domum dimittit: atque ipſe in vrbem Ramatham profe-

πόλιν. πατρὶς γὰρ ἦν αὐτῷ. Σαοὺλ δ' ἀπερχομένῳ εἰς Γαβαθὴν, ἐξ ἧς ὑπῆρχε, συνήρχοντο πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ, τὴν προσήκουσαν βασιλεῖ τιμὴν νέμοντες· πενηροὶ δὲ πλείους, οἳ κατεφρόνουν τ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκλεύαζον, καὶ οὔτε δῶρα προσέφερον, οὔτ' ἐν σπουδῇ καὶ λόγῳ τὸ ἀρέσκεσθαι τὸν Σαοὺλον ἐτίθεντο.

ΚΕΦ. ε'.

Σαούλου στρατεία ἐπὶ τὸ Αμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

Μηνὶ δ' ὕστερον ἀρχὴ τῆς παρὰ πάντων αὐτῷ τιμῆς ὁ πρὸς Ναάσην πόλεμος, τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα. οὗτος γὰρ πολλὰ κακὰ τοὺς πέραν τοῦ Ιορδάνου ποταμοῦ κατῳκημένους τῶν Ιουδαίων διατίθησι, μετὰ πολλοῦ καὶ μαχίμου στρατεύματος διαβὰς ἐπ' αὐτούς· καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν εἰς δουλείαν ὑπάγεται, ἰσχύϊ μὲν καὶ βίᾳ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοὺς χειρωσάμενος, σοφίᾳ δὲ καὶ ἐπινοίᾳ, πρὸς τὸ μηδ' αὖθις ἀποσάντας δυνηθῆναι τὴν ὑπ' αὐτῷ δουλείαν διαφυγεῖν, ἀσθενεῖς ποιῶν. τῶν γὰρ ἢ κατὰ πίστιν ὡς αὐτὸν ἀφικνουμένων, ἢ λαμβανομένων πολέμῳ νόμῳ, τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέκοπτε. ἐποίει δὲ τοῦθ', ὅπως, τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῖς ὄψεως ὑπὸ τῶν θυρεῶν καλυπτομένης, ἄχρηστοι παντελῶς εἶεν. καὶ ὁ μὲν τῶν Αμμανιτῶν βασιλεὺς, ταῦτ' ἐργασάμενος τοὺς πέραν τοῦ Ιορδάνου, ἐπὶ τοὺς Γαλαδηνοὺς λεγομένους ἐπεστράτευσε. καὶ στρατοπεδευσάμενος πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν πολεμίων, Ιαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη, πέμπει πρὸς αὐτοὺς πέσσβεις, κελεύων ἢ παραδοῦναι σφᾶς αὐτοὺς ἐπὶ τῷ τοὺς δεξιοὺς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς ἐξορύξαι, ἢ πολιορκήσας ἠπείλει καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν ἀνασήσειν· τὴν δ' αἵρεσιν ἐπ' αὐτοῖς εἶναι, ποτερόν ποτε βραχύ τι τοῦ σώματος ἀποτεμεῖν θέλουσιν, ἢ πάντες ἀπολωλέναι. οἱ δὲ Γαλαδηνοὶ καταπλαγέντες πρὸς ἑδέτερον μὲν ἐτόλμησαν οὐδὲν εἰπεῖν, ὅτ' εἰ παραδιδόασιν αὐτοὺς, ὅτ' εἰ πολεμοῦσιν. ἀνοχὴν δ' ἡμερῶν ἑπτὰ λαβεῖν

ctus est. ei enim patria erat. Saulo vero Gabatham, ex qua erat, abeunte, boni quidem multi eum comitabantur, debitum regi honorem praestantes; plures vero improbi, qui et ipsum contemptui habebant, et caeteros etiam irridebant, et neque munera afferebant, neque data opera aut verbis testari volebant sibi Saulum placere.

CAP. V.

Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hostes profligat spoliatque.

AT deinde post vnum fere mensem ei auctoritatem apud omnes peperit bellum, quod gessit cum Naase rege Ammanitarum. Hic enim Iudaeis vltra Iordanem habitantibus, expeditione in eos facta cum magno et forti exercitu, multa infert mala; vrbesque eorum in seruitutem adducit; illos quidem, quos vi et violentia in praesens subegerat, astuto callidoque commento eo impotentiae redigens, vt si quando ab eo descisere vellent, nulla eis supereesset seruitutis sub ipso effugiendae potestas. nam illis, qui aut fide data sese dediderunt, aut iure belli capti erant, dextros oculos effodiebat. eo autem consilio, vt, sinistro oculo illis sub scuto latente, bello essent prorsus inutiles. Et haec quidem rex Ammanitarum cum feciſſet habitantibus trans Iordanem, exercitum in eos educebat qui Galadeni vocantur. ac castra metatus apud primariam hostium vrbem (illa autem Iabis est) legatos ad eos mittit cum monitis minisque, vt aut ea conditione deditionem facerent, vt dextros eis oculos erueret, aut exspectarent se illos obsessurum esse, vrbesque eorum funditus euersurum: penesque illos esse eligendi optionem, vtrum velint particulam corporis amittere, aut certe vniuersi perire. Galadeni vero, metu perterriti, ad neutrum quidem horum ausi sunt quidquam respondere, neque si semetipsos traderent, neque an bello rem experiri mallent. Sed petis-

ἠξίωσαν, ἵνα πρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους παρακαλέσωσι συμμαχεῖν αὐτοῖς. καὶ εἰ μὲν ἔλθοι βοήθεια, πολεμῶσιν· εἰ δ' ἄπορα εἴη τὰ παρ' ἐκείνων, παραδώσειν αὐτοὺς ἔφασκον, ἐπὶ τῷ παθεῖν, ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ.

β'. Ὁ δὲ Ναάσης, καταφρονήσας τῆ τῶν Γαλαδηνῶν πλήθους, καὶ τῆς ἀποκρίσεως αὐτῶν, δίδωσί τε αὐτοῖς τὴν ἀνοχὴν, καὶ πέμπειν πρὸς οὓς ἂν θέλωσι συμμάχους ἐπιτρέπει. πέμψαντες οὖν εὐθὺς κατὰ πόλιν τοῖς Ισραηλίταις διήγγελλον τὰ παρὰ τῆ Ναάσῃ, καὶ τὴν ἀμηχανίαν ἐν ᾗ καθεσήκεσαν. οἱ δ' εἰς δάκρυα καὶ λύπην ὑπὸ τῆς ἀκοῆς τῶν περὶ τὴς Ιαβισηνοὺς προήχθησαν, καὶ πέρα τούτων οὐδὲν αὐτοῖς ἄλλο πράττειν συνεχώρει τὸ δέος. γενομένων δὲ τῶν ἀγγέλων καὶ ἐν τῇ Σαούλ τῆ βασιλέως πόλει, καὶ τὸς κινδύνους ἐν οἷς εἶναι συνέβαινε τοὺς Ιαβισηνοὺς φρασάντων, ὁ μὲν λαὸς ταὐτὰ τοῖς πρώτοις ἔπαχεν· ὠδύρετο γὰρ τὴν συμφορὰν τὴν τῶν συγγενῶν. ὁ δὲ Σάουλος, ἀπὸ τῶν περὶ τὴν γεωργίαν παραγινόμενος ἔργων εἰς τὴν πόλιν, ἐπιτυγχάνει κλαίουσι τοῖς αὐτῆ πολίταις· καὶ πυθόμενος τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως καὶ κατηφείας αὐτῶν, μανθάνει τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων. καὶ ἔνθεος γενόμενος ἀποπέμπει μὲν τοὺς Ιαβισηνοὺς, ὑποχόμενος αὐτοῖς ἥξειν βοηθὸς τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, καὶ πρὶν ἥλιον ἀναχεῖν κρατήσειν τῶν πολεμίων, ἵνα καὶ νενικηκότας ἤδη καὶ τῶν φόβων ἀπηλλαγμένους ὁ ἥλιος ἐπιτείλας ἤδη. ὑπομείναι δ' ἐκέλευσέ τινας αὐτῶν, ἡγησομένους τῆς ὁδοῦ.

γ'. Βουλόμενος δὲ φόβῳ ζημίας τὸν λαὸν εἰς τὸν πρὸς Αμμανίτας ἐπισπέσθαι πόλεμον, καὶ συνελθεῖν αὐτοὺς ὀξύτερον, ὑποτεμὼν τῶν αὐτῆ βοῶν τὰ νεῦρα, ταὐτὰ διαθήσειν ἠπείλησε τοὺς ἀπαντῶντας, εἰ μὴ πρὸς τὸν Ιορδάνην ὡπλισμένοι κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἀπαντήσωσιν ἡμέραν, καὶ ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ καὶ Σαμυήλῳ τῷ προφήτῃ, ὅπῃ ποτ' ἂν αὐτοὺς ἀγάγωσι. τῶν δὲ δι' εὐλάβειαν, τῆς κατεπηγγελμένης ζημίας εἰς τὸν ὡρισμένον καιρὸν συνελθόντων, ἐξαριθμεῖται ἐν Βαλᾷ τῇ πόλει τὸ πλῆθος· εὑρίσκει δὲ τὸν ἀριθ-

runt ſibi dies inducíarum ſeptem concedi, vt miſſis ad tribules ſuos legatis ſuppetias ab eis implorarent. Et ſi quidem auxilio ſibi venerint, bellum iungere; ſin vero nullam opem ab iis impetrarint, ſeſe illi dedituros eſſe dicebant, ea lege vt paterentur quicquid ipſi libuerit.

2. Naaſes autem, qui Galadenos contempſit, illorumque ſpreuit reſponſum, ſimul dat eis inducias, ſinitque vt quoſcunque velint in auxilium euocent. Igitur nunciis ſtatim per omnes Iſraëlitarum vrbes miſſis ea illis narrabant, quae atrociter minitatus eſt Naaſes, et in quas redacti erant anguſtias. Illi vero, audita hac Iabiſenorum calamitate, ad lacrymas magnumque in moerorem adducti ſunt: timor autem eos omni facto et incoepto prohibebat. Ac cum nuncii in Sauli regis ciuitatem veniſſent, et in quibus contigit Iabiſenos eſſe periculis declaraſſent, populus quidem iſte ſimiliter ac alii quos adierant dolore afficiebantur: nam ingentem excitabant luctum ob cognatorum miſeriam. Saulus autem, ex opere ruſtico tum forte in vrbem ſe recipiens, ciues ſuos offendit lacrymis perfuſos; atque percontatus quid iis accidiſſet, vt in tanta eſſent perturbatione et moeſtitia, ab iis accipit quae attulerint legati. atque diuinitus afflatus Iabiſenos quidem remittit, pollicitus eis ſe tertia die venturum auxilio, et ante ſolem exortum hoſtes ſuperaturum, ita vt eos iamiam victores et timore liberatos ſol oriens adſpiceret. Quoſdam autem illorum, in duces itineris, ſecum manere iuſſit.

3. Volens autem populum ad bellum contra Ammanitas metu ne damno multarentur excitare, facereque vt quam ocyſſime conuenirent, cum bobus ſuis neruos ſuccidiſſet comminatus eſt eodem modo ſe tractaturum eos qui ſibi afforent, niſi die proxima cum armis ad Iordanem praeſto adeſſent, ſequuturi ipſum et Samuelum prophetam quocunque eos ducerent. Eorum vero, qui ſibi cauentes a ſupplicio denunciato ad praefinitum tempus conueuerant, multitudinis in urbe Bala facta eſt re-

μὸν χωρὶς τῆς Ιούδα Φυλῆς, εἰς ἑβδομήκοντα μυριάδας συνειλεγμένης· τῆς δὲ Φυλῆς ἐκείνης, ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες. διαβὰς δὲ τὸν Ιορδάνην, καὶ χοίνικα δέκα δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνύσας ὁδὸν, φθάνει μὲν ἥλιον ἀνίσχοντα. τριχῇ δὲ τὸ στράτευμα διελὼν, ἐπιπίπτει πανταχόθεν αἰφνιδίως οὐ προσδοκῶσι τοῖς ἐχθροῖς. καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην, ἄλλους τε πολλοὺς ἀποκτείνει τῶν Αμμανιτῶν, καὶ Ναάσην τὸν βασιλέα. τῦτο λαμπρὸν ἐπράχθη τῷ Σαύλῳ τὸ ἔργον, καὶ πρὸς πάντας αὐτὸν τὰς Εβραίας διήγγειλεν ἐπαινύμενον, καὶ δόξης ἀπολαύοντα θαυμασῆς ἐπ' ἀνδρείᾳ. καὶ γὰρ εἴ τινες ἦσαν οἳ πρότερον αὐτῦ κατεφρόνουν, τότε μετέσησαν ἐπὶ τὸ τιμᾶν καὶ πάντων ἄριστον νομίζειν. ἐ γὰρ ἤρκησεν αὐτῷ τὰς Ιαβισηνὰς σεσωκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν Αμμανιτῶν ἐπιστρατεύσας χώρᾳ, πᾶσαν αὐτὴν κατεστρέφεται· καὶ πολλὴν λαβὼν λείαν λαμπρῶς εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ λαὸς, ὑφ' ἡδονῆς τῶν Σαύλῳ κατωρθωμένων, ἔχαιρε μὲν ὅτι τοιῦτον ἐχειροτόνησε βασιλέα. πρὸς δὲ τὰς ὠδὰς ὄφελος αὐτὸν ἔσεσθαι τοῖς πράγμασι λέγοντας ἐβόων· ποῦ νῦν εἰσὶν ἵτοι, καὶ δότωσαν δίκην· καὶ πάνθ' ὅσα φιλεῖ λέγειν ὄχλος ἐπ' εὐπραγίαις ἡρμένος πρὸς τοὺς ἐξευτελίζοντας ἔναγχος τοὺς τούτων αἰτίους. Σαῦλος δὲ τύτων μὲν ἠσπάζετο τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν περὶ αὐτῦ προθυμίαν· ὤμοσε δὲ μή τινα περίοψεσθαι τῶν ὁμοφύλων ἀναιρέμενον ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὴν ὑπὸ τῦ Θεῦ δεδομένην νίκην ἅιματι Φύρειν καὶ Φόνῳ τῶν ἐκ ταὐτῦ γένης αὐτοῖς· πρέπειν δὲ μᾶλλον εὐμενῶς διακειμένης ἑορτάζειν.

δ'. Σαμήλε δὲ Φήσαντος καὶ δευτέρας θεῖν χειροτονίας Σαύλῳ τὴν βασιλείαν ἐπικυρῶσαι, συνίασι πάντες εἰς Γάλγαλα πόλιν· ἐκεῖ γὰρ αὐτὸς ἐκέλευσεν ἐλθεῖν. καὶ πάλιν ὁρῶντος τῦ πλήθης ὁ προφήτης χρίει τὸν Σάουλον τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ καὶ δεύτερον ἀναγορεύει βασιλέα. καὶ οὕτως ἡ τῶν Εβραίων πολιτεία εἰς βασιλείαν μετέπεσεν. ἐπὶ γὰρ Μωϋσέως καὶ τῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ιησοῦ, ὃς ἦν στρατηγὸς,

censio: numerumque inuenit virorum absque tribu Iudae ad septingenta millia confluxisse: illius autem tribus erant septuaginta millia. Transgressus dein Iordanem, et tota nocte decem schoenorum viam emensus, ante solis quidem ortum peruenit quo destinauerat. Cum autem exercitum trifariam partitus esset, derepente hostes nihil tale exspectantes vndique adoritur. ac praelio commisso, et alios quamplurimos perimit, ipsumque regem Naasen. Res ista a Saulo praeclare gesta erat, famaque eius ingenti cum laude ad omnes Israëlitas perlata est, atque mirabilem ob fortitudinem adeptus est gloriam. nam et si qui erant qui prius ipsum contempserant, tum mutata sententia illum honore prosequebantur et omnium optimum esse existimabant. Non enim eo contentus erat, quod Iabisenos conseruasset, sed et in Ammanitarum regionem facta irruptione, eam totam vastat et depopulatur; cumque multum praedae cepisset, gloriose in suas sedes reuersus est. Populus autem ex voluptate, qua eos affecerant prosperi rerum sub Saulo successus, gaudebant quidem quod talem nacti essent regem. contra eos vero, qui illum nec res suas tueri nec augere posse dixerant, exclamabant, rogitantes vbi nunc sunt isti, poenas exsoluant; atque alia omnia adiiciebant conuicia quae solet populus felicitate sua elatus in eos proiicere, qui paulo ante eius auctores despexerant. Saulus interea studium quidem eorum et beneuolentiam erga se collaudabat: verum iureiurando negauit se quenquam e tribulibus eo die conspecturum esse supplicio affectum. quippe absurdum fore aiebat vt victoria a Deo data sanguine et caede eorum foedaretur, qui ex eadem qua ipsi stirpe essent prognati: magis vero decere, mutuo amore epulisque diem celebrare.

4. Cum vero Samuelus pronunciasset; altera etiam opus esse inauguratione, vt nouis auspiciis Saulo confirmaretur regnum, omnes sese in vrbem Galgala congregant: nam vt in istum locum conuenirent, iusserat Samuelus. ac rursum populo inspectante Saulum sacro oleo inungit propheta, iterumque eum declarat regem. Atque hoc modo Hebraeorum respublica in regni formam commu-

ἀριστοκρατούμενοι διετέλουν· μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτήν, ἔτεσι τοῖς πᾶσι δέκα καὶ πρὸς τούτοις ὀκτὼ, τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀναρχία κατέσχε. μετὰ ταῦτα δ' εἰς τὴν προτέραν ἐπανῆλθον πολιτείαν· τῷ κατὰ πόλεμον ἀρίστῳ δόξαντι γεγενῆσθαι καὶ κατ' ἀνδρείαν περὶ τῶν ὅλων δικάζειν ἐπιτρέποντες. καὶ διὰ τοῦτο τὸν χρόνον τοῦτον τῆς πολιτείας, Κριτῶν ἐκάλεσαν.

ε'. Ἐκκλησίαν δὲ Σαμήλος ποιήσας ὁ προφήτης τῶν Ἑβραίων, "ἐπόμνυμαι, φησὶν, ὑμῖν τὸν μέγιστον Θεὸν, "ὃς τὰς ἀδελφὰς τὰς ἀγαθὰς ἐκείνας, λέγω δὴ Μωϋσῆν "καὶ Ἀαρῶνα, παρήγαγεν εἰς τὸν βίον, καὶ τὰς πατέρας "ἡμῶν ἐξήρπασεν Αἰγυπτίων, καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῖς δουλείας· "μηδὲν μήτ' αἰδοῖ χαριζομένους, μήθ' ὑποτειλαμένους φό- "βῳ, μήτε ἄλλῳ τινὶ πάθει παραχωρήσαντας εἰπεῖν, τί "μοι πέπρακται σκαιὸν καὶ ἄδικον, ἢ κέρδους ἕνεκα, ἢ πλε- "ονεξίας, ἢ χάριτος τῆς πρὸς ἄλλους. ἐλέγξαι δὲ εἰ μόχθον "ἢ πρόβατον ἢ τοιοῦτόν τι προσηκάμην· ἃ πρὸς τροφὴν ἀνε- "μέσητον δοκεῖ λαμβάνειν· ἢ εἴτινος ὑποζύγιον εἰς ἰδίαν "ἀποσπάσας χρείαν ἐλύπησα· τούτων ἕν τι κατεικεῖν παρ- "όντος ὑμῶν τῷ βασιλέως". οἱ δὲ ἀνέκραγον, "μηδὲν τού- "των ὑπ' αὐτοῦ γεγονέναι· προσῆναι δὲ ὁσίως αὐτὸν καὶ δι- "καίως τῷ ἔθνει.

ς'. Σαμήλος δὲ, ταύτης ἐξ ἁπάντων τῆς μαρτυρίας αὐτῷ γενομένης, "ἐπεὶ δεδώκατέ μοι, φησὶν, τὸ μηδὲν "ἄτοπον ἔθ' ὑμᾶς περὶ ἐμοῦ δύναθαι λέγειν, φέρε νῦν με- "τὰ παῤῥησίας ἀκούσατε ἐμοῦ λέγοντος, ὅτι μεγάλα ἠσε- "βήσατε εἰς τὸν Θεὸν αἰτησάμενοι βασιλέα. διαμνημονεύειν "δὲ ὑμᾶς προσῆκεν, ὅτι σὺν ἑβδομήκοντα μόνοις ἐκ τοῦ γέ- "νους ἡμῶν ὁ πάππος Ἰάκωβος διὰ λιμὸν εἰς Αἴγυπτον ἦλ- "θε. κἀκεῖ πολλῶν μυριάδων ἐπιτεκνωθεισῶν, ἃς εἰς δου- "λείας καὶ χαλεπὰς ὕβρεις ἤγαγον οἱ Αἰγύπτιοι, ὁ Θεὸς, "εὐξαμένων τῶν πατέρων, χωρὶς βασιλέως παρέσχεν αὐ- "τοῖς ῥύσασθαι τῆς ἀναγκης τὸ πλῆθος, Μωϋσῆν αὐτοῖς "καὶ Ἀαρῶνα πέμψας ἀδελφούς· οἳ ἤγαγον ὑμᾶς εἰς τήνδε

tata eſt. nam ſub Moyſe et diſcipulo eius Ieſu, qui exercitui cum imperio praeerat, in optimatium ſtatu permanſerunt. Eius autem poſt obitum, annos omnes decem et octo praeterea, populus non habuit ſummum magiſtratum. Poſtea vero ad priſtinam regiminis formam redierunt, ſupremo rerum omnium iudicio ei, qui bello optimus et fortitudine praecellere videretur, permiſſo, quam ob rem totum hoc tempus, quo iſto gaudebant ſtatu, Iudicum appellarunt.

5. Samuelus autem propheta, cum Hebraeos in concionem conuocaſſet, ait, "adiuro vos per maximum "Deum, qui fratres bonos, Moyſen ſane volo et Aaro- "nem, in hanc lucem miſit, et patres veſtros ex Ægy- "ptiorum dominatu et dura qua illos, premebant ſeruitute "eripuit, vt, neque pudori cedentes, neque ex metu ali- "quid imminuentes, neque vlli affectui obſequentes, di- "catis, ecquid praui et iniuſti fecerim, aut quaeſtus ergo, "aut plus iuſto habendi cupidine, aut vt gratiam cum aliis "inirem. Coarguite me ſi cuius vitulum aut ouem, aut "ſimile quidpiam acceperim (cum tamen culpa vacare vi- "deatur, ſi quid in victum ceſſerit) aut ſi alicuius iumen- "tum meos in vſus abripiendo eum contriſtauerim; in "hiſce et ſimilibus ſi vel tantillum peccauerim, dicite, re- "ge veſtro praeſente". Illi vero exclamarunt, "horum "nihil ab eo factum, ſed ſancte et iuſte genti praefuiſſe.

6. Samuelus autem, cum de eo vniuerſi praeclarum adeo dediſſent teſtimonium, inquit, quoniam id mihi "conceſſiſtis, vos nihil mali mihi adhuc obiicere poſſe, "eia agite, nunc animum mihi aduertite dum vobis "paulo liberius dicam, vos rege flagitando grauiter in "Deum deliquiſſe. Oportebat enim vos meminiſſe, "quod cum ſeptuaginta ſolummodo noſtri generis ho- "minibus auus Iacobus fame coactus in Ægyptum vene- "rit. Cumque ibi in multas myriadas illorum excre- "viſſet ſoboles, eaque ab Ægyptiis in grauem et con- "tumelioſam adducta eſſet ſeruitutem, Deus, a patribus "veſtris inuocatus, abſque rege eis auctor erat, vt mul "titudo ex iſta liberaretur neceſſitate, mittendo eis Moy

"τὴν γῆν, ἣν νῦν ἔχετε. καὶ τούτων ἀπολαύσαντες ἐκ τοῦ "Θεοῦ, προδεδώκατε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν εὐσέβειαν. ὑ μὴν "ἀλλὰ καὶ πολεμίοις ὑποχειρίοις γινομένοις ἠλευθέρωσε. "πρῶτον μὲν Ασσυρίων καὶ τῆς ἐκείνων ἰσχύος ὑπερτέρας ἀπ- "εργασάμενος· ἔπειτα Αμμανιτῶν κρατήσας παραχὼν "καὶ Μωαβιτῶν, καὶ τελευταῖον Παλαιστίνων. καὶ ταῦτα "ὑ βασιλέως ἡγουμένου διεπράξασθε, ἀλλ' Ιεφθοῦ καὶ Γε- "δεῶνος στρατηγούντων. τίς οὖν ἔσχεν ὑμᾶς ἄνοια, Φυγεῖν "μὲν τὸν Θεὸν, ὑπὸ βασιλέα δὲ εἶναι θέλειν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν "ἀπέδειξα τοῦτον ὃν αὐτὸς ἐπελέξατο. ἵνα μέντοι γε Φανε- "ρὸν ὑμῖν ποιήσω τὸν Θεὸν ὀργιζόμενον καὶ δυσκραίνοντα "τῇ τῆς βασιλείας ὑμῶν αἱρέσει, δηλῶσαι τοῦθ' ὑμῖν τὸν "Θεὸν παρασκευάσω διὰ σημείων ἐναργῶς. ὃ γὰρ οὐδέπω "πρότερον εἶδεν ὑμῶν οὐδεὶς ἐνταῦθα γεγενημένον, θέρος "ἀκμῇ χειμῶνα, αἰτησάμενος τὸν Θεὸν παρέξω τοῦτο νῦν "ὑμῖν ἐπιγενόμενον". καὶ ταῦτ' εἰπόντος πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ Σαμυήλου, βροντᾶς σημαίνει τὸ θεῖον καὶ ἀστραπᾶς καὶ χαλάζης καταφορᾶ τὴν τοῦ προφήτου περὶ πάντων ἀλή- θειαν· ὡς τεθαμβηκότας αὐτοὺς καὶ περιδεεῖς γενομένους ἁμαρτεῖν τε ὁμολογεῖν καὶ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προπεσεῖν, καὶ ἱκετεύειν τὸν προφήτην ὡς πατέρα χρηστὸν καὶ ἐπιεικῆ τὸν Θεὸν αὐτοῖς εὐμενῆ κατασῆσαι, καὶ ταύτην ἀφεῖναι τὴν ἁμαρτίαν, ἣν πρὸς οἷς ἐξύβρισαν ἄλλοις καὶ παρενόμησαν προσεξεργάσαντο. ὁ δὲ ὑπισχνεῖται καὶ παρακαλέσειν τὸν Θεὸν συγγνώναι περὶ τούτων αὐτοῖς καὶ πείσειν. συνεβούλευε μέντοι δικαίως εἶναι καὶ ἀγαθοὺς, καὶ μνημονεύειν ἀεὶ τῶν διὰ τὴν παράβασιν τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς κακῶν συμπεσόν- των· καὶ τῶν σημείων τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως νομοθε- σίας, εἰ σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως εὐ- δαιμονίας ἐστὶν ἐπιθυμία. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσουσιν, ἔλε- γεν, ἥξειν αὐτοῖς τε καὶ τῷ βασιλεῖ μεγάλην ἐκ Θεοῦ πληγήν. καὶ ὁ Σαμυήλος μὲν ταῦτα τοῖς Εβραίοις προφη- τεύσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, βεβαιώσας ἐκ δευτέρου τῷ Σαοὺλῳ τὴν βασιλείαν.

"ſen et Aaronem fratres; qui vos in hanc terram edu-
"xerunt, quam nunc poſſidetis. Et tamen poſt iſta a
"Deo accepta beneficia non ſemel prodidiſtis veram pie-
"tatem ac religionem. nihilominus vos in hoſtium po-
"teſtatem redactos in libertatem aſſeruit. Cum primum
"quidem effecerit, vt ſuperiores eſſetis Aſſyriorum po-
"tentia: deinde vobis dederit Ammanitas vincere et Moa-
"bitas, poſtremoque Palaeſtinos atque haec omnia con-
"feciſtis, non regiis auſpiciis, ſed ductu Iephthae et Ge-
"deonis. Quae igitur vos cepit dementia, vt Dei qui-
"dem imperium detrectaretis, voſmet vero regi ſubiice-
"retis. Sed ego quidem iſtum creaui regem quem ille
"deſignauit. At vobis vt manifeſtum fiat, Deum iraſci
"et indignari, quod regium dominatum elegeritis, ita
"res comparabo vt Deus indiciis certiſſimis hoc ipſum
"vobis oſtendat. Quod enim nunquam quiſquam vidit
"in hac regione, aeſtate media tempeſtatem, hoc ipſum
"cum Deum inuocauero faciam vt vos conſpiciatis".
Ac ſtatim vt haec ad populum dixerat Samuelus, tanta
vi tonitruum ac fulgurum et grandinis prophetae in omni-
bus veritati fidem adſtruit Deus, vt admiratione et timore
perculſi peccaſſe ſe cuncti profiterentur et per inſcitiam
eo prolapſos eſſe; atque a propheta contenderent, vt
veluti pater benignus mitiſque propitium ſibi redderet
Deum, ita vt iſtud remitteret peccatum, quo tot alias
ſuas contumelias et delicta cumularant. Ille vero polli-
citus eſt, ſe Deum vt illa ipſis condonaret rogaturum,
ſimulque exoraturum. Veruntamen eis conſilium dedit,
vt iuſti eſſe ſtuderent et boni: ſemperque in memoria
tenerent calamitates, in quas a virtute deſciſcendo inci-
derant; ac praeterea ſigna a Deo edita, legeſque a Moyſe
latas, ſi illis incolumitatis ſuaeque iuxta ac regis felici-
tatis cupido inceſſerit. Sin vero iſta neglexerint, fore
aiebat, vt ipſi vna cum rege grauem a Deo plagam ac-
ciperent. Et cum Samuelus quidem haec Hebraeis prae-
dixiſſet, illos domum quemque ſuam dimiſit, regno ite-
rum Saulo confirmato.

ΚΕΦ. ε'.

Ως στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τὺς Ἑβραίυς οἱ Παλαιστῖνοι ἠττήθησαν.

Οὗτος δ' ἐπιλέξας ἐκ τῦ πλήθυς ὡς περὶ τριχιλίυς, τὺς μὲν διχιλίυς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν λαβών, αὐτὸς διέτριβεν ἐν πόλει Βεθήλοις· Ιωνάθη δὲ τῷ παιδὶ τὺς λοιπὺς δὺς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν, εἰς Γαβὰς ἔπεμψεν. ὁ δ' ἐκπολιορκεῖ τι φρύριον τῶν Παλαιστίνων ὑ πόρρω Γαλγάλων. οἱ γὰρ τῆς Γαβᾶς Παλαιστῖνοι καταστρεφόμενοι τὺς Ιυδαίυς, τότε ὅπλα αὐτοὺς ἀφηροῦντο, καὶ τὺς ὀχυρωτάτυς τῆς χώρας τόπυς φρυρᾶς κατελαμβάνοντο· καὶ σιδηροφορεῖν, χρῆσθαί τε καθάπαξ ἀπηγόρευον σιδήρῳ. καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀπόρρησιν οἱ γεωργοὶ, εἴποτε δεήσοι αὐτοὺς ἐπισκευάσαι τι τῶν ἐργαλείων, ἢ ὕννιν ἢ μαχέλλην ἢ ἄλλό τι τῶν εἰς γεωργίαν χρησίμων, φοιτῶντες εἰς τοὺς Παλαιστίνυς ταῦτ' ἔπραττον. ὡς δὲ ἠκούσθη τοῖς Παλαιστίνοις ἡ τῆς φρυρᾶς ἀναίρεσις· ἀγανακτήσαντες, καὶ δεινὴν ὕβριν τὴν καταφρόνησιν ἡγησάμενοι, στρατεύυσιν ἐπὶ τὺς Ιυδαίυς. πεζῶν μὲν τριάκοντα μυριάσιν, ἅρμασι δὲ τρισμυρίοις· ἵππων δ' ἑξακισχιλίαν ἐπήγοντο. καὶ στρατοπεδεύονται πρὸς πόλει Μαχμᾶ. τοῦτο Σαούλος ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς μαθὼν, εἰς Γάλγαλα καταβαίνει πόλιν, καὶ διὰ πάσης κηρύσσει τῆς χώρας ἐπ' ἐλευθερίᾳ καλῶν τὸν λαὸν ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Παλαιστίνυς· τὴν δύναμιν ἐκφαυλίζων αὐτῶν, καὶ διασύρων ὡς ὐκ ἀξιόλογον, οὐδ' ὥστε φοβεῖσθαι διακινδυνεύειν πρὸς αὐτούς. κατανοήσαντες δὲ τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων οἱ τῷ Σαούλῳ, κατεπλάγησαν· καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ σπήλαια καὶ τοὺς ὑπονόμυς ἔκρυψαν αὐτούς, οἱ πλείυς δὲ εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνυ γῆν ἔφυγον. αὕτη δ' ἦν Γάδυ καὶ Ρυβήλυ.

β'. Πέμψας δὲ Σάμλος πρὸς τὸν προφήτην, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν συνδιασκεψόμενον περὶ τῷ πολέμῳ καὶ τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ περιμένειν αὐτὸν ἐκέλευσεν αὐτόθι, καὶ

CAP. VI.

Vt Palaestini rursus Hebraeos armis aggressi, ab iis debellantur.

HIC vero delectis ex multitudine circiter tribus millibus, cum ex eis duo quidem millia sibi in satellitium sumpsisset, ipse in vrbe Bethelis commorabatur: at reliquos cum filio suo Ionathae dedisset vt ei corporis custodes essent, eum Gabas mittebat. Ille autem in castro quodam Palaestinorum expugnando occupatur, quod a Galgalis non procul aberat. Nam qui Gabam incolebant Palaestini, debellatis Iudaeis, et arma ipsis auferebant, et munitissima regionis loca praesidiis tenebant: porro et a ferro gestando, eiusque vsu in vniuersum illos prohibebant. Atque ob hoc interdictum agricolae, si quando illis opus esset vt instrumenta sua inspicarent; puta vomerem, aut ligonem, aut aliud quidpiam eorum quibus in agrorum cultura vtuntur, ad Palaestinos crebro euntes illa reficienda curabant. Vt vero de castro euerso audiuerunt Palaestini, indignati, et contemptum Hebraeorum gravem esse iniuriam interpretati, Iudaeis bellum inferunt. Adducebant peditum quidem trecenta millia, curruum autem triginta millia, equitum vero sexaginta millia: ac castra metantur apud vrbem Machmam. Haec cum Saulus rex Hebraeorum intellexisset, in vrbem Galgala descendit; et dimissis per totam regionem praeconibus populum libertatis tuendae ergo ad bellum contra Palaestinos convocat, potentiam eorum verbis eleuans, eique obtrectans tanquam esset spernenda, et quod nec tantillum dubitarent cum illis praelium committere. Qui vero cum Saulo erant, conspectis Palaestinorum copiis, animis valde consternati erant: ac alii quidem in speluncas et cuniculos sese abdunt; plures vero in terram Transiordanianam fuga dilapsi sunt. illa autem fortis erat Gadis et Rubeli.

2. Saulus vero, missis ad prophetam nunciis, eum ad se accersit, vna cum ipso de bello rebusque praesentibus consultaturum. Is vero iussit vt eum illic opperire-

παρασκευάζειν θύματα. μετὰ γὰρ ἡμέρας ἑπτὰ πρὸς αὐτὸν ἥξειν, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν, ἔπειθ' ἅτως συμβάλωσι τοῖς πολεμίοις. καὶ περιμένει μὲν ὡς ὁ προφήτης ἐπέστειλεν. οὐκ ἔτι μέντοιγε διατηρεῖ τὴν ἐντολήν. ἀλλ' ὡς ἑώρα βραδύνοντα μὲν τὸν προφήτην, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καταλειπόμενον, λαβὼν τὰ θύματα προσήγαγεν. ἐπεὶ δὲ τὸν Σαμύηλον ἥκοντα προσιόντα, ὑπαντησόμενος ἐξῆλθεν. ὁ δ' οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ἔφη πεποιηκέναι, παρακούσαντα ὧν ἐπέστειλεν αὐτὸς, καὶ φθάσαντα τὴν παρουσίαν· ἣν κατὰ βούλησιν γινομένην τῷ θείῳ, τὰς εὐχὰς καὶ τὰς θυσίας τὰς ὑπὲρ τοῦ πλήθους προλαβών, κακῶς ἱερουργήσειν καὶ προπετὴς γενόμενος. ἀπολογουμένου δὲ τῷ Σαούλῳ, καὶ περιμεῖναι μὲν τὰς ἡμέρας ἃς ὥρισε λέγοντος, ὑπὸ δὲ ἀνάγκης καὶ ἀναχωρήσεως τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν διὰ φόβον στρατοπεδείας τῶν ἐχθρῶν ἐν Μαχμᾷ, καὶ ἀκοῆς τῆς πρὸς αὐτὸν εἰς Γάλγαλα καταβάσεως, ἐπειχθῆναι πρὸς τὴν θυσίαν. ὑπολαβὼν ὁ Σαμύηλος· "ἀλλὰ σὺ, φησὶν, εἰ δίκαιος "ἦθα καὶ μὴ παρήκουσας ἐμοῦ, μηδ' ὧν ὑπέθετό μοι περὶ "τῶν παρόντων ὁ Θεὸς ὠλιγώρησας, ταχύτερος ἢ συνέφερε "τοῖς πράγμασι γεγονώς, σοί τ' αὐτῷ πλείσιον ἂν βασιλεύ-"σαι χρόνον ἐξεγένετο, καὶ τοῖς σοῖς ἐκγόνοις". καὶ Σαμύηλος μὲν, ἀχθόμενος ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις, ἀνεχώρησε παρ' ἑαυτόν· Σαούλος δὲ εἰς Γαβαὼν πόλιν, ἔχων ἑξακοσίους μεθ' ἑαυτοῦ μόνον, ἦκε σὺν Ιωνάθῃ τῷ παιδί. τούτων δὲ οἱ πλείους οὐκ εἶχον ὅπλα, τῆς χώρας σπανιζούσης σιδήρου καὶ τῶν ὅπλα χαλκεύειν δυναμένων. ὃ γὰρ εἶων οἱ Παλαισῖνοι ταῦτα εἶναι, καθὰ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. διελόντες δὲ εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν οἱ Παλαισῖνοι, καὶ κατὰ τοσαύτας ὁδοὺς ἐπερχόμενοι, τὴν τῶν Εβραίων χώραν ἐπόρθουν, βλεπόντων τε Σαούλου τοῦ βασιλέως αὐτῶν καὶ τοῦ παιδὸς Ιωνάθου, ἀμύναί τε τῇ γῇ, μετ' ἑξακοσίων γὰρ μόνων ἦσαν, ὃ δυναμένων. καθεζόμενοι δ' αὐτός τε καὶ ὁ πᾶς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Αχίας ἀπόγονος ὢν Ηλεὶ τοῦ ἀρχιερέως, ἐπὶ βουνοῦ ὑψηλοῦ, καὶ τὴν γῆν λεηλατουμένην ὁρῶντες,

tur, atque pararet victimas. se enim post septem dies ad ipsum venturum esse, vt die septima sacra faciant, atque ita demum cum hostibus congrediantur. Et quidem dum veniret, exspectat, quemadmodum praeceperat propheta. Attamen non vsquequaque mandato eius obsequitur: sed vt cunctari quidem prophetam animaduertit, seque a militibus deseri, sumptis hostiis ipse eas arae admouebat. Cum vero Samuelum adesse audiuisset, ei obuiam progressus est. At ille, non recte eum fecisse, dicebat, iis quae ipse imperauerat non obtemperando, neque aduentum eius praestolando: quo ex Dei voluntate constituto, inauspicato ausuque temerario sacris operatus fuerit, quod preces et victimas pro populo offerre iam occuparit. Saulo autem semet ei excusante, ac dicente se per tot dies quot praefiniuerat moratum esse: ex necessitate vero, et militum suorum discessu propter metum hostilis apud Machmam exercitus, auditoque quod mox ad eum in Galgala descenderent, ad sacra facienda impulsum esse. Tum Samuelus, "sed tu, inquit, si iustus fuisses et mihi "paruisses, neque ea quae de praesentibus mihi suggessit "Deus contempsisses, plus quam rebus expediret festinan"do, contigisset vt et tu longo tempore regnares, tuique "similiter posteri". Et quidem Samuelus, molestе ferens quae facta fuerant, domum discessit: Saulus vero, sexcentos tantum milites secum habens, cum Ionatha filio in vrbem Gabaon venit. At pluribus ex iis arma deerant, quod ea regio nec ferrum suppeditarit, nec qui arma fabricare poterant. nam quo minus haec essent Palaestini prohibebant, sicut et paulo ante declarauimus. Porro Palaestini eum exercitum in tria agmina diuisissent, et per totidem vias irruptionem facerent, Hebraeorum regionem populabantur, dum Saulus eorum rex et filius eius Ionathas inspectarent, et terram (quod cum illis sexcenti solummodo essent) defendere non valerent. Dum autem Saulus et filius eius, et Achias pontifex ex posteris Eli pontificis, super colle excelso sederent, et terram deuastatam conspicerent, grauiter animis angebantur. Filius

ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ καθεστήκεσαν. συντίθεται δὲ ὁ Σαούλης παῖς τῷ ὁπλοφόρῳ, κρύφα πορευθέντων αὐτῶν εἰς τὴν τῶν πολεμίων παρεμβολὴν ἐκδραμεῖν, καὶ ταραχὴν ἐμποιῆσαι καὶ θόρυβον αὐτοῖς. τοῦ δὲ ὁπλοφόρου προθύμως ἐφέπεσθαι φήσαντος ὅποι ποτ' ἂν ἡγῆται, κἂν ἀποθανεῖν δέοι, προσλαβὼν τὴν τῆ νεανίσκω συνεργίαν, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ βουνοῦ, πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπορεύετο. ἦν δὲ τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον ἐπὶ κρημνῷ, τρισὶν ἄκραις, εἰς λεπτὸν ἀπηκονημέναις μῆκος, πέτρας ἐν κύκλῳ περιστεφανούσης, ὥσπερ προβόλοις τὰς ἐπιχειρήσεις ἀπομαχόμενον. ἔνθεν συνέβαινεν ἠμελῆσθαι τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοπέδου, διὰ τὸ φύσει περιεῖναι τῷ χωρίῳ τὴν ἀσφάλειαν, καὶ πάντη νομίζειν ἀμήχανον εἶναι κατ' ἐκείνας ἀνάβησιν μόνον, ἀλλὰ καὶ προσελθεῖν. ὡς οὖν ἦκον εἰς τὴν παρεμβολὴν, ὁ Ἰωνάθης παρεθάρρυνε τὸν ὁπλοφόρον, καὶ, προσβάλωμεν τοῖς πολεμίοις, ἔλεγε. κἂν μὲν ἀναβῆναι κελεύσωσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς ἰδόντες, σημεῖον τοῦτο νίκης ὑπολάμβανε· ἐὰν δὲ φθέγξωνται μηδὲν, ὡς ἃ καλοῦντες ἡμᾶς, ὑποχρέψωμεν. προσιόντων δ' αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων, ὑποφανέσης ἤδη τῆς ἡμέρας· ἰδόντες οἱ Παλαιστῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, ἐκ τῶν ὑπονόμων καὶ τῶν σπηλαίων προϊέναι τοὺς Ἑβραίους. καὶ πρὸς Ἰωνάθην καὶ τὸν ὁπλοφόρον αὐτῶ, δεῦτ' ἔφασαν, ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς ἵνα ὑμᾶς τιμωρησώμεθα τῶν τετολμημένων ἀξίως. ἀσπασάμενος δὲ τὴν φωνὴν ὁ τοῦ Σαοὺλ παῖς, ὡς νίκην αὐτῷ σημαίνουσαν, παραυτίκα μὲν ἀνεχώρησεν ἐξ ὅπερ ὤφθησαν τόπου τοῖς πολεμίοις· παραμειψάμενος δὲ τοῦτον ἐπὶ τὴν πέτραν ἦκεν, ἔρημον ὄσαν τῶν φυλαττόντων διὰ τὴν ὀχυρότητα. κἀκεῖθεν ἀνερπύσαντες μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας, ἐβιάσαντο τὴν τοῦ χωρίου φύσιν ὡς ἀνελθεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· ἐπιπεσόντες δ' αὐτοῖς κοιμωμένοις, ἀποκτείνυσι μὲν ὡς εἴκοσι. ταραχῆς δὲ καὶ ἐκπλήξεως αὐτοὺς ἐγέμισαν· ὡς τινὰς μὲν φυγεῖν τὰς πανοπλίας ἀπορρίψαντας, οἱ δὲ πολλοὶ μὴ γνωρίζοντες ἑαυτοὺς, διὰ τὸ πολλῶν ἐθνῶν εἶναι, πολεμίους ὑπονοοῦντες ἀλλήλους· καὶ γὰρ

vero Sauli constituit cum armigero suo; vt clam digressi in castra hostium excurrerent, eosque in tumultum et trepidationem concitarent. Cumque armiger promisisset, se illum quocunque duxerit secuturum, etiamsi mortis periculum esset aditurus: assumpto sibi in adiutorem iuuene, descensuque de colliculo facto, ad hostes contendebat. Erant autem castra eorum in loco praerupto sita, tribus prominentiis, ita acuminatis vt exigue admodum paterent, scopulis in ambitum euntibus, tanquam propugnaculis contra aggredientium impetum munita. Vnde contingebat vt negligentius custodirentur castra, quod locorum natura vndique tuta fuerint, et existimarint omnes nullo modo fieri posse vt quis ad prominentias istas accederet, multoque magis vt eas ascenderet. Cum igitur ad castra venissent, armigerum bono animo esse hortabatur Ionathas, aiebatque, hostes adoriamur. Et siquidem, cum nos viderint, ad eos nos adscendere iusserint, hoc ipsum in victoriae signum omenque accipe: sin vero plane tacuerint, quasi nos non vocassent, reuertamur. Cum vero propius ad castra hostium accederent, die iam illucescente; tum Palaestini, iis conspectis, inter se dicebant, ex cuniculis et speluncis nos versus prorepunt Hebraei. Deinde Ionathan et armigerum alloquuti sunt, adeste, ad nos adscendite, vt poenis, prout audacia commeruit, vos afficiamus. Sauli autem filius vocem amplexus, vt victoriam ipsi addicentem, protinus quidem inde digressus est, vbi conspecti erant ab hostibus: loco autem mutato ad petram venit, propter firmitatem suam nullis praesidiis custoditam. Atque inde cum sursum non sine magno labore erepsissent, difficultate ex natura loci superata in altum euaserunt ad hostes: eosque sopitos aggressi, homines quidem circiter viginti occiderunt. adeo autem eos tumultu et consternatione complerunt, vt nonnulli quidem armis abiectis in fugam se proripierent; plerique vero, suos non internoscentes, quod ex multis constarent gentibus, hostesque esse credentes (non enim putabant duos tantum Hebraeos ad ipsos penetrasse) pugnam

εἴκαζον ἀναβῆναι πρὸς αὐτὸὺς τῶν Ἑβραίων ἐχὶ τοὺς δύο μόνους· εἰς μάχην ἐτράποντο. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπέθνησκον κτεινόμενοι· τινὲς δὲ φεύγοντες κατὰ τῶν πετρῶν ὠθούμενοι κατεκρημνίζοντο.

γ'. Τῶν δὲ τοῦ Σαοὺλ κατασκόπων τεταράχθαι τὸ στρατόπεδον τῶν Παλαιστίνων φρασάντων τῷ βασιλεῖ, Σαοὺλος ἠρώτα, μή τις εἴη τῶν αὐτοῦ κεχωρισμένος. ἀκούσας δὲ τὸν υἱὸν καὶ σὺν αὐτῷ τὸν ὁπλοφόρον ἀπεῖναι, κελεύει τὸν ἀρχιερέα, λαβόντα τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, προφητεύειν αὐτῷ περὶ τῶν μελλόντων. τοῦ δὲ νίκην ἔσεσθαι καὶ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων φράσαντος, ἐπεξέρχεται τοῖς Παλαιστίνοις, καὶ τεταραγμένους προσβάλλει καὶ φονεύουσιν ἀλλήλους. προσερύσι δ' αὐτῷ καὶ οἱ πρότερον εἰς τε τὰς ὑπονόμους καὶ εἰς τὰ σπήλαια συμφυγόντες, ἀκούσαντες ὅτι νικᾷ Σαοὺλος. γενομένων δὲ ὡς μυρίων ἤδη τῶν Ἑβραίων, διώκει τοὺς πολεμίους κατὰ πᾶσαν ἐσκορπισμένους τὴν χώραν. εἶτε δὲ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ χαρᾶς ὕστω παραλόγως γενομένη· συμβαίνει γὰρ μὴ κρατεῖν τοῦ λογισμοῦ τοὺς ὕστως εὐτυχήσαντας· εἴθ' ὑπὸ ἀγνοίας, εἰς δεινὸν προσπίπτει, καὶ πολλὴν ἔχον κατάμεμψιν ἔργον. βουλόμενος γὰρ αὐτῷ τε τιμωρῆσαι, καὶ δίκην ἀπολαβεῖν παρὰ τῶν Παλαιστίνων, ἐπαρᾶται τοῖς Ἑβραίοις· ἵν' εἴ τις ἀποχόμενος τοῦ φονεύειν τοὺς ἐχθροὺς φάγοι, καὶ μὴ μέχρις ἑσπέρας ἐλθοῦσα τῆς ἀναιρέσεως καὶ τῆς διώξεως αὐτοὺς παύσῃ τῶν πολεμίων, ἄτος ἐπάρατος ᾖ. τοῦ δὲ Σαοὺλ τοῦτο φήσαντος, ἐπεὶ κατά τινα δρυμῶνα ἐγένοντο βαθὺν καὶ μελισσῶν γέμοντα, τῆς Ἐφραΐμου κληρυχίας· ὁ τοῦ Σαοὺλ παῖς, ἐκ ἐπακηκοὼς τῆς τοῦ πατρὸς ἀρᾶς, οὐδὲ τῆς ἐπ' αὐτῇ τοῦ πλήθους ὁμολογίας, ἀποθλίψας τὸ κηρίον τοῦ μέλιτος ἥψατο. μεταξὺ δὲ γνοὺς, ὅτι μετὰ δεινῆς ἀρᾶς ὁ πατὴρ ἀπεῖπεν γεύσασθαί τινα πρὸ ἡλίου δυσμῶν, ἐσθίων μὲν ἐπαύσατο. ἔφη δὲ ἐκ ὀρθῶς τοῦτο κωλύσαι τὸν πατέρα· μετὰ μείζονος γὰρ ἰσχύος ἂν καὶ προθυμίας διώκοντας, εἰ τροφῆς μετελάμβανον, πολλῷ πλείονας καὶ λαβεῖν τῶν ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.

ineunt. Atque horum quidem alii mutuis caedibus intereunt; alii vero ab aliis protruſi ex rupibus deiiciuntur.

3. Cum autem Sauli ſpeculatores, omnia in Palaeſtinorum caſtris tumultu miſceri, renunciaſſent regi; percontatus eſt Saulus, ecquis e ſuis ab ipſis diſceſſiſſet. Audito vero *filium eius cum armigero abeſſe*, iubet pontifici vt ſumpta veſte ſacerdotali ſibi de futuris vaticinaretur. acceptoque reſponſo, illum victorem fore et hoſtes viribus ſuperaturum, egreditur in Palaeſtinos, ac perturbatos et ferrum in ſeipſos conuertentes adoritur. Ad *ipſum* vero ſe recipiunt et ii qui ante in cuniculos et ſpeluncas confugerant, ſimul ac de victoria Sauli audierint. Cumque ad decem millia Hebraei iam creuiſſent, hoſtes perſequitur per totam regionem paſſim diſpalatos. Verum, ſiue propter gaudium ex victoria adeo inopinata (*nam fieri ſolet vt vix rationis et conſilii compotes ſint*, quibus tanta obtigerit felicitas) ſiue per inſcitiam in graue malum incidit, et rem multorum reprehenſioni obnoxiam. Volens enim ſemet vindicare, meritaſque poenas a Palaeſtinis repetere, imprecatur Hebraeis, vt ſi quis a caede hoſtium deſiſtens cibum capiat, antequam nox ſuperueniens eos ab hoſtibus occidendis et perſequendis depulerit, hic ipſe diris deuoueatur. Cum vero Saulus hoc pronunciaſſet, poſtquam in ſyluam quandam ſortis Ephraïmiticae, denſam et apibus abundantem, venerant; Sauli filius, qui nihil de patris imprecatione inaudierat, quodque populus in eam conſenſiſſet, de melle e fauo quodam expreſſo edebat. Interea autem cognito, patrem diris grauibus interdixiſſe, ne quiſquam ante ſolis occaſum cibum guſtaret, ab eſu quidem abſtinuit. At dicebat haud recte patrem iſtud vetuiſſe: nam maiore cum vi et alacritate inſequentes, ſi aliquantulum cibo refecti eſſent, multo plures ex hoſtibus caperent et ferro perimerent.

δ'. Πολλὰς δ' οὖν κατακόψαντες μυριάδας τῶν Παλαιστίνων, δείλης ὀψίας ἐπὶ διαρπαγὴν τῆ στρατοπέδω τῶν Παλαιστίνων τρέπονται· καὶ λείαν πολλὴν καὶ βοσκήματα λαβόντες κατασφάζουσι, καὶ ταῦτ' ἐν αἵματι κατήθιον. ἀπαγγέλλεται δὲ τῷ βασιλεῖ ὑπὸ τῶν γραμματέων· ὅτι τὸ πλῆθος εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνει θύσαν, καὶ πρὶν ἢ τὸ αἷμα καλῶς ἀποπλῦναι καὶ τὰς σάρκας ποιῆσαι καθαρὰς, ἐσθίον. καὶ ὁ Σάουλος κελεύει κυλισθῆναι λίθον μέγαν εἰς μέσον· καὶ κηρύσσει θύειν ἐπ' αὐτῆ τὸν ὄχλον τὰ ἱερεῖα, καὶ τὰ κρέα μὴ σὺν τῷ αἵματι δαίνυσθαι. τοῦτο γὰρ οὐκ εἶναι τῷ Θεῷ κεχαρισμένον. τοῦτο δὲ πάντων κατὰ τὴν πρόσαξιν τοῦ βασιλέως ποιησάντων, ἵστησιν ἐκεῖ βωμὸν ὁ Σάουλος, καὶ ὠλοκαύτωσεν ἐκεῖ ἐπ' αὐτῆ τῷ Θεῷ. τοῦτον πρῶτον βωμὸν κατεσκεύασεν.

ε'. Ἄγειν δ' εὐθὺς ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν πολεμίων, ἐπὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν ἐν αὐτῆ, βουλόμενος πρὶν ἡμέρας, καὶ τῶν στρατιωτῶν μὴ ὀκνούντων ἕπεσθαι, πολλὴν δ' εἰς ἃ προσάττει προθυμίαν ἐνδεικνυμένων, καλέσας ὁ βασιλεὺς Ἀχίτωβον τὸν ἀρχιερέα, ἐκέλευσεν αὐτὸν γνῶναι, εἰ δίδωσιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς, καὶ συγχωρεῖ βαδίσασιν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν διαφθεῖραι τοὺς ἐν αὐτῷ τυγχάνοντας. εἰπόντος δὲ τοῦ ἱερέως, μὴ ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν· "ἀλλ' ὑ "δίχα αἰτίας, εἶπεν ὁ Σάουλος, πυνθανομένους ἡμῖν φωνὴν ὑ "δίδωσιν ὁ Θεός· ὃς πρότερον αὐτὸς προσεμήνυσε πάντα, καὶ "μηδ' ἐπερωτῶσιν ἔφθανε λέγων. ἀλλ' ἔστι τι λανθάνον ἐξ "ἡμῶν ἁμάρτημα πρὸς αὐτὸν αἴτιον τῆς σιωπῆς. καὶ ὄμνυμί "γε τοῦτον αὐτὸν ἢ μὴν κἂν ὁ παῖς ὁ ἐμὸς Ιωνάθης ἡ τὸ ἁ- "μάρτημα τοῦτο ἐργασάμενος, ἀποκτείνειν αὐτὸν, καὶ τὸν "Θεὸν οὕτως ἱλάσασθαι· ὡς ἂν εἰ καὶ παρ' ἀλλοτρίᾳ, καὶ "μηδὲν ἐμοὶ προσήκοντος, τὴν ὑπὲρ αὐτῆ δίκην ἀπελάμβα- "νον". τῆ δὲ πλήθυς τοῦτο ποιεῖν ἐπιβοήσαντος, παραχρῆμα πάντας ἵστησιν εἰς ἕνα τόπον. ἵσταται δὲ καὶ αὐτὸς σὺν τῷ παιδὶ κατ' ἄλλο μέρος, καὶ κληρῷ τὸν ἡμαρτηκότα μαθεῖν ἐπεζήτει. καὶ λαγχάνει δοκεῖν αὐτὸς εἶναι Ιωνάθης.

4. Itaque caesis Palaestinorum multis myriadibus, sub vesperam demum ad castra diripienda se conuertunt: cumque multum praedae et pecora quamplurima cepissent, mactant, atque illa cum sanguine comedebant. Regi autem a scribis nunciatur, militum vulgus inter sacrificandum in Deum peccare; quod, antequam sanguis prorsus abluueretur, carnesque purgarentur, edere sustinerent. Tum Saulus iubet saxum ingens in medium adolui: edicitque turbae, vt super illud victimas offerrent, et carnibus cum sanguine non vescerentur. illud enim Deo nequaquam gratum esse. Cum autem hoc omnes ex edicto regis praestitissent, illic Saulus aram exstruit, ibique Deo solidum super eam litat sacrificium. Haec prima erat ara a Saulo constructa.

5. Volens autem e vestigio suos in hostium castra educere, ad ea priusquam illucescceret diripienda, praesertim cum milites eum sequi non grauarentur, sed magnam ad iussa eius exsequenda prae se ferrent alacritatem, rex, accito Achitobo pontifice, iussit eum rescire, an permitteret illis Deus, concederetque ad castra hostium profectis, vt omnes in iis repertos occiderent. Cum vero dixisset pontifex, nolle Deum responsum reddere: "at "iam non sine causa, inquit Saulus, sciscitantibus nobis "oraculum non edit Deus; qui antea ipse praenunciabat "omnia, et ne interrogantes quidem occupabat. sed oc- "cultum est aliquod in eum delictum nostrum huiusce si- "lentii causa. Equidem per hunc ipsum iuro, me certe, "si vel Ionathas filius meus huius peccati auctor fuerit, "omnino eum interfecturum, atque hac ratione Deum "placaturum; non secus ac si ab alieno, et nulla mecum "necessitudine coniuncto, hanc ob rem supplicium sume- "rem". At cum multitudo, vt hoc faceret, exclamasset, illico omnes in vnum locum statuit: ipse vero cum filio ex altera parte sistitur, et sortibus quis in culpa esset scire quaerebat. Fitque vt sors Ionathan sontem videri indicaret. Interrogatus autem a patre, quid fecisset, et qua

ἐπερωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τί πεποίηκε καὶ πεπλημμέληκε, καὶ τί περὶ τὸν βίον ἐκ ὀρθῶς οὐδὲ ὁσίως αὐτῷ διαπραξαμένῳ συνέγνωκε· "πάτερ, εἶπεν, ἄλλο μὲν οὐδέν, "ὅτι δ' ἐχθὲς ἀγνοῶν τὴν ἀρὰν αὐτῇ καὶ τὸν ὅρκον, μεταξὺ "διώκων τοὺς πολεμίους ἐγεύσατο κηρίου". Σάυλος δ' ἀποκτείνειν αὐτὸν ὤμνυσι, καὶ τῆς γενέσεως καὶ τῆς φύσεως τῶν φίλτρων προτιμήσας τὸν ὅρκον. ὁ δ' ὑ καταπλήττεται τὴν ἀπειλὴν τῷ θανάτῳ· παρασησάμενος δὲ εὐγενῶς καὶ μεγαλοφρόνως, "ὐδ' ἐγώ σε, φησὶν, ἱκετεύσω φείσασθαί "μου πάτερ. ἥδιστος δέ μοι ὁ θάνατος, ὑπέρ τε τῆς σῆς εὐ"σεβείας γινόμενος καὶ ἐπὶ νίκῃ λαμπρᾷ. μέγιστον γὰρ "παραμύθιον τὸ καταλιπεῖν Εβραίοις Παλαισίνων κεκρατη"κότας". ἐπὶ τούτοις ὁ λαὸς πᾶς ἤλγησε καὶ συνέκαθεν· ὤμοσέ τε μὴ περιόψεσθαι τὸν αἴτιον τῆς νίκης Ιωνάθην ἀποθανοῦντα. καὶ τὸν μὲν ἄτως ἐξαρπάζουσι τῆς τῦ πατρὸς ἀρᾶς· αὐτοὶ δὲ εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου ποιοῦνται τῷ Θεῷ, ὡς αὐτὸν ἀπολύσαι τοῦ ἁμαρτήματος.

ς'. Καὶ ὁ Σάυλος εἰς τὴν ἑαυτῦ πόλιν ὑπέστρεψε, διαφθείρας ὡσεὶ μυριάδας ἐξ τῶν πολεμίων. βασιλεύει δὲ εὐτυχῶς· καὶ, τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν πολεμήσας, χειρῦται τό τε Αμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Παλαισίνης, Ιδυμαίας, Αμαληκίτας τε, καὶ τὸν βασιλέα τῆς Σωβᾶς. ἦσαν δὲ παῖδες αὐτῷ, τρεῖς μὲν ἄῤῥενες, Ιωνάθης καὶ Ιεσῦς καὶ Μέλχισος· θυγατέρες δὲ, Μερόβη καὶ Μιχάλα. στρατηγὸν δὲ εἶχε, τὸν τοῦ θείου παῖδα Αβήναρον. Νῆρος δ' ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο. Νῆρος δὲ καὶ Κίσης ὁ Σαύλου πατὴρ, ἀδελφοὶ ἦσαν, υἱοὶ δὲ Αβιήλου. ἦν δὲ καὶ πλῆθος ἁρμάτων Σαύλῳ καὶ ἱππέων. οὓς δ' ἂν πολεμήσειε, νικήσας ἀπηλλάσσετο· καὶ τοὺς Εβραίους εἰς εὐπραγίας καὶ μεγεθος εὐδαιμονίας προηγάγετο, καὶ τῶν ἄλλων ἀπέδειξεν ἐθνῶν δυνατωτάτους. τῶν δὲ νέων τοὺς δὴ μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντας φύλακας τοῦ σώματος ἐποιεῖτο.

re deliquisset, cuiusue in vita agenda maleficii aut impietatis sibi conscius esset; "Pater, inquiebat, aliud quidem "nihil perpetraui, nisi quod hesterno die, dum hostes "persequor, de fauo degustauerim, exsecrationis eius at- "que iuramenti ignarus". Saulus vero iurat, se, quod generis et naturae illecebris iusiurandum praetulerit, illum occisurum. Ille vero mortis intentatione nihil terretur: sed cum se in medio constituisset generose et magnanime, "ne ego quidem, inquit, obsecrabo te, pater, vt mihi "parcas. Dulcissima mihi mors est; quam et pro tua pie- "tate obire contingit, et post victoriam adeo splendidam. "Maxima enim consolatio est, Hebraeos relinquere Palae- "stinorum victores". Hisce indoluit populus vniuersus, eiusque vicem miseratus est: ac iurauit, haud laturos se vt occidatur Ionathas, victoriae auctor. Atque ita quidem ipsum a patris exsecratione vindicarunt, illi vero vota. Deo faciunt pro iuuene, vt ei peccatum remittere dignaretur.

6. Tum Saulus in vrbem suam reuersus est, caesis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnavit: ac gentes finitimas bello adortus, et Ammanitas et Moabitas et Palaestinos, Idumaeos etiam et Amalecitas, Sobaeque regem subigit. Habuit autem Saulus liberos, tres quidem mares, Ionathan et Iesum et Melchisum; filias vero, Merobam et Michalam. At ei dux exercitus erat Abenarus patrui filius. ille vero Nerus vocabatur. Nerus autem et Cises, pater Sauli, fratres erant, et Abieli filii. Abundabat autem et Saulus curribus et equitatu: et cum quibuscunque bellum gesserit, victor discedebat: auctor etiam erat vt Hebraeis prospere res succederent; eosque ad magnam felicitatem perducebat, aliisque gentibus potentia superiores reddidit. Quin et iuuenes, quoscunque proceritate et magnitudine praecellere animaduertit, in corporis custodes sibi adsciscebat.

ΚΕΦ. ζ'.

Σαούλῳ πρὸς Αμαληκίτας πόλεμοι καὶ νίκη.

Σαμούηλος δὲ παραγενόμενος πρὸς τὸν Σάουλον, πεμφθῆναι πρὸς αὐτὸν ἔφασκεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅπως αὐτὸν ὑπομνήσῃ, ὅτι βασιλέα προκρίνας αὐτὸν ἁπάντων ὁ Θεὸς ἀπέδειξε, καὶ διὰ τοῦτο πείθεσθαι καὶ καθήκοον αὐτῷ γενέσθαι, ὡς αὐτοῦ μὲν ἔχοντος τὴν τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίαν, τοῦ δὲ Θεοῦ καὶ τὴν κατ' ἐκείνου καὶ τῶν ὅλων πραγμάτων. λέγειν τοίνυν ἔφασκε τὸν Θεὸν, "ἐπεὶ πολλὰ κακὰ τοὺς Ε-"βραίους Αμαληκῖται διέθηκαν κατὰ τὴν ἔρημον, ὅτε ἐξελ-"θόντες ἀπ' Αἰγύπτου εἰς τὴν νῦν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς ἐστέλ-"λοντο χώραν, κελεύω πολέμῳ τιμωρησάμενον τοὺς Αμα-"ληκίτας, καὶ κρατήσαντα, μηδὲν αὐτῶν ὑπολιπεῖν, ἀλλὰ "πάσης διελθεῖν ἡλικίας, ἀρξαμένους ἀπὸ γυναικῶν κτείνειν "καὶ νηπίων· καὶ τοιαύτην ὑπὲρ ὧν τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰρ-"γάσαντο τιμωρίαν ἀπολαβεῖν. φείσασθαι δὲ μήθ' ὑποζυ-"γίων μήτε τῶν ἄλλων βοσκημάτων εἰς ὠφέλειαν καὶ κτῆ-"σιν ἰδίαν, ἅπαντα δ' ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ· καὶ τὸ Αμα-"λήκου ὄνομα ταῖς Μωϋσέως κατακολουθήσαντα ἐντολαῖς "ἐξαλεῖψαι.

β'. Ωμολόγει δὲ ποιήσειν Σάουλος τὰ προσασσόμενα· τὴν δὲ πειθαρχίαν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν οὐκ ἐν τῷ ποιήσασθαι τὴν πρὸς τοὺς Αμαληκίτας στρατιὰν λογιζόμενος εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτοιμότητα καὶ τὸ τάχος ἀναβολῆς ὑ προσύσης ἔτι μᾶλλον ἐμφανίζει. ἀθροίζει τε πᾶσαν τὴν δύναμιν· καὶ ταύτην ἐξαριθμήσας ἐν Γαλγάλοις, εὑρίσκει τῶν Ισραηλιτῶν ἔξω τῆς Ιούδα Φυλῆς περὶ τεσσαράκοντα μυριάδας. ἥδε γὰρ ἡ Φυλὴ καθ' αὑτὴν ἐστι στρατιῶται τρισμύριοι. Σάουλος δὲ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν Αμαληκιτῶν χώραν, ἐνέδρας πολλὰς καὶ λόχους ἐπὶ τὸν χείμαρρον τίθησιν· ὡς μὴ μόνον ἐκ τοῦ φανεροῦ μαχομένους αὐτοὺς κακῶς ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ μὴ προσδοκῶσι κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπιπίπτειν, καὶ κυκλωμένους

CAP. VII.

Saulus cum Amalecitis bella gerit, deque iis victoriam reportat.

SAmuelus autem cum ad Saulum veniſſet, a Deo ad ipſum ſe miſſum eſſe dicebat; vt illum commoneret, quod Deus eum caeteris omnibus praelatum crearit regem; atque adeo par eſſe vt obtemperet, moremque ei gerat, quoniam ipſe quidem gentium habeat imperium, Deus vero ipſius eſſet et rerum omnium dominus. Aiebat igitur ſic dixiſſe Deum, "quandoquidem Amalecitae "Hebraeos in deſerto multis affecerint iniuriis, cum ex "Ægypto egreſſi in eam quam nunc tenent regionem con- "tenderent, iubeo, vt bello Amalecitas perſequutus, et "victoria potitus, neminem eorum ſuperſtitem relinquat; "ſed in omnem graſſandum aetatem, incipiendo a mulie- "rum internecione et infantium: atque huiuſmodi poenas "ab iis pro malis maioribus noſtris illatis exigendas eſſe "ac ne iumentis quidem aliiſque pecudibus parcendum, "emolumenti ſui gratia et poſſeſſionis, ſed omnia Deo "ſacranda eſſe; atque Amaleci nomen, ſicuti Moyſes prae- "ceperat, penitus delendum.

2. Et Saulus quidem pollicitus eſt ſe iuſſa exſecuturum: ratus vero ſuam erga Deum obedientiam non in eo ſolum ſpectari, quod exercitum in Amalecitas educeret; praeterea promptitudinem ſuam et celeritatem, rem nihil differendo, magis etiam oſtendit. Imo copias ſuas omnes colligit: iiſque in Galgala recenſitis, Iſraëlitas abſque tribu Iudae comperit eſſe circiter quadringenta millia. nam et tribus iſta ſeparatim habuit triginta millia. Saulus autem, facta irruptione in Amalecitarum regionem, multas inſidias et cohortes apud fluuium collocat: vt non ſolum Marte aperto eos infeſtaret, ſed ex improuiſo etiam per vias illos adoriretur, et circumdatos opprimeret. Ac cum acie concurreret cum illis, hoſtes in fugam vertit:

ἀναιρεῖν. καὶ δὴ συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην, τρέπεται τὰς πολεμίας· καὶ διαφθείρει πάντας, φεύγουσιν ἐπακολουθῶν. ὡς δ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον αὐτῷ κατὰ τὴν τῆ Θεῆ προφητείαν ἐχώρησε, ταῖς πόλεσι τῶν Αμαληκιτῶν προσέβαλε· καὶ τὰς μὲν μηχανήμασι, τὰς δὲ ὀρύγμασιν ὑποιόμοις καὶ τείχεσιν ἔξωθεν ἀντωκοδομημένοις, τὰς δὲ λιμῷ καὶ δίψει, τὰς δ' ἄλλοις τρόποις ἐκπολιορκήσας καὶ λαβὼν κατὰ κράτος, ἐπὶ σφαγὴν γυναικῶν καὶ νηπίων ἐχώρησεν· οὐδὲν ὠμὸν δὲ ἀνθρωπίνης σκληρότερον διαπράσσεσθαι φύσεως ἡγούμενος, πρῶτον μὲν, πολεμίας ταῦτα δρῶν· ἔπειτα προσάγματι Θεῆ, ᾧ τὸ μὴ πειθεσθαι κίνδυνον ἔφερε. λαμβάνει δὲ καὶ τὸν βασιλέα τῶν ἐχθρῶν Αγαγον αἰχμάλωτον. ᾧ θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τῆ σώματος, σωτηρίας ἄξιον ἔκρινεν· οὐκ ἔτι τῆτο ποιῶν κατὰ βούλησιν τῆ Θεῆ, πάθει δὲ νικώμενος ἰδίῳ, καὶ χαριζόμενος ἀκαίρως περὶ ὧν οὐκ εἶχεν ἀκίνδυνον ἐξουσίαν οἰκτῳ. ὁ γὰρ Θεὸς ἅπας ἐμίσησε τὸ τῶν Αμαληκιτῶν ἔθνος, ὡς μηδὲ νηπίων φείσασθαι κελεῦσαι, πρὸς ἃ μᾶλλον ἔλεος γίνεσθαι πέφυκε. Σάυλος δὲ, αὐτῶν τὸν βασιλέα, καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν εἰς Εβραίους κακῶν ἔσωσε· τῆς μνήμης ὧν ἐπέσκηλεν ὁ Θεὸς τὸ τοῦ πολεμίου κάλλος ἐπίπροσθε ποιησάμενος. συνεξήμαρτε δ' αὐτῷ καὶ τὸ πλῆθος. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν βοσκημάτων ἐφείσαντο καὶ διήρπασαν, μὴ τηρεῖν αὐτὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τότε ἄλλα χρήματα καὶ τὸν πλῆτον ἐξεφόρησαν. εἰ δέ τι μὴ σπουδῆς ἄξιον ἦν ὥστε κτήσασθαι, διέφθειραν.

γ'. Νικήσας δὲ Σάυλος ἅπαντας, τὰς ἀπὸ Πηλουσίε τῆς Αἰγύπτε καθήκοντας ἕως τῆς Ερυθρᾶς θαλάσσης, διέφθειρε τὴν τῶν πολεμίων, παραλιπὼν τὸ τῶν Σαμιτῶν ἔθνος. ἔτοι γὰρ ἐν τῇ Μαδιηνῇ χώρᾳ μέσοι κατῴκηνται. πρὸ δὲ τῆς μάχης πέμψας παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀναχωρεῖν, μὴ τοῖς Αμαληκίταις κοινωνήσωσι συμφορᾶς. συγγενεῖς γὰρ αὐτοὺς ὄντας Ραγουήλε τῆ Μωϋσέως πενθερῆ, σώζειν εἰτίαν ἔχειν.

atque ad vnum omnes perimit, dum fugientes insequeretur. Posteaquam vero illud incoeptum prospere ex Dei praedictione successit, Amalecitarum vrbes inuadebat: ac cum alias quidem strategematibus, alias vero suffossionibus cuniculosis, et externis operibus e regione structis, alias autem fame et siti, alias denique modis aliis expugnasset ac vi in potestatem suam redegisset, ad caedem feminarum etiam et puerorum processit; nihil existimans se crudele, aut naturae humanae aduersum in eo facere. primum quidem, quod hostes erant, in quos id fiebat; dein Dei iussu id exsequebatur, cui non obtemperare periculosum erat. Quin et Agagum hostium regem captiuum ducit. cuius pulchritudinem et proceritatem corporis admiratus, dignum qui seruaretur iudicabat: non iam hoc faciens ex voluntate Dei, sed proprio victus affectu; et misericordiae, vbi ei non integrum erat sine periculo, intempestiue cedens. Deus enim adeo gentem Amalecitarum odio habuit, vt iusserit ne infantibus quidem parcere, ad quos miserandos sumus procliuiores. Saulus autem eorum regem, Hebraeis etiam malorum omnium auctorem seruauit; eorum quae praeceperat Deus parum memor, dum maioris faceret hostis pulchritudinem. Et similiter ac ipse peccauit etiam populus. nam et illi iumentis et pecoribus pepercerunt, eaque sibi diripuerunt, etiamsi iusserat Deus ne quid eorum conseruarent: imo et alias res diuitiasque exportarunt. Si quid vero pollidere vix operae pretium esset, corruperunt.

3. Cum autem Saulus subegisset vniuersos, quotquot a Pelusio in Ægypto pertingunt vsque ad mare Rubrum, terram hostilem omnem deuastauit, sola Sicimitarum gente intacta. illi enim in Madianiticae regionis meditullio habitarunt. Hos vero, antequam acie decertaret, nunciis missis admonuit vt secederent, ne calamitatem cum Amalecitis participarent. erat enim cur eos incolumes vellet, propter necessitudinem quae illis cum Raguelo Moysis socero intercedebat.

δ'. Καὶ Σάυλος μὲν, ὡς μηδενὸς παρακύσας ὧν ὁ προφήτης ἐπέστειλε μέλλοντι τὸν πρὸς Ἀμαληκίτας ἀνφέρειν πόλεμον, ἀλλ' ὡς ἐπὶ πᾶσιν ἐκείνοις ἀκριβῶς πεφυλαγμένοις νενικηκὼς τὰς πολεμίας, οἴκαδε πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε, χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις. ὁ δὲ Θεὸς ἄχθεται ἐπί τε τῇ τῶ βασιλέως τῶν Ἀμαληκιτῶν σωτηρίᾳ, καὶ τῇ τῶν βοσκημάτων διαρπαγῇ τῆ πλήθυς· ὅτι μὴ συγχωρήσαντος αὐτῆ ταῦτ' ἐπράχθη. δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο, νικᾶν μὲν καὶ περιγίνεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ἐκείνη τὴν ἰσχὺν διδόντος αὐτοῖς, καταφρονεῖσθαι δὲ καὶ παρακύεσθαι, μηδὲ ὡς ἄνθρωπον βασιλέα. μετανοεῖν οὖν ἔλεγε πρὸς τὸν προφήτην Σαμύηλον ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σάυλον, μηδὲν ὧν αὐτὸς κελεύοι πράττοντα, τῇ δ' οἰκείᾳ βυλήσει χρώμενον. σφόδρα ταῦτ' ἀκύσας ὁ Σαμύηλος συνεχύθη· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς παρακαλεῖν ἤρξατο τὸν Θεὸν καταλλάττεσθαι τῷ Σαύλῳ, καὶ μὴ χαλεπαίνειν. ὁ δὲ τὴν συγγνώμην ἐκ ἐπένευσεν εἰς τὸν Σάυλον αἰτυμένῳ τῷ προφήτῃ· λογισάμενος ἐκ εἶναι δίκαιον ἁμαρτήματα χαρίζεσθαι παραιτήσεσιν. ἢ γὰρ ἐξ ἄλλης τινὸς φύεσθαι μᾶλλον, ἢ τῆ καταμαλακίζεσθαι τὰς ἀδικυμένας. θηρωμένης γὰρ δόξαν ἐπιεικείας καὶ χρηστότητος, λανθάνειν αὐτὰς ταῦτα γεννῶντας. ὡς οὖν ἀπεῖπεν ὁ Θεὸς τῇ τῆ προφήτυ δεήσει, καὶ δῆλος ἦν μὴ μεταμελόμενος, ἅμ' ἡμέρᾳ Σαμύηλος εἰς Γάλγαλα παραγίνεται πρὸς Σάυλον. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς προσρέχει, καὶ κατασπασάμενος, τῷ Θεῷ, φησὶν, εὐχαριστῶ, δόντι μοι τὴν νίκην· ἅπαντα μέντοιγε κεκελευσμένα ὑπ' αὐτῆ πεπράχθαι. Σαμύηλος δὲ πρὸς τῆθ' ὑπολαβὼν, πόθεν οὖν ἀκύω θρεμμάτων, εἶπε, καὶ ὑποζυγίων βοῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ὁ δὲ λαὸν ταῦτα εἰς θυσίας ἀπεκρίνατο τετηρηκέναι. τὸ μέντοιγε τῶν Ἀμαληκιτῶν γένος ἅπαν ἐξηφανίσθαι κατὰ τὴν ἐντολήν· καὶ περιλείπεσθαι ἄλλον μηδένα, πρὸς δ' αὐτὸν ἀγαγεῖν τηρήσαντα μόνον αὐτὸν τὸν βασιλέα. περὶ ἅ τί δεῖ ποιεῖν βυλεύεσθαι πρὸς ἀλλήλυς ἔφασκεν. ὁ δὲ προφήτης, ἐχὶ θυσίας, ἔλεγεν,

4. Et quidem Saulus, ac si nihil eorum neglexerit, quae ei, bellum contra Amalecitas illaturo, in mandatis dederat propheta, sed quasi omnibus istis curatis praestitisque ex hostibus victoriam esset adeptus, domum reuersus est cum gaudio ob res prospere gestas. Deus autem regis Amalecitarum incolumitatem grauiter fert, et praedam pecudum a populo abactarum; quod ipso non permittente haec fecissent. Nam indignum esse existimabat, quod cum hostes quidem, ipso vires largiente, vicissent et superassent, illum tamen contemptui haberent et negligerent, neque vt regem humanum tractarent. Samuelo igitur prophetae dicebat, se poenitere creati regis Sauli, vtpote qui non curet sua mandata exsequi, sed malit agere quod lubet. His auditis Samuelus vehementer conturbatus est; atque in animum induxit tota nocte Deum comprecari, vt cum Saulo in gratiam rediret, eique non succenseret. At ille, quantumlibet a propheta rogatus, veniam Saulo nequaquam annuit: quod non iustum existimarit, huiusmodi peccata alterius precibus condonare. non enim aliunde magis nascuntur, quam ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis et benignitatis gloriam aucupantur, non animaduertunt se peccandi ansam dare. Cum igitur Deus preces prophetae non admitteret, et certum esset eum nolle sententiam mutare, prima luce Samuelus ad Saulum Galgalis tum agentem proficiscitur. Illo vero conspecto, rex ad eum protinus accurrit; et cum eum salutasset, Deo, inquit, gratias ago, qui mihi victoriam dedit: omnia vero, quae ille imperauerat, peracta esse. At Samuelus ad haec subiiciens, dicebat, qui fit igitur, vt vocem pecudum et iumentorum in castris audiam. Ille vero respondit, populum ea in victimas reseruasse, veruntamen Amalecitarum gentem vniuersam iuxta mandatum Dei funditus exisam esse et deletam: et ne vnum quidem superesse, nisi quod regem, quem solum saluum voluit, ad eum captiuum adduxerit. de quo quid fieri oporteret, fore aiebat vt

ἥδεσθαι τὸ θεῖον, ἀλλὰ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ τῇ βυλήσει καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτὸ κατακολυθοῦντες, καὶ μηδὲν ἄλλο πραχθήσεσθαι καλῶς ὑφ' ἑαυτῶν νομίζοντες, ἢ ὅτι ἂν ποιήσωσι τοῦ Θεοῦ κεκελευκότος. καταφρονεῖσθαι γὰρ, οὐχ ὅταν αὐτῷ μὴ θύῃ τις, ἀλλ' ὅταν ἀπειθεῖν δοκῇ. παρὰ δὲ τῶν οὐχ ὑποτασσομένων οὐδ' ἀληθῆ καὶ μόνην τῷ Θεῷ κεχαρισμένην θρησκευόντων θρησκείαν, οὔτ' ἂν πολλὰ καὶ πιμελῆ καταθύσωσιν ἱερεῖα, οὔτ' ἂν κόσμου ἀναθημάτων ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ πεποιημένων προσφέρωσι, δέχεται ταῦτ' εὐμενῶς· ἀλλ' ἀποστρέφεται, καὶ δείγματα τῆς πονηρίας, οὐκ εὐσέβειαν ἡγεῖται. τοῖς δ' ἓν καὶ μόνον τοῦθ' ὅτιπερ ἂν φθέγξηται καὶ κελεύσῃ ὁ Θεὸς διὰ μνήμης ἔχουσι, καὶ τεθνάναι μᾶλλον ἢ παραβῆναί τι τούτων αἱρεμένοις ἐπιτέρπεται· καὶ οὔτε θυσίαν ἐπιζητεῖ παρ' αὐτῶν. καὶ παρὰ θυόντων δὲ, κἂν ἡ λιτὰ, πενίας ἥδιον τὴν τιμὴν ἢ παρὰ τῶν πλουσιωτάτων δεξιῶται. σὺ τοίνυν ἴσθι σαυτὸν δι' ὀργῆς ἔντα τῷ Θεῷ· κατεφρόνησας γὰρ καὶ κατημέλησας ὧν ἐπέσκηλε. πῶς οὖν οἴει τὴν θυσίαν ἂν αὐτὸν προσβλέπειν ἐξ ὧν κατέκρινεν ἀπολέσθαι γινομένην· πλὴν εἰ μὴ νομίζῃς ὅμοιον ὀλέθρῳ τὸ θύεσθαι ταῦτα τῷ Θεῷ. προσδόκα τοίνυν τὴν βασιλείαν ἀφαιρεθησόμενος καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος τοῦ παραχόντος σοι Θεοῦ ταύτην ἠμέλησας. Σάυλος δὲ ἀδικεῖν ὡμολόγησε καὶ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἠρνεῖτο. παραβῆναι γὰρ τὰς ἐντολὰς τὸ προφήτου· κατὰ μέντοιγε δέος καὶ τὸν ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν φόβον μὴ κωλύσαι διαρπάζοντας αὐτοὺς τὴν λείαν μηδ' ἐπισχεῖν. ἀλλὰ συγγίνωσκε, καὶ πρὸς ἴσθι· φυλάξεσθαι γὰρ εἰς τὸ πιὸν ἁμαρτεῖν. παρεκάλει δὲ τὸν προφήτην ὑποστρέψαντα, θυσίας χαριστηρίους ἐπιτελέσαι τῷ Θεῷ. ὁ δὲ, ὡς γὰρ εἶδε τὸν Θεὸν διαλλαττόμενον, ἀπῆει πρὸς αὐτόν.

ε'. Σάυλος δὲ, κατασχεῖν βυλόμενος τὸν Σαμύηλον, ἐλλαμβάνεται τῆς διπλοΐδος, καὶ βιαίας τῆς ὁλκῆς διὰ τὸ μεθ' ὁρμῆς ἀπεῖναι τὸν Σαμύηλον γενομένης, διασχίζει τὸ ἱμάτιον. τῷ δὲ προφήτῃ τὴν βασιλείαν ἔτως αὐτοῦ δια-

ſecum deliberarent. Tum propheta, non victimis, dicebat, oblectari Deum, ſed viris bonis et iuſtis. Hi vero ſunt qui illius voluntati et iuſſis obſequuntur, et qui nihil credunt recte a ſe fieri, niſi quod Dei iuſſu fecerint. eum enim contemni ſcito, non quando ei non ſacrificatur, ſed cum quis non dicto audiens eſſe videatur. Ab iis vero qui ei non obtemperant, nec tribuunt cultum verum ſolumque Deo gratum, etiamſi multas et opimas victimas immolent, et donaria exquiſitiſſima ex auro et argento conflata afferant, ne haec quidem benigno placatoque animo accipit; ſed ab his ſe auertit, et nequitiae argumenta eſſe ducit, non pro pietate habet. At qui vnum idque ſolum in memoria tenent, quod ipſe pronunciauerit ac praeceperit, mortemque malunt oppetere, qnam eiuſmodi quidquam violare, his delectatur, ac ne ſacrificium quidem ab ipſis requirit. Verum etiamſi rem diuinam fecerint, munere licet viliori; pauperem honorem libentius ab his accipit quam a quocunque alio vel locupletiſſimo. Tu itaque noſce Deum tibi grauiter iraſci: nam contempſiſti ac neglexiſti mandata eius. Quamobrem qui potes exiſtimare quod ad tuum reſpiciet ſacrificium, ex iis adornatum quae interitui et exitio deſtinauerat; niſi forte putas perinde eſſe ea Deo immolare ac perdere. Quapropter exſpecta, quod te viciſſim regno priuabit et poteſtate, qua ſubnixus et elatus eius largitorem Deum inſuper habuiſti. Saulus autem faſſus eſt ſe male agere; atque peccatum ſuum non negabat. Se enim contra prophetae mandatum feciſſe: attamen ex metu et propter timorem ſibi a militibus incuſſum, illos non prohibuiſſe a praedae direptione nec cohibuiſſe. ſed ignoſce mihi, inquit, et mitis eſto benignuſque: ſe enim cauturum eſſe, ne deinceps peccet. Prophetam autem obſecrabat vt reuerteretur, et tantiſper maneret dum pacificas Deo hoſtias immolaret. Ille vero, quod nulla ex Deo in gratiam cum eo redeundi ſpes affulſerit, in eo erat vt domum abiret.

5. At Saulus, volens Samuelum retinere, manu prehendit pallium: ac, vi paulo maiori adhibita quod prope-

χιαθῆναι Φήσαντος, καὶ λήψεσθαι ταύτην ἀγαθὸν καὶ δίκαιον· ἐμμένειν γὰρ τὸν Θεὸν τοῖς περὶ αὐτῦ κεκριμένοις, ὡς τῦ μεταβάλλεσθαι καὶ τρέπειν τὴν γνώμην ἀνθρωπίνῃ πάθῃ ὄντος, ἀχὶ θείας ἰσχύος. ὁ δὲ Σάυλος ἀσεβῆσαι μὲν ἔλεγεν, ἀγέννητα δὲ ποιῆσαι τὰ πεπραγμένα μὴ δύναεθαι· τιμῆσάι γε μὴν αὐτὸν παρεκάλει, τῦ πλήθῃς ὁρῶντος σὺν αὐτῷ παραγενόμενον τὸν Θεὸν προσκυνῆσαι. δίδωσι δὲ τῦτο Σαμύηλος αὐτῷ, καὶ συνελθὼν προσκυνεῖ τῷ Θεῷ. ἄγεται δὲ καὶ ὁ τῶν Αμαληκιτῶν βασιλεὺς Αγαγος πρὸς αὐτόν. καὶ συνθανομένῃ πῶς εἴη πικρὸς ὁ θάνατος, εἶπεν· ὡς σὺ πολλὰς μητέρας Εβραίων ἐπὶ τέκνοις ὀδύρεσθαι καὶ πένθος ἄγειν ἐποίησας, ἔτως ὀδυνήσεις ἐπὶ σαυτῷ διαφθαρέντι τὴν μητέρα. καὶ κελεύει παραχρῆμα αὐτὸν ἐν Γαλγάλοις ἀποθανεῖν· καὶ αὐτὸς δὲ εἰς Ραμαθὰν πόλιν ἀπαλλάσσεται.

ΚΕΦ. η'.

Ὅτι παραβαίνοντος Σαύλ τὰς ἐντολὰς τῦ προφήτυ, Σαμύηλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυΐδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεῦ.

Σαυλος δὲ ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος ὧν πειραθείη κακῶν, ἐχθρὸν αὐτῷ τὸν Θεὸν κατασκευάσας, εἰς τὸ βασίλειον ἀναβαίνει Γαβᾶ· σημαίνει δὲ βρυὸν ἑρμηνευόμενον τὸ ὄνομα· καὶ μετ' ἐκείνην ἠκ ἔτι τὴν ἡμέραν εἰς ὄψιν ἔρχεται τῷ προφήτῃ. Σαμυήλῳ δὲ, λυπυμένῳ περὶ αὐτῦ, παύσασθαι μὲν τῆς Φροντίδος ἐκέλευσεν ὁ Θεός· λαβόντι δὲ τὸ ἄγιον ἔλαιον εἰς Βηθλεέμην ἀπελθεῖν πόλιν πρὸς Ιεσσαῖον παῖδα Ωβήδυ, καὶ χρίσαι τῶν υἱῶν αὐτῦ ὃν ἂν αὐτὸς ἐπιδείξῃ βασιλέα γενησόμενον. ὁ δὲ εὐλαβεῖσθαι Φήσας, μὴ τῦτο μαθὼν Σάυλος ἀνέλῃ λοχήσας αὐτὸν, ἢ καὶ φανερῶς· ὑποθεμένυ τῦ Θεῦ καὶ δόντος ἀσφαλείας ὁδὸν, εἰς τὴν προειρημένην ἦκε πόλιν. καὶ πάντες αὐτὸν ἠσπάζοντό τε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεως ἐπηρώτων. ἔλεγε δὲ ἦκειν ἵνα θύσῃ

rantius discederet, vestimentum discindit. Cumque propheta dixisset, fore vt sic regnum eius dilaceraretur, illudque habiturum esse virum bonum et iustum; Deum enim suis de eo stare decretis, quippe quod sententiam mutare et ab ea discedere humanae fragilitatis sit, non Dei potentiae. Tum Saulus se quidem peccasse dicebat, sed quae facta fuerint infecta reddere non posse; rogabatque saltem hoc honoris sibi coram populo haberet, vt secum profectus Deum adoraret. Hoc autem ei annuit Samuelus, simulque cum eo Deum adoratum iuit. Post haec adductus est ad eum Agagus rex Amalecitarum. Qui cum sciscitaretur quo modo mors acerba res esset, dixit ad eum propheta: quemadmodum tu multis Hebraeorum matribus caesis earum filiis lamentationem et luctum excitasti, ita et tu matri tuae dolorem afferes cum de morte tua inaudiuerit. confestimque iubet vt Galgalis moreretur: ipse vero reuersus est in vrbem Ramatham.

CAP. VIII.

Quod, cum Saulus contra prophetae mandata faceret, Samuelus clam alium crearit regem, Dauiden nomine, ex iussu Dei.

SAulus autem rex tum demum sentiens quae mala pateretur, qui effecerat vt Deus sibi inimicus esset, adscendit in regiam Gaba: (quod nomen ex interpretatione collem significat) hec vnquam post illam diem in prophetae conspectum venit. Cum vero Samuelus vicem eius doleret, vt hanc quidem solicitudinem missam faceret, iussit Deus: sacro vero oleo assumpto in vrbem Bethleema concederet ad Iessaeum Obedae filium; et de filiis eius eum inungeret, quem ipse ei regnaturum esse significarit. Cumque diceret vereri se, ne Saulus si hoc senserit, vel per insidias vel aperta vi perniciem ipsi strueret, promittente Deo facienteque vt saluus illuc prosciscceretur, ad vrbem praedictam peruenit. Atque eum omnes salutabant, simulque de aduentus causa percontabantur. Dicebat au-

τῷ Θεῷ. ποιήσας οὖν τὴν θυσίαν, καλεῖ τὸν Ιεσσαῖον μετὰ τῶν τέκνων ἐπὶ τὰ ἱερεῖα. καὶ θεασάμενος αὐτῶν τὸν πρεσβύτατον τῶν υἱῶν εὐμεγέθη καὶ καλὸν, εἶπεν ἐκ τῆς εὐμορφίας τοῦτον εἶναι τὸν μέλλοντα βασιλεύειν. διαμαρτάνει δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ἐπερωτήσαντι γὰρ αὐτὸν, εἰ χρίσει τῷ ἐλαίῳ τὸν νεανίσκον, ὃν αὐτὸς ἐτεθαυμάκει, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιον ἔκρινεν· ὁ τὰ αὐτὰ βλέπειν ἀνθρώπους, εἶπε, καὶ Θεόν. ἀλλὰ σὺ μὲν εἰς τὸ κάλλος ἀποβλέπων τοῦ νεανίσκου, καὶ δὴ τοῦτον ἡγῇ ἄξιον τοῦ βασιλεύειν εἶναι. ἐγὼ δὲ ὁ σωμάτων εὐμορφίας ἔπαθλον ποιοῦμαι τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς· καὶ ζητῶ ὅστις ταύτης ἐστὶ τελέως εὐπρεπὴς, εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ πειθοῖ, ἐξ ὧν τὸ ψυχῆς συνίσταται κάλλος, κατακεκοσμημένος, ταῦτα φράσαντος τοῦ Θεοῦ, πάντας ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Ιεσσαῖον τοὺς υἱοὺς ἐπιδεῖξαι Σαμύηλος. ὁ δὲ πέντε ἄλλους ἐποίησεν ἐλθεῖν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Ελίαβος, ὁ δεύτερος Αμινάδαβος, Σάμαλος ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος Ναθαναήλος, καὶ Ραήλος ὁ πέμπτος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ ἕκτος Ασαμος. ἰδὼν δὲ καὶ τούτους ὁ προφήτης μηδὲν χείρους τοῦ πρεσβυτέρου τοῖς μορφαῖς, ἐπηρώτησε τὸν Θεὸν, τίνα τούτων αἱρεῖται βασιλέα. εἰπόντος δ' ὐδένα, πυνθάνεται τοῦ Ιεσσαίου, μὴ πρὸς τούτοις αὐτῷ καὶ ἄλλοι παῖδες εἰσί. φήσαντος δὲ εἶναι Δαυΐδην τοὔνομα· ποιμαίνειν δὲ καὶ τῆς τῶν βοσκημάτων φυλακῆς ἐπιμελεῖσθαι. κελεύει καλεῖν αὐτὸν ἐν τάχει· κατακλιθῆναι γὰρ εἰς τὴν εὐωχίαν οὐκ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς, ἐκείνου μὴ παρόντος. ὡς δ' ἦκεν ὁ Δαυΐδης μεταπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, παῖς ξανθὸς μὲν τὴν χρόαν, γοργὸς δὲ τὰς ὄψεις, καὶ καλὸς ἄλλως· ὗτός ἐστιν, εἶπων ἡσυχῇ πρὸς αὐτὸν Σαμύηλος, ὁ βασιλεύειν ἀρέσας τῷ Θεῷ, κατακλίνεται μὲν αὐτός· κατακλίνει δὲ ὑπ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον, καὶ τὸν Ιεσσαῖον μετὰ καὶ τῶν παίδων. ἔπειτα λαβὼν ὁρῶντος τοῦ Δαυΐδου τὸ ἔλαιον, ἀλείφει τε αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ οὖς ῥῆμα λαλεῖ. καὶ σημαίνει τοῦθ', ὅτι βασιλεύειν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἥρηται. παρῆνει δ' εἶναι δίκαιον, καὶ κατήκοον

tem, se eo venisse, vt Deo sacrificaret. Cum itaque rem diuinam fecisset, Iessaeum vna cum liberis vocat, vt sacris vescerentur. Atque filiorum eius natu maximum intuitus bene magnum et pulchrum, ex forma coniecit eximia hunc esse eum qui rex futurus esset. A Dei autem proposito aberrauit. nam cum ex eo quaesiuisset, an istum o eo inungeret iuuenem, quem admiratus fuerat, regnoque dignum iudicabat; non eadem, respondebat, spectare Deum ac homines. at tu quidem ad iuuenis formam egregiam respiciens, et hunc sane idoneum existimas qui imperet. ego vero non constituo regnum corporis pulchritudini in praemium donare, sed animi virtuti: atque istum requiro qui eo nomine sit omnibus numeris absolutus; pietate et iustitia et fortitudine et obsequio, ex quibus animi constat pulchritudo, instructus et exornatus. Haec cum Deus dixisset, Iessaeo praecepit Samuelus, vt eius in conspectum filios suos adduceret. Atque ille fecit vt quinque alii se sisterent: quorum quidem aetate maior Eliabus, secundus Aminadabus, tertius Samalus, quartus Nathanaëlus, et quintus vocabatur Raëlus, sextus vero Asamus. Propheta autem, cum et hos videret forma nequaquam cedere natu grandiori, Deum interrogauit, quemnam horum in regem deligeret. Datoque responso, neminem ex hisce, scisciatur ex Iessaeo, ecqui praeterea illi essent liberi. Cumque is dixisset, vnum restare nomine Dauiden; at pastorem agere, pecorumque custodiae operam dare: iubet istum statim euocari: ipsis enim, nisi ille adsit epulis, accumbere non licere. Vbi autem aduenit Dauides a patre accitus, adolescens colore flauus, vividis oculis, et caetera pulcher. Hic est, cum tacite secum dixisset Samuelus, quem regnare Deo visum est, ipse quidem discumbit; sibi vero proximum iuuenem collocat, ac deinceps Iessaeum et filios eius. Tum sumpto in conspectu Dauidis oleo, et ipsum eo perfundit, subiisseque in aurem dicit; et hoc signo est, quod Deus ipsum in regem elegerit. monebatque vt iustitiam coleret, praeceptisque eius obtemperaret: atque ita regnum ei longo tem-

αὐτῷ τῶν προσταγμάτων· ἔτως γὰρ αὐτῷ παραμένειν τὴν βασιλείαν ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ τὸν οἶκον λαμπρὸν καὶ περιβόητον γενέσθαι, καταστρέψεσθαι δὲ καὶ Παλαιστίνους, καὶ οἷς ἂν ἔθνεσι πολεμῇ, νικῶντα καὶ περιόντα τῇ μάχῃ, κλέος ἀοίδιμον ζῶντά τε ἕξειν, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀπολείψειν.

β'. Καὶ Σαμύηλος μὲν ἀπαλλάσσεται, ταῦτα παραινέσας· πρὸς δὲ τὸν Δαυΐδην μεταβαίνει τὸ θεῖον, καταλιπὸν Σάυλον. καὶ ὁ μὲν προφητεύειν ἤρξατο, τῇ θείᾳ πνεύματος εἰς αὐτὸν μετοικισαμένῃ· τὸν Σάυλον δὲ περιῆχετο πάθη τινὰ καὶ δαιμόνια, πυγμὰς αὐτῷ καὶ τραγγάλας ἐπιφέροντα, ὡς τὸς ἰατρὸς ἄλλην μὲν αὐτῷ θεραπείαν μὴ ἐπινοεῖν· εἰ δέ τις ἐστὶν ἐξάδειν δυνάμενος καὶ ψάλλειν ἐπὶ κινύρᾳ, τῦτον ἐκέλευσαν ζητήσαντας, ὁπότ' ἂν αὐτῷ προσίοι τὰ δαιμόνια καὶ ταράττοι, ποιεῖν ὑπὲρ κεφαλῆς ἅντα ψάλλειν, καὶ τὰς ὕμνυς ἐπιλέγειν· ὁ δ' ὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ζητεῖσθαι προσέταξε τοιῦτον ἄνθρωπον. φήσαντος δέ τινος αὐτῷ τῶν παρόντων, ἐν Βηθλεέμῃ πόλει τεθεᾶσθαι Ιεσσαίυ μὲν ὑόν, ἔτι δὲ παῖδα τὴν ἡλικίαν, εὐπρεπῆ δὲ καὶ καλὸν, τάτε ἄλλα πολλῆς σπυδῆς ἄξιον, καὶ ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνυς, καὶ πολεμιστὴν ἄκρον· πέμψας πρὸς τὸν Ιεσσαῖον, ἐκέλευσεν ἀποστέλλειν αὐτῷ τὸν Δαυΐδην, τῶν ποιμνίων ἀποσπάσαντα, βύλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν, περὶ τῆς εὐμορφίας καὶ ἀνδρείας ἀκύσας τοῦ νεανίσκυ. ὁ δὲ Ιεσσαῖος πέμπει τὸν ὑόν, καὶ ξένια δὺς κομίσαι τῷ Σαύλῳ. ἐλθόντος δὲ, ἤσθη· καὶ ποιήσας ὁπλοφόρον, διὰ πάσης εἶχε τιμῆς. ἐξήδετο γὰρ ὑπ' αὐτῦ· καὶ πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν δαιμόνων ταραχὴν, ὁπότε αὐτῷ ταῦτα προσέλθοι, μόνος ἰατρὸς ἦν, λέγων τε τὺς ὕμνυς, καὶ ψάλλων ἐν τῇ κινύρᾳ, καὶ ποιῶν ἑαυτῦ γίνεσθαι τὸν Σάυλον. πέμπει τοίνυν πρὸς τὸν πατέρα τῦ παιδὸς Ιεσσαῖον, ἐᾶσαι παρ' αὐτῦ τὸν Δαυΐδην κελεύων· ἥδεσθαι γὰρ αὐτῷ βλεπομένῳ καὶ παρόντι. τὸν δ' ὐκ ἀντειπεῖν τῷ Σαύλῳ, συνεχώρησε δὲ κατέχειν.

pore permanſurum, ac domum eius ſplendidam fore celebremque; porro Palaeſtinos debellaturum eſſe; et cum quibuſcunque gentibus bellum geſſerit, victorem pugnaque ſuperiorem, gloriam, dum viueret, illuſtrem habiturum, poſteriſque ſuis, cum moreretur, relicturum.

2. Et quidem Samuelus, cum haec eum monuiſſet, diſcedit: ſimulque numen relicto Saulo ad Dauiden transit. Et hic quidem, poſtquam ſpiritus Dei ad ipſum migrauerat, vaticinari coepit: Saulum vero perturbationes quaedam peruaſerunt et ſpiritus malefici, qui ſuffocationes illi et ſtrangulationes creabant: ita vt medici nullam quidem curationem illi adhibere cogitarent; ſi quis vero eſſet excantandi peritus et cithara pſallendi, iuſſerunt, vt illo quaeſito, quotieſcunque ad eum mali accederent genii turbarentque, curae illis eſſet, vt ad caput eius adſtans pſalleret et hymnos recitaret. Ille autem rem non diſtulit, ſed ſuis mandauit vt de huiuſmodi homine ſibi prouiderent. Cumque vnus qui aderat forte diceret, in vrbe Bethleemis ſe vidiſſe Ieſſaei quidem filium, adhuc vero aetate admodum iuuenem, ſpecioſum et pulchrum, caeteraque magni faciendum, pſallere ſcientem et hymnos canere, ſtudiiſque bellicis exercitatiſſimum; miſſis ad Ieſſaeum nunciis, iuſſit vt Dauiden a gregibus abductum ad ſe mitteret; velle enim ipſum videre, quod multa de forma iuuenis egregia et pulchritudine fama acceperit. Ieſſaeus autem filium mittit, datis etiam muneribus quae ad Saulum apportaret. Cumque veniſſet, eo delectatus eſt Saulus; eoque armigero vſus, in ſummo honore habebat. Ab illo vero excantabatur, et contra perturbationem a daemonibus illatam, cum huiuſmodi quid ei contingeret, ſolus erat medicus; hymnos recitans et cithara pſallens, facienſque vt Saulus ſui compos fieret. Mittit igitur ad Ieſſaeum patrem adoleſcentis, poſtulans vt Dauides apud ſe maneret: illius enim conſpectu et praeſentia ſe mirifice capi. Is vero, Saulo non contradicendum ratus, conceſſit vt illum apud ſe retineret.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἐπὶ Σαύλου βασιλεύοντος. καὶ ὡς, Γολιάθου ἐν μονομαχίᾳ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Δαυίδου, ἡττήθησαν.

Χρόνοις δ' ὕστερον ὑ πολλοῖς οἱ Παλαιστῖνοι πάλιν συνελθόντες, καὶ δύναμιν ἀθροίσαντες μεγάλην, ἐπίασι τοῖς Ἰσραηλίταις· καὶ μεταξὺ Σωχῶς καὶ Ἀζηκᾶς καταλαμβανόμενοι στρατοπεδεύονται. ἀντεπεξάγει δ' αὐτοῖς τὴν στρατιὰν καὶ Σαῦλος· καὶ ἐπί τινος ὄρους στρατοπεδευσάμενος, ἀναγκάζει τοὺς Παλαιστίνους τὸ μὲν πρῶτον στρατόπεδον καταλιπεῖν, ἐπὶ ὁμοίῳ δέ τινος ὄρους ἀντικρὺ τοῦ καταληφθέντος ὑπὸ τοῦ Σαύλου στρατοπεδεύσασθαι. διέσησε δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα μέσος αὐλὼν τῶν ὀρῶν ἐφ' ὧν ἦν. καταβὰς οὖν τις τῶν ἐκ τοῦ Παλαιστίνων στρατοπέδου, Γολίαθος ὄνομα, πόλεως δὲ Γίττης, ἀνὴρ παμμεγεθέστατος· ἦν γὰρ πηχῶν τεσσάρων καὶ σπιθαμῆς, ὅπλα τῇ φύσει τοῦ σώματος ἀναλογοῦντα περιείμενος, θώρακα μὲν γὰρ ἐνεδέδυτο σταθμὸν ἄγοντα πέντε χιλιάδας σίκλων, κόρυθα δὲ καὶ κνημίδας χαλκέας ὁποίας εἰκὸς ἦν ἀνδρὸς ὕτω παραδόξου τὸ μέγεθος σκεπάσαι τὰ μέρη, δόρυ δὲ ἦν ὁ κῆφον βάσαγμα δεξιᾶς, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτὸ ἄρων ἔφερεν, εἶχε δὲ καὶ λόγχην ἑξακοσίων σίκλων, εἵποντο δὲ πολλοὶ βασάζοντες τὰ ὅπλα· τὰς τοίνυν ὁ Γολίαθος ἵστος μεταξὺ τῶν παρατάξεων, βοήν τε ἀφίησι μεγάλην, καὶ πρὸς τὸν Σαῦλον καὶ τοὺς Ἑβραίους λέγει· "μάχης μὲν ὑμᾶς καὶ κινδύνων "ἀπαλλάττω. τίς γὰρ ἀνάγκη τὴν στρατιὰν ἡμῶν συμπε"σοῦσαν κακοπαθεῖν; δότε δ' ὅς τις ἐμοὶ μαχεῖται τῶν "ὑμετέρων, καὶ βραβευθήσεται τὸ τοῦ πολέμου τέλος ἐν τῷ "νενικηκότι· δουλεύσουσι γὰρ ἐκεῖνοι τοῖς ἑτέροις, ὧν ἂν ὁ "νικήσας γένηται. πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι καὶ σωφρονέστατον, "ἑνὸς κινδύνῳ λαβεῖν ὃ βούλεσθε, ἢ πάντων". ταῦτ' εἰπὼν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῶν οἰκείων στρατόπεδον. τῇ δ' ἐχομένῃ πάλιν ἐλθὼν, τοὺς αὐτοὺς ἐποιήσατο λόγους, καὶ μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὁ διέλειπε προκαλούμενος ἐπὶ τοὺς

CAP. IX.

Vt nouam expeditionem contra Hebraeos, Saulo regnante, susceperunt Palaestini: vtque, post Goliathum a Dauide interfectum, cum clade discesserunt.

CÆterum aliquanto post Palaestini denuo congregati, coactisque magnis copiis, bellum Israëlitis inferunt; atque loco inter Sochum et Azecam occupato, ibi castra metantur. Saulus autem aduersus illos exercitum educit: et cum in monte quodam cum suis consedisset, facit, vt Palaestini castra quidem priora relinquerent, simile vero iugum, e regione illius cui Saulus insederat, castris occuparent. Exercitus autem ab inuicem diremit vallis, collibus in quibus consistebant interiecta. Itaque cum quidam e castris Palaestinorum descendisset, nomine Goliathus, et ex vrbe Gitta, vir immanis staturae (erat enim quatuor cubitorum et vnius spithamae, armis cinctus magnitudini corporis congruentibus; nam thorace quidem indutus erat qui quinque millia siclorum pendebat, cuspide vero et ocreis aeneis qualibus par erat viri magnitudinis adeo prodigiosae membra tegi; hasta erat non leue gestamen dextrae, sed quam et ipse humeris sustinebat; quin et lanceam sexcentorum siclorum habebat; multique eum sequebantur arma eius portantes) iam vero, inquam, cum hic Goliathus inter vtramque aciem constitisset, ingenti vtitur vociferatione, et ad Saulum et Hebraeos clamat; "vos quidem a pugnae discrimine et periculis libe"ro. quae nos adigit necessitas, vt exercituum iacturam "acie confligendo faceremus? date e vobis aliquem, qui "mecum descendet in certamen; atque de bello finiendo "statuetur ex eo qui vicerit: is enim populus alteri seruie"t, cuius ciuis superior fuerit. multo enim melius esse "et consultissimum, vnius periculo quae vultis assequi, "quam omnium". Haec loquutus in castra ad suos reuertitur. Die autem proximo iterum egressus eadem verba fecit, ac per quadraginta dies conditionibus praedictis hostes prouocare non destitit: adeo vt non mediocri terrore

προσιεμένοις τὰς πολεμίας, ὡς καταπλαγῆναι αὐτὸν τὸν Σάυλον καὶ τὴν στρατιάν. καὶ παρεστάσσοντο μὲν ὡς εἰς μάχην, οὐκ ἤρχοντο δὲ εἰς χεῖρας.

β'. Τῇ δὲ πολέμῳ συνεχομένοις τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Παλαιστίνοις, ὁ Σάυλος ἀπέστειλε τὸν Δαυΐδην πρὸς τὸν πατέρα Ἰεσσαῖον, ἀκούσας αὐτῷ τοῖς τρισὶν υἱοῖς, ὃς ἐπὶ συμμαχίαν καὶ τὸν κινδύνους ἔπεμψεν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τὰ ποίμνια πάλιν καὶ τὰς νομὰς τῶν βοσκημάτων παρεγίνεται. μετ' ὀλὺ δὲ ἔρχεται πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑβραίων πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, κομίσας τε τοῖς ἀδελφοῖς ἐφόδια, καὶ γνῶναι τί πράττουσι. τῇ δὲ Γολιάθῳ πάλιν ἐλθόντος, καὶ προκαλουμένου καὶ ὀνειδίζοντος, ὅτι μηδεὶς ἐστιν ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς, ὃς εἰς μάχην αὐτῷ τολμᾷ καταβῆναι· μεταξὺ τοῖς ἀδελφοῖς ὁμιλῶν ὁ Δαυΐδης περὶ ὧν ἐπέστειλεν ὁ πατὴρ, ἀκούσας βλασφημοῦντος τὴν στρατιὰν καὶ κακίζοντος τοῦ Παλαιστίνου, ἠγανάκτησε. καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἶπεν, ἑτοίμως ἔχειν μονομαχῆσαι τῷ πολεμίῳ. πρὸς τοῦθ' ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν Ἐλίαβος ἐπέπληξεν αὐτῷ, τολμηρότερον παρ' ἡλικίαν καὶ ἀμαθῆ τὰ προσήκοντος εἰπών· ἐκέλευσέ τε πρὸς τὰ ποίμνια καὶ τὸν πατέρα βαδίζειν. καταιδεσθεὶς δὲ τὸν ἀδελφὸν ὑπεχώρησεν· καὶ πρός τινας τῶν στρατιωτῶν ἀπελάλησεν, ὅτι θέλοι μάχεσθαι τῷ προκαλουμένῳ. δηλωσάντων δ' εὐθὺς τῷ Σαύλῳ τὴν τοῦ νεανίσκου προαίρεσιν, μεταπέμπεται πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς. καὶ πυθομένου τί βούλεται καὶ λέγειν, "μὴ τα-"πεινὸν, εἶπεν, ἔσω φρόνημα, μηδ' εὐλαβοῦς, ὦ βασιλεῦ, "καθαιρήσω γὰρ ἐγὼ τὴν ἀλαζονείαν τοῦ πολεμίου, χωρή-"σας αὐτῷ διὰ μάχης, καὶ τὸν ὑψηλὸν καὶ μέγαν ὑπ' "ἐμαυτῷ βαλών. γένοιτο μὲν αὐτὸς ἅτω καταγέλαστος, ἔν-"δοξον δὲ τὸ σὸν στράτευμα· εἰ μηδ' ὑπ' ἀνδρὸς πολεμεῖν "ἤδη δυναμένου καὶ πιστευομένου παράταξιν καὶ μάχας, ἀλλ' "ὑπὸ παιδὸς ἔτι δοκοῦντος καὶ ταύτην ἔχοντος τὴν ἡλικίαν "ἀποθάνοι.

γ'. Τοῦ δὲ Σαύλου τὸ μὲν τολμηρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν εὐψυ-

perculsi fuerint Saulus et exercitus. Et instructi quidem prodibant tanquam in aciem, neutri vero ad manus conserendas veniebant.

2. At cum bellum hoc inter Hebraeos et Palaestinos gereretur, Saulus Dauiden ad Iessaeum patrem ablegavit, tribus aliis eius filiis contentus, quos in societatem belli et periculorum miserat. Ille vero primum quidem se ad greges rursus et pecus pascendum recipit. at non multo post ad Hebraeorum castra venit missus a patre, vt et fratribus commeatum afferret, sciretque quid ageretur. Cum autem rursus ex acie egrederetur Goliathus, et Hebraeos prouocaret, eisque exprobraret, neminem illorum ea esse fortitudine, vt secum in certamen descendere auderet; Dauides, dum colloqueretur cum fratribus de iis quae ei mandauerat pater, audito vt Palaestinus exercitum probro affecerit et contemptui habuerit, valde indignatus est, et ad fratres suos aiebat; se paratum esse ad hostem singulari certamine excipiendum. Ad hoc Eliabus fratrum natu maximus eum obiurgauit, dicendo eum supra quam aetas fert audacem esse, et quid sibi deceret plane nescire: iussitque vt ad greges suos et ad patrem se conferret. Is vero fratrem reueritus ab eo digressus est, et apud militum quosdam verbis prae se tulit, quod ipse vellet cum Palaestino prouocante congredi. Iuuenis autem proposito statim ab illis ad Saulum relato, eum rex ad se iubet accersi. Ac cum ab eo requireret quidnam dicere vellet, "ne, inquit, animum despondeas, nec quid exti-"mescas, o Rex, ego elatos hostis spiritus comprimam, "simul ac cum ipso pugnam conseruero, magnumque et "procerum mihimet subiecero. Sic quidem iste ab omni-"bus irridebitur, tuus vero exercitus gloriam consequetur: "si non a viro ad bellum idoneo aut aciei instruendae du-"cendaeque perito, sed ab illo qui puer esse videatur, ea-"que reuera sit aetate, occidi contigerit.

3. Cum autem Saulus illius quidem animum intrepi-

χίαν θαυμάζοντος, ὁ θαρροῦντος δὲ ἐπ' αὐτῷ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἀσθενέστερον εἶναι διὰ ταύτην πρὸς ἅπαντα πολεμεῖν μάχεσθαι λέγοντος· "ταῦτ', εἶπε Δαυΐδης, ἐπαγγέλλομαι, τῷ Θεῷ θαρρῶν ὄντι μετ' ἐμοῦ· πεπείραμαι γὰρ αὐτοῦ τῆς βοηθείας. λέοντα γάρ, ἐπελθόντα μοι ποτὲ τοῖς ποιμνίοις καὶ ἁρπάσαντα ἄρνα, διώξας καταλαμβάνω, καὶ τὸν μὲν ἄρνα ἐκ τοῦ στόματος ἐξαρπάζω τοῦ θηρός· αὐτὸν δὲ ὁρμήσαντα ἐπ' ἐμὲ τῆς ὑρᾶς βασάσας καὶ προσρήξας τῇ γῇ, διαφθείρω. ταὐτὸ δὲ καὶ ἄρκον ἀμυνόμενος διατίθεμαι. νομιζέσθω δὴ καὶ ὁ πολέμιος ἐκείνων εἶναί τι τῶν θηρίων, ὀνειδίζων ἐκ πολλοῦ τὴν στρατιάν, καὶ βλασφημῶν ἡμῶν τὸν Θεόν, ὃς αὐτὸν ὑποχείριον ἐμοὶ ποιήσει.

δ'. Τῇ προθυμίᾳ τοιγαροῦν καὶ τῇ τόλμῃ τοῦ παιδὸς ὅμοιον γενέσθαι τέλος παρὰ τοῦ Θεοῦ Σάουλος εὐξάμενος, ἄπιθι, φησὶ, πρὸς τὴν μάχην. καὶ περιθεὶς αὐτῷ τὸν αὐτοῦ θώρακα, καὶ περιζώσας τὸ ξίφος, καὶ περικεφαλαίαν ἁρμόσας, ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ Δαυΐδης, βαρυνόμενος ὑπὸ τῶν ὅπλων· οὐκ ἐγεγύμναστο γὰρ οὐδ' ἐμεμαθήκει φέρειν ὅπλα· "ταῦτα μὲν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, σὸς ἔστω κόσμος τοῦ πὰρ "βασάζειν δυναμένου, συγχώρησον δὲ ὡς θέλω σοι καὶ ὡς "ἐγὼ βέλομαι μαχεσθῆναι". τίθησιν οὖν τὰ ὅπλα· καὶ τὴν βακτηρίαν ἁράμενος, καὶ πέντε λίθους ἐκ τοῦ χειμάρρου βαλὼν εἰς τὴν πήραν τὴν ποιμενικὴν, καὶ σφενδόνην ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ φέρων, ἐπὶ τὸν Γολίαθον ἐπορεύετο. καταφρονεῖ δὲ ὅτως ἰδὼν αὐτὸν ὁ πολέμιος ἐρχόμενον· καὶ προσέσκωψεν, ὡς ἐχ ὅσα πρὸς ἄνθρωπον ὅπλα νενόμιται ταῦτ' ἔχων μέλλοι μάχεσθαι, οἷς δὲ κύνας ἀπελαύνομεν καὶ φυλασσόμεθα. μὴ αὐτὸν ἀντὶ ἀνθρώπου κύνα εἶναι δοκεῖ; ὁ δ' οὐχὶ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ χείρω κυνὸς αὐτὸν νομίζειν ἀπεκρίνατο. κινεῖ δὲ πρὸς ὀργὴν τὸν Γολίαθον· καὶ ἀρὰς αὐτῷ τίθεται ἐκ τῆς προσηγορίας τοῦ Θεοῦ, καὶ δώσειν ἠπείλησε τὰς σάρκας αὐτοῦ τοῖς ἐπιγείοις καὶ τοῖς μεταρσίοις διασπάσασθαι. ἀμείβεται δ' αὐτὸν ὁ Δαυΐδης. σὺ μὲν ἐπέρχῃ

dum alacremque miraretur, ei vero propter aetatem non confideret, ſed ex ea imbecilliorem eſſe diceret quam vt cum viro pugnae ſciente congrederetur, "haec, aiebat "Dauides, polliceor, Deo fidens quod mecum erit: eius "enim expertus ſum auxilium. Nam leonem, cum gre- "ges meos aliquando adortus eſſet et agnum abripuiſſet, "perſequutus apprehendi; et ferae quidem de faucibus "agnum extorſi, ipſam vero, cum in me inſurrexiſſet, "cauda ſublatam ac in humum adflictam occidi. quin et "idem plane feci, dum vrſum vlciſcor. Itaque et hoſtis "ille aliquid ex earum ferarum numero eſſe exiſtimetur, "multa in exercitum probra iaciens, et in Deum noſtrum "conuicia effundens, qui ipſum viribus ferocientem mihi- "met ſubiiciet.

4. Tum Saulus Deum precatus, vt iuueni omnia ex animi eius prompti ſtrenuique ſententia ſuccederent, abi, inquit, ad pugnam. Et cum galeam illi ſuam impoſuiſſet, et ſuo eum accinxiſſet gladio, loricaque induiſſet, dimittebat eum. Dauides autem armis grauatus (non enim erat ad rem militarem exercitatus, neque arma ferre didicerat) aiebat, "haec quidem, o Rex, tua ſint orna- "menta, qui et illa geſtare potes; mihi vero vt ſeruo tuo "concede pugnam prout et ipſe volo capeſſere". Arma itaque deponit: ac ſublato baculo, et quinque e torrente lapidibus in peram paſtoralem coniectis, dextraque manu fundam portans ibat Goliathum verſus. Cum autem hoſtis eum ita ad ſe accedentem vidiſſet, contemptui habet, et dicteriis eum inceſſit; quaſi non armis, quibus aduerſus hominem vti moris eſt, iſta gerens ſecum pugnaturus prodeat, ſed quibus canes abigimus et ab illis cauemus. num ipſum canem, non hominem eſſe putaret? Ille autem nihil huiuſmodi eſſe, ſed vel cane eum deteriorem exiſtimare reſpondit. At exinde Goliathus ad iram commouetur; et diras illi imprecatur ex Dei cognomine, atque minatus eſt ſe carnes eius beſtiis terreſtribus daturum eſſe, et volucribus aëriis ſparſurum. Illi vero ſubiicit Dauides. Tu quidem cum gladio et haſta et lorica me

μοι ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν δόρατι, καὶ ἐν θώραξι· ἐγὼ δὲ χωρῶν ἐπί σε, τὸν Θεὸν ὅπλισμαι, ὃς σέ τε καὶ τὴν πᾶσαν ὑμῶν στρατιὰν χερσὶ ταῖς ἡμετέραις διολέσει. καταπτομήσω μὲν γάρ σε σήμερον, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τοῖς ὁμοφύλοις κυσὶ παραβαλῶ· μαθήσονται δὲ πάντες, ὅτι προέστηκεν Ἑβραίων τὸ θεῖον, καὶ ὅπλα ἡμῖν καὶ ἰσχὺς τύτε ἐστὶ τὸ κηδόμενον. ἡ δ' ἄλλη παρασκευὴ καὶ δύναμις ἀνωφελὴς, Θεοῦ μὴ παρόντος. ὁ δὲ Παλαιστῖνος ὑπὸ βάρους τῶν ὅπλων εἰς ὠκύτητα καὶ δρόμον ἐμποδιζόμενος, βάδην ἐπὶ τὸν Δαυίδην παραγίνεται· καταφρονῶν, καὶ πεποιθὼς γυμνὸν ὁμῶ καὶ παῖδα ἔτι τὴν ἡλικίαν ἀπόνως ἀναιρήσειν.

ε'. Ἁπαντᾷ δὲ ὁ νεανίσκος μετὰ συμμάχε μὴ βλεπομένε τῷ πολεμίῳ. Θεὸς δ' ἦν ὗτος. καὶ ἀνελόμενος ἐκ τῆς πήρας ὧν εἰς αὐτὴν κατέθηκεν ἐκ τοῦ χειμάρρε λίθον ἕνα, καὶ ἀφεμόσας τῇ σφενδόνῃ, βάλλει ἐπὶ τὸν Γολίαθον εἰς τὸ μέτωπον, καὶ διῆλθεν ἕως τοῦ ἐγκεφάλε τὸ βληθέν· ὡς σύθυς καρωθέντα πεσεῖν τὸν Γολίαθον ἐπὶ τὴν ὄψιν. δραμὼν δ' ἐφίσταται τῷ πολεμίῳ κειμένῳ· καὶ τῇ ῥομφαίᾳ τῇ ἐκείνε, μάχαιραν ἔχ ἔχων αὐτὸς, ἀποτέμνει τὴν κεφαλὴν αὐτᾶ. πεσὼν δ' ὁ Γολίαθος, ἥττα καὶ φυγὴ γίνεται Παλαιστίνοις. τὸν γὰρ δοκιμώτατον ἰδόντες ἐρριμμένον, καὶ περὶ τῶν ὅλων δείσαντες, ἐκ ἔτι μένειν διεγνώκεσαν· ἀλλ' αἰσχρᾷ καὶ ἀκόσμῳ φυγῇ παραδόντες αὑτὺς, ἐξαρπάζειν τῶν κινδύνων ἐπειρῶντο. Σάκλος δὲ καὶ πᾶς ὁ τῶν Ἑβραίων στρατὸς ἀλαλάξαντες ἐκπηδῶσιν εἰς αὐτύς· καὶ πολλὺς ἀποσφάττοντες διώκυσιν ἄχρι τῶν Γίττης ὁρίων καὶ τῶν πυλῶν τῶν Ασκάλωνος. καὶ θνήσκυσι μὲν τῶν Παλαιστίνων εἰς τρισμυρίυς· δὶς δὲ τοσῦσοι τραυματίαι γίνονται. Σίκλος δὲ, ὑποστρέψας εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, διαρπάζει τὸ χαράκωμα καὶ ἐνέπρησεν· τὴν δὲ κεφαλὴν τῦ Γολιάθ Δαυΐδης εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν ἐκόμισεν, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἀνέθηκεν τῷ Θεῷ.

aggrederis: mihi vero contra te venienti Deus pro armatura eſt, qui et te et totum veſtrum exercitum manuum noſtrarum viribus perdet. Nam hodie quidem caput tuum auferam, et reliquum corporis canibus tui ſimilibus tradam: et diſcent omnes quod Deus praefectus fuerit Hebraeis, eiuſque prouidentia arma nobis vireſque ſuppeditet. at aliuſmodi parum valent apparatus et potentia, niſi Deus praeſens coeptis adſpiret. Palaeſtinus autem, quo minus feſtinaret et curſu vteretur armorum pondere impeditus, lento gradu Dauiden verſus proficiſcitur; contemptum prae ſe ferens, fiduciaque fretus ſe facillime inermem ſimul ac aetate puerum perimere poſſe.

5. Verum antagoniſtae occurrit iuuenis cum occulto ſuo adiutore. ille autem Deus erat. Et cum e lapidibus, quos in peram ex torrente delectos coniecerat, vnum depromſiſſet fundaeque adaptaſſet, eum in aduerſam Goliathi frontem iacit, qui vi ſua ad cerebrum vſque penetrabat: ita vt mox veterno corruptus in faciem procideret Goliathus. Cum autem Dauides curſu ad eum contendiſſet, ſuper hoſtem iacentem conſtitit: ſtrictoque illius enſe, quod ipſe gladium non habuerit, ei caput amputat. Verum concidente Goliatho, ſuperantur fugamque capeſſunt Palaeſtini. nam ſpectatiſſimum e ſuis proſtratum videntes, et de rerum ſumma iam metuentes, non amplius in acie conſiſtere decreuerunt; ſed in turpem et ignominioſam fugam ſemet coniicientes periculum euadere conabantur. Saulus autem et vniuerſus Hebraeorum exercitus ſublato clamore in eos irruunt, multiſque caeſis, eos vſque ad Gittae fines et portas Aſcalonis perſequuntur. Et e Palaeſtinis quidem ceciderunt triginta circiter millia; et duplo plures vulnerati ſunt. Porro Saulus, ad caſtra eorum reuerſus, munimenta diripit ac incendit: caput autem Goliathi Dauides in ſuum tentorium reportauit, et gladium eius Deo conſecrauit.

ΚΕΦ. ί.

Δαυΐδῃ ἀρισεύσαντι φθονεῖ ὁ Σάυλος· καὶ, δεξάμενος ἀφορμῆς πρὸς τὴν κατ' ἐκείνυ ἐπιβυλὴν, ὑπισχνεῖται αὐτῷ ἀποδοῦναι τὴν θυγατέρα, ἂν ἑξακοσίας κεφαλὰς κομίσῃ τῶν Παλαισίνων.

Φθόνον δὲ καὶ μῖσος τῦ Σάυλυ πρὸς αὐτὸν αἱ γυναῖκες ἐργάζυσιν. ὑπαντῶσαι γὰρ τῇ στρατιᾷ νικηφόρῳ μετὰ κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ παντοίας χαρᾶς, ᾖδον· αἱ μὲν γυναῖκες, ὡς πολλὰς Σάυλος ἀπώλεσε Παλαισίνων χιλιάδας, αἱ παρθένοι δὲ, ὡς μυριάδας Δαυΐδης ἀφανίσειε. τύτων δ' ἀκύων ὁ βασιλεὺς, ὡς τὸ μὲν ἔλαττον τῆς μαρτυρίας αὐτὸς λάβοι, τὸ δὲ τῶν μυριάδων πλῆθος ἀνατεθείη τῷ νεανίσκῳ· καὶ λογισάμενος μηδὲν ἔτως μετὰ λαμπρᾶν εὐφημίαν ἢ τὴν βασιλείαν ὑστερεῖν αὐτῷ, φοβεῖσθαι καὶ ὑποπτεύειν ἤρξατο τὸν Δαυΐδην. καὶ τῆς μὲν πρώτης τάξεως· ἐπεὶ τῷ δέει πλησίον αὐτῦ καὶ λίαν ἐγγὺς ἐδόκει, ἐποίησε γὰρ αὐτὸν ὁπλοφόρον· μετασήσας, ἀποδείκνυσι χιλίαρχον, δῶς αὐτῷ χώραν ἀμείνονα μὲν, ἀσφαλεσέραν δὲ ὡς ἐνόμιζεν αὐτῷ. ἐβύλετο γὰρ εἰς τὰς πολεμίας αὐτὸν ἐκπέμπειν καὶ τὰς μάχας, ὡς ἐν τοῖς κινδύνοις τεθνηξόμενον.

β'. Δαυΐδης δὲ, πανταχῦ τὸν Θεὸν ἐπαγόμενος ὅπυ ποτ' ἀφίκοιτο, κατώρθυ, καὶ διευπραγῶν ἐβλέπετο· ὡς, διὰ ὑπερβολὴν τῆς ἀνδρείας, τόν τε λαὸν αὐτῦ, καὶ τὴν Σαύλυ θυγατέρα, παρθένον ἔτι ὖσαν, λαβεῖν ἔρωτα, καὶ τῦ πάθυς ὑπερκρατοῦντος γενέσθαι φανερὰν, καὶ διαβληθῆναι πρὸς τὸν πατέρα. ὁ δ', ὡς ἀφορμῇ χρησόμενος τῆς ἐπὶ Δαυΐδην ἐπιβυλῆς, ἡδέως ἤκυσε· καὶ δώσειν προθύμως αὐτῷ τὴν παρθένον πρὸς τὺς τὸν ἔρωτα μηνύσαντας αὐτῆς ἔφη, γενησόμενον ἀπωλείας καὶ κινδύνων αἴτιον αὐτῷ ληψομένῳ. "κατεγγυῶ γὰρ, εἶπεν, αὐτῷ τὸν τῆς θυ-"γατρὸς μυ γάμον, ἂν ἑξακοσίας μοι κομίσῃ κεφαλὰς "τῶν πολεμίων. ὁ δὲ καὶ γέρως ἔτω λαμπρῦ περιτεθέντος, "καὶ βυλόμενος ἐπ' ἔργῳ παραβόλῳ καὶ ἀπίσῳ λαβεῖν

CAP. X.

Dauidi ob res praeclare gestas inuidet Saulus; atque, occasione insidias illi struendi arrepta, pollicetur se filiam ei daturum in matrimonium, si sexcenta Palaestinorum capita attulerit.

SAuli autem inuidiam et odium in ipsum concitarunt mulieres. Exercitui enim triumphanti occurrentes cum cymbalis et tympanis, et omne genus laetitia, canebant: mulieres quidem, multas a Saulo occisas esse Palaestinorum chiliadas, virgines vero, myriadas a Davide deletas. Haec autem cum audiret rex, sibi quidem minus amplum tribui testimonium, iuueni vero multas myriadas adscribi; et secum reputaret, nihil adeo ei post tam gloriosam acclamationem deesse ac regnum, Dauiden metuere et suspectum habere coepit. ac cum a priori quidem ordine (quod ex formidine propinquus ipsi et vicinus admodum videretur, quippe qui armiger sibi constitutus erat) eum amouisset, militum tribunum creat, dato quidem ei loco meliore, sibimet vero vt putabat tutiore. Secum enim statuebat eum in hostes et pugnas emittere, vt pericula obeundo forte periret.

2. Dauides autem, Deum sibi vbique praesens in auxilium adsciscens quocunque se conferret, res prospere gerebat; eique omnia feliciter cedere conspiciebantur: adeo vt, ex fortitudinis eminentia, et populus eum in deliciis haberet, et Sauli filia adhuc virgo amore eius caperetur; affectuque praeualente manifesto se proderet, et hanc ob rem ad patrem deferretur. Ille vero, vt oblatam ad insidias Dauidi struendum occasionem amplexurus, hoc libenter audiuit, filiaeque amorem ei renunciantibus dicebat, se alacriter illi virginem daturum; vtpote quod hoc foret ipsi eam accepturo periculum et exitii causa. "Spondeo enim, aiebat, me filiam meam ei collocatu-"rum in matrimonium, si sexcenta hostium capita mihi "adducat. nam ille, et quod praemium adeo praeclarum "sibi propositum esset, volensque ex opere periculoso

"κλέος, ὁρμήσει μὲν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν· διαφθαρήσεται δ' "ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων, καὶ χωρήσει μοι τὰ κατ' αὐτον εὐ- "πρεπῶς. ἀπαλλαγήσομαι γὰρ αὐτῆ· δι' ἄλλον αὐτὸν, "ἀλλ' οὐχὶ δι' ἐμαυτῆ κτείνας". διάπειραν δὲ τῆς τῆ Δαυΐδη διανοίας κελεύει τὰς οἰκέτας λαμβάνειν, πῶς ἔχει πρὸς τὸ γῆμαι τὴν κόρην. οἱ δ' ἤρξαντο διαλέγεσθαι πρὸς αὐτόν. ὅτι σέργοι μὲν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σάουλος καὶ ὁ λαὸς ἅπας, βούλεται δ' αὐτῷ κηδεῦσαι τὴν θυγατέρα. ὁ δὲ, "μικρὸν "ἆρ' ὑμῖν, εἶπε, δοκεῖ γαμβρὸν γενέσθαι βασιλέως; ἐμοὶ "δ' οὐχὶ τοιοῦτον φαίνεται, καὶ μάλιστα ὄντι ταπεινῷ, καὶ "δόξης καὶ τιμῆς ἀμοίρῳ". Σάουλος δὲ, ἀγγειλάντων αὐ- τῷ τῶν οἰκετῶν τὰς τῆ Δαυΐδη ἀποκρίσεις, "ὐ χρημάτων, "ἔφη, δεῖσθαί με φράζετε αὐτῷ, ὐδὲ ἔδνων· ἀπεμπολᾶν "γὰρ ἐστιν ὅτως τὴν θυγατέρα, μᾶλλον ἢ συνοικίζειν· "γαμβροῦ δ' ἀνδρείαν ἔχοντος καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν πᾶ- "σαν, ἣν ὁρᾶν ὑπάρχουσαν αὐτῷ. βούλεσθαι δή μοι παρ' "αὐτῆ λαβεῖν ἀντὶ τῆ γάμη τῆς θυγατρὸς, ὐ χρυσὸν ὐδ' "ἄργυρον, οὐδ' ὅπως ταῦτ' ἐκ τῶν πατρὸς οἰκιῶν κομίσῃ· "Παλαιστίνων δὲ τιμωρίαν καὶ κεφαλὰς αὐτῶν ἑξακοσίας. "αὐτῷ τε γὰρ ἐμοὶ τούτων ὐδὲν ἂν ὅτε ποθεινότερον ὅτε "λαμπρότερον δῶρον γένοιτο· τῆτε παιδὶ μη πολὺ τῶν νε- "νομισμένων ἔδνων ζηλωτότερον, τὸ συνοικεῖν ἀνδρὶ τοιούτῳ, "καὶ μαρτυρημένῳ τὴν πολεμίων ἥτταν.

γ'. Κομισθέντων δὲ τούτων πρὸς τὸν Δαυΐδην τῶν λό- γων, ἡσθεὶς, τὸν Σάουλον ἐσπουδακέναι νομίζων αὐτῆ περὶ τὴν συγγένειαν, οὐδὲ βουλεύσασθαι περιμείνας, οὐδ' εἰ δυνα- τὸν ἢ δύσκολόν ἐστι τὸ προκείμενον ἔργον τῷ λογισμῷ περι- νοήσας, ὥρμησεν εὐθὺς μετὰ τῆς ἑταιρίας ἐπὶ τοὺς πολε- μίους, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ γάμη κατηγγελμένην πρᾶξιν· καὶ, ὁ Θεὸς γὰρ ἦν ὁ πάντα ποιῶν εὐμαρῆ καὶ δυνατὰ τῷ Δαυΐ- δη, κτείνας πολλοὺς καὶ κεφαλὰς ἑξακοσίων ἀποτεμών, ἦκε πρὸς τὸν βασιλέα, διὰ τῆς τούτων ἀποδείξεως τὸν ἀν- τὶ τούτων γάμον ἀπαιτῶν. Σάουλος δὲ ὐκ ἔχων ἀναφυγεῖν ἐκ τῶν ὑπεσχημένων· αἰσχρὸν γὰρ ὑπελάμβανεν, ἢ ψεύσα-

"et incredibili gloriam adipiſci, ad rem quidem aggre-
"diendam properabit; erit autem vt a Palaeſtinis perima-
"tur, et ſic mihi pulchre procedent quae in illum molior.
"ab eo enim liberabor; cum ipſum per alium et non pro-
"pria manu interfecero". Iubet itaque domeſticis vt Da-
uidis mentem explorarent, quomodo ſe erga puellae con-
iugium habeat. Illi vero ad ipſum verba facere coepe-
runt, quod Saulus quidem rex cum populo vniuerſo eum
amore proſequatur, velletque ei filiam ſuam connubio iun-
gere. At ille reſpondebat, "num vos igitur parui ducitis
"regium fieri generum? mihi vero non ita eſſe videtur;
"praeſertim cum homo tenuis ſim, gloriaeque et honoris
"expers". Saulus autem, cum ei domeſtici retuliſſent
Dauidis reſponſa, dicebat, "illi nunciate me non pecuniis
"egere neque dote (hoc enim eſſet filiam potius vendere
"quam elocare) ſed genero, qui fortitudine et aliis omni-
"bus virtutibus praecellat, quas in ipſo videre eſt. Velle
"itaque me ab eo pro filiae nuptiis accipere, non aurum
"aut argentum, neque vt haec e paternis aedibus afferat;
"ſed Palaeſtinorum ſupplicium et ſexcenta illorum capita.
"nam et mihi ipſi nullum aliud munus hiſce ſplendidius
"aut praeſtabilius poteſt accidere: atque filiae meae dote
"legitima multo optabilius eſt, cum tali viro matrimonium
"inire, et qui praeclarum adeo victoriae de hoſtibus re-
"portatae attulerit teſtimonium.

3. Haec poſtquam verba Dauidi nunciata eſſent, iis delectatus, exiſtimans quod Saulus ſtuduerit eum ſibi cognatione coniungere, antequam ſe in conſilium adhibuerit, aut ſecum animo reputauerit, an res propoſita facile fieri poſſit necne, ſtatim ad hoſtes cum ſodalibus ſuis contendit, et ad opus ſibi pro nuptiis denunciatum aggreditur: atque (Deus enim erat qui fecit vt Dauidi cuncta facilia eſſent et poſſibilia) caeſis hoſtium plurimis, abſciſſiſque ſexcentorum capitibus, ad regem reuertebatur, ob ea in conſpectum eius adducta nuptias pro illis pactas ab eo poſtulans. Saulus autem nihil habens quod obtenderet cur promiſſis non ſtaret (turpe enim ducebat, vt aut quid-

θαι δοκεῖν, ἢ δι' ἐπιβουλὴν, ἵν' ὡς ἀδυνάτοις ἐπιχειρῶν ὁ Δαυΐδης ἐναποθάνῃ, τὸν γάμον ἐπηγγέλθαι· δίδωσιν αὐτῷ τὴν θυγατέρα, Μιχάλαν ὀνόματι.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς ὁ Δαυΐδης, Σαούλ αὐτῷ ἐπιβουλεύοντος, τῇ σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ Ιωνάθου, καὶ τὰς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μιχάλας τέχνας, κινδύνους ἐκφυγὼν ἦκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμοήλον.

ΕΜελλε δὲ οὐκ ἐπὶ πολὺ τοῖς γεγενημένοις ἐμμένειν Σαούλος ἄρα. ὁρῶν γὰρ τὸν Δαυΐδην παρὰ τῷ Θεῷ καὶ παρὰ τοῖς ὄχλοις εὐδοκιμοῦντα, κατέδεισε· καὶ τὸν φόβον οὐκ ἔχων ἀποκρύψασθαι, περὶ μεγάλων ὄντα βασιλείας τε καὶ ζωῆς, ὧν καὶ θατέρου στερηθῆναι συμφορὰ δεινὴ, κτείνειν τὸν Δαυΐδην διεγνώκει, καὶ προσάσσει τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ Ιωνάθῃ τε τῷ παιδὶ καὶ τοῖς πιστοτάτοις οἰκετῶν. ὁ δὲ τὸν πατέρα τῆς ἐπὶ τῷ Δαυΐδῃ μεταβολῆς θαυμάσας, οὐκ ἐπὶ μετρίοις ἀπὸ τῆς πολλῆς εὐνοίας, ἀλλ' ἐπὶ θανάτῳ γενομένης, καὶ τὸν νεανίσκον ἀγαπῶν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καταμαθόμενος, λέγει πρὸς αὐτὸν τὸ τοῦ πατρὸς ἀπόῤῥητον καὶ τὴν προαίρεσιν. συμβουλεύει μέντοι φυλάσσεσθαι γενόμενον ἐκποδὼν τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν. αὐτὸς γὰρ ἀσπάσεσθαι τὸν πατέρα, καὶ τοῦ καιροῦ παραφανέντος αὐτῷ διαλεχθήσεσθαι περὶ αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν μαθήσεσθαι καὶ ταύτην ἐκφαυλίσειν· ὡς ὑ δεῖν ἐπ' αὐτῇ κτείνειν τοσαῦτα μὲν ἀγαθὰ τὸ πλῆθος ἐργασάμενον, εὐεργέτην δὲ αὐτοῦ γεγενημένον, δι' ἃ καὶ συγγνώμην ἂν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἁμαρτήμασιν εἰκότως εὕρατο. δηλώσω δέ σοι τὴν τοῦ πατρὸς γνώμην. Δαυΐδης δὲ, πειθοῦς συμβουλίᾳ χρησῇ, ὑπεξίσαται τῆς τοῦ βασιλέως ὄψεως.

β'. Τῇ δ' ἐπιούσῃ πρὸς τὸν Σαούλον Ιωνάθης ἐλθὼν, ὡς ἱλαρόν τε καὶ χαίροντα κατέλαβεν, ἤρξατο λόγον αὐτῷ περὶ τοῦ Δαυΐδου προσφέρειν. "τί καταγνὺς μικρὸν ἢ μεῖ-

quam mentitus videretur, aut nuptias ex insidiis pollicitus, vt Dauides, factu difficillima adeundo, se morti obiiceret) ei filiam, Michalam nomine, nuptum locat.

CAP. XI.

Vt Dauides, dum Saulus ei insidias strueret, Ionathae studio curaque, et Michalae vxoris suae artibus, periculis exemptus ad Samuelem prophetam se contulit.

ATtamen non erat vt Saulus diu factis acquiesceret. Nam cum videret Dauiden gratia tum apud Deum florere tum apud populum, sibi ipsi metuit: et cum metum occultare et dissimulare non valeret, vtpote de rebus magnis, regno simul et vita, quorum vel altero priuari grauis est calamitas; Dauiden interficere in animum induxit, Ionathaeque filio et domesticorum fidissimis in mandatis dedit vt eum tollerent. Ille vero demiratus quod de Dauide adeo animum mutauerit, vt non solum, cum antea ipsi valde beneuolus exstitisset, leuiter eum laederet, sed et morte afficeret, ex amore erga iuuenem et virtutis eius reverentia prodit ei patris arcanum et propositum: et quidem ei consulit sibi cauere, postridie semet e regis conspectu subducendo. se enim patrem salutationis specie aditurum, et occasione oblata de ipso eum eo colloquuturum; foreque vt causam indignationis cognoscat, eamque verbis extenuet: quod scilicet non oporteat ob istiusmodi rem illum occidere, qui tot quidem beneficiis populum affecerat, de se vero praeclare meruerat; adeoque, si quam maxime peccasset, veniam iure consequi debeat. At ego te de patris animo certiorem faciam. Itaque Dauides, bono consilio obsequutus, a regis ore oculisque concessit.

2. Proxima autem die Ionathas ad patrem profectus, cum eum hilarem et gaudio perfusum offendisset, coepit de Dauide apud ipsum huiusmodi orationem habere. "Ec-"quod peccatum, paruum magnumue, o pater, commis-

"ζον ἀδίκημα, ὦ πάτερ, προσέταξας ἀνελεῖν ἄνδρα, μέγα "μὲν αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν ὄφελος γεγενημένον, μεῖζον δὲ "πρὸς τὴν Παλαιστίνων τιμωρίαν· ὕβρεως δὲ καὶ χλεύης "ἀπαλλάξαντα τῶν Ἑβραίων λαὸν, ἣν ἐπὶ τεσσαράκοντα "ἡμέρας ὑπέμεινε μόνος τολμῶν ὑποσῆναι τὴν τῆ πολεμίᾳ "πρόκλησιν, καὶ μετὰ ταῦτα κομίσαντα μὲν ὅσας ἐπε- "τάχθη κεφαλὰς τῶν ἐχθρῶν, λαβόντα δ' ἐπὶ τύτῳ γέ- "ρας τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν πρὸς γάμον. ὡς ἂν ἀλγεινότερος "αὐτῆ γένοιθ' ἡμῖν ὁ θάνατος, ἢ διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῆ "μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συγγένειαν. συναδικεῖται γὰρ "αὐτῆ τῷ θανάτῳ καὶ ἡ σὴ θυγάτης, χηρείαν πρὶν ἢ τῆς "συμβιώσεως εἰς ὄνησιν ἐλθεῖν μέλλυσα πειράζειν. ταῦ- "τα λογισάμενος, μεταβαλῆ πρὸς τὸ ἡμερώτερον, καὶ "μηδὲν ποιήσῃς κακὸν ἄνδρα, πρῶτον μὲν ἡμᾶς εὐεργίαν "μεγάλην εὐεργετήσαντα τὴν σὴν σωτηρίαν, ὅτε σοι τῆ "πονηρῆ πνεύματος καὶ τῶν δαιμονίων ἐγκαθεζομένων, "τὰ μὲν ἐξέβαλεν, εἰρήνην δὲ ἀπ' αὐτῶν τῇ ψυχῇ σε "παρέχε· δευτέραν δὲ τὴν ἀπὸ τῶν πολεμίων ἐκδίκησιν. "αἰσχρὸν γὰρ τύτων ἐπιλελῆθαι". τύτοις παρηγορεῖται "τοῖς λόγοις Σάυλος, καὶ μηδὲν ἀδικήσειν τὸν Δαυΐδην "ὀμνυσι τῷ παιδί. κρείττων γὰρ ὀργῆς καὶ Φόβυ ὁ δίκαιος "λόγος. Ἰωνάθης δὲ, μεταπεμψάμενος τὸν Δαυΐδην, ση- μαίνει τε αὐτῷ χρηστὰ καὶ σωτήρια τὰ παρὰ τοῦ πατρός. ἄγει δὲ πρὸς αὐτόν· καὶ παρέμενε τῷ βασιλεῖ Δαυΐδης ὥσπερ ἔμπροσθεν.

γ'. Κατὰ δὲ τῦτον τὸν καιρὸν τῶν Παλαιστίνων στρατευ- σαμένων πάλιν ἐπὶ τὺς Ἑβραίυς, πέμπει μετὰ στρατιᾶς τὸν Δαυΐδην πολεμήσοντα τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ συμβαλὼν πολλὺς αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ νικήσας ἐπάνεισι πρὸς τὸν βα- σιλέα. προσδέχεται δ' αὐτὸν ὁ Σάυλος, ὐχ ὡς ἤλπισεν ἀπὸ τῆ κατορθώματος, ἀλλ' ὑπὸ τῆς εὐπραγίας αὐτῆ λυ- πηθείς, ὡς ἐπισφαλέστερος αὐτὸς ἐκ τῶν ἐκείνυ πράξεων γι- νόμενος. ἐπεὶ δὲ πάλιν προσελθὸν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον ἐθο- ρύβει πνεῦμα καὶ συνετάραττε· καλέσας εἰς τὸ δωμάτιον,

"ſum eſſe arbitratus es, vt iuſſeris interfici virum, qui "multum quidem tibi ipſi in ſalutem profuerit, magis ve- "ro contulerit vt res Palaeſtinis in ſupplicium cederent: "porroque Hebraeorum populum contumeliis et deriſione, "quam per quadraginta dies pertulerunt, liberarit, cum "ſolus ex omnibus hoſti eos ad certamen prouocanti ſemet "opponere auſus fuerit; et qui poſthaec retulerit quidem "tot hoſtium capita quot ei imperata erant, in praemium "vero ſororem meam in matrimonium acceperit. adeo vt "mors eius nobis eo magis luctuoſa futura ſit, non ſolum "ipſius ob virtutem, ſed et propter neceſſitudinem quae ei "nobiſcum intercedit. Eius quippe ex interitu iniuriam "vna patitur filia tua, quae, priuſquam ex ſociali vitae "conſuetudine fructus perceperit, viduitatem expertura eſt. "Haec tecum reputando ſine te ad mitiora flecti, nihilque "ei mali inferas, qui primum quidem nobis magnum be- "neficium praeſtitit tuae ſalutis, quando, cum tibi mali "ſpiritus et daemones inſiderent, illos quidem eiecerit, "tuae autem animae ab iis liberatae tranquillitatem reſti- "tuerit; deinde vero hoſtes vindicta fuerit perſequutus. "Nam opprobrio tibi erit horum obliuiſci". Hiſce ſer- monibus Saulus delinitur, iuratque filio ſe nullam Dauidi facturum iniuriam. iram enim metumque vicit iuſta defen- ſio. Ionathas autem, accerſito ad ſe Dauide, indicat ei benigna omnia et ſalutaria a patre exſpectanda eſſe. ipſum- que ad eum adducit: atque apud regem remanſit Dauides, ſicut antea.

3. Caeterum ſtatim ab illo tempore, cum Palaeſtini aduerſus Hebraeos copias iterum educerent, Dauides cum exercitu a Saulo mittitur, vt bellum Palaeſtinis iungeret. ac congreſſus magna eos clade affecit, victorque reuerſus eſt ad regem. At non ita eum excipit Saulus, vt ſperauit, poſt rem feliciter adminiſtratam, ſed proſpero eius ſucceſſu moeſtus, quaſi ex rebus ab ipſo praeclare geſtis in regni diſcrimen veniret. Cum autem daemonis ſpiritu correptus iterum agitaretur et conturbaretur, accitum in cubiculum,

ἐν ᾧ κατέκειτο, κατέχων τὸ δόρυ προσέταξε τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξάδειν αὐτόν. ἐκεῖνος δὲ τὰ κελευσθέντα ποιοῦντος, διατεινάμενος ἀκοντίζει τὸ δόρυ. καὶ τὸ μὲν προϊδόμενος ὁ Δαυΐδης ἐξέκλινε· φεύγει δὲ εἰς τὸν οἶκον τὸν αὐτοῦ, καὶ δι' ὅλης ἔμεινεν ἡμέρας αὐτόθι.

δ'. Νυκτὸς δὲ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἄχρι τῆς ἕω φυλάττεσθαι, μὴ καὶ λάθῃ παντελῶς ἀφανὴς γενόμενος, ἵνα παραγενόμενος εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κρίσει παραδοὺς ἀποκτείνῃ. Μιχάλα δὲ ἡ γυνὴ Δαυΐδου, θυγάτηρ δὲ τοῦ βασιλέως, τὴν τοῦ πατρὸς μαθοῦσα διάνοιαν, τῷ ἀνδρὶ παρίσταται, δεινὰς ἔχουσα τὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας, καὶ περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀγωνιῶσα· οὐδὲ γὰρ αὐτὴν ζῆν ὑπομένειν ἐκεῖνος ἠρῆθησαν. καὶ μή σε, φησὶν, ἥλιος ἐνταυθοῖ καταλάβοι· ἀ γὰρ ἔτ' ὄψεταί σε. φεῦγε δὲ, ὡς τοῦτό σοι δύναται παραχεῖν ἡ παροῦσα νύξ, καὶ ποιήσει δέ σοι ταύτην ὁ Θεὸς μακροτέραν. ἴθι γὰρ σαυτὸν, ἂν εὑρεθῇς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀπολούμενον. καὶ καθιμήσασα διὰ θυρίδος αὐτὸν ἐξέσωσεν. ἔπειτα σκευάσασα τὴν κλίνην, ὡς ἐπὶ νοσοῦντι, καὶ ὑποθεῖσα τοῖς ἐπιβολαίοις ἦπαρ αἰγὸς, ἅμα ἡμέρᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς πέμψαντος ἐπὶ τὸν Δαυΐδην, ὠχλήθη διὰ τῆς νυκτὸς εἶπε τοῖς παροῦσιν, ἐπιδείξασα τὴν κλίνην κατακεκαλυμμένην, καὶ τῷ πηδήματι τοῦ ἥπατος σαλεύοντος τὸ ἐπιβόλαιον πιστωσαμένη τὸ κατακείμενον τὸν Δαυΐδην ἀσθμαίνειν. ἀπαγγειλάντων δὲ τῶν πεμφθέντων, ὅτι γένοιτο διὰ τῆς νυκτὸς ἀσθενέστερος, ἐκέλευσεν ἔτως ἔχοντα κομισθῆναι. βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐλθόντες δὲ, καὶ ἀνακαλύψαντες τὴν κλίνην καὶ τὸ σόφισμα τῆς γυναικὸς εὑρόντες, ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. μεμφομένου δὲ τοῦ πατρὸς αὐτὴν ὅτι σώσειε μὲν τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, κατασοφισαμένη δ' αὐτὸν, ἀπολογίαν σκήπτεται πιθανήν. "ἀπειλήσαντα "γὰρ αὐτὴν ἀποκτείνειν, ἔφησε, τυχεῖν ἐκ τοῦ δέους τῆς πρὸς "τὸ σωθῆναι συνεργίας. ὑπὲρ ἧς συγγνῶναι καλῶς ἔχειν "αὐτῇ, κατὰ ἀνάγκην ἀλλὰ μὴ κατὰ προαίρεσιν γενομέ-"νης. ἀ γὰρ ἔτως, ἔλεγεν, εἶμαι τὸν ἐχθρὸν ἐζήτεις ἀπο-

in quo decumbebat, haſtam in manu tenens iuſſit citharae pulſu et hymnis ipſum excantare. Illo vero iuſſa exſequente, haſtam protenſam in eum iaculatur. atque ille quidem eam, ictu praeuiſo, declinauit: domum vero fuga ſe recipit, et in ea tota die permanſit.

4. Noctu autem rex miſſis lictoribus mandat vt eum vſque ad mane obſeruarent, ne omnino lateret clam elapſus, vt in forum adductus et iudicio perfuſus morte plectatur. At Michala, vxor Dauidis, regis vero filia, cum quod patri erat in animo intellexiſſet, ad maritum accedit, de ipſo inter ſpem metumque dubia, et de vita ſua admodum ſolicita, vt quae nec ipſa viuere ſuſtineret illo orbata. Caue, inquit, ne te ſol hic loci offendat; ita enim erit vt te non amplius adſpiciat. fuge autem qua per noctis huius tenebras licet, eaſque tibi producat Deus. ſcito enim teipſum, ſi deprehenſus fueris, patris manibus periturum eſſe. Atque adeo cum per feneſtram eum demiſiſſet, a periculo conſeruauit. Deinde cum lectum ſtraviſſet, quaſi propter aegrotantem, et ſtragulis caprae iecur ſubieciſſet, prima luce cum pater illius ad Dauiden miſiſſet, dicebat, eum totam noctem inquietam exegiſſe, lecto operto illis qui aderant oſtenſo, fideque facta, dum iecur palpitatione ſtragulas commoueret, id quod iacebat eſſe Dauiden anhelantem. Vbi vero a nunciis miſſis regi relatum erat; quod per noctem male ſe haberet, iuſſit vt eum vtcunque laborantem ſibi afferrent. ſe enim velle illum perimere. Illi vero reuerſi, cum et lectum retexiſſent et fraudem a muliere compoſitam deprehendiſſent, ad regem rem detulerunt. Patre autem ipſam reprehendente, quod eius quidem ſeruauerit inimicum, illum vero deceperit, excuſationem commenta eſt veriſimilem. "Mortem enim ei comminatum, dixit, metu extorſiſſe, vt ſua "ad ſemet conſeruandum opera vteretur. quamobrem ei "debere ignoſci, quod neceſſitate adacta et non ſponte "opem tulerit". adiiciebatque, non enim puto te adeo "inimici neci ſtudere ac meae ſaluti". Et Saulus quidem

"κτεῖναι, ὡς ἐμὲ σώζεσθαι." καὶ συγγινώσκει μὲν τῇ κόρῃ Σάουλος· ὁ δὲ Δαυΐδης, ἐκφυγὼν τὸν κίνδυνον, ἦκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμοῦηλον εἰς Ραμαθὰν, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλέως ἐδήλωσε, καὶ ὡς παρὰ μικρὸν ὑπ' αὐτοῦ τῷ δόρατι βληθεὶς ἀποθάνοι, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν κακὸς γενόμενος, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσιν ἄνανδρος, ἀλλ' ἐν ἅπασι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχής. τὸ δ' ἦν αἴτιον Σαοῦλῳ τῆς πρὸς Δαυΐδην ἀπεχθείας.

ε'. Μαθὼν δ' ὁ προφήτης τὴν τοῦ βασιλέως ἀδικίαν, καταλείπει μὲν τὴν πόλιν Ραμαθάν. ἀγαγὼν δὲ τὸν Δαυΐδην ἐπί τινα τόπον, Γαλβαὰθ ὄνομα, ἐκεῖ διέτριβε σὺν αὐτῷ. ὡς δ' ἀπηγγέλθη τῷ Σαοῦλῳ παρὰ τοῦ προφήτου τυγχάνων ὁ Δαυΐδης, πέμψας ὁπλίτας ἐπ' αὐτὸν, ἄγειν προσέταξεν συλλαμβάνοντας. οἱ δ' ἐλθόντες πρὸς τὸν Σαμοῦηλον, καὶ καταλαβόντες προφητῶν ἐκκλησίαν, τοῦ θείου μεταλαμβάνουσι πνεύματος, καὶ προφητεύειν ἤρξαντο. Σάουλος δ' ἀκούσας, ἄλλους ἔπεμψεν ἐπὶ τὸν Δαυΐδην. κἀκείνων ταὐτὸ τοῖς πρώτοις παθόντων, πάλιν ἀπέστειλεν ἑτέρους. προφητευόντων δὲ καὶ τῶν τρίτων, τελευταῖον ὀργισθεὶς αὐτὸς ἐξώρμησεν. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦν ἤδη, Σαμοῦηλος, πρὶν ἰδεῖν αὐτὸν, προφητεύειν ἐποίησεν. ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν Σάουλος, ὑπὸ πολλοῦ πνεύματος ἐλαυνόμενος ἔκφρων γίνεται. καὶ τὴν ἐσθῆτα περιδύσας αὐτὸν, καταπεσὼν ἔκειτο δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, Σαμοῦήλου τε καὶ Δαυΐδου βλεπόντων.

ς'. Ιωνάθης δὲ ὁ Σαοῦλου παῖς, ἀφικομένου πρὸς αὐτὸν ἐκεῖθεν Δαυΐδου, καὶ περὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἀποδυρομένου ἐπιβουλῆς, καὶ λέγοντος, ὡς οὐδὲν ἀδικήσας, ὅτ' ἐξαμαρτὼν σπουδάζοιτο ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φονευθῆναι· μήτε αὐτῷ τοῦθ' ὑπονοοῦντι πιστεύειν παρεκάλει, μήτε τοῖς διαβάλλουσιν, εἴ τινες ἄρα εἰσὶν οἱ τοῦτο πράττοντες, ἀλλ' αὐτῷ προσέχειν καὶ θαρρεῖν. μηδὲν γὰρ τοιοῦτον ἐπ' αὐτῷ φρονεῖν τὸν πατέρα. φράσαι γὰρ αὐτῷ περὶ τούτου καὶ σύμβουλον παραλαβὼν, τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ τἄλλα πράττοντα. ὁ δὲ

hoc, quicquid erat culpae, puellae condonat: Dauides vero, cum fuga euasisset, Ramatham ad Samuelum prophetam se contulit, eique insidias sibi a rege factas exposuit, quodque parum abfuerit, quin mortem obiret ab ipso hasta traiectus, adeoque cum nec in eum mali quidquam patrasset, nec in pugnis cum hoste minus strenue se gessisset, sed Dei auspiciis feliciterque dimicasset. id quod Saulo odii in Dauiden causa erat.

5. Propheta autem, cum intellexisset quam inique cum eo ageret rex, vrbem quidem Ramatham relinquit, secum vero ducto Dauide in locum quemdam Gaibaath nominatum, illic cum eo aliquamdiu morabatur. Vt vero Saulo nunciatum est, Dauiden apud prophetam esse, nunciis missis in mandatis dedit, vt eum comprehensum ad ipsum adducerent. Illi vero, cum ad Samuelum peruenissent et in prophetarum coetum incidissent, Dei spiritu afflantur, et ipsi vaticinari coeperunt. Hoc vero vbi Saulus acceperat, alios misit ad Dauiden capiendum. ac, cum illis idem quod prioribus accidisset, alios denuo summittebat. At tertiis istis similiter vaticinantibus, tandem irarum plenus ipse eo properauit. postquam vero propius iam aberat, Samuelus, antequam in conspectum veniret, fecit vt ille prophetam ageret. Cum vero Saulus ad ipsum peruenisset, vehementi spiritu agitatus non amplius suus esse videbatur; exutisque vestimentis toto illo die ac nocte humi stratus iacebat coram Samuelo et Dauide.

6. Cum autem Dauides, illinc ad Ionathan Sauli filium profectus, multa de patris eius insidiis conqueretur, diceretque vt pater eius ipsi perimendo, nulla facta iniuria aut peccato commisso, quam maxime studuerit; ille eum obsecrabat, vt neque suis de illo suspicionibus temere crederet, neque aliorum calumniis, si qui essent qui huiusmodi quid auderent, sed sibi animum aduerteret et confideret. nihil enim tale in ipsum moliri patrem. eum enim voluisse sibi indicare et in consilium adhibere, vt qui de communi sententia omnia ageret. Ille vero iura-

ὤμνυεν ἢ μὴν ὕτως ἔχειν. καὶ πιστεύοντ' ἠξίᾳ προνοεῖν αὐτῦ μᾶλλον, ἢ καταφρονοῦντ' ἐπὶ τἀληθέσι τοῖς λόγοις· τὸ δ' ἀληθὲς ὑπολαβεῖν, ὅταν ἢ θεάσηται πεφονευμένον αὐτὸν ἢ πύθηται. μὴ λέγειν δ' αὐτῷ τὸν πατέρα περὶ τύτων ἔφασκεν, εἰδότα τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ διάθεσιν.

ζ'. Λυπηθεὶς δ' ἐφ' ὕτω πιστωσαμένῳ τὴν τῦ Σαύλε προαίρεσιν Ιωνάθης, ἐπηρώτα τίνος ἐξ αὐτῦ βύλεται τυχεῖν. ὁ δὲ, "οἶδα γὰρ, ἔφη, πάντα σε χαρίζεσθαί μοι καὶ "παρέχειν ἐθέλοντα. νυμηνία μὲν εἰς τὴν ἐπιοῦσάν ἐστιν· ἔθος "δ' ἔχω δειπνεῖν σὺν τῷ βασιλεῖ καθήμενος. εἰ δή σοι δο- "κεῖ, πορευθεὶς ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ, λανθάνων "διαμενῶ. σὺ δ', ἐπιζητήσαντος αὐτῦ, λέγε πορευθῆναί "με εἰς τὴν πατρίδα Βηθλεέμην, ἑορτὴν μυ τῆς φυλῆς ἀ- "γούσης, προτιθεὶς, ὅτι σύ μοι συγκεχώρηκας. κἂν μὲν, "οἷον εἰκὸς καὶ σύνηθές ἐστι λέγειν ἐπὶ φίλοις ἀποδημοῦσιν, "ἐπ' ἀγαθῷ βεβάδικεν εἶπῃ· ἴσθι μηδὲν ὕπυλον παρ' αὐτῦ "εἶναι μηδ' ἐχθρόν. ἂν δ' ὡς ἄλλως ἀποκρίνηται, τῦτ' ἔσαι "τεκμήριον τῶν κατ' ἐμῦ βεβυλευμένων. μηνύσεις δέ μοι "τὴν διάνοιαν τὴν τῦ πατρὸς, οἴκτῳ τε νέμων τῦτο καὶ φι- "λίᾳ, δι' ἣν πίστεις τε παρ' ἐμῦ λαβεῖν ἠξίωκας, αὐτός τε "ἐμοὶ δῦναι δεσπότης ὢν οἰκέτῃ σῷ. εἰ δ' εὑρίσκεις τὶ ἐν "ἐμοὶ πονηρὸν, αὐτὸς ἄνελε καὶ φθάσον τὸν πατέρα.

η'. Πρὸς δὲ τὸ τελευταῖον δυχεραίνας τῶν λόγων Ιωνά- θης, ποιήσειν ταῦτ' ἐπηγγείλατο· κἄν τι σκυθρωπὸν ὁ πατὴρ αὐτῦ καὶ τὴν ἀπέχθειαν ἐμφανίζον ἀποκρίνηται, μηνύειν. ἵνα δ' αὐτῷ θαῤῥῇ μᾶλλον, ἐξαγαγὼν αὐτὸν εἰς ὕπαιθρον καὶ καθαρὸν ἀέρα, ὑδὲν παρήσειν ὑπὲρ τῆς Δαυί- δυ σωτηρίας ὤμνυε. "τὸν γὰρ Θεὸν, εἶπε, τῦτον, ὃν πολὺν "ὁρᾷς καὶ πανταχῦ κέχυμένον, καὶ περὶν ἐρμηνεῦσαί με τοῖς "λόγοις τὴν διάνοιαν ἤδη μυ ταύτην εἰδότα, μάρτυρα ποιῦ- "μαι τῶν πρὸς σὲ συνθηκῶν. ὡς ἂν ἀνήσω τὸν πατέρα πολ- "λὰκις αὐτῦ τῆς προαιρέσεως διάπειραν λαμβάνων, πρὶν "ἢ καταμαθεῖν εἴ τις ἐστὶ καὶ παρὰ τοῖς ἀπορρήτοις αὐτοῦ "τῆς ψυχῆς νόσος. καταμαθὼν δ' ἂν ἀποκρύψομαι· κα-

bat pro certo ita esse, rogabatque vt persuasus ipsius potius prospiceret saluti, quam sermonis veritatem despecturi haberet: et tum demum vera esse omnia existimaret, posteaquam ipsum exstinctum vel viderit vel audierit. adiiciebatque nolle patrem de hisce quidquam cum eo communicare, quod norit qua in ipsum esset amicitia qualique affectu.

7. Ionathas autem tristis, quod ei adeo de Sauli proposito fidem fecerit, Dauiden interrogabat, num quid ab eo sibi fieri velit. Ille vero dicebat, "noui omnia te mihi conferre meique in gratiam praestare velle. Equidem "cras nouilunium agitur: soleo autem eo die cum rege "accumbere ad epulas. quare, si ita tibi videtur, e ciui"tate egressus ruri latebo. At tu, si me requiret rex, di"ces me petiisse Bethleemam, patriam meam, quod tri"bus mea solenne sacrum celebret, adiecto id permissu "tuo factum. Et si quidem, vt verisimile est et dici solet "de amicis peregre euntibus, dixerit, in rem suam pro"fectus est, scito nihil ab eo agi dolose aut inimice. Sin "vero aliter respondeat, hoc signo erit, quod aliquid in "me animo agitauerit: mihi autem renunciabis voluntatem "patris, idque ex misericordia et amicitia, propter quam "fidem a me accipere, et ipse dominus mihi seruo tuo vi"cissim dare voluisti. Sed si quid mali me commisisse "senseris, tu me interficias velim et patrem praeuenias.

8. Caeterum Ionathas, verbis extremis ad indignationem adductus, se quae postulauerat facturum promittebat: et si quid asperius retulerit pater, et quod prae se ferat odium, se indicare velle, vt vero ipsi magis confideret, ei in apertum educto purumque aëra iureiurando confirmat, se nihil non tentaturum quod Dauidi in salutem esset. Aiebat enim, "Deum hunc, quem magnum esse "animaduertis et per omnia diffusum, quique priusquam "verbis eloquar mentem meam iam nouit, testem appello "foederis quod tecum facio, me non cessaturum esse pa"tris in te voluntatem modis omnibus explorare, donec "comperiam ecquid vitii in animae ipsius inuolucris lateat.

"ταμηνύσω δὲ πρὸς σέ, καὶ πρᾶον ὄντα καὶ δυσμενῶς δια-
"κείμενον. οἶδεν δὲ ἄτος ὁ Θεὸς, πῶς αὐτὸν εἶναι μετὰ σὲ
"διὰ παντὸς εὔχομαι. ἔστι μὲν γὰρ νῦν, καὶ ἐκ ἀπολείψει
"σε. ποιήσει δὲ τῶν ἐχθρῶν, ἄνθ' ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἄντ' ἐγὼ,
"κρείττονα. σὺ μόνον μνημόνευε τάτων· κἂν ἀποθανεῖν μοι
"γένηται, τὰ τέκνα μὰ σῶζε, καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν παρόντων
"μοι ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνα κατάθὰ". ταῦτ' ἐπομόσας, ἀπο-
λύει τὸν Δαυΐδην, εἴς τινα τόπον ἀπελθεῖν τὰ πεδία φρά-
σας· ἐν ᾧ γυμναζόμενος διετέλει. γνὰς γὰρ τὰ παρὰ τὰ
πατρὸς, ἦξειν πρὸς αὐτὸν ἔφησεν ἐκεῖ, μόνον ἐπαγόμενος
παῖδα. "κἂν τρία ἀκόντια βαλὼν ἐπὶ τὸν σκοπὸν νομίσαι
"τῷ παιδὶ προσάσσω τὰ ἀκόντια, κεῖθαι γὰρ ἔμπροσθεν
"αὐτοῦ, γίνωσκε μηδὲν εἶναι φαῦλον παρὰ τὰ πατρός· ἂν
"δὲ τἀναντία τάτων ἀκούσῃς μὰ λέγοντος, καὶ τὰ ἐναντία
"παρὰ τοῦ βασιλέως προσδόκα. τῆς μέν τοι γε ἀσφαλείας
"τεύξῃ παρ' ἐμοῦ, καὶ οὐδὲν μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως δὲ
"μνηθῆς τούτων παρὰ τὸν τῆς εὐπραγίας καιρὸν σκόπει,
"καὶ τοῖς υἱοῖς μὰ γενῇ χρήσιμος". Δαυΐδης μὲν οὖν ταύ-
τας λαβὼν παρὰ Ιωνάθὰ τὰς πίστεις, εἰς τὸ συγκείμενον
ἀπηλλάγη χωρίον.

Θ'. Τῇ δ' ἐρχομένῃ, νεομηνία δ' ἦν, ἀγνεύσας ὡς
ἔθος εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἦκεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον. καὶ παρακαθε-
θέντων αὐτῷ, τὰ μὲν παιδὸς Ιωνάθὰ ἐκ δεξιῶν, Αβενήρὰ
δὲ τὰ ἀρχιστρατήγὰ ἐκ τῶν ἑτέρων· ἰδὼν τὴν τὰ Δαυΐδὰ καθ-
έδραν κενὴν, ἡσύχασεν, ὑπονοήσας ἢ καθαρεύσαντα αὐ-
τὸν ἀπὸ συνουσίας ὑστερεῖν. ὡς δὲ καὶ τῇ δευτέρᾳ τῆς νουμη-
νίας ἡ παρῆν, ἐπυνθάνετο παρὰ τὰ παιδὸς Ιωνάθὰ· ὅτι
καὶ τῇ παρελθούσῃ καὶ ταύτῃ τὰ δείπνὰ καὶ τῆς ἑστιάσεως ὁ
τὰ Ιεσσαίὰ παῖς ἀπολέλειπται. ὁ δὲ, πεπορεῦσθαι κατὰ
τὰς συνθήκας, ἔφησεν, αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτῶ πατρίδα, τῆς
φυλῆς ἑορτὴν ἀγούσης, ἐπιτρέψαντος αὐτῷ· παρακαλέσαι
μέντοι καὶ τάτον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θυσίαν. κἂν συγχωρῇς,
φησὶν, ἀπέρχομαι· τὴν γὰρ εὔνοιάν μὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπί-
σασαι. τότε τὴν πρὸς Δαυΐδην τὰ πατρὸς Ιωνάθης ἐπέγνω

"Cum vero vt se habeat intellexero, id te non celabo, sed "tibi indicabo, siue benignus fuerit siue malevolus. No- "uit enim hic ipse Deus, vt illum tibi propitium adesse "perpetuo precor. Nam et nunc quidem tecum est, et "te non destituet: facietque, siue pater meus sine ego tibi "aduerser, vt superior discedas. Tu horum duntaxat me- "mor esto: et, si me mori contigerit, liberos meos serua, "et gratiam mihi pro hisce debitam illis refer". Cum in haec iurasset, Dauiden dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo sese exercere moris erat. cognito enim patris animo, venturum se illic dixit, puero solum secum adducto. "Et si, tribus iaculis ad scopum emissis, "puero iussero vt illa petat (fore enim vt ante ipsum ia- "ceant) pro certo nosce nihil triste a patre metuendum es- "se. quod si contraria me dicere audieris, contraria simi- "liter a rege exspecta. Veruntamen ego securitati tuae "prospiciam, et nihil mali patieris; tu vero, cum laetio- "ra aduenerint tempora, fac horum memineris, curaque "vt liberis meis prosis". Et quidem Dauides, cum hanc fidem a Ionatha accepisset, in locum constitutum dis- cessit.

9. Die vero sequenti, erat enim nouilunium, rex, cum sese pro more purificasset, venit ad conuiuium. Cum- que ei filius quidem Ionathas a dextris assideret, Abene- rus vero legatus exercitus a sinistris, videns Dauidis lo- cum vacare tacuit, suspicatus, ideo eum abesse quod a coitu non esset purus. Postquam autem postridie noniu- nii non adesset, quaerebat a Ionatha filio, qua de causa Iessaei filius tam pridie quam eo die a conuiuio et coena abfuerit. Ille vero respondit eum ipsius permissu in pa- triam, vt conuenerant, concessisse, tribu sua festum so- lenne agente: quin etiam ipsum ad sacrificium inuitasse. et si mihi, inquit, veniam dederis, eo proficiscor: nosti enim meam erga illum beneuolentiam. Tunc deprehen- dit Ionathas, quam infesto pater eius in Dauiden esset animo: et voluntatem eius plane perspectam habuit. Haud

δυσμένειαν, καὶ τραχῶς τὴν ὅλην αὐτῆ βάλησιν εἶδεν. ὁ γὰρ κατέχε τῆς ὀργῆς Σάυλος, ἀλλὰ βλασφημῶν ἐξ αὐτομόλων γεγεννημένον καὶ πολέμιον ἀπεκάλει, καὶ κοινωνὸν τῆ Δαυΐδε καὶ συνεργὸν ἔλεγε, καὶ μηδ' αὐτὸν αἰδεῖσθαι μήτε τὴν μητέρα αὐτῆ, ταῦτα φρονοῦντα· καὶ μὴ βελόμενον πειθῆναι τῆθ', ὅτι μέχρις ἂ περίεσι Δαυΐδης ἐπισφαλῶς αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας ἔχει. μεταπέμψας τοιγαροῦν αὐτὸν ἔφησεν, ἵνα δῷ δίκην. ὑποτυχόντος δ' Ιωνάθε, τί δ' ἀδικοῦντα κολάσαι θέλεις; ἐκ ἔτ' εἰς λόγες καὶ βλασφημίας τὴν ὀργὴν ὁ Σάυλος ἐξήνεγκεν· ἀλλ' ἁρπάσας τὸ δόρυ ἀνεπήδησεν εἰς αὐτὸν, ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ τὸ μὲν ἔργον ἐκ ἔδρασε διακωλυθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων· φανερὸς δ' ἐγένετο τῷ παιδὶ, μισῶν τὸν Δαυΐδην, καὶ διαχρήσασθαι ποθῶν, ὡς παρὰ μικρὸν δι' ἐκεῖνον αὐτόχειρ καὶ τῆ παιδὸς γεγονέναι.

ι'. Καὶ τότε μὲν ὁ τοῦ βασιλέως παῖς ἐκπηδήσας ἀπὸ τοῦ δείπνε, καὶ μηδὲν ὑπὸ λύπης προσενέγκασθαι δυνηθεὶς, κλαίων αὐτὸν μὲν τοῦ παρὰ μικρὸν ἀπολέσθαι, τοῦ κατακεκρίσθαι δ' ἀποθανεῖν Δαυΐδην, ἐνυκτέρευσεν. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ, πρὸ τῆς πόλεως εἰς τὸ πεδίον, ὡς γυμνασόμενος μὲν, δηλώσων δὲ τῷ Φίλῳ τὴν τοῦ πατρὸς διάθεσιν, ὡς συνέθετο πρόεισι. ποιήσας δὲ ὁ Ιωνάθης τὰ συγκείμενα, τὸν μὲν ἑπόμενον ἀπολύει εἰς τὴν πόλιν παῖδα· ὁ δ' ἐν ἐρημίᾳ τῷ Δαυΐδῃ παρῆλθεν εἰς ὄψιν αὐτῷ καὶ λόγες. ἀναφανεὶς δ' οὗτος, πίπτει πρὸς τῶν Ιωνάθε ποδῶν, καὶ προσκυνῶν σωτῆρα αὐτῆ τῆς ψυχῆς ἀπεκάλει. ἀνίστησι δ' ἀπὸ τῆς γῆς αὐτὸν· καὶ περιπλακέντες ἀλλήλοις, μακρά τε ἠσπάζοντο καὶ δεδακρυμένα, τήν τε ἡλικίαν ἀποθρηνοῦντες αὐτῶν καὶ τὴν ἐφθονημένην ἑταιρίαν, καὶ τὸν μέλλοντα διαχωρισμὸν, ὃς οὐδὲν αὐτοῖς ἐδόκει θανάτε διαφέρειν. μόλις δ' ἐκ θρήνων ἀνανήψαντες, καὶ μεμνῆσθαι τῶν ὅρκων ἀλλήλοις παρακελευσάμενοι, διελύθησαν.

enim ab ira temperabat Saulus, ſed conuicia proiiciens, a profugis natum hoſtemque appellabat, et ſocium Dauidis adiutoremque eſſe dicebat; et neque ipſum reuereri neque matrem ſuam dum iſta cogitaret: nolleque hoc ſibi perſuaſum eſſe, regnum ipſis parum tutum eſſe, quamdiu ſuperſit Dauides. quamobrem ſe eum acciturum eſſe dixit, vt ſupplicium lueret. Cum vero Ionathas ſubiiceret, quid commiſit, vt tanta illum puniendi te inceſſeret cupido? non amplius Saulus verbis contumelioſis probriſque iram exprompſit; ſed arrepta haſta in ipſum inſiluit, necem ei decernens. Et facinus quidem non perpetrauit, ab amicis impeditus: verum iam filio haud dubium erat, quin Dauiden odio proſequeretur, eumque interficere quammaxime deſideraret; cum parum abfuerit a filio etiam propter illum manu ſua perimendo.

10. Et tunc quidem regis filius e conuiuio ſe proripiens, vt qui prae moerore cibum capere non potuerit, noctem fletu egit inſomnem, quod de vita quidem ſua periclitatus fuerit, Dauides vero morti eſſet deſtinatus. At prima luce ante vrbem in agrum, ſpecie quidem ſemet exercendi, re ipſa vero vt amico patris affectum indicaret, ſicuti conſtitutum erat, proceſſit. Cumque Ionathas omnia, in quae conuenerant, feciſſet, puerum quidem pediſſequum in vrbem dimittit, ipſe vero in ſolitudine Dauidi in conſpectum venit et colloquium. Cumque ille ſe oſtendiſſet, Ionathae ad pedes accidit, et eum adorans animae ſuae ſeruatorem appellabat. Illum vero a terra attollit Ionathas, et ſibi inuicem impliciti, longiuſcule ſeſe mutuo et non ſine lacrymis deoſculati ſunt; ſortem ſuam deplorantes, et quod ea eſſent aetate et ſuae inuideretur amicitiae, porroque locorum interuallo diſiungendi eſſent, quod ipſis nihil a morte differre videbatur. Cum autem vix ſe ex luctu recollegiſſent, ſeque mutuo obſecraſſent vt fidei iureiurando datae forent memores, ab inuicem diſceſſerunt.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς ὁ Δαυΐδης φεύγει πρὸς Ἀχιμέλεχον, ἔπειτα πρὸς τὸς Παλαιστίνων καὶ Μωαβιτῶν βασιλέας· καὶ ὡς ὁ Σάουλος ἀποκτείνει τὸν Ἀχιμέλεχον καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ.

Δαυΐδης δὲ φεύγων τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ πόλεμον, εἰς Νωβᾶν παραγίνεται πόλιν πρὸς Ἀχιμέλεχον τὸν ἱερέα. ὃς, ἐπὶ τῷ μόνον ἥκοντα ἰδεῖν, καὶ μήτε φίλον σὺν αὐτῷ μήτ' οἰκέτην παρόντα, ἐθαύμασε· καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μηδένα εἶναι σὺν αὐτῷ μαθεῖν ἤθελεν. ὁ δέ, πρᾶξιν ἀπόρρητον ἐπιταγῆναι πρὸς τοῦ βασιλέως, ἔφη· εἰς ἣν συνοδίας αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν οὐκ ἔδει. τοὺς μέν τοι θεράποντας εἰς τόνδε μοι τὸν τόπον ἀπαντᾶν προσέταξα. ἠξίου δὲ λαβεῖν ἐφόδια. φίλος γάρ αὐτὸν ποιήσειν ἔργον παρασχόντα, καὶ πρὸς τὸ προκείμενον συλλαμβανομένῳ. τυχὼν δὲ τούτων, ἤτει καὶ ὅπλων τι μετὰ χεῖρας, ῥομφαίαν ἢ δοράτιον. παρῆν δὲ καὶ Σαούλου δοῦλος γένος μὲν Σύρος, Δώηκος δ' ὄνομα, τοὺς τοῦ βασιλέως ἡμιόνους νέμων. ὁ δ' ἀρχιερεὺς ἔχειν μὲν αὐτὸς οὐδὲν εἶπε τι τοιοῦτον· εἶναι δὲ τὴν Γολιάθου ῥομφαίαν, ἣν ἀποκτείνας τὸν Παλαιστῖνον αὐτὸς ἀναθείη τῷ Θεῷ.

β'. Λαβὼν δὲ ταύτην ὁ Δαυΐδης, ἔξω τῆς τῶν Ἑβραίων χώρας εἰς Γίτταν διέφυγε τὴν Παλαιστίνων, ἧς Ἀγχοῦς ἐβασίλευεν. ἐπιγνωσθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν τοῦ βασιλέως οἰκετῶν, καὶ φανερὸς αὐτῷ γενόμενος, μηνυόντων ἐκείνων ὅτι Δαυΐδης ὁ πολλὰς ἀποκτείνας Παλαιστίνων μυριάδας εἴη, δείσας μὴ πρὸς αὐτοῦ θάνῃ, καὶ τὸν κίνδυνον οὗ ἐξέφυγε παρὰ Σαούλου παρ' ἐκείνου πειραθῇ, προσποιεῖται μανίαν τε καὶ λύσσαν, ὡς ἀφρὸν κατὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ φερόμενον, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα συνίστησι μανίας πίστιν παρὰ τῷ Γιττῶν βασιλεῖ γεγενῆσθαι τῆς νόσου. καὶ τοῖς οἰκέταις προσδυσχεράνας ὡς ἔκφρονα πρὸς αὐτὸν ἀγάγοιεν ἄνθρωπον, ἐκέλευσε τὸν Δαυΐδην ὡς τάχος ἐκβαλεῖν.

γ'. Διασωθεὶς δὲ ἔτως ἐκ τῆς Γίττης, εἰς τὴν Ἰούδα παραγίνεται φυλήν. καὶ ἐν τῷ πρὸς Ἀδυλλάμῃ πόλει σπη-

CAP. XII.

Vt Dauides fuga se recipit ad Achimelechum, deinde ad Palaestinorum et Moabitarum reges: vtque Saulus Achimelechum cum tota eius cognatione perimit.

AT Dauides, regem fugiens bellumque ab ipso intentatum, in vrbem Nobam se confert ad Achimelechum sacerdotem. qui, quod solum veniisse et sine amico famuloue adesse viderit, valde miratus est; et scire desiderabat, quid causae esset, quod neminem secum attulerit. Ille vero dicebat, regem sibi negotium secretum mandauisse, ad quod nullo comitatu ipsi scire volenti opus esset. verum hic loci me conuenire famulos iussi. Porro illi supplicabat, vt liceret viaticum accipere. nam, eo suppeditato, amici reique agendae adiutoris officium praestiturum esse. Hoc autem impetrato, petebat armorum quicquid ei ad manum esset, gladium aut hastam. At tum forte aderat etiam Sauli seruus, gente quidem Syrus, nomine vero Doëcus, qui regis asinas pascebat. Caeterum pontifex aiebat, se quidem eiusmodi quid non habere: esse vero apud se Goliathi gladium, quem occiso Palaestino Deo consecrauerat.

2. Hoc autem accepto, Dauides extra ditionem Hebraeorum aufugit in Gittam Palaestinorum vrbem, in qua regnauit Anchus. A regis vero ministris agnitus, ipsique manifestus factus, illis ei dictitantibus, hunc esse Dauiden qui multas Palaestinorum myriadas occidit, sibi permetuens ne ab eo interficeretur, et periculum, quod apud Saulum effugerat, apud ipsum adiret et experiretur, furorem et rabiem simulat, ita vt ore spumam emiserit, et alia, quae insaniae fidem faciunt, morbi huius apud Gittenſium regem dederit indicia. Atque ille, domesticis suis periratus, vt qui hominem mente alienatum sibi adducerent, iussit vt quamprimum foras eiicerent Dauiden.

3. Cum ita e Gitta euasisset, in Iudae tribum se recipit. atque in spelunca prope vrbem Adullamam morans,

λαῷ διατρίβων, πέμπει πρὸς τὰς ἀδελφὰς δηλῶν αὐτοῖς ἵνα εἴη. οἱ δὲ μετὰ πάσης συγγενείας ἦκον πρὸς αὐτὸν, καὶ τῶν ἄλλων δὲ, ὅσοις ἡ χρεία ἦν ἡ Φόβος ἐκ Σαύλου τοῦ βασιλέως, συνερρύησαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τὰ ἐκείνῳ δοκοῦντα ἑτοίμως ἔχειν ἔλεγον. ἐγένοντο δὲ οἱ πάντες ὡς τετρακόσιοι. θαρρήσας δὲ ὡς καὶ χειρὸς αὐτῷ καὶ συνεργίας ἤδη προσγεγενημένης, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα· καὶ τὴν γονεῖς αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν προσδεξάμενον, ἕως ἂν ἀπογνῷ τὸ καθ' αὐτὸν τέλος, ἔχειν παρεκάλει. κατανεύσαντος δ' αὐτοῦ τὴν χάριν, καὶ πάσης τῆς γονεῖς τοῦ Δαυΐδου τιμῆς, παρ' ὃν ἐτύγχανον παρ' αὐτῷ χρόνον, ἀξιώσαντος.

δ'. Αὐτὸς δὲ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος αὐτὸν τὴν μὲν ἐρημίαν ἐκλιπεῖν, πορευθέντα δ' εἰς τὴν κληρυχίαν τῆς Ἰούδα Φυλῆς ἐν αὐτῇ διάγειν, πείθεται. καὶ παραγενόμενος εἰς Σάριν πόλιν ἐν αὐτῇ κατέμενε. Σάουλος δ' ἀκούσας ὅτι μετὰ πλήθους ὁΦθείη Δαυΐδης, ἐκ εἰς τυχόντα θόρυβον καὶ ταραχὴν ἐνέπεσεν· ἀλλ' εἰδὼς τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν εὐτολμίαν, ὀδὲν ἐξ αὐτοῦ μικρὸν ἀνακύψειν ἔργον, ὑφ' ὧ κλαύσεσθαι πάντως καὶ πονήσειν ὑπενόησε. καὶ συγκαλέσας τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τὴν φυλὴν ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν, πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὸν βουνὸν ὃ τὸ βασίλειον ἔχε, καὶ καθίσας ἐπ' Ἀρέρης· τόπος δὲ ἦν τις οὕτω προσαγορευόμενος· τιμῆς πολιτικῆς περὶ αὐτὸν ὕσης τῆς τάξεως καὶ τῶν σωματοφυλάκων· λέγει πρὸς αὐτούς. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, "μέμνησθε μὲν οἶδ' ὅτι τῶν ἐμῶν εὐεργεσιῶν· ὅτι καὶ ἀγρῶν "τινας ἐποίησα δεσπότας, καὶ τιμῶν τῶν ἐν τῷ πλήθει καὶ "τάξεων ἠξίωσα. πυνθάνομαι τοιγαροῦν, εἰ μείζονας τε- "των δωρεὰς καὶ πλείονας παρὰ τοῦ Ἰεσσαίου παιδὸς προσ- "δοκᾶτε. οἶδα γὰρ ὅτι πάντες ἐκείνῳ προσίθεσθε, τοῦμοῦ "παιδὸς Ἰωνάθου αὐτοῦ τε ὕτως φρονήσαντος καὶ ὑμᾶς ταῦ- "τα πείσαντος. ὀ γὰρ ἀγνοῶ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας "τὰς πρὸς Δαυΐδην αὐτῷ γεγενημένας· ὀδὲ ὅτι σύμβουλος "μὲν καὶ συνεργὸς Ἰωνάθης ἐστὶ τῶν κατ' ἐμοῦ συντεταγμέ-

ad fratres ſuos mittit qui nunciarent vbi ille eſſet. Illi vero cum tota cognatione ſeſe ad eum contulerunt; nec non et alii, quibus anguſtae res erant aut metus a Saulo rege iniectus, eodem confluxerunt, ſeque ad omnia eius arbitrio exſequenda paratos eſſe dicebant. erant autem vniuerſi plus minus quadringenti. Et iam fiducia elatus quod ei numerus creuerit et auxilium venerit, eo loco relicto, ad Moabitarum regem proficiſcitur: ipſumque orabat, vt, parentibus ſuis in eius ditionem et poteſtatem receptis illos, quamdiu de rerum ſnarum exitu deſperaret, praeſidio tueretur. ille vero hanc gratiam annuit, parenteſque Dauidis, tantiſper dum cum eo fuerint, omni honore proſequutus eſt.

4. At ipſe, cum propheta ei imperaſſet vt e ſolitudine quidem abiret, in ſortem vero tribus Iudae concedens illic habitaret, iuſſis obſequitur: et in Sarin vrbem ſe conferens ibidem commoratus eſt. Saulus autem, vbi audiuit Dauiden cum multorum comitatu eſſe viſum, in non mediocrem coniectus eſt metum et perturbationem: nam viri animi elati fortiſque non ignarus, magni aliquid ex ipſo oriturum eſſe ſuſpicatus eſt, quod certe luctum ſibi crearet et moleſtiam. atque ad ſe conuocans amicos, et duces, et tribum ex qua ipſe erat, in collem vbi regiam habuit, ſedenſque in Arura (nam locus quidam erat ſic dictus) magna aulicorum multitudine eum ſtipante totoque ſatellitio, ſic eos affatur. "Equidem noui, viri popula-"res, quod beneficentiae meae memineritis; vtque agro-"rum aliquos dominos conſtituerim, fecerimque vt alii "honores apud populum conſequantur et dignitatem. Vos "igitur interrogo, num plura et his maiora munera a Ieſ-"ſaei filio exſpectetis? nam compertum habeo vniuerſos "ad eum incumbere, cum filius meus Ionathas et ipſe re-"bus illius ſtuduerit, vobiſque ei fauere perſuaſerit. Non "enim ignoro quae Dauidi iurauerit, quaeque cum illo "foedera inierit: neque quod Ionathas quidem conſilio ſuo "et auxilio ea promouerit, quae contra me facere decre-

"νων. μέλει δὲ ὑμῶν οὐδενὶ περὶ τούτων, ἀλλὰ τὸ ἀποβη-
"σόμενον ἡσυχάζοντες σκοπεῖτε". σιωπήσαντος δὲ τοῦ βα-
σιλέως, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἀπεκρίνατο τῶν παρόντων· Δώη-
κος δὲ ὁ Σύρος, ὁ τὰς ἡμιόνους αὐτοῦ βόσκων, εἶπεν, ὡς
ἴδοι τὸν Δαυίδην εἰς Νωβὰν πόλιν πρὸς Αχιμέλεχον ἐλ-
θόντα τὸν ἀρχιερέα, τά τε μέλλοντα παρ' αὐτοῦ προφη-
τεύσαντος μαθεῖν, καὶ λαβόντα ἐφόδια καὶ τὴν ῥομφαίαν
τοῦ Γολιάθ πρὸς οὓς ἐβούλετο μετὰ ἀσφαλείας προπεμ-
φθῆναι.

ε'. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν ἀρχιερέα, καὶ πᾶσαν
αὐτοῦ τὴν συγγένειαν Σάυλος, "τί παθών, εἶπεν, ἐξ ἐμοῦ
"δεινὸν καὶ ἄχαρι, τὸν Ιεσσαίου παῖδα προσεδέξω, καὶ σι-
"τίων μὲν αὐτῷ μετέδωκας καὶ ὅπλων, ὄντι τῆς ἐμῆς βα-
"σιλείας ἐπιβούλῳ; τί γὰρ δὴ καὶ περὶ τῶν μελλόντων
"ἐχρηματίζες; οὐ γὰρ δή σε φεύγων ἐμὲ καὶ μισῶν τὸν
"ἐμὸν οἶκον ἐλάνθανεν". ὁ δ' ἀρχιερεὺς οὐκ ἐπ' ἄρνησιν ἐτρά-
πη τῶν γεγονότων, ἀλλὰ μετὰ παῤῥησίας ταῦτα παραχεῖν
ὡμολόγει, οὐχὶ Δαυίδῃ χαριζόμενος, ἀλλ' αὐτῷ. "πολέ-
"μιον γὰρ σὸν οὐκ εἰδέναι, ἔφασκε, πιστὸν δὲ ἐν τοῖς μάλι-
"στα δοῦλον καὶ χιλίαρχον, καὶ τὸ τούτων μεῖζον, γαμ-
"βρόν τε ἤδη καὶ συγγενῆ. ταῦτα δ' οὐκ ἐχθροῖς παρέχειν
"τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τοῖς εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ τῇ πρὸς αὐτοὺς
"ἀρίστοις. προφητεῦσαι δὲ οὐ νῦν πρῶτον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ
"πολλάκις καὶ ἄλλοτε τοῦτο πεποιηκέναι· φήσαντι δὲ ὑπὸ
"σοῦ πεμφθῆναι κατὰ πολλὴν σπουδὴν ἐπὶ πρᾶξιν, τὸ μη-
"δὲν παραχεῖν ὧν ἐπεζήτει, σοὶ μᾶλλον ἀντιλέγειν ἢ ἐκεί-
"νῳ περὶ αὐτῶν ἐλογιζόμην. διὸ μηδὲν πονηρὸν κατ' ἐμοῦ
"φρονήσῃς, μηδὲ πρὸς ἃ νῦν ἀκούεις Δαυίδην ἐγχειρεῖν πρὸς
"ταῦτα τὴν τότε μὴ δοκοῦσαν φιλανθρωπίαν ὑποπτεύσῃς.
"φίλῳ γὰρ καὶ γαμβρῷ σῷ καὶ χιλιάρχῳ παρέχον, οὐ
"πολεμίῳ."

ς'. Ταῦτα λέγων ὁ ἀρχιερεὺς, οὐκ ἔπεισε τὸν Σάυλον·
ἀλλὰ δεινὸς μὲν ὁ φόβος μηδ' ἀληθεῖ πιστεύειν ἀπολογίᾳ.
κελεύει δὲ τοῖς ὁπλίταις, περισταθεῖσιν αὐτὸν, μετὰ τῆς

"tum eſt. veſtrum vero nemini curae ſunt iſta, ſed quae "ſint conſequutura patienter attenditis". Cum autem rex tacuiſſet, alius quidem praeſentium nemo quidquam reſpondit, Doëcus vero Syrus, mularum eius curator, dicebat; ſe vidiſſe Dauiden cum venerit in vrbem Nobam ad Achimelechum pontificem, eumque quae euentura eſſent ex eo vaticinante perſpecta habuiſſe, commeatuque accepto et Goliathi gladio incolumem ad quos volebat deductum fuiſſe.

5. Saulus igitur, cum pontificem eiuſque patriam omnem familiam accerſi iuſſiſſet, "quid, inquit, mali "aut ingrati a me paſſus es qui Ieſſaei filium benigne ex"ceperis, et cibaria quidem ei dederis et arma, regno "meo inſidianti? et cur etiam ei de futuris ex oraculo pro"nunciaris? ſane non tibi ignotum erat, quod a me pro"fugerit domumque meam odio habuerit". Pontifex autem non id agebat, vt facta inficiaretur; ſed libere fatebatur ſe illa ei ſuppeditaſſe, non vt a Dauide gratiam iniret ſed ab ipſo. "tibi enim hoſtem eſſe ne quidem ſciuiſſe, "aiebat, miniſtrum vero fideliſſimum, et quod hiſce ma"ius, et generum iam tuum et neceſſitudine coniunctum. "nam illis non inimicos impertire moris eſt hominibus, "ſed quos maxime beneuolentia et honore proſequuntur. "pro eo autem non ſe nunc primum vaticinatum eſſe, ſed "et ſaepius et alio in loco hoc feciſſe: cumque ſe diceret "a te omni feſtinatione miſſum ad aliquid agendum, ſi ni"hil horum praebuiſſem quae deſiderabat, tibi magis quam "illi me iſta abnuere putabam. Quare non eſt, quod de "me male ſentias, aut ob ea quae nunc Dauiden moliri "audis, meam, vt tunc viſa eſt, humanitatem ſuſpiceris. "nam amico et genero tuo et tribuno eam tribuebam, "non hoſti.

6. Haec cum diceret pontifex, Saulo non perſuaſit: ſed metus quidem vſque eo valebat, vt iuſtae excuſationi non haberetur fides. iubet itaque militibus armatis, ipſi

γενεᾶς ἀποκτεῖναι. μὴ θαῤῥούντων δ' ἐκείνων ἅψασθαι τῆ ἀρχιερέως, ἀλλὰ τὸ θεῖον εὐλαβουμένων μᾶλλον ἢ τὸ παρακοῦσαι τοῦ βασιλέως, ᾧ τῷ Σύρῳ Δωήκῳ προσάσσει τὸν φόνον. καὶ παραλαβὼν ὁμοίως αὐτῷ πονηρὸς ἐκεῖνος ἀποκτείνει τὸν Αχιμέλεχον, καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ πάντες ὡς πέντε καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τριακόσιοι. πέμψας δὲ ὁ Σάυλος καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν ἱερέων Νωβᾶν, πάντας τε αὐτοὺς ἀπέκτεινεν, ἐ γυναικῶν, ἐ νηπίων, ἐδ' ἄλλης ἡλικίας φεισάμενος· αὐτήν τε ἐνέπρησε. διασώζεται δὲ παῖς εἰς Αχιμελέχ Αβιάθαρος ὄνομα. ταῦτα μέντοιγε συνέβη, καθὼς προεφήτευσεν ὁ Θεὸς τῷ ἀρχιερεῖ Ηλεὶ, διὰ τὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ δύο παρανομίας εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι τὸν ἐκγόνους.

ζ'. Σάυλος δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠμὸν ὅτως ἔργον διαπραξάμενος, καὶ γενεὰν ὅλην ἀρχιερατικῆς ἀποσφάξας τιμῆς, καὶ μήτ' ἐπὶ νηπίοις λαβὼν οἶκτον, μήτ' ἐπὶ γέρουσιν αἰδῶ, καταβαλὼν δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἣν πατρίδα καὶ τροφὸν τῶν ἱερέων καὶ προφητῶν αὐτόθι τὸ θεῖον ἐπελέξατο, καὶ μόνην εἰς τὸ τοιοῦτος φέρειν ἄνδρας ἀπέδειξε, μαθεῖν ἅπασι παρέχει καὶ καταγοῆσαι τὸν ἀνθρώπινον τρόπον· ὅτι μέχρις ἂ μὲν εἰσιν ἰδιῶταί τινες καὶ ταπεινοὶ, τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ Φύσει μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσιν, ἐπιεικεῖς εἰσι καὶ μέτριοι, καὶ μόνον διώκουσι τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς αὐτὸ τὴν πᾶσαν εὔνοιάν τε καὶ σπουδὴν ἔχουσι. τότε δὲ καὶ περὶ τοῦ θείου πεπιστεύκασιν, ὅτι πᾶσι τοῖς γινομένοις ἐν τῷ βίῳ πάρεστι· καὶ ἃ τὰ ἔργα μόνον ὁρᾷ τὰ πραττόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας ἤδη σαφῶς οἶδεν, ἀφ' ὧν μέλλοι ταῦτ' ἔσεσθαι. ὅταν δὲ εἰς ἐξουσίαν παρέλθωσι καὶ δυνασείαν, τότε πάντ' ἐκεῖνα μετεκδυσάμενοι, καὶ ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆ προσωπεῖα τὰ ἤθη καὶ τοὺς τρόπους ἀποθέμενοι, μεταλαμβάνουσι τόλμαν, ἀπόνοιαν, καταφρόνησιν ἀνθρωπίνων τε καὶ θείων. καὶ ὅτε μάλισα δεῖ τῆς εὐσεβείας αὐτοῖς καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἔγγισα τοῦ φθονεῖσθαι γεγενημένοις, καὶ πᾶσι φανεροῖς ἐφ' οἷς ἂν νοήσωσιν ἢ πράξωσι καθεστῶσι· τοῦθ'

circumdatis, vt eum cum cognatione sua perimerent, Cumque illi non ausi essent manus afferre pontifici, et magis vererentur ne Deum offenderent, quam ne regi non obtemperarent, Doëco Syro caedem imperat. atque ille, assumptis sibi facinorosis aliquot sui similibus, Achimelechum eiusque cognationem omnem occidit. erant autem vniuersi circiter CCCLXXXV. Porroque cum in vrbem sacerdotum Nobam sicarios misisset, omnes illius incolas perimebat, ne mulieribus quidem exceptis, aut infantibus, aliaue aetate; et vrbem ipsam pari saeuitia incendit. Verum vnus ex Achimelechi filiis nomine Abiatharus, ex ista clade seruatus est. Illa vtique acciderunt, prout Eli pontifici praedixerat Deus, illi, propter duorum ipsius filiorum iniquitates, suae minatus progeniei interitum.

7. Rex autem Saulus crudeli adeo facinore edito, (quo et omnes stirpis sacerdotalis ferro interemit, neque teneram aetatem miseratus neque grandaeuos reueritus, vrbemque praeterea funditus euertit, quam in patriam et alumnam sacerdotum et prophetarum illic Deus delegerat, solamque ad viros id genus educandos destinauerat) fecit vt omnes intelligerent perspicerentque hominum ingenium: quod tantisper dum priuatam vitam agant, humilisque sint fortunae, quia tum naturae obsequi nequeunt nec quod lubet facere audent, boni sunt et moderati, ac quod iustum est vnice persequuntur, et in id toto animo omnique studio incumbunt. tunc etiam illis de Deo persuasum est, quod omnibus quae in vita agunt homines interfit; et non solum opera cum fiant, sed et cogitationes multo ante exploratas habeat, vnde illa proditura sunt. Cum vero ad potentiam et imperium prouecti sunt, tunc, hisce omnibus exuti, et institutis moribusque, tanquam in scena personis, depositis, assumunt audaciam, insolentiam, et rerum humanarum diuinarumque contemptum. et cum maxime illis opus est pietate et iustitia, vt qui inuidiae proxime constituti sunt, et ob cogitata et facta omnium in conspectu collocati; tunc quasi non amplius eos intueretur Deus, aut ob potestatem metueret, ita demum in

ὡς ἀκέτι βλέποντος αὐτὰς τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τὴν ἐξουσίαν δεδιότος, οὕτως ἐμπαροινοῦσι τοῖς πράγμασιν. ἃ δ' ἂν ἢ φοβηθῶσιν ἀκούσαντες, ἢ μισήσωσι θελήσαντες, ἢ σέβεσθαι ἀλόγως· ταῦτα κύρια καὶ βέβαια καὶ ἀληθῆ, καὶ ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ Θεῷ δοκοῦσι. τῶν δὲ μελλόντων λόγος αὐτοῖς οὐδὲ εἷς· ἀλλὰ τιμῶσι μὲν τοὺς πολλὰ ταλαιπωρήσαντας, τιμήσαντες δὲ φθονοῦσι. καὶ παραγαγόντες εἰς ἐπιφάνειαν, οὐ ταύτης ἀφαιροῦνται μόνον τοὺς τετυχηκότας· ἀλλὰ διὰ ταύτην καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ πονηρᾶς αἰτίας καὶ δι' ὑπερβολὴν αὐτῶν ἀπιθάνους. κολάζουσι δ' οὐκ ἐπ' ἔργοις δίκης ἀξίοις, ἀλλ' ἐπὶ διαβολαῖς καὶ κατηγορίαις ἀβασανίστοις· οὐδ' ὅσους δεῖ τοῦτο παθεῖν, ἀλλ' ὅσους ἀποκτεῖναι δύνανται. τοῦτο Σαῦλος ἡμῖν ὁ Κίσυ παῖς, ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς πρεσβυτέροις πολιτείαν Ἑβραίων βασιλεύσας, φανερὸν πεποίηκε, τριακοσίους ἀποκτείνας ἱερέας καὶ προφήτας ἐκ τῆς πρὸς Αχιμέλεχον ὑποψίας, ἐπικαταβαλὼν δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ἐν τρόπῳ τινὶ ναὸν σπασάσας ἱερέων καὶ προφητῶν ἔρημον κατασῆσαι· τοσούτους μὲν ἀνελών, μείναι δὲ ἐάσας οὐδὲ τὴν πατρίδα αὐτῶν, πρὸς τὸ καὶ μετ' ἐκείνους ἄλλους γενέσθαι.

η'. Ὁ δ' Αβιάθαρος ὁ τοῦ Αχιμελέχου παῖς, ὁ μόνος διασωθῆναι δυνηθεὶς ἐκ τοῦ γένους τῶν ὑπὸ Σαῦλος φονευθέντων ἱερέων, φυγὼν πρὸς Δαυίδην, τὴν τῶν οἰκείων αὐτοῦ συμφορὰν ἐδήλωσε καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν. ὁ δ' οὐκ ἀγνοεῖν ἔφη ταῦτα περὶ αὐτοὺς ἐσόμενα, ἰδὼν τὸν Δώηκον· ὑπονοῆσαι γὰρ διαβληθήσεσθαι πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα τῷ βασιλεῖ, καὶ τῆς ἀτυχίας ταύτης αὐτοῖς αὐτὸν ἠτιᾶτο. τὸ μένειν δ' αὐτόθι καὶ σὺν αὐτῷ διατρίβειν, ὡς οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ λησόμενον ὄντως, ἠξίει.

omnibus insolenter se efferunt. Si qua vero aut timuerint, quia nescio quid audiuerint, aut oderint, quia ita illis placuerit, aut temere amauerint, haec rata et firma et vera, atque hominibus et Deo grata existimant. At futurorum nullam rationem habent; sed illos, qui multos pro eis exantlarunt labores, honore quidem prosequuntur, postea vero inuidia, ac cum eos ad dignitatem illustrem euexerint, non solum eam adeptos possessione depellunt, sed et propter ipsam de vita, idque ob criminationes maligne conflctas, tantaeque magnitudinis vt sint incredibiles. Quin et neque poenas infligunt ob facinora supplicio digna, sed ob calumnias et delationes absque vllo examine receptas; neque in quos saeuire oportet animaduertunt, sed in quoscunque possunt morte afficere. Id quod Saulus Cisae filius, qui primus, postquam desiit optimatium status et regiminis sub Iudicibus forma, in Hebraeis regnauit, nobis manifestum fecit; qui trecentos sacerdotes et prophetas propter suspectum Achimelechum occidit, porroque vrbem eorum funditus euertit, et quantum in se fuit Dei fanum in solitudinem a sacerdotibus et prophetis redegit; cum tot quidem interfecerit, et nec patriam eorum superesse passus fuerit, vt alii post illos suscitarentur.

8. Abiatharus autem Achimelchi filius, qui solus conseruari potuit ex stirpe sacerdotum a Saulo peremptorum, Dauiden cursu consequutus, suorum omnium cladem et patris interitum ei nunciauit. Ille vero dicebat, se viso Doëco non ignorasse, quod foret vt haec illis acciderent: nam istaec ei tum incidit suspicio, illum pontifici apud regem calumniaturum esse; seque accusabat qui illos tanto infortunio mactauit. illic vero vt maneret et secum moraretur, postulabat, quod nusquam alibi ita lateret.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Δαυΐδης τὸν Σάυλον δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ὐ διεχρήσατο· καὶ περὶ τῆς Σαμυήλυ τελευτῆς καὶ Ναβάλυ.

Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀκούσας ὁ Δαυΐδης τὰς Παλαιστίνυς ἐμβεβληκότας εἰς τὴν Κιλλανῶν χώραν καὶ ταύτην διαρπάζοντας, δίδωσιν ἑαυτὸν στρατεύειν ἐπ' αὐτὰς, εἰ ὁ Θεὸς παρὰ τῦ προφήτυ πυθόμενος ἐπιτρέπει νίκην. τῦ δὲ σημαίνειν φήσαντος, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὰς Παλαιστίνυς μετὰ τῶν ἑταίρων, καὶ φόνον τε αὐτῶν πολὺν ἐξέχεε, καὶ λείαν ἤλασε, καὶ παραμείνας τοῖς Κιλλανοῖς ἕως ὧ τὰς ἅλωνας καὶ τὸν καρπὸν συνεῖλον ἀδεῶς. Σαύλῳ δὲ τῷ βασιλεῖ μηνύεται, παρ' αὐτοῖς ὤν. τὸ γὰρ ἔργον καὶ τὸ κατόρθωμα ὐκ ἔμεινε παρ' οἷς ἐγένετο· φήμη δ' ἐπὶ πᾶν, εἴς τε τὰς τῶν ἄλλων ἀκοὰς, καὶ πρὸς τὰς τῦ βασιλέως διεκομίσθη, αὐτό τε συνισάνον καὶ τὸν πεποιηκότα. χαίρει δὲ Σάυλος ἀκούσας ἐν Κίλλᾳ τὸν Δαυΐδην· καὶ, Θεὸς ἤδη χερσὶ τοῖς ἐμοῖς ὑπέθετο αὐτὸν εἰπών, ἐπεὶ καὶ συνηνάγκασεν ἐλθεῖν εἰς πόλιν, τείχη καὶ πύλας καὶ μοχλοὺς ἔχυσαν, τῷ λαῷ παντὶ προσέταξεν ἐπὶ τὴν Κίλλαν ἐξορμῆσαι· καὶ πολιορκήσαντι καὶ ἑλόντι τὸν Δαυΐδην ἀποκτεῖναι· ταῦτα δ' αἰσθόμενος ὁ Δαυΐδης, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι μείναντα παρ' αὐτοῖς οἱ Κιλλῖται ἐκδώσυσι τῷ Σαούλῳ, παραλαβὼν τοὺς τετρακοσίους, ἀπῆρεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἔρημον ἐπάνω τῆς Ενγεδαΐν λεγομένης. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, ἀκούσας αὐτὸν πεφυγότα παρὰ τῶν Κιλλιτῶν, ἐπαύσατο τῆς ἐπ' αὐτὸν στρατείας.

β'. Δαυΐδης δὲ ἐκεῖθεν ἄρας, εἴς τινα τόπον Καμὴν καλυμένην τῆς Ζιφήνης παραγίνεται· εἰς ὃν Ιωνάθης ὁ τοῦ Σαούλυ παῖς συμβαλὼν αὐτῷ καὶ κατασπασάμενος, θαῤῥεῖν τε καὶ χρῆσας περὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδας ἔχειν παρεκάλει, καὶ μὴ κάμνειν τοῖς παροῦσι· βασιλεύσειν γὰρ αὐτὸν, καὶ πᾶσαν τὴν Εβραίων δύναμιν ἕξειν ὑφ' αὐτῷ. Φι-

CAP. XIII.

Vt Dauides bis Saulo, cum perdere posset, pepercit: deque obitu Samuelis et Nabali.

PER idem tempus, cum Dauides accepisset Palaestinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque deuastasse, seipsum offert ad exercitum in eos educendum, modo Deus a propheta consultus victoriam annueret. Cum vero ille respondisset, victoriam promitti, cum sociis suis impetum fecit in Palaestinos, multamque illorum stragem edidit, et praedam abegit, mora etiam apud Cillanos facta, donec frumentum ex areis frugesque secure colligerent. Saulo autem regi nunciatur, vt cum eis manserit. nam quod ausus fuerit eique prospere cesserit, non apud quos res gesta est conclusum tenebatur; sed fama illius late emanauit, et ad omnium aures, regisque inter caeteros, peruenit, in facti eiusque auctoris gloriam. Saulus autem, certior factus Dauiden in Cilla esse, valde laetatur: atque, illum diuinitus in suam venisse potestatem dicens, quoniam in vrbem compulsus est muris et portis et repagulis munitam, iussit populo vniuerso vt Cillam adorirentur, ac Dauiden obsessum captumque interimerent. At Dauides cum haec intellexisset, et a Deo didicisset, Cillitas illum, si apud ipsos maneret, Saulo dedituros esse, assumptis viris quadringentis, vrbe egressus est in solitudinem supra Engedain, vt appellatur. Et rex quidem, audito illum Cillitis se subduxisse, expeditionem in eum omisit.

2. Dauides autem, inde profectus, in locum quendam agri Zipheni venit, Caenam vocatum, vbi Ionathas Sauli filius, cum ipsum conuenisset et salutasset, eum hortabatur bono animo esse, et de futuris bene sperare, malisque nequaquam cedere praesentibus. nam et regnaturum esse, et Hebraeorum copias omnes sua in potestate habiturum: res vero eiusmodi solere non nisi magnis la-

λεῖν δὲ τὰ τοιαῦτα σὺν μεγάλοις ἀπαντᾶν πόνοις. πάλιν δ' ἔρχεται ποιησάμενος τῆς εἰς ἅπαντα τὸν βίον πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας καὶ πίστεως, καὶ τὸν Θεὸν μάρτυρα καλέσας, ὧν ἐπηράσατο. αὐτῷ παραβάντι τὰ συγκείμενα καὶ μεταβαλλομένῳ πρὸς τἀναντία, τὸν μὲν αὐτόθι καταλείπει μικρὰ τῶν Φροντίδων καὶ τῆ δέκῃ ἐπικαθίσας· αὐτὸς δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπανέρχεται. οἱ δὲ Ζιφηνοὶ, χαριζόμενοι τῷ Σαύλῳ μηνύσειν αὐτῷ παρ' αὐτοῖς διατρίβειν τὸν Δαυίδην· καὶ παραδώσειν ἔφασαν ἐπ' αὐτῶν ἐλθόντι. καταληφθέντων γὰρ τῶν τῆς Ζιφήνης σενῶν, ὡς εἶναι φυγεῖν αὐτῷ πρὸς ἄλλης. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπήνεσεν αὐτὺς, χάριν ἔχειν ὁμολογήσας τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ μεμηνυκόσι, καὶ ὡς εἰς μακρὰν ἀμείψασθαι τῆς εὐνοίας ὑποχόμενος αὐτὺς, ἔπεμψε τὺς ζητήσοντας τὸν Δαυίδην, καὶ τὴν ἐρημίαν ἐξερευνήσοντας· αὐτὸς δ' ἀκολουθήσειν ἀπεκρίνατο. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὴν θήραν καὶ τὴν σύλληψιν τῦ Δαυίδου προῆγον τὸν βασιλέα, σπεύδοντες μὴ μόνον τῷ μηνύσαι τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ τὴν εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ τῷ παραχεῖν αὐτὸν εἰς ἐξουσίαν φανερωτέραν καταστήσειν. διήμαρτον δὲ τῆς ἀδίκου καὶ πονηρᾶς ἐπιθυμίας, οἱ μηδὲν κινδυνεύειν ἔμελλον ἐκ τῦ μὴ ταῦτα ἐμφανίσαι τῷ Σαύλῳ φιλοτιμίας, διὰ δὲ κολακείαν καὶ κέρδος προσδοκίαν παρὰ τῦ βασιλέως, ἄνδρα θεοφιλῆ, καὶ παρὰ δίκην ζητούμενον ἐπὶ θανάτῳ, καὶ λανθάνειν δυνάμενον διέβαλλον, καὶ παραδώσειν ὑπέχοντο. γνὺς γὰρ ὁ Δαυίδης τὴν τῶν Ζιφηνῶν κακοήθειαν καὶ τὴν τῦ βασιλέως ἔφοδον, ἐκλείπει μὲν τὰ σενὰ τῆς ἐκείνων χώρας, φεύγει δ' ἐπὶ τὴν μεγάλην πέτραν τὴν ὖσαν ἐν τῇ Μάωνος ἐρήμῳ.

γ'. Ὡρμησεν δ' ἐπ' ἐκείνην διώκειν Σάυλος. κατὰ γὰρ τὴν ὁδὸν ἀναχωρήσαντα ἐκ τῶν σενῶν μαθὼν τὸν Δαυίδην, ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος τῆς πέτρας ἀπῆρεν. ἀντιπερισπασαν δὲ τὸν Σάυλον ἀπὸ τῆς διώξεως τῷ Δαυίδῃ, μέλλοντος ἤδη συλλαμβάνεσθαι, Παλαισῖνοι, πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν Εβραίων ἐστρατευκέναι χώραν ἀκηθέντες. ἐπὶ γὰρ τύτυς ἀνέστρεψε, φύσει πολεμίυς ὄντας· αὐτοὺς ἀμύνασθαι κρίνας ἀναγ-

boribus acceptae referri. Cum autem iterum iurasset, quoad viueret, fidem inter ipsos et beneuolentiam conseruaturum, Deumque in testem adhibuisset dirarum, quas sibimet imprecatus est, si foedera violaret, et in contrarium mutaretur, illum quidem ibi relinquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse vero domum se recipit. At Zipheni, vt gratiam a rege inirent, Saulo nunciant Dauiden apud se morari; dixeruntque, quod ei, si ad se venire dignaretur, illum in manus traderent. occupatis enim Ziphenes angustiis, non posse ad alios effugere. Rex autem illos coram laudauit, gratias se illis habere fassus quod inimicum sibi indicauerant; breuique se illis benevolentiae ergo remuneraturum esse promittens, misit qui Dauiden perquirerent et solitudinem perlustrarent: dato hoc illis responso, se continuo secuturum esse. Et illi quidem, vt Dauiden indagarent et prehenderent, regem antecedebant: annitentes non solum inimicum ei indicando beneuolentiam suam patefacere, sed et magis adhuc eum illius in potestatem redigendo. At iniquo et maligno proposito exciderunt, qui, quando nullum aditurі essent discrimen, si non adeo contendissent suum erga Saulum studium ostendere, ex adulandi tamen desiderio et spe lucelli a rege consequendi, virum Deo charum, et praeter ius ad mortem quaesitum, et qui latere poterat, insimulabant, et regi dedituros esse pollicebantur. Nam Dauides, cum ei innotuisset Ziphenorum animus malignus, simulque regis aduentus, regionis quidem illorum angustias relinquit, fuga vero digreditur ad magnam petram in solitudine Maone.

3. Eo autem Saulus properauit, ad Dauiden persequendum. audito enim in itinere quod superatis angustiis euaserat, inde mouit ad alterum petrae latus. Saulum vero a persequutione Dauidis, cum in eo iam esset vt illum caperet, alio auocarunt Palaestini, rumore diuulgato eos iterum in Hebraeorum regionem incursionem fecisse. in eos enim, suapte natura Hebraeis infestos, se retrorsum conuertit; illorum iniurias propulsare magis e re sua esse arbitratus,

καιότερον, ἢ τὸν ἴδιον σπεύδοντα λαβεῖν ἐχθρὸν ὑπεριδεῖν τὴν γῆν καπωθεῖσαν.

δ'. Καὶ Δαυΐδης μὲν ἔτως, ἐκ παραλόγυ τὸν κίνδυνον διαφυγών, εἰς τὰ στενὰ τῆς Ενγεδηνῆς ἀφικνεῖται. Σαύλῳ δὲ ἐκβαλόντι τὰς Παλαιστίνας, ἦκον ἀπαγγέλλοντες τινὲς τὸν Δαυΐδην ἐν τοῖς Ενγεδηνοῖς διατρίβειν ὄροις. λαβὼν δὲ τρισχιλίους ὁπλίτας ἐπιλέκτυς, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο. καὶ γενόμενος ἐ πόρρω τῶν τόπων, ὁρᾷ παρὰ τὴν ὁδὸν σπήλαιον βαθὺ καὶ κοῖλον, εἰς πολὺ καὶ μῆκος ἀνεῳγὸς καὶ πλάτος, ἔνθα συνέβαινε τὸν Δαυΐδην μετὰ τῶν τετρακοσίων κεκρύφθαι. ἐπειγόμενος οὖν ὑπὸ τῶν κατὰ Φύσιν, εἴσεισιν εἰς αὐτὸ μόνος. Θεαθεὶς δ' ὑφ' ἑνὸς τῶν μετὰ Δαυΐδυ· καὶ Θεάσαντος τῷ θεασαμένῳ πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ παρὰ τῷ Θεῷ καιρὸν ἔχειν ἀμύνης, καὶ συμβυλεύοντος τῷ Σαύλῳ ἀποτεμεῖν τὴν κεφαλήν, καὶ τῆς πολλῆς ἄλης αὐτὸν ἀπαλλάξαι καὶ ταλαιπωρίας, ἀνασὰς ἀποτέμνει μὲν τὴν πτέρυγα τῷ ἱματίῳ μόνον ἃ ὁ Σάυλος ἀμπείχετο. μετανοήσας δ' εὐθὺς, ἐ δίκαιον εἶπε φονεύειν τὸν αὐτῷ δεσπότην, ἐδὲ τὸν ὑπὸ τῷ Θεῷ βασιλείας ἀξιωθέντα. καὶ γὰρ εἰ πονηρὸς ἔτος εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ὐκ ἐμὲ δεῖ τοιῦτον εἶναι πρὸς αὐτόν. τῷ δὲ Σαύλῳ τὸ σπήλαιον ἐκλιπόντος, προσελθὼν ὁ Δαυΐδης ἀνέκραγεν, ἀκῦσαι Σάυλον ἀξιῶν. ἐπισραφέντος δὲ τῷ βασιλέως, προσκυνεῖται αὐτὸν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ὡς ἔθος, καί φησιν, "οὐ πονηροῖς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ψευδεῖς πλάττυσι διαβολὰς παρέχοντα δεῖ τὰς ἀκοὰς, χαρίζεσθαι μὲν ἐκείνοις "τὸ πιστεύειν αὐτοῖς, τὰς δὲ φιλτάτυς δι' ὑπονοίας ἔχειν· "ἀλλὰ τοῖς ἔργοις σκοπεῖν τὴν ἁπάντων διάθεσιν. διαβολὴ "μὲν γὰρ ἀπατᾷ, σαφὴς δ' ἀπόδειξις εὐνοίας τὰ πραττό"μενα. καὶ λόγος μὲν ἐπ' ἀμφότερα πέφυκεν ἀληθής τε "καὶ ψευδής· τὰ δ' ἔργα γυμνὴν ὑπ' ὄψει τὴν διάνοιαν τί"θησι. τοίνυν ἐκ τύτων καλῶς ἔχειν με πρὸς σὲ καὶ τὸν σὸν "οἶκον ἐμοὶ πιστεῦσαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς κατηγορῦσιν ἃ μήτε "εἰς νοῦν ἐβαλόμην, μήτε δύναται γενέσθαι, προσθέμενον "διώκειν τὴν ἐμὴν ψυχὴν, καὶ μηδὲν μήθ' ἡμέρας μήτε

quam, dum proprio inimico capiendo insisteret, terram Hebraeam malis diuexatam negligere.

4. Atque ita quidem Dauides, periculo praeter spem liberatus, ad agri Engedini angustias se recipit. Palaestinis autem expulsis, ad Saulum venerunt quidam, nunciantes Dauiden intra fines Engedinorum morari. Ille vero, assumptis tribus armatorum millibus ex omni Israëlitarum numero selectis, ad eum contendebat. Cumque non longe a locis illis abesset, prope viam conspicit speluncam, profundam et cauam, atque in multam longitudinem et latitudinem patentem, qua tum forte Davides cum viris quadringentis delitescebat. itaque stimulatus ad requisita naturae solus in eam intrauit. Conspectus autem erat ab vno e Dauidis comitibus: eoque qui viderat eum dicente, iam adesse tempus vlciscendi inimicum a Deo oblatum, suadenteque vt Saulo caput amputaret, ad sese e vita erratica et aerumnis expediendum, surgens abscidit quidem laciniam solummodo vestis quam gerebat: statim vero poenitudine ductus iniustum facinus esse dicebat dominum suum occidere, eumue qui ad regiam dignitatem a Deo prouectus est. nam si ille in nos malignus, haud fas est vt par illi referam. Cum autem Saulus e spelunca egrederetur, Dauides ad eum contendens exclamauit, Saulum obsecrans vt ipsum audire vellet. Cumque rex respexisset, adorat eum in faciem procidens, vt moris erat, dicitque, "non oportet, o "rex, vt, improbis vanasque calumnias confingentibus "aurem admouens, illis quidem fidem habere digneris, "tibi vero amicissimos in suspicionem vocari patiaris: sed "potius ex rebus ipsis spectari debet, vt quisque in te ani-"mo sit affectus. nam calumniae nos decipiunt, ex factis "vero cuiusque beneuolentia clare eluceſcit. Et quidem "verba comparata sunt vt vtriusque, veri et falsi, speciem "prae se ferant: facta vero nudum animum conspicien-"dum sistunt. Ex his itaque mihi credendum, me tibi "tuaeque familiae bene velle; non illis ea mihi vitio ver-"tentibus, quae neque in mentem venerunt, neque fieri "potuerunt, dum pergis animam meam persequi, et mihil

"νυκτὸς ἔχειν διὰ Φροντίδος ἢ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ ἀναίρε-
"σιν· ἢν ἀδίκως μεταπορεύῃ. πῶς γὰρ ψευδῆ περὶ ἐμοῦ
"δόξαν εἴληφας, ὡς ἀποκτεῖναί σε θέλοντος; ἢ πῶς οὐκ ἀ-
"σεβεῖς εἰς τὸν Θεὸν, ἄνθρωπον σήμερον αὐτῷ τιμωρῆσαι
"δυνάμενον καὶ παρὰ σοῦ λαβεῖν δίκην, καὶ μὴ θελήσαν-
"τα, μηδὲ τῷ καιρῷ χρησάμενον, ὃν, εἴ σοι κατ' ἐμὲ πε-
"ριέπεσεν, οὐκ ἂν αὐτὸς παρῆκας, διαχρήσασθαι ποθῶν νο-
"μίζων πολέμιον; ὅτε γάρ σε τὴν πτέρυγα τῆ ἱματίῳ
"ἀπέτεμον, τότε σε καὶ τὴν κεφαλὴν ἠδυνάμην". ἐπιδεί-
ξας δὲ τὸ ῥάκος ἰδεῖν, πιστεύειν παρεῖχεν. "ἀλλ' ἐγὼ μὲν
"ἀπεχόμην δικαίας ἀμύνης, φησί· σὺ δὲ μῖσος ἄδικον
"οὐκ αἰδῇ κατ' ἐμοῦ φέρων. Θεὸς ταῦτα δικάσειε, καὶ τὸν
"ἑκατέρᾳ τρόπον ἡμῶν ἐλέγξειε". Σάουλος δὲ ἐπὶ τῷ πα-
ραδόξῳ τῆς σωτηρίας θαυμάσας, καὶ τὴν τοῦ νεανίσκου με-
τριότητα καὶ φύσιν ἐκπλαγεὶς, ἀνώμωξε. τὸ δ' αὐτὸ κἀ-
κεῖνος ποιήσαντος, αὐτὸν εἶναι δίκαιον στένειν ἀπεκρίνατο.
"σὺ μὲν γάρ, φησὶν, ἀγαθῶν αἴτιός μοι γέγονας, ἐγὼ δὲ
"σοὶ συμφορῶν. ἐπεδείξω δὲ καὶ σήμερον τὴν ἀρχαίων
"ἔχοντα σαυτὸν δικαιοσύνην· οἳ τοὺς ἐχθροὺς, ἐν ἐρημίᾳ λα-
"βόντας, σώζειν παρήγγελλον. πέπεισμαι δὴ νῦν ὅτι σοὶ
"τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς φυλάττει, καὶ περιμένει σὲ τὸ πάν-
"των τῶν Ἑβραίων κράτος. δὸς δή μοι πίστεις ἐνόρκους
"μὴ τὸ γένος ἐξαφανίσαι, μηδ' ἐμοὶ μνησικακοῦντα τοὺς
"ἐμοὺς ἐκγόνους ἐξαπολέσαι· τηρῆσαι δέ μοι καὶ σῶσαι τὸν
"οἶκον". ὁμόσας δὲ, καθὼς ἠξίωσε, Δαυΐδης, Σάουλον μὲν
"εἰς τὴν ἰδίαν ἀπέλυσε βασιλείαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν σὺν
αὐτῷ εἰς τὴν Μαθηρῶν ἀνέβη στενήν.

ε'. Ἀποθνήσκει δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Σαμουήλος ὁ προφήτης, ἀνὴρ ὑπὲρ τῆς τυχούσης ἀπολαύων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τιμῆς. ἐνεφάνισε γὰρ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ πλήθους πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τὸ πένθος, ὃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁ λαὸς ἦγετο· καὶ ἡ περὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν νομιζομένων ἀναπλήρωσιν, φιλοτιμία τε καὶ σπουδή. θάπτουσι δ' αὐτὸν ἐν τῇ πατρίδι Ῥαμαθᾷ, καὶ ἐπὶ πολλὰς πάνυ

"die noctuque aliud cogitare, quam vt animam mihi vi-
"tamque adimas: quod ſumma iniquitate moliris. Qui
"fit vt tanto in errore de me verſeris, quaſi occidere te
"voluerim? aut quomodo erit vt non ſis in Deum impius,
"hominis, tanquam tibi inimici, necem expetens, qui,
"cum hodie ſemet vindicare potuerit et a te poenas exige-
"re, tibi pepercit, neque illa vſus eſt opportunitate, quam,
"ſi tibi ad mei perniciem contigiſſet, e manibus elabi non
"ſiuiſſes? quando enim veſtis tuae laciniam praecidebam,
"potui et tunc caput amputaſſe". pannoque ſimul prolato
verbis fidem adſtruit. "ſed ego, inquit, a iuſta quidem vin-
"dicta abſtinui: tu vero non erubeſcis odio me iniuſto pro-
"ſequi. Hanc cauſam Deus ſuſcipiat, moreſque noſtros
"redarguat". Saulus autem, modo incredibili ſe ſeruatum eſſe demiratus, eiuſque modeſtia et ingenio attonitus ingemuit. atque idem cum feciſſet Dauides, rex iuſtius eſſe ſe ingemiſcere reſpondit, "nam tu, inquit, mihi bonorum
"cauſa exſtitiſti, ipſe vero tibi calamitatum auctor: hodie
"etiam oſtendiſti priſcorum in te vigere iuſtitiam, qui ini-
"micos in ſolitudine captos ſeruandos eſſe edixerunt. Ita-
"que nunc perſuaſum habeo, regnum tibi a Deo adſer-
"vari, tibique ceſſurum eſſe Hebraeorum omnium impe-
"rium. quare iureiurando mihi fidem facias, te genus
"meum non eſſe deleturum, neque iniuriarum memorem
"exitio daturum liberos meos: ſed domum meam cuſtodi-
"turum eſſe et ſeruaturum". Cum autem in haec, prout rex poſtulauerat, iuraſſet Dauides, Saulum quidem in regnum ſuum dimiſit: ipſe vero cum ſuis ad anguſtias Maſtheron adſcendit.

5. Sub hoc tempus et Samuelus propheta vita deceſſit: vir non vulgarem inter Hebraeos honorem aſſequutus. Illud enim et virtutis ipſius et populi erga ipſum beneuolentiae indicium erat, quod eum diu luxerint et lamentarint, atque ſepulturam eius ſolenneſque exſequias certatim et magno ſtudio celebrarint. Sepelierunt autem eum in Ramatha patria ſua, multiſque diebus eum defleuerunt, non quaſi in publico moerore ex morte alieni; ſed

ἡμέρας ἔκλαυσαν, ὡ κοινὸν τῦτο πάσχοντες ὡς ἐπ' ἀλλοτρίᾳ τελευτῇ, ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκαστος παθών. ἐγένετο δ' ἀνὴρ δίκαιος καὶ χρηστὸς τὴν Φύσιν, καὶ διὰ τῦτο μάλιστα Φίλος τῷ Θεῷ. ἦρξε δὲ καὶ προέστη τῦ λαῦ, μετὰ τὴν Ηλεὶ τῦ ἀρχιερέως τελευτὴν, μόνος μὲν ἔτη δώδεκα, μετὰ δὲ τοῦ Σαύλ τοῦ βασιλέως δέκα πρὸς τοῖς ὀκτώ. καὶ τὰ μὲν περὶ Σαμουήλον τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν.

ε'. Ην δέ τις τῶν Ζιφηνῶν, ἐκ πόλεως Εμμᾶ, πλήσιος καὶ πολυθρέμματος. τρισχιλίων μὲν γὰρ αὐτῦ ποίμνη προβάτων ἐνέμετο, χιλίων δ' αἰγῶν. ταῦτα Δαυΐδης ἀσινῆ τηρεῖν τε καὶ ἀβλαβῆ παρήγγελλε τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ μήτε ὑπὸ ἐπιθυμίας, μήτε ὑπὸ ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τῆς ἐρημίας, καὶ τῦ δύνασθαι λανθάνειν, καταβλάπτειν· τῦτων δ' ἁπάντων ἐπάνω τίθεσθαι τὸ μηδὲν ἀδικεῖν, καὶ τὸ τῶν ἀλλοτρίων ἅπτεσθαι δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ πρόσαντες τῷ Θεῷ. ταῦτα δ' ἐδίδασκεν αὐτὺς, οἰόμενος ἀνθρώπῳ χαρίσασθαι ἀγαθῷ, καὶ ταύτης τυγχάνειν ἀξίῳ τῆς προνοίας. ἦν δὲ Νάβαλος, τῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα, σκληρὸς καὶ πονηρὸς τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον· γυναικὸς δ' ἀγαθῆς καὶ σώφρονος, καὶ τὸ εἶδος σπουδαίας λελογχώς. πρὸς οὖν τὸν Νάβαλον τῦτον, καθ' ὃν ἔκειρε τὰ πρόβατα καιρὸν, πέμψας ὁ Δαυΐδης ἄνδρας δέκα τῶν σὺν αὐτῷ, διὰ τῦτων αὐτὸν ἀσπάζεται, καὶ συνεύχεται τῦτο ποιεῖν ἐπ' ἔτη πολλά. παραχεῖν δὲ ἐξ ὧν δύνατός ἐστιν αὐτῷ παρεκάλει, μαθόντι παρὰ τῶν ποιμένων, ὅτι μηδὲν αὐτὺς ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ φύλακες αὐτῶν τε καὶ τῶν ποιμνίων γεγόναμεν, παλὺν ἐν τῇ ἐρήμῳ διατρίβοντες ἤδη χρόνον· μετανοήσει δ' ἐδὲν Δαυΐδῃ παραχόμενος. ταῦτα δὲ τῶν πεμφθέντων διακονησάντων πρὸς τὸν Νάβαλον, ἀπανθρώπως σφόδρα καὶ σκληρῶς ἀπήντησεν. ἐρωτήσας γὰρ αὐτὺς, τίς ἐστι Δαυΐδης, ὡς τὸν υἱὸν ἤκυσεν Ιεσσαΐ, νῦν ἄρα, εἶπε, μεγαλοφρονοῦσιν ἐπ' αὐτὺς οἱ δεσπόται καὶ σεμνύνονται, τὺς δεσπότας καταλιπόντες. ὀργίζεται δ' αὐτῶν φρασάντων ὁ Δαυΐδης· καὶ τετρακοσίυς μὲν ὡπλισμένυς

quasi priuatim quisque aliquid pateretur. A natura enim fictus formatusque erat ad iustitiam et bonitatem; propterea que Deo eximie charus. Quin et imperauit populoque praefuit, solus quidem post mortem Eli pontificis annis duodecim, cum vero Saulo rege duodeuiginti. Et haec quidem, quae ad Samuelum spectant, hunc finem habuerunt.

6. Tum vero erat Ziphenus quidam ex vrbe Emma, locuples et multo pecore abundans. nam in pascuis alebat ouium quidem tria millia, mille vero capras. Davides autem iussit suis curare vt haec integra saluaque forent; neque illa quouis modo laedere ex nimia cupiditate, aut ex vrgenti inopia, aut ex spe latendi in deserto: hisce vero omnibus antiquius habere, nemini iniuriam facere; atque nefas ducere Deoque aduersum, res alienas contrectare. Illos autem ita docebat, existimans se gratiam initurum esse a viro bono, dignoque cui haec cura adhiberetur. At e contra Nabalus, (hoc enim nomen habebat) duro erat et agresti ingenio et malis moribus, qui ex Cynica exercitatione vitam instituerat; vxorem vero nactus bonam atque prudentem, formaque eleganti. Ad hunc igitur Nabalum, quo tempore ouium tonsuram faciebat, cum Dauides decem viros e suis misisset, per illos eum salutat, simulque precatur vt in multos annos idem facere illi daretur; deinde vero obsecrabat, vt sibi ex iis quibus plurimum pollebat aliquid impertiret, certior a pastoribus factus, quod longo iam tempore in solitudine versati, nulla eos iniuria affecerimus, sed illorum gregumque custodes fuerimus. non erit autem vt ipsum poeniteat, si quid Dauidi contulerit. At cum ii qui missi erant haec peregissent ad Nabalum, ille inhumaniter admodum et aspere eos excipit. nam ab iis percontatus, quis esset Dauides, vt audiuit esse Iessaei filium; nunc igitur, inquiebat, magnifice de se sentiunt fugitiui, seque insolentius efferunt, relictis dominis. Dauides autem, cum haec illi retulissent, grauius commouetur: et quadringentis quidem

αὐτῷ κελεύσας ἕπεσθαι, διακοσίους δὲ φύλακας τῶν σκευῶν καταλιπὼν, ἤδη γὰρ εἶχεν ἑξακοσίους, ἐπὶ τὸν Νάβαλον ἐβάδιζεν, ὁμόσας ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὴν κτῆσιν ὅλην ἀφανίσειν. ὁ γὰρ ἄχθεσθαι μόνον ὅτι γέγονεν ἀχάριτος εἰς αὐτὸν, μηδὲν ἐπιδοὺς πολλῇ φιλανθρωπίᾳ πρὸς αὐτὸν χρησαμένοις· ἀλλ' ὅτι καὶ προσεβλασφήμησε καὶ κακῶς εἶπε, μηδὲν ὑπ' αὐτῶν λελυπημένος.

ζ'. Δούλῃ δέ τινος τῶν τὰ ποίμνια φυλαττόντων τὰ τοῦ Νάβαλ, πρὸς τὴν δέσποιναν μὲν αὐτῆ, γυναῖκα δ' ἐκείνῳ, κατειπόντος, "ὅτι πέμψας ὁ Δαυΐδης αὐτῆς πρὸς "τὸν ἄνδρα μηδενὸς τύχοι τῶν μετρίων, ἀλλὰ καὶ προσυ- "βριωθείη βλασφημίαις δειναῖς, πάσῃ περὶ αὐτὸς προνοίᾳ "καὶ φυλακῇ τῶν ποιμνίων χρησάμενος, γεγονέναι δὲ τοῦτο "ἐπὶ τῷ κακῷ τῷ τοῦ δεσπότου". καὶ ταῦτ' ἐκείνῃ φήσαντος, Ἀβιγαία, προσηγορεύετο γὰρ οὕτως, ἐπισάξασα τοὺς ὄνους, καὶ πληρώσασα παντοίων ξενίων, καὶ μηδὲν εἰποῦσα τανδρὶ, ὑπὸ γὰρ μέθης ἀναίσθητος ἦν, ἐπορεύετο πρὸς Δαυΐδην. καταβαινούσῃ δὲ τὰ στενὰ τοῦ ὄρους ἀπήντησε Δαυΐδης, μετὰ τετρακοσίων ἐπὶ Νάβαλον ἐρχόμενος. θεασαμένη δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ, κατεπήδησεν, καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνει, καὶ τῶν μὲν Νάβαλ λόγων ἐδεῖτο μὴ μνημονεύειν· ὁ γὰρ ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅμοιον ὄντα τῷ ὀνόματι. Νάβαλος δὲ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ. αὐτὴ δ' ἀπελογεῖτο, μὴ θεάσασθαι τοὺς πεμφθέντας ὑπ' αὐτοῦ. "διὸ συγγίνωσκέ μοι, φησὶ, καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχε, "κωλύοντί σε μιανθῆναι ἀνθρωπίνῳ αἵματι. μένοντα γάρ "σε καθαρὸν ἐκεῖνος αὐτὸς ἐκδικήσει παρὰ τῶν πονηρῶν. ἃ "γὰρ ἐκδέχεται κακὰ Νάβαλον, ταῦτα καὶ τοῖς τῶν "ἐχθρῶν σε κεφαλοῖς συμπεσεῖ. γενοῦ δὲ εὐμενής μοι, "κρίνας ἀξίαν τοῦ παρ' ἐμοῦ ταῦτα δέξασθαι, καὶ τὸν θυ- "μὸν καὶ τὴν ὀργὴν τὴν ἐπὶ τὸν ἄνδρα μου καὶ τὸν οἶκον αὐ- "τοῦ εἰς τὴν ἐμὴν τιμὴν ἄφες. πρέπει γὰρ ἡμέρῳ σοι καὶ "φιλανθρώπῳ τυγχάνειν, καὶ ταῦτα μέλλοντι βασιλεύ- "ειν". ὁ δὲ, τὰ δῶρα δεξάμενος, "ἀλλὰ σὺ, φησὶν, ὦ

armatis ipſum ſequi iuſſis, ducentis vero ad impedimenta cuſtodienda relictis (iam enim ſexcentos coëgerat) ibat contra Nabalum; poſtquam iurauerat quod domum eius ſuaque omnia ea nocte in nihilum redigeret. ſe enim non id ſolum aegre ferre, quod animo fuerit in ipſos ingrato, nihil eis largitus, qui ſeſe aduerſus ipſum multa cum humanitate geſſerant: ſed et quod conuiciis et maledictis eos impeteret, nulla iniuria ab ipſis affectus.

7. Cum vero ſeruus quidam, ex iis qui Nabali greges cuſtodiebant, herae quidem ſuae, Nabali vero vxori, enarraret, "quod Dauides, miſſis aliquot de ſuis ad "maritum eius, ne quod aequum quidem eſſet impetrarit, "ſed e contra grauibus conuiciis appetitus fuerit, cum "tamen ipſis in gregum cura et cuſtodia ſe quammaxime "benignum praeſtiterit, hoc autem domino in damnum "ceſſiſſe"; illo iſta loquuto, Abigaea (ita enim vocabatur) cum aſinos clitellari iuſſiſſet, et variis muneribus eos oneraſſet, ne verbo quidem facto ad maritum (nam ex ebrietate haud mentis compos erat) Dauidi obuiam proficiſcebatur. Illi autem per montis anguſtias deſcendenti occurrit Dauides, cum viris quadringentis ad Nabalum contendens. Tum mulier, viſo illo, confeſtim deſiluit, et in faciem procidens adorabat, ſupplexque petebat vt nollet verborum Nabali meminiſſe: non enim ignorare eum nomini ſuo plane reſpondere. nam Hebraeorum lingua Nabalus ſtultitiam denotat. Illa autem ſeſe excuſabat, quod neminem eorum viderit qui ab ipſo miſſi fuerant. "quare mihi, inquit, ignoſcas precor, Deoque "gratias age, qui per me tibi obſtitit quo minus humano "ſanguine manus polluas. nam ille ipſe, ſi incontamina"tus a caede permanſeris, ab iis qui in te maligni ſunt poe"nas exiget. Mala enim quae Nabalum manent, illa in "inimicorum tuorum capita recident. At mihi benignus "ſis obſecro, et iſta a me accipere digneris; atque iram et "indignationem qua in maritum eiuſque domum commo"veris, mei in honorem remittas. Te enim decet man"ſuetudini conſueſcere et humanitati; praeſertim cum ſis "regnaturus". Ille vero, muneribus acceptis, ait; "Deus

"γῦναι, Θεὸς εὐμενὴς ἤγαγε πρὸς ἡμᾶς τήμερον· ὃ γὰρ
"ἂν τὴν ἐπεσχομένην ἡμέραν εἶδες· ἐμοῦ τὸν οἶκον τὸν Να-
"βάλη διὰ τῆσδε τῆς νυκτὸς ὁμόσαντος ἀπολέσαι, καὶ μη-
"δένα ὑμῶν ἀπολείψειν ἀπὸ ἀνδρὸς πονηρῦ καὶ ἀχαρίςυ
"πρὸς ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς ἑταίρας γενομένυ. νῦν δὲ φθάσα-
"σα προέλαβες καταμειλίξαθαί μυ τὸν θυμὸν, κηδομένυ
"συ τῦ Θεῦ. ἀλλὰ Νάβαλος μὲν, κἂν ἀφεθῇ νῦν διὰ σὲ
"τῆς τιμωρίας, ὑ φεύξεται τὴν δίκην· ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτὸν
"ἀπολεῖ, λαβὼν αἰτίαν ἄλλην.

ή. Ταῦτ' εἰπὼν, ἀπολύει τὴν γυναῖκα. ἡ δὲ, εἰς τὸν οἶκον ἐλθῦσα, καὶ καταλαβῦσα τὸν ἄνδρα μετὰ πολλῶν εὐωχύμενον καὶ κεκαρωμένον ἤδη, τότε μὲν ὐδὲν τῶν γεγενημένων διεσάφει. τῇ δ' ἐπιύσῃ, νήφοντι ἅπαντα δηλώσασα, παρεθήναι καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἐποίησε. καὶ δέκα ὑ πλείυς ἐπιζήσας ἡμέρας τὸν βίον κατέςρεψε ὁ Νάβαλος. ἀκύσας δ' αὐτῦ τὴν τελευτὴν ὁ Δαυΐδης, ἐκδικηθῆναι μὲν ὑπὸ τῦ Θεῦ καλῶς αὐτὸν ἔλεγεν· ἀποθανεῖν γὰρ Νάβαλον ὑπὸ τῆς ἰδίας πονηρίας, καὶ δῦναι δίκην αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι τὴν δεξιάν. ἔγνω δὲ καὶ τότε τὰς πονηρὰς ἐλαυνομένυς ὑπὸ τῦ Θεῦ, καὶ μηδενὸς τῶν ἐν ἀνθρώποις ὑπερορῶντα, διδόντα δὲ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς τὰ ὅμοια, τοῖς δὲ πονηροῖς ἀξίαν ἐπιφέροντα τὴν ποινήν. πέμψας δ' αὐτῦ πρὸς τὴν γυναῖκα, συνοικήσυσαν καὶ γαμηθησομένην καλεῖ πρὸς αὐτόν. ἡ δὲ ἀναξίαν μὲν εἶναι καὶ ποδῶν ἅψαθαι τῶν ἐκείνυ, πρὸς τῦς παρόντας ἔλεγεν· ὅμως δὲ μετὰ πάσης τῆς θεραπείας ἦκε. καὶ συνῴκησε μὲν αὐτῷ, ταύτην λαμβάνυσα τὴν τιμὴν καὶ διὰ τὸν τρόπον σώφρονα ὄντα καὶ δίκαιον· τυχῦσα δ' αὐτῆς, καὶ διὰ τὸ κάλλος. εἶχε δὲ Δαυΐδης γυναῖκα πρότερον, ἣν ἐξ Λβεσάρυ πόλεως ἔγημε· Μιχάλαν δὲ τὴν Σαύλυ τῦ βασιλέως θυγατέρα, τὴν γενομένην τῦ Δαυΐδυ γυναῖκα, ὁ πατὴρ τῷ Φελτία υἱῷ Λίσυ συνέζευξεν, ἐκ πόλεως ὄντι Γεθλᾶς.

θ. Μετὰ ταῦτα τινὲς ἐλθόντες τῶν Σιφηνῶν ἀπήγγει-

"ſane propitius te, o mulier, ad nos hodie adduxit: alio-
"qui craſtina tibi non illuxiſſet dies, cum iurauerim hac
"ipſa nocte euerſum ire Nabali domum, veſtrumque ne-
"minem ſuperſtitem relicturum ex familia hominis mali-
"gni et in me meoſque ſumme ingrati. iam vero, tui cu-
"ram gerente Deo, mature mihi obuiam facta es, vt iram
"meam delinires. Sed Nabalus quidem, per te licet ſup-
"plicio nunc eximatur, poenam tamen non effugiet: ſui
"enim ſibi, ex alia occaſione, exitio erunt mores.

8. Haec loquutus mulierem dimiſit. Illa vero, domum reuerſa virumque nacta cum multis epulantem et iam vino grauatum, tunc quidem nihil eorum quae facta ſunt ei expoſuit: die vero ſequenti, cum ſobrio omnia declaraſſet, effecit vt vires ei ſoluerentur, et totum corpus prope iam mortuum eſſet, propter eius ſermones et dolorem ex iis conceptum. nec pluribus diebus, quam decem, vita producta, eam cum morte commutauit Nabalus. Davides autem, vt illum defunctum eſſe acceperat, a Deo quidem eum merito vindicatum eſſe dicebat: ſuapte enim malitia interiiſſe Nabalum, ſibique poenas perſoluiſſe dextram habenti caedis puram. Quin et tum didicit ſceleſtos a Deo exagitari, ipſumque omnium hominum neminem negligere, ſed bonis quidem ſimilia rependere, malis vero poenas, quas commeruerunt, infligere. Moxque miſſis ad vxorem eius nunciis, ipſam, vt vna ſecum eſſet ſibique connubio iungeretur, ad ſe accerſit. Illa ad eos, cum adeſſent, dicebat, ſe quidem indignam eſſe, quae vel ad pedes eius accideret; cum omni tamen obſeruantia veniebat. ac illi quidem nupſit, hunc honorem conſequuta et propter modeſtiam eius bonoſque mores; eundem vero promerita, etiam propter formae gratiam. Dauides autem vxorem antea habuit, quam ex vrbe Abeſaro duxerat: at Michalam Sauli regis filiam, prius Dauidi nuptam, pater ipſius Phalti Liſi filio de ciuitate Gethla locaverat.

9. Aliquanto poſt Ziphenorum quidam venerunt,

λαν τῷ Σαύλῳ, ὡς εἴη πάλιν Δαυΐδης ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ δύναναι συλλαβεῖν αὐτὸν, βουλομένῳ συνεργῆσαι. ὁ δὲ μετὰ τριχιλίων ὁπλιτῶν ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτόν· καὶ νυκτὸς ἐπελθόντος, ἐπεστρατοπέδευσεν ἐπί τινι τόπῳ Σεκελὰ λεγομένῳ. Δαυΐδης δ' ἀκούσας τὸν Σάουλον ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμψας κατασκόπους, ἐκέλευσε δηλῶν αὐτῷ, πῶ τῆς χώρας Σάουλος ἤδη προσεληλύθει. τῶν δ' ἐν Σεκελᾷ φρασάντων, διανυκτερεύει διαλαθὼν τοὺς ἰδίους, καὶ εἰς τὸ τοῦ Σαύλου στρατόπεδον παραγίνεται, ἐπαγόμενος τὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Σαρουΐας Αβισαῖον, καὶ Αχιμέλεχον τὸν Χετταῖον. τοῦ δὲ Σαύλου κοιμωμένου, καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τοῦ στρατηγοῦ Αβενήρου κειμένων, ὁ Δαυΐδης εἰσελθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ τοῦ βασιλέως, ἔτ' αὐτὸς ἀναμένει τὸν Σάουλον, ἐπιγνοὺς αὐτοῦ τὴν κοίτην ἐκ τοῦ δόρατος, τοῦτο γὰρ αὐτῷ παρεπεπήγει, ὅτε τὸν Αβισαῖον, βουλόμενον φονεῦσαι καὶ πρὸς τοῦτο ὁρμήσαντα, εἴασεν· ἀλλὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεχειροτονημένον βασιλέα Φήσας εἶναι δεινὸν ἀποκτεῖναι, κἂν ᾖ πονηρὸς, ἕξειν γὰρ αὐτῷ παρὰ τοῦ δόντος τὴν ἀρχὴν σὺν χρόνῳ τὴν δίκην, ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς. σύμβολον δὲ τοῦ κτεῖναι δυνηθεὶς ἀποχέσθαι, λαβὼν αὐτοῦ τὸ δόρυ, καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος, ὃς κοιμωμένῳ παρέκειτο τῷ Σαούλῳ, μηδενὸς αἰσθομένου τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πάντων δὲ κατακοιμωμένων, ἐξῆλθεν ἀδεῶς πάντ' ἐργασάμενος, ὅσα καὶ τοῦ καιροῦ δόντος αὐτῷ καὶ τῆς τόλμης, διέθηκε τοὺς τοῦ βασιλέως. διαβὰς δὲ τὸν χείμαρρον, καὶ ἐπὶ τὴν κορυφὴν ἀνελθὼν τοῦ ὄρους ὅθεν ἔμελλεν ἐξακουσθήσεσθαι, ἐμβοήσας τοῖς στρατιώταις τοῦ Σαούλου καὶ τῷ στρατηγῷ Αβενήρῳ, διανίστησιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὕπνου, τοῦτόν τε ἐφώνει καὶ τὸν λαόν. ἐπακούσαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τίς ὁ καλέσας αὐτὸν ἐστὶν ἐρομένου, Δαυΐδης εἶπεν, "ἐγὼ, πῶς "μὲν Ιεσσαίου, Φυγὰς δὲ ὑμέτερος. ἀλλὰ τί δήποτε, μέ- "γας τε ὤν, καὶ τὴν πρώτην ἔχων παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμὴν, "οὕτως ἀμελῶς τὸ τοῦ δεσπότου φυλάσσεις σῶμα; καὶ "ὕπνος ἡδίων ἐστί σοι τῆς τούτου σωτηρίας καὶ προνοίας; θα-

Sauloque nunciauerunt, Dauiden rursum in eorum regione esse; seque illum capere posse, modo ipse vellet illis auxilio esse. Tum ille cum tribus hominum millibus ad eum vestigandum contendebat, et nocte appetente castra posuit in loco quodam, cui nomen Secela. Dauides autem, vt audierat, Saulum contra se venire, missis exploratoribus, iussit sibimet nunciari, ad quem regionis locum Saulus iam accessisset. Cum vero illi Saulum apud Secelam esse narrassent, clam suis pernoctauit, aditque Sauli castra, adducto secum Abisaeo, sororis suae Saruiae filio, et Achimelecho Chettaeo. Dum autem Saulus dormiret, et circa eum milites in ambitu iacerent vna cum Abenero exercitus duce, Dauides, in regis tentorium ingressus, neque ipse regem, agnito eius cubili ex hasta (illa enim humi iuxta eum defixa erat) interficere sustinuit, neque Abisaeum permisit, qui et voluntate et impetu quodam ad eum occidendum ferebatur: sed, cum graue esse dixisset regem a Deo creatum interimere quantumuis prauum, ei enim vltionem tempore suo venturam ab eo qui imperium dederat, conatum eius reprimebat. Attamen vt appareret, quod cum potuisset eum occidere manus abstinuerit, capta eius hasta et aquae lenticula, quae forte Saulo quiescenti erat admota, cum in castris nemo animaduerterit, omnibus dormientibus, discessit, secure omnia exsequutus, quibus, prout tempus ei concederet, auderetue, regios mulctauit. Torrentem vero transgressus, et conscenso montis vertice, vnde facile poterat exaudiri, vociferatus ad Sauli milites, et ad Abenerum exercitus ducem, e somno eos excitauit, atque ad hunc clamabat et populum. Cum autem hoc audierit exercitus dux, et rogauerit quisnam esset qui se nominatim appellasset, Dauides aiebat, "Ego, Iessaei quidem filius, a vobis vero profu-"gus. Sed qui fit, vt tu vir magnus, et apud regem caeteris "honore praelatus, negligenter adeo custodieris domi-"ni corpus? num tibi magis volupe est somnum ca-"pere, quam eius salutis curam gerere? Haec enim "mortis supplicio digna sunt: quippe qui quosdam e

"νάτω γὰρ ταῦτα ἄξια καὶ τιμωρίας, οἵ γε μικρὸν ἔμπροσθεν "εἰσελθόντας τινὰς ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐπὶ τὸν βασι- "λέα καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, οὐκ ἐνοήσατε. ζήτησον οὖν τὸ "δόρυ τοῦ βασιλέως καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος, καὶ μαθήσῃ "πηλίκον ὑμᾶς ἔλαθε κακὸν ἐντὸς γενόμενον". Σαοὺλος δὲ γνωρίσας τὴν τοῦ Δαυΐδου φωνὴν, καὶ μαθὼν ὅτι λαβὼν αὐ- τὸν ἔκδοτον ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς τῶν φυλαττόντων ἀμελείας οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἐφείσατο δικαίως ἂν αὐτὸν ἀνελών, χάριν ἔχειν αὐτῷ τῆς σωτηρίας ἔλεγε· καὶ παρεκάλει θαῤ- ῥοῦντα, καὶ μηδὲν ἔτι πείσεσθαι δεινὸν ἐξ αὐτοῦ φοβούμενον, ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. πεπεῖσθαι γὰρ ὅτι μηδ' αὐτὸν ὅτως ἀγαπήσειεν, ὡς ὑπ' ἐκείνου σέσωσται, ὃς τὸν μὲν φυ- λάττειν αὐτὸν δυνάμενον καὶ πολλὰ δείγματα τῆς εὐνοίας παρεσχημένον ἐλαύνοι, καὶ τοσοῦτον ἐν φυγῇ χρόνον καὶ τοὺς περὶ τὴν ψυχὴν ἀγωνίας ἠνάγκασε ζῆσαι, φίλων καὶ συγ- γενῶν ἔρημον. αὐτὸς δ' ὁ πάυσεται πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ σω- ζόμενος, ὁδὲ τὴν ψυχὴν φανερῶς ἀπολλυμένην λαμβάνων. ὁ δὲ Δαυΐδης πέμψαντα ἀπόλαβεῖν ἐκέλευσε τὸ δόρυ καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος· ἐπειπὼν, ὡς ὁ Θεὸς ἑκατέρῳ τῆς ἰδίας φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν πεπραγμένων ἔσαι δικα- στὴς, ὃς, ὅτι καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἀποκτεῖναί σε δυνηθεὶς ἀπεσχόμην, οἶδε.

ί. Καὶ Σαοὺλος μὲν, δεύτερον διαφυγὼν τὰς Δαυΐδου χεῖρας, εἰς τὰ βασίλεια καὶ τὴν οἰκείαν ἀπηλλάσσετο· φοβηθεὶς δὲ Δαυΐδης μὴ μένων αὐτόθι συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Σαούλου, συμφέρειν ἔκρινεν, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς, διατρίβειν ἐν αὐτῇ. καὶ μετὰ τῶν ἑξακοσίων, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, παραγίνεται πρὸς Αγχοῦν τὸν Γίττης βα- σιλέα. μία δ' ἦν αὕτη τῶν πέντε πόλεων. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως σὺν τοῖς ἀνδράσιν, καὶ δόντος οἰκη- τήριον, ἔχων ἅμα καὶ τὰς δύο γυναῖκας Αχιμὰν καὶ Αβι- γαίαν διῆγεν ἐν τῇ Γίττα. Σαούλου δὲ ταῦτα ἀκούσαντος λόγος οὐκ ἔτ' ἦν πέμπειν ἐπ' αὐτὸν ἢ βαδίζειν. δὶς γὰρ ἤδη κινδυνεῦσαι παρὰ μικρὸν ἐπ' ἐκείνῳ γενόμενον, συλλαβεῖν

"noſtris in caſtra ad regem et alios omnes ingreſſos non "perſenſiſtis. Quaere itaque vbi ſit haſta regis et aquae "lenticula, et diſces quantum mali in caſtris commiſſi vos "latuit". Saulus autem, agnita Dauidis voce, intellecto que quod, cum deprehendiſſet eum a ſomno et cuſtodum negligentia proditum, non tamen occiderit, ſed peperce-rit, cum iuſte eum perimere potuiſſet, gratias pro ſalute ſe illi habere dicebat: hortabaturque vt ſumpta fiducia, et nihil amplius mali ab ipſo metuens, domum ſuam re-uerteretur. ſibi enim perſuaſum eſſe, quod non ſeipſum ita amaret, ac ab ipſo diligeretur; cum quidem eum, qui illum cuſtodire poſſet et multa beneuolentiae indicia dede-rit, perſequeretur; et ad vitam tamdiu in exſilio ſumma-que de anima ſua ſolicitudine agendam adigeret, abſque omni amicorum et cognatorum conſortio: ipſe vero ad-huc ab eo ſaepius conſeruaretur, animamque ſuam mani-feſtum in diſcrimen adductam ab eo ſaluam reciperet. Da-uides autem iuſſit aliquem ab eo mitti, qui haſtam pete-ret et aquae lenticulam: iſto adiecto, fore vt Deus ipſos ex ingenio vtrumque ſuo factiſque inde prodeuntibus iu-dicaret; qui norit, quod, cum te hodie occidere potuiſ-ſem, manus abſtinuerim.

10. Et quidem Saulus, cum iterum ex Dauidis ma-nibus euaſiſſet, in regiam et patriam ſuam reuerſus eſt: at Dauides, veritus ne quando a Saulo caperetur ſi illic ma-neret, ſibi conſultius eſſe putabat, vt in Palaeſtinam ad-ſcenderet, ſeque illius intra fines contineret. Itaque cum ſexcentis, quos forte circa ſe habuit, ad Anchum conce-dit Gittae regem. illa autem erat vna e quinque Palaeſtinis ciuitatibus. Cumque illum viroſque ſuos comites beni-gne excepiſſet, locumque ad habitandum dediſſet, Gittae degebat vna cum duabus ſuis vxoribus Achima et Abigaea. Saulo autem, hac de re certiori facto, non iam curae erat aut contra eum proficiſci, aut vt milites mitteret, iam enim bis adeo periclitatum fuiſſe, vt parum abfuerit quin

αὐτὸν σπεδάσαντα. Δαυΐδῃ δ' οὐκ ἔδοξεν ἐν τῇ πόλει τῶν Γιττῶν μένειν· ἀλλ' ἐδεήθη τοῦ βασιλέως αὐτῶν, ἵν', ἐπειδὴ φιλανθρώπως αὐτὸν ὑπεδέξατο, καὶ τοῦτο χαρίσηται, τόπον τινὰ τῆς χώρας δοὺς αὐτῷ πρὸς κατοίκησιν. αἰδεῖσθαι γὰρ διατρίβων ἐν τῇ πόλει βαρὺς αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι. δίδωσι δ' Αγχοῦς αὐτῷ κώμην τινὰ Σίκελλαν καλουμένην. ἣν βασιλεύσας ὁ Δαυΐδης ἀγαπῶν, ἴδιον κτῆμα ἐτίμησεν εἶναι καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις δηλώσομεν. ὁ δὲ χρόνος, ὃν κατώκησεν Δαυΐδης ἐν Σικέλλᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἐγένετο μῆνες τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσιν ἡμέραις· καὶ ἐπερχόμενος δὲ λάθρα τοῖς πλησιοχώροις τῶν Παλαιστίνων Σερρίταις καὶ Αμαληκίταις, διήρπαζεν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ λείαν πολλὴν κτηνῶν καὶ καμήλων λαμβάνων ὑπέστρεφεν. ἀνθρώπων γὰρ ἀπέκτεινε, δεδιὼς μὴ καταμηνύσωσιν αὐτὸν πρὸς Αγχοῦν τὸν βασιλέα. τὸ μέντοιγε τῆς λείας μέρος αὐτῷ δωρεὰν ἔπεμπε. τοῦ δὲ βασιλέως πυθομένου, τίσιν ἐπιτιθέμενος τὴν λείαν ἀπήλασε, τοῖς πρὸς τὸν νότον τῶν Ιουδαίων τεταγμένοις καὶ ἐν τῇ πεδιάδι κατοικοῦσιν εἶπων, πείθει τὸν Αγχοῦν φρονῆσαι ἅτως. ἤλπισε γὰρ ἅτος, ὅτι Δαυΐδης ἐπολέμησε τὸ ἴδιον ἔθνος, καὶ δοῦλον ἕξειν παρ' ὃν ζῇ χρόνον, ἐν τοῖς αὐτοῦ καταμένοντα.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ως Σάουλος, ἐκ ἀποκριναμένου τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς πρὸς τοὺς Παλαιστίνους μάχης, παρεκάλει τὴν ἐγγαστρίμυθον ἀνάγειν αὐτῷ τὴν τοῦ Σαμουήλου ψυχήν· καὶ ὡς ἐκεῖνος, Εβραίων τῇ μάχῃ ἡττηθέντων, μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ ἀπέθανεν.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, τῶν Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας στρατεύειν διεγνωκότων, καὶ περιπεμψάντων πρὸς τοὺς συμμάχους ἅπαντας, ἵνα συμπαρῶσιν αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον εἰς Ρεγγᾶν, ὅθεν ἔμελλον ἀθροισθέντες ἐξορμᾶν ἐπὶ

in eius manus incideret, dum eum capere moliretur. Dauidi autem non placuit in Gittenſium vrbe diutius manere: ſed regem eorum orauit, vt, cum benigne eum excepe-rit, hoc etiam concederet, vt locum ſibi aliquem in re-gione campeſtri ad habitandum daret. vereri enim ne, ſi in vrbe moraretur, ipſi moleſtiae eſſet onerique. Tum Anchus vicum quendam, Sicellam nomine, ei donauit. quem Dauides etiam regnum adeptus, quod eum dilexe-rit, pro priuata ſua poſſeſſione habuit, eiuſque ſimiliter poſteri. Sed de his quidem alibi dicemus. Temporis autem ſpatium, quo Dauides in Sicella moratus eſt, con-ficiebat quatuor menſes cum viginti diebus. atque in vici-nae regionis Palaeſtinos, Serritas et Amalecitas, clam Git-tenſibus incurſiones faciens, terram eorum diripiebat, mul-taque iumentorum et camelorum praeda auctus reuertebat. Nam hominibus abſtinebat, prae metu ne ſe Ancho regi indicarent. Manubiarum tamen partem ei dono mitte-bat. Rege autem quaerente quoſnam adortus praedam abegerit, cum dixiſſet Iudaeos ad meridiem poſitos et planitiem incolentes, Ancho facile perſuadet vt ita ſenti-ret. in eam enim ſpem venerat, Dauiden cum gente ſua pugnas conſeruiſſe, ſibique, dum viueret, ſeruum futu-rum eſſe, ſuis in terris ſubſiſtentem.

CAP. XIV.

Vt Saulus, ſilente Dei oraculo, ventriloquam obſecrabat, vt ſibi excitaret Samueli animam: vtque ille, Hebraeis prae-lio ſuperatis, cum filiis ſuis occumbebat.

SVB idem tempus, cum Palaeſtini in Iſraëlitas exerci-tum educere decreuiſſent, et circumquaque ad auxiliares ſuos omnes miſiſſent, vt ad bellum gerendum conueni-rent Rengam, vnde conferti in Hebraeos impetum facturi erant, Anchus rex Gittenſium Dauiden orabat, vt cum

τὰς Ἑβραίας, ὁ τῶν Γιττῶν βασιλεὺς Ἀγχὰς συμμαχήσαντα τῷ Δαυίδην. αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ἐπὶ τὰς Ἑβραίους ἠξίου. τοῦ δὲ προθύμως ὑποσχομένου, καὶ φήσαντος παρασκευὴν καιρὸν, ἐν ᾧ τὴν ἀμοιβὴν αὐτῷ τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς ξενίας ἀποδώσειν· καὶ ποιήσειν αὐτὸν φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην, καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους κατὰ νοῦν χωρήσαντος αὐτοῖς, ἐπηγγείλατο, τῇ τῆς τιμῆς καὶ πίστεως ὑποσχέσει τὸ πρόθυμον αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.

β'. Ετυχε δὲ Σαοὺλος, ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοὺς μὲν μάντεις καὶ τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ πᾶσαν τὴν τοιαύτην τέχνην ἐκ τῆς χώρας ἐκβεβληκὼς, ἔξω τῶν προφητῶν. ἀκούσας δὲ τοὺς Παλαιστίνους ἤδη παρόντας, καὶ ἔγγιστα Σούνης πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κειμένης ἐστρατοπεδευκότας, ἐξώρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ τῆς δυνάμεως. καὶ παραγενόμενος πρὸς ὄρει τινὶ Γελβοὲ καλουμένῳ, βάλλεται στρατόπεδον ἀντικρὺ τῶν πολεμίων. ταράττει δ' αὐτὸν, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἰδόντα ἡ τῶν ἐχθρῶν δύναμις, πολλή τε οὖσα καὶ τῆς οἰκείας κρείττων ὑπονοουμένη· καὶ τὸν Θεὸν διὰ τῶν προφητῶν ἠρώτα περὶ τῆς μάχης καὶ τοῦ περὶ ταύτην ἐσομένου τέλους προειπεῖν. οὐκ ἀποκρινομένου δὲ τοῦ Θεοῦ, ἔτι μᾶλλον ὁ Σαοὺλος κατέδεισε, καὶ τὴν ψυχὴν κατέπεσε· τὸ κακὸν, οἷον εἰκὸς, ὁ παρόντος αὐτῷ κατὰ χεῖρα τοῦ Θεοῦ προορώμενος. ζητηθῆναι δ' αὐτῷ κελεύει γύναιόν τι τῶν ἐγγαστριμύθων, καὶ τὰς τῶν τεθνηκότων ψυχὰς ἐκκαλούμενον, ὡς ἂν οὕτω γνώσόμενος εἰ κατὰ νοῦν χωρεῖν αὐτῷ μέλλοι τὰ πράγματα. τὸ γὰρ τῶν ἐγγαστριμύθων γένος, ἀνάγον τὰς τῶν νεκρῶν ψυχὰς, δι' αὐτῶν προλέγει τοῖς δεομένοις τὰ ἀποβησόμενα. μηνυθέντος δ' αὐτῷ παρά τινος τῶν οἰκετῶν εἶναί τι γύναιον τοιοῦτον ἐν πόλει Ενδώρῳ, λαθὼν πάντας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἀπελθὼν τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα, δύο παραλαβὼν οἰκέτας, οὓς ἤδει πιστοτάτους ὄντας, ἦλθεν εἰς τὴν Ενδωρον πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ παρεκάλει μαντεύεσθαι καὶ ἀνάγειν αὐτῷ ψυχὴν, ἥτις ἂν αὐτὸς εἴποι. τῆς δὲ γυ-

copiis suis sese ei socium adiungeret in expeditione contra Hebraeos. Illo vero prompte operam suam pollicente, dicenteque adesse tempus pro beneficiis gratiaque hospitali vicem rependendi; rex, vt honorem et beneuolentiae fidem promittendo alacritatem eius augeret, fore denunciauit vt corporis custodiae illum admoueret post victoriam, et si daretur cum hostibus ex animi sententia acie dimicare.

2. Iam Saulus, Hebraeorum rex, diuinos quidem et ventriloquos, et quicunque huiusmodi artem exercerent e regione sua expulerat, praeter prophetas. Cum vero audisset iam in propinquo esse Palaestinos, et non procul ab vrbe Suna in planitie posita castra metatos esse, cum copiis suis ad eos properauit. Cumque accessisset ad montem quendam Gelboë vocatum, e regione hostium consedit. Non temere autem perturbatur animaduerso hostium exercitu, quem et numero et viribus suo praestare secum reputauit: Deumque per prophetas orabat vt ei de pugna eiusque euentu aliquid praedicere dignaretur. Cum vero Deus non responderet, maiori adhuc commotus est terrore, animoque concidit, malum, quale verisimile erat, mente praesagiens, si Deus sibi in auxilium non adforet. Attamen quaeri sibi iubet mulierculam aliquam ex ventriloquis, et mortuorum animos euocare peritam, quasi sic intellecturus an res ex ipsius sententia processurae essent. nam ventriloquorum genus, exciens defunctorum animas, per eas quae sint euentura scisciantibus praedicit. Cumque fuisset a quodam e suis ei nunciatum, huiusmodi mulierculam esse in vrbe Endoro, insciis omnibus in exercitu et mutato regio habitu, assumptis duobus e suis quos sibi fidissimos esse nouit, nocte Endorum venit ad mulierem; eamque obsecrabat vt diuinaret, sibique excieret animam illius, quem ipse ei dixerit. Illa autem repugnante, dicenteque non contempturam esse regem, qui hoc diuinorum genus suis e finibus exterminauerat, ne-

ναικὸς ἀπομαχομένης καὶ λεγούσης ἠ καταφρονήσειν τῦ βασιλέως, ὃς τῦτο γένος τῶν μάντεων ἐξήλασεν, ὐδ' αὐτὸν δὲ ποιεῖν καλῶς ἀδικηθέντα μηδὲν ὑπ' αὐτῆς, ἐνδρεύοντα δὲ εἰς τὰ κεκωλυμένα λαβεῖν αὐτὴν ἵνα δῷ δίκην, ὥμοσε μηδένα γνώσεσθαι, μηδὲ παρ' ἄλλον ἄγειν αὐτῆς τὴν μαντείαν, ἴσεσθαι δ' ἀκίνδυνον. ὡς δὲ τοῖς ὅρκοις αὐτὴν ἔπεισε μὴ δεδίεναι, κελεύει τὴν Σαμύηλε ψυχὴν ἀναγαγεῖν αὐτῦ. ἡ δ' ἀγνοῦσα τὸν Σαμύηλον ὅστις ἦν, καλεῖ τῦτον ἐξ ἅδε. φανέντος δ' αὐτῦ, θεασάμενον τὸ γύναιον ἄνδρα σεμνὸν καὶ θεοπρεπῆ ταράττεται· καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἐκπλαγὲν, ἠ σὺ, φησὶν, ὁ βασιλεὺς Σάυλος, ἐδήλωσε γὰρ αὐτὸν ὁ Σαμύηλος. ἐπινεύσαντος δ' ἐκείνε, καὶ τὴν ταραχὴν αὐτῆς ἐρομένε πόθεν γένοιτο, βλέπειν εἶπεν ἀνελθόντα θεῶ τινὰ τὴν μορφὴν ὅμοιον. τῦ δὲ τὴν εἰκόνα φράζειν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ θεαθέντος καὶ τὴν ἡλικίαν κελεύσαντος· γέροντα μὲν ἤδη καὶ ἔνδοξον ἐσήμαινεν, ἱερατικὴν δὲ περικείμενον διπλοΐδα. ἐγνώρισεν ἐκ τούτων ὁ βασιλεὺς τὸν Σαμούηλον ὄντα· καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἠσπάζετο καὶ προσεκύνησε. τῆς δὲ Σαμύηλε ψυχῆς πυθομένης διὰ τί κινήσειεν αὐτὴν καὶ ἀναχθῆναι ποιήσειε; τὴν ἀνάγκην ἀπωδύρετο, τὰς πολεμίας γὰρ ἐπικεῖσθαι βαρεῖς αὐτῶ, αὐτὸν δὲ ἀμηχανεῖν τοῖς παροῦσιν, ἐγκαταλελειμένον ὑπὸ τῦ Θεῦ, καὶ μήτε προῤῥήσεως τυγχάνοντα, μήτε διὰ προφητῶν, μήτε δι' ὀνειράτων· καὶ διὰ τῦτο ἐπὶ σὲ τὸν ἀεὶ ἐμοῦ προνοησάμενον κατέφυγον. Σαμύηλος δὲ, τέλος αὐτὸν ἔχοντα ἤδη τῆς μεταβολῆς ὁρῶν, περισσὸν μὲν εἶπεν ἔτι καὶ παρ' ἐμοῦ βέλεσθαι μαθεῖν, τῦ Θεῦ καταλελοιπότος αὐτόν. ἀκηκόε γε μὴν, ὅτι βασιλεῦσαι δεῖ Δαυΐδην, καὶ κατορθῶσαι τὸν πόλεμον· σὲ δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ζωὴν ἀπολέσαι, τῦ Θεῦ παρακούσαντα ἐν τῶ πρὸς τὺς Ἀμαληκίτας πολέμω, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτῦ μὴ φυλάξαντα, καθὰ προεφήτευσά σοι καὶ ζῶν. ἴδι τοίνυν καὶ τὸν λαὸν ὑποχείριον τοῖς ἐχθροῖς γενησόμενον· καὶ σαυτὸν μετὰ τῶν τέκνων αὔριον πεσόντα ἐπὶ τῆς μάχης μετ' ἐμοῦ γενησόμενον.

que humanum esse factum, vt qui ab ipsa nulla lacessitus esset iniuria eam insidiis ad vetita eliceret, quibus patrandis deprehensa ad supplicium traheretur; iurauit rex neminem hoc resciturum esse, nec alteri cuipiam eius diuinationem prodituram, sed fore eam extra omne periculum. Vt vero iureiurando omnem ei timorem excussisset, iussit vt ipsi animam Samueli excitaret. Illa autem ignorans quis esset Samuelus, ab inferis hunc euocat. Cumque ille apparuisset, mulier, conspicata virum grauem et maiestate Deo similem, perturbatur, et ad adspectum perculsa, nonne tu es, inquit, Saulus rex? nam ei illum indicauit Samuelus. Cum vero ille annuisset, et rogaret unde orta esset eius perturbatio, aiebat se videre quendam ex terra adscendentem specie diuina. Cumque ille dicere iussisset, qua is qui apparuit similitudine esset, quoue habitu, et qua aetate: eum iam senem quidem esse respondebat, formaque illustri, penula vero sacerdotali amictum. Ex hisce rex Samuelum hunc esse agnouit, et in terram procidens salutabat eum et adorabat. Anima autem Samueli interrogante, cur eam sedibus suis emoueri elicique fecerit? de necessitate querebatur Saulus, nam hostes sibi graues incumbere, ipsumque magnis in praesentia angustiis premi, a Deo desertum, ac neque per prophetas neque per somnia de futuris aliquid accipientem: quapropter ad te, qui mihi semper prospexisti, memet iam contuli. Samuelus autem, cum iam ei extremum vitae diem adesse sentiret, superuacaneum quidem esse aiebat, velle adhuc et a me discere, quum sis a Deo derelictus. Audi tamen, inquit, in fatis esse vt Dauides regno admoueatur, bellumque feliciter conficiat; vtque tu, sicuti et ego eum in viuis essem tibi praedixi, et imperium et vitam simul amittas, quoniam in bello Amalecitis illato Deo non obtemperaueris, et quae praeceperat non obseruaueris. Scito igitur fore vt populus hostibus addicatur, tuque ipse cum filiis cras in praelio cadens vna mecum sis.

γ'. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Σάυλος ἄφωνος ὑπὸ τῆς λύπης ἐγένετο, καὶ κατενεχθεὶς εἰς τὸ ἔδαφος, εἴτε διὰ τὴν προσπεσοῦσαν ἐκ τῶν δεδηλωμένων ὀδύνην, εἴτε διὰ τὴν ἔνδειαν· ἐ γὰρ προσενήνεκτο τροφὴν τῇ παρελθούσῃ ἡμέρα τε καὶ νυκτί· ῥαδίως κατενήνεκτο. μόλις δὲ ἑαυτῷ γενόμενον, συνηνάγκασεν ἡ γυνὴ γεύσασθαι. ταύτην αἰτιμένη παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν ἀντὶ τῆς παραβόλου μαντείας, ἣν οὐκ ἐξὸν αὐτῇ ποιήσασθαι διὰ τὸν ἐξ αὐτοῦ φόβον, ἀγνοουμένου τίς ἦν, ὅμως ὑπέστη καὶ παρέσχεν. ἀνθ' ὧν παρεκάλει, τράπεζάν τε αὐτῷ παραθῆναι καὶ τροφήν· ὡς ἂν τὴν ἰσχὺν συλλεξάμενος εἰς τὸ τῶν οἰκείων ἀποσωθῇ στρατόπεδον. ἀντέχοντα δὲ καὶ τελέως ἀπεστραμμένον ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ἐβιάσατο καὶ συνέπεισεν. ἔχουσα δὲ μόσχον ἕνα συνήθη καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐπιμελείας καὶ τροφῆς ἀξιούμενον ὑπ' αὐτῆς, ὡς γυνὴ χερνῆτις καὶ τούτῳ μόνῳ προσαναπαυομένη τῷ κτήματι· κατασφάξασα τοῦτον, καὶ τὰ κρέα παρασκευάσασα, τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ καὶ αὐτῷ παρατίθησι. καὶ Σάυλος μὲν διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

δ'. Δίκαιον δὲ ἀποδέξασθαι τῆς Φιλοτομίας τὴν γυναῖκα, ὅτι καίπερ τῇ τέχνῃ κεκωλυμένη χρήσασθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, παρ' ἧς ἂν αὐτῇ τὰ κατὰ τὸν οἶκον ἦν ἀμείνω καὶ διαρκέστερα, καὶ μηδέποτε αὐτὸν πρότερον τεθεαμένη, οὐκ ἐμνησικάκησεν τῆς ἐπιστήμης τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης, οὐκ ἀπεστράφη τε ὡς ξένον καὶ μηδέποτ' ἐν συνηθείᾳ γεγενημένον, ἀλλὰ συνεπάθησέ τε καὶ παρεμυθήσατο, καὶ πρὸς ἃ δέοιτο λίαν ἀηδῶς προετρέψατο, καὶ τὸ μόνον αὐτῇ παρὸν ὡς ἐν πενίᾳ τοῦτο παρέσχεν ἑκτενῶς καὶ φιλοφρόνως, ὧν ὑπὲρ εὐεργεσίας ἀμοιβῆς τινος γεγενημένης, ὅτε χάριν μέλλουσαν θηρωμένη· τελευτήσοντα γὰρ αὐτὸν ἠπίστατο· φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ πρὸς τὰς ἀγαθόν τι παρεχημένους φιλοτιμημένων, ἢ παρ' ὧν ἄν τι δύνωνται λαβεῖν ὄφελος τούτους προθεραπευόντων. καλὸν οὖν ἐστι μιμεῖσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ ποιεῖν εὖ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ γενομένους, καὶ μηδὲν ὑπολαμβάνειν ἄμεινον μηδὲ μᾶλλόν τι προσήκειν τῷ

3. His auditis Saulus prae moerore obmutuit, et ad terram delatus, siue ob dolorem qui ex nunciatis ei inciderit, siue propter inediam (nam die praeterito nocteque cibum non ceperat) facile tota mole concidit. Cum vero aegre ad seipsum rediisset, mulier vrgebat eum vt cibum sumeret; hanc gratiam ab ipso repoſcens pro temeraria et audaci diuinatione, quam, cum non liceret eam exercere ob metum ipsius, dum quis esset ignoraretur, in se tamen recepit praestititque. pro quibus vicissim rogabat, vt mensa ei cum cibo apponeretur, vt recreatis viribus ad suorum castra incolumis rediret. Cum vero ei resisteret, seque prae animi anxietate ab ea auerteret, illa maiori vi institit adeoque persuasit. cumque vnicum haberet vitulum sibi familiarem, quem domi cum cura alere dignata est, vt mulier manibus victum quaeritans et hac sola possessione contenta viuens, illo propere mactato paratisque carnibus, eas famulis eius ipsique apponit. Et Saulus quidem dum nox adhuc esset in castra reuertebat.

4. Conuenit autem laudare prolixam mulieris liberalitatem, quae licet a rege artem exercere vetita, vnde res suae domi meliores fierent auctioresque, ipsumque nunquam antea viderit, iniuriae tamen ex scientia ab eo damnata haud meminit, neque illum spreuit et reiecit vt peregrinum, nullaque ex consuetudine sibi notum; sed ipsius vicem doluit, eique solatium adhibuit, et ad ea quae valde fastidierat adhortata est, et quod solum ipsi vtpote pauperi suppetebat, hoc largiter et amicissime illi impertiebat, neque pro beneficio vel tantillum remunerata, neque gratiam futuram aucupans (nam ipsum moriturum esse nouerat) vt natura fert hominum, aut illis qui in eos boni aliquid contulerint modis omnibus studentium, eosue, a quibus vicissim commodi aliquid possunt accipere, pleniori obsequio demerentium. Pulchrum est itaque illam imitari mulierem, omnesque inopia laborantes subleuare; nihilque his praestantius existimare, aut generi humano conue-

τῶν ἀνθρώπων γένει τούτων, μηδ' ἐφ' ᾧ τὸν Θεὸν εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξωμεν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς γυναικὸς ἐν τοσούτοις ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι. τὸν δὲ πόλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι συμφέροντα λόγον καὶ προσήκοντα τοῖς ἀγαθοῖς, ὑφ' ὃ προαχθήσονται πάντες ἀρετὴν διώξειν, καὶ δηλοῦντα δόξαν, καὶ μνήμην αἰωνίαν παραχεῖν δυνησόμενον, ποιήσομαι· πολλὴν καὶ βασιλεῦσιν ἐθνῶν καὶ ἄρχουσι πόλεων ἐπιθυμίαν καὶ σπουδὴν τῶν καλῶν ἐνθήσοντα, καὶ πρός τε τὰς κινδύνους καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων θάνατον προτρεψόμενον, καὶ πάντων καταφρονεῖν διδάξοντα τῶν δεινῶν. ἔχω δ' αἰτίαν τῷ λόγῳ τούτῳ Σάυλον τὸν τῶν Ἑβραίων βασιλέα. ὅτος γὰρ, καίπερ εἰδὼς τὰ συμβησόμενα, καὶ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, τῷ προφήτῃ προειρηκότος, οὐκ ἔγνω φυγεῖν αὐτὸν, οὐδὲ φιλοψυχήσας προδοῦναι μὲν τὰς οἰκείας τοῖς πολεμίοις, καθυβρίσαι δὲ τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· ἀλλὰ παραδὺς αὐτὸν πανοικὶ μετὰ τῶν τέκνων τοῖς κινδύνοις, καλὸν ἡγήσατο εἶναι, πεσεῖν μετὰ τούτων, ὑπὲρ τῶν βασιλευομένων μαχόμενος, καὶ τὰς παῖδας ἀποθανεῖν μᾶλλον ἀγαθὰς ὄντας, ἢ καταλιπεῖν ἐπ' ἀδήλῳ, τὸ ποδαποὶ γενήσονται τὸν τρόπον. διαδοχὴν γὰρ καὶ γένος τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀγήρω μνήμην ἔξειν. ὅτος οὖν δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος, καὶ σώφρων ἐμοί γε δοκεῖ μόνος, καὶ εἴ τις γέγονε τοιοῦτος ἢ γενήσεται, τὴν μαρτυρίαν ἐπ' ἀρετῇ καρπῶσθαι παρὰ πάντων ἄξιος. τὰς γὰρ μετ' ἐλπίδων ἐπὶ πόλεμον ἐξελθόντας καὶ σώας ἐπιστρέψοντας, ἐπεὶ δ' ἄν τι διαπραξώνται λαμπρὸν, ὅμοι δοκῶσι καλῶς ποιεῖν ἀνδρείους ἀποκαλοῦντες, ὅσοι περὶ τῶν τοιούτων ἐν ταῖς ἱστορίαις καὶ τοῖς ἄλλοις συγγράμμασιν εἰρήκασιν. ἀλλὰ δίκαιοι μὲν εἰσι καὶ ἐκεῖνοι τυγχάνειν ἀποδοχῆς· εὔψυχοι δὲ, καὶ μεγαλότολμοι, καὶ τῶν δεινῶν καταφρονηταὶ μόνοι δικαίως ἂν λέγοιντο πάντες οἱ Σάυλον μιμησάμενοι. τὸ μὲν γὰρ ἐκ εἰδότας τί μέλλοι συμβήσεσθαι κατὰ τὸν πόλεμον αὐτοῖς, μὴ μαλακισθῆναι περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ἀδήλῳ τῷ μέλλοντι παραδόντας αὐτὰς ἐπ' αὐτῷ ταλεύειν, οὐδ' ὅτως γενναῖον, κἂν

mentius, neque ex quo Deum adeo propitium et ad bona largienda promptum habebimus. Atque haec quidem de muliere ista dixisse sufficiat. Sermonem vero nunc faciam, ciuitatibus et populis et gentibus vtilem, virisque bonis accommodum, quo ad virtutem sectandam omnes alliciantur, quique gloriam propinabit, et viam ad memoriam sempiternam muniet: magnumque etiam gentium regibus et ciuitatum principibus rerum praeclararum desiderium studiumque iniiciet; atque ad pericula et mortem pro patria subeundam incitamento erit, simul ac documento vt mala quaeque grauiora despiciant. Facit autem Saulus Hebraeorum rex, vt hunc sermonem instituam. Ille enim, licet nouerat quae euentura essent, mortemque sibi imminere ex prophetae praedictione, haud tamen secum statuit eam effugere; aut vitae amore suum exercitum hostibus prodere, atque adeo regiam maiestatem dehonestare: sed, seipsum cum tota sua domo liberisque obiiciens periculis, praeclarum esse duxit vna cum illis pro populo sibi subiecto pugnando occumbere; maluitque vt filii, qui strenui essent, mortem oppeterent, quam vt in incerto relinqueret, quales moribus futuri sunt superstites. se enim successorum loco posterorumque laudem et perpetuam memoriam habiturum. Hic igitur iustus et fortis et prudens mihi videtur solus; et si quis fuerit talis, aut meruerit vt testimonium ob virtutem ei ab omnibus tribuatur. Haud enim mihi recte facere videntur, qui ad bellum cum certa victoriae redituque incolumis spe profectos, etiamsi magnifici aliquid gesserint, fortes appellarunt, quoties illorum in historiis aliisue scriptis mentionem fecerint. Equidem et his sua laus debetur. Veruntamen illi soli strenui, et magna ausi, et periculorum contemptores iure dici possunt, quicunque Saulum aemulati sunt. Nam vt aliqui, nescientes quidem quid ipsis in bello euenturum sit, non segniter illud aggrediantur, sed futuri incerto se committentes in eo iactentur, non adeo generosi est animi, quamuis multa egregia

ἔργα πολλὰ διαπραξάμενοι τύχωσι· τὸ δὲ μηδὲν ἐν τῇ διανοίᾳ χρηστὸν προσδοκῶντας, ἀλλὰ προειδότας ὡς δεῖ θανεῖν, καὶ τοῦτο παθεῖν μαχομένους, εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ κατακλαγῆναι τὸ δεινὸν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸ χωρῆσαι προγινωσκόμενον, τοῦτ' ἀνδρείᾳ ἀληθῶς τεκμήριον ἐγὼ κρίνω. Σάουλος τοίνυν τοῦτο ἐποίησεν, ἐπιδείξας ὅτι πάντας μὲν προσῆκε τῆς μετὰ τὸν θάνατον εὐφημίας ὀλιγομένους ταῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν αὐτοῖς ταύτην καταλίποιεν· μάλιστα δὲ τοὺς βασιλέας, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτοῖς διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς οὐ μόνον οὐ κακοῖς εἶναι περὶ τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ' οὐδὲ μετρίως χρηστοῖς. ἔτι τούτων πλείω περὶ Σαούλου καὶ τῆς εὐψυχίας λέγειν ἐδυνάμην, ὕλην ἡμῖν χορηγησάσης τῆς ὑποθέσεως. ἀλλ' ἵνα μὴ φανῶ ἀπειροκάλως αὐτῇ χρώμενος τοῖς ἐπαίνοις, ἐπάνειμι πάλιν ἀφ' ὧν εἰς τοῦτ' ἐξέβην.

ε'. Κατεστρατοπεδευκότων γὰρ τῶν Παλαιστίνων, ὡς προεῖπον, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλείας καὶ σατράπας ἐναριθμούντων τὴν δύναμιν, τελευταῖος βασιλεὺς παρῆλθεν Ἀγχοῦς μετὰ τῆς ἰδίας στρατίας· μετ' αὐτὸν δ' ὁ Δαυΐδης, μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ στρατηγοὶ τῶν Παλαιστίνων· πόθεν εἶησαν ἥκοντες οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τίνων καλεσάντων, ἠρώτων τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Δαυΐδην ἔλεγεν εἶναι, τὸν φυγόντα Σάουλον τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα δέξασθαι· καὶ νῦν, τῆς χάριτος ἀμοιβὴν ἐκτίσαι βουλόμενον καὶ τιμωρήσασθαι τὸν Σάουλον, συμμαχεῖν αὐτοῖς. ἐμέμφθη δὲ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἄνδρα παρειληφὼς ἐπὶ συμμαχίᾳ πολέμου· καὶ ἀποπέμπειν συνεβούλευον, μὴ καὶ λάθῃ μέγα δι' αὐτὸν κακὸν τοὺς φίλους ἐργασάμενος. καιρὸν γὰρ αὐτῷ παρέξειν τοῦ καταλλαγῆναι πρὸς τὸν δεσπότην, κακώσοντα τὴν ἡμετέραν δύναμιν. ὁ δὴ καὶ προορώμενον, εἰς τὸν τόπον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ κατοικεῖν, ἐκέλευον ἀποπέμπειν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις ὁπλίταις. τοῦτον γὰρ εἶναι Δαυΐδην ὃν ᾄδουσιν αἱ παρθένοι, πολλὰς μυριάδας Παλαιστίνων ἀπολέσαντα. ταῦτ' ἀκούσας ὁ τῶν Γιττῶν βασιλεὺς, καὶ καλῶς εἰρῆσθαι λογισάμενος,

praeſtiterint: vt vero, cum nihil benigni cogitatione praeceperint, ſed moriendum eſſe praeſciuerint, idque in acie dimicando, tum demum neque terrerentur, neque malum imminens expaueſcerent, ſed ei praecognito obuiam irent, hoc ego viri vere fortis indicium eſſe cénſeo. Hoc igitur Saulus fecit, vt oſtenderet debere quidem omnes, qui gloriam poſt mortem expetunt, iſta facere, ex quibus ſibimet haec ipſa accreſceret: praecipue vero reges, quaſi illis non liceret ob imperii magnitudinem, non modo non malis eſſe erga ſubditos, ſed ne quidem mediocriter bonis. Hiſce adhuc plura de Saulo eiuſque praecellenti fortitudine dicere potui, materia nobis ampla ex argumento ſuppeditata. Sed, ne in eius laudibus praeter decorum laſciuire videar, denuo reuertor vnde in haec digreſſus ſum.

5. Cum iam Palaeſtini, ſicut antea dixi, caſtra metatieſſent, et copias ſuas per gentes et ſatrapias recenſuiſſent, nouiſſimus cum ſuo exercitu venit rex Anchus; eiuſque agmina claudebat Dauides cum ſua militum ſexcentorum cohorte. Illum autem vbi viderunt Palaeſtinorum duces, regem percontabantur, vndenam illis adeſſent iſti Hebraei, et a quibus vocati. Ille vero Dauiden eſſe dicebat, qui Saulum dominum ſuum fugerat, quemque ad ſe venientem exceperat: at nunc, vt gratiam viciſſim referat, deque Saulo vindictam ſumat, illis ſuppetias afferre. A ducibus autem reprehenſus eſt, quod hoſtili animo virum ad auxilium acciuerat; ſuadebantque vt eum dimitteret, neue imprudenter per eum amicos magno afficiat damno. ſe enim illi opportunitatem daturum eſſe redeundi in gratiam cum domino ſuo, vires noſtras affligendo. Quod cum et ipſi praeuidiſſent, iuſſerunt eum cum militibus ſuis ſexcentis remittere in locum, quem ipſi ad habitandum dederat. hunc enim eſſe illum Dauiden a virginibus decantatum, ob multas Palaeſtinorum myriadas occiſas. Haec vbi audierat Gittenſium rex, illoſque recte monuiſſe reputauerat, accito ad ſe Dauide, dicebat, "ego quidem ſtudium tuum et bene-

καλέσας τὸν Δαυίδην, "ἐγὼ μὲν, εἶπε, μαρτυρῶ σοὶ πολ-
"λὴν περὶ ἐμὲ σπουδὴν καὶ εὔνοιαν, καὶ διὰ τοῦτο σὲ σύμ-
"μαχον ἐπηγόμην. οὐ δοκεῖ δὲ ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς. ἀλλ'
"ἄπιθι μεθ' ἡμέραν εἰς ὃν ἔδωκά σοι τόπον, μηδὲν ὑπονοῶν
"ἄτοπον, κἀκεῖ φύλασσέ μοι τὴν χώραν, μή τινες εἰς αὐ-
"τὴν τῶν πολεμίων εἰσβάλλωσιν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο συμμα-
"χίας μέρος". καὶ Δαυίδης μὲν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ τῶν Γιττῶν
βασιλεὺς, ἦκεν εἰς Σίκελλαν. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐξ αὐτῆς
συμμαχήσων τοῖς Παλαιστίνοις ἀπῆλθε, τὸ τῶν Ἀμαληκι-
τῶν ἔθνος ἐπελθὸν αἱρεῖ τὴν Σικελλαν κατὰ κράτος, καὶ
ἐμπρήσαντες, καὶ πολλὴν λείαν ἄλλην ἔκ τε αὐτῆς ἐκεί-
νης καὶ τῆς ἄλλης τῶν Παλαιστίνων χώρας λαβόντες ἀνε-
χώρησαν.

ς'. Ἐκπεπορθημένην δὲ τὴν Σίκελλαν καταλαβὼν ὁ
Δαυίδης, καὶ διηρπασμένα πάντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς
ἑαυτοῦ, δύο γὰρ ἦσαν, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ἑταίρων σὺν
τοῖς τέκνοις ἠχμαλωτισμένας, περιῤῥήγνυται εὐθὺς τὴν
ἐσθῆτα. κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν φίλων, ἐπὶ το-
σοῦτον παρεῖδη τοῖς κακοῖς, ὥστε αὐτὸν ἐπιλείπη ἤδη καὶ
τὰ δάκρυα. ἐκινδύνευσε δὲ καὶ βληθεὶς ὑπὸ τῶν ἑταίρων,
ἀλγούντων ἐπὶ ταῖς αἰχμαλωσίαις τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέ-
κνων, ἀποθανεῖν. αὐτὸν γὰρ τῶν γεγονότων ἠτιῶντο. ἀνα-
χὼν δ' ἐκ τῆς λύπης, καὶ τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν ἀνα-
στήσας, παρεκάλεσε τὸν ἀρχιερέα Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι
τὴν ἱερατικὴν στολὴν, καὶ ἐπερωτῆσαι τὸν Θεὸν, καὶ πυθο-
μένου εἰ διώξαντι τοὺς Ἀμαληκίτας δίδωσι καταλαβεῖν,
καὶ σῶσαι μὲν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, τιμωρήσασθαι
δὲ τοὺς ἐχθρούς. τοῦ δ' ἀρχιερέως διώκειν κελεύσαντος,
ἐκπηδήσας μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο τοῖς πολε-
μίοις. παραγενόμενος δ' ἐπί τινα χείμαῤῥον, Βάσελον λε-
γόμενον, καὶ πλανωμένῳ τινὶ περιπεσὼν, Αἰγυπτίῳ μὲν τὸ
γένος, ὑπ' ἐνδείας καὶ λιμοῦ παρειμένῳ, τρισὶ γὰρ ἡμέ-
ραις ἐν τῇ ἐρημίᾳ πλανώμενος ἄσιτος διεκαρτέρησε, πρῶτον
αὐτὸν ποτῷ καὶ τροφῇ παρασησάμενος καὶ ἀναλαβὼν, ἐπύ-

"volentiam comprobo, propterea que te expeditionis hu-
"ius socium adducebam. Verum caeteri duces non ita de
"te existimant. Quare statim ab hac die in locum, quem
"tibi donaui, discede, nihil mali suspicans; et illic esto
"meae regioni in praesidium, ne qui hostes in eam impe-
"tum faciant. nam et sic in societatis partem venis". Et quidem Dauides, Gittensium regis iussis obsequens, se in Sicellam recipiebat. Sub idem vero tempus quo ex ea egressus est, Palaestinis auxilium laturus, Amalecitarum gens, incursione facta, vi Sicellam expugnant: et cum illam incendissent, aliamque multiplicem praedam tam ex illa ipsa quam ex reliqua Palaestinorum regione cepissent, protinus abierunt.

6. Dauides autem cum Sicellam vastatam deprehendisset, atque omnia illic direpta, vxoresque etiam suas (nam duae erant) cum suorum vxoribus pariter ac liberis in captiuitatem abductas, statim vestimenta sua lacerat. Luctum vero tollens et lamentationem cum amicis in tantum malis indulsit, vt etiam lacrymae eum deficerent. Quin et discrimen adiit, ne a comitibus, captiuitatem vxorum et liberorum dolentibus, lapidatus interiret. quae enim acciderant ei vitio vertebant. Vbi autem se a moerore recollegerat, mentemque ad Deum sustulerat, rogavit pontificem Abiatharum, vt vestem sacerdotalem indueret, Deumque interrogaret, et ex oraculo referret, an insequuto Amalecitas daret eos adsequi, vxoresque et liberos saluos quidem recipere, ab hostibus vero poenas repetere. Pontifice autem iubente vt eos persequeretur, exsiliens continuo cum sexcentis suis militibus sequutus est hostes. Cumque ad torrentem quendam nomine Baselum peruenisset, et in hominem errantem incidisset, genere quidem Ægyptium, inopia et fame languescentem, (nam per tres dies totidemque noctes in solitudine errans sine cibo permansérat) postquam ei cibum et potum admouerat viresque eius refecerat, quaesiuit ex eo

θετο τίνος τε εἴη καὶ πόθεν. ὁ δὲ γένος μὲν ἐσήμαινεν, Αἰγύπτιος ὤν· καταλειφθῆναι δὲ ὑπὸ τῦ δεσπότυ κατ' ἀῤῥωςίαν ἔπεσθαι μὴ δυνάμενον. ἐδήλυ δ' αὐτὸν τῶν καταπρησάντων καὶ διηρπακότων ἄλλά τε τῆς Ιυδαίας καὶ τὴν Σίκελλαν εἶναι. χρησάμενος οὖν ὁ Δαυίδης τύτῳ ἐπὶ τὺς Αμαληκίτας ὁδηγῷ, καὶ καταλαβὼν αὐτὺς ἐπὶ γῆν ἐῤῥιμμένυς, καὶ τὺς μὲν ἀριςῶντας, τὺς δὲ καὶ μεθύοντας ἤδη καὶ λελυμένυς ὑπὸ τῦ οἴνυ, καὶ τῶν λαφύρων καὶ τῆς λείας ἀπολαύοντας, ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως, πολὺν αὐτῶν Φόνον εἰργάσατο. γυμνοὶ γὰρ ὄντες, καὶ μηδὲν προσδοκῶντες τοιῦτον, ἀλλὰ πρὸς τὸ πιεῖν καὶ εὐωχεῖσθαι τετραμμένοι, πάντες ἦσαν εὐκατέργαςοι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἔτι τῶν τραπέζῶν παρακειμένων, ἐπικαταλαμβανόμενοι παρ' αὐτὰς ἀνῃροῦντο, καὶ παρέσυρεν αὐτῶν τὰ σιτία καὶ τὴν τροφὴν τὸ αἷμα· τὺς δὲ δεξιυμένυς ἀλλήλυς ταῖς προπόσεσι διέφθειρεν, ἐνίυς δὲ καὶ πρὸς ὕπνον ὑπὸ τῦ ἀκράτυ κατενηνεγμένυς. ὁπόσοι δ' ἔφθησαν περιθέμενοι τας πανοπλίας ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ςῆναι, τύτυς ὠδὴν ἧττον εὐχερῶς τῶν γυμνῶν κατακειμένων ἀπέσφαττε. διέμειναν δὲ οἱ σὺν τῷ Δαυΐδῃ καὶ αὐτοὶ ἀναιροῦντες ἀπὸ πρώτης ὥρας ἕως ἑσπέρας, ὡς μὴ περιλειφθῆναι τῶν Αμαληκιτῶν πλείονας ἢ τετρακοσίυς· καὶ αὐτοὶ δὲ δρομάσι καμήλοις ἐπιβάντες διέφυγον. ἀνέσωσε δὲ τἆλλα πάντα ἃ διήρπασαν αὐτῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τάς τε αὐτῦ γυναῖκας καὶ τὰς τῶν ἑταίρων. ὡς δὲ ἀναςρέφοντες ἦκον ἐπὶ τὸν τόπον, ἔνθα διακοσίυς, μὴ δυναμένυς αὐτοῖς ἕπεσθαι, καταλελοίπεσαν ἐπὶ τῶν σκευῶν· οἱ μὲν τετρακόσιοι τῆς μὲν ἄλλης ὠφελείας τε καὶ λείας ὐκ ἠξίουν αὐτὺς ἀπομερίζειν, ὑ συνακολυθήσαντας, ἀλλα μαλακισθέντας περὶ τὴν δίωξιν, ἀγαπήσειν δὲ σεσωσμένας τὰς γυναῖκας ἀπολαμβάνοντας ἔλεγον. Δαυΐδης δὲ πονηρὰν καὶ ἄδικον αὐτῶν ταύτην ἀπέφηνε τὴν γνώμην. εἶναι γὰρ ἀξίκς, τῦ Θεῦ παραχόντος αὐτοῖς ἀμύνασθαι μὲν τοὺς πολεμιυς, κομίσασθαι δὲ πάντα τὰ αὐτῶν, πᾶσιν ἐξ ἴσυ τοῖς ςρατευσαμένοις μερίζεσθαι τὴν ὠφέλειαν·

cuias et vndenam esset. Atque ille se genere quidem Ægyptium esse indicabat: a domino vero relictum, quod propter inualetudinem aequis passibus sequi non potuerit. quin et fatebatur se ex iis esse qui incenderant et diripuerant cum loca alia Iudaeae tum Sicellam. Davides itaque eo duce vsus ad Amalecitas persequendos, nactusque eos humi temere iacentes, et alios quidem prandentes, alios vero iam ebrios et vino solutos, et spoliis praedaque sese oblectantes, ex improuiso eos adortus magnam eorum stragem edidit. nam cum nudi essent et inermes, et nihil tale suspicarentur, sed id solum agerent vniuersi vt compotarent et epularentur, facile erat eos conficere. Et alii quidem illorum, dum mensis accumberent, deprehensi apud illas iugulati sunt, et sanguis frumentum eorum victumque secum abripuit: alios vero propinationibus sese excipientes occidit, rursusque alios ex crapula in somnum delapsos. At quotquot iam armaturam induerant vt eius impetum sustinerent, non minori negotio quam qui nudi iacerent ferro peremit. Et qui cum Dauide erant etiam ii ab hora prima vsque ad vesperam caedem facere perseuerarunt, vt non plures ex Amalecitis praelio superfuerint quam quadringenti: illique etiam dromadibus insidentes effugerunt. Atque ita cum alia omnia, quae hostes diripuerant, recipit Dauides, tum suas pariter ac suorum vxores. Cum autem reuersi veniissent ad locum, vbi ducentos, qui se sequi non potuerunt, ad impedimenta reliquerant; illi quidem quadringenti alia emolumenta et praedam cum iis partiri recusabant, qui se non comitati fuerant, sed prae ignauia hostem persequi desiterunt; aiebantque contentos esse debere receptis vxoribus et liberis. Dauides autem hanc eorum sententiam improbam esse et iniquam pronunciauit. par enim esse, Deo illis concedente, hostes quidem vlciscì, sua vero omnia recuperare, vt vniuersis militibus ex aequo dividantur emolumenta: praesertim cum illi ad impedimentorum custodiam remanserint. Atque ex illo ista

καὶ ταῦτ' ἐπὶ Φυλακῇ τῶν σκευῶν μεμενηκότων. καὶ ἐξ ἐκείνου νόμος οὗτος ἐκράτησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα ταὐτὰ τοῖς μαχομένοις λαμβάνωσιν οἱ τὰ σκεύη Φυλάττοντες. γενόμενος δὲ ἐν Σικέλλα Δαυΐδης, διέπεμψε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἰούδα Φυλῇ συνήθεσι καὶ Φίλοις ἀπομοίρας τῶν λαφύρων. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν Σικελλῶν πόρθησιν, καὶ Ἀμαληκιτῶν ἀναίρεσιν, ἅτως ἐγένετο.

ζ'. Τῶν δὲ Παλαιστίνων συμβαλόντων, καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, νικῶσι μὲν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ πολλὰς ἀναιροῦσι τῶν ἐναντίων· Σάουλος δὲ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ γενναίως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρώμενοι, ὡς ἐν μόνῳ τῷ καλῶς ἀποθανεῖν καὶ παραβόλως διακινδυνεῦσαι τοῖς πολεμίοις τῆς ὅλης αὐτοῖς δόξης ἀποκειμένης, ὐδὲν γὰρ τούτου περισσότερον εἶχον, ἐπιστρέφουσι πᾶσαν εἰς αὐτοὺς τὴν τῶν ἐχθρῶν Φάλαγγα, καὶ περικυκλωθέντες ἀποθνήσκουσι, πολλοὺς τῶν Παλαιστίνων καταβαλόντες. ἦσαν δὲ οἱ Σαούλου παῖδες, Ἰωνάθης, καὶ Ἀμινάδαβος, καὶ Μελχισός. τούτων πεσόντων, τρέπεται τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος, καὶ ἀκοσμία καὶ σύγχυσις γίνεται καὶ Φόνος ἐπικειμένων τῶν πολεμίων. Σάουλος δὲ Φεύγει, τὸ καρτερὸν σῖΦος ἔχων περὶ αὐτόν. καὶ τῶν Παλαιστίνων ἐπιπεμψάντων ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, πάντας μὲν ἀποβάλλει πλὴν ὀλίγων· αὐτὸς δὲ λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλὰ τραύματα λαβών, ὡς μηκέτι διαπαρτερεῖν μηδ' ἀντέχειν ταῖς πληγαῖς, ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν ἠθέλησε, κελεύει δὲ τὸν ὁπλοΦόρον, σπασάμενον τὴν ῥομΦαίαν, ταύτην αὐτῷ διελάσαι, πρὶν ζῶντα συλλαβεῖν αὐτὸν τοὺς πολεμίους. μὴ τολμῶντος δὲ τῷ ὁπλοΦόρῳ κτεῖναι τὸν δεσπότην, αὐτὸς τὴν ἰδίαν σπασάμενος μάχαιραν, καὶ σήσας ἐπὶ τὴν ἀκμὴν, ῥίπτει κατ' αὐτῆς αὐτόν· καὶ μὴ δυνάμενος ὥσασθαι, μηδ' ἐπερείσας διαβαλεῖν αὐτῷ τὸν σίδηρον, περισΦέρεται. καὶ νεανίσκου τινὸς ἐξῶτος, πυθόμενος τίς εἴη, καὶ μαθὼν ὡς Ἀμαληκίτης ἐστὶ, παρεκάλεσεν ἐπερείσαντα τὴν ῥομΦαίαν, διὰ τὸ μὴ ταῖς χερσὶν αὐτὸν τοῦτο δύνασθαι ποιῆσαι, παραχεῖν αὐτῷ τελευ-

apud eos lex obtinuit, vt aequas cum iis, qui in certamen descendunt, partes auferant ii, qui impedimenta custodiunt. Cum autem Sicellam peruenissent Dauides, misit de praeda omnibus ex tribu Iudae familiaribus suis et amicis. Atque ita quidem facta sunt quae ad Sicellensium direptionem et Amalecitarum caedem spectant.

7. Cum autem Palaestini Hebraeis congrederentur, et acriter vtrinque pugnaretur, superiores quidem fiunt Palaestini, plurimosque ex aduersa acie sternunt: Saulus autem Israëlitarum rex eiusque filii egregie pugnantes, summaque cum alacritate, quasi in eo solum, vt pulchre morerentur et intrepide cum hostibus dimicarent, sita esset omnis eorum gloria (nihil enim pluris faciebant) totam hostium phalangem in se conuertunt; atque multitudine circumdati occumbunt, magna Palaestinorum strage edita. Erant autem Sauli filii Ionathas et Aminadabus et Melchisus. Isti cum cecidissent, populus Hebraeorum in fugam vertitur; atque magna facta est perturbatio et confusio et caedes, hostibus a tergo instantibus. Saulus autem, valida suorum caterua stipatus, fugit. atque missis a Palaestinis iaculatoribus et sagittariis, maximam quidem eorum partem amittit: ipse vero cum pulchre dimicasset, et multa vulnera accepisset, vt nec amplius pugnare nec plagas ferre potuerit, infirmior quidem erat quam vt seipsum interimeret; armigero vero imperat vt se stricto ense transfigeret, ne viuus in hostium potestatem veniret. Armigero autem non audente dominum suum occidere, ipse suo gladio educto, sibique eius mucrone adinoto, in eum se proiicit: cumque ensem suum in se impellere non valeret, neque eum sibi impingendo traiicere, sese circumagit. atque iuuene quodam propter eum adstante, cum interrogasset quisnam esset, audissetque esse Amalecitam, orabat vt gladio sibi ab eo impacto, id quod

τὴν ὁποίαν αὐτὸς βάλεται. ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ περιελόμενος τὸν περὶ τὸν βραχίονα αὐτῦ χρυσὸν καὶ τὸν βασιλικὸν στέφανον, ἐκ ποδῶν ἐγένετο. θεασάμενος δ' ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σαῦλον ἀνηρημένον ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. διεσώθη δ' οὐδεὶς τῶν σωματοφυλάκων τῦ βασιλέως· ἀλλὰ πάντες ἔπεσον περὶ τὸ καλούμενον Γελβυὲ ὄρος. ἀκούσαντες δὲ τῶν Εβραίων οἱ τὴν κοιλάδα πέραν τῦ Ιορδάνου κατοικοῦντες, καὶ οἱ ἐν τῷ πεδίῳ τὰς πόλεις ἔχοντες, ὅτι Σαῦλος πέπτωκε καὶ οἱ παῖδες αὐτῦ, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἀπόλωλε· καταλιπόντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, εἰς ὀχυρωτάτας κατέφυγον. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τὰς καταλελειμμένας, ἐρήμους εὑρόντες, κατῴκησαν.

ἡ. Τῇ δ' ἐπιούσῃ σκυλεύοντες οἱ Παλαιστῖνοι τὰς τῶν πολεμίων νεκρὰς ἐπιτυγχάνουσι τοῖς τε Σαῦλος καὶ τῶν παίδων αὐτῦ σώμασι, καὶ σκυλεύσαντες ἀποτέμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλάς· καὶ κατὰ πᾶσαν περιήγγειλαν τὴν χώραν πέμψαντες ὅτι πεπτώκασιν οἱ πολέμιοι. καὶ τὰς μὲν πανοπλίας αὐτῶν ἀνέθηκαν εἰς τὸ Ασάρτειον ἱερόν· τὰ δὲ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὰ τείχη τῆς Βηθσὰν πόλεως, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. ἐπὶ δὲ ἦκουσαν οἱ ἐν Ιαβισσῷ πόλει τῆς Γαλαδίτιδος κατοικοῦντες, ὅτι λελώβηνται τὸν Σαῦλα νεκρὸν καὶ τὰς τῶν παίδων αὐτῦ, δεινὸν ἡγησάμενοι περιιδεῖν ἀκηδεύτους, ἐξελθόντες οἱ ἀνδρειότατοι καὶ τόλμῃ διαφέροντες· ἡ δὲ πόλις αὕτη καὶ σώμασιν ἀλκίμοις καὶ ψυχαῖς φέρει· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὁδεύσαντες, ἦλθον εἰς τὴν Βηθσὰν, καὶ προσελθόντες τῷ τείχει τῶν πολεμίων, καὶ καθελόντες τὸ σῶμα Σαῦλος καὶ τῶν παίδων αὐτῦ κομίζουσιν εἰς Ιαβισσὸν, μηδὲ τῶν πολεμίων αὐτοὺς κωλύσαι δυνηθέντων, ἢ τολμησάντων διὰ τὴν ἀνδρείαν. οἱ δὲ Ιαβισσηνοὶ, πανδημεὶ κλαύσαντες, θάπτουσι τὰ σώματα ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς χώρας τόπῳ, Αρούρης λεγομένῳ. καὶ πένθος ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐπ' αὐτοῖς ἤγαγον, κοπτόμενοι καὶ θρηνῶν-

ſuis manibus perficere non potuit, mortem ſibi afferret qualem ipſe expeteret. Hoc autem exſequutus, detractiſque brachio aureis armillis capitique regia corona, in fugam ſe coniiciebat. Tum armiger, conſpecta Sauli nece, ſemetipſum interemit. atque nemo ex ſatellitibus regis in tutum euaſit, ſed omnes in monte Gelboë dicto ceciderunt. Hebraei vero, qui vallem trans Iordanem habitabant, quique vrbes in planitie tenebant, cum audiſſent Saulum eiuſque filios ceciderunt, et vniverſos qui cum eo erant periiſſe, relictis vrbibus ſuis in munitiſſimas ſe receperunt. At Palaeſtini in relictis, quas deſertas inuenerant, ſedem ceperunt.

8. Poſtridie, cum Palaeſtini hoſtes praelio occiſos ſpoliarent, forte inciderunt in Sauli filiorumque eius corpora, exutiſque capita illorum abſciderunt: atque nunciis per totam ſuam regionem miſſis diuulgarunt hoſtes acie cecidiſſe. Et quidem armaturam illorum in fano Aſtartes conſecrarunt: corpora vero in cruces ſuſtulerunt ad muros vrbis Bethſanae, quae etiamnum Scythopolis appellatur. Poſtquam vero Iabiſſi, regionis Galaditidis vrbis, incolae acceperant, truncata eſſe Sauli ac filiorum eius cadauera, indignum rati vt inſepulta eſſe paterentur, fortiſſimi quique et audaciſſimi egreſſi (viros enim corpore robuſtos animoque feroces alit haec vrbs) totaque nocte continuato itinere, Bethſanam venerunt, atque ad hoſtium muros accedentes, ablatiſque Sauli eiuſque filiorum corporibus, ea Iabiſſum deportarunt, cum hoſtes neque eos prohibere potuiſſent, neque auſi eſſent propter ipſorum virtutem. Iabiſſeni autem vniuerſi cum ploratu corpora eorum ſepelierunt in pulcherrimo regionis loco, quem Aruram appellant, atque per ſeptem dies cum vxoribus liberiſque eos deflebant, pectora tundentes ac lugentes regem eiuſ-

τες τὸν βασιλέα καὶ τὰς παῖδας αὐτῆ, μήτε ποτῆ μήτε τροφῆς γευσάμενοι.

θ'. Τῦτο Σάυλος τὸ τέλος ἔχε προφητεύσαντος Σαμυήλυ, διὰ τὸ παρακῦσαι τῆ Θεῆ τῶν ἐπ' Αμαληκίταις ἐντολῶν· καὶ ὅτι τὴν Αχιμελέχυ τῆ ἀρχιερέως γενεὰν, καὶ Αχιμέλεχον αὐτὸν, καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων πόλιν ἀνεῖλεν. ἐβασίλευσε δὲ, Σαμυήλυ ζῶντος, ἔτη ὀκτὼ πρὸς τοῖς δέκα· τελευτήσαντος δὲ, δύο καὶ εἴκοσι. καὶ Σάυλος μὲν ὕτως κατέστρεψε τὸν βίον.

que filios, ita vt neque potum degustarent neque cibum.

9. Hunc Saulus finem habuit, iuxta Samuelis vaticinium, quoniam Dei de Amalecitis non obtemperaverit mandatis; et quod totam Achimelechi cognationem sustulerit, ipsumque Achimelechum, et vrbem pontificum. Regnauit autem viuente Samuelo annis octodecim, post mortem vero eius annis duobus et viginti. Et quidem Saulus hoc modo e vita excessit.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνου ἐτῶν τεσσαράκοντα.

α'. ΩΣ Δαυΐδης μὲν τῆς μιᾶς Φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι πόλει, τῇ δ' ἄλλῃ πλήθυϊ ὁ Σαοὺλ πᾶς.

β'. Οτι, τούτου φονευθέντος ἐξ ἐπιβουλῆς Φίλων, ἅπασαν τὴν βασιλείαν Δαυΐδης παρέλαβεν.

γ'. Ως πολιορκήσας Ιεροσόλυμα Δαυΐδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνῴκισε δ' εἰς αὐτὴν Ιουδαίους.

δ'. Οτι Δαυΐδης στρατεύσαντας ἐπ' αὐτὸν Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις ἐνίκησεν.

ε'. Η γενομένη πρὸς Εἴραμον τῶν Τυρίων βασιλέα καὶ Δαυΐδην Φιλία.

ϛ'. Ως τοῖς πέριξ ἔθνεσι στρατεύσας Δαυΐδης καὶ χειρωσάμενος, φόρον ἐπέταξεν αὐτῷ τελεῖν.

ζ'. Η γενομένη πρὸς Δαμασκηνοὺς Δαυΐδου μάχη, καὶ νίκη.

η'. Πῶς ἐπὶ τοὺς Μεσοποταμίους στρατεύσας ἐκράτησεν αὐτῶν.

θ'. Οτι, τῶν περὶ τὴν οἰκίαν αὐτῷ στασιασάντων, ὑπὸ τοῦ παιδὸς ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου.

ι'. Ως στρατεύσας Αβεσάλωμος ἐπὶ τὸν πατέρα Δαυΐδην, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ.

ια'. Πῶς εἰς τὴν βασιλείαν πάλιν ἀνῆλθε, καὶ ἔζησεν εὐδαιμόνως.

ιβ'. Ως ἔτι περιὼν Σολομῶνα τὸν υἱὸν ἀπέδειξε βασιλέα.

ιγ'. Τελευτὴ Δαυΐδου, καταλιπόντος τῷ παιδὶ πολλὴν ὕλην ἀργυρίου τε καὶ χρυσοῦ καὶ λιθίας εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEPTIMVS.

Qui continet tempus annorum quadraginta.

1. VT *Dauides quidem vni tribui imperauit in vrbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius.*
2. *Quod, illo amicorum insidiis occiso, Dauides in vniuersos imperium obtinuit.*
3. *Vt Dauides obsessis Hierosolymis, captaque vrbe, Chananaeos quidem ex ea eiecit, Iudaeis vero habitandam dedit.*
4. *Quod Dauides a Palaestinis bello impetitus apud Hierosolyma victoriam obtinuit.*
5. *Amicitiae foedus inter Hiramum Tyriorum regem et Dauidem.*
6. *Vt Dauides, cum in gentes finitimas expeditionem fecisset easque subegisset, tributum illis imperauit.*
7. *Dauides cum Damascenis acie dimicat, victoriamque reportat.*
8. *Quomodo Mesopotamios, bello eis illato, deuicit.*
9. *Quod, mota ab ipsius domesticis seditione, a filio ex imperio abactus erat in regionem Transiordanicam.*
10. *Vt Abesalomus, cum bellum patri Dauidi intulisset, cum exercitu suo periit.*
11. *Quomodo [Dauides] regnum recuperauit, et feliciter vixit.*
12. *Vt, dum in viuis esset, Solomonem filium suum imperare voluit.*
13. *Dauides diem obit, argenti magna vi aurique et lapidum pretiosorum filio suo relicta.*

ΚΕΦ. α'.

Ως Δαυΐδης μὲν τῆς μιᾶς Φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι, τὴ δὲ ἄλλη πλήθυς ὁ Σαύλη παῖς· καὶ ὡς πολέμιι ἐμφυλίῳ γενομένῳ τελευτῶσιν Ασάηλος καὶ Αβένηρος.

ΣΥΝΕΒΗ δὲ ταύτην γενέσθαι τὴν μάχην, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ Δαυΐδης, τὺς Αμαληκίτας νικήσας, εἰς Σίκελλαν ὑπέστρεψεν. ἤδη δ' αὐτῦ δύο ἡμέρας ἔχοντος ἐν τῇ Σικέλλᾳ, τῇ τρίτῃ παραγίνεται διασωθεὶς ἐκ τῆς μάχης τῆς πρὸς Παλαιστίνυς ὁ τὸν Σαύλου ἀνελών· τήν τε ἐσθῆτα περιερρηγμένος, καὶ τὴν κεφαλὴν τέφρᾳ περιχεάμενος. καὶ προσκυνήσας αὐτὸν, πυνθανομένῳ, πόθεν ἥκοι τοιῦτος, ἀπὸ τῆς τῶν Ισραηλιτῶν μάχης ἔλεγε. γενέσθαι δ' ἀτυχὲς αὐτῆς τὸ τέλος ἐδήλι· πολλῶν μὲν ἀναιρεθεισῶν τοῖς Εβραίοις μυριάδων, πεσόντος δὲ καὶ τῦ βασιλέως αὐτῶν Σαύλη μετὰ τῶν τέκνων. ταῦτα δὲ σημαίνειν ἔφασκεν αὐτὸς παρατυχὼν τῇ τροπῇ τῶν Εβραίων καὶ τῷ βασιλεῖ πεφευγότι παρών· ὃν καὶ κτεῖναι, μέλλοντα ὑπὸ τῶν πολεμίων λαμβάνεσθαι, παρακληθεὶς αὐτὸς ὡμολόγει. τῇ ῥομφαίᾳ γὰρ αὐτὸν ἐπιπεσόντα, διὰ τὴν τῶν τραυμάτων ὑπερβολὴν αὐτὸν ἀσθενῆσαι κατεργάσασθαι. καὶ σύμβολα δ' αὐτῦ τῆς ἀναιρέσεως ἐπεδείκνυε, τόν τε περὶ τοῖς βραχίοσι χρυσὸν τῦ βασιλέως καὶ τὸν στέφανον, ἃ περιδύσας τὸν Σαύλη νεκρὸν κομίσειεν αὐτῷ. Δαυΐδης δὲ, μηκέτ' ἀπιστεῖν ἔχων, ἀλλ' ἐναργῆ τεκμήρια τῦ Σαύλη θανάτυ βλέπων, καταῤῥηγύει μὲν τὴν ἐσθῆτα· κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν ἑταίρων ὅλην διενυκτέρευσε τὴν ἡμέραν. ἐποίει δ' αὐτῷ τὴν λύπην χαλεπωτέραν καὶ ὁ Σαύλη παῖς Ιωνάθης, πιστότατός τε ὢν φίλος αὐτῷ, καὶ σωτηρίας αἴτιος γεγενημένος. τοσαύτην δ' ἐπεδείξατο τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς Σαύλον εὔνοιαν, ὡς μὴ μόνον ἐπὶ τεθνηκότι χαλεπῶς ἐνεγκεῖν, παλλακὶς ὑπ' αὐτῦ κινδυνεύσας ἀφαιρεθῆναι τὸν βίον· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀποκτείναντα

CAP. I.

Vt Dauides quidem vni tribui imperauit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius: vtque bello ciuili conflato moriuntur Asaëlus et Abenerus.

CONTIGIT autem vt eo die haec pugna committeretur, quo Dauides de Amalecitis victor Sicellam est reuersus. Cum vero iam biduum fuisset Sicellae, die tertio aduenit quidam, e pugna cum Palaestinis elapsus, qui Saulum interfecerat, laceratis vestibus et capite puluere conspersо. Isque, Dauide adorato, ab eo interrogatus, vndenam ita veniret, ab Israëlitarum pugna cum Palaestinis dicebat. eius autem exitum tristem fuisse indicabat, multis quidem Hebraeorum myriadibus caesis, insuper vero rege ipsorum Saulo cum filiis eius interempto. Atque haec se pro certis nunciare aiebat, vt qui cum Hebraeis esset fusis fugatisque, regique dilapso adesset; quem, cum foret vt ab hostibus caperetur, et ipse ab eo rogatus occidisse fatebatur. nam cum ille in gladium incubuisset, ex vulneribus repetitis infirmior factus est quam vt se conficeret. Quin et caedis ipsius signa haud dubia ostendebat, armillas regis aureas et coronam, quas Saulo mortuo detraxerat vt eas illi afferret. At Dauides, cum non iam esset cur ei diffideret, post manifesta mortis Sauli indicia in conspectum ipsius adducta, vestimenta quidem discidit, cum amicis vero lugens ploransque totam diem exegit. Luctum vero ei aliquanto acerbiorem fecit Ionathas Sauli filius, qui et amicus ei fidissimus et salutis ipsi auctor fuerat. Tam illustris autem eius erat virtus, tantaque beneuolentia Saulum prosequutus est, vt non solum aegerrime tulerit eius interitum, saepius licet ab eo in vitae discrimen adductus; sed et occisorem illius supplicio affecerit. nam cum ei dixisset, quod

κολάσαι. Φήσας γὰρ πρὸς αὐτὸν, ὡς αὐτὸς αὐτῷ γένοιτο κατήγορος ἀνελὼν τὸν βασιλέα, καὶ μαθὼν ὡς εἴη πατρὸς Αμαληκίτου γένος, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπολέσθαι. ἔγραψε δὲ καὶ θρήνους καὶ ἐπιταφίους ἐπαίνους Σαύλου καὶ Ιωνάθου· ὅσοι καὶ μέχρις ἐμοῦ διαμένουσιν.

β'. Ἐπεὶ δὲ τούτοις ἐξετίμησε τὸν βασιλέα, παυσάμενος τοῦ πένθους, ἤρετο τὸν Θεὸν διὰ τοῦ προφήτου, τίνα δίδωσιν αὐτῷ κατοικῆσαι πόλιν τῆς Ιούδα καλλιμένης Φυλῆς. Φήσαντος δ' αὐτοῦ δίδοναι Χέβρωνα, καταλιπὼν τὴν Σίκελλαν, εἰς ἐκείνην παραγίνεται, τάς τε γυναῖκας εἰσαγόμενος τὰς αὐτοῦ. δύο δὲ ἦσαν, καὶ τοὺς ὁπλίτας σὺν αὐτῷ. συνελθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ἅπας ὁ τῆς Φυλῆς τῆς προειρημένης λαὸς, ἀποδείκνυσιν αὐτὸν βασιλέα. ἀκούσας δ' ὅτι τὸν Σαύλου καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ θάψειαν οἱ ἐν Ιαβίσσῳ τῆς Γαλαδίτιδος κατοικοῦντες, ἔπεμψε πρὸς αὐτοὺς, ἐπαινῶν καὶ ἀποδεχόμενος αὐτῶν τὸ ἔργον, καὶ χάριτας ἀποδώσειν αὐτοῖς τῆς πρὸς τοὺς τεθνηκότας σπουδῆς ὑπισχνούμενος· ἅμα δὲ καὶ δηλῶν ὡς ἡ Ιούδα Φυλὴ κεχειροτόνηκεν αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Ο δὲ τοῦ Σαύλου μὲν ἀρχιστράτηγος Αβένηρος, Νήρου δὲ παῖς, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἀγαθὸς τὴν φύσιν, ὡς ἔγνω πεσόντα τὸν βασιλέα καὶ τὸν Ιωνάθην, καὶ τοὺς δύο τοὺς ἄλλους αὐτοῦ παῖδας, ἐπεχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ τὸν περιλειπόμενον ἐξαρπάσας υἱὸν αὐτοῦ, Ἰέβοσθος δ' ἐκαλεῖτο, διαβιβάζει πρὸς τοὺς πέραν τοῦ Ιορδάνου· καὶ παντὶς ἀποδείκνυσι τῷ πλήθους βασιλέα, πάρεξ τῆς Ιούδα Φυλῆς. βασίλειον δ' ἐποίησεν αὐτῷ γῆν, κατὰ μὲν τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν Μάναλιν, κατὰ δὲ τὴν Ελλήνων παρεμβολὰς λεγομένην. ὥρμησε δ' ἐκεῖθεν Αβένηρος μετὰ στρατιᾶς ἐπιλέκτου, συμβαλεῖν τοῖς ἐκ τῆς Ιούδα Φυλῆς προαιρούμενος, ὀργισθεὶς ὅτι ἐβασίλευσεν Δαυίδην. ἀπήντησε δ' αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου Ιώαβος, ὁ Σαρουίας μὲν παῖς, πατρὸς δὲ Σηρί, ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς Δαυίδου γεγονώς, ἀρχιστράτηγος ὢν αὐτοῦ, μετὰ καὶ τῶν ἀδελφῶν Αβεσσαίου καὶ Ασαήλου, καὶ πάντων τῶν Δαυίδου ὁπλιτῶν. καὶ περιτυχὼν ἐπί τινος

ipſe ſui accuſator exſtiterit, qui regem interfecerat; didiciſſetque oriundum eſſe patre genere Amalecita, eum interimi praecepit. Praeterea autem naenias compoſuit et laudationes funebres in gratiam Sauli et Ionathae, quae etiamnum manent.

2. Poſtquam vero regi haec iuſta perſoluiſſet, luctu finito, Deum per prophetam conſuluit, quamnam ex vrbibus, tribus quae Iudae dicitur, ad habitandum ſibi daret. cumque reſpondiſſet, illi ſe dare Chebronem, relicta Sicella in eam concedit, vxores ſuas ſecum adducens (duae enim erant) ſuorumque militum cohortem. Ad eum autem populus tribus praedictae omnis profectus ipſum regem creant. Cum vero audiſſet, quod Iabiſſi, regionis Galaditidis vrbis, incolae Saulum eiuſque filios ſepeliuiſſent, miſit ad eos, qui facinus eorum praeclarum laudarent et approbarent, quique ſe illis gratias pro ipſorum in defunctos ſtudio relaturum eſſe pollicerentur; praetereaque illi nunciarent, Iudae tribum regem ſe conſtituiſſe.

3. Caeterum Abenerus, imperator quidem exercitus Sauli, Neri vero filius, vir impiger, naturaque benignus, quam primum nouit cecidiſſe regem vna cum Ionatha et duobus aliis eius filiis, reditu in caſtra accelerato, filioque eius ſuperſtite abrepto, nomine quidem Ieboſtho, cum eo traiicit ad populum ex altera Iordanis ripa, et in vniuerſos Iſraëlitas, excepta tribu Iudae, regem eum conſtituit. Regiam autem ei elegit ad locum, lingua quidem vernacula Manalin appellatum, Graeca vero Caſtra. Caeterum Abenerus inde cum electiſſimis exercitus viris properauit, volens ante omnia praelio cum tribu Iudae congredi, ex indignatione quod Dauiden regem creauiſſent. Ioabus autem, matre quidem Saruiae filius, patre vero Suri, Dauidis autem ex ſorore nepos, exercitus ipſius dux, ei occurrit, etiam cum Abeſſaeo et Aſaële fratribus ſuis, et vniuerſo Dauidis exercitu. Et cum circa quendam fonticulum apud vr-

κηνίδος ἐν Γαβαῶ πόλει, παρατάσσεται πρὸς μάχην. τῷ δ' Αβενήρῳ φήσαντος πρὸς αὐτὸν, μαθεῖν βέλεσθαι πότερος αὐτῶν ἀνδρικωτέρους στρατιώτας ἔχῃ, συντίθεται παρ' ἀμφοτέρων δυοκαίδεκα μαχησομένους συμβαλεῖν. προσελθόντες τοίνυν εἰς τὸ μεταξὺ τῶν παρατάξεων οἱ πρὸς τὴν μάχην ὑφ' ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐξειλεγμένοι, καὶ τὰς αἰχμὰς ἐπ' ἀλλήλοις ἀφέντες, σπῶνται τὰς μαχαίρας, καὶ τῶν κεφαλῶν ἐκλαμβανόμενοι, κατέχοντες αὐτὲς, ἔπαιον εἰς τὰς πλευρὰς καὶ τὰς λαγόνας ἀλλήλους ταῖς ῥομφαίαις, ἕως ἅπαντες ὥσπερ ἐκ συνθήματος ἀπώλοντο. πεσόντων δὲ τούτων, συνέρρηξε καὶ ἡ λοιπὴ στρατιά· καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, ἡττήθησαν οἱ τῷ Αβενήρῳ. καὶ τραπέντας ἐπ' ἀνίει διώκων ὁ Ἰώαβος. ἀλλ' αὐτός τε ἐπέκειτο παρακελευόμενος τοὺς ὁπλίτας ἐκποδὼν ἔσεσθαι, καὶ μὴ κάμνειν ἀναιροῦντας. οἵ τε ἀδελφοὶ προθύμως ἠγωνίσαντο, καὶ ὁ διαφανέστερος τῶν ἄλλων μάλιστα ὁ νεώτερος Ασάηλος· ἐπί τε ποδῶν ὠκύτητι κλέος εἶχεν, ἐπεὶ γὰρ ἀνθρώπους ἐνίκα μόνους, ἀλλὰ καὶ ἵππον καταστάντα εἰς ἄμιλλαν λέγουσι παραδραμεῖν· ὃς καὶ τὸν Αβένηρον ἐδίωκεν ὑπὸ ῥύμης καὶ τῆς ἐπ' ὀρθὸν φορᾶς εἰς ἑτέρους ἐγκλιθεὶς τῶν μερῶν. ἐπιστραφέντος δὲ τῷ Αβενήρῳ, καὶ κατασφίζεσθαι τὴν ὁρμὴν αὐτῷ πειρωμένῳ, καὶ ποτὲ μὲν εἰπόντος, ἵνες τῶν ἑαυτῷ στρατιωτῶν ἀφέμενος τῆς διώξεως ἀφελεῖσθαι τὴν πανοπλίαν, πάλιν δ', ὡς οὐκ ἔπειθε τοῦτο ποιεῖν, καταχεῖν αὐτὸν καὶ μὴ διώκειν παραινοῦντος, μὴ κτείνας αὐτὸν ἀπολέσῃ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ παῤῥησίαν· ὁ προσέμενον δὲ τὰς λόγχας, ἀλλ' ἐπιμείναντα τῇ διώξει, φεύγων ὡς εἶχε τὸ ὄπισθεν πλήξας εἰς τὸ πρόσω καιρίως, παραχρῆμα ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ μετ' αὐτῷ διώκοντες τὸν Αβένηρον, ὡς ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον ὅ κεῖθαι συνέβαινε τὸν Ασάηλον, περισχόντες τὸν νεκρὸν οὐκ ἔτι τοὺς πολεμίους ἐδίωκον· ὁ δὲ Ἰώαβος αὐτός καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῷ Αβεσσαῖος, παραδραμόντες τὸ πτῶμα, καὶ τῆς πλείονος ἐπὶ τὸν Αβένηρον σπουδῆς αἰτίαν τὴν ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος ὀργὴν λαβόντες, ἀπίσω τάχει καὶ προθυμίᾳ χωρῶμενοι, μέχρι τόκου

bem Gabao in eum incidiſſet, aciem ad praelium explicat. Cum autem Abenerus ei dixiſſet, velle ſe reſciſcere vtri illorum praeſtantiores eſſent milites, conuenit inter eos, vt duodeni vtrinque pugnam committerent. Progreſſi igitur in medium inter acies, qui in certamen ab vtriſque ducibus electi erant, cum haſtas in ſe mutuo ieciſſent, ſtringunt gladios, prehenſiſque capitibus alteri alteros tenentes, latera et ilia ſibi inuicem gladiis confoderunt, vſque dum omnes quaſi ex pacto occumberent. Cum vero illi cecidiſſent, caeteri ex vtroque exercitu conflixerunt; et poſtquam ſummis viribus dimicatum eſſet, Abeneri milites ſuccubuerunt. Verſos deinde in fugam Ioabus non deſtitit perſequi. Sed et ipſe inſtabat, hortatus ſuos vt e veſtigio inſequerentur, et nequaquam occidendo fatiſcerent; fratres etiam ſui acriter pugnarunt, praecipueque natu minimus Aſaëlus prae reliquis maxime conſpicuus: (ex pedum etiam velocitate gloriam adeptus erat; nam non homines ſolum celeritate ſuperabat, ſed et equum cum eo contendentem curſu praeuertiſſe dicitur) qui tum Abenerum totis viribus rectaque inſequebatur, in neutram partem deflexus. Cum autem Abenerus reſpexiſſet, et impetum eius eludere tentaſſet: et nunc quidem monuiſſet, vt, ab eo perſequendo deſiſtens, alicui militum ſuorum arma auferret, nunc vero, vbi ei haec non perſuaſerat, precibus obſecraſſet, vt ſe reprimeret et perſequi deſineret, ne fratris eius in conſpectum veniendi libertatem amitteret: atque ille his verbis nihil moueretur, ſed inſequi perſiſteret, Abenerus dum fugientis more haſtam teneret, a tergo opportune ictu illato, ſtatim eum confecit. Qui vero cum eo Abenerum inſectabantur, poſtquam in locum venerant, vbi forte Aſaëlus iaceret, mortuum circumſtantes non amplius hoſtes perſequebantur. Ioabus autem et frater eius Abeſſaeus, cadauer curſu praeteruecti, maiorique ſtudio ex ira ob fratrem occiſum in Abenerum incitati, mira cum pernicitate ac

τινὸς, Αμμάταν καλῶσι, ἐδίωξαν τὸν Αβένηρον, ἤδη περὶ δυσμὰς ὄντος ἡλίου. ἀναβὰς δ' ἐπί τινα βουνὸν, ὡς ἔγη ἐπ' ἐκείνῳ τῷ τόπῳ μετὰ τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς, αὐτὸς τε κατεσκέπτετο καὶ τὸν Αβένηρον. τότε δὲ ἀνακεκραγότος καὶ Φήσαντος, μὴ δεῖν ἄνδρας ὁμοφύλους εἰς ἔριδα καὶ μάχην παροξύνειν· ἁμαρτεῖν γὰρ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶ Λσάηλον, ὃς παραινοῦντος μὴ διώκειν οὐκ ἐπείθη, καὶ διὰ τοῦτο βληθεὶς ἀπέθανε. συμφρονήσας καὶ παράκλησιν ἡγησάμενος τοῦτος τοὺς λόγους ὁ Ιώαβος, ἀνακαλεῖ τῇ σάλπιγγι σημάνας τοὺς στρατιώτας, καὶ τῆς ἐπὶ πολὺ διώξεως ἐπέσχε. καὶ ὅτος μὲν ἐπ' ἐκείνῃ κατεστρατοπεδεύσατο τῇ τόπῳ τὴν νύκτα ταύτην· Αβένηρος δὲ δι' ὅλης αὐτῆς ὁδεύσας, καὶ περαιωσάμενος τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τοῦ Σαούλου παῖδα εἰς τὰς παρεμβολὰς Ιέβοσθον. τῇ δ' ἐχομένῃ τοὺς νεκροὺς Ιώαβος ἐξαριθμήσας, ἅπαντας εὑρήδευσεν. ἔπεσον δὲ τῶν μὲν Αβενήρου στρατιωτῶν, ὡς τριακόσιοι καὶ ἑξήκοντα· τῶν δὲ Δαυΐδου δέκα πρὸς τοῖς ἐννέα, καὶ Ασάηλος. οὗ τὸ σῶμα κομίσαντες ἐκεῖθεν Ιώαβος καὶ Αβεσσαῖος εἰς Βηθλέεμην, καὶ θάψαντες ἐν τῷ πατρίῳ μνήματι, πρὸς Δαυΐδην εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο. ἤρξατο μὲν οὖν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς Εβραίοις ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ διέμεινεν ἄχρι πολλοῦ· τῶν μὲν μετὰ Δαυΐδου κρειττόνων ἀεὶ γινομένων καὶ πλέον ἐκ τοῖς κινδύνοις φερομένων, τῶν δὲ Σαούλου παίδων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν κατὰ πᾶσαν ἡδὸν ἡμέραν ἐλαττουμένων.

δ'. Εγένοντο δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ παῖδες τῷ Δαυΐδῃ, τὸν ἀριθμὸν ἓξ, ἐκ γυναικῶν τοσούτων. ὧν ὁ μὲν πρεσβύτατος ἐκ μητρὸς Αχινᾶς γενόμενος, Αμνων ἐκλήθη· ὁ δὲ δεύτερος ἐκ γυναικὸς Αβιγαίας, Δανίηλος· τῷ τρίτῳ δ' ἐκ τῆς Θολομαΐου θυγατρὸς Μαχάμης Φῦντι τῷ Γεσσιρῶν βασιλέως, Αβεσάλωμος ὄνομα· τὸν δέ γε τέταρτον Αδωνίαν ἐκ γυναικὸς Αγγίθης προσηγόρευσε· τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν τῆς Αβιταάλης, καὶ τὸν ἕκτον Γεθραάμην τῆς Αἰγλᾶς ἐπωνόμασε. τῷ δ' ἐμφυλίῳ πολέμῳ συνεστῶτος, καὶ

alacritate vſque ad locum quendam, Ammatam nomine, Abenerum perſequuti ſunt, cum iam ſol occideret. At colle quodam adſcenſo, in eodem loco cum tribu Beniamitide conſtitit Ioabus, et illos conſpiciebat et Abenerum. Hic vero cum vocem ſuſtuliſſet et dixiſſet, non oportere inter populares contentionem et pugnam conciere; in culpa enim fuiſſe fratrem eius Aſaëlum, cui, ipſo illum obſecrante, non perſuaſum erat vt ab inſequendo ceſſaret, propterea que percuſſus occubuit: Ioabus ei aſſenſus, ſeque hiſce verbis bene admonitum eſſe ratus, ſigno tuba dato ſuos reuocat, et ne vlterius perſequerentur cohibebat. Et hic quidem in eo loco caſtris poſitis pernoctat: Abenerus vero tota nocte itinere continuato, Iordaneque fluuio traiecto, in caſtra peruenit ad Ieboſthum Sauli filium. Die autem ſequenti Ioabus, recenſitis caeſorum cadaueribus, omnes ſepulturae mandauit. Ceciderunt autem ex Abeneri quidem exercitu circiter trecenti et ſexaginta; e Dauidicis vero vndeviginti, praeter Aſaëlum. cuius corpus cum Ioabus et Abeſſaeus inde Bethlemen deportaſſent, et in ſepulchro eius patrio ſepeliuiſſent, ad Dauiden in Chebronem reuerſi ſunt. Ex illo itaque tempore inteſtinum inter Hebraeos gliſcebat bellum, et aliquamdiu perdurabat: ita vt Dauidicis quidem vires ſemper augerentur, et ex periculis in maius proueherentur; Sauli vero filiis et qui eis parebant quotidie fere minuerentur.

4. Sub hoc autem tempus et filii Dauidi nati erant numero ſex, e totidem vxoribus. Quorum natu quidem maximus, e matre Achina ſuſceptus, Amnon vocabatur: ſecundus vero, ex vxore Abigaea, Danielus: tertio autem, ex Machama Tholomaei regis Geſſiritarum filia prognato, nomen erat Abeſalomus: at quartum ex vxore Aggitha vocauit Adonian: quintum vero Saphatian ex Abitaala, ſextumque ex Aegla natum Gethraaman cognominauit. Cum autem bellum ciuile conflatum eſſet, et crebro ad manus venirent confligerentque vtriuſ-

συμπιπτόντων εἰς ἔργα καὶ μάχην πυκνῶς τῶν μεθ' ἑκατέρου τῶν βασιλέων, Ἀβένηρος ὁ τῆ Σαύλου παιδὸς ἀρχιστράτηγος, συνετός τε ὢν καὶ σφόδρα εὔνουν ἔχων τὸ πλῆθος, πάντας συμμεῖναι τῷ Ἰεβόσθῳ παρεσκεύασεν· καὶ διέμειναν ἱκανὸν χρόνον τὰ ἐκείνου φρονοῦντες. ὕστερον δ' ἐν ἐγκλήματι γενόμενος ὁ Ἀβένηρος, καὶ λαβὼν αἰτίαν ὡς συνέλθοι τῇ Σαύλου παλλακῇ, Ῥαισφᾶ μὲν τὄνομα, Σιβάθου δὲ θυγατρί, καταμεμφθεὶς ὑπὸ Ἰεβόσθου, περιαλγήσας καὶ θυμωθεὶς ὡς ἀ δικαίων τῶν παρ' αὐτῆ τυγχάνοι πάσῃ προθυμίᾳ περὶ αὐτὸν χρώμενος, ἠπείλησε μὲν τὴν βασιλείαν εἰς Δαυίδην περιστήσειν, ἐπιδείξειν δ' ὡς ἀ διὰ τὴν ἰδίαν ῥώμην καὶ σύνεσιν ἄρχει τῶν πέραν Ἰορδάνου, διὰ δὲ τὴν αὐτοῦ στρατηγίαν τε καὶ πίστιν· καὶ πέμψας εἰς Χεβρῶνα παρὰ Δαυίδην, λαβεῖν ὅρκους τε καὶ πίστεις ἠξίου, ἢ μὴν ἕξειν αὐτὸν ἑταῖρον καὶ φίλον, ἀναπείσαντα τὸν λαὸν, τοῦ Σαούλου μὲν ἀποσῆναι παιδὸς, αὐτὸν δὲ ἀποδείξαντα πάσης τῆς χώρας βασιλέα. τοῦ δὲ Δαυίδου ποιησαμένου τὰς ὁμολογίας, ἦλθε γὰρ ἐφ' οἷς Ἀβένηρος διεπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, καὶ πρῶτον τεκμήριον παραλαβεῖν τῶν συνθηκῶν ἀξιώσαντος, ἀναστήσαντα πρὸς αὐτὸν Μιχάλαν τὴν γυναῖκα, μεγάλοις ὠνηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ κινδύνοις, καὶ Παλαιστίνων κεφαλαῖς ἑξακοσίαις. ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ἐκόμισε τῷ πατρὶ Σαούλῳ, πέμπει μὲν αὐτῷ τὴν Μιχάλαν, ἀποστάσας Φελτίου, τοῦ τότε συνοικοῦντος αὐτῇ, πρὸς τοῦτο καὶ Ἰεβόσθου συμπράξαντος. ἐγεγράφει γὰρ αὐτῷ Δαυίδης τὴν γυναῖκα δικαίως ἀπολαβεῖν. συγκαλέσας δὲ καὶ τοὺς γεγηράκοτας τοῦ πλήθους καὶ ταξιάρχους καὶ χιλιάρχους, λόγους ἐποιήσατο πρὸς αὐτοὺς, "ὡς ἔχοντας ἑτοίμως ἀποσῆναι μὲν Ἰεβόσθου, Δαυί-"δῃ δὲ προσθέσθαι, ταύτης ἀποστρέψειε τῆς ὁρμῆς, εἰ-"μέντοιγε ἐπιτρέποι χωρεῖν εἰ βούλονται. καὶ γὰρ εἰδέναι "τὸν Θεὸν διὰ Σαμουήλου τοῦ προφήτου Δαυίδην χειροτονή-"σαντα πάντων Ἑβραίων βασιλέα, προμηνῦσαι δ' ὅτι Πα-"λαιστίνους ἐκεῖνος αὐτοὺς τιμωρήσεται, καὶ ποιήσει κρατή-"σας ὑποχειρίους". ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ πρεσβύτεροι καὶ

que regis exercitus, Abenerus, partium Sauli filii imperator, qui et vir prudens erat, et multitudinem habuit in eum valde propenſam, effecit vt omnes a Ieboſtho ſtarent: et aliquamdiu in eius fide permanſerunt. Poſtea vero, cum accuſaretur Abenerus, eique obiiceretur, quod cum Sauli concubina (nomine quidem Raeſpha, Sibathi vero filia) rem habuiſſet, et a Ieboſtho reprehenderetur, dolore percitus iraque incenſus, quaſi meritam ab eo non acceperit gratiam, cuius rebus ſumma cum alacritate ſtuduit, minatus eſt quidem ſe regnum ad Dauiden translaturum eſſe, palamque facturum quod non propria virtute et prudentia Transiordanianis imperaret, ſed ſua in exercitu gubernando peritia et fide. miſſiſque in Chebronem ad Dauiden legatis, obſecrabat vt iuramentum ab eo acciperet fidemque, quod certe quidem ipſum habiturus eſſet ſocium et amicum, cum populo perſuaſerit vt a Sauli quidem filio deficerent, eum vero omnium Iſraëlitarum regem conſtituerent. Poſtquam autem Dauides foedus cum eo percuſſiſſet (nam ſibi grata erant ea quae Abenerus apud ipſum per legatos egerat) atque in primum fidei ſibi datae indicium poſtulaſſet, vt eius beneficio Michala vxor ſibi reſtitueretur, quam magno ſui periculo emerat, et ſexcentis Palaeſtinorum capitibus, pro illa in vxorem ducenda ad Saulum patrem allatis; ipſi quidem Michalam mittit Abenerus, a Pheltia, qui tunc eam in matrimonio habebat, abſtractam, adiuuante etiam Ieboſtho. Scripſerat enim illi Dauides vt vxorem ſuam iure reciperet. Quin et Abenerus, conuocatis ſenioribus populi et centurionibus et tribunis, apud ipſos huiuſmodi verba fecit; "quod illos, cum in "eo eſſent vt a Ieboſtho deſciſcerent et ſeſe Dauidi ad-"iungerent, ab iſto impetu et voluntate auerterit; nunc "vero illis poteſtatem faciat ad ipſum eundi, ſi vellent: "nam et ſibi compertum eſſe, Deum, cum per Samue-"lum prophetam Dauiden omnium Hebraeorum regem "conſtituiſſet, etiam praedixiſſe, fore vt ille ipſe poe-"nas a Palaeſtinis exigeret, illoſque deuictos ſub iugum

ἡγεμόνες, ὡς καὶ Ἀβένηρος γνώμην ἣν πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον προσέλαβεν, τὰ Δαυΐδῃ φρονεῖν μετεβάλλοντο. πειθέντων δὲ τούτων, Ἀβένηρος συγκαλεῖ τὴν Βενιαμίτιν φυλήν· οἱ γὰρ ἐκ ταύτης ἅπαντες Ἰσβόσθῃ σωματοφύλακες ἦσαν· καὶ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς διαλεχθεὶς, ἐπεὶ μηδὲν ἀντικρούοντας ἑώρα, προσιθεμένους δ' οἷς ἐβούλετο, παραλαβὼν ὡς εἴκοσι τῶν ἑταίρων, ἦκε πρὸς Δαυΐδην, τὰς ὄρκους παρ' αὐτῷ ληψόμενος αὐτός· πιστότερα γὰρ τῶν δι' ἄλλων πραττομένων ὅσα δι' αὐτῶν ἕκαστοι ποιῶμεν εἶναι δοκεῖ· καὶ προσέτι τὰς γενομένας αὐτῷ λόγους πρός τε τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὴν φυλὴν ἅπασαν σημαίνων. ὑποδεξαμένου δ' αὐτὸν Φιλοφρόνως, καὶ λαμπρᾷ καὶ πολυτελεῖ τραπέζῃ ξενίσαντος ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας, ἠξίωσεν ἀφεθεὶς ἀγαγεῖν τὸ πλῆθος, ἵνα παρόντι καὶ βλεπομένῳ παραδώσῃ τὴν ἀρχήν.

ε'. Ἐκπέμψαντος δὲ τῷ Δαυΐδῃ τὸν Ἀβένηρον, οὐδὲ ὀλίγον διαλιπὼν εἰς Χεβρῶνα ἦκεν Ἰώαβος ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς εἴη παρὼν πρὸς αὐτὸν Ἀβένηρος, καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπηλλαγμένος ἐπὶ συνθήκαις καὶ ὁμολογίαις τῆς ἡγεμονίας, δείσας μὴ τὸν μὲν ἐν τιμῇ καὶ τῇ πρώτῃ ποιήσηται τάξει, συνεργόν τε τῆς βασιλείας ἐσόμενον, καὶ τἄλλα δεινὸν ὄντα συνιδεῖν πράγματα καὶ τοὺς καιροὺς ὑποδραμεῖν, αὐτὸς δ' ἐλαττωθείη καὶ τῆς στρατηγίας ἀφαιρεθείη, κακοῦργον καὶ πονηρὰν ὁδὸν ἄπεισι. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιχειρεῖ διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, φυλάττεσθαι παραινῶν, καὶ μὴ προσέχειν οἷς Ἀβένηρος συντίθεται· πάντα γὰρ ποιεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι τῷ Σαούλου παιδὶ τὴν ἡγεμονείαν· ἐπὶ δὲ ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα, μεθ' ἧς ἐβούλετο νῦν ἐλπίδος καὶ οἰκονομίας τῶν κατασκευαζομένων ἀπελθεῖν. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε τὸν Δαυΐδην τούτοις, οὐδὲ παροξυνόμενον ἑώρα, τρέπεται ταύτης τολμηροτέραν ὁδόν· καὶ κρίνας Ἀβένηρον ἀποκτεῖναι, πέμπει τοὺς ἐπιδιώξοντας, οἷς καταλαβοῦσι προσέταξεν αὐτὸν καλεῖν ἐκ τοῦ Δαυΐδου

"mitteret". Cum haec audiſſent ſeniores et exercitus duces, quodque Abenerus haud aliter, ac illi prius, ſenſerit, eo adducti ſunt vt Dauidis auſpicia ſequerentur. Cum autem his perſuaſum eſſet, tribum Beniamiticam conuocat (nam ex ea erant omnes Ieboſthi ſatellites) atque haec apud eos loquutus, poſtquam illos ne quidem reniti animaduertiſſet, ſed in ſuam ſententiam concedere, e ſociis circiter viginti aſſumptis ad Dauiden ſe contulit, vt ipſemet ab eo iurisiurandi fidem acciperet (iis enim quae per alios fiunt firmiora eſſe videntur quae noſmetipſi gerimus) ſimulque vt ſermonem, quem cum ducibus habuit tribuque vniuerſa, ei referret. Cum autem illum benigne excepiſſet, menſaeque ſplendidae et magnificae per aliquot dies adhibuiſſet, petiit Abenerus dimitti ad populum ei adducendum, vt praeſenti videntique imperium traderet.

5. Caeterum vbi a Dauide dimiſſus eſſet Abenerus, ſtatim vt abiit Chebronem venit Ioabus, copiarum Dauidis imperator: cognitoque quod apud ipſum fuiſſet Abenerus, et paulo ante, pactis conſtitutiſque omnibus de principatu, diſceſſiſſet, veritus ne ille quidem in honore primoque loco haberetur, vt qui regnum ei conciliaturus eſſet, et praeterea acri erat ingenio ad res perſpiciendas et temporibus quaſque ſuis accommodandas, ipſe vero imminueretur et exercitus imperium amitteret, malignam prauamque viam et rationem iniit. Et primum quidem eum apud regem calumniis adoritur, dictitans vt ſibi de illo caueret, et iis quae polliceretur Abenerus non temere fidem haberet. omnia enim illum agere ad principatum Sauli filio ſtabiliendum: cum fraude vero doloque malo ad ipſum acceſſiſſe, eaque quam voluit ſpe fretum et omnibus ad inſidias pulchre paratis diſceſſiſſe. Vbi vero haec Dauidi non perſuaſerat, ac ne tantillum quidem iis moueri ſenſerat, ad audaciora ſtatim aggreditur: ſtatutoque ſecum Abenerum interimere, nuncios ad illum perſequendum miſit; quibus in mandatis dedit vt illum aſſequuti Dauidis

ὀνόματος, ὡς ἔχοντος αὐτῷ τινὰ περὶ τῶν πραγμάτων πρὸς αὐτὸν, ἃ μὴ διεμνημόνευσε παρόντος εἰπεῖν. Αβένηρος δ' ὡς ἤκουσε τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων· κατέλαβον γὰρ αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ Βησιρᾶ καλουμένῳ, ἀπέχοντι τῆς Χεβρῶνος σταδίους εἴκοσι· μηδὲν ὑπειδόμενος τῶν συμβησομένων ὑπέστρεψεν. ὑπαντήσας δ' αὐτῷ πρὸς τῇ πύλῃ ὁ Ιώαβος, καὶ δεξιωσάμενος ὡς μάλιστ' εὔνους καὶ φίλος· ὑποκρίνονται γὰρ ἱκανῶς πολλάκις εἰς τὸ ἀνύποπτον τῆς ἐπιβουλῆς τὰ τῶν ἀληθῶς ἀγαθῶν οἱ πράγμασιν ἐγχειροῦντες ἀτόποις· ἀποσπᾷ μὲν τῶν οἰκείων αὐτὸν, ὡς ἐν ἀπορρήτῳ διαλεξόμενος, παραγαγὼν δὲ εἰς τὸ ἐρημότερον τῆς πύλης, μόνος αὐτὸς ὢν σὺν Αβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ὑπὸ τὴν λαγόνα παίει. καὶ τελευτᾷ μὲν Αβένηρος τὸν τρόπον ὑπὸ Ιωάβου, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγε τιμωρήσαντος Ασαὴλῳ τῷ ἀδελφῷ, ὃν διώκοντα βαλὼν Αβένηρος ἀπέκτεινεν ἐν τῇ πρὸς τῇ Χεβρῶνι μάχῃ· ὡς δὲ τἀληθὲς εἶχε, δείσαντος περὶ τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ Βασιλεῖ τιμῆς, μὴ τούτων μὲν αὐτὸς ἀφαιρεθείη, λάβοι δὲ παρὰ Δαυΐδου τὴν πρώτην τάξιν Αβένηρος. ἐκ τούτων ἄν τις κατανοήσειεν, ὅσα καὶ πηλίκα τολμῶσιν ἄνθρωποι πλεονεξίας ἕνεκα καὶ ἀρχῆς, καὶ τῷ μηδενὶ τούτων παραχωρῆσαι. κτήσασθαι γὰρ αὐτὰ ποθοῦντες, διὰ μυρίων κακῶν λαμβάνουσι, καὶ δείσαντες ἀποβαλεῖν, πολλῷ χείροσι τὸ βέβαιον αὐτοῖς τῆς παραμονῆς περιποιοῦσιν· ὡς ἂν ὁμοίου δεινοῦ τυγχάνοντος [μὴ] πορίσασθαι τηλικοῦτο μέγεθος ἐξουσίας, καὶ συνήθη τοῖς ἀπ' αὐτῆς ἀγαθοῖς γενόμενον ἔτι ταύτην ἀπολέσαι. τούτου δὲ ὑπερβολὴν ἔχοντος συμφορᾶς, διὰ τοῦτο καὶ χαλεπώτερα μηχανῶνται καὶ τολμῶσιν ἔργα πάντες φόβῳ τοῦ ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν βραχέσιν ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι.

ε'. Δαυΐδης δ' ἀκούσας ἀνῃρημένον τὸν Αβένηρον, ἤλγησε μὲν τὴν ψυχὴν, ἐμαρτύρατο δὲ πάντας, ἀνατείνων εἰς τὸν Θεὸν τὴν δεξιὰν καὶ βοῶν, ὡς ὅτε κοινωνὸς εἴη τῆς Αβενήρου σφαγῆς, ὅτε κατ' ἐντολὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν ἀπο-

nomine reuocarent, quasi ipse nonnulla de rebus suis cum eo communicanda haberet, quae, dum ille aderat, ipsi e memoria exciderant. Abenerus autem, vt ea quae retulerunt nuncii acceperat, (ipsum enim assequuti sunt in loco quodam, cui nomen Besira, viginti stadiis a Chebrone dissito) nihil eorum quae euentura erant suspicans ad vrbem reuersus est. At Ioabus, cum ei ad portam obuiam veniisset, et benigne eum excepisset, viri summe beneuoli amicique speciem prae se ferens (fit enim saepiuscule, vt, ne qua detur insidiarum suspicio, vere bonorum mores simulent, quibus in animo est flagitii aliquid patrare) ipsum quidem a suis seducit, quasi in secreto cum eo colloquuturus, deductum vero in portae locum solitarium, vno fratre Abessaeo praesente, stricto gladio subter ilia percutit. Et Abenerus quidem diem obit, hoc modo insidiis exceptus a Ioabo, qui, vt ipse quidem dicebat, vltus fuerat fratrem Asaëlum, quem Abenerus se pertinaciter insequentem occiderat in praelio ad Chebronem; re autem vera quod timeret de imperio exercitus, deque honore apud regem, ne hisce quidem ipse priuaretur, primum vero honoris locum a Dauide Abenerus acciperet. Ex his licet alicui perspicere, quanta et qualia solent homines audere, vt superiora omnia habeant et principatum obtineant, et nemini hisce cedant. nam dum ista adipisci desiderant, per mala innumera ad ea grassantur; et veriti ne eadem aliquando amittant, vt quam diutissime illis permaneant, etiam peiora facere non dubitant: existimantes haud adeo graue esse ad tantum potestatis fastigium non peruenire, ac vt quis commodis eius assuetus iisdem tandem excidat. Hoc autem cum rerum calamitosissimum sit, ideo omnes ea amittendi metu nihil vtut arduum relinquunt, quod non tentant audentque perficere. Sed de his quidem satis est paucis admonuisse.

6. Dauides autem, cum audisset Abenerum peremptum esse, animo quidem indoluit, dextraque ad Deum porrecta et voce sublata testatus est omnes; neque se Abeneri caedis conscium fuisse, neque illum se iubente vo-

θάνοι. ἀρὰς δὲ κατὰ τῆ προφυτικότος αὐτὸν δεινὰς ἐτίθε-
το, καὶ τὸν οἶκον ὅλον αὐτῆ, καὶ τὰς συμπράξαντας ὑπευ-
θύνας ἐποιεῖτο ταῖς ὑπὲρ τῆ τετελευτηκότος ποιναῖς. ἔμελε
γὰρ αὐτῷ μὴ δόξαι παρὰ τὰς πίστεις καὶ τὰς ὅρκους, ἃς
ἔδωκεν Αβενήρῳ, τῆτον εἰργάσθαι. προσέταξε μέντοιγε παν-
τὶ τῷ λαῷ κλαίειν καὶ πενθεῖν τὸν ἄνδρα, καὶ τοῖς νομιζο-
μένοις τιμᾶν αὐτῆ τὸ σῶμα, περιῤῥηξαμένους μὲν τὰς ἐσθῆ-
τας, ἐνδύντας δὲ σάκκους· ταῦτα δὲ ποιεῖν, προάγοντας
τὴν κλίνην. αὐτὸς δ' ἐφείπετο μετὰ τῶν γεγηρακότων καὶ
τῶν ἐν ἡγεμονίαις ὄντων, κοπτόμενός τε καὶ τοῖς δακρύοις
ἐνδεικνύμενος τό τε εὔνουν τὸ πρὸς τὸν ζῶντα καὶ τὴν ἐπὶ
τεθνηκότι λύπην, καὶ ὅτι μὴ κατὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀπή-
ρηται. θάψας δ' αὐτὸν ἐν Χεβρῶνι μεγαλοπρεπῶς, καὶ
ἐπιταφίους τε συγγραψάμενος θρήνους, αὐτὸς ἐπὶ τοῦ τά-
φου πρῶτος ἀνεκλαύσατο καὶ παρέδωκε τοῖς ἄλλοις.
οὕτως δ' αὐτὸν ὁ Αβενήρ συνέχεε θάνατος, ὡς μηδὲ τρο-
φὴν ἀναγκαζόντων αὐτὸν τῶν ἑταίρων λαβεῖν· ἀλλ' ὤμοσε
γεύσασθαι μηδενός, ἄχρις ἡλίῳ δυτμῶν. ταῦτ' εὔνοιαν αὐτῷ
παρὰ τοῦ πλήθους ἐγέννησεν. οἵ τε γὰρ πρὸς τὸν Αβένηρον
φιλοτέργως διακείμενοι, σφόδρα αὐτοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν τι-
μὴν ἀποθανόντα, καὶ φυλακὴν τῆς πίστεως ἠγάπησαν·
ὅτι πάντων αὐτὸν ἀξιώσειε τῶν νομιζομένων, ὡς συγγενῆ
καὶ φίλον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐχθρὸν γενόμενον ὑβρίσειεν ἀκόσμῳ
ταφῇ καὶ ἠμελημένῃ τότε. ἀλλ' ὡς πᾶν ἐπὶ χρηστῷ καὶ ἡμέ-
ρῳ τὴν φύσιν ἔχαιρε, τὴν αὐτὴν ἑκάστῳ λογιζομένῳ πρόνοιαν
εἰς αὐτὸν τῆ βασιλέως ἐν τοῖς ὁμοίοις, οἵοις τυγχάνοντα
τὸν Αβενήρα νεκρὸν ἰᾶσθαι. πρὸς τούτοις οὖν μάλιστα Δαυὶδ ἠν
γλίχεσθαι δόξης ἀγαθῆς, ποιήμενον πρόνοιαν ἣν εἰκὸς, ὡς
ἂν θελς ὑπενόησεν ὑπ' αὐτῆ φονευθῆναι τὸν Αβένηρον. ἔλεξε
δὲ καὶ πρὸς τὸ πλῆθος, "ὡς αὐτῷ μὲν οὐχ ἡ τυχοῦσα γένοι-
"το λύπη ἀνδρὸς ἀγαθῆ τετελευτηκότος, ἐ μικρὰ δὲ τοῖς
"Ἑβραίων πράγμασι βλάβη, στερηθέντων αὐτῆ καὶ σώζειν
"βυλᾶς τε ἀρίστας καὶ ῥώμῃ χειρῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔρ-
"γοις δυναμένου. ἀλλὰ θεὸς μὲν, εἶπεν, ᾧ μέλει πάντων,

lenteque occubuiſſe: diras autem graues necis eius auctori imprecatus eſt, atque totam ipſius familiam et facinoris ſocios poenis mortuo perſoluendis deuouebat. Erat enim ſolicitus, ne videretur praeter fidem et iusiurandum, quod Abenero dederat, eum occidiſſe. et quidem populo vniuerſo praecepit, vt virum deflerent et lugerent, et corpus eius ſolennibus honorarent exſequiis, laniatis quidem veſtimentis ſuis, ſaccis vero amicti; idque lectum antecedentes. Ipſe autem rex ſequebatur cum ſenioribus viriſque principibus, planctu et lacrymis indicans beneuolentiam qua viuum, et moerorem quo mortuum proſequutus eſt; quodque praeter ipſius voluntatem interemptus fuerit. Caeterum cum ipſum in Chebrone magnifice ſepeliuiſſet, et lamentationes funebres conſcripſiſſet, ipſe ſuper monumentum ſtans primus verbis lamentatus eſt, dein fecit vt alii ploratum redintegrarent. Adeo autem eum conturbabat Abeneri interitus, vt ne alimentum quidem, ipſum ad id amicis adigentibus, capere voluerit; ſed iurarit nulla de re guſtaturum eſſe, vſque ad ſolis occaſum. Haec magnam ei gratiam apud populum conciliarunt. nam et qui Abenerum tenerrimo affectu diligebant, vehementer hunc defuncto praeſtitum ab eo honorem ſeruatamque fidem probauerunt: quod ſcilicet ipſum, vt cognatum et amicum, omnibus exſequiarum iuſtis dignatus fuerit, et non vt inimicum turpis et tunc neglectae ſepulturae ignominia affecerit. Sed vniuerſi de eo vtpote natura adeo benigno mitique gaudebant; ſinguli ſecum reputantes regem ſibi in ſimilibus pari modo proſpecturum eſſe, ac Abenerum mortuum ab eo curatum eſſe videbant. Igitur in his Dauides bonae famae potiſſimum ſtudebat, curam omnem et diligentiam, quam par erat, adhibendo: ita vt nemo Abenerum eius voluntate occiſum eſſe vel minimum ſuſpicaretur. Quin et in haec verba loquutus ad populum, "quod is non mediocrem dolorem ceperit ex viri prae"ſtantis interitu, nec modicum res Hebraeorum detri"mentum, amiſſo viro, qui et eos optimo conſilio et ſtre"nua manu, gliſcente bello, tueri et ſeruare potuit. Ve-

"ὐκ ἐάσει τοῦτον ὑμῖν ἀνεκδίκητον. ἐπισάθω δὲ, ὡς ὐδὲν "ἐγὼ Ἰώαβον καὶ Ἀβεσσαῖον τὰς Σαρυΐας παῖδας ποιεῖν ἰκα- "κός εἰμι, πλέον ἐμὲ δυναμένης, ἀλλ' ἀποδώσει τὴν ὑπὲρ "τῶν τετολμημένων αὐτοῖς ἀμοιβὴν τὸ θεῖον". καὶ Ἀβέννη- "ρος μὲν εἰς τοιοῦτο κατέστρεψε τέλος τὸν βίον.

ΚΕΦ. β'.

Οτι, τῷ Ἰεβόσθε φονευθέντος ἐξ ἐπιβουλῆς φίλων, ἅπασαν τὴν βασιλείαν Δαυΐδης παρέλαβεν.

Ἀκούσας δὲ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ὁ Σαοὺλ παῖς Ἰεβόσθος, ὃ πρόσω ἦνεγκεν, ἀνδρὸς ἐστερημένος συγγενοῦς καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ παραχόντος. ἀλλ' ὑπερεπάθησε, καὶ λίαν αὐτὸν ὠδύνησεν ὁ Ἀβενήρου θάνατος. οὐκ ἐπεβίωσε δ' ὐδ' αὐτὸς πολὺν χρόνον, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Ἰερεμμωνὸς υἱῶν· Βαναάθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ Θάννος ὄνομα ἦν· ἐπιβουλευθεὶς ἀπέθανεν. ἄτοι γὰρ ὄντες τὸ μὲν γένος Βενιαμῖται, τῷ δὲ πρώτῳ πάγμαπος, λογισάμενοι δ' ὡς ἂν ἀποκτείνωσιν τὸν Ἰεβόσθον, μεγάλων παρὰ Δαυΐδου τεύξονται δωρεῶν, καὶ θεραπηγίας; ἢ τινος ἄλλης πίστεως τὸ ἔργον αὐτοῖς ἔσαι, παρὰ τὸ δωμάτιον μόνον εὑρόντες μεσημβρίζοντα καὶ κοιμώμενον τὸν Ἰεβόσθον, καὶ μήτε τοὺς φύλακας παρόντας, μήτε τὴν θυρωρὸν ἐγρηγορυῖαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ὑπό τε τοῦ κόπου καὶ τῆς ἐργασίας, ἣν μετεχειρίζετο, καὶ τοῦ καύματος εἰς ὕπνον καταπεπτωκυῖαν, παρελθόντες εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ συνέβαινε κατακεκοιμῆσθαι τὸν Σαοὺλ παῖδα, κτείνυσιν αὐτόν. καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ποιησάμενοι τὴν πορείαν, ὡς ἂν φυγόντες ἐκ τῶν ἠδικημένων πρὸς τὸν λυπούμενόν τε τὴν χάριν καὶ παρέξοντα τὴν ἀσφάλειαν, εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο· καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπιδείξαντες τῷ Δαυΐδῃ τὴν Ἰεβόσθου, συνίσων ἑαυτοὺς ὡς εὖ ἔχ, καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας ἀνταγωνιστὴν ἀνῃρηκότας. ὁ δ' οὐκ ὡς ἤλπιζον ἔτως αὐτῶν προσεδέξατο τὸ ἔργον. ἀλλ' εἰπών, "ὦ κάκιστοι καὶ παράνομα

"rum Deus quidem, aiebat, cui res vniuersae curae sunt, "hunc vobis inultum esse non patietur. Sciatis autem ve- "lim, me infirmiorem esse quam vt in Ioabum et Abes- "saeum Saruiae filios animaduertam: sed Deus illis sce- "lerum digna rependet". Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

CAP. II.

Quod, Iebosetho amicorum insidiis occiso, Dauides omnium Israëlitarum imperium obtinuit.

CVM autem mortem eius accepisset Iebosthus Sauli filius, non leuiter id tulit, vtpote viro orbatus sibi cognato, et qui regnum sibi conciliarat: sed valde commotus erat, magnumque ei dolorem attulit Abneri interitus. Caeterum et ipse non diu superstes erat; sed aliquanto post ex Hieremmonis filiorum (vni quidem Banaothae, alteri vero nomen erat Thannus) insidiis periit. Hi enim cum essent et genere Beniamitae, et primi ordinis, ideoque existimarint, si Iebosthum perimerent se magna esse a Dauide dona consequuturos, sibique munia aut imperatoria aut alia quaedam honorifica cessura esse, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem et dormientem, cum nec custodes adessent nec aedium ianitrix vigilaret, sed et ipsa prae labore et opere, quod in manibus erat, et aestu in somnum delapsa esset, ingressi in conclaue, vbi Sauli filium dormiuisse contigit, ipsum interficiunt. Deinde praeciso capite et per totam noctem et diem itinere facto, ac si ab iis quos laeserant fugissent ad eum qui et gratiam accepturus esset, et securitatem daturus, Chebronem peruenerunt: ostentoque Dauidi Iebosthi capite, semetipsos ei commendabant, vt propensae in eum voluntatis, et qui inimicum eius et regni aemulum de medio sustuliissent. At ille non adeo ac sperabant illorum facinore delectatus est. Sed cum dixisset, "O sceleratissimi et iamiam supplicium "luituri; num nescietis quod a me operae praemium

"δίκην ὑφέξοντες, ἐκ ἔγνωτε πῶς ἐγὼ τὸν Σαοὺλ φονέα "καὶ τὸν κομίσαντά μοι τὸν χρυσοῦν αὐτῷ στέφανον ἠμυνά- "μην· καὶ ταῦτ' ἐκείνῳ χαριζόμενον τὴν ἀναίρεσιν, ἵνα μὴ "συλλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι. ἢ μεταβληθαί μι, καὶ "μηκέτ' εἶναι τὸν αὐτὸν ὑπωπτεύσατε, ὡς χαίρειν κακόργοις "ἀνδράσι, καὶ χάριτας ἡγήσασθαι τὰς κυριωτέρους ὑμῶν "πράξεις, ἀνηρηκότων ἐπὶ τῆς αὐτῆς κοίτης ἄνδρα δίκαιον, "καὶ μηδένα μηδὲν κακὸν ἐργασάμενον, ὑμᾶς δὲ καὶ διὰ "πολλῆς εὐνοίας καὶ τιμῆς ἐχηκότα. διὸ δώσετε ποινὴν "μὲν αὐτῷ κολασθέντες, δίκην δ' ἐμοὶ τῇ, νομίσαντας ἡδέ- "ως ἔξειν με τὴν Ἰεβόσθε τελευτήν, τῆτον ἀνελεῖν. ἃ γὰρ "ἐδύνασθε μᾶλλον ἀδικῆσαι τὴν ἐμὴν δόξαν τῇδ' ὑπολα- "βόντες". ταῦτ' εἰπὼν, πᾶσαν αἰτίαν αὐτὸς αἰνισάμενος, διεχρήσατο· καὶ τὴν Ἰεβόσθε κεφαλὴν ἐν τῷ Λβενήρ τά- φῳ πάντων ἀξιώσας ἐκήδευσε.

β'. Τούτων δὲ τοιοῦτο λαβόντων τέλος, ἦκον ἅπαντες οἱ τῆ λαῆ τῶν Εβραίων πρῶτοι πρὸς Δαυΐδην εἰς Χεβρῶνα, οἵ τε χιλίαρχοι καὶ ἡγεμόνες αὐτῶν, καὶ παρεδίδοσαν αὐ- τὰς, τήν τε εὔνοιαν ἣν ἔτι καὶ Σαούλ ζῶντος εἶχον πρὸς αὐ- τὸν ὑπομιμνήσκοντες, καὶ τὴν τιμὴν ἣν γενόμενον τότε χι- λίαρχον τιμῶντες ἐ διέλιπον· ὅτι τε βασιλεὺς ὑπὸ τῆ Θεῆ διὰ Σαμυήλε τῆ προφήτε χειροτονηθεὶς καὶ παῖδες αὐτῆ, καὶ ὡς τὴν Εβραίων χώραν αὐτῷ σῶσαι καταγωνισαμένῳ Παλαιστίνες δέδωκεν ὁ Θεός, ἐμφανίζοντες. ὁ δὲ ταύτης τε ἀποδέχεται τῆς προθυμίας αὐτὲς, καὶ παρακαλέσας δια- μένειν· ἐ γὰρ ἔσεσθαι μετάνοιαν αὐτοῖς ἐκ τῆ τοιῆτος εἶναι, κατευωχήσας καὶ φιλοφρονησάμενος, ἔπεμψε τὸν λαὸν παρ' αὐτὸν ἄξοντας ἅπαντα. καὶ συνῆλθον, ἐκ μὲν τῆς Ἰούδα Φυλῆς ὁπλιτῶν ὡς ὀκτακόσιοι καὶ ἑξακισχίλιοι, φορεῦντες ὅπλα θυρεὸν καὶ σειρομάστην. ἦτοι δὲ τῷ Σαούλ παιδὶ παρ- έμενον. τούτων γὰρ χωρὶς ἡ Ἰούδα Φυλὴ τὸν Δαυΐδην ἀπέ- δειξε βασιλέα. ἐκ δὲ τῆς Συμεῶνος Φυλῆς ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατόν. ἐκ δὲ τῆς Λευίτιδος τετρακισχίλιοι ἑπτακόσιοι, ἔχοντες ἄρχοντα Ἰωάδαμον. μετὰ τούτους ἦν ὁ ἀρχιερεὺς Σά-

"retulerit Sauli interfector, qui ad me coronam eius au-
"ream apportauerat, et quidem cum ipsius in gratiam eum
"interemerit, ne ab hostibus caperetur. an a me mutatum
"et non amplius eundem esse credidistis, vt viris malefi-
"cis delectarer, et pro beneficio haberem domini caedem
"a vobis patratam, qui virum iustum suo in cubili iugula-
"stis, et qui neminem ulla vnquam iniuria affecit, vos
"vero maxima etiam beneuolentia summisque honoribus
"prosequutus est. Quapropter illi qnidem poenas perfol-
"uetis supplicio affecti, itidemque mihi quod ipsum sustu-
"leritis, arbitrati me ex eius interitu gaudio exsultaturum.
"haud enim grauius existimationem meam laedere potui-
"stis, quam huiusmodi de me suspicione". Cum haec, inquam, dixisset, iussit eos omne genus tormentis excruciatos ad mortem duci: caputque Ieboshi omni cum honore in sepulchro Abeneri sepeliuit.

2. His itaque finitis, vniuersi Hebraeorum proceres ad Dauiden Chebronem conuenerunt, cum tribunis ac ducibus eorum, et semetipsos ei tradiderunt, cum suam in illum viuente adhuc Saulo beneuolentiam commemorantes, tum honorem quo illum dum tribunus esset prosequi non destiterunt; simul etiam testificantes, quod a Deo per Samuelum prophetam rex vna cum suis filiis declaratus fuerit, eique soli concesserit Deus vt debellatis Palaestinis terram Hebraeorum illis conseruaret. At ille, alacri hoc in se studio collaudato, hortatusque vt in coeptis permanerent (non enim fore vt eos vnquam poeniteat quod tales se praestiterint) conuiuio et omni comitate exceptos remisit, vt populum vniuersum ad ipsum adducerent. Et conuenerunt ad eum ex Iudae quidem tribu armatorum circiter sex millia et octingenti, arma gestantes scutum et lanceam. Hi vero Sauli filio adhaeserant, nam seorsim ab illis Iudae tribus Dauiden regem creauerat. Ex Symeonis autem tribu septem millia et centum. Ex Leuitica vero quatuor millia et septingenti, Iodamum principem habentes. Post hos veniebat Sadocus pontifex cum XXII.

δωκος, σὺν εἴκοσι καὶ δύο συγγενέσιν ἡγεμόσιν. ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς ὁπλῖται τετρακισχίλιοι. ἡ γὰρ Φυλὴ περιέμενεν ἔτι τῶν τῦ γένους τῦ Σαύλ τινὰ βασιλεῦσαι προσδοκῶσα. ἐκ δὲ τῆς Εφραΐμ Φυλῆς δισμύριοι καὶ ὀκτακόσιοι, τῶν δυνατωτάτων καὶ κατ' ἰχὺν διαφερόντων. ἐκ δὲ τῆς Μανασσίτιδος Φυλῆς τῦ ἡμίσυς μύριοι ὀκτακισχίλιοι τῶν δυνατωτάτων. ἐκ δὲ τῆς Ισαχάρ Φυλῆς διακόσιοι μὲν οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα, ὁπλῖται δὲ δισμύριοι. ἐκ δὲ τῆς Ζαβυλῶνος Φυλῆς, ὁπλιτῶν ἐπιλέκτων, πέντε μυριάδες, αὕτη γὰρ ἡ Φυλὴ μόνη πᾶσα πρὸς Δαυίδην συνῆλθεν. ἅπαντες τὸν αὐτὸν ὁπλισμὸν εἶχον τοῖς τῆς Γάδ Φυλῆς. ἐκ δὲ Νεφθαλίτιδος Φυλῆς ἐπίσημοι καὶ ἡγεμόνες χίλιοι, ὅπλοις χρώμενοι θυρεῷ καὶ δόρατι. ἠκολούθει δ' ἡ Φυλὴ ἀναρίθμητος ὅσα. ἐκ δὲ τῆς Δανίτιδος Φυλῆς ἐκλεκτοὶ δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ἑξακόσιοι. ἐκ δὲ τῆς Ασέρ Φυλῆς μυριάδες τέσσαρες. ἐκ δὲ τῶν δύο Φυλῶν τῶν πέραν τῦ Ιορδάνυ καὶ τῦ λοιπῦ τῆς Μανασσίτιδος Φυλῆς, ὡπλισμένων θυρεῷ καὶ δηλ καὶ περικεφαλαία καὶ ρομφαία, μυριάδες δώδεκα. καὶ αἱ λοιπαὶ Φυλαὶ ρομφαίαις ἐχρῶντο. τῦτο δὴ τὸ πλῆθος εἰς Χεβρῶνα πρὸς Δαυίδην συνῆλθε, μετὰ πολλῆς παρασκευῆς σιτίων καὶ οἴνυ, καὶ τῶν πρὸς τροφὴν πάντων, καὶ μιᾷ γνώμη τὸν Δαυίδην βασιλεύειν ἐκύρωσαν. ἐπὶ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἑορτάσαντος τῦ λαῦ, καὶ κατευωχηθέντος ἐν Χεβρῶνι, ὁ Δαυίδης μετὰ πάντων ἐκεῖθεν ἆρας ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς πολιορκήσας Ιεροσόλυμα Δαυΐδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τὺς Χαναναίυς· ἐνῴκισε δ' εἰς αὐτὴν Ιεβαίυς.

ΤΩΝ δὲ κατοικήντων τὴν πόλιν Ιεβυσαίων, γένος δ' εἰσὶν ἔτοι Χαναναίων, ἀποκλεισάντων αὐτῶ τὰς πύλας, καὶ τὺς πεπηρωμένυς τὰς ὄψεις καὶ τὰς βάσεις καὶ πᾶν τὸ λε-

cognatis ducibus. Ex tribu autem Beniamitide quater mille ad militiam parati. haec enim tribus adhuc ſuſpenſa erat exſpectatione alicuius ex genere Sauli regnaturi. Ex tribu vero Ephraïmitide viginti millia et octingenti ex potentiſſimis et viribus praeſtantiſſimis. Ex dimidia vero tribu Manaſſitide octodecim millia potentiſſimorum. Ex tribu autem Iſachari ducenti quidem futurorum praeſcii, armatorum vero viginti millia. Ex tribu autem Zabulonis militum lectiſſimorum quinquaginta millia. haec enim tribus ſola cum omnibus ſuis ad Dauiden confluebat. qui omnes eadem arma gerebant quae tribus Gadi. Ex tribu vero Nephthalitide viri inſignes et duces mille, armis vtentes ſcuto et haſta. atque eos ſequebatur tribus ſua, innumera fere multitudo. Ex tribu autem Danitide ſelectorum viginti ſeptem millia et ſexcenti. Ex tribu vero Aſeri quadraginta millia. Ex duabus autem tribubus Transiordanianis atque parte altera tribus Manaſſitidis centum viginti millia, quibus arma erant ſcutum et haſta galeaque ac gladius. Reliquae etiam tribus gladiis vtebantur. Haec itaque multitudo ad Daviden Chebronem conueniebat cum multo apparatu frumenti et vini, caeterorumque ad victum commodorum, et ad Dauiden regem creandum concordarunt omnes. Cum vero tribus diebus feſta celebraſſet populus et epulatus eſſet in Chebrone, Dauides cum omnibus his copiis illinc motis Hieroſolyma eſt profectus.

CAP. III.

Vt Dauides, obſeſſis Hieroſolymis captaque vrbe, Chananaeos quidem ex ea eiecit; Iudaeis vero habitandam dedit.

IEbuſaei vero qui tum vrbem incolebant, Chananaeorum et ipſi generis ſunt, cum illi ſuas occluſiſſent portas, atque homines caecos et claudos et quoſuis mutilos, in deriſionem regis, impoſuiſſent muro, dicerentque mutilos

λωβημένον σησάντων ἐπὶ χλεύῃ τῦ βασιλέως ἐπὶ τῦ τείχυς, καὶ λεγόντων κωλύειν αὐτὸν εἰσελθεῖν τὰς ἀναπήρυς, ταῦτα δὲ ἔπραττον καταφρονοῦντες τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι, ὀργισθεὶς πολιορκεῖν ἤρξατο τὰ Ἱεροσόλυμα. καὶ πολλῇ σπυδῇ καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος ὡς διὰ τῦ ταύτην ἑλεῖν εὐθὺς ἐμφανίζων τὴν ἰσχύν, καὶ καταπληξόμενος εἴ τινες ἄρα καὶ ἄλλοι τὸν αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον διέκειντο πρὸς αὐτὸν, λαμβάνει κατὰ κράτος τὴν κάτω πόλιν. ἔτι δὲ τῆς ἄκρας λειπομένης, ἔγνω τιμῆς ὑποχέσει καὶ γερῶν ὁ βασιλεὺς προθυμοτέρυς ἐπὶ τὰ ἔργα τοὺς στρατιώτας παρασκευάσαι, καὶ τῷ διὰ τῶν ὑποκειμένων φαράγγων ἐπὶ τὴν ἄκραν ἀναβάντι καὶ ταύτην ἑλόντι στρατηγίαν ἅπαντος τῦ λαῦ δώσειν ἐπηγγείλατο. πάντων δὲ φιλοτιμυμένων ἀναβῆναι, καὶ μηδένα πόνον ὀκνούντων ὑφίσασθαι δι' ἐπιθυμίαν τῆς στρατηγίας, ὁ Σαρείας πᾶς Ἰώαβος ἔφθη τὺς ἄλλυς, καὶ ἀναβὰς ἐβόησε πρὸς τὸν βασιλέα, τὴν στρατηγίαν ἀπαιτῶν.

β'. Ἐκβαλὼν δὲ τὺς Ἰεβυσαίυς ἐκ τῆς ἄκρας, καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας τὰ Ἱεροσόλυμα, πόλιν αὐτὴν Δαυΐδυ προσηγόρευσε, καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν αὐτῇ διέτριβε βασιλεύων. ὁ δὲ χρόνος ὃν τῆς Ἰούδα φυλῆς ἦρξε μόνης ἐν Χεβρῶνι ἐγένετο ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνες ἕξ. ἀποδείξας δὲ βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα, λαμπροτέροις ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, τῷ Θεῷ προνοουμένῳ κρείττω ποιεῖν αὐτὰ καὶ λαμβάνειν ἐπίδοσιν. πέμψας δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ Εἴραμος ὁ Τυρίων βασιλεὺς φιλίαν καὶ συμμαχίαν συνέθετο. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ δωρεὰς, ξύλα κέδρινα, καὶ τεχνίτας, ἄνδρας τέκτονας καὶ οἰκοδόμυς, οἳ κατασκευάσειαν βασίλειον ἐν Ἱεροσολύμοις. Δαυΐδης δὲ τήν τε κάτω πόλιν περιλαβὼν, καὶ τὴν ἄκραν συνάψας αὐτῇ, ἐποίησεν ἓν σῶμα· καὶ περιτειχίσας ἐπιμελητὴν τῶν τειχῶν κατέστησεν Ἰώαβον. πρῶτος οὖν Δαυΐδης τὺς Ἰεβυσαίυς ἐξ Ἱεροσολύμων ἐκβαλὼν, ἀφ' ἑαυτῦ προσηγόρευσε τὴν πόλιν. ἐπὶ γὰρ Ἀβράμυ τῦ προ-

impedituros ne ipse ingrederetur (haec autem faciebant prae contemptu ob murorum suorum firmitatem) ad iram concitatus Hierosolyma coepit oppugnare. Et cum multum studii et alacritatis adhibuisset, (quasi ex eius expugnatione statim vires et potentiam suam ostenderet, metumque incuteret aliis, si qui similiter ac illi in ipsum affecti essent) vi vrbem inferiorem occupat. Cum vero arx adhuc remaneret, statuit rex pollicitatione praemii et honorum milites ad rem fortiter gerendam alacriores reddere: promisitque se ei totius exercitus imperium daturum esse, qui per subiecta praecipitia in arcem euasisset. Cum vero eo certatim omnes enitorentur, et cupiditate praefecturae accensi nullum laborem sustinere detrectarent, Ioabus Saruiae filius alios praeuenit, et arce conscensa ad regem clamauit, promissum copiarum imperium postulans.

2. Cum autem rex Iebusaeos ex arce eiecisset, et ipse Hierosolyma instaurasset, vrbem ipsam Dauidis appellauit; et quamdiu omnium Israëlitarum imperium tenuit in ea habitabat. caeterum tempus, quo apud Chebronem solius tribus Iudae rex fuit, erat septem annorum et mensium sex. Postquam autem Hierosolymis regiam suam constituerat, res ei indies magis magisque splendidae esse coeperunt, Deo curante vt meliore essent conditione, et noua subinde incrementa caperent. Quin et Hiramus Tyriorum rex missa legatione amicitiam cum eo et societatis foedus iniit. misit etiam ad eum et dona quaedam, ligna cedrina, atque artifices, fabros lignarios et aedificatores, qui regiam ei Hierosolymis exstruerent. Dauides autem, et vrbem inferiorem complexus et arce cum ea coniuncta, ex vtrisque vnum corpus effecit: atque moenibus circumpositis curatorem illorum Ioabum constituit. Primus itaque Dauides, pulsis ex Hierosolymis Iebusaeis, de suo nomine ciuitatem appellauit. nam sub Abramo

γόνε ἡμῶν Σόλυμα ἐκαλεῖτο. μετὰ ταῦτα δὲ αὐτὴν Φασί τινες ὅτι καὶ Ομηρος ταῦτα ὠνόμασεν Σόλυμα· τὸ γὰρ ἱερὸν τὰ Σόλυμα κατὰ τὴν Εβραίων ὠνόμασε γλῶσσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. ἦν δὲ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Ιησοῦ τοῦ στρατηγοῦ ἐπὶ Χαναναίους στρατείας, καὶ τοῦ πολέμου καθ' ὃν κρατήσας αὐτῶν κατέσχεμε ταύτην τοῖς Εβραίοις, καὶ ἐκ ἔτι τοὺς Χαναναίους ἐκβαλεῖν ἐξ Ιεροσολύμων ἐδυνήθησαν οἱ Ισραηλῖται μέχρις οὗ Δαυΐδης αὐτοὺς ἐξεπολιόρκησεν, ἔτη πεντακόσια καὶ πεντεκαίδεκα.

γ'. Ποιήσομαι δὲ καὶ μνήμην Ορέννα, πλησίον μὲν ἀνδρὸς τῶν Ιεβουσαίων, ἐκ ἀναιρεθέντος δὲ ἐν τῇ Ιεροσολύμων πολιορκίᾳ ὑπὸ Δαυΐδου διὰ τὴν πρὸς τοὺς Εβραίους εὔνοιαν αὐτοῦ, καί τινα καὶ χάριν καὶ σπουδὴν πρὸς αὐτὸν γενομένην τὸν βασιλέα, ἣν μικρὸν ὕστερον εὐκαιρότερον σημανῶ. ἔγημε δὲ καὶ ἄλλας γυναῖκας πρὸς τοῖς οὔσαις αὐτῷ Δαυΐδης, καὶ παλλακὰς ἔσχεν. ἐποιήσατο δὲ καὶ παῖδας ἐνδεκα ἀριθμὸν, ὃς προσηγόρευσεν Αμνους, Εμνους, Εβαν, Νάθαν, Σολομὼν, Ιεβὰρ, Ελιὴν, Φάλνα, ΗννaΦὴν, Ιενάε, ΕλιΦαλέ· ἔτι δὲ καὶ θυγατέρα Θαμάραν. τούτων οἱ μὲν ἐννέα ἐξ εὐγενίδων ἦσαν γεγονότες· ὃς δὲ τελευταίους εἰρήκαμεν δύο, ἐκ τῶν παλλακίδων. Θαμάρα δὲ ὁμομήτριος Αβεσαλώμῳ ἦν.

ΚΕΦ. δ'.

Οτι Δαυΐδης, στρατεύσαντας ἐπ' αὐτὸν Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις νικήσας, τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν μετακομίζει εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ ναὸν κατασκευάζειν βουλεύεται.

ΓΝόντες δ' οἱ Παλαιστῖνοι τὸν Δαυΐδην, βασιλέα ὑπὸ τῶν Εβραίων ἀποδεδειγμένον, στρατεύσειν ἐπ' αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα· καὶ καταλαβόμενοι τὴν κοιλάδα τῶν Γιγάντων καλουμένην, τόπος δέ ἐστιν ὁ πόρρω τῆς πόλεως, ἐν αὐτῇ στρατοπεδεύονται. ὁ δὲ τῶν Ιουδαίων βασιλεὺς· ἠδὲν γὰρ ἄνευ προφητείας, καὶ τοῦ κελεύσαι τὸν Θεὸν, καὶ περὶ τῶν ἐσομέ-

progenitore noſtro Solyma vocabatur. Poſthac vero, dicunt nonnulli, etiam ab Homero vrbem hanc Solyma appellatam. Templum enim ex Hebraeorum lingua Solyma nominauit, quod ſecuritatem denotat. Erat autem tempus omne, ex quo Ieſus imperator exercitum in Chananaeos eduxit, eiſque bello deuictis regionem Hebraeis diſtribuit, atque ex Hieroſolymis Chananaeos eiicere nunquam potuerunt Iſraëlitae vſque dum Dauides eos expugnaret, annorum quingentorum et quindecim.

3. Conuenit autem hic Oronnam memorare, virum quidem inter Iebuſaeos opulentum, non vero interemptum in Hieroſolymorum obſidione a Dauide, propter eius erga Hebraeos beneuolentiam, et quoddam beneficium pariter ac ſtudium, quo regem ipſum proſequutus eſt, vt paulo poſt loco magis opportuno declarabo. Quin et Dauides, praeter eas quas habuit, vxores alias duxit, et concubinas ſibi adſciſcebat. Procreauit autem et liberos vndecim, quorum nomina erant, Amnos, Emnos, Eban, Nathan, Solomon, Ieban, Elien, Phalna, Ennaphen, Ienaë, Eliphale: et praeterea filiam Thamaram. Horum nouem quidem ex ingenuis nati erant; duo vero, quos proxime nominauimus, ex concubinis. Thamara autem ex eadem matre erat cum Abeſalomo.

CAP. IV.

Quod Dauides, victis Palaeſtinis qui ei bellum intulerant, arcam Dei transfert Hieroſolyma: et de Templo exſtruendo deliberat.

AT Palaeſtini, poſtquam Dauiden regem ab Hebraeis creatum intellexerunt, exercitum in eum ducunt Hieroſolyma; et occupata valle quae Gigantum appellatur (locus autem eſt non procul ab vrbe) in ea caſtra metantur. Iudaeorum vero rex (nihil enim ſine vaticinio, aut Dei iuſſu, eiuſue de futuris ſponſione non innixus ſibi facere permittebat) praecepit pontifici, vt quid Deo pla-

νων λαβεῖν ἐγγυητὴν ἐκεῖνον ἑαυτῷ, ποιεῖν ἐπέτρεπεν· ἐκέλευσε τὸν ἀρχιερέα, τί δοκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ ποδαπὸν ἔσαι τὸ τῆς μάχης τέλος, προλέγειν αὐτῷ. προφητεύσαντος δὲ νίκην καὶ κράτος, ἐξάγει τὴν δύναμιν ἐπὶ τὰς Παλαιστίνας· καὶ γενομένης συμβολῆς, αὐτὸς κατόπιν αἰφνιδίως ἐπιπεσὼν τοῖς πολεμίοις, τὰς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τὰς δὲ εἰς φυγὴν ἐτρέψατο. ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὀλίγην τὴν τῶν Παλαιστίνων στρατιὰν ἐλθεῖν ἐπὶ τὰς Εβραίας, τῷ τάχει τῆς ἥττης καὶ τῷ μηδὲν ἔργον ἐπιδείξασθαι γενναῖον μηδὲ μαρτυρίας ἄξιον σοχαζόμενος αὐτῶν τὴν βραδυτῆτα καὶ τὴν ἀγένειαν, ἀλλὰ γινωσκέτω Συρίαν ἅπασαν καὶ Φοινίκην, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλα ἔθνη πολλὰ καὶ μάχιμα συστρατεῦσαι αὐτοῖς, καὶ τῷ πολέμῳ κοινωνῆσαι. ὃ καὶ μόνον ἦν αἴτιον τοσαυτάκις αὐτοῖς νικωμένοις, καὶ πολλὰς ἀποβαλεῖν μυριάδας, μετὰ μείζονος ἐπιέναι τοῖς Εβραίοις δυνάμεως. ἀμέλει καὶ ταύταις πταίσαντες ταῖς μάχαις τριπλασίῳ στρατῷ ἐπῆλθον τῷ Δαυΐδῃ, καὶ εἰς ταὐτὸ χωρίον ἐστρατοπεδεύσαντο. πάλιν δὲ τῷ βασιλέως τῶν Ισραηλιτῶν ἐρομένῳ τὸν Θεὸν, περὶ τῆς περὶ τὴν μάχην ἐξόδου, προφητεύει ὁ ἀρχιερεὺς, ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλυμένοις Κλαυθμῶσι κατέχειν τὴν στρατιάν, ἐκ ἄποθεν μὲν ὅσι τῷ τῶν πολεμίων στρατοπέδῳ· κινεῖν δ' αὐτὸν μὴ πρότερον, μηδ' ἄρχεσθαι μάχης, πρὶν ἢ τὰ ἄλση σαλεύεσθαι μὴ πνέοντος ἀνέμου. ὡς δ' ἐσαλεύθη τὰ ἄλση, καὶ ὁ καιρὸς ὃν αὐτῷ προεῖπεν ὁ Θεὸς παρῆν, ἠδὲν ἐπισχὼν ἐφ' ἑτοίμην ἤδη καὶ φανερὰν ἐξῆλθε τὴν νίκην. ἐ γὰρ ὑπέμειναν αὐτὸν αἱ τῶν πολεμίων φάλαγγες, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης συμβολῆς τραπέντας ἐνέκειτο κτείνων, καὶ διώκει μὲν αὐτοὺς ἄχρι πόλεως Γαζάρων· ἡ δὲ ἔστιν ὅρος αὐτῶν τῆς χώρας· εἶτα διαρπάσας αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πολὺν εὑρὼν ἐν αὐτῇ πλοῦτον, καὶ τοὺς θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.

β'. Τοιούτῳ δ' ἀποβάντος καὶ ταύτης τῆς μάχης τῷ τέλει, ἔδοξε Δαυΐδῃ, συμβουλευσαμένῳ μετὰ τῶν γερόντων καὶ ἡγεμόνων καὶ χιλιάρχων, μεταπέμψασθαι τῶν ὁμο-

ceat, et qualis foret praelii euentus, sibi praediceret. Cum autem victoriam et imperium praenunciasset, copias in Palaestinos educit; pugnaque inita, ipse, a tergo hostes ex improuiso adortus, alios quidem eorum occidit, alios vero in fugam vertit. Nemo autem suspicetur exiguum Palaestinorum exercitum contra Hebraeos venisse, ex celeritate cladis et quod nihil magni aut memoratu digni gesserint ignauos timidosque exstitisse coniiciens, sed sciat Syriam omnem et Phoenicen, et praeterea alias gentes multas pugnacesque illis auxilium tulisse bellique participes fuisse. Quod solum etiam causa erat, cur tam saepe victi, ac, multis myriadibus amissis, denuo bellum cum Hebraeis maioribus viribus redintegrarint. Quippe cum pugnis istis res illis tam male ceciderint, copiis triplo maioribus in Dauiden irruebant, et eodem loco quo antea castra posuerunt. Rege autem Israëlitarum iterum Deum interrogante, quinam exitus pugnae futurus esset, praemonet pontifex, vt in sylua quae vocatur Planctus (non procul quidem ab hostium castris) exercitum contineret, ipsum vero non prius moueret, pugnamue iniret, quam sylua nullo perflante vento agitaretur. At simul ac sylua concussa erat, tempusque aderat quod Deus ei praedixerat, nihil moratus, ad victoriam iamiam paratam atque omnem extra aleam positam egrediebatur. Eius enim impetum non sustinuerunt hostium phalanges; sed statim a primo congressu in fugam versis multa cum caede ingruit, et illos quidem persequitur vsque ad vrbem Gazara (illa autem regionis illorum limes est extremus) dein castris eorum direptis, vbi multas opes deprehendit, Deos etiam illorum disperdebat.

2. Cum autem et hanc pugnam adeo feliciter confecisset, visum est Dauidi, de communi seniorum et ducum et tribunorum consilio, ex omni illorum regione ad se accersi tribulium quotquot integra erant as-

φύλων ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας πρὸς αὐτὸν τὰς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἔπειτα τὰς ἱερεῖς καὶ Λευίτας· καὶ πορευθέντας εἰς Καριαθιαρείμ μετακομίσαι τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν ἐξ αὐτῆς εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ θρησκεύειν ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἔχοντας αὐτὴν θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς αἷς χαίρει τὸ θεῖον. εἰ γὰρ ἔτι Σαοὺλ βασιλεύοντος ταῦτ' ἔπραξαν, οὐκ ἂν δεινὸν οὐδὲν ἔπαθον. συνελθόντος οὖν τοῦ λαοῦ παντὸς, καθὼς ἐβουλεύσαντο, παραγίνεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν κιβωτόν· ἣν βαστάσαντες ἐκ τῆς Ἀμιναδάβου οἰκίας οἱ ἱερεῖς, καὶ ἐπιθέντες ἐφ' ἅμαξαν καινὴν, ἔλκειν ἀδελφοῖς τε καὶ παισὶν ἐπέτρεψαν μετὰ τῶν βοῶν. προῆγε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος, ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ ᾄδοντες παν εἶδος μέλους ἐπιχώριον, σύν τε ἤχῳ ποικίλῳ κρουμάτων τε καὶ ὀρχήσεων καὶ ψαλμῶν, ἔτι δὲ καὶ σάλπιγγος καὶ κυμβάλων, κατάγοντες τὴν κιβωτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὡς δ' ἄχρι τῆς Χειδῶνος ἄλωνος, τόπῳ τινὸς οὕτω καλουμένῳ, προῆλθον, τελευτᾷ Ὀζᾶς κατ' ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. τῶν βοῶν γὰρ ἐπινευσάντων τὴν κιβωτὸν, ἐκτείναντα τὴν χεῖρα καὶ κατασχεῖν θελήσαντα, ὅτι μὴ ὢν ἱερεὺς ἥψατο ταύτης, ἀποθανεῖν ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐδυσφόρησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ὀζᾶ. ὁ δὲ τόπος, ἐν ᾧ ἐτελεύτησεν, ἔτι νῦν Ὀζᾶ διακοπὴ καλεῖται. δείσας δὲ ὁ Δαυίδης καὶ λογισάμενος μὴ ταὐτὸ πάθῃ τῷ Ὀζᾷ δεξάμενος τὴν κιβωτὸν παρ' αὑτὸν ἐν τῇ πόλει, ἐκείνῃ, διότι μόνον ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα πρὸς αὐτὴν, ἕως ἀποθανόντος, οὐκ εἰσδέχεται μὲν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐκνεύσας εἴς τι χωρίον ἀνδρὸς δικαίου, Ὠβεδάμου ὄνομα, Λευίτου τὸ γένος, παρ' αὐτῷ τὴν κιβωτὸν τίθησιν. ἐπιμένει δ' ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας αὐτόθι, καὶ τὸν οἶκον τὸν Ὠβεδάμου ἤυξησέ τε καὶ πολλῶν αὐτῷ μετέδωκεν ἀγαθῶν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι ταῦτα συμβέβηκεν Ὠβεδάμῳ, ὡς ἐκ τῆς προτέρας πενίας καὶ ταπεινότητος ἀθρόως εὐδαίμων καὶ ζηλωτὸς γέγονε παρὰ πᾶσι τοῖς ὁρῶσι καὶ πυνθανομένοις τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, θαρσήσας, ὡς ἀδενὸς κακοῦ πειραθησόμενος, τὴν κιβωτὸν πρὸς

tate, deinde ſacerdotes ac Leuitas; atque ita vna profectos ad oppidum Cariathiarim arcam Dei ex iſto loco Hieroſolyma transferre, eaque illic deinceps collocata adorare cum ſacrificiis aliiſque quibus numen delectatur honoribus. Si enim dum adhuc Saulus regnaret haec praeſtitiſſent, nihil mali eis accidiſſet. Omni igitur populo ſicuti decretum fuerat congregato, rex ad arcam contendit: quam ſacerdotes ex aedibus Aminadabi elatam, nouumque in plauſtrum impoſitam, bubus ei adiunctis, fratribus eius et liberis agendam permiſerunt. Praecedebat autem rex, et cum eo multitudo, laudes Deo dicentes, cantanteſque patria omne genus carmina, magnam cientes ſonorum varietatem ex inſtrumentorum pulſu et ſaltatione et cantionibus, vna cum buccinae clangore et cymbalorum tinnitu, dum arcam Hieroſolyma deducerent. Poſtquam autem ad Chidonis aream (locum quendam ita appellatum) proceſſerant, accidit vt Ozas ex ira Dei mortis ſupplicium lueret. Nam cum boues forte arcam inclinaſſent, et is manu illi admota, ne plauſtro excuteretur, tenere voluiſſet, fecit Deus, quod a ſacerdotio alienus arcam tetigerit, vt ſtatim animam efflaret. Et quidem rex populuſque vniuerſus Ozae mortem aegre tulerunt. Locus autem, vbi exanimatus eſt, etiamnum Ozae percuſſio vocatur. Tum veritus ob hoc Dauides, ratuſque ſe forte idem quod Oza paſſurum, ſi arcam in vrbem domumque ſuam reciperet, quoniam ille manu tantum in eam protenſa ita obierit, ipſam quidem ad ſe in vrbem inuehi noluit: ſed cum diuertiſſet in agrum quendam hominis iuſti, Obedami nomine, genere Leuitae, apud illum arcam depoſuit. Iſto autem per tres menſes integros vſa eſt hoſpitio, domumque Obedami diuitiis auxit, ipſumque multis cumulauit beneficiis. Dauides vero, poſtquam Obedamo res feliciter ceſſiſſe audiuerat, adeo vt ex egeno antea et humili continuo opibus affluueret, eumque beatum omnes praedicarent qui vel domum eius locupletatam viderint vel fama acceperint, ſumpto tandem animo, vt qui nihil mali ex-

αὐτὸν μετακομίζει. τῶν μὲν ἱερέων βασαζόντων αὐτὴν, ἑπτὰ δὲ χορῶν ὡς διεκόσμησεν ὁ βασιλεὺς προαγόντων, αὐτὸς δ' ἐν κιννύρᾳ παίζοντος καὶ κροτοῦντος, ὥστε καὶ τὴν γυναῖκα Μιχάλαν, Σαύλῃ δὲ θυγατέρα τῇ πρώτῃ βασιλέως, ἰδοῦσαν αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντα χλευάσαι. εἰσκομίσαντες δὲ τὴν κιβωτὸν, τιθέασιν ὑπὸ τὴν σκηνὴν ἣν Δαυίδης ἔπηξεν αὐτῇ, καὶ θυσίας τε ἐπετέλεσε πολυτελεῖς καὶ εἰρηνικὰς ἀνήνεγκε, καὶ τὸν ὄχλον εἰστιᾶ ἅπαντα, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι καὶ νηπίοις διαδὺς πολλυρίδα ἄρτῳ καὶ ἐχαρίτην καὶ λάγανον τηγανιστὸν καὶ μυρίδα θύματος. καὶ τὸν μὲν λαὸν ὕτω κατευωχήσας ἔπεμψεν· αὐτὸς δ' εἰς τὸν οἶκον τὸν αὑτῷ παραγίνεται.

γ'. Παραζᾶσα δ' αὐτῷ Μιχάλα ἡ γυνὴ, Σαύλῃ δὲ θυγάτηρ, τά τε ἄλλα αὐτῷ κατηύχετο, καὶ παρὰ τῷ Θεῷ γίνεσθαι ἤτει πάνθ' ὅσα παραχεῖν αὐτῷ δυνατὸν, εὐμενεῖ τυγχάνοντι· καὶ δὴ κατεμέμψατο, ὡς ἀκοσμήσειεν ὀρχούμενος ὁ τηλικοῦτος βασιλεὺς, καὶ γυμνούμενος ὑπὸ τῆς ὀρχήσεως καὶ ἐν δήλοις καὶ θεραπαινίσιν. ὁ δ' οὐκ αἰδεῖσθαι ταῦτα ποιήσας εἰς τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἔφασκεν, ὃς αὐτὸν καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων προετίμησε, παίζειν τε πολλάκις καὶ χορεῦσαι μηδένα τῇ δόξαι ταῖς θεραπαινίσιν αἰσχρὸν καὶ αὐτῇ τὸ γινόμενον ποιησάμενος λόγον. ἡ δὲ Μιχάλα αὖτη, Δαυίδῃ μὲν συνοικοῦσα, παῖδας οὐκ ἐποιήσατο· γαμηθεῖσα δὲ ὕστερον ᾧ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ πατὴρ ὁ Σαύλος, τότε δὲ ἀποσπάσας αὐτὸς εἶχε, πέντε παῖδας ἔτεκε. καὶ περὶ μὲν τούτων κατὰ χώραν δηλώσομεν.

δ'. Ὁρῶν δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ πᾶσαν τὰ πράγματα αὐτῷ κεδὸν ἡμέραν ἀμείνω γινόμενα ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ βουλήσεως, ἐνόμιζεν ἐξαμαρτάνειν αὐτὸν, εἰ μένων αὐτὸς ἐν οἴκοις ἐκ κέδρου πεποιημένοις, ὑψηλοῖς τε καὶ καλλίσην τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἔχουσι, περιορᾷ τὴν κιβωτὸν ἐν σκηνῇ κειμένην, καὶ ἐβούλετο τῷ Θεῷ κατασκευάσαι ναὸν, ὡς Μωυσῆς προεῖπεν. καὶ περὶ τούτων Ναθάνᾳ τῷ προφήτῃ

perturus esset, arcam ad se transfert. Sacerdotibus quidem eam portantibus, septemque choris antecedentibus a rege institutis, ipso vero citharam pulsante et plaudente; adeo vt Michala, vxor eius, Sauli vero regis primi filia, eum istud agentem conspicata ludibrio habuerit. Cum autem arcam in vrbem intulissent, et in tabernaculo collocassent quod ei Dauides tetenderat, sacra fecit magno cum sumptu, et victimas pacificas obtulit, omnemque multitudinem conuiuio excepit; tam mulieribus quam viris ac paruulis singulas panis collyridas partitus et assaturam et lagauum frixum et frustum de victima. ac populum quidem, istiusmodi epulis adhibitum, tandem dimisit: ipse vero suam ad domum se recipit.

3. Illi autem cum adstitisset Michala vxór eius, Sauli vero filia, cum alia ei bene precata est, tum orabat vt a Deo ea omnia consequeretur quae propitius largiri potest; reprehendit tamen, quod praeter decorum tantus rex saltasset, et in conspectu seruorum suorum et ancillarum inter saltandum se denudasset. At ille, sibi non pudori esse, dicebat, ea feciſſe, quae norit Deo esse gratissima, qui se et patri ipsius et caeteris omnibus praetulerat: foreque vt luderet saepius et tripudiaret, dum nihil curaret quam turpe hoc ancillis ipsique videatur. Haec autem Michala, Dauidi quidem connubio iuncta, vterum non gesserat; postea vero alteri nupta, cui eam tradidit Saulus pater (tunc enim ille a viro abstractam tenebat) quinque peperit liberos. Sed de his quidem suo loco dicemus.

4. Cum autem rex videret, quotidie fere res suas, Dei auspiciis, meliores fieri auctioresque, se flagitii reum esse existimabat, si, cum ipse in cedrina domo maneret, excelsa pariter ac summo artificio exornata, arcam Dei humili tabernaculo exceptam despiceret. constituit itaque Deo exaedificare templum, sicuti praedixerat Moyses. Nathanaque propheta in consilium adhibito, cum is auctor esset, vt faceret quicquid in

διαλεχθεὶς, ἐπεὶ ποιεῖν ὅ, τι περ ὥρμηται προσέταξεν αὐτὸν, ὡς τῷ Θεῷ πρὸς ἅπαντ' αὐτῷ συνεργῷ παρόντος, εἶχεν ἤδη περὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν προθυμότερον. τῷ Θεῷ δὲ κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα τῷ Ναθάνᾳ φανέντος καὶ φράσαι κελεύσαντος τῷ Δαυΐδῃ, "ὡς τὴν μὲν προαίρεσιν αὐτοῦ "καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἀποδέχεται, μηδενὸς μὲν πρότερον εἰς "νοῦν βαλομένῳ ναὸν αὐτῷ κατασκευάσαι· τῷ δὲ ταύτην "τὴν διάνοιαν λαβόντος, οὐκ ἐπιτρέπειν δὲ πολλοὺς πολέ- "μους ἠγωνισμένῳ καὶ φόνῳ τῶν ἐχθρῶν μεμιασμένῳ ποιῆ- "σαι ναὸν αὐτῷ· μετὰ μέντοιγε τὸν θάνατον αὐτοῦ, γε- "ράσαντος καὶ μακρὸν ἀνύσαντος βίον, ἔσεσθαι τὸν ναὸν "ὑπὸ τοῦ παιδὸς τοῦ μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν παραλήψομέ- "νου, κληθησομένου δὲ Σολομῶνος, ἧ προσήσεσθαι καὶ προ- "νοήσειν ὡς πατὴρ υἱῷ κατεπηγγέλλετο, τὴν μὲν βασιλείαν "τέκνων ἐκγόνοις φυλάξων καὶ παραδώσων, αὐτὸν δὲ τι- "μωρήσων, ἂν ἁμαρτὼν τύχῃ, νόσῳ καὶ γῆς ἀφορίᾳ". μα- θὼν ταῦτα παρὰ τοῦ προφήτου Δαυΐδης, καὶ περιχαρὴς γε- νόμενος ἐπὶ τοῖς, τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν διαμένουσαν ἐγνωκέναι βεβαίως, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ λαμπρὸν ἐσόμενον καὶ περιβόητον, πρὸς τὴν κιβωτὸν παραγίνεται, καὶ πε- σὼν ἐπὶ πρόσωπον ἤρξατο προσκυνεῖν, καὶ περὶ πάντων εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, ὧν τε αὐτῷ παρέχηκεν ἤδη ἐκ τα- πεινοῦ καὶ ποιμένος εἰς τηλικοῦτο μέγεθος ἡγεμονίας τε καὶ δόξης ἀναγαγὼν, ὧν τε τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ καθυπέχε- το, καὶ τῆς προνοίας, ἣν Ἑβραίων καὶ τῆς τούτων ἐλευ- θερίας ἐποιήσατο. ταῦτα εἰπὼν καὶ τὸν Θεὸν ὑμνήσας ἀπαλλάσσεται.

animo haberet, quod Deus ei ad omnia auxilio foret et adiumento, maiori adhuc templi exſtruendi deſiderio tenebatur. Cum autem Deus Nathanae ea nocte apparuiſſet, iuſſiſſetque vt Dauidi nunciaret, "ſibi quidem "voluntatem eius et deſiderium probari, praeſertim cum "nemo antea de templo ei exaedificando cogitarit. ve"rum, ei licet hoc facere in mentem venerit, non ta"men ſe permittere, vt qui multa bella obierit et hoſtium "ſanguine manus polluerit ſibi templum conſtitueret; "caeterum, cum plena aetate et longiſſima ſtatione mor"tali functus maioribus ſuis conceſſerit, exſtruendum "eſſe templum a filio, qui poſt eum regnaturus eſt, "et Solomonis nomine vocabitur, cuius non aliter "quam filii ſe cuſtodiam acturum curamque habiturum "pollicebatur, ita vt regnum quidem poſteris eius ſer"vaturus ſit et traditurus, in ipſum vero, ſi quid de"liquerit, morbis et terrae ſterilitate animaduerſurus"; Dauides, hiſce ex propheta acceptis, magnaque ei laetitia oborta, quod iam norit propagini ſuae imperium ſtabiliendum eſſe, familiamque ſuam illuſtrem fore et celebrem, ad arcam ſe confert, procidenſque in faciem coepit adorare, Deoque gratias agere tam pro omnibus, quibus eum iamiam affecerat, beneficiis, ex ſtatu humili vitaque paſtoritia ad tantam imperii gloriaeque magnitudinem adductum, quam pro iis quae ſtirpi ſuae promiſerat, eaque quam ſuſceperat Hebraeorum et libertatis illorum cura. Cum haec dixiſſet, Deoque hymnum cecinisſet, a tabernaculo digreditur.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Δαυΐδης τοὺς Παλαιστίνας καὶ Μωαβίτας, τὸν Σωφήνης βασιλέα καὶ τὸν Δαμασκοῦ καὶ Σύρων, ἔτι καὶ τοὺς Ἰδουμαίους ὅπλοις ἐχειρώσατο· καὶ ὡς συμμαχίαν πρὸς τὸν Ἀμάθης βασιλέα ἐποιήσατο, καὶ ἐμνήθη τῆς Ἰωνάθου τοῦ Σαούλου παιδὸς πρὸς αὐτὸν φιλίας.

Διαλιπὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἔγνω δεῖν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνας ἐκστρατεύειν, καὶ μηδὲν' ἀργὸν μηδὲ ῥᾴθυμον ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν γενόμενον, ἵν' ὡς τὸ θεῖον αὐτῷ προεῖπε, καταστρεψάμενος τοὺς πολεμίους, ἐν εἰρήνῃ τὸ λοιπὸν τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ βασιλεύοντας καταλίποι. καὶ συγκαλέσας πάλιν τὴν στρατιὰν, καὶ παραγγείλας αὐτῇ πρὸς πόλεμον ἑτοίμην καὶ παρεσκευασμένην τυγχάνειν, ὅτε ἔδοξεν αὐτῷ καλῶς ἔχειν τὰ παρ' αὐτῆς, ἆρας ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνας ἦκε. κρατήσας δ' αὐτῶν τῇ μάχῃ, πολλὴν τῆς χώρας ἀποτεμόμενος, καὶ προσορίσας τῇ τῶν Ἑβραίων, ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας τὸν πόλεμον μετήγαγε. καὶ τὰ μὲν δύο μέρη τῆς στρατιᾶς αὐτῶν, τῇ μάχῃ νικήσας, διέφθειρε· τὸ δὲ λειπόμενον αἰχμάλωτον ἔλαβε. φόρους τε αὐτοῖς ἐπιτάξας κατ' ἔτος τελεῖν, εἶτα ἐπὶ Ἀδραάζαρον τὸν Ῥεὰ μὲν υἱὸν, βασιλέα δὲ τῆς Σωφήνης ἐστράτευσε· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, τῶν μὲν πεζῶν αὐτοῦ διέφθειρεν ὡς δισμυρίους, τῶν δὲ ἱππότων ὡς ἑπτακισχιλίους. ἔλαβε δὲ καὶ αὐτοῦ ἅρματα χίλια· καὶ τὰ πλείω μὲν αὐτῶν ἠφάνισεν, ἑκατὸν δὲ μόνα προσέταξεν αὐτῷ φυλαχθῆναι.

β'. Ἀκούσας δὲ ὁ Δαμασκῶν καὶ Σύρων βασιλεὺς Ἀδαδος, ὅτι πολεμεῖ Δαυΐδης τὸν Ἀδραάζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ μετὰ δυνάμεως ἦκεν ἰσχυρᾶς συμμαχήσων, ἀπαλλάξαι δ' ὡς προσεδόκα. καὶ συμβαλὼν πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, πταίσας δὲ τῇ μάχῃ πολλὰς ἀπέβαλεν τῶν στρατιωτῶν. ἔπεσον γὰρ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀναιρούμενοι τῆς Ἀδάδου δυνάμεως δισμύριοι, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἔφυγον. μέμνηται δὲ

CAP. V.

Vt Dauides Palaestinos et Moabitas, Sophenes regem Damasci que et Syriae, insuper et Idumaeos armis subegit: atque vt Anathes regem in societatem recepit, et Ionathae Sauli filii erga ipsum amicitiae meminit.

POstea autem aliquanto secum reputauit necesse esse Palaestinis bellum mouere, nec res suas vel minimum otio et desidia marcescentes videre, vt, quemadmodum Deus ei praedixerat, hostibus debellatis pacatum in posterum ex stirpe sua regibus imperium relinqueret. Et conuocato iterum exercitu, denunciatoque illis vt ad bellum se pararent et accingerent, quamprimum sibi visa sunt omnia in exercitu pulchre se habere, relictis Hierosolymis ad Palaestinos contendebat. Illis autem acie profligatis, et magna regionis parte mulctatis, eaque Hebraeorum ditioni adiecta, in Moabitas bellum transferebat. Et duas quidem exercitus eorum partes victoria potitus ferro perimebat, quod vero reliquum erat in deditionem accipiebat. Ac, cum illis annuum tributum imperasset, statim in Adrazarum, Arai quidem filium, Sophenes autem regem, copias adduxit: cumque eo iuxta Euphraten fluuium pugna conserta, peditum quidem circiter viginti millia, equitum vero ad septies mille occidit. Quin et currus ipsius mille cepit: ac maiorem quidem illorum partem igne absumpsit, centum vero solummodo iussit sibi adseruari.

2. Adadus autem Damasci et Syrorum rex, audito quod Dauides Adrazaro bellum intulerat, valida cum manu ei, vtpote ipsius amicus, ad auxiliandum veniebat, liberandumque ab hoste vt sperabat. Atque ei congressus ad Euphraten fluuium, in praelio vero spe lapsus magnam exercitus partem amisit. nam ex Adadi acie ceciderunt viginti millia ab Hebraeis caesa, reliqui

τούτῳ τῷ βασιλέως καὶ Νικόλαος ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν, λέγων ὅτως· "μετὰ δὲ ταῦτα πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τῶν ἐγ-"χωρίων τὶς Ἀδαδος ὄνομα, πλεῖον ἰσχύσας Δαμασκῷ τε καὶ "τῆς ἄλλης Συρίας, ἔξω Φοινίκης, ἐβασίλευσε. πόλεμον δὲ "ἐξενέγκας πρὸς Δαυΐδην βασιλέα τῆς Ἰουδαίας, καὶ πολλὰς "μάχας κριθεὶς, ὑσάτῃ τε παρὰ τὸν Εὐφράτην, ἐν ᾗ ἡττά-"το, ἄριστος ἔδοξεν εἶναι βασιλέων ῥώμῃ καὶ ἀνδρεία". πρὸς τούτοις δὲ καὶ περὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ φησὶν, ὡς μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἐξεδέχοντο παῖ ἀλλήλων καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ὄνομα, λέγων ὅτως· "τελευτήσαντος δ' ἐκείνου οἱ ἀπό-"γονοι ἐπὶ δέκα γενεὰς ἐβασίλευον, ἑκάστου παρὰ τοῦ πατρὸς "ἅμα τῇ ἀρχῇ καὶ τοῦνομα τοῦτο ἐκδεχομένου, ὥσπερ οἱ Πτο-"λεμαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ. μέγιστον δὲ πάντων δυνηθεὶς ὁ τρίτος, "ἀναμαχέσασθαι βουλόμενος τὴν τοῦ πεποάτορος ἧτταν, στρα-"τεύσας ἐπὶ Ἰουδαίους, ἐπόρθησε τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν καλουμέ-"νην". οὐ διήμαρτε δὲ τῆς ἀληθείας. οὗτος γάρ ἐστιν Ἀδα-δος ὁ στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμαρίαν, Ἀχάβου βασιλεύοντος τῶν Ἰσραηλιτῶν· περὶ οὗ κατὰ χώραν ὕστερον ἐροῦμεν.

γ'. Δαυΐδης δὲ στρατευσάμενος ἐπὶ Δαμασκὸν καὶ τὴν ἄλλην Συρίαν, πᾶσαν αὐτὴν ὑπήκοον ἐποιήσατο, καὶ φρου-ρὰς ἐν τῇ χώρᾳ κατασήσας, καὶ φόρους αὐτοῖς τελεῖν ὁρίσας, ὑπέστρεψε· καὶ τάς τε χρυσᾶς φαρέτρας καὶ τὰς πανοπλίας, ἃς οἱ τοῦ Ἀδάδου σωματοφύλακες ἐφόρουν, ἀνέθηκε τῷ Θεῷ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἃς ὕστερον ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς Σέσα-κος, στρατεύσας ἐπὶ τὸν υἱωνὸν αὐτοῦ Ροβόαμον, ἔλαβε, καὶ πολὺν ἄλλον ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐξεφόρησε πλοῦτον. ταῦτα μὲν οὖν, ὅταν ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῶν τόπον, δηλώ-σομεν. ὁ δὲ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τῷ Θεῷ συμπνέοντος αὐτῷ, καὶ τὰς πολέμους συνκατορθοῦντος, καὶ ταῖς καλλί-σαις τῶν Ἀδραζάρου πόλεων ἐπεστράτευσε, Βετταίᾳ καὶ Μά-χωνι· καὶ λαβὼν αὐτὰς κατὰ κράτος διήρπασε. χρυσὸς δ' ἐν αὐταῖς ηὑρέθη πάμπολυς καὶ ἄργυρος, ἔτι δὲ καὶ χαλ-κὸς, ὃν τοῦ χρυσοῦ κρείττονα ἔλεγον· ἐξ οὗ καὶ ὁ Σολομὼν τὸ μέγα σκεῦος, θάλασσαν δὲ καλούμενον, ἐποίησε, καὶ τὰς

vero omnes terga vertebant. Huius autem regis meminit etiam Nicolaus hiſtoriarum libro quarto in haec verba: "Multo poſt haec tempore indigenarum quidam nomine "Adadus, praepollens factus, et Damaſcum et Syriae, "praeter Phoenicen, caetera regno tenuit. Suſcepto au- "tem in Dauidem Iudaeae regem bello, cum multis prae- "liis decertaſſet, poſtremo ad Euphraten commiſſo, in "quo victus eſt, praeſtantiſſimus regum eſſe cum robore "tum fortitudine viſus eſt". Ad haec autem et de poſteris eius narrat, quod poſt illius obitum, alius ab alio, regnum ſimul et nomen acceperunt, hiſce verbis: "Eo "mortuo poſteri eius in decem aetates regnarunt, vno- "quoque a patre ſimul cum imperio hoc etiam nomen ac- "cipiente, vt Ptolemaei in Ægypto. Horum vero ter- "tius, cum multum inualuiſſet, aui cladem bello inſtau- "rare volens, vrbem, quae nunc Samaritis dicitur, po- "pulatus eſt". In hoc autem a veritate non aberrauit. hic enim eſt ille Adadus, qui, Achabo apud Iſraëlitas regnante, Samariam inuaſit: de quo ſuo loco dicturi ſumus.

3. Dauides autem, expeditione facta in Damaſcum et caetera Syriae, ipſam totam in ſuam poteſtatem redegit; diſpoſitiſque per regionem praeſidiis, atque certo vectigali incolis imperato, domum eſt reuerſus: et aureas pharetras, et armaturas, quibus amicti erant Adadi ſatellites, Deo Hieroſolymis dedicauit; quas poſtea Suſacus Ægyptiorum rex, exercitu in nepotem eius Roboamum ducto, capiebat, et cum multis aliis diuitiis ex Hieroſolymis exportauit. Atenim haec, cum in locum illis proprium ventum fuerit, fuſius declarabimus. Hebraeorum autem rex, Deo coeptis eius adſpirante, curanteque vt bella ei proſpere cederent, exercitum admouit pulcherrimis Adrazari vrbibus, Bettaeae et Machoni; eaſque vi expugnatas diripuit. In his autem magna vis auri argentique reperta eſt: praetereaque aeris genus, quod auro pretioſius eſſe perhibebant; ex quo fecit Solomon magnum illud vas quod mare appellatum erat,

καλλίστας ἐκείνας λαφύρας, ὅτε τῷ Θεῷ τὸν ναὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ὡς δὲ ὁ τῆς Αμάθης βασιλεὺς τὰ περὶ τὸν Αδραάζαρον ἐπύθετο, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ διεφθαρμένην ἤκουσε, δείσας περὶ αὐτῷ, καὶ τὸν Δαυίδην πρὶν ἐπ' αὐτὸν ἔλθῃ Φιλίαν καὶ πίστιν γνοὺς ἐνδήσασθαι, πέμπει πρὸς αὐτὸν Αδώραμον υἱὸν αὐτοῦ· καὶ περὶ τῶν, τὸν Αδραάζαρον ἐχθρὸν ὄντ' αὐτῷ πολεμῆσαι, χάριν ἕξειν ὁμολογῶν, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ Φιλίαν ποιούμενος. ἔπεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα, σκεύη τῆς ἀρχαίας κατασκευῆς, χρύσεα καὶ ἀργύρεα καὶ χάλκεα. Δαυίδης δὲ ποιησάμενος τὴν συμμαχίαν πρὸς τὸν Θαΐνον, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ βασιλεῖ τῆς Αμάθης, καὶ τὰ δῶρα δεξάμενος, ἀπέλυσεν αὐτοῦ τὸν υἱὸν μετὰ τιμῆς τῆς πρεπούσης ἑκατέροις. τὰ δὲ πεμφθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἄλλον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ὃν ἐκ τῶν πόλεων εἵλήφει καὶ τῶν κεχειρωμένων ἐθνῶν, φέρων ἀνατίθησι τῷ Θεῷ. ἐκ αὐτῷ δὲ πολεμοῦντι μόνῳ, καὶ τῆς στρατιᾶς ἡγουμένῳ τὸ νικᾶν καὶ κατορθοῦν παρέσχεν ὁ Θεός· ἀλλὰ καὶ πέμψαντος αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ιδουμαίαν Αβεσσαῖον τὸν Ιωάβου τοῦ ἀρχιστρατήγου ἀδελφὸν, δι' ἐκείνου τὴν τῶν Ιδουμαίων νίκην ἔδωκε. μυρίους γὰρ αὐτῶν καὶ ὀκτακισχιλίους Αβεσσαῖος διέφθειρε τῇ μάχῃ. καὶ τὴν Ιδουμαίαν ἅπασαν φρουραῖς διαλαβὼν ὁ βασιλεὺς, φόρους ὑπέρ τε τῆς χώρας καὶ τῆς ἑκάστου κεφαλῆς παρ' αὐτῶν ἐδέχετο. ἦν δὲ καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ τὰς κρίσεις πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀφορῶν ἐποιεῖτο. στρατηγὸν δ' ἁπάσης εἶχε τῆς στρατιᾶς τὸν Ιώαβον· ἐπὶ δὲ τῶν ὑπομνημάτων Ιωσάφατον υἱὸν Αχίλα κατέστησεν· ἀπέδειξε δ' ἐκ τῆς Φινεέσου οἰκίας τὸν Σάδωκον ἀρχιερέα μετ' Αβιαθάρου, φίλος γὰρ ἦν αὐτῷ· γραμματέα δὲ Σισὰν ἐποίησε· Βαναία δὲ τῷ Ιωάδου τὴν τῶν σωματοφυλάκων ἀρχὴν παραδίδωσιν. οἱ δὲ πρεσβύτεροι παῖδες αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν τότε φυλακὴν ἦσαν.

ε'. Εμνήσθη δὲ καὶ τῶν πρὸς Ιωνάθην τὸν Σαούλου παῖδα συνθηκῶν καὶ ὅρκων, καὶ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὸν φιλίας τε

et pulcherrima illa polubra, cum templum Deo adornarit.

4. Posquam vero Amathes rex Adrazari res intellexit, vireſque eius fractas eſſe audiuit, ſibi metuens, ſtatuenſque Dauiden, priuſquam ab eo inuaderetur, ſibimet amicitia et fide data deuincire, filium ſuum Adoramum ad eum mittit; qui ei nomine ſuo de Adrazaro, ſibi etiam hoſte, debellato gratularetur, atque ſocietatem cum eo et amicitiam iniret. Miſit et ei dona, antiqui operis vaſa aurea et argentea et aenea. Dauides autem, inita ſocietate cum Thaeno (ita enim appellabatur Amathes rex) acceptiſque muneribus, filium eius pro vtriuſque dignitate honorifice tractatum dimiſit. Quae vero ab illo miſſa erant, et reliquum auri argentique, ex manubiis vrbium gentiumque a ſe ſubactarum, Deo conſecrauit. Non autem ipſi ſolummodo in acie dimicanti et exercitum ducenti vincere dedit Deus, et proſpere rem gerere; verum etiam miſſo cum copiis in Idumaeam Abeſſaeo, fratre Ioabi exercitus eius ducis, per ipſum de Idumaeis victoriam reportare conceſſit. illorum enim octodecim millia in praelio Abeſſaei ductu ceciderunt. Et cum Idumaeae vniuerſae praeſidia impoſuiſſet rex, tributa et pro agris et pro ſingulis capitibus ab Idumaeis recipiebat. Erat autem et natura iuſtus, et iudicia ad veritatem reſpiciens exercebat. Totius vero exercitus ducem habuit Ioabum: a commentariis autem fecit Ioſaphatum Achili filium: at Sadocum e domo Phineeſi pontificem creauit cum Abiatharo, amicus enim ei erat: ſcribam autem Siſam conſtituit; Banaiae vero Ioadae filio ſatellitum praefecturam dedit. Filii autem eius natu maiores corporis cuſtodes habebantur eique praeſidio erant.

5. Quin et ei in mentem venit foederis cum Ionatha Sauli filio initi et fidei iureiurando datae, illiuſque erga

καὶ σπουδῆς. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς οἷς εἶχεν, ἔτι καὶ μνημονικώτατος τῶν εὖ ποιησάντων παρὰ τὸν ἄλλον χρόνον ὑπῆρχε. προσέταξε γοῦν ἀναζητεῖν εἴ τις ἐκ τῆ γένους αὐτῆ σώζεται, ὧ τὰς ἀμοιβὰς ἃς ὤφειλε τῷ Ιωνάθῃ τῆς ἑταιρίας ἀποδώσει. ἀχθέντος οὖν τινος, ἠλευθερωμένου μὲν ὑπὸ Σαοὺλ, δυναμένου δὲ γινώσκειν τοὺς ἐκ τῆ γένους αὐτῆ περιόντας, ἀνέκρινεν εἴ τινα ἔχει λέγειν τῶν Ιωνάθῃ προσηκόντων ζῶντα, καὶ κομίσασθαι τὰς τῶν εὐεργεσιῶν χάριτας δυνάμενον, ὧν αὐτὸς ἔτυχε παρὰ Ιωνάθου. φήσαντος δ' ὑὸν αὐτῆ περιλείπεσθαι, Μεμφίβοσθον ὄνομα, πεπηρωμένον τοὺς βάσεις· τῆς γὰρ τροφῆς, μετὰ τὸ προσαγγελθῆναι τὸν πατέρα τῆ παιδίου καὶ τὸν πάππον ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, ἁρπασαμένης καὶ φυγούσης, ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτὸν κατενεχθῆναι καὶ βλαβῆναι τοὺς βάσεις· μαθὼν ὅπου τε καὶ παρά τινι τρέφεται, πέμψας πρὸς τὸν Μάχειρον εἰς Λαοδαθὰ πόλιν, παρὰ τούτῳ γὰρ ὁ τοῦ Ιωνάθου παῖς ἐτρέφετο, μεταπέμπεται πρὸς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Μεμφίβοσθος πρὸς τὸν βασιλέα, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνησεν αὐτόν. ὁ δὲ Δαυίδης, θαῤῥεῖν τε προυτρέπετο καὶ τὰ βελτίω προσδοκᾶν. δίδωσι δ' αὐτῷ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἣν ὁ πάππος αὐτῆ Σαοὺλος ἐκτήσατο· σύσσιτόν τε καὶ ὁμοτράπεζον ἐκέλευσεν εἶναι, καὶ μηδὲ μίαν ἡμέραν ἀπολείπεσθαι τῆς σὺν αὐτῷ τραπέζης. τῆ δὲ παιδὸς προσκυνήσαντος ἐπί τε τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δωρεαῖς, καλέσας τὸν Σιβᾶν, τόν τε πατρῷον οἶκον ἔλεγε δεδωρῆσθαι τῷ παιδὶ καὶ πᾶσαν τὴν Σαοὺλ κτῆσιν· αὐτόν τε ἐκέλευσεν ἐργαζόμενον αὐτῆ τὴν γῆν καὶ προνοούμενον, ἁπάντων τὴν πρόσοδον εἰς Ιεροσόλυμα κομίζειν. ἄγεται δ' αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ τὴν αὐτῆ τράπεζαν· αὐτόν τε τὸν Σιβᾶν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῆ, ἦσαν δ' ὅτοι πεντεκαίδεκα, καὶ τοὺς οἰκέτας αὐτῆ, τὸν ἀριθμὸν ὄντας εἴκοσιν, τῷ παιδὶ χαρίζεται Μεμφιβόσθῳ. ταῦτα διαταξαμένου τῆ βασιλέως, ὁ μὲν Σιβᾶς προσκυνήσας, καὶ πάντα ποιήσειν εἰπὼν, ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ Ιωνάθου παῖς ἐν Ιεροσολύμοις κατῴκει, συνε-

se amicitiae studiique. nam caeteris omnibus eius virtutibus accedebat, quod eorum qui ei vnquam beneficia contulerant semper meminerit. Itaque praecepit vt diligenter inquirerent, an quis ex eius stirpe superaret, cui gratias, quas debuit, referre posset pro iucunda olim cum Ionatha habita vitae consuetudine. cumque ad eum vir adductus esset e Sauli quidem libertis, qui vero scire poterat, si quis adhuc ex genere illius in viuis esset, interrogauit eum num quem viuere exploratum habeat cum Ionatha sanguine coniunctum, quique a se posset beneficiis remunerari vice illorum quae ipse a Ionatha acceperat. Cum autem ille respondisset, filium eius supereſſe nomine Memphibosthum, pedibus claudum (nam dum nutrix, vt nunciatum erat pueri patrem auumque praelio cecidisse, eo festinanter arrepto fugeret, contigit vt ille humeris excussus prolaberetur, pedesque laederet) postquam intellexit vbinam esset et apud quem educaretur, misit in Labathan vrbem ad Machirum (nam apud eum educatus erat Ionathae filius) qui illum ad se accerserent. Vbi vero ad regem venit Memphibosthus, in faciem procidens illum adorauit: Dauides autem vt bono esset animo hortatus est et meliora omnia exspectaret. Ei vero domum paternam donat, et quicquid Sauli aui sui antea fuisset: iussitque vt sibi conuictor esset et secum epulis accumberet, et ne vno quidem die sibi ad mensam non accederet. Cumque puer verborum donorumque gratia eum adorasset, rex Siba vocato dicebat, se puero dedisse domum paternam et quicquid Saulus habuit; ipsique praecepit vt terram eius coleret curaretque, et omnium prouentum Hierosolyma afferret. Verum singulis diebus eum ad mensam suam adducit; ipsumque Sibam et filios eius (erant autem illi quindecim) eiusque seruos (numero viginti) puero dat Memphibostho. His ita a rege constitutis, Sibas quidem, cum eum adorasset, dixissetque se omnia quae iusserat facturum esse, discessit: Ionathae vero filius Hierosolymis habitabat, regis mensae adhibitus, atque omni, quasi filius eius, obseruantia cultu

σιώμενος τῷ βασιλεῖ, καὶ πάσης ὡς ἰὸς αὐτῷ θεραπείας τυγχάνων. ἐγένετο δ' αὐτῷ καὶ παῖς, ὃν Μιχὰν προσηγόρευσε.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς ἤρθη πόλεμος κατὰ τῶν Ἀμμανιτῶν, καὶ κατορθῶται.

ΚΑΙ οἱ μὲν περιλειφθέντες ἐκ τῆ Σαὺλ γένους καὶ Ἰωνάθα τούτων ἔτυχον παρὰ Δαυΐδα τῶν τιμῶν. τελευτήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῆ τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλέως Ναάσα, φίλος δ' ἦν ἔτος αὐτῷ, καὶ διαδεξαμένα τὴν βασιλείαν αὐτῆ τῆ παιδὸς, πέμψας Δαυΐδης πρὸς αὐτὸν, παρεμυθήσατο· πρέως τε φέρειν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆ πατρὸς παραινῶν, καὶ τὴν αὐτὴν φιλίαν μένειν ἣ πρὸς ἐκεῖνον ἦν τούτῳ προσδοκᾶν. οἱ δὲ τῶν Ἀμμανιτῶν ἄρχοντες κακοήθως, ἀλλ' ὡ κατὰ τὸν τῆ Δαυΐδα τρόπον, ταῦτ' ἐδέξαντο, καὶ παρώτρυναν τὸν βασιλέα, λέγοντες κατασκόπως πεπομφέναι τῆς χώρας Δαυΐδην καὶ τῆς αὐτῶν δυνάμεως ἐπὶ προφάσει φιλανθρωπίας· φυλάττεσθαί τε συνεβούλευον καὶ μὴ προσέχειν τοῖς λόγοις αὐτῆ, μὴ καὶ σφαλεὶς ἀπαρηγορήτῳ συμφορᾷ περιπέσῃ. ταῦτ' οὖν δόξας πιθανώτερα λέγειν τὰς ἄρχοντας, ἢ τἀληθὲς εἶχεν, ὁ τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς Ναάσης τὰς παρὰ τῆ Δαυΐδα πεμφθέντας πρέσβεις χαλεπῶς περιύβρισε. ξυρήσας γὰρ αὐτῶν τὰ ἡμίσῃ τῶν γενείων, καὶ τὰ ἡμίσῃ τῶν ἱματίων περιτεμὼν, ἔργοις ἀπέλυσε κομίζοντας ὡ λόγοις τὰς ἀποκρίσεις. ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς ἠγανάκτησε, καὶ δῆλος ἦν ὡ περιοψόμενος τὴν ὕβριν καὶ τὸν προπηλακισμὸν, ἀλλὰ πολεμήσων τοῖς Ἀμμανίταις, καὶ τιμωρίαν αὐτῶν τῆς παρανομίας τῆς εἰς τὸς πρεσβευτὰς εἰσπραξάμενος τὸν βασιλέα. συνέντες δὲ οἵ τε ἀναγκαῖοι καὶ ἡγεμόνες ὅτι παρεσπονδήκασι καὶ δίκην ὑπὲρ τούτων ὀφείλουσιν, προπαρεσκευάζοντο εἰς τὸν πόλεμον· καὶ πέμψαντες πρὸς Σύρον τὸν τῶν Μεσοποταμιτῶν βασι-

Habebat autem et ipse filium, quem Michan appellauit.

CAP. VI.

Vt bellum contra Ammanitas coeptum est, feliciterque confectum.

ET quidem Dauides relictos ex Sauli Ionathaeque familia hisce dignatus est honoribus. Cum vero per idem tempus mortem obiisset Naases Ammanitarum rex, (qui et ipse Dauidi amicus erat) et filius eius ei in regno successisset, Dauides, missis ad eum suis, ipsum de patre consolatus est, simul adhortans vt et mortem eius patienter ferret, et eandem amicitiam, quae sibi cum illo intercesserat, mansuram exspectaret. Ammanitarum autem principes prauo malignoque animo, et non ex more et ingenio Dauidis, haec ipsa acceperunt, eique stimulos admouerunt, dicentes, Dauiden sub humani officii praetextu misisse qui regionem specularentur, ipsorumque vires explorarent; ac proinde ei consilium dederunt vt sibi caueret, nec verbis eius temere crederet, ne in calamitatem incidat, cui nulla adhiberi potest consolatio. Rex itaque Ammanitarum Naases, cum hanc principum orationem fide digniorem esse, quam reuera erat, sibimet persuasisset, legatos a Dauide missos grauissima affecit iniuria. nam, rasis ex parte barbis eorum, et dimidio vestium praecisо, responsa factis non verbis relaturos dimisit. Cum autem haec conspexisset Israëlitarum rex, aegre rem tulit; et prae se ferebat non neglecturum se iniuriam cum contumelia coniunctam, sed bellum Ammanitis illaturum esse, et poenas ob flagitium in legatos ab illis admissum a rege exacturum. Postquam vero regis necessarii et copiarum praefecti intellexerunt, quod foedera violarint et supplicia pro scelere luituri essent, mature sese ad bellum comparabant: missisque ad Syrum Mesopotamitarum regem mille talentis,

λέα χίλια τάλαντα, σύμμαχον αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ γενέσθαι τῷ μισθῷ παρεκάλεσαν καὶ Σύβάν. ἦσαν δὲ τοῖς βασιλεῦσι τούτοις πεζῶν δύο μυριάδες. προσεμισθώσαντο δὲ καὶ τὸν ἐκ τῆς Μιχᾶς καλουμένης χώρας βασιλέα, καὶ τέταρτον Ισοβον ὄνομα· καὶ τούτους ἔχοντας μυρίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας.

β'. Οὐ κατεπλάγη δὲ τὴν συμμαχίαν καὶ τὴν τῶν Αμμανιτῶν δύναμιν ὁ Δαυΐδης. τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς ἐν τῷ δικαίως αὐτοῖς ἀνθ' ὧν ὑβρίσθη πολεμεῖν μέλλειν, Ιώαβον τὸν ἀρχιστράτηγον, δὲς αὐτῷ τῆς στρατιᾶς τὸ ἀκμαιότατον, ἐξ αὐτῆς ἔπεμψεν ἐπ' αὐτούς. ὁ δὲ πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν Αμμανιτῶν Ραβαθᾶ κατεστρατοπεδεύσατο. τῶν δὲ πολεμίων ἐξελθόντων, καὶ παραταξάμενων οὐχ ὁμοῦ δοχῇ δέ· τὸ μὲν γὰρ ἐπικαιρικὸν ἐν τῷ πεδίῳ καθ' αὐτὸ ἐτάχθη, τὸ δὲ τῶν Αμμανιτῶν στράτευμα πρὸς ταῖς πύλαις ἀντικρὺ τῶν Εβραίων· ἰδὼν τοῦτο Ιώαβος ἀντιμηχανᾶται, καὶ τοὺς μὲν ἀνδρειοτάτους ἐπιλεξάμενος ἀντιπαρατάσσεται τῷ Σύρῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ βασιλεῦσι, τὸ δ' ἄλλο παραδοὺς Αβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, τοῖς Αμμανίταις ἐκέλευσεν ἀντιπαρατάξασθαι, εἰπών, "ἂν τοὺς Σύρους ἰδῃ βιαζομένους αὐτὸν καὶ "πλέον δυναμένους, μεταγαγόντα τὴν φάλαγγα βοηθεῖν "αὐτῷ· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν καὶ αὐτούς, ἂν ὑπὸ τῶν "Αμμανιτῶν αὐτὸν καταπονέμενον θεάσηται". προπεμψάμενος οὖν τὸν ἀδελφὸν, καὶ παρακαλέσας εὐψύχως καὶ μετὰ προθυμίας ἅπαντα δράσειν, αἰσχύνην φοβουμένους προτρεπόμενος ἀγωνίσασθαι, τὸν μὲν ἀπέλυσε τοῖς Αμμανίταις μαχησόμενον, αὐτὸς δὲ τοῖς Σύροις συνέβαλε. καὶ πρὸς ὀλίγον ἀντισχόντων αὐτῶν καρτερῶς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν Ιώαβος, ἅπαντας δ' ἠνάγκασεν εἰς φυγὴν τραπῆναι. τοῦτο ἰδόντες οἱ Αμμανῖται, καὶ δείσαντες τὸν Αβεσσαῖον καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ στρατιὰν, οὐκ ἔμειναν· ἀλλὰ μιμησάμενοι τοὺς συμμάχους, εἰς τὴν πόλιν ἔφυγον. κρατήσας οὖν τῶν πολεμίων ὁ Ιώαβος εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα λαμπρῶς ὑπέστρεψε.

illum vt hac mercede socius fieret obsecrarunt, praetereaque Subam. habebant autem isti reges peditum viginti millia. Quin et prouinciae, quae Micha nuncupatur, regem conduxerunt, et quartum nomine Istobum. atque illi secum adducebant duodecim armatorum millia.

2. At Dauiden non perterruit haec armorum consociatio et Ammanitarum potentia. Deo autem confisus, quod iuste cum illis pro iniuriis sibi illatis bellum esset gesturus, statim aduersus illos Ioabum imperatorem misit cum totius exercitus robore. Atque ille ad primariam Ammanitarum vrbem Rabatham castra posuit. Cum autem hostes egressi essent, et non simul sed seorsim aciem instruxissent, (copiae quidem auxiliares solae in patenti campo, Ammanitarum vero agmina ante portas e regione Hebraeorum) Ioabus, hoc animaduerso, ad strategemata se recipit, et fortissimorum quidem delectu habito eos contra Syrum ordinauit et reges qui cum eo erant; reliquos vero cum fratri Abessaeo tradidisset, iussit vt eos Ammanitis opponeret, hoc dato consilio, "vt "si Syros ipsum premere videret et praeualere, acie con-"uersa sibi auxilium ferret, idem vero istud et se factu-"rum, si forte illum conspiceret ab Ammanitis grauius "vrgeri". Itaque cum fratrem deduxisset, et obsecrasset vt fortiter et cum alacritate omnia ageret, quae ignominiam metuentibus solet ad dimicandum animos addere, ipsum quidem cum Ammanitis pugnaturum dimisit, ille vero cum Syris congressus est. Et cum illi aliquantisper magna vi restitissent, multos quidem illorum Ioabus perimebat, caeteros vero omnes eo impulit vt terga verterent. Quo viso, Ammanitae, metu Abessaei et exercitus eius, praelium non commiserunt, sed sociorum exemplum sequuti fuga vrbem repetiuerunt. Ioabus itaque, hostibus fusis fugatisque, Hierosolyma ad regem cum splendore reuersus est.

γ'. Τοῦτο τὸ πταῖσμα τοὺς Ἀμμανίτας οὐκ ἔπεισεν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ μαθόντας τοὺς κρείττονας ἡσυχίαν ἄγειν· ἀλλὰ πέμψαντες πρὸς Χαλαμὰν τὸν τῶν πέραν Εὐφράτου Σύρων βασιλέα, μισθοῦνται τοῦτον ἐπὶ συμμαχίαν, ἔχοντα μὲν ἀντιστράτηγον Σάβεκον, πεζῶν δὲ μυριάδας ὀκτὼ, καὶ ἱππέων μυρίους. γνοὺς δὲ ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, πάλιν ἐπ' αὐτοὺς τοὺς Ἀμμανίτας τοσαύτην δύναμιν συνηθροικότας, οὐκέτι διὰ στρατηγῶν αὐτοῖς πολεμεῖν ἔκρινεν· ἀλλ' αὐτὸς σὺν ἁπάσῃ τῇ δυνάμει διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, καὶ ὑπαντήσας αὐτοῖς, συνάψας αὐτοῖς εἰς μάχην, ἐνίκησε. καὶ ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν, πεζῶν μὲν εἰς τέσσαρας μυριάδας, ἱππέων δ' εἰς ἑπτακισχιλίους. ἔτρωσε δὲ καὶ τὸν στράτηγον τοῦ Χαλαμᾶς Σάβεκον, ὃς ἐκ τῆς πληγῆς ἀπέθανεν. οἱ δὲ Μεσοποταμῖται, τοιούτου γενομένου τοῦ τέλους τῆς μάχης, αὐτοὺς Δαυΐδῃ παρέδοσαν, καὶ δῶρα ἔπεμψαν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ὥρᾳ χειμῶνος ἀνέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα· ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος, ἔπεμψε τὸν ἀρχιστράτηγον Ἰώαβον πολεμήσοντα τοῖς Ἀμμανίταις. ὁ δὲ τήν τε γῆν ἅπασαν αὐτῶν ἐπερχόμενος διέφθειρε, καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν μητρόπολιν συγκλείσας Ραβαθὰν ἐπολιόρκει.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς τῆς Βεεθσαβῆς ἠράθη Δαυΐδης, καὶ Οὐρίαν τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀνελὼν διὰ Ναθάνας ἐλέγχεται.

Συνέπεσε δὲ καὶ Δαυΐδῃ πταῖσμα δεινὸν, ὄντι φύσει δικαίῳ καὶ θεοσεβεῖ, καὶ τοὺς πατρίους νόμους ἰσχυρῶς φυλάσσοντι. θεασάμενος γὰρ δείλης ὀψίας ἀπὸ τοῦ στέγους τῶν βασιλείων, ἐν ᾧ περιπατεῖν κατ' ἐκεῖνο τῆς ὥρας ἦν ἔθος, εἶδε γυναῖκα λουομένην ἐν τῇ αὐτῆς οἰκίᾳ ψυχρῷ ὕδατι, καλλίστην τὸ εἶδος καὶ πασῶν διαφέρουσαν· ὄνομα αὐτῇ ἦν Βεεθσαβή· ἥττητό τε τοῦ κάλλους τῆς γυναικὸς, καὶ τῆς ἐπιθυμίας καταχεῖν ὁ δυνάμενος, μεταπεμψάμενος αὐτὴν, συνέρχεται. γενομένης δ' ἐγκύου τῆς γυναικὸς, καὶ πεμψά-

3. Non tamen haec clades Ammanitis persuasit vt quiescerent, neque vt Hebraeos superiores experti pacem colerent: sed missis legatis ad Chalamam Syrorum Transeuphratensium regem, ipsum mercede in societatem pertrahunt, habentem quidem Sabecum exercitus ducem, peditum vero octoginta millia, et equitum decem millia. Postquam autem Hebraeorum rex intellexit, Ammanitas denuo contra se tam ingentem militum vim coëgisse, non iam cum illis per legatos suos bellare decreuit: sed ipse cum vniuerso exercitu suo, Iordane fluuio traiecto, illis occurrit, praelioque commisso victoriam reportauit. Et ex illis quidem occidit, peditum quadraginta circiter millia, equitum vero ad septies mille. Quin et Sabeco vulnus inflixit, exercitus Chalamae duci; ex quo illum mori contigit. Mesopotamitae vero, cum huiusmodi exitum pugna habuerit, semet Dauidi dediderunt, eique dona miserunt. Et ille quidem hyeme appetente Hierosolyma reuersus est: at vere ineunte misit Ioabum exercitus ducem ad bellum cum Ammanitis gerendum. Is autem incursione facta agros eorum omnes vastabat, ipsosque in Rabatham gentis metropolin compulsos obsidebat.

CAP. VII.

Vt Dauides Beethsabes amore irretitus est, et propter Vrian ipsius maritum ab eo morte multatum a Nathana reprehenditur.

QVin et Dauides ea tempestate in graue peccatum incidit, natura licet iustus et pius, atque legum patriarum obseruator diligentissimus. Cum enim sub vesperam ex regiae domus tecto, vbi moris erat eo fere tempore deambulare, circumcirca prospiceret, mulierem se domi suae aqua frigida lauantem animaduertit, forma egregiam et aliis omnibus excellentem (nomen ei Beethsabe erat) feminaeque pulchritudine captus est, et cum adeo arderet

σης πρὸς τὸν βασιλέα, ὅπως τῷ ἁμαρτήματι σκέψηταί τινα τὴ λαθεῖν ὁδόν· ἀποθανεῖν γὰρ αὐτὴν κατὰ τὰς πατρίους καθήκει νόμους μεμοιχευμένην· μεταπαλεῖται τὸν Ἰωάβ μὲν ὁπλοφόρον ἐκ τῆς πολιορκίας, ἄνδρα δὲ τῆς γυναικὸς, Οὐρίαν ὄνομα. καὶ παραγενόμενον, περί τε τῆς στρατιᾶς καὶ περὶ τῆς πολιορκίας ἀνέκρινε. λέγοντος δὲ πάντα κατὰ νοῦν αὐτοῖς κεχωρηκέναι τὰ πράγματα, βασάσας ἐκ τῆ δείπνα μέρη προσδίδωσιν αὐτῷ, καὶ κελεύει πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπελθόντα ἀναπαύσασθαι σὺν αὐτῇ. ὁ δὲ Οὐρίας τῆτο μὲν ἐκ ἐποίησε, παρεκοιμήθη δὲ τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁπλοφόροις. ὡς δὲ γνὺς τῆθ' ὁ βασιλεὺς, ἀνέκρινεν αὐτὸν ὅτι μὴ πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἔλθοι, μηδὲ πρὸς τὴν γυναῖκα διὰ τοσῆτα χρόνα, πάντων τῶν ἀνθρώπων ταύτην ἐχόντων τὴν Φύσιν ὅταν ἔλθωσιν ἐξ ἀποδημίας. "ἐκ εἶ"ναι δίκαιον, εἶπε, τῶν συστρατιωτῶν αὐτῆ καὶ τῆ στρατηγῆ "χαμαὶ κοιμωμένων ἐν τῇ παρεμβολῇ καὶ τῇ τῶν πολεμίων "χώρᾳ, μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτὸν ἀναπαύεσθαι καὶ τρυφᾶν". ταῦτα εἰπόντα μείναι τὴν ἡμέραν ἐκείνην προσέταξεν αὐτόθι, ὡς εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἀπολύσων αὐτὸν πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον. κληθεὶς δ' ἐπὶ δεῖπνον ὑπὸ τῆ βασιλέως Οὐρίας, καὶ μέχρι μέθης προελθὼν ἐν τῷ πότῳ, δεξιωμένῳ τῆ βασιλέως αὐτὸν ἐπίτηδες τοῖς προπόσεσιν, ὐδὲν ἧττον πάλιν πρὸ τῶν τῆ βασιλέως θυρῶν ἐκοιμήθη, μηδὲ μίαν λαβὼν τῆς γυναικὸς ἐπιθυμίαν. ἐπὶ τούτῳ δὲ δυσανασχετήσας ὁ βασιλεὺς ἔγραψε τῷ Ἰωάβῳ, κολάσαι προσάσσων τὸν Οὐρίαν· ἁμαρτεῖν γὰρ αὐτὸν ἐδήλω· καὶ τὸν τρόπον τῆς τιμωρίας, ἵνα μὴ γένηται Φανερὸς αὐτὸς τῆτο βεληθεὶς, ὑπέθετο. κατὰ γὰρ τὸ δυσμαχώτατον αὐτὸν ἐκέλευσε μέρος τῶν πολεμίων τάξαι, καὶ καθ' ὃ κινδυνεύσειε μαχόμενος ἀπολεισθεὶς μόνος· τὰς γὰρ συμπαρασάτας ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς μάχης γενομένης ἐκέλευσε. ταῦτα γράψας καὶ σημηνάμενος τῇ αὐτῆ σφραγῖδι, τὴν ἐπιστολὴν ἔδωκεν Οὐρίᾳ κομίσαι πρὸς Ἰώαβον. δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα Ἰώαβος, καὶ τὴν τῆ βασιλέως προαίρεσιν ἀναγνὺς, καθ' ὃν ᾤδει τό-

vt cupiditati ſuae imperare non potuerit, cum ea accerſita rem habuit. Cum autem mulier facta eſſet grauida, regique miſiſſet, vt de via delicti occultandi diſpiceret (mori enim eam adulterio admiſſo ex patriis legibus oportebat) Dauides accerſit ex obſidione Ioabi quidem armigerum, mulieris vero maritum, nomine Vrian. Vbi venit ex eo ſciſcitatus eſt et de exercitu et de vrbis oppugnatione. Cum autem diceret, res omnes illis ex animo ſucceſſiſſe, fercula ex conuiuio apportata ei in coenam dat, iubetque vt profectus ad vxorem cum ea requieſceret. At Vrias non ita quidem fecit, ſed regi cum aliis eius armigeris accubuit. Rex autem, ubi hoc reſciuit, illum interrogabat, cur ſe ad domum ſuam non receperit, neque ad vxorem poſt longum adeo tempus, vt natura fert omnium hominum cum peregre reuerſi ſint. "Haud aequum eſſe, reſpondebant, vt cum ſui commilitones et imperator humi dormirent in caſtris ſoloque hoſtili, ipſe cum vxore ſemet recrearet et delicias agitaret". Haec loquuto Dauides praecepit, vt illic maneret etiam eo die, ſeſe vero poſtridie eum dimiſſurum eſſe ad imperatorem. Vrias deinde a rege ad coenam inuitatus, et vſque ad ebrietatem potus, rege ipſum de induſtria crebris poculis excipiente; nihilominus tum quoque pro regis foribus obdormiuit, nullo vxoris deſiderio captus. Hanc ob rem indignatus rex Ioabo per literas in mandatis dedit, vt in Vrian poena animaduerteret (ipſum enim peccaſſe ſignificabat) et modum quo puniretur, ne palam fieret quod ipſe hoc voluerit, ſuggerebat. iuſſit enim vt hoſtibus, qua maxime vrgerent, illum obiiceret, et vbi certiſſimum pugnando diſcrimen adiret, a caeteris deſtitutus: nam praecepit vt ſocii loco cederent, quam primum commiſſum erat praelium. His ita ſcriptis et proprio ſigillo obſignatis, epiſtolam Vriae dedit ad Ioabum perferendam. Ioabus autem cum literas accepiſſet, regiſque voluntatem intellexiſſet, in eo loco Vrian ſtatuit, vbi ſciebat hoſtes ſibi maxime infenſos eſſe, adiunctis illi quibuſdam e militibus fortiſſimis. at-

πον τὰς πολεμίας αὐτῷ χαλεπὰς γινομένας, κατὰ τοῦτον ἔσησε τὸν Οὐρίαν, δοὺς αὐτῷ τινὰς τῶν ἀρίστων τῆς στρατιᾶς. αὐτὸς δ' ἁπάσῃ τῇ δυνάμει προσεπιβοηθήσειν ἔφησεν, εἰ δυνηθεῖεν ἀνατρέψαντές τι τοῦ τείχους εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν. ὄντα δ' αὐτὸν γενναῖον στρατιώτην, καὶ δόξαν ἔχοντα παρά τε τῷ βασιλεῖ καὶ πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις ἐπ' ἀνδρείᾳ, χαίρειν τοῖς μεγάλοις πόνοις, ἀλλὰ μὴ προσαγανακτῶν ἠξίου. τὸ δὲ Οὐρία προθύμως ὑποσάντος τὸ ἔργον, τοῖς μετ' αὐτοῦ παρατασσομένοις ἰδίᾳ, καταλιπεῖν ὅταν ἐξορμήσοντας ἴδωσι τὰς πολεμίας, ἐδήλωσεν. προσβαλόντων δ' οὖν τῇ πόλει τῶν Ἑβραίων, δείσαντες οἱ Ἀμμανῖται, μὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, καθ' ὃν Οὐρίαν συνέβαινε τετάχθαι, φθάσαντες ἀναβῶσιν οἱ πολέμιοι, προσησάμενοι τὰς ἀνδρειοτάτας αὐτῶν καὶ τὴν πύλην ἀνοίξαντες αὐθωδίως, μετὰ ῥώμης καὶ δρόμου πολλοῦ τοῖς ἐχθροῖς ἐπεξῆλθον. ἰδόντες δ' αὐτοὺς οἱ σὺν τῷ Οὐρίᾳ, πάντες ἀνεχώρησαν ὀπίσω, καθὼς Ἰώαβος αὐτοῖς προεῖπεν. αἰσχυνθεὶς δ' Οὐρίας φυγεῖν καὶ τὴν τάξιν καταλιπεῖν, ὑπέμεινε τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἐκδεξάμενος, ἀναιρεῖ μὲν ὀλίγους, κυκλωθεὶς δὲ καὶ ληφθεὶς ἐν μέσῳ τελευτᾷ. σὺν δ' αὐτῷ τινες καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

β'. Τούτων οὕτω γενομένων, ἔπεμψεν ἀγγέλους Ἰώαβος πρὸς τὸν βασιλέα, λέγειν ἐντειλάμενος αὐτοῖς, "ὡς σπε-"δάσας μὲν ταχέως ἑλεῖν τὴν πόλιν, προσβαλὼν δὲ τῷ τεί-"χει καὶ πολλοὺς ἀπολέσας ἀναχωρῆσαι βιαθείη". προσε-θῆναι δὲ τούτοις, ἂν ὀργιζόμενον ἐπ' αὐτοῖς βλέπωσι, καὶ τὸν Οὐρία θάνατον. τοῦ δὲ βασιλέως ἀκούσαντος ταῦτα παρὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ δυσφοροῦντος, καὶ φάσκοντος "ἁμαρ-"τεῖν αὐτοὺς τῷ τείχει προσβαλόντας, δέον ὑπονόμοις καὶ "μηχανήμασιν ἑλεῖν πειρᾶσθαι τὴν πόλιν, καὶ ταῦτ' ἔχοντας "παράδειγμα τὸν Γεδεῶνος υἱὸν Ἀβιμέλεχον, ὃς ἐπὶ τὸν ἐν "Θήβαις πύργον ἑλεῖν ἐβάλετο βία, βληθεὶς ὑπὸ πρεσβύ-"τιδος πέτρῳ κατέπεσε, καὶ, ἀνδρειότατος ὤν, διὰ τὸ "δυχερὲς τῆς ἐπιβολῆς αἰσχρῶς ἀπέθανεν· ἃ μνημονεύοντας

que ſe cum toto exercitu opem illis laturum dicebat, ſi parte aliqua muri euerſa in urbem penetrare potuerint. Ipſum vero, cum eſſet miles ſtrenuus, magnaeque cum apud regem tum tribules ſuos omnes exiſtimationis ob fortitudinem, obſecrabat, vt magnis laboribus gauderet, et non ad indignationem commoueretur. Vria autem alacriter opus ſuſcipiente, commilitonibus eius clam ſignificauit Ioabus, vt, cum hoſtes portis erupturos viderent, deſertum relinquerent. Itaque cum Hebraei vrbi ſucceſſiſſent, veriti Ammanitae, ne, in illo loco vbi Vrias forte conſtitutus erat, quam primum murum adſcenderent hoſtes, prima acie fortiſſimis collocatis portaque ſubito recluſa cum impetu magnoque curſu in eos eruptionem fecerunt. Illos autem vbi conſpexerunt, Vriae milites, omnes ſeſe ex improuiſo ſubduxerunt, prout illis ante dixerat Ioabus. At cum puderet Vrian tergum dare et aciem deſerere, hoſtes ſuſtinuit, et impetum eorum excipiens non paucos quidem perimit, verum circumdatus et captus in medio illorum mortem occumbit. Cum eo autem et alii nonnulli e ſociis cadebant.

2. His ita geſtis nuncios Ioabus miſit ad regem, iuſſos vt dicerent, "quod operam quidem dederit vt vr-"bem celeriter caperet, ſed oppugnatione moenia ador-"tus, aliquammultis amiſſis recedere compulſus fuerit"; iſtis vero, ſi propter ea ira correptum videant, mortem Vriae adiicerent. Haec autem rex cum a nunciis accepiſſet, et aegre tuliſſet, dixiſſetque "quod male fece-"rint moenia cominus oppugnando, cum oportuerit cu-"niculis et machinis ad vrbem capiendam aggredi, id-"que exemplum illis ſuppeditante Abimelecho Gedeonis "filio, qui dum Thebis turrim vi capere vellet, ab ani-"cula ſaxo percuſſus cecidit, et, cum vir eſſet fortiſſi-"mus, propter incoepti difficultatem cum dedecore vi-"tam amittebat: cuius rei memores non debuiſſetis ad "muros hoſtiles prope adeo accedere. optimum enim res

"ἔδει μὴ προσιέναι τῷ τείχει τῶν πολεμίων. ἄριστον γὰρ "ἁπάντων τῶν ἐν πολέμῳ πραχθέντων καὶ καλῶς καὶ ὡς "ἑτέρως ἐν τοῖς αὐτοῖς κινδύνοις μνήμην ἔχειν, ὡς τὰ μὲν "μιμεῖσθαι, τὰ δὲ φυλάττεσθαι". ἐπεὶ δ' ἔτως ἔχοντι καὶ τὸν Οὐρία θάνατον ἐδήλωσεν ὁ ἄγγελος, παύεται μὲν τῆς ὀργῆς· Ιωάβῳ δ' ἐκέλευσεν ἀπελθόντα λέγειν, "ἀνθρώ- "πινον εἶναι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὰ τῦ πολέμυ φύσιν ἔχειν "τοιαύτην, ὥστε ποτὲ μὲν τοῖς ἐναντίοις εὖ πράττειν συμ- "βαίνειν κατ' αὐτὸν, ποτὲ δὲ τοῖς ἑτέροις, τῦ λοιπῦ μέν- "τοιγε προνοεῖν τῆς πολιορκίας, ὅπως μηδὲν ἔτι πταίσωσι "κατ' αὐτὴν, ἀλλὰ χώμασι καὶ μηχαναῖς ἐκπολιορκήσαν- "τας καὶ παρασησαμένυς, τὴν μὲν πόλιν κατασκάψαι, πάν- "τας δ' ἀπολέσαι τὰς ἐν αὐτῇ". καὶ ὁ μὲν ἄγγελος, τὸ ὑπὸ τῦ βασιλέως ἐντεταλμένα κομιζων, πρὸς Ιώαβον ἠπείγετο· ἡ δὲ τῦ Οὐρία γυνὴ Βεεθσαβὴ, τὸν θάνατον τἀν- δρὸς πυθομένη, ἐπὶ συχνὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπένθησε· παυ- σαμένης δὲ τῆς λύπης καὶ τῶν ἐπ' Οὐρία δακρύων, ὁ βασι- λεὺς εὐθὺς ἠγάγετο γυναῖκα. καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐτῆς αὐ- τῷ γίνεται.

γ'. Τῦτον οὐχ ἡδέως ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς τὸν γάμον, ἀλλὰ δι' ὀργῆς ἔχων τὸν Δαυίδην, τῷ προφήτῃ Ναθάνᾳ Φανεὶς κατὰ τὰς ὕπνυς, ἐμέμφετο τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Ναθάνας, ἀτεῖος ὢν καὶ συνετὸς ἀνὴρ, λογισάμενος ὡς οἱ βασιλεῖς, ὅταν εἰς ὀργὴν ἐμπέσωσι, ταύτῃ πλέον ἢ τῷ δικαίῳ νέμυσι, τὰς μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγενημένας ἀπειλὰς ἡσυχάσειν ἔκρινεν, ἄλλυς δὲ λόγυς χρηστοὺς πρὸς αὐτὸν διεξῆλθε, καὶ δὴ τοιοῦτόν τινα τρόπον, περὶ οὗ καὶ τί φρονεῖ, ποιη- σαι σαφὲς αὐτῷ, παρεκάλει. "δύο γὰρ, ἔφησεν, ἄνδρες "τὴν αὐτὴν κατῴκουν πόλιν, ὧν ὁ μὲν πλούσιος ἦν, καὶ πολ- "λὰς εἶχεν ἀγέλας ὑποζυγίων τε καὶ θρεμμάτων καὶ βοῶν· "τῷ πένητι δ' ἀμνὰς μία ὑπῆρχε. ταύτην μετὰ τῶν τέκνων "αὐτὸς ἀνέτρεφε, συνδιατώμενος αὐτῇ τὰ σιτία, καὶ φι- "λοστοργία πρὸς αὐτὴν χρώμενος ἥ τις ἂν χρήσαιτο καὶ πρὸς "θυγατέρα. ξένυ δ' ἐπελθόντος τῷ πλυσίῳ, τῶν μὲν ἰδίων

"omnes bello geſtas, ſeu bene ſeu male ceſſerint, cum "ſimile periculum inciderit, in memoriam reuocare, "vnde quod imitetur, quodue vitet quiſque ſibi capiat". Poſtquam vero ita ſe habenti mortem Vriae nuncius declarauerat, ab ira quidem deſiſtit; praecepit autem nuncio, cum abiret, vt Ioabo diceret, "humanum eſſe quod "accidit, eamque eſſe belli naturam, vt in eo quidem "inimicis aliquando res proſpere cedere contingat, ali-"quando vero aliis, debere tamen in poſterum eam in "obſidione curam adhibere, vt denuo dum res geritur "nullatenus offendant, ſed, cum aggeribus et machinis "vrbem expugnarint et in poteſtatem ſuam redegerint, "eam quidem funditus euertant, eius vero incolas omnes "conficiant perimantque". Et nuncius quidem cum hiſce regis mandatis ad Ioabum ſe propere recipiebat: vxor vero Vriae Beethſabe, poſtquam intellexit mortuum eſſe maritum, per aliquot dies eum defleuit et lamentata eſt. Cum autem a luctu et lacrymis pro Vria effuſis deſiiſſet, mox eam rex coniugem ſibi adſciuit, et ex ea filium ſuſtulit.

3. Has nuptias Deus haud libenter adſpexit, ſed Dauidi offenſus, et prophetae Nathanae in ſomnis oblatus, grauiter regem accuſabat. Nathanas autem, cum vir eſſet comis ac prudens, ſecum reputans, vt reges, ſi quando iraſcantur, iram prae iuſtitia ſequi ſoleant, Dei quidem comminationes ſilentio premere ſtatuebat, alios vero vtiles apud ipſum ſermones habebat, idque tali quodam modo, de quo ſuam ſententiam vt ſibi aperiret obſecrabat. "Duo, inquit, viri eandem vrbem incolebant, "quorum alter quidem opulentus erat, et multos iumen-"torum greges ouiumque et boum poſſidebat: alter ve-"ro pauperculus vnam omnino habebat ouiculam. Hanc "ſimul cum liberis ſuis enutriebat, eodem cum ipſa ci-"bo veſci ſolitus, et eo ipſam affectu proſequens quo "quis etiam filiam proſequeretur. Cum autem hoſpes "diuiti ſuperueniſſet, ille de ſuis pecoribus ne vnum "quidem, vt amicum epulis adhiberet, mactare voluit:

"ὐδὲν ἐκεῖνος βδσκημάτων ἠξίωσε καταθύσας εὐωχῆσαι τὸν "φίλον· πέμψας δὲ τὴν ἀμνάδα τοῦ πένητος ἀπέσπασε, "καὶ ταύτην παρασκευάσας εἰσίασε τὸν ξένον". σφόδρα δ' ἐλύπησεν ὁ λόγος οὗτος τὸν βασιλέα, καὶ πονηρὸν πρὸς τὸν Ναθάναν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ὅς γε τοῦτο τὸ ἔργον ἐτόλμησεν, ἀπεφήνατο, καὶ τετραπλῆν τε ἀποτίσαι τὴν ἀμνάδα δίκαιον εἶναι, καὶ πρὸς τούτῳ θανάτῳ κολασθῆναι. Ναθάνας δ' ὑποτυχὼν, "αὐτὸν, ἔλεγεν, ἐκεῖνον εἶναι τὸν "ἄξιον ταῦτα παθεῖν, ὑφ' αὐτοῦ κεκριμένον τολμήσαντα "μέγα καὶ δεινὸν ἔργον". ἀνεκάλυπτε δ' αὐτῷ καὶ παρεγύμνα τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ποιήσαντος μὲν αὐτὸν βασιλέα τῆς Ἑβραίων δυνάμεως, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ πάντων ἐθνῶν πολλῶν καὶ μεγάλων κύριον, ῥυσαμένα δ' ἔτι πρὸ τούτων ἐκ τῶν Σαούλα χειρῶν, δόντος δ' αὐτῷ καὶ γυναῖκας ἃς δικαίως καὶ νομίμως ἠγάγετο· καταφρονηθέντος δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀσεβηθέντος, ὃς ἀλλοτρίαν τε γῆμας ἔχοι γυναῖκα, καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀποκτείνειεν ἐκδὸς τοῖς πολεμίοις. δώσειν οὖν αὐτὸν ἀντὶ τούτων δίκας τῷ Θεῷ, καὶ βιαθήσεσθαι μὲν αὐτοῦ τὰς γυναῖκας ὑφ' ἑνὸς τῶν παίδων, ἐπιβουλευθήσεσθαι δὲ καὶ αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου, καὶ τὸ ἁμάρτημα κρύφα τοῦτο δράσαντα φανερὰν τὴν ἐπ' αὐτῷ δίκην ὑφέξειν. τεθνήξεσθαι δὲ καὶ τὸν παῖδά σοι παραχρῆμα τὸν ἐξ αὐτῆς γεγεννημένον. ταραχθέντος δ' ἐπὶ τούτοις τοῦ βασιλέως, καὶ συγχυθέντος ἱκανῶς, καὶ μετὰ δακρύων καὶ λύπης ἀσεβῆσαι λέγοντος· ἦν γὰρ ὁμολογαμένως θεοσεβὴς, καὶ μηδὲν ἁμαρτὼν ὅλως περὶ τὸν βίον, ἢ τὰ περὶ τὴν Οὐρία γυναῖκα· ὤκτειρεν ὁ Θεὸς, καὶ διαλλάττεται, φυλάξειν αὐτῷ καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν ἐπαγγειλάμενος. μετανοοῦντι γὰρ περὶ τῶν γεγενημένων οὐκ ἔτι χαλεπῶς ἔχειν ἔφασκε. καὶ Ναθάνας μὲν, ταῦτα τῷ βασιλεῖ προφητεύσας, οἴκαδ' ἐπανῆλθε.

δ'. Τῷ δ' ἐκ τῆς Οὐρία γυναικὸς γενομένῳ παιδὶ Δαυίδῃ νόσον ἐνσκήπτει χαλεπὴν τὸ θεῖον. ἐφ' ᾗ δυσφορῶν ὁ βασιλεὺς, τροφὴν μὲν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, καίτοιγε ἀναγκα-

"ſed, miſſis qui pauperis oviculam abriperent, cum eam "paraſſet, hoſpitem conuiuio excepit". Sermo autem iſte vehementer regem contriſtauit, hominemque qui hoc facinus patrauit coram Nathana ſceleſtum pronunciauit, iuſtumque eſſe vt ouiculam quadruplo penſaret, praetereaque morte mulctaretur. Tum Nathanas in haec verba ſubiiciebat, "ipſum eſſe illum quem hac animad-"uerſione dignum affirmauerat, ſuopte iudicio damnatum "vt qui auſus fuerat magnum adeo et atrox flagitium com-"mittere". Porro ante oculos poſuit et patefecit iram Dei, qui ipſum quidem cunctorum Hebraeorum regem conſtituerat, et omnium in circuitu gentium multarum magnarumque dominum; inſuper autem e Sauli manibus olim liberauerat, dederatque ei coniuges quas iuſte et legitime duxerat: nihilominus tamen ab ipſo ſpretus fuerit et male habitus, qui alienam vxorem matrimonio ſibi iunxerat, eiuſque maritum hoſtibus proditum interimendum eſſe curauerat. Ipſum itaque pro iſtis Deo poenas daturum, foreque vt ſuae quidem vxores ab vno e filiis ſtuprum patiantur, ipſe vero etiam ab eodem inſidiis appetatur, et qui occulte hoc peccatum admiſerit poenas pro eo luce palam ſubeat. quin et erit vt puer tibi ex ea natus ſine mora intereat. Cum autem hiſce rex perturbatus eſſet et valde confuſus, et cum lacrymis et moerore ſe in Deum peccaſſe fateretur (erat enim procul dubio vir pius, vitaeque plane integer et ſceleris purus, niſi quod forte in re Vriae vxoris deliquerit) eius miſertus eſt Deus, et cum eo in gratiam rediit, et regnum et vitam ei ſe ſeruaturum eſſe pollicitus. illi enim, cum ob ea quae facta erant poenitentiam agat, non amplius Deum ſuccenſere dicebat. Et quidem Nathanas, poſtquam iſta regi futura aperuiſſet, domum reuertebatur.

4. Puerum autem, quem Vriae coniux Dauidi pepererat, Deus graui morbo affecit. Quam rem Dauides aegre ferens, cibum quidem per ſeptem dies, vehementer licet inſtarent domeſtici, non deguſtabat: ſed atra veſte

ζόντων τῶν οἰκείων, ἀ προσηνέγκατο· μέλαναν δὲ περιθέμενος ἐσθῆτα, πεσὼν ἐπὶ σάκκυ κατὰ γῆς ἔκειτο, τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς τῦ παιδὸς ἱκετεύων σωτηρίας. σφόδρα γὰρ ἔσιεργεν αὐτῦ τὴν μητέρα. τῇ δ' ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν τελευτήσαντος τοῦ παιδὸς, ὐκ ἐτόλμων τῷ βασιλεῖ τῦτο μηνύειν οἱ θεράποντες, λογιζόμενοι μὴ γνοὺς ἔτι μᾶλλον ἀπόσχηται καὶ τροφῆς καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, ὡς ἂν ἐπὶ πένθει τέκνυ τετελευτηκότος, ὁπότε καὶ νοσοῦντος οὕτως ὑπὸ τῆς λύπης αὐτὸν ἐκάκυ. ταραττομένων δ' αἰσθόμενος τῶν οἰκετῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ τἀυτὰ πασχόντων ἃ μάλισα συγκρύψαι τι θέλυσι συμβαίνει, συνεὶς ὅτι τέθνηκεν ὁ παῖς, προσφωνήσας ἕνα τῶν οἰκετῶν, καὶ μαθὼν τἀληθὲς, ἀνίσαται, καὶ λυσάμενος καὶ λωβὼν ἐσθῆτα λευκὴν εἰς τὴν σκηνὴν τῦ Θεῦ παραγίνεται· καὶ κελεύσας δεῖπνον αὐτῷ παρατεθῆναι, πολλὴν ἐπὶ τῷ παραλόγῳ τοῖς τε συγγενέσι καὶ τοῖς οἰκέταις ἔκπληξιν παρέσχεν, ὅτι μηδὲν τύτων ἐπὶ νοσοῦντι τῷ παιδὶ ποιήσας, πάνθ' ὁμῦ τετελευτηκότος ἔπραττε. τήν τε αἰτίαν, δεηθέντες ἐπιτρέψαι πρῶτον αὐτοῖς πυθέσθαι, παρεκάλυν εἰπεῖν τῶν γεγενημένων. ὁ δὲ, ἀμαθεῖς εἰπὼν αὐτὺς, ἐδίδασκεν, "ὡς ἔτι μὲν ζῶντος τῦ παιδὸς ἔχων ἐλ-"πίδα σωτηρίας αὐτῦ δεόντως πάντ' ἐποίει, τὸν Θεὸν ἡγύ-"μενος τούτοις εὐμενῆ κατασήσειν· ἀποθανόντος δ' ἐκέτι "χρείαν εἶναι λύπης ματαίας". ταῦτ' εἰπόντος, ἐπήνεσαν τὴν σοφίαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως. συνελθὼν δὲ τῇ γυναικὶ Βεεθσαβῇ, ἔγκυον αὐτὸν ἐποίησε· καὶ γενόμενον ἄῤῥεν παιδίον, Σολομῶνα προσηγόρευσε, Ναθάνα τοῦ προφήτυ κελεύσαντος.

ε'. Ἰώαβος δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοὺς Ἀμμανίτας ἰσχυρῶς ἐκάκυ, τῶν τε ὑδάτων αὐτοὺς ἀποτεμνόμενος καὶ τῆς τῶν ἄλλων εὐπορίας, ὡς πάνυ ταλαιπωρεῖν ἐνδεία ποτοῦ καὶ τροφῆς. ἐξ ὀλίγυ γὰρ φρέατος ἤρτηντο, καὶ τύτῳ, ὥσε μὴ τελέως αὐτὺς ἐπιλιπεῖν τὴν πηγὴν, ἀ δαψιλέσερον χρώμενοι. γράφει δὲ τῷ βασιλεῖ ταῦτα δηλῶν, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν ἐπὶ τὴν αἵρεσιν τῆς πόλεως ἐλθεῖν, ἵνα τὴν νίκην αὐ-

indutus et in ſaccum procumbens humi iacebat, Deo ſupplicans pro pueri ſalute. nam magno matris eius amore flagrabat. Cum autem ſeptimo die puer obiiſſet, hoc ſerui regis ei nunciare verebantur, quod coniicerent fore vt re cognita multo magis a cibo reliquaque cura corporis abſtineret, vt in luctu ob filium defunctum, cum eo aegrotante adeo ſeſe moerore afflictauerit. Tum rex domeſticos ſuos perturbatos ſentiens, ſimiliterque affectos ac illi qui maximopere aliquid celare expetunt, intellecto puerum eſſe mortuum, cum vnum e domeſticis compellaſſet et veritatem comperiſſet, e veſtigio ſurrexit, lotuſque et veſte candida ſumpta ad Dei tabernaculum contendit: deinde praecipiens vt coena ſibi apponeretur, ex nouo et inopinato conſilio magnam et cognatis et domeſticis admirationem mouebat; quod cum nihil horum aegrotante puero feciſſet, poſt eius obitum omnia ſimul faceret. ipſumque, praefatione adhibita vt percontari liceret, dicere obſecrabant quid cauſae fuerit quod ita fecerit. Ille vero eos, cum rerum imperitos eſſe pronunciaſſet, hoc docebat; "ſe adhuc quidem vi-"vente puero, dum ſpem ſalutis eius haberet, omnia pro "re nata praeſtitiſſe, exiſtimans hiſce forſan placari poſſe "Deum: illo autem mortuo inani moerore non amplius "opus eſſe". Hiſce dictis, ſapientiam regis et prudentiam vno ore praedicarunt. Cum vxore autem Beethſabe iterum congreſſus, ipſam grauidam fecit; infantemque maſculum ex ea ſibi natum, Nathanae prophetae monitu, Solomonem appellauit.

5. Interea Ioabus obſidione Ammanitas valde affligebat, et aqua illis praeciſa et rerum aliarum copia praecluſa; ita vt potus ſimul et victus inopia in vniuerſum laborarent. Ex puteo enim exiguo ſpes eorum pendebat: ac ne hoc quidem largiter vtebantur, ne forte in totum eos deficeret fons. Haec Ioabus per literas regi ſignificat, eumque obſecrat vt ad vrbem capiendam properaret, vt ipſi victoria adſcriberetur. Rex cum beneuolentiam

τὸς ἐπιγραφείη. ταῦτ' Ιωάβ γράψαντος, ἀποδεξάμενος αὐτὸν τῆς εὐνοίας καὶ τῆς πίστεως ὁ βασιλεὺς, παραλαβὼν τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἦκεν ἐπὶ τὴν Ραβαθᾶς πόρθησιν· καὶ κατὰ κράτος ἑλὼν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκεν. αὐτὸς δὲ τὸν τῦ βασιλέως τῶν Αμμανιτῶν λαμβάνει στέφανον, ἔλκοντα χρυσῦ τάλαντον, καὶ πολυτελῆ λίθον ἔχοντα ἐν μέσῳ σαρδόνυχα. ἐφόρει δ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διαπαντὸς Δαυΐδης. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σκῦλα λαμπρὰ καὶ πολύτιμα ἦυρεν ἐν τῇ πόλει· τὺς δ' ἄνδρας αἰκισάμενος διέφθειρε. ταῦτα δὲ καὶ τὰς ἄλλας τῶν Αμμανιτῶν πόλεις διέθηκεν, ἑλὼν αὐτὰς κατὰ κράτος.

ΚΕΦ. η'.

Ως Αβεσάλωμος φόνῳ ἀπεσκευάσατο τὸν Αμνῶνα, βιασάμενον τὴν αὐτῦ ἀδελφήν· καὶ ὡς φυγὰς γενόμενος ὕστερον ὑπὸ Δαυΐδου μετακαλεῖται.

Ανασρέψαντος δ' εἰς Ιεροσόλυμα τοῦ βασιλέως, πταῖσμα αὐτῦ τὴν οἰκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης καταλαμβάνει. θυγάτης ἦν αὐτῷ, παρθένος μὲν ἔτι, τὸ δὲ κάλλος εὐπρεπὴς, ὡς ἁπάσας ὑπερβάλλειν τὰς εὐμορφοτάτας γυναῖκας, Θαμάρα ὄνομα, τῆς δ' αὐτῆς Αβεσαλώμῳ μητρὸς κεκοινωνηκυῖα. ταύτης ὁ πρεσβύτατος τῶν Δαυΐδου παίδων Αμνὼν ἠράσθεὶς, ὡς ἄτε διὰ τὴν παρθενίαν αὐτῆς, ἄτε διὰ τὴν φυλακὴν τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας ἐδύνατο, χαλεπῶς διέκειτο. καὶ τό τε σῶμα τῆς ὀδύνης αὐτὸν κατεσθιούσης κατισχναίνετο, καὶ τὴν χρόαν μετέβαλεν. δῆλος δὲ ταῦτα πάσχων γίνεται Ιωνάθῃ τινὶ, συγγενεῖ καὶ φίλῳ. συνετὸς δ' ἦν ἄνος ἐν τοῖς μάλισα καὶ τὴν διάνοιαν ὀξύς. ὁρῶν οὖν καθ' ἑκάσην ἡμέραν τὸν Αμνῶνα μὴ κατὰ φύσιν ἔχοντα τῷ σώματι, προσελθὼν ἠρώτα φράσαι τὴν αἰτίαν αὐτῷ. εἰκάζειν μέντοιγε αὐτὸς ἔλεγεν ἐξ ἐρωτικῆς ἄτης ἔχειν αὐτὸν ἐπιθυμίας. τῦ δὲ Αμνῶνος ὁμολογήσαντος τὸ πάθος, ὅτι τῆς ἀδελφῆς ἐρᾷ τυγχανούσης ὁμοπατρίας, ὁδὸν αὐτῷ καὶ μη-

eius fidemque collaudaſſet, aſſumptis omnibus quae illi aderant copiis, ad Rabathae expugnationem venit; eamque mox vi captam militi diripiendam permiſit. Ille vero regis Ammanitarum coronam ſibi vendicat, auri talentum pendentem, et ſardonychen magni pretii lapidem in medio habentem. Atque illam Dauides perpetuo in capite geſtabat. Quin et multa alia ſpolia ſplendida et pretioſa in vrbe reperiebat: viros autem excruciatos occidebat. Nec mitius tractauit etiam alias Ammanitarum vrbes, quas vi expugnauerat.

CAP. VIII.

Vt Abeſalomus caede nefaria Amnonem ſuſtulit, quod ſororem ſuam ſtuprauerat: vtque exſul factus poſtea a Davide reuocatur.

REge autem Hieroſolyma reuerſo, calamitas in domum eius inuaſit ex huiuſmodi cauſa. Filiam habebat adhuc virginem, tanta vero formae venuſtate vt ſpecioſiſſimas quaſque mulieres pulchritudine vinceret, Thamaram nomine, et ex eadem qua Abeſalomus matre editam. Huius amore correptus Amnon, filiorum Dauidis natu maximus, cum ea, tam quod virgo eſſet quam quod arctius cuſtodiretur, potiri non poſſet, male ſe habebat. vt et corpus dolore illum depaſcente macreſceret, et colorem indies commutaret. At Ionathas quidam, cognatus eius et amicus, animaduertit, quod haec pateretur. ille autem praeclarae erat ſapientiae et acris ingenii. Quolibet itaque mane obſeruans Amnonem non adeo vt natura fert corpore valere, acceſſit illum rogans vt cauſam ſibi indicaret. ſe tamen coniicere, ille dicebat, haec ei accidere ex amoris affectu. Poſtquam autem id ita eſſe declarauerat, quod ſcilicet ſororem deamaret ex eodem ſecum patre, viam ipſi et commentum propoſuit quo ad optata peruenire. Suaſit enim vt aegritudinem ſimularet. Cum vero pater ad eum viſendum veniret,

χαὴν εἰς τὸ περιγενέσθαι τῶν ἐυκταίων ὑπέθετο. ὅσον γὰρ ὑποκρίνεσθαι παρῆνεσεν. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν πατέρα, πέμψαι τὴν ἀδελφὴν αὐτῷ διακονησομένην ἐκέλευσε παρακαλέσαι. ῥᾴων γὰρ ἔσεσθαι καὶ ταχέως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς νόσε, τύτε γινομένε. καταπεσὼν οὖν ὁ Ἀμνὼν ἐπὶ τὴν κλίνην, νοσεῖν προσεποιεῖτο κατὰ τὰς Ἰωνάθε ὑποθήκας. παραγενομένε δὲ τῦ πατρὸς καὶ σκεπτομένε πῶς ἔχει, τὴν ἀδελφὴν ἐδεῖτο πέμψαι πρὸς αὐτόν. ὁ δ' εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀχθῆναι. ἡκύσῃ δὲ προσέταξεν ἄρτυς αὐτῷ ποιῆσαι τηγανισὸς, αὐτουργῷ γενομένῃ. προσοίσεσθαι γὰρ ἥδιον ἐκ τῶν ἐκείνης χειρῶν. ἡ δ' ἐμβλέποντος τὰδελφῦ Φυράσασα τὸ ἄλευρον, καὶ πλάσασα κολλυρίδας, καὶ τηγανίσασα, προσήνεγκεν αὐτῷ. ὁ δὲ τότε μὲν ὐκ ἐγεύσατο· προσέταξε δὲ τοῖς οἰκέταις παραιτήσασθαι πάντας πρὸ τῦ δωματίε· βέλεσθαι γὰρ ἀναπαύσασθαι, θορύβε καὶ ταραχῆς ἀπηλλαγμένος. ὡς δὲ τὸ κελευσθὲν ἐγένετο, τὴν ἀδελφὴν ἠξίωσεν εἰς τὸν ἐνδοτέρω οἶκον τὸ δεῖπνον αὐτῷ παρενεγκεῖν. ποιησάσης δὲ τῦτο τῆς κόρης, λαβόμενος αὐτῆς, συνελθεῖν αὐτῷ πείθειν ἐπειρᾶτο. ἀναχραγῦσα δὲ ἡ παῖς, ἀλλὰ μὴ σύ γε τῦτο βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς, εἶπεν, ἀδελφὲ, τὺς νόμυς παραβὰς, καὶ δεινῆ περιβαλὼν σαυτὸν αἰσχύνῃ. παῦσαι δ' ἔτως ἀδίκε καὶ μιαρᾶς ἐπιθυμίας, ἐξ ἧς ὄνειδος καὶ κακοδοξίαν ὁ οἶκος ἡμῶν κερδανεῖ. συνεβύλευέ τε περὶ τύτε διαλεχθῆναι τῷ πατρί· συγχωρήσειν γὰρ ἐκεῖνον. ταῦτα δ' ἔλεγε, βελομένη τὴν ὁρμὴν αὐτῦ τῆς ὀρέξεως πρὸς τὸ παρὸν διαφυγεῖν. ὁ δ' ὐ πείθεται, τῷ δ' ἔρωτι κᾳόμενος, καὶ τοῖς τῦ πάθες κέντροις μυωπίζόμενος βιάζεται τὴν ἀδελφήν. μῖσος δ' εὐθέως μετὰ τὴν διακόρησιν εἰσέρχεται τὸν Ἀμνῶνα, καὶ προσλοιδορησάμενος ἐκέλευσεν ἀνασᾶσαν ἀπιέναι. τῆς δὲ χείρω τὴν ὕβριν καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαλούσης εἰ βιασάμενος αὐτὸς μηδ' ἄχρι νυκτὸς ἐπιτρέποι μεῖναι, ἀλλὰ παραχρῆμα ἀπαλλάττεσθαι κελεύσειεν ἡμέρα καὶ φωτὶ, ἵνα καὶ μάρτυσι τῆς αἰσχύνης περιπέσοι, προσέταξεν αὐτὴν ἐκβαλεῖν τῷ οἰκέτῃ. ἡ δὲ,

iuſſit obſecrare vt ſororem ad ſe mitteret quae ſibi miniſtraret. fore enim vt hoc facto melius ſe haberet et citius morbo liberaretur. Lecto igitur decubuit Amnon, morbo ſimulato, prout ei Ionathas ſuggeſſerat. Patre autem illum inuiſente et de valetudine percontante, petiit ſororem ad ſe mitti. iſque e veſtigio iuſſit adduci. Illa autem veniente praecepit, vt ipſa operam praeſtans placentas faceret, libentius enim ex illius manibus comeſurum. Cum vero in conſpectu fratris farinam ſubegiſſet et collyridas formaſſet et coxiſſet, eas ipſi obtulit. At ille de iis tunc non deguſtauit: ſed famulis mandauit, vt quotquot eſſent pro foribus cubiculi ſummouerent, velle enim quieſcere, turba et tumultu liberatus. et poſtquam imperata feciſſent, petiit a ſorore vt ſibi in conclaue edulium afferret. Cum autem ei hac in re obſequuta eſſet puella, eam prehendens ſuadere laborabat vt ſui copiam faceret. Puella vero, ſublato clamore, dicebat, at tu noli, frater, mihi vim inferre, noli flagitium committere, id agendo vt leges tranſgrediaris et magno temet pudore circumfundas. omitte iniquam adeo foedamque cupiditatem explere, ex qua opprobrium et infamia in familiam noſtram redundabunt. eique conſilium dedit vt hac de re cum patre colloqueretur: illum enim eius deſiderio conceſſurum eſſe. Haec autem dicebat, volens impetum eius cupiditatis in praeſentia vitare. Ille vero noluit ei obſequi: ſed amore ardens et oeſtro libidinis agitatus ſorori vim intulit. At Amnoni, vt eam conſtuprauerat, ſtatim odio eſſe coepit; iſque faſtiditam conuiciis aggreſſus, iuſſit vt ſurgeret et diſcederet. Cum vero iniuriam etiam eo grauiorem fore clamaret, ſi ipſe, qui ſtuprum ſibi obtulerat, non vſque ad noctem ſecum manere permitteret, ſed e veſtigio inde die luceque faceſſere iuberet, vt in turpitudinis ſuae teſtes incideret, mandauit famulo vt eam foras eiiceret. Illa vero ob iniuriam et vim graui dolore percita, cum tuniculam laceraſſet (virgines enim tunicas antiquitus ferebant manuleatas, et ad talos vſque

περιαλγὴς ἐπὶ τῇ ὕβρει καὶ τῇ βίᾳ γενομένῃ, περιῤῥήξασα τὸν χιτωνίσκον· ἐφόρουν γὰρ αἱ τῶν ἀρχαίων παρθένοι χειροδέτους ἄχρι τῶν σφυρῶν πρὸς τὸ μηδὲ βλέπεσθαι χιτῶνας· καὶ σποδὸν καταχεαμένη τῆς κεφαλῆς, ἀπῄει διὰ τῆς πόλεως μέσης βοῶσα καὶ ὀδυρομένη τὴν βίαν. περιτυχὼν δ' αὐτῇ ἀδελφὸς Αβεσάλωμος, ἀνέκρινε τίνος αὐτῇ δεινοῦ συμβάντος οὕτως ἔχει. κατειπούσης δ' αὐτῆς πρὸς αὐτὸν τὴν ὕβριν, ἡσυχάζειν καὶ μετρίως φέρειν παρῄνεσεν, καὶ μὴ νομίζειν ὑβρίσθαι φθαρεῖσαν ὑπ' ἀδελφοῦ. ἡ δὲ πεισθεῖσα παύεται τῆς βοῆς, καὶ τὸ πρὸς πολλοὺς τὴν βίαν ἐκφέρειν· καὶ πολὺν χρόνον χηρεύουσα παρ' Αβεσαλώμῳ τῷ ἀδελφῷ διεκαρτέρησε.

β'. Γνοὺς δὲ τοῦθ' ὁ πατὴρ Δαυΐδης, τοῖς μὲν πεπραγμένοις ἤχθετο· φιλῶν δὲ τὸν Αμνῶνα σφόδρα, πρεσβύτατος γὰρ ἦν υἱὸς αὐτῷ, μὴ λυπεῖν αὐτὸν ἠναγκάζετο. ὁ δὲ Αβεσάλωμος, ἐμίσει γε χαλεπῶς αὐτὸν καὶ λανθάνων, καιρὸν εἰς ἄμυναν αὐτῇ τῆς ἁμαρτίας ἐπιτήδειον παρεφύλασσεν. ἔτος δ' ἤδη τοῖς περὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῇ πταίσμασι διειλήφθει δεύτερον, καὶ μέλλων ἐπὶ τὴν τῶν ἰδίων κτηνῶν ἐξίενα θρεμμάτων εἰς Βελσεφῶν, πόλις δ' ἔστιν αὕτη τῆς Εφραϊμίτιδος κληρουχίας, παρεκάλει τὸν πατέρα συνιέναι καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐφ' ἑστίασιν. παραιτησαμένου δ' ὡς ἂν μὴ βαρὺς αὐτῷ γένοιτο, τοὺς ἀδελφοὺς ἀποστεῖλαι παρεκάλεσε. πέμψαντος δὲ, τοῖς ἰδίοις ἐκέλευσεν ὀπηνίκα ἴδωσι τὸν Αμνῶνα μέθῃ παρειμένον καὶ κώρῳ, νεύσαντος αὐτῇ φονεύσωσι μηδένα φοβηθέντες.

γ'. Ὡς δ' ἐποίησαν τὸ προσαχθὲν, ἔκπληξις καὶ ταραχὴ τοὺς ἀδελφοὺς λαμβάνει· καὶ δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, ἐμπηδήσαντες ἵπποις ἐφέροντο πρὸς τὸν πατέρα. φθάσας δέ τις αὐτοὺς, ἅπαντας ὑπὸ Αβεσαλώμου πεφονεῦσθαι τῷ πατρὶ προσήγγειλεν. ὁ δ' ὡς ἐπὶ πᾶσιν ὁμοῦ τοσούτοις ἀπολωλόσι, καὶ τοῦθ' ὑπ' ἀδελφοῦ, τῆς λύπης κἀπὶ τῷ κτεῖναι δοκοῦντι γινομένης πικρότερα συναρπαγεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους, ἔστε τὴν αἰτίαν ἀνέκρινεν, ἔτ' ἄλλό τι μαθεῖν, οἷον εἰκὸς τη-

demissas ne facile conspicerentur) et caput puluere consperſisset, per mediam vrbem abibat, vociferans, et vim sibi illatam deplorans. Frater autem Abesalomus, ei forte obuiam factus scisscitatus est quidnam mali acciderit vt ita se haberet. cumque illa iniuriam quae passa est ei denarrasset, solatus eam hortabatur vt quiesceret et dolorem moderate ferret, sibique in contumeliam cessisse non crederet, cum a fratre fuerit vitiata. Illa persuasa desiit a clamore et ab iniuria in populum diuulganda; et aliquammulto tempore deserta apud fratrem Abesalomum permansit.

2. Postquam autem hoc pater eius Dauides resciuit, rem quidem aegerrime tulit; verum cum Amnonem valde diligeret, (erat enim filius eius natu maximus) necesse habuit illum dolore non afficere. At Abesalomus (nam eum odio vehementi et occulto prosequebatur) tempus ad peccatum eius vlciscendum opportunum captabat. Cumque biennium iam praeteriisset, ex quo ista de sorore sua acciderant, atque ad greges suos tondendos iturus esset in Belsephon (ista autem vrbs est in sorte tribus Ephraïmiticae) rogauit patrem simul et fratres vt ad se venirent et secum conuiuium agerent. quo semet excusante quod nollet ei oneri esse, obsecrauit vt fratres ipsius iussu mitterentur. Cum autem missi essent, famulis suis imperauit, vt quam primum Amnonem vino somnoque grauatum animaduertissent, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

3. Vt vero perpetratum est quod mandauerat, terror grauis et perturbatio fratres occupat: et, sibi quisque metuens, equis subito conscensis cursu ad patrem ferebantur. At quidam, cum illos praeueniisset, omnes ab Abesalomo interfectos esse patri illorum nunciauit. Ille autem, quasi ob filios qui tot simul perierunt, idque fratris scelere, dolore correptus, eoque ex illo qui caedis auctor visus est exacerbato, nec causam requirebat, nec minimum cunctabatur vt aliquid praeterea audiret,

λικίᾳ προσηγγελμένῳ κακῷ καὶ δι' ὑπερβολὴν ἀπιστίαν ἔχοντος, περιέμεινεν· ἀλλὰ καταῤῥηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ ῥίψας αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, ἔκειτο πενθῶν τοὺς υἱοὺς ἅπαντας, καὶ τὴν ἀποθανεῖν δεδηλωμένους καὶ τὸν ἀνῃρηκότα. ὁ δὲ Σαμᾶς τῷ ἀδελφῷ αὐτῷ παῖς Ιωνάθης, ἀνεῖναί τι τῆς λύπης παρεκάλει, καὶ μὲν περὶ τῶν ἄλλων μὴ πιστεύειν ὡς τεθνᾶσιν, ὐδὲ γὰρ αἰτίαν εὑρίσκειν ὑπολαμβάνειν· περὶ δ' Αμνῶνος ἐξετάζειν ἔφη δεῖν. εἰκὸς γὰρ διὰ τὴν Θαμάρας ὕβριν ἀποτολμῆσαι τὸν Αβεσάλωμον τὴν ἀναίρεσιν τὴν ἐκείνου. μεταξὺ δὲ κτύπος ἵππων καὶ θόρυβος προσιόντων τινῶν αὐτοὺς ἐπέστρεψεν. ἦσαν δ' οἱ τῶ βασιλέως παῖδες, οἱ διαδράντες ἀπὸ τῆς ἑστιάσεως. ὑπαντᾷ δ' αὐτοῖς ὁ πατὴρ θρηνῶσι λυπούμενος, καὶ παρ' ἐλπίδα ὁρῶν ὃς ἠκηκόει μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπολωλότας. ἦν δὲ παρὰ πάντων δάκρυα καὶ κόπος· τῶν μὲν ὡς ἐπ' ἀδελφῷ τετελευτηκότι, τοῦ βασιλέως δ' ὡς ἐπὶ παιδὶ κατεσφαγμένῳ. φεύγει δ' Αβεσάλωμος εἰς Γεσσύραν πρὸς τὸν πάππον τὸν πρὸς μητρὸς, δυναστεύοντα τῆς ἐκεῖ χώρας· καὶ τρισὶν ὅλοις ἔτεσι παρ' αὐτῷ κατεμένει.

δ'. Τῷ δὲ Δαυΐδῃ προαίρησιν ἔχοντος ἐπὶ τὸν Αβεσάλωμον πέμπειν, ὐκ ἐπὶ τιμωρίᾳ κατελευσόμενον, ἀλλ' ὅπως εἴη σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ τὰ τῆς ὀργῆς ὑπὸ τοῦ χρόνου λελωφήκει· πρὸς τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν Ιώαβος ὁ ἀρχιστράτηγος παρώρμησε. γύναιον γάρ τι τὴν ἡλικίαν ἤδη προβεβηκὸς ἐποίησεν αὐτῷ προσελθεῖν ἐν σχήματι πενθίμῳ. "παίδων "ἐπὶ τῆς ἀγροικίας αὐτῆ διενεχθέντων, καὶ πρὸς Φιλονει- "κίαν τραπέντων, ὐδενὸς τοῦ καταπαῦσαι δυναμένου Φανέν- "τος, ἔλεγεν ὑπὸ θατέρου τὸν ἕτερον πληγέντα ἀποθανεῖν· "ἠξίου τε, τῶν συγγενῶν ἐπὶ τὸν ἀνῃρηκότα ὠρμηκότων καὶ "ζητούντων αὐτὸν ἀνελεῖν, χαρίσασθαι τὴν σωτηρίαν αὐτῆ "τῷ παιδὸς, καὶ μὴ τὰς ἐπιλοίπους τῆς γηροκομίας αὐτὴν "ἐλπίδας προσαφαιρεθῆναι· τοῦτο δ' αὐτῆ κωλύσαντα τοὺς "βουλομένους ἀποκτεῖναι τὸν υἱὸν αὐτῆς παρέξειν. ὐ γὰρ ἰφέ- "ξειν ἐκείνους ἄλλῳ τινὶ τῆς σπυθῆς ἢ τῷ παρ' αὐτοῦ φόβῳ".

ſicuti par erat, malo nunciato adeo atroci et ob magnitudinem ſuperante fidem; ſed cum veſtimenta laceraſſet ſeque in terram proſtrauiſſet, procumbebat filios ad vnum omnes luctu proſequens, et quos peremptos acceperat, et ipſum interfectorem. Ionathas vero, Samae fratris ipſius filius, orabat vt parcius lugeret et de aliis quidem ne ſibi perſuaderet eos mortem obiiſſe, nihil enim [cauſae eſſe quod ita ſuſpicaretur: ſed de Amnone inquiſitionem faciendam eſſe dicebat. nam veriſimile Abeſalomum ob iniuriam Thamarae factam ipſum interficere auſum eſſe. Interea vero ſonitus equorum et venientium turba illos in ſe conuertit. Erant autem regis filii qui e conuiuio effugerant. atque ipſis pater flentibus occurrit moerens, etiam cum praeter ſpem videret quos paulo ante exſtinctos eſſe audiuerat. Omnes itaque lacrymas effundebant et gemitus, illi quidem pro mortuo fratre, rex vero pro filio interempto. At Abeſalomus in Geſuram ad auum maternum confugit, iſtius loci dynaſtam: et apud illum toto triennio commoratur.

4. Cum autem Dauidi in mentem veniſſet ad filium Abeſalomum mittere, non vt ſupplicium lueret venturum, ſed vt vna ſecum eſſet: (iam enim tempore ſedata erat ira) ipſum eo ſatis propenſum Ioabus imperator acrius incitauit. Nam fecit vt muliercula quaedam, aetate iam prouecta, ſumpto lugubri veſtitu regem adiret. "Orto "ruri inter filios ſuos diſſidio, eoque in rixam erum-"pente, cum nemo eſſet qui litem dirimeret, aiebat al-"terum ab altero ictum occubuiſſe: atque obſecrabat, eo "quod cognati in interfectorem impetum fecerint, eiuſ-"que caedem expetant, vt filii ſalutem ſibi concede-"ret, nec reliquam ſenectutis ſuae curandae ſpem ſibi "auferri pateretur; ſed precibus ſuis indulgeret, ipſos "reprimendo qui filium ſuum ad necem poſcunt. illos "enim nulla re niſi ipſius metu a propoſito auerti "poſſe". Cum autem ille mulierculae poſtulatis an-

τῷ δὲ συγκαταινέσαντος οἷς τὸ γύναιον ἱκέτευσεν, ὑπολαβὸν πάλιν πρὸς τὸν βασιλέα, "χάρω μὲν, εἶπεν, οἶδά σε "τῇ χρηστότητι κατοικτείραντός μου τὸ γῆρας καὶ τὴν παρὰ "μικρὸν ἀπαιδίαν· ἀλλ' ἵνα βέβαια τὰ παρὰ τῆς σῆς μοι "εἴη φιλανθρωπίας, τῷ σαυτοῦ παιδὶ πρῶτον καταλλά- "γηθι, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργὴν ἄφες. πῶς γὰρ ἂν πει- "θείην ἐμοί σε ταύτην ἀληθῶς δεδωκέναι τὴν χάριν, αὐτῷ "σε μέχρι νῦν ἐφ' ὁμοίοις ἀπεχθανομένῳ τῷ παιδί. ἀνόη- "τον δ' ἂν εἶναι προθεῖναι τῷ παρὰ γνώμην ἀποθανόντι καὶ "ἄλλον ἐκεῖσίως". συνίησι δ' ὁ βασιλεὺς, ὑπόβλητον ὄσαν τὴν σκῆψιν ἐξ Ιωάβου καὶ τῆς τούτου σπουδῆς· καὶ ἐπειδὴ παρὰ τῆς πρεσβύτιδος πυθόμενος ὅτως ἔχον τάληθὲς ἔμαθε, προσκαλεσάμενος Ιώαβον, ἐπιτυχεῖν τε τῷ προκειμένῳ κατὰ νοῦν ἔφασκε, καὶ τὸν Αβεσάλωμον ἄγειν ἐκέλευσεν. ὁ γὰρ ἔτι χαλεπῶς ἔχειν πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἤδη τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν ἀφεικέναι. ὁ δὲ, προσκυνήσας τὸν βασιλέα καὶ τὰς λόγους ἀσπασάμενος, ἐξώρμησεν εἰς τὴν Γεσούραν παραυτίκα· καὶ τὸν Αβεσάλωμον παραλαβὼν, ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα.

ε'. Προέπεμψε δ' ἔμπροσθεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν υἱὸν ὡς ἤκουσε παραγενόμενον, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐκέλευσε χωρεῖν· ὅπως γὰρ ὅτως ἔχειν ὥστ' εὐθὺς ἰδεῖν κατελθόντα. καὶ ὁ μὲν, τούτου τοῦ πατρὸς κελεύσαντος, ἐξέκλινε τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ διετέλει τῆς παρὰ τῶν οἰκείων θεραπείας τυγχάνων. οὐκ ἐπεβέβλαπτο δ' εἰς τὸ κάλλος ὑπό τε τῆς λύπης καὶ τοῦ μὴ τυγχάνειν τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας υἱῷ|βασιλέως· ἀλλ' ἔτι ἐξεῖχε καὶ διέπρεπε πάντας τοῦτε εἴδει καὶ τῷ μεγέθει τοῦ σώματος, καὶ τοὺς ἐν πολλῇ τρυφῇ διατωμένους ὑπερέβαλλε. τοσοῦτο μέντοιγε ἦν τὸ βάθος τῆς κόμης αὐτῷ, ὡς μόλις αὐτὴν ἡμέραις ἀποκείρειν ὀκτὼ, σταθμὸν ἕλκουσαν σίκλους διακοσίους, ὅτοι δέ εἰσι πέντε μναῖ. διέτρεφε μέντοιγ' ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἔτη δύο, τριῶν μὲν ἀρρένων πατὴρ γενόμενος, μιᾶς δὲ θυγατρὸς, τὴν μορφὴν ἀρίστης, ἣν ὁ Σολομῶνος υἱὸς

nuisset: tum illa regem excipiens dicebat, "tuae quidem "benignitati gratias ago, qui meam senectutem et paene "dixeram orbitatem miseratus es: sed vt rata habeantur "quae pro tua humanitate mihi pollicitus es, tuum ipsius "filium prius in gratiam recipe et ab ira in illum de- "siste, alioqui quomodo possem mihi persuasum habere "te vere hanc mihi gratiam feciisse, cum tibi ipsi ob "similem iniuriam filius tuus adhuc inuisus sit. quin et "insipientis esse, cum vnus praeter voluntatem cecide- "rit, velle vt alter etiam ad eum abeat". Tum regi suboluit, hoc commentum esse a Ioabo eiusque in Abesalomum studio: ac postquam anicula interrogata rem ita se habere comperuit, et ad Ioabum accitum dicebat se assequutum esse quod in animo erat, iussitque vt Abesalomum reduceret. non enim se amplius illi succensere, sed iam iram et indignationem missam feciisse. Ille vero, adorato rege, verbisque eius lubenti animo acceptis, e vestigio Gesuram properauit, et assumptum secum Abesalomum Hierosolyma reduxit.

5. Rex autem, vt audiuerat filium aduentare, ante praemisit ad eum iussitque domum suam concedere; nondum enim ita se affectum, vt reuersum videre statim sustineat. Atque ille quidem, cum ita pater ei imperasset, illius conspectum non subiit, domique se continebat, istis officiis contentus quibus eum sui prosequebantur. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter moerorem, vel quod eiusmodi illi non adhibita fuerit cura quae regis filio conuenit: sed adhuc eminebat omnesque praecellebat specie ac proceritate corporis, et vel eos superabat qui multis in deliciis vitam agerent. At tam densa ei erat caesaries, vt vix intra octo dies detonderetur, siclos ducentos appendens. isti autem quinque minas conficiunt. Hierosolymis certe biennium commoratus est, trium quidem filiorum pater factus, vnius vero filiae, forma praestantissimae, quam Roboamus Solomonis filius in vxorem accipit:

Ροβόαμος ὕστερον λαμβάνει· καὶ γίνεται παιδίον ἐξ αὐτῆς, Αβίας ὄνομα. πέμψας δ' ὁ Αβεσάλωμος πρὸς Ιώαβον, ἐδεῖτο αὐτῷ τελέως καταπραῦναι τὸν πατέρα, καὶ δεηθῆναι ὅπως αὐτῷ συγχωρήσῃ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντι θεάσασθαί τε καὶ προσειπεῖν. καταμελήσαντος δὲ Ιωάβου, τῶν ἰδίων τινὰς ἀποστείλας τὴν ὁμορῦσαν αὐτῷ χώραν ἐπυρπόλησεν. ὁ δὲ, τὸ πραχθὲν μαθὼν, ἦκε πρὸς τὸν Αβεσάλωμον, ἐγκαλῶν τε αὐτῷ καὶ τὴν αἰτίαν πυθόμενος. ὁ δὲ "στρατήγημα τοῦτ', εἶπεν, ἦν ἄγαγεῖν σε πρὸς ἡμᾶς δυνάμενον "ἀμελοῦντα τῶν ἐντολῶν, ἃς ἵνα μοι τὸν πατέρα διαλλάξῃς ἐποιούμην. καὶ δὴ δέομαί σου παρόντος, ἡμερῶσαί μοι "τὸν γεγεννηκότα· ὡς ἔγωγε δεινοτέραν τῆς Φυγῆς κρίνω τὴν "κάθοδον, ἔτι τοῦ πατρὸς ἐν ὀργῇ διαμένοντος". πεισθεὶς δ' ὁ Ιώαβος, καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ κατοικτείρας, ἐμεσίτευσε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ διαλεχθεὶς περὶ τοῦ παιδὸς, ὅτως αὐτὸν ἡδέως διατίθησιν, ὥστε εὐθέως καλέσαι πρὸς αὐτόν. τοῦ δὲ ῥίψαντος αὑτὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ συγγνώμην αἰτουμένου τῶν ἡμαρτημένων, ἀνίησί τε καὶ τῶν γεγονότων ἀμνηστίαν ἐπαγγέλλεται.

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Δαυΐδου ἀναστάσεως τοῦ Αβεσαλώμου, καὶ περὶ Αχιτοφέλου καὶ Χουσὶ, καὶ περὶ Σιβᾶ καὶ Σιμεεί· καὶ ὅπως ὁ Αχιτόφελος ἑαυτὸν ἀπήγξατο.

Ο δὲ Αβεσάλωμος, τοιούτων αὐτῷ τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποβάντων, πολλοὺς μὲν ἵππους, ἐν ὀλίγῳ πάνυ χρόνῳ, πολλὰ δὲ ἅρματα ἐκέκτητο· καὶ ὁπλοφόροι περὶ αὐτὸν ἦσαν πεντήκοντα. καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὄρθριος πρὸς τὰ βασίλεια παρεγίνετο, καὶ τοῖς ἐπὶ τὰς κρίσεις ἥκουσι καὶ ἐλαττουμένοις πρὸς ἡδονὴν ὁμιλῶν, ὡς παρὰ τὸ μὴ συμβούλους ἀγαθοὺς εἶναι τῷ πατρὶ, τάχα δ' αὐτῶν καὶ ἀδίκως ἐπταικότων περὶ τὴν κρίσιν, εὔνοιαν αὐτῷ παρὰ πάντων κατεσκεύαζε. λέγων ὡς αὐτὸς ἂν εἰ ταύτην

et ex ea natus est puerulus nomine Abias. Deinde Abesalomus, nunciis ad Ioabum missis, ipsum orabat vt patrem sibi prorsus placaret, et precibus contenderet, vt ipsi daretur in conspectum eius venire et cum eo colloqui. Cum autem Ioabus hoc facere negligeret, quibusdam de suis submissis, agrum eius suo adsitum incendit. Tum is, cognito facinore, ad Abesalomum veniebat, ipsum accusans et cur ita fecerit percontans. Ille vero dicebat, "hoc strategema excogitaui, quod te ad "nos posset adducere, mandata quae tibi de patre mihi "conciliando dedi minus curantem. ideoque te praesen-"tem oro obtestorque, vt mihi placatum reddas geni-"torem: quod ego me existimem peius habitum iri post "reditum quam in exsilio, si pater in ira permaneat". Tum Ioabus his persuasus et necessitatem qua premebatur miseratus, pro eo cum rege intercessit: et suis de filio Abesalomo sermonibus fecit vt ita animo afficeretur rex, vt confestim eum ad se euocaret. Cumque ille humi procidisset, et peccatorum veniam imploraſſet, eum et manu tollit rex et anteactorum obliuionem ei pollicetur.

CAP. IX.

De insurrectione Abesalomi contra Dauiden, deque Achitophelo et Chusi, et de Siba et Simei: vtque Achitophelus semet suspendebat.

ABesalomus autem, ista a rege ex animi sententia assequutus, breui admodum tempore et magnum equitatum et multos currus sibi comparauit, et satellitium armatorum quinquaginta: atque in singulos dies mane ad regiam adibat: et cum iis, qui ad ius petendum veniebant et causa cadebant, ad voluptatem sermonem conferens, quasi ita cum illis actum esset, quod patri non adsint periti consiliarii, aut forsan ipsi in iudicio ferendo in iniquam lapsi fuerint sententiam, ab omnibus sibi beneuolentiam conciliabat; praeterea dicens, ipsum, si ea sibi

εἶχε τὴν ἐξουσίαν πολλὴν αὐτοῖς ἐβεβαίωσεν εὐνομίαν. τούτοις δημαγωγήσας τὸ πλῆθος, ὡς βεβαίαν ἔχειν ἤδη τὴν παρὰ τῶν ὄχλων εὔνοιαν ἐνόμιζε, μετὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτῷ καταλλαγὴν τεσσάρων ἐτῶν ἤδη διεληλυθότων, ἐδέετο προσελθών, εἰς Χεβρῶνα συγχωρῆσαι πορευθέντι θυσίαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ. φεύγοντα γὰρ τοῦτο εὔξασθαι. τοῦ δὲ Δαυΐδου τὴν ἀξίωσιν ἀφέντος, πορεύεται. καὶ πολὺς ἐπισυνέῤῥευσεν ὄχλος, ἐπὶ πολλὰς αὐτῷ διαπέμψαντος.

β'. Παρῆν δὲ καὶ ὁ Δαυΐδου σύμβουλος ὁ Γελμωναῖος Αχιτόφελος, καὶ διακόσιοί τινες ἐξ αὐτῶν Ιεροσολύμων, οὐκ εἰδότες μὲν τὴν ἐπιχείρησιν, ὡς δ' ἐπὶ θυσίαν μετεσταλμένοι. καὶ βασιλεὺς ὑπὸ πάντων ἀποδείκνυται, τοῦτο γενέσθαι στρατηγήσας. ὡς δ' ἀπηγγέλθη ταῦτα Δαυΐδῃ, καὶ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὰ παρὰ τοῦ παιδὸς ἠκούθη, δείσας ἅμα καὶ τῆς ἀσεβείας καὶ τόλμης αὐτόν, θαυμάσας δ' ὅτι μηδὲ τῆς ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις συγγνώμης ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ἐκείνων πολὺ χείροσι καὶ παρανομωτέροις ἐπεβάλετο, βασιλείᾳ πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένῃ, δεύτερον δ' ἐπ' ἀφαιρέσει τοῦ γεγεννηκότος, ἔγνω φεύγειν εἰς τὰ πέραν τοῦ Ιορδάνου· καὶ συγκαλέσας τῶν φίλων τοὺς ἐπιτηδειοτάτους, καὶ περὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀπονοίας κοινολογησάμενος αὐτοῖς, καὶ περὶ πάντων ἐπιτρέψας κριτῇ τῷ Θεῷ, καταλιπὼν τὰ βασίλεια φυλάσσειν δέκα παλλακίσιν, ἀπῆρεν ἐκ τῶν Ιεροσολύμων, τοῦ τε ἄλλου πλήθους προθύμως αὐτῷ συνεξορμήσαντος, καὶ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν, οἳ καὶ τῆς πρώτης αὐτῷ φυγῆς ἐκοινώνουν ὅτ' ἔζη Σάουλος. τὸν δ' Αβιάθαρον καὶ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερέας, συναπάρειν αὐτῷ διεγνωκότας, καὶ Λευίτας ἅπαντας μετὰ τῆς κιβωτοῦ, μένειν ἔπεισεν, ὡς τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ μετακομιζομένης αὐτῆς ῥυσομένου. ἐνετείλατο δ' ἕκαστα τῶν γινομένων λάθρα διαγγέλλειν αὐτῷ. πιστὸς δ' ἔχρε πρὸς πάντα διακόνους, παῖδας Αχιμαὰν μὲν Σαδώκου, Ιωνάθην δὲ Αβιάθαρος. Εθὶ δ' ὁ Γιτθαῖος συνεξώρμησεν αὐτῷ, βιασάμενος τὴν Δαυΐδου βούλησιν· μένειν γὰρ αὐτὸν ἀνέπειθεν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἔγνως αὐ-

data esset potestas, ius illis multa cum aequitate redditurum. His artibus cum populum sibi obsequentem haberet, adeo vt multitudinis beneuolentiam sibi firmam esse existimaret, quatuor vero annis, ex quo cum patre in gratiam rediit, praeteritis, ipsum supplex accedens orabat, vt sibi permitteret ire Chebronem ad victimam Deo mactandam. nam dum exsul esset votum nuncupauerat. Dauide autem eius petitioni concedente, eo loci proficiscitur: et cum ad multos hinc inde misisset, ad illum ingens hominum vis confluxit.

2. Inter caeteros aderat Dauidis consiliarius Achitophelus Gelmonaeus, et ducenti viri ex ipsis Hierosolymis, totius quidem negotii ignari, sed quasi ad sacra facienda accersiti. atque rex ab omnibus declaratur, strategemate vt hoc fieret adhibito. Postquam vero haec Davidi nunciabantur, ipsique inopinato audita erant quae filius patrauerat, veritus ipsum propter audaciam pariter ac impietatem, miratusque quod veniae peccatis datae non meminerit, sed ad alia illis multo peiora et iniquiora animum adiecerit, primum quidem vt regnum a Deo donatum sibi eriperet, dein vero vt genitori vitam auferret, in loca trans Iordanem fugere decreuit: conuocatisque amicis sui studiosissimis, et consiliis cum iis de filii sui insolentia communicatis, atque omnibus Dei iudicio commissis, ab Hierosolymis, regiae domus custodia decem concubinis relicta, discessit, cum alia multitudine alacriter cum eo vrbem egressa, tum illa sexcentorum cohorte qui prioris ipsius Saulo viuente fugae comites fuerant. Abiatharo vero et Sadoco pontificibus, quibus vna cum Leuitis omnibus arcam gestantibus in animo erat eum comitari, vt manerent persuasit, quod Deus ipsum ea non circumlata liberaturus esset. Illis autem mandauit, vt de rebus gestis singulis ipsum clam certiorem facerent. ministrosque sibi in omnibus fideles habuit pontificum filios, Sadoci quidem Achiman, Ionathan vero Abiathari. Ethi quoque Gitthaeus cum eo profectus est, etiam praeter Dauidis voluntatem: nam ipsi vt domi maneret persuadere conabatur. et ex hoc ipso

τῷ κατεφάνη. ἀναβαίνοντος δ' αὐτῷ διὰ τῆ Ελαιῶνος ὄρης γυμνοῖς τοῖς ποσὶ, καὶ πάντων σὺν αὐτῷ δακρυόντων, ἀγγέλλεται καὶ ὁ Αχιτόφελος συνὼν τῷ Αβεσαλώμῳ, καὶ τὰ τότε Φρονῶν. ἐπέτεινε δ' αὐτῷ τὸ λυπηρὸν, τῦτο ἀκηκοέναι· καὶ τὸν Θεὸν ἐπεκαλεῖτο δεόμενος ἀπαλλοτριῶσαι τὴν Αβεσαλώμε διάνοιαν πρὸς τὸν Αχιτόφελον. ἐδεδίει γὰρ μὴ τἀναντία συμβελεύων πείσειεν αὐτὸν, ἀνὴρ ὢν Φρενήρης καὶ συνιδεῖν τὸ λυσιτελὲς ὀξύτατος. γενόμενος δ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆ ὄρης, ἀπεσκόπει τὴν πόλιν, καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων, ὡς ἂν βασιλείας ἐκπεσών, ἤυχετο τῷ Θεῷ. συνήντησε δ' αὐτῷ Φίλος ἀνὴρ καὶ βέβαιος Χωσὶ ὄνομα. τῦτον ὁρῶν τὴν ἐσθῆτα κατερρηγμένον, καὶ τὴν κεφαλὴν σποδῆ πλήρη, καὶ θρηνῦντα τὴν μεταβολὴν, παρηγόρει καὶ παύσασθαι τῆς λύπης παρεκάλει· καὶ τέλος ἱκέτευσεν ἀπελθόντα πρὸς τὸν Αβεσάλωμον, ὡς τὰ ἐκείνε Φρονοῦντα, τά τε ἀπόῤῥητα τῆς διανοίας αὐτῆ κατανοεῖν, καὶ τὰς Αχιτοφέλε συμβελίας ἀντιπράττειν. ἠ γὰρ τοσῦτον ὠφελήσειν αὐτῷ συνερχόμενον, ὅσον παρ' ἐκείνῳ γενόμενον. καὶ ὁ μὲν πειθεὶς τῷ Δαυΐδῃ, καταλιπὼν αὐτὸν, ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα. ἀφικνεῖται δὲ εἰς αὐτὰ μετ' ἠ πολὺ καὶ Αβεσάλωμος.

γ'. Ολίγον δὲ τῷ Δαυΐδῃ προελθόντι Σιβὰς ὁ τῆ Μεμφιβόσθε δῆλος συνήντησεν, ὃν προνοησόμενον ἀπεσάλκει τῶν κτήσεων, ἃς δεδώρητο τῷ Ιωνάθε τῆ Σαύλε παιδὸς ἰῷ, μετὰ ζεύγης ὄνων καταπεφορτισμένων τοῖς ἐπιτηδείοις, ἐξ ὧν ἐκέλευσε λαμβάνειν ὧν αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δέοιντο. πυνθανομένῳ δὲ, πῆ καταλέλοιπε τὸν Μεμφίβοσθον, ἐν Ιεροσολύμοις ἔλεγε, προσδοκῶντα χειροτονηθήσεσθαι βασιλέα διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ταραχὴν, εἰς μνήμην ὧν ἠυεργέτησεν αὐτὸς Σάυλος. ἀγαναπτήσας δ' ἐπὶ τύτῳ, πάνθ' ὅσα τῷ Μεμφιβόσθῳ παρεχώρησε Σιβᾶ χαρίζεται. πολὺ γὰρ δικαιότερον αὐτὸν ἐκείνε ταῦτ' ἔχειν ἐπέγνωκε. καὶ ὁ μὲν Σιβὰς περιχαρὴς ἦν.

δ'. Δαυΐδῃ δὲ γενομένῳ κατὰ Βαυρὶν, τόπον ἕτω καλέμενον, ἐπέρχεται τῆ Σαύλε συγγενὴς ὄνομα Σεμεὶ, ὑὸς

conſpectior erat eius in illum beneuolentia. Cum autem Dauides per cliuum Oliuarum nudis pedibus adſcenderet, et omnes qui cum eo erant lacrymis indulgerent, nunciatum eſt Achitophelum eſſe apud Abeſalomum et cum illo ſentire. Quae res audita luctum ei magis intendebat: precibuſque Deum implorabat, vt Abeſalomi animum ab Achitophelo alienaret. nam verebatur ne contra ſe ei dando conſilia apud ipſum fidem inueniret; cum vir prudens eſſet, et in diſpiciendo quid facto opus ſit oculatiſſimus. Poſtquam autem in montis iugum peruenerat; vrbem reſpiciebat, et multis cum lacrymis, ac ſi regno excidiſſet, Deo preces effundebat. tumque ei obviam factus eſt vir amicus et fidelis, Chuſi nomine. Hunc conſpicatus veſte lacerata et capite puluere oppleto, reſque mutatas lugentem, ſolatium ei adhibebat, et obſeerabat vt a moerore deſiſteret. poſtremoque ſupplex ab ipſo petiit, vt ad Abeſalomum, ſimulato eius partium ſtudio, digreſſus, et arcana animi eius exploraret, et Achitopheli conſiliis aduerſaretur. nam ſi ſecum pergeret, tantum prodeſſe non poſſe, quantum proderit ſi ad eum conceſſerit. Atque ita a Dauide perſuaſus, eo relicto Hieroſolyma ſe contulit. eodemque non multo poſt venit et Abeſalomus.

3. Caeterum Dauidi paululum progreſſo occurrit Sibas Memphiboſthi ſeruus, quem ad praedia procuranda miſerat, filio Ionathae Sauli filii ab ipſo donata, egens prae ſe duos aſinos neceſſariis ad victum onuſtos: ex quibus petiit vt accipere dignaretur, quicquid ipſi ſuiſque opus eſſet. Cum autem Dauides ex eo quaereret, vbinam Memphiboſthum reliquiſſet, Hieroſolymis, dicebat, ſpei plenum, fore vt, rebus iam turbatis, ob Sauli meritorum memoriam populi ſuffragiis rex crearetur. Hanc autem ob rem indignatus, omnia quae Memphiboſtho conceſſerat Sibae largitur. multo enim iuſtius eſſe agnouit vt hic quam ille iſtis frueretur. Et quidem Sibas gaudio exſultabat.

4. Vbi vero Dauides peruenit ad locum Baürin appellatum, ſuperuenit cognatus Sauli, nomine quidem Semei.

δὲ Γηρᾶ, καὶ λίθοις τε ἔβαλεν αὐτὸν, καὶ ἐκακηγόρει. περισάντων δὲ τῶν φίλων καὶ σκεπόντων, ἔτι μᾶλλον βλασφημῶν διετέλει, μιαφόνου καὶ πολλῶν ἀρχηγὸν κακῶν ἀποκαλῶν. ἐκέλευε δὲ καὶ τῆς γῆς ὡς ἐναγῆ καὶ ἐπάρατον ἐξιέναι· καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τῆς βασιλείας αὐτὸν ἀφελομένῳ, καὶ διὰ παιδὸς ἰδίᾳ τὴν ὑπὲρ ὧν ἥμαρτεν εἰς ἑαυτὸν δεσπότην δίκην αὐτὸν εἰσπραξαμένῳ. πάντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἠρεθισμένων ὑπ' ὀργῆς, καὶ μάλιστα Αβεσσαίου, διαχρήσασθαι βουλομένου τὸν Σεμεΐ, Δαυΐδης αὐτὸν τῆς ὀργῆς ἐπέσχε. "μὴ τοῖς παροῦσι κακοῖς ἑτέραν προσεξεργα-"σώμεθα, φησὶ, καινοτέραν ἀφορμήν. ὁ γὰρ δὴ τὸ προσ-"λυσσῶντός μοι τότου κυνὸς αἰδώς τις ἢ φροντὶς ὑπέρκειται. "τῷ Θεῷ δὲ εἴκω, διʼ ὃν ὅτος ἐφʼ ἡμᾶς ἀπενηνόθη. θαυμα-"στὸν δ' ὁδὸν ὑπὸ τότου με ταῦτα πάσχειν, ὅπου γε καὶ πα-"δὸς ἀσεβὴς πεπείραμαι. ἀλλὰ ἔσαι τις ἴσως οἰκτος ἡμῖν "ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν τότου θελήσαντος". ἤνυεν οὖν τὴν ὁδὸν, ὁ Φροντίζων τοῦ Σεμεΐ παρὰ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ὄρους διατρέχοντος καὶ πολλὰ κακηγοροῦντος. παραγενόμενος δ' ἐπὶ τὸν Ιορδάνην, ἀνελάμβανε τὰς ἰδίας ἐνταῦθα κεκοπωμένας.

ε'. Αβεσαλὼμ δὲ καὶ Αχιτοφέλ τοῦ συμβούλου παραγενομένου εἰς Ιεροσόλυμα, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, καὶ Δαυΐδου φίλος ἦκε πρὸς αὐτούς· καὶ προσκυνήσας αὐτὸν συνήυχετο τὴν βασιλείαν εἰς αἰῶνα καὶ πάντα παραμεῖναι χρόνον. φήσαντος δ' ἐκείνου πρὸς αὐτόν· "τί δήποτε, Φίλος ἐν "τοῖς μάλιστα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγενημένος, καὶ πρὸς ἅπαν-"τα πιστὸς εἶναι δόξας, ὁ σὺν αὐτῷ νῦν ἐστιν, ἀλλὰ κατα-"λιπὼν ἐκεῖνον μεταβαίνει πρὸς αὐτόν"; δεξιῶς ἀποκρίνεται καὶ σωφρόνως. εἶπε γὰρ, "ἔπεσθαι δεῖν αὐτὸν τῷ Θεῷ, καὶ "τῷ παντὶ πλήθει. τότων οὖν μετὰ σοῦ, δέσποτα, γεγε-"νημένων, εἰκότως ἕπομαι κἀγώ. τὴν γὰρ βασιλείαν ἔλα-"βες παρὰ τοῦ Θεοῦ. τὴν αὐτὴν μέντοιγε πίστιν καὶ εὔνοιαν "ἐνδείξομαι, πιστευόμενος εἶναι Φίλος, ἣν οἶδά με τῷ πα-"τρί σου παρεσχημένον. ἀγανακτεῖν δὲ οὐδὲν προσῆκε τοῖς

Gerae vero filius, et lapidibus eum impetebat et conuicia iaciebat. Cum vero amici regem circumſtarent et protegerent, eo magis maledicendo procedebat, ſanguinarium atque malorum auctorem vocitans. quin et ex regione vt impurus et exſecrandus excederet iubebat: Deoque ſe gratias habere fatebatur, qui eum regno exuerat, et per proprium filium poenas ab eo exegerat peccatorum quae in dominum ſuum commiſerat. Cum autem omnes ira in ipſum concitarentur, et praecipue Abeſſaeus, cui in animo erat Semei interficere, Dauides iraſcentis impetum cohibebat. "Abſit, inquit, vt malis praeſentibus noui "alicuius motus occaſionem adiiciamus. nulla enim reue-"rentia aut cura ducor canis huius rabie in me inuaden-"tis: ſed cedo Deo, per quem in nos inſanus factus eſt. "Nihil vero miri quod haec ab eo patiar, quando filium "etiam impium expertus fuerim. ſed fortaſſe Deus nobis "miſericordiam adhibebit, et hoſtes nobis ipſius ex vo-"luntate ſuccumbent". Viam itaque pergebat, nihil morans Semei, per alterum montis latus diſcurrentem et fortiter conuiciantem. Cum autem veniſſet ad Iordanem, tum ſues itinere defatigatos reficiebat.

5. At vbi Abeſalomus cum Achitophelo conſiliario, omni Iſraëlitarum populo comitante, Hieroſolyma venerat, inter caeteros etiam Dauidis amicus ipſos adibat; ac, adorato Abeſalomo, precabatur ipſi imperium perpetuum et in omne aeuum permanſurum. Cum autem ille ad ipſum dixiſſet: "curnam, eum inter praecipuos patris "ipſius amicos fuerit, et in omnibus fidiſſimus eſſe viſus, "non cum illo nunc ſit, ſed eo deſerto ad ipſum tranſie-"rit"? ſcite prudenterque reſpondet. nam dicebat, "il-"lum ſequi oportere Deum et populum vniuerſum. Hos "itaque cum tibi, domine, adeſſe viderim, ego quoque "merito ſequor. a Deo enim regnum accepiſti. Et qui-"dem eandem fidem et beneuolentiam tibi oſtendam, in "amicis habitus, quam noſti me patri tuo praeſtitiſſe. "Aegre autem ferre rerum praeſentem ſtatum haud "conuenit. nam in aliam regnum non tranſiit fami-

"παροῦσιν. οὐ γὰρ εἰς ἄλλην οἰκίαν ἡ βασιλεία μεταβέβη-
"κε· μεμένηκε δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς, ἡοῦ παραλαβόντος". ταῦ-
τα λέγων, ἔπειθεν· ὕποπτον γὰρ αὐτὸν εἶχε. καὶ καλέσας
τὸν Αχιτόφελον, συνεβουλεύετο αὐτῷ τί δεῖ ποιεῖν. ὁ δὲ παρ-
ήνεσε, ταῖς τοῦ πατρὸς αὐτῦ παλλακαῖς συνελθεῖν. "ἐκ
"τούτυ γὰρ εἴσεσθαι τὸν λαὸν, ἔλεγε, πιστεύσαντα ὡς ἀ-
"διάλλακτά σοι τὰ πρὸς αὐτόν ἐστι, καὶ μετὰ πολλῆς συ-
"στρατεύσεσθαι προθυμίας ἐπὶ τὸν πατέρα· μέχρι γὰρ δεῦρο
"φανερὰν ἔχθραν ἀναλαμβάνειν δεδιέναι, προσδοκῶντας
"ὑμᾶς ὁμονοήσειν". πειθθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ, κελεύει σκηνὴν
αὐτῷ πῆξαι τοὺς οἰκέτας ἐπὶ τοῦ βασιλείου, τοῦ πλήθους ὁρῶν-
τος, καὶ παρελθὼν, συνέρχεται ταῖς τοῦ πατρὸς παλλακαῖς.
ταῦτα δ' ἐγένετο κατὰ τὴν Ναθάνας προφητείαν, ἣν τῷ Δαυΐ-
δῃ σημαίνων τὴν ἐκ τοῦ παιδὸς ἐσομένην ἐπίθεσιν προε-
φήτευσε.

ε'. Ποιήσας δ' Αβεσάλωμος τὰ παραινεθέντα αὐτῷ
ὑπὸ τῦ Αχιτοφέλυ, δεύτερον αὐτὸν συμβουλεύειν ἠξίυ περὶ
τοῦ πολέμυ τοῦ πρὸς τὸν πατέρα. μυρίας δ' αὐτὸν ἐπιλέ-
κτυς αἰτήσαντος ἐκείνυ, καὶ τὸν πατέρα κτείνειν αὐτῦ καὶ
τοὺς σὺν αὐτῷ σώυς ἀνάξειν ὑποχομένυ, καὶ βεβαίαν τό-
τε τὴν βασιλείαν ἔσεσθαι φήσαντος, Δαυΐδυ μηκέτι ζῶν-
τος, ἀρεσθεὶς τῇ γνώμῃ μεταπαλεῖται τὸν Χυσὶ, τὸν Δα-
υΐδυ φίλον· οὕτως γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνος ἐκάλει· καὶ τὴν Αχι-
τοφέλυ γνώμην αὐτῷ δηλώσας, τί καὶ αὐτῷ δοκεῖ περὶ αὐ-
τῆς ἐπυνθάνετο. ὁ δὲ συνιδὼν, ὅτι, γενομένων ὧν Αχιτό-
φελος συνεβούλευσε, κινδυνεύσει Δαυΐδης συλληφθεὶς ἀπο-
θανεῖν, ἐναντίαν ἐπειρᾶτο γνώμην εἰσφέρειν. "ἐ γὰρ ἀγνο-
"εῖς, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὴν τῦ πατρὸς καὶ τὴν τῶν σὺν
"αὐτῷ νῦν ὄντων ἀνδρείαν· ὅτι καὶ πολλὰς πολέμυς πεπολέ-
"μηκε, καὶ πάντοτε κρατῶν τῶν πολεμίων ἀπήλλακται· νῦν δὲ
"εἰκὸς αὐτὸν ἐπὶ στρατοπέδυ μένειν· στρατηγῆσαι γὰρ ἱκανώ-
"τατος, καὶ προειδεῖν ἀπάτην ἐπερχομένων πολεμίων· ἀλ-
"λὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἀπολιπὼν τὰς ἰδίας, ἢ εἴς τινα τῶν
"αὐλώνων αὐτὸν ἀποκρύψει, ἢ πρὸς πέτρα τινὶ λοχήσει.

"liam, ſed in eadem manſit, filio patri ſuccedente". His verbis fidem fecit: nam ſuſpicionem non effugerat. Aduocato deinde Achitophelo, ipſum conſulebat quid facto opus eſſet. Is vero ſuaſit, vt cum patris pellicibus congrederetur. "ex hoc enim populum ſciturum creditu-"rumque, dicebat, fieri non poſſe vt vnquam cum eo in "gratiam redeas; atque adeo multa cum alacritate contra "patrem ſimul militaturum: nam hactenus veritos eſſe "apertas ſuſcipere inimicitias, conuenturum inter vos ex-"ſpectantes". Huic autem conſilio obſequutus iuſſit famulis, vt ſuper domo regia ſibi tabernaculum tenderent, inſpectante populo: eoque ingreſſus cum pellicibus patris concubuit. Atque iſta acciderunt quemadmodum vaticinatus eſt Nathanas, cum praediceret fore vt filius ipſum adoriretur.

6. Abeſalomus autem, ea exſequutus quae ipſum monuerat Achitophelus, iterum ab eo poſtulabat, vt de bello cum patre gerendo ei conſilium daret. Cum vero ille decem mille lectos viros ab eo petiiſſet, et patrem ipſius interimere pollicitus eſſet, et qui ſecum proficiſcerentur ſaluos reducturum, et tum demum imperium ſibi firmum fore ſtabileque dixiſſet, Dauide e viuis ſublato; hac ſententia delectatus Chuſi accerſit, Dauidis amicum, (ita enim ille eum vocabat) eique propoſita Achitopheli ſententia ab eo quaeſiuit quid ipſi hac de re videretur. At ille, intellecto, ſi haec fierent quae ſuaſerat Achitophelus, id diſcriminis aditurum eſſe Dauiden, vt captus mortem oppeteret, operam dedit vt contrariam afferret ſententiam. "Non enim ignoras, aiebat, o rex, virtutem "patris tui et eorum qui eum nunc comitantur; quod et "multa bella geſſerit, et ſemper hoſtium victor euaſerit. "Nunc autem veriſimile eſt ipſum in caſtris verſari (quip-"pe ſolertiſſimum in ſtrategematis excogitandis, doliſ-"que hoſtium in aggreſſione praeſentiendis) ſed nocte "ſuis relictis, aut in valle aliqua deliteſcet, aut ad ru-"pem aliquam in inſidiis erit. Cum autem noſtri manus

"συμβαλόντων δὲ τῶν ἡμετέρων, οἱ μὲν ἐκείνῳ πρὸς μικρὸν "ὑποχωρήσουσι, θαρρήσαντες δ' ὡς τῷ βασιλέως αὐτοῖς "ἐγγὺς ὄντος ἀντιστήσονται· καὶ μεταξὺ τούτων μαχομένων "ὁ πατὴρ ἐπιφανεὶς ἐξαίφνης, τοῖς μὲν εὐψυχίαν πρὸς τὸν "κινδύνους παρασκευάσει, τοὺς δὲ σοὺς καταπλήξεται. παρά- "θου δὴ τοίνυν καὶ τὴν ἐμὴν συμβουλίαν τῷ λογισμῷ, καὶ "ταῦτ' ἐπιγνοὺς ἄριστα, τὴν μὲν Αχιτοφέλου γνώμην παραί- "τησαι· πέμψας δ' εἰς πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Εβραίων, "παράγγειλον αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τὸν πατέρα σου στρατείαν. "καὶ παραλαβὼν αὐτὸς τὴν δύναμιν, τοῦ πολέμου γίνου "στρατηγός, καὶ μὴ πιστεύσῃς τοῦτον ἑτέρῳ. νικήσειν γὰρ "προσδόκα ῥαδίως αὐτὸν, ἂν ἐν φανερῷ καταλάβῃς ὄντα "μετ' ὀλίγων, αὐτὸς πολλὰς ἔχων μυριάδας βουλομένων "τὴν περὶ σὲ σπουδὴν ἐπιδείξασθαι καὶ προθυμίαν. ἂν δ' "ὁ πατὴρ αὐτὸν εἰς πολιορκίαν περικλείσῃ, μηχανήμασι "καὶ ὀρύγμασιν ὑπονόμοις καθαιρήσομεν ἐκείνην τὴν πόλιν". ταῦτ' εἰπὼν ἠνδοκίμησε μᾶλλον Αχιτοφέλου· τῆς γὰρ ἐκεί- νου γνώμης ἡ τούτου προεκρίθη παρ' Αβεσαλώμῳ. Θεὸς μέντοιγε ἦν ὁ τῇ τούτου διανοίᾳ τὴν τοῦ Χουσὶ συμβουλίαν συσήσας ἀμείνονα εἶναι δοκεῖν.

ζ'. Σπεύσας δὲ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς Σάδωκον καὶ Αβιά- θαρον, τήν τε Αχιτοφέλου γνώμην ἐξειπὼν αὐτοῖς καὶ τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι δέδοκται τὰ ὑπ' αὐτοῦ παραινεθέντα πρά- τειν, ἐκέλευσε μηνύειν πέμψαντας Δαυίδῃ καὶ φανερὰ ποιεῖν τὰ συμβεβουλευμένα, καὶ προσπαρακελεύσασθαι ταχέως διαβῆναι τὸν Ιορδάνην, μὴ μεταγνοὺς ὁ παῖς αὐτοῦ δώσειν ὁρμήσῃ, καὶ πρὶν ἐν ἀσφαλείᾳ γένηται Φθάσας καταλάβῃ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐξεπίτηδες τοὺς υἱοὺς ἔξω τῆς πό- λεως κεκρυμμένους εἶχον, ὅπως διακομίσωσι πρὸς τὸν Δαυί- δην τὰ πραττόμενα. πέμψαντες οὖν πιστὴν θεραπαινίδα πρὸς αὐτοὺς, φέρουσαν τὰ βεβουλευμένα ὑπὸ Αβεσαλώμου, προσέταξαν μετὰ σπουδῆς ταῦτα Δαυίδῃ σημαίνειν. οἱ δ' ὁδὸν εἰς ἀναβολὰς καὶ μέλλησιν ὑπερέθεντο, λαβόντες δὲ τὰς τῶν πατέρων ἐντολὰς, εὐσεβεῖς ἅμα καὶ πιστοὶ γίνον-

"conferent, ſui quidem paulatim pedem referent, mox "vero audentiores facti, quaſi illis in propinquo fuerit "rex, ſeſe nobis opponent: et dum pugna res geritur, "pater ex improuiſo conſpectus, illis quidem animos ad "pericula ſubeunda adiiciet, tuis vero metum et conſter- "nationem afferet. Expende igitur meum quoque con- "ſilium, et ſi haec optima eſſe agnoueris, Achitopheli "quidem ſententiam reiice; nunciis vero in omnem He- "braeorum regionem miſſis, impera illis vt expeditio- "nem contra patrem tuum ſuſcipiant. Deinde aſſum- "ptis copiis, tui ductu et auſpiciis geratur bellum, ne- "que alterius fidei committatur. nihil enim min[illegible]exſpe- "ctandum quam vt illum facile ſuperaturus ſis [illegible]do "in aperto campo aſſequaris paucis munitum; c[illegible]mul- "tas militum myriadas habueris, qui maxime exper[illegible] "ſyum in te ſtudium oſtendere et alacritatem. Quod "ſi pater intra moenia ad obſidionem tolerandam ſe con- "cluſerit, machinis et cuniculorum foſſionibus vrbem "iſtam expugnabimus". Haec cum dixiſſet, maiori pol- lebat auctoritate quam Achitophelus. nam huius conſilio illius ſententiam praetulit Abeſalomus. Verum hoc ipſum effecit Deus, vt Chuſi conſilium illi res ſecum reputanti melius videretur.

7. At Chuſi cum ad Sadocum et Abiatharum pontifi- ces properaſſet, atque Achitopheli ſententiam necnon et ſuam eis expoſuiſſet, quodque optimum viſum eſſet ea agere quae ipſe ſuaſerat, iuſſit vt mitterent qui Dauidi indicatum irent, atque iſta conſilia palam facerent, adhor- tarenturque eum vt ſine mora Iordanem traiiceret: ne forte filius mutata ſententia ipſum perſequi feſtinaret, et, priuſ- quam in tutum ſe recipiat, comprehendat. Pontifices autem de induſtria curauerant vt extra vrbem alicubi laterent filii, relaturi ad Dauiden quid in ea ageretur. Fideli igitur ad ipſos miſſa ancilla, ſecum ferente quae Abeſalomo decreta eſſent, praeceperunt, vt de iſtis Dauiden propere admonendum cu- rarent. Illi vero nec mora nec procraſtinatione rem diſtule- runt, ſed, patris mandatis acceptis, ſeſe pios fidoſque mini- ſtros oſtendebant: et, cum in obſequio praeſtando celeri-

ταῖς διάκονοι· καὶ τῆς ὑπηρεσίας τὸ τάχος καὶ τὴν ὀξύτητα κρίναντες ἄριστον εἶναι, ἠπείγοντο συμβαλεῖν Δαυΐδῃ. γενομένης δ' αὐτῆς ἀπὸ σταδίων τῆς πόλεως δύο θεῶνταί τινες ἱππεῖς, καὶ διαβάλλουσι πρὸς τὸν Αβεσάλωμον. ὁ δ' εὐθὺς ἔπεμψε τοὺς συλληψομένους. νοήσαντες δὲ τοῦτο οἱ τῶν ἀρχιερέων παῖδες ἐκταράττουσι τῆς ὁδοῦ, παραχῆμα εἰς κώμην τινὰ τῶν Ιεροσολύμων ἐκ ἄπωθεν ἑαυτοὺς ἔδωκαν. Βαχουρὴς ἦν ὄνομα τῇ κώμῃ. γυναικὸς δ' ἐδεήθησάν τινος κρύψαι καὶ παραχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν. ἡ δὲ καθιμήσασα τοὺς νεανίσκους εἰς φρέαρ, καὶ πλάκας ἄνωθεν ἐρίων ἐπιβαλοῦσα, ὡς ἦκον οἱ διώκοντες αὐτούς, καὶ περὶ αὐτῶν ἀνέκρινον εἰ θεάσαιτο, ἰδεῖν μὲν ἐκ ἠρνήσατο, μείναντας γὰρ παρ' αὐτῇ πάλιν ἀπελθεῖν. εἰ μέντοιγε συντόμως διώξουσι, καταλήψεσθαι προὔλεγεν. ὡς δ' ἐπὶ πολὺ διώξαντες ἐκ κατέλαβον, ἀνέστρεψαν εἰς τὰπίσω. θεασαμένη δ' αὐτοὺς ἀναζεύξαντας ἡ γυνὴ, καὶ μηδένα φόβον τοῖς νεανίσκοις ἀπ' αὐτῶν ἔτι συλλήψεως εἶναι, ἀνιμήσασα τὴν προκειμένην ὁδὸν ἀνύειν παρεκελεύσατο. καὶ, πολλῇ σπουδῇ κατὰ χεῖρα χρησάμενοι περὶ τὴν ὁδοιπορίαν, ἦκον πρὸς Δαυΐδην· καὶ πάντα ἀκριβῶς ἐδήλωσαν αὐτῷ τὰ παρ' Αβεσαλώμῳ βεβουλευμένα. ὁ δὲ διαβῆναι τὸν Ιορδάνην τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ πρόσταξεν, ἤδη νυκτὸς οὔσης, καὶ μηδὲν ὀκνεῖν δι' αὐτήν.

η'. Αχιτόφελος δὲ, τῆς γνώμης αὐτοῦ παρευδοκιμηθείσης, ἐπιβὰς τοῦ κτήνους ἐξώρμησεν εἰς Γελμῶνα τὴν πατρίδα· καὶ συγκαλέσας τοὺς οἰκείους ἅπαντας, ἃ συνεβούλευσεν Αβεσαλώμῳ ταῦτ' αὐτοῖς διεξῆλθε, καὶ ὡς ὑ πειθὴς φανερός ἐστιν ὢν εἰς μάχην ἀπολούμενος. Δαυΐδην δὲ κρατήσειν μέλλειν ἔλεγε, καὶ ἐπανήξειν ἐπὶ τὴν βασιλείαν. ἄμεινον οὖν, ἔφησεν, εἶναι τοῦ ζῆν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν ἐλευθέρως καὶ μεγαλοφρόνως, ἢ παραχεῖν αὐτὸν εἰς κόλασιν Δαυΐδῃ, καθ' ἃ πάντα συνέπραττεν Αβεσαλώμῳ. ταῦτα διαλεχθεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς τὸ μυχαίτατον τῆς οἰκίας, ἀνήρτησεν αὐτόν. καὶ τὸν μὲν Αχιτόφελον, τοιούτῳ θανάτῳ δικασθὴν αὐτῷ γενόμενον, καθελόντες ἐκ τῆς ἀγχόνης, ἐκήδευ-

tatem adhibere et velocitatem optimum esse existimarint, Dauidi obuiam ire maturabant. Illos vero, cum duobus stadiis vrbe abessent, equites aliquot forte conspiciunt, atque indicant Abesalomo. isque statim ad capiendum eos misit. At cum hoc animaduertissent pontificis filii, via diuertentes illico in vicum quendam non longe ab Hierosolymis se contulerunt. Bachures vico nomen erat. Mulierem autem quandam rogauerunt, vt latebras daret ipsisque securitatem praestaret. Illa vero cum iuuenes in puteum fune demisissent, lanamque coactam ori eius obduxissent, vt ad eam venerunt qui illos persequerentur, et ex ea quaesiuerunt num eos vidisset, sibi quidem conspectos esse non negauit, paululum enim secum moratos denuo discessisse. fore tamen praedicebat vt eos comprehendant, si modo e vestigio subsequerentur. At postquam longe illos insequuti non deprehenderunt, retrorsum se receperunt. Mulier autem, cum eos reuertisse vidisset, et non amplius iuuenibus metuendum esse ab illis ne caperentur, per funem rursum extractos iter propositum conficere iussit. prompteque viam ire festinantes ad Dauiden peruenerunt: et accurate ei omnia indicarunt, quae decreuerit Abesalomus. Ille vero suis omnibus imperauit vt Iordanem traiicerent, etiamsi nox esset, ac ob eam nihil cunctarentur.

8. At Achitophelus, cum suo non obtemperatum esset consilio, conscenso iumento Gelmonem in patriam suam contendit: suisque omnibus conuocatis, expesuit eis quae Abesalomo consuluerat; quodque non dicto audiens fuerit, pro certo breui periturum. Dauiden enim victorem fore aiebat, et in regnum restitutum iri. Praestat igitur, inquit, libere magnoque animo e vita exire, quam Dauidi, contra quem operam nauauit Abesalomo, sese dare ad supplicium. Cum haec dixisset et in intimam domum digressus esset, semetipsum suspendit. Et quidem Achitophelum, qui suopte iudicio huiusmodi morti se addixerat, cognati eius laqueo demptum sepul-

σαν οἱ προσήκοντες. ὁ δὲ Δαυΐδης, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην καθὼς προεῖπήκαμεν, εἰς Παρεμβολὰς καλλίστην καὶ ὀχυρωτάτην πόλιν παραγίνεται. δέχονται δ' αὐτὸν ἀσμενέστατα πάντες οἱ πρῶτοι τῆς χώρας, κατά τε αἰδῶ τῆς τότε Φυγῆς, καὶ κατὰ τιμὴν τῆς προτέρας εὐπραγίας. ἦσαν δ' ὅτοι Βερζελλαῖος ὁ Γαλααδίτης, καὶ Σιφὰρ ὁ τῆς Ἀμμανίτιδος δυνάστης, καὶ Μάχειρος ὁ τῆς Γαλααδίτιδος χώρας πρῶτος. οὗτοι πᾶσαν αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκείνῳ τῶν ἐπιτηδείων εὐθηνίαν παρέχον, ὡς μήτε κλίνας ἐπιλιπεῖν ἐστρωμένας, μήτε ἄρτους καὶ οἶνον, ἀλλὰ καὶ θυμάτων ἀφθονίαν χορηγῆσαι, καὶ τῶν εἰς ἀνάπαυσιν ἅμα κεκοπωμένοις καὶ τροφὴν χρησίμων εὐπορίαν διαρκῆ παρασχεῖν.

ΚΕΦ. ί.

Ὅπως Ἀβεσάλωμος ἡττηθεὶς ἐκ τριχῶν ἐν δένδρῳ κατεχέθη καὶ ἀνῃρέθη.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν. Ἀβεσάλωμος δὲ, ἀθροίσας μεγάλην στρατιὰν τῶν Ἑβραίων ἐπὶ τὸν πατέρα, καὶ διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, ἐπόρρω κατέζευξε τῶν Παρεμβολῶν ἐν τῇ Γαλααδιτῶν χώρᾳ· κατασήσας στρατηγὸν πάσης τῆς δυνάμεως Ἀμεσσαὶν εἰς τὴν Ἰωάβ τάξιν τῷ συγγενῆ αὐτῷ. πατρὸς μὲν γὰρ ἦν Ἰεθάρσα, μητρὸς δὲ Ἀβιγαίας· αὕτη δὲ καὶ Σαρεΐα ἡ Ἰωάβ μήτηρ ἀδελφαὶ ἦσαν Δαυΐδη. ὡς δ' ἐξαριθμήσας τὰς σὺν αὐτῷ Δαυΐδης περὶ τετρακισχιλίους ἦυρεν ὄντας, ἃς ἔγνω μένειν πότ' ἐπ' αὐτὸν ὁ Ἀβεσάλωμος ἔλθῃ. προσθεὶς δὲ τοῖς ἅσι χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις, καὶ διελὼν εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν, τὸ μὲν τῷ στρατηγῷ παρέδωκεν Ἰωάβῳ, τὸ δὲ τῷ ἀδελφῷ αὐτῷ Ἀβεσσαΐῳ, τὴν δὲ τρίτην μοῖραν ἐνεχείρησεν Ἐθὶ, συνήθει μὲν ὄντι καὶ φίλῳ, ἐκ δὲ τῆς Γιττῶν πόλεως ὑπάρχοντι. βουλόμενον δὲ συνεκστρατεύειν αὐτὸν ἐκ εἴασαν οἱ φίλοι· γνώμῃ καταχόν-
"τες σοφωτάτῃ· νικηθέντες μὲν γὰρ σὺν αὐτῷ πᾶσαν ἀπο-
"βαλεῖν ἐλπίδα χρηστὴν, ἔφασκον· ἂν δὲ ἡττηθέντες ἐκεῖ

turae mandarunt. At Dauides, Iordane vt ante diximus ſuperato, Caſtra peruenit, vrbem pulcherrimam ac munitiſſimam. omneſque regionis iſtius optimates eum libentiſſime excipiunt, tam quod eos puduerit praeſentis ipſius fugae, quam quod eum in honore habuerint ob priorem felicitatem. Erant autem iſti Berzelaeus Galadita, et Siphar Ammanitidis dynaſtes, et Machirus regionis Galaditidis primas. Hi omnia ipſi ſuiſque ad vitam neceſſaria largiter ſuppeditabant, vt nec lectos ſtratos eis deeſſe paterentur, nec panem ac vinum, ſed et magnam pecudum abundantiam miniſtrarent, rerumque ad laſſatorum quietem pariter ac victum vtilium copiam aſſiduam praeberent.

CAP. X.

Quomodo Abeſalomus victus crinibus arbori implicitis pependit et interfectus eſt.

ATque illis quidem ita ſe res habebant. At Abeſalomus, magno in Dauiden patrem ſuum coacto Hebraeorum exercitu, traiectoque Iordane fluuio, conſtitit non longe a Caſtris in Galaditarum regione; Ameſſa, loco Ioabi cognati eius, exercitui praepoſito. nam patre quidem Ietharſa prognatus erat, matre vero Abigaea: illa autem et Saruïa mater Ioabi ſorores erant Dauidis. At cum Dauides, copiis ſuis recenſitis, quatuor mille virorum inueniſſet, decreuit non exſpectare dum Abeſalomus illum adoriretur: ſed tribunis et centurionibus ſuper eos conſtitutis, diuiſoque in tres partes exercitu, vnam quidem Ioabo imperatori tribuit, alteram vero fratri eius Abeſſaeo, tertiam autem tradidit Ethi, ſuo quidem familiari et amico, e Gittenſium vero vrbe oriundo. Ipſum autem, cum exercitu profecturum, diſſuaſerunt amici: idque ſapientiſſimo conſilio. "nam ſi cum illo vincerentur, omni de ſpe bona deiectos iri, dicebant: quod ſi "vna parte exercitus victi, cum reliqua ad ipſum ſe re-

"μέρει τῆς δυνάμεως τῷ λοιπῷ πρὸς αὐτὸν φύγωσιν, ἀμεί-
"νονα παρασκευάσειν αὐτὸν ἰσχύν. ὑπονοήσειν δὲ καὶ τὰς πολε-
"μίους εἰκὸς εἶναι ἄλλο μετ' αὐτῆς στράτευμα εἶναι". ἡσθεὶς δὲ
τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, μένειν μὲν αὐτὸς ἐν ταῖς Παρεμβο-
λαῖς ἔκρινεν. ἐκπέμπων δὲ τοὺς φίλους καὶ τοὺς στρατηγοὺς
ἐπὶ τὸν πόλεμον παρεκάλει προθυμίαν ἐναποδείξασθαι καὶ
πίστιν καὶ μνήμην, εἴ τινος τῶν μετρίως ἐχόντων παρ' αὐτῆ
ἔτυχον· φείσασθαι δὲ καὶ τῆ παιδὸς Αβεσαλώμου κρατή-
σαντας ἠντιβόλει, μὴ κακὸν αὐτὸν ἐργάσηταί τι τελευτή-
σαντος αὐτῆ. καὶ ὁ μὲν, νίκην αὐτοῖς ἐπευξάμενος, ἐκπέμ-
πει τὴν στρατιάν·

β'. Ιωάβος δὲ παρατάξαντος τὴν δύναμιν ἀντικρὺ τῶν
πολεμίων ἐν τῷ πεδίῳ τῷ μεγάλῳ, ἐξόπισθεν περιβεβλη-
μένῳ δρυμὸν, ἀντεξάγει τὴν στρατιὰν καὶ Αβεσάλωμος·
καὶ συμβολῆς γενομένης, ἔργα μεγάλα χειρῶν τε καὶ τόλ-
μης παρ' ἀμφοτέρων ἐπεδείκνυτο· τῶν μὲν, ὑπὲρ τῆ τὴν
βασιλείαν ἀπολαβεῖν Δαυΐδην παρακινδυνευόντων καὶ πά-
σῃ προθυμίᾳ χρωμένων, τῶν δ' ἵνα μὴ καὶ ταύτην Αβεσά-
λωμος ἀφαιρεθῇ, καὶ δῶ τῷ πατρὶ δίκας κολασθεὶς ἀνθ'
ὧν ἐτόλμησεν, ὠδὲν ὀκνοῦντων, ἤτε ποιεῖν ἤτε πάσχειν. ἔτι
δὲ, τῶν μὲν πλειόνων ἵνα μὴ κρατηθῶσιν ὑπὸ τῶν σὺν Ιωά-
βῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ στρατηγοῖς ὄντων ὀλίγων· αἰσχύνην γὰρ
αὐτοῖς τῆτ' εἶναι μεγίστην· τῶν δὲ Δαυΐδῃ στρατιωτῶν ἵνα
τῶν τοσούτων μυριάδων κρατήσωσιν φιλοτιμουμένων ἐρὶς ἐγέ-
νετο καρτερά. καὶ νικῶσιν οἱ Δαυΐδῃ, ῥώμῃ τε πρέχοντες
καὶ τῇ τῶν πολεμικῶν ἐπιστήμῃ. φεύγοντας δὲ διὰ δρυμῶν,
καὶ φαράγγων ἑπόμενοι, τοὺς μὲν ἐλάμβανον, πολλοὺς δὲ
ἀνῄρουν, ὡς φεύγοντας πεσεῖν πλείονας ἢ μαχομένους· ἔπε-
σον γὰρ ὡς δισμύριοι ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ τῆ Δα-
υΐδῃ πάντες ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Αβεσάλωμον. φανερὸς γὰρ
αὐτοῖς ὑπό τε τῆ κάλλους καὶ τῆ μεγέθους ἐγένετο. δείσας
δὲ μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ἐπιβὰς τῆς ἡμιόνου
τῆς βασιλικῆς, ἔφευγε· φερόμενος δὲ μετὰ ῥύμης, καὶ
ὑπὸ τῆ σάλου καὶ τῆς κινήσεως κῶφος ὤν, ἐμπλακείσης

"cipiant, fore vt in melius vires redintegret. quin et ve-"risimile est hostes suspicaturos, alium exercitum ipsi ad-"esse". Cum hoc ei gratum esset consilium, ipse quidem apud Castra manere constituit. At dum amicos et duces ad bellum dimitteret, eos hortabatur vt se fortes et fideles eiusque memores praestarent, si vel tantillo beneficio ab eo affecti fuerint: orabat vero et obsecrabat, vt victoria potiti iuueni parcerent Abesalomo, ne illo mortuo aliquid mali in seipsum statueret. Atque is quidem victoriam illis precatus exercitum emittit.

2. Cum vero Ioabus contra hostes aciem explicuisset in Magno Campo, a tergo sylua cincto, Abesalomus ex aduerso suos eduxit: et congressi vtrinque rem praeclare gesserunt, tam magna audendo quam fortiter pugnando: his quidem, vt Dauides amissum imperium recuperet, nulli non periculo semet obiicientibus, summamque alacritatem adhibentibus, illis vero omnia facere et pati paratis, ne Abesalomus occupatum amittat, et patri supplicium soluat ausis facinorosis debitum. Insuper his quidem, cum plures essent, ne a paucis illis superentur, qui cum Ioabo erant eiusque ducibus, (nam et hoc ipsum illis in maximum cessurum esse opprobrium) Dauidis vero militibus vt tot myriadas debellarent magnopere laborantibus, summa contentione pugnatum est. tandemque victoriam reportant Dauidici, quod viribus praestarent artisque militaris peritia. Cum vero fugientes per saltus et abrupta sequerentur, nonnullos quidem ceperunt, multos vero interfecerunt, ita vt plures fuga quam pugna perierint: ea enim die ferme viginti millia virorum ceciderunt. Dauidici autem omnes magno cum impetu ferebantur in Abesalomum. ipsis enim conspicuus erat tam ob pulchritudinem quam ob proceritatem. At is veritus, ne viuus in hostium manus veniret, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumque rapide fer-

αὐτῷ τῆς κόμης τραχεῖ δένδρῳ μεγάλοις ἐπιπολὺ κλάδοις ἐκτεταμένῳ, παραδόξως ἀναχρεμᾶται. καὶ τὸ μὲν κτῆνος ὑπὸ ὀξύτητος ὡς ἐπικείμενον τὸν δεσπότην ἔτι φέρον ἐχώρει προσωτέρω· ὁ δ' ἐκ τῶν κλάδων αἰωρούμενος ἐκρατεῖτο τοῖς πολεμίοις· τοῦτον τις ἰδὼν τῶν Δαυΐδου στρατιωτῶν, ἐδήλωσεν Ιωάβῳ. καὶ πεντήκοντα σίκλους ἂν αὐτῷ δεδωκέναι τῷ στρατηγῷ φήσαντος, εἰ βαλὼν ἀπέκτεινε τὸν Αβεσάλωμον, ὁ δ' εἰ χιλίους, εἶπεν, ἔμελλές μοι παρέξειν, τοῦτ' ἂν διέθηκά μου τὸν τοῦ δεσπότου παῖδα, καὶ ταῦτ' ἐκείνου πάντων ἡμῶν ἀκουόντων φείσασθαι τοῦ νεανίσκου δεηθέντος. ὁ δὲ, κελεύσας αὐτῷ δεῖξαι πῦ κρεμάμενον ἴδοι τὸν Αβεσάλωμον, τοξεύσας κατὰ τῆς καρδίας ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ τὰ τοῦ Ιωάβου κομίζοντες ὅπλα, ἐν κύκλῳ παρασάντες τὸ δένδρον κατασπῶσι τὸν νεκρόν. καὶ τὸν μὲν εἰς χάσμα βαθὺ καὶ ἀφανὲς ῥίψαντες, ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους, ὡς' ἀναπληρωθῆναι, καὶ τὸ χῆμα τάφου καὶ μέγεθος λαβεῖν· σημήνας δὲ ἀνακλητικὸν ὁ Ιώαβος ἀπέσχετο τοῦ διώκειν τοὺς οἰκείους στρατιώτας τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν, φειδόμενος τῶν ὁμοφύλων.

γ'. Εστηκε δ' Αβεσάλωμος ἐν τῇ κοιλάδι τῇ βασιλικῇ στήλην λίθου μαρμαρίνου δύο σαδίους ἀπέχουσαν Ιεροσολύμων, ἣν προσηγόρευσεν ἰδίαν χεῖρα· λέγων, ὡς καὶ τῶν τέκνων αὐτῷ διαφθαρέντων ἐν τῇ στήλῃ μένει τὸ ὄνομα. τέκνα γὰρ ἦσαν αὐτῷ τρία μὲν ἄρρενα, θυγάτηρ δὲ μία Θαμάρα τοὔνομα, ὡς προειρήκαμεν. συνοικησάσης δ' αὐτῆς τῷ Δαυΐδου υἱωνῷ Ροβοάμῳ, γίνεται παῖς ὁ διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν Αβίας. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν ὑστέροις οἰκειότερον τῇ ἱστορίᾳ δηλώσομεν. μετὰ δὲ τὴν Αβεσαλώμου τελευτὴν, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰ οἰκεῖα διεσπάρη.

δ'. Αχιμαὰς δὲ ὁ Σαδώκου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς, Ιωάβῳ προσελθὼν, ἐδεῖτο αὐτοῦ τὴν νίκην ἐπιτρέψαι πορευθέντι Δαυΐδῃ μηνύσαι, καὶ ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔτυχε καὶ προνοίας εὐαγγελίσασθαι. καὶ τὸν μὲν οὐ προῆ-

retur, atque agitatione motuque leuis esset, implicita ei caesarie asperae arbori, magnis ramis maxime patulae, miro modo suspenditur. et iumentum quidem eadem pergebat velocitate ac si dominum insidentem haberet: ille vero in altum a ramis sublatus hostibus circumdatur. Quem cum vnus e Dauidis militibus forte conspiceret, Ioabo rem nunciauit: ac quinquaginta siclos se illi dare voluisse dicente imperatore, si illum confodisset, respondit, nec si duo millia daturus fuisses, hoc domini mei filio feciſſem; praesertim cum nobis omnibus audientibus ille orauerit vt iuueni parceretur. Ille vero, cum ei imperasset vt ipsi ostenderet vbinam Abesalomum pendentem viderit, coniecta in cor sagitta eum interemit. Ioabi autem armigeri, qui orbe facto ei adstiterunt, mortuum arbori detrahunt. et cum ipsum quidem in voraginem profundam et obscuram proiecissent, in eam lapides deuoluunt congeruntque, vsque dum impleretur, et iusti tumuli speciem et magnitudinem acciperet: Ioabus vero, cum receptui cecinisset, milites suos ab hostium copiis, quod populo consanguineo parcebat, persequendis cohibuit.

3. Sibimet autem Abesalomus erexerat in valle regia columnam lapidis marmorei, duobus stadiis dissitam ab Hierosolymis, quam appellauit manum suam; dicens, quod etiamsi liberi sibi perirent, in ista columna nomen ipsius esset mansurum. nam tres liberos sustulit, duos quidem filios, filiam vero vnam, Thamaram nomine, quemadmodum iam ante diximus. Ea autem cum Dauidis nepoti Roboamo nupta esset, peperit filium Abian qui postea regnum accepit. Ac de his quidem infra in loco suo et narrationi magis proprio dicemus. Post obitum autem Abesalomi, populo dissipato, ad domum quisque suam se receperunt.

4. Iam vero Achimas, Sadoci pontificis filius adito Ioabo petiit ab ipso vt sibi liceret ire ad Dauidi indicandum quod victoriam reportarit, laetumque nuncium afferendum, quod ei Dei auxilio curaque freto prospere

κεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γεγενημένον, νῦν ἀπιέναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ; μένειν δ' ἠξίου. καλέσας δὲ τὸν Χουσὶ, ἐκείνῳ προσέταξε τὸ ἔργον, ἵν' ὅπερ αὐτὸς εἶδε τοῦτο μηνύσειε καὶ τῷ βασιλεῖ. τοῦ δ' Αχιμᾶ πάλιν δεηθέντος αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀγγελίαν ἀφεῖναι· περὶ μόνης γὰρ αὐτὸν ποιήσασθαι τῆς νίκης, ἡσυχάσειν δὲ περὶ τῆς Αβεσαλώμου τελευτῆς· ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν πρὸς τὸν Δαυΐδην ἄφιξιν. καὶ τὴν ἐπιτομωτέραν ἐκλαβὼν τῶν ὁδῶν, καὶ γὰρ μόνος αὐτὴν ἐγίνωσκε, τὸν Χουσὶ φθάνει. καθεζομένῳ δὲ Δαυΐδῃ μεταξὺ τῶν πυλῶν, καὶ παραμένοντι πότ' αὐτῷ τις ἐλθὼν ἀπὸ τῆς μάχης ἀπαγγείλῃ τὰ κατ' αὐτὴν, τῶν σκοπῶν τὶς ἰδὼν τὸν Αχιμᾶν τρέχοντα, καὶ μήπω τίς ἐστι γνωρίσαι δυνάμενος, εἶπε πρὸς τὸν Δαυΐδην βλέπειν τινὰ παραγινόμενον πρὸς αὐτόν. τοῦ δ' ἄγγελον ἥκειν φήσαντος ἀγαθὸν, μετ' ὀλίγον ἕπεσθαί τινα καὶ ἕτερον ἐδήλωσεν αὐτῷ. κἀκεῖνον δὲ ἄγγελον ἀγαθὸν εἰπόντος, ἰδὼν τὸν Αχιμαὰν ὁ σκοπὸς, ἐγγὺς ἤδη γεγενημένον, τὸν Σαδώκου παῖδα τοῦ ἀρχιερέως προσέχειν ἐσήμανεν. ὁ δὲ Δαυΐδης, περιχαρὴς γενόμενος, ἀγαθὸν ἄγγελον τοῦτον ἔφησεν εἶναι, καί τι τῶν εὐκταίων αὐτῷ φέρειν ἀπὸ τῆς μάχης.

ε'. Καὶ μεταξὺ ταῦτα λέγοντος τοῦ βασιλέως, Φανεὶς ὁ Αχιμαὰς προσεκύνει τὸν βασιλέα· καὶ πυθομένῳ περὶ τῆς μάχης, νίκην εὐαγγελίζεται καὶ κράτος. ἐρομένου δὲ τί καὶ περὶ τοῦ παιδὸς ἔχοι λέγειν, αὐτὸς μὲν ἔφασκεν εὐθὺς ὁρμῆσαι πρὸς αὐτὸν τῆς τροπῆς τῶν πολεμίων γενομένης, ἀκῦσαι δὲ μεγάλης βοῆς διωκόντων τὸν Αβεσάλωμον· καὶ πλεῖον τάττε μὴ δύνασθαι μαθεῖν διὰ τὸ πεμφθέντα ὑπὸ Ιωάβου δηλῶσαι τὴν νίκην ἐπείγεσθαι. παραγενομένου δὲ τοῦ Χουσὶ, καὶ προσκυνήσαντος, καὶ τὴν νίκην σημάναντος, περὶ τοῦ παιδὸς αὐτὸν ἀνέκρινεν. ὁ δ', ἐχθροῖς, εἶπε, τοῖς σοῖς οἷα συμβέβηκεν Αβεσαλώμῳ γένοιτο. ὅτος ὁ λόγος, ὠδὲ τὴν ἐπὶ τῇ νίκῃ χαρὰν εἶασεν, ὅτ' αὐτῷ μείναι μείζω ὅσαν, ὅτε τοῖς στρατιώταις. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀναβὰς ἐπὶ τὸ

omnia ceciderint. Et hunc quidem non praemittebat, dicens, num ille, qui semper ei laetorum nuncius exstiterit, nunc recta proficisceretur regi nunciaturus filium obiisse? sed obsecrabat vt secum maneret. At Chusi vocato negotium mandauit, vt quod ipse vidisset id regi etiam indicaret. Cum vero Achimas denuo eum rogaret, vt nunciatum mitteretur (ipsum enim de victoria solummodo mentionem facturum esse, de morte vero filii taciturum) tandem ei permittebat Dauiden adire. atque per viarum compendia profectus (nam sibi soli nota erant) Chusi praeuertit. Sedente autem Dauide inter duas portas, atque exspectante dum aliquis e praelio veniens sibi res in eo gestas nunciaret, speculatorum vnus, cum prospiceret e longinquo Achiman currentem, et non adhuc quis esset dignoscere posset, aiebat ad Dauiden videre se quempiam ad ipsum aduenientem. Cum vero dixisset rex bonum venire nuncium, paulo post et alterum quendam illum sequi regi indicatur. Cumque et illum nuncium bonum pronunciasset, speculator, vbi Achiman conspexerat iam propius admotum, Sadoci pontificis filium accurrere significauit. Dauides autem admodum laetatus, hunc bonorum nuncium esse aiebat, et quod optatis respondeat sibi e pugna afferre.

5. Ac dum ista rex diceret, comparuit Achimas, regemque adorabat: scitantique de pugna victoriam nunciat et imperium. Cum vero interrogaret, quid de filio exploratum habeat: ille quidem dicebat, omnes in ipsum statim, vt in fugam versi erant hostes, magno cum impetu ferri, ingentem vero clamorem audiuisse militum Abesalomum insequentium; nec praeterea quicquam comperti habere potuisse, quod missus a Ioabo ad victoriam nunciandam valde festinarit. At cum Chusi adesset, et adorasset, eumque victoriae nuncio impertisset, ex eo etiam de filio quaesiuit. ille vero, inimicis, aiebat, eueniant eadem quae Abesalomo acciderunt. Haec verba in causa fuerunt, vt nec rex ipse neque milites ipsius in voluptate ex victoria licet maxima diutius permane-

ὑψηλότατον τῆς πόλεως, ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν, τυπτόμενος τὰ στέρνα, καὶ τὴν κεφαλὴν σπαραττόμενος, καὶ παντοίως αὐτὸν αἰκιζόμενος, καὶ, "τέκνον, ἐκβοῶν, αἴθέ μοι τὸν θά-"νατον ἐπελθεῖν ἐγένετο καὶ ἅμα σοι τελευτῆσαι". Φύσει γὰρ ὢν φιλόστοργος, πρὸς ἐκεῖνον ἔτι μᾶλλον συμπαθῶς εἶχεν. ἡ στρατιὰ δὲ καὶ ὁ Ἰώαβος, ἀκούσαντες ὅτι πενθεῖ τὸν υἱὸν ἅπας ὁ βασιλεὺς, ἡχύνθησαν μετὰ τῶν νενικημένων χήματος εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· κατηφεῖς δὲ καὶ δεδακρυμένοι πάντες ὡς ἀφ' ἥττης παρῆλθον. κατακαλυψαμένου δὲ τὸ βασιλέως καὶ στένοντος τὸν υἱὸν, εἴσεισι πρὸς αὐτὸν Ἰώαβος, καὶ παρηγορῶν, "ὦ δέσποτα, φησὶ, λαν-"θάνεις διαβάλλων σαυτὸν οἷς ποιεῖς, ὅτι τοὺς μὲν ἀγαπῶν-"τάς σε καὶ περὶ σοῦ κινδυνεύοντας, καὶ σαυτὸν καὶ τὴν σὴν "γενεὰν δοκεῖς μισεῖν, στέργειν δὲ τοὺς ἐχθροτάτους καὶ πο-"θεῖν ἐκ ἔτ' ὄντας, οἳ δίκη τεθνήκασιν. εἰ γὰρ Ἀβεσάλω-"μος ἐκράτησε, καὶ τὴν βασιλείαν βεβαίως κατέσχεν, ἂν δε-"νὸς ἂν ἡμῶν ὑπελείφθη λείψανον· ἀλλὰ πάντες ἂν, ἀτὶ "σοῦ καὶ τῶν σῶν ἀρξάμενοι τέκνων, ἀπωλώλειμεν οἰκτρῶς, "ὑ κλαόντων ἡμᾶς τῶν πολεμίων, ἀλλὰ χαιρόντων, καὶ "τοὺς ἐλεοῦντας ἐπὶ τοῖς κακοῖς κολαζόντων. σὺ δ' ὑπ αἰσχύ-"νη ταῦτα ποιῶν ἐπὶ μᾶλλον ἐχθρῷ, ὅτι σὸς υἱὸς ὢν ἀσεβὴς "ἦτως ἐγένετο. παυσάμενος οὖν τῆς ἀδίκου λύπης, προσλ-"θὼν ὄφθητι τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις, καὶ τῆς περὶ τοῦ ἀγω-"νος προθυμίας εὐχαρίστησον. ὡς ἐγὼ τήμερον, ἂν ἐπιμένῃς "τοῖς ἄρτι πραττομένοις, ἀναπείσας ἀποστῆναί σε τὸν λαὸν, "καὶ τὴν βασιλείαν ἑτέρῳ παραδοῦναι, τότε σοι πικρότερον "καὶ ἀληθὲς ποιήσω τὸ πένθος". ταῦτ' εἰπὼν Ἰώαβος, ἀπέ-στρεψεν ἀπὸ τῆς λύπης, καὶ ἤγαγεν εἰς τὸν περὶ τῶν πραγμάτων λογισμὸν τὸν βασιλέα. μεταχηματίσας γὰρ αὐτὸν Δαυΐδης, καὶ ποιήσας ἐπιτήδειον εἰς τὴν τοῦ πλήθους θέαν, πρὸς ταῖς πύλαις ἐκάθισεν· ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν ἀκού-σαντα συνδραμεῖν πρὸς αὐτὸν καὶ κατασπάσασθαι. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον.

rent. nam ille quidem, editissima vrbis parte conscensa, deflebat filium, pugnis sibi tundens pectora, capitisque capillos dilacerans, et modis omnibus sese afflictans, ac vociferans, "o fili, vtinam in me inuasisset mors, et si-"mul tecum obire contigisset". Cum enim natura esset affectu in suos propensissimo, etiam maiorem ipsi impertitus est misericordiam. Exercitum autem et Ioabum, audito quod rex ita filium lugeret, puduit triumphantium more in vrbem ingredi: sed moerore deiecti et lacrymis suffusi, quasi clade accepta, intrauerunt. Cumque rex vultu velato consideret, grauiterque filium gemeret, Ioabus ad eum introiit, et solatium adhibens, "Domine, inquit, clam tibimet ita te gerendo conui-"cium facis: dum istos quidem qui te amant, proque "te pericula subeunt, teque ipsum et familiam tuam odis-"se videris, tibi vero inimicissimos diligere, exstinctosque desiderare, qui morte meritissima affecti sunt. Si "enim Abesalomus vicisset et regnum fausiis auspiciis "tenuisset, ne tantillum ex nobis omnibus reliquum fe-"cisset: sed omnes, a te tuisque initio facto, miseran-"dum in modum periissemus, ita vt nos non plorarent "inimici, sed ea re gauderent, et qui vel nostram vicem "miserarentur poenis castigarent. Te vero non pudet "ista facere hominis gratia tibi maxime inimici: qui "cum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius. Ago "itaque, missa hac iniqua tristitia, prodi in conspectum "tuorum militum; et gratias illis redde pro victoria prae-"lioque decertandi alacritate. Nam ego hodie, si per-"gas ea facere quae hactenus feciisti, persuadebo populo "vt a te deficiat et regnum alii tradat, et tunc amariorem "et verum faciam tibi luctum". Hisce verbis Ioabus regem auertit a tristitia, eoque adduxit vt de rebus gerendis cogitaret. Nam vbi habitum mutauerat Dauides, seque composuerat vt in populi conspectum veniret, ad portas semet collocauit; ita vt hoc audito vniuersus populus ad eum salutandum concurrerit. Et ista quidem ita se habuerunt.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Δαυΐδης, τὴν βασιλείαν ἀπολαβών, διαλλάττεται τῷ Σεμεεὶ καὶ τῷ Σιβᾷ, καὶ εὔνοιαν μεγάλην ἀποδείκνυται τῷ Βεζελαίῳ· καὶ ὡς, σάσεως γενομένης, εἰς δίωξιν τῦ Σαβαίου στρατηγὸν τὸν Αμεσσαὶ κατέστησεν, ὃν ἀναιρεῖ ὁ Ἰώαβος.

Οἱ δ' ἐκ τῆς μάχης ἀναχωρήσαντες τῶν Εβραίων τῶν μετ' Αβεσαλώμου, γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι, διεπέμποντο κατὰ πόλεις, ὑπομιμνήσκοντες αὐτὺς ὧν ἠυεργέτησεν αὐτὺς Δαυΐδης, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἣν ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων ῥυσάμενος αὐτὺς πολέμων παρέχε· μεμφόμενοι δ' ὅτι τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐκβαλόντες ἄλλῳ ταύτην ἐνεχείρισαν, καὶ νῦν τεθνηκότος τῦ κατασταθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος ἐ παρακαλῦσι Δαυΐδην, παύσασθαι μὲν τῆς ὀργῆς, εὐνοϊκῶς δὲ πρὸς αὐτὺς ἔχειν, τῶν δὲ πραγμάτων, καθὼς ἤδη καὶ πρότερον, ποιεῖσθαι πρόνοιαν, τὴν βασιλείαν ἀπολαβόντα. ταῦτα μὲν οὖν συνεχέστερον ἀπηγγέλλετο τῷ Δαυΐδῃ. κἀκεῖνος ὐδὲν ἧττον ἔπεμψε πρὸς Σάδωκον καὶ Αβιάθαρον τὺς ἀρχιερέας, ἵνα τοῖς ἄρχυσι τῆς Ιύδα Φυλῆς διαλεχθῶσιν, "ὡς αἰσχρόν ἐστιν αὐτοῖς ἄλλας Φυλὰς πρὸ "ἐκείνης Δαυΐδην χειροτονῆσαι βασιλέα· καὶ ταῦθ' ὑμῶν "συγγενῶν ὄντων καὶ πρὸς αὐτὸν κοινὸν αἷμα κεκληρωμέ-"νων". τὰ δ' αὐτὰ καὶ Αμεσσᾷ τῷ στρατηγῷ προσέταξεν αὐτὺς λέγειν· "ὅτι τῆς ἀδελφῆς υἱὸς ὢν αὐτῦ μὴ πείθει τὸ "πλῆθος Δαυΐδῃ τὴν βασιλείαν ἀποδῦναι. προσδοκᾶν δὲ "παρ' αὐτῦ, μὴ διαλλαγὴν μόνον, τῦτο γὰρ ἤδη γέγονεν, "ἀλλὰ καὶ τὴν ἅπαντος τῦ λαῦ στρατηγίαν, ἣν αὐτῷ καὶ "Αβεσάλωμος παρέχεν". καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς, ἃ μὲν τοῖς τῆς Φυλῆς ἄρχυσι διελέχθησαν, ἃ δὲ τὸν Αμεσσαὶ ἔπεισαν, τὰ παρὰ τῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν εἰπόντες, ἐγχειρεῖν ταῖς ὑπὲρ αὐτῦ φροντίσι. καὶ πείθει γε τὴν Φυλὴν παραχρῆμα πέμψαι πρὸς Δαυΐδην πρέσβεις, παρακαλοῦντας εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν βασιλείαν. τὸ δ'

CAP. XI.

Vt Dauides, regno recuperato, Semei et Sibae reconciliatur, et Berzelaeum magna beneuolentia complectitur: vtque, orta seditione, ad Sabaeum persequendum Amessan imperatorem constituit, quem Ioabus interimit.

HEbraei autem, quotquot Abesalomum sequuti ex pugna euaserant, cum ad domum quisque suam se recepissent, in vnamquamque vrbem nuncios dimittebant, admonentes ipsos beneficiorum quae a Dauide acceperant, atque libertatis, in quam e multis magnisque bellis seruatos vindicauerat: querentesque quod Dauiden regno expulerint, aliique summam imperii tradiderint; et nunc exstincto, quem ipsi sibi principem constituerant, Dauiden non supplices obsecrent, vt iram deponeret, et ipsos beneuolentia prosequeretur, regnoque recepto curam eandem, quam ante, reipublicae impenderet. Et quidem de hisce crebri nuncii ad Dauiden veniebant. isque nihilominus Sadoco et Abiatharo pontificibus significatum misit, vt in hanc sententiam cum principibus tribus Iudae loquerentur; "illis "dedecori esse, vt aliae tribus, prius quam ipsa, Dauiden denuo regem crearent; praesertim cum vos cognati "estis et consanguinei". Praeterea illis mandauit vt et eadem dicerent ad Amessan imperatorem; "quod, cum "esset ex sorore nepos, populo non persuaderet regnum "Dauidi restitutum ire. licere autem ei ab ipso exspectare, non solum vt in gratiam cum eo redeat, id quod "iam factum est, sed vt totius exercitus dux fieret quem-"admodum erat sub Abesalomo". Et quidem pontifices cum principes tribus istius alloquuti sunt, tum Amessae persuaserunt, vbi ei dixerant quae a rege acceperant, vt de ipso reducendo consilia iniret. Imo is tribum suam eo perduxit, vt e vestigio legatos ad Dauiden mitteret, orantes vt ille in regnum suum reuerteretur.

αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίουν οἱ Ισραηλῖται προτρεψαμένου τῦ Αμεσσᾶ.

β'. Τῶν μὲν πρέσβεων ἀφικομένων πρὸς αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα παρεγένετο. πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ἔφθασεν ἡ Ιούδα Φυλὴ πρὸς τὸν Ιορδάνην ποταμὸν ἀπαντῆσαι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ Γήρας παῖς Σεμεεὶ μετὰ χιλίων ἀνδρῶν, οὓς ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς ἐπήγετο· καὶ Σιβὰς δὲ ἀπελεύθερος Σαούλου, καὶ οἱ παῖδες αὐτῦ, πεντεκαίδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντες, μετὰ οἰκετῶν εἴκοσιν. ἦτοι σὺν τῇ Ιούδα Φυλῇ τὸν ποταμὸν ἐγεφύρωσαν, ἵνα ῥᾷστα διαβῇ μετὰ τῶν ἰδίων ὁ βασιλεύς. ὡς δ' ἦκεν ἐπὶ τὸν Ιορδάνην, ἠσπάσατο μὲν αὐτὸν ἡ Ιούδα Φυλή· προσέπεσε δ' ἀναβὰς ἐπὶ τὴν γέφυραν Σεμεεὶ, καὶ καταχὼν αὐτῦ τὰς πόδας ἐδεῖτο, "συγ-"γνῶναι περὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἡμαρτημένων, καὶ μὴ γενέσθαι "πικρὸν αὐτῷ, μηδὲ τοῦτο πρῶτον ἡγήσασθαι τὴν τιμωρίαν "ἐν ἐξουσίᾳ γενόμενον, λογίσασθαι δ' ὅτι καὶ μετανοήσας "ἐφ' οἷς ἐσφάλη πρῶτος ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐσπούδασε". ταῦτα δὲ ἀντιβολοῦντος αὐτῦ καὶ οἰκτιζομένου, Αβεσσαῖος ὁ Ιωάβου ἀδελφὸς, "διὰ τοῦτο οὖν, εἶπεν, ὁ τεθνήξῃ "βλασφημήσας τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατασταθέντα βασιλεύειν; "Δαυΐδης δ' ἐπιστραφεὶς εἰς αὐτὸν, "ὦ παύσω', εἶπεν, ὦ "Σαρουΐας παῖδες; μὴ κινήσητε πάλιν ἡμῖν πομπὰς ἐπὶ τὰς "πρώτας ταραχὰς καὶ στάσεις. οὐ γὰρ ἀγνοεῖν ὑμᾶς προσ-"ῆκεν ὅτι σήμερον ἄρχομαι τῆς βασιλείας. διὸ πᾶσιν ἀφιέ-"ναι τὰς κολάσεις τοῖς ἀσεβήσασιν ὄμνυμι, καὶ μηδένα "τῶν ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν. σύτε, εἶπεν, ὦ Σεμεεὶ, θάρ-"ρει, καὶ δείσῃς μηδὲν ὡς τεθνηξόμενος." ὁ δὲ, προσκυ-"νήσας αὐτὸν, προῆγεν".

γ'. Απήντησε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Σαούλου υἱωνὸς Μεμφιβό-θους, ῥυπαράν τε τὴν ἐσθῆτα περικείμενος, καὶ τὴν κόμην βαθεῖαν καὶ κατημελημένην ἔχων. μετὰ γὰρ τὴν Δαυΐδου Φυγὴν, οὔτ' ἀπεκείρατο λυπούμενος, οὔτε καθῆρε τὴν ἐσθῆ-τα, κατακρίνας αὐτῦ συμφορὰν ταύτην ἐπὶ τῇ τοῦ βασι-λέως μεταβολῇ. διεβέβλητο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου Σιβᾶ

idem autem et omnes fecerunt Israëlitae, hortatu Amessae.

2. Cum quidem legati ad eum peruenissent, Hierosolyma se contulit: ante alios vero omnes tribus Iudae regi ad Iordanem fluuium occurrit; cumque his Semei Gerae filius, mille viris eum comitantibus, quos e tribu Beniamitica secum adducebat: praetereaque Sibas Saulī libertus, filiique eius quindecim numero cum famulis viginti. Hi vna cum tribu Iudae fluuium ponte iunxerunt, vt rex cum suis nullo negotio transire posset. Vt vero ad Iordanem peruenit, eum quidem tribus Iudae salutauit: Semei vero ponte conscenso procidit, regisque pedibus prehensis orabat, "vt suis in eum pecca-"tis ignosceret, nolletque ipsum acerbe aspereque tracta-"re, neque potestatem iterum adeptus id sibi primum "faciendum existimaret vt supplicium adhibeat; sed repu-"taret secum, quod erratorum poenitentia ductus ei "primus occurrere festinarit". At dum illa verbis supplicibus rogaret, suique miserationem excitaret, Abessaeus Ioabi frater subiiciebat, "idcircone non iam morie-"ris, qui ei maledicere ausus es quem Deus in regni "sede constituit?" Dauides autem ad illum conuersus ait, "quiescere nolitis Saruiae filii? ne redintegrate no-"bis nouas, prioribus vix sopitis, turbas et seditiones. "nam vos ignorare haud fas est, quod hodie regnum ineo. "quamobrem iuro omnibus qui in me impii fuerint sup-"plicia condonare, neque in quenquam qui peccauerit "animaduertere. Tu vero, adiiciebat, o Semei, bono "animo esto, nihilque mortem, quasi iamiam oppeten-"dam, metuas". Atque ille, rege adorato, progrediebatur.

3. Quinetiam Sauli nepos Memphibosthus ei obuiam venit, veste sordida amictus, et promissum neglectumque capillitium gerens. nam post fugam, neque prae moerore comam totondit neque vestem abluit, vt qui regis mutationem suam esse calamitatem reputauerit. praetereaque falso a Siba procuratore suo apud ipsum insimulatus erat,

πρὸς αὐτὸν ἀδίκως. ἀσπασαμένῳ δ' αὐτῷ καὶ προσκυνήσαντος, ἤρξατο πυνθάνεσθαι, "τί δήποτ' οὐ συνεξῆλθεν "αὐτῷ, καὶ κοινωνὸς ἦν τῆς φυγῆς"; ὁ δ', "ἀδίκημα τοῦτ', "ἔλεγεν, εἶναι Σιβᾶ. κελευσθεὶς γὰρ παρασκευάσασθαι τὰ "πρὸς τὴν ἔξοδον, οὐκ ἐφρόντισεν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνδραπόδῳ "τινὸς οὕτως παρήκουσεν. εἰ μέντοιγε τὰς βάσεις εἶχον ἐρ- "ρωμένας, οὐκ ἂν ἀπελείφθην σου, χρῆσθαι πρὸς τὴν φυ- "γὴν ταύταις δυνάμενος. οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἠδίκησέ μου τὴν "πρὸς σέ, δέσποτα, εὐσέβειαν· ἀλλὰ καὶ προσδιέβαλε, "καὶ διεψεύσατο κακοεργῶν. ἀλλ' οἶδα ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ "διάνοια ἡ σὴ προσίσεται, δικαία τε οὖσα, καὶ τὴν ἀλή- "θειαν, ἣν ἰσχύειν τε βούλεται καὶ τὸ θεῖον, ἀγαπῶσα. "μείζονα γὰρ κινδυνεύσας παθεῖν ὑπὸ τοῦ πάππου τοῦ- "μοῦ, καὶ τῆς ὅλης ἡμῶν γενεᾶς ὀφειλούσης εἰς ἐκεῖνα ἀπο- "λωλέναι, σὺ μέτριος καὶ χρηστὸς ἐγένου, τότε μάλιστα "πάντων ἐκείνων λήθην ποιησάμενος, ὅτ' ἐξουσίαν τῆς ὑπὲρ "αὐτῶν τιμωρίας εἶχεν ἡ μνήμη. φίλον δὲ σὸν ἔκρινας ἐμὲ, "καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης εἶχες ὁσημέραι, καὶ οὐδὲν ἀπέλειπον "τῶν συγγενῶν τοῦ μάλιστα τιμωμένου". ταῦτ' εἰπόντος, ὅτε τὸν Μεμφίβοσθον ἔγνω κολάζειν, ἔθ' ὡς καταψευσάμενον τὸν Σιβᾶν καταδικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ μετὰ Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάντα χαρίσασθαι φήσας, αὐτῷ δὲ συγγινώσκειν ὑπέσχετο, τῆς οὐσίας αὐτῷ τὸ ἥμισυ κελεύσας ἀποδοθῆναι. ὁ δὲ Μεμφίβοσθος, "πάντα "μὲν, εἶπεν, ἐχέτω ὁ Σιβᾶς, ἐμοὶ δ' ἀπόχρη τὸ σὲ τὴν βα- "σιλείαν ἀπολαβεῖν".

δ'. Βερζελαῖον δὲ τὸν Γαλααδίτην, ἄνδρα μέγαν καὶ καλὸν, καὶ πολλὰ παρεσχημένον ἐν ταῖς Παρεμβολαῖς αὐτῷ, Δαυΐδην τε προπέμψαντα μέχρι τοῦ Ἰορδάνου, παρε- κάλει συνελθεῖν ἕως τῶν Ἱεροσολύμων· γηροκομήσειν γὰρ αὐτὸν ἐν πάσῃ τιμῇ, καὶ ὡς πατρὸς ἐπιμελησόμενος, καὶ προνοήσειν ἐπηγγέλλετο. ὁ δὲ πόθῳ τῶν οἴκοι παρῆτεῖτο τὴν μετ' αὐτοῦ διατριβήν· καὶ τὸ γῆρας λέγων ἐν τοιούτοις αὐτῷ τυγχάνειν ὥστε ἀπολαύειν τῶν ἡδέων, εἰς ὀγδοήκοντα

Postquam autem ille regem salutauerat et adorauerat, coepit eum rex interrogare, "qua de causa non simul se-"cum exisset, fugaeque particeps fuisset?" respondit, "hanc sibi a Siba illatam esse iniuriam. nam cum iussus "esset omnia ad profectionem necessaria parare, nihil cu-"rauit: sed verba sua, ac si mancipium exstitisset, con-"tempsit. Sane si pedibus integris fuissem, fieri haud "potuit vt a te relictus essem, cum iis ad fugam matu-"randam vti licuisset. At non contentus erat meae erga "te, Domine, pietati obesse; verum insuper me calu-"mniis adortus est et mendaciis improbe confictis. Sed "noui omnem hisce in mentem tuam praeclusum esse adi-"tum, quae et iusta est, et amans veritatis, quam Deus etiam "ipse vult praeualere. Nam cum ex auo meo hisce ma-"iora adieris discrimina, propterea que tota nostra fami-"lia periisse meruerit, tu commodum benignumque temet "ostendisti, tunc praecipue illorum omnium oblitus, cum "obliuisci non potueris in tua esse potestate vt illa vin-"dices. ad haec tu me in amicorum tuorum numero "esse voluisti, et quotidie mensae adhibuisti, nullaque "in re a cognatorum tuorum honoratissimo quoque dif-"ferebam". Cum haec ille dixisset, neque in Memphi-bosthum rex statuit supplicio vti, neque Siban vt calu-mniatorem iudicio perfundere. Sed praefatus se quidem, quod cum Siba sibi non obuiam venerit, ei omnia lar-gitum esse, ipsi tamen, vbi imperauerat dimidium bo-norum ipsi restitui, veniam dare pollicebatur. Tum vero Memphibosthus subiicit, "sibi quidem totum ha-"beat Sibas, mihi vero satis est te regnum recepisse".

4. Berzelaeum autem Galaditam, virum magnum ac bonum, quique ei dum apud Castra esset multa sup-peditauit, eumque ad Iordanem vsque deduxit, obsecra-bat Dauides vt secum iret Hierosolyma: ipsum enim eum in senectute omni cum honore tractaturum esse, eique tanquam patri curam adhibiturum et prouisurum esse spon-debat. At ille antiquae sedis suorumque desiderio cum eo viuere recusabat: atque dicens, se non ea esse sene-

ἔτη προβεβηκότος, ἀλλ' ὥστε καταλύσεως ἤδη καὶ ταφῆς προνοεῖν, ἐπὶ ταύτην ἠξίει βυλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν ἀπολῦσαι. ἔτε γὰρ τροφῆς ἔτε ποτοῦ συνιέναι διὰ τὸν χρόνον· ἀποκεκλεῖσθαι δ' αὐτῷ καὶ τὰς ἀκοὰς ἤδη πρὸς αὐλῶν ἦχυς καὶ μέλη τῶν ἄλλων ὀργάνων, ὅσα παρὰ βασιλεῦσι τέρπει τὰς ἐνδιαιτωμένυς. ἔτως δὲ λιπαρῶς δεομένυ, "σὲ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω· τὸν δὲ υἱὸν "Αχίμανον ἄφες μοι. πάντων γὰρ αὐτῷ μεταδώσω τῶν "ἀγαθῶν". καὶ Βερζελλαῖος μὲν καταλιπὼν τὸν υἱὸν, καὶ προσκυνήσας τὸν βασιλέα, καὶ πάντων ἐπευξάμενος αὐτῷ τέλος ὧν ἔχει κατὰ ψυχὴν, οἴκαδε ὑπέστρεψεν. παραγίνεται δ' εἰς Γάλγαλα Δαυΐδης, τῷ λαῷ παντὸς ἤδη τὸ ἤμυσυ περὶ αὐτὸν ἔχων καὶ τὴν Ιούδα Φυλήν.

ε'. Αφικνοῦνται δ' εἰς Γάλγαλα πρὸς αὐτὸν οἱ τῆς χώρας πρῶτοι, μετὰ πολλῆς πληθύος, καὶ τὴν Ιούδα Φυλὴν κατεμέμφοντο λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐλθῦσαν, ὡς δεῖν ὁμῦ πάντας μιᾶ γνώμη ποιήσαθαι τὴν ὑπάντησιν. οἱ δ' ἄρχοντες τῆς Ιούδα Φυλῆς, μὴ δυσχεραίνειν αὐτὺς ἠξίουν προλαφθέντας. "καὶ γὰρ συγγενεῖς ὄντες αὐτῷ, καὶ διὰ τῦτο "μᾶλλον προνούμενοι καὶ σέργοντες Φθάσαι, ἐ ῥέντοιγε "διὰ τὸ προελθεῖν δῶρα λαβεῖν αὐτὺς, ἵν' ἔχωσιν ἐπὶ τύτῳ "δυσφορεῖν, ὕστεροι πρὸς αὐτὸν ἐλθόντες". ταῦτα τῶν τῆς Ιούδα Φυλῆς ἡγεμόνων εἰπόντων, οἱ τῶν ἄλλων ἄρχοντες ἠχ ἡσύχασαν. "ἀλλ' ἡμεῖς μὲν, ἔφασαν, ὦ ἀδελ"φοὶ, θαυμάζομεν ὑμᾶς αὐτῶν ἀποκαλοῦντας μόνων συγ"γενῆ τὸν βασιλέα. ὁ γὰρ τὴν ἁπάντων ἐξυσίαν παρὰ τοῦ "Θεοῦ λαβών, πάντων ἡμῶν εἶναι συγγενὴς κρίνεται. "καὶ διὰ τῦτο μὲν λαὸς ἅπας ἕνδεκα μοίρας ἔχει, μίαν "δ' ἡμεῖς, καὶ πρεσβύτεροι ἐσμὲν, καὶ ἐκ ἐποιήσατε "δίκαια, κρύφα καὶ λελησθότως ἐλθόντες πρὸς τὸν βα"σιλέα".

ς'. Τοιαῦτα τῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλυς διαλεχθέντων, ἀνὴρ τὶς πονηρὸς, καὶ σάσει χαίρων, ὄνομα Σαβαῖος, υἱὸς Βοχορίε, τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς, σὰς ἐν μέσῳ πρὸς

ſtute vt voluptatibus frueretur, cum iam annum octogeſimum attigerit, ſed vt obitui et ſepulturae proſpiceret. ideo ab ipſo, ſi ſibi quod gratum eſſet facere voluerit, dimitti obnixe petebat. nam per aetatem ſe neque cibi neque potus iucunda intelligere poſſe: imo etiam aures ſibi occludi ad tibiarum ſonos et modulationem aliorum inſtrumentorum, quibus oblectari ſolent qui cum regibus viuunt. Cum vero ita inſtanter rogaret, "te quidem, "aiebat rex, dimitto: filium vero Achimanum permitte "mihi. nam ei de bonis omnibus impertiam." Et quidem Berzelaeus, relicto filio et rege adorato, precatuſque vt omnia ei proſpere cederent quae in animo agitaret, domum eſt reuerſus. Dauides vero Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa ſe habens et integram Iudae tribum.

5. Galgala autem ad eum veniunt primores regionis Iſraëliticae, magna eos comitante multitudine; conqueſtique ſunt apud eum de tribu Iudae, quod ad eum clam ſe contuliſſet, cum ſimul omnes vnanimes ei obuiam proceſſiſſe debuerint. Principes vero tribus Iudae illos orabant, ne dolerent quod anticipati fuerint. "nam "cum eius cognati eſſent, idcirco et cura et amore ſuo "alios praeuertere feſtinarunt, non tamen quaſi munera, "quia praeceſſerunt, ipſi acceperint, ita vt inde iuſtas "rem aegre ferendi cauſas habeant, qui ſerius ad eum "venerint." Cum haec dixiſſent tribus Iudae duces, non acquieuerunt aliarum tribuum principes, ſed, "nos qui"dem, reſponderunt, mirari ſubit, o fratres, quod re"gem vos veſtrum ſolum cognatum appelletis. nam qui "in omnes poteſtatem a Deo accepit, is nos omnes co"gnatione attingere cenſendus eſt. ideoque cum totus "quidem populus vndecim partes habeat, nos vero vnam, "et tamen natu maiores ſumus, etiam praeter aequum "feciſtis, qui furtim et nobis inſciis voſmet ad regem "recepiſtis."

6. Dum in hunc modum inter ſe colloquerentur tribuum duces, vir quidam improbus et ſeditionis amans, nomine Sabaeus, Bochoriae filius, tribus Beniamitidis,

τὸ πλῆθος, μέγα βοήσας, εἶπεν· "ὅτ' ἔχει τὶς ἡμῶν πα-
"ρὰ Δαυΐδ μοίρας, ὅτε κλῆρον παρὰ τῷ Ισσαΐ παιδί".
καὶ μετὰ τὰς λόγους σαλπίσας κέρατι, σημαίνει πόλεμον
πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ πάντες ἠκολούθησαν ἐκείνῳ, Δαυΐ-
δην καταλιπόντες. μόνη δ' αὐτῷ παρέμεινεν ἡ Ιούδα Φυλή,
καὶ κατέσησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐν Ιεροσολύμοις βασίλειον. καὶ
τὰς μὲν παλλακὰς, αἷς ὁ υἱὸς αὐτοῦ συνῆλθεν Αβεσάλω-
μος, εἰς ἄλλην μετήγαγεν οἰκίαν, πάντα προσάξας αὐ-
ταῖς χορηγεῖν τὰ ἐπιτήδεια τὰς ἐπιμελομένας, αὐτὸς δ' οὐκ
ἐπλησίαζεν αὐταῖς. ἀποδείκνυσι δὲ καὶ τὸν Αμεσσαὶ στρα-
τηγὸν, καὶ τὴν τάξιν αὐτῷ, ἐφ' ἧς Ιώαβος ἦν, διὰ γυ-
ναικέλευσέ τε, στρατιὰν ὅση δύναται συναγαγόντα ἐκ τῆς Ιού-
δα Φυλῆς, μεθ' ἡμέρας τρεῖς ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἵνα, παρα-
δοὺς αὐτῷ πᾶσαν τὴν δύναμιν, ἐκπέμψῃ πολεμήσοντα τὸν
υἱὸν Βοχορίου. ἐξελθόντος δὲ τοῦ Αμεσσᾶ, καὶ περὶ τὴν ἄθροι-
σιν τῆς στρατιᾶς βραδύναντος, ὡς οὐκ ἐπανήει, τῇ τρίτῃ τῶν
ἡμερῶν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ιώαβον ἔλεγεν, "οὐκ εἶναι σύμ-
"φορον ἀνοχὴν τῷ Σαβαίῳ διδόναι· μὴ, γενόμενος ἐν πλείο-
"νι παρασκευῇ, μειζόνων κακῶν καὶ πραγμάτων αἴτιος, ἢ
"Αβεσάλωμος αὐτοῖς κατέστη, γένηται. μὴ περίμενε τοίνυν
"ἕτι μηδὲν, ἀλλὰ τὴν ὅσαν παραλαβὼν δύναμιν, καὶ τοὺς
"ἐξακοσίους μετὰ Αβεσσαὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου, δίωκε τὸν πο-
"λέμιον· καὶ ὅπου ποτ' ἂν αὐτὸν καταλάβῃς ὄντα, πειρά-
"θητι συμβαλεῖν. σπάδασον δ' αὐτὸν φθάσαι, μὴ, πό-
"λεις ὀχυρὰς καταλαβόμενος, ἀγῶνας ἡμῖν καὶ πολλοὺς
"ἱδρῶτας παρασκευάσῃ".

ζ'. Ιώαβος δ' οὐκ ἔτι μέλλειν ἔκρινεν· ἀλλὰ τόν τε ἀ-
δελφὸν καὶ τοὺς ἐξακοσίους παραλαβών, καὶ ὅση λοιπὴ δύ-
ναμις ἦν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἕπεσθαι κελεύσας, ἐξώρμησεν
ἐπὶ τὸν Σαβαῖον. ἤδη δὲ ἐν Γαβαῷ· κώμη δ' ἔστιν αὕτη
σταδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα τῶν Ιεροσολύμων· γεγενη-
μένος, πολλὴν Αμεσσᾶ δύναμιν ἀγαγόντος, ἀπήντησεν
αὐτῷ. περιζωσάμενος δὲ μάχαιραν, καὶ θώρακα ἐνδεδυ-
μένος Ιώαβος, προσιόντος ἀσπάσασθαι τὸν Αμεσσᾶ, φιλο-

cum se in medium proripuisset, magna voce clamabat ad multitudinem, "nemo nostrum habet in Dauide partem, "aut in Iessaei filio sortem." Atque vbi haec dixerat, inflato cornu bellum regi denunciat. Tum omnes illum sequuti sunt, rege relicto. Sola autem ei permansit tribus Iudae, illumque in regia Hierosolymis collocauit. Et fecit quidem rex, vt concubinae, cum quibus congressus est filius eius Abesalomus, in alias aedes migrarent, iussis curatoribus omnia eis necessaria suppeditare, ipse vero ad eas postea non accedebat. Dein autem Amessan imperatorem constituit, locumque ei dedit quem Ioabus obtinebat: praecepitque, vt, collectis quantas posset e tribu Iudae copiis, post triduum ad se veniret, vt, omni exercitu ei cum imperio tradito, ipsum contra Bochoriae filium in pugnam emitteret. Cum autem egressus esset Amessas et in militum delectu instituendo procrastinasset, comperto ipsum non maturare reditum, tertia die rex ad Ioabum dicebat, "haud sibi expe-"dire in re Sabaei dilationem pati; ne forte copiis maio-"ribus comparatis plus damni det, plusque negotii ipsis "faceſſat quam ab Abesalomo acceperant. Itaque ne tan-"tillum cunctare, sed, assumptis quae ad manus sunt mi-"litibus et sexcentorum cohorte, cum Abessaeo fratre "tuo hostem persequere, et vbicunque illum fueris asse-"quutus fac ei congrediaris. Ocyus te moue vt illum "praeuenias, ne vrbes munitas nactus in causa sit nobis di-"micationum multique sudoris".

7. Ioabus autem secum statuebat nihil morari; sed fratre virisque sexcentis assumptis, reliquisque qui tum Hierosolymis aderant militibus eum comitari iussis, ad Sabaeum persequendum profectus est. Cumque Gabaonem peruenisset (illa autem vicus est XL. stadiis ab Hierosolymis distans) Amessae, qui magnum secum adduxerat exercitum, obuiam factus est. At Ioabus, cum gladio accinctus esset et thorace indutus, accedente ad eum salutandum Amessa, id de industria egit vt ensis

τέχνως τὴν μάχαιραν αὐτομάτως ἐκ τῆς θήκης ἐποίησεν ἐκπεσεῖν· βασάσας δ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τῇ ἑτέρᾳ τὸν Αμεσσαν ἐγγὺς γενόμενον ὡς καταφιλήσων τῷ γενείῳ λαβόμενος, ἅμα προσιόντα εἰς τὴν γαστέρα πλήξας ἀπέκτεινεν. ἀσεβὲς ἔργον διαπραξάμενος καὶ παντελῶς ἀνόσιον, ἀγαθὸν νεανίαν καὶ συγγενῆ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντα ζηλοτυπήσας τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ πρὸς αὐτὸν ἰσοτιμίας. διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν Αβέννηρον ἐφόνευσεν. ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν αὐτῷ τὸ παρανόμημα πρόφασις εὐπρεπὴς σύγνωστον ἐδόκει ποιεῖν, ὁ ἀδελφὸς Ασάηλος ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος· τῷ δ' Αμεσσᾷ φόνῳ οὐδὲν τοιοῦτον ἔχει παρακάλυμμα. ἀποκτείνας δὲ τὸν στρατηγὸν εὐθὺς τὸν Σαβαῖον, καταλιπὼν ἕνα πρὸς τῷ νεκρῷ· βοᾷν ἐντειλάμενος πρὸς τὴν στρατιάν, ὅτι τέθνηκε μὲν Αμεσσας δικαίως καὶ μετ' αἰτίας κολαζόμενος, εἰ δὲ φρονεῖτε τὰ τοῦ βασιλέως, ἕπεσθε αὐτοῦ τῷ στρατηγῷ Ιωάβῳ, καὶ Αβεσσαίῳ τῷ τότε ἀδελφῷ. κειμένου δὲ τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ παντὸς τοῦ πλήθους ἐπ' αὐτὸ συῤῥέοντος, καὶ οἷα ὄχλος φιλεῖ, ἐθαύμαζον πλέον προσιόντες, βασάσας ἐκεῖθεν ὁ φύλαξ, καὶ κομίσας εἴς τι χωρίον ἀπωτάτω τῆς ὁδοῦ, τίθησιν αὐτόθι καὶ καλύπτει ἱματίῳ. τότε γενομένου, πᾶς ὁ λαὸς ἠκολούθησε τῷ Ιωάβῳ. διώξαντι δ' αὐτῷ διὰ πάσης τῆς Ισραηλίτιδος χώρας τὸν Σαβαῖον, δηλοῖ τις ἐν ὀχυρᾷ πόλει τυγχάνειν αὐτόν, Αβελμαχέα λεγομένῃ. παραγενόμενος δ' ἐκεῖ, καὶ τῇ στρατιᾷ περικαθίσας τὴν πόλιν, καὶ χαράκωμα περὶ αὐτὴν πηξάμενος, ὑπορύσσειν ἐκέλευσε τοῖς στρατιώταις τὰ τείχη, καὶ καταβάλλειν αὐτά. μὴ δεξαμένων γὰρ αὐτὸν τῶν ἐν τῇ πόλει, χαλεπῶς πρὸς αὐτοὺς διατεθείη.

η'. Γύναιον δέ τι σῶφρον καὶ συνετὸν, ἐπ' ἐχάταις ἤδη τὴν πατρίδα κειμένην θεασάμενον, ἀναβὰν ἐπὶ τὸ τεῖχος, προσκαλεῖται διὰ τῶν ὁπλιτῶν τὸν Ιώαβον. προσελθόντος δ' ἤρξατο λέγειν, "ὡς ὁ Θεὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ "τοὺς στρατηγοὺς ἀποδείξειεν, ἵνα τοὺς πολεμίους τοὺς Ε-

quasi sponte e vagina excideret; eoque mox a terra sublato, et altera manu, tanquam Amessan prope adstantem deosculari vellet, barba illius prehensa, nihil aduertentem, vulnere in ventre facto, occidit. facinus nefarium et omnino flagitiosum perpetrans, quod iuueni bono et cognato et innocenti ab ipso inuideretur propter munus imperatorium, atque honorem cum ipsius dignitate ex regis gratia aequatum. Hac enim de causa iam ante Abnerum interfecit. Sed illud quidem ipsius scelus honesti specie excusare videbatur, quod fratrem Asaëlum vindicasse existimaretur: Amessae vero caedi nihil huiusmodi praetendi potuit. Caeso autem imperatore Sabaeum persequebatur, vno relicto apud cadauer: cui iusserat clamare ad exercitum, Amessan quidem iuste peremptum esse, meritoque supplicio affectum, qui vero regi fauerent Ioabum, cui exercitus imperium dederat, fratremque eius Abessaeum sequi debere. Cum autem corpus mortui ad viam iaceret, totaque multitudo ad id confluueret, maiorique, vt in vulgo fieri solet, admiratione tenerentur prope adstantes, custos ei appositus cum corpus inde tulisset, et in agrum procul a via asportasset, illic depositum veste operit. Quo facto omnes pertexerunt Ioabum sequi. Illi vero, dum per totam regionem Israëliticam Sabaeum persequitur, indicat quidam eum se recepisse in vrbem munitam quae Abelmachea vocabatur. Cum autem illuc se contulisset et exercitu vrbem obsedisset, vallo etiam ei circumiecto, imperauit militibus vt muros eius suffoderent et euerterent. nam quod vrbis istius ciues eum portis patentibus non exceperant, valde eis irascebatur et succensebat.

8. Verum muliercula quaedam, proba simul et sapiens cum patriam in extremum periculum adductam cerneret, conscensis moenibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. Cumque ille accessisset, dicere "exorsa est, "quod Deus reges et exercitus duces con"stituerit, vt Israëlitarum hostes e finibus suis amoue-

"βραίων ἐξάρωσι καὶ παρέχωσιν αὐτοῖς εἰρήνην ἁπάντων. "σὺ δὲ σπεύδεις μητρόπολιν Ισραηλιτῶν καταβαλεῖν "καὶ πορθῆσαι, μηδὲν ἐξαμαρτῶσαν". ὁ δ' ἵλεω μὲν εὔ-χεται τὸν Θεὸν αὐτῷ διαμένειν· "αὐτὸς δ' ὅτως ἔχειν, εἰ-"πεν, ὡς μηδένα τῶ λαῶ φονεῦσαι, οὐχ ὅτι πόλιν ἐξελεῖν "βέλεθαι τηλικαύτην. λαβὼν μέντοι παρ' αὐτῶν τὸν ἀν-"τάραντα τῷ βασιλεῖ πρὸς τιμωρίαν Σαβαῖον υἱὸν τῦ "Βοχορίε, παύσαθαι τῆς πολιορκίας καὶ τὴν στρατιὰν "ἀπάξειν". ὡς δ' ἤκουσεν ἡ γυνὴ τὰ παρὰ τῦ Ιωάβε, μι-κρὸν ἐπιχεῖν δεηθεῖσα· τὴν γὰρ κεφαλὴν εὐθέως αὐτῷ ῥιφθήσεσθαι τῦ πολεμίε. καταβαίνει πρὸς τὰς πολίτας, καὶ "βέλεθ', εἰποῦσα, κακοὶ κακῶς μετὰ τέκνων ἀπολέ-"σθαι καὶ γυναικῶν ὑπὲρ ἀνθρώπε πονηρῦ καὶ μηδὲ τίς ἐστι "γνωρίμε, καὶ τῦτον ἔχειν ἀντὶ Δαυίδε τοσαῦτ' εὐεργετή-"σαντος ὑμᾶς βασιλέως, καὶ πρὸς δύναμιν τοσαύτην καὶ "τηλικαύτην ἀνταίρειν μίαν πόλιν"; πείθει, τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντας τῦ Σαβαίε, ῥίψαι ταύτην εἰς τὸ Ιωάβε στρά-τευμα. τῦτο γενομένε σημάνας ἀναλητικὸν ὁ τῦ βασι-λέως στρατηγὸς, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. καὶ παραγενόμενος εἰς Ιερσόλυμα, παντὸς ἀποδείκνυται πάλιν τῦ λαοῦ στρα-τηγός. καθίσησι δὲ καὶ Βαναίαν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῶν σω-ματοφυλάκων καὶ τῶν ἑξακοσίων, Αδώραμον δ' ἐποίησεν ἐπὶ τῶν φόρων, καὶ Σαβάθην καὶ Αχίλαον ἐπὶ τῶν ὑπομνη-ματογράφων· Συσὰν δὲ γραμματέα, Σάδωκον δὲ καὶ Αβιάθαρον ἀπέφηνεν ἱερεῖς.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ως τῦ λιμῦ ἀπηλλάγησαν Εβραῖοι, τῶν Γαβαωνιτῶν δί-κην λαβόντων ὑπὲρ τῶν ἀνηρημένων· οἷά τε κατωρθώ-θησαν κατὰ τῶν Παλαιστίνων ὑπὸ τῦ Δαυίδε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀνδρείων.

Μετὰ δὲ ταῦτα τῆς χώρας λιμῷ φθειρομένης, ἱκέτευσε Δαυίδης τὸν Θεὸν ἐλεῆσαι τὸν λαὸν, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῷ

"rent, facerentque vt pacem cum omnibus colerent. Tu "vero conaris primariam Israëlitarum vrbem, quae ni- "hil deliquerit, expugnare et depopulari." Atque ille quidem Deum propitium sibi permanere precatur: "ipsum "vero non ita se habere, dicebat, vt e populo quem- "piam perditum iret, nedum sibi in animo esse vt vrbem "adeo magnam excisam velit: sed, si ipsi ad suppli- "cium dederetur Sabaeus Bochoriae filius, qui contra "regem rebellauerat, ab obsidione discessurum et exer- "citum abducturum esse." Vbi Ioabi verba acceperat mulier, ipsum obtestata vt paulisper a vi desisteret (fore enim dicebat vt caput perduellis de muro ipsi confestim proiiceretur) ad ciues descendit: et cum dixisset, "vul- "tisne mali cum liberis et coniugibus male perire pro- "pter hominem improbum et plane ignotum; eumque "pro Dauide, cuius tanta in vos exstant beneficia, in "regem habere, vnamque vrbem tam magno validoque "exercitui resistere?" perficit, vt illi abscissum Sabaei caput ad Ioabi milites proiicerent. Tum Ioabus regii exercitus dux, vbi receptui cecinerat, obsidionem soluit: et Hierosolyma reuersus denuo copiis vniuersis praeficitur. Quin et rex Banaian praepositi satellitibus regiis et sexcentorum cohorti; voluitque vt Adoramus esset a tributis, et Sabathes et Achilaus a commentariis: atque Susan scribam constituit, et Sadocum et Abiatharum pontifices.

CAP. XII.

Vt fame liberati erant Hebraei, cum Gabaonitis satisfactum esset pro caesis ciuibus: et quae res contra Palaestinos praeclare gestae erant a Dauide virisque eius fortibus.

POst haec autem, fame regionem premente, Dauides supplex a Deo petiit vt populi misereretur, et causam

καὶ τὴν ἴασιν φανερὰν ποιῆσαι τῆς νόσου. τῶν δὲ προφητῶν εἰπόντων, "βάλεσθαι τὸν Θεὸν ἐκδικίας τυχεῖν τοὺς "Γαβαωνίτας, οὓς Σάουλος ὁ βασιλεὺς ἀποκτείνας ἠσέβησεν "ἐξαπατήσας, καὶ τοὺς ὅρκους αὐτοῖς οὓς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς "ὤμοσε καὶ ἡ γερουσία μὴ φυλάξας· ἐὰν τοίνυν δίκην ἢν "αὐτοὶ θέλουσιν οἱ Γαβαωνίται λαβεῖν ὑπὲρ τῶν ἀνῃρημένων, "ταύτην αὐτοῖς παράσχῃ, διαλλαγήσεσθαι καὶ τὸν ὄχλον "ἀπαλλάξειν τῶν κακῶν ἐπηγγέλλετο". ὡς οὖν ταῦτα παρὰ τῶν προφητῶν ἔμαθεν ἐπιζητεῖν τὸν Θεόν, μεταπέμπεται τοὺς Γαβαωνίτας, καὶ τίνος βούλονται τυχεῖν, ἐπηρώτα. τῶν δ' ἐκ τοῦ γένους τοῦ Σαούλου παραλαβεῖν ἑπτὰ παῖδας ἀξιωσάντων πρὸς τιμωρίαν, ὁ βασιλεὺς ἀναζητήσας, παρέδωκεν αὐτοῖς, Μεμφιβόσθου φεισάμενος τοῦ Ἰωνάθου παιδός. παραλαβόντες δ' οἱ Γαβαωνίται τοὺς ἄνδρας, ὡς ἐβούλοντο ἐκόλασαν. ἤρξατο δ' ὕειν παραχρῆμα ὁ Θεὸς, καὶ τὴν γῆν πρὸς γονὴν καρπῶν ἀναπαλεῖν, ἀπολύσας τοῦ πρότερον αὐχμοῦ. καὶ πάλιν εὐθήνησεν ἡ τῶν Ἑβραίων χώρα. στρατεύεται δὲ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Παλαιστίνους, καὶ συνάψας μάχην αὐτοῖς καὶ τρεψάμενος, ἐμονώθη διώκων, καὶ γενόμενος ἔκλυτος ὤφθη ὑπό τινος τῶν πολεμίων, Ἀχμωνος μὲν τοὔνομα, Ἀράφα δὲ παιδός. οὗτος ἦν μὲν καὶ ἀπόγονος τῶν γιγάντων. ἔχων δὲ καὶ ξυστὸν, οὗ τὴν λαβὴν συνέλκειν σταθμὸν τριακοσίους σίκλους, καὶ θώρακα ἀλυσιδωτὸν καὶ ῥομφαίαν, ὥρμησεν ἐπιστραφεὶς ὡς ἀποκτείνων τὸν τῶν πολεμίων βασιλέα. παρῆτο γὰρ ὑπὸ τοῦ κόπου. ἐπιφανεὶς δ' ἐξαίφνης Ἀβεσσαῖος ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς τὸν βασιλέα μὲν ὑπερήσπισε περιβὰς κείμενον, ἀπέκτεινε δὲ τὸν πολέμιον. ἤνεγκε δ' ἐπὶ τῷ παρ' ὀλίγον κινδυνεῦσαι τὸν βασιλέα χαλεπῶς τὸ πλῆθος. καὶ οἱ ἡγεμόνες ὤρκωσαν αὐτὸν μηκέτι εἰς μάχην ἀπαντῆσαι σὺν αὐτοῖς, μὴ, δι' ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν παθών τι τῶν δεινῶν, στερήσῃ τὸν λαὸν τῶν δι' αὐτὸν ἀγαθῶν, ὅσα τε ἤδη παρέσχηκε, καὶ ὅσων ἔτι μεθέξουσι πολὺν βιώσαντος χρόνον.

morbi eiuſque remedium indicare vellet. Cumque prophetae reſpondiſſent, "poſtulare Deum vt Gabaonitae "vindicarentur, quos Saulus rex deceptos praeter ius et "fas interemerat, non ſeruato iuramento quod illis olim "Ieſus imperator et ſenatus iurauerat; at vero, ſi Ga"baonitis poenas pro caeſis ciuibus, quas ipſi voluerint "exigere, permittat rex, ſe cum illis in gratiam reditu"rum et populum a calamitate liberaturum promitte"bat." Tum, vt haec Deum requirere ex prophetis intellexerat, Gabaonitas ad ſe accerſit, eoſque interrogabat, quid ſibi fieri vellent. Cum vero illi ſeptem Sauli ſobolis homines ad ſupplicium depoſcerent, rex perquiſitos eis tradidit, ita vt Memphibostho Ionathae filio parceretur. Poſtquam vero viros acceperant Gabaonitae, illos pro arbitrio poenis mulctarunt. Quo facto Deus coepit illico pluere, et terram ad fructuum productionem reuocare liberatam ab ea quae fuerat ſiccitate; rurſuſque rerum copia et abundantia affluit Hebraeorum regio. Aliquanto autem poſt bello Palaeſtinos rex adoritur; et commiſſo praelio cum eos in fugam vertiſſet, magno impetu illos perſequutus ſolus relictus eſt. Cumque iam defatigatus eſſet, forte ab vno ex hoſtibus conſpectus eſt, nomine quidem Acmone, Araphae vero filio. Et hic quidem erat de genere Gigantum. Lanceam autem gerens, cuius manubrium trecentos ſiclos pendebat, atque thoracem catenatum et gladium, e fuga conuerſus in eum irruit, quaſi certus occidere hoſtium regem, nam prae laſſitudine paene fatiſcebat. At Abeſſaeus Ioabi frater, qui derepente apparuit, regem quidem iacentem protexit, hoſtem vero victum interfecit. Ægre autem tulit populus, quod parum abfuerit quin rex vitae diſcrimen adierit: eumque iureiurando obſtrinxerunt principes, non iterum egreſſurum eſſe ſecum in praelium, ne, ſi ex fortitudine pugnandique ardore mali aliquid grauioris paſſus fuerit, omnia ab ipſo manantia populo perirent et interciderent beneficia, non ſolum quae ab eo iam acceperant, ſed et quae vita ipſius longius producta porro accepturi eſſent.

β'. Συνελθόντων δὲ τῶν Παλαιστίνων εἰς Γαζάραν πόλιν, ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ἐπ' αὐτὸς στρατιάν. ἠρίστευσε δὲ τότε καὶ σΦόδρα ἠυδοκίμησεν Σοβαχχὶς ὁ Χεττα῀ος, εἷς τῶν περὶ Δαυίδην ἀνδρειοτάτων. ἀπέκτεινε γὰρ πολλοὺς τῶν αὐχούντων προγόνως τοὺς Γίγαντας, καὶ μέγα ἐπ' ἀνδρεία Φρονούντων, αἴτιός τε τῆς νίκης τοῖς Εβραίοις ἐγένετο. καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἧτταν, πάλιν ἐπολέμησαν οἱ Παλαιστῖνοι. καὶ στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς Δαυίδ πέμψαντός, ἠρίστευσε ΝεΦάνος ὁ συγγενὴς αὐτῦ. μονομαχήσας γὰρ τῷ πάντων ἀνδρειοτάτῳ τῶν Παλαιστίνων, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς Φυγὴν ἔτρεψε· πολλοί τε αὐτῶν ἀπέθανον μαχόμενοι. διαλιπόντες δ' ὀλίγον χρόνον, ἐστρατοπέδευσαν πρὸς τῇ πόλει τῶν ὀρων τῆς Εβραίων χώρας ἐκ ἄπωθεν. ἦν δ' αὐτοῖς ἀνὴρ, τὸ μὲν ὕψος ἐξ πηχῶν· δακτύλως δ' ἐν ἑκατέρῳ τῶν βάσεων καὶ τῶν χειρῶν ἑνὶ περισσοτέρους εἶχε τῶν κατὰ Φύσιν. ἐκ τῆς οὖν πεμΦθείσης ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ Δαυίδ στρατιᾶς, τούτῳ μονομαχήσας Ιωνάθης ὁ Σαμᾶ υἱὸς, ἀνεῖλέ τε αὐτόν· καὶ, τῆς ὅλης νίκης ῥοπὴ γενόμενος, δόξαν ἀριστείας ἀπηνέγκατο. καὶ ἦτος γὰρ ὁ Παλαιστῖνος ἦυχει τῶν Γιγάντων ἀπόγονος εἶναι. μετὰ δὲ ταύτην τὴν μάχην, ἐκ ἔτι τοῖς Ισραηλίταις ἐπολέμησαν.

γ'. Απηλλαγμένος δ' ἤδη πολέμων ὁ Δαυίδης καὶ κινδύνων, καὶ βαθείας ἀπολαύων τὸ λοιπὸν εἰρήνης, ᾠδὰς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὕμνως συνετάξατο, μέτρα ποικίλα. τὰς μὲν γὰρ τριμέτρως, τὰς δὲ πενταμέτρως ἐποίησεν. ὄργανά τε κατασκευάσας ἐδίδαξε πρὸς αὐτὰ τὰς Λευίτας ὑμνεῖν τὸν Θεὸν, κατά τε τὴν τῶν καλουμένων Σαββάτων ἡμέραν, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἑορτάς. ἡ δὲ τῶν ὀργάνων ἰδέα τοιαύτη τίς ἐστι τὸν τρόπον. ἡ μὲν κινύρα, δέκα χορδαῖς ἐξημμένη, τύπτεται πλήκτρῳ· ἡ δὲ νάβλα, δώδεκα Φθόγγως ἔχουσα, τοῖς δακτύλοις κρύεται. κύμβαλά τε ἦν πλατέα καὶ μεγάλα χάλκεα. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν, ὥστε μὴ τελέως ἀγνοεῖν τὴν τῶν προειρημένων ὀργάνων Φύσιν, ἀκούοντως λέλεκται.

2. Palaestinis autem iterum ad vrbem Gazaram congregatis, rex, quamprimum hoc cognouit, exercitum in ipsos expediuit. At tunc quidem strenuissime dimicauit et laudem praeclaram adeptus est Sobacchis Chettaeus, vnus ex iis quos fortissimos habuit Dauides. nam eorum multos occidit qui se ex Gigantibus ortos esse gloriabantur, et propter fortitudinem magnifice de se sentiebant, effecitque vt Hebraei superiores e pugna discederent. Atque post cladem illam acceptam Palaestini bellum redintegrarunt: ac, misso in eos a Dauide exercitu, strenue se gessit Nephanus ipsius cognatus. singulari enim certamine cum fortissimo Palaestinorum congressus, ipsum interemit, et reliquos terga dare coëgit: cum plurimi ipsorum in acie ceciderant. Nec longo post interuallo castra metati sunt ad vrbem quae non longe a finibus Hebraeorum regionis distabat. Habebantque secum hominem sex quidem cubitos altum: cui vero in vtroque pede et vtraque manu digiti erant plures quam naturae conueniret. Huic itaque Ionathas Samae filius, ex exercitu contra illos a Dauide misso prodiens, duello congreditur, ipsumque peremit: et, cum magnum momentum attulerit ad totam victoriam, praecellentis fortitudinis gloriam retulit. nam et Palaestinus iste se a Gigantibus prognatum esse iactabat. Post hanc autem pugnam tum demum Israëlitas bello lacessere desierunt Palaestini.

3. Iam vero Dauides, bellis et periculis perfunctus, pacemque deinceps profundam agitans, odas in Deum hymnosque composuit, vario carminum genere. etenim tam versus trimetros adhibuit, quam pentametros. Et cum instrumenta diuersa confecerat, Leuitas docuit ad ea Dei laudes canere, non solum Sabbatorum, vt appellantur, die, sed et aliis festis solennibus. Ista autem instrumenta huiusmodi sunt specie. Cinyra quidem, decem intensa chordis, plectro percutitur: nabla vero, duodecim sonos habens, digitis pulsatur. Cymbala ad haec aerea erant magna lataque. Atque de illis quidem haec a nobis eatenus dicta sufficiant, ne prorsus ignorata esset instrumentorum istorum natura.

δ'. Τῷ δὲ βασιλῆ πάντες ἦσαν οἱ περὶ αὐτὸν ἀνδρεῖοι. τούτων δ' οἱ διασημότατοι καὶ λαμπροὶ τὰς πράξεις ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. ὧν πέντε μόνον διηγήσομαι τὰ ἔργα. Φανερὰς γὰρ καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς ἀρκέσουσιν οὗτοι ποιῆσαι. δυνατοὶ γὰρ ἦσαν οὗτοι καὶ χώρας ὑπάγεσθαι καὶ μεγάλων ἐθνῶν κρατῆσαι. πρῶτος μὲν οὖν, Ἰέσσαμμος ὁ Ἀχεμαΐτ. ὃς πολλάκις εἰς τὴν παράταξιν ἐμπηδῶν τῶν πολεμίων, ἃ πρὶν ἀνεπαύετο μαχόμενος, πρὶν ἐννακοσίους αὐτῶν κατέβαλε. μετ' αὐτὸν ἦν Ἐλεάζαρος ὁ Δωδεΐου, ὃς ἦν μετὰ τῦ βασιλέως ἐν Ἀρασάμῃ. οὗτός ποτε, τῶν Ἰσραηλιτῶν καταπλαγέντων τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων καὶ φευγόντων, μόνος ἔμεινε· καὶ συμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀπέκτεινεν αὐτῶν πολλοὺς, ὡς ὑπὸ τῦ αἵματος προσκολληθῆναι τὴν ῥομφαίαν αὐτῦ τῇ δεξιᾷ, καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας ἰδόντας τετραμμένους ὑπ' αὐτῦ τοὺς Παλαιστίνους, καταβάντας ἀπὸ τῶν ὀρέων, διώκειν, καὶ θαυμαστὴν καὶ διαβόητον τότε νίκην ἄραθαι, τῦ μὲν Ἐλεαζάρου κτείνοντος, ἑπομένου δὲ τῦ πλήθους καὶ σκυλεύοντος τοὺς ἀναιρεθέντας. τρίτος δὲ ἦν Ἰλῦ μὲν ὑός, Σαβὰς δὲ ὄνομα. καὶ οὗτος ἐν τοῖς πρὸς Παλαιστίνους ἀγῶσιν, εἰς τόπον Σιαγόνα λεγόμενον αὐτῶν παραταξαμένων, ὡς οἱ Ἑβραῖοι πάλιν τὴν δύναμιν φοβηθέντες οὐκ ἔμειναν, ὑπέστη μόνος ὡς στράτευμα καὶ τάξις· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν κατέβαλεν, τοὺς δ' ὑποστρέψαντας αὐτῦ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν βίαν, ἀλλ' εἰς φυγὴν ἀποστραφέντας ἐδίωξε. ταῦτα μὲν ἔργα χειρῶν καὶ μάχης οἱ τρεῖς ἐπεδείξαντο. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ὄντος τῦ βασιλέως, ἐπῆλθεν ἡ τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμήσαι, Δαυΐδης μὲν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀνῆλθεν, ὡς προειρήκαμεν, πευσόμενος τῦ Θεῦ περὶ τῦ πολέμου· τῆς δὲ τῶν ἐχθρῶν παρεμβολῆς ἐν τῇ κοιλάδι κειμένης, ἣ μέχρι πόλεως Βηθλεὲμ διατείνει, σαδίους Ἱεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι, ὁ Δαυΐδης τοῖς ἑταίροις, καλὸν ὕδωρ, εἶπεν, ἔχομεν ἐν τῇ πατρίδι μου, καὶ μάλιστα τὸ πρὸς τῷ λάκκῳ τῷ πρὸς τῇ πύλῃ, θαυμάζων, εἴ τις ἐξ αὐτῦ πιεῖν αὐτὸ κομίσειε, μᾶλλον ἐθελήσειεν, ἢ εἰ πολ-

4. Porro omnes, quos circa se habuit rex, spectatae erant fortitudinis. Horum vero maxime illustres, magnaeque ob res praeclare gestas celebritatis octo praecipue et triginta erant, quorum quinque tantum ob egregia facinora commemorabo. ex illis etenim abunde perspectae erunt caeterorum virtutes. nam isti adeo viribus pollebant, vt et regiones subigere et gentes magnas debellare potuerint. Et quidem primus illorum Iessaemus Achimaei filius. qui, non semel in hostium aciem se coniiciens, pugnandi finem prius non fecit, quam nongentos ex illis occidisset. Secundum hunc fuit Eleazarus filius Dodiae, qui cum rege erat apud Arasamum. Hic, cum aliquando Israëlitae hostium multitudine consternati essent in fugam, vnicus substitit: et cum hostibus congressus tam multos illorum cecidit, vt cruore gladius eius dextrae adhaeserit; et Israëlitae, vbi viderant Palaestinos ab ipso in fugam versos, descensu facto e montibus, eos persequerentur, et tunc mirandam plane celebremque victoriam reportarent, Eleazaro quidem stragem edente, multitudine vero duntaxat sequente et caesos spoliante. Tertius autem erat Ili quidem filius, nomine vero Sebas. Et hic in quodam cum Palaestinis praelio, cum, in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent, postquam Hebraei rursus copiis illorum perterriti fugere coeperant, solus instar exercitus et aciei constitit: et alios quidem illorum sternebat, alios vero, ipsius vim et impetum non sustinentes, sed in fugam se coniicientes, insectatus est. Atque has quidem res manibus pugnaque tres isti praeclare gesserunt. Quo vero tempore, cum rex esset Hierosolymis, ex inopinato venit Palaestinorum exercitus bellum ei illaturus, Dauides quidem in arcem adscendit, vt ante diximus, Dei oraculum de bello consulturus; castris vero hostium in ea valle positis quae vsque ad Bethleem vrbem pertingit, viginti stadiis ab Hierosolymis distantem, Dauides sociis dicebat, bonam aquam habemus in patria mea, maxime in puteo portae vicino, subinde mirans,

λὰ χρήματα διδοίη. ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ τρεῖς ἄνδρες ὅτοι, παραχρῆμα ἐκδεαμόντες, καὶ διὰ μέσου τῶν πολεμίων ὁρμήσαντες στρατοπέδου, ἦκον εἰς Βηθλεὲμ, καὶ, τῷ ὕδατος ἀρυσάμενοι, πάλιν διὰ τῆς παρεμβολῆς ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς τὰς Παλαιστίνας, καταπλαγέντας αὐτῶν τὸ θράσος καὶ τὴν εὐψυχίαν, ἠρεμῆσαι, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐταὶς τολμῆσαι, καταφρονήσαντας τῆς ὀλιγότητος. κομισθέντος δὲ τοῦ ὕδατος ἐκ ἔπιεν ὁ βασιλεὺς, κινδύνῳ καὶ αἵματι φήσας ἀνθρώπων αὐτὸ κεκομίσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ προσήκειν αὐτὸ πιεῖν. ἔσπεισε δὲ ἀπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνδρῶν ηὐχαρίστησεν αὐτῷ. μετὰ τούτους ἦν ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς Ἀβεσσαῖος. καὶ γὰρ ὅτος μιᾷ ἡμέρᾳ τῶν πολεμίων ἐξακοσίους ἀπέκτεινεν. πέμπτος Βαναίας, ὁ ἱερεὺς τῷ γένει. προκληθεὶς γὰρ ὑπ' ἀδελφῶν διασήμων ἐν τῇ Μωαβίτιδι χώρᾳ κατ' ἀρετὴν ἐκράτησεν αὐτῶν. καὶ πάλιν αὐτὸν ἀνδρὸς Αἰγυπτίου τὸ γένος, θαυμαστὸν τὸ μέγεθος, προκαλεσαμένου, γυμνὸς ὡπλισμένον, τῷ δόρατί τε ἐκείνου βαλὼν, ἀπέκτεινε. περιελόμενος γὰρ αὐτὸν ἄκοντα, καὶ ζῶντα ἔτι καὶ μαχόμενον σκυλεύσας, τοῖς ἰδίοις αὐτὸν ὅπλοις διεχρήσατο. προσαριθμῆσαι δ' ἄν τις αὐτῷ καὶ τοῦτο τοῖς προειρημένοις πράξεσιν, ἢ ὡς πρῶτον αὐτῶν κατ' εὐψυχίαν, ἢ ὡς ὅμοιον. νίφοντος γὰρ τοῦ Θεοῦ, λέων εἴς τινα λάκκον ὀλισθὼν ἐνέπεσε. στενοῦ δ' ὄντος τοῦ στόμου, δῆλος ἦν ἀφανὴς ἐσόμενος, ἐμφραγέντος αὐτοῦ τῇ χιόνι. πόρον οὖν οὐδένα βλέπων ἐξόδου καὶ σωτηρίας, ἐβρυχᾶτο. τοῦ δὲ θηρὸς ἀκούσας ὁ Βαναίας, ᾤδυνε γὰρ τότε, καὶ πρὸς τὴν βοὴν ἐλθὼν καταβὰς εἰς τὸ στόμιον, πλήξας αὐτὸν μαχόμενον τῷ μετὰ χεῖρας ξύλῳ, παραχρῆμα ἀπέκτεινε. καὶ οἱ λοιποὶ δὲ τριάκοντα τρεῖς, τοιοῦτοι τὰς ἀρετὰς ὑπῆρχον.

an quiſquam eam inde ſibi bibendam afferret, quod ſanè ſe malle, quam vt magnam opum vim ſibi daret. tres iſti viri, hiſce auditis, e veſtigio excurrerunt, et, cum per media hoſtium caſtra prorupiſſent, ad Bethleem venerunt; hauſtaque de puteo aqua rurſus eadem per caſtra ad regem reuerſi ſunt. adeo vt Palaeſtini, eorum audacia animique fortitudine attoniti, quieuerint, nihilque in ipſos auſi fuerint, etiamſi eos prae paucitate contempſerant. Cum autem allata eſſet aqua, bibere noluit rex, dicens, ipſam ad ſe periculo et ſanguine hominum aduectam eſſe, ideoque haud fas eſſe vt eam biberet. Deo autem inde libauit, eique pro virorum incolumitate gratias egit. Poſt hos fuit Abeſſaeus Ioabi frater. nam et hic vna die DC. hoſtes interfecit. Quintus Banaias, genere ſacerdos. a duobus enim fratribus, inter Moabitas illuſtribus, prouocatus, ſtrenuitate ſua illos ſuperauit. Ac rurſus, cum vir genere Ægyptius, ſtupendae magnitudinis, eum prouocaſſet, inermis armatum et ſuo ipſius gladio percuſſum interemit. nam cum ipſi haſtam extorſiſſet, et viuum adhuc et pugnantem ſpoliaſſet, ſuis ipſum armis confecit. Quin et hoc facinoribus eius iam memoratis accenſeri meruit, aut vt primum illorum, ſi magnanimitatis ratio habeatur, aut vt illis par. Deo enim terris niuem mittente, forte in puteum quendam lapſu cecidit leo. cumque puteo os anguſtum eſſet, illo niue occluſo in manifeſto erat vitae periculo. Itaque de exitu et ſalute deſperans rugire occoepit. At Banaias fera audita (tunc enim illac iter faciebat) atque eo, vnde clamor, profectus, cum in puteum deſcendiſſet, repugnantem ictu baculi, quem in manibus geſtabat, continuo occidit. Reliqui autem triginta tres etiam pari virtute praediti erant.

ΚΕΦ. ιγ'.

Οτι Δαυΐδ ἀριθμήσαντος, ὁ λαὸς τὴν τιμωρίαν ἀνεδέξατο· καὶ ὡς αὐτὴν ὁ Θεὸς ἐκώλυσεν ἔλεος.

Ο Δὲ βασιλεὺς Δαυΐδης βουλόμενος γνῶναι πόσαι μυριάδες εἰσὶ τῶν λαῶν, τῶν Μωϋσέως ἐντολῶν ἐκλαθόμενος, ὃς προεῖπεν, ἐὰν ἐξαριθμηθῇ τὸ πλῆθος, ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς αὐτῶν τῷ Θεῷ τελέσειν ἡμίσικλον, προσέταξεν Ιωάβῳ τῷ στρατηγῷ, πορευθέντι πάντα τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι. τῶν δ' ὐκ ἀναγκαίου εἶναι φήσαντος τοῦτο ποιῆσαι, ὐκ ἐπείθη· προσέταξε δὲ μηδὲν μελλήσαντι, βαδίζειν ἐπὶ τὴν ἐξαρίθμησιν τῶν Εβραίων. Ιώαβος δὲ, τοὺς ἄρχοντας τῶν Φυλῶν παραλαβὼν καὶ γραμματεῖς, ἐπιὼν τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον ἐστὶ κατανοήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα, μετὰ μῆνας ἐννέα καὶ ἡμέρας εἴκοσι, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ τῶν λαῶν χωρὶς τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς, ἐξαριθμῆσαι γὰρ αὐτὴν ὐκ ἔφθασεν, ἀλλ' ὐδὲ τὴν Λευιτῶν Φυλήν. μετενόησε γὰρ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Θεὸν ἁμαρτών. ἦν δὲ τῶν ἄλλων Ισραηλιτῶν ἀριθμὸς ἐνενήκοντα μυριάδες, ὅπλα βαστάζειν καὶ στρατεύεσθαι δυναμένων· ἡ δὲ Ιούδα Φυλὴ καθ' ἑαυτὴν τεσσαράκοντα μυριάδες ἦσαν.

β'. Τῶν δὲ προφητῶν δηλωσάντων τῷ Δαυΐδῃ ὅτι δι' ὀργῆς ἐστιν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἱκετεύειν ἤρξατο καὶ παρακαλεῖν εὐμενῆ γίνεσθαι καὶ συγγινώσκειν ἡμαρτηκότι. Ιάδον δὲ τὸν προφήτην ἔπεμψεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν, τρεῖς αἱρέσεις κομίζοντα, ὅπως ἐκλέξηται τούτων ἣν ἂν δοκιμάσῃ· πότερον θέλει λιμὸν γενέσθαι κατὰ τὴν χώραν ἐπὶ ἔτη ἑπτὰ, ἢ τρεῖς μῆνας πολεμίσας ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡττηθῆναι, ἢ λοιμὸν ἐνσκῆψαι καὶ νόσον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τοῖς Εβραίοις. ὁ δ' εἰς ἀμήχανον ἐκλογὴν μεγάλων κακῶν ἐμπεσὼν ἐλυπεῖτο, καὶ σφόδρα ἦν συγκεχυμένος. τοῦ δὲ προφήτου, τοῦτο δεῖν ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι, φήσαντος, καὶ κελεύσαντος ἀποκρίνασθαι ταχέως, ἵνα ἀπαγγείλῃ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ τῷ Θεῷ· λο-

CAP. XIII.

Quod populus, cum eum numeraſſet Dauides, luit ſupplicium: atque vt illud diuina cohibuit miſericordia.

CÆterum cum Dauidi regi in animo eſſet cognoſcere quot myriadibus conſtaret populus, immemor mandatorum Moyſis, qui praedixerat, vt, ſi populus numeraretur, in ſingula eius capita ſicli ſemiſſis Deo offerri deberet, Ioabo copiarum duci imperauit, vt regionem obiret et multitudinis vniuerſae cenſum ageret. Illo vero dicente, nihil neceſſe eſſe vt hoc faceret, regi non perſuadetur; ſed iuſſit vt omni abſque mora proficiſceretur ad Hebraeos recenſendos. Ioabus autem aſſumptis ad hoc negotium principibus tribuum et ſcribis, cum Iſraëlitarum terram perluſtraſſet, et quanta fuit illorum multitudo computaſſet, poſt menſes nouem et dies viginti Hieroſolyma reuerſus eſt ad regem, eique numerum recenſiti populi retulit, abſque tribu Beniamitica: nam eam nondum ad cenſum vocauerat, nedum tribum Leviticam. quippe regem, vt qui in Deum deliquerit, facti poeniuit. Erat autem Iſraëlitarum numerus nongenta millia hominum qui arma ferre et militiae nomen dare poterant: Iudae vero tribus ſeorſim quadringenta millia conficiebat.

2. Deinde cum Dauidi declaraſſent vates, Deum ipſi periratum eſſe, ſupplex orare coepit et obſecrare, vt propitius fieret ſibique noxam ignoſceret. Tum Deus ad ipſum miſit Gadum vatem, qui tres optiones ad eum deferret; vt harum vnam eligeret quam maxime omnium probaret; an velit ſuis in finibus ſeptem annos fame laborare, an dum bellum gereret tres menſes hoſtibus cedere, an Hebraeos peſtilentiae morbo graſſante tribus diebus cum eo conflictari. Ille vero, quod inter mala adeo grauia difficilis eſſet electio, animo diſcruciabatur, atque valde confuſus erat. At cum vates dixiſſet, neceſſe eſſe vt hoc fieret, iuſſiſſetque ſtatim reſponſum dare, vt optionem ab eo factam Deo renunciaret: rex,

γισάμενος ὁ βασιλεὺς, ὡς εἰ λιμὸν αἰτήσειεν ἔδοξε τοῦτο πεποιηκέναι τοῖς ἄλλοις, αὐτῷ μὲν ἀφόβως, ὅτι πολὺν αὐτὸς ἐγκεκλεισμένον ἔχοι σῖτον, ἐκείνοις δὲ βλαβερῶς, ἂν δέ γε ἕλῃται τὰς τρεῖς μῆνας νικωμένοις αὐτοῖς, ὅτι τὰς ἀνδρειοτάτας ἔχων περὶ αὐτὸν καὶ φρόνιμα, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν φοβούμενος, εἵλετο τὸν πόλεμον, ἠτήσατο τὸ πάθος κοινὸν καὶ βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἀρχομένοις, ἐν ᾧ τὸ δέος ἴσον ἁπάντων γίνεται, προειπὼν ὅτι πολὺ κρεῖττον εἰς τὰς τοῦ Θεοῦ χεῖρας ἐμπεσεῖν ἢ τὰς τῶν πολεμίων.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ προφήτης, ἀπήγγελλε τῷ Θεῷ. ὁ δὲ τὸν λοιμὸν καὶ τὴν φθορὰν ἔπεμψε τοῖς Ἑβραίοις. ἀπέθνησκον δ' ἐ μονοτρόπως· ἐδ' ὥστε ῥᾴδιον κατανοῆσαι γενέσθαι τὴν νόσον. ἀλλὰ τὸ μὲν κακὸν ἓν ἦν, μυρίαις δ' αὐτὸς αἰτίαις καὶ προφάσεσιν ἐδ' ἐπινοῆσαι δυναμένοις ἀνήκαζεν. ἄλλος γὰρ ἐπ' ἄλλῳ διεφθείρετο, καὶ λανθάνον ἐπεισχόμενον τὸ δεινὸν ὀξεῖαν τὴν τελευτὴν ἐπέφερε. τῶν μὲν αἰφνιδίως μετ' ἀλγημάτων σφοδρῶν καὶ πικρᾶς ὀδύνης τὴν ψυχὴν ἀφιέντων· ἐνίων δὲ καὶ μαραινομένων τοῖς παθήμασι, καὶ μηδ' εἰς κηδείαν ὑπολειπομένων, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ κάμνειν εἰς τὸ παντελὲς δαπανωμένων. οἱ δ' αἰφνίδιον σκότος αὐτοῖς τὰς ὄψεις ὑποδραμόντος περιπυγεῖς ἀπώμωζον· ἔνιοι δὲ, τῶν οἰκείων τινὰ κηδεύοντες, ἐναπέθνησκον ἀτελέσι ταῖς ταφαῖς. ἀπώλοντο δὲ, ἀρξαμένης ἔωθεν τῆς λοιμικῆς νόσου φθείρειν αὐτοὺς ἕως ὥρας ἀρίστου, μυριάδες ἑπτά. ἐξέτεινε δὲ ὁ ἄγγελος τὴν χεῖρα ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ δεινὸν κἀκεῖσε πέμπων. ὁ δὲ βασιλεὺς σάκκον ἐνδεδυμένος ἔκειτο κατὰ τῆς γῆς, ἱκετεύων τὸν Θεὸν καὶ δεόμενος ἤδη λωφῆσαι, καὶ τοῖς ἀπολωλόσιν ἀρκεσθέντα παύσασθαι. ἀναβλέψας δ' εἰς τὸν ἀέρα ὁ βασιλεὺς, καὶ θεασάμενος τὸν ἄγγελον δι' αὐτοῦ φερόμενον ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ μάχαιραν ἐσπασμένον, εἶπε πρὸς τὸν Θεόν· "ὡς αὐτὸς εἶη δίκαιος κολαθῆ-"ναι ὁ ποιμὴν, τὰ δὲ ποίμνια σώζεσθαι, μηδὲν ἐξαμαρ-"τόντα". καὶ ἠντιβόλει τὴν ὀργὴν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ πᾶσαν ἀποσκῆπτειν, φείδεσθαι δὲ τοῦ λαοῦ.

secum reputans, quod, si famem optaret, contra alios hoc facere videretur, dum ipse quidem extra metum esset, vt qui multum frumenti reconditum haberet, illi vero pessime acciperentur; sin autem per tres menses ipsos debellari eligeret, quod a viris fortissimis stiparetur, et loca ei essent praesidiis munita, propterea nihil timentem bellum elegisse diceretur; malum infligi voluit regibus cum subditis commune, vnde par metus omnibus incutitur, praefatus melius esse in Dei quam hostium manus incidere.

3. Ista cum vates accepisset, ea Deo nunciatum iuit. Tum ille pestem et interitum immisit Hebraeis. Vno autem modo non obierunt: neque ita vt facile fuerit morbum cognoscere. Sed malum quidem vnum erat; ipsos vero ex innumeris causis et occasionibus, cum nihil consilii capere poterant, abripiebat. Alius enim super alium interibat, et aegritudo clam ingruens mortem quam ocyssime afferebat. aliis quidem derepente cum grauissimis doloribus et acerbo cruciatu animam efflantibus: nonnullis vero iis quae passi sunt maceratis, et ne ad sepulturam quidem relictis, sed ipso morbo plane consumptis. alii rursus subito tenebris ob oculos obortis praefocati eiulabant; nonnullique, domesticorum alicui iusta soluentes, sepultura nondum absoluta moriebantur. Peste autem mane exorta et vsque ad prandii tempus grassante, absumpta sunt hominum septuaginta millia. Iamque angelus manum suam in Hierosolyma intendit, vt ea etiam eodem malo multaret. At rex saccum indutus humi iacebat, Deum obsecrans oransque vt pestem sedaret, et iam mortuis contentus de caetero quiesceret. Oculis autem in aërem sublatis, conspectoque angelo qui Hierosolyma sublimis ferebatur gladio etiam euaginato, ad Deum exclamabat, "se vtpote pastorem dignum "esse supplicio, greges vero seruari meruisse, vt qui ni- "hil mali commiserint:" supplexque poscebat vt ira in ipsum domumque ipsius patriam vniuersam saeuiret, populoque parceret.

δ'. Κατακύσας δὲ ὁ Θεὸς τῆς ἰκεσίας, ἔπαυσε τὸν λοιμόν· καὶ πέμψας Γάδον τὸν προφήτην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναβῆναι παραχρῆμα εἰς τὴν ἅλω τῦ Ιεβουσαίου Ορόννα, καὶ οἰκοδομήσαντα βωμὸν ἐκεῖ τῷ Θεῷ θυσίας ἐπιτελέσαι. Δαυίδης δ' ἀκούσας ἠκ ἠμέλησεν, ἀλλ' εὐθὺς ἔσπευδεν ἐπὶ τὸν παρηγγελμένον αὐτῷ τόπον. Ορόννας δὲ τὸν σῖτον ἁλοῶν, ἐπεὶ τὸν βασιλέα προσιόντα καὶ τὰς παῖδας αὐτῦ πάντας ἐθεάσατο, προσέδραμεν αὐτῷ καὶ προσεκύνησεν. ἦν δὲ τὸ μὲν γένος Ιεβουσαῖος, Φίλος δ' ἐν τοῖς μάλιστα Δαυίδυ· καὶ διὰ τῦτ' αὐτὸν ἀδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ὅτε τὴν πόλιν κατεσκέψατο, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμεν. τῦ δὲ Ορόννα συνθανομένυ τί παρεῖη πρὸς τὸν ἅλων ὁ δεσπότης, εἶπεν, ὠήσασθαι παρ' αὐτῦ τὴν ἅλω, ὅπως βωμὸν ἐν αὐτῇ κατασκευάσῃ τῷ Θεῷ, καὶ ποιήσῃ θυσίαν. ὁ δὲ, καὶ τὴν ἅλω, εἶπε, καὶ τὰ ἄροτρα καὶ τὰς βόας εἰς ὁλοκαύτωσιν χαρίζεσθαι, καὶ τὸν Θεὸν ἡδέως εὔχεσθαι τὴν θυσίαν προσέσθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀγαπᾶν μὲν αὐτὸν τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς μεγαλοψυχίας, ἔλεγε, καὶ δέχεσθαι τὴν χάριν· τιμὴν δ' αὐτὸν ἠξίυ λαμβάνειν πάντων. ἐ γὰρ εἶναι δίκαιον προῖκα θυσίαν ἐπιτελεῖν. τῦ δὲ Ορόννα φήσαντος ποιεῖν ὅ, τι βύλεται, πεντήκοντα σίκλων ὠνεῖται παρ' αὐτῦ τὴν ἅλω· καὶ, οἰκοδομήσας τὸν βωμὸν, ἱερύργησε καὶ ὠλοκαύτωσε, καὶ θυσίας ἀνήνεγκεν εἰρηνικάς. καταπραύνεται δὲ τύτοις τὸ θεῖον, καὶ πάλιν εὐμενὲς γίνεται. συνέβη δ' εἰς ἐκεῖνον ἀγαγεῖν τὸν τόπον Αβραμον τὸν υἱὸν αὐτῦ Ισακον ὥστε ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μέλλοντος ἀποσφάττεσθαι τῦ παιδὸς κριὸν ἐξαίφνης ἀναφανῆναι παρεστῶτα τῷ βωμῷ, ὃν καὶ κατέθυσεν ὁ Αβραμος ἀντὶ τῦ παιδὸς, ὡς προειρήκαμεν. ἰδὼν δ' ὁ βασιλεὺς Δαυίδης, τῆς εὐχῆς αὐτῦ τὸν Θεὸν ἐπήκοον γεγενημένον, καὶ τὴν θυσίαν ἡδέως προσδεξάμενον, ἔκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅλον βωμὸν προσαγορεῦσαι τῦ λαῦ παντὸς, καὶ οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ. ταύτην εὐτόχως ἀφῆκεν εἰς τὸ γενησόμενον τὴν φωνήν. ὁ γὰρ Θεὸς τὸν προφήτην ἀποστείλας πρὸς αὐτὸν, ἐκεῖ ναὸν ἔλεγεν οἰκοδομῆσαι

4. Tum Deus, precibus iſtis exauditis luem compeſcuit: ac, miſſo ad eum Gado vate ei praecepit vt confeſtim adſcenderet in aream Oronnae Iebuſaei, araque conſtructa illic Deo ſacrificia perageret. Dauides autem hoc audito quod mandatum erat non neglexit, ſed illico ad locum ſibi condictum properabat. At Oronnas, in frumento triturando occupatus, vt vidit regem cum filiis ſuis omnibus verſus ſe tendentem, ad ipſum accurrebat. Erat autem genere quidem Iebuſaeus, Dauidis vero praecipuus amicus: quapropter nihil mali aduerſus illum admiſit, cum vrbem euertebat, vt paulo ante indicauimus. Porro Oronna percontante, cur ad ſeruum dominus accederet, reſpondebat, ad emendam ex eo aream, vt in ea altare Deo exſtrueret, et ſacra faceret. At ille, et aream et aratra et boues in holocauſtum ſe ei largiri, dicebat, Deumque precari lubenti animo vt ſacrificium acciperet. Rex vero aiebat ſe illum ſimplicitatis ergo et magnanimitatis diligere, illumque a ſe gratiam iniiſſe: illum autem obſecrabat vt certo pretio iſta omnia ſibi addiceret, haud enim fas eſſe gratuitas hoſtias immolare. Cum vero Oronnas dixiſſet ſe facturum eſſe quicquid ille vellet, quinquaginta ſiclis aream ab illo emit rex, araque exſtructa rem diuinam fecit et ſolida cremauit ſacrificia, et victimas pacificas obtulit. vnde placatus eſt Deus, iterumque propitius factus. Contigit autem vt hic locus eſſet in quem Abramus olim filium ſuum Iſacum adduxit, vt eo ſolidum faceret ſacrificium, et, cum ad puerum iugulandum ſe accingeret, aries ex improuiſo apparuit altari adſtans, quem et Abramus pro filio, quemadmodum ante diximus, immolauit. Videns autem Dauides orationem ſuam a Deo exauditam eſſe, ſuumque ſacrificium ab eo benigne acceptum, cenſebat totum illum locum appellare aram populi vniuerſi, templumque illic Deo aedificare. Quod ſane appoſite ad id quod erat futurum pronunciabat. nam Deus, per vatem ad eum miſſum dicebat, fore vt tem-

αὐτῷ τὸν υἱὸν, τὸν μέλλοντα μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν διαδέχεσθαι.

ΚΕΦ. ιδ'.

Οτι, πολλὰ ἡτοίμασεν ὁ Δαυΐδης εἰς οἶκον τῷ Θεῷ· καὶ, Λδωνία βασιλεύειν ἐπιχειρήσαντος, Σολομῶνα ἀπέδειξε βασιλέα.

ΜΕτὰ δὲ ταύτην τὴν προφητείαν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἐξαριθμηθῆναι τὰς παροίκους, καὶ ηὑρέθησαν εἰς ὀκτὼ μυριάδας καὶ δέκα. ἐκ τούτων ἀπέδειξε λατόμους μὲν τὰς ὀκτακισμυρίας, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος παραφέρειν τὰς λίθους· τρισχιλίους δὲ καὶ πεντακοσίους τοῖς ἐργαζομένοις ἐξ αὐτῶν ἐπέστησεν. ἡτοίμασε δὲ καὶ πολὺν σίδηρον καὶ χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα, καὶ ξύλα κέδρινα πολλὰ καὶ παμμεγεθέστατα, Τυρίων αὐτῷ ταῦτα πεμπόντων καὶ Σιδωνίων. ἐπεσάλκει γὰρ αὐτοῖς τὴν τῶν ξύλων χορηγίαν· πρός τε τοὺς Φίλους ἔλεγε, ταῦτα παρασκευάζεσθαι νῦν, ἵνα τῷ μέλλοντι παῖδὶ βασιλεύειν μετ' αὐτὸν ἑτοίμην τὴν ὕλην τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ καταλείπῃ, καὶ μὴ τότε συμπορίζῃ νέος ὤν, καὶ τῶν τοιούτων ἄπειρος διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ παρακειμένην ἔχων ἐπιτελῆ τὸ ἔργον.

β'. Καλέσας δὲ τὸν παῖδα Σολομῶνα, κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτὸν ἐκέλευσε διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν· λέγων, "ὡς αὐτὸν βουλόμενον κωλύσειεν ὁ Θεὸς "αἵματι καὶ πολέμοις πεφυρμένον, προείπε δ', ὅτι Σο-"λομὼν οἰκοδομήσει τὸν ναὸν αὐτῷ, παῖς νεώτατος, καὶ "τοῦτο κληθησόμενος τοὔνομα, ὃ προνοήσειν μὲν αὐτὸς ὡς "πατὴρ ἐπηγγέλλετο, τὴν δ' Εβραίων χώραν εὐδαίμονα "κατασήσειν ἐπ' αὐτῷ, τοῖς τε ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ δὴ "τῷ μεγίστῳ πάντων, εἰρήνῃ καὶ πολέμων ἀπαλλαγῇ "καὶ σάσεων ἐμφυλίων. σὺ τοίνυν, ἐπεὶ καὶ πρὸ τῆς γε-"νέσεως ἀπεδείχθης βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πειρῶ τά "τε ἄλλα γίνεσθαι τῆς τούτου προνοίας ἄξιος, εὐσεβὴς ὢν

plum eo loci exſtrueret ipſius filius, qui ei in regno ſucceſſurus erat.

CAP. XIV.

Quod multa parauit Dauides in ſtructuram aedis Dei: atque, Adonia regnum affectante, Solomonem regem declarauit.

HOC autem vaticinio accepto iuſſit rex vt recenſerentur inquilini: et inuenta ſunt eorum centum et octoginta millia. Ex his quidem octoginta millia conſtituit lapicidas, reliquam vero multitudinem ad conuehendos lapides deputauit. atque ex iſtis ter mille et quingentos operariis praefecit. Quin et magnam vim ferri ac aeris in opera deſignata parauit, et materiam cedrinam multam et ſtupendae magnitudinis, Tyriis et Sidoniis hanc illi mittentibus. ipſis enim per literas ſignificauerat vt ligna ei ſuppeditarent: dicebatque ſuis amicis haec ſe iam apparare, vt filio ei ſucceſſuro materiem ad manus congeſtam templo aedificando relinqueret, et ne tunc illam conquireret cum iuuenis eſſet et propter aetatem iſtiuſmodi rerum imperitus, ſed eam in promptu habens opus abſolueret.

2. Accito deinde Solomoni filio mandauit, vt, quamprimum imperium adoptus eſſet, templum Deo conſtrueret, dicens; "quod ipſum, cum id facere in animum "induxerat, prohibuerit Deus, vtpote ſanguine et bellis "pollutum; veruntamen praedixerit fore vt Solomon ex "filiis natu minimus ſibi templum aedificaret, qui ſcili-"cet hoc nomine vocaretur, cuius ſe quidem veluti pa-"trem curam habiturum eſſe pollicebatur, terrae vero "Hebraeorum magnam ſub ipſo felicitatem largiturum, "cum aliis bonis cumulatam, tum eo quod omnium "maximum eſt, pace et quiete ab hoſtibus et diſcordiis "ciuilibus. Tu itaque, cum a Deo, etiam antequam "natus eras, rex fueris deſignatus, da operam vt et cae-"tera dignum te praebeas eius prouidentia, pietatem co-

"καὶ δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος· καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτῦ καὶ τὰς "νόμους, ὃς διὰ Μωϋσέως ἡμῖν ἔδωκε, φύλαττε, καὶ "τοῖς ἄλλοις μὴ παραβαίνειν ἐπίτρεπε. τὸν δὲ ναὸν, ὃν "ὑπὸ σῦ βασιλεύοντος ἕιλετο αὐτῷ γενέθαι, σπέδασον "ἀποδῦναι τῷ Θεῷ, μὴ καταπλαγεὶς τὸ μέγεθος τῦ "ἔργυ, μηδὲ ἀποδειλιάσας πρὸς αὐτό. πάντα γὰρ σοὶ, "πρὸ τῆς ἐμαυτοῦ τελευτῆς, ἕτοιμα ποιήσω. γίνωσκε δὴ, "χρυσοῦ μὲν ἤδη τάλαντα συνειλεγμένα μύρια, δέκα δὲ "ἀργυρίυ μυριάδας ταλάντων. χαλκὸν δὲ καὶ σίδηρον "ἀριθμῦ πλείονα συντέθεικα· ξύλων δὲ καὶ λίθων ὕλην "ἄφθονον. ἔχεις δὲ καὶ λατόμων πολλὰς μυριάδας καὶ "τεκτόνων· ἂν δὲ τι τύτοις σοὶ προσδέῃ, σὺ προθήσεις. "γινομένυ τοίνυν τύτυ, ἄρξος ἔση τῷ Θεῷ αὐτὸν ἔχων "προστάτην." προσπαρεκελεύσατο δὲ καὶ τὺς ἄρχοντας τῦ λαῦ, τῆς οἰκοδομίας συλλαβέθαι τῷ παιδὶ, καὶ πάντων ἀδεεῖς ὄντας τῶν κακῶν περὶ τὴν τῦ Θεῦ θρησκείαν ἀχολεῖν. καρπώσεθαι γὰρ αὐτὺς ἀντὶ τύτων εἰρήνην καὶ εὐνομίαν, οἷς ἀμείβεται τὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίυς ὁ Θεὸς ἀνθρώπυς. οἰκοδομηθέντος δὲ τῦ ναῦ, τὴν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν ἀποθέθαι προσέταξε, καὶ τὰ ἅγια σκεύη, περὶ πολλῦ ναὸν ὀφείλοντα ἔχειν, εἰ τῶν ἐντολῶν τῦ Θεῦ μὴ παρήκουσαν ἡμῶν οἱ πατέρες, ἐντειλαμένυ μετὰ τὸ τὴν γῆν ταύτην καταχεῖν οἰκοδομῆσαι ναὸν αὐτῷ. ταῦτα μὲν πρὸς τὺς ἡγεμόνας ὁ Δαυῖδης καὶ τὸν υἱὸν αὐτῦ διελέχθη.

γ'. Πρεσβύτερος δὲ ὢν ἤδη, καὶ τῦ σώματος αὐτῷ ψυχομένυ διὰ τὸν χρόνον, δυσρεγὴς ὑπῆρχεν, ὡς μηδ' ὑπὸ τῆς ἐπιβολῆς ἐκ πολλῶν ἱματίων γενομένης ἀναθερμαίνεθαι. συνελθόντων δὲ τῶν ἰατρῶν, καὶ συμβυλευσάντων, ὅπως ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας εὐειδὴς ἐπιλεχθεῖσα παρθένος συγκαθεύδῃ τῷ βασιλεῖ· τῦτο γὰρ αὐτῷ πρὸς τὸ ῥῖγος ἔσεθαι βοήθημα, θαλπύσης αὐτὸν τῆς κόρης· εὑρίσκεται ἐν πόλει γυνὴ μία πασῶν τὸ εἶδος ἀρίστη γυναικῶν, Λβισάκη τὄνομα, ἡ συγκοιμωμένη μόνον τῷ βασιλεῖ συνεθέρμαινεν αὐτόν. ὑπὸ γὰρ γήρως ἦν πρὸς τὰ ἀφροδίσια καὶ γυ-

"lens et iustitiam atque fortitudinem: mandata quoque "eius et leges per Moysen traditas custodi, et ne patiare "alios peccare. Templum autem, quod te regnante "strui sibi voluit, modis omnibus age vt Deo perficiatur, "nihil attonitus operis magnitudine, neque eius difficul- "tatem pertimescens. nam vt omnia tibi ante obitum "meum parata sint efficiam. Scito sane collecta esse auri "quidem decem millia talentorum, argenti vero centum "millia. Quin et aes et ferrum innumerabile congessi: "et ad haec lapidum et lignorum materiae vim immen- "sam. Praetereaque habes fabrorum lapidariorum et li- "gnariorum multas myriadas: et si quid hisce defuerit, "tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto gratus "eris Deo, eius gaudens patrocinio." At post haec po- puli etiam principes adhortatus est, vt in structura filium pro virili adiutarent, et ab omni malo immunes Dei cul- tui curando vnice vacarent. fore enim vt pro his vicissim accipiant pacem pulchramque rerum administrationem, quibus homines pios iustosque remunerare solet Deus. Cum autem templum esset exstructum, iussit arcam in eo repo- ni et vasa sacra, quae multo ante templum habuisse de- buerant, nisi patres nostri mandata Dei neglexissent, qui praeceperat vt quamprimum nacti fuissent hanc terram ipsi templum aedificarent. Atque ista quidem Dauides ad prin- cipes filiumque suum loquutus est.

3. Iam vero aetate ingraueſcente, eiusque corpore prae senio frigeſcente, alsiosus factus est, vt ne quidem multarum vestium iniectu caleſceret. Cum autem medici conueniſſent, suasiſſentque, vt virgo forma praecellenti per totam regionem conquisita vna cum rege dormiret, (id enim contra frigus auxilium fore, fouente eum puella) inuenta est in vrbe vna femina omnium feminarum eius aetatis pulcherrima, Abesace nomine, quae solummodo cum rege somno se dando eum calefaciebat. nam prae senectute rebus venereis vti et cum feminis con-

ναικὸς ὁμιλίαν ἀθενής. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης τῆς παρθένου μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

δ'. Ὁ δὲ τέταρτος υἱὸς Δαυΐδου, νεανίας εὐειδὴς καὶ μέγας, ἐκ γυναικὸς αὐτῷ Αἰγιθῆς γεγενώς, Ἀδωνίας δὲ προσαγορευόμενος, ἐμφερὴς ὢν Αβεσαλώμῳ τὴν διάνοιαν, αὐτὸς ὡς βασιλεύσων ὑπῆρτο, καὶ πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγεν, ὡς τὴν ἀρχὴν αὐτὸν δεῖ παραλαβεῖν. κατεσκεύασε δὲ ἅρματα πολλὰ καὶ ἵππους, καὶ πεντήκοντα ἄνδρας τοὺς προδρόμους. ταῦθ' ὁρῶν ὁ πατὴρ, οὐκ ἐπέπληττεν οὐδ' ἐπέσχεν αὐτὸν τῆς προαιρέσεως· οὐδὲ μέχρι τοῦ πύθεσθαι, διὰ τί ταῦτα πράττειν προήχθη. συνεργοὺς δ' εἶχεν Ἀδωνίας, τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ τὸν ἀρχιερέα Αβιάθαρον. μόνοι δ' οὗτοι τέτταρες, ὁ ἀρχιερεὺς Σάδωκος, καὶ ὁ προφήτης Ναθάνας, καὶ Βαναίας ὁ ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων, καὶ Σεμεῖς ὁ Δαυΐδου φίλος, καὶ πάντες οἱ ἀνδρειότατοι. τοῦ δὲ Ἀδωνία παρασκευασαμένου δεῖπνον ἔξω τῆς πόλεως, παρὰ τὴν πηγὴν τὴν ἐν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ, καὶ πάντας καλέσαντος τοὺς ἀδελφοὺς χωρὶς Σολομῶνος, παραλαβόντος δὲ καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ Αβιάθαρον καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἰούδα φυλῆς, τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀρχιερέα Σάδωκον καὶ Ναθάναν τὸν προφήτην, καὶ τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων Βαναίαν, καὶ πάντας τοὺς ἐκ τῆς ἐναντίας αἱρέσεως, οὐκ ἐκάλεσεν ἐπὶ τὴν ἑστίασιν· τοῦτο πρὸς τὸν Σολομῶνος κατεμήνυσε μητέρα Βεεθσαβὴν Ναθάνας ὁ προφήτης, ὡς Ἀδωνίας βασιλεύς ἐστι, καὶ τοῦτ' ἀγνοεῖ Δαυΐδης, συνεβούλευέ τε σώζειν αὐτὴν καὶ τὸν παῖδα Σολομῶνα, καὶ πρὸς Δαυΐδην προσελθοῦσαν μόνην λέγειν, "ὡς αὐτὸς μὲν ὁμόσειε μετ' "αὐτὸν Σολομῶνα βασιλεύειν, μεταξὺ δ' Ἀδωνίας τὴν ἀρ"χὴν ἤδη παραλάβοι." ταῦτα δὲ τῷ βασιλεῖ διαλεγομένης, ὁ προφήτης ἐπεισελεύσεσθαι καὶ αὐτὸς ἔφησε καὶ τοῖς λόγοις αὐτῆς ἐπιμαρτυρήσειν. ἡ δὲ Βεεθσαβὴ, πεισθεῖσα τῷ Ναθάνα πάρεισι πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ προσκυνήσασα, καὶ λόγον αἰτησαμένη, πάντ' αὐτῷ καθὼς ὁ προφήτης ὑπέθετο διεξέρχεται, τό, τε δεῖπνον τοῦ Ἀδωνία, καὶ τοὺς

ſuescere non valebat. Sed de hac virgine mox infra dicemus.

4. Adonias autem quartus Dauidis filius, iuuenis singulari pulchritudine et proceritate, ex vxore Ægiſtha ei natus, nomine Adonias, ingenio Abeſalomo ſimilis, ipſe regni ſpe elatus erat, et amicis dicebat; oportere ipſum imperium ſuſcipere. atque currus multos et equos et praecurſores viros quinquaginta ſibi comparauit. Quae cum pater videret, neque ipſum verbis caſtigabat, neque reprimebat quo minus eiuſmodi quid animo verſaret: ac ne eo quidem proceſſit vt ſciſcitaretur, quem in finem iſta ageret. Adiutores autem Adonias habebat, Ioabum imperatorem et Abiatharum pontificem: ſolique conatibus eius reſiſtebant, Sadocus pontifex, et Nathanas vates, et Banaias ſatellitum praefectus, et Semëis Dauidis amicus, virorumque fortiſſimorum cohors. Cum autem Adonias conuiuium apparaſſet extra vrbem ad fontem qui eſt in horto regio, eoque fratres ſuos omnes praeter Solomonem vocaſſet, quin et ſecum aſſumpſiſſet Ioabum imperatorem et Abiatharum et principes tribus Iudae; at Sadocum pontificem et Nathanan vatem et Banaian ſatellitum regiorum praefectum, et quotquot ab altera parte ſteterunt, non inuitaſſet ad conuiuium: huius rei indicium ad Solomonis matrem Beethſaben detulit Nathanas vates, Adonian ſcilicet pro rege ſe gerere, idque inſcio Dauide; deditque ei conſilium vt ſuae filiique Solomonis ſaluti proſpiceret, et ſola ad Dauiden ingreſſa ei diceret, "quod ipſe quidem iurauerit ſibi in regno "ſucceſſurum eſſe Solomonem, interim vero Adonias "imperium iam ſuſceperit." dum autem haec ad regem loqueretur, ſe ſuperuenturum eſſe praeterea dicebat vates, verbiſque ipſius fidem facturum. Beethſabe paruit Nathanae et regem adiit: et cum eum adoraſſet veniamque dicendi petiiſſet, omnia ſicuti vates monuerat ordine recenſet; facto indicio, vt conuiuium apparauerat Adonias, et Ioabum exercitus ducem vocauerat, et Abia-

ὑπ' αὐτῦ κεκλημένους, Αβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἰώαβον τὸν ἄρχοντα, καὶ τὰς υἱὰς αὐτῦ χωρὶς Σολομῶνος καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτῦ φίλων, μηνύσασα. ἔλεγέ τε πάντα τὸν λαὸν ἀφορᾶν τίνα χειροτονήσειε βασιλέα· παρεκάλει τε κατὰ νοῦν ἔχειν, ὥστε μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῦ βασιλεύσας αὐτήν τε καὶ Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς ἀναιρήσει.

ε'. Διαλεγομένης δ' ἔτι τῆς γυναικὸς, ἤγγειλαν οἱ τῦ δωματίῦ προεσῶτες, ὅτι βάλεται Ναθάνας ἰδεῖν αὐτόν. τῦ δὲ βασιλέως ἐκδέξασθαι κελεύοντος, εἰσελθὼν, εἰ τήμερον ἀποδείξειε τὸν Ἀδωνίαν βασιλέα καὶ παραδοίη τὴν ἀρχὴν, ἀπυνθάνετο. λαμπρὸν γὰρ αὐτὸν ποιήσαντα δεῖπνον κεκληκέναι τὰς υἱὰς αὐτῦ πάντας χωρὶς Σολομῶνος, καὶ τὸν στρατηγὸν τὸν Ἰώαβον, οἳ, μετὰ κρότου καὶ παιδιᾶς εὐωχούμενοι πολλῆς, αἰώνιον αὐτῷ συνεύχονται τὴν ἡγεμονίαν· ἐκάλεσέ τε ὅτε ἐμὲ, ὅτε τὸν ἀρχιερέα Σάδωκον, ὅτε Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων. δίκαιον δ' εἶναι ταῦτα γινώσκειν ἅπαντας, εἰ κατὰ τὴν σὴν γνώμην ἐγένετο. ταῦτα τῦ Ναθάνα φήσαντος, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε καλέσαι τὴν Βεεθσαβὴν πρὸς αὐτόν. ἐκκεχωρήκει γὰρ ἐκ τῦ δωματίῦ, προφήτε παραγενομένε. τῆς δὲ γυναικὸς ἐλθούσης, "ὄμνυμί σοι, φησὶ, τὸν μέ"γιστον Θεὸν, ἢ μὴν τὸν υἱόν σε Σολομῶνα βασιλεύσειν, ὡς "καὶ πρότερον ὤμοσα, καὶ τῦτον ἐπὶ τῦμῦ καθῆσθαι θρόνε, "καὶ τῦτ' ἔσεσθαι σήμερον." προσκυνησάσης δ' αὐτὸν τῆς γυναικὸς, καὶ μακρὸν εὐξαμένης αὐτῦ βίον, Σάδωκον μεταπέμπεται τὸν ἀρχιερέα, καὶ Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων. καὶ παραγενομένων κελεύει παραλαβεῖν Ναθάναν τε τὸν προφήτην, καὶ τὰς περὶ τὴν αὐλὴν ὁπλίτας ἅπαντας, καὶ ἀναβιβάσαντας τὸν υἱὸν αὐτῦ Σολομῶνα ἐπὶ τὴν βασιλικὴν ἡμίονον, ἔξω τῆς πόλεως ἀγαγεῖν ἐπὶ τὴν πηγὴν τὴν λεγομένην Γιών· καὶ περιχρίσαντας τὸ ἅγιον ἔλαιον ἀποδείξαι βασιλέα. τῦτο δὲ ποιῆσαι προσέταξε Σάδωκον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ναθάναν τὸν προφήτην, ἀκολυθοῦντάς τε προσέταξε διὰ μέσης τῆς πόλεως, τοῖς κέρασιν ἐπισαλπίζοντας, βοᾶν, "εἰς αἰῶνα τὸν Σολομῶνα τὸν βασιλέα καθί-

tharum pontificem, et filios eius absque Solomone eiusque necessariis amicis. addebat etiam totum populum suspensum exspectare quemnam regem declararet, orabatque ipsum et obsecrabat, vt secum reputaret, quod ille, si post ipsius discessum regnarit, et ipsam et Solomonem filium suum perimet.

5. Muliere autem adhuc cum rege loquente, regii cubiculi praefecti ei nunciatum veniunt, Nathanan velle ipsum videre. Rege autem iubente vt illum exciperent, ingressus percontabatur an hodie regem declararit Adonian, eique imperium tradiderit. ipsum enim splendido conuiuio adornato filios eius omnes excepto Solomone inuitasse et Ioabum imperatorem, qui cum plausu multoque ioco epulantes imperium illi aeternum apprecantur: cum interea neque me, neque Sadocum pontificem, neque Banaian satellitum praefectum euocauerit. Æquum vero esse vt omnibus innotescat, num haec gerantur ex tua sententia. Postquam haec dixerat Nathanas, rex Beethsaben acciri iussit. excesserat enim cubiculo ad vatis aduentum. Cumque mulier se stitisset, "iuro, inquit, "tibi per Deum maximum, filium tuum Solomonem "certe regnaturum esse, vt iam ante iuraui, eumque in "solio meo sessurum, idque hac ipsa die." Vbi autem mulier regem adorauerat, eique longam vitam precata fuerat, Sadocum pontificem ad se accersit rex et Banaian satellitum praefectum. ipsisque comparentibus iubet vt assumpto Nathana vate et militibus omnibus qui circa aulam regiam essent, impositoque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gihon, sacroque oleo circumfuso inunctum regem declararent. Hoc autem negotium Sadoco pontifici et Nathanae vati dari voluit; illisque mandauit, vt eum per mediam vrbem comitantes, cornibus inflatis, clamarent, "in omne aeuum solio regio "sedeat Solomon rex:" vt pro comperto habeat populus

"σαι ἐπὶ τῦ βασιλικῦ θρόνυ·" ἵνα γνῶ πᾶς ὁ λαὸς ἀποδεδειγμένον αὐτὸν ἀπὸ τῦ πατρὸς βασιλέα. Σολομῶνι ὁ' ἐτέταλκε περὶ τῆς ἀρχῆς, ἵνα εὐσεβῶς καὶ δικαίως προσῆ τῦ τῶν Ἑβραίων ἔθνυς παντὸς καὶ τῆς Ἰούδα Φυλῆς. Βαναία δὲ εὐξαμένυ τὸν Θεὸν Σολομῶνι εὐμενῆ γενέσθαι, μηδὲ μικρὸν διαλιπόντες, ἀναβιβάζυσιν ἐπὶ τὴν ἡμίονον τὸν Σολομῶνα· καὶ προάγοντες ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν πηγὴν, καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσαντες, εἰσῆγον εἰς τὴν πόλιν ἐπευφημοῦντες, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ γενέσθαι πολυχρόνιον εὐχόμενοι· καὶ παραγαγόντες εἰς τὸν οἶκον βασιλικὸν, καθίζυσιν αὐτὸν ἐπὶ τῦ θρόνυ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπ' εὐωχίαν εὐθὺς ἐτράπη καὶ ἑορτὴν, χορεύων καὶ αὐλοῖς τερπόμενος· ὡς ὑπὸ τῦ πλήθυς τῶν ὀργάνων ἅπασαν περιηχεῖσθαι τὴν γῆν καὶ ἀέρα.

ε'. Ὡς δ' ἤκουσε τῆς βοῆς Ἀδωνίας τε καὶ οἱ παρόντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐταράχθησαν· ὅ τε στρατηγὸς Ἰώαβος ἔλεγεν, ὡς οὐκ ἀρέσκεσθαι τοῖς ἤχοις ὑδὲ τῇ σάλπιγγι. παρακειμένυ δὲ τοῦ δείπνυ, καὶ μηδενὸς γευομένυ, πάντων δ' ἐπ' ἐννοίας ὑπαρχόντων, εἰσέρχει πρὸς αὐτὸς ὁ τῦ ἀρχιερέως Ἀβιαθάρυ παῖς Ἰωνάθης. τῦ δ' Ἀδωνία θεασαμένυ τὸν νεανίαν ἡδέως, καὶ προσειπόντος ἀγαθὸν ἄγγελον, ἐδήλυ πάντ' αὐτοῖς τὰ περὶ τὸν Σολομῶνα καὶ τὴν Δαυίδυ τοῦ βασιλέως γνώμην, ἀναπηδήσαντες δ' ἐκ τοῦ συμποσίυ ὅ, τε Ἀδωνίας καὶ οἱ κεκλημένοι πάντες ἔφευγον πρὸς ἑαυτοὺς ἕκαστοι. Φοβηθεὶς δ' Ἀδωνίας τὸν βασιλέα περὶ τῶν γεγονότων ἱκέτης γίνεται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ θυσιαστηρίυ κεράτων, ἃ δὴ προεῖχεν, ἁλλαβόμενος. δηλῦται τῦτο Σολομῶνι πεποιηκὼς, καὶ πίστεις ἀξιῶν παρ' αὐτῦ λαβεῖν, ὥστε μὴ μνησικακῆσαι, μηδ' ἐργάσασθαι δεινὸν αὐτὸν μηδέν. ὁ δὲ, ἡμέρως πάνυ καὶ σωφρόνως τῆς μὲν τότε ἁμαρτίας αὐτὸν ἀφῆκεν ἀθῷον, εἰπὼν δ' εἰ λῆθειή τι πάλιν καινοποιῶν, ἑαυτῷ αἴτιον τῆς τιμωρίας ἔσεσθαι. καὶ πέμψας αὐτὸν ἀνίστησιν ἀπὸ τῆς ἱκεσίας. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ προσκυνήσαντα, εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν

vniuersus regem eum a patre constitutum. Solomoni autem de regno in mandatis dedit, vt pie et iuste praesit omni Hebraeorum populo et Iudae tribui. Cumque Banaias vota nuncupasset, vt Deus Solomoni propitius adsit, protinus Solomonem mulae imponunt, deductumque extra vrbem ad fontem, oleoque inunctum, rursus in eam cum faustis acclamationibus reducebant, Deum obtestantes precantesque vt quam diutissime regnet: dein in domum regiam adductum in solio paterno collocant. moxque totus populus ad conuiuia diemque festum celebrandum conuertebatur, choris tibiisque sese adeo oblectantes, vt ex ingenti instrumentorum numero terra simul omnis et aër vndique circumsonaret.

6. Vt vero clamorem acceperunt Adonias eiusque conuiuae, animis consternati erant: et Ioabus imperator dicebat, sibi nec placere sonitum istum nec tubam. Dumque appositum esset conuiuium et nemo de eo degustaret, sed omnes cogitatione defixi tenerentur, accurrit ad eos Ionathas pontificis Abiathari filius. Cum vero Adonias iuuenem conspexisset libens, bonumque nuncium vocasset, ordine illis rem totam de Solomone regisque Dauidis voluntate expositi. Tum omnes, et Adonias et qui ab eo inuitati fuerant, cum propere e conuiuio surrexissent, domum quisque suam diffugiebant. Adonias autem, veritus regem ob ea quae in eum admiserat, Deo fit supplex, cornibus etiam altaris, quae scilicet prominebant, ab eo prehensis. Nunciatur Solomoni quod hoc fecerit Adonias, quodque fidem iureiurando sibi dari obsecret, "ipsum nec iniuriae memorem "fore, nec mali aliquid sibi illaturum." At ille clementer admodum prudenterque ob istud quidem peccatum ei veniam dedit et impunitatem, monito tamen, "si post "hac in nouis rebus moliendis fuerit deprehensus, si- "bimet debere poenam acceptam ferre." Deinde misit qui illum a supplicatione excitarent. Cumque ad eum venisset et adorasset, domum suam iussit discedere, nihil

ἀπελθεῖν ἐκέλευσε, μηδὲν ὑφορώμενον, καὶ τῷ λοιπῷ παρέχειν αὐτὸν ἀγαθὸν ὡς αὐτῷ τοῦτο συμφέρον ἡξίω.

ζ'. Βουλόμενος δὲ Δαυΐδης παντὸς τοῦ λαοῦ ἀποδεῖξαι τὸν υἱὸν βασιλέα, συγκαλεῖ τοὺς ἄρχοντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς Λευΐτας. ἐξαριθμήσας δὲ τούτους πρῶτον, εὑρίσκει τῶν ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν ἕως πεντήκοντα τρισμυρίους ὀκτακισχιλίους, ἐξ ὧν ἀπέδειξεν ἐπιμελητὰς μὲν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, δισμυρίους τριχιλίους· κριτὰς δὲ τοῦ λαοῦ καὶ γραμματεῖς τούτων ἑξακισχιλίους, πυλωροὺς δὲ τετρακισχιλίους τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, καὶ τοσούτους ὑμνῳδοὺς τοῦ Θεοῦ, ἅδοντας τοῖς ὀργάνοις οἷς Δαυΐδης κατεσκεύασε, καθὼς προεῖρήκαμεν. διεμέρισε δ' αὐτοὺς κατὰ πατριάς, καὶ χωρίσας ἐκ τῆς Φυλῆς τοὺς ἱερεῖς εὗρε τούτων εἴκοσι τέσσαρας πατριάς· καὶ ἐκ μὲν τῆς Ελεαζάρου οἰκίας ἑκκαίδεκα, ἐκ δὲ τῆς Ιθαμάρου ὀκτώ. διέταξέ τε μίαν πατριὰν διακονεῖσθαι τῷ Θεῷ ἐπὶ ἡμέρας ὀκτὼ, ἀπὸ σαββάτου ἐπὶ σάββατον. καὶ ἕτως αἱ πατριαὶ πᾶσαι διεκληρώσαντο, Δαυΐδου παρόντος, καὶ Σαδώκου καὶ Αβιαθάρου τῶν ἀρχιερέων, καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων. καὶ ἡ πρώτη μὲν ἀναβᾶσα πατριὰ ἐγράφη πρώτη· ἡ δὲ δευτέρα ἀκολούθως ἄχρι τῶν εἴκοσι τεσσάρων. καὶ διέμεινεν ἕτος ὁ μερισμὸς ἄχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἐποίησε δὲ καὶ τῆς Λευΐτιδος Φυλῆς εἴκοσι μέρη καὶ τέσσαρα, καὶ κληρωσαμένων κατὰ τὸν αὐτὸν ἀνέβησαν τρόπον τῶν τῶν ἱερέων ἐφημερίσιν ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ. τὰς δ' ἀπογόνους τοῦ Μωϋσέως ἐτίμησεν. ἐποίησε γὰρ αὐτοὺς φύλακας τῶν θησαυρῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀναθημάτων ἃ συνέβη τοὺς βασιλεῖς ἀναθῆναι, διέταξε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκ τῆς Λευΐτιδος Φυλῆς καὶ τοῖς ἱερεῦσι δοξολογεῖν νύκτα καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, καθὼς αὐτοῖς ἐπέστειλε Μωϋσῆς.

η'. Μετὰ ταῦτα διεμέρισε πᾶσαν τὴν στρατιὰν εἰς δώδεκα μοίρας, σὺν ἡγεμόσι καὶ ἑκατοντάρχαις καὶ ταξιάρχαις. εἶχε δ' ἑκάστη τῶν μοιρῶν δισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους, οὓς ἐκέλευσε προσεδρεύειν κατὰ τριάκονθ' ἡμέρας ἀπὸ τῆς πρώτης ἕως τῆς ὑστάτης Σολομῶνι τῷ βασιλεῖ σὺν

mali ſuſpicantem; ac in poſterum ſemet virum bonum praeſtare, vt hoc ſibi in emolumentum cederet, volebat.

7. Cum autem Dauidi in animo eſſet filium totius populi regem declarare, conuocat principes vniuerſos Hieroſolyma una cum ſacerdotibus ac Leuitis. atque hiſce primum numeratis, inuenit virorum triginta octo millia a trigeſimo ad quinquageſimum annum: ex quibus curatores quidem templi aedificandi conſtituit viginti tria millia, iudices vero populi et ſcribas eorum ſex millia, ianitores autem domus Dei quatuor millia, totidemque qui Deum laudarent, canentes ad inſtrumenta muſica a Dauide facta, quemadmodum ante diximus. Illos autem in familias diſtribuit: et ſeparatis a reliqua tribu ſacerdotibus, horum viginti quatuor familias inuenit: et quidem ex Eleazari domo ſexdecim, ex Ithamari vero octo. inſtituitque vt vna familia miniſtraret Deo per dies octo, a Sabbato vſque ad Sabbatum. atque ſic familiae omnes ſortem ſuam acceperunt in praeſentia Dauidis, et Sadoci et Abiathari pontificum, et omnium principum. Et familia quidem cuius ſors prima exiit, ſcripta eſt prima: ſecunda vero deinceps vſque ad vigeſimam quartam. Atque haec diuiſio manſit in hodiernum diem. Fecit autem et de tribu Leuitarum claſſes viginti quatuor: factaque ſortitione, illis obtigerunt vices ſimiliter ac ſacerdotibus per dies octo. At honore praecipuo dignatus eſt Moyſis poſteros. conſtituit enim eos cuſtodes theſaurorum Dei, et donariorum, quae a regibus fuerint dedicata; ſanciuitque vt Leuitae omnes et ſacerdotes continuato diem noctemque miniſterio ſeruirent Deo, prout Moyſes ipſis praeceperat.

8. Caeterum poſt haec exercitum totum in duodecim cohortes diſtribuit, ſingulae cohorti ducibus ſuis et centurionibus et tribunis aſſignatis. Cohors autem vnaquaeque vicena quaterna millia continebat, quos per triginta dies a prima ad vltimam Solomoni regi praeſto eſſe iuſſit vna

τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις. κατέστησε δὲ καὶ ἄρχοντας ἑκάστης μοίρας, ὃν ἀγαθὸν ἤδει καὶ δίκαιον, ἐπιτρόπους τε τῶν θησαυρῶν, καὶ κωμῶν καὶ ἀγρῶν ἄλλης, καὶ κτηνῶν, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνηθῆναι τῶν ὀνομάτων.

Θ'. Ὡς δ' ἕκαστα τούτων κατὰ τὸν προειρημένον διέταξε τρόπον, εἰς ἐκκλησίαν συγκαλέσας τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἑβραίων, καὶ τοὺς Φυλάρχους, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν διαιρέσεων, καὶ τοὺς ἐπὶ πάσης πράξεως ἢ κτήσεως τοῦ βασιλέως τεταγμένους, τὰς ἐφ' ὑψηλοτάτου βήματος ὁ βασιλεὺς, ἔλεξε πρὸς τὸ πλῆθος· "Ἀδελφοὶ καὶ ὁμοσθνεῖς, "γινώσκειν ὑμᾶς βούλομαι, ὅτι ναὸν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ "διανοηθεὶς, χρυσόν τε πολὺν παρεσκευασάμην, καὶ ἀρ"γυρίου ταλάντων μυριάδας δέκα. ὁ δὲ Θεὸς ἐκώλυσέ με "διὰ τοῦ προφήτου Ναθάνα, διά τε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν πολέ"μους καὶ τῷ φόνῳ τῶν ἐχθρῶν μεμιάνθαι τὴν δεξιάν· τὸν δὲ "υἱὸν ἐκέλευσε τὸν διαδεξόμενον τὴν βασιλείαν κατασκευά"σαι τὸν ναὸν αὐτῷ. νῦν οὖν ἐπεὶ καὶ τῷ προγόνῳ ἡμῶν Ια"κώβῳ δυοκαίδεκα παίδων γενομένων, ἵστε τὸν Ιούδαν ἀπο"δειχθέντα βασιλέα καὶ ἐμοὶ τῶν ἀδελφῶν ἓξ ὄντων πρεσβύ"τερον καὶ τὴν ἡγεμονίαν λαβόντα παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ "μηδένα τούτων δυσχεράναντα, οὕτως ἀξιῶ κἀγὼ τοὺς "ἐμαυτοῦ παῖδας μὴ στασιάζειν πρὸς ἀλλήλους, Σολομῶνος "τὴν βασιλείαν παρειληφότος· ἀλλ' ἐπισταμένους ὡς ὁ Θεὸς "αὐτὸν ἐξελέξατο, φέρειν ἡδέως αὐτὸν δεσπότην. οὐ δεινὸν "γὰρ Θεοῦ θέλοντος οὐδ' ἀλλοτρίῳ κρατοῦντι δουλεύειν· "χαίρειν δ' ἐπ' ἀδελφῷ ταύτης τυχόντι τῆς τιμῆς προσῆ"κειν, ὡς κοινωνοῦντας αὐτῆς. εὔχομαι δὴ τὰς ὑποχέσεις "τοῦ Θεοῦ παρελθεῖν εἰς τέλος, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ταύ"την ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν σπαρῆναι, καὶ τὸν ἅπαντα "ταύτῃ παραμένειν χρόνον, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο παρέξειν "ἐπὶ Σολομῶνος βασιλέως. ἔσῃ δὲ ταῦτα βέβαια, καὶ "καλὸν ἕξει πέρας, ἂν εὐσεβῇ καὶ δίκαιον σαυτὸν καὶ φύ"λακα τῶν πατρίων παρέχῃς νόμων, ὦ τέκνον. εἰ δὲ μὴ, "τἀναντία προσδόκα, τούτοις παραβαίνων."

cum tribunis ſuis et centurionibus. Quin et viros, quos bonos eſſe nouerat iuſtoſque, vnicuique cohorti praeeſſe voluit: aerarii etiam quaeſtores, vicorumque curatores et agrorum alios conſtituit, nonnulloſque rei pecuariae praefecit; quos nominatim omnes recenſere haud neceſſarium eſſe duxi.

9. Poſtquam autem horum ſingula modo iam dicto ordinauerat, aduocatis in concionem Hebraeorum magiſtratibus, et tribuum principibus et cohortum ducibus, ad haec omnibus qui aut regis negotia illa aut facultates procurabant, cum in tribunali ſolito celſiori conſtitiſſet, multitudinem ſic alloquutus eſt: "Fratres et populares, nolo "vos ignorare, quod, cum mihi in animo eſſet aedem "Deo conſtruere, tum auri multum paraui tum argenti "decem millia talentorum. At Deus per Nathanan va- "tem mihi ne facerem interdixit, quod multa pro vobis "bella geſſerim et hoſtium caede dextram polluerim: vo- "luit autem vt filius, regni ſucceſſor, ipſi templum ex- "ſtrueret. Nunc igitur quandoquidem ſcitis Iudan, Ia- "cobo licet proauo noſtro eſſent filii duodecim, regem "declaratum fuiſſe, meque, cum ſex fratres eſſent, reli- "quis praelatum, et a Deo imperium accepiſſe, nec eo- "rum quenquam id aegre tuliſſe; ita ego quoque oro "obteſtorque liberos meos, vt nolint ſeditionem commo- "vere, Solomone imperium conſequuto; ſed cognito "quod Deus ipſum delegerit, eundem lubenti animo do- "minum ferre velint. Haud enim graue, Deo ita volen- "te, vel extraneo rerum potienti ſeruire: aequum vero de "fratre ad tantum honoris faſtigium euecto ſibimet gratu- "lari, vt qui eiuſdem fortunae ſocii et participes eſſent. "Equidem precor vt rata habeantur Dei promiſſa, atque "haec ipſa felicitas, quam Solomone regnante ſe largiturum "eſſe pollicitus eſt, per regionem omnem longe lateque dif- "fundatur, aeternumque in ea duratura ſit. Iſta autem firma "manebunt, et felicem exitum habebunt, ſi te, o fili, pium "iuſtumque praeſtiteris, legumque patriarum cuſtodem et "vindicem. ſin minus, exſpecta omnia tibi male ceſſura "eſſe dum contra iſta facias."

ί. Ο μὲν οὖν βασιλεὺς τούτους ποιησάμενος τοὺς λόγους ἐπαύσατο. τὴν δὲ διαγραφὴν καὶ τὴν διάταξιν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ πάντων ὁρώντων ἔδωκε Σολομῶνι, θεμελίων καὶ οἴκων καὶ ὑπερῴων, ὅσοι τε τὸ πλῆθος καὶ πηλίκοι τὸ ὕψος καὶ τὸ εὖρος γένοιντο, ὅσα τε σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ τούτων τὸν ςαθμὸν ὥρισεν. προσπαρώρμησε δὲ καὶ λόγοις αὐτὸν πάσῃ χρήσασθαι προθυμίᾳ περὶ τὸ ἔργον· καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὴν τῶν Λευιτῶν φυλὴν συναγωνίσασθαι, διά τε τὴν ἡλικίαν, καὶ διὰ τὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνον ἐλέσθαι καὶ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς βασιλείας προςάτην. εὐμαρῆ δ' αὐτοῖς καὶ ὁ σΦόδρα ἐπίπονον τὴν οἰκοδομίαν ἀπέΦηνεν, αὐτοῦ πολλὰ μὲν τάλαντα χρυσίου, πλείω δ' ἀργυρίου, καὶ ξύλα καὶ τεκτόνων πλῆθος καὶ λατόμων ἤδη παρασκευασαμένου, σμαράγδου τε καὶ πάσης ἰδέας λίθου πολυτελοῦς. καὶ νῦν δ' ἔτι τῆς ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς διακόσια, καὶ ἄλλα τριχίλια τάλαντα χρυσοῦ καθαροῦ παρέξειν ἔλεγεν εἰς τὸ ἄδυτον, καὶ εἰς τὸ ἄρμα τοῦ Θεοῦ τοὺς Χερουβεῖς, οὓς ἐΦεςᾶναι δέησει τὴν κιβωτὸν καλύπτοντας. σιωπήσαντος Δαυΐδου, πολλὴ καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῆς Λευΐτιδος Φυλῆς προθυμία συμβαλλομένων καὶ ποιουμένων ἐπαγγελίας λαμπρὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐγένετο. χρυσίου μὲν γὰρ ὑπέςησαν εἰσοίσειν τάλαντα πεντακισχίλια, καὶ ςατῆρας μυρίους· ἀργυρίου δὲ μύρια τάλαντα, καὶ σιδήρου μυριάδας ταλάντων πολλάς. καὶ εἴ τινι λίθος ἦν πολυτελὴς, ἐκόμισε καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς θησαυρούς· ὧν ἐπετρόπευσεν ὁ Μωϋσέως ἔκγονος Ιαλος.

ια. Επὶ τούτοις ἤθη τε ὁ λαὸς ἅπας, καὶ Δαυΐδης, τὴν σπουδὴν καὶ τὴν Φιλοτιμίαν τῶν ἀρχόντων καὶ ἱερέων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁρῶν· καὶ τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ἤρξατο μεγάλῃ βοῇ, πατέρα τε καὶ γενέτορα τῶν ὅλων ἀποκαλῶν, καὶ δημιουργὸν ἀνθρωπίνων καὶ θείων, οἷς αὐτὸν ἐκόσμησεν προςάτην τε καὶ κηδεμόνα γένους τῶν Εβραίων καὶ τῆς τούτων εὐδαιμονίας, ἧς τε αὐτῷ βασιλείας ἔδωκεν. ἐπὶ τούτοις

10. Et quidem rex, cum in haec verba loquutus esset, orationem finiuit. Templi autem aedificandi exemplar eiusque ordinationem omnium in conspectu Solomoni tradidit, vt et substructionum et aedicularum inferiorum et superiorum; dein quot numero essent quantaque altitudine et latitudine, et quo pondere quaeque vasa tam aurea quam argentea fieri deberent, praefiniuit. Ipsum autem verbis hortatus est vt summum studium et alacritatem operi adhiberet: simulque principes et tribum Leuiticam, vt ei auxilio esse velint, tum quia nondum ad adultam aetatem peruenerit, tum quia Deus ipsum elegerit et ad templum exstruendum et ad populum imperio regendum. Quin et ostendit aedificium haud fore rem magnae difficultatis aut immensi laboris: praesertim cum ipse multa quidem auri talenta praeparauerit, plura vero argenti, vt et ligna, et fabros quamplurimos et lapicidas, smaragdosque et lapides omne genus pretiosos. Et nunc etiam ex sui imperii reditibus ducenta talenta, praetereaque tria millia talentorum auri puri se suppeditaturum esse dicebat ad sacrarium, et Dei currum Cherubos exornandos, quos arcae insistere oportebit alis expansis eam obtegentes. Postquam autem Dauides conticuerat, principes et sacerdotes et tribus Leuitica magna cum alacritate suis de facultatibus in commune contulerunt, et multa liberaliter et magnifice polliciti sunt. nam in se receperunt auri quidem talentorum quinque millia daturos et decies mille stateras, argenti vero talentorum decem millia, ferrique talentorum multas myriadas. Ad haec si cui lapillus erat pretiosus, attulit eum et in thesauros reponendum tradidit; quorum curam agebat Ialus Moysis nepos.

11. His laetus erat et populus vniuersus, et maxime Dauides, cum videret quo studio principes et sacerdotes et reliqui omnes certatim ad opus promouendum ferebantur: atque Deum elata voce laudare coepit, patrem atque genitorem mundi vniuersi appellans et effectorem rerum humanarum diuinarumque, quibus semet praeesse voluit simul et gentis Hebraeorum curam suscipere, eorumque felicitatis pariter ac regni quod ipse ab eo acceperat.

ἐυξάμενος τῷ τε παντὶ λαῷ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τῷ παιδὶ Σολομῶνι διάνοιαν ὑγιῆ καὶ δικαίαν, καὶ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσιν ἐρρωμένην, ἐκέλευσε καὶ τὸ πλῆθος εὐλογεῖν τὸν Θεόν. καὶ οἱ μὲν πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησαν, ἠυχαρίςησαν δὲ καὶ Δαυΐδῃ περὶ πάντων ὧν αὐτῷ τὴν βασιλείαν παραλαβόντος ἀπήλαυσαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ, θυσίας τῷ Θεῷ παρέσησαν· μόχους χιλίους, καὶ κριοὺς τοσούτους, καὶ χιλίους ἀμνούς, ὡς ὁλοκαύτωσαν. ἔθυσαν δὲ καὶ τὰς εἰρηνικὰς θυσίας, πολλὰς μυριάδας ἱερείων κατασφάξαντες. καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἑόρτασεν ὁ βασιλεὺς σὺν παντὶ τῷ λαῷ· καὶ Σολομῶνα δεύτερον ἔχρισαν τῷ ἐλαίῳ, καὶ ἀπέδειξαν αὐτὸν βασιλέα, καὶ Σάδωκον ἀρχιερέα τῆς πληθύος ἀπάσης. εἴς τε τὸ βασίλειον ἀγαγόντες Σολομῶνα, καὶ καθίσαντες αὐτὸν ἐπὶ θρόνου τοῦ πατρῴου, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὑπήκουον αὐτῷ.

ΚΕΦ. ιε'.

Οἷα Δαυΐδης, ἐγγίζοντος θανάτου, διελέχθη πρὸς τὸν Σολομῶνα· καὶ ὅσα αὐτῷ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλειπεν.

ΜΕΤ' ὀλίγον δὲ χρόνον καὶ Δαυΐδης κατακεσὼν εἰς νόσον ὑπὸ γήρως, καὶ συνιδὼν ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, καλέσας τὸν υἱὸν Σολομῶνα, διελέχθη πρὸς αὐτὸν τοιάδε· "ἐγὼ μὲν, ὦ τέκνον, εἰς τὸ χρεὼν ἤδη καὶ πατέρας τοὺς "ἐμοὺς ἀπαλλάσσομαι, κοινὴν ὁδὸν ἁπάντων τῶν τε νῦν "ὄντων καὶ τῶν ἐσομένων πορευόμενος· ἐξ ἧς οὐκέθ' οἷόν "τε ἐπανελθόντα γνῶναί τί κατὰ τὸν βίον πράττεται. "διὸ ζῶν ἔτι, καὶ πρὸς αὐτῷ γεγονὼς ἄρτι τῷ τελευτᾶν, "παραινῶ σοι ταῦθ' ἃ καὶ πρότερον ἔφην συμβουλεύσας, "δικαίῳ μὲν εἶναι πρὸς τοὺς ἀρχομένους, εὐσεβεῖ δὲ πρὸς τὸν "τὴν βασιλείαν δεδωκότα Θεὸν, φυλάττειν δ' αὐτοῦ τὰς "ἐντολὰς καὶ τοὺς νόμους, οὓς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως κατέπεμ"ψεν ἡμῖν· καὶ μήτε χάριτι, μήτε θωπείᾳ, μήτ' ἐπιθυ-

Deinde et fausta omnia precatus populo vniuerso, et Solomoni filio mentem sanam et integram et omni virtute corroboratam, iussit vt populus quoque Deo laudes diceret. Atque illi quidem in terram procidentes Deum adorarunt; et praeterea Dauidi gratias egerunt pro bonis omnibus quae ipso regnante perceperant. Postridie vero eius diei hostias ad Deum adduxerunt, mille vitulos, totidemque arietes, et mille agnos, quos solidis sacrificiis immolarunt: insuper et victimas pacificas obtulerunt, multis myriadibus hostiarum mactatis. Atque tota ea die rex et populus vniuersus epulati sunt: et Solomonem iterum oleo inunxerunt, ipsumque regem creauerunt; et Sadocum pro populo vniuerso sacerdotem. Cumque Solomonem in regiam deduxissent, eumque in solio paterno collocassent, ex ea die illi paruerunt.

CAP. XV.

Quibus verbis Dauides, morte appropinquante, Solomonem alloquutus est; et quantum ipsi ad structuram Templi reliquit.

PAulo autem post Dauides, cum ex senectute in morbum incidisset, vidisseteque iam instare sibi mortem, accito Solomone hisce verbis illum alloquutus est: "Ego quidem, "o fili, iam in eo sum vt fato concedam et ad patres meos "abeam, viamque ingrediar omnibus qui nunc sunt aut fu"turi sunt ineundam, quam remetiri nemini licet, vt quid "in hac vita geratur exploratum habeat. Quapropter vi"vens adhuc et iam morti proximus ea te moneo, quae "et antea dixeram, tibi suadendo, vt erga subditos qui"dem sis iustus, erga Deum vero pius, qui tibi regnum "dedit, vtque custodias praecepta eius et leges, quas "nobis per Moysen mittendas curauit: et caue ne quid "tibi propositum negligas, aut gratiae cedens, aut af"fentatione aut cupiditate nimia abreptus, aliaue animi "perturbatione. nam ex Dei erga te beneuolentia exci-

"μία, μήτ' ἄλλῳ πάθει προσεθειμένου τούτων ἀμελῆσαι. "τὴν γὰρ τοῦ θείου πρὸς σαυτὸν εὔνοιαν ἀπολεῖς, παραβὰς "τὰ νόμιμα· καὶ πρὸς ἅπαντ' αὐτοῦ τὴν ἀγαθὴν ἀποσβέ- "ψεις πρόνοιαν. τοιοῦτον δέ σε αὐτὸν παρέχων, ὁποῖον εἶ- "ναί τε δεῖ, κἀγὼ δὲ παρακαλῶ, καθέξεις ἡμῶν τὴν βα- "σιλείαν τῷ γένει· καὶ οἶκος ἄλλος Ἑβραίων οὐκ ἂν δεσπό- "σειεν, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὶ διὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος. μέμνησο "δὲ καὶ τῆς Ἰωάβου τοῦ στρατηγοῦ παρανομίας, ἀποκτείναν- "τος διὰ ζηλοτυπίαν δύο στρατηγοὺς δικαίους καὶ ἀγαθούς, "Ἀβενῆρον τὸν Νήρου παῖδα, καὶ τὸν Ἀμεσσαῖ υἱὸν Ἰεθρά- "νη. ὧν, ὅπως ἂν σοι δόξῃ, τὸν θάνατον ἐκδίκησον· ἐπεὶ "καὶ κρείττων ἐμοῦ καὶ δυνατώτερος ὁ Ἰώαβος ὤν, μέχρι νῦν "τὴν δίκην διέφυγε. παρατίθημι δέ σοι, καὶ τοὺς Βερζε- "λαίου τοῦ Γαλαδίτου παῖδας· οὓς ἐν τιμῇ πάσῃ καὶ προνοίᾳ "τοῦτ' ἐμοὶ χαριζόμενος ἕξεις. οὐ προσκατάρχομεν γὰρ εὐ- "ποιΐας, ἀλλ' ἀμοιβὴν ὧν ὁ πατὴρ αὐτῶν παρὰ τὴν φυγὴν "ὑπῆρξέ μοι χρεολυτοῦμεν. καὶ τὸν Γῆρα δὲ υἱὸν Σεμεεῖ, "τὸν ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ὃς, πολλὰ βλασφημήσας "μοι παρὰ τὴν φυγὴν ὅτ' εἰς Παρεμβολὰς ἐπορευόμην, ἀπ- "ήντησεν ἐπὶ Ἰορδάνην, καὶ πίστεις ἔλαβεν ὡς μηδὲν αὐ- "τὸν παθεῖν τότε, νῦν ἐπιζητήσας αἰτίαν εὔλογον, ἄμυναι."

β'. Ταῦτα παραινέσας τῷ παιδὶ περί τε τῶν ὅλων πραγμάτων καὶ περὶ τῶν φίλων, καὶ ὃς ἤδει τιμωρίας ἀξίους γεγενημένους, ἀπέθανεν· ἔτη μὲν βιώσας ἑβδομήκοντα, βασιλεύσας δὲ ἑπτὰ μὲν ἐν Χεβρῶνι τῆς Ἰούδα φυ- λῆς καὶ μῆνας ἕξ, ἐν Ἱεροσολύμοις δὲ ἁπάσης τῆς χώρας τρία καὶ τριάκοντα. ἔτος ἄριστος ἀνὴρ ἐγένετο, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχων ἣν ἔδει τῷ βασιλεῖ, καὶ τοσούτων ἐθνῶν σωτη- ρίαν ἐγκεχειρισμένῳ προσεῖναι. ἀνδρεῖός τε γὰρ ἦν, ὡς οὐκ ἄλλος τις· ἐν δὲ τοῖς ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων ἀγῶσι, πρῶτος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ὥρμα, τῷ πονεῖν καὶ μάχεσθαι παρακε- λευόμενος τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τὰς πράξεις, ἀλλ' οὐχὶ τῷ προστάττειν ὡς δεσπότης. νοῆσαί τε καὶ συνιδεῖν, καὶ περὶ τῶν μελλόντων καὶ τῆς τῶν ἐνεστηκότων οἰκονομίας, ἱκανώτα-

"des, si qua contra legum praescripta feceris; atque in "omnibus bonam eius prouidentiam a te alienabis. Quod "si ita te erga illum gesseris vt te decet, et ipse porro te "hortor suadeoque, efficies vt regnum in familia nostra "maneat, et nulla alia domus praeter nostram Hebraeis "imperet in omne aeuum. Et praeterea fac memineris "iniquitatis Ioabi imperatoris, qui inuidiae oestro percitus "duos exercitus duces, viros iustos bonosque, interemit, "Abenerum Neri filium et Amessan filium Iethranae. quo- "rum mortem, vt tibi visum fuerit, vlciscere: quando- "quidem Ioabus, vtpote me viribus superior potentiorque, "hactenus supplicium euasit. Commendo autem tibi "etiam Berzelaei Galaditae liberos, quos mei gratia omni "honore curaque dignaberis. neque enim erit vt primi "beneficium conferamus, sed illos pro officiis remunere- "mus, quae pater illorum in me contulit, cum in fugam "me dederam. Quin et Semei Gerae filium, e tribu "Beniamitide, qui mihi fugienti diris modis maledixit, "tum cum Castra petebam, moxque mihi ad Iordanem "progresso obuiam factus fidem incolumitatis tunc a me "impetrauit, cum iustam causam nactus fueris, noli "committere vt impunitus abeat."

2. His mandatis filio et de summa rerum et de amicis, deque iis quos nouerat poena dignos, e vita excessit: cum quidem vixisset annos septuaginta, ao regnasset Hebrone quidem in Iudae tribum annos septem et sex menses, Hierosolymis autem in omnem regionem tres et triginta. Hic vir optimus erat, et omnibus virtutibus praeditus, quibus regem ornari oportebat, cui tot gentium salus commissa est. nam et omnibus fortitudinis gloria antecellebat: et cum certamina pro subditis iniret, primus magno impetu ferebatur in pericula, labores perferendo pugnandoque milites ad res praeclare gerendas excitans, et non domini more imperando. Optime perspiciebat simul et considerabat tam futura quam rationem expediendi instantia: ad haec modestus, mitis, erga calamitosos be-

τος· σώφρων, ἐπιεικὴς, χρηστὸς πρὸς τὰς ἐν συμφοραῖς ὑπάρχοντας, δίκαιος, φιλάνθρωπος. ἃ μόνοις ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι προσῆκε, μηδὲν ὅλως παρὰ τοσοῦτο μέγεθος ἐξουσίας ἁμαρτών, ἢ τὸ περὶ τὴν Οὐρία γυναῖκα. κατέλειπε δὲ καὶ πλοῦτον, ὅσον οὐκ ἄλλος βασιλεὺς, οὐθ' Ἑβραίων, οὔτ' ἄλλων ἐθνῶν.

γ'. Ἔθαψε δ' αὐτὸν ὁ παῖς Σολομὼν ἐν Ἱεροσολύμοις διαφερόντως, τοῖς τε ἄλλοις οἷς περὶ κηδείαν νομίζεται βασιλικὴν ἅπασι, καὶ δὴ καὶ πλοῦτον αὐτῷ πολὺν καὶ ἄφθονον συνεκήδευσεν. ὧν τὴν ὑπερβολὴν τεκμήραιτ' ἄν τις ῥαδίως ἐκ τοῦ λεχθησομένου. μετὰ γὰρ χρόνον ἐτῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, Ὑρκανος ὁ ἀρχιερεὺς, πολιορκούμενος ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς ἐπικληθέντος, υἱὸς δὲ Δημητρίου, βουλόμενος χρήματ' αὐτῷ δοῦναι, ὑπὲρ τοῦ λῦσαι τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀλλαχόθεν οὐκ εὐπορῶν, ἀνοίξας ἕνα οἶκον τῶν ἐν τῷ Δαυΐδου μνήματι, καὶ βαστάσας τριχίλια τάλαντα, μέρος ἔδωκεν Ἀντιόχῳ· καὶ διέλυσεν ἔτως τὴν πολιορκίαν, καθὼς καὶ ἐν ἄλλῳ δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τοῦτον, ἐτῶν πολλῶν διαγενομένων, πάλιν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἕτερον ἀνοίξας οἶκον, ἀνείλετο χρήματα πολλά. ταῖς μέντοιγε θήκαις τῶν βασιλέων οὐδεὶς αὐτῶν ἐπέτυχεν. ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν μηχανικῶς κεκηδευμέναι πρὸς τὸ μὴ φανεραὶ εἶναι τοῖς εἰς τὸ μνῆμα εἰσιοῦσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἡμῖν ἐπὶ τοσοῦτον ἀπόχρη δεδηλῶσθαι.

nignus, iuſtus, humanus in omnes. In his quae fas eſt vt reges ſibi propria vindicent, ne omnino quidem poteſtatis magnitudine peccauit, praeterquam in eo quod ſpectat ad Vriae vxorem. Tantam praeterea opum vim reliquit, quantam nemo alius regum, nec Hebraeorum, nec aliarum gentium.

3. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hieroſolymis magnifice, et praeter caetera omnia, quae in regum funeribus fieri ſolebant, multas etiam ingenteſque diuitias cum eo ſepeliit: quarum magnitudinem facile ſit alicui coniectare ex iis quae dicturus ſum. Nam poſt ſpatium annorum MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, filio Demetrii, volens pecuniam ei dare, vt obſidione abſiſteret et exercitum ſuum abduceret, cum aliunde ei ad largiendum nihil ſuppeteret, aperta cella vna monumenti Dauidis, et inde deportatis tribus talentorum millibus, partem Antiocho dedit: et ita ſe ab oppugnatione liberauit, ſicut et alibi indicauimus. Poſt hunc autem, multis annis elapſis, iterum Herodes rex, alia cella recluſa, inde magnas opes ſuſtulit. Veruntamen ad loculos qui regum cineres continent neuter eorum peruenit. ſingulari enim arte ita erant ſub terram conditi, vt ingredientibus in monumentum nihil plane appareret. Sed haec quidem hactenus nos dixiſſe ſufficiat.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ἑξγ΄.

α΄. Ὡς Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τὰς ἐχθρὰς ἀνεῖλε.

β΄. Περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ, καὶ τῆς συνέσεως, καὶ τοῦ πλούτου.

γ΄. Ὅτι πρῶτος τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν ᾠκοδόμησεν.

δ΄. Ὡς τελευτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ροβοάμου, τῶν δέκα φυλῶν τῶν ὑπηκόων τινὰ Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα· τῶν δὲ δύο φυλῶν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν.

ε΄. Ὡς Σέσακος ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατευσάμενος ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ κατασχὼν τὴν πόλιν, τὸν πλοῦτον αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον μετήνεγκεν.

ς΄. Στρατεία Ἱεροβοάμου, τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως, ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ροβοάμου Αβίαν καὶ ἥττα.

ζ΄. Ὅτι τὴν Ἱεροβοάμου γενεὰν Βασάνης τὸς ὄνομα διαφθείρας, αὐτὸς τὴν βασιλείαν ἔσχεν.

η΄. Αἰθιόπων ἐπιστρατεία τοῖς Ἱεροσολύμοις, βασιλεύοντος αὐτῶν Ἀσάνου τοῦ Αβία παιδὸς, καὶ διαφθορὰ τοῦ στρατοῦ.

θ΄. Ὡς, τῆς Βασάνου γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν τῶν Ἰσραηλιτῶν Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αχαβος.

ι΄. Ὡς Αδαδος, Δαμασκοῦ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχαβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

ια΄. Αμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, ἐπιστρατευσαμένων ἐπ' Ἰωσαφάτην τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα, ἥττα.

ιβ΄. Ὡς Αχαβος, ἐπὶ Σύρους στρατευσάμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER OCTAVVS.

Continet hic liber tempus annorum CLXIII.

1. *QUomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.*
2. *De eius sapientia, scientia, et diuitiis.*
3. *Quod primus omnium Hierosolymis Templum aedificauit.*
4. *Quomodo Solomone defuncto populus, a Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum, e subditis vnum, decem tribuum regem declarauit: duarum vero tribuum imperium penes Solomonis filium mansit.*
5. *Quomodo Susacus Ægyptiorum rex, in Hierosolyma exercitu educto, et vrbe capta, diuitias eius in Ægyptum deportauit.*
6. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio et clades.*
7. *Quod quidam nomine Basanes, stirpe Hieroboami excisa, imperium sibimet occupauit, tenuitque.*
8. *Æthiopum in Hierosolymitanos expeditio, cum apud illos regnaret Asanes filius Abiae, et exercitus eorum interitus.*
9. *Quomodo, Basanis genere exstirpato, regnauit Zamares, et dein filius eius Achabus.*
10. *Quomodo Adadus, Damasci et Syriae rex, bis contra Achabum ducto exercitu, cladem accepit.*
11. *Ammanitae et Moabitae, cum bellum intulissent Iosaphato Hierosolymorum regi, victi discedunt.*
12. *Quomodo Achabus, contra Syros profectus, pugna superatus est, et ipse disperiit.*

ΚΕΦ. α'.

Ως Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τὺς ἐχθρὺς ἀνεῖλε.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν Δαυΐδ καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῦ, καὶ ὅσων ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος τοῖς ὁμοφύλοις, πολέμους τε καὶ μάχας ὅσας κατορθώσας γηραιὸς ἐτελεύτησεν, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. Σολομῶνος δὲ τῦ παιδὸς αὐτῦ, νέου τὴν ἡλικίαν ἔτι ὄντος, τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, ὃν ἔτι ζῶν ἀπέφηνε τῦ λαῦ δεσπότην κατὰ τὴν τῦ Θεῦ βούλησιν, καθίσαντος ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁ μὲν πᾶς ὄχλος ἐπευφήμησεν, οἷον εἰκὸς ἐπ' ἀρχομένῳ βασιλεῖ, τελευτήσαι καλῶς αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ πρὸς γῆρας ἀφικέσθαι λιπαρὸν καὶ πανευδαίμονα τὴν ἡγεμονίαν.

Β'. Ἀδωνίας δὲ, ὃς καὶ τῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος ἐπεχείρησε τὴν ἀρχὴν καταιχεῖν, παρελθὼν πρὸς τὴν τῦ βασιλέως μητέρα Βεεθσαβὴν, καὶ Φιλοφρόνως αὐτὴν ἀσπασάμενος, πυθομένης εἰ καὶ διά χρείάν τινα πρὸς αὐτὴν ἀφῖκται, καὶ δηλοῦν κελευούσης ὡς ἡδέως παρεξομένης, ἤξατο λέγειν, "ὅτι γινώσκοι μὲν τὴν βασιλείαν καὶ αὐτὴ καὶ διὰ τὴν "ἡλικίαν καὶ διὰ τὴν τῦ πλήθυς προαίρεσιν ἔσαν αὐτῦ, με"ταβάσης δὲ πρὸς Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς κατὰ τὴν τῦ "Θεῦ γνώμην σέργει καὶ ἀγαπᾷ τὴν ὑπ' αὐτὸν δυλείαν, καὶ "τοῖς παροῦσιν ἥδεται πράγμασιν. ἐδεῖτο δ' οὖν διακονῆσαι "πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ, καὶ πεῖσαι δοῦναι τὴν τῷ πατρὶ "συγκοιμωμένην πρὸς γάμον αὐτῷ Ἀβισάκην· ἐ γὰρ πλη"σιάσαι τὸν πατέρα διὰ τὸ γῆρας αὐτῆ, μένειν δ' ἔτι παρ"θένον." ἡ δὲ Βεεθσαβὴ, καὶ διακονήσειν σπυδαίως ὑπέσχετο, καὶ καταπρᾴξασθαι τὸν γάμον δι' ἀμφότερα, τῦ τε βασιλέως αὐτῷ χαρίσασθαί τε βουλομένη, καὶ δεησομένης αὐτῆς λιπαρῶς. καὶ ὁ μὲν εὐέλπις ἀπαλλάττεται περὶ τῦ γάμυ· ἡ δὲ τῦ Σολομῶνος μήτης εὐθέως ὥρμησεν ἐπὶ

CAP. I.

Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.

IAM vero de Dauide et eius virtute, quantorumque bonorum popularibus suis auctor exstiterit, et quantis bellis feliciter gestis pugnisque bene pugnatis tandem senio confectus decesserit, in libro antecedente enarrauimus. Cum autem Solomon eius filius admodum adolescens principatum accepisset, a patre dum adhuc in vivis esset populi dominus Dei voluntate declaratus, et in solio consedisset, vniuersa quidem multitudo, vt sub noui regni exordia fieri solet, faustis acclamationibus ei vt omnia prospere cederent precata est, vtque florentibus imperii rebus ad beatam peruenirent senectutem.

2. Caeterum Adonias, qui viuo adhuc patre de regno occupando cogitauit, cum ad regis matrem Beethsaben accessisset, eamque blande salutasset, illa percontata an vlla re egens ad ipsam veniat, iubenteque vt sibi mentem suam aperiret, vtpote non grauate quidquam concessurae, orsus est dicere, "etiam ipsam quidem nos-"se, quod tam aetatis praerogatiua quam voluntate popu-"li eius fuerit regnum, sed cum ita Deo visum sit vt "transiatum esset in filium ipsius Solomonem, se qui-"dem seruitutem sub ipso diligere et amare, praesenti-"que rerum statui acquiescere. adeoque ipsam obsecra-"bat vt cum fratre pro se ageret, eique persuaderet vt "Abisace, quae cum patre dormire consueuerat, sibi in "matrimonium daretur: patrem enim cum ea propter se-"nectutem non congressum esse, et proinde adhuc virgi-"nem manere." Tum Beethsabe se illi sedulam operam daturam esse pollicita est, nuptiasque se illi ideo conciliaturam esse, tum quod rex vltro fratri gratificari voluerit, tum praesertim quod ipsa instanter oraret. Et ille quidem spei plenus, fore has nuptias, discedit: Solomonis vero mater recta ad filium contendit, vt cum eo de iis sermo-

τὸν μὲν διαλεξομένη περὶ ὧν Ἀδωνίᾳ δεηθέντι κατεπηγγείλατο. καὶ προϋπαντήσαντος αὐτῇ τῷ παιδὸς, καὶ περιπλακέντος, ἐπεὶ παρήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον οὗ συνέβαινεν αὐτῷ κεῖσθαι τὸν βασιλικὸν θρόνον, καθίσας ἐκέλευσεν ἕτερον ἐκ δεξιῶν τεθῆναι τῇ μητρί. καθεσθεῖσα δ' ἡ Βεεθσαβὴ, "μίαν, εἶπεν, ὦ παῖ, χάριν αἰτουμένη μοι κατάνευσον, "καὶ μηδὲν ἐξ ἀρνήσεως δύσκολον μηδὲ σκυθρωπὸν ἀπερ-"γάσῃ." τῷ δὲ Σολομῶνος προστάττειν κελεύοντος, πάντα γὰρ ὅσιον εἶναι μητρὶ παρέχειν, καί τι προσμεμψαμένης τὴν ἀρχὴν ὅτι μὴ μετ' ἐλπίδος ἤδη βεβαίας τῷ τυχεῖν ὧν ἀξιοῖ ποιεῖται τὰς λόγους, ἀλλ' ἄρνησιν ὑφορωμένη· ὀξέως τὴν παρθένον αὐτὸν Ἀβισάκην Ἀδωνίᾳ ταδελφῷ πρὸς γάμον παρεκάλει.

γ'. Λαβὼν δὲ πρὸς ὀργῆς ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον, ἀποπέμπεται μὲν τὴν μητέρα· μειζόνων δ' ὀρέγεσθαι πραγμάτων εἰπὼν Ἀδωνίαν, καὶ θαυμάζειν πῶς ἡ παραχωρῆσαι καὶ τῆς βασιλείας ὡς πρεσβυτέρῳ παρακαλεῖ, τὸν γάμον αὐτῷ τὸν Ἀβισάκης αἰτουμένη, φίλης ἔχοντι δυνατὰς, Ἰώαβον τὸν στρατηγὸν, καὶ Ἀβιάθαρον τὸν ἱερέα. καὶ μεταπεμψάμενος Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων, ἀποκτεῖναι προσέταξεν αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν Ἀδωνίαν. καλέσας δὲ τὸν Ἀβιάθαρον τὸν ἱερέα, "θανάτῳ μὲν, εἶπε, ῥυσταί σε τά τε "ἄλλα ὅσα τῷ πατρί μου συνέκαμες, καὶ ἡ κιβωτὸς ἦν σὺν "αὐτῷ μετήνεγκας· ταύτην δέ σοι τὴν τιμωρίαν ἐπιτίθημι, "ταξαμένῳ μετὰ Ἀδωνια καὶ τὰ ἐκείνῳ φρονήσαντι· μήτε "ἐνθάδε ἴδῃ, μήτε εἰς ὄψιν ἀπάντα τὴν ἐμὴν, ἀλλὰ εἰς "τὴν πατρίδα πορευθεὶς ἐν τοῖς ἀγροῖς ζῆθι, καὶ τῦτον ἄχρι "τελευτῆς ἔχε τὸν βίον, ἁμαρτὼν τῷ μηκέτι εἶναι δικαίως ἐν "ἀξίᾳ." καταλύεται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς ὁ Ἰθαμάρου οἶκος διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, καθὼς καὶ τῷ Ἀβιαθάρου πάππῳ προεῖπεν ὁ Θεὸς Ηλεί. μετέβη δ' εἰς τὸ Φινεέσου γένος, πρὸς Σάδωκον. οἱ δὲ ἰδιωτεύσαντες ἐκ τοῦ Φινεέσου γένους, καθ' ὃν καιρὸν εἰς τὸν Ἰθαμάρου οἶκον ἡ ἀρχιερωσύνη μετῆλθεν, Ηλεὶ πρώτου ταύτην παραλαβόντος, ἡ-

cinaretur quae ſupplici Adoniae promiſerat. Atque filius cum ei obuiam proceſſiſſet, illamque complexu excepiſſet, et in cubiculum vbi tunc temporis ſolium erat regium deduxiſſet, eo occupato, aliud a dextra matri apponi iuſſit. Poſtquam vero conſedit Beethſabe, "Mihi, "inquit, vnum a te, fili, poſtulanti annue; et nihil mo"roſi tetriciue, mihi quod peto denegando, facias." Solomone autem iubente vt illi imperaret, quod fas eſſet matri omnia concedere; poſtquam tamen prius eam paululum reprehenderat, quod non cum certa ſpe impetrandi quod vellet verba fecerit, ſed quaſi repulſam laturam eſſe metuerit: tum illa eum obſecrabat, vt is virginem Abiſacen fratri ſuo Adoniae nuptum daret.

3. At rex, hac oratione non leuiter offenſus, matrem quidem dimittit; Adonian vero maiora appetere et moliri dicens, ſeque mirari quod non poſtularet vt ei tanquam natu maiori regno cederet, cum ei depoſcat Abiſaces coniugium, amicos potentes habenti Ioabum imperatorem et Abiatharum ſacerdotem. moxque accito Banaia ſatellitum praefecto, mandauit ei vt fratrem Adonian aggreſſus interimeret. Vocato deinde Abiatharo ſacerdote, "te, inquit, mortis ſupplicio eximunt, tum "quidem alioquin iſtae calamitates quarum cum patre "meo particeps fuiſti, tum quod vna cum eo arcam "tranſtuliſti. Hanc autem, tibi, Adonian ſequuto eiuſ"que partibus ſtudenti, poenam conſtituo, vt neque hic "moreris, neque poſthac in conſpectum meum venias; "ſed, cum in patriam tuam te contuleris, in agris de"gas, et vſque dum moriaris in vita iſthac te exerceas; "cum adeo deliqueris, vt haud fas ſit te in officio diu"tius manere." Et quidem ob cauſam iam memoratam a domo Ithamari ablatus eſt honos ſacerdotalis, quemadmodum Deus Eli auo Abiathari praedixerat: tranſiitque in ſtirpem Phineeſis ad Sodocum. Qui vero ex Phineeſis genere vitam egerant priuatam, eo tempore quo pontificalis dignitas in Ithamari domum translata ibi manſit, Eli primum eam recipiente, iſti fuere; Boccias pontifi-

σαν ἔτοι· ὁ τῦ ἀρχιερέως Ιωσήπυ υἱὸς Βοκκίας, τύτυ δὲ Ιωάθαμος, Ιωαθάμυ δὲ Μαραίωθος, Μαραιώθυ δὲ Αροφᾶος, Αροφαίυ δὲ Αχίτωβος, Αχιτώβυ δὲ Σάδωκος, ὃς πρῶτος ἐπὶ Δαυΐδυ τοῦ βασιλέως ἀρχιερεὺς ἐγένετο.

δ'. Ιώαβος δὲ ὁ στρατηγὸς, τὴν ἀναίρεσιν ἀκούσας τὴν Αδωνία, περιδεὴς ἐγένετο· φίλος γὰρ ἦν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τῷ βασιλεῖ Σολομῶνι. καὶ κίνδυνον ἐκ τύτυ, διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν, ἐκ ἀλόγως ὑποπτεύων, καταφεύγει μὲν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· ἀσφάλειαν δὲ ἐνόμιζεν αὐτῷ πορίσειν ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείας τῦ βασιλέως. ὁ δὲ, ἀπαγγελάντων αὐτῷ τινῶν τὴν Ιωάβυ γνώμην, πέμψας Βαναίαν, ἐκέλευσεν ἀνασήσαντα αὐτὸν ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἄγειν ὡς ἀπολογησόμενον. Ιώαβος δὲ ἐκ ἔφη καταλείψειν τὸ ἱερὸν, ἀλλ' αὐτῦ τεθνήξεσθαι μᾶλλον ἢ ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ. Βαναίας δὲ τὴν ἀπόκρισιν αὐτῦ τῷ βασιλεῖ δηλώσαντος, προσέταξε Σολομὼν ἐκεῖ τὴν κεφαλὴν αὐτῦ ἀποτεμεῖν, καθὼς βύλεται, καὶ ταύτην λαβεῖν τὴν δίκην ὑπὲρ τῶν δύο στρατηγῶν, ὃς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε· θάψαι δ' αὐτῦ τὸ σῶμα, ὅπως τὰ μὲν ἁμαρτήματα μηδέποτε καταλείπῃ τὸ γένος τὸ ἐκείνυ, τῆς δὲ Ιωάβυ τελευτῆς αὐτός τε καὶ ὁ πατὴρ ἀθῷοι τυγχάνωσι. καὶ Βαναίας μὲν τὰ κελευσθέντα ποιήσας, αὐτὸς ἀποδείκνυται στρατηγὸς πάσης τῆς δυνάμεως· Σάδωκον δὲ μόνον ποιεῖ ἀρχιερέα ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Αβιαθάρυ τόπον, ὃν μετεσήσατο.

ε'. Σεμεεῖ δ' ὅδε προσέταξεν οἰκίαν οἰκοδομήσαντι μένειν ἐν Ιερουσολύμοις αὐτῷ προσεδρεύοντα, καὶ μὴ διαβαίνειν τὸν χείμαρρον Κεδρῶνος ἔχειν ἐξυσίαν. παρακέσαντι δὲ τύτῳ θάνατον ἔσεσθαι τὸ πρόσιμον. τῷ δὲ μεγέθει τῆς ἀπειλῆς καὶ ὅρκυς αὐτὸν προσηνάγκασεν ποιήσασθαι. Σεμεεῖ δὲ χάριν οἷς προσέταξεν αὐτῷ Σολομὼν ἔχειν φήσας, καὶ ταῦτα ποιήσειν προσομόσας, καταλιπὼν τὴν πατρίδα, τὴν διατριβὴν ἐν τοῖς Ιερουσολύμοις ἐποιεῖτο. διελθόντων δὲ τριῶν ἐτῶν, ἀκόσας δύο δύλυς ἀποδράντας αὐτὸν ἐν Γίττῃ τυγχάνοντας, ὥρμησεν ἐπὶ τὺς οἰκέτας. ἐπανελθόντος

eis Ioſephi filius, huius autem Ioathamus, Ioathami vero Maraeothus, Maraeothi autem Arophaeus, Arophaei vero Achitobus, Achitobi autem Sadocus, qui primus Dauide regnante pontifex eſt creatus.

4. Porro Ioabus imperator, fama necis Adoniae ad eum perlata, haud mediocriter expaueſcebat: eius enim amicitiam magis quam regis Solomonis coluerat. Atque ab eo periculum ſibi imminere, propter ſuam in iſtum beneuolentiam, non temere ſuſpicatus, ad altare quidem confugit; ea vero opinione ſe in tuto fore ex regis in Deum pietate. At ille, vbi ei a nonnullis nunciatum erat Ioabi conſilium, miſſo eo Banaia, iuſſit vt eum ab ara excitum ad tribunal cauſam ſuam acturum duceret. Ioabus autem dicebat ſe ſacrarium nequaquam relicturum eſſe, ſed iſthic loci potius quam alibi vſquam moriturum eſſe. Quod Ioabi reſponſum poſtquam regi Banaias retulit, praecepit Solomon, vt illic ei, vti poſtulat, caput amputaret, et hoc de eo ſupplicium ſumeret pro duobus iſtis exercitus ducibus, quos ille nefarie oppreſſos occiderat: corpus vero eius ſepelire, vt eius peccata in poſteros ipſius in perpetuum redundent, ipſe vero ac pater Ioabi morte inſontes ſint. Et quidem Banaias quae mandata erant exſequutus, ipſe copiis vniuerſis praeficitur: Sadoeum autem ſolum rex pontificem conſtituit loco Abiathari, ab eo pontificatus honore pulſi.

5. Deinde is Semei euocato edixit, vt domo Hieroſolymis exſtructa aſſidue ſecum eſſet, et torrentem Cedronem tranſire non auderet. Quod ſi ſecus fecerit, morte multandum eſſe. Tam magna autem interminatione non contentus, iureiurando etiam eum ad hoc praeſtandum adegit. Semei vero Solomoni, ob ea quae ſibi mandauerat, ſe gratias habere profeſſus, cum imperata ſe facturum eſſe iuraſſet, patria relicta Hieroſolymis habitabat. Triennio autem poſt cum audiſſet duos eius ſeruos, qui aufugerant, Gittam ſe contuliſſe, ad famulos ſuos conquirendos eo properauit. Rex autem poſteaquam reſciuit

δὲ μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος, ὡς καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτῷ καταφρονήσαντος, καὶ, τὸ μεῖζον, τῶν ὅρκων τῷ Θεῷ μηδεμίαν ποιησαμένου φροντίδα, χαλεπῶς εἶχε· καὶ καλέσας αὐτὸν, "ἀ σὺ, φησὶν, ὤμοσας μὴ καταλείψειν ἐμὲ, "μηδὲ ἐξελεύσεσθαί ποτε ταύτης τῆς πόλεως εἰς ἄλλην; ἔκουν "ἀποδεῖξη τὴν τῆς ἐπιορκίας δίκην, ἀλλὰ καὶ ταύτης καὶ "ὧν τὸν πατέρα μου παρὰ τὴν φυγὴν ὕβρισας τιμωρήσομαί "σε πονηρὸν γενόμενον. ἵνα γνῷς ὅτι κερδαίνουσιν ἀδὲν οἱ κα- "κοὶ μὴ παρ' αὐτὰ τἀδικήματα κολαζόντες, ἀλλὰ παν- "τὶ τῷ χρόνῳ, ᾧ νομίζουσιν ἀδεεῖς εἶναι μηδὲν πεπονθότες, "αὔξεται καὶ γίνεται μείζων ἡ κόλασις αὐτοῖς ἧς ἂν παραυ- "τίκα πλημμελήσαντες ἔδοσαν." καὶ Σεμεεὶ μὲν κελευσθεὶς Βαναίας ἀπέκτεινεν.

ΚΕΦ. Γ'.

Περὶ τῆς γυναικὸς Σολομῶνος, τῆς σοφίας αὐτῷ καὶ τῷ πλούτῳ, καὶ ὅσων ἐπέτυχεν παρὰ τῷ Εἰράμῳ εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

ΗΔΗ δὲ τὴν βασιλείαν βεβαίως ἔχων ὁ Σολομὼν, καὶ τῶν ἐχθρῶν κεκολασμένων, ἄγεται τὴν Φαραώθου τοῦ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέως θυγατέρα. καὶ, κατασκευάσας τὰ τείχη τῶν Ἱεροσολύμων πολλῷ μείζω καὶ ὀχυρώτερα τῶν πρόσθεν ὄντων, διεῖπε τὰ πράγματα λοιπὸν ἐπὶ πολλῆς εἰρήνης, μηδ' ὑπὸ τῆς νεότητος, πρός τε δικαιοσύνην καὶ φυλακὴν τῶν νόμων καὶ μνήμην ὧν ὁ πατὴρ τελευτῶν ἐπέστειλε, βλαπτόμενος· ἀλλὰ πάνθ' ὅσα οἱ τοῖς χρόνοις προβεβηκότες, καὶ πρὸς τὸ φρονεῖν ἀκμάζοντες, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐπιτελῶν. ἔγνω δ' εἰς Χεβρῶνα παραγενόμενος, ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ θυσιαστηρίου, τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ Μωϋσέως, θῦσαι τῷ Θεῷ. καὶ χίλια τὸν ἀριθμὸν ὁλοκαύτωσεν ἱερεῖα. τοῦτο δὲ ποιήσας μεγάλως ἔδοξε τὸν Θεὸν τετιμηκέναι. φανεὶς γὰρ αὐτῷ κατὰ τὴν ὕπνους ἐκείνης τῆς νυκτὸς, ἐκέλευσεν αἰτεῖσθαί τινας ἀντὶ τῆς εὐσεβείας δώσει αὐτῷ δωρεάς. Σο-

eum vna cum illis reuerſum, vtque mandata eius contemptui habuerit, et, quod maius, iusiurandum Deo factum non curauerit, aegre rem tulit: eoque accerſito, "nonne "tu, inquit, iuraſti te nunquam a me diſceſſurum eſſe, "neque ex hac vrbe in aliam quamuis egreſſurum? non "igitur effugies periurii poenam: verum ob iſtud pariter "ac contumelias, quibus patrem meum fugientem affeci- "ſti, poenas mihi dabis ſceleribus coopertus; vt ſcias ni- "hil inde lucrari malos, quod flagrante delicto non pu- "niantur, ſed per omne tempus, quo propter impunita- "tem ſecuri eſſe videntur, augeri ipſiſque grauiorem fieri "poenam, quam ſi ſtatim ſcelere comminſo eam ſubiiſſent." Atque ita Semei iuſſu regis Banaias aggreſſus interfecit.

CAP. II.

De Solomonis vxore, deque ſapientia eius intellectuque praeſtanti et diuitiis, et quae ab Hiramo nactus eſt in aedificationem Templi.

SOlomon autem, vbi iam ſublatis inimicis imperium ſibi firmauerat, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit vxorem. atque inſtauratis Hieroſolymorum moenibus, vt ampliora eſſent pariter ac munitiora quam antea, ſumma pacis tranquillitate deinde remp. adminiſtrauit, nihil ei obſtante adoleſcentiae feruore, quo minus vel iuſtitiam coleret et leges cuſtodiret, vel quae a patre morituro acceperat memoria conſeruaret: verum, non ſecus ac viri prouectioris aetatis conſummataeque prudentiae, omnia exquiſito iudicio tranſegit. Porro ſtatuit Chebronem proficiſci et ſuper aram aeneam, quam Moyſes fabricari curauerat, Deo ſacrificare. atque mille ſolidas hoſtias ad eam immolauit. Cum autem hoc praeſtitiſſet, magnopere viſus eſt Deum honoraſſe. nam nocte quae proxime ſequuta eſt, ei per quietem apparuit, iuſſitque vt poſceret quod ſibi pro hac pietate ab ipſo dari vellet. Solomon vero pulcherrima et maxima a Deo petiit, quaeque illi ad largiendum

λομὼν δὲ, τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα, καὶ Θεῷ παρασχεῖν ἥδιστα, καὶ λαβεῖν ἀνθρώπῳ συμφορώτατα, τὸν Θεὸν ἤτησεν. οὐ γὰρ χρυσὸν, οὐδ' ἄργυρον, οὐδὲ τὸν ἄλλον πλοῦτον, ὡς ἄνθρωπος καὶ νέος, ἠξίωσεν αὐτῷ προσγενέσθαι· ταῦτα γὰρ ἡδονὴν νενόμισαι παρὰ τοῖς πλείστοις μόνα σπουδῆς ἄξια, καὶ Θεοῦ δῶρα εἶναι· ἀλλὰ "δός μοι, φησὶ, δέσποτα, νῦν "ὑγιῆ καὶ φρόνησιν ἀγαθὴν, οἷς ἂν τὸν λαὸν τὰληθῆ καὶ "τὰ δίκαια λαλῶν κρίνοιμι." τοῦτοις ἤδη τοῖς αἰτήμασιν ὁ Θεός· καὶ τά τε ἄλλα πάνθ', ὧν ἐκ ἐμνήσθη παρὰ τὴν ἐκλογὴν, δώσειν ἐπηγγείλατο, πλοῦτον, δόξαν, νίκην πολεμίων, καὶ πρὸ πάντων σύνεσιν καὶ σοφίαν, οἵαν ἐκ ἄλλός τις ἀνθρώπων ἔσχεν ἔτε βασιλέων ἔτ' ἰδιωτῶν. φυλάξειν τε καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἐπὶ πλεῖστον ὑπισχνεῖτο χρόνον, ἂν δίκαιός τε ὢν διαμένῃ καὶ πειθόμενος αὐτῷ, καὶ τὸν πατέρα μιμούμενος ἐν οἷς ἦν ἄριστος. ταῦτα τῷ Θεῷ Σολομὼν ἀκούσας, ἀνεπήδησεν εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα· καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς μεγάλας ἐπιτελέσας θυσίας, κατευώχει τοὺς ἰδίους ἅπαντας.

β'. Ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κρίσις ἐπ' αὐτὸν ἦχθη δυσχερής· ἧς τὸ τέλος εὑρεῖν ἦν ἐπίπονον. τὸ δὲ πρᾶγμα, περὶ οὗ συνέβαινεν εἶναι τὴν δίκην, ἀναγκαῖον ἡγησάμην δηλῶσαι, ἵνα τοῖς ἐντυγχάνουσιν τό τε δύσκολον τῆς κρίσεως γνώριμον ὑπάρξῃ, καὶ τοιούτων μεταξὺ πραγμάτων γινόμενοι λάβωσιν, ὥσπερ ἐξ εἰκόνος τῆς τοῦ βασιλέως ἀγχινοίας, τὸ ῥαδίως ἀποφαίνεσθαι περὶ τῶν ζητουμένων δυνηθῆναι. δύο γυναῖκες ἑταίρας τὸν βίον ἦκον ἐπ' αὐτόν· ὧν ἡ ἀδικεῖσθαι δοκοῦσα πρώτη λέγειν ἤρξατο. "οἰκῶ μὲν, εἶπεν, ὦ "βασιλεῦ, μετὰ ταύτης ἐν ἑνὶ δωματίῳ. συνέβη δ' ἀμφο"τέραις ἡμῖν ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας ἀποτεκεῖν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥ"ραν. ἄρρενα παιδία. τρίτης δὲ ἡμέρας διελθούσης, ἐπικοι"μηθεῖσα τῷ αὐτῆς παιδίῳ αὕτη, τοῦτο μὲν ἀποκτείνει· βα"σάσασα δὲ τοὐμὸν ἐκ τῶν γονάτων πρὸς αὐτὴν μεταφέρει, "καὶ τὸ νεκρὸν ἐμοῦ κοιμωμένης εἰς τὰς ἀγκάλας μου τίθησιν.

gratiſſima et homini ad accipiendum vtiliſſima. non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias, vt homo et iuuenis, ſibi accumulari popoſcit: (ſere enim iſta ſola pleriſque magni aeſtimantur, et inter Dei munera habentur) ſed "da mihi, inquit, Domine, mentem ſanam re-"ctumque in decernendo iudicium, vt vera iuſtaque lo-"quendo populo huic ius dicam." Hac petitione adeo delectatus erat Deus, vt et alia omnia, quorum in optione ſua non meminerit, ſe ei daturum eſſe promiſerit, opes, gloriam, de hoſtibus victoriam, et prae omnibus ſcientiam ac ſapientiam, quantis nemo alius vel regum vel priuatorum ante eum praeditus fuit. inſuper et regnum ſeris eius nepotibus ſe conſeruaturum eſſe pollicitus eſt, modo iuſtus eſſe pergat, ſibique obtemperet, et patrem in quibus excellebat quam maxime referat. Vbi haec a Deo acceperat Solomon, e lecto ſtatim proſiluit, numenque veneratus Hieroſolyma reuertit; et mactatis ante Tabernaculum plurimis victimis ſuos omnes epulis adhibuit.

2. Hiſce autem diebus iudicium ad eum delatum eſt arduum: quod quidem difficile erat dirimere. Rem vero, de qua diſceptari contigit, paucis exponere neceſſarium duxi; vt et qui haec legerint quanta de ea decernendi fuerit difficultas intelligant, et qui in huiuſmodi negotiis verſantur regiae ſolertiae exemplar intuendo de quaeſitis facile pronunciare poſſint. Mulieres duae meretrices ad ipſum venerunt: quarum altera, cui iniuria facta eſſe videbatur, prima dicere orſa eſt. "Ego quidem, dice-"bat, o rex, in vno cum hac muliere cubiculo habito. "Accidit autem vtrique noſtrum, vt vna die maſculos in-"fantes circa eandem horam pareremus. At tertio poſt "die, iſta ſomnolento in puerulum ſuum incubitu ipſum "quidem opprimit: meum vero e gremio meo clam ſub-"latum ad ſe transfert, et mortuum quieſcenti mihi in vl-"nas impoſuit. Mane autem, cum infanti vellem mam-"mam admouere, meum quidem non inueni, huius

"πρωῒ δὲ θηλὴν ὀρέξαι βυλομένη τῷ παιδίῳ, τὸ μὲν ἐμὸν
"οὐχ εὗρον, τὸ δὲ ταύτης νεκρὸν ὁρῶ μοι παρακείμενον. ἀκρι-
"βῶς γὰρ κατανοήσασα τοῦτο ἐπέγνων. ὅθεν ἅπαντῶ τὸν
"ἐμὸν υἱὸν, καὶ οὐκ ἀπολαμβάνουσα καταπέφευγα, δέσπο-
"τα, ἐπὶ τὴν παρὰ σοῦ βοήθειαν. τὸ γὰρ εἶναι μόνας ἡμᾶς,
"καὶ μηδένα τὸν ἐξελέγξαι δυνάμενον φοβεῖσθαι καταφρονῦ-
"σα, ἰσχυρῶς ἀγνωμόνησα παραμένει." ταῦτ' εἰπούσης, ὁ βα-
σιλεὺς ἀνέκρινε τὴν ἑτέραν, τί τοῖς εἰρημένοις ἀντιλέγειν ἔχοι.
τῆς δὲ ἀγνωμόνης τοῦτο πεποιηκέναι, τὸ δὲ παιδίον τὸ ἑαυ-
τῆς ζῆν λεγούσης, τὸ δὲ τῆς ἀντιδίκου τεθνηκέναι, μηδενὸς
ἐπινοοῦντος τὴν κρίσιν, ἀλλὰ ὥσπερ ἐπ' αἰνίγματι περὶ
τὴν εὕρεσιν αὐτῆ πάντων τῇ διανοίᾳ τετυφλωμένων, μόνος
ὁ βασιλεὺς ἐπενόησέ τι τοιοῦτον. κελεύσας κομισθῆναι τὸ νε-
κρὸν καὶ τὸ ζῶν παιδίον, μεταπέμπεταί τινα τῶν σωματο-
φυλάκων, καὶ σπασάμενον προσέταξε τὴν μάχαιραν ἀμ-
φότερα δίχοτομῆσαι τὰ παιδία, ὅπως ἑκάτεραι λάβωσιν
ἀνὰ ἥμισυ τοῦ τε ζῶντος καὶ τοῦ τετελευτηκότος. ἐπὶ τούτῳ
πᾶς μὲν ὁ λαὸς λανθάνων ἐχλεύαζεν ὡς μειράκιον τὸν βα-
σιλέα. μεταξὺ δὲ τῆς μὲν ἀληθῶς μητρὸς ἀναχαιτούσης τοῦ-
το μὴ ποιεῖν, ἀλλὰ παραδιδόναι τῇ ἑτέρᾳ τὸ παιδίον ὡς
ἐκείνης, ἀρκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν αὐτὸ καὶ βλέπειν μόνον κἂν
ἀλλότριον δοκῇ, τῆς δ' ἑτέρας ἑτοίμως ἐχούσης διαιρεῖσθαι
ἰδοῦσα τὸ παιδίον, καὶ προσέτι βασανισθῆναι καὶ αὐτὴν ἀξιώ-
σης· ὁ βασιλεὺς, ἐπιγνοὺς τὰς ἑκατέρων φωνὰς ἀπὸ τῆς
ἀληθείας γεγενημένας, τῇ μὲν ἀναχαιτούσῃ τὸ παιδίον προσ-
έκρινε, μητέρα γὰρ αὐτὴν ἀληθῶς εἶναι, τῆς δὲ ἄλλης
κατέγνω πονηρίαν, τό τε ἴδιον ἀποκτεινάσης, καὶ τὸ τῆς
φίλης σπουδαζούσης ἀπολλύμενον θεάσασθαι. τοῦτο μέγα
δεῖγμα καὶ τεκμήριον τῆς τοῦ βασιλέως φρονήσεως καὶ σο-
φίας ἐνόμιζε τὸ πλῆθος· καὶ ἐκείνης λοιπὸν τῆς ἡμέρας,
ὡς θείαν ἔχοντι διάνοιαν, αὐτῷ προσεῖχον.

γ'. Στρατηγοὶ δ' αὐτῷ, καὶ ἡγεμόνες ἦσαν τῆς χώ-
ρας ἁπάσης, οἵδε. τῆς μὲν Ἐφραΐμου κληρυχίας Οὖρις, ἐπὶ
δὲ τῆς Βηθλεέμης τοπαρχίας ἦν Διόκλητος· τὴν δὲ τῶν Δώ-

"vero mortuum lateri meo video accumbere. rem enim, "omnibus accurate perpensis, ita esse comperi. Quare "filium meum postulo: et cum illum non receperim, ad "tuam opem implorandam, Domine, confugio. Nam "quod nos solae fuerimus, nullusque subsit metus ali-"cuius qui nos possit redarguere, illa, negligens quid "de se quisque sentiat, constanter et fortiter factum ne-"gat." Vbi haec dixerat, rex alteram interrogabat, ecquid habeat dictis obiiciendum. Illa autem inficiante se hoc feciſſe, et asseuerante suum viuere filium, aduersariae vero interiisse, cum nemo existimare potuerit quid decernendum esset, sed omnes, quasi aenigma fuerit, in eo euoluendo mentis caecitate laborarint, solus rex tale quiddam excogitauit. Iussis afferri infantibus tam viuo quam mortuo, satellitum quendam ad se euocat, imperatque stricto gladio puerum vtrumque dissecare in duas partes, vt vtraque dimidium accipiat tam viui quam mortui. Hanc ob rem populus quidem vniuersus regem, vt admodum adolescentem, clam irridebat. Inter haec autem cum vera quidem mater exclamasset, ne hoc ageretur, sed potius alteri tanquam suus tradatur infans, sibi enim sufficere, modo viuat ipsumque conspiciat, licet alterius esse videatur; altera vero parata esset puerum videre diuisum, atque insuper magnopere vellet ipsam quoque matrem dolore excruciari: rex, animaduerso vtriusque voces ex animo esse, illi quidem quae exclamauerat puerum adiudicabat, (ipsam enim reuera esse matrem) alterius vero malitiam damnabat, vt quae et suum peremerat, et amicae filium exstinctum videre cuperet. Hoc populo visum est magnum esse argumentum indiciumque regis prudentiae simul et sapientiae: atque ex illo deinceps die ipsi tanquam diuina mente praedito auscultabant.

3. Militiae autem praefecti ipsi erant, praesidesque regionis omnis, isti scilicet. Ephraïmi quidem sorti praerat Vres; toparchiae vero Bethleemiticae Dioclerus: regionem autem Dorensem et maritimam omnem sibi sub-

ρων καὶ τὴν παραλίαν Αβινάδαβος εἶχεν ὑπ' αὐτῷ, γεγαμηκὼς τὴν Σολομῶνος θυγατέρα. τὸ δὲ Μέγα Πεδίον ἦν ὑπὸ Βαναμὰ τῷ Αχίλυ παιδί. προσεπῆχε δὲ καὶ τῆς ἄχρι Ιορδάνυ πάσης. τὴν δὲ Γαλααδίτην καὶ Γαυλανίτην ἕως τοῦ Λιβάνυ ὄρους, καὶ πόλεις ἑξήκοντα μεγάλας καὶ ὀχυρωτάτας ἔχων ὑφ' αὑτὸν, Γαβάρις διεῖπεν. Αχινάδαβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄχρι Σιδῶνος ἐπετρόπευε, συνοικῶν καὶ αὐτὸς θυγατρὶ Σολομῶνος Βασίμα τὄνομα. τὴν δὲ περὶ Αρκὴν παραλίαν εἶχε Βανακάτης. Σαφάτης δὲ τὸ Ιταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴν Γαλιλαίαν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ιορδάνυ χώραν. ἐπὶ δὲ τούτων [εἰς] πᾶσαν ἐπετέτραπτο. Σεμέει δὲ τὴν τῆς Βενιαμίτιδος κληρυχίαν ἐγκεχείρισο· Γαβάρης δὲ εἶχε τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνυ χώραν. ἐπὶ δὲ τούτων εἰς πάλιν ἄρχων ἀποδέδεικτο. Θαυμασὴν δὲ ἐπίδοσιν ἔλαβεν ὅ, τε τῶν Εβραίων λαὸς, καὶ ἡ Ιούδα Φυλὴ, πρὸς γεωργίαν τραπέντων καὶ τὴν τῆς γῆς ἐπιμέλειαν. εἰρήνης γὰρ ἀπολαύοντες, καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς μὴ περισπώμενοι, καὶ προσέτι τῆς ποθεινοτάτης ἐλευθερίας ἀκράτως ἐμφορούμενοι, πρὸς τὸ συναύξειν ἕκαστος τὰ οἰκεῖα καὶ ποιεῖν ἄξια πλείονος ὑπῆρχεν.

δ'. Ησαν δὲ καὶ ἕτεροι τῷ βασιλεῖ ἡγεμόνες, οἱ τῆς τε Σύρων γῆς καὶ τῶν ἀλλοφύλων, ἥτις ἦν ἀπ' Εὐφράτυ ποταμοῦ διήκουσα μέχρι τῆς Αἰγυπτίων, ἐπῆρχον, ἐκλέγοντες αὐτῷ φόρους παρὰ τῶν ἐθνῶν. συνετέλουν δὲ καὶ τῇ τραπέζῃ καθ' ἡμέραν καὶ τῷ δείπνῳ τοῦ βασιλέως σεμιδάλεως μὲν κόροι τριάκοντα, ἀλεύρου δ' ἑξήκοντα, σιτιστοὶ δὲ βόες δέκα, καὶ νομάδας βόας εἴκοσι, καὶ σιτιστοὶ ἄρνας ἑκατόν. ταῦτα πάντα πάρεξ τῶν ἐπ' ἄγρας, ἐλάφων λέγω καὶ βυβάλων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ ἰχθύων, ἐκομίζετο καθ' ἡμέραν τῷ βασιλεῖ παρὰ τῶν ἀλλοφύλων. τοσοῦτον δὲ πλῆθος ἦν ἁρμάτων Σολομῶνι, ὡς τέσσαρας εἶναι μυριάδας Φατνῶν τῶν ὑπεζευγμένων ἵπποις. χωρὶς δὲ τούτων ἦσαν ἱππεῖς δισχίλιοι καὶ μύριοι· ὧν οἱ μὲν ἡμίσεις τῷ βασιλεῖ προσήδρευον ἐν Ιεροσολύμοις, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰς βασιλικὰς διασπα-

iectam habebat Abinadabus, qui Solomonis filiam duxerat. At Campus Magnus erat sub Banaia filio Achili. quin et omni regioni etiam imperitabat, quae ad Iordanem vsque pertingit. Galaaditicam vero et Gaulaniticam prouinciam vsque montem Libanum, vrbes sexaginta magnas et munitissimas sua in ditione habens, Gabaris regebat. Achinadabus autem Galilaeam omnem Sidonem vsque procurabat, habens et ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimam vero circa Arcen Banacates obtinebat. atque Saphates Itabyrium montem et Carmelum et terram Galilaeae vsque ad Iordanem fluuium. At vnus illis superior totius regionis istius curator erat constitutus. Semei autem tribus Beniamitidis sors commissa erat: atque Gabares regionem Transiordanianam tenebat. His vero rursum vnus praepositus erat. Miro autem incremento auctae sunt res Hebraeorum et tribus Iudae, populo ad agrorum colendorum curandorumque studium conuerso. Nam pace potiti, et neque bellis neque turbis intestinis distracti, ac praeterea optatissima libertate ad satietatem vsque fruentes, omni cura et cogitatione in hoc incubuerunt, vt sua quisque augeret et maioris pretii faceret.

4. Erant autem regi et alii praefecti, qui et Syrorum et alienigenarum terrae omni, a fluuio Euphrate Ægyptum vsque pertingenti, praeerant, e gentibus ipsi tributa colligentes. Atque isti regis victui in singulos dies eiusque conuiuiis conferebant similae quidem coros triginta, farinae vero sexaginta, boues autem altiles decem, et armentales viginti, et agnos altiles centum. Haec omnia praeter capturas ex venatione, ceruos inquam et bubalos et aues et pisces, regi ab alienigenis quotidie aduehebantur. Porro tantus erat Solomoni curruum numerus, vt quadraginta haberet praesepiorum millia equorum iugalium. Verum absque his erant duodecim millia equitum: quorum pars quidem dimidia Hierosolymis circa regem versabatur; reliqui vero per villas regias dispersi in illis manebant. Idem vero praefectus, cui man-

μένοι κώμας ἐν αὐταῖς κατέμενον. ὁ δ' αὐτὸς ἡγεμὼν, ὁ τὴν τῦ βασιλέως δαπάνην πεπισευμένος, καὶ τοῖς ἵπποις ἐχορήγει τὰ ἐπιτήδεια, συγκομίζων εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς διέτριβε τόπον.

ε'. Τοσαύτη δ' ἦν ἡν ὁ Θεὸς Σολομῶνι παρέχε Φρόνησιν καὶ σοφίαν, ὥστε τὰς ἀρχαίας ὑπερβάλλειν ἀνθρώπυς· καὶ μηδὲ τὰς Αἰγυπτίας, οἳ πάντων ἐν συνέσει διενεγκεῖν λέγονται, συγκρινομένας λείπεσθαι παρ' ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ πλεῖσον ἀφεστηκότας τῆς βασιλέως Φρονήσεως ἐλέγχεσθαι. ὑπερῆρε δὲ καὶ διήνεγκε σοφία καὶ τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν δόξαν ἐχόντων παρὰ τοῖς Εβραίοις ἐπὶ δεινότητι. ὧν ἃ παρελεύσομαι τὰ ὀνόματα. ἦσαν δὲ Εθάνος καὶ Λιμάνος, καὶ Χαλκέος καὶ Δάρδανος, υἱοὶ Ημάωνος. συνετάξατο δὲ καὶ βιβλία περὶ ὠδῶν καὶ μελῶν πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις, καὶ παραβολῶν καὶ εἰκόνων βίβλυς τριχιλίας. καθ' ἕκαστον γὰρ εἶδος δένδρυ παραβολὴν εἶπεν, ἀπὸ ὑσσώπυ ἕως κέδρυ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν τ' ἐπιγείων ἁπάντων ζώων, καὶ τῶν νηκτῶν καὶ τῶν ἀερίων. ὐδεμίαν γὰρ τύτων Φύσιν ἠγνόησεν, ὐδὲ παρῆλθεν ἀνεξέτασον· ἀλλ' ἐν πάσαις ἐφιλοσόφησεν, καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ἐν αὐταῖς ἰδιωμάτων ἄκραν ἐπεδείξατο. παρέσχε δ' αὐτῷ μαθεῖν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην εἰς ὠφέλειαν καὶ θεραπείαν τοῖς ἀνθρώποις. ἐπωδάς τε συνταξάμενος αἷς παρηγορεῖται τὰ νοσήματα, καὶ τρόπυς ἐξορκώσεων κατέλειπεν, οἷς ἐνδήμενα τὰ δαιμόνια ὡς μηπέτ' ἐπανελθεῖν ἐκδιώκυσι. καὶ αὕτη μέχρι νῦν παρ' ἡμῖν ἡ θεραπεία πλεῖσον ἰσχύει. ἱστόρησα γάρ τινα Ελεάζαρον τῶν ὁμοφύλων, Οὐεσπασιανῦ παρόντος καὶ τῶν υἱῶν αὐτῦ καὶ χιλιάρχων καὶ ἄλλυ στρατιωτικῦ πλήθυς, τὰς ὑπὸ τῶν δαιμονίων λαμβανομένας ἀπολύοντα τύτων. ὁ δὲ τῆς θεραπείας τρόπος τοιῦτος ἦν. προσφέρων ταῖς ῥισὶ τῦ δαιμονιζομένυ τὸν δακτύλιον, ἔχοντα ὑπὸ τῇ σφραγίδι ῥίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομών, ἔπειτα ἐξέλκυεν ὀσφραινομένῳ διὰ τῶν μυκτήρων τὸ δαιμόνιον. καὶ πεσόντος εὐθὺς τῦ ἀνθρώπυ, μηπέτ' εἰς αὐτὸν ἐπ-

dati erant sumptus regii, equis etiam necessaria suppeditabat, in eum locum aduecta vbi rex erat.

5. Tanta autem erat sapientia et prudentia, qua Solomonem donauit Deus, vt priscae aetatis hominibus praestiterit: et non solum Ægyptios, qui omnes scientia superare feruntur, cum eo comparatos fere vicerit, sed et eos a regis sapientia longe abfuisse demonstrarit. Quin et quotquot apud Hebraeos isto aeuo perspicaciae laudem assequuti sunt, ingenii praestantia supergressus est, iisque longe antecelluit. quorum nomina non praeteribo. Erant autem Ethanus et Haemanus, et Chalceus et Dardanus, filii Hemaonis. Composuit etiam libros de odis et canticis quinque supra mille, et prouerbiorum et similitudinum ter mille. nam de quauis arboris specie parabolam dixit ab hyssopo vsque ad cedrum. Similiter autem et de iumentis et de caeteris etiam terrestribus animantibus, vt de iis quae per aquam pariter ac aërem feruntur, parabolas fecit. Ne vnius quidem horum naturam ignorauit, aut inexploratam reliquit: sed de omnibus philosophorum more disseruit, et scientiam proprietatum earum summam se adeptum esse ostendit. Concessit ei etiam Deus vt disceret artem contra malos daemonas ad vtilitatem et curationem hominum. Et cum excantationes composuisset, quibus leniantur morbi, etiam formas adiurationum reliquit, quibus vincta daemonia ita eiiciunt, vt nunquam reuertantur. atque hoc sanationis genus etiamnum apud nos plurimum valet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, coram Vespasiano et filiis eius et tribunis reliquisque militibus, ex daemonum potestate ab iis obsessos liberantem. Modus autem istius curationis erat talis. Nasi daemoniaci admoto annulo, cuius pala vna ex radicibus inclusa erat, quas indicauerat Solomon, paulo post ex naribus odorantis extrahebat daemonem. tum homine statim collapso daemonem adiurabat ne in hunc postea reuerteretur, Solomonis interim mentionem faciens, et incanta-

ανελθεῖν ὥρκω, Σολομῶνός τε μεμνημένος, καὶ τὰς ἐπῳδὰς, ἃς συνέθηκεν ἐκεῖνος, ἐπιλέγων. βυλόμενος δὲ πεῖσαι καὶ παρασῆσαι τοῖς παρατυγχάνουσιν ὁ Ελεάζαρος ὅτι ταύτην ἔχει ἰσχὺν, ἐτίθει μικρὸν ἔμπροσθεν ἤτοι ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἢ ποδόνιπτρον· καὶ τῷ δαιμονίῳ προσέταττεν ἐξιόντι τῷ ἀνθρώπῳ ταῦτ' εἰνατρέψαι, καὶ παραχεῖν ἐπιγνῶναι τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι καταλέλοιπε τὸν ἄνθρωπον. γινομένῳ δὲ τούτῳ, σαφὴς ἡ Σολομῶνος καθίστατο σύνεσις καὶ σοφία, δι' ἣν, ἵνα γνῶσιν ἅπαντες τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ τῆς Φύσεως καὶ τὸ θεοφιλὲς, καὶ λάθῃ μηδὲν τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον τῷ βασιλέως περὶ πᾶν εἶδος ἀρετῆς ὑπερβολὴ, περὶ τούτων εἰπεῖν προήχθημεν.

ς'. Ο δὲ τῶν Τυρίων βασιλεὺς Εἴραμος, ἀκούσας ὅτι Σολομὼν τὴν τοῦ πατρὸς διεδέξατο βασιλείαν, ὑπερήθη· φίλος γὰρ ἐτύγχανε τῷ Δαυΐδῃ· καὶ πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἠσπάζετό τε καὶ συνέχαιρεν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς. ἀποστέλλει δὲ πρὸς αὐτὸν Σολομὼν γράμματα δηλοῦντα τάδε.

ΣΟΛΟΜΩΝ ΕΙΡΑΜΩ ΒΑΣΙΛΕΙ.

"Ιδεῖ μοι τὸν πατέρα βυληθέντα κατασκευάσαι τῷ Θεῷ "ναὸν, ὑπὸ τῶν πολέμων καὶ τῶν συνεχῶν στρατιῶν κεκω- "λυμένον. ὁ γὰρ ἐπαύσατο πρότερον τοὺς ἐχθροὺς καταστρε- "φόμενος, πρὶν ἢ πάντας αὐτοὺς Φόρων ὑποτελεῖς ἐποίησεν. "ἐγὼ δὲ χάριν οἶδα τῷ Θεῷ τῆς παρούσης εἰρήνης, καὶ διὰ "ταύτην εὐχολῶν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ βύλομαι τὸν οἶκον. "καὶ γὰρ ὑπ' ἐμοῦ τοῦτον ἔσεσθαι τῷ πατρί μου προεῖπεν ὁ "Θεός. διὸ παρακαλῶ σε συμπέμψαί τινας τοῖς ἐμοῖς εἰς "Λίβανον τὸ ὄρος, κόψοντας ξύλα. πρὸς γὰρ τομὴν ὕλης "ἐπιστημονέστερον ἔχουσι τῶν ἡμετέρων Σιδώνιοι. μισθὸν δ' ὃν "ἂν ὁρίσῃς, ἐγὼ τοῖς ὑλοτόμοις παρέξω.

ζ'. Ἀναγνοὺς δὲ τὴν ἐπιστολὴν Εἴραμος, καὶ τοῖς ἐπεσταλμένοις ἡδεῖς, ἀντιγράφει τῷ Σολομῶνι.

tiones ab eo compositas recitans. Porro volens Eleazarus illis qui aderant persuadere manifestumque facere, quod hanc vim habuerit, non longe inde collocabat aut poculum aqua plenum aut polubrum; daemonique imperabat vt homine egrediens illa euertat, atque faciat vt spectantes intelligant quod hominem reliquisset. Hoc autem reuera facto, palam erat Solomonis sapientia et scientia. Ideoque vt omnibus nota sit ingenii eius magnitudo, quamque carus Deo fuerit, vtque nemini, quem sol intuetur, lateat regis in omni genere virtutis excellens praestantia, ad verba de illis facienda adducti fuimus.

6. Porro Tyriorum rex Hiramus, audito quod Solomon patri in regnum successisset, magnopere gauisus est, (nam Dauidis erat amicus) et per legatos ipsum salutabat, eique gratulabatur de praesenti felicitate. At Solomon ad eum literas mittit his verbis.

Solomon Hiramo Regi.

"Scias velim quod pater meus, cum in animum "induxisset aedificare Templum Deo, bellis et continuis "expeditionibus fuerit impeditus. non enim prius hostes "debellare desiit, donec eos omnes tributum ferre coë-"gerat. Ego vero Deo gratias ago pro ea qua nunc "fruor pace: ac propterea otio abundans iam statuo do-"mum Deo exstruere. eam etenim me conditurum esse, "Deus patri meo praedixit. Quam ob rem te oro at-"que obsecro, vt aliquos vna cum meis mitti iubeas "in montem Libanum ad ligna excidenda. nam in ma-"teria caedenda Sidonii nostratibus peritiores sunt. Ipse "vero mercedem, quantam tu dixeris, fabris materia-"riis soluam."

7. Hiramus autem, cum has literas legisset, mandatisque multum laetatus esset, Solomoni ita rescripsit.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΙΡΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΣΟΛΟΜΩΝΙ.

"Τὸν μὲν Θεὸν εὐλογεῖν ἄξιον, ὅτι σοι τὴν πατρῴαν "παρέδωκεν ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ σοφῷ καὶ πᾶσαν ἀρετὴν "ἔχοντι. ἐγὼ δὲ, τούτοις ἡδόμενος, ἅπαντα ὑπουργήσω τὰ "ἐπεσταλμένα. τεμὼν γὰρ ξύλα πολλὰ καὶ μεγάλα, κέδρι "τε καὶ κυπαρίσσου, διὰ τῶν ἐμῶν ἐπὶ θάλασσαν κατα"πέμψω· καὶ κελεύσω τοὺς ἐμοὺς χειδίαν πλεύσαντας εἰς ὃν "ἂν βουληθῇς τόπον τῆς σαυτοῦ χώρας πλεύσαντας ἀποθέ"σθαι. ἔπειθ' οἱ σοὶ διακομίσουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὅπως δὲ "καὶ σὺ παράσχῃς ἡμῖν ἀντὶ τούτων σῖτον, οὗ διὰ τὸ νῆσον "οἰκεῖν δεόμεθα, φρόντισον".

ή. Διαμένει δ' ἄχρι τῆς σήμερον τὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἀντίγραφα, οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις μόνον σωζόμενα βιβλίοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ Τυρίοις· ὥς εἴ τις θελήσειε τὸ ἀκριβὲς μαθεῖν, δεηθεὶς τῶν ἐπὶ τῶν Τυρίων γραμματοφυλακίων δημοσίων, εὕροι συμφωνοῦντα τοῖς εἰρημένοις ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις. ταῦτα μὲν οὖν διεξῆλθον, βουλόμενος γνῶναι τοὺς ἐντευξομένους, ὅτι μηδὲν μᾶλλον ἔξω τῆς ἀληθείας λέγομεν, μηδὲ πιθανοῖς τισι καὶ πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν ἐπαγωγοῖς τὴν ἱστορίαν διαλαμβάνοντες, τὴν μὲν ἐξέτασιν φεύγειν πειρώμεθα, πιστεύεσθαι δ' εὐθὺς ἀξιοῦμεν, μηδὲ συγκεχωρημένον ἡμῖν, κατεξανισαμένοις τὸ πρέπον τῆς πραγματείας, ἀθῴοις ὑπάρχειν· ἀλλὰ μηδεμιᾶς ὑποδοχῆς τυγχάνειν παραπαλοῦντες, ἂν μὴ μετὰ ἀποδείξεως καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν δυνώμεθα τὴν ἀλήθειαν.

θ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, ὡς ἐκομίσθη τὰ παρὰ τοῦ Τυρίων βασιλέως γράμματα, τήν τε προθυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν ἐπήνεσε, καὶ οἷς ἠξίωσε τούτοις αὐτὸν ἠμείψατο· σίτου μὲν αὐτῷ κατ' ἔτος πέμψας δισμυρίους κόρους, καὶ τοσούτους ἐλαίου βάδους. ὁ δὲ βάδος δύναται χωρῆσαι ξέστας ἑβδομήκοντα δύο. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον καὶ οἶνου παρεῖχεν. ἡ μὲν οὖν Εἰράμου Φιλία καὶ Σολομῶνος ἀπὸ τούτων ὅτι μᾶλλον ηὐξήσε, καὶ διαμένειν ὤμοσαν εἰς ἅπαν. ὁ δὲ

REX HIRAMVS REGI SOLOMONI.

"Deum quidem laudare par est, qui paternum im-"perium tibi tradidit, viro sapienti et omni virtute prae-"dito. Atque ego, his mirifice delectatus, quaecunque "per literas petiisti tibi lubens suppeditabo. Ligno enim "multo magnoque excisō, cedrino pariter ac cypariſſi-"no, mihi curae erit vt meorum opera in mare deue-"hatur: meisque praeterea imperabo, vt rate ex illis "connexa ad quemcunque volueris tuae regionis locum "mari nauigato ea deponant: deinde tuis licebit ea Hie-"rosolyma deportare. Tuque fac cures vt pro his fru-"mentum nobis suppeditetur, qua re nobis opus est, "vtpote insulam habitantibus."

8. Etiamnum autem manent harum literarum exemplaria, non tantum in nostris libris conseruata, sed et apud Tyrios: adeo vt si quis voluerit pro certo rem nosse, rogatis iis qui publicis tabulariis praesunt apud Tyrios, inuenturus sit quae ab iis dicta fuerint consentanea illis quae nos diximus. Atque haec quidem oratione persequutus sum, volens lectores pro comperto habere, nobis in animo esse nihil praeter veritatem dicere, nedum, verisimilibus quibusdam et ad homines decipiendos delectandosque accommodis, historiam distinguendo, operam quidem dare vt examen fugiamus, postulare autem vt narrationi statim credatur; neque nobis concessum esse, vt, facta ab historiae decoro discessione, a culpa simus immunes: sed oramus atque obsecramus vt nemo nostra haec approbatione sua dignari velit, nisi veritatem demonstratam dare certisque indiciis confirmare possimus.

9. Rex autem Solomon, cum ad eum allatae fuissent regis Tyriorum literae, promptum eius obsequium et beneuolentiam valde laudauit, et quae ab ipso petiit vicissim ei subministrauit; mittendo quotannis tritici quidem viginti cororum millia, oleique expressi totidem batos. Batus autem capit sextarios septuaginta duo. Eandem vero ei mensuram etiam vini suppeditabat. Et ab istis quidem initiis magis magisque creuit amicitia inter Solo-

βασιλεὺς ἐπέταξε παντὶ τῷ λαῷ Φόρον ἐργάτας τρισμυρίους, οἷς ἄπονον τὴν ἐργασίαν κατέστησε, μερίσας αὐτὴν συνετῶς. μυρίους γὰρ ἐποίησε κόπτοντας ἐπὶ μῆνα ἕνα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει· δύο δὲ μῆνας ἀναπαύεσθαι παραγενομένους ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, μέχρις ἂ πάλιν οἱ δισμύριοι τὴν ἐργασίαν ἀναπληρώσωσι κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον. ἐπειθ' ἅτως συνέβαινε τοῖς πρώτοις μυρίοις διὰ τετάρτου μηνὸς ἀπαντᾶν ἐπὶ τὸ ἔργον. γεγόνει δ' ἐπίτροπος τῶ Φόρω τούτω Ἀδώραμος. ἦσαν δ' ἐκ τῶν παροίκων ὓς Δαυίδης καταλελοίπει, τῶν μὲν παρακομιζόντων τὴν λιθείαν καὶ τὴν ἄλλην ὕλην, ἑπτὰ μυριάδες· τῶν δὲ λατομούντων ὀκτάκις μύριοι. τούτων δ' ἐπισάται τριχίλιοι καὶ τριακόσιοι. προσετάχει δὲ λίθους μὲν αὐτοὺς τέμνειν μεγάλας, εἰς τοὺς τῶ ναῶ θεμελίους ἁρμόσαντας δὲ πρῶτον καὶ συνδήσαντας ἐν τῷ ὄρει, κατακομίζειν ἅτως εἰς τὴν πόλιν. ἐγένετο δὲ ταῦτα ἀ παρὰ τῶν οἰκοδόμων τῶν ἐγχωρίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὧν ὁ Εἴραμος ἔπεμψε τεχνιτῶν.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῶ ναῶ.

ΤΗΣ δ' οἰκοδομίας τῶ ναῶ Σολομὼν ἤρξατο, τέταρτον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας ἔχων, μηνὶ δευτέρῳ, ὃν Μακεδόνες μὲν Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δὲ Ἰὰρ, μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ δύο τῆς ἀπ' Αἰγύπτου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξόδου, μετὰ δὲ χίλια καὶ εἴκοσι ἔτη τῆς Ἀβράμου εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀφίξεως, ἀπὸ δὲ τῆς ἐκομβρίας μετὰ χίλια καὶ τετρακόσια καὶ τεσσαράκοντα. ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου γεννηθέντος Ἀδάμου ἕως οὗ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν διεληλύθει τὰ πάντα ἔτη τρισχίλια καὶ ἑκατὸν καὶ δύο. καθ' ὃν δὲ ὁ ναὸς ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι χρόνον, κατ' ἐκεῖνον ἔτος ἤδη τῆς ἐν Τύρῳ βασιλείας ἐνδέκατον ἐνεστήκει Εἰράμῳ. ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως Τύρου εἰς τὴν

monem et Hiramum; seque in ea perpetuo mansuros esse iurarunt. Imperauit autem Solomon populo vniuerso in tributum operariorum triginta millia: quibus vt ministerium non esset laboriosum effecit, scienter illud atque perite diuidendo. constituit enim vt deni milleni in mensem vnum syluam in monte Libano caederent, per duos autem menses quietem agerent domum quisque suam regressi, donec reliqui viceni milleni suum opus itidem absoluerint. Ita demum tempore praefinito contigit, vt quarto quoque mense primi deni milleni ad opus redirent. Huic vero tributo exigendo praeerat Adoramus. Porro erant ex inquilinis, quos Dauides operi destinatos reliquerat, in vectores quidem saxorum et caeterae materiae septuaginta millia, in lapicidas vero octoginta millia. Hisque praefecti erant viri ter mille et trecenti. In mandatis praeterea dederat, vt saxa quidem ingentia illi exciderent in Templi fundamenta: cum vero in monte ea prius aptassent et colligassent, ita demum in vrbem conueherent. Istis autem operam nauabant non solum structores indigenae, sed et artifices ab Hirame missi.

CAP. III.

De aedificatione Templi.

SOlomon autem Templum aedificare coepit regni sui anno quarto, mense secundo, quem Macedones quidem Artemisium vocant, Hebraei vero Iar, post quingentos nonaginta duos annos ab exitu Israëlitarum ex Ægypto, post mille autem et viginti annos ab Abrami migratione ex Mesopotamia in Chananaeam, post mille vero et quadringentos et quadraginta a diluuio. Ab Adamo autem primo formato, vsque ad tempus quo Solomon aedificauit Templum, in vniuersum effluxerunt anni ter mille centum et duo. Illo vero tempore quo Templum coeptum est aedificari, tunc vndecimum in regno Tyri annum iam egerat Hiramus. A Tyri autem conditu vsque

οἰκοδομίαν τῶ ναῶ διαγεγόνει χρόνος ἐτῶν τεσσαράκοντα καὶ διακοσίων.

β'. Βάλλεται μὲν οὖν τῷ ναῷ θεμελίους ὁ βασιλεὺς ἐπὶ μήκιστον τῆς γῆς βάθος, ὕλης λίθων ἰσχυρᾶς, καὶ πρὸς χρόνον ἀντέχειν δυναμένης, οἵ τε τῇ γῇ συμφυέντες ἔμελλον καὶ ἔδαφος καὶ ἔρεισμα τῆς ἐποικοδομησομένης κατασκευῆς ἔσεσθαι, καὶ διὰ τὴν κάτωθεν ἰσχὺν αἴσειν ἀπόνως τὸ μέγεθος τῶν ἐποικοδομησομένων, καὶ κάλλιστος πολυτέλειαν, ἣ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς ὕψος καὶ πρὸς ὄγκον, κόσμῳ τε χάριν καὶ μεγαλοψυχίας ἐπενοεῖτο. ἀνήγαγον δ' αὐτὸν ἄχρι τῆς ὀροφῆς ἐκ λευκῆς λίθου πεποιημένον. τὸ μὲν οὖν ὕψος ἦν ἑξήκοντα πηχῶν, τῶν δ' αὐτῶν καὶ τὸ μῆκος, εὖρος δ' εἴκοσι. κατὰ τέτου δὲ ἄλλος ἦν ἐγηγερμένος, ἴσος τοῖς μέτροις· ὥστε εἶναι τὸ πᾶν ὕψος τῷ ναῷ πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. τέτραπτο δὲ πρὸς τὴν ἀνατολήν. τὸ δὲ πρόναον αὐτῆ προέτησαν ἐπὶ πήχεις εἴκοσι τὸ μῆκος, πρὸς τὸ εὖρος τῆ οἴκῳ τεταγμένον, ἔχον δὲ πλάτος πήχεις δέκα, ὕψος δὲ ἀνεγηγερμένον πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. περιῳκοδόμησε δὲ τὸν ναὸν ἐν κύκλῳ τριάκοντα βραχέσιν οἴκοις, οἳ συνοχή τε τῆ παντὸς ἔμελλον ἔσεσθαι διὰ πυκνότητα καὶ πλῆθος ἔξωθεν περικείμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰς εἰσόδους αὐτοῖς δι' ἀλλήλων κατεσκεύασεν. ἕκαστος δὲ τῶν οἴκων τέτων εὖρος μὲν εἶχεν πέντε πήχεις, μῆκος δὲ τὰς αὐτὰς, ὕψος δὲ εἴκοσι. ἐπῳκοδόμητο δὲ τέτοις ἄνωθεν ἕτεροι οἶκοι, καὶ πάλιν ἄλλοι κατ' αὐτῶν, ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις καὶ τῷ ἀριθμῷ· ὡς τὸ πᾶν ὕψος αὐτὰς λαβεῖν τῷ κάτωθεν οἴκῳ παραπλήσιον. ὁ γὰρ ὑπερῷος οὐκ ἦν περιῳκοδομημένος. ὄροφος δ' αὐτοῖς ἐπεβέβλητο κέδρε. καὶ τοῖς μὲν οἴκοις ἦτος ἴδιος ἦν ἑκάστῳ, πρὸς τὰς πλησίον δ' συνάπτων. τοῖς δ' ἄλλοις ὑπῆρχεν ἡ στέγη κοινὴ δι' ἀλλήλων δεδομημένη μηκίσαις δοκοῖς, καὶ διηκόσαις ἀπάντων· ὡς τὰς μέσας τοίχας ὑπὸ τῶν αὐτῶν συγκρατεμένας ξύλων ἐῤῥωμενεστέρας διὰ τέτο γίνεσθαι. τὴν δ' ὑπὸ τὰς δοκὰς στέγην τῆς αὐτῆς ὕλης ἐβάλλετο πᾶσαν ἐξεσμένην εἰς φατνώματα καὶ

ad exſtructionem Templi elapſi ſunt anni quadraginta et ducenti.

2. Et quidem rex in altiſſimam terrae profunditatem iacit fundamenta Templi, ex lapidum materia firmitate praedita, et vi temporis iniuriis reſiſtendi, quique cum terra coaleſcentes ſolum et firmamentum futuri eſſent operi ſuperſtruendo, et propter robur inferne inexpugnabile facile laturi aedificii futuri molem, et ſumptuoſum ornamentorum apparatum, qui pondere non minor foret quam reliqua quae ad celſitudinem et amplitudinem conferebant, decoriſque et magnificentiae gratia excogitabatur. Illud autem eduxerunt vſque lacunar ex ſaxo candenti conſtructum. Et quidem altum erat ſexaginta cubitos, totidem vero et longum, et latum viginti. Super hoc autem erat aliud aedificium paribus menſuris; ita vt tota altitudo Templi centum et viginti cubitis conſtaret. verſumque erat ad orientem. Veſtibulum autem eius ad introitum ſtatuerunt, longum viginti cubitos, ad menſuram latitudinis aedis, latum vero decem cubitos, celſitudine autem euectum ad centum viginti cubitos. Porro aediculas Templo per circuitum adſtruebat triginta, quae extrinſecus circumiectae totum Templum propter crebritatem earum et multitudinem erant cohibiturae. Quinetiam effecit vt earum aditus eſſent per alias in alias. Vnaquaeque autem ex hiſce domunculis patebat quidem in latitudinem quinque cubitos, totidem vero in longitudinem, et viginti cubitis attollebatur. Super has autem aliae aediculae exſtructae erant, et ſuper illas rurſum aliae, omnes pari cum ipſis inuicem menſura et numero, ita vt omnes ſimul inferius Templi aedificium altitudine aequarent. nam pars eius ſuperior nullis erat domunculis circumdata. Tectum autem illis impoſitum erat cedrinum. Et domunculae quidem ſuum quaeque tectum habebant, cum proximis nequaquam cohaerens: aliis vero commune tectum erat ex longiſſimis trabibus conſertum, ad vtrumque latus pertingentibus: adeo vt medii parietes, ab iiſdem lignis contenti, propterea firmiores redderentur. porro trabibus fornicem

προσκόλλησιν χρυσῷ. τὰς δὲ τοίχας κεδρίναις διαλαβὼν σανίσι, χρυσὸν αὐταῖς ἐνετόρνευσεν, ὥστε σίλβειν ἅπαντα τὸν ναὸν καὶ περιλάμπεσθαι τὰς ὄψεις τῶν εἰσιόντων ὑπὸ τῆς αὐγῆς τῷ χρυσῷ πανταχόθεν φερομένης. ἡ δ' ὅλη τῷ ναῷ οἰκοδομία κατὰ πολλὴν τέχνην ἐκ λίθων ἀκροτόμων ἐγένετο, συντεθέντων ἁρμονίως πάνυ καὶ λείως, ὡς μήτε σφῦραν μήτε ἄλλο τινὸς ἐργαλεῖον τεκτονικὸν τοῖς κατανοοῦσιν ἐργασίαν δηλοῦσθαι, ἀλλὰ δίχα τῆς τούτων χρήσεως πᾶσαν ἠρμόσθαι τὴν ὕλην προσφυῶς· ὡς ἀκόσιον τὴν ἁρμονίαν αὐτῆς δοκεῖν μᾶλλον, ἢ τῆς τῶν ἐργαλείων ἀνάγκης. ἐφιλοτέχνησεν δὲ ὁ βασιλεὺς ἄνοδον εἰς τὸν ὑπερῷον οἶκον διὰ τοῦ εὐρυς τοῦ τοίχου. ἡ γὰρ εἶχεν θύραν μεγάλην κατὰ τῆς ἀνατολῆς ὡς εἶχεν ὁ κάτωθεν οἶκος, ἀλλ' ἐκ τῶν πλευρῶν ἦσαν αἱ εἴσοδοι διὰ μικρῶν πάνυ θυρῶν. διέλαβε δὲ τὸν ναὸν καὶ ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν ξύλοις κεδρίνοις, ἀλύσεσι παχείαις συνδεδεμένοις· ὥστε ἀντ' ὀχυρωμάτων καὶ ῥώμης τοῦτο αὐτοῖς εἶναι.

γ'. Διελὼν δὲ τὸν ναὸν εἰς δύο, τὸν μὲν ἔνδοθεν οἶκον, εἴκοσι πηχῶν, ἐποίησεν ἄδυτον εἶναι· τὸν δὲ, τεσσαράκοντα πηχῶν, ἅγιον ναὸν ἀπέδειξεν. ἐκτεμὼν δὲ τὸν μέσον τοῖχον θύρας ἐπέστησε κεδρίνας, χρυσὸν αὐταῖς πολὺν ἐνεργασάμενος καὶ τορείαν ποικίλην. κατεπέτασε δὲ ταύτας ὕφεσιν βαναυσοτάτοις, ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου πεποιημένοις· ἦ μὴν ἀλλὰ καὶ βύσσου λαμπροτάτης καὶ μαλακωτάτης. ἀνέθηκε δ' εἰς τὸ ἄδυτον, εἴκοσι πηχῶν τὸ εὖρος, τῶν δ' αὐτῶν καὶ τὸ μῆκος, δύο χερουβεὶς ὁλοχρύσους, πηχῶν ἑκάτερον τὸ ὕψος πέντε. δύο δ' ἦσαν ἑκατέρῳ πτέρυγες, ἐπὶ πέντε πήχεις ἐκτεταμέναι. διὸ καὶ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰς ἀνέστησεν, ἵνα τῶν πτερύγων τῇ μὲν ἅπτωνται τοῦ κατὰ νότον κειμένου τοίχου ἀδύτου, τῇ δὲ κατὰ βορρᾶν· αἱ δ' ἄλλαι πτέρυγες αὐτὰς συνάπτουσαι τεθείσῃ μεταξὺ αὐτῶν τῇ κιβωτῷ σκέπῃ τυγχάνωσι. τὰς δὲ χερουβεὶς ἰδεῖς ὁποῖαί τινες ἦσαν εἰπεῖν οὐδ' εἰκάσαι δύναται. κατέστρωσε δὲ καὶ τῷ ναῷ τὸ ἔδαφος ἐλάσμασι χρυ-

ſubiiciebat ex eadem materia, eumque in laquearia dedolatum cum iuncturis aureis. Parietes autem, cum tabulis cedrinis eos incruſtaſſet, caelatura ex auro induxit, ita vt Templum omne fulgore colluceret et illuſtraretur, atque oculos ingredientium perſtringeret auri ſplendore vndique diffuſo. Tota vero Templi fabrica multa cum arte exſtructa eſt ex lapidibus politis, apta admodum laevique commiſſura iunctis conditiſque, vt intuentibus nullum vſquam mallei aut cuiuslibet inſtrumenti fabrilis appareret indicium; ſed illis non adhibitis materiam omnem congrue coagmentatam fuiſſe: ita vt ſua ſponte potius cohaerere videretur quam ferramentorum vi. Porro adſcenſum in ſuperius domus tabulatum commentus eſt rex per cochleam parietis craſſitudine incluſam. non enim ei erat ianua magna ad orientem, ſicuti domui erat inferiori; ſed a lateribus adibatur per parua oſtiola. Templum autem tam intus quam extra complexus eſt aſſeribus cedrinis, craſſis catenis inter ſe conſtrictis; adeo vt hoc illis vice firmamentorum et roboris eſſet.

3. Cum autem Templum in duas partes diuiſiſſet, aedem quidem interiorem, viginti cubitorum, in Adytum ſepoſuit; exteriorem vero, quadraginta cubitorum, Sanctuarium eſſe conſtituit. In ſciſſura vero medii paſtietis fores poſuit cedrinas multo auro obductas et variis caelaturis ornatas. Illis autem vela praetendit, pulcherrima florum variatione, hyacintho et purpura et cocco intexta, necnon et byſſo ſplendidiſſima et molliſſima. Porro in Adyto, viginti cubitos in latitudinem patente totidemque in longitudinem, duos Cherubes dedicauit, totos aureos vtrumque in altitudinem quinque cubitorum. Vtrique etiam alae erant in quinos cubitos expanſae. Quare non longe ab inuicem eas collocabat; vt vna quidem alarum auſtralem parietem Adyti attingerent, alia vero ſeptentrionalem: aliae autem alae inter ſe cohaerentes arcam in medio poſitam obtegerent. At quales fuerint hi Cherubes nemo dicere poteſt aut coniicere. Quin et Templi pauimentum petalis aureis inſtrauit. Por-

σῦ, ἐπέθηκε δὲ καὶ τῷ πυλῶνι τῦ ναῦ θύρας, πρὸς τὸ ὕψος τῦ τοίχυ συμμεμετρημένας, εὖρος ἐχούσας πηχῶν εἴκοσι, καὶ ταύτας κατεκόλλησε χρυσῷ. συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὐδὲν εἴασε τῦ ναῦ μέρος, ὅτε ἔξωθεν ὅτε ἔνδοθεν, ὃ μὴ χρυσὸς ἦν. κατεπέτασε δὲ καὶ ταύτας τὰς θύρας, ὁμοίως τοῖς ἐνδοτέρω καταπετάσμασι. ἡ δὲ τῦ προναῦ πύλη τέτων οὐδὲν εἶχε.

δ'. Μεταπέμπεται δ' ἐκ Τύρυ Σολομὼν παρὰ Εἰράμυ τεχνίτην, Χείραμον ὄνομα, μητρὸς μὲν ὄντα Νεφθαλίτιδος τὸ γένος, ἐκ γὰρ ταύτης ὑπῆρχε τῆς Φυλῆς, πατρὸς δὲ Οὐρίυ, γένος Ισραηλιτῶν. ὅτος ἅπαντος μὲν ἐπιστήμην εἶχεν ἔργυ· μάλιστα δὲ τεχνίτης ἦν χρυσὸν ἐργάζεσθαι καὶ ἄργυρον καὶ χαλκόν· ὑφ' ἃ δὴ καὶ πάντα κατὰ τὴν τῦ βασιλέως βέλησιν τὰ περὶ τὸν ναὸν ἐξεμηχανήθη. κατεσκεύασε δὲ ὁ Χείραμος ὅτος καὶ σύλυς δύο χαλκοῦς ἔσωθεν, τὸ πάχος τεσσάρων δακτύλων. ἦν δὲ τὸ μὲν ὕψος τοῖς κίοσιν ὀκτωκαίδεκα πηχῶν· ἡ δὲ περίμετρος δέκα καὶ δύο πηχῶν. χωνευτὸν δὲ ἐφ' ἑκατέρα κεφαλῇ κρίνον ἐφειστήκει, τὸ ὕψος ἐπὶ πέντε πήχεις ἐγηγερμένον· ᾧ περίεκειτο δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ περιπεπλεγμένον, καλύπτον τὰ κρίνα. τέτε δὲ ἑκάτερον κατὰ δισοχείαν καὶ ᾠοὶ διακόσιαι. τέτων τῶν κιόνων τὸν μὲν ἕτερον κατὰ τὴν δεξιὰν ἔστησε τῦ προπυλαίυ παρασάδα, καλέσας αὐτὸν Ιαχίν· τὸν δὲ ἕτερον κατὰ τὴν ἀριστερὰν, ὀνομάσας αὐτὸν Βοάζ.

ε'. Ἐχώνευσε δὲ καὶ θάλασσαν χαλκῆν εἰς ἡμισφαίριον ἐσχηματισμένην. ἐκλήθη δὲ τὸ χαλκέργημα θάλασσα διὰ τὸ μέγεθος. ἦν γὰρ ὁ λεπὸς τὴν διάμετρον πηχῶν δέκα, καὶ ἐπὶ παλαισιαῖον πάχος κεχωνευμένος. ὑπῆρεισο δὲ κατὰ τὸ μεσαίτατον τῇ κύτει σπείρᾳ περιαγομένη εἰς ἕλικας δέκα. ἦν δὲ τὴν διάμετρον πήχεως. περιειστήκεισαν δὲ περὶ αὐτὴν μόχοι δώδεκα, πρὸς τὰ κλίματα τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀποβλέποντες, καθ' ἕκαστον αὐτῶν τρεῖς, ἔσω τὰ ὀπίθια νενευκότες, ὥς' αὐτοῖς ἐπικαθέζεσθαι τὸ ἡμισφαίριον,

tae etiam Templi fores aptauit, parietis altitudini proportione respondentes, latas cubitos viginti, iisque iungendis aurum adhibuit. Atque, vt summatim dicam, nullam Templi partem reliquit, aut intus aut extra, quae non erat auro illita. Illis praeterea ianuis aulaea oppandit illis similia quae intus oppansa erant. Caeterum vestibuli ianua nihil horum habuit.

4. Solomon autem Tyro accersit ab Hiramo artificem Chiramum, ex matre quidem genere Nephthalitide, (nam ex illa erat tribu) patre vero Vria Israëlitis oriundo. Hic omnis quidem opificii scientia pollebat, praecipue vero peritus erat in auro et argento et aere fabrifaciendo: a quo sane omnia circa Templum summo artificio facta sunt ad voluntatem regis. Foris autem, et hic Chiramus formauit duas columnas aeneas, crassitudine quatuor digitorum. atque surgebant quidem illae columnae in altitudinem octonum denum cubitorum: circuitus vero illarum erat cubitorum octodecim. Vtriusque autem columnae capiti imposuit capitulum fusile lilii specie, in quinum cubitorum altitudinem excitatum: cui circumdatum erat opus reticulatum palmulis aeneis perplexum, ad lilia tegenda. inde autem dependebant bini malogranatorum ordines, ducentorum numero. Harum columnarum vnam quidem ad dextram vestibuli antam statuebat, Iachin nominatam: alteram vero ad sinistram, Boaz vocatam.

5. Fudit autem et mare aeneum in hemisphaerii speciem. illud vero opus a metallario confectum ex sui amplitudine mare appellatum est. Erat enim labrum secundum diametrum cubitorum decem: et ad palmi crassitudinem fusum erat. Suffulciebatur autem ad ipsum alueo meditullium spira in decem orbiculos circumducta: eratque diametro cubiti vnius. Circumstabant autem circum illud iuuenci duodecim, versus regiones quatuor ventorum adspicientes, ad vnumquemque ventum tres, cum posterioribus introrsum propendentibus, vt eis hemisphae-

κατὰ περιαγωγὴν ἔνδον ἐπινεῦον. ἐδέχετο δὲ ἡ θάλασσα βάθος τριχιλίους.

ε'. Ἐποίησε δὲ καὶ λυτῆρων δέκα βάσεις χαλκᾶς τετραγώνων. τούτων ἑκάστη μῆκος γεγόνει πήχεων πέντε, πλάτος τεσσάρων, ὕψος ἓξ. συνεκέκλειτο δὲ τὸ ἔργον κατὰ μέρος τετορευμένον ὅτου. τέσσαρες ἦσαν κιονίσκοι κατὰ γωνίαν ἑστῶτες τετράγωνοι, τὰ πλευρὰ τῆς βάσεως ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐν αὐτοῖς ἔχοντες ἐξηρμοσμένα. ἦν δὲ ταῦτα τριχῇ διῃρημένα. ἑκάστην δὲ χώραν ὅρος ἐπεῖχεν εἰς ὑπόβασιν κατεσκευασμένον· ἐφ' οἷς ἐτετόρευτο, πῇ μὲν λέων, πῇ δὲ ταῦρος καὶ ἀετός. ἐπὶ δὲ τῶν κιονίσκων ὁμοίως ἐξείργαστο τοῖς κατὰ τὰ πλευρὰ τετορευμένοις. τὸ δὲ πᾶν ἔργον ἐπὶ τεσσάρων αἰωρούμενον τροχῶν εἱστήκει. χωνευτοὶ δ' ἦσαν ὅτοι, πλήμνας καὶ ἄντυγας πήχεως καὶ ἡμίσους ἔχοντες τὴν διάμετρον. ἐθαύμασεν ἄν τις τὰς ἀψίδας τῶν τροχῶν θεασάμενος, πῶς συντετορευμέναι, καὶ τοῖς πλευροῖς τῶν βάσεων προσηρμόσθαι, ἁρμονίως τῇς ἄντυξιν ἐνέκειντο. ἦσαν δ' ὅμως ὅτως ἔχουσαι. τὰς δὲ γωνίας ἄνωθεν συνέκλειον ὦμοι χειρῶν ἀνατεταμένων· αἷς ἐπεκάθητο σπείρα κατὰ κοῖλον ἐπικειμένη τῶν λυτῆρα, ταῖς χερσὶν ἐπαναπαυόμενον ἀστῷ καὶ λέοντος, αὐτοῖς ἐφημοσμένων, ὡς σύμφυτα ταῦτ' εἶναι δοκεῖν τοῖς ὁρῶσι. μεταξὺ δὲ τούτων φοίνικες ἦσαν τετορευμένοι. τοιαύτη μὲν ἡ κατασκευὴ τῶν δέκα βάσεων ὑπῆρχε. προσεξειργάσατο δὲ καὶ κυθρογαύλας, δέκα λυτῆρας τρογγύλας χαλκᾶς· ὧν ἕκαστος ἐχώρει τεσσαράκοντα χόας. τὸ γὰρ ὕψος εἶχε τεσσάρων πηχῶν, καὶ τοσούτοις ἀπ' ἀλλήλων αὐτοῖς διεστήκει τὰ χείλη. τίθησι δὲ τὰς λυτῆρας τούτους ἐπὶ τῶν δέκα βάσεων τῶν κληθεισῶν μεχωνώθ. πέντε δὲ λυτῆρας ἵστησιν ἐξ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ ναοῦ· ἑστάτησαν δὲ ταῦτα κατὰ βορέαν ἄνεμον· καὶ τοσούτους ἐκ τοῦ δεξιοῦ πρὸς νότον ἀφορῶντας εἰς τὴν ἀνατολήν. κατὰ δ' αὐτὰ καὶ τὴν θάλασσαν ἔθηκε. πληρώσας δὲ ὕδατος αὐτούς τε καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν μὲν θάλασσαν ἀπέδειξεν εἰς τὸ εἴκοσιν τοὺς εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντας ἱερεῖς ἐν αὐτῇ τὰς χεῖρας

rium incumberet, ſecundum circumactum intus depreſſius. Continebat autem hoc mare batos ter mille.

6. Fecit praeterea labrorum decem baſes aeneas quadrangulas. Harum ſingulae quinque cubitos in longitudinem, in latitudinem quatuor patebant, in altitudinem ſex. Opus autem, cum per partes torno factum eſſet, ad hunc modum compactum erat. Quatuor erant columellae, ad totidem angulos diſpoſitae, forma quadrangulari, quibus latera baſium vtrinque adaptata erant et inſerta. erant autem haec tripartita, et ſingulae areolae continebantur limbo in graduum ſimilitudinem facto. ſuper quibus ſculptus erat alibi leo, alibi taurus et aquila. Columellae etiam haud ſecus ac latera caelaturis erant ornatae. Totum vero opus quatuor rotis ſuſpendebatur. Illae autem fuſiles erant cum modiolis et radiis diametri ſeſquicubitalis. Mirum eſſet videre rotarum curuaturas, quomodo rotundatae et lateribus baſium coaptatae radiis congrue inſiſtebant. Fere autem ita ſe habebant. angulos vero ſuperne continebant manuum extenſarum humeri, quibus incumbebat ſpira fundo appoſita lauacri, requieſcentis ſuper manibus leonis et aquilae qui illis adaptati erant, vt iſta omnia ſpectantibus eiuſdem conflaturae eſſe viderentur. Hiſce vero interſertae erant palmae caelatae. Huiuſmodi quidem ſtructurae erant decem baſes. Praeterea autem fecit decem Cythrogaulos, lauacra aenea rotunda, quorum ſingula capiebant choas quadraginta. erat enim hoc vas altitudine quaternum cubitorum, et tantumdem ab alterutris labia eius recedebant. Haec autem lauacra decem iſtis baſibus impoſuit, quae Mechonoth appellabantur. Porro quinque lauacra in ſiniſtra Templi parte poſuit, (erat autem haec ad aquilonem verſa) et totidem in dextra ad auſtrum, ita vt orientem reſpicerent, illac etiam mare aeneum collocauit. Cum autem illa et mare aqua impleſſet, mare quidem conſtituit ad abluendum in eo manus et pedes ſacerdotum, qui ad altare adſcenſuri erant; lauacra vero ad purganda inte-

καὶ τοὺς πόδας, μέλλοντας ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸν βωμόν· τοὺς δὲ λιτῆρας, εἰς τὸ καθαίρειν τὰ ἐντὸς τῶν ὁλοκαυτουμένων ζώων, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν.

ζ'. Κατεσκεύασε δὲ καὶ θυσιαστήριον χάλκεον πηχῶν εἴκοσι τὸ μῆκος, καὶ τοσούτων τὸ εὖρος, τὸ δὲ ὕψος δέκα, πρὸς τὰς ὁλοκαυτώσεις. ἐποίησε δὲ αὐτῷ καὶ τὰ σκεύη πάντα χάλκεα, ποδιςῆρας καὶ ἀναλημπτῆρας. οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ λαβίδας, καὶ ἄρπαγας, καὶ πᾶν σκεῦος ἐδημιούργησεν ἐκ χαλκοῦ, τὴν αὐγὴν ὁμοίᾳ χρυσῷ καὶ τὸ κάλλος. τραπεζῶν τε πλῆθος ἀνέθηκεν ὁ βασιλεὺς, καὶ μίαν μὲν μεγάλην χρυσέαν, ἐφ' ἧς ἐτίθεσαν τοὺς ἄρτους τῷ Θεοῦ, καὶ ταύτῃ παραπλησίας μυρίας πρὸς αὐταῖς ἑτέρῳ τρόπῳ γεγενημένας· ἐφ' ὧν ἐπέκειτο τὰ σκεύη, φιάλαί τε καὶ σπονδεῖα, χρύσεα μὲν δισμύρια, ἀργύρεα δὲ τετρακισμύρια. καὶ λυχνίας δὲ μυρίας ἐποίησε κατὰ τὴν Μωϋσέως προσαγήν. ἐξ ὧν μίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναὸν, ἵνα καίηται καθ' ἡμέραν ἀκολούθως τῷ νόμῳ· καὶ τράπεζαν μίαν ἐπικειμένην ἄρτοις πρὸς τὸ βόρειον τοῦ ναοῦ μέρος ἀντικρὺ τῆς λυχνίας. ταύτην γὰρ κατὰ νότον ἔστησεν. ὁ δὲ χρύσεος βωμὸς μέσος αὐτῶν ἔκειτο. ταῦτα πάντα εἶχεν ὁ τῶν τεσσαράκοντα πήχεων οἶκος, πρὸ τοῦ καταπετάσματος τοῦ ἀδύτου. εἰς τοῦτο γὰρ ἡ κιβωτὸς ἔμελλε κεῖσθαι.

η'. Οἰνοχόας δ' ὁ βασιλεὺς μυριάδας ὀκτὼ κατεσκεύασε, καὶ φιάλων χρυσέων δέκα, ἀργυρέας δὲ διπλασίονας. πινάκων δὲ χρυσέων, εἰς τὸ προσφέρειν ἐν αὐτοῖς πεφυραμένην σεμίδαλιν τῷ βωμῷ, μυριάδας ὀκτὼ, τούτων δ' ἀργυροῦς διπλασίονας. κρατῆρας δὲ, οἷς ἐνεφύρων τὴν σεμίδαλιν μετ' ἐλαίου, χρυσοῦς μὲν ἑξακισμυρίους, ἀργυρέους δὲ δὶς τοσούτους. τὰ μέτρα δὲ τοῖς Μωϋσέως, λεγομένοις δὲ εἶν καὶ ἀσσάρων, παραπλήσια, χρύσεα μὲν δισμύρια, ἀργύρεα δὲ διπλασίονα. θυμιατήρια δὲ χρυσᾶ, ἐν οἷς ἐκομίζετο τὸ θυμίαμα εἰς τὸν ναὸν, δισμύρια. ὁμοίως ἄλλα θυμιατήρια, οἷς ἐκόμιζον ἀπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ πῦρ ἐπὶ τὸν μικρὸν βωμὸν τὸν ἐν τῷ ναῷ, πεντακισμύρια. στολὰς δὲ

ſlina animalium, quae tota adolenda erant, eorumque pedes.

7. Fabricauit autem et altare aeneum, viginti cubitorum longitudine, totidemque latitudine, altitudine vero decem, ad ſolida ſacrificia conſumenda. Porro fecit etiam vaſa eius ex aere omnia, lebetes et amulas. quinimo et ad haec forcipes et harpagones, et omne demum inſtrumentum confecit ex aere, ſplendore et pulchritudine aurum referente. Menſas quoque multas dedicauit rex, et vnam quidem magnam auream, cui imponebant Dei panes; atque huic ſimiles decem mille, modo ab illis diuerſo factas: ſuper quas vaſa iacebant, et phialae et paterae, aureae quidem vigeſies mille, argentearum vero quadraginta millia. Inſuper et candelabra fecit decem mille, iuxta praeceptum Moyſis. ex quibus vnum in Templo dedicauit, vt interdiu luceret ſecundum legem: et menſam vnam panes impoſitos habentem, ad ſeptentrionale Templi latus ex aduerſo candelabri. illud enim ad auſtrum collocauit. Aureum vero altare medio inter haec poſuit. Iſta omnia continebat domus anterior XL. cubitorum, ante vela adyto oppanſa. in illo enim arca erat reponenda.

8. Faciendos inſuper curauit rex vrceolos vinarios octoginta mille, atque phialarum aurearum decem millia, argenteas vero duplo plures. Lancium item aurearum, ad afferendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octoginta millia, duplum vero argentearum numerum. Craterarum quoque, in quibus ſimilam oleo ſubigebant, ſexaginta quidem millia aurearum, argentearum vero bis totidem. Menſurarum autem, Moſaïcis, hin et aſſaron appellatis, ſimilium, aurearum quidem erant viginti millia, argenteae vero duplo plures. Porro acerrae aureae, quibus odoramenta in Templum inferri ſolent, erant vigeſies mille: ſimiliter et aliae acerrae, quibus ignem deferebant a magno altari in paruum intra Templum ſitum, quinquageſies mille. Quin et ſtolas ſacerdotales mille

ἱερατικὰς τοῖς ἀρχιερεῦσι, σὺν ποδήρεσιν ἐπωμίσι καὶ λογίῳ καὶ λίθοις, χιλίας. ἡ δὲ στεφάνη, εἰς ἣν Μωϋσῆς τὸν Θεὸν ἔγραψε, μία ἦν, καὶ διέμεινεν ἄχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας. τὰς δὲ ἱερατικὰς στολὰς ἐκ βύσσου κατεσκεύασε, καὶ ζώνας εἰς ἕκαστον πορφύρας μυρίας, καὶ σαλπίγγων, κατὰ Μωϋσέως ἐντολήν, μυριάδας εἴκοσι, καὶ στολῶν τοῖς ὑμνῳδοῖς τῶν Λευϊτῶν ἐκ βύσσου μυριάδας εἴκοσι· καὶ τὰ ὄργανα τὰ μουσικὰ καὶ πρὸς τὴν ὑμνῳδίαν ἐξευρημένα, ἃ καλεῖται νάβλαι καὶ κιθάραι, ἐξ ἠλέκτρου κατεσκεύασε τετρακισμυρίας.

Θ'. Ταῦτα πάντα ὁ Σολομὼν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν πολυμερῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς κατεσκεύασε, μηδενὸς φεισάμενος, ἀλλὰ πάσῃ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸν τοῦ ναοῦ κόσμον χρησάμενος, ἃ καὶ κατέθηκε τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ. περιέβαλε δὲ τοῦ ναοῦ κύκλῳ, γεισὸν μὲν κατὰ τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν, θριγκὸν δὲ παρ' Ελλησι λεγόμενον, εἰς τρεῖς πήχεις ἀναγαγὼν τὸ ὕψος, εἴρξοντα μὲν τὰς πολλὰς τῆς εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδου, μόνοις δὲ ἀνειμένην αὐτὴν τοῖς ἱερεῦσι σημανοῦντα. τοῦτο δ' ἔξωθεν ἱερὸν ᾠκοδόμησεν ἐν τετραγώνῳ σχήματι, στοὰς ἐγείρας μεγάλας καὶ πλατείας καὶ πύλαις ὑψηλαῖς ἀνεῳγμένας, ὧν ἑκάστη πρὸς ἕκαστον τῶν ἀετῶν τέτραπτο χρυσέαις κλιθείσῃ θύραις. εἰς τοῦτο τὸ λαὸς πάντες, οἱ διαφέροντες ἁγνείᾳ καὶ παρατηρήσει τῶν νομίμων, εἰσήεσαν. θαυμαστὸν δὲ καὶ λόγου παντὸς ἀπέφηνε μεῖζον, ὡς δὲ εἰπεῖν καὶ τῆς ὄψεως, τὸ τούτων ἔξωθεν ἱερόν. μεγάλας γὰρ ἐγχώσας φάραγγας, ἃς διὰ βάθος ἄπειρον οὐδὲ ἀπόνως ποιήσαντας ἦν ἰδεῖν, καὶ ἀναβιβάσας εἰς τετρακοσίους πήχεις τὸ ὕψος, ἰσοπέδους τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ἐφ' ᾧ ὁ ναὸς ᾠκοδόμητο, κατεσκεύασε. καὶ διὰ τοῦτο ὑπαίθρου ὄντος τοῦ ἔξωθεν ἱεροῦ, ἴσον ὑπῆρχε τῷ ναῷ. περιλαμβάνει δ' αὐτὸ καὶ στοαῖς διπλαῖς μὲν τὴν κατασκευήν, λίθου δ' αὐτοφυοῦς τὸ ὕψος κίοσιν ὑπερηρεισμένας· ὀροφαὶ δ' αὐταῖς ἦσαν ἐκ κέδρου φατνώμασιν ἐξεσμέναι. τὰς δὲ θύρας τῷ ἱερῷ τούτῳ πάσας ἐπέστησεν ἐξ ἀργύρου.

parauit in vſum Pontificum, cum epomidibus talaribus et rationali et lapidibus. Corona vero, cui Moyſes nomen Dei inſcripſit, vna fuit, et ad hodiernum vſque diem permanſit. Stolas autem ſacerdotales ex byſſo fieri curauit, cum zonis pro vnoquoque purpureis decies mille; et tubarum, quales Moyſes praeſcripſit, ducena millia; item alias ſtolas byſſinas Leuitis hymnorum cantoribus ducenties mille: inſtrumenta item muſica etiam in hymnorum cantum inuenta, quae nablae et cinyrae vocantur, ex electro confecit quadragies mille.

9. Iſta omnia Solomon, ſumptibus haud parcens, ſed ſumma in Templo exornando liberalitate vſus, multifariam et magnifice apparauit; quae etiam in theſauros Dei recondidit. Templo autem ſeptum in orbem circumdedit, quod noſtra quidem lingua Giſon appellamus, Graecis vero θρηγκὸς dicitur, in altitudinem trium cubitorum euectum, quod populum quidem ab ingreſſu in Templum prohiberet, ſolis vero ſacerdotibus aditum patere ſignificaturum eſſet. At extra hoc ſeptum fanum exſtruxit ſpecie quadrangula, cum porticibus magnis ac latis et patentibus in portas altas, quarum ſingulae ſingulos ventos ſpectabant, et foribus auratis claudebantur. In hoc fanum cuilibet e populo, modo non polluto et praeſcriptorum legis obſeruanti, intrare licebat. Dici autem non poteſt, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fecerit illud exterius fanum. Cum enim terra aggeſta valles magnas impleſſet, quas propter immenſam profunditatem oculis deiectis difficile erat intueri, et in altitudinem ſuſtuliſſet quadringentorum cubitorum, effecit vt eiuſdem eſſent celſitudinis cum vertice montis, in quo exſtructum erat Templum. ac propterea fani exterioris ſubdialis area Templi ſolo aequabatur. Illud autem circumdedit porticibus ſtructura quidem duplicibus, columnis vero e natiuo ſaxo ſublime ſuſtentatis: atque illis impoſitum erat tectum e cedro in laquearia dedolatum. Huic autem fano ianuas omnes fecit ex argento.

ΚΕΦ. δ'.

Ως Σολομὼν τὴν κιβωτὸν μετήνεγκεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ ὡς ἱκετεύσας τὸν Θεὸν δημοσίας θυσίας ἐπετέλεσεν.

ΤΑ μὲν οὖν ἔργα ταῦτα, καὶ τὰ μεγέθη καὶ κάλλη τῶν τε οἰκοδομημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν ναὸν ἀναθημάτων Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ συντελέσας, καὶ πλούτῳ καὶ προθυμίας ἐπίδειξιν ποιησάμενος, ὡς ἄν τις ἰδὼν ἐνόμισεν ἐν τῷ παντὶ κατασκευασθῆναι χρόνῳ, ταῦτα ἐν ἔτους ὀλίγου πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα τῷ ναῷ συμπερανθῆναι, γεάψας τοῖς ἡγεμόσι καὶ πρεσβυτέροις τῶν Ἑβραίων ἐκέλευσεν ἅπαντα τὸν λαὸν συναγαγεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὀψόμενόν τε τὸν ναὸν καὶ μετακομοῦντα τὴν τῦ Θεῦ κιβωτὸν εἰς αὐτόν. καὶ περιαγγελθείσης τῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πᾶσιν ἀφίξεως, ἑβδόμῳ μηνὶ μόλις συνίασιν, ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων Θισρὶ, ὑπὸ δὲ τῶν Μακεδόνων Υπερβερεταῖον λεγομένῳ. συνέβαμε δὲ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τῆς Σκηνοπηγίας καιρὸς, ἑορτῆς σφόδρα παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἁγιωτάτης καὶ μεγίστης. βαστάσαντες οὖν τὴν κιβωτὸν καὶ τὴν σκηνὴν, ἣν Μωϋσῆς ἐπήξατο, καὶ πάντα τὰ πρὸς τὴν διακονίαν τῶν θυσιῶν τοῦ Θεοῦ σκεύη, μετεκόμιζον εἰς τὸν ναόν. προῆγον δὲ μετὰ θυσιῶν αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἅπας καὶ οἱ Λευῖται σπονδαῖς τε καὶ πολλῶν ἱερείων αἵματι τὴν ὁδὸν καταντλοῦντες, καὶ θυμιῶντες ἀπείρου τι θυμιαμάτων πλῆθος, ὡς ἅπαντα τὸν περιξ ἀέρα πεπληρωμένον, καὶ τοῖς πορρωτάτω τυγχάνουσιν ἡδὺν ἁπάντων, καὶ γνωρίζειν ἐπιδημίαν Θεῦ καὶ κατοικισμὸν, κατ' ἀνθρωπίνην δόξαν, εἰς νεοδόμητον αὐτῷ καὶ καθιερωμένον χωρίον. καὶ γὰρ ᾠδὴ ὑμνοῦντες ᾠδὴ χορεύοντες ἕως ἦ πρὸς τὸν ναὸν ἦλθον ἔκαμον. τέτῳ μὲν οὖν τῷ τρόπῳ τὴν κιβωτὸν μετήνεγκαν. ὡς δ' εἰς τὸ ἄδυτον αὐτὴν μετενεγκεῖν ἔδει, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος μετέστη· μόνοι δὲ κομίσαντες οἱ ἱερεῖς μεταξὺ τῶν Χερυβὶμ τῶν δύο κατέθεσαν, αἱ δὲ τὰς πτέρυγας συμπλέξασαι, καὶ γὰρ ἔτως ἦσαν ὑπὸ τῆ τεχνίτη κατεσκευασμέναι, τὴν κιβωτὸν

CAP. IV.

Quomodo Solomon in Templum arcam transtulit; et, cum Deo supplicasset, publice sacra fecit.

ET quidem Solomon rex, cum haec opera atque aedificia tam magna et splendida, vna cum donariis in Templo reponendis, septennio confeciſſet, et praeclarum diuitiarum et promptitudinis suae specimen dediſſet, vt quae, si quis oculis animoque ea perluſtraret, aetatem integram hominis poſcere videbantur, breui adeo, cum Templi magnitudine collata, tempore fuerint abſoluta; literis ad duces et ſenatores Hebraeorum miſſis, iuſſit vt populus omnis Hieroſolyma congregaretur, et Templum viſuri et arcam Dei in illud tranſlaturi. Et cum omnibus denunciatum fuiſſet vt Hieroſolyma proficiſcerentur, ſeptimo demum menſe vix eo conuenerunt; ab indigenis quidem Thiſri, a Macedonibus vero dicto Hyperberetaeo. Incidit autem in idem tempus et Vmbraculorum ſolennitas, feſtum apud Hebraeos plane ſanctiſſimum et maximum. Cum igitur arcam ſuſtuliſſent, et tabernaculum quod Moyſes ſtruxerat, omnemque ſupellectilem ad miniſterium ſacrificiorum Dei paratam, ea transferebant in Templum. Praecedebant autem eam cum hoſtiis et ipſe rex et populus vniuerſus et Leuitae, libaminibus et multo victimarum ſanguine viam perfundentes, et infinitam ſuffituum vim adolentes, vt totus circumquaque aër iis oppletus etiam longiſſime remotos ſuauitatis odore exciperet, et indicaret Deum in profectione eſſe, atque, vt hominibus videbatur, habitatum venire locum ſibi recens exſtructum et conſecratum. quippe neque hymnos canentibus, neque choreas agentibus, dum ad Templum accederent, oborta eſt laſſitudo. Et quidem hoc modo arcam tranſtulerunt. Cum vero iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abſceſſit, ſoli vero ſacerdotes, qui eam geſtauerant, inter duas Cherubes collocarunt. illae vero conſertis alarum extremitatibus (etenim ita ab artifice fabricatae erant) arcam velut vmbella quadam et thalo protexe-

ὡς ὑπὸ σκηνῇ τινι καὶ θόλῳ κατεσκέπασαν. εἶχε δὲ ἡ κιβωτὸς οὐδὲν ἕτερον, ἢ δύο λιθίνας πλάκας, αἳ τὰς δέκα λόγους τὰς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Μωϋσῇ λαληθέντας ἐν Σινᾳῷ ὄρει ἐγγεγραμμένας αὐτὰς ἔσωζον. τὴν δὲ λυχνίαν καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τὸν βωμὸν τὸν χρύσεον, ἔστησαν ἐν τῷ ναῷ πρὸ τοῦ ἀδύτου, κατὰ τὰς αὐτὰς τόπους, ἃς καὶ τότε ἐν τῇ σκηνῇ κείμενοι κατεῖχον. καὶ τὰς καθημερινὰς θυσίας ἀνέφερον. τὸ δὲ θυσιαστήριον τὸ χάλκεον ἵστησι πρὸ τοῦ ναοῦ ἀντικρὺ τῆς θύρας, ὡς ἀνοιχθείσης αὐτὸ καταπρόσωπον εἶναι, καὶ βλέπεσθαι τὰς ἱερουργίας καὶ τὴν τῶν θυσιῶν πολυτέλειαν. τὰ δὲ λοιπὰ σκεύη πάντα συναλίσας, ἔνδον εἰς τὸν ναὸν κατέθετο.

β'. Ἐπεὶ δὲ πάντα διακοσμήσαντες οἱ ἱερεῖς τὰ περὶ τὴν κιβωτὸν ἐξῆλθον, ἄφνω πίλημα νεφέλης οὐ σκληρὸν οὐδ' οἷον ὥρᾳ χειμῶνος ὑετοῦ γέμον ἵσταται, κεχυμένον δὲ καὶ κεκραμένον εἰς τὸν ναὸν εἰσρεῖ· καὶ ταῖς μὲν ὄψεσι τῶν ἱερέων, ὡς μηδὲ καθορᾶν ἀλλήλους, ἐπεσκότει, ταῖς δὲ διανοίαις ταῖς ἁπάντων φαντασίαν καὶ δόξαν παρεῖχεν, ὡς τοῦ Θεοῦ κατεληλυθότος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κατεσκηνακότος ἡδέως ἐν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ ταύτης εἶχον αὐτοὺς τῆς ἐννοίας. ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν ἐξεγερθεὶς, ἔτυχε γὰρ καθεζόμενος, ἐποιήσατο λόγους πρὸς τὸν Θεὸν, ἃς τῇ θείᾳ Φύσει πρέποντας ὑπελάμβανε, καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ λέγειν. "σὺ γὰρ, εἶπεν, οἶκον μὲν αἰώνιον ἔχεις, ὦ δέσποτα, κἀξ "ὧν σαυτῷ εἰργάσω γεγονότα, τὸν οὐρανὸν οἶδαμεν καὶ αἰ- "ρα καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, δι' ὧν ἁπάντων οὐδὲ τούτοις ἀρ- "κούμενος κεχώρηκας. τοῦτον δέ σοι κατεσκεύασα τὸν ναὸν "ἐπώνυμον, ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ σοι τὰ εὐχὰς θύοντες καὶ καλ- "λιεροῦντες ἀναπέμπωμεν εἰς τὸν ἀέρα· καὶ πεπεισμένοι "διατελοίημεν ὅτι πάρει, καὶ μακρὰν οὐκ ἀφέστηκας οὐδὲ "σαυτῶν, τῷ μὲν γὰρ πάντα τε ἐφορᾶν καὶ πάντα ἀκούειν, "οὐδὲ νῦν ὅπου σοι θέμις οἰκεῖν ἀπολείπεις τοὺς πάντας, μᾶλ- "λον δὲ πᾶσιν ἔγγιστα εἶναι, μάλιστα δ' ἐκάστῳ καὶ βουλευ- "μένῳ καὶ διανυκτὸς καὶ ἡμέρας συμπάρει." ταῦτ' ἐπιθυμά-

runt. Arca vero nihil aliud habebat praeter duas tabulas lapideas, quae decem verba, a Deo in Sinaeo monte Moysi prolata, eis inscripta seruabant. Candelabrum autem et mensam et altare aureum posuerunt in Templo ante adytum, iisdem in locis, quae et olim, cum in tabernaculo sita essent, tenuerunt. quo facto quotidiana sacrificia obtulerunt. Altare autem aeneum ante Templum locauit ex aduerso ostii, ita vt eo aperto illud oculis expositum esset, et adspectaretur rei sacrae peractio et magna victimarum opulentia. Et cum caeteram omnem supellectilem coëgisset, eam intra Templum reposuit.

2. Postquam vero sacerdotes, omnibus quae ad aream spectabant rite constitutis, ex sacrario egressi erant, derepente nubes conglobata, non rigida nec qualis hiberno tempore pluuia grauida conspicitur, sed mollis et temperata, in Templum illabitur: et tantam quidem oculis sacerdotum caliginem offudit, vt alius alium intueri non potuerit; omnium vero mentibus cogitationem et opinionem excitauit, Deum iam in Templum descendisse, libenterque illud in domicilium sibi delegisse. Atque illi quidem haec secum reputabant. Rex autem Solomon, cum surrexisset (tunc enim forte sedebat) ad Deum verba fecit, quae naturae diuinae aptissima esse rebatur, sibique conuenire vt faceret. "Tu, inquit, domum quidem "sempiternam habes, Domine, et ex iis quae tibimet con"didisti factam, coelo scilicet et aëre et terra et mari, per "quae omnia, nec illorum ambitu conclusus, peruadis. "Hoc vero tuo nomini constitui Templum, vt ex eo pre"ces, rem sacram facientes litantesque, sursum in aërem "mittamus: idque ea constanti opinione quod hic ades, "et a tuis non longe recessisti. nam ex eo quidem quod "vniuersa videas et omnia audias, neque, vt hic, vbi "nunc fas est, habites, omnium curam abiicis, atque "adeo cunctis praesens esse desinis, praesertim vero cum "singulis etiam te consulentibus nocte dieque simul adsis." Hisce Deum obtestatus, ad populum orationem conuertit,

σας πρὸς τὸν Θεὸν, ἀπέστρεψεν εἰς τὸ πλῆθος τὰς λόγους, ἐμφανίζων τῷ Θεῷ τὴν δύναμιν αὐτοῖς καὶ τὴν πρόνοιαν. ὅτι Δαυΐδι τῷ πατρὶ περὶ τῶν μελλόντων ἅπαντα, καθὼς ἀποβέβηκεν ἤδη τὰ πολλὰ καὶ γενήσεται τὰ λείποντα, δηλώσειε· καὶ ὡς αὐτὸς ἐπιθεῖη τὸ ὄνομα τῷ μήπω γεγεννημένῳ, καὶ τίς μέλλοι καλεῖσθαι προείποι, καὶ ὅτι τὸν ναὸν ὅτος οἰκοδομήσειεν αὐτῷ, βασιλεὺς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν γενόμενος· ἃ βλέποντας κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν ἐπιτελῆ, τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ἠξίου, καὶ μὴ περὶ τοὺς ἀπογινώσκειν ὧν ὑπέσχηται πρὸς εὐδαιμονίαν ὡς οὐκ ἐσομένοις, πιστεύοντας ἐκ τῶν ἤδη βλεπομένων.

γ'. Ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς τὸν ὄχλον ὁ βασιλεὺς, ἀφορᾷ πάλιν εἰς τὸν ναόν· καὶ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν ὄχλον ἀναχῶν, "ἔργοις μὲν, εἶπεν, ἃ δυνατὸν ἀνθρώποις ἀποδεῖναι "Θεῷ χάριν ὑπὲρ ὧν εὖ πεπόνθασιν. ἀπροσδεὲς γὰρ τὸ "θεῖον ἁπάντων καὶ κρεῖττον τοιαύτης ἀμοιβῆς. ᾧ δὲ τῶν "ἄλλων ζώων ὑπὸ σοῦ, δέσποτα, κρείττονες γεγόναμεν, "τούτῳ τὴν σοῦ εὐλογεῖν μεγαλειότητα πρέπει, καὶ περὶ "τῶν ὑπηργμένων εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον καὶ τὸν Ἑβραίων λα"ὸν, εὐχαριστεῖν ἀνάγκη. τίνι γὰρ ἄλλῳ μᾶλλον ἱλάσεσθαί "τε μηνιῶντα, καὶ διαμένοντα εὐμενῆ δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν, "ἢ Φωνῇ· ἣν ἐξ ἀέρος τε ἔχομεν, καὶ δι' αὐτοῦ πάλιν ἀκού"σαν οἴδαμεν. χάριν οὖν ἔχειν δι' αὐτῆς ὀφείλω σοὶ, πα"ρί τε τοῦ πατρὸς πρῶτον, ὃν ἐξ ἀφανοῦς εἰς τοσαύτην ἀπή"γαγες δόξαν, ἔπειθ' ὑπὲρ ἐμαυτοῦ πάντα μέχρι τῆς πα"ρούσης ἡμέρας ἃ προεῖπας πεποιηκότι· δέομαί τε τοῦ λοι"ποῦ χορηγεῖν ὅσα Θεῷ δύναμις ἀνθρώποις ὑπὸ σοῦ τετι"μημένοις, καὶ τὸν οἶκον τὸν ἡμέτερον αὔξειν εἰς ἅπαν, ὡς "καὶ ὡμολόγησας Δαυΐδῃ τῷ πατρί μοι καὶ ζῶντι καὶ παρὰ "τὴν τελευτὴν, ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ βασιλεία μενεῖ, καὶ τὸ ἐκεί"νου γένος αὐτὴν διαδοχαῖς ἀμείψει μυρίαις. ταῦτ' οὖν ἡμῖν "ἐπάρκεσον, καὶ πᾶσι τοῖς ἐμοῖς ἀρετὴν ᾗ σὺ χαίρεις πα"ράσχου. πρὸς δὴ τέτοις ἱκετεύω καὶ μοῖράν τινα τοῦ σοῦ "πνεύματος εἰς τὸν ναὸν ἀποικίσαι, ὡς ἂν καὶ ἐπὶ γῆς ἡμῖν

illis repraesentans Dei potentiam simul et prouidentiam. Quod scilicet Dauidi patri suo futura omnia, prout eorum pleraque iam euenerunt et reliqua euentura sunt, patefecerit: vtque ille nondum nato nomen indiderit, et quis foret appellandus praedixerit; et quod ipse Templum ei aedificaturus esset, rex factus post patris obitum. Quae cum iuxta illius vaticinium adimpleta vidissent, eos admonebat vt Deo benedicerent, neque de vlla re quam ad felicitatem eorum promiserat, ac si eam non praestiturus esset, desperarent, ex iis quae iam conspexerant illi fidem habentes.

3. His populum affatus rex, rursum Templum versus adspicit: dextraque in multitudinem porrecta, dicebat, "Fieri non potest, vt homines operibus quidem gratiam "Deo pro acceptis beneficiis reddant. nullius enim rei nu"men diuinum indiget, maiusque quam vt ei fiat id genus "remuneratio. Quo enim caeteris animantibus a te, Do"mine, superiores sumus constituti, eo nos decet tuam "laudare maiestatem; et pro his, quibus familiam no"stram atque Hebraeorum populum dignatus es, gratias "agere necesse habemus. Qua enim re alia potiori fau"stiusque magis auspiciis conuenit iratum propitium redde"re perpetuoque benignum conseruare, quam voce; "quam et ex aëre haurimus, iterumque per eum sursum "ferri nouimus. Eius igitur beneficio tibi gratias agere "par est, ac de patre meo in primis quem ex obscuro ad "tantam gloriam prouexisti, deinde quod mihi ipsi in "diem hodiernum omnia, quaecunque verbis es pollici"tus, re ipsa praestiteris: precorque vt in posterum lar"giaris quae Deus hominibus, quos vult honoratos, largiri "potest; et familiam nostram in omne aeuum auctam ve"lis et ornatam, quemadmodum Dauidi patri meo et vi"venti et morienti promisisti, quod apud nos regnum sit "permansurum, et genus illius per vices innumeras illud "accepturum sit. Haec igitur nobis quaeso suppedites, li"beriisque meis virtutem illam, quae tibi grata est, imper"tiaris. Ad haec supplex oro, vt spiritum tuum eatenus in "Templum hoc migrare facias, vt etiam in terris esse no-

"εἶναι δοκῇς. σοὶ μὲν γὰρ μικρὸν οἰκητήριον καὶ τὸ πᾶν ἱερὰ-
"νῦ καὶ τῶν κατὰ τοῦτον ὄντων κύτος, οὐχ ὅτι γε ὅτος ὁ τυ-
"χὼν ναός· ἀλλὰ Φυλάσσειν τε ἀπόρθητον ἐκ πολεμίων
"ὡς ἴδιον εἰς ἅπαν, καὶ προνοεῖν ὡς οἰκείᾳ κτήματος παρα-
"καλῶ. κἂν ἁμαρτών ποτε ὁ λαὸς τύχῃ, ἔπειτα πληγῇ
"τινι κακωθῇ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐκ σοῦ, γῆς ἀκαρπίᾳ, καὶ
"φθορᾷ λοιμικῇ, ἢ τινι τούτων τῶν παθημάτων οἷς σὺ τοὺς
"παραβάντας τι τῶν ὁσίων μετέρχῃ, καὶ καταφύγῃ πᾶς
"ἀθροισθεὶς εἰς τὸν ναὸν ἱκετεύων σε καὶ σωθῆναι δεόμενος,
"ἐπήκοος αὐτῷ γενόμενος ὡς ἔνδον ὢν ἐλεήσῃς καὶ τῶν συμ-
"φορῶν ἀπαλλάξῃς. ταύτην δ' οὐχ Εβραίοις μόνον δέομαι
"παρὰ σοῦ τὴν βοήθειαν εἶναι σφαλεῖσιν, ἀλλὰ γὰρ κἂν
"ἀπὸ περάτων τῆς οἰκουμένης τινὲς ἀφίκωνται, κἂν ὁπόθεν
"δηποτοῦν προστρεπόμενοι καὶ τυχεῖν τινὸς ἀγαθοῦ λιπαροῦν-
"τες, δὸς αὐτοῖς ἐπήκοος γενόμενος. οὕτως γὰρ ἂν μάθοι-
"εν πάντες, ὅτι σὺ μὲν αὐτὸς ἐβουλήθης παρ' ἡμῖν κατασκευα-
"σθῆναί σοι τὸν οἶκον, ἡμεῖς δ' οὐκ ἀπάνθρωποι τὴν φύσιν
"ἐσμεν, ἀ δ' ἀλλοτρίως πρὸς τοὺς οὐκ ὁμοφύλους ἔχομεν, ἀλ-
"λὰ πᾶσι κοινὴν τὴν ἀπὸ σοῦ βοήθειαν, καὶ τὴν τῶν ἀγα-
"θῶν ὄνησιν, ὑπάρχειν ἐθελήσαμεν."

δ'. Εἰπὼν ταῦτα, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσκυνήσας, ἀναστὰς θυσίας τῷ βωμῷ προσῆγε· καὶ γεμίσας τῶν ὁλοκλήρων ἱερείων, ἐναρξάμενος τὸν Θεὸν ἡδέως ἔγνω ἅπασαν τὴν θυσίαν προσδεχόμενον. πῦρ γὰρ ἐξ ἀέρος διαδραμὸν καὶ πάντων ὁρώντων ἐπὶ τὸν βωμὸν αἶξαν, τὴν θυσίαν ἥρπασε καὶ κατεδαίσατο. ταύτης δὴ τῆς ἐπιφανείας γενομένης, ὁ μὲν λαὸς δήλωσιν εἶναι ταῦτ' εἰκάσας τῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ διατριβῆς ἐσομένης, καὶ ἡδεῖς προσεκύνει πεσὼν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς εὐλογεῖν τε ἤρξατο, καὶ τὸ πλῆθος ταὐτὸ ποιεῖν παρώρμα, δείγματα μὲν ἔχοντας ἤδη τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας, εὐχομένους δὲ τοιαῦτα ἀποβαίνειν ἀεὶ τὰ παρ' ἐκείνου, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῖς καθαρὰν ἀπὸ πάσης φυλάττεσθαι κακίας ἐν δικαιοσύνῃ καὶ θρησκείᾳ, καὶ τῷ τὰς ἐντο-

"bis videaris. Nam et coelum omne tibi quidem paruum "est domicilium, et eorum quae in eo sunt profunditas, "nedum hoc qualecunque Templum: veruntamen te obte- "stor atque precor, hoc Templum custodi et ab omni vasta- "tione hostili vt proprium protege, eiusque tanquam pos- "sessionis tuae curam gerito. Et si quando populus in te "deliquerit, atque adeo clade aliqua ob peccatum suum a "te afficiatur, terrae sterilitate et pestis contagione, aliisue "eiusmodi malis, quibus in iura sacra violantes soles ani- "maduertere, ac deinde magna frequentia ad hoc Tem- "plum supplex confugerit, salutem votis expetens; exau- "ditis illorum precibus, quasi in aede habitares, sortis il- "lorum miserere eosque a calamitatibus libera. Hanc vero "non solum Hebraeis in peccata prolapsis a te opem peto: "sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui aduenerint, "aut ex quocunque demum loco ad te supplicandum sese "conuerterint, et boni quidpiam a te impetrare desidera- "rint, postulata illis concedito. Sic enim omnibus mani- "festum erit, quod tu quidem ipse hanc aedem apud nos "tibi exstrui volueris, nos vero non ita a natura compara- "tos esse vt humanitatis simus expertes, aut alienigenis ini- "qui et infesti, sed libenter feramus te communiter omnibus "tum adiutorem esse tum bonorum omnium largitorem."

4. Cum ille haec dixisset, et humi se prostrauisset, et aliquamdiu adorasset, tandem in pedes erectus hostias aras admouit: cumque eam solidis victimis repleuisset, sacrificium Deo gratum esse et acceptum comperit, signo maxime illustri. ignis enim per aërem delatus, et cum impetu in altare omnium in conspectu irruens, victimas corripuit et absumpsit. Hac autem specie oculis oblata, populus quidem, coniectura inde facta Deum hisce declarasse se in Templo habitaturum esse, laetus in terrae solum procidens adorabat. rex vero et Deo coepit benedicere, et populum, vt idem facerent, hortabatur, iam perspectam quidem habentes Dei erga se beneuolentiam, de caetero vero precantes vt quae ab eo proueniunt sibi semper aeque optata accidant, vtque mentem eorum puram ab omni peccati labe custodire dignetur in iustitia eiusque cultu, quo possint et praecepta, quae

λας τηρεῖν ἃς διὰ Μωϋσέως αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς διαμενύσας. ἔστεσθαι γὰρ ὅτως εὐδαιμον τὸ Ἑβραίων ἔθνος, καὶ παντὸς ἀνθρώπων γένους μακαριώτερον. παρεκάλει τε μνημονεύειν ὡς οἷς ἐκτήσαντο τὰ παρόντα ἀγαθὰ, τούτοις αὐτὰ καὶ βέβαια ἕξουσι, καὶ μείζω καὶ πλείω κατασήσουσι. δεῖ γὰρ λαβεῖν αὐτὰ μόνον δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, ἀλλὰ καὶ καθέξειν διὰ ταῦτα προσῆκεν ὑπολαμβάνειν. εἶναι δὲ τοῖς ἀνθρώποις οὐχ ὅτως μέγα τὸ κτήσασθαί τι τῶν οὐχ ὑπαρχόντων, ὡς τὸ σῶσαι τὰ πορισθέντα, καὶ μηδὲν ἁμαρτεῖν εἰς βλάβην αὐτῶν.

ε'. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διαλεχθεὶς ταῦτα πρὸς τὸ πλῆθος, διαλύει τὴν ἐκκλησίαν, τελέσας θυσίας ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ πάντων Ἑβραίων· ὡς μόχλους μὲν καταθύσαι μυρίους καὶ διχιλίους, προβάτων δὲ μυριάδας δώδεκα. τὸν γὰρ ναὸν τότε πρῶτον ἔγευσεν ἱερουργημάτων, καὶ κατευωχήθησαν ἐν αὐτῷ πάντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις Ἑβραῖοι· ἔτι δὲ καὶ τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν πρὸ τοῦ ναοῦ λαμπρῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ δὶς ἑπτὰ ἡμέρας ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ κατευωχούμενος.

ς'. Ἐπεὶ δ' εἶχεν αὐτοῖς ἀποχρώντως ταῦτα, καὶ μηδὲν ἐνέδει τῇ περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ, πρὸς αὐτὸς ἕκαστοι τοῦ βασιλέως ἀπολύσαντος ἀπῆσαν· εὐχαριστήσαντες τῷ βασιλεῖ, τῆς τε περὶ αὐτὸς προνοίας καὶ ὧν ἐπεδείξατο ἔργων, καὶ εὐξάμενοι τῷ Θεῷ παραχεῖν αὐτοῖς εἰς πολὺν χρόνον Σολομῶνα βασιλέα. τὴν τε πορείαν ἐποιοῦντο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν ᾄδοντες, ὡς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἀπόνως τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πάντας ἀνύσαι. καὶ οἱ μὲν, τὴν κιβωτὸν εἰς τὸν ναὸν εἰσαγαγόντες, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος ἰσορήσαντες αὐτοῦ, καὶ θυσιῶν ἐπ' αὐτῷ μεγάλων καὶ ἑορτῶν μεταλαβόντες, εἰς τὰς αὐτῶν ἕκαστοι πόλεις ὑπέστρεψαν. ὅναρ δ' ἐπιφανὲν τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς ὕπνους ἐσήμαινεν αὐτῷ τῆς εὐχῆς ἐπήκοον τὸν Θεὸν γεγονέναι, καὶ ὅτι φυλάξοι τε τὸν ναὸν, καὶ διαπαντὸς ἐν αὐτῷ μένοι, τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ καὶ τῆς ἁπάσης πληθύος

ipſis per Moyſen dedit Deus, aeternum permanſura obſervare. Sic enim Hebraeis proſpere cedent omnia, et caeteris mortalibus erunt beatiores. Simulque eos obſecrabat in memoria habere, quod quibus artibus bona praeſentia comparaſſent, eiſdem et illa conſeruaturi eſſent; et maiora ac cumulatiora facturi. Haud enim exiſtimandum eſt haec ſolummodo pietati et iuſtitiae accepta deberi, ſed et ab illis eſſe vt firma maneant et ſtabilia. porro hominibus non adeo magnum eſt parare quae deſiderant, ac parta tueri, nullumque peccatum, quo laedi poſſunt, admittere.

5. Et quidem rex, his multitudinem affatus, concionem dimiſit, ſacris primum factis tam pro ſemet, quam pro Hebraeis vniuerſis; ita vt vitulorum quidem viginti millia mactarit, balantum vero centum et viginti millia. nam Templum tum primum victimarum cruore imbutum eſt, et in eo Hebraei omnes cum vxoribus et liberis conuiuio excepti ſunt: ac praeterea feſtum, quod Scenopegia vocabatur, ante Templum per bis ſeptem dies rex ſplendide et magnifice celebrauit, cum populo vniuerſo epulatus.

6. Cum autem illis abunde ſatisfaceretur, nihilque plane deeſſet illorum erga Deum pietati, ſinguli, cum rex eos dimiſiſſet, domum quiſque ſuam reuerſi ſunt; actis prius regi gratiis pro ſua illorum cura et operibus quae praeclare fecerat, precibuſque Deo effuſis vt illis Solomonem regem quam diutiſſime conſeruaret. iter etiam faciebant laetitia geſtientes, hymnoſque Deo canentes: ita vt voluptate deliniti omnes viam, qua domum irent, abſque taedio confecerint. Et quidem illi, qui arcam in Templum intulerant, eiuſque magnitudinem et pulchritudinem conſpexerant, atque adeo magnorum ſacrificiorum et feſtiuitatum participes facti erant, ad ſuas quique ciuitates regreſſi ſunt. Somnium vero, regi per quitem obortum, ei indicabat, Deum eius exaudiuiſſe preces, quodque Templum conſeruare voluerit, in eoque perpetuo habitare, poſteris ipſius totoque populo iuſtitiam colentibus. ſeque illum in primis, ſi patris monitis

τὰ δίκαια ποιοῦσης. αὐτὸν δὲ πρῶτον, ἐμμένοντα τοῖς τῦ πατρὸς ὑποθήκαις, ἔλεγεν, εἰς ὕψος καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας ἀνοίσειν ἄπειρον, καὶ βασιλεύσειν ἀεὶ τῆς χώρας τῆς ἐκ τοῦ γένους αὐτῦ καὶ τῆς Ιούδα Φυλῆς. προδόντα μέντοι τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ λήθην αὐτῶν ποιησάμενον, καὶ ξενικοὺς Θεοὺς θρησκεύειν μεταβαλλόμενον, περίῤῥιζον ἐκκόψειν, καὶ μήτε τοῦ γένους τι λείψανον αὐτῦ ἐάσειν, μήτε τὸν Ισραηλιτῶν λαὸν ἀπαθῆ παρέξεσθαι· πολέμοις δ' αὐτοὺς καὶ κακοῖς ἐξαφανίσειν μυρίοις, κἀκ τῆς γῆς, ἣν τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἔδωκεν, ἐκβαλὼν, ἐπήλυδας ἀλλοτρίας κατασήσειν, τὸν δὲ ναὸν τὸν νῦν οἰκοδομηθέντα καταπεθησόμενον τοῖς ἐχθροῖς παραδώσειν καὶ διαρπαγησόμενον, κατασκάψειν δὲ καὶ τὴν πόλιν χερσὶ τῶν πολεμίων, καὶ ποιήσειν μύθων ἄξια τὰ παρ' αὐτοῖς κακὰ, καὶ πολλῆς δὶ ὑπερβολὴν μεγέθης ἀπιστίας· ὡς τὰς προσοίκους ἀκούοντας τὴν συμφορὰν θαυμάζειν, καὶ τὴν αἰτίαν πολυπραγμονεῖν, δὶ ἣν ἔτως ἐμισήθησαν Εβραίοι τῷ Θεῷ, πρότερον εἰς δόξαν καὶ πλῦτον παρ' αὐτῦ παραχθέντες, καὶ παρὰ τῶν ὑπολειπομένων ἀκύειν, ἐξομολογουμένων τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰς τῶν πατρίων νομίμων παραβάσεις. ταῦτα μὲν αὐτῷ τὸν Θεὸν εἰπεῖν κατὰ τὰς ὕπνους, ἀναγέγραπται.

ΚΕΦ. ε'.

Ως βασίλεια ἑαυτῷ ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν, πολυτελῆ τε καὶ λαμπρά· καὶ ὡς αἰνίγματα ὑπὸ τῦ Εἰράμου αὐτῷ πεμφθέντα διέλυσεν.

Μετὰ δὲ τὴν τῦ ναῦ κατασκευὴν, ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ, καθὼς προειρήκαμεν, γενομένην, τὴν τῶν βασιλείων οἰκοδομίαν κατεβάλετο, ἣν ἔτεσι τρισκαίδεκα μόλις ἀπήρτισεν. ἐ γὰρ τὸν αὐτὸν ἐσπούδαζε τρόπον ὅπερ καὶ τὸ ἱερόν. ἀλλὰ τὸ μὲν, καίπερ ὂν μέγα, καὶ θαυμαστῆς ἐργασίας καὶ παραδόξε τετυχηκὸς, ἔτι καὶ τῷ Θεῷ συνεργοῦντος εἰς ὃν

praeceptisque insliterit, ad celsitudinem felicitatis et magnitudinem immensam proiecturum esse dicebat, nec vnquam defore ex stirpe ipsius tribuque Iudae qui regioni huic longe lateque imperet. Sin autem a legis institutis desciuerit, eorumque oblitus fuerit, et ad Deorum peregrinorum cultum se contulerit, fore vt radicitus eum exscinderet, et neque vel tantillas generis ipsius reliquias superesse sineret, neque populum Israëlitarum ab omni calamitate immunem praeteriens adspiceret; sed ipsos bellis et cladibus innumeris exstingueret, atque e terra, quam patribus eorum dederat, eiectos, aliena in regione collocaret. Templum quoque nunc recens exstructum, incendendum diripiendumque traderet inimicis; quin et vrbem ipsam hostium manibus suffossam euerteret, faceretque vt mala quibus succumberent fabulae esse mereantur, et vix credenda ob stupendam magnitudinem: ita vt finitimi audita illorum calamitate attoniti haereant, et curiosius quaerant quam ob causam Deus sic odio habuerit Hebraeos, quos antea honore affecerat et diuitiis auxerat; atque ab iis, qui ex tanta clade supersint, responsum ferant, confitentibus, quoniam peccauerint et patrias leges violauerint. Atque hisce quidem Deum per quietem Solomonem affatum esse, sacris literis consignatum est.

CAP. V.

Vt sibi Solomon aedes construxit, sumptuosas et splendidas: vtque aenigmata ab Hiramo ad se missa dissoluit.

POst Templi autem aedificationem, quae septennio, vt ante diximus, facta est, ad structuram regiae aggrediebatur, quam annis tredecim vix absoluit. neque enim adeo huic operi insudabat ac Templo. sed illud quidem, magnum licet, cuique mirandum et incredibile adhibitum est artificium, Deo etiam, cuius gratia erat exstructum, simul opem ferente, annis memoratis ad finem perductum

ἐγίνετο, τοῖς προειρημένοις ἔτεσιν ἔλαβε πέρας· τὰ δὲ βασίλεια, πολὺ τῆς ἀξίας τῶ ναῶ καταδεέστερα τυγχάνοντα, τῷ μήτε τὴν ὕλην ἐκ τοσούτου χρόνου καὶ τῆς αὐτῆς ἡτοιμάσθαι Φιλοτιμίας, καὶ βασιλεῦσιν οἰκητήριον, ἀλλὰ μὴ Θεῷ γίνεσθαι, βράδιον ἠνύσθη. καὶ αὐτὰ μὲν οὖν ἀξιολόγως κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑβραίων χώρας καὶ τῶ βασιλέως ᾠκοδομήθη. τὴν δὲ ὅλην αὐτῶν διάταξιν καὶ τὴν διάθεσιν εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ἵν' ἔτως ἐκ τούτου σχολάζεσθαι καὶ συνορᾶν ἔχωσι τὸ μέγεθος οἱ τῇ γραφῇ μέλλοντες ἐντυγχάνειν.

Β'. Οἶκος ἦν μέγας καὶ καλὸς, πολλοῖς σύλοις ἠρεισμένος, ὧν ἐν μὲν τοῖς πρόσω καὶ τὴν τῶν πραγμάτων διάγνωσιν πλῆθος ὑποδέξασθαι, καὶ χωρῆσαι σύνοδον ἀνθρώπων ἐπὶ δίκας συνελθόντων κατεσκεύασεν. ἑκατὸν μὲν πηχῶν τὸ μῆκος, εὖρος δὲ πεντήκοντα, τὸ δ' ὕψος τριάκοντα· κίοσι μὲν τετραγώνοις ἀνειλημμένον ἐκ κέδρου πᾶσιν, ἐστεγασμένον δὲ Κορινθίως, ἰσομέτροις δὲ Φλιασίοις καὶ θυρώμασι τριγλύφοις ἀσφαλῶς τε ὁμοῦ καὶ κεκαλλωπισμένον. ἕτερος δὲ οἶκος ἦν ἐν μέσῳ κατὰ ὅλου τοῦ πλάτους τεταγμένος, τετράγωνος, εὖρος πηχῶν τριάκοντα, ἄντικρυς ἔχων ναὸν, παχέσι σύλοις ἀνατεταμένον. ἦν δὲ ἐν αὐτῷ ἐξέδρα διαπρεπὴς, ἐν ᾗ καθεζόμενος ὁ βασιλεὺς ἔκρινεν. ᾗ παρέζευκτο κατεσκευασμένος ἄλλος οἶκος τῇ βασιλίσσῃ· καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ πρὸς τὴν δίαιταν καὶ τὰς ἀναπαύσεις οἰκήματα μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀπόλυσιν, ἐσταμένα πάντα σανίσι τετμημέναις ἐκ κέδρου. καὶ τὰ μὲν ᾠκοδόμησατο λίθοις δεκαπήχεσιν, ἑτέρῳ δὲ πρισῷ τὰς τοίχους καὶ πολυτελεῖ κατημφίεσεν, ὃς εἰς κόσμον ἱερῶν καὶ βασιλείων οἴκων θεωρίαν γῇ μεταλλεύεται, τοῖς φέρουσιν αὐτὸν τόποις ἐταγμένῃ. καὶ τὸ μὲν ἀπ' αὐτῆ κάλλος ἐπὶ τρισοχίαν ἦν ἐνυφασμένον· τεταρτὴ δὲ μοῖρα γλυφίων παρεῖχε θαυμάζειν ἐπισήμην, ὑφ' ὧν πεποίητο δένδρα καὶ φυτὰ παντοῖα, σύσκια τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς ἐκπεπαμένοις αὐτῶν πετάλοις, ὡς ὑπονοεῖν αὐτὰ καὶ σαλεύεσθαι δι' ὑπερβολὴν λεπτότητος, καλύπτοντα τὸν ὑπ' αὐτοῖς λίθον. τὸ δὲ ἄλλο

eſt: regiae vero magnificentiã multum Templo cedentes, quod nec tam diu ante nec tanto cum ſtudio parata fuerit earum materia, quodque regibus non Deo futurae eſſent domicilium, tardius erant abſolutae. Veruntamen et illae magnae et memorabiles, et conuenienter regionis regiſque felicitati exaedificatae. Omnem autem earum ordinationem et diſpoſitionem explicare neceſſe habeo, vt magnitudinem earum coniectura perſpiciant, qui forte in haec ſcripta inciderint.

2. Domus erat ampla et pulchra, multis columnis ſuffulta; quam ad populum in cauſis dicendis et rebus diiudicandis excipiendum condidit, et ad coetum hominum capiendum cum ad iudicia ſolennia conuenerint. Longitudo quidem centum patebat cubitos, latitudo vero quinquaginta, atque altitudo triginta; columnis quidem quadrangulis ſuſtentata, iiſque ex cedro omnibus, tecta vero more Corinthiaco, additis antis parilibus cum valuis triglyphis ad ornamentum loci ſimul et munimentum. Alia autem domus erat iuxta totum ſuam latitudinem in medio collocata, quadrangula, lata triginta cubitos, ex adüerſo habens Templum, validis columnis in altum euectum. atque in ea erat exedra magnifica, vbi rex ſedebat ad ius dicendum. Cui adiuncta erat domus altera in vſum reginae exſtructa: aliaque demum aedificia ad victum capiendum animumque relaxandum, cum finita eſſent negotia; conſtrata omnia tabulis cedrinis. Et haec quidem partim ex lapidibus decemcubitalibus aedificauit, alio vero ſectili lapide et pretioſo muros incruſtauit, qui, in templorum ornamentum et regiarum aedium pompam, terra perquiritur ipſius fodinis nobilitata. Et ex eo quidem tribus ordinibus contexto elucebat pulchritudo; quarta vero pars prae ſe ferebat admirabile ſculptorum artificium, a quibus expreſſae erant arbores ac omne genus ſtirpes, opacae ramis foliiſque ab iis pendentibus, idque excellenti adeo ſubtilitate vt agitari quodammodo viderentur, lapidem iis ſubiectum fere occultantes. Reliquum vero vſque ad lacunar opere alba-

μέχρι τῆς στέγης χρῖσιν ἦν καὶ καταπεποικιλμένον χρώμασι καὶ γραφαῖς· προσκατεσκεύασε δὲ πρὸς τούτοις ἄλλά τε πρὸς τρυφὴν οἰκήματα, καὶ δὴ καὶ στοὰς μηκίστας, καὶ ἐν καλῷ τῶν βασιλείων κειμένας, ἐν αἷς λαμπρότατον οἶκον εἷς ἑστιάσεις καὶ συμπόσια χρυσῷ περίπλεω. καὶ τἆλλα δὲ, ὅσα τοῦτον ἔχειν ἔδει πρὸς τὴν τῶν ἑστιωμένων ὑπηρεσίαν, σκεύη πάντ' ἐκ χρυσοῦ κατεσκεύασε. δύσκολον δ' ἐστὶν καταριθμήσασθαι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν βασιλείων, ὅσα μὲν ἦν αὐτοῖς τὰ μέγιστα οἰκήματα, πόσα δὲ τὰ τούτων ὑποδεέστερα, καὶ πόσα ὑπόγαια καὶ ἀφανῆ· τό τε τῶν ἀνειμένων εἰς ἀέρα κάλλος, καὶ τὰ ἄλση πρὸς θεωρίαν ἐπιτερπέστατον, καὶ θήρας ὑποφυγὴν καὶ σκέπην εἶναι τοῖς σώμασιν. ἐν κεφαλαίῳ δ' εἰπεῖν, τὴν ὅλην οἰκοδομίαν ἐκ λίθων λευκῶν καὶ κέδρου καὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πᾶσαν ἐποιήσατο. τὰς ὀρόφους καὶ τοὺς τοίχους τοῖς ἐγκλειομένοις χρυσοῖς λίθοις διανθίσας τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναὸν, τούτοις κατηγλάϊσεν. εἰργάσατο δὲ ἐξ ἐλέφαντος θρόνον παμμεγεθέστατον, ἐν κατασκευῇ βήματος, ἔχοντα μὲν ἐξ ἀναβαθμούς. ἑκάστῳ δὲ τούτων ἐξ ἑκατέρᾳ μέρους δύο λέοντες ἐφειστήκεισαν, τοσούτων ἄνωθεν ἄλλων παρεστώτων. τὸ δ' ἐπάλατον τοῦ θρόνου, χεῖρες ἦσαν δεχόμεναι τὸν βασιλέα. ἀνεπέκλιτο δ' εἰς μόχλ πρότομον τὰ κατόπιν αὐτοῦ βλέποντος· χρυσῷ δὲ ἅπας ἦν δεδεμένος.

γ'. Ταῦτα ὁ Σολομὼν εἰκοσαετίᾳ κατασκευάσας, ἐπεὶ πολὺν μὲν αὐτῷ χρυσὸν, πλείω δ' ἄργυρον, ὁ τῶν Γυβλίων βασιλεὺς Εἴραμος εἰς τὴν οἰκοδομίαν συνήνεγκεν, ἔτι δὲ καὶ ξύλα κέδρου καὶ πίτυος, ἀντεδωρήσατο καὶ αὐτὸς μεγάλαις δωρεαῖς τὸν Εἴραμον, σίτου τε κατ' ἔτος πέμπων αὐτῷ καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, ὧν μάλιστα διὰ τὸ νῆσον οἰκεῖν, ὡς καὶ προειρήκαμεν ἤδη, χρῄζω διετέλει. πρὸς τούτοις δὲ καὶ πόλεις αὐτῷ τῆς Γαλιλαίας, εἴκοσι μὲν τὸν ἀριθμὸν, ὁ πόρρω δὲ τῆς Τύρου κειμένας, ἐχαρίσατο. ἃς ἐπελθὼν καὶ κατανοήσας Εἴραμος, καὶ δυσαρεστήσας τῇ δωρεᾷ, πέμψας πρὸς Σολομῶνα μὴ δεῖσθαι τῶν πόλεων ἐ-

rio tectum erat, et variis coloribus et picturis distinctum. Ad haec et alia exstruxit aedificia voluptatibus adhibendis, insuper et porticus longissimas in commodo regiae loco positas, atque in iis conclaue splendidissimum in epulationes et compotationes auro vndique ornatum. atque alia etiam quaecunque huic necessaria supellex, quo lautius conuiuae exciperentur, ex auro erat fabricata. Difficile autem est recensere magnitudinem et varietatem basilicarum, et quanta erant illarum maiora cubicula, et quam multa hisce minora, quotque sub terra et ab adspectu remota: nec non et pulchritudinem locorum apricorum, atque nemora quae simul visum delectarent, et corpora in aestatis ardore reciperent et ab eo defenderent. In summa, fecit vt totum aedificium e saxo candenti et cedro atque auro *et argento constaret.* Imo *tecta ipsa* et parietes, cum lapides auro inclusos similiter ac in Templo Dei eleganter intertexuissent, hisce illustrauit. Quin et ex ebore fecit solium immensae magnitudinis, specie tribunalis, cui sex erant gradus. Horum autem singulis ex vtraque parte stabant duo leones, totidem aliis supernе adstantibus. at loco sessionis manus erant regem excipientes. Reclinabatur autem in dimidiatum iuuencum, tergum suum respicientem: totumque auro vinctum erat.

3. Cum haec Solomon viginti annis perfeciſſet, quoniam ipsi ad operum structuram multam quidem auri vim, maiorem vero argenti contulerat Hiramus Tyriorum rex, ac praeterea cedrinam piceamque materiam, vicissim et ipse magnis donis Hiramum remunerauit, quotannis et frumentum ei mittens et vinum et oleum, quibus, quod insulam (vt et ante diximus) habitarit, perpetuo egebat. Ad haec autem terrae etiam Galilaeae vrbes, viginti quidem numero, Tyro vero finitimas, ei dono obtulit. Quas cum Hiramus adiisset et perlustrasset, eique donum displicuisset, nunciis ad Solomonem missis dicebat sibi non opus esse ciuitatibus: atque ex illo tempore istae appellatae erant terra Chabalon. nam Chabalon, si interprete-

λεγειν· καὶ ἔκτοτε προσηγορεύθησαν αὗται Χαβαλὼν γῆ. μεθερμηνευόμενον γὰρ τὸ Χαβαλὼν, κατὰ Φοινίκων γλῶτταν, ὑπ ἀρέσκον σημαίνει. καὶ σοφίσματα δὲ καὶ λόγους αἰνιγματώδεις διεπέμψατο πρὸς τὸν Σολομῶνα ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς, παρακαλῶν ὅπως αὐτῷ τύτους σαφηνίσῃ, καὶ τῆς ἀπορίας τῶν ἐν αὐτοῖς ζητυμένων ἀπαλλάξῃ. τὸν δὲ, δεινὸν ὄντα καὶ συνετὸν, οὐδὲν τύτων παρῆλθεν· ἀλλὰ πάντα νικήσας τῷ λογισμῷ, καὶ μαθὼν αὐτῶν τὴν διάνοιαν ἐφώτισε. μέμνηται δὲ τύτων τῶν δύο βασιλέων καὶ Μένανδρος, ὁ μεταφράσας ἀπὸ τῆς Φοινίκων διαλέκτυ τὰ Τυρίων ἀρχεῖα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, λέγων ὕτως. "τε"λευτήσαντος δὲ Αβιβάλυ, διεδέξατο τὴν βασιλείαν παρ' "αὐτῦ ὁ υἱὸς αὐτῦ Εἴραμος· ὃς, βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, ἐ"βασίλευσε τριάκοντα καὶ τέσσαρα. ὕτος ἔχωσε τὸ εὐρύχω"ρον, καὶ τόν τε χρυσοῦν κίονα τὸν ἐν τοῖς τῦ Διὸς ἀνέθηκεν, ἔτι "τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν ἀπὸ τῦ ὄρυς τῦ λεγομένυ "Λιβάνυ εἰς τὰς τῶν ἱερῶν στέγας. καθελών τε τὰ ἀρχαῖα "ἱερὰ, καὶ ναὸν ὠκοδόμησε τῦ Ηρακλέυς, καὶ τὸν τῆς Ασά"της. πρῶτός τε τῦ Ηρακλέυς ἔγερσιν ἐποιήσατο ἐν τῷ Πε"ριτιῳ μηνί. τοῖς τε Ηὐκέοις ἐπιστρατεύσατο μὴ ἀποδιδῦσι "τὰς φόρυς, καὶ ὑποτάξας πάλιν αὐτῷ ἀνέστρεψεν. ἐπὶ "τύτυ ἦν Αβδήμονος παῖς νεώτερος, ὃς αἰεὶ ἐνίκα τὰ προ"βλήματα, ἃ ἐπέτασσε Σολομὼν ὁ Ιεροσολύμων βασι"λεύς." μνημονεύει δὲ καὶ Δίος, λέγων ὕτως. "Αβιβάλυ "τελευτήσαντος, υἱὸς αὐτῦ Εἴραμος ἐβασίλευσεν. ὕτος τὰ "πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως προσέχωσε, καὶ μεῖζον "τὸ ἄστυ ἐποίησε· καὶ τῦ Ολυμπίυ Διὸς τὸ ἱερὸν καθ' ἑαυ"τὸ ἐγχώσας τὸν μεταξὺ τόπον συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυ"σοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς δὲ εἰς τὸν Λίβανον, "ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν ἱερῶν κατασκευήν. τὸν δὲ τυραν"νοῦντα Ιεροσολύμων Σολομῶνα πέμψας, φησὶ, πρὸς τὸν "Εἴραμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτῦ λαβεῖν ἀξιοῦντα· τὸν "δὲ, μὴ δυνηθέντα διαλῦσαι τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτί"νειν· ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἴραμον, καὶ μὴ δυνηθέντα

ris, iuxta Phoenicum linguam id significat quod minus placet. Quin et argutias et griphos ad Solomonem misit Tyriorum rex, rogans eum vt illas sibi explicaret, atque omnem de quaestionibus in illis inuolutis dubitationem tolleret. Hunc vero, cum mira esset sagacitate et intelligentia, nihil horum fugiebat, sed cum omnia rationis vi superasset, et quid sibi velint intellexisset, ea reddidit perspicua. Horum autem duorum regum meminit etiam Menander, qui e Phoenicum lingua Tyriorum tabularia in sermonem Graecum transtulit, ita dicens. "Defuncto autem Abibalo succesſit ei in regno filius eius Hiramus, qui regnauit annos triginta et quatuor, vita ad annum quinquagesimum tertium producta. Hic aggerauit Amplum qui dicitur locum, et auream columnam posuit, quae in Iouis est templo; ac praeterea excisum profectus est lignorum materiam, e monte Libano appellato, ad tecta templorum. atque antiqua sacraria demolitus, et Herculis templum aedificauit et Astartae: primusque Herculis fanum erexit mense Petitio. Expeditionem etiam contra Eyceos susceepit, quod tributa illis imperata non soluerint; cumque eos sibi iterum subiecisset reuersus est. Huius temporibus clarebat Abdemonis filius natu minor, qui difficultatem problematum, quae sibi explicari iussit Solomon Hierosolymorum rex. semper ingenii subtilitate superabat." Insuper et horum meminit Dius, ita dicens; "Abibalo mortuo regnauit filius eius Hiramus, qui ad orientalem vrbis plagam aggeres comportauit, vrbemque ampliorem reddidit: atque Iouis Olympii templum, seorsum positum, spatio quod intercedebat terra repleto, vrbi annexuit, ornauitque aureis donariis. Deinde cum in Libanum adscendisset, ad templorum structuram ligna excidit." Praeterea dicit, "Solomonem, qui Hierosolymis tunc regnabat, ad Hiramum aenigmata misisse, pariter rogantem ab ipso vt alia acciperet: quique proposita soluere nequiret, is ab interprete pecunia mulctaretur. Hiramum vero, cum conditionem

"λύσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζή-
"μιον ἀναλῶσαι. εἶτα δὲ Αβδήμονά τινα Τύριον ἄνδρα τὰ
"προτεθέντα λύσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλεῖν, ἃ μὴ λύ-
"σαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰράμῳ προσαποτίσαι
"χρήματα." καὶ Δίος μὲν ἅτως εἴρηκεν.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς Σολομὼν τῶν Ιεροσολύμων πόλιν ὠχυρώσατο, μεγά-
λας τε πόλεις ὠκοδόμησεν· καὶ ὡς Χαναναίων τινὰς ὑ-
ποχειρίους ἐποιήσατο, καὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας
βασιλίσσαν ἐδέξατο.

ΕΠΕΙ δ' ἐώρα τὰ τῶν Ιεροσολύμων τείχη ὁ βασιλεὺς
πύργων πρὸς ἀσφάλειαν δεόμενα καὶ τῆς ἄλλης ὀχυρότη-
τος, πρὸς γὰρ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως ἡγεῖτο δεῖν καὶ τὰς
περιβόλους εἶναι, ταῦτά τε προσεπεσκεύαζε, καὶ πύργους
αὐτὰ μεγάλοις προσεξῆρεν. ὠκοδόμησε δὲ καὶ πόλεις τὰς
βαρυτάτας ἐναρίθμους, Λσωρόν τε καὶ Μαγεδὼ, τὴν τρίτην
δὲ Γαζαρὰ, τὴν τῆς Παλαιστίνων χώρας ὑπάρχουσαν, ἣν Φα-
ραὼν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατευσάμενος καὶ πολιορ-
κήσας αἱρεῖ κατὰ κράτος, ἀποκτείνας δὲ πάντας τοὺς ἐνοι-
κοῦντας αὐτὴν κατέσκαψεν, εἶτα δωρεὰν ἔδωκε τῇ αὐτοῦ
θυγατρὶ Σολομῶνι γεγαμημένῃ. διὸ καὶ ἀνήγαγεν ὁ βασι-
λεὺς αὐτὴν ἔσαν ὀχυρὰν Φύσει, καὶ πρὸς πολέμους καὶ τὰς
τῶν καιρῶν μεταβολὰς χρησίμην εἶναι δυναμένην. ἐ πόρρω
δ' αὐτῆς ἄλλας ὠκοδόμησε δύο πόλεις· Βητχώρα τῇ ἑτέρᾳ
ὄνομα ἦν, ἡ δὲ ἑτέρα Βαλεθ ἐκαλεῖτο. προσκατεσκεύασε
δὲ καὶ ἄλλας ταύτας εἰς ἀπόλαυσιν καὶ τρυφὴν ἐπιτηδείως
ἐχούσας, τῇ τε τῶν ἀέρων εὐκρασίᾳ καὶ τοῖς ὡραίοις εὐφυεῖς,
καὶ νάμασιν ὑδάτων ἐνδρόσους. ἐμβαλὼν δὲ καὶ εἰς τὴν ἔρη-
μον τὴν ἐπάνω Συρίας καὶ κατασχὼν αὐτὴν, ἔκτισεν ἐκεῖ
πόλιν μεγίστην· δύο μὲν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῆς ἄνω Συρίας
διεστῶσαν, ἀπὸ δ' Εὐφράτου μιᾶς, ἀπὸ δὲ τῆς μεγάλης
Βαβυλῶνος ἓξ ἡμερῶν ἦν τὸ μῆκος. αἴτιον δὲ τοῦ τὴν πόλιν
ἅτως ἀπὸ τῶν οἰκουμένων μερῶν τῆς Συρίας ἀποκεῖσθαι, τὸ

"accepiſſet, et aenigmata explicare non potuiſſet, ma-
"gnam pecuniae vim pro mulcta pependiſſe. poſtea per
"Abdemonem quendam, hominem Tyrium, ſoluiſſe ea
"quae propoſita erant, rurſumque alia propoſuiſſe, qui-
"bus ſoluendis cum haeſiſſet Solomon, Hiramo ab eo
"multum pecuniae perſolutum." Atque Dius ita quidem
"ſcripſit.

CAP. VI.

Vt Solomon muniuit Hieroſolyma, magnaſque vrbes condidit: vtque Chananaeos quoſdam in poteſtatem ſuam redegit, atque Ægypti et Æthiopiae reginam excepit.

CÆterum rex, cum videret moenia Hieroſolymorum turribus aliiſque ad ſecuritatem egere, (ſepta enim et munimenta debere vrbis dignitati reſpondere exiſtimabat) iſthaec inſtaurauit, eaque magnis turribus altius euexit. Porro vrbes condidit quae validiſſimis accenſeri merentur, Aſorum, Magedo, atque tertiam Gazara, in regione Palaeſtinorum ſitam: quam Pharaon rex Ægyptiorum, cum bello eam adortus eſſet et obſidione cinxiſſet, vi expugnat, et incolis eius omnibus occiſis ſolo aequauit, ac deinde filiae ſuae Solomoni nuptae dotis nomine dedit. Quamobrem denuo rex eam aedificauit, quod eſſet natura munita, ac commoda admodum eſſe poſſet, bello orto, factaue temporum viciſſitudine. nec procul ab ea duas vrbes condidit: quarum altera Betchora, altera Baleth vocabatur. Praeter has inſuper alias aedificauit, opportune ſitas ad fruendum voluptatibus et deliciis, et bona aëris temperie et fructuum aeſtiuorum vbertate beatas, et copioſis aquarum laticibus irriguas. Deinde ingreſſus in deſertum quod eſt ſupra Syriam, eoque potitus, condidit illic vrbem maximam, duorum quidem dierum itinere a ſuperiore Syria diſtantem, vnius vero ab Euphrate, atque a magna Babylone ſex omnino diebus remotam. Vrbem autem illam tam procul a cultis Syriae partibus

πανυτέρω μὲν ἀδαμῆ τῆς γῆς ὕδωρ εἶναι, πηγὰς δ' ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ μόνον εὑρεθῆναι καὶ φρέατα. ταύτην οὖν τὴν πόλιν οἰκοδομήσας, καὶ τείχεσιν ἰσχυροτάτοις περιβαλών, Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δὲ Ἕλληνες αὐτὴν προσαγορεύουσιν Παλμυρᾶν.

β'. Σολομὼν μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ταῦτα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πράττων διετέλει. πρὸς δὲ τοὺς ἐπιζητήσαντας, ὅτι πάντες οἱ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖς ἀπὸ Μιναίου τοῦ Μέμφιν οἰκοδομήσαντος, ὃς ἔτεσι πολλοῖς ἔμπροσθεν ἐγένετο τοῦ πάππου ἡμῶν Ἀβράμου, μέχρι Σολομῶνος, πλειόνων ἐτῶν τριακοσίων καὶ χιλίων μεταξὺ διειληλυθότων, Φαραὼνες ἐκλήθησαν, ἀπὸ τοῦ μετὰ τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους ἄρξαντος βασιλέως Φαραὼνος τὴν προσηγορίαν λαβόντες, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἰπεῖν, ἵνα τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν ἀφέλω καὶ ποιήσω τοῦ ὀνόματος φανερὰν τὴν αἰτίαν. ὁ Φαραὼν κατ' Αἰγυπτίους βασιλέα σημαίνει. οἶμαι δ' αὐτοὺς ἐκ παίδων ἄλλοις χρωμένους ὀνόμασιν· ἐπειδὰν δὲ βασιλεῖς γένωνται, τὸ σημαῖνον αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν κατὰ τὴν πάτριον γλῶτταν μετονομάζεσθαι. καὶ γὰρ οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας βασιλεῖς ἄλλοις ὀνόμασι καλούμενοι πρότερον, ὅτε τὴν βασιλείαν ἔλαβον, Πτολεμαῖοι προσηγορεύθησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως. καὶ οἱ Ῥωμαίων δὲ αὐτοκράτορες ἐκ γενετῆς ἀπ' ἄλλων χρηματίσαντες ὀνομάτων, Καίσαρες καλοῦνται· τῆς ἡγεμονίας καὶ τῆς τιμῆς τὴν προσηγορίαν αὐτοῖς θεμένης, ἀλλ' οὐχ οἷς ὑπὸ τῶν πατέρων ἐκλήθησαν τούτοις ἐπιμένοντες. νομίζω δὲ καὶ Ἡρόδοτον τὸν Ἁλικαρνασσέα διὰ τοῦτο μετὰ Μιναῖον τὸν οἰκοδομήσαντα Μέμφιν τριάκοντα καὶ τριακοσίους βασιλέας Αἰγυπτίων γενέσθαι λέγοντα, μὴ δηλῶσαι αὐτῶν τὰ ὀνόματα ὅτι κοινῶς Φαραὼνες ἐκαλοῦντο. καὶ γὰρ μετὰ τὴν τούτων τελευτὴν γυναικὸς βασιλευσάσης λέγει τοὔνομα Νικαύλην καλῶν· δηλῶν, ὡς τῶν μὲν ἀρρένων βασιλέων τὴν αὐτὴν προσηγορίαν ἐχόντων δυναμένων, τῆς δὲ γυναικὸς οὐκ ἔτι κοινωνεῖν ἐκείνης, καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν αὐτῆς τὸ φύσει δεῆσαν ὄνομα. ἐγὼ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπιχωρίοις ἡμῶν

positam esse, in causa est, quod infra quidem nusquam terrarum sit aqua, fontes vero et putei in illo solo loco reperiantur. Cum hanc igitur vrbem exstruxisset, et firmissimis muris illam cinxisset, Thadamora appellauit, et sic vocatur etiamnum a Syris: Graeci vero eam Palmiram nominant.

2. Et tum quidem Solomon rex in istis agendis erat occupatus. Ad eos autem qui quaesiuerint, cur omnes Ægyptiorum reges a Minaeo, qui Memphin condidit quique multis annis Abramum auum nostrum praecessit, vsque ad Solomonem, per annorum plus quam trecentorum et mille interuallum, Pharaones dicti fuerint, ab eo, qui interiectis post temporibus imperauit, Pharaonis appellatione desumpta, necessarium esse aliquid dicere existimaui, vt eorum ignorantia tollatur, nominisque ratio manifesta reddatur. Pharaon Ægyptiis regem sonat. Opinor autem ipsos a pueritia aliis nominibus vsos, postquam vero reges facti fuerint, ab eo denominari quod patria lingua potestatem eorum indicat. Nam et Alexandriae reges, cum antea aliis nominibus vocarentur, quamprimum regnum adepti fuerint, Ptolemaei appellati sunt a primo rege. immo et Romanorum imperatores, a natiuitate aliis nominibus insigniti, Caesares appellantur; nomine illis indito a principatu et honore, iisdem non adseruatis nominibus quibus a patribus suis erant appellati. Idque in causa fuisse arbitror, quod Herodotus Halicarnasseus post Minaeum, qui Memphin condidit, trecentos triginta reges in Ægypto regnasse dixerit, eorum nominibus suppressis, vtpote quod Pharaones omnes vocati fuerint. Caeterum muliere post horum obitum imperium adepta, nomen eius profert Nicaulem ipsam appellans: nimirum quod masculi quidem reges eandem appellationem habere potuerint, femina vero illam indipisci nequiuerit; ac propterea nomen retulerit conuenienter ipsius naturae. Ego autem et in nostrae gentis Commentariis reperi, quod, post Pharaonem Solomo-

βιβλίοις εὗρον, ὅτι μετὰ Φαραῶνα τὸν Σολομῶνος πενθερὸν, οὐκ ἔτι ἄδεις τοῦτο τὸ ὄνομα βασιλεὺς Αἰγυπτίων ἐκλήθη· καὶ ὅτι ὕστερον ἦκε πρὸς Σολομῶνα ἡ προειρημένη γυνὴ βασιλεύουσα τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Αἰθιοπίας. περὶ μὲν οὖν ταύτης μετ' ὀλίγου δηλώσομεν. νῦν δὲ τούτων ἐπεμνήσθην, ἵνα παραστήσω τὰ ἡμέτερα βιβλία καὶ τὰ παρ' Αἰγυπτίοις περὶ πολλῶν ὁμολογοῦντα.

γ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, τοὺς ἀπὸ τῶν Χαναναίων ἐκ ὑπαχθέντας, οἱ ἐν τῷ Λιβάνῳ διέτριβον ὄρει καὶ μέχρι πόλεως Αμάθης, ὑποχειρίους ποιησάμενος, Φόρον αὐτοῖς προσέταξε, καὶ πρὸς τὸ θητεύειν αὐτῷ καὶ τὰς οἰκετικὰς χρείας ἐκτελεῖν, καὶ πρὸς γεωργίαν κατ' ἔτος ἀπὸ αὐτῶν ἐξελέγετο. τῶν γὰρ Εβραίων οὐδεὶς ἐδούλευεν· οὐδ' ἦν εὔλογον ἔθνη πολλὰ τῷ Θεῷ δεδωκότος αὐτοῖς ὑποχείρια, δέον ἐκ τούτων ποιεῖσθαι τὸ θητικὸν ἢ ἐκείνης κατάγειν εἰς τοῦτο τὸ χῆμα· ἀλλὰ πάντες ἐν ὅπλοις ἐφ' ἁρμάτων καὶ ἵππων στρατευόμενοι, μᾶλλον ἢ δουλεύοντες δῆγον. τῶν δὲ Χαναναίων, ὃς εἰς τὴν οἰκετίαν ἀπήγαγεν, ἄρχοντας ἀπέδειξε πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, οἳ τὴν ὅλην αὐτῶν ἐπιτροπὴν εἰλήφεισαν παρὰ βασιλέως, ὥστε διδάσκειν αὐτοὺς τὰ ἔργα καὶ τὰς πραγματείας, ἐφ' ἃς ἂν αὐτῶν ἔχρῃζεν.

δ'. Εναυπηγήσατο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ κόλπῳ σκάφη πολλὰ, τῆς Ερυθρᾶς θαλάσσης ἔν τινι τόπῳ λεγομένῳ Ασιωγγάβαρος. αὕτη γὰρ Βερενίκη καλεῖται, ὁ πόρρω Αἰλανῆς πόλεως· ἡ χώρα τὸ πρὶν Ιδουμαίων ἦν. ἔτυχε δὲ καὶ τῆς ἁρμοζούσης εἰς τὰς ναῦς δωρεᾶς παρὰ Εἰράμου τοῦ Τυρίων βασιλέως. ἄνδρας γὰρ αὐτῷ κυβερνήτας καὶ τῶν θαλασσίων ἐπιστήμονας ἔπεμψεν ἱκανοὺς, οἷς ἐκέλευσε πλεύσαντας μετὰ καὶ τῶν ἰδίων οἰκονόμων εἰς τὴν πάλαι μὲν Σωφίραν, νῦν δὲ Χρυσῆν γῆν καλουμένην, τῆς Ινδικῆς ἐστὶν αὕτη, χρυσὸν αὐτῷ κομίσαι. καὶ συναθροίσαντες ὡς τετρακόσια τάλαντα, πάλιν ἀνεχώρησαν πρὸς τὸν βασιλέα.

ε'. Τὴν δὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας τότε βασιλεύ-

nis ſocerum, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine appellatus fuerit; quodque poſtea ad Solomonem venerit mulier praedicta, tunc temporis Ægypti pariter ac Æthiopiae imperium tenens. Et de iſta quidem paulo poſt plura dicemus. nunc vero ideo haec memoraui, vt oſtenderem libros noſtros et illos Ægyptiorum in multis conſentire.

3. Solomon autem rex eos ex Chananaeis qui imperium eius detrectabant (qui in monte Libano habitabant et vſque ad vrbem Amathen) cum ſubegiſſet, tributum eis imperauit; et vt mercenarii eius eſſent, ſeruilibuſque operibus fungerentur, et ad agros colendos quotannis ex iis quoſdam eligebat. Hebraeorum enim nemo tunc ſeruiebat, (nec aequum erat, cum tam multas gentes Deus illis ſubdidiſſet; quando ex iſtis oportuerit ſeruitia potius habere, quam illas ad hanc conditionem adigere) ſed omnes armati malnerunt curribus et equis militare, quam in ſeruitute vitam agere. Chananaeis autem, quos ad miniſteria abduxit, praefectos conſtituit quingentos et quinquaginta, qui omnem illorum curam regis mandato in ſe ſuſceperunt, adeo vt eos docerent et ad varia officiorum munera inſtruerent, in quibus illorum opera rex vgeret.

4. Porro rex in ſinu Ægyptiaco multa aedificauit nauigia, in quodam loco ad mare Rubrum, qui nominatur Aſiongaber. Haec enim nunc Berenice vocatur, non procul ab Ælana vrbe; quae regio tum in Iudaeorum poteſtate erat. Hirami autem Tyriorum regis munificentia, claſſi inſtruendae accommoda, plurimum adiutus eſt. viros enim gubernatores et rerum marinarum peritos aliquammultos ei miſit: quibus praecepit Solomon, vt cum diſpenſatoribus etiam ſuis in regionem Indiae (olim quidem Sophiram, nunc vero Auream terram nominatam) nauigarent, et aurum ſibi afferrent. Et cum illi collegiſſent circiter quadringenta talenta, iterum ad regem reuerſi ſunt.

5. Feminam autem Ægypto et Æthiopiae imperitam

σαν γυναῖκα, σοφίᾳ διαπεπονημένην καὶ τἄλλα θαυμαστὴν, ἀκούσαν τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ φρόνησιν, ἐπιθυμίᾳ τῆς ὄψεως αὐτῆ καὶ τῶν ὁσημέραι περὶ τῶν ἐκεῖ λεγομένων πρὸς αὐτὸν ἤγαγε. πειθηναι γὰρ ὑπὸ τῆς πείρας, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῆς ἀκοῆς. ἦν εἰκὸς ἐστι καὶ ψευδεῖ δόξῃ συγκατατίθεσθαι καὶ μετανεῖσαι πάλιν, ὅλη γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐπαγγέλλουσι κεῖται· θέλουσα, πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν διέγνω, μάλιστα τῆς σοφίας αὐτῆ βουλομένη λαβεῖν πεῖραν, αὐτὴ προτείνασα καὶ λύσαι τὸ ἄπορον τῆς διανοίας δεηθεῖσα. ἦκεν οὖν εἰς Ιεροσόλυμα μετὰ πολλῆς δόξης καὶ πλούτου παρασκευῆς. ἐπηγάγετο γὰρ καμήλους χρυσίου μεστὰς, καὶ ἀρωμάτων ποικίλων καὶ λίθων πολυτελῶν. ὡς δ' αὐτὴν ἀφικομένην ἡδέως ὁ βασιλεὺς προσεδέξατο, τά τε ἄλλα περὶ αὐτὴν φιλότιμος ἦν, καὶ τὰ προβαλλόμενα σοφίσματα ῥαδίως τῇ συνέσει καταλαμβανόμενος θᾶττον ἢ προσεδόκα τις ἐπελύετο. ἤδ' ἐξεπλήσσετο μὲν καὶ τὴν σοφίαν τῆ Σολομῶνος, ἕως ὑπερβάλλουσαν αὐτὴν καὶ τῆς ἀκουομένης τῇ πείρᾳ κρείττω καταμαθοῦσα· μάλιστα δ' ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια τὰ τε κάλλους καὶ τῷ μεγέθους, οὐχ ἧττον δὲ τῆς διατάξεως τῶν οἰκοδομημάτων. καὶ γὰρ ἐν αὐτῇ πολλὴν τῆ βασιλέως καθεώρα φρόνησιν. ὑπερεξέπληττε δ' αὐτὴν ὅ, τε οἶκος ἄρυμῶν ἐπικαλούμενος Λιβάνου, καὶ ἡ τῶν καθ' ἡμέραν δείπνων πολυτέλεια, καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς αὐτῆ καὶ διακονίας, ἥτε τῶν ὑπηρετούντων ἐσθῆς, καὶ τὸ μετ' ἐπιστήμης αὐτῶν περὶ τὴν διακονίαν εὐπρεπές. οὐχ ἧκιστα δὲ καὶ αἱ καθ' ἡμέραν ἐπιτελούμεναι τῷ Θεῷ θυσίαι, καὶ τὸ τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν περὶ αὐτὰς ἐπιμελές. ταῦθ' ὁρῶσα καθ' ἡμέραν ὑπερεθαύμαζε· καὶ καταχεῖν οὐ δυνηθεῖσα τὴν ἔκπληξιν τῶν βλεπομένων, φανεραν ἐποίησεν αὐτὴν θαυμασιῶς διακειμένην. πρὸς γὰρ τὸν βασιλέα προῆλθε λόγους εἰπεῖν, ὑφ' ὧν ἠλέγχθη σφόδρα τὴν διάνοιαν ἐπὶ τοῖς προκειμένοις ἠττημένη. "πάντα μὲν γὰρ, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὰ δι' "ἀκοῆς εἰς γνῶσιν ἐρχόμενα μετ' ἀπιστίας παραγίνεται. τῶν "δὲ σῶν ἀγαθῶν, ὧν αὐτός τε ἔχεις ἐν σαυτῷ, λέγω δὲ

tem, ſapientiae ſtudiis deditam, et caetera quoque egregiam. audita Solomonis virtute et ſapientia, ad ipſum adduxit cupido eum videndi, et quae de rebus illius quotidie referebantur. nam ab experientia perſuaderi volens, non fama et auditione (quae, vtpote a narrantium fide pendens, falſae nonnunquam, vt fieri ſolet, opinioni aſſentitur, iterumque in contrariam vertitur) ad illum venire decreuit, eo praecipue animo, vt ſapientiae eius experimentum faceret; illa ei proponendo quae intelligere nequiit, rogandoque vt eadem ſibi explicata daret. Venit igitur Hieroſolyma cum magna gloria et multo opum apparatu. Secum enim adducebat camelos auro et aromatibus variis atque lapillis pretioſis onuſtos. Cum autem rex eam venientem libenter excepiſſet, et in caeteris ei obnixe ſtudebat, et argutias propoſitas intellectu facile comprehendens opinione celerius ſoluebat. Illa vero et ad Solomonis quidem ſapientiam ſtupebat, cum excellentem adeo eius praeſtantiam ea quae fama acceperat maiorem comperiſſet; praecipue vero Regiam admirabatur, cum ob pulchritudinem tum ob magnitudinem, et nihilominus ob aedificiorum ordinationem. nam et in ea perſpectam habuit magnam regis ſapientiam. At maximam illi admirationem mouebat et domus Sylua Libani vocata, et quotidianae menſae magnificentia, et quae ad apparatum regium famulatumque ſpectabant, nec non adminiſtrorum veſtitus, atque decorum quod in miniſtrando ſcite obſeruabant. non minori autem ei admirationi erant ſacrificia quae Deo ſingulis diebus faciebant, et ſacerdotum et Leuitarum circa ea cura et diligentia. Hiſce quotidie viſis, vehementer attonita haerebat: cumque adeo ad eorum adſpectum perculſa eſſet et commota vt ſe continere amplius non potuerit, palam fecit ſe mirum in modum animo affectam eſſe. eo enim proceſſit, vt cum rege ſermones ſereret, quibus mentem ſuam ſpectaculis praedictis plane victam eſſe monſtrauit. "Equidem omnia, o Rex, dicebat, quae ex rumore diſ-"ſeminato ad nos perueniunt, dubitationem ſecum affe-

"τὴν σοφίαν καὶ τὴν φρόνησιν, καὶ ὧν ἡ βασιλεία σοι δί-
"δωσιν, ὁ ψευδὴς ἄρα ἡ φήμη πρὸς ἡμᾶς διῆλθεν· ἀλλ'
"ὅσα ἀληθὴς, πολὺ καταδεεστέραν τὴν εὐδαιμονίαν ἀπέ-
"φηνεν ἧς ὁρῶ νῦν παρεῦσα. τὰς μὲν γὰρ ἀκοὰς πείθει
"ἐπεχείρει μόνον· τὸ δὲ ἀξίωμα τῶν πραγμάτων ἀφ' ὅτου
"ἐποίει γνώριμον, ὡς ἡ ὄψις αὐτὸ καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς εἶναι
"συνίησιν. ἔγωγ' οὖν, ἀδὲ ταῖς ἐπαγγελλομένοις διὰ
"πλῆθος καὶ μέγεθος ὧν ἐπυνθανόμην πιστεύσασα, πολλῷ
"πλείω τούτων ἰσόρησα. καὶ μακαρίων τε τῶν Ἑβραίων λαὸν
"εἶναι κρίνω, δούλους τε τοὺς σοὺς καὶ φίλους, οἳ καθ' ἡμέραν
"τῆς σῆς ἀπολαύουσιν ὄψεως καὶ τῆς σοφίας ἀκροώμενοι δια-
"τελοῦσιν. εὐλογήσειεν ἄν τις γοῦν τὸν Θεὸν, ἀγαπήσαν-
"τα τήνδε τὴν χώραν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ὅτως,
"ὥστέ σε ποιῆσαι βασιλέα.

ε'. Παρασπάσασα δὲ καὶ διὰ τῶν λόγων, πῶς αὐτὴν
διέθηκεν ὁ βασιλεὺς, ἔτι καί τισι δωρεαῖς τὴν διάνοιαν αὐ-
τῆς ἐποίησε φανεράν. εἴκοσι μὲν γὰρ αὐτῷ τάλαντα ἔδωκε
χρυσίου, ἀρωμάτων τε πλῆθος ἀσυλλόγιστον, καὶ λίθους
πολυτελεῖς. λέγουσι δ' ὅτι καὶ τὴν τῶ ὀποβαλσάμου ῥίζαν,
ἣν ἔτι νῦν ἡμῶν ἡ χώρα φέρει, δώσης ταύτης τῆς γυναικὸς
ἔχομεν. ἀντεδωρήσατο δ' αὐτὴν καὶ Σολομὼν πολλοῖς ἀγα-
θοῖς, καὶ μάλιθ' ὧν κατ' ἐπιθυμίαν ἐξελέξατο. οὐδὲν γὰρ
ἦν ὅ, τι δεηθεῖσῃ λαβεῖν ὁ παρέσχεν· ἀλλ' ἑτοιμώτερος
ὢν αὐτὸς κατὰ τὴν οἰκείαν ἐχαρίζετο προαίρεσιν, καὶ ἅπερ
ἐκείνη τυχεῖν ἠξίου προϊέμενος, τὴν μεγαλοφροσύνην ἐπι-
δείκνυτο. καὶ ἡ μὲν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Αἰθιοπίας βα-
σίλισσα, ὧν προειρήκαμεν τυχοῦσα, καὶ μεταδοῦσα πά-
λιν τῷ βασιλεῖ τῶν παρ' αὐτῆς, εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέ-
στρεψεν.

"runt. De tuis vero bonis, quae aut in te sita sunt, "sapientia scilicet ac prudentia, aut quae regnum tuum "tibi suppeditat, non vna utique ad nos perlata est fa- "ma: sed, vera licet, tuam tamen felicitatem ea quam "nunc coram intueor multo minorem ad nos detulit. "nam ea quidem hoc solum agebat vt auribus daret, res "vero ipsas non ita pro dignitate repraesentauit, ac eas "ex visu ac praesentia notas exploratasque habui. Quo "factum est vt ego, iis quae nunciabantur, quod multa "adeo et magna fuerint quae audieram, nequaquam cre- "dens, hisce multo maiora conspexerim. Porro et He- "braeorum populum felicem esse arbitror, et seruos tuos "et amicos, quibus datum est quotidie vultum tuum ad- "spicere, tuamque perpetuo audire sapientiam. Laudan- "dus itaque est Deus, qui regionem hanc eiusque inco- "las adeo dilexit, vt te regem constitueret.

6. Cum autem etiam verbis quam amplissimis ostendisset quo modo eam animo affecerat rex, insuper et muneribus mentem suam quam testatissimam fecit. nam ipsi donauit viginti auri talenta, et immensam aromatum vim, magnique pretii lapillos. Aiunt etiam quod opobalsami radicem, quam nostra etiamnum terra edit, huic mulieri acceptam ferimus. Illi autem Solomon bona vicissim multa dedit, maximeque ea quorum desiderio teneri visa est. nihil enim, quod ipsum popposcerat, ei negauit: sed, cum ad dandum esset promptior, sponte sua plurima in eam conferebat, ac praeterea largiendo quaecunque illa accipere cuperet, animi magnitudinem ostendebat. Atque ita Ægyptiorum et Æthiopiae regina, ea quae diximus assequuta, et regi de suis etiam elargita, in patriam se recepit.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ὁ Σολομὼν ἐπλουτίζετο, καὶ σοφὸς φιλογύναιος ἦν· καὶ ὡς ὁ Θεὸς ἐρεθιζόμενος κατ' αὐτὸν ἤγειρεν Ἀδέρεν καὶ Ἱεροβόαμον. περὶ τῆς Σολομῶνος τελευτῆς.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν κομισθέντων ἀπὸ τῆς Χρυσῆς καλουμένης γῆς λίθων πολυτελῶν τῷ βασιλεῖ, καὶ ξύλων πευκίνων, τοῖς ξύλοις εἰς ὑποστηρίγματα τοῦ τε ναοῦ καὶ τῶν βασιλείων κατεχρήσατο, καὶ πρὸς τὴν τῶν μουσικῶν ὀργάνων κατασκευὴν, κινύρας τε καὶ νάβλας, ὅπως ὑμνῶσιν οἱ Λευῖται τὸν Θεόν. πάντων δὲ τῶν πώποτε κομισθέντων αὐτῷ τὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐνεχθέντα καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διέφερεν· ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὅτι τὰ τῆς πεύκης ξύλα τοῖς νῦν εἶναι λεγομένοις, καὶ ταύτην ὑπὸ τῶν πιπρασκόντων τὴν προσηγορίαν ἐπὶ καταπλήξει τῶν ὠνουμένων λαμβάνουσιν, ἔστι παραπλήσια. ἐκεῖνα γὰρ τὴν μὲν ἰδέαν ἐμφερῆ τοῖς συκίνοις γίνεται, λευκότερα δὲ ἔστι καὶ στίλβει πλέον. τοῦτο μὲν οὖν πρὸς τὸ μηδένα τὴν διαφορὰν ἀγνοῆσαι μηδὲ τὴν φύσιν τῆς ἀληθοῦς πεύκης, ἐπεὶ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως χρείαν ἐμνήσθημεν αὐτῆς· εὔκαιρον εἶναι καὶ φιλάνθρωπον δηλῶσαι νομίσαντες, εἰρήκαμεν.

β'. Ὁ δὲ τοῦ χρυσοῦ ςαθμὸς τοῦ κομισθέντος αὐτῷ, τάλαντα ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα ἑξ· μὴ συγκαταριθμουμένου καὶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ὠνηθέντος, μηδ' ὧν οἱ τῆς Ἀραβίας τοπάρχαι καὶ βασιλεῖς ἔπεμπον αὐτῷ δωρεῶν. ἐχώνευσε δὲ τὸν χρυσὸν εἰς διακοσίων κατασκευὴν θυρεῶν, ἀσπίδας σίκλους ἀγόντων ἑξακοσίους. ἐποίησε δὲ καὶ ἀσπίδας τριακοσίους, ἀγούσης ἑκάστης μνᾶς χρυσίου τρεῖς. ἀνέθηκε δὲ ταῦτα φέρων εἰς τὸν οἶκον τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου καλούμενον. ἠ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκπώματα διὰ χρυσοῦ καὶ λίθου τὰ πρὸς τὴν ἑστίασιν ὡς ἔνι μάλιστα φιλοτέχνως κατεσκεύασε, καὶ τὴν ἄλλην τῶν σκευῶν δαψίλειαν χρυσέαν ἅπασαν ἐμηχανήσατο. ἠδὲν γὰρ ἦν ὅτις ἀργύρου ἐπέπρασκεν ἢ πάλιν ἐωνεῖτο. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ναῦς, ἃς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ

CAP. VII.

Quomodo Solomon diteſcebat, et mulieres perdite deperibat: vtque Deus ira incenſus contra eum excitauit Aderum et Hieroboamum. De obitu Solomonis.

EOdem autem tempore allatis, ex Aurea quae dicitur terra, pretioſis lapillis regi et piceis lignis, lignis vſus eſt ad facienda cum Templi tum Regiae fulcra, et ad inſtrumenta muſica fabricanda, et citharas et nabla, quibus Leuitae hymnos Deo canerent. Omnibus vero vnquam antea ad eum aduectis praeſtabant ea quae tunc temporis erant apportata, tam pulchritudine quam magnitudine. Nemo autem exiſtimet, quod illa piceae ligna iis fuerint ſimilia quae nunc eiuſmodi eſſe dicuntur, et hanc a vendentibus appellationem accipiunt, vt ementibus incutiant admirationem. Illa enim non ſimilitudine ficulnea referunt, ſed candidiora ſunt et ſplendidiora. Et hoc quidem, ne quis diſcrimen veraeque piceae naturam ignoret, dicere viſum eſt; id quod manifeſtum facere et tempeſtiuum et humani ingenii officium eſſe duximus, cum eius, vtpote quod regi vſui fuerit, meminerimus.

2. Erat autem auri pondus quod illi quotannis proueniebat, ſexcenta et ſexaginta talenta; illo quidem non annumerato quod emptum erat a mercatoribus, neque eo quod Arabiae toparchae regeſque dono illi miſerant. Aurum vero conflauit, vt ex eo faceret ſcuta ducenta, ſiclos ſexcentos ſingula pendentia. trecentoſque clypeos etiam fecit, quorum ſinguli tres auri minas penderent. Atque haec in domo, quae Sylua Libani vocatur, repoſuit. Quinimo et pocula, quibus conuiuas exciperet, ex auro et lapide pretioſo ſummo artificio elaborata parauit; caeteraque vaſa, quorum vis ingens erat, ex auro omnia fabrefecit. nihil enim erat quod quis argento venderet aut contra emeret. nam magna erat claſſis, quam rex, in mari quod vocatur Tarſicum conſtitutam, ad interiores gentes

Ταρσικῆ λεγομένη θαλάττη καταςήσας, ἀπάγειν εἰς τὰ ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν παντοίαν ἐμπορίαν προσεταξεν. ὧν ἐξεμπολωμένων, ἄργυρος καὶ χρυσὸς ἐκομίζετο τῷ βασιλεῖ, καὶ πολὺς ἐλέφας, Αἰθιόπές τε καὶ πίθηκοι. τὸν δὲ πλοῦν ἀπιῶσαί τε καὶ ἐπανερχόμενα τρισὶν ἔτεσιν ἦνυον.

γ'. Φήμη δὲ λαμπρὰ πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν χώραν περιήρχετο, διαβοῶσα τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ σοφίαν· ὡς τούς τε πανταχῆ βασιλέας ἐπιθυμεῖν εἰς ὄψιν αὐτῷ παραγενέσθαι, τοῖς λεγομένοις δι' ὑπερβολὴν ἀπεσοῦντας, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις προσεμφανίζειν τὴν περὶ αὐτὸν σπουδήν. ἔπεμπον γὰρ αὐτῷ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἀλουργεῖς ἐσθῆτας, καὶ ἀρωμάτων γένη πολλὰ, καὶ ἵππους καὶ ἅρματα, καὶ τῶν ἀχθοφόρων ἡμιόνους ὅσους καὶ ῥώμη καὶ κάλλει τὴν τῆ βασιλέως ὄψιν εὖ διαθήσειν ἐπελέγετο· ὥςε τοῖς ὄσιν αὐτῷ πρότερον ἅρμασι καὶ ἵπποις ἐκ τῶν πεμπομένων προσθέντα ποιῆσαι τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων ἀριθμὸν τετρακοσίοις περισσότερον, ἦν γὰρ αὐτῷ πρότερον χίλια, τὸν δὲ τῶν ἵππων δισχιλίοις, ὑπῆρχον γὰρ αὐτῷ δισμύριοι ἵπποι. ἤσκηντο δ' ὅτοι πρὸς εὐμορφίαν καὶ τάχος, ὡς μήτ' ἐκπρεπεστέρους ἄλλους εἶναι συμβαλεῖν αὐτοῖς, μήτε ὠκυτέρους, ἀλλὰ καλλίστους τε πάντων ὁρᾶσθαι, καὶ ἀπαραμίλλητον αὐτῶν εἶναι τὴν ὀξύτητα. ἐπεκόσμουν δ' αὐτὸς καὶ οἱ ἀναβαίνοντες, νεότητι μὲν πρῶτον ἀνθοῦντες ἐπιτερπεστάτῃ, τὸ δὲ ὕψος ὄντες περίοπτοι, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντες, μηκίστας μὲν καθειμένοι χαίτας, ἐνδεδυμένοι δὲ χιτῶνας τῆς Τυρίας πορφύρας. ψῆγμα δὲ χρυσίου καθ' ἡμέραν αὐτῶν ἐπίσηθον ταῖς κόμαις, ὡς σίλβειν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τῆς αὐγῆς τῷ χρυσίῳ πρὸς τὸν ἥλιον ἀνταναλλωμένης. τούτων περὶ αὐτὸν ὄντων ὁ βασιλεὺς καθωπλισμένων καὶ τόξα ἐξηρτημένων, ἐφ' ἅρματος αὐτὸς ὀχούμενος, καὶ λευκὴν ἡμφιεσμένος ἐσθῆτα, πρὸς ἕω ἔθος εἶχεν ἐξορμᾶν. ἦν δὲ χωρίον τι ἀπὸ δύο σχοίνων Ιεροσολύμων, ὃ καλεῖται μὲν Ηθαμ, παραδείσοις δὲ καὶ νά-

omne genus merces asportare iussit. quibus commutatis aurum et argentum regi afferebatur, multumque eboris, et Æthiopes in mancipia, et simiae. atque nauigatione, dum iret rediretque classis, triennium absumptum erat.

3. Famae autem celebritas, quae de Solomonis virtute et sapientia increbruit, omnes circumquaque regiones peragrabat; adeo vt qui vbique essent reges, sermonibus vtpote fidem superantibus haud credentes, eius in conspectum prodeundi desiderio flagrarint, magnisque muneribus sui in ipsum studii testimonium dederint. ipsi enim mittebant vasa aurea et argentea, et vestes purpureas, et varia aromatum genera, et equos curruque; et mulos ad sarcinas vehendas, quos robore et pulchritudine excellentes regem voluptate affecturos esse ferebatur: adeo vt, si curribus et equis, quos ante habuerat, accenserentur qui missi erant, curruum quidem numerum quadringentis et amplius auctiorem effecerint, prius enim ipsi mille erant, equorum vero numerum duobus millibus, nam ante habebat equorum viginti millia. Illi autem vt et forma et celeritate praestarent exercitati erant, adeo vt nec alii formosiores darentur aut velociores qui cum iis conferri possent, sed et pulcherrimi omnium conspicerentur, caeterosque pernicitate superarent. His autem decus non mediocre adiiciebant etiam ii qui eos conscenderunt, primum quidem iuuentute florentes oculis gratissima, deinde statura conspicui et supra reliquos multum eminentes, promissa caesarie compti, Tyriaeque purpurae tunicis induti. ad haec scobem auream capillis quotidie inspergebant, ita vt capita ipsis radiarent, fulgore auri ad solem repercusso. His stipatus rex armatis et arcubus instructis, ipse curru gestatus et veste candenti amictus prima luce solebat vrbe egredi. erat vtique locus quidam duobus schoenis ab Hierosolymis distitus, qui Etham vocabatur, hortis et aquarum laticibus

μάτων ἐπιῤῥοίας ἐπιτερπὲς ἀμῦ καὶ πλύσιον. εἰς τῦτο τὰς ἐξόδυς αἰωρύμενος ἐποιεῖτο.

δ'. Θεία δὲ περὶ πάντα χρώμενος ἐπινοία τε καὶ σπῦδῇ, καὶ λίαν ὢν Φιλόκαλος, ὐδὲ τῶν ὁδῶν ἠμέλησεν· ἀλλὰ καὶ τύτων τὰς ἀγύσας εἰς Ιεροσόλυμα βασίλειον ὅσαν λίθῳ κατέςρωσε μέλανι, πρός τε τὸ ῥᾴστην εἶναι τοῖς βαδίζυσιν, καὶ πρὸς τὸ δηλοῦν τὸ ἀξίωμα τῦ πλύτυ καὶ τῆς ἡγεμονίας. διαμερίσας δὲ τὰ ἅρματα καὶ διατάξας, ὥστε ἐν ἑκάςῃ πόλει τύτων ἀριθμὸν ὡρισμένον ὑπάρχειν, αὐτὸς μὲν περὶ αὐτὸν ἐτήρησεν ὀλίγα· τὰς δὲ πόλεις ταύτας ἁρμάτων προσηγόρευσε. τῦ δ' ἀργυρίυ τοσῦτον ἐποίησε πλῆθος ἐν Ιεροσολύμοις ὁ βασιλεὺς, ὅσον ἦν καὶ τῶν λίθων· καὶ τῶν κεδρίνων ξύλων, ἃ πρότερον ὄντων, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν συκαμίνων πληθύει τὰ τῆς Ιυδαίας πεδία. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς ἐμπόροις Αἰγύπτυ κομίζυσιν αὐτῷ πιπράσκειν τὸ μὲν ἅρμα σὺν ἵπποις δυσὶν ἑξακοσίων δραχμῶν ἀργυρίυ· αὐτός τε τοῖς τῆς Συρίας βασιλεῦσιν καὶ τοῖς πέραν Εὐφράτυ διέπεμπεν αὐτύς.

ε'. Γενόμενος δὲ πάντων βασιλέων ἐνδοξότατος καὶ θεοφιλέςατος, καὶ φρονήσει καὶ πλύτῳ διενεγκὼν τῶν πρὸ αὐτῦ τὴν Εβραίων ἀρχὴν ἐσχηκότων, ὐκ ἐπέμεινε τύτοις ἄχρι τελευτῆς· ἀλλὰ, καταλιπὼν τὴν τῶν πατρίων ἐθισμῶν φυλακὴν, ὐκ εἰς ὅμοιον οἷς προεισήκαμεν αὐτῦ τέλος κατέςρεψεν. εἰς δὲ γυναῖκας ἐκμανὴς καὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων ἀκρασίαν, ὐ ταῖς ἐπιχωρίοις μόναις ἠρέσκετο, πολλὰς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν γήμας, Σιδωνίας καὶ Τυρίας καὶ Αμμανίτιδας καὶ Ιδυμαίας, παρέβη μὲν τὰς Μωϋσέως νόμυς, ὃς ἀπηγόρευσε συνοικεῖν ταῖς ὐκ ὁμοφύλοις, τὰς δ' ἐκείνων ἤρξατο θρησκεύειν θεὰς, ταῖς γυναιξὶ καὶ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι χαριζόμενος. τῦτ' αὐτὸ ὑπεδομένυ τῦ νομοθέτυ καὶ προειπόντος μὴ γαμεῖν τὰς ἀλλοτριοχώρυς, ἵνα μὴ τοῖς ξένοις ἐπιπλακέντες ἔθεσι τῶν πατρίων ἀποςῶσι, μηδὲ τὰς ἐκείνων σέβωνται θεὰς, παρέντες τιμᾶν τὸν ἴδιον. ἀλλὰ τύτων μὲν κατημέλησεν, ὑπενεχθεὶς

amoenus simul et copiosus. in hunc sublime vectus subinde proficiscebatur.

4. Cum autem summa solertia et diligentia in omnibus vteretur et elegantiarum valde studiosus esset, ne viarum quidem curam insuper habuit, sed et harum quotquot Hierosolyma regiae sedem ducebant nigro lapide constrauit, tum vt vltro citroque commeantibus itu facilis esset via, tum vt diuitiarum et imperii magnificentiam ostenderet. Curribus vero distributis dispositisque, vt singulis ciuitatibus certus eorum numerus esset, ipse quidem paucos apud se habuit: istas autem vrbes curruum ciuitates appellauit. Fecit etiam rex vt argenti Hierosolymis non minor foret copia quam et lapidum; cedrisque Iudaeae campos, vbi antea non visebantur, haud secus ac sycomoris compleuit. Quin et mercatoribus Ægypti res inde deferentibus praecepit, vt ipsi currus cum duobus equis addiceretur sexcentis drachmis argenteis; et ipse eos Syriae regibus et Transeuphratensibus mittebat.

5. Cum autem exstitisset omnium regum glorioſissimus Deoque chariſſimus, et prudentia et diuitiis omnes superasset, qui ante illum Hebraeorum imperium tenuerant, in iisdem ad extremum non permansit: sed, a patriis moribus et institutis desciscendo, haud conuenienter iis, quae iam memorauimus, vitam finiuit. nam insano feminarum amore exardescens, rebusque venereis intemperanter vsus, indigenarum consuetudine non acquiescebat, sed et multas ex gentibus extraneis ducendo, Sidonias et Tyrias et Ammanitidas et Idumaeas, leges Moysis violauit, qui cauebat ne quis cum muliere alienigena matrimonio iungeretur, coepitque illorum deorum cultui addici, vxoribus suoque in illas amori plus iusto obsequens. id quod ipse legislator suspectum habuerat, adeoque praemonuerat vxores ab alienis regionibus non esse accipiendas, ne externis ritibus impliciti a patriis deficerent, et ad illarum deos colendos pellicerentur. sui Dei

εἰς ἡδονὴν ἀλόγιστον ὁ Σολομών. ἀγαγόμενος δὲ γυναῖκας ἀρχόντων καὶ διασήμων θυγατέρας ἑπτακοσίας τὸν ἀριθμὸν, καὶ παλλακὰς τριακοσίας, πρὸς δὲ ταύταις καὶ τὴν τῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων θυγατέρα, εὐθὺς μὲν ἐκρατεῖτο πρὸς αὐτῶν, ὥστε μιμεῖσθαι τὰ παρ' ἐκείνων· καὶ τῆς εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας ἠναγκάζετο παρέχειν αὐταῖς δεῖγμα, τὸ βιοῦν ὡς αὐτᾶς πάτριον ἦν. προβαινούσης δὲ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ λογισμοῦ διὰ τὸν χρόνον ἀσθενοῦντος αὐτέχειν πρὸς τὴν μνήμην τῶν ἐπιχωρίων ἐπιτηδευμάτων, ἔτι μᾶλλον τῆ ἰδίᾳ μὲν Θεῦ κατωλιγώρησε, τὰς δὲ τῶν γάμων τῶν ἐπεισάκτων τιμῶν διστέλει. καὶ πρὸ τούτων δὲ ἁμαρτεῖν αὐτὸν ἔτυχε καὶ σφαλῆναι περὶ τὴν φυλακὴν τῶν νομίμων, ὅτε τὰ τῶν χαλκῶν βοῶν ὁμοιώματα κατεσκεύασε τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀνασήματι, καὶ τῶν λεόντων τῶν περὶ τὸν θρόνον τὸν ἴδιον, ἃ δὲ γὰρ ταῦτα ποιεῖν οὐ ὅσιον, εἰργάσατο. κάλλιστον δ' ἔχων καὶ οἰκεῖον παράδειγμα τῆς ἀρετῆς τὸν πατέρα, καὶ τὴν ἐκείνῳ δόξαν, ἣν αὐτῷ συνέβη καταλιπεῖν διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν, ἃ μιμησάμενος αὐτὸν, καὶ ταῦτα δὶς αὐτῷ τῦ Θεῦ κατὰ τὰς ὕπνους φανέντος, καὶ τὸν πατέρα μιμεῖσθαι παραινέσαντος, ἀκλεῶς ἀπέθανεν. ἦκεν οὖν εὐθὺς ὁ προφήτης ὑπὸ τῦ Θεῦ πεμφθείς, ἥτε λανθάνειν αὐτὸν ἐπὶ τοῖς παρανομήμασι λέγων, ἥτ' ἐπὶ πολὺ χαιρήσειν τοῖς πραττομένοις ἀπειλῶν, ἀλλὰ ζῶντος μὲν ἐξ ἀφαιρεθήσεσθαι τὴν βασιλείαν, ἐπεὶ τῷ πατρὶ Δαυΐδῃ τὸ θεῖον αὐτὸν ὑπέσχετο διάδοχον ποιήσειν ἐκείνῳ· τελευτήσαντος δὲ τὸν υἱὸν αὐτῦ ταῦτα διαθήσειν, οὐχ ἅπαντα μὲν τὸν λαὸν ἀποσήσας αὐτῦ, δέκα μὲν φυλὰς παραδοὺς αὐτῦ τῷ δούλῳ, δύο δὲ μόνας καταλιπὼν τῷ υἱωνῷ τῦ Δαυΐδ, δι' αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅτι τὸν Θεὸν ἠγάπησεν, καὶ διὰ τὴν πόλιν Ιεροσόλυμα, ἐν ᾗ ναὸν ἔσχεν ἐβασιλήθη.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας Σολομὼν ἤλγησε, καὶ σφοδρῶς συνεχύθη, πάντων αὐτῷ σχεδὸν τῶν ἀγαθῶν, ἐφ' οἷς ζηλωτὸς ἦν, εἰς μεταβολὴν ἐρχομένων πονηράν. ἡ πολὺς δὲ

honore spreto haberet et neglecto. sed istis quidem animum non aduertit Solomon, insanae voluptatis illecebris captus. Cum vero, praeter Pharaonis Ægyptiorum regis filiam, vxores habuisset numero septingentas et concubinas trecentas, statim in earum potestatem concessit, vt eadem, quae illae, facere non recusauerit: eoque ventum est, vt, ad idandum suae erga ipsas beneuolentiae magnique amoris indicium, in patrios illarum mores transire necesse habuerit. Ætate autem ingraueſcente, et ratione inde debiliore facta quam vt gentilia instituta in memoriam reuocare potuerit, magis adhuc Deum quidem suum neglexit, illorum vero, quos alienigenarum nuptiae inuexerant, cultu perseuerauit. Quin et antea contigit vt offenderet et in legis praeceptis obseruandis laberetur, quando boum aeneorum simulacra fecit mari subtus attollendo, et leonum effigies suum circa solium (neque enim illas facere licitum erat) fabricari curauit. Cum autem patrem pulcherrimum et familiare virtutis exemplum habuerit, gloriaeque illius haereditatem, quam ipsi datum erat in pietatis praemium relinquere, ille tamen eius vestigiis non insiterit, idque postquam ei Deus in somnis semel atque iterum apparuerat, praeceperatque vt patris mores imitaretur, non sine dedecore mortem obiit. Ad eum itaque statim posthaec vates accedit a Deo missus, ipsum inter tot flagitia nequaquam latere dicens, foreque vt diu istis factis non laetaretur denuncians; verum vt illi quidem dum viueret non eriperetur regnum, quod Dauidi patri promisisset Deus, se facturum esse vt ille ei in imperio succederet: cum vero moreretur, illud mali illaturum esse filio, non tamen vt populum quidem vniuersum ab eo secedere faceret, sed vt decem quidem tribus seruo illius traderet, duas vero solas nepoti Dauidis relinqueret, idque illius gratia, quod Deum dilexerit, et vrbis Hierosolymorum, vbi Templum habere voluit.

6. Solomoni his auditis obortus est dolor, animoque valde erat perturbatus, omnibus fere bonis suis, quae illum cunctorum existimatione beatum reddiderant, in peius

διῆλθε χρόνος ἀφ' οὗ κατήγγειλεν ὁ προφήτης αὐτῷ τὰ συμβησόμενα, καὶ πολέμιον ἐπ' αὐτὸν εὐθὺς ἤγειρεν ὁ Θεὸς, Ἀδερον μὲν ὄνομα, τὴν δ' αἰτίαν τῆς ἔχθρας λαβόντα τοιαύτην. παῖς ἦτος ἦν, Ἰδουμαῖος γένος, ἐκ βασιλικῶν σπερμάτων. καταστρεψαμένου δὲ τὴν Ἰδουμαίαν Ἰωάβου τοῦ Δαυίδου στρατηγοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ καὶ φέρειν ὅπλα δυναμένους διαφθείραντος μηνὶ ἓξ, φυγὼν ἦκε πρὸς τὸν Φαραώνα τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα. ὁ δὲ, φιλοφρόνως αὐτὸν ὑποδεξάμενος, οἰκόν τε αὐτῷ δίδωσι καὶ χώραν εἰς διατροφήν· καὶ γινόμενον ἐν ἡλικίᾳ λίαν ἠγάπα, ὡς καὶ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς αὐτῷ δοῦναι πρὸς γάμον τὴν ἀδελφὴν, ὄνομα Θαφίνην. ἐξ ἧς υἱὸς αὐτῷ γενόμενος τοῖς τοῦ βασιλέως παισὶ συνανετράφη. ἀκούσας οὖν τὸν Δαυίδου θάνατον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὸν Ἰωάβου, προσελθὼν ἐδεῖτο τοῦ Φαραώνος ἐπιτρέπειν αὐτῷ βαδίζειν εἰς τὴν πατρίδα. τοῦ δὲ βασιλέως ἀνακρίναντος, τίνος ἐνδεὴς ὢν ἢ τί παθὼν ἐσπεύδοι καταλιπεῖν αὐτὸν, ἐνοχλῶν πολλάκις καὶ παρακαλῶν, τότε μὲν οὐκ ἀφείθη. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἤδη Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς ἔχειν ἤρχετο διὰ τὰς προσειλημένας παρανομίας καὶ τὴν ὀργὴν τὴν ἐπ' αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, συγχωρήσαντος Φαραώνος ὁ Ἀδερος ἦκεν εἰς τὴν Ἰδουμαίαν. καὶ μὴ δυνηθεὶς αὐτὴν ἀποσῆσαι τοῦ Σολομῶνος, κατείχετο γὰρ φρουραῖς πολλαῖς, καὶ ὑπ' ἦν ἐλεύθερος δι' αὐτὰς ἐδ' ἐπ' ἀδείας ὁ νεωτερισμὸς, ἄρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Συρίαν ἀφίκετο. συμβαλὼν δ' ἐκεῖ τινὶ Ραεζάρῳ μὲν τοὔνομα, τὸν δὲ τῆς Σωφήνης ἀποδεδρακότι βασιλέα Αδραζαρον δεσπότην ὄντα, καὶ ληστεύοντι τὴν χώραν εἰς φιλίαν αὐτῷ συνάψας, ἔχοντι περὶ αὐτὸν σίφος ληστικὸν, ἀναβαίνει, καὶ κατασχὼν τὴν ἐκεῖ Συρίαν βασιλεύς αὐτῆς ἀποδείκνυται· καὶ κατατρέχων τὴν τῶν Ισραηλιτῶν γῆν, ἐποίει κακῶς καὶ διέφθειρε Σολομῶνος ἔτι ζῶντος. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ Ἀδέρου συνέβαινε πάσχειν τοὺς Εβραίους.

ζ'. Ἐπιτίθεται δὲ Σολομῶνι καὶ τῶν ὁμοφύλων τοῖς Ιεροβόαμος, υἱὸς Ναβαταίου, κατὰ προφητείαν πάλαι γενο-

mutatis. Verum non ita multum temporis interim fuit, ex quo vates quae euentura erant illi nunciarat, dum aduersarium ei Deus suscitauit, Aderum quidem nomine, cui vero cum illo inimicitiae interceſſerant huiuſmodi de causa. Hic puer erat, genere Idumaeus, de regio ſanguine. Cum vero Ioabus copiarum Dauidis praefectus Idumaeam ſubegiſſet, atque adultos omnes et qui arma ferre poterant ſex menſium ſpatio peremiſſet, fuga elapſus ad Pharaonem regem Ægypti ſe contulit. Ille autem, cum ipſum benigne excepiſſet, et domum ei dedit et agrum vnde viueret; et poſtquam adoleuit valde eum dilexit, ita vt coniugis ſuae ſororem, Thaphinen nomine, ei in matrimonium daret. ex qua filium ſuſtulit, qui vna cum regis liberis erat educatus. At poſtquam apud Ægyptios intellexit Dauiden mortuum eſſe pariterque Ioabum, Pharaone adito ab eo petiit vt in patriam reuertere ipſi liceret. Pharaone autem interrogante, qua re apud ſe egens quaue iniuria affectus ipſum relinquere cuperet, cum ſaepius ipſi importune inſiſteret multumque eum obſecraret, tunc quidem non dimiſſus eſt. illo autem tempore cum iam res Solomonis labare et affligi coeperant, ob peccata ante dicta et Dei propter illa indignationem, permiſſu Pharaonis Idumaeam repetebat Aderus. et cum eam fruſtra ad defectionem a Solomone ſolicitaſſet, nam multis praeſidiis obſepta erat, adeo vt impune res nouas moliri non potuerit, profectus inde in Syriam tranſiit. Illic vero obuiam factus cuidam Raazaro nomine, qui ab Adrazaro Sophenes rege domino ſuo aufugerat et regionem latrociniis vexabat, iunctus ei amicitiae foedere, qui latronum manu ſtipatus erat, ſurſum progreditur, eaque Syriae parte occupata, rex eius declaratur: et excurſionibus in Iſraëlitarum ditionem factis, dum adhuc in viuis eſſet Solomon, eam infeſtabat et diripiebat. Atque iſtiuſmodi quidem Hebraeis ex Adero accidit calamitas.

7. Ad haec autem eiuſdem gentis homo, Hieroboamus Nabataei filius, Solomonem adoritur, ad bene ſpe-

μένην αὐτῷ τοῖς πράγμασιν ἐπελπίσας. παῖδα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τῆ πατρὸς καταλειφθέντα, καὶ ὑπὸ τῆ μητρὶ παιδευόμενον, ὡς εἶδε γενναῖον καὶ τολμηρὸν Σολομὼν ὄντα τὸ φρόνημα, τῆς τῶν τειχῶν οἰκοδομίας ἐπιμελητὴν κατέστησεν, ὅτε τοῖς Ιεροσολύμοις τὸν κύκλον περιέβαλεν. ὕτως δὲ τῶν ἔργων προενόησεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀπεδέξατο, καὶ γέρας αὐτῷ στρατηγίαν ἐπὶ τῆς Ιωσήπου Φυλῆς ἔδωκεν. ἀπερχομένῳ δὲ τῷ Ιεροβοάμῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐκ τῶν Ιεροσολύμων συνήντησε προφήτης, ἐκ πόλεως μὲν Σιλὼ, Αχίας δὲ ὄνομα. καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν ἀπήγαγεν ἐκ τῆς ὁδῦ μικρὸν ἀπονεύσας εἴς τι χωρίον, εἰς ὃ παρῆν μηδὲ εἷς ἄλλος· χίσας δ' εἰς δώδεκα φάρση τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ἦν αὐτὸς περιβεβλημένος, ἐκέλευσε τὸν Ιεροβόαμον λαβεῖν τὰ δέκα, προειπὼν, "ὅτι ταῦτα ὁ Θεὸς βούλεται, καὶ χίσας τὴν Σο. "λομῶνος ἀρχὴν, τῷ παιδὶ μὲν τῷ τούτῳ, διὰ τὴν πρὸς "Δαυῖδην γενομένην ὁμολογίαν αὐτῷ, μίαν Φυλὴν καὶ τὴν "ἐξῆς αὐτῇ δίδωσι, σοὶ δὲ τὰς δέκα, Σολομῶνος εἰς αὐτὸν "ἐξαμαρτόντος, καὶ ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς ἐκείνων θεοῖς αὐ. "τὸν ἐκδεδωκότος. εἰδὼς ἂν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν μεταστίθησι "τὴν αὐτῦ γνώμην ἀπὸ Σολομῶνος ὁ Θεὸς, δίκαιος ἔσο, καὶ "φύλαττε τὰ νόμιμα, προκειμένῳ σοὶ τῆς εὐσεβείας καὶ "τῆς πρὸς Θεὸν τιμῆς ἆθλα μεγίστα τῶν ἁπάντων, γενήσε. "σθαι τηλικοῦτον, ἡλίκον οἶδα Δαυῖδην γενόμενον.

η'. Επαρθεὶς οὖν τοῖς τῦ προφήτου λόγοις ὁ Ιεροβόαμος, φύσει θερμὸς ὢν νεανίας καὶ μεγάλων ἐπιθυμητὴς πραγμάτων, ἐκ ἠρέμει. γενόμενος δὲ ἐν τῇ στρατηγίᾳ, καὶ μεμνημένος τῶν ὑπὸ Αχίου δεδηλωμένων, ἀναπείθειν ἐπεχείρει τὸν λαὸν ἀφίστασθαι Σολομῶνος, καὶ κινεῖν καὶ πράττειν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν. μαθὼν δὲ τὴν διάνοιαν αὐτῦ καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ὁ Σολομὼν ἐζήτει συλλαβὼν αὐτὸν ἀνελεῖν. φθάσας δὲ τοῦτο γνῶναι Ιεροβόαμος, πρὸς Σούσακον φεύγει τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ μέχρι τῆς Σολομῶνος τελευτῆς ἐκεῖ μείνας, τό τε μηδὲν ὑπ' αὐτῦ παθεῖν ἐκέρδησε καὶ τὸ τῇ βασιλείᾳ φυλαχθῆναι. ἀποθνήσκει δὲ ὁ Σολομὼν ἤδη

randum de rebus adductus prophetae oraculo sibi olim edito. Is, a patre puer relictus, a matre educatus erat: quem cum Solomon animaduertisset forti magnoque animo praeditum, murorum structurae eum praefecit, quando Hierosolyma moenibus cingebat. Opera autem tam bene curauit, vt rex eum approbaret laudaretque, eique in praemium daret praefecturam tribus Iosephi. Cum vero Hieroboamus sub idem fere tempus Hierosolymis forte egrederetur, vates ei occurrit ex Silunte oppido, Achias nomine. qui cum illum salutasset, e via paululum deflexus secum in agrum quendam abduxit, ubi nemo praeterea aderat: scissoque in duodecim frusta pallio, quo ipse erat amictus, iussit Hieroboamum decem inde sumere, praefatus, "Deum ista velle vt sibi caperet, scissoque Solomonis imperio, filio quidem eius, quod illi se ita facturum "esse promisisset Dauidi, tribum vnam cum altera ei finitima daturum esse, tibi vero decem, quod Solomon in "eum grauiter deliquisset, qui mulieribus et diis earum "totum se dedidit. Quare cum tibi exploratum sit, cur "Deus animi sui sententiam de Solomone mutauerit, fac "iustitiam colas, legisque instituta conserues, praesertim "cum ob pietatem ac religionem praemium omnium ma"ximum tibi sit propositum; nimirum vt eo colloceris di"gnitatis fastigio, ad quod Dauiden nosti fuisse prouectum.

8. Hieroboamus itaque, iuuenis natura feruidus et magnarum rerum appetens, his vatis sermonibus elatus, non quiescebat. Cum vero ad praefecturam se contulisset, eique in memoriam veniissent quae Achias ipsi declarauerat, illico coepit populum solicitare vt a Solomone deficerent, et res nouas moliri, idque demum agere vt principatus ipsi cederet. Solomon autem, eius voluntate et insidiis intellectis, eum quaerebat vt comprehensum perimeret. At Hieroboamus, cum mature hoc resciuisset, ad Susacum Ægyptiorum regem profugit; atque illic manendo vsque ad Solomonis interitum, non solum id assecutus est vt nihil mali ab ipso pateretur, sed vt regno

γηραιὸς ὢν, βασιλεύσας μὲν ὀγδοήκοντα ἔτη, ζήσας δὲ ἐνενήκοντα τέσσαρα. θάπτεται δὲ ἐν Ιεροσολύμοις ἅπαντας ὑπερβαλὼν εὐδαιμονίᾳ τε καὶ πλούτῳ καὶ φρονήσει τοὺς βασιλεύσαντας, εἰ μὴ ὅσα γε πρὸς γήρας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀπατηθεὶς παρενόμησε. περὶ ὧν καὶ τῶν δι' αὐτὰ κακῶν συμπεσόντων Ἑβραίοις, εἰς καιρὸν ἕτερον ἔδοξέ μοι διασαφῆσαι.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς τελευτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ τοῦ Ροβοάμου, τῶν δέκα φυλῶν Ιεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Σολομῶνος τελευτὴν, διαδεξαμένου τὸ παιδὸς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ροβοάμου, ὃς ἐκ γυναικὸς Αμμανίτιδος ὑπῆρχεν αὐτῷ γεγονὼς, Νοομᾶς τὄνομα, πέμψαντες εὐθὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον οἱ τῶν ὄχλων ἄρχοντες, ἐκάλουν τὸν Ιεροβόαμον. ἀφικομένου δὲ πρὸς αὐτοὺς εἰς Σίκιμα πόλιν, καὶ Ροβόαμος εἰς αὐτὴν παραγίνεται. ἐδέδοκτο γὰρ αὐτῷ ἐκεῖσε συνελθοῦσι τοῖς Ισραηλίταις ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα. προσελθόντες οὖν οἵτε ἄρχοντες αὐτῷ τοῦ λαοῦ καὶ Ιεροβόαμος, παρεκάλουν λέγοντες ἀνεῖναί τι τῆς δουλείας αὐτοῖς, καὶ γενέσθαι χρηστότερον τοῦ πατρός· βαρὺν γὰρ ὑπ' ἐκείνου ζυγὸν αὐτοὺς ὑπενεγκεῖν. σύνεσιν δὲ ἔσεσθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀγαπήσειν τὴν δουλείαν διὰ τὴν ἐπιείκειαν, ἢ διὰ τὸν φόβον. ὁ δὲ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰπὼν αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι περὶ ὧν αἰτοῦσιν, ὕποπτος μὲν εὐθὺς γίνεται, μὴ παραχρῆμα ἐπινεύσας αὐτοῖς τὰ πρὸς ἡδονήν· πρόχειρον γὰρ ἡδίονι εἶναι τὸ χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον, καὶ τοῦτ' ἐν νέῳ. ἐδόκει δ' ὅμως καὶ τὸ βουλεύσασθαι τοῦ μὴ παραυτίκα ἀπειπεῖν ἀγαθῆς ἐλπίδος ἔχεσθαι.

β'. Συγκαλέσας δὲ τοὺς πατρῴους φίλους, ἐσκοπεῖτο μετ' αὐτῶν, πότερον δεῖ πεισθῆναι τὴν ἀπόκρισιν πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ', ἅτε εἰκὸς τοὺς σύνεσιν καὶ φύσιν ὄχλων

etiam seruaretur. Solomon autem iam admodum senex vita decedit, cum regnasset quidem per annos octoginta, vixisset autem nonaginta quatuor: sepeliturque Hierosolymis, omnium regum felicissimus et opulentissimus atque prudentissimus, exceptis iis in quibus iam senescens peccauerit, a mulieribus in errorem inductus. De quibus, pariterque de malis quae inde consequuta sunt et Hebraeos afflixerunt, visum est mihi alio tempore narrationem facere.

CAP. VIII.

Quomodo mortuo Solomone populus, a Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit.

CÆterum post mortem Solomonis, filio eius Roboamo in regnum succedente, qui ex muliere Ammanitide Nooma nomine ei natus erat, populi principes, nunciis statim in Ægyptum missis, Hieroboamum reuocabant. Cum autem ad eos in vrbem Sicima venisset, etiam Roboamus eodem peruenit. ipsi enim placuerat, Israëlitis, qui eo conuenerant, semet regem ostendere. Eum ergo adeuntes principes populi simul et Hieroboamus, supplici voce rogarunt, vt aliquid de seruitio illis remitteret, et patre suo clementior esse vellet: ipsos enim graue sub eo iugum pertulisse, fore autem vt eos sibi magis benenolos habeat, libentiusque ei seruituros, si mitius illos tractet potius quam metu coërceat. Ille vero, cum dixisset se post triduum iis quae postularunt responsurum, statim quidem in suspicionem venit, quod sine mora votis eorum non annuisset: nam ingenium hominum, praesertim in adolescentia, ad benignitatem et humanitatem proclive esse censebant. bonae tamen spei aliquid subesse videbatur, quod ea de re consultauerit et non e vestigio repulsam dederit.

2. Ille autem, conuocatis paternis amicis, eos in consilium adhibuit de responso quod populo dari oporteret. atque isti, id quos viros ipsi benenolos vulgique indo-

εἰδότας, παρήνουν αὐτῷ φιλοφρόνως ὁμιλῆσαι τῷ λαῷ καὶ δημοτικώτερον ἢ κατὰ βασιλείας ὄγκον· χειρώσεσθαι γὰρ οὕτως εἰς εὔνοιαν αὐτὸν, φύσει τῶν ὑπηκόων ἀγαπώντων τὸ προσηνὲς καὶ τὸ παρὰ μικρὸν ἰσότιμον τῶν βασιλέων. ὁ δ' ἀγαθὴν ἔτως καὶ συμφέρουσαν ἴσως πρὸς τὸ πᾶν, εἰ δὲ μὴ, πρός γε τὸν τότε καιρὸν ὅτε δεῖ γενέσθαι βασιλέα, γνώμην ἀπεσεάφη, τοῦ Θεοῦ ποιήσαντος εἶναι καταφρονηθῆναι τὸ συμφέρον ὑπ' αὐτοῦ. καλέσας δὲ τὰ μειράκια τὰ συντεθραμμένα καὶ τὴν τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῖς συμβουλίαν εἰπὼν, τί δοκεῖ χρηίειν αὐτοῖς ἐκέλευε λέγειν. τάδε, ἔτε γὰρ ἡ νεότης ἔτε ὁ Θεὸς ἠφίει νοεῖν τὰ κρείττω, παρήνεσαν ἀποκρίνεσθαι τῷ λαῷ· "τὸν βρα-"χύτερον αὐτοῦ δάκτυλον τῆς τοῦ πατρὸς ὀσφύος εἶναι "παχύτερον, καὶ εἰ σκληροτέρας ἐπιτάξειεν ἐκεῖνος πρὸ-"λὺ μᾶλλον αὐτοῦ λήψεσθαι πεῖραν δυσκόλου, καὶ εἰ μά-"στιξιν αὐτοὺς ἐνεθέτει σκορπίοις τοῦτο ποιήσειν αὐτὸν "προσδοκᾶν." τούτοις ἡσθεὶς ὁ βασιλεὺς, καὶ δόξας προσήκειν τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι τὴν ἀπόκρισιν, ὡς συνῆλθεν ἀκουσόμενον τὸ πλῆθος τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, μετεώρου τοῦ λαοῦ παντὸς ὄντος καὶ τί λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ βασιλέως ἐσπουδακότος, οἰομένου δέ τι καὶ φιλάν-θρωπον, τὴν τῶν μειρακίων αὐτοῖς συμβουλίαν παρεὶς τὴν τῶν φίλων ἀπεκρίνετο, ταῦτα δ' ἐπράττετο κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἵνα λάβῃ τέλος ἃ προεφήτευσεν Ἀχίας.

γ'. Πληγέντες δὲ ὑπὸ τῶν λόγων ὡς ὑπὸ σιδήρου, καὶ ἀλγήσαντες ὡς ἐπὶ πεῖρα τοῖς εἰρημένοις, ἠγανάκτησαν, καὶ μέγα πάντες ἐκβοήσαντες, "οὐκέτι ἐδὲν αὐτοῖς εἶναι "συγγενὲς πρὸς Δαυΐδην καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ μετ' ἐκεῖνον, "ἔφασαν, τὴν ἡμέραν· παραχωρεῖν δ' αὐτῷ μόνον τὸν "ναὸν ὃν ὁ πατὴρ αὐτοῦ κατεσκεύασεν," εἰπόντες, κατα-λείψειν ἠπείλησαν. ἔτως δ' ἔχον πικρῶς καὶ τὴν ὀργὴν ἐτήρησαν, ὡς πέμψαντος αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῶν φόρων Ἀδώ-ραμον, ἵνα καταπραΰνῃ καὶ συγγνόντας τοῖς εἰρημένοις, εἴ τι προπετὲς ὑπὸ νεότητος καὶ δυσκόλου ἦν ἐν αὐτοῖς, ποιή-

lis gnaros facere verisimile erat, ei suaserunt vt populo se humanum praeberet comiterque illos alloqueretur, et se aliquanto magis demitteret quam fert fastus regius: ea enim via capturum esse multitudinis fauorem, cum ita natura comparatum sit, vt subditi nihil adeo ament, ac vt reges illis benignos et fere pares se praestent. At is vtilem adeo sententiam et forsan in omne tempus profuturam, sin minus, tum certe cum regem fieri oporteret, auersatus est; Deo, vt puto, id agente, vt illud condemnaret et reiiceret quod maxime ad rem suam faceret: accitisque iuuenibus, qui cum eo educati erant, illisque expositio quod senes ei dederant consilio, iussit proferre quid ipsis facto opus esse videretur. Illi autem, quia nec per aetatem poterant, nec Deus sinebat meliora cernere, suaserunt vt populo ita responderet; "suorum digitorum "minimum crassiorem esse quam sui patris medium corporis truncum; quod si seruitutis duritatem sub illo experti "fuerint, multo magis experiundo illum durum difficilemque sentient; ac si ille in eos scuticis animaduerterit, exspectandum vt ipse scorpiis animaduertat." His delectatus rex, ratusque imperii dignitatem decere eiusmodi responsum, postquam tertia die populus ad audiendum conuenit, cunctis exspectatione suspensis, omnique studio agentibus vt verba regis audirent, existimantibus eum benigni aliquid humanique dicturum esse, neglecto amicorum consilio ex iuuenum sententia respondit. Haec vero non sine Dei voluntate gerebantur, vt euentus illa comprobaret, quae praedixerat Achias.

3. Istis autem verbis veluti ferro percussi, dictisque haud secus ac experiundo grauiter affecti ad indignationem adducti sunt, vnoque ore magna cum vociferatione dixerunt, "ex illo die nihil affinitatis esse cum Dauide eiusque progenie." adiectoque, "se illi solum cedere Tem"plo quod pater ipsius exstruxerat," eum relicturos esse minati sunt. Atque adeo erant exacerbati et iracundia eo vsque exarserunt, vt cum ad eos misisset rex Adoramum tributis praefectum, qui facientes mitigaret, et

σιων μαλακωτέρους, ἐχ ὑπέμειναν· ἀλλὰ βαλόντες αὐτὸν λίθοις, ἀπέκτειναν. τῦτ' ἰδὼν Ροβόαμος, καὶ νομίσας αὐτὸν βεβλῆθαι τοῖς λίθοις, οἷς τὸν ὑπηρέτην ἀπέκτειναν αὐτῦ τὸ πλῆθος, δείσας μὴ καὶ ἔργῳ πάθῃ τὸ δεινὸν, ἐπιβὰς εὐθὺς ἐπὶ ἅρματος, ἔφυγεν εἰς Ιεροσόλυμα. καὶ ἡ μὲν Ιέδα Φυλὴ καὶ ἡ Βενιαμίτις χειροτονῦσιν αὐτὸν βασιλέα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῶν Δαυΐδ, παίδων ἀποσὰν, τὸν Ιεροβόαμον ἀπέδειξε τῶν πραγμάτων κύριον. Ροβόαμος δὲ ὁ Σολομῶνος πᾶς, ἐκκλησίαν ποιήσας τῶν δύο Φυλῶν ἃς εἶχεν ὑπηκόους, οἷός τε ἦν, λαβὼν ὀκτωκαίδεκα παρ' αὐτῶν στρατῦ μυριάδας ἐπιλέκτους, ἐξελθεῖν ἐπὶ τὸν Ιεροβόαμον καὶ τὸν λαὸν, ὅπως πολεμήσας ἀναγκάσῃ δουλεύειν αὐτῷ. κωλυθεὶς δὲ ὑπὸ τῦ Θεῦ διὰ τῦ προφήτυ ποιήσασθαι τὴν στρατείαν. ἦ γὰρ εἶναι δίκαιον τὺς ὁμοφύλους πολεμῶν, ἔτος ἔλεγε, καὶ ταῦτα κατὰ τὴν τῦ Θεῦ προαίρεσιν τῆς τῦ πλήθυς ἀποστάσεως γεγενημένης· ὐκ ἔτ' ἐξῆλθε. διηγήσομαι δὲ πρῶτον ὅσα Ιεροβόαμος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς ἔπραξεν, εἶτα δὲ τύτων ἐχόμενα τὰ ὑπὸ Ροβοάμυ τῦ τῶν δύο Φυλῶν βασιλέως γεγενημένα δηλώσομεν. Φυλαχθείη γὰρ ἂν ἔτως ἄχρι παντὸς τῆς ἰσορίας τὸ εὔτακτον.

δ'. Ο τοίνυν Ιεροβόαμος, οἰκοδομήσας βασίλειον ἐν Σαίμη πόλει, ἐν ταύτῃ τὴν δίαιταν εἶχε· κατεσκεύασε δὲ καὶ ἐν Φανυὴλ πόλει λεγομένῃ. μετ' ὀ πολὺ δὲ τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς ἐνίσασθαι μελλύσης, λογισάμενος ὡς ἐὰν ἐπιτρέψῃ τῷ πλήθει προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν εἰς Ιεροσόλυμα πορευθέντι καὶ ἐκεῖ τὴν ἑορτὴν διαγαγεῖν, μετανοῆσαν ἴσως καὶ δελεασθὲν ὑπὸ τῦ ναῦ καὶ τῆς θρησκείας τῆς ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ, καταλείψει μὲν αὐτὸν, προχωρήσει δὲ τῷ πρώτῳ βασιλῆ, καὶ κινδυνύσει τύτῳ γενομένῳ τὴν ψυχὴν ἀποβαλεῖν, ἐπιτεχνᾶταί τι τοιῦτον. δύο ποιήσας δαμάλεις χρυσᾶς, καὶ οἰκοδομήσας ναΐσκυς τοσύτυς, ἕνα μὲν ἐν Βεθήλῃ πόλει, τὸν ἕτερον δὲ ἐν Δάνῃ, ἣ δὲ ἐστι πρὸς ταῖς πηγαῖς τῦ μικρῦ Ιορδάνυ, τίθησι τὰς δαμάλεις ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἐν ταῖς προειση-

veniam dictis impetrando, si quid in illis iuueniliter temerarium fuerit et submorosum, redderet placatiores, vt cum iis ageret non sustinuerunt, sed lapidibus obrutum necarunt. Cum hoc vidisset Roboamus, et existimasset se iisdem lapidibus peti quibus imperii sui ministrum populus interemerat, veritus ne reuera id mali pateretur, illico curru conscenso Hierosolyma se fuga recipit. Et quidem Iudae tribus atque altera Beniamitica regem eum constituere: caetera vero multitudo, iam inde a Dauidis stirpe alienata, summae rei praefecerunt Hieroboamum. Roboamus autem Solomonis filius, duarum tribuum, quas sibi obtemperantes habuit, concione aduocata, cum ex earum exercitu hominum centum et octoginta millia lectorum sibi assumpsisset, proficisci parabat contra Hieroboamum populumque, vt eos armorum vi sibi seruire cogeret. Verum a Deo per vatem ab expeditione inhibitus (ille enim submonebat haud fas esse vt qui ex eadem gente bellum iis inferrent, praesertim cum auctore Deo facta fuerit haec populi secessio) non iam cum copiis egressus est. Mihi autem nunc statutum est prius narrare quae gesserit Hieroboamus Israëlitarum rex, ac tum demum res gestas a Roboamo duarum tribuum rege memorare. sic enim per omnia suus historiae ordo conseruabitur.

4. Cum itaque Hieroboamus regiam sibi construxisset in ciuitate Sicima, in ea habitauit; atque aliam insuper sibi aedificari curauit in vrbe Phanuel dicta. Non multo post cum Scenopegia statum gentis sacrum instaret, reputans secum, si populo concesserit ire Hierosolyma vt Deum adorarent, festumque illic agitarent, fore vt fortasse poenitentia ducti, ac templi splendore cultusque in eo diuini apparatu capti, ipsum relinquerent et ad regem priorem se reciperent, adeoque inde in vitae discrimen adducerētur, tale quid excogitauit. Cum duas vitulas ex auro conflauisset, illisque duo delubra exstruxisset; vnum quidem in vrbe Bethela, alterum vero in Dane (haec autem est apud fontes Iordanis minoris) vitulas in vtroque vrbium praedictarum delubro posuit: cumque x. tribus, quibus

μέναις πόλεσι καίσκων· καὶ συγκαλέσας τὰς δέκα Φυλὰς ὧν αὐτὸς ἦρχεν, ἐδημηγόρησε, τέτας ποιησάμενος τὰς λόγυς. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, γινώσκειν ὑμᾶς νομίζω τῦτο, ὅτι "πᾶς τόπος ἔχει τὸν Θεὸν, καὶ ἀκ ἔστιν ἢ ἀποδεδειγμένον "χωρίον ἐν ᾧ πάρεσιν, ἀλλὰ πανταχῆ τε ἀκέει καὶ τὰς "θρησκεύοντας ἐφορᾷ. ὅθεν ἔμοι δοκεῖ νῦν ἐπείγειν ὑμᾶς "εἰς Ιερσόλυμα πορευθέντας εἰς τὴν τῶν ἐχθρῶν πόλιν μα- "κρὰν ἔτως ὁδὸν, προσκυνεῖν. ἄνθρωπος γὰρ κατεσκεύασε "τὸν ναόν· πεποίημα δὲ κἀγὼ δύο χρυσᾶς δαμάλεις ἐπω- "νύμυς τῷ Θεῷ, καὶ τὴν μὲν ἐν Βεθήλῃ πόλει καθιέρωσα, "τὴν δὲ ἐν Δάνῃ, ὅπως ὑμῶν οἱ τέτων ἔγγιστα τῶν πόλεων "κατοικημένοι προσκυνήσωσιν εἰς αὐτὰς ἀπερχόμενοι τὸν "Θεόν. ἀποδείξω δέ τινας ὑμῖν καὶ ἱερεῖς ἐξ ὑμῶν καὶ Λευί- "τας, ἵνα μὴ χρείαν ἔχητε τῆς Λευίτιδος Φυλῆς καὶ τῶν Λα- "ρῶνος υἱῶν. ἀλλ' ὁ βυλόμενος ὑμῶν ἱερεὺς εἶναι, προσευγ- "κάτω μόχον τῷ Θεῷ καὶ κριὸν, ἃ καὶ τὸν πρῶτον ἱερέα "Φασὶν Λαρῶνα πεποιηκέναι." τῦτ' εἰπὼν, ἐξηπάτησε τὸν λαὸν, καὶ τῆς πατρῴας θρησκείας ἀποστάντας ἐποίησε παρα- βῆναι τὰς νόμυς. ἀρχὴ κακῶν ἐγένετο τῦτο τοῖς Εβραίοις, καὶ τῷ πολέμῳ κρατηθέντας ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων αἰχμα- λωσία περιπεσεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ χώραν δηλώσομεν.

ι. ε'. Ενστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς ἑβδόμῃ μηνὶ, βυλόμενος καὶ αὐτὸς ἐν Βεθήλῃ ταύτην ἀγαγεῖν, ὥσπερ ἐώρταζον καὶ αἱ δύο Φυλαὶ ἐν Ιερσολύμοις, εἰκοδομεῖ μὲν θυσιαστήριον πρὸ τῆς δαμάλεως, γενόμενος δ' αὐτὸς ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ τὸν βω- μὸν ἀναβαίνει σὺν τοῖς ἰδίοις ἱερεῦσι. μέλλοντος δ' ἐπιφέ- ρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐν ὄψει τῷ λαῷ παν- τὸς, παραγίνεται πρὸς αὐτὸν ἐξ Ιερσολύμων προφήτης, Ιαδὼν ὄνομα, τῷ Θεῷ πέμψαντος· ὃς σταθεὶς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, τῷ βασιλέϊ εἰκόντος, εἶπε τάδε, πρὸς τὸ θυ- σιαστήριον ποιούμενος τὸς λόγυς. "ὁ Θεὸς ἔσεσθαί τινα προλέ- "γει ἐκ τῷ Δαυΐδε γένυς, Ιωσίαν ὄνομα, ὃς ἐπὶ σῷ θύτῃ "τὰς ψευδοιερεῖς τὰς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν γενησομένας, καὶ

ipſe praeerat, conuocaſſet, pro concione in hunc modum eas eſt alloquutus. "Viri populares, vos hoc non neſcire "arbitror, quod omnis locus habeat Deum, eiuſque prae- "ſentia nullo loco definito includatur, ſed vbique preces "exaudiat et cultores ſuos benigne reſpiciat, quod cum ita "ſit, mihi non placet vos nunc vrgere, vt, longo adeo "itinere, Hieroſolyma, vrbem hoſtilem, contendatis re- "ligionis ergo. Homo enim Templum illud ſtatuit: et "ego feci duas vitulas aureas Deo cognomines; et vnam "quidem in vrbe Bethela dedicaui, alteram Dane, vt veſtrum "quicunque loca earum vtrique proxima habitetis eo ſe "conferant ad Deum colendum. Vobis autem quoſdam "ex vobiſmet ipſis ſacerdotes creabo et Leuitas, ne quid "Leuiticam tribum et Aaronis progeniem deſideretis. Igi- "tur cuicunque veſtrum in animo eſt ſacerdotem fieri, of- "ferat vitulum Deo et arietem: id quod aiunt primum ſa- "cerdotem Aaronem feciſſe." His verbis populum decepit; auctorque erat vt a patria religione diſcedendo contra leges facerent. Hebraeis hoc caput et origo malorum exſtitit, atque vt bello ab alienigenis detricti in captiuitatem inciderent. Sed haec quidem ſuo loco narrabimus.

5. Septimo menſe, cum iam immineret feſtiua ſolennitas, volens et ipſe eam apud Bethelam celebrare, ſicut a duabus tribubus Hieroſolymis agebatur, ante vitulam quidem altare exſtruit, ipſe vero pontifex factus cum ſuis ſacerdotibus ad illud adſcendit. At cum in eo eſſet, vt victimas et ſolida ſacrificia in conſpectu totius populi arae admoueret, ipſi ex Hieroſolymis iuſſu Dei vates ſuperuenit, Iadon nomine: qui in media turba conſtitutus haec rege audiente loquutus eſt, ſermone ad altare verſo: "Hoc "tibi praedicit Deus, fore vt naſcatur quidam de genere "Dauidis, Ioſias nomine, qui ſuper te mactabit iſtius aeui "falſos ſacerdotes, ac praeterea horum impoſtorum et de- "ceptorum atque impiorum oſſa ſuper te cremabit. Imo

"τὰ ὁσᾶ τῶν λαοπλάνων τούτων καὶ ἀπατεώνων καὶ ἀσεβῶν "ἐπὶ σῇ καύσει. ἵνα μέντοιγε πιστεύσωσιν ὅτοι τοῦθ' ὅτως "ἔξειν, σημεῖον αὐτοῖς προερῶ γενησόμενον. ῥαγήσεται τὸ "θυσιαστήριον παραχρῆμα, καὶ πᾶσα ἡ ἐπ' αὐτῷ πιμελὴ "τῶν ἱερείων ἐπὶ γῆν χυθήσεται." ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, παροξυνθεὶς ὁ Ιεροβόαμος ἐξέτεινε τὴν χεῖρα, κελεύων συλλαβεῖν αὐτόν. ἐκτεταμένη δ' ἡ χεὶρ εὐθὺς παρεύθη, καὶ οὐκ ἔτι ἴσχυσεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ νεναρκηκυῖαν καὶ νεκρὰν εἶχεν ἀπηρτημένην. ἐῤῥάγη δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κατηνέχθη πάντα ἀπ' αὐτοῦ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης. μαθὼν δὲ ἀληθῆ τὸν ἄνθρωπον καὶ θείαν ἔχοντα πρόγνωσιν, παρεκάλεσεν αὐτὸν δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυρῆσαι τὴν δεξιὰν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ἱκέτευσε τὸν Θεὸν τοῦτ' αὐτῷ παραχεῖν. ὁ δὲ, τῆς χειρὸς τὸ κατὰ Φύσιν ἀπολαβούσης, χαίρων ἐπ' αὐτῇ τὸν προφήτην παρεκάλει δειπνῆσαι παρ' αὐτῷ. Ιαδὼν δὲ ἔφη, "ἔχ ὑπο-"μένειν εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ γεύσασθαι ἄρτου καὶ ὕδα-"τος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸν Θεὸν ἀπειρηκέ-"ναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἣν ἦλθεν ὅπως μὴ δι' αὐτῆς ποιήσηται "τὴν ἐπιστροφὴν, ἀλλὰ δι' ἄλλης," ἔφασκε. τοῦτον μὲν οὖν ἐθαύμαζεν ὁ βασιλεὺς τῆς ἐγκρατείας· αὐτὸς δ' ἦν ἐν Φόφῳ, μεταβολὴν αὐτοῦ τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν προειρημένων οὐκ ἀγαθὴν ὑπονοῶν.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως ὁ προφήτης Ιαδὼν ἄλλῳ ψευσαμένῳ πεισθεὶς ὑπέστρεψεν, εἶτα δὲ ὑπὸ λέοντος ἀναιρεῖται· καὶ ποίοις λόγοις ὁ πονηρὸς προφήτης τὸν βασιλέα πείσας, τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ην δὲ τὶς ἐν τῇ πόλει πονηρὸς πρεσβύτης ψευδοπροφήτης, ὃν εἶχεν ἐν τιμῇ Ιεροβόαμος, ἀπατώμενος ὑπ' αὐτοῦ τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγοντος. ὅτος τότε μὲν κλινήρης ἦν διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ γήρως ἀσθένειαν. τῶν δὲ παίδων αὐτῷ διηγησαμένων

"vero vt iſti credant hoc ita euenturum eſſe, ſignum illis "praenunciabo mox ſecuturum. illico ara haec findetur, et "omnis ſuper illam victimarum adeps humi diffundetur." Cum haec dixiſſet vates, Hieroboamus irritatus, protenſa ab altari manu, iubet illum comprehendi. At manus, quam in eum intenderat, ſubito langueſcebat; nec potuit eam denuo ad ſe retrahere: ſed torpore illi obriguit et mortua demittebatur. Porro diffiſſa eſt ara, et cuncta ex ea effuſa ſunt, ſicuti vates praedixerat. Cum autem rex intellexiſſet hominem eſſe veracem et ex Dei afflatu futura praenoſcere, rogauit eum vt Deum deprecaretur, quo ipſi reſtituatur dextra. Atque is quidem Deum orabat, vt hoc regi effectum redderet: ille vero, cum manus ad ſuum ſtatum rediiſſet, ea de re gaudens vatem obſecrabat, vt ſecum prandeat. Tum Iadon dicebat, "ſibi non liberum "eſſe in domum eius introire, aut tantillum ex pane et "aqua iſta in vrbe deguſtare. hoc enim ipſi Deum interdi-"xiſſe, nec licere eadem, qua venerat, via reuerti, ſed "per aliam iter ſibi faciundum," aiebat. Et illum quidem rex propter eius abſtinentiam mirabatur: de ſe vero coepit eſſe ſolicitus, ne res ſuae, ex praedictis coniecturam faciendo, in peius mutarentur.

CAP. IX.

Quomodo Iadon vates alteri mentienti credens reuertitur, ab poſtea a leone interimitur: et quibus verbis regi perſuaſit vates ſceleratus, eiuſque animum a Deo alienauit.

ERat autem ea in vrbe ſenex quidam improbus, falſus vates, quem in honore habebat Hieroboamus, deceptus ab illo vt qui omnia ad gratiam loqueretur. Hic quidem tum lecto erat affixus, quod prae ſenio eſſet viribus defectus. Cum vero ipſius filii ei omnia de vate narraſſent qui Hieroſolymia illuc venerat, quaeque edita eſſent

τὰ περὶ τῦ παρόντος ἐξ Ιεροσολύμων προφήτυ, καὶ τῶν σημείων τῶν γενομένων, καὶ ὡς παρεθεῖσαν αὐτῷ τὴν δεξιὰν Ιεροβόαμος σὺξαμένυ πάλιν ἐκείνυ ζῶσαν ἀπολάβοι· δείσας μὴ παρευδοκιμήσειεν αὐτὸν ὁ ξένος παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ πλείονος ἀπολάβοι τιμῆς, προσέταξε τοῖς παισὶν αὖθις ἐπισχεῖν τὸν ὄνον ἕτοιμον πρὸς ἔξοδον αὐτῷ παρασκευάσαι. τῶν δὲ σπευσάντων ὃ προσετάγησαν, ἐπιβὰς ἐδίωξε τὸν προφήτην· καὶ καταλαβὼν ἀναπαυόμενον ὑπὸ δένδρῳ βαθεῖ καὶ σκιὰν ἔχοντι δρυὸς εὐμεγέθυς ἠσπάσατο πρῶτον, εἶτα ἐμέμφετο, μὴ παρ' αὐτὸν εἰσελθόντα καὶ ξενίων μεταλαβόντα. τῦ δὲ φήσαντος κεκωλύσθαι πρὸς τῦ Θεῦ γεύσασθαι παρά τινι τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει. ἀλλ' ἐχὶ παρ' ἐμοὶ εἶπεν πάντως ἀπηγόρευκέ σοι τὸ θῶον παραθέσθαι τράπεζαν. προφήτης γάρ εἰμι κἀγὼ, καὶ τῆς αὐτῆς σοι κοινωνὸς πρὸς αὐτὸν θρησκείας· καὶ πάρειμι νῦν ὑπ' αὐτῦ πεμφθεὶς ὅπως ἀγάγω σε πρὸς ἐμαυτὸν ἱκετεύσομενον. ὁ δὲ, ψευσαμένῳ πειθεὶς, ἀνέστρεψεν. ἀριστώντων δ' ἔτι καὶ φιλοφρονυμένων, ὁ Θεὸς ἐπιφαίνεται τῷ Ιαδῶνι· καὶ παραβάντα τὰς ἐντολὰς αὐτῦ τιμωρίαν ὑφέξειν ἔλεγε, καὶ ποδαπὴν ἐδήλυ. λέοντα γὰρ αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπερχομένῳ συμβαλεῖν ἔφρασεν, ὑφ' ᾧ διαφθαρήσεσθαι, καὶ τῆς ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι ταφῆς ἀμοιρήσειν. ταῦτα δ' ἐγίνετο, αἷμαι, κατὰ τὴν τῦ Θεῦ βύλησιν, ὅπως μὴ προσέχοι τοῖς τῦ Ιαδῶνος λόγοις Ιεροβόαμος ἐληλεγμένῳ ψευδος. πορευομένῳ τοίνυν τῷ Ιαδῶνι πάλιν εἰς Ιεροσόλυμα, συμβάλλει λέων· καὶ κατασπάσας αὐτὸν ἀπὸ τῦ κτήνυς, ἀπέκτεινε. καὶ τὸν μὲν ὄνον ὐδὲν ὅλως ἔβλαψε. παρακαθεζόμενος δὲ ἐφύλασσε κἀκεῖνον καὶ τὸ τῦ προφήτυ σῶμα, μέχρις ἔ τινες τῶν ὁδοιπόρων ἰδόντες ἀπήγγειλαν ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν τῷ ψευδοπροφήτῃ. ὁ δὲ, τὸν υἱὸν πέμψας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν τὸ σῶμα, καὶ πολυτελῶς μὲν κηδείας ἠξίωσεν, ἐντελλάμενος τοῖς παισὶ καὶ αὐτὸν ἀποθανόντα σὺν ἐκείνῳ θάψαι· λέγων, ἀληθῆ μὲν εἶναι πάνθ' ὅσα προεφήτευσε κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τῦ θυσιαστηρίυ, καὶ τῶν ἱερέων,

signa, vtque Hieroboamus manum sibi torpore enectam, ipso Deum orante, sanam saluamque denuo recepisset; veritus ne peregrinus ille plus apud regem quam ille auctoritate polleret, et in maiori haberetur veneratione, mandauit filiis vt e vestigio asinum instratum ad iter sibi expedirent. Illis autem impigre iussa exsequutis, inscendit, vatemque subsequitur; atque eum sub alta et vmbrosa quercus bene magnae arbore quiescentem nactus, primo salutauit, deinde eum reprehendebat quod ad ipsum non diuertisset vt lauto hospitio exciperetur. Cumque ille respondisset, quod sibi a Deo interdictum esset, ne apud quenquam ea in vrbe cibum potionemue gustaret. Atqui non apud me, inquit, te vetuit Deus mensae hospitali admoueri. nam ego quoque vates sum, eumque eadem qua tu religione veneror: atque nunc adsum ab eo missus vt te mihi conuiuam, abducam. Ille vero, fide mentienti habita, cum eo reuersus est. Adhuc autem illis prandentibus blandoque sermone sese oblectantibus, Deus apparet Iadoni; et quod contra mandatum eius fecisset, dicebat, poenam daturum esse, simulque qualis foret ipsi denunciabat. nam leonem ipsi digredienti in via occursurum esse edixit, foreque vt ab eo interimeretur, atque expers esset sepulturae in maiorum suorum monumentis. Haec autem, Deo ita volente, contigisse arbitror, quo minus Hieroboamus animum aduerteret Iadonis verbis, cum falsi esset redargutus. Iadoni igitur Hierosolyma redeunti obuiam fit leo, ipsumque a iumento detractum necauit. Atque asinum quidem nihil omnino laesit, adsidens vero et eum custodiebat et vatis cadauer, donec quidam illac transeuntes id conspicati in oppidum venerunt, atque falso vati rem nunciarunt. Tum ille, filiis suis in hoc missis, corpus eius in vrbem reportauit, ipsumque magnificis cohonestauit exsequiis; suisque filiis praecepit, vt se, cum mortuus fuerit, eodem in sepulcro conderent: dicens, vera quidem esse omnia quae ille vaticinatus est contra vrbem illam et altare et sacerdotes et falsos vates; ipsum vero iniuria post mortem

καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν, ὑβριθήσεσθαι δ' αὐτὸς μετὰ τὴν τελευτὴν ὐδὲν σὺν ἐκείνῳ ταφεὶς, τῶν ὁσῶν ἀ γνωσθησομένων. κηδεύσας οὖν τὸν προφήτην, καὶ ταῦτα ἐντειλάμενος τοῖς υἱοῖς, πονηρὸς ὢν καὶ ἀσεβὴς, πρόσεισι τῷ Ιεροβοάμῳ· καὶ, "τί δήποτ' ἐταράχθης, εἶπεν, ὑπὸ τῶν τῆ ἀνοήτω λόγων;" ὡς δὲ καὶ τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτῷ καὶ τὴν αὐτῆ χεῖρα διηγήσατο ὁ βασιλεὺς, θεῖον ἀληθῶς καὶ προφήτην ἄριστον ἀποκαλῶν, ἤξατο ταύτην αὐτῆ τὴν δόξαν ἀναλύειν κακουργῶν, καὶ πιθανοῖς περὶ τῶν γεγενημένων χρώμενος λόγοις βλάπτειν αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν. ἐπεχείρει γὰρ πείθειν αὐτὸν ὡς ὑπὸ κόπω μὲν ἡ χεὶρ αὐτῆ ναρκήσειε, βασάζουσα τὰς θυσίας· εἶτ' ἀνεθεῖσα πάλιν εἰς τὴν αὐτῆς ἐπανέλθοι φύσιν· τὸ δὲ θυσιαστήριον, ὃν καινὸν καὶ δεξάμενον θυσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ῥαγεῖη καὶ πέσοι διὰ βάρος τῶν ἐπενηνεγμένων. ἐδήλου δ' αὐτῷ καὶ τὸν θάνατον τῆ τὰ σημεῖα ταῦτα προειρηκότος, ὡς ὑπὸ λέοντος ἀπόλοιτο· ἤτως ὐδὲν ἧττ' εἶχεν, ἧττ' ἐφθέγξατο προφήτης. ταῦτ' εἰπὼν, πείθει τὸν βασιλέα, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτῆ τελέως ἀποστρέψας ἀπὸ τῆ Θεοῦ καὶ τῶν δικαίων καὶ ὁσίων ἔργων, ἐπὶ τὰς ἀσεβεῖς πράξεις παρώρμησεν. οὕτως δ' ἐξύβρισεν εἰς τὸ θεῖον καὶ παρενόμησεν, ὡς οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμέραν ζητεῖν, ἢ τὶ καινὸν καὶ μιαρώτερον τῶν ἤδη τετολμημένων ἐργάσηται. καὶ τὰ μὲν περὶ Ιεροβοάμου ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡμῖν δεδηλώσθω.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ροβοάμου· καὶ ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀσεβείας διὰ Σύσακον ἐτιμώρησεν.

Ο Δὲ Σολομῶνος υἱὸς Ροβόαμος, ὁ τῶν δύο Φυλῶν βασιλεὺς ὡς προειρήκαμεν, ὠκοδόμησε πόλεις ὀχυράς τε καὶ μεγάλας, Βηθλεὲμ, καὶ Ηταμὲ, καὶ Θεκωὲ, καὶ Βηθσὺρ, καὶ Σωχὼ, καὶ Οδολλὰμ, καὶ Ιπὰν, καὶ Μαρησὰν, καὶ Ζιφὰ, καὶ Λδωραΐμ, καὶ Λαχὶς, καὶ Αζηκὰ, καὶ Σαραΐμ, καὶ

fore immunem, si cum eo sepeliretur, vtpote quod ossa illorum dignosci non possent. Cum itaque iusta vati persoluissent, atque filiis ista mandassent, improbus et impius, Hieroboamum adit: ac, "quid ita perturbatus es, "inquit, istius insipientis sermonibus?" Postquam vero rex quae altari suaeque manui acciderant illi enarrasset, hominem vere diuinum vatemque optimum appellans, coepit iste hanc eius de illo opinionem vafre et malitiose agendo labefactare, et verisimilibus de iis quae facta erant rationibus vtendo veritatem eorum debilitare. Conabatur enim ei persuadere manum quidem eius lassitudine obtorpuisse, dum victimas portaret; ac deinde, cum paululum quieuisset, ad se rediisse: altare vero, quippe recens exstructum et multis magnisque victimis ei impositis, ex nimio onere rerum ei incumbentium disruptum cecidisse. Porro ipsi etiam mortem eius nunciabat, qui signa ista praedixerat, vt scilicet a leone occisus periit: adeo vt nihil habuerit vel loquutus fuerit quod vatem arguebat. His dictis regi persuasit, et, cum animum eius prorsus a Deo auertisset et a sanctis iustisque operibus, ad iniquitates agitandas eum perpulit. Adeo autem in Deum contumelioſus erat et iniurioſus, vt quotidie id sibi negotii dari quaesiuerit, vt nouo aliquo magisque detestabili scelere semet obstringeret. Atque ista quidem nobis de Hieroboamo in praesens dicta sunto.

CAP. X.

De Roboamo: vtque Deus poenas ab eo exegit impietatis per Susacum.

ROboamus autem Solomonis filius, qui vt ante diximus in duas tribus regnauit, vrbes munitas magnasque condidit, Bethleem, et Etame, et Thecoë, et Bethsur, et Socho, et Odollam, et Ipan, et Maresam, et Zipha, et Adoraïm, et Lachis, et Azeca, et Saraïm, et Elom, et

Ηλὼμ, καὶ Χεβρῶνα. ταύτας μὲν ἐν τῇ Ιὐδα κληρυχίᾳ πρώτας ὠκοδόμησε. κατεσκεύασε δὲ καὶ ἄλλας μεγάλας, ἐν τῇ Βενιαμίτιδι κληρυχίᾳ. καὶ τειχίσας, Φρυρὰς τε κατέστησεν ἐν ἁπάσαις καὶ ἡγεμόνας, σῖτόν τε πολὺν καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, τάτε ἄλλα πρὸς διατροφὴν ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων δαψιλῶς ἀπέθετο· πρὸς δὲ τούτοις θυρεοὺς καὶ σειρομάστας εἰς πολλὰς μυριάδας. συνῆλθον δὲ οἱ παρὰ πᾶσι τοῖς Ισραηλίταις ἱερεῖς πρὸς αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα καὶ Λευῖται, καὶ εἴ τινες ἄλλοι τῶ πλήθους ἦσαν ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, καταλιπόντες αὐτῶν τὰς πόλεις ἵνα θρησκεύσωσιν ἐν Ιεροσολύμοις τὸν Θεόν. ὑ γὰρ ἡδέως εἶχον προσκυνεῖν ἀναγκαζόμενοι τὰς δαμάλεις, ἃς Ιεροβόαμος κατεσκεύασε. καὶ ἤυξησαν τὴν Ροβοάμυ βασιλείαν ἐπ' ἔτη τρία. γήμας δὲ συγγενῆ τινα καὶ τρεῖς ποιησάμενος ἐξ αὐτῆς παῖδας, ἦγετο ὕστερον καὶ τὴν ἐκ τῆς Αβεσαλώμυ θυγατρὸς Θαμάρης, Μαχάνην ὄνομα, καὶ αὐτὴν ὕσαν συγγενῆ· καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γίνεται, ὃν Αβίαν προσηγόρευσε. τέκνα δὲ εἶχεν καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν δὲ μᾶλλον ἤσπαζε τὴν Μαχάνην. εἶχε δὲ τὰς μὲν νόμῳ συνοικήσας αὐτῷ γυναῖκας, ὀκτωκαίδεκα· παλλακὰς δὲ, τριάκοντα. καὶ υἱοὶ μὲν αὐτῷ γεγόνεισαν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, θυγατέρες δὲ ἑξήκοντα. διάδοχον δ' ἀπέδειξε τῆς βασιλείας τὸν ἐκ τῆς Μαχάνης Αβίαν, καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῷ καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐπίστευσεν.

β'. Αἴτιον δ' οἶμαι πολλάκις γίνεται κακῶν καὶ παρανομίας τοῖς ἀνθρώποις τὸ τῶν πράγμάτων μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον αὐτῶν τροπή. τὴν γὰρ βασιλείαν αὐξανομένην ὅτω βλέπων Ροβόαμος, εἰς ἀδίκους καὶ ἀσεβεῖς ἐξετράπη πράξεις, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας καταπεφρόνηκεν, ὡς καὶ τὸν ὑπ' αὐτῷ λαὸν μιμητὴν γενέσθαι τῶν ἀνομημάτων. συνδιαφθείρεται γὰρ τὰ τῶν ἀρχομένων ἤδη τοῖς τῶν ἡγεμόνων τρόποις, καὶ ὡς ἔλεγχον τῆς ἐκείνων ἀσελγείας τὴν αὐτῶν σωφροσύνην παρατέμποντες, ὡς ἀρετῇ ταῖς κακίαις αὐτῶν ἕπονται. ὑ γὰρ ἔνεστιν ἀποδέχεσθαι δο-

Chebrona. Has quidem in ſorte Iudae primas aedificauit. Alias vero magnas inſuper inſtaurauit in ſorte Beniamitide. et cum eas muniuiſſet, et praeſidia in omnibus conſtituit et duces; multumque frumenti et vini et olei, aliaque ad victum neceſſaria in vnaquaque vrbe largiter recondidit: ac praeterea ſcuta et lanceas in multas hominum myriadas. Atque ad eum in Hieroſolyma ſeſe aggregarunt ſacerdotes et Leuitae ex omnibus Iſraëlitarum finibus, et quotquot alii e populo boni erant et iuſti, relictis ſuis ſedibus, vt Deum more patrio Hieroſolymis colerent. aegre enim tulerunt vt ad vitularum venerationem adigerentur, quas feçerat Hieroboamus. Atque ita per tres annos auxerunt regni Roboami vires. Cum autem cognatam quandam in matrimonium duxiſſet, et tres ex ea liberos ſuſtuliſſet, duxit poſtea et aliam, ipſamque cognatam, Machanam nomine, ex filia Abeſalomi Thamara natam; filiuſque ex illa ei naſcitur, quem Abian vocauit. Quin et liberos complures ſuſcepit ex aliis vxoribus: omnium vero maxime amauit Machanam. Nam vxores quidem habuit legitimas octodecim, concubinas vero triginta: et ex his filii ei geniti ſunt duodetriginta et filiae ſexaginta. Voluit autem vt ei in regnum ſuccederet Abias Machanae filius, eiuſque fidei theſauros vrbeſque munitiſſimas credidit.

2. Plerumque autem fieri arbitror, vt malorum et iniquitatis cauſa hominibus ſit rerum magnitudo, earumque in melius mutatio. Nam Roboamus, cum vidiſſet regnum ſuum tanta cepiſſe incrementa, in omne nefas et ſcelus abiit, Deique cultum et religionem ſpreuit, adeo vt populus ei ſubiectus facta eius, iniqua imitatus fuerit. Ita enim comparatum eſt, vt cum principum moribus ſubditorum etiam mores corrumpi ſoleant; vtque hi relicta ſua modeſtia, quippe quae illorum petulantiam redarguat, principum vitia non aliter atque virtutes ſequantur. niſi enim eadem, quae reges, faciant, haud erit vt facta ab iis approbare videantur. Iis itaque qui Roboamo paruerunt hoc

κεῖν τὰ τῶν βασιλέων ἔργα, μὴ ταὐτὰ πράττοντας. τῶτι τοίνυν συνέβαινε καὶ τοῖς ὑπὸ Ροβοάμῳ τεταγμένοις, ἀσεβοῦντος αὐτῷ καὶ παρανομοῦντος, σπουδάζειν μὴ προσκρούσωσι τῷ βασιλεῖ, θέλοντες εἶναι δίκαιοι. τιμωρὸν δὲ τῶν εἰς αὐτὸν ὕβρεων ὁ Θεὸς ἐπιπέμπει τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα Σύσακον. περὶ ὃ πλανηθεὶς Ηρόδοτος τὰς πράξεις αὐτῷ Σεσώστρει προσάπτει. ἔτος γὰρ ὁ Σύσακος, πέμπτῳ ἔτει τῆς Ροβοάμου βασιλείας, ἐπιστρατεύεται μετὰ πολλῶν αὐτῷ μυριάδων. ἅρματα μὲν γὰρ αὐτῷ χίλια καὶ διακόσια τὸν ἀριθμὸν ἐξηκολούθει, ἱππέων δὲ μυριάδες ἓξ, πεζῶν δὲ μυριάδες τεσσαράκοντα. τούτων τοὺς πλείστους Λίβυας ἐπήγετο καὶ Αἰθίοπας. ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν χώραν τῶν Ε-βραίων, καταλαμβάνεται τὰς ὀχυρωτάτας τῆς Ροβοάμου βασιλείας πόλεις ἀμαχητί. καὶ ταύτας ἀσφαλισάμενος, ἦλθεν ἐπὶ Ιερουσαλήμ.

γ'. Εγκεκλεισμένου δὲ τοῦ Ροβοάμου καὶ τῶν πλήθους ἐν αὐτοῖς διὰ τὴν Σισάκου στρατείαν, καὶ τὸν Θεὸν ἱκετευόντων δοῦναι νίκην καὶ σωτηρίαν, ὁκ ἔπεισαν τὸν Θεὸν ταχθῆναι μετ' αὐτῶν. ὁ δὲ προφήτης Σαμαίας ἔφησεν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἀπειλεῖν ἐγκαταλείψειν αὐτούς, ὡς καὶ αὐτοὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσαντες, εὐθὺς τὰς ψυχὰς ἀνέπεσον· καὶ μηδὲν ἔτι σωτήριον ὁρῶντες, ἐξομολογεῖσθαι πάντες ὥρμησαν, ὅτι δικαίως αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὑπερόψεται, γενομένους περὶ αὐτὸν ἀσεβεῖς. καὶ συγχέοντας τὰ νόμιμα. κατιδὼν δ' αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἤδη διακειμένους, καὶ τὰς ἁμαρτίας ἀνθομολογουμένους, ὁκ ἀπολέσειν αὐτοὺς εἶπεν πρὸς τὸν προφήτην· ποιήσειν μέντοιγε τοῖς Αἰγυπτίοις ὑποχειρίους, ἵνα μάθωσι, πότερον ἀνθρώπῳ δουλεύειν ἐστὶν ἀποκωτερον ἢ Θεῷ. παραλαβὼν δὲ Σύσακος ἁμαχητὶ τὴν πόλιν, δεξαμένου Ροβοάμου διὰ τὸν φόβον, ὁκ ἐνέμεινε τὰς γενομένας συνθήκας· ἀλλ' ἐσύλησε τὸ ἱερὸν, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐξεκένωσε τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς βασιλικούς, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μυριάδας ἀναριθμήτους βαστάσας, καὶ μηδὲν ὅλως ὑπολιπών. περιῆλε δὲ καὶ τοὺς χρυσοῦς θυρεοὺς καὶ τὰς

ipsum accidebat, vt, dum is impie ageret legesque violaret, illi operam dederint, ne regis animum offenderent, iusti esse studentes. Deus autem Susacum Ægyptiorum regem mittit, qui contumeliarum in ipsum poenas exigeret. de quo in errorem lapsus Herodotus eius res gestas Sesostridi attribuit. Hic enim Susacus anno regni Roboami quinto exercitum contra illum adduxit multis militum myriadibus constantem. Illum enim ex Ægypto comitati sunt currus numero quidem mille ducenti, equitum vero sexaginta millia, peditumque quadringenta millia. Adductorum plerique Libyes erant et Æthiopes. Cum igitur in Hebraeorum regionem irrupisset, validissimas Roboami vrbes absque pugna cepit: iisque praesidio firmatis, postremo Hierosolyma inuasit.

3. Cum autem Roboamus populusque in vrbe inclusi tenerentur ob Susaci expeditionem, Deoque supplicarent, vt victoriam illis daret et salutem, Deum, vt ab illis staret, adducere non potuerunt. Illis vero dixit Samaeas vates Deum ipsis denunciasse, se illos deserturum esse, prout ipsi cultum eius et religionem deseruerunt. Vbi haec audiuerant, statim animis conciderunt; nullamque spem salutis reliquam cernentes, confiteri omnes coeperunt, iure Deum facturum esse si illos despexerit, qui in illum impii exstiterunt, legisque instituta perturbarunt et contaminarunt. Deus autem, cum eos videret ita animis affectos et delicta inuicem confitentes, vati dicebat, fore vt illos non perdat, subditurum tamen esse Ægyptiis, vt intelligant vtrum horum facilius sit, homini seruire an Deo. Cum autem Susacus vrbem absque pugna in suam potestatem redegisset, Roboamo prae metu eum intra muros accipiente, pactis quibus conuenerant non manfit, sed Templum diripuit, thesaurosque cum Deo sacros tum regios exinaniuit, myriadibus innumeris auri argentique exportatis, vt nihil prorsus relictum esset. Quin et aurea scuta detraxit et clypeos quos Solomon rex fecerat; ac ne pha-

ἀσπίδας ἃς κατεσκεύασε Σολομὼν ὁ βασιλεύς· ἐκ εἴασε δὲ ἐδὲ τὰς χρυσᾶς φαρέτρας, ἃς ἀνέθηκε Δαυίδης τῷ Θεῷ, λαβὼν παρὰ τῦ τῆς Σωφήνης βασιλέως. καὶ τῦτο ποιήσας ἀνέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεῖα. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς στρατείας καὶ ὁ Αλικαρνασσεὺς Ηρόδοτος, περὶ μόνον τὸ τῦ βασιλέως πλανηθεὶς ὄνομα, καὶ ὅτι ἄλλοις τε πολλοῖς ἐπῆλθεν ἔθνεσι καὶ τὴν Παλαιστίνην Συρίαν ἐδελώσατο, λαβὼν ἀμαχητὶ τὲς ἀνθρώπες τὲς ἐν αὐτῇ. Φανερὸν δ' ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος βέλεται δηλοῦν κεχειρωμένον ὑπὸ τῦ Αἰγυπτίε. λέγει γὰρ ὅτι σήλας κατέλειπεν, ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ παραδόντων αὐτὲς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας. Ροβόαμος δ' αὐτῷ παρέδωκεν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ἀμαχητὶ τὴν πόλιν. Φησὶ δὲ καὶ Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τῶν αἰδοίων περιτομήν· "Φοίνικες γὰρ καὶ Σύριοι οἱ "ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέ"ναι." δῆλον οὖν ἐστὶν ὅτι μηδένες ἄλλοι περιτέμνονται τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων, ἢ μόνοι ἡμεῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστοι λεγέτωσαν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ.

δ'. Αναχωρήσαντος δὲ Σισάκε, Ροβόαμος ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ μὲν τῶν χρυσέων θυρεῶν καὶ τῶν ἀσπίδων χάλκεα ποιήσας, τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν παρέδωκεν τοῖς τῶν βασιλείων Φύλαξιν. ἀντὶ δὲ τοῦ μετὰ στρατηγίας ἐπιφανοῦς καὶ τῆς ἐν τοῖς πράγμασι λαμπρότητος διάγειν, ἐβασίλευσεν ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ δέει, πάντα τὸν χρόνον ἐχθρὸς ὢν Ιεροβοάμῳ. ἐτελεύτησε δὲ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ, βασιλεύσας δ' αὐτῶν ἑπτακαίδεκα. τὸν τρόπον ἀλαζὼν ἀνὴρ καὶ ἀνόητος, καὶ διὰ τὸ μὴ προσέχειν τοῖς πατρῴοις Φίλοις τὴν ἀρχὴν ἀπολέσας. ἐτάφη δ' ἐν Ιεροσολύμοις ἐν ταῖς θήκαις τῶν βασιλέων. διεδέξατο δ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Αβίας, ὄγδοον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος Ιεροβοάμε τῶν δέκα Φυλῶν βασιλεύοντος. καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτον ἔχει τέλος. τὰ δὲ περὶ Ιεροβόαμον ἀκόλυθα τούτων ἔχομεν, πῶς κατέστρεψε τὸν βίον, διεξελθεῖν. οὗτος γὰρ οὐ διέλιπεν οὐδὲ ἠρέμησεν εἰς τὸν Θεὸν ἐξυβρίζων, ἀλλὰ καθ' ἡμέ-

retras quidem aureas reliquit, quas Dauides a Sophenes rege acceptas Deo dedicauerat. Ac, cum haec perpetrasset, domum reuersus est. Huius autem expeditionis meminit etiam Herodotus Halicarnassensis, in solo regis nomine errans, refertque illum gentes alias complures inuasisse; atque Syriam Palaestinam sibi subiecisse cunctis in ea regione hominibus sine praelio captis. Manifestum autem est, quod nostram gentem designare voluerit ab Ægyptio subactam. narrat enim hunc in terra istorum, qui semet sine pugna dediderant, columnas reliquisse, quibus pudenda muliebria insculpserat. Roboamus sane rex noster, priusquam Martis aleam experiretur, vrbis deditionem ei fecit. Porro dicit Æthiopas ab Ægyptiis circumcisionem virilium accepisse, adiecto, "nam et Phoe-"nices et Syri qui sunt in Palaestina, didicisse id ab Ægy-"ptiis et ipsi confitentur." caeterum constat, quod nulli alii circumcidantur in Palaestina Syri praeterquam nos. Sed de his singuli ita loquantur, prout ipsis visum fuerit.

4. Post Susaci autem discessum, Roboamus rex pro aureis scutis et clypeis pari numero ex aere facta Regiae custodibus commisit. Cumque ei non contigerit inter expeditiones illustres et res splendide gestas vitam agere, summa in quiete regnauit metu tamen coniuncta, quod perpetuo cum Hieroboamo inimicitias gereret. Obiit autem, cum vixisset annos quinquaginta et septem, et septemdecim ex illis in regno exegisset. vir insolens et imprudens, et qui patris amicorum consiliis non obsequutus magnam imperii partem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regiis conditoriis. Ipsi vero in regnum successit filius Abias, anno duodeuigesimo regni Hieroboami in decem tribus. Atque ista quidem huiusmodi exitum habuere. superest vero vt deinceps dicamus de Hieroboamo, quemadmodum et ipse vitam finiuit. Nam ille nihil reliqui faciebat, vt in Deum contumelias ederet, neque tandem

ραν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρῶν βωμοὺς ἀνιστὰς καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ πλήθους ἀποδεικνὺς δι' ἑτέλει.

ΚΕΦ. ιά'.

Περὶ τελευτῆς τοῦ υἱοῦ Ιεροβοάμου. ὡς Ιεροβόαμος ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ Αβία, ὃς μετ' οὐ πολὺ τὸν βίον κατέστρεψε Ασάνου τὴν βασιλείαν διαδεχομένου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου ἀποθανόντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νάδαβον καὶ ἅπαν τὸ γένος Ιεροβοάμου διαφθείρει Βασάνης.

Ταῦτα δ' ἔμελλεν ὁ θεὸς εἰς μακρὰν τὰ ἀσεβήματα καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν δίκην εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς γενεᾶς τρέψειν τὸ θεῖον. κάμνοντος δ' αὐτῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τὸ παιδὸς, ὃν Οβίμην ἐκάλουν, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ προσέταξεν, τὴν στολὴν ἀποθεμένην καὶ σχῆμα λαβοῦσαν ἰδιωτικὸν, πορευθῆναι πρὸς Αχίαν τὸν προφήτην· εἶναι γὰρ θαυμαστὸν ἄνδρα περὶ τῶν μελλόντων προειπεῖν, καὶ γὰρ περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ τοῦτον δεδηλωκέναι· παραγενομένην δ' ἐκέλευσε περὶ τοῦ παιδὸς ἀναιρίνειν ὡς ξένην, εἰ διαφεύξεται τὴν νόσον. ἡ δὲ μεταχηματισαμένη, καθὼς αὐτῇ προσέταξεν ὁ ἀνὴρ, ἦκεν εἰς Σιλὼ πόλιν. ἐκεῖ γὰρ διέτριβεν ὁ Αχίας. καὶ μελλούσης εἰς τὴν οἰκίαν εἰσιέναι, τὰς ὄψεις ἠμαυρωμένου διὰ τὸ γῆρας, ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς ἀμφότερα αὐτῷ μηνύει, τήν τε Ιεροβοάμου γυναῖκα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένην, καὶ τί δεῖ περὶ ὧν πάρεστιν ἀποκρίνασθαι. παρούσης δὲ τῆς γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἰδιώτιδος καὶ ξένης, ἀνεβόησεν· "εἴσελθε, ὦ γύναι Ιεροβοάμου, τί κρύπτεις "σαυτήν; τὸν γὰρ Θεὸν ὑ λανθάνεις, ὃς ἀφιξομένην τε μοὶ "φανεὶς ἐδήλωσε, καὶ προσέταξε τίνας ποιήσομαι τὰς λό-"γους". ἀπελθοῦσαν οὖν πρὸς τὸν ἄνδρα ἔφραζεν αὐτῷ ταῦτα λέγων· "ἐπεὶ σὺ μέγαν ἐκ μικροῦ καὶ μηδὲν ὄντος ἐποίη-"σα, καὶ ἀποχίσας τὴν βασιλείαν ἀπὸ τοῦ Δαυΐδου γένους "σοὶ ταύτην ἔδωκα, σὺ δὲ τούτων ἠμνημόνησας, καὶ τὴν "ἐμὴν θρησκείαν καταλιπὼν χωνευτοὺς θεοὺς κατασκευάσας

quiescebat: sed aras super montes excelsos construere pergebat, atque sacerdotes ex vulgo creare.

CAP. XI.

De obitu filii Hieroboami. Quomodo Hieroboamum vincit Abias, qui haud multo post moritur, Asane in regnum succedente; vtque, mortuo Hieroboamo, Nadabum eius filium totumque Hieroboami genus perimit Basanes.

FUturum autem erat, nec longo post interuallo, vt Deus ista flagitia poenamque illis debitam in suum ipsius caput generisque sui vniuersi recidere faceret. Cumque sub id tempus filius eius aegrotaret, quem Obimen appellabant, vxori suae mandat, vt, veste sua deposita habituque priuato assumpto, ad Achiam vatem se conferret: (esse enim hunc virum in futuris praedicendis mirificum; nam et de regno sibi id quod accidit hunc ipsum indicasse) iussitque, vbi eo perueniret, vt quasi peregrina de filio percontaretur, an e morbo esset euasurus. Illa habitu mutato, prout a marito iussa fuerat, ad vrbem Siluntem veniebat, illic enim Achias agebat. et cum in eo esset vt domum eius intraret, caecutientis et oculis prae senio torpentis, Deus ei apparuit vtrumque indicans, et Hieroboami vxorem se eo contulisse, et quid ei de quibus sciscitatura adest respondere oportet. Muliere autem, tanquam peregrina et priuata, ad domum eius accedente, vates exclamauit: "ingredere, o vxor Hieroboami, cur "teipsam dissimulas? nam Deum latere non potes, qui et "me per visionem de aduentu tuo praemonuit, praecepit- "que quibus te verbis affarer." Cum itaque ad maritum reuerteretur, iussit vt haec ei renunciaret: "quandoquidem "ego te magnum e paruo et de nihilo feci, absciissoque "Dauidicae domui regno te donaui, tu vero horum im- "memor, meoque cultu post tergum reiecto, eo deueneris "vt Deos ex auro conflaueris eosque coluerís: ita ego te

"ἐκείνους ἐτίμησας· ἔτως σε πάλιν καθαιρήσω, καὶ πᾶν
"ἐξολοθρεύσω σε τὸ γένος, καὶ κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰν ποιή-
"σω γενέσθαι. βασιλεὺς γὰρ ἐξεγείρεταί τις ὑπ' ἐμοῦ τοῦ
"λαοῦ παντὸς, ὃς οὐδὲν ἀπολείψει τοῦ Ἱεροβοάμου γένους. με-
"θέξει δὲ τῆς τιμωρίας καὶ τὸ πλῆθος ἐκπεσὸν τῆς ἀγαθῆς
"γῆς, καὶ διασπαρὲν εἰς τοὺς πέραν Εὐφράτου τόπους, ὅτι τοῖς
"βασιλέως ἀτεβήμασι κατηκολούθησε, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ
"γενομένους προσκυνεῖ θεούς, τὴν ἐμὴν θυσίαν ἐγκαταλιπόν.
"σὺ δὲ, ὦ γύναι, ταῦτα παράγγελλε σπεῦδε πρὸς τὸν
"ἄνδρα· τὸν δὲ υἱὸν καταλήψῃ τεθνηκότα. σοῦ γὰρ εἰσιούσης
"εἰς τὴν πόλιν, ἀπολείψει τὸ ζῆν αὐτόν· ταφήσεται δὲ,
"κλαυθεὶς ὑπὸ τοῦ πλήθους παντὸς, κοινῶν τιμηθεὶς πένθε-
"καὶ γὰρ μόνος τῶν ἐκ τοῦ Ἱεροβοάμου γένους ἀγαθὸς οὗτος
"ἦν." ταῦτα αὐτῇ προφητεύσαντος, ἐκπηδήσασα ἡ γυνὴ
τεταραγμένη, καὶ τῷ τοῦ προειρημένου παιδὸς θανάτῳ πε-
ριαλγὴς, θρηνοῦσα διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν μέλλουσαν τοῦ
τέκνου κοπτομένη τελευτὴν, ἀθλία τοῦ πάθους ἠπείγετο κα-
κοῖς ἀμηχάνοις, καὶ σκυδῇ μὲν ἀτυχεῖ χρωμένη διὰ τὸν
υἱόν· ἔμελλε γὰρ αὐτὸν ἐπειχθεῖσα θᾶττον ὄψεσθαι νεκρόν·
ἀναγκαίᾳ δὲ διὰ τὸν ἄνδρα. καὶ παραγενομένη, τὸν μὲν
ἐκπεπνευκότα, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης, εὗρε· τῷ δὲ βα-
σιλεῖ πάντα ἀπήγγελλεν.

β'. Ἱεροβόαμος δὲ οὐδὲν τούτων φροντίσας, πολλὴν ἀ-
ριθμήσας στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Ροβοάμου παῖδα, τῶν δύο φυ-
λῶν τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδεξάμενον, Ἀβίαν ἐξε-
στράτευσε πολεμήτων. κατεφρόνει γὰρ αὐτὸν διὰ τὴν ἡλι-
κίαν. ὁ δ' ἀκούσας τὴν ἔφοδον τὴν Ἱεροβοάμου, πρὸς αὐτὴν
ἀ κατεπλάγη· γενόμενος δ' ἐπάνω καὶ τῆς νεότητος τῷ
φρονήματι καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ πολεμίου, στρατιὰν ἐπιλέξας
ἐκ τῶν δύο φυλῶν, ἀπήντησε τῷ Ἱεροβοάμῳ εἰς τόπον τινὰ
καλούμενον ὄρος Σεμαρών. καὶ στρατοπεδευσάμενος ἐγγὺς
αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν μάχην ἠτοιμάζετο. ἦν δ' ἡ δύναμις
αὐτοῦ, μυριάδες τεσσαράκοντα· ἡ δὲ τοῦ Ἱεροβοάμου στρα-
τιὰ, διπλασίων ἐκείνης. ὡς δὲ τὰ στρατεύματα πρὸς τὰ

"rursum e medio tollam, et omne genus tuum ad inter-
"necionem perdam, faciamque vt a canibus ac volucri-
"bus aëris deuoretur. quidam enim a me in Israëlitas rex
"suscitabitur, qui neminem ex Hieroboami genere super-
"stitem est relicturus. Quin et populus huiusce supplicii
"particeps erit, excidet quippe felice terra, sparsusque
"per loca Transeuphratensia exsulabit, quod impietatis
"regis socium se fecerit, deosque ab illo factos adorarit,
"sacris meis relictis. Tu vero, o mulier, i propere ad
"maritum haec illi enunciatum. Caeterum filium inue-
"nies mortuum. nam simulac pedem in vrbem immise-
"ris, ille morietur; atque ab vniuerso deploratus populo
"sepelietur, publico luctu cohonestatus. nam et hic vni-
"cus erat e stirpe Hieroboami in quo boni quidquam in-
"ventum est." Vbi haec ille vaticinatus fuerat, mulier perturbata, puerique iam dicti mortem aegre ferens, se proripuit, viam luctu et plangore complens; ac misera malis ex hac calamitate vrgebatur ineluctabilibus, festinatione vtens filio quidem et ipsa infelici (nam quo magis properaret, eo ipsum citius exstinctum visura erat) viro tamen necessaria. Atque ita domum reuersa, filium quidem, prout vates dixerat, anima iam efflata mortuum offendit, regique cuncta enarrauit.

2. At Hieroboamus nihil haec curans, magnis delectibus habitis, exercitum in expeditionem eduxit vt bello persequeretur Abian Roboami filium, qui patri in regnum successerat. ipsum enim, quod esset adolescentulus admodum, contempsit. Ille vero, audito aduentu Hieroboami, haudquaquam perterritus est: sed animo supra iuuenis aetatem et supra quam hostis sperauerat, cum exercitum e duabus tribubus collegisset, Hieroboamo occurrit in quodam loco qui mons Semaron appellatur. et prope illum castra metatus, omnia ad pugnam necessaria parabat. Secum autem habebat quadringenta millia: Hieroboami vero exercitus duplo maior erat. Cumque iam milites ex aduerso starent ad dimicandum et pericula subeunda-

ἔργα καὶ τὰς κινδύνους ἀντιπαρετάσσετο καὶ συμβαλεῖν ἔμελλε, σὰς ἐφ' ὑψηλῆ τινὸς τόπυ Αβίας, καὶ τῇ χειρὶ κατασείσας, τὸ πλῆθος καὶ τὸν Ιεροβόαμον ἀκοῦσαι πρῶτον αὐτῦ μεθ' ἡσυχίας ἠξίωσε. γενομένης δὲ σιωπῆς, ἤρξατο λέγειν. "ὅτι μὲν τὴν ἡγεμονίαν ὁ Θεὸς Δαυΐδῃ καὶ "τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ κατένευσεν εἰς ἅπαντα χρόνον, ἀδ' "ὑμεῖς ἀγνοεῖτε. θαυμάζω δὲ πῶς ἀποστάντες τῦμῆ πα- "τρὸς τῷ δούλῳ Ιεροβοάμῳ προσέθεσθε, καὶ μετ' ἐκείνυ "πάρεστε νῦν ἐπὶ τὰς ὑπὸ τῦ Θεῦ βασιλεύειν κεκριμένυς πο- "λεμήσοντες, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρησόμενοι τὴν ὑπάρχυσαν. "τὴν μὲν γὰρ πλείω μέχρι νῦν Ιεροβόαμος ἀδίκως ἔχει· "ἀλλ' ἐκ εἰμαι ταύτης αὐτὸν ἀπολαύσειν ἐπὶ πλείστα "χρόνον. ἀλλὰ δὲς καὶ τοῦ παρεληλυθότος δίκην τῷ Θεῷ, "παύσεται τῆς παρανομίας καὶ τῶν ὕβρεων, ἃς ἐ διαλέλοι- "πεν εἰς αὐτὸν ὑβρίζων, καὶ ταῦτα ποιεῖν ὑμᾶς ἀναπεπει- "κώς· οἳ μηδὲν ἀδικηθέντες ὑπὸ τῦμῆ πατρὸς, ἀλλ' ὅτι "μὴ πρὸς ἡδονὴν ἐκκλησιάζων ὡμίλησεν, ἀνθρώπων πονη- "ρῶν συμβυλίᾳ πειθθεὶς, ἐγκατελίπετε μὲν τῷ δοκεῖν ὑπ' "ὀργῆς ἐκεῖνον, τῇ δ' ἀληθείᾳ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν "ἐκείνυ νόμων ἀπεσπάσατε. καί τοι συνεγνωκέναι καλῶς "εἶχεν ὑμᾶς, ἐ λόγων μόνων δυσκόλων, ἀνδρὶ νέῳ καὶ δη- "μαγωγίας ἀπείρῳ, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς τὶ δυσχερὲς ἡ νεότης "αὐτὸν καὶ ἡ ἀμαθία τῶν πραττομένων ἐξῆγεν ἔργων, διά "τε Σολομῶνα τὸν πατέρα καὶ τὰς εὐεργεσίας ἐκείνυ. πα- "ραίτησιν γὰρ εἶναι δεῖ τῆς τῶν ἐκγόνων ἁμαρτίας, τὰς τῶν "πατέρων εὐποιΐας. ὑμεῖς δ' ἐδὲν τύτων ἐλογίσασθε, ὅτε "τότε ὅτε νῦν· ἀλλ' ἥκετε στρατὸς ἐφ' ἡμᾶς τοσῦτος. τίνι "καὶ πεπιστευκὼς περὶ τῆς νίκης, ἢ τῶς χρυσῶς δαμάλεσι "καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ὀρῶν βωμοῖς, ἃ δείγματα τῆς ἀσεβείας "ἐστὶν ὑμῶν, ἀλλ' ἐχὶ τῆς θρησκείας, ἢ τὸ πλῆθος ὑμᾶς "εὐέλπιδας ἀπεργάζεται, τὴν ἡμετέραν στρατιὰν ὑπερβάλ- "λον; ἀλλ' ἐ δή τις νῦν ἰσχὺς μυριάδων στρατῦ μετὰ ἀδι- "κημάτων πολεμοῦντος. ἐν γὰρ μόνῳ τῷ δικαίῳ καὶ τῷ πρὸς "θεῖον εὐσεβεῖ τὴν βεβαιοτάτην ἐλπίδα τῦ κρατεῖν τῶν

accincti, atque in eo essent vt manus conferrent, Abias ex edito quodam loco, cum manu significasset, populum et Hieroboamum rogauit vt priusquam congrederentur ipsum audire vellent. Factoque alto silentio, orsus est dicere in haec verba. "Vos quidem non ignoratis, quod "Dauidi eiusque posteris principatum dederit Deus in "omne aeuum; ipse vero miror, qui factum sit, vt, pa-"tre meo deserto, vosmet Hieroboamo eius seruo adiun-"xeritis, et cum illo nunc in aciem prodeatis, contra eos, "quos Deus regnaturos esse decreuerat, pugnare parati, "et quod reliquum est imperii iis auferre. Partem qui-"dem eius maiorem etiam nunc Hieroboamus inique te-"net: haud tamen erit vt longius aliquanto ea fruatur. "Verum, cum praeteritorum supplicium Deo dederit, ab "iniquitatibus et contumeliis cessabit, quas huc vsque in "eum admisit, vobisque auctor fuit vt eadem flagitia fa-"ceretis, qui nulla a patre meo iniuria affecti, nisi quod "in concione, malorum hominum consiliis obsequutus, "haud ita grata vsus fuerit alloquutione, illum quidem "irae specie reliquistis, reuera autem vosmet a Deo eius-"que legibus subduxistis. Atqui aequum erat adolescen-"tulo populique tractandi ignaro, vel propter Solomonem "patrem et illius in Israëlitas beneficia, veniam indulsisse, "non solum ob verba duriuscula quae ei forte exciderint, "sed etiamsi eum ad facinus graue et odiosum impulissent "aetas immatura rerumque agendarum imperitia. nam "oportet parentum meritis posterorum errata condonari. "Vos vero eo tempore nullam eorum rationem habuistis, "ac ne nunc quidem habetis: sed aduersum nos venitis in-"gens sane exercitus. Qua quaeso re freti victoriam ex-"spectatis, num aureis vitulis et aris in locis editioribus "exstructis, quae non religionis sed impietatis vestrae indi-"cia sunt; an militum multitudo, qua nobis superiores "estis, spem vobis facit victoriae? At nihil sane valet vel "myriadum vis in exercitu, si maleficiis et sceleribus "coopertus bellum gerat. nam in iustitia sola ac pietate fir-"missimam de hostibus victoriam reportandi spem sitam

"ἐναντίων ἀποκεῖσθαι συμβέβηκεν· ἥτις ἐστὶ παρ' ἡμῖν τε-
"τηρηκόσιν ἀπ' ἀρχῆς τὰ νόμιμα, καὶ τὸν ἴδιον Θεὸν σεβο-
"μένοις, ὃν ἃ χεῖρες ἐποίησαν ἐξ ὕλης φθαρτῆς, ἀδ' ἐπί-
"νοια πονηρὰ βασιλέως ἐπὶ τῇ τῶν ὄχλων ἀπάτῃ κατε-
"σκεύασεν, ἀλλ' ὃς ἔργον ἐστὶν αὐτὸς καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος τῶν
"ἁπάντων. συμβουλεύω τοιγαροῦν ὑμῖν ἔτι καὶ νῦν μετα-
"γνῶναι, καὶ λαβόντας ἀμείνω λογισμὸν παύσασθαι τῷ
"πολεμεῖν, καὶ τὰ πάτρια καὶ τὸ προαγαγὸν ὑμᾶς ἐπὶ τη-
"σῦτο μέγεθος εὐδαιμονίας γνωρίσαι.

γ'. Ταῦτα μὲν Ἀβίας διελέχθη πρὸς τὸ πλῆθος. ἔτι
δ' αὐτοῦ λέγοντος, λάθρα τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὁ Ἱεροβόα-
μος ἔπεμψε, περικυκλωσομένους τὸν Ἀβίαν, ἔκ τινων ἀφανε-
ρῶν τοῦ στρατοπέδου μερῶν. μέσου δ' αὐτοῦ περιληφθέντος τῶν
πολεμίων, ἡ μὲν στρατιὰ κατέδεισε καὶ ταῖς ψυχαῖς ἀνέπε-
σεν. ὁ δ' Ἀβίας παρεθάρρυνε καὶ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν τῷ
Θεῷ παρεκάλει. τοῦτον γὰρ ἃ κεκυκλῶσθαι πρὸς τῶν πολε-
μίων. οἱ δὲ ὁμοῦ πάντες ἐπικαλεσάμενοι τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ
συμμαχίαν, τῶν ἱερέων τῇ σάλπιγγι σημαινόντων, ἀλαλάξαν-
τες ἐχώρησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ τῶν μὲν ἔθραυσε τὰ
φρονήματα, καὶ τὰς ἀκμὰς αὐτῶν ἐξέλυσεν ὁ Θεός· τὴν δὲ
Ἀβία στρατιὰν ὑπερτέραν ἐποίησεν. ὅσος γὰρ ἀδέποτε ἐμνη-
μονεύθη φόνος ἐν πολέμῳ γεγονέναι, ἀθ' Ἑλλήνων οὔτε βαρ-
βάρων, τοσούτους ἀποκτείναντες τῆς Ἱεροβοάμου δυνάμεως,
θαυμαστὴν καὶ διαβόητον νίκην παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβεῖν ἠξιώθη-
σαν. πεντήκοντα γὰρ μυριάδας τῶν ἐχθρῶν κατέβαλον, καὶ
τὰς πόλεις αὐτῶν διήρπασαν τὰς ὀχυρωτάτας ἑλόντες κατὰ
κράτος. τήν τε Βεθήλην καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς, καὶ τὴν
Ἰσανὰν καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς. καὶ Ἱεροβόαμος μὲν οὐκ ἔτι
μετὰ ταύτην τὴν ἧτταν ἴσχυσεν, ἐφ' ὅσον Ἀβίας περιῆν χρό-
νον. τελευτᾷ δ' ἔτος ὀλίγον τῇ νίκῃ χρόνον ἐπιζήσας, ἔτη βα-
σιλεύσας τρία· καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ἱερουσολύμοις, ἐν ταῖς
προγονικαῖς θήκαις. ἀπολείπει δὲ υἱοὺς μὲν, δύο καὶ εἴκοσι·
θυγατέρας δὲ, ἑκκαίδεκα. πάντας δὲ τούτους ἐκ γυναικῶν
δεκατεσσάρων ἐτεκνώσατο. διεδέξατο δ' αὐτοῦ τὴν βασι-

"esse contigit: quae scilicet a nobis stant, qui iam inde a "principio legis institutа seruauimus, et nostrum Deum "coluimus; quem non manus, artificis ex fragili materia "fabricata est, nec mala regis scelerati mens ad populum "decipiendum excogitauit, sed qui ex se est, et princi- "pium rerum omnium et finis. Quamobrem nunc quo- "que vos adhortor vt resipiscatis, et meliora consilia se- "quuti a bello desistatis; tandemque patria agnoscatis in- "stituta, et quod vos ad tantam felicitatis magnitudinem "prouexit.

3. Haec quidem Abias ad populum verba fecit. At dum adhuc loqueretur, suorum quosdam clam emisit Hieroboamus e castrorum locis non animaduersis, vt se Abiae circumdarent. Illo autem medio hostium vndique comprehenso, pauore consternati sunt milites animisque conciderunt. At suos Abias voce confirmauit; eosque hortatus est vt in Deo fiduciam reponerent. illum enim non posse ab hostibus circumclusum teneri. Tum illi simul omnes, cum Dei auxilium imploraſſent, et sacerdotes tubis cecinissent, clamore sublato hostes aggressi sunt. Et illorum quidem animos fregit Deus, eorumque spirituum vim soluit, Abiae vero exercitum superiorem fecit. nam totidem ex copiis Hieroboami caesis, quot non alia belli strage cecidisse memorantur vel apud Graecos vel Barbaros, mirabilem celebremque victoriam Dei auspiciis consequuti sunt. Quingenta enim hostium millia prosternebant, et vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt; ac praeterea Bethelam eiusque praefecturam, atque Isanam et praefecturam eius. nec deinceps post hanc cladem potestate valuit Hieroboamus, quamdiu Abias superstes erat. Is autem diem obiit non multo post hanc victoriam partam: sepultusque est Hierosolymis in maiorum suorum conditoriis; relictis filiis quidem duobus et viginti, filiabus vero sexdecim. istosque omnes ex quatuordecim vxoribus sustulit. In

λείαν ὁ υἱὸς Ασανος· καὶ ἡ μήτηρ τῦ νεανίσκυ, Μαχαία τὄνομα. τύτυ κρατοῦντος, τῆς εἰρήνης ἀπέλαυσεν ἡ χώρα τῶν Ισραηλιτῶν ἐπὶ ἔτη δέκα.

δ'. Καὶ τὰ μὲν περὶ Αβίαν, τὸν Ροβοάμυ τῦ Σολομῶνος, ἔτως παρειλήφαμεν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ Ιεροβόαμος ὁ πῶν δέκα Φυλῶν βασιλεὺς, ἄρξας ἔτη δύο καὶ εἴκοσι. διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Νάδαβος δεύτερον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας Ασάνυ διειληλυθότος. ἦρξε δὲ ὁ τῦ Ιεροβοάμυ παῖς ἔτη δύο, τῷ πατρὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν πονηρίαν ἐμφερὴς ὤν. ἐν δὲ τύτοις τοῖς δυσὶν ἔτεσι στρατευσάμενος ἐπὶ Γαβαθὼ πόλιν Παλαιστίνων οὖσαν, πολιορκίᾳ λαβεῖν αὐτὴν προσέμενεν. ἐπιβυλευθεὶς δὲ ἐκεῖ ὑπό φίλυ τινὸς, Βασάνυ ὄνομα, Μαχείλυ δὲ παιδὸς, ἀποθνήσκει. ὃς, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτῦ τὴν βασιλείαν παραλαβών, ἅπαν τὸ Ιεροβοάμυ γένος διέφθειρε. καὶ συνέβη κατὰ τὴν τῦ Θεῦ προφητείαν, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει τῶν Ιεροβοάμυ συγγενῶν ἀποθνήσκοντας ὑπὸ κυνῶν σπαραχθῆναι καὶ δαπανηθῆναι· τοὺς δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑπ' ὀρνίθων. ὁ μὲν οὖν Ιεροβοάμυ οἶκος τῆς ἀσεβείας αὐτῦ καὶ τῶν ἀνομημάτων ἀξίαν ὑπέσχεν δίκην.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς Ζαρᾶς βασιλεὺς Αἰθιόπων ὑπὸ Ασάνυ ἡττᾶται, καὶ Ασανὸς Βασάνυ αὐτῷ πολεμοῦντος τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα σύμμαχον παρακαλεῖ· καὶ ὡς, τῆς Βασάνυ γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτῦ Αχαβος.

Ο δὲ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς Ασανος ἦν τὸν τρόπον ἄριστος, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶν, καὶ μηδὲν μήτε πραττων μήτ' ἐννοούμενος, ὃ μὴ πρὸς τὴν εὐσέβειαν εἶχε καὶ τὴν τῶν νομίμων φυλακὴν τὴν ἀναφοράν. κατώρθωσε δὲ τὴν αὐτῦ βασιλείαν, ἐκκόψας εἴ τι πονηρὸν ἦν ἐν αὐτῇ, καὶ καθαρεύσας ἀπὸ πάσης κηλίδος. στρατῦ δ' εἶχεν ἐπιλέκτων

regnum autem ei succeſſit filius Aſanus: matrique iuvenis Machaia nomen erat. Dum is regnaret, Iſraëlitarum regio per decem annos pace potita eſt.

4. Et quidem iſta de Abia filio Roboami filii Solomonis ita accepimus. Quin et vita deceſſit Hieroboamus decem tribuum rex, poſtquam regnauerat annos duos et viginti. Ei vero ſucceſſit Nadabus filius eius, cum iam alterum annum in regno Aſanus exegiſſet. atque annos duos regnauit Hieroboami filius, ſimiliter ac pater nequam et improbus. In his autem duobus annis exercitum eduxit contra vrbem Gabatho, quae Palaeſtinorum erat in ditione, et in obſidione perſtabat vt eam caperet. Illic vero amici cuiuſdam, Baſanis nomine, Machili vero filii, inſidiis interiit. qui, poſt mortem eius regno occupato vniuerſam Hieroboami ſtirpem interfecit. atque accidit, prout Deus fore praedixerat, vt alii quidem ex Hieroboami cognatis, in vrbe interempti, a canibus laniati abſumerentur; alii vero, in agris, ab alitibus. Atque ita quidem Hieroboami domus poenas impietati eius et ſceleribus debitas pertulit.

CAP. XII.

Quomodo rex Æthiopum Zaraeus ab Aſano praelio ſuperatur; atque Aſanus, bellum ei Baſane inferente, Damaſcenorum regem in auxilium aduocat: vtque, Baſanis ſtirpe ſublata, regnauit Zamares et poſt eum filius eius Achabus.

ASanus autem Hieroſolymorum rex erat vir moribus optimis, ac Dei ſumme ſtudioſus, quique nihil vel faceret vel cogitaret, niſi quod ad pietatem reſpiciebat legumque obſeruantiam. porro cuncta ad regni ſui vtilitatem compoſuit, et quicquid mali in eo erat reſecando, omnemque immunditiem tollendo. Habuit autem lectorum virorum exercitum, ex tribu quidem Iu-

ἀνδρῶν, ὡπλισμένων θυρεὸν καὶ σειρομάστην, ἐκ μὲν τῆς Ἰούδα Φυλῆς μυριάδας τριάκοντα, ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος, ἀσπίδας Φορούντων καὶ τοξοτῶν μυριάδας πέντε καὶ εἴκοσι. ἤδη δὲ αὐτῷ δέκα ἔτη βασιλεύοντος, στρατεύει μεγάλῃ δυνάμει Ζαρᾶος ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς Αἰθιοπίας βασιλεύς, ἐνενήκοντα μὲν πεζῶν μυριάσιν, ἱππέων δὲ δέκα, τριακοσίοις δ' ἅρμασι. καὶ μέχρι πόλεως Μαρησᾶς, ἔστι δ' αὕτη τῆς Ἰούδα Φυλῆς, ἐλάσαντος αὐτῷ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως, ἀπήντησεν Ἀσανος· καὶ ἀντιπαρατάξας αὐτῷ τὴν στρατιὰν, ἓν τινι Φάραγγι Σαφαθὰ λεγομένῃ, τῆς πόλεως ὀλίγον ἄπωθεν, ὡς κατεῖδε τὸ τῶν Αἰθιόπων πλῆθος, ἀναβοήσας νίκην ᾔτει παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς πολλὰς κτείνειν μυριάδας τῶν πολεμίων. "Οὐδὲ γὰρ ἄλλῳ τινὶ θαρσήσας, ἔλεγεν, ἢ "τῇ παρ' αὐτοῦ βοηθείᾳ, δυναμένῃ καὶ τὰς ὀλίγας ἀπεργά"σασθαι κρείττους τῶν πλειόνων καὶ τὰς ἀσθενεῖς τῶν ὑπερ"χόντων, ἀπαντήσαι πρὸς μάχην τῷ Ζαραίῳ.

β'. Ταῦτα λέγοντος Ἀσάνου, νίκην ἐσήμηνεν ὁ Θεός· καὶ συμβαλὼν μετὰ χαρᾶς τῶν προδεδηλωμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλοὺς ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς Φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς Γεραρίτιδος χώρας. ἀφέμενοι δὲ τῆς ἀναιρέσεως, ἐπὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν πολεμίων, ἦλθον γὰρ ἡ Γεράρων, ἐχώρησαν, καὶ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν· ὡς πολὺν μὲν ἐκφορῆσαι χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, λείαν τε πολλὴν ἀπαγαγεῖν, καμήλους καὶ ὑποζύγια καὶ βοσκημάτων ἀγέλας. Ἀσανος μὲν οὖν καὶ ἡ σὺν αὐτῷ στρατιὰ, τοιαύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ νίκην λαβόντες καὶ ὠφέλειαν, ἀνέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα. παραγενομένοις δὲ αὐτοῖς ἀπήντησε κατὰ τὴν ὁδὸν προφήτης Ἀζαρίας ὄνομα. ὗτος ἐπισχεῖν κελεύσας τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· "ὅτι ταύτης εἶσθε τῆς νίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ τετυχηκότες, ὅτι "δικαίως καὶ ὁσίως αὐτὸν παρέσχον, καὶ πάντα κατὰ τὴν "βούλησιν τοῦ Θεοῦ πεποιηκότας. ἐπιμενοῦσι μὲν οὖν, ἔφα"σκεν, ἀεὶ κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὸ ζῆν μετ' εὐδαιμο"νίας παρέξειν τὸν Θεὸν, ἀπολιποῦσι δὲ τὴν θρησκείαν ἣ-

dae, ſcutatorum et lanceariorum trecenta millia, ex tribu vero Beniamitica, clypeatorum et ſagittariorum ducenta et quinquaginta millia. Caeterum cum hic iam decem annos regnaſſet, Zaraeus Æthiopiae rex contra eum cum magnis copiis expeditionem facit, ducens peditum quidem nongenta millia, equitum vero centum millia, adiunctis trecentis curribus. Qui cum ad vrbem Mareſam (eſt autem haec in tribu Iudae) cum exercitu ſuo perveniſſet, occurrit ei Aſanus: et inſtructa contra eum acie in valle quadam, cui nomen Saphetha, non procul ab vrbe, vbi ingentem Æthiopum multitudinem conſpexit, voce ſublata victoriam a Deo poſcebat, vtque ipſi daretur multas adeo hoſtium myriadas occidere. "neque alia re "aliqua nixum, aiebat, quam illius auxilio, cuius eſt "paucos pluribus et imbecilles viribus praeſtantioribus ſu- "periores facere, auſum eſſe cum Zaraeo acie dimicare.

2. Dum haec Aſanus diceret, ſignum victoriae dedit Deus: atque proelio alacriter inito propter ea quae fore praenunciarat Deus, magnam Æthiopum ſtragem edidit, reliquoſque in fugam conuerſos in regionem Gerariticam perſequutus eſt. cumque a caede facienda deſtitiſſent, ad res hoſtium rapiendas (nam capta erat vrbs Gerara) proceſſerunt, et ad caſtra eorum ſpolianda: adeo vt auri argentique vim immenſam praedamque ingentem inde extulerint, camelos ad haec et iumenta et pecorum greges abegerint. Atque ita quidem Aſanus eiuſque exercitus, tanta Dei auxilio victoria parta in magnum ſui emolumentum, Hieroſolyma repetiuerunt. Cum autem non longe abeſſent, eis in via occurrit vates, Azarias nomine: qui ad eos, poſtquam iter paululum ſupprimere iuſſiſſet, orſus eſt dicere; "hanc victoriam illis a Deo eſſe conceſ- "ſam, quod iuſtos ſe ſanctoſque praeſtitiſſent, Deique in "omnibus voluntati fuiſſent obſequuti. Quod ſi ita, ad- "iiciebat, vt coeperant perrexerint, facturum eſſe Deum, "vt hoſtes ſemper ſuperarent et vitam feliciter agerent; ſin "vero a religione deſciuerint, fore vt omnia his contra- "ria illis acciderent: venturumque eſſe tempus illud in

"παντα τούτων ἐναντία συμβήσεσθαι· καὶ γενήσεσθαι χρό-
"νον ἐκεῖνον ἐν ᾧ μηδεὶς ἀληθὴς εὐρεθήσεται προφήτης ἐν τῷ
"ὑμετέρῳ ὄχλῳ, οὐδὲ ἱερεὺς τὰ δίκαια χρηματίζων. ἀλλὰ
"καὶ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γενήσονται, καὶ τὸ ἔθνος κατὰ
"πάσης σπαρήσεται γῆς, ἔπηλυν βίον καὶ ἀλήτην βιω-
"σόμενον." καιρὸν δ' αὐτοῖς ἔχυσι συνεβούλευεν ἀγαθὸν
γίνεσθαι, καὶ μὴ φθονῆσαι τῆς εὐμενείας αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ.
ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐχάρησαν, καὶ πολ-
λὴν πρόνοιαν ἐποιοῦντο, κοινῇ τε πάντες καὶ κατ' ἰδίαν, τὰ
δικαῖα. διέπεμψε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τὰ
νομίμων ἐπιμελησομένους.

γ'. Καὶ τὰ μὲν Ασάνα τοῦ βασιλέως τῶν δύο Φυλῶν
ἐν τούτοις ὑπῆρχεν· ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ πλήθους τῶν
Ισραηλιτῶν βασιλέα Βασάνην, τὸν ἀποκτείναντα τὸν Ιερο-
βοάμου υἱὸν Νάδαβον, καὶ κατασχόντα τὴν ἀρχήν. ὅτος γὰρ
ἐν Θαρσῇ πόλει διατρίβων, καὶ ταύτην οἰκητήριον πεποιη-
μένος, εἴκοσι μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη καὶ τέσσαρα· πονηρὸς
δὲ καὶ ἀσεβὴς ὑπὲρ Ιεροβόαμον καὶ τὸν υἱὸν αὐτῷ γενόμενος,
πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος κακὰ διέθηκε, καὶ τὸν Θεὸν ἐξώργι-
σεν. ὃς αὐτῷ πέμψας Ιηοῦν τὸν προφήτην, προεῖπε, "δια-
"φθαρεῖν αὐτῷ πᾶν τὸ γένος, καὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ τὸν
"Ιεροβοάμου κακοῖς περιέβαλεν οἶκον ἐξολέσειν, ὅτι βασι-
"λεὺς ὑπ' αὐτῷ γενόμενος οὐκ ἠμείψατο τὴν εὐεργεσίαν τῷ
"δικαίως προσῆναι τῷ πλήθους καὶ εὐσεβῶς· ἅπερ αὐτὸς
"πρῶτον τοῖς ὅσι τοιούτοις ἀγαθὰ, ἔπειτα τῷ Θεῷ φίλα
"τὸν δὲ κάκιστον Ιεροβόαμον ἐμιμήσατο, καὶ τῆς ψυχῆς ἀ-
"πολομένης τῆς ἐκείνου ζῶσαν αὐτῷ τὴν πονηρίαν ἀνεδέξατο.
"πεῖραν οὖν ἔξειν εἰκότως τῆς ὁμοίας συμφορᾶς αὐτὸν, ἔλ-
"γειν, ὅμοιον αὐτῷ γενόμενον." Βασάνης δὲ, προαισθο-
μένου τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβήσεσθαι κακὰ μεθ' ὅλης τῆς γενεᾶς
ἐπὶ τοῖς τετολμημένοις, ἠ πρὸς τὸ λοιπὸν ἡσύχασεν. ἵνα
μὴ μᾶλλον πονηρὸς δόξας ἀποθάνῃ, καὶ περὶ τῶν παρη-
μένων ἐν τῷ τότε γῶν μετανοήσας συγγνώμης παρὰ τοῦ
Θεοῦ τύχῃ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ προκειμένων αὐτοῖς ἄθλων ἐφ'

"quo neque verus in vniuerſo populo reperietur vates, "neque ſacerdos qui iuſta decernet. immo etiam vrbes il- "lorum euertendas eſſe, gentemque Iudaïcam per totum "terrarum orbem ita diſſipandam, vt aduenarum et erro- "num vitam actura ſit." Quapropter illis ſuadebat, vt, dum per tempus liceret, probitati ſtuderent, et Dei benignitatem ſibimet non inuiderent. His auditis rex populuſque gaudio exſultarunt, iurique et aequo, tam publice quam priuatim, omni cura et cogitatione incumbebant: miſitque rex hinc inde qui id agerent, vt per vniuerſam regionem legis inſtituta ſeruarentur.

3. Atque ita quidem ſe habebant Aſani res duarum tribuum regis: iam vero ad Baſanen reuertor, populi Iſraëlitici regem, qui Nadabum Hieroboami filium interfecerat et regnum occupauerat. Ille enim in Tharſa vrbe habitans, ibi etiam domicilio ſibi collocato, viginti quidem annos et quatuor regnauit: improbus vero et nequam factus, ſupra Hieroboamum eiuſque filium, et malis quamplurimis populum attriuit et Deo contumelias intulit. qui, miſſo ad eum Iehu vate, praedixit, "ſe totum ipſius ge- "nus exciſurum, et iiſdem cladibus, quibus Hieroboami "domum affecerat, perditurum eſſe: quod rex a ſe conſti- "tutus beneficium non remunerarit, iuſſo pioque imperio "populum regendo (quod cum illis inprimis, qui ita fe- "cerunt, prodeſſet, deinceps Deo gratum erat) ſed nequiſ- "ſimi Hieroboami mores imitatus fuerit; cuius pereunte "anima, ipſius in ſe ſuſcitauit improbitatem. praeterea di- "cebat, cum illi ſimilis exſtiterit, ſimilem calamitatem "merito experturum eſſe." Baſanes autem, licet ante audiuerat, quae mala ipſi ſtirpique eius vniuerſae euentura eſſent, ob flagitia ab ipſo perpetrata; non tamen ab iis in poſterum deſiſtebat, ne pluribus ſceleribus cooperiri viſus moreretur, et vt ex illo tempore praeteritorum ſe poenitendo veniam a Deo impetraret: ſed quemadmodum ii qui propoſitis ſibi praemiis, poſtquam rei alicui ſtudere coeperint, ſine intermiſſione ei operam dant; ita et Ba-

περὶ τὶ σπεύδασιν ἢ διαλείπωσι περὶ τοῦτο ἐνεργοῦντες· οὕτω καὶ Βασάνης, προσιεμένου αὐτῷ τῷ προφήτῃ τὰ μέλλοντα, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς μεγίστοις κακοῖς, ὀλέθρῳ γένους καὶ οἰκίας ἀπωλείᾳ, χείρων ἐγένετο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὥσπερ ἀθλητὴς κακίας τοῖς περὶ αὐτὴν πόνοις προσετίθει. καὶ τελευταῖον τὴν στρατιὰν παραλαβὼν πάλιν ἐπῆλθε πόλει τινὶ τῶν ἐκ ἀφανῶν Ραμαθῶνι τοὔνομα, σαδίας ἀπεχούσῃ Ιεροσολύμων τεσσαράκοντα· καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, ὠχύρωσε, προδιεγνωκὼς καταλιπεῖν ἐν αὐτῇ δύναμιν, ἵνα ἐκεῖθεν ὡρμημένοι τὴν Ασάνου βασιλείαν κακώσωσι.

δ'. Φοβηθεὶς δὲ Ασανος τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ πολεμίου, καὶ λογισάμενος ὡς πολλὰ διαθήσει κακὰ τὴν ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένην πᾶσαν ὁ καταλειφθεὶς ἐν Ραμαθῶνι στρατὸς, ἔπεμψε πρὸς τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα πρέσβεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, παρακαλῶν συμμαχίαν, καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι καὶ πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν αὐτοῖς. ὁ δὲ τῶν χρημάτων τὸ πλῆθος ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν, διαλύσας τὴν πρὸς τὸν Βασάνην φιλίαν· καὶ, πέμψας εἰς τὰς ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένας πόλεις τοὺς ἡγεμόνας τῆς ἰδίας δυνάμεως, ἐκέλευσε κακῶν αὐτάς. οἱ δὲ τὰς μὲν ἐπεμπράσαν, τὰς δὲ διήρπασαν πορευθέντες, τήν τε Αἰῶνα λεγομένην, καὶ Δάνα, καὶ Αβελλάνην, καὶ ἄλλας πολλάς. ταῦτα ἀκούσας ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, τοῦ μὲν οἰκοδομεῖν καὶ ὀχυροῦν τὴν Ραμαθῶνα ἐπαύσατο· μετὰ δὲ σπουδῆς ὡς βοηθήσων τοῖς οἰκείοις κακουμένοις ἀνέζευξεν. Ασανος δὲ ἐκ τῆς παρεσκευασμένης ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν ὕλης πόλεις ἀνήγειρεν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ δύο καρτερὰς, ἡ μὲν Γαβὰ ἐκαλεῖτο, ἡ δὲ Μασφά. καὶ μετὰ ταῦτα μὲν καιρὸν οὐκ ἔσχεν ὁ Βασάνης τῆς ἐπὶ Ασανον στρατείας, ἐφθάσθη γὰρ ὑπὸ τοῦ χρεών. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Θαρσῇ πόλει. παραλαμβάνει δ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παῖς Ηλανος. οὗτος, ἄρξας ἐπ' ἔτη δύο, τελευτᾷ· φονεύσαντος αὐτὸν ἐξ ἐπιβουλῆς Ζαμάρου τοῦ ἱππάρχου τῆς ἡμισείας τάξεως. κατευωχηθέντα γὰρ αὐτὸν παρὰ

ſanes, cùm vates ei futura praedixiſſet, ex malorum maximis, tanquam bonis, generis ſui pernicie et domus interitu, denunciatis, deterior factus eſt; et quotidie, ac ſi athletae pro malitia perſonam geſſiſſet, ſuos pro ea labores intendebat. Poſtremoque, cum exercitum iterum eduxiſſet, aggreſſus eſt vrbem quandam non ignobilem, Ramathonem nomine, quadraginta ſtadiis ab Hieroſolymis diſſitam: eamque captam muniebat, quod ſecum iam ante ſtatuerat praeſidium in ea collocare, vt ſui excurſionibus inde factis Aſani regnum infeſtarent.

4. Veritus autem Aſanus hoſtis motum conatumque, animoque verſans quam multa mala vniuerſae ſuae regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre poſſet, miſit ad regem Damaſcenorum legatos, dona ferentes et aurum et argentum, eius ſocietatem implorans, eumque iſtius, quae a patribus illis ſecum interceſſit, amicitiae admonens. Atque ille et pecuniam omnem libenter accepit et ſocietatem cum eo arctiorem iniit, dirempta quae ei cum Baſane erat amicitia; miſſiſque militum ſuorum ducibus in illius ditionis vrbes, iuſſit vt eas modis omnibus vexarent. Illi autem eo profecti alias quidem incenderunt, alias vero diripuerunt, ſcilicet et vrbem Ahionem appellatam, et Dana, et Abellanam, aliaſque quamplurimas. Qua re audita, Iſraëlitarum rex a Ramathone aedificanda et munienda abſtinuit; feſtinanterque admodum reuerſus eſt, quaſi ſuis male multatis opem laturus et auxilium. Aſanus autem, ex materia ab eo ad exſtructiones parata, duas in eodem loco vrbes validas erexit. quarum vna quidem Gaba vocatur, altera vero Maſpha. Nec poſtea quidem Baſani per tempus licebat expeditionem contra Aſanum ſuſcipere: nam morte fatali praeuentus eſt. In vrbe quidem Tharſa ſepelitur: ei vero in regnum ſuccedit filius eius Elanus. Hic, cum duos annos regnaſſet, perit; per inſidias caeſus a Zamare dimidiae partis equitatus praefecto. Nam per quoſdam ex equitibus ſuis, quibus perſuaſerat in eum impetum fa-

τῷ οἰκουμφ αὐτῆ Ὀρτα τῆνομα, πείσας ἐπιξαμεῖν τῶν ὑφ' αὐτὸν ἱππέων τινὰς, ἀπέκτεινε δι' αὐτῶν, μεμονωμένον τῶν περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν καὶ ἡγεμόνων. ἦτοι γὰρ ἅπαντες περὶ τὴν πολιορκίαν τῶν Γαβαθῶν ἐγίνοντο τῆς Παλαιστίνων.

ε'. Φονεύσας δὲ τὸν Ηλανον ὁ ἵππαρχος Ζαμάρης, αὐτὸς βασιλεύει, καὶ πᾶσαν τὴν Βασάνα γενεὰν κατὰ τὴν Ιηῆ προφητείαν διαφθείρει. τῷ γὰρ αὐτῷ τρόπῳ συνέβη τὸν οἶκον αὐτῆ πρόρριζον ἀπολέσθαι διὰ τὴν ἀσέβειαν, ὡς καὶ τὸν Ιεροβοάμου διαφθαρέντα γεγράφαμεν. ἡ δὲ πολιορκῆσα τὴν Γαβαθώνην στρατιὰ, πυθομένη τὰ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ ὅτι Ζαμάρης ἀποκτείνας αὐτὸν ἔχει τὴν βασιλείαν, καὶ αὐτὴ τὸν ἡγέμονα αὐτῆς Αμαρῖνον ἀπέδειξε βασιλέα· ὃς ἀπὸ τῆς Γαβαθώνης ἀναστήσας τὸν στρατὸν, εἰς Θαρσὴν παραγίνεται τὸ βασίλειον, καὶ προσβαλὼν τῇ πόλει κατὰ κράτος αἱρεῖ. Ζαμάρης δὲ, τὴν πόλιν ἰδὼν ἡμμωμένην, συνέφυγεν εἰς τὸ μυχαίτατον τῶν βασιλείων· καὶ ὑποπρήσας αὐτὸ, συγκατέκαυσεν αὐτὸν, βασιλεύσας ἡμέρας ἑπτά. διέστη δ' εὐθὺς ὁ τῶν Ισραηλιτῶν λαός· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν Θαβνᾶον βασιλεύειν ἤθελον, οἱ δὲ τὸν Αμαρῖνον. νικήσαντες δ' οἱ τοῦτον ἄρχειν ἀξιοῦντες, ἀποκτείνυσι τὸν Θαβνᾶον, καὶ παντὸς βασιλεύει ὁ Αμαρῖνος τοῦ ὄχλου. τριακοστῷ δὲ ἔτει τῆς Ασάνα βασιλείας, ἦρξεν ὁ Αμαρῖνος ἔτη δώδεκα· τούτων τὰ μὲν ἓξ ἐν Θαρσῇ πόλει, τὰ δὲ λοιπὰ ἐν Σεμαρεῶνι λεγομένῃ πόλει, ὑπὸ δὲ Ελλήνων Σαμαρείᾳ καλουμένῃ. προσηγόρευσε δ' αὐτὴν αὐτὸς Σεμαρεῶνα, ἀπὸ τοῦ ὄρους ἀποδομένου αὐτῷ, ἐφ' ᾧ κατεσκεύασε τὴν πόλιν, Σεμάρου. διέφερε δ' οὐδὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων, ἢ τῷ χείρων αὐτῶν εἶναι. ἅπαντες γὰρ ἐζήτουν πῶς ἀποστήσωσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν λαὸν τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι· καὶ διὰ τοῦτο δι' ἀλλήλων αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἐλεῖν, καὶ μηδένα τοῦ γένους ὑπολιπεῖν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ ἦτος ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Αχαβος.

cere, apud Orsan dispensatorem suum epulantem interfecit, quippe relictum a satellitibus suis et ducibus: illi enim vniuersi occupati erant in obsidione Gabathorum Palaestinorum vrbis.

5. Cum autem Zamares equitum dux Elanum interemisset, ipse pro eo regnum occupat, omnesque ex Basanis stirpe iuxta Iehu vaticinium ad vnum sustulit. Eodem enim modo ipsius familiam funditus perire contigit, quo illam Hieroboami exstinctam esse iam ante scripsimus. Interea qui vrbem Gabathonam obsidebat exercitus, auditis quae regi acciderant, et quod Zamares occisi a se regnum inuasisset, et ipse ducem suum Amarinum regem creat: qui motis castris a Gabathona ad Tharsam regiam proficiscitur; et impressione in vrbem facta, eam vi expugnat. Zamares autem, vrbem videns desolatam, in intimam Regiam se recipiebat: atque igne ei subiecto, seipsum cum ea concremauit, cum septem duntaxat dies regnasset. Tum vero diuisus est Israëlitarum populus: et illorum quidem alii Thabnaeum, alii autem Amarinum regnare volebant. At cum ii vicissent, qui regnum huic deferri postulabant, Thabnaeum perimunt, atque ita Amarinus totius populi Israëlitici rex factus est. Anno autem regni Asani trigesimo regnum iniit, idque tenuit annos duodecim: sex quidem in Tharsa, reliquos vero in vrbe quae Semareon appellatur, et a Graecis Samaria dicitur. Ipse autem Semareona denominauit a Semaro, qui ei montem vendiderat quem exstructa vrbe occupauit. Inter hunc vero et priores reges nihil intererat, nisi quod illis fuerit sceleratior. omnes enim magnopere studebant quo modo populum quotidianis impietatibus a Deo abalienarent: ideoque fecit Deus vt alius alium e medio tolleret, et nemo e familia superstes esset relictus. Quin et hic diem suum obiit Samariae: eique in regnum succedit filius eius Achabus.

ς'. Μαθεῖν δ' ἔστιν ἐκ τούτων ὅσην τὸ θεῖον ἐπίσκοπον ἔχει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· καὶ πῶς μὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἀγαθούς, μισεῖ δὲ τοὺς μοχθηροὺς, καὶ περιρρίζους ἀπόλλυσιν. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖς, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ διὰ τὴν παρανομίαν καὶ τὰς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλοὶ κακῶς διαφθαρέντες ἠρέθησαν, καὶ τὸ γένος αὐτῶν. ὁ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῶν δύο Φυλῶν βασιλεὺς Λάσανος διὰ εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην εἰς μακρὸν καὶ εὔδαιμον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προήχθη γῆρας, καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἓν ἔτος εὐμοίρως ἀπέθανε. τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ, διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν ὁ υἱὸς Ἰωσαφάτης, ἐκ γυναικὸς Ἀβίδας τὸ ὄνομα γεγενημένος. τοῦτον μιμητὴν Δαυίδου τοῦ προπάππου κατά τε ἀνδρείαν καὶ εὐσέβειαν ἅπαντες ἐν τοῖς ἔργοις ὑπέλαβον. ἀλλὰ τὰ περὶ μὲν τούτου τοῦ βασιλέως ὀψὲ νῦν κατεπείγει λέγειν.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Ἀχαβος, γήμας Ἰεζαβέλην, ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλέας. ὁποῖα Ἠλίας ὁ προφήτης ἔπραττεν· οἷά τε συνέβη τῷ Ναβοθῷ.

Ὁ δὲ Ἀχαβος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς κατῴκει μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τὴν δ' ἀρχὴν κατέσχεν ἕως ἐτῶν εἴκοσι καὶ δύο· μηδὲν κινήσας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, εἰ μὴ ἴσαγε πρὸς τὸ χεῖρον καθ' ὑπερβολὴν πονηρίας ἐπένισεν. ἅπαντα δ' αὐτῶν τὰ κακουργήματα, καὶ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ὕβριν ἐκμιμησάμενος, καὶ μάλιστα τὴν Ἱεροβοάμου ζηλώσας παρανομίαν. καὶ γὰρ ἔτος τὰς δαμάλεις, τὰς ὑπ' ἐκείνου κατασκευασθείσας, προσεκύνησε, καὶ τούτοις ἄλλα παράδοξα προσεμηχανήσατο. ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκα θυγατέρα Ἰθοβάλου τοῦ Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως, ᾗ Ἰεζαβέλη ἦν ὄνομα. ἀφ' ἧς τὸν ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προσκυνεῖν ἔμαθεν. ἦν δὲ τὸ γύναιον δραστήριόν τε καὶ τολμηρόν· εἰς τοσαύτην δ' ἀσέλγειαν καὶ μανίαν πεῴπεσεν, ὥστε καὶ ναὸν τῷ Τυ-

6. Atqui vero hinc licet intelligere, quantum Deus res humanas respicit; vtque bonos quidem amore prosequitur, improbos vero odio habet et funditus perdit. Israëlitarum enim reges propter flagitia sua et impietatem haud longo tempore alii quidem ab aliis malo interitu sublati sunt, stirpe etiam illorum excisa. Asanus vero Hierosolymorum et duarum tribuum rex ob pietatem suam et iustitiam ad summam vita beata prouectus est senectutem; annoque regni sui vno et quadragesimo felici fato obiit. ipsoque defuncto imperium suscepit filius eius Iosaphatus, ex muliere Abida nomine ei natus. Hunc in operibus suis omnes existimarunt proauum suum Dauiden imitatum esse in virtute et pietate. Sed de iis, quae ad hunc regem spectant, iam non necesse habemus dicere.

CAP. XIII.

Quomodo Achabus, Iezabela in vxorem ducta, sceleratior extitit omnibus ante eum regibus. qualia gesta erant ab Elia vate; et quae Nabutho accidebant.

AChabus autem Israëlitarum rex habitabat quidem in Samaria, regnum vero tenebat annos duos et viginti: nihil de institutis priorum regum immutans, praeterquam in iis quae ipse in peius, immani nequitiae deditus, excogitauit: omnium illorum facinorum nefariorum et grauium in Deum contumeliarum factus imitator, atque prae caeteris Hieroboami scelerum aemulus. Nam et vitulas, ab illo fictas formatasque, adorauit: et alia adhuc magis absurda commentus est. In matrimonium praeterea accepit filiam Ithobali Tyriorum et Sidoniorum regis, cui nomen erat Iezabela; a qua patrios didicit illius deos colere. Erat autem muliercula animi irrequieti et magnae audaciae: atque in tantam petulantiam et insaniam prolapsa est, vt et templum Tyriorum deo, quem Belum vocant, aedificaret, et lucum omnis generis arborum plantaret. porro et

ρίων θεῷ, ὃν Βῆλον προσαγορεύουσιν, ᾠκοδόμησε, καὶ ἄλσος παντοίων δένδρων κατεφύτευσε· κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ ψευδοπροφήτας τούτῳ τῷ θεῷ. καὶ αὐτὸς δ' ὁ βασιλεὺς πολλὰς τοιούτους περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἀνοίᾳ καὶ ποιηρίᾳ πάντας ὑπερβεβηκὼς τοὺς πρὸ αὐτοῦ.

β'. Προφήτης δή τις τοῦ μεγίστου θεοῦ, ἐκ πόλεως Θεσβώνης τῆς Γαλααδίτιδος χώρας, προσελθὼν Ἀχάβῳ, προλέγειν αὐτῷ τὸν θεὸν ἔφασκε, "μήτε ὕσειν αὐτὸν ἐν ἐκεί-"νοις τοῖς ἔτεσι, μήτε δρόσον καταπέμψειν εἰς τὴν χώραν, "εἰ μὴ φανέντος αὐτοῦ." καὶ τούτοις ἐπομόσας, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ πρὸς νότον μέρη, ποιούμενος παρὰ χειμάρρῳ τινὶ τὴν διατριβήν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ποτὸν εἶχε· τὴν γὰρ τροφὴν αὐτῷ καθ' ἡμέραν κόρακες προσέφερον. ἀναξηρανθέντος δὲ τοῦ ποταμοῦ δι' ἀνομβρίαν, εἰς Σαρέφθα πόλιν ἐκ ἄπωθεν τῆς Σιδῶνος καὶ Τύρου, μεταξὺ γὰρ κεῖται, παραγίνεται, τοῦ θεοῦ κελεύσαντος· εὑρήσειν γὰρ ἐκεῖ γυναῖκα χήραν, ἥτις αὐτῷ παρέξει τροφάς. ὧν δ' οὐ πόρρω τῆς πύλης, ἐρᾷ γυναῖκα χερνῆτιν ξυλιζομένην. τοῦ δὲ θεοῦ δηλώσαντος ταύτην εἶναι τὴν μέλλουσαν αὐτὸν διατρέφειν, προσελθὼν ἠσπάσατο, καὶ κομίσαι ὕδωρ παρεκάλεσεν ὅπως πίῃ· καὶ πορευομένης μετακαλεσάμενος, καὶ ἄρτον ἐνεγκεῖν ἐκέλευσε. τῆς δ' ὀμοσάσης μηδὲν ἔχειν ἔνδον ἢ μίαν ἀλεύρου δράκα καὶ ὀλίγον ἔλαιον, πορεύεσθαι δὲ συνελεχθῆναι τὰ ξύλα, ἵνα φυράσασα ποιήσῃ αὐτῇ καὶ τῷ τέκνῳ ἄρτον, μεθ' ὃν ἀπολεῖσθαι λιμῷ δαπανηθέντα, μηκέτι μηδενὸς ὄντος, ἔλεγεν· ἀλλὰ θαρσοῦσα, εἶπεν, ἄπιθι, καὶ τὰ κρείσσω προσδοκῶσα, καὶ ποιήσασα πρῶτον ἐμοὶ βραχὺν κόμισον. προλέγω γάρ σοι, μηδέποτε ἐπιλείψειν ἀλεύρων ἐκεῖνο τὸ ἄγγος, μηδ' ἐλαίου τὸ κεράμιον, μέχρις ἂν ὕσει ὁ θεός. ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, παραγενομένη πρὸς αὐτὸν ἐποίησε τὰ εἰρημένα· καὶ αὐτή τε ἔσχε, καὶ τῷ τέκνῳ ἐχορήγει τὴν διατροφὴν καὶ τῷ προφήτῃ. ἐπέλιπε δ' οὐδὲν αὐτοὺς τούτων, ἄχρις οὗ καὶ ὁ αὐχμὸς ἐπαύσατο. μέμνηται δὲ τῆς ἀνομβρίας ταύτης καὶ Μένανδρος ἐν τοῖς Ἰθοβάλου

sacerdotes et falsos vates huic Deo instituit. Quin et rex ipse tales quamplurimos circa se habebat, amentia et improbitate omnes ante se reges supergressus.

2. Vates igitur quidam summi Dei, ex Thesbona Galaaditidis regionis vrbe, Achabum adiit, dicebatque, Deum ei praenunciasse, "quod neque pluuiam per hos annos daturus sit, nec rorem immissurus in terram istam, donec "ille ipse compareret." Cumque haec iureiurando firmasset, versus plagam australem concessit, ibique ad torrentem quendam manet, qui potum illi suppeditabat: nam corui cibum ei quotidie afferebant. Sed cum aliquanto post aruisset fluuius, quod non pluebat, iussu Dei ad vrbem Sarephtham proficiscitur vates, non procul a Sidone ac Tyro sitam, nam media interiacet: fore enim vt illic inueniret mulierem viduam, quae eum esset alitura. atque vbi non longe a porta aberat, cernit ibi mulierem operariam ligna colligentem. Cum autem Deus ei significasset, hanc esse illam quae ei victum ministratura esset, propinquior factus eam salutauit, et obsecrauit vt sibi paulum aquae afferat ad bibendum; illamque prompte euntem cum reuocasset, iussit vt panem etiam secum ferat. Illa vero cum iurasset nihil sibi domi esse praeter vnum farinae pugillum et paulum olei, seque collecto vno aut altero ligno abire, vt subacta farina sibi ac filio panem conficiat; quem vbi comedissent fame absumptos iri dicebat, quandoquidem nihil aliud supereret: atqui, bono animo, inquit, abi, etiam laetiora sperans; et primum mihi paululum paratum affer. nam tibi praedico, non ante vel istius vasis farinam consumptum iri, vel amphorae oleum defecturum esse, donec a Deo pluerit in terram. Vbi haec dixerat vates, illa domum se recepit, iussisque obsequuta est: atque inde et ipsa sibi habebat, et filio pariter ac vati victum suppeditabat. Horum vero neutrum eos defecit, donec siccitas esse desierit. Meminit autem huius inopiae

τῶ Τυρίων βασιλέως πράξεσι, λέγων ὅτως· "ἀβροχία τε "ἐπ' αὐτῆ ἐγένετο, ἀπὸ τῆ Ὑπερβερεταίε μηνὸς ἕως τῆ ἐχο- "μένε ἔτες Ὑπερβερεταίε. ἰκετείαν δ' αὐτῆ ποιησαμένε, "κεραυνὸς ἱκανὸς βεβληκέναι. ἔτος πόλιν Βότρυν ἔκτισε τὴν "ἐπὶ Φοινίκη, καὶ Λῦζαν τὴν ἐν Λιβύη." καὶ ταῦτα μὲν, δηλῶν τὴν ἐπ' Αχάβε γενομένην ἀνομβρίαν, κατὰ γὰρ τῦτον καὶ Ιθόβαλος ἐβασίλευσε Τυρίων, ὁ Μένανδρος ἀναγέγραφεν.

γ'. Η δὲ γυνὴ, περὶ ἧς πρὸ τύτων εἴπομεν, ἡ τὸν προφήτην διατρέφσα, τῆ παιδὸς αὐτῆ καταπεσόντος εἰς νόσον, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι καὶ δόξαι νεκρὸν, ἀνακλαιομένη καὶ ταῖς χερσὶν αὐτὴν αἴκιζομένη, καὶ φωνὰς οἵας ὑπηγόρευε τὸ πάθος ἀφιεῖσα, κατητιᾶτο τῆς παρ' αὐτὴν παρεστίας τὸν προφήτην, ὡς ἐλέγξαντα τὰς ἁμαρτίας αὐτῆς, καὶ διὰ τῦτο τὸν παιδὸς τετελευτηκότος. ὁ δὲ παρεκελεύετο θαῤῥεῖν καὶ παραδοῦναι τὸν υἱὸν αὐτῆς· ζῶντα γὰρ αὐτὸν ἀποδώσειν. παραδύσης οὖν βασάσας εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ διέτριβεν αὐτὸς, καὶ καταθεὶς ἐπὶ τῆς κλίνης, ἀνεβόησε πρὸς τὸν Θεὸν, ἵ καλῶς ἀμείψαθαι τὴν ὑποδεξαμένην καὶ θρέψασαν, τὸν υἱὸν αὐτῆς ἀφαιρησάμενον. ἐδεῖτό τε τὴν ψυχὴν εἰσπέμψαι πάλιν τῷ παιδὶ, καὶ παραχεῖν αὐτῷ τὸν βίον. τῆ δὲ Θεῆ κατοικτειρήσαντος μὲν τὴν μητέρα, βληθέντος δὲ καὶ τῷ προφήτῃ χαρίσαθαι, τὸ μὴ δόξαι πρὸς αὐτὴν ἐπὶ κακῷ παρεῖναι, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀνεβίωσεν. ἡ δ' εὐχαρίστει τῷ προφήτῃ· καὶ τότε σαφῶς ἔλεγε μεμαθηκέναι, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ διαλέγεται.

δ'. Χρόνε δ' ὀλίγε διελθόντος, παραγίνεται πρὸς Αχαβον τὸν βασιλέα, κατὰ βέλησιν τῆ Θεῆ, δηλώσων αὐτῷ τὸν γενησόμενον ὑετόν. λιμὸς δὲ τότε κατεῖχε τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ πολλὴ τῶν ἀναγκαίων ἀπορία, ὡς μὴ μόνον ἀνθρώπες αὐτῶν σπανίζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν μηδ' ὅσα τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι πρὸς νομὴν ἔτι χρήσιμα διὰ τὴν ἀνομβρίαν ἀναδιδόναι. τὸν οὖν ἐπιμελόμενον αὐτῆ τῶν κτημάτων ὁ βασιλεὺς καλέσας Ωβδίαν, ἀπιέ-

pluuiarum etiam Menander; qui, dum res gestas Ithobali Tyriorum regis narrat, sic loquitur: "pluuiarum sub "eo defectus erat a mense Hyperberetaeo ad Hyperbere-"taeum sequentis anni. illo vero suppliciter Deum pre-"cato, magna vis tonitruum insequuta est. Hic vrbem "Botryn in Phoenice condidit et Auzam in Libya." Et haec quidem Menander, siccitatem indicans quae sub Achabo acciderat, nam illius tempore apud Tyrios regnauit Ithobalus, in Commentarios suos retulit.

3. Mulier autem illa, de qua paulo ante diximus, quae vatem aluit, cum filius eius in morbum incidisset, ita vt animam efflaret et mortuus videretur, lamentans et manibus semet tundens et voces quas dolor exprimebat emittens, vatis ad se aduentum in culpam conuertebat, quasi peccata ipsius coarguerit, adeoque filius mortem obierit. Ille vero bono animo esse hortabatur, sibique filium suum tradere: illum enim ipsum viuum redditurum esse. Quem cum tradidisset, acceptum in cubiculum sustulit, in quo ipse versari solebat, eoque in suo cubili collocato, ad Deum exclamauit, haud meritam gratiam mulieri retulisse, quae ipsum hospitio exceperat et aluerat, filium ei eripiendo. orabatque vt animam in puerum remigrare faceret, ipsique vitam restitueret. Deo itaque matris quidem sortis miserto, motoque desiderio etiam vati gratificandi, ne ad eam ipsius malo videretur accessisse, praeter omnem exspectationem reuixit puer. Illa vero vati gratias agebat; et tunc se clare intellexisse dicebat, Deum cum illo colloqui.

4. Breui post tempore ad Achabum regem, Deo ita volente, proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Tum vero fames totam regionem infestabat et magna rerum ad victum necessariarum penuria, vt non solum homines earum inopia laborarent, sed et equi et alia iumenta, terra illis quae ad pastum facerent prae siccitate non edente. Rex igitur vocato Obedia, rerum suarum pro-

ναι βάλεσθαι πρὸς αὐτὸν εἶπεν ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων καὶ τὰς χειμάρρους, ἵν' εἴ πως παρ' αὐτοῖς εὑρεθείη πόα, ταύτην εἰς τροφὴν ἀμησάμενοι τοῖς κτήνεσιν ἔχωσι. καὶ περιπέμψας κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὰς ζητήσοντας τὸν προφήτην Ηλίαν, ἀχ εὑρὼν, συνέπεσθαι ἐκέλευσε κἀκεῖνον αὐτῷ. δόξαν οὖν ἐξορμᾶν αὐτοῖς, μερισάμενοι τὰς ὁδὰς, ὅ, τε Ωβεδίας καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπῆσαν ἕτερος ἑτέραν τῶν ὁδῶν. συνεβεβήκει δὲ, καθ' ὃν Ιεζαβέλη ἡ βασίλισσα καιρὸν τοὺς προφήτας ἀπέκτεινε, τοῦτον ἑκατὸν ἐν τοῖς ὑπογείοις σπηλαίοις κρύψαι προφήτας, καὶ τρέφειν αὐτοὺς ἄρτον χορηγοῦντα μόνον καὶ ὕδωρ. μονωθέντι δ' αὖ ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ωβεδίᾳ, συνήντησεν αὐτῷ ὁ προφήτης Ηλίας· καὶ πυθόμενος παρ' αὐτοῦ τίς εἴη, καὶ μαθὼν, προσεκύνησεν αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα βαδίζειν ἐκέλευσε καὶ λέγειν, ὅτι παρείη πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, τί κακὸν ὑπ' αὐτοῦ πεπονθότα πρὸς τὸν ἀποκτείναντα ζητοῦντα, καὶ πᾶσαν ἐρευνήσαντα γῆν, πέμπειν αὐτὸν, ἔλεγεν, ἢ τοῦτ' ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅτι μηδένα τόπον κατέλιπεν, εἰς ὃν ἂν ἀπέστειλε τοὺς ἀνάξοντας, εἰ λάβοιεν, ἐπὶ θανάτῳ; καὶ γὰρ εὐλαβεῖσθαι πρὸς αὐτὸν ἔφασκε, μὴ τοῦ Θεοῦ φανέντος αὐτῷ πάλιν εἰς ἄλλον ἀπέλθοι τόπον· εἶτα διαμαρτὼν αὐτοῦ πέμψαντος τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ δυναμένου εὑρεῖν ὅπου ποτ' εἴη γῆς, ἀποθάνῃ. προνοεῖν οὖν αὐτοῦ τῆς σωτηρίας παρεκάλει, τὴν περὶ τοὺς ὁμοτέχνους αὐτοῦ σπουδὴν λέγων· ὅτι σώσειεν ἑκατὸν προφήτας, Ιεζαβέλης πάντας τοὺς ἄλλους ἀνῃρηκύας, καὶ ἔχοι κεκρυμμένους αὐτοὺς καὶ τρεφομένους ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ, μηδὲν δεδιότα βαδίζειν ἐκέλευσε πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς αὐτῷ πίστεις ἐνόρκους, ὅτι πάντως κατ' ἐκείνην Αχάβῳ φανήσεται τὴν ἡμέραν.

ε'. Μηνύσαντος δὲ τῷ βασιλεῖ τοῦ Ωβεδίου τὸν Ηλίαν, ὑπήντησεν ὁ Αχαβος· καὶ διήρετο μετ' ὀργῆς εἰ αὐτὸς εἴη ὁ τῶν Εβραίων λαὸν κακώσας, καὶ τῆς ἀκαρπίας αἴτιος γεγενημένος. ὁ δ' οὐδὲν ὑποθωπεύσας, αὐτὸν εἶπεν ἅπαντα τὰ δεινὰ πεποιηκέναι, καὶ τὸ γένος αὐτοῦ, ξενικὰς εἰσενη-

curatore, ipsi dicebat, se velle vt ad fontes fluuiorum abiret et torrentes, atque ita, si forte gramen istic inueniretur, illud demessum in iumentorum pabulum haberent. Ac, cum per totum orbem misisset qui Elian vatem perquirerent, nec tamen reperisset, iussit vt eum etiam ipse comitaretur. Itaque cum illis iter corripere placuisset, terram obeundam ita diuiserunt, vt Achabus vna, Obedias altera via seorsim iret. Acciderat autem, dum Iezabela regina in vates caedibus saeuiret, vt iste centum vates in speluncis subterraneis abditos pane et aqua aliquamdiu sustentaret. Tum vero Obediae, a rege digresso, obviam factus est vates Elias: et percunctatus eum quis esset, agnitum adorauit. Vates autem ipsi praecepit vt regem adiret, eique diceret, quod coram se sisteret Elias. At ille, quid in te peccaui, aiebat, aut commerui, vt me ad eum mitteres qui te vbique gentium ad necem quaesiuit? an hoc ipsum ignoras, quod nullum reliquit locum, in quem non dimiserit, qui te deprehensum, vt mortem oppeteres, ad eum adducerent? Etenim se cauere, illi dicebat, ne, postquam Deus ei apparuerit, se alio transferat: atque ita ipse, cum regis iussu missus ab illo aberrarit, et is nusquam terrarum reperiri potuerit, morte multetur. Illum itaque obsecrabat vt ipsius salutis rationem haberet, commemorans etiam quam sui similium studiosus fuerit: vt scilicet centum vates, aliis omnibus a Iezabela occisis, exitio eripuerit, quos etiam et adhuc clam seruat alitque. At vates contra praecipiebat, vt nil metuens regem adeat, fide iureiurando data, se illa die pro certo in Achabi conspectum venturum.

5. Postquam autem Obedias Eliae indicium Achabo fecerat, occurrit ei Achabus: iraque commotus illum interrogabat, an is esset qui Hebraeorum populum afflixerat, et sterilitatis auctor exstiterat? Ille vero, nihil ei subblandiens, ipsum aiebat genusque ipsius mala omnia genti intulisse, vt qui Deos alienos in re-

νοχότα τῇ χώρᾳ θεὸς, καὶ τότε σέβοντα, τὸν ἴδιον αὐτῶν, ὃς μόνος ἐστὶ θεὸς, ἀπολελοιπότα, καὶ μηδεμίαν ἔτι πρόνοιαν αὐτῶν ποιούμενον. νῦν μέντοιγε ἀπελθόντα ἐκέλευε πάντα τὸν λαὸν εἰς τὸ Καρμήλιον ὄρος ἀθροῖσαι πρὸς αὐτὸν, καὶ τοὺς προφήτας αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς, εἰπὼν ὅσοι τὸν ἀριθμὸν εἶησαν, καὶ τοὺς τῶν ἄλσεων προφήτας, ὡς τετρακοσίους τὸ πλῆθος ὄντας. ὡς δὲ συνέδραμον πάντες εἰς τὸ προειρημένον ὄρος Αχάβου διαπέμψαντος, καθεὶς αὐτῶν ὁ προφήτης Ηλίας μεταξὺ, μέχρι πότε διῃρημένους αὐτοὺς τῇ διανοίᾳ καὶ ταῖς δόξαις οὕτως βιώσειν ἔφασκε. νομίσαντας μὲν γὰρ τὸν ἐγχώριον θεὸν ἀληθῆ καὶ μόνον, ἕπεσθαι τούτῳ καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ παρήνει· μηδὲν δὲ τοῦτον ἡγουμένους, ἀλλὰ περὶ τῶν ξενικῶν ὑπειληφότας, ὡς ἐκείνους δεῖ θρησκεύειν, αὐτοῖς συνεβούλευε κατακολουθεῖν. τοῦ δὲ πλήθους μηδὲν πρὸς ταῦτα ἀποκρινομένου, ἠξίωσεν Ηλίας, πρὸς διάπειραν τῆς τε τῶν ξενικῶν θεῶν ἰσχύος καὶ τῆς τοῦ ἰδίου, μόνος ὢν αὐτοῦ προφήτης, ἐκείνων δὲ τετρακοσίους ἐχόντων, λαβεῖν αὐτός τε βοῦν, καὶ ταύτην θύσας ἐπιθεῖναι ξύλοις, πυρὸς οὐχ ὑπαφθέντος, κἀκείνους ταὐτὰ ποιήσαντας ἐπικαλέσασθαι τοὺς ἰδίους θεοὺς ἀνακαῦσαι τὰ ξύλα. γενομένου γὰρ τοῦτο, μαθήσεσθαι τότε τὴν ἀληθῆ φύσιν τοῦ θεοῦ. ἀρεσάσης δὲ τῆς γνώμης, ἐκέλευσεν Ηλίας τοὺς προφήτας ἐκλεξαμένους βοῦν πρώτους τε θῦσαι, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐπικαλέσασθαι θεούς. ἐπεὶ δ' ἐθὲν ἁπάντα παρὰ τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ἐπικλήσεως θύσασι τοῖς προφήταις, σκώπτων ὁ Ηλίας, μεγάλῃ βοῇ καλεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε τοὺς θεούς· ἢ γὰρ ἀποδημεῖν αὐτούς, ἢ καθεύδειν. τῶν δ' ἀπ' ὄρθρου τοῦτο ποιούντων μέχρι μέσης ἡμέρας, καὶ τεμνόντων αὐτοὺς μαχαίραις καὶ σειρομάσταις κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἀναχωρῆσαι, τοὺς δὲ ἐγγὺς προσελθόντας τηρεῖν αὐτὸν, μὴ πῦρ λάθρα τοῖς ξύλοις ἐμβάλῃ. τοῦ δὲ ὄχλου προσελθόντος, λαβὼν δώδεκα λίθους, κατὰ φυλὴν τοῦ λαοῦ τῶν Εβραίων, ἀνέστησεν ἐξ αὐτῶν θυσιαστήριον, καὶ περὶ αὐτὸ δεξαμενὴν ὤρυξε βα-

gionem inuexerat eoſque coluerat, proprio illorum Deo, qui ſolus eſt Deus, relicto, et ne minima quidem eius cura habita. Caeterum nunc vt abiret, iuſſit, totumque populum in montem Carmelum ad ſe conuocaret, ſimulque ſuos et vxoris vates, dicto etiam quot numero eſſent, ac praeterea lucorum vates, homines circiter quadringentos. Vbi vero omnes a rege acciti ad montem iam dictum conuenerant, Elias vates in medio illorum conſtitit, et, quouſque, inquit, dubiis animis ambiguaque ſententia vitam agetis? Si quidem patrium Deum verum et ſolum Deum eſſe exiſtimarint, vt illum ſequerentur eiuſque mandata, hortabatur; ſin vero hunc pro nihilo habentes, in ea de peregrinis fuerint opinione, oportere ſe cultum illis tribuere, ſuadebat vt iſtis adhaererent. Populo autem nihil ad haec reſpondente, petiit Elias, ad explorandam deorum peregrinorum ſuique vim et potentiam, cum is ſolus eius vates ſupereſſet, illi vero quadringentos haberent, vt ipſe bouem acciperet eamque mactatam lignis imponeret, nullo igne ſubaccenſo, atque illos, cum eadem feciſſent, deos ſuos inuocarent vt ligna velint accendere. hoc enim facto, veram Dei naturam dignoſci poſſe. Cum autem haec ſententia omnibus placuiſſet, praecepit Elias, vt vates iſti, boue delecta, priores rem ſacram facerent ſuoſque Deos inuocarent. Poſtquam vero precibus et inuocationibus nihil profecerant vates qui hoſtias obtulerant, Elias per deriſum eos hortabatur, vt magna voce ad Deos ſuos clamarent: aut enim eos aliquo profectos eſſe, aut forte dormire. Illis autem a diluculo vſque ad meridiem hoc ipſum facientibus, et ſeipſos more patrio gladiis et lanceis ſecantibus, cum iam ipſe victimam mactaturus eſſet, illis quidem iuſſit vt ſecederent, populo vero vt propius accedentes ipſum obſeruarent, ne clam ignem lignis iniiceret. at poſtquam illi acceſſerunt, acceptis duodecim lapidibus, pro numero tribuum populi Hebraeorum, ex illis erexit altare, et circa id alueum fodit bene

θυτάτην. καὶ συνθεὶς τὰς χίζας ἐπὶ τῦ βωμῦ, καὶ κατ' αὐτῶν ἐπιθεὶς τὰ ἱερεῖα, τέσσαρας ἀπὸ τῆς κρήνης ὑδρίας προσέταξε πληρωθείσας ὕδατος κατασκεδάσαι τῦ θυσιαστηρίῳ, ὡς ὑπερβαλεῖν αὐτὸ καὶ τὴν δεξαμενὴν ἅπασαν ὕδατος γεμισθῆναι πηγῆς ἀναδοθείσης. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἤρξατο εὔχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ καλεῖν αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τῷ πεπλανημένῳ πολὺν ἤδη χρόνον λαῷ φανερὰν τὴν αὐτῦ δύναμιν. καὶ ταῦτα λέγοντος, ἄφνω πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ πλήθους ὁρῶντος, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἔπεσε, καὶ τὴν θυσίαν ἐδαπάνησεν, ὡς ἀναλαβεῖν καὶ τὸ ὕδωρ καὶ ψαφαρὸν γενέσθαι τὸν τόπον.

ς'. Οἱ δ' Ισραηλίται τοῦτο ἰδόντες ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσεκύνουν ἕνα Θεὸν, καὶ μέγιστον καὶ ἀληθῆ μόνον ἀποκαλοῦντες. τοὺς δ' ἄλλους ὀνόματα ὑπὸ φαύλης καὶ ἀνοήτου δόξης πεποιημένα. συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν. Ηλία τοῦτο παραγένσαντος· ἔφη δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ πορεύεσθαι πρὸς ἄριστον, μηδὲν ἔτι φροντίσαντα· μετ' ὀλίγον γὰρ ὄψεσθαι τὸν Θεὸν ὄντα. καὶ ὁ μὲν Αχαβος ἀπηλλάγη. Ηλίας δὲ ἐπὶ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Καρμήλου ἀναβὰς ὄρους, καὶ καθίσας ἐπὶ τῆς γῆς προσηρείσατο τοῖς γόνασι τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν θεράποντα ἐκέλευσεν ἀνελθόντα ἐπί τινα σκοπὴν εἰς τὴν θάλατταν ἀποβλέπειν· κἂν ἴδῃ νεφέλην ἐγειρομένην ποθὲν, φράζειν αὐτῷ. μέχρι γὰρ τότε καθαρῶ εἶναι συνέβαινε τῷ ἀέρι. τῦ δὲ ἀναβάντος, καὶ πολλάκις μηδὲν ὁρᾶν φήσαντος, ἑβδομον ἤδη βαδίσας ἑωρακέναι μελαινόμενον, εἶπε, τί τῦ ἀέρος, ἢ πλέον ἴχνος ἀνθρωπίνου.· ὁ δ' Ηλίας ταῦτ' ἀκούσας, πέμπει πρὸς τὸν Αχαβον, κελεύων αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἀπέρχεσθαι πρὶν ἢ καταῤῥαγῆναι τὸν ὄμβρον. καὶ ὁ μὲν εἰς Ιεσράηλαν πόλιν παραγίνεται. μετ' ὀλίγον δὲ τῦ ἀέρος αἰθριάσαντος, καὶ νέφεσιν καλυφθέντος, πνεῦμά τε λάβρον ἐπιγίνεται, καὶ πολὺς ὄμβρος. ὁ δὲ προφήτης, ἔνθεος γενόμενος, τῷ τοῦ βασιλέως ἅρματι μέχρι τῆς Ισραήλας Ιζάρη πόλεως συνέδραμε.

profundum. Cumque frusta lignorum in ara struxisset, mandauit vt quatuor hydrias aqua ex fonte repletas in altare effunderent, vsquedum circa illud redundaret, ita vt totus alueus aqua e fonte suppeditata impleretur. His peractis, Deum coepit orare et ad ipsum clamare; vt etiam populo, qui iam diu errauerit, suam ostenderet potentiam. Atque adhuc eo loquente, ignis derepente coelo delapsus, populo inspectante, in aram cecidit, et hostiam absumpsit, ita vt etiam aqua concremaretur et locus fieret aridus.

6. Cum autem hoc vidissent Israëlitae, in terram procidebant, vnumque Deum adorabant, et maximum et solum verum Deum appellantes, alios vero tantum nomina esse a praua et stulta hominum opinione conficta. Tunc et vates suos comprehensos necarunt, id quod fieri iusserat Elias. Deinde is regem monebat, vt abiret ad prandium, caetera nihil solicitus: breui enim visurum esse Deum in terram pluere. Et quidem Achabus discedebat: Elias vero in verticem Carmeli adscendit, et cum humi desedisset caput genibus applicuit, iussitque famulum vt conscensa quadam specula mare adspectaret, et indicaret sicubi nubem excitari viderit. nam ad id temporis coelo esse sudo et sereno contigit. At cum ille adscendisset, saepiusque nihil cerni retulisset, septimo demum reuersus aiebat se animaduertisse aliquid in coelo nigrescere, non tamen amplius hominis vestigio. His autem auditis, Elias ad Achabum mittit, iubens vt in vrbem ire contendat, priusquam diffracta nube delabatur pluuia. Ac ille quidem ad Iesraëlam proficiscitur. Non multo autem post, coelo obscurato et nubibus obducto, vehemens oritur ventus multoque cum imbre ingruit. atque vates, spiritu Dei inflinctus, currum regis cursu comitabatur, donec ventum est ad Iesraëlam Izari vrbem.

ζ'. Μαθοῦσα δὲ ἡ τῦ Αχάβυ γυνὴ Ιεζαβέλη τάτε σημεῖα τὰ ὑπὸ τῦ Ηλίυ γενόμενα, καὶ ὅτι τὺς προφήτας αὐτῆς ἀπέκτεινεν, ὀργισθεῖσα πέμπει πρὸς αὐτὸν ἀγγέλυς, ἀπειλοῦσα δι' αὐτῶν ἀποκτείνειν αὐτὸν, ὡς κἀκεῖνος τὺς προφήτας αὐτῆς ἀπολέσειε. Φοβηθεὶς δὲ ὁ Ηλίας, φεύγει εἰς πόλιν Βηρσυβεὲ λεγομένην· ἐπ' ἐσχάτοις δ' ἔστιν αὕτη τῆς χώρας τῶν τὴν Ιύδα Φυλὴν ἐχόντων κατὰ τὴν Ιδυμαίων γῆν· καταλιπὼν δὲ ἐκεῖ τὸν θεράποντα, εἰς τὴν ἔρημον ἀνεχώρησεν. εὐξάμενος δ' ἀποθανεῖν, οὐ γὰρ δὴ κρείττων εἶναι τῶν πατέρων, ἵνα ἐκείνων ἀπολωλότων αὐτὸς ζῆν γλίχηται· κατεκοιμήθη πρός τινι δένδρῳ. διεγείραντος δ' αὐτόν τινος, ἀναστὰς εὑρίσκει παρακειμένην αὐτῷ τροφὴν καὶ ὕδωρ. Φαγὼν δὲ καὶ συλλεξάμενος ἐκ τῆς τροφῆς ἐκείνης τὴν δύναμιν, εἰς τὸ Σινᾶον καλούμενον ὄρος παραγίνεται, οὗ Μωϋσῆς τὺς νόμυς παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγεται λαβεῖν. εὑρὼν δ' ἐν αὐτῷ σπήλαιόν τι κοῖλον, εἴσεισι· καὶ διετέλει ποιούμενος ἐν αὐτῷ τὴν μονήν. ἐρομένης δέ τινος αὐτὸν φωνῆς ἐξ ἀδήλυ, τί παρεῖη, καταλελοιπὼς τὴν πόλιν, ἐκεῖσε; διὰ τὸ κτείναι μὲν τὺς προφήτας τῶν ξενικῶν θεῶν, πεῖσαι δὲ τὸν λαὸν ὅτι μόνος εἴη Θεὸς ὃν ἐξ ἀρχῆς ἐθρήσκευσαν, ἔφησε, ζητεῖσθαι ἐπὶ τούτῳ πρὸς τιμωρίαν ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως. πάλιν δὲ ἀκούσας προσελθεῖν εἰς τὸ ὕπαιθρον τῇ ἐπιούσῃ, γνώσεσθαι γὰρ οὕτως τί δεῖ ποιεῖν, προῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίυ μεθ' ἡμέραν. καὶ σεισμοῦ τε ἐπακούει, καὶ λαμπρὰν πυρὸς αὐγὴν ὁρᾷ. καὶ γενομένης ἡσυχίας, φωνὴ θεία μὴ ταράττεσθαι τοῖς γινομένοις αὐτὸν παρακελεύεται, κρατήσειν γὰρ οὐδένα τῶν ἐχθρῶν αὐτῦ· προσταξέ τε ὑποστρέψαντα εἰς τὴν οἰκίαν, ἀποδεῖξαι τοῦ πλήθυς βασιλέα Ιηοῦν τὸν Νεμεσσαίυ παῖδα, ἐκ Δαμασκοῦ δὲ τῶν Σύρων Αζάηλον, ἀντ' αὐτῦ δὲ προφήτην Ελισσαῖον ὑπ' αὐτῦ γενήσεσθαι ἐκ πόλεως Αβελᾶς. διαφθερεῖ δὲ τοῦ ἀσεβοῦς ὄχλυ τοὺς μὲν Αζάηλος, τοὺς δὲ Ιηοῦς. ὁ δ' Ηλίας ὑποστρέφει ταῦτ' ἀκούσας εἰς τὴν Εβραίων χώραν· καὶ τὸν Σαφάτυ παῖδα Ελισσαῖον καταλαβὼν ἀροῦντα, καὶ

7. Iezabela vero Achabi vxor cum intellexiſſet quae prodigia ab Elia edita erant, quodque ſuos vates ferro trucidauerat, grauius commota illi per nuncios ad eum miſſos minatur, ſe illum occiſuram, quemadmodum ipſe vates ſuos occiderat. Quibus Elias minis territus fugit in vrbem, cui nomen Berſubee: (illa autem eſt in oris extremis regionis tribus Iudae iuxta Idumaeam) ibique relicto famulo ſuo, ipſe in deſertum abiit. Cumque illic mortem optaſſet (ſe enim maioribus ſuis haud meliorem eſſe dicebat, vt illis mortuis ipſe vitae deſiderio teneretur) ſub arbore quadam iacens obdormiuit. Ab aliquo autem excitatus, cum ſurrexiſſet appoſitum ſibi cibum inuenit et aquam: cumque comediſſet, collectis ex iſto cibo viribus inde proficiſcitur ad montem Sinaeum appellatum, in quo fertur Moyſes leges a Deo accepiſſe. vbi, cum ſpeluncam profundam offendiſſet, ingreditur et in ea commorabatur. Cum autem a Deo interrogaretur, incertus vnde vox venerit, quid illic ageret vrbe relicta? tum ille, quod deorum quidem peregrinorum vates interfecerit, populo vero perſuaſerit eum ſolum eſſe Deum quem ab initio coluerant, ob hoc ſe a regis vxore ad ſupplicium requiri. moxque eadem voce iuſſus vt ſub diuum prodiret, (ſic enim certiorem fieri quid facto opus eſſet) poſtridie e ſpelunca egreditur. Deinde et concuſſionem ſentit, clarumque ignis ſplendorem videt. ſequutoque mox ſilentio, vox diuina eum bono animo eſſe hortatur, ac nihil iis quae acciderant terreri; illum enim inimicorum nemini ceſſurum eſſe: ac praeterea iuſſit vt domum reuerſus Iehum, Nemeſſaei filium, populi regem crearet, atque e Damaſco Syrorum regem Azaëlum; faceretque vt ex Abela vrbe Eliſſaeus ſibi vates ſuccedat. fore autem vt alios quidem ex impio populo Iehu perimat; alios vero Azaëlus. His auditis, Elias in Hebraeorum regionem revertitur: ac cum Saphati filium Eliſſaeum offendiſſet aratrem, et cum eo alios quoſdam duodecim iuga prae ſe agentes, illo adito, veſtem ſuam in eum

μετ' αὐτὸν τινας ἄλλους, ἐλαύνοντας ζεύγη δώδεκα, προσελθὼν ἐπέῤῥιψεν αὐτῷ τὸ ἴδιον ἱμάτιον. ὁ δ' Ελισσαῖος εὐθέως προφητεύειν ἤρξατο· καὶ καταλιπὼν τοὺς βόας, ἠκολούθησεν Ηλίᾳ. δεηθεὶς δὲ συγχωρῆσαι αὐτῷ τοὺς γονεῖς ἀσπάσασθαι, κελεύσαντος τοῦτο ποιεῖν, ἀποταξάμενος αὐτοῖς εἵπετο· καὶ ἦν Ηλίᾳ τὸν ἅπαντα χρόνον τοῦ ζῆν καὶ μαθητὴς καὶ διάκονος. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν τοιοῦτον προφήτην τοιαῦτα ἦν.

η'. Νάβυθος δέ τις ἦν ἀπὸ πόλεως Ιζάρη, ἀγρογείτων ὢν τῷ βασιλέως. παρακαλοῦντος δ' αὐτὸν ἀποδόσθαι τιμῆς ὅσης βούλεται τὸν πλησίον αὐτῷ τῶν ἰδίων ἀγρὸν, ἵνα συνάψας ἐν αὐτῷ ποιήσῃ κτῆμα, εἰ δὲ μὴ βούλοιτο χρήματα λαβεῖν, ἐπιτρέποντος ἐκλέξασθαι τῶν ἀγρῶν τινα τῶν ἐκείνου· τοῦτο μὲν οὔ φησι ποιήσειν, αὐτὸς δὲ τὴν ἰδίαν καρπώσασθαι γῆν, ἣν ἐκληρονόμησε τοῦ πατρός. λυπηθεὶς δ' ὡς ἐφ' ὕβρει τῷ μὴ τὰ ἀλλότρια λαβεῖν ὁ βασιλεὺς, οὔτε λυτρὸν προσηνέγκατο, οὔτε τροφήν. τῆς δὲ Ιεζαβέλης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ πυνθανομένης ὅ, τι λυπεῖται, καὶ μήτε λούεται, μήτε ἄριστον αὐτῷ παρατίθεται μήτε δεῖπνον, διηγήσατο αὐτῇ τὴν Ναβούθου σκαιότητα, καὶ ὡς χρησάμενος ἐπιεικέσι πρὸς αὐτὸν λόγοις καὶ βασιλικῆς ἐξουσίας ὑποδεεστέρους, ὑβριοθείη, μὴ τυχὼν ὧν ἠξίου. ἡ δὲ, μὴ μικροψυχεῖν ἐπὶ τούτοις παρεκάλει· παυσάμενον δὲ τῆς λύπης ἐπὶ τὴν συνήθη τρέπεσθαι τοῦ σώματος πρόνοιαν. μελήσειν γὰρ αὐτῇ περὶ τῆς Ναβούθου τιμωρίας· καὶ παραχρῆμα πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Ισραηλιτῶν, ἐκ τοῦ Αχάβου ὀνόματος, νηστεῦσαί τε κελεύουσα, καὶ ποιησαμένους ἐκκλησίαν προκαθίσαι μὲν αὐτῶν Νάβυθον· εἶναι γὰρ αὐτὸν γένους ἐπιφανοῦς· παρασκευασαμένους δὲ τρεῖς τολμηροὺς τινας τοὺς καταμαρτυρήσοντας αὐτοῦ, ὡς τὸν Θεόν τε εἴη βλασφημήσας καὶ τὸν βασιλέα, καταλεῦσαι, καὶ τούτῳ διαχρήσασθαι τῷ τρόπῳ. Καὶ Νάβυθος μὲν, ὡς ἔγραψεν ἡ βασίλισσα, ὅτως καταμαρτυρηθεὶς βλασφημῆσαι τὸν Θεόν τε καὶ Αχαβον, βαλλόμενος ὑπὸ τῶ

coniecit. Eliſſaeus autem illico coepit vaticinari; et relictis bubus Eliae ſe comitem adiunxit. rogauit tamen vt ſibi liceret parentes ſalutare, quo impetrato, cum illis valedixiſſet, eum ſequutus eſt; atque Eliae, quamdiu is vixerit, et diſcipulus fuit et miniſter. Ac vatis quidem huius ita ſe res habuerunt.

8. Caeterum Nabuthus quidam erat ex vrbe Izrahel agrum habens in vicinia regis. Cum autem ipſum rogaret rex, vt ei pretio, quantumcunque vellet, agrum addiceret ſuis finitimum, vt cum illum ſuis iunxiſſet, vnam ſibi poſſeſſionem faceret; ſin vero nollet pecuniam accipere, ei liberum eſſe agrum e ſuis, quemcunque vellet, eligere: hoc quidem, inquit, ſe nequaquam facturum eſſe, ſecum vero ſtatuere fructum ſua e terra percipere, quae iure haereditario ei a patre obuenerat. Quo fit vt rex rem moleſte ferens, quaſi contumelia affectus quod aliena non accepiſſet, et a lotione abſtinuit et a cibo. Cum autem vxor eius Iezabela eum percontaretur, cur adeo doleret, et neque lauaret, neque pranderet aut coenaret: quam peruerſus ſit Nabuthus ei denarrat; vtque ipſe verbis eum alloquutus humaniſſimis, infraque regiam poteſtatem demiſſis, contumelioſe habitus fuerit, quod ea quae popoſcerat non impetrarit. Illa vero hortabatur ne propterea animum deſponderet, ſed moerore miſſo ad conſuetam corporis curam rediret. ſibi enim id negotii datum iri vt Nabuthus poenas luat. Moxque literas Achabi nomine ſcriptas mittit ad primores Iſraëlitarum, quibus mandata dedit, vt, indicto ieiunio et concione aduocata, primus quidem locus Nabutho tribueretur (nam genere erat illuſtri) tribus vero hominibus perditae audaciae ſubornatis, qui contra eum pro teſtimonio dicerent, quod Deo et regi maledixiſſet, lapidibus peteretur, atque ita trucidaretur. Et quidem Nabuthus, vt regina ſcripſerat, teſtimonio conuictus Deo et Achabo conuicium feciſſe, a populo lapidibus obrutus necabatur.

πλήθυς ἀπέθανεν. ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἡ Ιεζαβέλη, εἴσει-
σι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κληρονομεῖν τῆ Ναβάθη ἀμπε-
λῶνα προῖκα ἐκέλευσεν. ὁ δὲ Αχαβος ἥδη τοῖς γεγενημέ-
νοις, καὶ ἀναπηδήσας ἀπὸ τῆς κλίνης, ὀψόμενος ἦκε τὸν
ἀμπελῶνα τὸν Ναβάθη. ἀγανακτήσας δὲ ὁ Θεὸς, πέμπει
τὸν προφήτην Ηλίαν εἰς τὸ Ναβάθη χωρίον, Αχάβῳ συμ-
βαλοῦντα, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων ἐρησόμενον, ὅτι κτεί-
νας τὸν ἀληθῆ δεσπότην τῆ χωρίᾳ κληρονομήσειεν αὐτὸς ἀ-
δίκως. ὡς δ' ἦκε πρὸς αὐτὸν, εἰπόντος τῆ βασιλέως, ὅ,
τι βάλεται χρήσασθαι αὐτῷ, αἰσχρὸν γὰρ ὄντα ἐπὶ ἁμαρ-
τήματι ληφθῆναι ὑπ' αὐτῆ, κατ' ἐκεῖνον ἔφη τὸν τόπον, ἐν
ᾧ τὸν Ναβάθη νεκρὸν ἀπὸ κυνῶν διαπανηθῆναι συνέβη, τό
τε αὐτῆ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς χυθήσεσθαι, καὶ πᾶν αὐ-
τῆ τὸ γένος ἀπολεῖσθαι, τοιαῦτα ἀσεβήσαι τετολμηκότος,
καὶ παρὰ τὰς πατρίους νόμους πολίτην ἀδίκως ἀνηρηκότος.
Αχάβῳ δὲ λύπη τῶν πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ μετάμελος,
καὶ σακκίον ἐνδυσάμενος, γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν, ἄχ
ἅπτόμενος τροφῆς, ἀνθομολογούμενός τε τὰ ἡμαρτημένα,
καὶ τὸν Θεὸν ἅτως ἐξευμενίζων. ὁ δὲ, ζῶντος μὲν αὐτῆ,
πρὸς τὸν προφήτην εἶπεν, ὑπερβαλεῖσθαι τὴν τῆ γένυς τι-
μωρίαν, ἐπεὶ τοῖς τετολμημένοις μετανοεῖ, τελέσειν δὲ τὴν
ἀπειλὴν ἐπὶ τῷ υἱῷ τῆ Αχάβη. καὶ ὁ μὲν προφήτης ταῦτ'
ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ως Αδαδος, Δαμασκῆ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχα-
βον στρατευσάμενος ἡττήθη.

ΤΩΝ δὲ περὶ τὸν Αχαβον ὄντων τοιούτων, κατὰ τὸν αὐ-
τὸν καιρὸν ὁ τοῦ Αδάδη υἱὸς, βασιλεύων τῶν Σύρων καὶ Δα-
μασκοῦ, δύναμιν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας συναγαγὼν, συμ-
μάχους τοὺς πέραν Εὐφράτη βασιλέας ποιησάμενος τριάκον-
τα καὶ δύο, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Αχαβον. ὁ δὲ ἐκ ὢν ὅμοιος
αὐτῷ τῇ στρατιᾷ, πρὸς μάχην μὲν οὐ παρετάξατο, πάν-

Cum autem haec Iezabela accepiſſet, ad regem introgreditur, iuſſitque vt gratis vineae haereditatem adeat. Haec facta eſſe gaudebat Achabus, et e lecto exſiliens viſum ibat Nabuthi vineam. Tum Deus indignatus Elian vatem in Nabuthi agrum mittit Achabo occurſurum, et de perpetratis expoſtulaturum; quod ſcilicet vero praedii domino occiſo, ipſe haereditatem ſibi contra ius vindicaſſet. Vt vero ad eum accedebat Elias, cum dixiſſet rex, licere vt vellet de ſe ſtatuere, (turpe enim in peccato verſantem ab eo deprehendi putabat) quo in loco, inquit, accidit vt Nabuthi cadauer a canibus abſumeretur, ibidem et eius et vxoris ſuae ſanguis effundetur, totumque eius genus interibit, quod flagitia adeo nefaria auſus fuerit, et contra leges patrias ciuem peremerit. Tum demum Achabum dolor ſubiit, eumque facinorum poenituit, atque ſaccum indutus nudis pedibus inceſſit, a cibo abſtinens, et ſua peccata confitens, Deumque ita placare ſtudens. Deus vero vati ſignificabat, ſe illo quidem viuente familiae eius ſupplicium dilaturum eſſe, quod ſcelerum, quae committere ſuſtinuerat, eum poeniteret, in filium vero quae minatus eſt exſecuturum. Et haec quidem regi denunciauit vates.

CAP. XIV.

Quomodo Adadus, Damaſci et Syriae rex, bis contra Achabum ducto exercitu ſuperatus eſt.

CUM autem res Achabi ita ſe haberent, ſub iſtud tempus Adadi filius, Syrorum et Damaſcenorum rex, contractis ex omni ſua regione copiis, adſcitiſque ſibi ſociis triginta duobus regulis Tranſeuphratenſibus, expeditionem fecit contra Achabum. Ille vero, quod impar eſſet viribus, ſuos quidem in aciem non eduxit; coactis vero ex agris in vrbes munitiſſimas omnibus, ipſe man-

τα δ' εἰς τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐγκλείσας τὰ ἐν τῇ χώρᾳ, αὐτὸς μὲν ἔμεινεν ἐν Σαμαρείᾳ· τείχη γὰρ αὕτη λίαν ἰσχυρὰ περιεβέβλητο· καὶ τὰ ἄλλα δυσάλωτος ἐδόκει. ὁ δὲ Σύρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν, καὶ περικαθίσας αὐτῇ τὸν στρατὸν ἐπολιόρκει· πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς Ἀχαβον, ἠξίου πρεσβευτὰς δέξασθαι παρ' αὐτῦ, δι' ὧν αὐτῷ δηλώσει τί βούλεται· τῦ δὲ Ισραηλιτῶν βασιλέως πέμπειν ἐπιτρέψαντος, ἐλθόντες οἱ πρέσβεις ἔλεγον κατ' ἐντολὴν τῦ βασιλέως, "τὸν Ἀχάβυ πλοῦτον, καὶ "τὰ τέκνα αὐτῦ, καὶ τὰς γυναῖκας Ἀδάδυ τυγχάνειν. ἂν "δὲ ὁμολογήσῃ, καὶ λαβεῖν αὐτῷ τούτων ὅσα βούλεται συγ- "χωρήσῃ, τὴν στρατιὰν ἀπάξει καὶ παύσεται πολιορκῶν." ὁ δ' Ἀχαβος, τοῖς πρέσβεσιν ἐκέλευσεν πορευθεῖσι λέγειν αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, "ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἐκείνυ πάντες κτή- "ματα εἰσὶν αὐτῦ." ταῦτα δ' ἀπαγγειλάντων, πέμπει πάλιν πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν, ὁμωμολογηκότα εἶναι πάντα τὰ ἐκείνυ, δέξασθαι τοὺς πεμφθησομένους εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὑπ' αὐτῦ δούλους· οἷς, ἐρευνήσασι τά τε βασίλεια καὶ τοὺς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν οἴκους, ἐκέλευε διδόναι πᾶν ὅ, τι ἂν ἐν αὐτοῖς εὕρωσι κάλλιστον, τὰ δ' ἀπαρέσαντά οἱ καταλείψουσιν. Ἀχαβος δ' ἀγαθοῦς ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ πρεσβείᾳ τοῦ τῶν Σύρων βασιλέως, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, ἔλεγεν, "ὡς αὐτὸς μὲν ἔχει ἑτοίμως, ὑπὲρ σωτηρίας αὐ- "τῶν καὶ εἰρήνης, καὶ γυναῖκας τὰς ἰδίας προΐεσθαι τῷ πο- "λεμίῳ καὶ τέκνα, καὶ πάσης παραχωρῆσαι κτήσεως. ταῦ- "τα γὰρ ἐπιζητῶν ἐπρεσβεύσατο πρῶτον ὁ Σύρος. νῦν δ' "ἠξίωκε δούλυς πέμψαι, τάς τε πάντων οἰκίας ἐρευνῆσαι, "καὶ μηδὲν ἐν αὐταῖς καταλιπεῖν τῶν καλλίστων κτημάτων, "πρόφασιν βουλόμενος πολέμυ λαβεῖν· εἰδὼς ὅτι τῶν μὲν "ἐμαυτῦ δι' ὑμᾶς ἠκὰν φεισαίμην, ἀφορμὴν δὲ ἐκ τῦ περὶ "τῶν ὑμετέρων ἀνδρῶς πραγματευόμενος εἰς τὸ πολεμεῖν. ποι- "ήσω γε μὴν τὰ ὑμῖν δοκοῦντα." τὸ δὲ πλῆθος μηδὲν ὑπα- κούειν τῶν κατ' αὐτὸν συνεβούλευεν, ἀλλὰ καταφρονεῖν, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἑτοίμως ἔχειν. τοῖς οὖν πρεσβευταῖς

ſit in Samaria. illa enim moenibus cincta erat validiſſimis, et caetera inexpugnabilis videbatur. Rex autem Syriae cum copiis ſuis Samariam contendebat: exercituque ei vndique admoto, eam oppugnabat; miſſoque ad Achabum praecone poſcebat, vt legatos ab eo exciperet; per quos ei, quid ipſe vellet, ſignificabit. Cum autem annuiſſet Iſraëlitarum rex vt mitterentur; legati, poſtquam venerant, ex regis mandato dicebant, "Achabi diuitias, liberoſque eius, et vxores eſſe Adadi. "quod ſi ipſe huic aſſenſus fuerit, et permiſerit ei quic- "quid libuerit ex his ſumere, exercitum abducet, vr- "bemque ab obſidione liberabit." Achabus autem iuſſit legatis, vt ad regem ſuum profecti ei renunciarent, "ſe ſuaque omnia in illius eſſe poteſtate." At cum haec ei retuliſſent, rurſus ad eum legatos mittit, poſtulans, quandoquidem ſua omnia illius eſſe faſſus fuerit, vt mittendos craſtino die famulos ſuos ſuſciperet: quibus, regiam et amicorum cognatorumque domos perſcrutatis, dare iubebat quicquid in iis optimum inueniretur, quae deſpicerent ipſi relicturis. Tum Achabus, de ſecunda Syrorum regis legatione indignatus, cum populi concionem aduocaſſet, dicebat, "quod ipſe "quidem paratus fuerit, pro illorum incolumitate et pa- "ce tuenda, et vxores ſuas et liberos hoſti permittere, "deque facultatibus ſuis omnibus cedere. nam ad iſta "requirenda Syrus primam legationem miſit. Nunc "vero poſtulauit ſuos mittendos eſſe ſeruos, atque omni- "um domos explorandas eſſe, nihilque in iis ex facul- "tatibus pretioſiſſimis relinquendum; eo animo vt belli "cauſam ſpecioſam quaerat: id vero agendo, vt, poſt- "quam norat me quidem in veſtri gratiam rebus meis non "peperciſſe, ex iis quae vobis non poſſunt non eſſe ingra- "ta, bellandi occaſionem oblatam habeat. Ipſe tamen fa- "cturus ſum quicquid vobis placuerit." Populus autem ſuadebat, nequaquam illi obtemperet aut obſequatur, ſed vt hominem vaniſſimum contemnat, ſeque ad bellum gerendum comparet. Cum itaque legatis reſpon-

ἀποκρινόμενος λέγειν ἀπελθεῖν, "ὅτι τοῖς τὸ πρῶτον ἀξιω-
"θεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένει τῆς τῶν πολιτῶν ἀσφαλεί-
"ας ἕνεκα, πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ἀξίωσιν οὐχ ὑπακούει," ἀπέλυσεν αὐτούς.

β'. Ὁ δ' Ἀδαδος, ἀκούσας ταῦτα καὶ δυχεράνας, τρί-
τον ἔπεμψε πρὸς Ἀχαβον τοὺς πρέσβεις, ἀπειλῶν "ὑψηλό-
"τερον τῶν τειχῶν, οἷς καταφρονεῖ, χῶμα τούτοις ἐπεγεί-
"ρειν αὐτοῦ τὴν στρατιὰν, κατὰ δράκα γῆν λαμβάνουσαν." ἐμφανίζων αὐτῷ τῆς δυνάμεως τὸ πλῆθος καὶ καταπλητ-
τόμενος. τοῦ δ' Ἀχάβου, "μὴ καυχᾶσθαι δεῖν, ἀποκρινο-
"μένου, καθωπλισμένον, ἀλλὰ τῇ μάχῃ κρείττω γενόμενον," ἐλθόντες οἱ πρέσβεις, καὶ δειπνοῦντα καταλαβόντες τὸν βασιλέα μετὰ τριάκοντα καὶ δύο βασιλέων συμμάχων, ἐδή-
λωσαν αὐτῷ τὴν ἀπόκρισιν. ὁ δὲ εὐθέως τοῦτο προσέταξε, καὶ περιχαρακῶν τὴν πόλιν καὶ χώματα βάλλεσθαι, καὶ μηδένα τρόπον ἀπολιπεῖν πολιορκίας. ἦν δ' Ἀχαβος τούτων πραττομένων ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ, σὺν παντὶ τῷ λαῷ. θαῤῥεῖ δὲ καὶ τῶν φόβων ἀπολύεται, προφήτου τινὸς αὐτῷ προσελ-
θόντος, καὶ φήσαντος αὐτοῦ τὸν Θεὸν ὑπισχνεῖσθαι ποιήσειν τὰς τοσαύτας τῶν πολεμίων μυριάδας ὑποχειρίους. πυθο-
μένῳ δὲ, διὰ τίνων ἂν ἡ νίκη γένοιτο, διὰ τῶν παίδων εἶπε τῶν ἡγεμόνων, ἡγουμένου σοῦ διὰ τὴν ἀπειρίαν τὴν ἐκείνων. καλέσας δὲ τοὺς τῶν ἡγεμόνων υἱοὺς, εὑρέθησαν δ' ὡς διακό-
σιοι καὶ τριάκοντα δύο, μαθὼν τὸν Σύρου πρὸς εὐωχίαν καὶ ἄνεσιν τετραμμένον, ἀνοίξας τὰς πύλας, ἐξέπεμψε τοὺς παῖδας. τῶν δὲ σκοπῶν δηλωσάντων τῷ Ἀδάδῳ, πέμπει τινὰς ὑπαντησομένους, ἐντειλάμενος ἂν μὲν εἰς μάχην ὦσι προσεληλυθότες, ἵνα δήσαντες ἀγάγωσι πρὸς αὐτὸν, ἂν δὲ εἰρηνικῶς, ὅπως ταὐτὸ ποιῶσιν. εἶχε δ' ἑτοίμην Ἀχαβος καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἐντὸς τῶν τειχῶν. οἱ δὲ παῖδες τῶν ἀρχόντων συμβαλόντες τοῖς φύλαξι, πολλοὺς αὐτῶν ἀπο-
κτείνουσι, καὶ τοὺς ἄλλους ἄχρι τοῦ στρατοπέδου διώκουσιν. ἰδὼν δὲ τούτους νικῶντας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, ἐξαφίησι καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἅπασαν. ἡ δὲ, αἰφνιδίως ἐπιπεσοῦσα

dissent, vt abeuntes regi dicerent, "se quicquid primum "postulauit etiam nunc ob populi securitatem libenter fa- "cere, posterioribus vero mandatis nullatenus dicto au- "dientem fore," eos dimisit.

2. Adadus autem, cum haec audisset et moleste tulis- set, tertio legatos mittit ad Achabum, minatus, "altio- "rem muris, quibus superbit, aggerem illis excitaturum "exercitum, modo terrae glebulam singuli pugillis su- "mant," ostendens ei copiarum multitudinem et terrorem incutiens. Achabo autem respondente, "non debere glo- "riari armatum, sed pugna superiorem," legati, cum re- uertissent et regem ostendissent tum forte cum triginta duo- bus sociis regibus epulantem, responsum ei declararunt. Ille vero statim hoc mandauit, vt et vallo vrbem circum- darent et aggeres erigerent, et nullam oppugnandi ratio- nem intentatam relinquerent. Erat autem Achabus, dum haec gererentur, magno in angore, vt et populus vni- uersus. Verum mox fiduciam sumit et a metu liberatur, vbi ad eum vates quidam accesserat, dixeratque Deum polliceri, se tot hostium myriadas ei in manum tradi- turum. Cum autem quaesiuisset, per quos victoria potire- tur, per filios ducum, aiebat; te illos ob eorum imperi- tiam ducente. Accitis igitur ducum filiis (erant autem quasi ducenti et triginta duo) cum intellexisset Syrum ad epulas et hilaritatem conuersum esse, patefactis repente portis iuuenes emisit. Id postquam Adado per specula- tores est significatum, mittit quosdam eis occursuros, qui- bus imperauit, si quidem ad dimicandum prodierint, vt vinctos ad se adducerent, sin vero pacifici venerint, vt idem facerent. Interim Achabus et alium exercitum in- tra muros accinctum habebat. Filii vero principum, cum praesidiariis congressi, multos illorum ferro perimunt, et reliquos in castra persequuntur. Vbi autem illos superio- res conspexerat Israëlitarum rex, iubet vt et caeterae omnes copiae in eos irruerent. atque illae, derepente Syros ador- tae, eos fuderunt fugaruntque. Nam cum haud exspe-

τοῖς Σύροις, ἐκράτησεν αὐτῶν. ὁ γὰρ προσεδόκων αὐτὸς ἐπεξελεύσεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο γυμνοῖς καὶ μεθύσοις προσέβαλλον, ὥστε τὰς πανοπλίας ἐκ τῶν στρατοπέδων φεύγοντας καταλιπεῖν, καὶ τὸν βασιλέα διασωθῆναι μόλις ἐφ' ἵππου ποιησάμενον τὴν φυγήν. Αχαβος δὲ, πολλὴν ὁδὸν διώκων τοὺς Σύρους ἤνυσεν, ἀναιρῶν αὐτούς. διαρπάσας δὲ τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ. πλοῦτος δ' ἦν οὐκ ὀλίγος, ἀλλὰ καὶ χρυσοῦ πλῆθος καὶ ἀργύρου· τά τε ἅρματα τοῦ Αδάδου καὶ τοὺς ἵππους λαβών, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. τοῦ δὲ προφήτου παρασκευάσαθαι φήσαντος, καὶ τὴν δύναμιν ἑτοίμην ἔχειν, ὡς τῷ ἐπιόντι πάλιν ἔτει στρατεύσοντος ἐπ' αὐτὸν τὸν Σύρον, ὁ μὲν Αχαβος πρὸς τούτοις ἦν.

γ'. Ο δὲ Αδαδος, διασωθεὶς ἐκ τῆς μάχης, μεθ' ὅσης ἐδυνήθη στρατιᾶς, συνεβούλευσατο τοῖς αὐτοῦ φίλοις, πῶς ἂν ἐπιστρατεύσηται τοῖς Ισραηλίταις. οἱ δ' ἐν μὲν τοῖς ὄρεσιν οὐκ ἐδίδοσαν γνώμην συμβαλεῖν αὐτοῖς· τὸν γὰρ Θεὸν αὐτῶν ἐν τοῖς τοιούτοις δύνασθαι τόποις, καὶ διὰ τοῦτο νῦν ὑπ' αὐτῶν νενικῆσθαι· κρατήσειν δὲ ἔλεγον, ἐν πεδίῳ ποιησαμένους τὴν μάχην. συνεβούλευόν τε πρὸς τοῦτο, τοὺς μὲν βασιλέας, οὓς ἐπηγάγετο συμμάχους, ἀπολῦσαι εἰς τὰ οἰκεῖα, τὴν δὲ στρατιὰν αὐτῶν καταχεῖν, ἀντ' ἐκείνων στρατάρχας καταστήσαντα· εἰς δὲ τὴν τῶν ἀπολωλότων τάξιν στρατολογῆσαι δύναμιν ἐκ τῆς χώρας τῆς αὐτῶν, καὶ ἵππους καὶ ἅρματα. δοκιμάσας οὖν ταῦτα εἰρῆσθαι καλῶς, ἔτως διεκόσμησε τὴν δύναμιν.

δ'. Ἀνοίξαντος δὲ τοῦ ἔαρος ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν, ἦγεν ἐπὶ τοὺς Εβραίους, καὶ γενόμενος πρὸς πόλει τινὶ, Αφεκὰ δ' αὕτη ἦν, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύεται πεδίῳ. Αχαβος δὲ, ἀπαντήσας αὐτῷ μετὰ τῆς δυνάμεως ἀντεστρατοπεδεύσατο. σφόδρα δ' ἦν ὀλίγον αὐτοῦ τὸ στράτευμα, πρὸς τοὺς πολεμίους ἀντιπαραβαλλόμενον. τοῦ δὲ προφήτου προσελθόντος αὐτῷ πάλιν, καὶ νίκην τὸν Θεὸν αὐτῷ διδόναι φήσαντος, ἵνα τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἐπιδείξηται, μὴ μόνον ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πεδίοις ὑπάρχουσαν, ὅπερ οὐκ εἶναι δοκεῖ τοῖς Σύροις,

clarint exercitum egressurum esse, res improuisa fecit vt inermes et temulenti inuaderentur; adeo vt relicta in castris armatura terga verterint, et rex ipse in fugam coniectus vix equi pernicitate euaserit. Achabus vero Syros magna cum illorum strage longe persequutus est, direptisque castris (nam valde erant opulenta, atque etiam auro argentoque abundabant) ac captis Adadi curribus et equis in vrbem reuersus est. Cum autem vates, regem aggressus, monuisset, vt paratus sit et exercitum in procinctu habeat, quod sequente anno Syrorum rex in eum expeditionem facturus esset, in eo quidem Achabus totus erat occupatus.

3. Verum Adadus, vbi semet cum omni quem potuit exercitu e pugna in tutum receperat, cum amicis consilium iniit, quo modo Israëlitas bello adoriretur. Illi vero in ea non erant opinione, vt quidem in montibus cum iis confligerent, (Deum enim illorum in eiusmodi locis pollere, eoque se nunc ab illis victos) superiores vero fore dicebant, si praelium in planitie committerent. Ac praeterea suadebant, vt reges quidem, quos in belli societatem adduxerat, domum dimitteret; copias vero illorum, satrapis pro regibus substitutis, retineret: atque in locum illorum quos amiserat copias ex regione eorundem colligeret, curruque et equos. Haec itaque praeclare dicta arbitratus, exercitum hunc in modum parat instruitque.

4. Ineunte autem vere cum exercitu suo ibat in Israëlitas; cumque ad vrbem quandam (quam Aphecam esse contigit) peruenisset, in magna planitie castra metatus est. Achabus vero, cum suis copiis obuiam illi profectus, contra illos castra posuit. Eius autem exercitus, cum hostium viribus comparatus, exiguus admodum erat. At postquam vates rursus ad eum accesserat, dixeratque Deum victoriam ei concessurum esse, vt ostendat, contra quam Syri opinantur, suam non minus in campestribus valere potentiam quam in montibus, septem quidem dies castris ad-

ἑπτὰ μὲν ἡμέραις ἀντιστρατοπεδεύοντες ἡσύχαζον. τῇ δ' ὑστάτῃ τούτων, ὑπὸ τὸν ὄρθρον προελθόντων ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν πολεμίων, καὶ παραταξαμένων πρὸς μάχην, ἀντεπεξῆγε καὶ Αχαβος τὴν οἰκείαν δύναμιν. καὶ συμβαλὼν, καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, τρέπεται τοὺς πολεμίους εἰς φυγὴν, καὶ διώκων ἐπέκειτο κτείνων. οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἁρμάτων καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀπώλλυντο. ἔχυσαν δὲ ὀλίγοι διαφυγεῖν εἰς τὴν Αφεκὰν πόλιν αὐτῶν. ἀπέθανον δὲ καὶ αὐτοὶ, τῶν τειχέων αὐτοῖς ἐπιπεσόντων, ὄντες δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι. διεφθάρησαν δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ ἄλλαι μυριάδες δέκα. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Σύρων Αδαδος, φεύγων μετά τινων πιστοτάτων οἰκετῶν, εἰς ὑπόγαιον οἶκον ἐκρύβη. τούτων δὲ, φιλανθρώπως καὶ ἐλεήμονας εἶναι φησάντων αὐτῷ τοὺς τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέας, καὶ δυνήσεσθαι τῷ συνήθει τρόπῳ τῆς ἱκετείας χρησαμένους τὴν σωτηρίαν αὐτῶν παρὰ Αχάβου λαβεῖν, εἰ συγχωρήσειεν αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν ἀπελθεῖν, ἀφῆκεν. οἱ δὲ, σάκκους ἐνδυσάμενοι, καὶ χοινία ταῖς κεφαλαῖς περιθέμενοι, οὕτως γὰρ τὸ παλαιὸν ἱκέτευον οἱ Σύροι, πρὸς Αχαβον παρεγένοντο, καὶ δεῖσθαι τὸν Αδαδον σώζειν αὐτὸν ἔλεγον, εἰς ἀεὶ δῆλον αὐτοῦ τῆς χάριτος γεννησόμενον. ὁ δὲ, συνήδεσθαι φήσας αὐτῷ περιόντι, καὶ μηδὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπονθότι, τιμὴν καὶ εὔνοιαν, ἣν ἄν τις ἀδελφῷ παράσχοι, κατεπηγγείλατο. λαβόντες δὲ ὅρκους παρ' αὐτοῦ, μηδὲν ἀδικήσειν φανέντα, προάγουσι πορευθέντες ἐκ τοῦ οἴκου ἐν ᾧ ἐκέκρυπτο, καὶ προσάγουσι τῷ Αχάβῳ, ἐφ' ἅρματος καθεζομένῳ. ὁ δὲ προσεκύνησεν αὐτῷ. Αχαβος δ' ἐπιδοὺς αὐτῷ τὴν δεξιὰν, ἀνεβίβασεν ἐπὶ τὸ ἅρμα, καὶ καταφιλήσας θαρρεῖν ἐκέλευσε, καὶ μηδὲν τῶν ἀτόπων προσδοκᾶν. Αδαδος δ' ἡσυχαρίστει, καὶ παρ' ὅλον τὸν τοῦ ζῆν χρόνον ἀπομνημονεύσειν τῆς εὐεργεσίας ὡμολόγει. καὶ τὰς πόλεις τῶν Ισραηλιτῶν, ἃς ἀπήνεγκαν οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς, ἀποδώσειν ἐπηγγείλατο· καὶ Δαμασκὸν, ὥστε ἐξελαύνειν εἰς αὐτὴν, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ εἰς Σαμάρειαν εἶχον τοῦτο ποιεῖν, ἀνήσειν. γενομένων δ' αὐτοῖς ὅρκων καὶ συνθηκῶν,

uersus castra positis quieti agitabant. Illorum vero vltimo, cum hostis prima luce pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque milites suos ex aduerso instruxit. congressusque, acri pugna commissa, hostium agmina in fugam vertit, et occidendo persequitur. Erant autem qui a curribus et alii ab aliis interempti perierunt. paucis vero datum erat in vrbem illorum Aphecam fuga se recipere. sed et ipsi muro collapso oppressi sunt, hominum viginti septem millia. At praeter istos in illa pugna ceciderunt etiam centum hominum millia. Rex autem Syrorum Adadus, cum quibusdam e domesticis sibi fidissimis fuga dilapsus, in penetrale subterraneum se abdidit. Cui cum isti dixissent, Israëlitici generis reges perquam humanos esse et clementes, seque posse, solenni supplicum ritu adhibito, incolumitatem suam ab Achabo impetrare, modo illis concederet vt ipsum adirent, eos dimisit. Illi vero saccum induti, et funiculis capitibus circumdatis (qui priscus apud Syros supplicandi mos) ad Achabum veniebant, dicebantque petere Adadum vt sibi viuere liceat; qua gratia accepta se ei in perpetuum seruum fore aiebant. Tum ille gratulari se ei dixit, quod cladi superesset et nihil mali ei in praelio accidisset; seque honorem ei et beneuolentiam, haud secus ac fratri, exhibiturum esse promisit. Tum isti, fide iureiurando accepta, illum, si quidem apparuerit, non laesum iri, digressi eum e domo vbi latebat productum ad Achabum adducunt, curru tum sedentem. Ille vero eum adorauit. At Achabus, dextra ei data, in currum sustulit, exceptumque osculo iussit esse bono animo, nihilque mali deinceps exspectare. Adadus autem ei gratias agebat, atque beneficii, quamdiu viueret, se memorem fore profitebatur. Porro vrbesque Israëliticas, quas reges priores abstulerant, redditurum promisit: atque Damascum commeandi, sicut et ipsius patres in Samariam ita facere ius habuerant, liberam potestatem facturum. Foedere deinde icto et iureiurando firmato, cum ei multa donasset Achabus in regnum suum dimittebat. At-

πολλὰ δωρησάμενος αὐτῷ Αχαβος ἀπέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς Αδάδε τῦ Σύρων βασιλέως στρατείας ἐπὶ Αχαβον καὶ τὰς Ισραηλίτας τοιῦτον εἶχε τέλος.

ε'. Προφήτης δέ τις, Μιχαίας τὄνομα, προσελθὼν τῶν Ισραηλιτῶν, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν πλῆξαι. τῦτο γὰρ ποιήσειν κατὰ βάλησιν τῦ Θεῦ. τῦ δὲ μὴ πειθέντος, προεῖπεν αὐτῷ παρακύσαντι τῶν τοῦ Θεῦ προσαγμάτων, λέοντι περιτυχόντα διαφθαρήσεσθαι. συμβάντος δὲ τῦτο τὰνθρώπῳ, πρόσεισιν ἑτέρῳ πάλιν ὁ προφήτης, ταὐτὰ προσάσσων. πλήξαντος δ' ἐκεῖνο, καὶ θραύσαντος αὐτῦ τὸ κρᾶνιον, καταδησάμενος τὴν κεφαλὴν, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, λέγων αὐτῷ συνεστρατεῦσθαι, καὶ παραλαβεῖν ἐπὶ φυλακήν τινα τῶν αἰχμαλώτων παρὰ τοῦ ταξιάρχε. φυγόντος δ' αὐτῦ κινδυνεύειν ὑπὸ τῦ παραδεδωκότος ἀποθανεῖν. ἀπειλῆσαι γὰρ αὐτὸν εἰ διαφύγοι ὁ αἰχμάλωτος ἀποκτείνειν. δίκαιον δὲ φήσαντος Αχάβε τὸν θάνατον εἶναι, λύσας τὴν κεφαλὴν ἐπιγινώσκεται ὑπ' αὐτῦ Μιχαίας ὁ προφήτης ὤν. ἐκέχρητο δὲ σοφίσματι πρὸς αὐτὸν τῷ γεγενημένῳ πρὸς τὰς μέλλοντας λόγυς. εἶπε γὰρ ὡς ὁ Θεὸς ἀφέλετο αὐτὸν διαδέχεσθαι τὴν τιμωρίαν Αδαδον τὸν βλασφημήσαντα εἰς αὐτὸν μετελεύσεσθαι, καὶ ποιήσει αὐτὸν μὲν ἀποθανεῖν ὑπ' ἐκείνε, τὸν δὲ λαὸν ὑπὸ τῆς στρατιᾶς αὐτῦ. παροξυνθεὶς δ' Αχαβος πρὸς τὸν προφήτην, τὸν μὲν ἐγκλεισθέντα φυλάττεσθαι ἐκέλευσεν· συγχεχυμένος δ' αὐτὸς ἐπὶ τοῖς Μιχαίε λόγοις, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν.

ΚΕΦ.' ιε'.

Περὶ Ιωσαφάτε τῦ Ιεροσολύμων βασιλέως· καὶ ὡς Αχαβος ἐπὶ Σύρυς, βοηθοῦντος αὐτῷ Ιωσαφάτε, στρατευσάμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

ΚΑΙ Αχαβος μὲν ἐν τύτοις ἦν. ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν Ιεροσολύμων βασιλέα Ιωσάφατον· ὃς, αὐξήσας τὴν βασιλείαν, καὶ δυνάμεις ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν τῇ τῶν

que hunc quidem exitum habuit bellum ab Adado Syrorum rege illatum Achabo et Iſraëlitis.

5. Verum poſtea vates quidam, Michaeas nomine, cum ad vnum ex Iſraëlitis acceſſiſſet, iuſſit ei vt caput eius feriret. id quod ex voluntate Dei facturus erat. Qui cum recuſaſſet, ei praedixit, fore vt leoni obuiam factus ab eo occideretur, quod Dei mandatis non obſequutus fuiſſet. Cum autem hoc homini accidiſſet, vates ad alium itidem adiit, idem illi imperans. Qui cum eum percuſſiſſet caputque diminuiſſet, obligato capite acceſſit ad regem, dicens ſe ſub eo militaſſe, et a tribuno captiuum quendam cuſtodiendum accepiſſe; ipſo vero fuga elapſo periclitari ſe ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat. nam minatus eſt, ſi captiuus aufugiſſet, morte multatum iri. Cum autem Achabus dixiſſet, iure merito occidendum eſſe; ſoluto capite ab ipſo Michaeas vates agnoſcitur. Hanc enim artem de induſtria adhibuerat, vt inde occaſionem arriperet regi verba faciendi. Aiebat enim, Deum, quod Adadum, qui ipſi maledixerat, impunitum e manu emiſiſſet, in eum animaduerſurum eſſe, facturumque vt ipſe quidem ab eo interficeretur, populus vero eius ab exercitu. Achabus autem a vate irritatus, illum quidem in cuſtodias includi iuſſit; ipſe vero Michaeae ſermonibus confuſus domum diſceſſit.

CAP. XV.

De Ioſaphato rege Hieroſolymorum; vtque Achabus, cum Syris, ſuppetias ei ferente Ioſaphato, bellum intuliſſet, praelio victus eſt, et ipſe occiſus periit.

ET ita quidem ſe res habebant Achabi. Nunc vero ad Ioſaphatum Hieroſolymorum regem reuertor: qui, aucto ſuo regno, et militibus per vrbes ditionis ſuae

ὑπηκόων χώρα κατασήσας, ἡδὲν ἧττον ὑπὸ Αβία τοῦ πάππου καταληθείσης τῆς ἐν Εφραΐμ κληρουχίας, Ιεροβοάμου βασιλεύοντος τῶν δέκα Φυλῶν, Φυρραὶς ἐγκαθίδρυσεν. ἀλλ' εἶχεν εὐμενές τε καὶ συνεργὸν τὸ θεῖον, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβὴς, καὶ τί καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδὺ ποιήσει καὶ προσηνὲς τῷ Θεῷ ζητῶν. ἐτίμων δ' αὐτὸν οἱ περιξ βασιλεῖς δωρεαῖς· ὡς πλοῦτόν τε ποιῆσαι βαθύτατον καὶ δόξαν ἄρασθαι μεγίστην.

β'. Τρίτῳ δὲ τῆς βασιλείας ἔτει, συγκαλέσας τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐκέλευε τὴν γῆν περιελθόντας, ἅπαντα τὸν λαὸν τὸν ὑπ' αὐτὸν διδάξαι κατὰ πόλεις τοὺς Μωϋσέως νόμους, καὶ φυλάσσειν τούτους, καὶ σπουδάζειν περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἤδη πᾶν τὸ πλῆθος οὕτως, ὡς μηδὲν ἄλλο φιλοτιμεῖσθαι μηδὲ ἀγαπᾶν, ὡς τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα. οἵτε πρόχωροι διετέλουν σέργοντες τὸν Ιωσάφατον, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἄγοντες. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τακτοὺς ἐτέλουν αὐτῷ φόρους, καὶ Αραβες ἐχορήγουν κατ' ἔτος ἄρνας ἑξήκοντα καὶ τριακοσίους, καὶ ἐρίφους τοσούτους. πόλεις τε μεγάλας ὠχύρωσεν ἄλλας τε καὶ βαρεῖς, καὶ δύναμιν στρατιωτικὴν καὶ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους ἠυτρέπισο. ἦν δὲ ἐκ μὲν τῆς Ιούδα Φυλῆς στρατὸς ὁπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, ὧν Εδναῖος τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν, Ιωαννῆς δὲ μυριάδων εἴκοσι. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἡγεμὼν ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς εἶχε τοξοτῶν πεζῶν μυριάδας εἴκοσι. ἄλλος δ' ἡγεμὼν, Οχόβατος ὄνομα, μυριάδας ὁπλιτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ πλῆθος τῷ βασιλεῖ προσένειμε, παρεξ ὧν εἰς τὰς ὀχυρωτάτας διέπεμψε πόλεις.

γ'. Ηγάγετο δὲ τῷ παιδὶ Ιωράμῳ τὴν Αχάβου θυγατέρα, τῆ τῶν δέκα Φυλῶν βασιλέως, Γοθολίαν ὄνομα. πορευθέντα δ' αὐτὸν μετὰ χρόνον τινὰ εἰς Σαμάρειαν, Φιλοφρόνως Αχαβος ὑπεδέξατο, καὶ τὸν ἀκολουθήσαντα στρατὸν ἐξένισε λαμπρῶς, σίτῳ τε καὶ οἴνῳ καὶ θυμάτων ἀφθονία· παρεκάλεσέ τε συμμαχῆσαι κατὰ τῶ Σύρων βασιλέως, ἵνα τὴν ἐν Γαλαδηνῇ πόλιν Αραμαθὰν ἀφέληται· τῶ γὰρ πα-

diſpoſitis, nihilo tamen ſecius in oppidis ſortis Ephraïmiticae, quae, Hieroboamo in decem tribus regnante, auus eius Abias ceperat, praeſidia collocauit. Caeterum Deum et propitium habebat et adiutorem, quod eſſet vir iuſtus et pius, et quid Deo grati acceptique faceret per ſingulos dies inquireret. Ipſumque omnes circumquaque reges muneribus cohoneſtarunt; ita vt diuitias conſequutus fuerit ampliſſimas et maximum gloriae incrementum ceperit.

2. Anno autem regni ſui tertio, conuocatis principibus illius regionis et ſacerdotibus, praecipiebat illis, vt, Iudaeae terra peragrata, populum omnem ſibi ſubditum per oppida in legibus Moyſis inſtituerent, docerentque et ipſas cuſtodire et Dei cultui ſedulam operam nauare. Quod adeo gratum erat populo vniuerſo, vt nihil magis ſtuderent, nihil impenſius amarent quam legum obſeruantiam. Finitimae quoque gentes in Ioſaphato diligendo perſtiterunt, paceque cum eo colenda. Palaeſtini etiam vectigal conſtitutum ei pendebant, et Arabes quotannis ſuppeditabant agnos ſexaginta et trecentos, et hoedos totidem. Muniuit etiam et vrbes alias magnas pariter ac validas; copiaſque militares et armorum vim magnam contra hoſtes parauit. Erant autem ex tribu quidem Iudae grauis armaturae militum trecenta millia, quibus praeerat Ednaeus: atque Iohanni duci attributa erant ducenta millia. Hic ipſe vero dux ex tribu Beniamitica habebat ſagittariorum peditum ducenta millia. Alius praeterea dux, Ochobatus nomine, cum grauis armaturae militibus, numero centum et octoginta millibus, regi inſeruiebat, praeter eos quos diſpoſuerat in oppidis munitiſſimis.

3. Filio autem ſuo Ioramo duxit Gotholiam, filiam Achabi decem tribuum regis. Cumque aliquanto poſt Samariam ſe contuliſſet, benigne eum excepit Achabus; militeſque eius comites menſae hoſpitali eique ſplendidae adhibuit, et frumento et vino et carnibus largiter inſtru-

τρὸς αὐτὴν τῷ αὐτῷ πρῶτον τυγχάνουσαν ἀφηρῆθαι τὸν ἐκείνου πατέρα. τῷ δὲ Ἰωσαφάτῃ τὴν βοήθειαν ἐπαγγειλαμένῃ, καὶ γὰρ εἶναι δύναμιν αὐτῷ μὴ ἐλάττω τῆς ἐκείνου, καὶ μεταπεμψαμένῃ τὴν δύναμιν ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Σαμάρειαν, προεξελθόντες ἔξω τῆς πόλεως οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ καθίσαντες ἐπὶ τῷ ἰδίῳ θρόνῳ ἑκάτερος, τοῖς οἰκείοις στρατιώταις τὸ στρατιωτικὸν διένεμον. Ἰωσαφάτης δὲ ἐκέλευσεν εἴ τινες εἰσι προφῆται, καλέσαντες αὐτοὺς ἀναχρῖναι περὶ τῆς ἐπὶ τὸν Σύρον ἐξόδου, εἰ συμβουλεύσει κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν στρατείαν. καὶ γὰρ εἰρήνη καὶ φιλία τότε τῷ Ἀχάβῳ πρὸς τὸν Σύρον ὑπῆρχεν, ἐπὶ τρία ἔτη διαμείνασα, ἀφ' ἧς λαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀπέλυσεν, ἄχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας.

δ'. Καλέσας δ' Ἀχαβος τοὺς αὐτῷ προφήτας, ὡς τετρακοσίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας, ἐκέλευσεν ἔρεσθαι τὸν Θεὸν, εἰ δίδωσιν αὐτῷ στρατευσαμένῳ ἐπὶ τὸν Ἀδαδον νίκην καὶ καθαίρεσιν τῆς πόλεως, δι' ἣν ἐκφέρειν μέλλει τὸν πόλεμον. τῶν δὲ προφητῶν συμβουλευσάντων ἐκστρατεῦσαι· κρατήσειν γὰρ τοῦ Σύρου, καὶ λήψεσθαι αὐτὸν ὑποχείριον ὡς καὶ τὸ πρῶτον· συνεὶς ἐκ τῶν λόγων Ἰωσαφάτος, ὅτι ψευδοπροφήτας τυγχάνουσιν, ἐπύθετο τοῦ Ἀχάβου, εἰ καὶ ἕτερός τις ἐστὶ προφήτης τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀκριβέστερον μάθωμεν περὶ τῶν μελλόντων; ὁ δ' Ἀχαβος, εἶναι μὲν, ἔφη, μισεῖν δὲ αὐτὸν κακὰ προφητεύσαντα, καὶ προειπόντα ὅτι τεθνήξεται νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σύρων βασιλέως· καὶ διὰ τοῦτο ἐν φυλακῇ νῦν αὐτὸν ἔχειν, καλεῖσθαι δὲ Μιχαίαν, υἱὸν Ἰεμβλέου. τοῦ δ' Ἰωσαφάτου κελεύσαντος αὐτὸν προαχθῆναι, πέμψας εὐνοῦχον, ἄγει τὸν Μιχαίαν. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ὁ εὐνοῦχος ἐδήλωσεν αὐτῷ πάντας τοὺς ἄλλους προφήτας νίκην τῷ βασιλεῖ προειρηκέναι. ὁ δ' οὐκ ἐξὸν αὐτῷ καταψεύδεσθαι τοῦ Θεοῦ φήσας, ἀλλ' ἐρεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ περὶ τοῦ βασιλέως αὐτὸς εἴπῃ, ὡς ἦκε πρὸς τὸν Ἀχαβον, καὶ λέγειν αὐτῷ τἀληθὲς ὅτος ἐνωμόσατο, "δεῖξαι τὸν Θεὸν αὐτῷ τοὺς Ἰτραηλίτας φεύγοντας, ἔφη, καὶ διωκομένους ὑπὸ τῶν Σύ-

ctae; rogauitque vt secum belli societatem iniret contra Syrorum regem, vt armis repetat vrbem Aramatham in regione Galadena sitam: eam enim, olim ipsius patris, patrem illius abstuliſſe. Ioſaphato vero auxilium pollicito, (nam contigit eius exercitum non minorem esſe quam illius) suisque Samariam accitis ab Hierosolymis copiis, progressi extra vrbem duo reges, et in suo vterque throno collocati, militibus suis stipendia numerabant. Ioſaphatus autem interim iussit, vt, si qui illis essent vates, accerserentur et de expeditione in Syrum consulerentur, an et illi suaderent eo tempore suscipiendam esſe. Etenim Achabo pax simul et amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat impune, vsque in illam diem.

4. Achabus vero accitis suis vatibus, numero circiter quadringentis, iussit vt Deum consulerent, an foret, vt is in Adadum exercitu educto victoriam reportaret, vrbemque deleret, propter quam bellum erat illaturus. Cum autem suasissent vates vt expeditionem faceret, (Syrum enim victurum esſe et in potestatem suam etiam vt ante redacturum) Ioſaphatus, verbis illorum falsos esſe vates odoratus, Achabum percontabatur, num qui est Dei vates praeterea, vt aliquanto certius quid futurum sit intelligamus? Cui Achabus, esſe quidem et alium, sibi vero inuisum, quod infausta vaticinatus fuerit, et praedixerit, fore vt ipse a Syrorum rege superatus mortem oppeteret; ideoque in carcere nunc inclusum teneri, vocari autem Michaeam, Iembleae filium. Cum vero Ioſaphatus postulasset eum produci, Achabus misso spadone Michaean accersit. Spado autem, dum in via essent, ei indicauit, caeteros vates omnes regi victoriam praedixisse. Ille vero, responso dato, sibi non licere Deo mendacia affingere, sed dicturum esſe quicquid ille de rege in os ei inseruerit, vbi ad Achabum ventum erat, ipsumque per Deum obtestatus est rex vt verum ei eloqueretur, dicebat, "sibi Deum ostendisse "Israëlitas fugientes, Syris eos insequentibus, dispersos-

"ρων, καὶ διασκορπιζομένους ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καθά-
"περ ποιμένων ἀνηρημένων τὰ ποίμνια." ἔλεγέ τε "σημαί-
"νειν τοὺς μὲν μετ' εἰρήνης ἀναχωρεῖν εἰς τὰ ἴδια, πεσεῖσθαι
"δ' αὐτὸν μόνον ἐν τῇ μάχῃ." ταῦτα φήσαντος τῷ Μιχαίᾳ,
πρὸς Ἰωσάφατον ὁ Ἀχαάβος, "ἀλλ' ἔγωγε μικρὸν ἔμπροσθεν
"ἐδήλωσά σοι τὴν τἀνθρώπου, φησὶ, πρός με διάθεσιν, καὶ
"ὅτι μοι τὰ χείρω προεφήτευσε." τῷ δὲ Μιχαίᾳ εἰπόντος,
"ὡς πρόσηκεν αὐτῷ πάντων ἀκροᾶσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ
"προλεγομένων, καὶ ὡς παρωρμήσειαν αὐτὸν οἱ ψευδοπρο-
"φῆται ποιήσασθαι τὸν πόλεμον ἐπ' ἐλπίδι νίκης, καὶ ὅτι δεῖ
"πεσεῖν αὐτὸν μαχόμενον," αὐτὸς μὲν ἦν ἐπ' ἐννοίᾳ. Σεδε-
κίας δὲ τις τῶν ψευδοπροφητῶν προσελθὼν, τῷ μὲν Μι-
χαίᾳ μὴ προσέχειν παρῄνει· λέγειν γὰρ αὐτὸν οὐδὲν ἀλη-
θές. τεκμηρίοις δὲ ἐχρήσατο οἷς Ηλίας προεφήτευσεν ὀτέ-
τε κρείττων τὰ μέλλοντα συνιδεῖν. "καὶ γὰρ τοῦτον, ἔλεγε,
"προφητεύσαντα ἐν Ἰζάρα πόλει, ἐν τῷ Ναβόθῃ ἀγρῷ τὸ
"αἷμα αὐτοῦ κύνας λιχμήσασθαι περιεπεῖν, καθὼς καὶ Να-
"βόθῃ τοῦ δι' αὐτὸν καταλευσθέντος ὑπὸ τοῦ ὄχλου. δῆλον
"οὖν, ὡς ὅτος ψεύδεται, τῷ κρείττονι προφήτῃ τἀναντία
"λέγων, ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν φάσκων ταύτης τεθνήξεσθαι.
"γνώσεσθαι δ' εἰπὲ ἐστιν ἀληθὴς καὶ τοῦ θείου πνεύματος
"τὴν δύναμιν ἔχει. εὐθὺς γὰρ ῥαπισθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, βλαψά-
"τω μου τὴν χεῖρα, ὥσπερ Ἰαδὼν τὴν Ιεροβοάμου τοῦ βασι-
"λέως συλλαβεῖν θελήσαντος ἀπεξήρανε δεξιάν. ἀκήκοας
"γὰρ οἶμαι πάντως τοῦτο γενόμενον." ὡς οὖν πλήξαντος αὐ-
τῷ τὸν Μιχαίαν, μηδὲν συνέβη παθεῖν, Ἀχαάβος θαῤῥή-
σας, ἄγειν τὴν στρατιὰν πρόθυμος ἦν ἐπὶ τὸν Σύρον. ἐνίκα
γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν καὶ πιθανωτέρους ἐποίει τὰληθεῖς τοὺς
ψευδοπροφήτας, ἵνα λάβῃ τὴν ἀφορμὴν τῷ τέλει. Σεδε-
κίας δὲ, σιδήρεα ποιήσας κέρατα, λέγει πρὸς Ἀχαάβον.
"Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν τούτοις πᾶσαν καταστρέψαι Συρίαν."
Μιχαίαν δὲ, "μετὰ πολλὰς ἡμέρας, εἰπόντα, τὸν Σεδεκίαν
"ταμεῖον ἐκ ταμείου κρυβησόμενον ἀμείψειν, ζητοῦντα φυ-
"γεῖν τῆς ψευδολογίας τὴν δίκην," ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς

"que per montes, quasi greges sublatis pastoribus." aiebat etiam Deum significare, "illos quidem domum incolumes "reuersuros, ipsum vero solum in praelio casurum." Haec loquuto Michaea, Iosaphatum sic alloquitur Achabus: "annon ego tibi paulo ante significaui, quam male mihi "velit iste homo, et quod aduersa mihi vaticinatus fuerit?" Cum vero insuper dixisset Michaeas, "quod par est vt "omnia accipiat quae a Deo erant praedicta, et quod illum "spe victoriae ad bellum gerendum falsi vates incitarent, "quodque oportet in praelio ipsemet cadat," animo quidem erat anxio solicitoque. At Sedecias, vnus e falsis vatibus, ad regem accessit, et vt Michaeae non aduerteret animum hortabatur: ipsum enim aiebat nihil veri dicere. Argumento autem vsus est ex vaticinio Eliae petito, cui datum erat melius quam iste futura praenoscere. "Nam "et hunc, dicebat, vaticinatum praedixisse, fore vt apud "vrbem Izaram in agro Nabuthi canes regis cruorem lin- "gerent, quemadmodum et Nabuthi linxissent, propter "ipsum a populo lapidibus necati. Manifestum igitur "est istum mentiri, qui vati praestantiori contradicere non "veretur, dicens quod tertia abhinc die moriturus est rex. "Notum autem fore, an verax sit et diuino spiritu afflatus. mox enim a me palmis percussus manui meae noxam inferat, quemadmodum Iadon fecit vt Hieroboamo "regi, cum illum comprehendere voluisset, manus arescet. Opinor enim te vtique audiuisse hoc factum esse." Igitur cum Michaea ab eo percusso nihil inde mali accidisset, Achabus, metu liberatus, alacriter copias contra Syrum in aciem eduxit. Vincebat enim, vt arbitror, fati vis, et plus fidei falsis quam veris vatibus adstruebat: vt nulla exitio destinato mora fieret. At Sedecias, cum sibi ferrea cornua fecisset, dicit Achabo, "Deum illi "significare his Syriam euersum iturum." Cum autem Michaeas dixisset, "fore vt paucis post diebus Sedecias e "penetrali in penetrale fugiat latebras quaeritans, idque "eo animo ne poenas vano auspicio debitas luat," iussit rex vt ad Achamonem praetorem vrbanum eum abduce-

ἀταχθέντα φυλάττεσθαι πρὸς Αχάμωνα τὸν τῆς πόλεως ἄρχοντα, καὶ χορηγεῖσθαι μηδὲν ἧττον καὶ ὕδατος αὐτῷ περισσότερον.

ε'. Καὶ Αχαβος μὲν καὶ Ιωσάφατος ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις, ἦλασαν εἰς Αραμαθὰν πόλιν τῆς Γαλααδίτιδος. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς ἀκούσας αὐτῶν τὴν στρατείαν, ἀντεπήγαγεν αὐτοῖς τὴν αὐτὴ στρατιάν· καὶ ἐκ ἄπωθεν τῆς Αραμαθῆς στρατοπεδεύεται, συνέθεντο δὲ ὅ, τε Αχαβος καὶ Ιωσάφατος, ἀποθέσθαι [τὸν Αχαβον] τὸ βασιλικὸν σχῆμα, τὸν δὲ τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα τὴν αὐτὴ στολὴν ἔχοντα στῆναι ἐν τῇ παρατάξει, καταφιζόμενον τὰ ὑπὸ τῆ Μιχαίᾳ προειρημένα. εὗρε δ' αὐτὸν τὸ χρεὼν καὶ δίχα τῆ σχήματος. ὁ μὲν γὰρ Αδαδος, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, παρήγγειλε τῇ στρατιᾷ διὰ τῶν ἡγεμόνων, μηδένα τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, μόνον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ισραηλιτῶν. οἱ δὲ Σύροι, τῆς συμβολῆς γενομένης, ἰδόντες τὸν Ιωσάφατον ἐσῶτα πρὸ τῆς τάξεως, καὶ τοῦτον εἰκάσαντες εἶναι τὸν Αχαβον, ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν· καὶ περικυκλωσάμενοι, ὡς ἐγγὺς ὄντες ἔγνωσαν ἐκ ὄντα τοῦτον, ἀνεχώρησαν ὀπίσω πάντες. ἀρχομένης δ' ἡδὺς ἄχρι δείλης ὀψίας μαχόμενοι καὶ νικῶντες, ἀπέκτειναν ἑβδένα κατὰ τὴν τῆ βασιλέως ἐντολήν· ζητοῦντες τὸν Αχαβον ἀνελεῖν μόνον, καὶ εὑρεῖν ἐ δυνάμενοι. πᾶς δέ τις βασιλικὸς τῆ Αδάδ, Αμανος ὄνομα, τοξεύσας εἰς τὰς πολεμίας, τιτρώσκει τὸν βασιλέα διὰ τῆ θώρακος κατὰ τῆ πνεύμονος. Αχαβος δὲ τὸ μὲν συμβεβηκὸς ἐκ ἔγνω ποιησαι τῷ στρατεύματι φανερὸν, μὴ τραπείησαν. τὸν δ' ἡνίοχον ἐκέλευσεν ἐπισρέψαντα τὸ ἅρμα ἐξαγαγεῖν τῆς μάχης· χαλεπῶς γὰρ βεβλῆθαι καὶ καιρίως. ὀδυνώμενος δὲ ἔση ἐπὶ τῆ ἅρματος, ἄχρι δύοντος ἥ ἡλίᾳ, καὶ λιποθυμήσας ἀπέθανε.

ς'. Καὶ τὸ μὲν τῶν Σύρων στράτευμα, νυκτὸς ἤδη γενομένης, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν παρεμβολήν. δηλώσαντος δὲ τῆ στρατοκήρυκος ὅτι τέθνηκεν Αχαβος, ἀνέζευξαν εἰς τὰ ἴδια. κομίσαντες δὲ τὸν Αχάβ νεκρὸν εἰς Σαμάρειαν, ἐκεῖ θά-

rent in carcerem compingendum, nec aliud quicquam praeter panem et aquam ei darent.

5. Atque ita quidem Achabus et Iosaphatus Hierosolymorum rex, assumptis copiis suis, Aramatham ire contenderunt, regionis Galaaditidis vrbem. Rex vero Syrorum, audita illorum profectione, suum contra eos eduxit exercitum: et non longe ab Aramatha castra metatur. Conuenerant autem Achabus et Iosaphatus, vt habitum regium deponeret Achabus, Hierosolymorum vero rex Achabi vestitum indutus in acie staret, vt isto commento irrita forent quae Michaeas praedixerat. Eum vero fatum inuenit etiam sine insignibus. Nam Adadus per tribunos militibus imperauit, ne quem omnino perimerent, nisi vnum regem Israëlitarum. Syri autem, praelio commisso, Iosaphatum ante aciem stantem conspicati, huncque Achabum esse rati, impetum in eum fecerunt: cumque se illi circumdedissent, propioresque facti alium esse cognouissent, omnes retro se auerterunt. Verum a prima luce vsque ad vesperam pugna durante victoriaque ab illis stante, neminem occiderunt prout rex eis mandauerat; Achabo solo ad necem quaesito, nec tamen inuento. Puer autem Adadi regis, Amanus nomine, in hostes forte iaculatus, regem per thoracem in pulmone vulnerat. Achabus autem, quod ei quidem acciderat exercitum celare statuit, ne hosti terga darent. Verum aurigae praecepit, vt conuerso curru ipsum ex acie educat; quod graue et lethale vulnus acceperit. Cumque vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsque ad solis occasum, animique deliquio vita defunctus est.

6. Ac Syrorum quidem exercitus, praecipiti iam die, in castra se recipiunt: cumque praeco significasset, quod Achabus mortuus esset, suam quisque domum reuersus est. Achabi autem corpus sublatum Samariam defertur, ibique sepelitur. Cumque currus ad Izarae fontem ablueretur (erat enim regis sanguine cruentatus) Eliae vaticinium

πτωσι. καὶ τὸ ἅρμα ἀποπλύναντες ἐν τῇ Ιζάρα κρήνῃ, ἣν δὲ καθημαγμένον τῷ τῦ βασιλέως Φόνῳ, ἀληθῆ τὴν Ηλία προφητείαν ἐπέγνωσαν. οἱ μὲν γὰρ κύνες ἀνελιχμήσαντο αὐτῦ τὸ αἷμα· αἱ δὲ ἑταιριζόμεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λυόμεναι τῦτο διετέλουν. ἀπέθανε δὲ ἐν Ραμαθῶνι, Μιχαία τῦτο προειρηκότος. συμβάντων οὖν Αχάβῳ τῶν ὑπὸ τῶν δύο προφητῶν εἰρημένων, μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ πανταχῆ καὶ σέβειν, καὶ τῆς ἀληθείας μὴ τὰ πρὸς ἡδονὴν καὶ βάλησιν πιθανώτερα δοκεῖν· ὑπολαμβάνειν δ' ὅτι προφητείας καὶ τῆς διὰ τῶν τοιῶτων προγνώσεως ἀδέν ἐστι συμφορώτερον, παρέχοντος ἄτω τῦ Θεῦ τό δεῖ φυλάξασθαι. λογίζεσθαί τε πάλιν ἐκ τῶν περὶ τὸν βασιλέα γεγενημένων τοχαζομένους προσῆκε τὴν τῦ χρεὼν ἰσχύν, ὅτι μηδὲ προγινωσκόμενον αὐτὸ διαφυγεῖν ἐστιν· ἀλλ' ὑπέρχεται τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἐλπίσι κολακεῦον χρησάς, εἰς εἰς τὸ πόθεν αὐτῶν κρατήσει περιάγει. φαίνεται οὖν καὶ Αχαβος ὑπὸ τύτῳ τὴν διάνοιαν ἀπατηθεὶς, ὡς ἀπισῆσαι μὲν τοῖς προλέγυσιν τὴν ἧτταν, τοῖς δὲ τὰ πρὸς χάριν προφητεύσασι πειθθεὶς, ἀποθανεῖν. τῦτον μὲν ὖν ὁ παῖς Οχοζίας διεδέξατο.

verum esse recognouerunt. Nam canes quidem cruorem eius linxere: in posterum vero mos patrius erat meretricum, vt in isto fonte se lauarent. Vita autem excessit apud Ramathonem, iuxta Michaeae vaticinium. Cum itaque Achabo acciderint quae a duobus vatibus erant praedicta, propterea Dei numen magni faciamus oportet, et vbique omni honore et veneratione prosequamur, curandumque ne quae ad gratiam et voluntatem proferuntur maiori fide dignemur quam ipsammet veritatem: sed existimemus nihil esse vtilius vaticinio rerumque futurarum per huiusmodi viros scientia, Deo subinde nos ita monente quid indies caueri debeat. Quin et conuenit, vt, coniecturam faciendo ex iis quae huic regi obuenerunt, nobiscum reputemus fati vim, quod, etiamsi nobis quid sit futurum innotescat, euitari nequeat: sed animis hominum obrepit blanda spe eos demulcens, donec eo perturbantur vbi superari possunt. Hoc igitur modo ab ea videtur Achabus mente deceptus vitam amisisse, dum cladem praenunciantibus non crederet, iis vero qui ad gratiam aucupandam vaticinati sunt fidem haberet. Caeterum ei in regnum successit Ochozias eius filius.

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ϛνζ'.

α'. Ως ἐρατευσάμενος ὁ Αχάβ παῖς Ἰώραμος ἐπὶ Μωαβίτας, κρατήσειεν αὐτῶν.

β'. Ως ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ἰώραμος, βασιλεύων τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, τὴν ἀρχὴν πᾶσαν λαβὼν, τούς τε ἀδελφοὺς καὶ τοὺς πατρῴους φίλους ἀπέκτεινεν.

γ'. Οτι τῆς Ἰδουμαίας ἀποστάσης, καὶ ἐρατοπεδευσάντων ἐπ' αὐτὸν Αράβων, ἧττε δυναμις αὐτὸ πᾶσα διεφθάρη, καὶ οἱ παῖδες αὐτῷ παρὰ ἐνὸς ὄντος ὑπ' νηπίου· καὶ πρὸς τούτοις αὐτὸς, ἀσιβὴς γενόμενος, κακῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

δ'. Στρατεία τῷ Σύρων καὶ Δαμασκῷ βασιλίσσ ἐπὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλία Ἰώραμον· καὶ πῶς πολιορκηθεὶς ὕστος ἐν Σαμαρείᾳ, παραδόξως τὸν κίνδυνον διέφυγεν.

ε'. Ως αὐτὸς Ἰώραμος ἀπόλωνται ὑπὸ Ἰηοῦ ἀναιρεθεὶς τὰ ἐπάρχια, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Οχοζίας.

ϛ'. Οτι μετὰ τὸν τότε τελευτὴν ὁ Ἰηοῦς ἐβασίλευσε τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ διατρίβων, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπὶ γενεὰς τέσσαρας.

ζ'. Ως γυνὴ τις, Γοθολία τὄνομα, τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος, τὸν Οχοζίου παῖδα Ἰώασον βασιλία ἀπέδειξεν.

η'. Αζαήλ τῷ Δαμασκηνῶν βασιλίσσ ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας ἐρατεία· καὶ ὡς καὶ πολλὰ τῶν τε χώρων αὐτῶν διαθεὶς καὶ τὴν Σαμαριτῶν πόλιν, ἐλίγου πάλιν ὕστερον χρόνου ἐρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας, καὶ πολλὰ χρήματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλίσσ αὐτῶν, εἰς Δαμασκὸν ὑπέστρεψεν.

θ'. Ως Αμασίας, ὁ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεὺς, ἐρατευσάμενος ἐπὶ Ἰδουμαίους καὶ Αμαληκίτας, ἐνίκησεν.

ι'. Ως αὐτὸς ὕτος, πολεμῶν πρὸς τὸν Ἰσραηλιτῶν βασιλία Ἰώασον, ἥττητο μὲν, ληφθεὶς δ' αἰχμάλωτος, καὶ πολλὰ χρήματα ἆς, ἀπελύθη πάλιν εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν· καὶ ὡς ὁ παῖς αὐτοῦ Οζίας τὰ πέριξ Ἴδνη ἐχειρώσατο.

ια'. Στρατεία τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλίσσ Ἱεροβοάμῳ ἐπὶ Συρίαν, καὶ νίκη.

ιβ'. Ως ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς ἐρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πολλὰ χρήματα παρὰ Φακέᾳ τοῦ βασιλίσσ αὐτῶν εἰσπραξάμενος, εἰς τὴν ἰδιαίαν ὑπέστρεψεν.

ιγ'. Οτι ἐρατευσάμενος Αράσης ὁ Δαμασκοῦ βασιλεὺς ἐπὶ Ἱεροσολύμιτας, ἠνάγκασεν Αχάζην τὸν βασιλία, πέμψαντα χρήματα πολλὰ πρὸς τὸν βασιλία Ασσυρίων, πεῖσαι τούτοις αὐτὸν ἐπὶ Δαμασκὸν ἐρατεύσασθαι.

ιδ'. Ως κατὰ πράτος Ὑλαβὰν ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς Δαμασκὸν· καὶ διέφθειρε μὲν αὐτῶν τὴν βασιλία, τοὺς δὲ ἀνδράποδα ἀνεκόμισε εἰς Μηδίαν, ὕστερα Ἴδνη κατώκισεν ἐν Δαμασκῷ.

ιε'. Ως Σαλμανάσσαρος ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν καὶ πέντε πολιορκήσας ἔτεσιν, ἐν αὐτῷ τῶν τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλία Ωσηε κρατησάμενος τὴν πόλιν ἀπέκτεινε· καὶ ὡς ὁ Ασσύριος τοὺς δέκα τῶν Ἰσραηλιτῶν φυλοὺς εἰς τὴν Μηδίαν κατοικίσας, ἐκ τῆς Περσίδος τὸ τῶν Καδουσίων Ἴδνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν, ὃς Ἕλληνες Σαμαρεῖς καλοῦσιν.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER NONVS.
Continet hic liber tempus annorum CLVII.

1. *Quemadmodum Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superauit.*

2. *Quomodo ei cognominis Ioramus, Hierosolymorum rex, rerum potitus fratres et patris amicos interfecit.*

3. *Quod Idumaea ad defectionem versa, et Arabibus bello cum aggressis, et totus eius exercitus periit, filiique eius omnes praeter vnum adhuc infantem; ac praeterea ipse, in nequitiam prolapsus, miseram mortem obiit.*

4. *Expeditio Syrorum et Damasci regis contra Ioramum Israelitarum regem vsque ille, in Samaria obsessus, praeter opinionem e periculo euasit.*

5. *Quomodo idem ille Ioramus obiit a Iehu equitum magistro interemptus, similiterque stirps eius vniuersa, et Hierosolymorum rex Ochozias.*

6. *Quod post mortem eius in Israelitas regnauit Iehu apud Samariam, et filii eius ad quartam vsque stirpem.*

7. *Vt mulier quaedam, Gotholia nomine, Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Iodnus pontifex, ea occisa, Ochoziae filium regem constituit.*

8. *Azaëli Damascenorum regis contra Israelitas expeditio: vtque, cum mala quamplurima illorum regioni et Samaritanorum vrbi intulisset, rursus aliquanto post Hierosolymitanos petiit, multaque pecunia a rege illorum accepta Damascum reuersus est.*

9. *Quomodo Amasias, Hierosolymitanorum rex, expeditione in Idumaeos et Amalecitas suscepta, illos deuicit.*

10. *Vt ille ipse, bellum gerens aduersus Ioasum Israelitarum regem, praelioque captus, et ingenti pecunia multatus, iterum in regnum suum dimittitur; vtque filius eius Ozias gentes finitimas subegit.*

11. *Israelitarum rex Hieroboamus in Syriam excursionem facit, et victoriam reportat.*

12. *Vt Assyriorum rex cum exercitu profectus contra Samariam, multaque pecunia a Phacea exacta, in regionem suam se recepit.*

13. *Quod Arases Damascenorum rex, exercitu in Hierosolymitanos educto, regem eo angustiarum redegit, vt, magnis missis muneribus ad Assyriorum regem, illis ei persuaserit Damascum oppugnare.*

14. *Quomodo Assyriorum rex Damascum vi expugnauit: et regem quidem interemit, populo vero in Mediam asportato, alias gentes Damascum in coloniam deduxit.*

15. *Quomodo Salmanassarus Assyriorum rex, Samariam armis adortus, in ea regem Osen, cum vrbem annis quinque obsessam ad deditionem compulisset, interfecit: vtque Assyriorum rex, cum decem Israelitarum tribus in Mediam transtulisset, gentem Cuthaeorum e Perside in eorum regionem migrare iussit, quos Graeci Samares appellant.*

ΚΕΦ. α'.

Πάλιν περὶ Ἰωσαφάτ· ὡς κριτὰς κατέστησε, καὶ Θεῷ αὐτῷ βοηθοῦντος τῶν πολεμίων ἐκράτησε.

ΙΩΣΑΦΑΤΩι δὲ τῷ βασιλεῖ, παραγενομένῳ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῆς πρὸς Ἀχαβον τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα, ἣν Ἀδάδῳ τῷ Σύρων βασιλεῖ πολεμοῦντι παρεσχὼν ἦν, ὡς προειρήκαμεν, Ἰηοῦς ὁ προφήτης συντυχὼν ἠτιᾶτο τῆς πρὸς Ἀχαβον συμμαχίας ἄνθρωπον ἀσεβῆ καὶ πονηρόν. "τὸν γὰρ Θεὸν ἀηδῶς μὲν ἐπὶ τούτῳ διατεθῆναι, ῥύσασθαι μέντοι, καίπερ ἡμαρτηκότα, διὰ τὴν "ἰδίαν αὐτῷ Φύσιν ὄσαν ἀγαθήν, ἔλεγεν, ἐκ τῶν πολεμίων." καὶ τότε μὲν ἐπ' εὐχαριστίας καὶ θυσίας ὁ βασιλεὺς τρέπεται τῷ Θεῷ. μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χώραν ὥρμησε περιιὼν ὅλην ἐν κύκλῳ πᾶσαν ὅσης αὐτὸς ἦρχε, τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων, τάτε νόμιμα τὰ διὰ Μωϋσέως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθέντα, καὶ τὴν εὐσέβειαν τὴν πρὸς αὐτόν. καὶ δικαστὰς ἀποδείξας ἐν ἑκάστῃ πόλει τῶν βασιλευομένων ὑπ' αὐτοῦ, παρεκελεύσατο μηδενὸς ὕτως ὡς τοῦ δικαίου προνοουμένους κρίνειν τοὺς ὄχλους, μήτε δώρων, μήτε ἀξιώματος τῶν ἐν ὑπεροχῇ διὰ πλοῦτον ἢ διὰ γένος εἶναι δοκούντων, βεβαιεῖν δὲ ἅπασι τὸ ἴσον, ἐπισταμένους ὅτι καὶ τῶν κρύφα πραττομένων ἕκαστον ὁ Θεὸς βλέπει. ταῦτα διδάξας, κατὰ πόλιν ἑκάστην τῶν δύο Φυλῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. κατέστησε δὲ καὶ ἐν τούτοις κριτὰς, ἐκ τῶν ἱερέων καὶ ἐκ τῶν Λευϊτῶν, καὶ τῶν τὰ πρῶτα τοῦ πλήθους φερομένων, παραινέσας ἐπιμελεῖς καὶ δικαίας ποιεῖσθαι πάσας τὰς κρίσεις· ἂν δὲ περὶ μειζόνων διαφορὰν ἔχοντες τῶν ὁμοφύλων τινὲς ἐκ τῶν ἄλλων πέμψωσι πρὸς αὐτὰς πόλεων, τούτοις δεῖ μετὰ πλείονος σπουδῆς ἀποφαίνεσθαι δικαίως περὶ τῶν πραγμάτων. μάλιστα γὰρ τὰς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει κρίσεις, ἐν ᾗ τοῦτε εἶναι ναὸν τοῦ Θεοῦ συμβέβηκε, καὶ διάταν ὁ βασιλεὺς ἔχει, προσήκει σπουδαίας εἶναι καὶ δικαιοτάτας. ἄρχοντας δ' αὐτῶν ἀποδείκνυσιν, ἀ-

CAP. I.

Rursus de Iosaphato: vt iudices constituit, Deique auxilio hostes superauit.

IOSAPHATO autem regi Hierosolyma reuerso, post suppetias Achabo Israëlitarum regi, cum Adado Syrorum rege bellum gerenti, latas, vt prius narrauimus, obuiam factus Iehus vates accusabat eum societatis initae cum Achabo homine impio et scelerato. "Deum enim hanc "quidem rem molestè tulisse, dicebat, eum tamen, licet "peccauerit, nihilominus e manibus hostium eripuisse, "quod bona et laudabili esset indole." Et tunc quidem rex se conuertit ad gratias Deo agendas, victimasque ei immolandas. Post haec autem coepit omnem ditionis suae regionem undique obire, populum ad legem Moysis ministerio a Deo latam et ad pietatem in ipsius numen instituens. Constitutisque, in quolibet oppido ex sibi subiectis, iudicibus, hortatus est eos vt populo ius dicerent, nullius rei maiorem rationem habentes quam iustitiae, neque munerum, neque dignitatis eorum, qui ob diuitias aut generis claritatem videntur potestate pollere; sed omnibus quod sit aequum statuerent et decernerent, scientes quod Deus ea etiam singula videat quae in occulto fiunt. Haec cum in vnaquaque duarum tribuum ciuitate docuisset, Hierosolyma rediit. atque illic etiam iudices e sacerdotibus et Leuitis et populi primoribus constituit, monuitque accurate et iuste in omnibus iudiciis se gererent: si qui vero popularium de rebus grauioribus disceptantes ex aliis ciuitatibus eos consultum mittant, illis oporteret iustam maiori studio ferre sententiam. quod maxime conueniat in ea ciuitate iudicia fieri honesta et iustissima, vbi contigit et Deo aedem locari, et rex suum habet domicilium. Horum autem principes fecit Ama-

μασίαν τὸν ἱερέα καὶ Ζαβαδίαν, ἐκ τῆς Ἰούδα Φυλῆς ἑκατέρους. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τοῦτον τὸν τρόπον διέτασσε τὰ πράγματα.

β'. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐστράτευον ἐπ' αὐτὸν Μωαβίται καὶ Ἀμμανίται, συμπαραλαβόντες καὶ Ἀράβων μεγάλην μοῖραν, καὶ στρατοπεδεύονται πρὸς Ἐγγαδδὶ πόλιν, κειμένην πρὸς τῇ Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ, τριακοσίους ἀπέχουσαν σταδίους τῶν Ἱεροσολύμων. γεννᾶται δὲ ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστος, καὶ ὀποβάλσαμον. ἀκούσας δὲ Ἰωσάφατος ὅτι τὴν λίμνην διαβάντες οἱ πολέμιοι ἐμβεβλήκασιν ἤδη εἰς τὴν βασιλευομένην ὑπ' αὐτὸν χώραν, δείσας εἰς ἐκκλησίαν συνάγει τὸν δῆμον τῶν Ἱεροσολυμιτῶν εἰς τὸ ἱερόν· καὶ στὰς κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ ηὔχετο, καὶ ἐπεκαλεῖτο τὸν Θεὸν παρασχεῖν αὐτῷ δύναμιν καὶ ἰσχύν, ὥστε τιμωρήσασθαι τοὺς ἐπιστρατεύσαντας· καὶ γὰρ τοῦτο δεηθῆναι τοὺς τὸ ἱερὸν κατασκευασαμένους αὐτοῦ, ὅπως ὑπερμάχηται τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοὺς ἐπ' αὐτὸ τολμήσαντας ἐλθεῖν ἀμύνηται· οἱ τὴν ὑπ' αὐτοῦ δοθεῖσαν γῆν εἰς κατάσχεσιν ἀφελέσθαι πάρεισιν αὐτούς. ταῦτ' εὐχόμενος, ἐδάκρυσε. καὶ σύμπαν δὲ τὸ πλῆθος γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις ἱκέτευεν. Ἰαζίηλος δὲ τῆς προφήτης, παρελθὼν εἰς μέσην τὴν ἐκκλησίαν, ἀνεβόησε, τῶτε πλήθει λέγων καὶ τῷ βασιλεῖ, τὸν Θεὸν ἐπακοῦσαι τῶν εὐχῶν, καὶ πολεμήσειν αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς ἐπαγγέλλεσθαι. προσέταξε δὲ τῇ ἐπιούσῃ τὴν στρατιὰν ἐξελάσαντα τοῖς πολεμίοις ὑπαντᾶν. εὑρήσειν γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τῆς μεταξὺ Ἱεροσολύμων καὶ Ἐγγάδδης ἀναβάσεως, λεγομένης δ' ἐξοχῆς· καὶ μὴ συμβαλεῖν μὲν αὐτοῖς, στάντας δὲ μόνον ὁρᾶν πῶς αὐτοῖς μάχεται τὸ θεῖον. τοῦ δὲ προφήτου ταῦτα εἰπόντος, ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον, ηὐχαρίστουν τε τῷ Θεῷ καὶ προσεκύνουν· οἱ δὲ Λευῖται τοῖς ὀργάνοις διετέλουν ὑμνοῦντες.

γ'. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ προελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἔρημον, τὴν ὑποκάτω Θεκώας πόλεως, ἔλεγε πρὸς τὸ πλῆθος, ὡς δεῖ πιστεύειν τοῖς ὑπὸ τοῦ προφήτου εἰρημένοις, καὶ μὴ

sian sacerdotem et Zabadian, ex Iudae tribu vtrumque. Atque ita quidem res a rege ordinatae erant.

2. At sub idem fere tempus Moabitae et Ammanitae cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt, et castra metantur ad Engaddi vrbem, iuxta lacum Asphaltitida sitam, stadiis trecentis ab Hierosolymis distantem. In ea vero palmae nascuntur optimae et opobalsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in eius ditionis regionem iam irrupisse, territus populum Hierosolymitarum in atrium Sacri conuocat, frontique Templi obuersus stans orabat et Deum inuocabat, vt sibi vires et fortitudinem largiretur ad vlciscendos hostes contra ipsum venientes, (hoc enim illos rogasse qui hanc eius aedem exstruxerunt, vt vrbem istam protegeret, ausosque eam inuadere propulsaret) qui vtique eo animo aduenerunt, vt illos de possessione terrae deturbarent, in quam habitandam eos immisit. Ita precatus fletum edidit. insuper et populus vniuersus cum vxoribus simul et liberis Deo supplicabat. Vates autem quidam Iazielus, in mediam concionem progressus, clamorem sustulit, populo pariter ac regi dicens, Deum preces exaudiuisse, atque promisisse cum hostibus illorum se praeliaturum esse: praecepitque vt die sequente cum exercitu obuiam hostibus ire contenderet. inuenturum enim eos per cliuum adscendentes Hierosolyma inter et Engaddam, qui locus dicitur culmen: et cum illis quidem non oportere praelio congredi, sed stare et tantummodo spectare quomodo cum illis pugnat Deus. Cum autem vates haec dixisset, rex quidem et populus, summisso ad terram vultu, et Deo gratias agebant et eum adorabant: deinceps vero Leuitae Dei laudes instrumentis suis canebant.

3. Rex autem, cum prima luce in solitudinem oppido Thecoae subiectam processisset, ad populum dicebat, quod iis quae loquutus est vates credere oporteret,

παρατάσσεσθαι μὲν αὐτοὺς εἰς μάχην· προσησαμένους δὲ τοὺς ἱερεῖς μετὰ τῶν σαλπίγγων, καὶ Λευίτας μετὰ τῶν ὑμνούντων, εὐχαριστεῖν ὡς ἤδη ῥυσαμένῳ τὴν χώραν ἡμῶν παρὰ τῶν πολεμίων. ἦρσε δ' ἡ τοῦ βασιλέως γνώμη· καὶ ἅπερ συνεβούλευσε, ταῦτ' ἔπραττον. ὁ δὲ Θεὸς, εἰς φόβον ἐνέβαλε καὶ ταραχὴν τοὺς Ἀμμανίτας. οἱ δὲ, δόξαντες ἀλλήλους πολεμίους, ἀπέκτεινον, ὡς ἐκ τῆς τοσαύτης στρατιᾶς ἀνασωθῆναι μηδένα. Ἰωσάφατος δ' ἀποβλέψας εἰς τὴν φάραγγα, ἐν ᾗ συνέβαινεν ἐστρατοπεδευκέναι τοὺς πολεμίους, καὶ πλήρη νεκρῶν ἰδών, ἤσθη μὲν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, ὅτι μηδὲ πονήσασιν αὐτοῖς αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὴν νίκην ἔδωκεν· ἐπέτρεψέ τε τῇ στρατιᾷ διαρπάσαι τὴν παρεμβολὴν τῶν ἐχθρῶν, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς νεκρούς. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας σκυλεύσαντες ἔκαμον· τοσοῦτον ἦν τὸ τῶν ἀνῃρημένων πλῆθος. τῇ τετάρτῃ δὲ συναθροισθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἴς τινα κοῖλον καὶ Φαραγγώδη τόπον, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν καὶ τὴν συμμαχίαν ὑμνολόγησεν· ἀφ' οὗ καὶ προσηγορίαν ἔσχεν ὁ τόπος, Κοιλὰς εὐλογίας.

δ'. Ἐκεῖθεν δ' ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἱεροσόλυμα, τρέπεται πρὸς εὐωχίας καὶ θυσίας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. μετὰ μέντοιγε τὴν τῶν πολεμίων αὐτοῦ διαφθορὰν, ἀκουσθεῖσαν τοῖς ἀλλοφύλοις ἔθνεσι, πάντες ὅτι κατεπλάγησαν αὐτὸν, ὡς φανερῶς αὐτῷ τοῦ Θεοῦ τὸ λοιπὸν συμμαχοῦντος. καὶ Ἰωσάφατος μὲν ἔκτοτε μετὰ λαμπρᾶς δόξης ἐπί τε δικαιοσύνῃ καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐτεβείᾳ διῆγεν. ἦν δὲ Φίλος καὶ τῷ τοῦ Ἀχάβου παιδὶ, βασιλεύοντι τῶν Ἰσραηλιτῶν, πρὸς ὃν κοινωνήσας ἐπὶ κατασκευῇ νεῶν, εἰς τε Πόντον πλευσῶν καὶ τὰ ἐπὶ Θράκης ἐμπόρια, διήμαρτε τοῦ κτήματος. ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι περὶ ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰωσάφατον οὕτως εἶχεν.

et in aciem quidem non prodire; ſacerdotibus vero cum tubis primo agmine collocatis, pariterque Leuitis vna cum cantoribus, Deo gratias agere, quaſi iam regionem noſtram ab hoſtibus liberaſſet. Placuit omnibus haec ſententia; quaeque ille ſubiecerit, ea exſequebantur. Deus autem terrorem Ammanitis incutiebat et conſternationem. Illi enim, ſe ſibi inuicem hoſtes eſſe rati, ſe mutuis vulneribus conficiebant, vt ne vnus quidem ex numeroſo adeo exercitu ſaluus euaſerit. Ioſaphatus autem, conuerſo in vallem adſpectu, vbi hoſtes forte caſtra poſuerant, cum totam cadaueribus ſtratam animaduertiſſet, laetatus eſt quidem tam inopinato Dei auxilio, quod illis abſque omni labore ſeruatis victoriam ipſe per ſeipſum peperiſſet; permiſitque militibus hoſtium caſtra diripere, et mortuos ſpoliare. Et illi quidem, cum per tres dies ſpolia legiſſent, labore fatiſcebant: tanta vtique erat occiſorum multitudo. Quarta vero die populus vniuerſus, in locum quendam cauum et hinc inde hiantem congregatus, potentiam Dei diuinumque auxilium laudibus celebrarunt: vnde locus iſte Vallis gratiarum actionis vocatus eſt.

4. Cum autem rex illinc exercitum Hieroſolyma abduxiſſet, dies aliquammultos epulis et ſacrificiis impendit. Poſt hunc vero hoſtium eius interitum, fama perlatum ad exteras gentes, iſtae omnes metu illius perculſae erant, quaſi compertum habuiſſent Deum ei in poſterum auxilium laturum eſſe. Et ex illo quidem tempore Ioſaphatus vitam agebat magna cum gloria, quam ex iuſtitia tulit et pietate in Deum. Amicitiam autem colebat etiam cum Achabi filio Iſraëlitarum rege: cum quo inita ſocietate vt naues pararent, ad eundum in Pontum et Thraciae emporia, illarum iacturam fecit. Nam prae magnitudine periere nauigia: ac propterea nauibus aedificandis non amplius operam dedit. Et quidem res Ioſaphati regis Hieroſolymorum ita ſe habebant.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ὀχοζία βασιλέως Ισραηλιτῶν· καὶ πάλιν περὶ Ηλία τοῦ προφήτου.

Ο Δ' Αχάβου παῖς Οχοζίας ἐβασίλευσε τῶν Ισραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ ποιούμενος τὴν διαιταν, πονηρὸς ὢν καὶ πάντα ὅμοιος τοῖς γονεῦσιν ἀμφοτέροις, καὶ Ιεροβοάμῳ, τῷ πρώτῳ παρανομήσαντι, καὶ τὸν λαὸν ἀπατᾶν ἀρξαμένῳ. τὴν δὲ βασιλείαν ἔτος ἤδη δεύτερον ἔχοντος, ὁ τῶν Μωαβιτῶν ἀφίσταται βασιλεὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς φόρους, ὃς ἔμπροσθεν ἐτέλει τῷ πατρὶ αὐτοῦ Αχάβῳ, χορηγῶν ἐπαύσατο. συνέβη δὲ τὸν Οχοζίαν καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ στέγους τῆς οἰκίας κατενεχθῆναι, καὶ νοσήσαντα πέμψαι πρὸς τὸν Ακκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ θεῷ, πυνθάνεσθαι περὶ τῆς σωτηρίας. Φανεὶς δ' ὁ τῶν Εβραίων Θεὸς Ηλίᾳ τῷ προφήτῃ, προσέταξεν αὐτῷ, τοῖς πεμφθεῖσιν ἀγγέλοις ὑπαντήσαντα πυνθάνεσθαι αὐτῶν, εἰ Θεὸν ὁ Ισραηλιτῶν λαὸς ἴδιον οὐκ ἔχει, ὅτι ἔπεμπε πρὸς τὸν ἀλλότριον ὁ βασιλεὺς αὐτῶν περὶ τῆς σωτηρίας ἐρησομένους, κελεῦσαί τε αὐτοὺς ὑποστρέψαι καὶ φράσαι τῷ βασιλεῖ, ὅτι μὴ διαφεύξεται τὴν νόσον. τοῦ δὲ Ηλίᾳ ποιήσαντος ἃ προσέταξεν ὁ Θεὸς, ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι τὰ παρ' αὐτοῦ, παραχρῆμα ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα. θαυμάζοντος δὲ τὸ τάχος τῆς ἐπανόδου, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπερωτήσαντος, ἔφασαν ἀπαντῆσαί τινα αὐτοῖς ἄνθρωπον, καὶ κωλύσαι μὲν προσωτέρω χωρεῖν· ἀναστρέψαντας δὲ σοὶ λέγειν ἐξ ἐντολῆς τοῦ Ισραηλιτῶν Θεοῦ, ὅτι κάκιον ἕξει ἡ νόσος. τοῦ δὲ βασιλέως σημαίνειν αὐτῷ τὸν ταῦτα εἰρηκότα κελεύσαντος, ἄνθρωπον ἔλεγον δασὺν καὶ ζώνην περιειλημμένον δερματίνην. συνεὶς δ' ἐκ τούτων Ηλίαν εἶναι τὸν σημαινόμενον ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, πέμψας ἐπ' αὐτὸν ταξίαρχον καὶ πεντήκοντα ὁπλίτας, ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν. εὑρὼν δὲ τὸν Ηλίαν ὁ πεμφθεὶς ταξίαρχος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους καθεζόμενον, καταβάντα ἥκειν ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα· κελεύειν γὰρ τοῦτ' ἐκεῖνον. εἰ δὲ μὴ θελήσειεν,

CAP. II.

De Ochozia rege Iſraëlitarum; rurſuſque de Elia vate.

ACHabi autem filius Ochozias regnabat in Iſraëlitas, habitationis ſuae ſedem conſtituens in Samaria; vir improbus, et vtrique parenti per omnia ſimilis; atque Hieroboamo, qui primus flagitioſa auſus eſt, populumque coepit in errorem ducere. Cum vero ſecundum in regno annum ageret, Moabitarum rex ab eo defecit; et tributa, quae patri eius ſolitus erat pendere, iam deſiit ſuppeditare. Porro accidit vt Ochozias de ſolario domus ſuae deſcendens per gradus delaberetur: quo factum eſt, vt, cum male ſe haberet, ad Accaronis Deum Muſcam (hoc enim Deo illi nomen erat) de ſalute ſua ſciſcitatum mitteret. Hebraeorum vero Deus, cum Eliae vati apparuiſſet, illi praecepit, vt, nunciis miſſis obuiam factus, ab iis quaereret, nulluſne eſſet Iſraëlitis proprius Deus, quod rex illorum ad alienum miſerit de ſalute conſulturos; iuberetque illos reuerti, regique dicere, quod e morbo non conualeſcet. Cum autem feciſſet Elias quae Deus ei mandauerat, nuncii, his ab eo acceptis, ſtatim ad regem ſe receperunt. Illo verò demirante reditus celeritatem et cauſam interrogante, reſponderunt hominem quendam illis occurriſſe, et vetuiſſe quidem vlterius progredi, reuerſos autem tibi dicere ex mandato Dei Iſraëlitarum, quod ingraueſcet morbus. Cumque rex illis imperaſſet, vt illum qui iſta dixerat ei indicarent, aiebant hominem eſſe hirſutum et cingulo pelliceo cinctum. Vbi vero ex his intellexerat, Elian eſſe, quem nuncii deſcriptum dederant, tribuno, quem ad eum miſit cum quinquaginta militibus, praecepit, vt illum captum ad ſe adduceret. Tribunus autem, qui miſſus fuerat, cum illum inueniſſet in montis vertice ſedentem, iuſſit vt deſcenderet et ad regem veniret: hoc enim ipſum iubere. ſin vero nollet, inuitus ire cogeretur. At ille, cum ad eum dixiſſet, ſe precaturum eſſe

ἄκοντα βιάσασθαι. ὁ δ' εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ἐπὶ πείρᾳ τῆ προφήτης ἀληθὴς ὑπάρχειν, εὔξασθαι, πῦρ ἀπ' οὐρανὸν πεσὸν ἀπολέσαι τούς τε στρατιώτας καὶ αὐτὸν, εὔχεται, καὶ πρηστὴς κατενεχθεὶς διαφθείρει τόν τε ταξίαρχον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. τῆς δ' ἀπωλείας τῆς τούτων δηλωθείσης τῷ βασιλεῖ, παροξυνθεὶς ἄλλον πέμπει ταξίαρχον ἐπὶ τὸν Ηλίαν σὺν ὁπλίταις τοσούτοις, ὅσοις καὶ τὸν πρότερον συναπέστειλεν. ἀπειλήσαντος δὲ καὶ τούτῳ τῷ προφήτῃ βίᾳ λαβὼν ἄξειν αὐτὸν εἰ μὴ κατέλθοι βουλόμενος, εὐξαμένου κατ' αὐτοῦ, πῦρ διεχρήσατο καθὼς καὶ τὸν ἄλλον ταξίαρχον. πυνθανόμενος δὲ καὶ τὰ περὶ τοῦτον ὁ βασιλεὺς, τρίτον ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ, Φρόνιμος ὢν καὶ λίαν ἐπιεικὴς τὸ ἦθος, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τόπον ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τὸν Ηλίαν, φιλοφρόνως προσεῖπεν αὐτὸν, γινώσκειν δὲ ἔλεγεν, ὅτι μὴ βουλόμενος βασιλέως διακονῶν προσάγματι παρείη πρὸς αὐτὸν, καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες, οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἦλθον. ἐλεήσας τοιγαροῦν αὐτὸν ἠξίου τούς τε σὺν αὐτῷ παρόντας ὁπλίτας, καὶ καταβάντα ἕπεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα. ἀποδεξάμενος δὲ τὴν δεξιότητα τῶν λόγων καὶ τὸ αἰτεῖσθαι τὸ ἦθος ὁ Ηλίας, καταβὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. παραγενόμενος δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, προεφήτευσεν αὐτῷ καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλου λέγων· "ἐπεὶ οὐ κατέγνως αὐτοῦ μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ, "καὶ περὶ τῆς νόσου οὐδὲν ἀληθὲς προειπεῖν δυναμένου, πρὸς δὲ "τὸν Ἀκκαρωνιτῶν ἔπεμπες, παρ' αὐτοῦ πυνθανόμενος πόδα- "πον ἔσῃ σοὶ τὸ τέλος τῆς νόσου, γίνωσκε ὅτι τεθνήξῃ.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὀλίγου σφόδρα χρόνου διελθόντος, καθὼς προεῖπεν Ηλίας, ἀπέθανε. διαδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς Ἰώραμος· ἅπας γὰρ κατέσχεψε τὸν βίον. ὁ δὲ Ἰώραμος ὅτος, τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν Αχάζῳ παραπλήσιος γινόμενος, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα, πάσῃ πονηρίᾳ χρησάμενος καὶ ἀσεβείᾳ πρὸς τὸν Θεόν. παρεὶς γὰρ τοῦτον θρησκεύειν, τοὺς ξενικοὺς ἐσέβετο. ἦν δὲ τἄλλα δραστήριος. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ηλίας ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη· καὶ οὐδεὶς ἔγνω μέχρις τῆς σήμερον αὐτοῦ τὴν τε-

vt ignis de coelo delapſus illum pariter ac milites perdat, quo verum eſſe vatem experiretur, preces adhibet, et preſter ſubito delatus tribunum eiuſque milites abſumit. Quorum ſtrage ad regem perlata, ira accenſus alium tribunum ad Elian mittit, cum totidem militibus quot priori comites dederat. Cum autem et iſte vati minatus eſſet ſe vi captum abducturum, niſi volens propere deſcendat, vate contra illum precato, ignis eum ſimiliter ac alterum tribunum confecit. Caeterum, cum et illa quae huic acciderant rex audiuiſſet, tertium emiſit. Ille vero prudens et moribus manſuetis, poſtquam peruenit ad locum vbi tum forte erat Elias, blande illum compellauit, et non neſcire dicebat, quod inuitus, regis mandato obſequens, ad ipſum venerit; quodque ii qui ante eum miſſi erant, non volente animo, ſed eadem neceſſitate coacti veniſſent. Eum igitur obſecrabat, vt ſortis ipſius miſereretur, et illorum qui cum ipſo aderant militum, factoque inde deſcenſu cum illis iret ad regem. Tum Elias, captus appoſita ſermonis comitate morumque vrbanitate, deſcendit, ſeque illi comitem adiunxit. Cum autem ad regem peruenisſet, ei vaticinatus eſt, et declarabat Deum ita dicere: "quoniam "ipſum contempſiſti, perinde ac ſi Deus non eſſet, nihil"que veri de valetudine praedicere potuiſſet, ſed ad Ac"caronenſem Deum miſiſti, illum percontans quem finem "habiturus eſſet morbus, ſcito te moriturum.

2. Atque ille quidem breui poſt tempore, iuxta Eliae vaticinium, mortem obiit. Caeterum eius loco regnum obtinuit Ioramus frater: nam ſine liberis vita deceſſit. Hic vero Ioramus, nequitia patris ſui Achabi ſimilis factus, regnauit annos duodecim, omne genus nequitiae addictus et impietati in Deum: nam cultu eius relicto Deos peregrinos colebat. vir autem erat alioqui impiger et rebus gerendis acer. Sub idem tempus Elias ex hominum conſpectu ſublatus eſt: nec in hodiernum vſque diem quiſquam nouit quis fuerit eius exitus. Diſcipu-

λευτήν. μαθητὴν δ' Ελισσαῖον κατέλιπεν, ὡς καὶ πρότερον ἐδηλώσαμεν. περὶ μέντοιγε Ηλίᾳ, καὶ Ενώχῳ τῷ γενομένῳ πρὸ τῆς ἐπομβρίας, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις, ὅτι γεγόνασιν ἀφανεῖς, θάνατον δ' αὐτῶν ἐδεὶς οἶδεν.

ΚΕΦ. γ'.

Ως Ιώραμος καὶ Ιωσάφατος ἐστρατεύσαν τοῖς Μωαβίταις· περί τε θαυμάτων Ελισσαίου, καὶ τελευτῆς Ιωσαφάτου.

Υπολαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Ιώραμος, ἐπὶ τὸν Μωαβιτῶν ἔγνω στρατεύειν βασιλέα, Μισᾶν ὄνομα. τῷ γὰρ ἀδελφῷ αὐτοῦ, καθὼς προείπομεν, ἔτυχεν ἀποσὰς. Φόρους τελῶν Αχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, μυριάδας εἴκοσι προβάτων σὺν τοῖς πόκοις. συναθροίσας οὖν τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔπεμψε καὶ πρὸς Ιωσάφατον παρακαλῶν αὐτὸν, ἐπεὶ φίλος ἀπ' ἀρχῆς ὑπῆρχεν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, συμμαχῆσαι πόλεμον ἐπὶ τὸς Μωαβίτας ἐκφέρειν μέλλοντι, ἀποσάντας αὐτοῦ τῆς βασιλείας. ὁ δ' ὐ μόνον αὐτὸς βοηθήσειν ὑπέσχετο, ἀλλὰ καὶ τὸν Ιδουμαίων βασιλέα συναναγκάζειν, ὄντα ὑφ' ἑαυτὸν, στρατεύεσθαι. Ιώραμος δὲ τούτων αὐτῷ τῶν παρὰ Ιωσαφάτου περὶ τῆς συμμαχίας κομισθέντων, ἀναλαβὼν τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ ξενισθεὶς λαμπρῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ιεροσολυμιτῶν, δόξαν αὐτοῖς διὰ τῆς ἐρήμου τῆς Ιδουμαίας ποιήσασθαι τὴν ὁδοιπορίαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· ὑ γὰρ προσδοκήσειν αὐτοὺς ταύτην ποιήσασθαι τὴν ἔφοδον· ὥρμησαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς ἐκ τῶν Ιεροσολύμων, ὅ, τε τούτων αὐτῶν, καὶ ὁ τῆς Σαμαρείας, καὶ ὁ τῆς Ιδουμαίας. καὶ κυκλώσαντες ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν, εἰς ἀπορίαν ὕδατος τοῖς τε κτήνεσι καὶ τῇ στρατιᾷ περιέστησαν, πλανηθέντων τὰς ὁδοὺς αὐτοῖς τῶν ἡγουμένων, ὡς ἀγωνιᾶν μὲν ἅπαντας, μάλιστα δὲ τὸν Ιώραμον, καὶ ὑπὸ λύπης ἐκβοῆσαι πρὸς τὸν Θεόν· τί κακὸν αἰτιασάμενος ἀγάγοι τοὺς τρεῖς βασιλέας ἀμαχητὶ παραδῶσων αὐτοὺς τῷ τῶν Μωαβιτῶν βασιλεῖ. παρεθάρσυνε δ'

lum autem reliquit Eliſſaeum, ſicut iam ante declarauimus. Verum de hoc Elia, et Enocho qui ante diluuium vixit, in ſacris libris ſcriptum eſt, quod euanuerint, at de morte illorum nemo quidquam pro comperto habuit.

CAP. III.

Quomodo Ioramus et Ioſaphatus expeditionem fecerunt contra Moabitas: deque miraculis ab Eliſſaeo editis, et de morte Ioſaphati.

CUM autem regnum ſuſcepiſſet Ioramus, Moabitarum regi, cui nomen Miſan, bellum inferre ſtatuit. ab eius enim fratre, vt iam ante diximus, defecerat; cum patri ipſius Achabo in tributum penſitaret ouium intonſarum centena millia. Suis itaque copiis collectis, miſit etiam ad Ioſaphatum, obſecrans ipſum, vt, cum a principio amicus eſſet paternus, ſocia ſecum arma iungeret, bello Moabitas perſequuturo, qui tum recens a regno ſuo defecerant. At ille non ſe ſolum venturum auxilio promiſit, ſed Idumaeorum etiam regem, ſibi obnoxium, in belli ſocietatem pertracturum. Ioramus autem, cum ad ſe delata eſſent huiuſmodi de auxiliis promiſſa a Ioſaphato facta, cum exercitu ſuo Hieroſolyma veniebat: et ab Hieroſolymorum rege ſplendide exceptus, cum illis viſum eſſet per Idumaeae ſolitudinem contra hoſtes proficiſci, (haud enim exſpectaturos eſſe vt per deſerta iter facerent) tres illi reges Hieroſolymis egreſſi ſunt, rex ipſe Hieroſolymorum, Samariae rex, et rex Idumaeae. Ac cum ſeptem dierum iter circuiuiſſent, ad aquarum inopiam redacta erant et iumenta et exercitus, quod a via aberrarint itineris duces, ita vt in angore quidem et ſolicitudine eſſent omnes, praecipue vero Ioramus, qui etiam prae moerore ad Deum exclamauit; ecquid mali illis obiecerit, vt tres reges a ſe ductos Moabitarum regi ſine pugna dediturus ſit. Illum vero Ioſaphatus, quod iuſtus eſſet, confirmabat et

αὐτὸν ὁ Ιωσαφάτης δίκαιος ὢν, καὶ πέμψαντα εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκέλευσε γνῶναι, εἴ τις αὐτοῖς τῶν Θεῶν προφήτης συνελήλυθεν, ἵνα δι' αὐτοῦ μάθωμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ, τί ποιητέον ἡμῖν ἐστιν. οἰκέτης δέ τινος τῶν Ιωράμου φήσαντος ἰδεῖν αὐτόθι τὸν Ηλία μαθητὴν Ελισσαῖον Σαφάτου παῖδα, πρὸς αὐτὸν ἀπίασιν οἱ τρεῖς βασιλεῖς, Ιωσαφάτου παραμένσαντος. ἐλθόντες δ' ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ προφήτου, ἔτυχε δ' ἔξω τῆς παρεμβολῆς κατεσκηνωκώς, ἐπηρώτων τὸ μέλλον ἐπὶ τῆς στρατιᾶς· μάλιστα δ' ὁ Ιώραμος. τοῦ δὲ, μὴ διενοχλεῖν αὐτῷ φράσαντος, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῆς μητρὸς βαδίζειν προφήτας, εἶναι γὰρ ἐκείνης ἀληθεῖς, ἐδεῖτο προφητεύειν καὶ σώζειν αὐτούς. ὁ δ' ὀμόσας τὸν Θεὸν ἂν ἀποκριθῆναι αὐτῷ, εἰ μὴ δι' Ιωσάφατον ὅσιον ὄντα καὶ δίκαιον, ἀχθέντος ἀνθρώπου τινὸς ψάλλειν εἰδότος, ἐπεζήτησε γὰρ αὐτός, πρὸς τὸν ψάλλοντα ἔνθεος γενόμενος προσέταξε τοῖς βασιλεῦσιν, ἐν τῷ χειμάρρῳ πολλὰς ὀρύξαι βόθρους. "ὅτε "γὰρ νέφος, ὅτε πνεύματος γενομένου, ὅτε ὑετοῦ καταρραγέν- "τος, ὄψεσθε πλήρη τὸν ποταμὸν ὕδατος, ὡς ἂν καὶ τὸν στρα- "τὸν καὶ τὰ ὑποζύγια διασωθῆναι ὑμῖν ἀπὸ τοῦ ποτοῦ. ἔσαι "δὲ ὑμῖν οὐ τοῦτο μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ κρατήσετε "τῶν ἐχθρῶν, καὶ καλλίστας καὶ ὀχυρωτάτας πόλεις λήψε- "σθε τῶν Μωαβιτῶν, καὶ δένδρα μὲν αὐτῶν ἥμερα κόψετε, "τὴν δὲ χώραν δηώσετε, πηγὰς δὲ καὶ ποταμοὺς ἐμφράξετε.

β'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ προφήτου, τῇ ἐπιούσῃ πρὶν ἥλιον ἀναχεῖν, ὁ χείμαρρος πολὺς ἐρρύη· σφοδρῶς γὰρ ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδοῦ ἐν τῇ Ιδουμαίᾳ τὸν Θεὸν ὗσαι συνέπεσεν· ὥστε εὑρεῖν τὴν στρατιὰν καὶ τὰ ὑποζύγια ποτὸν ἄφθονον. ὡς δ' ἦκου- σαν οἱ Μωαβῖται τοὺς τρεῖς βασιλέας ἐπ' αὐτοὺς βαδίζοντας, καὶ διὰ τῆς ἐρήμου ποιουμένους τὴν ἔφοδον, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, εὐθὺς συλλέξας στρατιὰν, ἐκέλευσεν ἐπὶ τῶν ὀρῶν βάλλεσθαι τὸ στρατόπεδον, ἵνα αὐτοὺς μὴ λάθωσιν εἰς τὴν χώραν ἐμβα- λόντες οἱ πολέμιοι. θεασάμενοι δὲ ὑπὸ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου τὸ ἐν τῷ χειμάρρῳ ὕδωρ, καὶ γὰρ ἐδὲ μακρὰν ἦν τῆς Μωα- βίτιδος, αἵματι τὴν χροιὰν ὅμοιον, τότε γὰρ μάλιστα πρὸς

excitabat; iussitque vt in castra mittendo perquireret, an quis Dei vates illos comitatus fuerit, ex quo Dei oraculum sciscitante intelligamus, quid nobis facto opus sit. Cum autem vnus e seruis regis dixisset, se vidisse illic Eliae discipulum Elisaeum Saphati filium, tres reges suasu Iosaphati illum adeunt. Cumque ad illius tabernaculum venissent (nam extra castra tetenderat) percontabantur quid futurum esset de exercitu: maxime vero instabat Ioramus. At cum dixisset Elisaeus, ne illi molestiam faceſſeret, sed patris sui matrisque vates adiret, illos enim procul dubio veros esse, tum rex illum precibus vrgebat, vt vaticinaretur et illos seruaret. At ille, Deum testatus se ei non fuisse responsurum, nisi propter Iosaphatum virum sanctum et iustum, adducto viro quodam psallere sciente (vates enim hunc requisiuit) eo psallente Dei spiritu afflatus praecepit regibus, vt in alueo torrentis frequentes fossas facerent. "nam neque nube visa, neque vento orto, neque plu"via cum impetu delapsa, cernetis fluuium aqua reple"tum, ita vt et milites et iumenta aquatione vobis con"seruentur. neque vero hoc solum per Deum assequemini, sed et eius ope ex hostibus victoriam reportabi"tis, et pulcherrimas munitissimasque Moabitarum vrbes "expugnabitis, et arbores quidem illorum satiuas excide"tis, et regionem deuastabitis, praetereaque fontes et flu"vios obstruetis.

2. Vate ista loquuto, postero die, priusquam sol oriretur, torrens copiose fluit, (accidit enim vt inde trium dierum itinere in Idumaea vehementer plueret Deus) adeo vt milites et iumenta inuenerint largam potus copiam. Moabitae autem vt audiuere tres reges contra se aduentare, et per solitudinem iter facere, rex illorum collecto statim exercitu, iussit montibus castra figi, ne illos laterent hostes in regionem irrumpentes. Cum autem sub ortum solis aquam in torrente conspexissent (etenim haud procul aberat a terra Moabitide) sanguini colore non absimilem, (nam tunc aqua radiis icta maxime rubescit)

τὴν αὐγὴν τὸ ὕδωρ ἐρυθραίνεται, ψευδῆ δόξαν περὶ τῶν πολεμίων ἐλάμβανον, ὡς ἀπεκτονηκότων ἑαυτὰς διὰ δίψος, καὶ τῷ ποταμῷ ἅμα αὐτοῖς ῥέοντος. τοῦτο τοίνυν ὅτως ἔχει ὑπολαβόντες, ἠξίωσαν αὐτὰς ἐπὶ διαρπαγὴν τῶν πολεμίων ἐκπέμψαι τὸν βασιλέα. καὶ πάντες, ἐφορμήσαντες ὡς ἐπὶ ἑτοίμην ὠφέλειαν, ἦλθον εἰς τὸ τῶν ἐχθρῶν στρατόπεδον εἰς ἀπολωλότων. καὶ διαψεύδεται μὲν αὐτὰς ἡ ἐλπὶς αὖτη. περισάντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν αὐτῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ διεσπάρησαν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν φεύγοντες. ἐμβαλόντες δὲ εἰς τὴν τῶν Μωαβιτῶν οἱ βασιλεῖς, τάς τε πόλεις κατεστρέψαντο τὰς ἐν αὐτῇ, καὶ τὰς ἀγορὰς αὐτῶν διήρπασαν, καὶ ἠφάνισαν πληροῦντες τῶν ἐκ τῶν χειμάρρων λίθων, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν δένδρων ἐξέκοψαν. καὶ τὰς πηγὰς ἐνέφραξαν τῶν ὑδάτων, καὶ τὰ τείχη καθεῖλον ἕως ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν συνδιωκόμενος τῇ πολιορκίᾳ, καὶ τὴν πόλιν ὁρῶν κινδυνεύουσαν ἁλῶναι κατὰ κράτος, ὥρμησε, μεθ' ἑπτακοσίων ἐξελθών, διὰ τῶν πολεμίων ἐξιππάσασθαι στρατοπέδου, καθ' ὃ μέρος αὐτὸς ἐνόμιζε τὰς φυλακὰς ἀνεῖσθαι. καὶ πειραθεὶς, οὐκ ἠδυνήθη φυγεῖν· ἐπιτυγχάνει γὰρ ἐπιμελῶς φρουρουμένῳ τῷ τόπῳ. ὑποστρέψας δ' εἰς τὴν πόλιν, ἔργον ἀπογνώσεως καὶ δεινῆς ἀνάγκης διεπράξατο. τὸν γὸν τὸν πρεσβύτερον, ὃς μετ' αὐτὸν βασιλεύειν ἔμελλεν, ἀναγαγὼν ἐπὶ τὸ τεῖχος, ὥστε πᾶσι φανερὸν γενέσθαι τοῖς πολεμίοις, ἱερούργησεν εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ βασιλεῖς, κατώκτειραν τῆς ἀνάγκης, καὶ παθόντες ἀνθρώπινόν τι καὶ ἐλεεινὸν διέλυσαν τὴν πολιορκίαν, καὶ ἕκαστος εἰς τὴν οἰκίαν ἀνέστρεψεν. Ἰωσάφατος δὲ παραγενόμενος εἰς Ἱερόσολυμα, καὶ μετ' εἰρήνης διαγαγὼν, ὀλίγον ἐπιβιώσας χρόνον μετὰ τὴν στρατείαν ἐκείνην, ἀπέθανε· ζήσας μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν πέντε καὶ εἴκοσι. ταφῆς δ' ἔτυχε μεγαλοπρεπῶς ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ γὰρ ἦν μιμητὴς τῶν Δαυὶδ ἔργων.

falſam de hoſtibus opinionem acceperunt, ac ſi ipſos ſe mutuo propter ſitim peremiſſent, et fluuius eorum ſanguine redundaſſet. Hoc igitur ita ſe habere ſuſpicati, a rege petierunt, vt illos ad hoſtium ſpolia legenda emitteret. atque omnes, quaſi ad praedam paratam profecti, ad hoſtium, tanquam mortuorum, caſtra perueniunt. Et quidem ipſos ſua ſpes valde fruſtrata eſt. nam, hoſtibus in eos vndique excitis, alii quidem eorum perempti ſunt, alii vero fuga diſperſi in regionem ſuam ſe receperunt. At reges, Moabitarum terram ingreſſi, et oppida ſubuerterunt, et agros illorum diripuerunt, et deformarunt lapidibus e torrentibus eos replentes, et optimas quaſque arbores exciderunt, et fontes aquarum obruerunt, et moenia ad terram deiecerunt. Rex autem Moabitarum, cum etiam arcta obſidione premeretur, vrbemque eo diſcriminis adactam videret vt vi expugnaretur, tentauit, cum viris ſeptingentis egreſſus, equo euehi per hoſtium caſtra, qua excubias paulo negligentiores eſſe putabat. conatuſque, fuga euadere non potuit: nam in locum incidit accurate praeſidiis munitum. In vrbem autem reuerſus rem extremae neceſſitatis et deſperationis aggreſſus eſt. Filium natu maximum, qui poſt eum erat regnaturus, in moenia attollens, vnde ab hoſtibus facile cerni poſſet, in ſolidum ſacrificium Deo mactauit. Reges vero cum illum conſpexiſſent, neceſſitatis miſerti, et humanitate ſimul et pietate permoti, confeſtim obſidionem ſoluerunt, et ad ſuam quiſque domum diſceſſere. Ioſaphatus autem Hieroſolyma reuerſus, paceque vita acta, cum non diu iſti expeditioni ſuperfuiſſet, diem obiit ſupremum: exacto quidem vitae ſuae anno ſexageſimo, regni vero vigeſimo quinto. Sepultuſque eſt Hieroſolymis magnifice: nam et operum Dauidis proaui ſui imitator erat.

ΚΕΦ. δ'.

Ιώραμος τῷ Ιωσαφάτῃ διάδοχος. ὡς ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ιώραμος τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς τοῖς Σύροις ἐπολέμησε, καὶ οἷα θαυμαστὰ ἐποίησεν Ελισσαῖος ὁ προφήτης.

Κατέλιπε δὲ καὶ παῖδας ἱκανούς· διάδοχον δ' ἀπέδειξε τὸν πρεσβύτερον Ιώραμον. ταὐτὸ γὰρ εἶχεν ὄνομα τῷ τῆς μητρὸς μὲν ἀδελφῷ, βασιλεύοντι δὲ τῶν Ισραηλιτῶν, Αχάβῃ παιδί. παραγενόμενος δ' ἐκ τῆς Μωαβίτιδος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς εἰς Σαμάρειαν, εἶχε σὺν αὐτῷ Ελισσαῖον τὸν προφήτην, ἃ τὰς πράξεις βύλομαι διελθεῖν· λαμπρὰ γὰρ εἰσὶ καὶ ἱστορίας ἄξια, καθὼς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐπεγνώκαμεν.

β'. Προσελθοῦσαν γὰρ αὐτῷ φασὶ τὴν Ωβεδίου, τοῦ Αχάβῃ οἰκονόμου γυναῖκα, εἰπεῖν, ὡς ἐκ ἀγνοεῖ πῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τοὺς προφήτας περιέσωσεν, ὑπὸ τῆς Αχάβῃ γυναικὸς Ιεζαβέλης ἀναιρεμένους. ἑκατὸν γὰρ, ἔλεγεν, ἀπ' αὐτὸ δανεισαμένη τραφῆναι κεκρυμμένους· καὶ μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς τελευτὴν ἄγεσθαι νῦν ὑπὸ τῶν δανειστῶν αὐτήν τε καὶ τέκνα πρὸς δουλείαν παρεκάλει τε διὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν τἀνδρὸς ἐλεῆσαί τε καὶ παραχεῖν τινα βοήθειαν. πυθομένῳ δ' αὐτῷ τί ἔχοι ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἔφη, ἔλαιον δὲ βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ. ὁ δὲ προφήτης ἀπελθοῦσαν ἐκέλευσεν ἀγγεῖα χρῆσαθαι πολλὰ παρὰ τῶν γειτόνων κενά· καὶ τὰς θύρας ἀποκλείσασαν τοῦ δωματίου, μεταχεῖν εἰς ἅπαντα τὸ ἔλαιον· τὸν γὰρ Θεὸν πληρώσειν ταῦτα. τῆς δὲ γυναικὸς τὰ κελευσθέντα ποιησάσης, καὶ τοῖς τέκνοις προσφέρειν ἕκαστον τῶν ἀγγείων προσαττούσης, ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη, καὶ οὐδὲν ἦν κενὸν, ἐλθοῦσα πρὸς τὸν προφήτην πάντα ἀπήγγειλεν. ὁ δὲ συμβουλεύει τὸ ἔλαιον ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι, καὶ τοῖς δανειστὰς ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα· γενήσεσθαι δὲ τι καὶ περισσότερον ἐκ τῆς τιμῆς τοῦ ἐλαίου, ᾧ πρὸς διατροφὴν τὴν τῶν τέκνων καταχρήσεται. καὶ Ελισσαῖος μὲν οὕτως ἀπήλλαξε

CAP. IV.

Ioramus successor Iosaphati. quomodo ei cognominis Ioramus, rex Israëlitarum, bellum gessit adversus Syros; et quae miracula edidit vates Elissaeus.

PORRO reliquit filios aliquammultos: Ioramum autem natu maximum successorem suum declarauit. idem enim illi nomen erat cum matris suae fratre, Israëlitarum rege, Achabi filio. Cum vero Israëlitarum rex e Moabitide Samariam rediret, secum habuit vatem Elissaeum, cuius res gestas percensere volo: quippe quae magnae sunt et memoratu dignae, prout e libris sacris in notitiam nostram peruenerunt.

2. Dicunt enim vxorem Obediae, Achabi dispensatoris, ad eum adiisse, dixisseque, ipsum non nescire, vt maritus eius vates a Iezabela vxore Achabi ad mortem quaesitos seruarit. centum enim, aiebat, ipsum abdidisse et pecunia mutuo accepta aluisse; nunc vero post fata viri ipsam cum liberis a creditoribus in seruitutem abripi. orabatque ob hoc mariti factum egregium sui misereretur, et auxilii aliquid largiretur. Quaerenti autem vati, quid domi haberet, nihil omnino, respondit, nisi perexiguum olei in vasculo. Tum vates iussit vt discedat, atque vasa vtenda accipiat a vicinis, eaque vacua et non pauca; foribusque cubiculi occlusis oleum in vniuersa transfundat: Deum enim ista omnia repleturum esse. Cum autem mulier iussis paruisset, praeciperetque liberis vt vasa singula sibi admouerent, postquam omnia repleta erant, et nullum superabat, ista vati indicatum iuit. Ille vero consilium dat, vt oleum venditum iret, atque creditoribus suis satisfaceret: aliquantulum vero ex olei pretio etiam superfuturum esse, quo ipsi ad liberos sustentandos vti liceret. Fit quidem

τῶν χρεῶν τὴν γυναῖκα, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν δανειστῶν ὕβρεως ἠλευθέρωσεν.

γ'. Ἐλισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ἰώραμον ἐξαπέστειλε, φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον αὐτῷ παραινῶν· εἶναι γὰρ ἐν αὐτῷ Σύρας τινὰς τοὺς ἐκεῖ λοχῶντας αὐτὸν ἀναιρεῖν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, οὐκ ἐπὶ τὴν θήραν ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ πειθόμενος. Ἀδαδος δὲ, τῆς ἐπιβουλῆς διαμαρτών, ὡς τῶν ἰδίων αὐτοῦ καταμηνυσάντων τὴν ἐνέδραν πρὸς Ἰώραμον, ὠργίζετό τε, καὶ μεταπεμψάμενος αὐτοὺς προδότας ἔλεγε τῶν ἀπορρήτων αὐτῷ, καὶ θάνατον ἠπείλει, φανερᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνοις ἐκείνοις ἐπίστευσε, τῷ πολεμίῳ γεγενημένης. Φήσαντος δέ τινος τῶν παρόντων, "μὴ ψευδοδοξεῖν "αὐτὸν, μηδ' ὑπονοεῖν αὐτῶν ὡς πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ κατ- "ειρηκότων τὴν ἔκπεμψιν τῶν ἀναιρησόντων αὐτὸν, ἀλλὰ "γινώσκειν ὅτι Ἐλισσαῖός ἐστιν ὁ προφήτης, ὁ πάντα μηνύων "αὐτῷ, καὶ φανερὰ ποιῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ βεβουλευμένα," προσέταξε πέμψασι μαθεῖν ἐν τίνι πόλει τυγχάνει διατρίβων ὁ Ἐλισσαῖος. οἱ δὲ πεμφθέντες ἦκον ἀγγέλλοντες αὐτὸν ἐν Δωθαΐμ ὑπάρχοντα. πέμπει τοιγαροῦν Ἀδαδος ἐπὶ τὴν πόλιν δύναμιν πολλὴν ἵππων καὶ ἁρμάτων, ὅπως τὸν Ἐλισσαῖον λάβωσιν. οἱ δὲ νυκτὸς πᾶσαν κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες εἶχον ἐν φρουρᾷ. ἅμα δ' ἕῳ τοῦτο μαθὼν ὁ τοῦ προφήτου διάκονος, καὶ ὅτι ζητοῦσιν οἱ πολέμιοι λαβεῖν Ἐλισσαῖον, ἐδήλωσεν αὐτῷ μετὰ βοῆς καὶ ταραχῆς δραμὼν πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ τὸν θεράποντα μὴ δεδιέναι παρεθάρσυνε, καὶ τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν ἀδεὴς ἦν· παρεκάλει τε, τῷ διακόνῳ, πρὸς τὸ λαβεῖν αὐτὸν εὔελπι θάρσος, ἐμφανίσαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ὡς δυνατόν. ὁ δὲ Θεὸς, ἐπήκοος τῶν εὐχῶν τοῦ προφήτου γενόμενος, πλῆθος ἁρμάτων καὶ ἵππων τῷ θεράποντι περὶ τὸν Ἐλισσαῖον κεκυκλωμένον θεάσασθαι παρέσχεν, ὡς αὐτὸν ἀφιδέναι μὲν τὸ δέος, ἀναθαρσῆσαι δὲ πρὸς τὴν ὄψιν τῆς νομιζομένης συμμαχίας. Ἐλισσαῖος δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὰς τῶν πολεμίων ὄψεις ἀμαυρώσας τὸν Θεὸν παρεκάλει, ἀχλὺν αὐτοῖς ἐπιβαλόντα ἀφ'

Eliſſaeus ita mulieris aes alienum diſſoluit, eamque a creditorum vexatione liberauit.

3. Porro Eliſſaeus mature quoſdam cum monitis ad Ioramum miſit, vt caueret locum illum, quem iſti indicarent, eſſe enim illic Syrorum nonnullos in inſidiis locatos vt eum interficerent. Et rex quidem, vati obſequens, ad venationem paratam non egreſſus eſt. Adadus autem, cum fruſtra eſſent doloſa conſilia, quaſi ſuorum aliqui inſidias Ioramo prodidiſſent, et animo permotus eſt, et eos iuſſu ſuo accerſitos accuſabat, quod arcana ipſius patefeciſſent; mortemque intentabat, vt qui hoſti conata aperuiſſent quae illis ſolummodo crediderat. At cum quidam illorum qui aderant ipſum monuiſſet, "ne falſa opinione teneretur, neque ſuos ſuſpectos haberet, quaſi ipſius inimico denunciaſſent miſſionem illorum, quibus mandatum erat vt eum interficerent, ſed ſcire deberet vatem eſſe Eliſſaeum qui hoſtium regi omnia indicat, conſiliaque illius ſecreta ei recludit," iuſſit eos per nuncios explorare quanam in vrbe moretur Eliſſaeus. Illi vero, qui miſſi fuerant, nunciatum ad eum veniebant, illum eſſe in vrbe Dothaïm. Adadus igitur in vrbem mittit multas equitum turmas cum curribus, vt Eliſſaeum caperent. atque illi in cuſtodia vrbem vndique obſeſſam habuerunt. Cum autem prima luce hoc intellexiſſet vatis miniſter, quodque id voluiſſent hoſtes vt Eliſſaeum caperent, vociferans metuque perculſus ad eum accurrit, et hoc ipſum ei nunciauit. Ille vero famulum bono eſſe animo hortabatur, et ipſe ex Dei auxilio fiducia elatus nil metuebat: orabatque Deum vt miniſtro, quo is fortius et meliori ſpe animatus eſſet, potentiam eius et praeſentiam, quoad licet, patefaceret. Tum Deus, vatis precibus exauditis, fecit vt Eliſſaeum multo equitatu circumdatum et curribus adſpiceret, adeo vt ille metum poſuerit animoſque ſumpſerit ad conſpectum tanti, vt putabat, auxilii. Deinde Deum precabatur Eliſſaeus, vt hoſtium oculos obſcuraret, caliginem illis incutiendo, prae qua

ἧς ἀγνοήσειν αὐτὸν ἔμελλον. γενομένης δὲ καὶ τούτου, παρελθὼν εἰς μέσους τοὺς ἐχθροὺς ἐπηρώτησε τίνα ἐπιζητοῦντες ἦλθον. τῶν δὲ τὸν προφήτην Ἐλισσαῖον εἰπόντων, παραδώσειν ὑπέσχετο, εἰ πρὸς τὴν πόλιν, ἐν ᾗ τυγχάνει ὤν, ἀκολουθήσειαν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἡγεμόνα τῷ προφήτῃ, τὰς ὄψεις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν διάνοιαν ἐπεσκοτισμένοι, σπουδάζοντες εἵποντο. ἀγαγὼν δ' αὐτοὺς Ἐλισσαῖος εἰς Σαμάρειαν, Ἰωράμῳ μὲν τῷ βασιλεῖ προσέταξε κλεῖσαι τὰς θύρας, καὶ περισῆσαι τοῖς Σύροις τὴν αὐτοῦ δύναμιν· τῷ Θεῷ δὲ ηὔξατο καθαρᾶσαι τὰς ὄψεις τῶν πολεμίων, καὶ τὴν ἀχλὺν αὐτῶν ἀνελεῖν. οἱ δ' ἐκ τῆς ἀμαυρώσεως ἐκείνης ἀφεθέντες, εἶδον αὐτοὺς ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ὑπάρχοντας. ἐν ἐκπλήξει δὲ δεινῇ καὶ ἀμηχανίᾳ τῶν Σύρων, οἷον εἰκός, ἐφ' ἅπασι θείῳ καὶ παραδόξῳ πράγματι κειμένων, καὶ τοῦ βασιλέως Ἰωράμου πυθομένου τὸν προφήτην εἰ κελεύσειεν αὐτοὺς κατακοντισθῆναι, τοῦτο μὲν ἐκώλυσε ποιεῖν Ἐλισσαῖος· τοὺς γὰρ νόμῳ ληφθέντας πολέμου ἀποκτείνειν ἔλεγεν εἶναι δίκαιον, τούτους δὲ μηδὲν κακὸν ἐργάσασθαι τὴν ἐκείνου χώραν, θείᾳ δὲ δυνάμει πρὸς αὐτοὺς ὑπειδότας ἐλθεῖν, συνεβούλευσέ τε ξενίων αὐτοῖς μεταδόντα καὶ τραπέζης, ἀπολύειν ἀβλαβεῖς. Ἰωράμος μὲν οὖν τῷ προφήτῃ πειθόμενος, ἑστιάσας λαμπρῶς καὶ πάνυ φιλοτίμως τοὺς Σύρους, ἀπέλυσε πρὸς Ἀδαδον τὸν αὐτῶν βασιλέα.

δ'. Τῶν δ' ἀφικομένων καὶ δηλωσάντων αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα, θαυμάσας ὁ Ἀδαδος τὸ παράδοξον καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπιφάνειαν καὶ δύναμιν, καὶ τὸν προφήτην ᾧ τὸ θεῖον ὅτως ἐναργῶς παρῆν, κρύφα μὲν ὑκέτι δίεγνω τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπιχειρεῖν βασιλεῖ, τὸν Ἐλισσαῖον δεδοικώς· φανερῶς δὲ πολεμεῖν ἔκρινε, τῷ πλήθει τῆς στρατιᾶς καὶ τῇ δυνάμει νομίζων περιέσεσθαι τῶν πολεμίων. καὶ στρατεύει μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ἰώραμον. ὃς οὐχ ἡγούμενος αὐτὸν ἀξιόμαχον εἶναι τοῖς Σύροις, ἐνέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θαῤῥῶν τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι· Ἀδαδος δὲ, λογισάμενος αἱρήσειν τὴν πόλιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς μηχανήμασι, λιμῷ μέντοι καὶ σπάνει τῶν ἐπιτη-

fore vt illum dignoſcere non potuerint. Impetrato et hoc quoque, in medios hoſtes egreſſus, interrogauit eos quem quaeſitum venerint. Cumque illi dicerent, ſe Eliſſaeum vatem quaerere, pollicebatur ſe hunc illis traditurum eſſe, ſi ad vrbem in qua eſſet ipſum ſequerentur. Atque illi quidem, et oculis et mente a Deo occoecati, ſine cunctatione vatem ducem ſequuntur. Quos vbi Samariam perduxerat Eliſſaeus, regi quidem Ioramo praecepit, vt portas clauderet, Syroſque ſuis copiis circumdaret: Deum vero orauit, vt eorum oculos aperiret, illiſque caliginem auferret. Tum illi, coecitate diſcuſſa, viderunt ſeſe in mediis hoſtibus verſari. Cum autem Syri, vt veriſimile erat, ex re adeo mirauda et inopinata valde animis eſſent conſternati et conſilii inopes haererent, vatemque rex percontaretur an iuberet eos iaculis configi; id quidem ne fieret, obſtitit Eliſſaeus: iure enim belli captos occidere fas eſſe, illos vero nihil damni eius regioni intuliſſe, ſed Dei ductu ignaros omnium eo peruenisſe. ideoque conſilium dedit, vt hoſpitio benigne exceptos menſaeque lautae adhibitos, illaeſos dimitteret. Et quidem Ioramus, vatis monitis obſequens, Syros ſplendide et magnifice tractatos ad regem ſuum Adadum dimiſit.

4. Cum autem iſti reuerſi quae illis acciderant ei nunciaſſent, Adadus rei prodigium demiratus, Deique Iſraëlitarum potentiam pariter ac praeſentiam, inſuper et vatem cui manifeſto adeo numen aderat, clam quidem prae metu Eliſſaei nihil contra Iſraëlitarum regem moliri ſtatuit; palam vero bellum ei inferre in animum induxit, copiarum numero et viribus ſe hoſtibus ſuperiorem eſſe exiſtimans. coactoque magno exercitu, contra Ioramum proficiſcitur. Qui ſecum reputans ſe non adeo viribus pollere, vt cum Syro acie dimicaret, ſeſe in Samariam incluſit, valida vrbis munitione fretus. Adadus vero ratus ſi non machinis et operibus ſe vrbem capturum, fame tamen rerumque neceſſariarum

δείων παρασήσασθαι τὰς Σαμαρείς, προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἵνα δ' ἐπίλιπῃ τὸν Ἰώραμον ἡ τῶν ἀναγκαίων εὐπορία, ὡς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐνδείας ἐν τῇ Σαμαρείᾳ πραθῆναι ὀγδοήκοντα μὲν ἀργυρῶν νομίσματος κεφαλὴν ὄνου, πέντε δ' ἀργυρῶν νομίσματος ξέστην κόπρου περιστερῶν ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι τὰς Ἑβραίους. ἦν δ' ἐν Φόβῳ μὴ διὰ τὸν λιμὸν προδῷ τις τοῖς ἐχθροῖς τὴν πόλιν ὁ Ἰώραμος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκπεριήρχετο τὰ τείχη καὶ τὰς φύλακας, μή τις ἔνδον εἴη παρ' αὐτῶν σκεπτόμενος· καὶ τῷ βλέπεσθαι καὶ φροντίζειν ἀφαιρούμενος καὶ τὸ βάλεσθαί τι τοιοῦτο, καὶ τὸ ἔργον, εἰ ταύτην τις τὴν γνώμην ἤδη λαμβάνειν ἔφθασεν. ἀναχραγούσης δέ τινος γυναικὸς, δέσποτα ἐλέησον, νομίσας αἰτεῖν τι μέλλειν αὐτὴν τῶν πρὸς τροφὴν, ὀργισθεὶς ἐπηράσατο αὐτῇ τὸν Θεὸν, καὶ μήτε ἀλωὰς αὐτῷ μήτε ληνὸς ὑπάρχειν ἔλεγεν, ὅθεν τι καὶ παράσχοιεν αὐτῇ δεομένῃ. τῆς δ' ὑδρίας μὲν χρῄζειν εἰπούσης τούτων, ὑδ' ἐνοχλεῖν τροφῆς ἕνεκα, κριθῆναι δ' ἀξιούσης πρὸς ἄλλην γυναῖκα, κελεύσαντος λέγειν καὶ διδάσκειν περὶ ὧν ἐπιζητεῖ, "συνθήκας, ἔφη, ποιήσασθαι μετὰ τῆς ἑτέρας γυναικὸς γειτνιώσης καὶ φίλης αὐτῇ τυγχανούσης, ὅπως, ἐπεὶ τὰ "τῆ λιμῷ καὶ τῆς ἐνδείας ἦν ἀμήχανα, διαχρησάμεναι τὰ "τέκνα, ἦν δ' ἄρρεν ἑκατέρα παιδίον, ἀνὰ μίαν ἡμέραν θρέ"ψωμεν ἀλλήλας. κἀγὼ μέν, φησὶ, πρώτη τοὐμὸν κατέσφα"ξα, καὶ τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τοὐμὸν ἑτεάφημεν ἀμφό"τεραι. ἡ δ' οὐ βούλεται ταὐτὸ ποιεῖν, ἀλλὰ παραβαίνει τὴν "συνθήκην, καὶ τὸν υἱὸν ἀφανῆ πεποίηκε." τοῦτ' ἐλύπησε σφοδρῶς Ἰώραμον ἀκούσαντα, καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ δεινὸν ἐκβοήσας, ἔπειτα ὀργῆς ἐπὶ τὸν προφήτην Ἐλισσαῖον πληρωθεὶς, ἀνελεῖν αὐτὸν ὥρμησεν, ὅτι μὴ δεῖται τῆ Θεοῦ πόρου αὐτοῖς καὶ διαφυγὴν τῶν περισχόντων κακῶν δοῦναι· τόν τε ἀποτεμοῦντα αὐτῆ τὴν κεφαλὴν, εὐθὺς ἐξέπεμψε. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν ἠπείγετο τῆ προφήτῃ, τὸν δὲ Ἐλισσαῖον ἐκ ἔλαθεν ἡ τῆ βασιλέως ὀργή· καθεζόμενος δ' εἰκαθὲς παρ' ἑαυτῷ σὺν τοῖς μαθηταῖς ἐμήνυσεν αὐτοῖς, ὅτι Ἰώραμος ὁ τῆ φονέως υἱὸς πέμψειε τὸν ἀφαιρήσον-

inopia in poteſtatem ſuam redacturum eſſe Samarenſes, copiis admotis vrbem obſidet. Tanta autem ciborum penuria premebatur Ioramus, vt propter caritatem immodicam intra Samariam caput aſini octoginta quidem nummis argenteis venierit, quinque vero nummis argenteis ſextarium ſtercoris columbini emerint Hebraei pro ſale. Quo factum eſt vt rex magnopere vereretur, ne quis fame adactus vrbem hoſtibus proderet, et quotidie moenia ipſe obiret et excubias, diſpiciens an quis intus ab iis occuleretur: et, quod conſpiceretur et curam adhiberet, aliis obſtitit, quo minus perfide aliquid cogitarent, aut cogitata perficerent, ſi quis huiuſmodi quid perpetrare prius inſtituiſſet. Quod dum faceret, mulierе quadam exclamante, miſerere domine, ratus ipſam aliquid ſibimet, quo veſceretur, petituram, ira commotus, eam Dei nomine diris deuouit, aiebatque, ſibi neque areas eſſe neque torcularia, vnde et ipſi egenti aliquid largiri poſſet. Cumque illa horum quidem nihil ſe deſiderare diceret, neque ob cibum moleſtam eſſe, ſed vt litem, quam cum alia muliere habuit, diiudicare non grauaretur, vbi ille eam loqui iuſſerat ipſumque de iis quae requirit certiorem facere, "ſibi "cum alia muliere vicina ſuique amica conueniſſe, di"cebat, vt, cum famis et inediae mala non amplius fer"re potuerint, mactatis liberis ſuis (nam vtrique infans "erat maſculus) alternis diebus altera alteram aleret. at"que, ego quidem, ait, prima meum iugulaui, heſter"naque die meo ambae veſcebamur. Illa vero non "vult idem iam facere; ſed a pactis recedit, filiumque "ſuum abſcondidit." Haec res audita vehementi dolore affecit Ioramum: cumque veſtem conſcidiſſet et graviter exclamaſſet, poſtea in vatem Eliſſaeum ira accenſus eſt, magnopere volens eum occidere, quod non oraret Deum vt daret remedium et fugam malorum quibus tenebantur: atque ſtatim miſit qui caput ei praecideret. Et ille quidem ad vatis caedem properabat; Eliſſaeum vero haud latuit regis ira: ſed domi ſuae

τα αὐτῷ τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὑμεῖς, φησὶν, ὅταν ὁ τῦτο προσαχθεὶς ἀφίκηται, παραφυλάξαντες εἰσιέναι μέλλοντα προσαποθλίψατε τῇ θύρᾳ καὶ κατάσχετε· ἀκολυθήσει γὰρ αὐτῷ πρὸς ἐμὲ παραγινόμενος ὁ βασιλεὺς, μεταβεβλημένος. καὶ οἱ μὲν τὸ κελευσθὲν, ὡς ἦκεν ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ τῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν τῦ Ελισσαίυ, ἐποίησαν. Ἰώραμος δὲ καταγνοὺς τῆς ἐπὶ τὸν προφήτην ὀργῆς, καὶ δείσας μὴ φθάσῃ κτείνας αὐτὸν ὁ τοῦτο προσαχθεὶς, ἔσπευσε κωλύσαι γενέσθαι τὸν φόνον, καὶ διασῶσαι τὸν προφήτην. ἀφικόμενος δὲ πρὸς αὐτὸν, ἠτιᾶτο ὅτι μὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ λύσιν αὐτοῖς τῶν παρόντων κακῶν αἰτεῖται, ἀλλ' οὕτως ὑπ' αὐτῶν φθειρομένυς ὁρᾷ. Ελισσαῖος δὲ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐπηγγέλλετο, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν, ἔσεσθαι πολλὴν εὐπορίαν τροφῆς· καὶ πραθήσεσθαι μὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ σίκλυ δύο κριθῆς σάτα, ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλυ. ταῦτα τόν τ' Ἰώραμον καὶ τὺς παρόντας εἰς χαρὰν περιέτρεψε. πιστεύειν γὰρ τῷ προφήτῃ διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς προπεπειραμένοις ἀλήθειαν ἐπ. ὦκνουν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπ' ἐκείνης ἐνδεὲς τῆς ἡμέρας καὶ καλάπωρον ἡ προσδοκωμένη κῦφον αὐτοῖς ἐποίει. ὁ δὲ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμὼν, τῷ βασιλεῖ φίλος ὤν, καὶ τότε φέρων αὐτὸν ἐπερειδόμενον, "ἄπιστα, ἔφη, λέγεις, ὦ προ-"φῆτα· καὶ ὥσπερ ἀδύνατον ἐκχέαι τὸν Θεὸν ἐξ ἀρανῦ κα-"ταράκτας κριθῆς ἢ σεμιδάλεως, ὕτως ἀμήχανον καὶ τὰ "ὑπὸ σῦ νῦν εἰρημένα γενέσθαι." καὶ ὁ προφήτης πρὸς αὐτὸν ταῦτα μὲν εἶπεν, "ὄψῃ τῦτο λαμβάνοντα τὸ τέλος, σὺ "μεταλήψῃ δ' οὐδενὸς τῶν ὑπαρξάντων.

ε'. Ἐξέβη τοίνυν τοῦτον τὸν τρόπον τὰ ὑπὸ Ελισσαίυ προειρημένα. νόμος ἦν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπρᾳ ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ἀπὸ τῶν τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως. ἄνδρες οὖν τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πρὸ τῶν πυλῶν μένοντες, μηκέτι μηδενὸς αὐτοῖς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῦ λιμοῦ τροφὴν ἐκφέροντος, εἰσελθεῖν μὲν εἰς τὴν πόλιν κεκωλυμένοι διὰ τὸν νόμον, κἂν

sedens vna cum discipulis, eis indicauit, quod Ioramus homicidae filius miserit qui ei caput auferret. Vos vero, inquit, cum venerit is cui hoc mandatum est, obseruate vt ingressurum foribus affligatis, atque retineatis: etenim sequetur eum ad me veniens rex, mutato consilio. Atque illi quidem, vbi venit qui a rege ad perimendum Elisaeum missus erat, iussa fecerunt. Ioramus autem suae contra vatem iracundiae poenitens, veritusque ne eum iam occidisset qui ad hoc missus erat, properauit caedem fieri prohibere, vatemque conseruare. Atque vbi ad eum venit, conqueri de eo coepit, qui eis praesentium malorum remedium a Deo non postularet, sed eos ita malis illis confici spectaret. Elisaeus autem in crastinum diem promittebat, eadem hora qua tum rex ad eum venerat, futuram magnam alimenti copiam et abundantiam; foreque vt in foro bina quidem hordei sata siclo vendantur, similae vero satum siclo ematur. Ista Ioramum et qui cum eo erant ad gaudia conuerterunt. non enim tardi erant ad fidem vati habendam, quod vaticiniorum eius veritatem iam ante experti fuissent. immo etiam illius diei inediam et miseriam eis leuauit futuri exspectatio. Tertiae autem copiarum partis praefectus, amicus regis, qui tum forte eum reclinatum ferebat, "incredibilia, inquit, loque-"ris, o vates: et sicuti istud haud fieri potest vt Deus "e coelo effunderet hordei et similae cataractas, ita fieri "nequeunt quae a te iam dicta sunt." Cui vates dicebat, "tuis quidem oculis ista videbis ad hunc plane mo-"dum euenire, cum vero exstiterint eorum nullatenus par-"ticeps eris.

5. Quae itaque ab Elisaeo praedicta ad exitum perducta sunt, hoc modo. Lege cautum erat apud Samariam, vt qui lepra scateant, et corpora non habeant morbi istiusmodi pura, extra ciuitatem manerent. Quatuor itaque viri ob hanc causam ante portam manentes, neminine ad eos propter summam famis diritatem cibi ali-

ἐπιτραπῆ δὲ αὐτοῖς διαφθαρήσεσθαι κακῶς ὑπὸ τῶ λιμῶ λογισάμενοι, τοῦτο δὲ πείσεσθαι κἂν αὐτόθι μένωσιν ἀπορίᾳ τροφῆς, παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις αὐτοὺς ἔκριναν, ὡς εἰ μὲν φείσαιντο αὐτῶν, ζησόμενοι, εἰ δ' ἀναιρεθεῖεν, εὐθανατήσοντες. ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν νυκτὸς ἦκον εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν πολεμίων. ἤρχετο δ' ἤδη τοὺς Σύρους ἐκφοβεῖν καὶ ταράττειν ὁ Θεὸς, καὶ κτύπον ἁρμάτων καὶ ὅπλων, ὡς ἐπερχομένης στρατιᾶς, ταῖς ἀκοαῖς αὐτῶν ἐνηχεῖν, καὶ ταύτην ἐγγυτέρω προσφέρειν αὐτοῖς τὴν ὑπόνοιαν. ἀμέλει τοῦτον τὸν τρόπον ὑπ' αὐτῆς διετέθησαν, ὥστε τὰς σκηνὰς ἐκλιπόντες συνέδραμον πρὸς τὸν Ἀδαδον, λέγοντες, ὡς Ἰώραμος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, μισθωσάμενος συμμάχους, τόν τε τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ τὸν τῶν νήσων, ἐπ' αὐτοὺς ἄγει· προσιόντων γὰρ αὐτῶν ἐπακούειν τοῦ κτύπου. ταῦτα λέγουσιν ὁ Ἀδαδος, καὶ γὰρ αὐτὸς περιεψοφεῖτο ἤδη τὰς ἀκοὰς ὁμοίως τῷ πλήθει, πρόσχε. καὶ μετὰ πολλῆς ἀταξίας καὶ θορύβου, καταλιπόντες ἐν τῇ παρεμβολῇ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ πλοῦτον ἄφθονον, εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. οἱ δὲ λεπροὶ οἱ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀναχωρήσαντες εἰς τὸ τῶν Σύρων στρατόπεδον, ὧν μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπεμνήσθημεν, καὶ γενόμενοι πρὸς τῇ παρεμβολῇ, πολλὴν ἡσυχίαν καὶ ἀφωνίαν ἔβλεπον οὖσαν. καὶ παρελθόντες εἴσω, καὶ ὁρμήσαντες εἰς μίαν σκηνὴν, ὡς οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ, φαγόντες καὶ πιόντες ἐβάστασαν ἐσθῆτα, καὶ πολὺν χρυσὸν νομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν· ἔπειτ' εἰς ἑτέραν σκηνὴν παρελθόντες, ὁμοίως τὰ ἐν αὐτῇ πάλιν ἐξεκόμισαν. καὶ τοῦτο ἐποίησαν τετράκις, μηδενὸς αὐτοῖς ὅλως ἐντυγχάνοντος. ὅθεν εἰκάσαντες ἀναχωρηκέναι τοὺς πολεμίους, κατεγίνωσκον ἑαυτῶν μὴ ταῦτα δηλούντων τῷ Ἰωράμῳ καὶ τοῖς πολίταις. καὶ οἱ μὲν ἐλθόντες πρὸς τὸ τῆς Σαμαρείας τεῖχος, καὶ ἀναβοήσαντες πρὸς τοὺς φύλακας, ἐμήνυον αὐτοῖς τὰ περὶ τοὺς πολεμίους. ἐκεῖνοι δὲ ταῦτα ἀπήγγειλαν τοῖς τοῦ βασιλέως φύλαξι. παρ' ὧν μαθὼν Ἰώραμος, μεταπέμπεται τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγε-

quid afferente, lege quidem in vrbem intrare prohibiti, ratique, si liceret, fore vt fame male perirent, hoc ipsum vero victus inopia passuros esse etiamsi loco suo manerent, statuerunt sese hostibus committere, vt si quidem illis pepercerint victuri, sin vero occiderint honeste morituri. Cum hanc sententiam ratam fecissent, nocte se conferebant ad castra hostium. Iam autem Deus inciplebat Syros exterrere et perturbare, auresque illorum, quasi in eo esset exercitus vt aduentaret, sono equorum et armorum complere, facereque vt magis illis haec crescerent suspicio. ita scilicet ex ea animo erant affecti, vt relictis castris ad Adadum concurrerint, dicentes, Ioramum Israëlitarum regem, sibi in auxilium mercede conductis et Ægyptiorum rege et rege Insularum, ipsos adortum venire. sonitum enim illorum appropinquantium exaudiri. Haec nunciantibus Adadus (nam et eius similiter ac militum aures istiusmodi strepitu circumsonabant) fidem habuit. atque confusi admodum et perturbati, in castris relictis equis et iumentis vique diuitiarum ingenti, in fugam se coniecerunt. Leprosi autem isti, quorum paulo ante meminimus, cum ex Samaria ad Syrorum exercitum recessissent, et ad castra peruenissent, multum silentii et taciturnitatis illic animaduertebant. atque in ea ingressi, profectique in vnum e tabernaculis, cum in propatulo neminem viderent, cibo potuque refecti vestes sustulerunt, multumque auri elatum extra castra abdiderunt. deinde in aliud tabernaculum ingressi, itidem quae in eo reperta illinc etiam extulerunt. atque hoc ipsum tertio iterumque fecerunt, ne vno quidem oculis occurrente. Vnde coniectura facta hostes abscessisse, seipsos incusare coeperunt, quod haec Ioramo et ciuibus non nunciatum irent. Ita quidem illi, cum ad Samariae moenia accessissent et ad custodes clamassent, ipsis indicabant quid de hostibus factum sit. Illi autem excubitoribus regis illa nunciarunt. A quibus cum ea accepisset Ioramus, amicos ducesque accersit, ad quos, vbi venerant,

μόνας. πρὸς δὲ ἐλθόντας "ἐνέδραν καὶ τέχνην ὑποτοῦ ἔλε-
"γε τὴν ἀναχώρησιν τῶ τῶν Σύρων βασιλέως, ἀπογνόντος
"ὑμᾶς τῷ λιμῷ διαφθαρήσεσθαι, ἵν' ὡς πεφευγότων ἐπὶ
"διαρπαγὴν ἐξελθόντων τῆς παρεμβολῆς αἰφνιδίως ἐπιπέ-
"σῃ, καὶ κτείνῃ μὲν αὐτοὺς, ἁμαχητὶ δ' ἕλῃ τὴν πόλιν.
"ὅθεν ὑμῖν παραινῶ, διὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν, καὶ μηδα-
"μῶς προϊέναι καταφρονήσαντας τῶ τοὺς πολεμίους ἀνακε-
"χωρηκέναι." φήσαντος δέ τινος, ὡς ἄριστα μὲν καὶ συνε-
τώτατα ὑπονοήσειε, πέμψαι γε μὴν συμβουλεύσαντος δύο
τῶν ἱππέων τοὺς τὴν ἄχρι Ἰορδάνου πᾶσαν ἐξερευνήσοντας,
εἰ μὴ φθέντες ὑπὸ λοχώντων τῶν πολεμίων διαφθαρεῖεν, φυ-
λακὴ τῆ στρατιᾶ γένωνται, τὸ μηδὲν ὅμοιον παθεῖν αὐτὴν
ἀνυπόπτως προελθοῦσαν, προσαριθμήσεις δέ φησι τοῖς
ὑπὸ τῶ λιμῶ τεθνηκόσι τοὺς ἱππέας, κἂν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν
ληφθέντες ἀπόλωνται· ἀρεσθεὶς δὲ τῆ γνώμῃ τοὺς κατοψο-
μένους ἔπεμψεν. οἱ δὲ, κενὴν μὲν τὴν ὁδὸν πολεμίων ἦυσαν,
μεστὴν δὲ σιτίων καὶ ὅπλων εὗρον· ἃ διὰ τὸ κῦφοι πρὸς τὸ
φεύγειν εἶναι ῥίπτοντες κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασι-
λεὺς, ἐπὶ διαρπαγὴν τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλῆθος ἐξαφ-
ῆκεν. εὐτελὲς δ' ὐδὲν ὐδ' ὀλίγου ὠφελοῦντο, ἀλλὰ πολὺν
μὲν χρυσὸν, πολὺν δ' ἄργυρον, ἀγέλας δὲ παντοδαπῶν
κτηνῶν ἐλάμβανον. ἔτι γε μὴν σίτῳ μυριάσι καὶ κριθῆς, αἷς
ὐδ' ὄναρ ἤλπισαν, ἐπιτυχόντες, τῶν μὲν προτέρων κακῶν
ἀπηλλάγησαν, ἀφθονίαν δ' εἶχον, ὡς ὠνεῖσθαι δύο μὲν
σάτα κριθῆς σίκλῳ, σεμιδάλεως δὲ σάτον σίκλῳ, κατὰ
τὴν Ελισσαίῳ προφητείαν. ἰσχύει δὲ τὸ σάτον μόδιον καὶ ἥ-
μισυ Ιταλικόν. μόνος δὲ τέτων οὐκ ὤνατο τῶν ἀγαθῶν ὁ τῆς
τρίτης μοίρας ἡγεμών. καταξαθεὶς γὰρ ὑπὸ τῶ βασιλέως
ἐπὶ τῆς πύλης, ἵνα τὸ πλῆθος ἐπέχῃ τῆς πολλῆς ὁρμῆς,
καὶ μὴ κινδυνεύσωσι ὑπ' ἀλλήλων ὠθούμενοι συμπατηθέν-
τες ἀπολέσθαι, τέτ' αὐτὸς ἔπαθε, καὶ τέτον ἀπεθνήσκει
τὸν τρόπον, τὴν τελευτὴν αὐτῷ προφητεύσαντος Ελισσαίε,
ὅτε τοῖς ὑπ' αὐτῷ περὶ τῆς ἐσομένης εὐπορίας τῶν ἐπιτη-
δείων λεγομένοις μόνος ἐξ ἁπάντων οὐκ ἐπίστευσεν.

dicebat; "sibi insidiarum dolique suspicionem dare Syrorum regis discessum, desperantis fore vt vos fame "intereatis, vt si ad castra illorum quasi fuga deserta di"ripienda prodieritis, impetu repente facto vos quidem "ipsos perimat, vrbem vero sine pugna capiat. Quare "vos moneo vt vrbem custodiatis, et nusquam ex ea "exeatis, animis elati ex hostium recessu." Cum autem quidam dixisset, optime quidem eum et prudentissime de illis suspicari; suasissetque mittendos esse duos ex equitibus, qui regionem omnem vsque ad Iordanem explorarent, vt si ab hostibus insidiantibus capti perirent, inde caueat exercitus, ne temere egressus simile quid patiatur; quin et istos, inquit, equites, si fote capti ab hostibus intereant, annumerabis iis quos fames absumpsit: ab hac sententia non auersus, misit qui omnia dispicerent. Illi autem per viam hostibus quidem vacuam iter confecerunt, plenam vero cibariorum et armorum inueniebant, quae abiecta reliquerant, vt leues essent et expediti ad fugam. His auditis, rex multitudinem ad ea quae in castris erant diripienda emisit. Non autem hoc vulgari aut exiguo illis emolumento erat; sed aurum multum pariter et argentum, vt et iumentorum omne genus greges capiebant: ac praeterea frumenti atque hordei vim infinitam nacti, quantam nec in somniis sperare poterant, non solum malis prioribus liberati erant, sed et tanta affluebant copia, vt duo quidem hordei sata empta fuerint siclo, similae vero satum itidem siclo, iuxta Elissaei vaticinium. Satum autem continet modium vnum Italicum et dimidium eius. Illi autem soli bona ista non proderant, qui tertiae copiarum partis praefectus erat. constitutus enim ad portam a rege, vt cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne dum alter alterum truderet conculcati pereundi discrimen adirent, id ipsum ille passus est, oppressusque a turba animam efflat; morte illius ab Elissaeo praedicta, quod iis, quae de futura rerum necessariarum copia loquutus erat, ille solus fidem non habuerit.

θ'. Ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς Ἀδαδος διασωθεὶς εἰς Δαμασκὸν, καὶ μαθὼν ὅτι τὸ θεῖον αὐτόν τε καὶ τὴν στρατιὰν αὐτῷ πᾶσαν εἰς τὸ δέος καὶ τὴν ταραχὴν ἐκείνην ἐνέβαλεν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐφόδου πολεμίων ἐγένετο, σφόδρα τῷ δυσμενῆ τὸν Θεὸν ἔχειν ἀθυμήσας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἐκδημήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον εἰς Δαμασκὸν Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου, γνοὺς ὁ Ἀδαδος τὸν πιστότατον τῶν οἰκετῶν Ἀζάηλον ἔπεμψεν ὑπαντησόμενον αὐτῷ, καὶ δῶρα κομίζοντα, κελεύσας ἔρεσθαι περὶ τῆς νόσου, καὶ εἰ διαφεύξεται τὸν ἐξ αὐτῆς κίνδυνον. Ἀζάηλος δὴ μετὰ καμήλων τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἃς τὰ κάλλιστα καὶ τὰ τιμιώτατα τῶν ἐν Δαμασκῷ γινομένων καὶ ὄντων ἐν τῷ βασιλείῳ ἔφερον δῶρα, συμβαλὼν τῷ Ἐλισσαίῳ, καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν φιλοφρόνως, ἔλεγεν ὑπὸ Ἀδάδου τοῦ βασιλέως πεμφθέντα πρὸς αὐτὸν, δῶρά τε κομίσαι, καὶ πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου, εἰ ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς ἔσοιτο. ὁ δὲ προφήτης, τὸν μὲν Ἀζάηλον ἐκέλευσε μηδὲν ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ κακόν· ἔλεγε δ' ὅτι τεθνήξεται. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης τοῦ βασιλέως ἐλυπεῖτο ταῦτα ἀκούσας· ὁ δὲ Ἐλισσαῖος ἔκλαιε, καὶ πολλοῖς ἐρρᾴθη δακρύοις, προορώμενος ἃ πάσχειν ὁ λαὸς ἔμελλε κακὰ, μετὰ τὴν Ἀδάδου τελευτήν. ἀνακρίναντος δ' αὐτὸν Ἀζάηλου τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως, κλαίω, φησὶ, τὸ πλῆθος τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐλεῶν, ὧν ἐκ σοῦ πείσονται δεινῶν. ἀποκτενεῖς γὰρ αὐτῶν τοὺς ἀρίστους, καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐμπρήσεις, καὶ παιδία μὲν ἀπολεῖς προσεηγνὺς πέτραις, τὰς δ' ἐγκύους ἀναῤῥήξεις γυναῖκας. τοῦ δ' Ἀζάηλου λέγοντος, τίνα γὰρ ἰσχὺν ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην εἶναι συμβέβηκεν ὥστε ταῦτα ποιῆσαι; τὸν Θεὸν, ἔφησεν, αὐτῷ δεδηλωκέναι τοῦθ' ὅτι τῆς Συρίας μέλλοι βασιλεύειν. Ἀζάηλος μὲν οὖν παραγενόμενος πρὸς τὸν Ἀδαδον, τῷ μὲν τὰ βελτίω περὶ τῆς νόσου κατήγγειλε· τῇ δ' ἐπιούσῃ δίκτυον ἐπιβαλὼν αὐτῷ διάβροχον, τὸν μὲν στραγγάλῃ διέφθειρε, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτὸς παρέλαβε, δραστήριός τε ὢν ἀνὴρ, καὶ πολλὴν ἔχων παρὰ τῶν Σύρων εὔνοιαν, καὶ τοῦ δήμου τῶν

6. Adadus autem Syrorum rex vbi incolumis Damaſcum venit, intellexitque Deum ipſique et exercitui eius vniuerſo terrorem et perturbationem iſtam incuſſiſſe, quodque ab hoſtium inuaſione nequaquam metu fuerint perculſi, moerore vehementer affectus, quod Deum ſibi infenſum haberet, in languorem incidit. Cumque per idem tempus Eliſſaeus vates e patria ſua Damaſcum iuiſſet, hoc cognito, Adadus domeſticorum ſuorum fideliſſimum Azaëlum ei occurſurum miſit, munera etiam ſecum ferentem, cui in mandatis dedit, vt de morbo illum percontaretur, et num ex periculo ab eo intentato eſſet euaſurus. Azaëlus itaque cum camelis numero quadraginta, quae de optimis et pretioſiſſimis Damaſci bonis quaeque regia ſuppeditaret munera portabant, obviam factus Eliſſaeo, cum benigne eum ſalutaſſet, dicebat, ſe ab Adado rege ad eum miſſum, vt et dona afferret, et de morbo ſciſcitaretur, an ex eo eſſet reualiturus. At vates Azaëlo quidem iuſſit, vt mali nihil regi renunciaret: dicebat autem eum breui moriturum eſſe. Et quidem famulus regius, his auditis, dolebat: Eliſſaeus vero flebat, et multis manabat lacrymis, proſpiciens mala quae paſſurus eſſet populus poſt mortem Adadi. Cum Azaëlus autem eum interrogaſſet, cur adeo animo perturbatus eſſet; fleo, inquit, quod me populi Iſraëlitici malorum miſereat, quibus a te afficientur. nam optimos ex eis interficies, et vrbes eorum munitiſſimas incendes, et infantes quidem lapidibus alliſos perimes, mulieres vero grauidas diſſecabis. Azaëlo autem dicente, vnde me tantas habere vires contigit vt iſta facerem? Deum, aiebat, id ſibi oſtendiſſe, illum regem fore Syriae. Azaëlus itaque, cum ad Adadum veniſſet, illi quidem meliora omnia de morbo nunciavit: poſtridie vero reti madido in eum iniecto fauces ſtrangulando occidebat, regnumque in eius locum ipſe occupabat; vir impiger, et qui Syrorum, populique Damaſceni gratiam ſibi conciliauerat. a quo et ipſe Adadus et Azaëlus qui poſt eum regnauit pro Diis adhuc

Δαμασκηνῶν. ὑφ' ἅμ᾽ ἐχει νῦν αὐτός τε ὁ Ἀδαδος καὶ Ἀζάηλος, ὁ μετ' αὐτὸν ἄρξας, ὡς θεοὶ τιμῶνται διὰ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς τῶν ναῶν οἰκοδομίας, οἷς ἐκόσμησαν τὴν τῶν Δαμασκηνῶν πόλιν. πομπεύουσι δ' ἕτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ τῇ τιμῇ τῶν βασιλέων, καὶ σεμνύνονται τὴν τούτων ἀρχαιότητα· ὡς εἰδότες ὅτι νεώτεροί εἰσι, καὶ ὡς ἔχουσιν ἕτοι οἱ βασιλεῖς ἔτη χίλια καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς Ἰώραμος, ἀκούσας τὴν Ἀδάδου τελευτὴν, ἀνέπνευσεν ἐκ τῶν φόβων, καὶ τῇ δέει ᾧ δι' αὐτὸν εἶχεν, ἀσμένως εἰρήνης λαβόμενος.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Ἰωράμου τοῦ Ἱεροσολύμων βασιλέως πονηρίας, ἥττας, καὶ τελευτῆς.

Ἰώραμος δὲ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, καὶ τούτῳ γὰρ ἦν ταὐτὸ καθὼς προεμηνύσαμεν ἔμπροσθεν ὄνομα, παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, εὐθὺς ἐπὶ σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν πατρῴων φίλων, οἳ καὶ ἡγεμόνες ἦσαν, ἐχώρησεν, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἐπίδειξιν τῆς πονηρίας ἐντεῦθεν ποιησάμενος, καὶ μηδὲν διενεγκὼν τῶν τοῦ Ἰσραὴλ βασιλέων, οἳ πρῶτοι παρηνόμησαν εἰς τὰ πάτρια τῶν Ἑβραίων ἔθη, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν. ἐδίδαξέ τε αὐτὸν τά τε ἄλλα εἶναι κακὸν, καὶ δὴ καὶ ξενικοὺς θεοὺς προσκυνεῖν, Γοθολία θυγάτηρ μὲν Ἀχάβου, συνοικήσασα δ' αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Θεὸς διὰ τὴν πρὸς Δαυΐδην ὁμολογίαν οὐκ ἐβούλετο τοῦτο τὸ γένος ἐξαφανίσαι· Ἰώραμος δ' οὐ διέλιπεν ἑκάστης ἡμέρας καινουργῶν ἐπ' ἀσεβείᾳ καὶ λύμῃ τῶν ἐπιχωρίων ἐθισμῶν. ἀποσάντων δ' αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν Ἰδουμαίων, καὶ τὸν μὲν πρότερον ἀποκτεινάντων βασιλέα, ὃς ὑπῆκτο αὐτοῦ τῷ πατρὶ, ὃν δ' ἐβούλοντο αὐτοὶ καταστησάντων, Ἰώραμος, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ τῶν ἁρμάτων, νυκτὸς εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ἐνέβαλε· καὶ τοὺς μὲν πέριξ τῆς αὐτοῦ βασιλείας διέφθειρε, πορρωτέρω δ' οὐ προῆλθεν. ἥττησε

coluntur, propter beneficentiam eorum, et exstructiones templorum, quibus Damascenorum vrbem ornarunt. Quin et pompam illi quotidie ducunt in horum regum honorem, et de illorum antiquitate gloriantur; ignari eos esse recentiores, regesque istos non attingere ad centum et mille annos. Caeterum Ioramus Israëlitarum rex, audita morte Adadi, a continuis pauoribus respirauit, et a metu quem propter ipsum habebat, laete admodum pacem amplexus.

CAP. V.

De nequitia, clade, et morte Ioramí Hierosolymorum regis.

IOramus autem Hierosolymorum rex (nam et huic cum Israëlitarum rege, vt iam ante diximus, idem erat nomen) statim, vt accepit imperium, ad caedem fratrum ipsius et paternorum amicorum, qui etiam principes erant, processit; inde regni sui initio facto, datoque malitiae suae specimine, nullaque in re dissimilis Israëlitarum regibus, qui primi a patriis Hebraeorum moribus Deique cultu discesserunt. Quin et ipsum ad impietatem instituit, Deosque alienos adorare docuit vxor eius Gotholia, Achabi filia. Et quidem Deus, propter foedus, quod cum Dauide percusserat, noluit stirpem eius perdere: Ioramus vero nouo aliquid in dies in impietate et ad gentilitiae religionis perniciem moliri non desistit. Cum autem sub idem fere tempus Idumaei ab eo defeciissent, et priorem quidem illorum regem, qui in patris ipsius fide erat, interfeciissent, quem vero voluerunt sibi regem creassent, Ioramus, cum equitatu, qui tum ei ad manum erat, et curribus, in Idumaeam nocte irruptionem faciebat; atque eos quidem, qui in ipsius regni vicinia erant, occidebat, vlterius vero non progrediebatur. Caeterum nihil ei profuit haec ex-

μέντοι τῦτο ποιήσας ὠδέν. πάντες γὰρ ἀπέστησαν αὐτῦ, καὶ οἱ τὴν χώραν τὴν καλυμένην Λαβίναν νεμόμενοι. ἦν δ' ὕτως ἐμμανὴς, ὥστε τὸν λαὸν ἠνάγκαζεν, ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ τῶν ὀρῶν ἀναβαίνοντα, προσκυνεῖν τὰς ἀλλοτρίας θεάς.

β'. Ταῦτα δ' αὐτῷ πράττοντι, καὶ τελέως ἐκβεβληκότι τῆς διανοίας τὰ πάτρια νόμιμα, κομίζεται παρ' Ηλία τῦ προφήτυ ἐπιστολή· ἣ τὸν Θεὸν ἐδήλυ μεγάλην παρ' αὐτῦ ληψόμενον δίκην, ὅτι τῶν μὲν ἰδίων πατέρων μιμητὴς ὐκ ἐγένετο, τοῖς δὲ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέων κατηκολύθησεν ἀσεβήμασι, καὶ συνηνάγκασε τὴν τῦ Ιύδα Φυλὴν, καὶ τὰς πολίτας Ιεροσολύμων, ἀφέντας τὴν ὁσίαν τῦ ἐπιχωρίυ Θεῦ θρησκείαν, σέβειν τὰ εἰδώλα, καθὼς καὶ Αχαζος τὰς Ισραηλίτας ἐβιάσατο, ὅτι τε τὰς ἀδελφὰς διεχρήσατο, καὶ τὰς ἀγαθὰς ἄνδρας καὶ δικαίας ἀπέκτεινε, τήν τε τιμωρίαν, ἣν ἀντὶ τύτων ὑφέξειν ἔμελλεν, ἐσήμαινε τοῖς γράμμασιν ὁ προφήτης, ὄλεθρον τῦ λαῦ καὶ φθορὰν γυναικῶν αὐτῦ τῦ βασιλέως καὶ τέκνων, καὶ ὅτι τεθνήξεται νόσῳ τῆς νηδύος ἐπὶ πολὺ βασανισθείς, καὶ τῶν ἐντέρων αὐτῦ δι' ὑπερβολὴν τῆς τῶν ἐντὸς διαφθορᾶς ἐκρυέντων, ὡς αὐτὸν ὁρῶντα τὴν αὐτῦ συμφορὰν, καὶ μηδὲν βοηθῆσαι δυνάμενον, ἔπειθ' ὕτως ἀποθανεῖν. ταῦτα μὲν ἐδήλυ διὰ τῆς ἐπιστολῆς ὁ Ηλίας.

γ'. Μετ' ὀ πολὺ δὲ στρατὸς Αράβων, τῶν ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων, καὶ τῶν ἀλλοφύλων, εἰς τὴν Ιερέμυ βασιλείαν ἐνέβαλε, καὶ τὴν τε χώραν διήρπασαν, καὶ τὸν οἶκον τῦ βασιλέως· ἔτι δὲ καὶ τὰς ὐὰς αὐτῦ κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας. εἷς δὲ αὐτῷ περιλείπεται τῶν παίδων, διαφυγὼν τὰς πολεμίας, Οχοζίας ὄνομα. μετὰ δὲ ταύτην τὴν συμφορὰν, αὐτὸς τὴν προειρημένην ὑπὸ τῦ προφήτυ νόσον ἐπὶ πλεῖστον νοσήσας χρόνον· ἐπέσκηψε γὰρ εἰς τὴν γαστέρα τὸ θεῖον αὐτῦ τὴν ὀργήν· ἐλεεινῶς ἀπέθανεν, ἐπιδὼν αὐτῦ τὰ ἐντὸς ἐκρυέντα. περιὤθρισε δὲ αὐτῦ καὶ τὸν νεκρὸν ὁ λαός. λογισάμενοι γὰρ οἱμαι τὸν ὕτως ἀποθανόντα κατὰ μῆνιν Θεῦ, μηδὲ κηδείας τῆς βασιλεῦσι πρεπώσης ἄξιον εἶναι τυχεῖν, ὕτε ταῖς πατρῴαις ἐνεκή-

peditio. omnes enim ab eius imperio defecerunt, simul et qui regionem Labinam dictam habitabant. Erat enim adeo vesanus, vt etiam populum ad montium fastigia ire coëgerit, Deosque alienos adorare.

2. Verum ad eum, dum haec agit, et patriorum institutorum memoriam plane abiecerat, afferuntur literae ab Elia vate: quae indicabant Deum ab eo graues repetiturum esse poenas, quod suorum quidem patrum mores non fuerit imitatus, sed regum Israëlitarum peccatis sectandis se addixerit, simulque compulerit Iudae tribum et ciues Hierosolymitanos ad idolorum cultum, relicta sacra erga Deum patrium religione, quemadmodum Achabus etiam Israëlitas ad idem faciendum adegit, quodque fratres suos interfecerit, viroſque bonos et iustos occiderit; insuper et supplicium, quod pro istis erat luiturus, literis significabat vates, scilicet populi interitum, vxorumque ipsius regis et liberorum stragem; quodque ipse breui moreretur, torminum morbo diu vexatus, eiusque visceribus, tabe intus dirum in modum grassante, profluuio eiectis; ita vt ipse, cum calamitatem suam prospiceret, nullaque arte ei subuenire posset, hoc modo postea animam efflarit. Ista quidem Elias vates ei per literas significabat.

3. At non multo post exercitus Arabum, proxime Æthiopiam incolentium, atque Palaestinorum, facta impressione in Iorami regnum, et regionem diripuerunt et regis ipsius domum, necnon et filios eius trucidarunt et vxores. Veruntamen vnus ei relictus est filius, e manibus hostium elapsus, nomine Ochozias. Post hanc autem calamitatem, rex ipse morbo, quem vates praedixerat, diutius conflictatus (Deus enim ira sua ventrem eius perfuderat) miserabiliter vita decedebat, cum intestina sua egesta conspexisset. Quin et populus mortuum contumeliis affecit. nam cum secum, vt opinor, reputassent, nequaquam dignum esse qui regiis exsequiis cohonestetur, eum lethali ex ira Dei vulnere accepto exspirarit, neque in paternis ipsum sepelire monumentis, neque alio di-

δευσαν αὐτὸν θήκαις, ὅτε ἄλλης τιμῆς ἠξίωσαν, ἀλλ' ὡς ἰδιώτην ἔθαψαν· βιώσαντα μὲν ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύσαντα δὲ ὀκτώ. παραδέδωκε δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος ὁ τῶν Ιεροσολυμιτῶν τῷ παιδὶ αὐτοῦ Οχοζίᾳ.

ΚΕΦ. ε'.

Ως Ιηοὺς ἐχρίσθη εἰς βασιλέα, καὶ Ιώραμον ἀνεῖλεν καὶ Οχοζίαν· οἷά τε ἀπ' αὐτοῦ ἐπράττετο εἰς κόλασιν τῶν ἀσεβῶν.

Ιώραμος δὲ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μετὰ τὴν Αδάδ τελευτὴν ἐλπίσας Αραμάθην πόλιν τῆς Γαλααδίτιδος ἀφαιρήσεσθαι τοὺς Σύρους, στρατεύει μὲν ἐπ' αὐτὴν μετὰ μεγάλης παρασκευῆς· ἐν δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοξευθεὶς ὑπό τινος τῶν Σύρων ἐκ καιρίας, ἀνεχώρησεν εἰς Ισραέλων πόλιν, ἰαθησόμενος ἐν αὐτῇ τὸ τραῦμα· καταλιπὼν ἐν τῇ Αραμάθῃ τὴν στρατιὰν ἅπασαν, καὶ ἡγεμόνα τὸν Νεμεσσὶ παῖδα Ιηοῦν. ἤδη γὰρ αὐτὴν ἠρήκει κατὰ κράτος. πρῶκτο δ' αὐτῷ μετὰ τὴν θεραπείαν πολεμεῖν τοῖς Σύροις. Ελισσαῖος δ' ὁ προφήτης ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὃς αὐτῷ τὸ ἄγιον ἔλαιον, ἔπεμψεν εἰς Αραμάθην χρίσοντα τὸν Ιηοῦν· καὶ φράσοντα ὅτι τὸ θεῖον αὐτὸν ἥρηται βασιλέα. ἄλλά τε πρὸς τούτοις εἰπεῖν ἐπιστείλας, ἐκέλευσε τρόπῳ φυγῆς ποιήσασθαι τὴν πορείαν, ὅπως λάθῃ πάντας ἐκεῖθεν ἀπιών. ὁ δὲ γενόμενος ἐν τῇ πόλει, τὸν μὲν Ιηοῦν εὑρίσκει καθεζόμενον μετὰ τῶν τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνων μέσον αὐτῶν, καθὼς Ελισσαῖος αὐτῷ προεῖπε. προσελθὼν δὲ ἔφη, βούλεσθαι περί τινων αὐτῷ διαλεχθῆναι. τοῦ δ' ἀναστάντος καὶ ἀκολουθήσαντος εἰς τὸ ταμιεῖον, λαβὼν ὁ νεανίας τὸ ἔλαιον, κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς· καὶ τὸν Θεὸν ἔφησε βασιλέα χειροτονεῖν αὐτὸν, ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ γένους τοῦ Αχάβου, καὶ ὅπως ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα τῶν προφητῶν, τῶν ὑπὸ Ιεζαβέλης παρανόμως ἀποθανόντων, ἵν' ὁ τούτων οἶκος τὸν αὐτὸν τρόπον ὄντες οἱ Ιεροβοάμου τοῦ Ναβαταίου παιδὸς καὶ Βαασὰ πρόῤῥιζοι διὰ

gnati sunt honore: sed veluti priuatum tumulo mandarunt; cum vixisset quidem annos quadraginta, octo vero regnasset. Populus autem Hierosolymitanus regnum tradidit filio eius Ochoziae.

CAP. VI.

Quemadmodum Iehus unctus est rex, et Ioramum ferro peremit et Ochozian: quaeque ab eo gesta sunt ad poenas impiis irrogandas.

CÆterum Ioramus Israëlitarum rex, post Adadi interitum in spem inductus se posse Syris adimere Aramatham regionis Galaaditidis vrbem, cum magno quidem apparatu in eam exercitum educit. In eius autem oppugnatione sagitta ictus a quodam Syro, non tamen lethaliter, in Iesraëlam vrbem se recepit, vt illic sanandum curaret vulnus: relicto ad Aramatham toto exercitu cum Iehu duce Nemessi filio. iam enim vrbem istam vi ceperat. Ei autem propositum erat, cum a vulnere reualescceret, Syros bello aggredi. Interim Elissaeus vates vnum e discipulis suis, dato ei sacro oleo, misit Aramatham, vt Iehum vngeret; diceretque, Deum ipsum in regem elegisse. Mandatis etiam quibusdam aliis, praecepit ei fugientis more iter facere, vt inde profectus omnes lateret. Ille vero, vbi ad vrbem peruenit, offendit Iehum forte in medio sedentem inter exercitus duces, prout Elissaeus ei praedixerat. Cum autem ad eum accessisset, aiebat, se velle cum eo certis de rebus colloqui. Illo vero excitato atque eum in conclaue sequutus, iuuenis oleum depromptum in caput eius effudit: dixitque, Deum illum regem creare, in stirpis Achabi perniciem, vtque sanguinem vlciscatur vatum, quos Iezabela iniusta nece peremit, vt domus eorum, similiter ac illae Hieroboami Nabataei filii atque Baasae, propter eorum impietatem funditus interat, nullumque maneat

τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀφανισθῇ, καὶ μηδὲν ὑπολειφθείη σπέρμα τῆς Αχάβου γενεᾶς. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐξεπήδησεν ἐκ τοῦ ταμιείου, σπουδάζων μηδενὶ τῶν ἐπὶ τῆς στρατιᾶς ὁραθῆναι.

β'. Ὁ δὲ Ιηοῦς προελθὼν ἦκεν ἐπὶ τὸν τόπον ἔνθα μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἐκαθέζετο. πυνθανομένων δὲ καὶ φράζειν αὐτοῖς παρακαλούντων τί πρὸς αὐτὸν ὁ νεανίας ἀφίκοιτο, καὶ προσέτι μάνεσθαι λεγόντων αὐτόν· ἀλλ' ὀρθῶς γε εἰκάσατε, εἶπε, καὶ γὰρ τοὺς λόγους μεμηνότος ἐποιήσατο. σπουδαζόντων δ' ἀκοῦσαι καὶ δεομένων, ἔφη, τὸν Θεὸν αὐτὸν ἠρῆσθαι βασιλέα τοῦ πλήθους, εἰρηκέναι. ταῦτ' εἰπόντος ἕκαστος περιδύων αὐτὸν ἐπεστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· καὶ σαλπίζοντες τοῖς κέρασιν ἐσήμαινον Ιηοῦν εἶναι βασιλέα. ὁ δὲ, ἀθροίσας τὴν στρατιὰν, ἔμελλεν ἐξορμᾶν ἐπὶ Ιώραμον εἰς Ιεσράελαν πόλιν· ἐν ᾗ, καθὼς προείπαμεν, ἐθεραπεύετο τὴν πληγὴν, ἣν ἔλαβε πρὸς τῇ Αραμάθης πολιορκίᾳ. ἔτυχε δὲ καὶ ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς Οχοζίας ἀφιγμένος πρὸς τὸν Ιώραμον· ἦν γὰρ ἦν αὐτῷ τῆς ἀδελφῆς, ὡς καὶ προειρήκαμεν· ἐπισκέψασθαι δὲ πῶς ἔχοι ἐκ τοῦ τραύματος, διὰ τὴν συγγένειαν ἐληλύθει. Ιηοῦς δὲ, βουλόμενος αἰφνιδίως τοῖς περὶ τὸν Ιώραμον ἐμπεσεῖν, ἠξίου μηδένα τῶν στρατιωτῶν ἀποδράντα μηνύσαι ταῦτα τῷ Ιωράμῳ. τοῦτο γὰρ ἔσεσθαι λαμπρὰν ἐπίδειξιν αὐτῷ τῆς εὐνοίας, καὶ τοὺς διακειμένους ἅτως ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Οἱ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἡσθέντες ἐφύλαττον τὰς ὁδοὺς, μή τις εἰς Ιεσράελαν διαλαθὼν μηνύσῃ αὐτὸν τοῖς ἐκεῖ. καὶ ὁ μὲν Ιηοῦς, τῶν ἱππέων ἐπιλέκτους παραλαβὼν, καὶ καθίσας ἐφ' ἅρματος, εἰς τὴν Ιεσράελαν ἐπορεύετο· γενομένου δὲ ἐγγὺς, ὁ σκοπὸς, ὃν ὁ βασιλεὺς Ιώραμος καθεσάκει τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν ἀφορᾶν, ἰδὼν μετὰ πλήθους προσελαύνοντα τὸν Ιηοῦν, ἀπήγγειλεν Ιωράμῳ προσελαύνουσαν ἱππέων ἴλην. ὁ δ' εὐθὺς ἐκέλευσεν ἐκπεμφθῆναί τινα τῶν ἱππέων ὑπαντησόμενον, καὶ τίς ἐστιν ὁ προσιὼν γνωσόμενον. ἐλθὼν οὖν πρὸς τὸν Ιηοῦν ὁ ἱππεὺς, ἐπηρώτα περὶ τῶν ἐν τῷ

ſemen ex Achabi genere. Et ille quidem haec loquutus e conclaui ſe proripuit, id agens ne a quopiam in exercitu conſpiceretur.

2. Iehus autem foris egreſſus reuertebatur ad locum vbi cum ducibus ſedebat. Illis vero percontantibus ſimul et obſecrantibus vt eis indicaret cur ad eum iſte iuuenis veniſſet, praetereaque illum inſanire dicentibus; ſane de eo recte conieciſtis, reſpondebat. nam et inſani verba loquutus eſt. Cum autem magis adhuc inſtarent et audire poſtularent, regnum populi ſibi a Deo delatum, aiebat illum dixiſſe. Haec vbi dixerat, ſuam quiſque veſtem exuentes eas illi ſubſternebant, et ſigno cornibus dato Iehum regem eſſe pronunciabant. Atque ille, coactis copiis, in eo erat vt contra Ioramum exiret ad vrbem Ieſraëlam: vbi, vt iam diximus, curationem adhibuit vulneri, quod in Aramathae obſidione acceperat. Tum autem Ochozias Hieroſolymorum rex propter cognationem eo ſe contulerat, (nam ſororis eius filius erat, vt ante retulimus) praeſertimque ad viſendum quomodo ſe haberet ex vulnere. Iehus autem, volens Ioramum et qui cum eo erant ex improuiſo adoriri, requirebat vt operam darent, ne quis militum ex vrbe euaderet, qui iſta Ioramo nunciatum iret. hoc enim ipſi claro fore beneuolentiae indicio, et qui ita animo affecti eſſent bona fide eum regem declaraſſe.

3. Illi autem, mandatis cum laetitia acceptis, vias cuſtodierunt, ne quis clam Ieſraëlam profectus iis qui iſthic erant illum indicaret. Et quidem Iehus, lectiſſimis equitum aſſumptis, ipſoque in curru collocato, Ieſraëlam petebat. Cumque non longe abeſſet, ſpeculator, a rege Ioramo conſtitutus vt venientes in vrbem proſpiceret, Iehum conſpicatus cum turmis aduehi, nunciauit Ioramo aduentare agmen equitum. Ille vero e veſtigio praecepit obuiam mitti equitem, quiſnam veniat quaeſitum. Cum autem eques ad Iehum acceſſiſſet, interroga-

στρατοπέδῳ· πυνθάνεσθαι γὰρ ταῦτα τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μηδὲν μὲν περὶ τούτων πολυπραγμονεῖν ἐκέλευσεν, ἔπιθαι δ' αὐτῷ. ταῦθ' ὁ σκοπὸς ὁρῶν, ἀπήγγειλεν Ἰωράμῳ τῷ ἵππέα, συγκαταμιγέντα τῷ πλήθει τῶν προσιόντων, συνεισελθεῖν ἐκείνοις παραγίνεσθαι. πέμψαντος δὲ καὶ δεύτερον τὸ βασιλέως, τάυτὸ ποιεῖν προσέταξεν Ἰηοῦς. ὡς δὲ καὶ τοῦτ' ἐποίησεν ὁ σκοπὸς Ἰωράμῳ, τελευταῖον αὐτὸς ἐπιβὰς ἅρματος σὺν Ὀχοζίᾳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεῖ· παρῆν γὰρ αὐτὸς, ὡς ἔφημεν ἔμπροσθεν, ὀψόμενος αὐτὸν, πῶς ἐκ τῆς τραύματος ἔχοι, διὰ συγγένειαν· ἐξῆλθεν ὑπαντήσομενος. χολαίτερόν τε καὶ μετ' εὐταξίας ὤδευεν Ἰηοῦς. καταλαβὼν δ' ἐν ἀγρῷ Ναβόθου τοῦτον Ἰώραμος, ἐπυνθάνετο εἰ πάντα ἔχοι καλῶς τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον. βλασφημήσαντος δὲ πικρῶς αὐτὸν Ἰηοῦ, ὡς καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ φαρμακὸν καὶ πόρνην ἀποκαλέσαι, δείσας ὁ βασιλεὺς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ὑγιὲς φρονεῖν αὐτὸν ὑπονοήσας, στρέψας ὡς εἶχε τὸ ἅρμα, ἔφυγε, φήσας πρὸς Ὀχοζίαν ἐνέδρα καὶ δόλῳ κατεστρατηγῆσθαι. Ἰηοῦς δὲ τοξεύσας αὐτὸν καταβάλλει, τοῦ βέλους διὰ τῆς καρδίας ἐνεχθέντος. καὶ Ἰώραμος μὲν εὐθὺς πεσὼν ἐπὶ γόνυ τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν. Ἰηοῦς δὲ προσέταξε Βαδάκρῳ τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι, μῦσαι τὸν Ἰωράμου νεκρὸν εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Ναβόθου, ἀναμνήσας αὐτὸν τῆς Ἠλία προφητείας ἣν Ἀχαάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸν Νάβυθον ἀποκτείναντι προεφήτευσεν, ὡς ἀπολεῖται αὐτός τε καὶ τὸ γένος αὐτοῦ ἐν τῷ ἐκείνου χωρίῳ. ταῦτα γὰρ καθεζομένους ὄπισθεν τοῦ ἅρματος τοῦ Ἀχαάβου λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ προφήτου. καὶ δὴ τοῦτο συνέβη γενέσθαι, κατὰ τὴν προῤῥησιν τὴν ἐκείνου. πεσόντος δὲ Ἰωράμου, δείσας περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας Ὀχοζίας, τὸ ἅρμα εἰς ἑτέραν ὁδὸν ἐξένευσε, λήσεσθαι τὸν Ἰηοῦν ὑπολαβών. ὁ δ' ἐπιδιώξας, καὶ καταλαβὼν ἔν τινι προβάσει, τοξεύσας ἔτρωσε. καταλιπὼν δὲ τὸ ἅρμα, καὶ ἐπιβὰς ἵππου φεύγει τὸν Ἰηοῦν εἰς Μαγεδδώ. κἀκεῖ θεραπευόμενος μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς πληγῆς τελευτᾷ. κομισθεὶς δ' εἰς Ἱεροσόλυμα, τῆς ἐκεῖ ταφῆς τυγ-

bat quomodo se res habeant in exercitu. regem enim de istis percontari aiebat. Ille vero iussit, vt de istis quidem nihil solicitus esset, sed ipsum sequeretur. Cum haec vidisset speculator, Ioramo renunciauit, equitem in turmam appellentium receptum vna cum illis aduenire. Mox et alteri a rege misso imperauit Iehus vt idem faceret. Vbi vero et hoc Ioramo is indicauerat qui in speculis stabat, postremo et ipse conscenso curru eum Ochozia Hierosolymorum rege (ille enim, vt ante diximus, propter cognationem aderat ipsum visurus, quomodo se haberet ex vulnere) illi occursurus progrediebatur. nam et lentius aliquanto et composito agmine Iehus incedebat. Ioramus autem huic in fundo Nabuthi obviam factus, ab eo quaesiuit, satin' saluae sint res in exercitu. Cum vero Iehus conuicia in eum amarulenta iecisset, ita vt matrem eius veneficam et meretricem appellaret, rex ea quae in animo haberet veritus, ipsumque nihil sani cogitare suspicatus, conuerso vt poterat curru fugiebat, cum Ochoziae dixisset, circumuentos se dolo ac insidiis. At Iehus, admota arcui manu, eum percutit, telo illi per pectus exeunte. Et Ioramus quidem continuo in poplitem concidit, animamque efflauit. Iehus autem praecepit Badacro, tertiae partis copiarum praefecto, vt Ioramí cadauer in Nabuthi agrum proiiceret, sibi in memoriam reuocato Eliae vaticinio, quo patri eius Achabo post caedem Nabuthi praedixerat, fore vt ipse aliquando cum sua progenie illius in agro pereat vbi eum interfecerat. huiusmodi enim oraculum, cum a tergo Achabi in curru sederemus, vatem pronunciantem audiuimus. id quod etiam, ita vt praedictum fuerat, evenit. Cum autem Ioramus cecidisset, Ochozias, de sua salute solicitus, currum in aliam viam deflexit, se Iehum latiturum esse ratus. At ille eum persequutus, in cliuo quodam deprehensum ictu sagittae vulnerauit. Quo fit vt is, curru relicto et equo conscenso, a Iehu aufugeret in Mageddonem: ibique inter curandum non multo post ex vulnere moritur. atque a suis Hierosolyma vectus illic sepelitur;

χάνει· βασιλεύσας μὲν ἐνιαυτὸν ἕνα, πονηρὸς δὲ καὶ χειρων τοῦ πατρὸς αὐτῦ γενόμενος.

δ'. Τοῦ δὲ Ιηοῦ ἐλθόντος εἰς Ιεσράελαν, κοσμησαμένη ἡ Ιεζαβέλα, καὶ σάσα ἐπὶ τοῦ πύργυ, "καλὸς, εἶπε, "δοῦλος ὁ ἀποκτείνας τὸν δεσπότην." ὁ δ' ἀναβλέψας πρὸς αὐτὴν, ἐπυνθάνετο τίς εἴη, καὶ καταβάσαν ἦκειν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε· καὶ τέλος τοῖς εὐνούχοις προσέταξεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πύργυ βαλεῖν. καταφερομένη δὲ τό τε τεῖχος περίερρανε τῷ αἵματι, καὶ συμπατηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἵππων οὕτως ἀπέθανε. τούτων δὴ γενομένων παρελθὼν Ιηοῦς εἰς τὰ βασίλεια σὺν τοῖς φίλοις, ἑαυτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ ἀνεκτᾶτο τοῖς τε ἄλλοις καὶ τραπέζῃ. προσέταξε δὲ τοῖς οἰκέταις ἀνελομένοις τὴν Ιεζάβελαν θάψαι διὰ τὸ γένος· ἦν γὰρ ἐκ βασιλέων. εὗρον δ' οὐδὲν τοῦ σώματος αὐτῆς οἱ προσαχθέντες τὴν κηδείαν, ἢ μόνα τὰ ἀκρωτήρια. τὸ δὲ ἄλλο πᾶν ὑπὸ κυνῶν ἦν δεδαπανημένον. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ιηοῦς, ἐθαύμασε τὴν Ηλίᾳ προφητείαν. οὗτος γὰρ αὐτὴν εἰς Ιεσράελαν προεῖπε τοῦτον ἀπολέσθαι τὸν τρόπον.

ε'. Ὄντων δ' Αχάβῳ παίδων ἑβδομήκοντα, τρεφομένων δ' ἐν Σαμαρείᾳ, πέμπει δύο ἐπιστολὰς Ιηοῦς, τὴν μὲν τοῖς παιδαγωγοῖς, τὴν δ' ἑτέραν τοῖς ἄρχουσι τῶν Σαμαρέων, λέγων, τὸν ἀνδρειότατον τῶν Αχάβυ παίδων ἀποδεῖξαι βασιλέα· καὶ γὰρ ἁρμάτων αὐτοῖς εἶναι πλῆθος καὶ ἵππων καὶ ὅπλων καὶ στρατιᾶς, καὶ πόλεις ὀχυρὰς ἔχειν· καὶ τοῦτο ποιήσαντας εἰσπράττεσθαι δίκην ὑπὲρ τοῦ δεσπότυ. ταῦτα δ' ἐγεγράφη, διάπειραν βυλόμενος λαβεῖν τῆς τῶν Σαμαρέων διανοίας. ἀναγνόντες δὲ τὰ γράμματα, οἵ τε ἄρχοντες καὶ οἱ παιδαγωγοὶ, κατέδεισαν. καὶ λογισάμενοι μηδὲν δύνασθαι ποιεῖν πρὸς τοῦτον, ὃς δύο μεγίσων ἐκράτησε βασιλέων, ἀντέγραψαν ὁμολογοῦντες αὐτὸν ἔχειν δεσπότην, καὶ ποιήσειν ὃ ἂν κελεύει. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα ἀντέγραψεν, αὐτῷ τε ὑπακούειν κελεύων, καὶ τῶν Αχάβυ παίδων τὰς κεφαλὰς ἀποτεμόντας πέμψαι πρὸς αὐτόν. οἱ δ' ἄρχοντες μεταπεμψάμενοι τὰς τροφεῖς τῶν παίδων, προσέ-

eum annum quidem et non amplius regnasset, nequam vero patreque suo peior exstitisset.

4. Cum autem Iehus Iesraëlam accessisset, Iezabela, compta admodum in turri stans, "o seruum egregium, "aiebat, qui dominum suum occidit." Ille vero, oculis ad eam sublatis, interrogabat, quaenam esset; iussitque vt descenderet, et ad se veniret: tandemque spadonibus imperauit, vt eam de turri praecipitarent. Illa vero, inter cadendum, murum sanguine respersit, et ab equis conculcata hunc in modum periit. Dein, vbi haec facta erant, Iehus ad regiam perrexit, et seipsum et amicos de via fessos inter alia mensa reficiebat. Domesticis autem suis, qui Iezabelam interemerant, praecepit, vt eam in honorem generis sepelirent: nam ex regibus erat prognata. At ii, quibus mandatum erat vt funus curarent, nihil de corpore eius reliquum inuenerunt, praeter extrema. nam caetera omnia a canibus consumpta erant. Iehus, his auditis, Eliae demiratus est vaticinium. ille enim praedixit, eam huiusmodi mortem obituram esse in Iesraëla.

[x] 5. Cum haberet autem Achabus septuaginta liberos, qui Samariae alebantur, misit Iehus duas epistolas, vnam quidem ad eorum nutritios, alteram vero ad Samarenſium principes: monens, vt ex Achabi filiis fortissimum dispicerent quem regem crearent; (illis enim magnam curruum esse vim et equorum et armorum et copiarum, et vrbes quoque munitissimas) atque hoc facto, mortem domini vltum irent. Scripsitque in haec verba, experiri volens quomodo Samarenses erga se animo essent affecti. Principes autem et nutritii, lectis literis, ingenti metu perculsi sunt. cumque cogitassent, se nihil aduersus istum facere posse, qui duos reges maximos superarat, rescripserunt ita vt fatcrentur se illum pro domino habere, omniaque imperata facturos. Ille verd ad haec alteram ad eos scripsit epistolam, praecipiens vt ei dicto essent audientes, et Achabi filiorum capita abscissa ad eum mitterent. Tum principes accersitis

παξαν ἀποκτείνασιν αὐτὸς τὰς κεφαλὰς ἀποτεμεῖν, καὶ πέμψαι πρὸς Ἰηοῦν. οἱ δ' ὑδὸν ὅλως φεισάμενοι, τοῦτο ἔπραξαν· καὶ συνθέντες εἴς τινα πλεκτὰ ἀγγεῖα τὰς κεφαλὰς, ἀπέπεμψαν εἰς Ἰεσράηλαν. κομισθεισῶν δὲ τούτων, ἀγγέλλεται δειπνοῦντι μετὰ τῶν φίλων τῷ Ἰηοῦ, ὅτι κομισθεῖεν αἱ τῶν Ἀχάβου παίδων κεφαλαί. ὁ δὲ πρὸ τῆς πύλης ἑξ ἑκατέρου μέρους ἐκέλευσεν ἐξ αὐτῶν ἀναστῆναι βουνούς. γενομένου δὲ τούτου, ἅμα ἡμέρᾳ πρόεισιν ὀψόμενος, καὶ θεασάμενος ἤρξατο πρὸς τὸν παρόντα λαὸν λέγειν, ὡς αὐτὸς μὲν ἐπὶ τὸν δεσπότην τὸν αὐτοῦ στρατεύσαιτο, κἀκεῖνον ἀποκτείνειε· τούτους δὲ πάντας ὑπ' αὐτοῦ εἰνέλοι. γινώσκειν δὲ αὐτοὺς ἠξίου περὶ τῆς Ἀχάβου γενεᾶς, ὅτι πάντα κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προφητείαν γέγονε, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ, καθὼς Ἠλίας προεῖπεν, ἀπόλωλε. προσδιαφθείρας δὲ καὶ τοὺς παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις εὑρεθέντας ἐκ τῆς Ἀχάβου συγγενείας εἰς Σαμάρειαν ἐπορεύετο. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τοῖς Ὀχοζία συμβαλὼν οἰκείοις τοῦ βασιλέως τῶν Ἰεροσολύμων, ἀνέκρινεν αὐτοὺς, τί δή ποτε παρεγένοντο. οἱ δ' ἀσπασόμενοί τε Ἰώραμον καὶ τὸν αὐτῶν βασιλέα Ὀχοζίαν ἥκειν ἔφασκον· ἠγνόουν γὰρ ἔτι αὐτοὺς ἀμφοτέρους ὑπ' αὐτοῦ πεφονευμένους. Ἰηοῦς δὲ καὶ τούτους συλληφθέντας ἀναιρεθῆναι προσέταξεν, ὄντας τὸν ἀριθμὸν τεσσαρακονταδύο.

ε'. Συναντᾷ δ' αὐτῷ μετὰ τούτους ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, Ἰωναδάβου ὄνομα, φίλος αὐτῷ πάλαι γεγονώς. ὃς, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἐπαινεῖν ἤρξατο τοῦ πάντα πεποιηκέναι κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, τὴν οἰκίαν ἐξαφανίσας τὴν Ἀχάβου· Ἰηοῦς δ' ἀναβάντα ἐπὶ τὸ ἅρμα συνεισελθεῖν αὐτὸν εἰς Σαμάρειαν παρεκάλει· λέγων ἐπιδείξειν, πῶς ἀδεὼς φείσεται πονηροῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ τοὺς ψευδιερεῖς, καὶ τοὺς ἐξαπατήσαντας τὸ πλῆθος, ὡς τὴν μὲν τοῦ μεγίστου Θεοῦ θρησκείαν ἐγκαταλιπεῖν, τοὺς δὲ ξοάνοις προσκυνεῖν, τιμωρήσεται. κάλλιστον δ' εἶναι θεαμάτων, καὶ ἥδιστον ἀνδρὶ χρηστῷ καὶ δικαίῳ, κολαζομένους πονηροὺς ἰδεῖν. τούτοις πεισθεὶς ὁ Ἰωνάδαβος, ἀναβὰς εἰς τὸ

puerorum altoribus imperant, vt capita illis, poſtquam eos iugulaſſent, praeciderent, et ad Iehum mittenda curarent. Illi vero ita iuſſis obſequuti ſunt, vt nihil omnino omiſerint: atque capita eorum, in fiſcellas quaſdam plexiles congeſta, Ieſraëlam miſerunt. Vbi autem iſta afferebantur, Iehu cum amicis coenanti nunciatur, Achabi filiorum capita allata eſſe. Tum ille ante portam vtrinque aceruos ex eis conſtrui iuſſit. Hoc itaque facto, prima luce ad illa viſenda prodit: atque ea intuitus, coepit ad populum, qui tum forte aderat, dicere; quod ipſe quidem in dominum ſuum exercitum eduxerit, eumque interfecerit, iſtos vero omnes non ipſe peremerit. Caeterum illud iis de ſtirpe Achabi perſuaſum eſſe volebat, omnia iuxta Dei oraculum euenisſe, eiuſque domum, ſicuti praedixerat Elias, funditus periiſſe. Praeterea autem occiſis quotquot apud Ieſraëlitas ex Achabi cognatis reperiri poterant, Samariam ire contendebat. Atque in itinere nactus Ochoziae Hieroſolymorum regis conſanguineos, interrogabat quo illis iter erat. Cumque illi reſpondiſſent, ſe ſalutatum venire Ioramum, regemque ſuum Ochozian, (neſciebant enim vtrumque ab eo necatum) Iehus etiam iſtos comprehenſos interfici iuſſit, homines duos et quadraginta numero.

6. Poſt hos autem illi occurrit vir bonus et iuſtus, nomine Ionadabus, vetus ipſius amicus, qui ipſum pro more ſalutatum collaudare coepit, quod omnia, prout voluit Deus, fecerat, exſtirpando domum Achabi. Iehus vero ipſum obſecrabat, vt conſcenſo curru Samariam vſque eum comitaretur, dicens ſe illi oſtenſurum eſſe, quod nihil parcet improborum cuiquam; ſed et falſos vates ſupplicio afficiet, et falſos ſacerdotes, et quotquot populo verba dederunt, vt Dei quidem maximi cultum deſereret, alienos vero adoraret. namque pulcherrimum eſſe ſpectaculorum, vtroque bono et iuſto iucundiſſimum, malos videre poena affectos. Iſtis obſequutus Ionadabus, in currum euectus Sa-

ἄεμα εἰς Σαμάρειαν παραγίνεται. ἀναζητήσας δὲ πάντας τοὺς Ἀχάβου συγγενεῖς Ἰηοῦς, ἀποκτείνει. βουλόμενος δὲ, μηδένα τῶν ψευδοπροφητῶν μηδ' ἱερέων τῶν Ἀχάβου θεῶν τιμωρίαν διαφυγεῖν, ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πάντας αὐτοὺς συνέλαβεν. ἀθροίσας γὰρ τὸν λαὸν, ἔφη βούλεσθαι διπλασίονας ὧν Ἀχαβος θεῶν εἰσηγήσατο προσκυνεῖν, καὶ τοὺς ἐκείνου ἱερεῖς καὶ προφήτας ἠξίου καὶ δούλους αὐτῷ παρεῖναι. θυσίας γὰρ πολυτελεῖς καὶ μεγάλας ἐπιτελεῖν μέλλειν τοῖς Ἀχάβου θεοῖς· τὸν δ' ἀπολειφθέντα τῶν ἱερέων θανάτῳ ζημιώσειν. ὁ δὲ θεὸς Ἀχάβου Βααλ ἐκαλεῖτο. τάξας δ' ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμελλε ποιήσειν τὰς θυσίας, διέπεμψεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν χώραν, τοὺς ἄξοντας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βααλ. ἐκέλευσε δ' Ἰηοῦς τοῖς ἱερεῦσι δοῦναι πᾶσιν ἐνδύματα. λαβόντων δὲ, παρελθὼν εἰς τὸν οἶκον μετὰ τοῦ Φίλου Ἰωναδάβου, μή τις ἐν αὐτοῖς ἀλλόφυλος εἴη καὶ ξένος, ἐρευνήσας προσέταξεν. οὐ βούλεσθαι γὰρ τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ἀλλότριον παρατυγχάνειν. τῶν δὲ εἰπόντων μὲν οὐδένα παρεῖναι ξένον, καταξαμένων δὲ τῶν θυσιῶν, περιέστησεν ἔξωθεν ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρας, οὓς ἤδει πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν, κελεύσας αὐτοῖς ἀποκτείνειν τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ νῦν τοῖς πατρῴοις ἔθεσι τιμωρεῖν πολὺν ἤδη χρόνον ὠλιγωρημένοις, ἀπειλήσας ὑπὲρ τῶν διαφυγόντων τὰς ἐκείνου ἀφαιρεθήσεσθαι ψυχάς. οἱ δὲ τούς τε ἄνδρας ἅπαντας κατέσφαξαν· καὶ, τὸν οἶκον τοῦ Βααλ ἐμπρήσαντες, ἐκάθηραν οὕτως ἀπὸ τῶν ξενικῶν ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν. οὗτος ὁ Βααλ Τυρίων ἦν θεός. Ἀχαβος δὲ, τῷ πενθερῷ βουλόμενος χαρίσασθαι Ἰθοβάλῳ, Τυρίων ὄντι βασιλεῖ καὶ Σιδωνίων, ναόν τε αὐτῷ κατεσκεύασεν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ προφήτας ἀπέδειξε, καὶ πάσης θρησκείας ἠξίου. ἀφανισθέντος δὲ τούτου τοῦ θεοῦ, τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοὺς Ἰσραηλίτας Ἰηοῦς ἐπέτρεψε. ταῦτα δὲ διαπραξαμένῳ, καὶ προνοήσαντι τῆς κολάσεως τῶν ἀσεβῶν, ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου προεῖπεν ἐπὶ τέσσαρας γενεὰς τοὺς παῖδας αὐτοῦ βασιλεύσειν τῶν Ἰσραηλιτῶν. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἰηοῦν ἐν τούτοις ὑπῆρχε.

mariam venit. atque Iehus omnes Achabi cognatos, vndique perquisitos, ad internecionem perimit. Cum autem vellet vt nemo ex falsis vatibus aut sacerdotibus Deorum Achabi supplicium effugeret, fraude vsus et dolo vniuersos comprehendit. Vocato enim ad concionem populo, dicebat, se Deos, duplo plures illis quos Achabus introduxerat, adorare velle; rogabatque curarent vt illorum sacerdotes et vates et cultores ei adessent; quippe sibi in animo esse sacra splendida et magna Achabi Diis facere, et si quis sacerdotum abfuerit morte multatum iri. Deus autem Achabi Baal vocabatur. Dei itaque sacrificiis celebrandis indicto, per omnem Israëlitarum ditionem dimisit, qui Baalis sacerdotes ad eum adducerent. Sacerdotibus autem praecepit Iehus, vt vestes omnibus suppeditarent. Cumque eas accepissent, ingressus in aedem cum amico suo Ionadabo, edixit vt diligenter quaererent, ne quis sit ibi cum ipsis alienigena aut peregrinus. nolle enim alienum sacris illorum interesse. Illis vero inficiatis peregrinum quempiam adesse, atque rem diuinam facere exorsis, foris dispositi homines numero octoginta, quos ex militibus fidelissimos nouerat, quibus imperatum erat vt falsos vates interimerent, et patrios ritus iam diu desuetos a contemptu vindicarent; minatus eorum vitam pro illis pendendam fore, qui quoquo modo euaserint. Atque isti viros omnes ad vnum occiderunt: et, cum Baalis aedem incendissent, hoc modo Samariam a ceremoniis alienis liberarunt. Hic quidem Baal Tyriorum erat Deus. Achabus autem, cum socero suo Ithobalo Tyriorum et Sidoniorum rege gratiam inire volens, et fanum ei Samariae exstruxit, et vates instituit, omnique cultu prosequutus est. Caeterum hoc Deo e conspectu sublato, Israëlitis permisit Iehus vt aureas vitulas adorarent. Veruntamen quoniam ista recte fecisset, curasseteque vt impii meritas luerent poenas, Deus ei per vatem praedixit, liberos eius in quartam vsque stirpem in Israëlitas regnaturos esse. Atque illa quidem quae ad Iehum spectant ita se habebant.

ΚΕΦ. ζ'.

Ως Γοθολία τῶν Ιεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ιώδαος, τὸν Οχοζίου παῖδα Ιώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

Γοθολία δὲ ἡ Αχάβου θυγάτηρ, ἀκούσασα τὴν τε Ιωράμου τελευτὴν καὶ τὴν Οχοζίου τοῦ παιδὸς, καὶ τὸ γένος τῶν βασιλέων εἰπώλειαν, ἐσπούδαζε μηδένα τῶν ἐκ τοῦ Δαυίδου καταλιπεῖν οἴκου, πᾶν δ' ἐξαφανίσαι τὸ γένος, ὡς ἂν μηδὲ εἷς ἐξ αὐτοῦ βασιλεὺς ἔτι γένοιτο. καὶ τοῦθ' ὡς μὲν ὤετο διεπράξατο· διεσώθη δὲ εἷς υἱὸς Οχοζίου, τρόπῳ δὲ τοιούτῳ τὴν τελευτὴν διέφυγεν. ἦν Οχοζίου ὁμοπάτριος ἀδελφή, Ιωσαβεθὴ ὄνομα. ταύτη συνῆν ὁ ἀρχιερεὺς Ιώδαος. εἰσελθοῦσα δὲ εἰς τὸ βασίλειον, καὶ τοῖς ἀπεσφαγμένοις τὸν Ιώασον, τοῦτο γὰρ προσηγορεύετο τὸ παιδίον ἐνιαύσιον, ἐγκεκρυμμένον εὑροῦσα μετὰ τῆς τροφούσης, βασάσασα μετ' αὐτῆς εἰς τὸ ταμιεῖον τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε, καὶ λανθάνοντες ἀνέθρεψαν αὐτή τε καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ιώδαος ἐν τῷ ἱερῷ ἔτεσιν ἓξ, οἷς ἐβασίλευσε Γοθολία τῶν Ιεροσολύμων καὶ τῶν δύο Φυλῶν.

β'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ ἔτει κοινολογησάμενός τισι Ιώδαος πέντε τὸν ἀριθμὸν ἑκατοντάρχαις, καὶ συμπείσας αὐτὸς συνεπιθέσθαι μὲν τοῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐγχειρημένοις, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ συμπεριποιῆσαι, καὶ λαβὼν ὅρκους, οἷς τὸ ἀδεὲς παρὰ τῶν συνεργούντων βεβαιῶται, τὸ λοιπὸν ἐθάρρει τοῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐλπίσιν. οἱ δ' ἄνδρες, ὃς ὁ ἱερεὺς Ιώδαος κοινωνὸς τῆς πράξεως παρειλήφει, πορευθέντες εἰς ἅπασαν τὴν χώραν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας ἐξ αὐτῆς ἀθροίσαντες καὶ τοὺς τῶν Φυλῶν προεστηκότας, ἦκον ἄγοντες εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς τὸν ἀρχιερέα. ὁ δὲ, πίστιν ἤτησεν αὐτοὺς ἔνορκον, ἢ μὴν Φυλάξειν ὅπερ ἂν μάθωσιν ἀπόῤῥητον παρ' αὐτοῦ, σιωπῆς ἅμα καὶ συμπράξεως δεόμενον. ὡς δ' ἀσφαλὲς αὐτῷ λέγειν ὁμωμοκότων ἐγένετο, παραγαγὼν ὃν ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους ἔτρεφεν, "Οὗτος ὑμῖν, εἶπε,

CAP. VII.

Vt Gotholia Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Iodaus pontifex, ea occisa, Ochoziae filium regem constituit.

GOtholia Achabi filia, vbi de Ochoziae filii sui pariter ac Iorami fratris nece inaudiuerat, deque regiae stirpis interitu, modis omnibus agebat vt nemo ex domo Dauidis superstes relinqueretur, vtque genus ipsius penitus exstingueretur, ne quis in posterum ex eo regnum obtineat. id quod, vt ipsa quidem rebatur, perfecerat: vnus vero ex Ochoziae filiis seruatus est, atque hoc modo mortem effugit. Ochoziae soror erat eodem patre genita, cui nomen Iosabetha. Huic matrimonio iunctus erat pontifex Iodaus. Cum autem in regiam ingressa Ioasum (ita enim vocabatur puer anniculus) inter caesorum cadauera vna cum nutrice abditum reperisset, eumque pariter et illam sublatos in conclaue cubiculi inclusisset, illa simul et maritus eius Iodaus ipsum etiam clam in templo occultum sex annos aluerunt, quibus Gotholia Hierosolymorum et duarum tribuum regnum tenuit.

2. Verum septimo anno, Iodaus, re cum centurionibus aliquibus, quinque numero, communicata, illisque persuasis vt operam suam commodarent iis quae in manibus erant contra Gotholiam, secumque puero regnum asserrent et vindicarent, cum iureiurando illos obstrinxisset, quo securitas eiusmodi quid vna aggredientibus paratur, deinceps meliorem spem concipiebat de iis quae contra Gotholiam agitauerat. Viri autem, quos pontifex Iodaus in facinoris huius societatem adsciuerat, tota regione peragrata, cum sacerdotes et Leuitas ex ea congregassent vna cum primoribus tribuum, Hierosolyma eos adduxerunt ad pontificem. Ille vero sibi fidem iureiurando dari postulauit, se secretum, quod ab eo acciperent, omnino clausum habituros, vt quod taciturnitatem simul et operam adhiberi requireret. Cumque iuratis rem omnem verbis aperire sibi tutum esse videretur,

"βασιλεὺς, ἐξ ἐκείνης τῆς οἰκίας, ἣν ἵστε τὸν Θεὸν ὑμῖν προ-
"φητεύσαντα βασιλεύειν ἄχρι τῦ παντὸς χρόνυ. παραγγῶ
"δὲ τὴν τρίτην ὑμῶν μοῖραν φυλάττειν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ,
"τὴν δὲ τετάρτην ταῖς φυλακαῖς ἐφεστᾶναι τῦ τεμένυς ἀπά-
"σαις, ἡ δὲ μετὰ ταύτην ἐχέτω τὴν τῆς ἀνοιγομένης καὶ φε-
"ρύσης εἰς τὸ βασίλειον πύλης φυλακήν. τὸ δ' ἄλλο πλῆ-
"θος ἄοπλον ἐν τῷ ἱερῷ τυγχανέτω· μηδένα δ' ὁπλίτην
"εἰσελθεῖν ἐάσητε, ἢ μόνον ἱερέα." προσδιέταξε δὲ τύτοις
μέρος τι τῶν ἱερέων καὶ Λευῖτας περὶ αὐτὸν εἶναι τὸν βασι-
λέα ταῖς μαχαίραις αὐτῶν ἐσπασμέναις δορυφορῦντας, τὸν
δὲ τολμήσαντα παρελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν ὡπλισμένον ἀναιρεῖ-
σθαι παραυτίκα· δείσαντας δὲ μηδένα παραμεῖναι τῇ φυ-
λακῇ τῦ βασιλέως. καὶ οἱ μὲν, οἷς ὁ ἀρχιερεὺς συνεβύλευ-
σε, τύτοις πειθόντες, ἔργῳ τὴν προαίρεσιν ἐδήλουν. ἀνοί-
ξας δὲ Ἰώδαος τὴν ἐν τῷ ἱερῷ ὁπλοθήκην, ἣν Δαυῖδης κα-
τεσκεύασε, διεμέρισε τοῖς ἑκατοντάρχαις ἅμα καὶ ἱερεῦσι
καὶ Λευῖταις ἅπανθ' ὅσα εὗρεν ἐν αὐτῇ δόρατά τε καὶ φα-
ρέτρας, καί εἴ τι ἕτερον εἶδος ὅπλυ κατέλαβε. καὶ καθω-
πλισμένυς ἔστησεν ἐν κύκλῳ περὶ τὸ ἱερὸν συναψαμένυς τὴν
χεῖρα, καὶ τὴν εἴσοδον τοῖς ἐπ' ἐκείνοις ἔτως ἀποτειχί-
σοντας. συναγαγόντες δὲ τὸν παῖδα εἰς τὸ μέσον, ἐπέθη-
καν αὐτῷ τὸν στέφανον τὸν βασιλικόν· καὶ τῷ ἐλαίῳ χρί-
σας Ἰώδαος, ἀπέδειξε βασιλέα. τὸ δὲ πλῆθος, χαίρον καὶ
κροταλίζον, ἐβόα, σώζεσθαι τὸν βασιλέα.

γ'. Τῇ δὲ Θορύβῳ καὶ τῶν ἐπαίνων Γοθολίᾳ παρ' ἐλ-
πίδας ἀκύσασα, ταραγμένη σφόδρα τῇ διανοίᾳ μετὰ
τῆς ἰδίας ἐξεπήδησε στρατιᾶς ἐκ τῦ βασιλείυ. καὶ παραγι-
νομένην εἰς τὸ ἱερὸν αὐτὴν οἱ μὲν ἱερεῖς εἰσδέχονται. τὰς δ'
ἑπομένυς ὁπλίτας εἶρξαν εἰσελθεῖν οἱ περιεστῶτες ἐν κύκλῳ
τῶν ὑπὸ τῦ ἀρχιερέως τῦτο προστεταγμένων. ἰδῦσα δὲ Γο-
θολίᾳ τὸν παῖδα ἐπὶ τῆς στήλης ἑστῶτα, καὶ τὸν βασιλικὸν
περικείμενον στέφανον, περιῤῥηξαμένη καὶ δεινὸν ἀνακράζ-
σα, φονεύειν ἐκέλευε τὸν ἐπιβυλεύσαντα αὐτῇ καὶ τὴν ἀρ-
χὴν ἀφελέσθαι σπεύδάσαντα. Ἰώδαος δὲ, καλέσας τὰς

producto Dauidici generis puero quem alebat, "Hic, in-"quit, vobis rex, ex ista domo, quam probe scitis Deum "praedixisse in omne aeuum regnaturam esse. Itaque "vos moneo hortorque vt tertia pars vestrum in templo "praesidio sit regi; pars vero quarta statuatur in excu-"biis ad fani limina; quaeque huic proxima custodiam "agat portae patentis, qua itur in regiam; reliqua vero "multitudo inermis versetur in templo: neminemque qui "arma gestauerit, praeter sacerdotem, intrare permitta-"tis." Praeterea autem praecepit, vt pars quaedam sacerdotum et Leuitarum satellitum more strictis gladiis regem ipsum stiparent; ita vt qui ausus fuerit in Templum intrare, tela gerens, statim moreretur: vtque neminem metuentes regem custodire et tueri perseuerarent. Et quidem illi, quibus pontifex id consilii dedit, dictis obsequuti, qua in eum voluntate essent, factis declararunt. Interea autem Iodaus, patefacto regum armamentario, quod in templo a Dauide erat constitutum, distribuit centurionibus simul et sacerdotibus atque Leuitis hastas et pharetras omnes in eo inuentas, vt et alia quaecunque deprehenderit tela. atque ita armatos templo circumdedit viribus in vnum collatis, vt hoc modo iis ad quos intrare nihil attinebat aditum occluderent. Cumque puerum in medium adduxissent, regiam ei coronam imposuerunt, ac Iodaus sacro oleo a se inunctum regem pronunciauit. atque populus, laetitia gestiens factoque applaudens, clamabat, viuat rex.

3. Gotholia autem, cum tumultum plaususque inexspectato audiuisset, animo valde perturbata, cum satellitio suo prosiluit e regia. Vbi vero ad templum venerat, eam quidem sacerdotes intromittunt: armatos vero illam sequentes ab introitu prohibuerunt custodes, templo circumdati, quibus id negotii a pontifice mandatum erat. Caeterum Gotholia, conspicata puerum in suggestu stantem, regiaque corona redimitum, discissa veste sua, magnoque clamore sublato, iussit eum occidi qui insidias sibi perfide struxit, imperiumque eripere contendit.

ἑκατοντάρχας, ἐκέλευσεν αὐτὸς ἀγαγόντας τὴν Γοθολίαν εἰς τὴν φάραγγα τῆ Κεδρῶνος, ἀνελεῖν ἐκεῖ. μὴ γὰρ βέλεσθαι μιᾶναι τὸ ἱερὸν αὐτόθι τὴν ἀλιτήριον τιμωρησαμένων. προσέταξε δὲ, κἂν βοηθῶν τις προσέλθοι, κἀκεῖνον ἀνελεῖν. ἁλλαβόμενοι τοίνυν τῆς Γοθολίας οἱ προσταγμένοι τὴν ἀναίρεσιν αὐτῆς, ἐπὶ τὴν πύλην τῶν ἡμιόνων τῆ βασιλέως ἤγαγον, κἀκεῖ διεχρήσαντο.

δ'. Ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν Γοθολίαν τῦτον ἐστρατηγήθη τὸν τρόπον, συγκαλέσας τόν τε δῆμον καὶ τὺς ὁπλίτας Ἰώδαος εἰς τὸ ἱερὸν, ἐξώρκησεν εὐνοεῖν τῷ βασιλεῖ, καὶ προνοεῖν αὐτῆ τῆς σωτηρίας, καὶ τῆς ἐπὶ πλεῖον ἀρχῆς. ἔπειτ' αὐτὸν τὸν βασιλέα τιμήσειν τὸν Θεὸν καὶ μὴ παραβῆναι τὺς Μωῦσέως νόμυς δῦναι πίστιν ἀνάγκασε. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσδραμόντες τὸν τῆ Βαὰλ οἶκον, ὃν ἡ Γοθολία καὶ ὁ ἀπὸ αὐτῆς Ἰώραμος κατεσκεύασεν, ἐφ' ὕβρει μὲν τῆ πατρῴᾳ Θεῆ, τιμῆ δὲ τῆ Ἀχάβυ, κατέσκαψαν· καὶ τὸν ἔχοντα τὴν ἱερωσύνην αὐτῆ Μααθὰν ἀπέκτειναν. τὴν δ' ἐπιμέλειαν καὶ φυλακὴν τῆ ἱερῆ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἐπέτρεψεν Ἰώδαος, κατὰ τὴν Δαυίδε τῆ βασιλέως διάταξιν, κελεύσας αὐτὺς δὶς τῆς ἡμέρας ἐπιφέρειν τὰς νενομισμένας τῶν ὁλοκαυτώσεων θυσίας, καὶ θυμιᾶν ἀκολύθως τῷ νόμῳ. ἀπέδειξε δὲ τῶν Λευϊτῶν τινας καὶ πυλωρὺς ἐπὶ φυλακῇ τῆ τεμένυς, ὡς μηδένα μεμιασμένον παρεῖναι λανθάνοντα.

ε'. Τύτων δ' ἕκαστα διατάξας, μετὰ τῶν ἑκατοντάρχων καὶ ἡγεμόνων καὶ τῆ λαῆ παντὸς ἐκ τῆ ἱερῆ παραλαβὼν ἄγει τὸν Ἰώασον εἰς τὸ βασίλειον. καὶ καθίσαντος εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἐκπυφήμησέ τε τὸ πλῆθος καὶ πρὸς εὐωχίαν τραπέντες ἐπὶ πολλὰς ἑόρτασαν ἡμέρας. ἡ μέντοιγε πόλις, ἐπὶ τῷ τὴν Γοθολίαν ἀποθανεῖν, ἡσυχίαν ἦγαγεν. ἦν δὲ Ἰώασος, ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ἐτῶν ἑπτά· μήτηρ δ' ἦν αὐτῷ τὸ μὲν ὄνομα Σαβία, πατρίδος δὲ Βηρσαβεέ. πολλὴν δ' ἐποιήσατο τῶν νόμων φυλακὴν, καὶ περὶ τὴν τῆ Θεῆ θρησκείαν φιλοτιμίαν, παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὃν ὁ Ἰώδαος ἐβίωσεν. ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκας δύο παρελθὼν εἰς

Iodaus vero, cum centuriones euocaſſet, iis imperauit, vt Gotholiam in Cedronis vallem abducerent, ibique eam interficerent, nolle enim templum pollui, ſupplicium in eo ſumendo de nefaria muliere. Mandauit inſuper, vt ſi quis ad opem ei ferendam adueniat, ipſum etiam perimant. Illi itaque, quibus imperata erat Gotholiae caedes, iniectis in eam manibus, eam ad portam mularum regis educebant, ibique eam necarunt.

4. Cum autem haec, quae ad Gotholiam ſpectant, huiuſmodi ſtrategemate geſta fuiſſent, Iodaus, populo ac militibus in templum conuocatis, ſacramento omnes adegit ad beneuolentiam regi praeſtandam, et ad ipſius praetereaque imperii ſalutem et incolumitatem tuendam. Deinde regem iureiurando obligauit, vt Deum honoraret, legeſque Moyſis nullatenus tranſgrederetur. Poſt haec incurſione facta in Baalis aedem, quam Gotholia eiuſque maritus Ioramus in veri Dei contumeliam et honorem Achabi conſtruxerant, eam funditus diruerunt; et Maathan, qui tum ſacerdotium eius tenebat, occiderunt. Templi vero curam et cuſtodiam ſacerdotibus et Leuitis permiſit Iodaus, iuxta Dauidis regis inſtitutum, iuſſis, vt bis ſingulis diebus ſolida pro more facerent ſacrificia, et ſuffitum iuxta legis praeſcriptum adolerent. Fecit autem Leuitarum quoſdam etiam ianitores ad fani cuſtodiam, ne quis vlla re pollutus poſſet intro ſubrepere.

5. Vbi autem ad hunc modum iſta diſpoſuit, ipſe et centuriones et duces atque populus vniuerſus Ioaſum e templo deduxerunt in regiam: eoque in ſolio regali collocato, omnes laetos clamores ſuſtulerunt, et ad epulas conuerſi feſtiuitatem per aliquos dies egerunt: nulla vtique in ciuitate turba excitata ob mortem Gotholiae. Tum Ioaſus annum ſeptimum agebat, cum regnum iniit: materque illi erat nomine quidem Sabia, patria vero ex Berſabee. fuit autem legum obſeruantiſſimus, cultuſque Dei ſtudioſiſſimus, quamdiu Iodaus pontifex vixerit. Por-

ἡλικίαν, δόντος τῦ ἀρχιερέως· ἐξ ὧν καὶ ἄῤῥενες αὐτῷ καὶ θηλείαι παῖδες ἐγένοντο. τὰ μὲν ὖν περὶ τῦ βασιλέως Ιωάσυ, ὡς τὴν τῆς Γοθολίας ἐπιβυλὴν διέφυγε καὶ τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ἐν τύτοις δεδηλώκαμεν.

ΚΕΦ. η'.

Αζάηλος στρατεύει ἐπὶ τὺς Ισραηλίτας καὶ Ιερυσολυμίτας. Ιηῦς τελευτᾷ, καὶ τὴν Ισραηλιτῶν ἀρχὴν Ιώαζος διαδέχεται. Ιώασος τῶν Ιερυσολυμιτῶν βασιλεὺς πρῶτον τῦ Θεῦ θρησκείας ἐπιμελεῖται. ὕστερον ἀσεβεῖ, καὶ Ζαχαρίαν λίθοις βληθῆναι κελεύει. Ιωάσυ ἀποθανόντος, τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει Αμασίας.

Αζάηλος δὲ, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, πολεμῶν τοῖς Ισραηλίταις καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν Ιηῦ, διέφθειρεν τῆς πέραν Ιορδάνυ χώρας τὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴν τῶν Ρεβηνιτῶν, καὶ Γαδιτῶν, καὶ Μανασσιτῶν· ἔτι δὲ καὶ τὴν Γαλααδίτιν καὶ Βαταναίαν, πυρπολῶν πάντα καὶ διαρπάζων, καὶ τοῖς εἰς χεῖρας ἀπαντῶσι βίαν προσφέρων. ὁ γὰρ ἔφθη αὐτὸν Ιηῦς ἀμύνασθαι κακοῦντα τὴν χώραν· ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὸ θεῖον ὑπερόπτης γενόμενος, καὶ καταφρονήσας τῆς ὁσίας καὶ τῶν νόμων ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη τῶν Ισραηλιτῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. ἐτάφη δ' ἐν Σαμαρείᾳ, τῆς ἀρχῆς διάδοχον Ιώαζον τὸν υἱὸν καταλιπών.

β'. Τὸν δὲ τῶν Ιερυσολύμων βασιλέα Ιώασον ὀρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι τῷ Θεῷ· καὶ τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ιώδαον εἰς ἅπασαν ἐκέλευσε πέμψαι τὴν χώραν τὺς Λευίτας καὶ ἱερέας αἰτήσοντας ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς ἡμίσυκλον ἀργύρυ, εἰς ἐπισκευὴν καὶ ἀνανέωσιν τῦ ναῦ, καταλυθέντος ὑπὸ Ιωράμυ καὶ Γοθολίας καὶ τῶν παίδων αὐτῆς. ὁ δ' ἀρχιερεὺς τῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, συνεὶς ὡς ὀλίγοις εὐγνωμόνως προήσεται τὸ ἀργύριον· τρίτῳ δὲ καὶ εἰκοστῷ τῆς βασιλείας ἔτει, μεταπεμψαμένυ τῦ βασιλέως αὐτόν τε καὶ Λευίτας, καὶ ὡς παρακέσαντας ὧν προσέταξεν αἰτιωμένυ,

ro prima maturitate duas vxores, quas ei locauerat pontifex, in matrimonium duxit: ex quibus vtriusque sexus liberos sustulit. Atque hactenus quidem de rege Ioaso, quomodo ex insidiis Gotholiae euasit et regnum suscepit.

CAP. VIII.

Azaëlus expeditiones facit contra Israëlitas et Hierosolymitanos. Iehus moritur, eique in imperium succedit Ioazus. Hierosolymitanorum rex Ioasus primo cultus Dei curam gerit, postea impie agit, et Zachariam lapidari iubet. Ioaso mortuo, regnum suscipit Amasias.

AZaëlus autem Syrorum rex, bellum cum Israëlitis et Iehu rege illorum gerens, regionis Transiordanianae tractus ad exortum solis, qui a Rubenitis et Gaditis et Manassitis occupati erant, vastauit; nec non terram Galaaditicam et Batanaeam, incendia longe lateque faciens et rapinas, ac ne a caede quidem illorum temperans, qui in manus eius inciderent. Non enim eum regionem populantem Iehus propulsare festinabat: sed et ipse, postquam res diuinas despexisset, et iura legesque contempsisset, vitam finiuit, cum in Israëlitas regnasset annos septem et viginti. Samariae autem sepultus est, Ioazo filio, qui in imperium succederet, relicto.

2. Ioasum autem Hierosolymorum regem incessit cupido templum Dei instaurandi: vocatoque pontifice Iodao, ei praecepit vt per omnem regionem dimitteret Leuitas et sacerdotes qui in singula capita sicli argentei semissem exigerent ad refectionem et instaurationem templi, sub Ioramo et Gotholia eiusque liberis labefactati. Pontifex vero imperatum non fecit, quod nouerit neminem libenter argentum erogaturum esse: sed anno regni vigesimo tertio, cum rex ipsumque et Leuitas ad se acciuisset, eosque obiurgasset, quod iis quae mandauerat non obse-

καὶ κελεύσαντος εἰς τὸ μέλλον προνοεῖσθαι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ, στρατηγήματι χρῆται πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ὁ ἀρχιερεύς, ᾧ τὸ πλῆθος ἡδέως εἶχε, τοιούτῳ. ξύλινον κατασκευάσας θησαυρόν, καὶ κλείσας παντοχόθεν, ὀπὴν ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν. ἔπειτα θεὶς εἰς τὸ ἱερὸν παρὰ τὸν βωμόν, ἐκέλευσεν ἕκαστον ὅσον βούλεται βάλλειν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ὀπῆς, εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ. πρὸς τοῦτο πᾶς ὁ λαὸς εὐδιετέθη· καὶ πολὺν ἄργυρον καὶ χρυσὸν φιλοτιμούμενοι καὶ συνεισφέροντες ἤθροισαν. κενοῦντες δὲ τὸν θησαυρόν, καὶ παράντος τοῦ βασιλέως ἀριθμοῦντες τὸ συνειλεγμένον ὅ τε γραμματεὺς καὶ ὁ ἱερεὺς τῶν γαζοφυλακίων, ἔπειτ' εἰς τὸν αὐτὸν ἐτίθεσαν τόπον. καὶ τοῦτο ἐποίουν ἑκάστης ἡμέρας. ὡς δ' ἀποχρώντως τὸ πλῆθος ἐδόκει βαλεῖν τῶν χρημάτων, ἔπεμψαν μισθούμενοι λατόμους καὶ οἰκοδόμους ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωάσος, καὶ ἔτι ξύλα μεγάλα καὶ τῆς καλλίστης ὕλης. ἐπισκευασθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, τὸν ὑπολειφθέντα χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ἦν ὀλίγος δὲ ἦν, εἷς τε κρατῆρας καὶ οἰνοχόας καὶ ἐκπώματα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη κατεχρήσαντο· θυσίαις τε πολυτελέσιν ὁσημέραι τὸν βωμὸν πιαίνοντες διετέλουν. καὶ ταῦτα μὲν, ἐφ' ὅσον Ἰώδαος χρόνον ἔζη, τῆς προσηκούσης ἐτύγχανε σπουδῆς.

γ'. Ὡς δ' ἐτελεύτησεν οὗτος· ἔτη μὲν βιώσας ἑκατὸν καὶ τριάκοντα, δίκαιος δὲ καὶ πάντα χρηστὸς γενόμενος, ἐτάφη δ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι τῷ Δαυΐδῃ γένει τὴν βασιλείαν ἐκτήσατο· προέδωκεν ὁ βασιλεὺς Ἰωάσος τὴν ἐπιμέλειαν τὴν πρὸς τὸν Θεόν. συνδιεφθάρησαν δ' αὐτῷ καὶ οἱ τῷ πλήθει πρωτεύοντες, ὥστε πλημμελεῖν εἰς τὰ δίκαια, καὶ τὰ νενομισμένα παρ' αὐτοῖς ἄριστα εἶναι. δυχεράνας δ' ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων, πέμπει τοὺς προφήτας διαμαρτυρησομένους τε τὰ πραττόμενα, καὶ παύσοντας τῆς πονηρίας αὐτούς. οἱ δ' ἰσχυρὰν ἔρωτα καὶ δεινὴν ἐπιθυμίαν ἄρα ταύτης εἶχον, ὡς μήτε οἷς οἱ πρὸ αὐτῶν ἐξευρίσαντες εἰς τὰ νόμιμα πανοικὶ κολασθέντες ἔπαθον, μήτ' οἷς οἱ προφῆται πεῤῥέγοντο πε-

quuti essent, iussissetque vt in posterum templi reparationi prospicerent, eiusmodi commentum adhibuit ad colligendam pecuniam, quo populus libenter acquieuit. Cum loculum ligneum vndique clausum fecisset, vnum in eo foramen aperuit. deinde, vbi eum in templo iuxta altare collocasset, iussit vt singuli quantum quisque vellet in eum per foramen iniicerent, ad templum instaurandum. id quod populus aequo animo tulit: et multum auri argentique, certatim ea conferendo, coëgerunt. Scriba autem et sacerdos fiscorum praefecti loculo exhausto, et cum rex adesset numerata quae congesta erat pecunia, mox eodem loculum referebant. atque hoc quotidie faciebant. Quamprimum vero sat pecuniae populus contulisse videbatur, Iodaus pontifex et Ioasus rex miserunt qui eam erogarent in lapicidas et structores, inque ligna magna materiaeque pulcherrimae. Templi autem refectione absoluta, reliquum auri et argenti (quod sane non exiguum erat) in crateras et vrceolos et pocula atque alia vasa impenderunt; feceruntque vt magnificis sacrificiis, quae quotidie fiebant, pingueſcerent altaria. atque istis, quamdiu Iodaus in viuis erat, debitum adhibebatur studium.

3. Illo autem mortuo (qui vixit annos centum et triginta, iustitia et probitate in omnibus insignis, et in regiis conditoriis sepultus est, quod Dauidis stirpi regnum conseruauerat) Ioasus rex cultus Dei curam abiecit. Quin et populi principes, similiter ac ipse, moribus erant ita deprauati, vt iura violarent, inque alia omnia irent quam quae ab illis optima habebantur. Cum autem Deus hanc regis aliorumque in peius mutationem indigne tulisset, misit vates qui eos de factis admonerent et a nequitia reuocarent. Illi vero magno adeo huius amore et immani desiderio tenebantur, vt neque iis, quae maiores illorum ob spreta legum instituta cum totis suis familiis supplicio affecti pertulerunt, neque iis quae ante denunciarunt vates vllatenus moti poenitentiam egerint, eoque redierint vnde contra ea faciendo digressi erant: sed Zacha-

θέντες μετανοῆσαι, καὶ μετελθεῖν ἐξ ὧν εἰς ἐκεῖνα παρανομήσαντες ἐτράπησαν· ἀλλὰ καὶ Ζαχαρίαν υἱὸν τῦ ἀρχιερέως Ιωδάε λίθοις ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε βληθέντα ἀποθανεῖν ἐν τῷ ἱερῷ, τῶν τῦ πατρὸς αὐτῦ εὐεργεσιῶν λαθόμενος, ὅτι, τῦ Θεῦ προφητεύειν αὐτὸν ἀποδείξαντος, τὰς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει συνεβάλλετο αὐτῷ τε καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ δίκαια πράττειν, καὶ ὅτι τιμωρίαν μεγάλην ὑφέξουσι μὴ πειθόμενοι προῤῥήγε. τελευτῶν μέντοι Ζαχαρίας μάρτυρα καὶ δικαστὴν ὧν ἔπαχε τὸν Θεὸν ἐποιεῖτο, ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίας, καὶ ὧν ὁ πατὴρ αὐτῦ παρέσχεν Ιωάσῳ, πικρῶς καὶ βιαίως ἀπολλύμενος.

δ'. Εδωκε μέντοι' ἐκ εἰς μακρὰν ὁ βασιλεὺς δίκην ὧν παρηνόμησεν. ἐμβαλόντος γὰρ Αζαήλου τῦ Σύρων βασιλέως εἰς τὴν χώραν αὐτῦ καὶ τὴν τε Γίτταν καταστρεψαμένου καὶ ληιλατήσαντος ἐπ' αὐτὸν στρατεύει εἰς Ιεροσόλυμα. Φοβηθεὶς δ' ὁ Ιώασος, πάντας κενώσας τὰς τῦ Θεῦ θησαυρὰς καὶ τοὺς τῶν βασιλέων, καὶ τὰ ἀναθήματα καθελὼν, ἔπεμψε τῷ Σύρῳ, τούτοις ὠνούμενος τὸ μὴ πολιορκηθῆναι μηδὲ κινδυνεύειν περὶ τῶν ὅλων. ὁ δὲ πειθεὶς τῇ τῶν χρημάτων ὑπερβολῇ, τὴν στρατιὰν ἐκ ἐπήγαγεν ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα. νόσῳ μέντοι χαλεπῇ περιπεσὼν Ιώασος, ἐπιθεμένων αὐτῷ τῶν φίλων, οἳ τὸν τῦ Ζαχαρίου θάνατον ἐκδικοῦντες τῦ Ιωδάε παιδὸς ἐπεβούλευσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ διεφθάρη πρὸς αὐτῶν. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ιεροσολύμοις, ἐκ ἐν ταῖς θήκαις δὲ ταῖς βασιλικαῖς τῶν προγόνων, ἀσεβὴς γενόμενος. ἐβίωσε δ' ἔτη ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα· τὴν δὲ βασιλείαν αὐτῦ διαδέχεται Αμασίας ὁ παῖς.

ε'. Εἰκοστῷ δὲ καὶ πρώτῳ ἔτει τῆς Ιωάσου βασιλείας, παρέλαβε τὴν τῶν Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν Ιώαζος ὁ τῦ Ιηῦ υἱὸς ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσι δέκα καὶ ἑπτὰ, τῦ μὲν πατρὸς ὑδ' αὐτὸς μιμητὴς γενόμενος, ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι τῦ Θεῦ καταφρονήσαντες. ἐταπείνωσεν δ' αὐτὸν καὶ συνέστειλεν ἐκ τῆς τοσαύτης δυνάμεως ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς εἰς ὁπλίτας μυρίους καὶ πεντήκοντα ἱππεῖς,

rian etiam, Iodai pontificis filium, rex, patris eius beneficiorum immemor, mortem obire iusserit in templo saxis obrutum; quod Dei spiritu instinctus ad vaticinandum, pro concione populum simul et regem adhortatus fuerit ad iuste agendum, quodque praedixerit fore vt grauem subirent poenam, si monitis non obtemperarent. Moriens tamen Zacharias Deum testem fecit et iudicem eorum quae patiebatur, pro bono quod dederat consilio, atque iis quae pater ipsius Ioaso fecerat, morte periens acerba et violenta.

4. Caeterum rex non multo post poenas maleficiis debitas persoluit. Azaëlus enim Syrorum rex, impressione in ditionem eius facta, cum et Gittam euertisset et praedam abegisset, exercitum Hierosolyma in eum educit. Ioasus autem metu perculsus, exhaustis Dei regumque thesauris, detractisque templo donariis, omnia ad Syrum misit; quibus eam sibi redimeret securitatem, vt nec obsidione premeretur, nec in rerum omnium discrimen adduceretur. Atque ille, vi pecuniae ingenti victus, copias Hierosolymis non admouebat. Ioasus tamen, cum in morbum difficilem incidisset, amicis eum adortis, qui vt Zachariae Iodai filii mortem vlciscerentur regi insidias struxerant, etiam ab illis occiditur. Et quidem Hierosolymis sepultus est; sed non in regiis maiorum monumentis propter impietatem. Vixit autem annos septem et quadraginta: eique in regnum succedit filius Amasias.

5. Anno autem regni Ioasi vigesimo primo, Israëlitarum imperium suscepit Ioazus Iehu filius apud Samariam: illudque tenuit annos decem et septem; patris quidem sui nec ipse imitator, sed sceleribus aeque addictus ac primi isti qui Deum contemptui habuerunt. Illum vero Syrorum rex depressit, ac copias eius tam numerosas adeo attriuit, vt decem tantum ei reliquerit peditum millia, equitesque quinquaginta, postquam expeditionem fe-

στρατεύσας ἐπ' αὐτόν. πόλεις τε καὶ μεγάλας καὶ πολλὰς αὐτῷ ἀφελόμενος, καὶ τὴν στρατιὰν αὐτῷ διαφθείρας. ταῦτα δ' ἔπαθεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸς, κατὰ τὴν Ελισσαίου προφητείαν, ὅτε Αζάηλον βασιλεύσειν προεῖπε τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν, ἀποκτείναντα τὸν δεσπότην. ὧν δὲ ἐν ἀπόροις ἄτω κακοῖς Ιώαζος, ἐπὶ δέησιν καὶ ἱκετείαν τὴν θεῖν κατέφυγε, ῥύσασθαι τῶν Αζαήλου χειρῶν αὐτὸν παρακαλῶν, καὶ μὴ περιϊδεῖν ὑπ' ἐκείνου γενόμενον. ὁ δὲ Θεὸς, καὶ τὴν μετάνοιαν ὡς ἀρετὴν ἀποδεχόμενος, καὶ νηθετῶν μᾶλλον τὰς δυναμένας, τελέως μὴ ἀπολλύναι δοκοῦν αὐτῷ, δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν κινδύνων ἄδειαν. εἰρήνης δ' ἡ χώρα λαβομένη ἀνέδραμέ τε πάλιν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, καὶ ἠυθήνησε.

ε'. Μετὰ δὲ τὴν Ιωάζου τελευτὴν, ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ιώασος. ἕβδομον ἤδη καὶ τριακοστὸν ἔτος βασιλεύοντος Ιωάσου τῆς Ιούδα φυλῆς, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν ἄτος ὁ Ιώασος ἐν Σαμαρείᾳ τῶν Ισραηλιτῶν· καὶ γὰρ αὐτὸς τὴν αὐτὴν εἶχε προσηγορίαν τῷ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλεῖ· καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσιν ἑκκαίδεκα. ἀγαθὸς δ' ἦν καὶ ἀδὲν ὅμοιος τῷ πατρὶ τὴν φύσιν. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ελισσαίου τοῦ προφήτου γηραιοῦ μὲν ἤδη τυγχάνοντος, εἰς δὲ νόσον ἐμπεπτωκότος, ἦκεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν ἐπισκεψόμενος. καταλαβὼν δ' αὐτὸν ἐν ἐσχάτοις ὄντα, κλαίειν ἤρξατο, βλέποντος αὐτοῦ, καὶ ποτνιᾶσθαι, καὶ πατέρα τε ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. "διὶ αὐτὸν γὰρ μηδέποτε "χρήσασθαι πρὸς τὰς ἐχθρὰς ὅπλοις, ἀλλὰ ταῖς ἐκείνου προ- "φητείαις ἀμαχητὶ κρατεῖν τῶν πολεμίων· νῦν δ' ἀπεῖναι "μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ ζῆν, καταλιπεῖν δ' ἐξοπλισμένοις τοῖς "Σύροις καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν πολεμίοις. ὅτ' αὐτῷ τοίνυν ζῆν "ἔτι ἀσφαλὲς, ἔλεγεν· ἀλλὰ καλῶς ἔχειν συνεξορμᾶν αὐ- "τῷ καὶ συναπαίρειν τοῦ βίου." ταῦτα ὀδυρόμενον Ελισσαῖος παρεμυθεῖτο τὸν βασιλέα· καὶ τόξον ἐκέλευσεν αὐτῷ κομισθὲν ἐντεῖναι τοῦτο. ποιήσαντος οὖν εὐτρεπὲς τοῦ βασιλέως τὸ τόξον, ἐπιλαβόμενος αὐτοῦ τῶν χειρῶν, ἐκέλευσε τοξεύειν.

ciſſet, vrbeſque magnas et multas ei abſtuliſſet, eiuſque exercitum clade affeciſſet. Haec autem Iſraëlitarum populo mala acciderunt iuxta Eliſſaei vaticinium, quando Azaëlo etiam praedixiſſet, quod necato domino Syrorum et Damaſcenorum regnum eſſet occupaturus. Cumque Ioazus in tanta malorum difficultate verſaretur, ad preces et ſupplicationes ſe recipit, Deum obſecrans vt ipſum e manibus Azaëli liberaret, et in illius poteſtatem redigi non pateretur. Deus autem, poenitentiam loco virtutis acceptans, contentuſque admonere potentes, cum ei non videretur funditus perdere, fecit vt nullo in metu eſſet de belli periculis. quo fit vt regio, pace potita, ad priſtinum ſtatum rediret, opibuſque floreret.

6. Ioazo autem vita defuncto, ſucceſſit filius eius Ioaſus in regnum. Cum ſeptimum iam et trigeſimum annum regnaret Ioaſus in tribum Iudae, Iſraëlitarum regnum iniit iſte Ioaſus Samariae, (nam et ille eodem nomine gaudebat, quo Hieroſolymorum rex) illudque annos ſexdecim tenuit. Caeterum vir bonus erat, patriſque ſui mores nequaquam referebat. Illo autem tempore, cum Eliſſaeus vates iam ſenex admodum in morbum incidiſſet, ad eum viſendum veniebat Iſraëlitarum rex. cumque eum in ipſo fere mortis articulo inueniſſet, flere coepit, ipſo vidente, et lamentari, patremque et praeſidium appellare. "nam et ipſi acceptum ferre di-"cebat, quod nunquam illis contra inimicos opus fuiſ-"ſet armis, illius quippe vaticinia feciſſe vt ſine pugna "de hoſtibus victoriam reportarint: nunc quidem illum "e vita diſcedere, ſe vero relictos iri Syris armatis aliiſ-"que in illorum poteſtate hoſtibus. Itaque nec ſibi am-"plius viuere tutum eſſe, aiebat; ſed expedire cum eo "exitum facere, ſimulque e vita migrare." Regem iſta deplorantem conſolatus eſt Eliſſaeus; praecepitque vt arcu ad ſe allato illum intenderet. Cum itaque arcum rex paraſſet, vates ſuis manibus illius manibus impoſitis eum iaculari iuſſit. cumque tribus telis emiſſis poſt tertium deſti-

τρία δὲ βέλη αὐτῷ προσμένα, εἶτα διαπαυσαμένα, "πλείω "μὲν, εἶπεν, ἀφεὶς, ἐκ ῥιζῶν ἂν τὴν τῶν Σύρων βασιλείαν "ἐξεῖλες. ἐπεὶ δὲ τρισὶν ἠρκέθης μόνοις, τοσαύταις καὶ μά- "χαις κρατήσεις συμβαλὼν τοῖς Σύροις, ἵνα τὴν χώραν ἣν "ἀπέτεμον τῷ σῷ πατρὸς ἀνακτήσῃ." καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτ' ἀκούσας ἀπηλλάγη. μετ' ὀ πολὺ δὲ καὶ ὁ προφήτης ἀπέθανεν· ἀνὴρ, ἐπὶ δικαιοσύνῃ διαβόητος, καὶ φανερῶς σπουδασθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. θαυμαστὰ γὰρ καὶ παράδοξα διὰ τῆς προφητείας ἐπεδείξατο ἔργα, καὶ μνήμης λαμπρᾶς παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἀξιωθέντα. ἔτυχε δὲ καὶ ταφῆς μεγα- λοπρεποῦς, καὶ οἵας εἰκὸς ἦν τὸν ὕπο θεοφιλῆ μεταλαβεῖν. συνέβη δὲ καὶ τότε, λῃστῶν τινῶν ῥιψάντων εἰς τὸν Ελισσαίου τάφον ὃν ἦσαν ἀνῃρηκότες, τὸν νεκρὸν τῷ σώματι αὐτοῦ προσπολληθέντα ἀναζωπυρῆσαι. καὶ τὰ μὲν περὶ Ελισσαίου τοῦ προφήτου, ζῶν τε ὅσα προεῖπε, καὶ ὡς μετὰ τὴν τε- λευτὴν ἔτι δύναμιν εἶχε θείαν, δεδηλώκαμεν.

ζ'. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Σύρων βασιλέως Αζαήλου, εἰς Αδαδον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ βασιλεία παραγίνεται, πρὸς ὃν συνάπτει πόλεμον Ιώασος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεύς· καὶ τρισὶ μάχαις νικήσας αὐτὸν, ἀφείλετο τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ ὅσας ὁ πατὴρ αὐτοῦ Αζάηλος πόλεις καὶ κώμας τῆς Ισ- ραηλιτῶν βασιλείας παρελαβε. τοῦτο μέντοι κατὰ τὴν Ελισσαίου προφητείαν ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ συνέβη καὶ Ιώασον ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται, καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως Αμασίας στρατευσάμενος ἐπὶ Ιδουμαίους καὶ Αμαληκί- τας, αὐτοὺς ἐνίκησεν· εἶτα πολεμῶν πρὸς Ιώασον ἡττᾶται, καὶ μετ' ὀ πολὺ ἀναιρεῖται, Οζία τὴν ἀρχὴν διαδεχομένου.

Δευτέρῳ δ' ἔτει τῆς Ιωάσου βασιλείας τῶν Ισραηλιτῶν, ἐβασίλευσεν Αμασίας τῆς Ιούδα Φυλῆς ἐν Ιεροσολύμοις,

tiſſet, "ſi, inquit, plura quidem miſiſſes, tum Syrorum "regnum radicitus exſcidiſſes: quoniam vero tribus ſolis "contentus fuiſti, cum Syris congreſſus totidem etiam "praeliis eos victurus es, vt regionem, quam patri tuo "ademerunt, recipias." Et rex quidem, his auditis, abiit. nec ita multo poſt vates diem obiit ſupremum: vir inclytae iuſtitiae, magnique plane a Deo aeſtimatus. id quod teſtantur res incredibiles miraeque ex afflatu diuino ab eo factae, de quibus praeclara inter Hebraeos fama eſt. Funere etiam magnifico elatus eſt, quali par erat virum Deo adeo carum coltoneſtari. Quin et eo tempore accidit, cum latrones quidam hominem a ſe occiſum in Eliſſaei ſepulcrum conieciſſent, vt mortuus, ſimul ac vatis corpus tetigiſſet, reuiuiſceret. Atque hactenus quidem de Eliſſaeo vate, deque iis quae, dum in vivis eſſet, praedicebat, et quemadmodum, poſtquam fatis conceſſiſſet, etiam vi diuina pollebat.

7. Mortuo autem Azaëlo Syrorum rege, regnum ad filium eius Adadum peruenit, cui bellum infert Ioaſus Iſraëlitarum rex: eique ter victo regionem omnem eripiebat vrbeſque et vicos, quotquot pater eius Azaëlus ex Iſraëlitarum regno abſtulerat. Hoc vtique factum eſt quemadmodum Eliſſaeus praedixerat. Poſtquam vero euenit vt etiam Ioaſus moreretur, ille quidem Samariae ſepelitur, atque imperium ad filium eius Hieroboamum devenit.

CAP. IX.

Quomodo Amaſias, expeditione in Idumaeos et Amalecitas ſuſcepta, eos deuicit: deinde bello Ioaſum laceſſens vincitur, et non multo poſt interficitur, Ozia ei in regnum ſuccedente.

ANno autem regni Ioaſi Iſraëlitarum regis ſecundo, regnare coepit Amaſias Hieroſolymis in Iudae tribum,

μητρὸς ὢν Ιωδαδῆς τὸ γένος. θαυμασῶς δὲ τοῦ δικαίου προνόει, καὶ ταῦτα νέος ὤν. παρελθὼν δ' ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ τὴν ἀρχὴν, ἔγνω δεῖν πρῶτον Ιωάσῳ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ, καὶ τὰς ἐπιθεμένας αὐτῷ Φίλυς κολάσαι. καὶ τούτους μὲν συλλαβὼν ἅπαντας ἐφόνευσε· τὰς δὲ παῖδας αὐτῶν ἠδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ἀκόλουθα ποιῶν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, ὃς οὐκ ἐδικαίωσε διὰ πατέρων ἁμαρτίας τέκνα κολάζειν. ἔπειτα στρατιὰν ἐπιλέξας ἐκ τῆς Ιούδα Φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος τῶν ἐν ἀκμῇ καὶ περὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονότων, καὶ συναθροίσας ὡς τριάκοντα μυριάδας, τούτων μὲν ἑκατοντάρχας κατέστησε· πέμψας δὲ καὶ πρὸς τὸν τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα, μισθοῦται δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου. διεγνώκει γὰρ τοῖς Αμαληκιτῶν ἔθνεσι καὶ Ιδουμαίων καὶ Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι. παρασκευασαμένῳ δὲ πρὸς τὴν στρατείαν, καὶ μέλλοντος ἐξορμᾶν, ὁ προφήτης τὸν τῶν Ισραηλιτῶν στρατὸν ἀπολῦσαι συνεβούλευσεν. εἶναι γὰρ ἀσεβῆ, καὶ τὸν Θεὸν ἔστιν αὐτῷ προλέγειν χρησαμένῳ τούτοις συμμάχοις· περισεσθαι δὲ τῶν πολεμίων καὶ μετ' ὀλίγων αὐτοῖς ἀγωνιζομένου βουλομένῳ τοῦ Θεοῦ. δυσφορουῦντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῷ φθῆναι τὸν μισθὸν δεδωκέναι τοῖς Ισραηλίταις, παρῄνει ποιεῖν ὁ προφήτης ὅ, τι τῷ Θεῷ δοκεῖ· χρήματα δ' αὐτῷ πολλὰ παρ' αὐτῶν γενήσεσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἀπολύει, χαίρεσθαι τὸν μισθὸν εἰπών· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐπὶ τὰ προειρημένα τῶν ἐθνῶν ἐστράτευσε. καὶ κρατήσας αὐτῶν τῇ μάχῃ, μυρίους μὲν ἀπέκτεινε, τοσούτους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, οὓς ἐπὶ τὴν μεγάλην ἀγαγὼν πέτραν, ἥτις ἐστὶν ἐπὶ τὴν Αραβίαν, ἀπ' αὐτῆς κατεχρήμισεν· ἀπήγαγε τε λείαν πολλὴν καὶ πλῆθος ἄφθονον ἐκ τούτων ἐθνῶν. Αμασίᾳ δ' ἐν τούτοις ὑπάρχοντος, οἱ τῶν Ισραηλιτῶν, οὓς ἀπέλυσε μισθωσάμενος, ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τούτῳ, καὶ νομίσαντες ὕβριν εἶναι τὴν ἀπόλυσιν· ἃ γὰρ ἂν τοῦτο παθεῖν μὴ κατεγνωσμένους· ἐπῆλθον αὐτῷ τῇ βασιλείᾳ, καὶ μέχρι Βηθσεμήρων προελθόντες διήρπασαν τὴν χώραν, καὶ πολ-

matre natus Iodade nomine, genere ciue Hierosolymitana. atque mirum in modum iustitiam colebat, idque admodum adolescens. Cum autem imperio rebusque gerendis admoueretur, statuit Ioasum patrem sibi inprimis vindicandum esse, eosque suorum, qui manus ei intulerant, poena afficiendos. Atque istos quidem omnes comprehensos interfecit: in ipsorum vero liberos nihil graue admisit, conuenienter agens Moysis legibus, qui iniquum esse censuit pro parentum culpis poenas a liberis reposcere. Post haec delectu habito in tribu Iudae et Beniamitica ex iis qui flore essent aetatis et annorum plus minus viginti, collectisque quasi trecentis millibus, hisce centuriones praefecit: ac praeterea, cum misisset ad Israëlitarum regem, centum militum millia centum argenti talentis conducit. decreuerat enim Amalecitarum et Idumaeorum et Gabalitarum gentibus bellum inferre. Cum autem in eo esset vt exercitum educeret, seque in eos moueret, vates quidam eum admonuit vt Israëlitarum copias dimitteret. esse enim hominum genus impium, Deique oraculum ei cladem denunciasse, si istis auxiliis vteretur: hostibus vero superiorem fore, si Dei auspiciis fretus paucis assumptis cum illis dimicaret. Rege autem id aegre ferente, quod iam Israëlitis stipendium numerasset, hortatus est vates vt Dei voluntati morem gereret: multa enim ab eo pecunia auctum iri. Et illos quidem dimittit, praefatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent: is vero cum suis copiis contra praedictas gentes profectus est. Cumque illos pugna superasset, millia quidem decem occidit, et totidem viuos, quos in petram magnam, quae in Arabia est, ductos de ea praecipitauit: multum praedae abegit, et opum vim immensam tulit ex istis gentibus. At dum haec ageret Amasias, Israëlitae, quos conductos remiserat, ex eo ad indignationem adducti, missionemque sibi ignominiae esse rati, (haud enim illis hoc accidisse, nisi contemptui habitis) in eius ditionem impetum faciebant, et progressi vsque ad Bethsemera, re-

λὰ μὲν ἔλαβον ὑποζύγια, τριχιλίους δ' ἀνθρώπους ἀπέκτειναν.

β'. Ἀμασίας δὲ τῇ νίκῃ καὶ τοῖς κατορθώμασιν ἐπαρθεὶς, τὸν μὲν τούτων αἴτιον αὐτῷ Θεὸν γενόμενον ὑπερορᾷν ἤρξατο· ἐς δ' ἐκ τῆς Ἀμαληκιτῶν χώρας ἐκόμισε, τούτοις σεβόμενος διετέλει. προσελθὼν δ' ὁ προφήτης αὐτῷ, "Θαυ-"μάζειν, ἔλεγεν, εἰ τούτους ἡγεῖται θεοὺς, οἳ τοὺς ἰδίους, παρ' "οἷς ἐτιμῶντο, μηδὲν ὤνησαν, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐρρύσαντο τῶν "ἐκείνων· ἀλλ' ὑπερεῖδον πολλούς τε αὐτῶν ἀπολλυμένους, "καὶ αὐτοὺς αἰχμαλωτισθέντας. κεκομίσθαι γὰρ εἰς Ἱεροσό-"λυμα τούτῳ τῷ τρόπῳ, καθὼς ἄν τις τῶν πολεμίων τινὰς "ζωγρήσας ἤγαγε." τῷ δὲ βασιλεῖ ταῦτ' ὀργὴν ἐκίνησε, καὶ προσέταξεν ἡσυχίαν ἄγειν τὸν προφήτην, ἀπειλήσας αὐτὸν κολάσειν, ἂν πολυπραγμονῇ. καὶ ὁ μὲν ἡσυχάζειν εἶπεν· ὐκ ἀμελήσειν δ' ὧν ἐπικεχείρηκε νεωτερίζων τὸν Θεὸν προλέγειν. Ἀμασίας δὲ, κατέχειν αὐτὸν ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις ἀδυνάμενος, ἃς παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβὼν εἰς αὐτὸν ἐξύβριζεν, ἀλλὰ φρονηματισθεὶς, ἔγραψεν Ἰωάσῳ τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ, κελεύων "ὑπακούειν αὐτῷ σὺν παντὶ "τῷ λαῷ, ὡς καὶ πρότερον ὑπήκουε τοῖς προγόνοις αὐτοῦ, "Δαυΐδῃ καὶ Σολομῶνι· ἢ μὴ βουλόμενον εὐγνωμονεῖν, εἰ-"δέναι πολέμῳ περὶ τῆς ἀρχῆς διακριθησόμενον." ἀντέγραψεν δὲ ὁ Ἰώασος τάδε. "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΣΟΣ "ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΜΑΣΙΑ. Ην ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει κυπά-"ρισσος παμμεγέθης, καὶ ἄκανος. αὐτὴ πρὸς τὴν κυπάρισ-"σον ἔπεμψε μνησευομένη τὴν θυγατέρα αὐτῆς πρὸς γά-"μον τῷ παιδί. μεταξὺ δὲ ταῦτα λέγουσαν, θηρίον τι παρ-"ερχόμενον κατεπάτησε τὴν ἄκανον. τοῦτο οὖν ἔσαι σοι "παράδειγμα τοῦ μὴ μειζόνων ἐφίεσθαι. μηδ' ὅτι τὴν πρὸς "Ἀμαλκίτας μάχην ηὐτύχησας, ἐπὶ ταύτῃ γαυριῶμενος "σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ σε κινδύνους ἐπισπῷ.

γ'. Ταῦτα δ' ἀναγνοὺς Ἀμασίας, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τὴν στρατείαν παρωξύνθη, τοῦ Θεοῦ παροριμῶντος αὐτὸν, οἶμαι, πρὸς αὐτὴν, ἵνα τῶν παρανομηθέντων εἰς αὐτὸν δίκην ἀπο-

gionem populati sunt; et multa quidem iumenta ceperunt, hominum vero tria millia interfecerunt.

2. Caeterum Amasias victoria rebusque prospere gestis elatus, Deum quidem, qui ei horum omnium auctor exstiterat, coepit negligere: istorum vero Deorum, quos ex Amalecitarum regione attulerat, cultui se addixit. Cum autem vates eum adiisset, "se mirari, dicebat, "quod illos Deos esse credat, qui cultoribus suis nihil "opis afferre potuerunt, nec illos ab eius manibus libera-"runt: sed illorum quamplurimos male pereuntes insu-"per habuerunt, et semetipsos in captiuitatem abductos. "illos enim Hierosolyma delatos esse, perinde ac si quis "hostium quosdam captiuos eo duceret." Ista autem regi iram mouerunt. quo fit vt vati silentium indiceret, supplicium ei minatus, si quid praeter negotium suum agere pergeret. Tum quidem ille se quieturum dixit: Deum vero ea non praeteriturum esse praedicebat, quibus rebus nouis studens manus admouerat. At Amasias, cum semet regere et moderari in prospera fortuna non posset, (quam licet a Deo acceperit, contumeliis in eum non temperauit) sed magna de se opinione inflatus esset, scripsit Ioaso regi Israëlitarum, iubens, "vt idem "ipse cum omni suo populo sibi obsequium praestaret "quod et olim praestitum erat maioribus suis, Dauidi et "Solomoni: sin vero nolit quod aequum est facere, scire "oportet bello esse decernendum de summa imperii." Ioasus autem in haec verba rescripsit. "Ioasus Rex "Amasiae Regi. In monte Libano ingens erat cupres-"sus, necnon et rubus. ille misit ad cupressum, poscens "illius filiam suo filio in matrimonium dari: sed interea "fera quaedam praeteriens rubum proculcauit. Hoc itaque "tibi exemplo erit, ne solito maiora appetas; neue, quod "prospere rem gesseris contra Amalecitas, ista cogitatione "superbiens tibimet regnoque tuo pericula adscisças.

3. Amasias autem, cum ista legisset, maiori adhuc cupiditate ad bellum incitatus est; Deo, vt arbitror, illum ad hoc impellente, vt pro iis quae in eum admi-

λάβῃ. ὡς δ' ἐξῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ἰώασον, καὶ συνάπτειν μάχην ἔμελλον, τὸ Ἀμασίᾳ στράτευμα φόβος ἀφνίδιος καὶ κατάπληξις, οἵαν Θεὸς ἐκ εὐμενὴς ὢν τίθησιν, εἰς φυγὴν ἔτρεψε, καὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. διασταρέντων δὴ ὑπὸ τῶ δέους αὐτῶν, μονωθέντα τὸν Ἀμασίαν λαφθῆναι συνέβη πρὸς τῶν πολεμίων αἰχμάλωτον, ἠπείλησε δ' αὐτῷ θάνατον Ἰώασος, εἰ μὴ πείσειε τὺς Ἱεροσολυμίτας, ἀνοίξαντας αὐτῷ τὰς πύλας, δέξασθαι μετὰ τῆς στρατιᾶς εἰς τὴν πόλιν. καὶ Ἀμασίας μὲν ὑπὸ ἀνάγκης καὶ τῶ περὶ τὸ ζῆν δέους, ἐποίησεν εἰσδεχθῆναι τὸν πολέμιον. ὁ δὲ, διακόψας τι τῶ τείχους ὡς τετρακοσίων πηχῶν, ἐφ' ἅρματος εἰσήλασε διὰ τῆς διακοπῆς εἰς Ἱεροσόλυμα, τὸν Ἀμασίαν ἄγων αἰχμάλωτον. κύριός τε τότῳ τῷ τρόπῳ γενόμενος τῶν Ἱεροσολύμων, τύς τε τῶ Θεῶ θησαυρὺς ἀνείλετο, καὶ ὅσος ἦν τῷ Ἀμασίᾳ χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐν τοῖς βασιλείοις ἐξεφόρησε· καὶ ὕτως αὐτὸν ἀπολύσας τῆς αἰχμαλωσίας, ἀνέζευξεν εἰς Σαμάρειαν. ταῦτα δ' ἐγένετο περὶ τὺς Ἱεροσολυμίτας ἔτει τετάρτῳ καὶ δεκάτῳ τῆς Ἀμασίᾳ βασιλείας. ὃς, μετὰ ταῦτα ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων, φεύγει μὲν εἰς Λάχεισαν πόλιν, ἀναιρεῖται δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιβούλων, πεμψάντων ἐκεῖ τὺς ἀποκτενοῦντας αὐτόν. καὶ τὸ μὲν σῶμα κομίσαντες εἰς Ἱεροσόλυμα βασιλικῶς ἐκήδευσαν. κατέστρεψε δὲ ὕτως Ἀμασίας τὸν βίον, διὰ τὸν νεωτερισμὸν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὀλιγωρίαν, βιώσας μὲν ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐννέα καὶ εἴκοσι· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Ὀζίας τῶνομα.

ſerat peccatis poenas exigeret. Vbi vero copias eduxerat contra Ioaſum, et pugnam conſerturus erat, timor ſubitus et conſternatio, qualem Deus non propitius ſolet immittere, Amaſiae exercitum in fugam vertit, etiam antequam ad manus venirent. Illis ergo prae timore diſperſis, contigit vt Amaſias a ſuis deſertus ab hoſtibus caperetur: eique Ioaſus mortem minatus eſt, niſi hoc Hieroſolymitanis perſuaderet, vt portas aperirent ipſumque cum exercitu in vrbem reciperent. Et quidem Amaſias, neceſſitate compulſus metuque ex vitae periculo, auctor erat vt hoſtis intromitteretur. Ille vero, diruta murorum parte quaſi quadringentorum cubitorum ſpatio, qua perruptio facta eſt cum curru inuehitur Hieroſolyma, captiuum prae ſe agens Amaſian. Atque hoc modo in poteſtatem ſuam redactis Hieroſolymis, et Dei theſauros abſtulit, et exportauit quicquid auri argentique Amaſiae erat in regia: atque ita demum, cum Amaſian libertati reſtituiſſet, Samariam reuerſus eſt. Iſta autem Hieroſolymitanis acciderunt anno regni Amaſiae decimo quarto. qui poſt haec, inſidiis ei ſtructis ab amicis, in vrbem Lachiſam profugit, et ab inſidiatoribus occiſus eſt, cum eo miſiſſent qui illum ibi necarent. Et corpus quidem eius Hieroſolyma reportatum regiis exſequiis cohoneſtarunt. At vitam hoc modo finiuit propter inſolentiam et Dei contemptum; cum annos quidem quatuor et quinquaginta vixiſſet, nouem vero et viginti regnaſſet: eique ſuccedit filius eius nomine Ozias.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ιεροβοάμου Ισραηλιτῶν βασιλέως, καὶ Ιωνᾶ τοῦ προφήτου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου τελευτήσαντος τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ζαχαρίας. ὡς Οζίας Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ οἷα συνέβη αὐτῷ ὁρμήσαντι ἐπιθυσιάζειν τῷ Θεῷ.

ΠΕντεκαιδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς Αμασίου βασιλείας ἐβασίλευσε τῶν Ισραηλιτῶν Ιωάσου υἱὸς Ιεροβόαμος ἐν Σαμαρείᾳ ἔτη τεσσαράκοντα. ἔτος ὁ βασιλεὺς τὰ μὲν εἰς τὸν Θεὸν ὑβριστὴς καὶ παράνομος δεινῶς ἐγένετο, εἰδώλατέ τε σεβόμενος καὶ πολλοῖς ἀτόποις καὶ ξένοις ἐγχειρῶν ἔργοις· τῷ δὲ λαῷ τῶν Ισραηλιτῶν μυρίων κακῶν αἴτιος ὑπῆρχε. τότε προεφήτευσέ τις Ιωνᾶς, ὡς δεῖ πολεμήσαντα τοῖς Σύροις αὐτὸν κρατῆσαι τῆς ἐκείνων δυνάμεως, καὶ πλατῦναι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν· τοῖς μὲν κατὰ τὴν ἄρκτον μέρεσιν ἕως Αμάθου πόλεως, τοῖς δὲ κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἕως τῆς Ασφαλτίτιδος λίμνης. τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ ὅροι τῆς Χαναναίας ἦσαν ἕτοι, καθὼς ὁ στρατηγὸς Ιησοῦς περιώρισε. στρατεύσας οὖν ἐπὶ τοὺς Σύρους ὁ Ιεροβόαμος, κατασχέθεται πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, ὡς προεφήτευσεν Ιωνᾶς.

β'. Αναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, τὴν ἀκρίβειαν τῶν πραγμάτων παραδώσειν ὑπεσχημένος, ὅσα καὶ περὶ τοῦ προφήτου τούτου εὗρον ἐν ταῖς Εβραϊκαῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένα, διεξελθεῖν. κελευσθεὶς γὰρ ἔτος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πορευθῆναι μὲν εἰς τὴν Νίνου βασιλείαν, κηρύξαι δ' ἐμοῦ γενόμενον ἐν τῇ πόλει, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀπολέσει, δείσας μὴ ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἀποδιδράσκει τὸν Θεὸν εἰς Ιόπην πόλιν, καὶ πλοῖον εὑρὼν ἐμβὰς, εἰς Ταρσὸν ἔπλει τῆς Κιλικίας. ἐπιγενομένου δὲ χειμῶνος σφοδροτάτου καὶ κινδυνεύοντος καταδῦναι τοῦ σκάφους, οἱ μὲν ναῦται καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ αὐτὸς ὁ ναύκληρος εὐχὰς ἐποιοῦντο χαριστηρίους εἰ διαφύγοιεν τὴν θάλασσαν. ὁ δὲ Ιωνᾶς συγκαλύψας αὐτὸν ἐβέβλητο, μηδὲν ὧν τοὺς ἄλλους ἐώρα ποιοῦντας μιμούμενος. αὔξοντος δ' ἔτι μᾶλ-

CAP. X.

De Hieroboamo Israëlitarum rege, et Iona vate; atque vt, Hieroboamo vita defuncto, filius eius Zacharias imperium susceperit. Quomodo Ozias Hierosolymitanorum rex gentes finitimas subegit, quaeque ei acciderunt postquam id egit vt Deo suffitum adoleret.

ANno autem decimoquinto regni Amasiae coepit Hieroboamus Ioasi filius in Israëlitas regnare, idque Samariae, et annos quadraginta regnauit. Hic rex in Deum quidem erat contumelioſus legumque supra modum contemptor, vt qui Deastros colebat et multis operibus absurdis et peregrinis manum admouebat: populo vero Israëlitarum mala innumera afferebat. Huic ex oraculo Ionas quidam vates praedixit, ab ipso, si cum Syris bellum gesserit, labefactandam fore illorum potentiam, suique regni fines proferendos: ex partibus quidem septentrionalibus vsque Amathum vrbem, ad meridiem vero vsque Asphaltiten paludem. his enim olim terminis Chananaea terra finiebatur, sicut Iesu imperatori visum est eam circumscribere. Hieroboamus itaque, cum in Syros expeditionem fecisset, omnem eorum prouinciam, iuxta Ionae vaticinium, in potestatem suam redegit.

2. Necessarium autem duxi, vt qui res gestas accurate perscripturum esse pollicitus fuerim, quicquid in Hebraeorum libris de hoc vate relatum legi oratione persequi. Iste enim a Deo iussus in Nini regnum proficisci, cumque in vrbem veniret illic praedicare, futurum vt breui imperium amitteret, prae metu eo non concessit: sed a Deo profugit in vrbem Ioppen, nauique, quam forte nactus est, conscensa, Tarsum Ciliciae cursum intendebat. Cum autem vehemens coorta esset tempestas, et non procul abesset quin nauis submergeretur, nautae quidem et gubernator et ipse nauicularius Deo vouerunt se gratias illi acturos, si e maris periculo euaderent: Ionas vero interea in nauem abditus iacebat, nihil eorum faciens quibus alios operam dare cernebat. Cum au-

λον τοῦ κλύδωνος, καὶ βιαιοτέρας γενομένης ὑπὸ τῶν πνευμάτων τῆς θαλάσσης, ὑπονοήσαντες, ὡς ἐνδέχεται, τινὰ τῶν ἐμπλεόντων ἄϊτιον αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος, συνέθεντο κλήρῳ, τὸν ὅστις ποτὲ εἴη μαθεῖν. κληρωσαμένων οὖν ὁ προφήτης λαγχάνει. πυνθανομένων δὲ πόθεν τε εἴη, καὶ τί μετέρχεται· τὸ μὲν γένος ἔλεγεν Ἑβραῖος εἶναι, προφήτης δὲ τοῦ μεγίστου Θεοῦ. συνεβούλευσεν οὖν αὐτοῖς, εἰ θέλουσιν ἀποδράσαι τὸν παρόντα κίνδυνον, ἐκβάλλειν αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγος· ἄϊτιον γὰρ αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐτόλμων, κρίναντες ἀσέβημα εἶναι ξένον ἄνθρωπον, καὶ πεπιστευκότα αὐτοῖς τὸ ζῆν, εἰς φανερὰν ἤδη ἀπώλειαν ἐκρίψαι· τελευτῶν δ' ὑπερβιαζομένων τῷ κακῷ, καὶ ὅσον οὔπω μέλλοντος βαπτίζεσθαι τῷ σκάφει, ὑπό τε τοῦ προφήτου παρορμηθέντες αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ δείσαι τὸν περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ῥίπτουσιν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ὁ μὲν χειμὼν ἐσάλη· τὸν δὲ, λόγος, ὑπὸ τοῦ κήτους καταποθέντα τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, εἰς τὸν Εὔξεινον ἐκβραθῆναι πόντον, ζῶντα καὶ μηδὲν τὸ σώματος λελωβημένον. ἔνθα τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς συγγνώμην αὐτῷ παρασχεῖν τῶν ἡμαρτημένων, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Νινευὴν πόλιν· καὶ σταθεὶς εἰς ἐπήκοον ἐκήρυσσεν, ὡς μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον ἀποβαλοῦσι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας. καὶ ταῦτα δηλώσας ὑπέστρεψε. διεξῆλθον δὲ τὴν περὶ αὐτοῦ δίηγησιν, ὡς εὗρον ἀναγεγραμμένην.

γ'. Ἱεροβόαμος δ' ὁ βασιλεὺς, μετὰ πάσης εὐδαιμονίας τὸν βίον διαγαγών, καὶ ἄρξας ἔτη τεσσαράκοντα, ἐτελεύτησε. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ζαχαρίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Ὀζίας ὁ τοῦ Ἀμασίου υἱὸς, ἔτος ἤδη τέταρτον πρὸς τοῖς δέκα βασιλεύοντος Ἱεροβοάμου, τῶν δύο Φυλῶν ἐβασίλευσεν ἐν Ἱεροσολύμοις· μητρὸς ὢν Ἀχιάλας μὲν τοὔνομα, ἀσὶς δὲ τὸ γένος. ἀγαθὸς δ' ἦν καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ μεγαλόφρων, καὶ προνοήσας τῶν πραγμάτων φιλοπονώτατος. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ Παλαιστίνους καὶ νικήσας μάχῃ,

tem aquae fluctus magis adhuc augerentur, et vehementius aliquanto a ventis mare concitaretur, suspicati, vt fieri solet, aliquem e vectoribus esse illis tempestatis causam, constituerunt iactis sortibus, quisnam ille sit deprehendere. Hoc itaque facto, vati sors obtigit. Cumque interrogarent et vnde esset et quidnam rei ageret; respondit se genere quidem esse Hebraeum, summi vero Dei vatem. illis itaque consilium dedit, vt ipsum in mare deiicerent, si vellent praesens periculum effugere: illos enim eius causa tempestate vexari. At illi primum quidem hoc facere non audebant, nefas esse existimantes in tam manifestum exitium mittere hominem peregrinum, quique illis vitam suam commiserat: tandem vero exsuperante malo, nauique propemodum eo adducta vt mergeretur, partim ab ipso vate incitati, partim metu impulsi ne salutis discrimen adirent, in mare eum proiiciunt. Et tempestas quidem saeuire desiit: hunc vero aiunt a pisce tres dies totidemque noctes deuoratum in Euxinum Pontum eiectum fuisse, viuum et corpore nihil omnino laesum. Vbi a Deo delictorum veniam deprecatus, vrbem Niniuen adiit: et cum in loco constitisset, vnde exaudiri poterat, proclamauit fore, vt breui admodum post tempore Asiae imperium amitterent. istisque annunciatis reuersus est. Atque hanc de eo narrationem confeci ex iis quae scriptis consignata reperi.

3. Rex autem Hieroboamus, cum vitam summa felicitate egisset, regnassetque annos quadraginta, ad suorum manes concessit. Et Samariae quidem sepelitur: ei vero in regnum succedit filius eius Zacharias. Ozias item Amasiae filius, anno regni Hieroboami decimo quarto, in duas tribus regnare coepit Hierosolymis; matre quidem natus nomine Achiala, genere vero ciue Hierosolymitana. Erat autem natura bonus et iustus, et magnanimus, prouidendisque rebus solers et industrius. Ac praeterea cum exercitum eduxisset in Palaestinos eosque pugna vicisset, vrbes illorum Gittam et Iamniam vi

πόλεις αὐτῶν ἔλαβε κατὰ κράτος, Γιττὰν καὶ Ἰάμνειαν, καὶ κατέσκαψεν αὐτῶν τὰ τείχη. μετὰ δὲ ταύτην τὴν στρατείαν ἐπῆλθε τοῖς τῇ Λιγύπτῳ γειτνιῶσιν Ἄραψι· καὶ πόλιν κτίσας ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἐγκατέστησεν αὐτῇ φρουράν· ἔπειτα τὺς Ἀμμανίτας καταστρεψάμενος, καὶ φόρους αὐτοῖς ὁρίσας τελεῖν, καὶ πάντα τὰ μέχρι τῶν Λιγυπτίων ὅρων χειρωσάμενος, τῶν Ἱεροσολύμων ἤρχετο ποιεῖσθαι τὸ λοιπὸν τὴν ἐπιμέλειαν. ὅσα γὰρ τῶν τειχῶν ἢ ὑπὸ τῦ χρόνυ κατεβέβλητο, ἢ ὑπὸ τῆς ὀλιγωρίας τῶν πρὸ αὐτῦ βασιλέων, ταῦτά τε ἀνῳκοδόμει καὶ κατεσκεύαζεν· ὅσα τε ἦν κατεβεβλημένα ὑπὸ τῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως, ὅτε τὸν πατέρα αὐτῦ λαβὼν αἰχμάλωτον τὸν Ἀμασίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. προσῳκοδόμησε δὲ καὶ πύργυς πολλὺς πεντήκοντα πηχῶν καὶ ἑκατόν. καὶ φρεατὺς δ' ἐνεστείχισε τοῖς ἐρήμοις χωρίοις, καὶ πολλὰς ἐχετὰς ὤρυξεν ὑδάτων. ἦν δ' αὐτῷ καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων θρεμμάτων ἄπειρόν τι πλῆθος. εὐθυὺς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς. γεωργικὸς δ' ὢν σφόδρα τῆς γῆς ἐπεμελεῖτο, φυτοῖς αὐτὴν καὶ παντοδαποῖς τιθηνῶν σπέρμασι. στρατιᾶς δ' εἶχεν ἐπιλέκτυ περὶ αὐτὸν μυριάδας ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἧς ἡγεμόνες ἦσαν καὶ ταξιάρχοι καὶ χιλιάρχοι γενναῖοι καὶ τὴν ἀλκὴν ἀνυπόστατοι, τὸν ἀριθμὸν διχίλιοι. διέταξε δ' εἰς Φάλαγγας τὴν ὅλην στρατιὰν, καὶ ὥπλισε, ῥομφαίαν δὲς ἑκάστῳ, καὶ θυρεὺς καὶ θώρακας χαλκῦς, καὶ τόξα καὶ σφενδόνας. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τύτοις μηχανήματα πολλὰ πρὸς πολιορκίας κατεσκεύασε, πετροβόλά τε καὶ δορυβόλα, καὶ ἅρπαγας, καὶ ὅσα τύτοις ὅμοια.

δ'. Γενόμενος δ' ἐν ταύτῃ τῇ συντάξει καὶ παρασκευῇ, διεφθάρη τὴν διάνοιαν ὑπὸ τύφυ, καὶ χαυνωθεὶς θνητῇ περιυσίᾳ τῆς ἀθανάτυ καὶ πρὸς ἅπαντα διαρκῦς τὸν χρόνον ἰσχύος ὠλιγώρησεν· αὕτη δ' ἦν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβεια, καὶ τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα· ὧλισθεν δ' ὑπ' εὐπραξίας, καὶ κατηνέχθη πρὸς τὰ τῦ πατρὸς ἁμαρτήματα· πρὸς ἃ κἀκεῖνον ἡ τῶν ἀγαθῶν λαμπρότης καὶ τὸ μέγεθος τῶν πραγμά-

cepit, et earum moenia diruit. Vbi autem facta erat haec expeditio, adortus est Arabas Ægypto finitimos: atque vrbe aedificata ad mare Rubrum, praesidium in ea posuit. Posthaec Ammanitis subactis, et certo tributo illis imperato, omnique regione vsque ad Ægypti fines in potestatem suam redacta, coepit in posterum Hierosolymis curam suam impendere. Quicquid enim moenium vel vetustate collapsum erat, vel superiorum regum incuria, id totum de nouo aedificauit et exstruxit, quicquid etiam deiectum erat ab Israëlitarum rege, quando in vrbem, cum patrem eius Amasian captiuum ageret, ingressus est. Construxit autem et turres multas centum et quinquaginta cubitorum altitudine. Quin et stationibus in solitudine munimenta circumdedit, multosque aquae-ductus excauauit. Erat autem ipsi et iumentorum aliorumque pecorum vis infinita. nam regio erat apta pascuis. Cumque esset agriculturae deditus, terrae multum curae adhibebat, eamque omni plantarum genere et seminum excolebat. Habebat etiam circa se militum exercitum electorum, numero ad trecenta septuaginta millia: quibus praeerant centuriones et tribuni viri egregiae fortitudinis et inuicto robore praediti, ad duo millia numero. Totum autem exercitum in phalanges dispossuit, armisque instruxit, vnicuique dato gladio, et clypeis et thoracibus aereis, arcubus etiam et fundis. Quin et praeter haec machinas multas fecit ad oppida in obsidione expugnanda, instrumenta etiam quibus lapides et tela iacerentur, vt et harpagones, et quaecunque hisce similia.

4. Caeterum cum ea ita constituisset et praeparasset, ex fastu mente corruptus est, atque peritura rerum copia inflatus vim immortalem et in omne aeuum duraturam insuper habuit, (ista autem erat pietas erga Deum legumque obseruantia) rerumque successu sublatus cecidit, et ad eadem in quibus deliquerit pater prolapsus est, ad quae fortunae splendor rerumque gestarum magnitudo etiam illum perduxerunt, istis moderandis im-

των, ὁ δυνηθέντα προσῆναι καλῶς αὐτῶν, ἤγαγεν. ἑνδέκατης δ' ἡμέρας ἐπισήμου, καὶ πάνδημον ἑορτὴν ἔχούσης, ἐνδὺς ἱερατικὴν στολὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ τέμενος, ἐπιθυμιάσων ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ βωμοῦ τῷ Θεῷ. τοῦ δ' ἀρχιερέως Ἀζαρίου, ὄντων σὺν αὐτῷ ἱερέων ὀγδοήκοντα, κωλύοντος αὐτόν· ὁ γὰρ ἐξὸν ἐπιθύειν εἶπον, μόνοις δ' ἐφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν τοῖς ἐκ τοῦ Ἀαρῶνος γένους· καταβοώντων δ' ἐξιέναι καὶ μὴ παρανομεῖν εἰς τὸν Θεὸν, ὀργισθεὶς ἠπείλησεν αὐτοῖς θάνατον, εἰ μὴ τὴν ἡσυχίαν ἄξουσι. μεταξὺ δὲ, σεισμὸς ἐκλόνησε τὴν γῆν μέγας· καὶ διασάντος τοῦ ναοῦ, φέγγος ἡλίου λαμπρὸν ἐξέλαμψε, καὶ τῇ τοῦ βασιλέως ὄψει προσέπεσεν, ὡς τῷ μὲν εὐθέως λέπραν ἐπιδραμεῖν. πρὸ δὲ τῆς πόλεως, πρὸς τῇ καλουμένῃ Ἐρωγῇ, τοῦ ὄρους ἀπορράγῆναι τὸ ἥμισυ τοῦ κατὰ τὴν δύσιν, καὶ κυλισθὲν τέσσαρας σταδίους ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν ὄρος στῆναι, ὡς τάς τε παρόδους ἐμφραγῆναι καὶ τὰς παραδείσους τὰς βασιλικάς. ἐπεὶ δὲ κατειλημμένην τὴν ὄψιν τοῦ βασιλέως ὑπὸ τῆς λέπρας εἶδον οἱ ἱερεῖς, ἔφραζόν τε αὐτῷ τὴν συμφορὰν, καὶ ἐκέλευον ἐξιέναι τῆς πόλεως ὡς ἐναγῆ. ὁ δὲ ὑπ' αἰσχύνης τοῦ συμβεβηκότος δεινοῦ καὶ τοῦ μηκέτ' αὐτῷ παρρησίαν εἶναι, τὸ κελευόμενον ἐποίει, τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον διανοίας καὶ τῆς διὰ τοῦτ' εἰς τὸν Θεὸν ἀσεβείας ταλαίπωρον ὕτω καὶ οἰκτρὰν ὑπομείνας δίκην. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγεν ἔξω τῆς πόλεως, ἰδιώτην ἀποζῶν βίον, τοῦ παιδὸς αὐτῷ Ἰωθάμου τὴν ἀρχὴν παραλαβόντος· ἔπειτα ὑπὸ λύπης καὶ ἀθυμίας τῆς ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἀπέθανεν, ἔτη μὲν βιώσας ὀκτὼ καὶ ἑξήκοντα, τούτων δὲ βασιλεύσας πεντήκοντα δύο. ἐτάφη δὲ μόνος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ κήποις.

parem. Nam instante die celebri, quo festum erat solenne populo vniuerso, veste indutus sacerdotali in fanum ingressus est, suffitum in aureo altari Deo facturus. Azaria autem pontifice, cui aderant octoginta sacerdotes, eum prohibente (haud enim fas esse rem diuinam facere dicebant, iis vero solis hoc datum esse qui ex Aaronis stirpe) et clamantibus omnibus vt exiret, Deique leges non violaret, ira accensus mortem illis minatus est, nisi quiescerent. Interea autem ingens motus terram concussit: et scisso templo splendida lux solis emicuit, et in regis faciem incidit, ita vt statim eum inuaderet lepra. Ante vrbem vero ad locum, qui dicitur Eroge, montis fracta est pars dimidia quae ad occidentem erat, et voluta per stadia quatuor ad orientalem montis partem constitit, ita vt et viae obstruerentur et horti regis. Porro sacerdotes, cum faciem regis lepra infectam animaduertissent, et calamitatem ei indicabant, atque iubebant vt vrbe excederet tanquam impurus. Ille vero, quod eum mali sibi illati puduerit et omni de fiducia exciderit, imperatum faciebat; animi supra humanam sortem elati, atque inde suae in Deum impietatis miseram adeo miserandamque poenam perferens. Et quidem extra vrbem aliquamdiu versabatur, vitam agens priuatam, filio eius Iothamo gubernaculo imperii admoto; postea vero prae moerore, animique anxietate ex facinoribus orta, vitam finiuit: cum annos quidem octo et sexaginta vixisset, ex his vero duo et quinquaginta regnum tenuisset. Solus autem in hortis suis sepultus est.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Ζαχαρίας, Σέλλυμος, Μανάημος, Φακείας καὶ Φακέας τὴν Ισραηλιτῶν ἀρχὴν παρέλαβον· καὶ ὡς Φᾶλλος καὶ Θεγλαθφαλάσσαρ τοῖς Ισραηλίταις ἐπεστράτευσαν. ὡς Ιώθαμος Οζίᾳ παῖς ἐβασίλευσε τῆς Ιούδα φυλῆς· οἷά τε περὶ Ασσυρίων προεφήτευσεν ὁ Νάουμος.

Ο Δὲ τῷ Ιεροβοάμῃ παῖς Ζαχαρίας ἓξ μῆνας βασιλεύσας τῶν Ισραηλιτῶν, δολοφονηθεὶς ἀπέθανεν ὑπὸ Φίλης τινός, Σελλύμῳ μὲν τὄνομα, Ιαβήσου δὲ υἱῷ· ὃς καὶ τὴν βασιλείαν μετ' αὐτὸν παραλαβών, ὑ πλείονα χρόνον ἡμερῶν αὐτὴν κατέσχε τριάκοντα. ὁ γὰρ στρατηγὸς Μανάημος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὢν ἐν Θαρσῇ πόλει, καὶ τὰ περὶ τὸν Ζαχαρίαν ἀκούσας, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἦκεν εἰς Σαμάρειαν, καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην ἀναιρεῖ τὸν Σέλλυμον· καὶ βασιλέα κατασήσας ἑαυτὸν ἐκεῖθεν εἰς Θαψὰν παραγίνεται πόλιν. οἱ δ' ἐν αὐτῇ τὰς πύλας μοχλῷ κλείσαντες, οὐκ εἰσεδέξαντο τὸν βασιλέα. ὁ δ' ἀμυνόμενος αὐτοὺς, τὴν πόλιν ἐδήωσε χώραν, καὶ τὴν πόλιν κατὰ κράτος λαμβάνει πολιορκίᾳ· φέρων τε χαλεπῶς ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τῶν Θαψιατῶν πραχθεῖσι, πάντας αὐτοὺς διεχρήσατο· μηδὲ ἡπίων φειδόμενος, ὠμότητος ὑπερβολὴν ὑ καταλιπὼν οὐδὲ ἀγριότητος. ἃ γὰρ οὐδὲ τῶν ἀλλοφύλων τινὰς συγγνωστὸν διαθεῖναι γενομένους ὑποχειρίους, ταῦτα τοὺς ὁμοφύλους ὗτος εἰργάσατο. βασιλεύσας οὖν τῷ τρόπῳ τούτῳ ὁ Μανάημος, ἐπ' ἔτη δέκα σκαιὸς καὶ πάντων ὠμότατος διέμεινε. στρατεύσαντος δ' ἐπ' αὐτὸν Φάλλα τοῦ Ασσυρίων βασιλέως, εἰς μὲν ἀγῶνα καὶ μάχην οὐκ ἀπήντα τοῖς Ασσυρίοις· πείσας δὲ χίλια τάλαντα ἀργυρίου λαβόντα ἀναχωρῆσαι, διαλύεται τὸν πόλεμον. τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦτο συνήνεγκε τὸ πλῆθος Μανάημῳ, πραχθὲν κατὰ κεφαλὴν δραχμὰς πεντήκοντα. τελευτήσας δὲ μετὰ ταῦτα, κηδεύεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· καταλείπει δὲ τῆς βασιλείας τὸν υἱὸν Φακείαν διάδοχον. ὃς, τῇ τοῦ πατρὸς κατακολουθήσας ὠμότητι, δυσὶν ἔτεσι μόνοις ἦρξεν.

CAP. XI.

Quomodo Zachariat, Sellumus, Manaëmus, Phaceias et Phaceas Iſraëlitarum imperium adepti ſunt; vtque Iſraëlitas bello adorti ſint Phullus et Theglophalaſſar. Quomodo Iothamus Oziae filius regnauit in tribum Iudae: et quae de Aſſyriis vaticinatus eſt Nahumus.

ZAcharias autem, cum in Iſraëlitas regnaſſet ſex menſes, diem obiit, dolo peremptus ab amico quodam, Sellumo nomine, Iabeſi filio, qui cum ei in regnum ſucceſſiſſet, illud ſpatio triginta dierum et non amplius tenuit. Manaëmus enim exercitus dux, cum eo tempore in vrbe Tharſa verſaretur, et id quod Zachariae acciderat fama accepiſſet, caſtris inde motis cum toto exercitu Samariam venit, praelioque cum Sellumo congreſſus eum interimit: eumque ſemet regem conſtituiſſet, illinc ad vrbem Thapſam proficiſcitur. at qui intus erant portis obfirmatis regem in eam non admiſerunt. Ille vero, vt illos vlciſceretur, regionem circumcirca incendio vaſtauit; vrbemque, cum eam obſediſſet, vi expugnat: et grauiter ferens quae a Thapſenſibus facta erant, omnes ferro peremit, ne infantibus quidem parcens, nihil ſibi reliqui faciens ad crudelitatem feritatemue. quae enim veniam non merebantur ſi in externos bello victos eſſent edita, ea iſte fecit in populares ſuos. Manaëmus itaque cum hoc modo regnum iniiſſet, per decem annos peruerſus eſſe perſtitit et regum omnium crudeliſſimus. A Phullo autem Aſſyriorum rege bello ei illato, in certamen quidem pugnamque cum Aſſyriis non deſcendit; ſed, cum ei ſuaſiſſet vt mille talentis argenti acceptis recederet, dirimit bellum. At hanc ſummam Manaëmo populus contulit, exactis in ſingula capita quinquaginta drachmis. Poſt haec autem vita defunctus Samariae quidem ſepelitur: filium vero Phaceian, qui ei in regnum ſuccederet, relinquit. is, patris crudelitatem ſequutus, duobus tantum annis regnauit: et

ἔπειτα δολοφονηθεὶς ἐν συμποσίῳ μετὰ φίλων ἀπίθανε, φανέν τινος, ὃς ἦν χιλιάρχος, ἐπιβουλεύσαντος αὐτῷ, παιδὸς δὲ Ρομελίου. καταχὼν δὲ καὶ ἔτος ὁ Φακέας τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν εἴκοσι, ἀσεβής τε ἦν καὶ παράνομος. ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς Θεγλαφαλάσσαρ τὔνομα, ἐπιστρατευσάμενος τοῖς Ισραηλίταις, καὶ τήν τε Γαλαδηνὴν ἅπασαν καταστρεψάμενος, καὶ τὴν πέραν τῆ Ιορδάνου χώραν, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν τὴν Γαλιλαίαν καλουμένην, καὶ Κύδισαν καὶ Ασωρα, καὶ τὰς οἰκήτορας αἰχμαλωτίσας, μετέστησεν εἰς τὴν αὐτῆ βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῶ Ασσυρίων βασιλέως ἐν τούτοις ἡμῖν δεδηλώσθω.

β'. Ιώθαμος δὲ Οζίου παῖς ἐβασίλευσε τῆς Ιούδα φυλῆς ἐν Ιεροσολύμοις, ἐκ μητρὸς μὲν ἀσῆς γεγονώς, καλουμένης δὲ Ιεράσης. ἔτος ὁ βασιλεὺς οὐδὲ μιᾶς ἀρετῆς ἀπελείπετο, ἀλλ' εὐσεβὴς μὲν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, δίκαιος δὲ πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρξεν. ἐπιμελητὴς δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ὅσα γὰρ ἐπισκευῆς ἐδεῖτο καὶ κόσμου, ταῦτα φιλοτίμως ἐξεργάσατο· τοὰς μὲν τὰς ἐν τῷ ναῷ ἱδρύσας καὶ προπύλαια, τὰ δὲ καταπεπτωκότα τῶν τειχῶν ἀνέστησε, πύργους παμμεγέθεις καὶ δυσαλώτους οἰκοδομήσας. καὶ τῶν ἄλλων, εἴτι κατὰ τὴν βασιλείαν ἠμέλητο, πολλὴν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς Αμμανίτας, καὶ κρατήσας αὐτῶν τῇ μάχῃ προσέταξεν αὐτοῖς φόρους κατὰ πᾶν ἔτος αὐτῷ τελεῖν, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ σίτου κόρους μυρίους, τοὺς αὐτοὺς δὲ καὶ κριθῆς. ἤυξησε δὲ ἔτως τὴν βασιλείαν, ὥστε ἀκαταφρόνητον μὲν αὐτὴν ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι, τοῖς δ' οἰκείοις εὐδαίμονα.

γ'. Ην δέ τις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν προφήτης Νάουμος τὔνομα· ὃς, περὶ τῆς Ασσυρίων καταστροφῆς καὶ τῆς Νίνου προφητεύων, ἔλεγεν ἔτως. "ἔσαι Νινευὴ κολυμβήθρα ὕδα-"τος κινουμένη, ἔτως καὶ ὁ δῆμος ἅπας ταρασσόμενος καὶ "κλυδωνιζόμενος οἰχήσεται φεύγων, λεγόντων πρὸς ἀλλή-"λους, στῆτε καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὐτοῖς καὶ ἄργυρον ἁρ-"πάσατε. ἔσαι δ' οὐδεὶς βουλησόμενος· σώζειν γὰρ αὐτῶν

non multo post in conuiuio cum amicis dolo occisus periit, a Phacea quodam, qui tribunus erat, filius vero Romeliae, circumuentus. Caeterum et hic Phaceas, cum per annos viginti imperium teneret et impius erat et iniquus. Assyriorum autem rex, cui nomen Theglaphalassar, cum expeditionem fecisset in Israelitas, omnemque terram Galadenam subegisset, vt et regionem Transiordanianam, vicinamque ei Galilaeam nuncupatam, atque Cydisam et Asora, colonosque in captiuitatem egisset, in regnum suum reuersus est. Et quidem de iis quae ad Assyriorum regem spectant, haec nobis sufficiat dixisse.

2. Caeterum Iothamus Oziae filius in Iudae tribum regnauit Hierosolymis, matre quidem ciue Hierosolymitana natus, nomine vero Ierasa. Huic regi nulla deerat virtus: sed semet erga Deum quidem pium, atque erga homines iustum ostendebat. Praeterea rebus ciuitatis curam adhibuit: (quicquid enim instaurari desiderabat et ornari, id summo studio confecit et absoluit) nam cum porticus templo constituisset et vestibula, muros quoque collapsos restituit, quos turribus bene magnis captuque difficilibus communiuit. et si quid aliud in regno suo neglectum fuerit, in id multum curae impendebat. Quin et expeditione in Ammanitas suscepta, iisque pugna debellatis, imperauit illis tributum quotannis ipsi soluendum, centum argenti talenta, et tritici decem cororum millia, ac praeterea hordei totidem. adeoque imperium suum auxit et amplificauit, vt et hostibus in contemptum non veniret, suisque felix admodum videretur.

3. Erat autem quidam eo tempore vates, cui nomen Nahumus; qui, de Assyriorum et Nini subuersione vaticinans, ista loquutus est. "Erit Niniue piscina aquarum "ventis agitata, ita et populus eius omnis turbatus et fu-"ctuans in fugam se coniiciet, cunctis ad alterutros dicen-"tibus, state et resistite, aurumque et argentum diripite. "nemo autem erit, cui hoc persuadebitur: (volent enim

"ἐθελήσωσι τὰς ψυχὰς μᾶλλον ἢ τὰ κτήματα· δεινὴ γὰρ "αὐτοῖς ἐν ἀλλήλοις ἔρις ἔξει καὶ θρῆνος, πάρεσίς τε τῶν με-"λῶν, ἃ τε ὄψεις ὑπὸ τῆ φόβῳ μέλαινα τελέως αὐτοῖς γε-"νήσονται. πῆ δὲ ἔσαι τὸ κατοικητήριον τῶν λεόντων, καὶ ἡ "μήτηρ σκύμνων; λέγει δέ σοι ὁ Θεὸς, Νινευὴ, ὅτι ἀφανί-"σω σε, καὶ ἀκέτι λέοντες ἐκ σῆ πορευόμενοι ἐπιτάξωσι τῷ "κόσμῳ." καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ πρὸς τούτοις προεφήτευσεν ὅτος ὁ προφήτης περὶ Νινευῆς, ἅπερ λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὀχληρὸς δοκῶ, παρέλιπον. συνέβη δὲ πάντα τὰ προειρημένα περὶ Νινευῆς, μετὰ ἔτη ἑκατὸν καὶ πεντεκαίδεκα. περὶ μὲν οὖν τούτων ἀποχρώντως ἡμῖν δεδήλωται.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς Ἰωθάμῃ τελευτήσαντος αὐτὶ αὐτῆ ἐβασίλευσεν Ἀχάζης, ἐφ' ὃν ἐστράτευσεν Ῥαάσης Σύρων βασιλεὺς, καὶ Φακέας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν· καὶ ὡς Θεγλαφαλασσάρης Ἀσσυρίων βασιλεὺς, σύμμαχος Ἀχάζῃ γενόμενος, Συρίαν ἐπόρθησεν, καὶ τὺς Δαμασκηνὺς ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

Ὁ Δ' Ἰώθαμος μετήλλαξεν, ἔτη βιώσας ἓν καὶ τεσσαράκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ἑκκαίδεκα. θάπτεται δ' ἐν τᾶς βασιλικαῖς θήκαις. ἔρχεται δ' εἰς τὸν υἱὸν αὐτῆ Ἀχάζην ἡ βασιλεία· ὃς ἀσεβέστατος εἰς τὸν Θεὸν γενόμενος, καὶ τὺς πατρίως παραβὰς νόμως, τὺς Ἰσραηλιτῶν βασιλέας ἐμιμήσατο, βωμὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀναστήσας, καὶ θύων ἐπ' αὐτῶν τοῖς εἰδώλοις, οἷς καὶ ἴδιον ὡλοκαύτωσε παῖδα, κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη. καὶ τούτοις ἄλλα παραπλήσια διεπράσσετο. ἔχοντος δ' ἔτως καὶ μεμηνότος, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν βασιλεὺς Ῥαάσης, καὶ Φακέας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν· φίλοι γὰρ ἦσαν· καὶ συνελάσαντες αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐπὶ πολὺν ἐπολιόρκησαν χρόνον διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα μηδὲν ἀνύοντες. ὁ δὲ

"omnes magis vitam suam seruare quam facultates) nam "graue illos occupabit diffidium, luctusque illis erit et la- "mentatio, et membra labascent, et cunctorum facies "prae pauore pallorem contrahent. Vbi autem erit leo- "num lustrum, et leunculorum mater? Porro tibi, Nini- "ue, dicit Deus, te funditus perdam, et non amplius leo- "nes ex te egressi mundo imperitabunt." Porro et alia adhuc multa vates iste de Niniue praedixit, quae mihi ad referendum non necessaria esse existimaui: sed de industria praetermisi, ne legentibus molestus esse viderer. Euenerunt autem omnia quae de Niniue praedicta sunt centum et quindecim post annos. Itaque de his quidem satis nobis dictum est.

CAP. XII.

Quomodo Iothamo vita defuncto pro eo regnauit Achazes, quem Arases Damascenorum rex et Israëlitarum Phaceas bello adorti sunt: atque vt Theglaphalassares Assyriorum rex, ab Achaze in societatem belli adscitus, Syriam vastauit; et Damascenos transtulit in Mediam, aliis gentibus in Damasco collocatis.

IOthamus autem diem suum obiit, cum vixisset annos quadraginta et vnum, et sexdecim ex his regnasset; sepultusque est in regiis conditoriis. At in regnum successit Achazes eius filius: qui in Deum nequissimus, contra leges patrias faciendo, Israëlitarum reges imitatus est, super altaribus, quae Hierosolymis erexerat, Deastris sacrificans, quibus etiam, more Chananaeorum, filium suum in solidum sacrificium immolauit. atque alia hisce similia perpetrauit. Caeterum cum ita se haberet et insaniret, illum Syrorum et Damascenorum rex Arases et Israëlitarum Phaceas bello adorti sunt; (nam amici erant sociique) et cum ipsum in Hierosolyma compulissent, diu vrbem obsederunt, nihil proficientes quod muris cincta esset validissimis. Syrorum autem rex, capta vrbe Ailath ad

τῶν Σύρων βασιλεὺς, λαβὼν τὴν πρὸς τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ πόλιν Αἰλάθ, καὶ τὺς ἐνοικοῦντας ἀποκτείνας, ἐγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρυς. τὺς δ' ἐν τοῖς Φρυγίοις ὁμοίως καὶ τὺς πέριξ Ἰουδαίυς διαφθείρας, καὶ λείαν πολλὴν ἀπελάσας εἰς Δαμασκὸν, μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀνέζευξεν. ὁ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, γνὺς τὺς Σύρυς ἐπ' οἴκυ κεχωρηκότας, καὶ νομίσας ἀξιόμαχος εἶναι τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ, τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτὸν ἐξήγαγε· καὶ συμβαλὼν ἐνικήθη κατὰ μῆνιν τῦ Θεῦ, ἣν ἐπὶ τοῖς ἀσεβήμασιν αὐτῦ πολλοῖς ἅμα καὶ μεγάλοις εἶχε. δώδεκα γὰρ αὐτῦ μυριάδες κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀνῃρέθησαν. ὧν ὁ στρατηγὸς Ζαχαρίας τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε ἐν τῇ συμβολῇ τῦ βασιλέως Ἀχάζυ. Ἀμασίας ὄνομα, καὶ τὸν ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἅπασης Ἐρικὰν, καὶ τὰν τῆς Ἰούδα Φυλῆς στρατηγὸν Ἐλκὰν αἰχμάλωτον ἔλαβε. καὶ ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς γυναῖκας καὶ παῖδας ἀπήγαγον, καὶ πολλὴν λείαν διαπράσαντες ἀνεχώρουν εἰς Σαμάρειαν.

β'. Ὠβηδὰς δέ τις, ὃς κατ' ἐκεῖνο καιρῦ προφήτης ὑπῆρχεν ἐν Σαμαρείᾳ, τῷ στρατῷ πρὸ τῶν τειχῶν ἀπαντήσας, μεγάλῃ βοῇ τὴν νίκην αὐτοῖς ὡς διὰ τὴν οἰκείαν ἰσχὺν ἐδήλυ γενέσθαι, διὰ δὲ τὸν τῦ Θεῦ χόλον, ὃν εἶχεν ἐπ' Ἀχάζην τὸν βασιλέα. καὶ κατεμέμφετο, τῇ μὲν εὐπραγίᾳ τῇ κατ' αὐτὺ μὴ ἀρεσθέντας, ἀλλὰ τολμήσαντας τὺς ἐκ τῆς Ἰούδα Φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος συγγενεῖς ὄντας αἰχμαλωτίσαι. συνεβύλευέ τε αὐτοῖς ἀπολύσαι τύτυς εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαθεῖς· ἀπειθήσαντας γὰρ τῷ Θεῷ δίκην ὑφέξειν. ὁ δὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνελθὼν, ἐπεσκέπτετο περὶ τύτων. ἀνασὰς δέ τις Βαραχίας ὀνόματι τῶν εὐδοκιμούντων ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῦ τρεῖς, ἔλεγον "ὡς ἐπιτρέψειν τοῖς πολίταις εἰσαγαγεῖν αὐτὺς εἰς "τὴν πόλιν, ἵνα μὴ πάντες ἀπολώμεθα ὑπὸ τῦ Θεῦ· μέ- "νον γὰρ ἀπόχρη τὸ πρὸς αὐτὸν ἡμᾶς ἐξαμαρτεῖν, ὡς οἱ "προφῆται λέγυσιν, ἀλλὰ μὴ καινότερα τύτων ἀσεβήματα "δρᾶν." ταῦτα δ' ἀκύσαντες οἱ στρατιῶται, συνεχώρησαν

mare Rubrum sita, incolisque eius occisis, eo Syrorum coloniam deduxit. Cumque Iudaeos, tam qui in praesidiis erant, quam qui vndique circumfusi reperirentur, interfeciſſet, multumque praedae Damascum abegiſſet, cum exercitu reuersus est. Hierosolymorum autem rex, cum intellexiſſet Syros domum rediiſſe, ratus se Israëlitarum regi viribus haud imparem esse, copias contra eum eduxit; congressusque praelio victus est, ira Dei in eum accensa ob tot tantaque eius impia facinora. Nam ea die, qua acie dimicatum est, centum et viginti millia Iudaeorum occiderunt Israëlitae. quorum dux, nomine Zacharias, regis filium Amasian in ipso conflictu interfecit, et totius regni procuratorem Erican et Iudae tribus militiae praefectum Elcan viuos in potestatem suam redegit: praeterea ex tribu Beniamitide mulieres cum liberis suis captiuas abduxerunt, et, cum multum ab ea praedae diripuiſsent, tum demum Samariam se recipiebant.

2. Obedas autem quidam, qui in Samaria per id tempus vates erat, obuiam egressus exercitui ante moenia, magna voce declarabat, victoriam illis contigiſse non propria ex virtute, sed ira Dei qua in regem Achazen erat concitatus. eosque reprehendebat, quod prosper rerum contra ipsum succeſſus illis non suffecerit, sed ausi fuerint homines ex tribu Iudae et Beniamitica consanguineos suos captiuos abducere. illisque suadebat vt istos illaesos domum dimitterent: nam sibi dicto non audientes Deo poenas daturos esse. Populus igitur Israëlitarum, cum in concionem conueniſſent, de his consultabant. At cum surrexiſſet quidam, magnae in republica auctoritatis, nomine Barachias, vnaque cum eo tres alii, dicebant; "nobis visum est non permittere ciuibus vt captiuos in vrbem "introducant, ne omnes a Deo pereamus. nostra enim in "ipsum peccata per se satis magna, vti dicunt vates, adeo "vt cauendum sit ne nouis nosmet sceleribus obstringamus." Cum autem ista audiſſent milites, concesserunt illis vt fa-

ἐκείνοις ποιεῖν ὃ ἐδόκει συμφέρειν. παραλαβόντες οὖν οἱ προειρημένοι ἄνδρες τὰς αἰχμαλώτους, ἔλυσάν τε καὶ ἐπιμελείας ἠξίωσαν, καὶ δόντες ἐφόδια, εἰς τὴν οἰκείαν ἀπέλυσαν ἀβλαβεῖς. ὑδὲν ἧττον καὶ τέσσαρες αὐτοῖς συνῆλθον, καὶ μάχης ἰσχυοῦντες προεπέμψαντες, ἐκ ἄπωθεν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀνέστρεψαν εἰς Σαμάρειαν.

γ'. Ἀχάζης δ' ὁ βασιλεὺς, ταῦτα παθὼν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, πέμψας πρὸς τὸν τῶν Ἀσσυρίων βασιλέα Θεγλαφαλασσάρην, συμμαχίαν αὐτῷ παρασχεῖν παρεκάλει πρὸς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τὲς Ἰσραηλίτας καὶ Σύρους καὶ Δαμασκηνὲς, χρήματα πολλὰ δώσειν ὑπισχνέμενος. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ λαμπρὰς δωρεάς. ὁ δὲ, τῶν πρέσβεων ἀφικομένων πρὸς αὐτὸν, ἦκε σύμμαχος Ἀχάζῃ. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τὲς Σύρεις, τήν τε χώραν αὐτῶν ἐπόρθησε, καὶ τὴν Δαμασκὸν κατὰ κράτος εἶλε, καὶ τὸν βασιλέα Ῥεάσην ἀπέκτεινε. τὲς δὲ Δαμασκηνὲς ἀπῴκισεν εἰς τὴν ἄνω Μηδίαν. καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν τῶν Ἀσσυρίων μετοικήσας τινὰς, εἰς τὴν Δαμασκὸν κατῴκισε. τὴν δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν κακώσας, πολλὲς ἀπ' αὐτῆς αἰχμαλώτους συνέλαβε. ταῦτ' αὐτῷ διαπραξαμένῳ τὲς Σύρεις, ὁ βασιλεὺς Ἀχάζης ἆρας τὸν χρυσὸν ὅσος ἦν ἐν τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ τὰ ἐν τῷ ναῷ τῷ Θεῷ, καὶ εἴ τι κάλλιστον ἀνάθημα, τῦτο βασάσας ἦκεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ ἔδωκε τῷ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖ κατὰ τὰς ὁμολογίας· καὶ πάντων αὐτῷ χάριν ἔχειν ὁμολογήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἦν δ' ἔτως ἀνόητος καὶ τῷ συμφέροντος ἀσυλλόγιστος ἔτος ὁ βασιλεὺς, ὡς' ὑδὲ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν Σύρων ἐπαύσατο τὲς Θεὲς αὐτῶν προσκυνῶν, ἀλλὰ διετέλει τύτες σεβόμενος ὡς παρεξομένες αὐτῷ τὴν νίκην. ἡττηθεὶς δὲ πάλιν, τὲς Ἀσσυρίων ἤρξατο τιμᾶν Θεύς· καὶ πάντας ἐῴκει μᾶλλον τιμήσων, ἢ τὸν πατρῷον καὶ ἀληθῶς Θεὸν, ὃς αὐτῷ καὶ τῆς ἥττης ὀργιζόμενος ἦν αἴτιος. ἐπὶ τοσῦτον δ' ὀλιγωρίας καὶ καταφρονήσεως ἦλθεν, ὡς καὶ τέλεον ἀποκλεῖσαι τὸν ναὸν, καὶ τὰς νενομισμένας ἀπαγορεῦσαι θυσίας ἐπιφέρειν, καὶ περιδῦσαι

cerent quodcunque expedire videbatur. Viri itaque praedicti sumptis captiuis, vinculis eos exemerunt, curatisque corporibus, adiutos viatico domum remiserunt, nulla iniuria affectos. nihilominus et quatuor isti eos conuenerunt, et cum Hierichuntem vsque adduxissent, non longe ab Hierosolymis dissitam, Samariam redierunt.

3. Achazes autem rex, hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regem Theglaphalassaren legatione, petiit vt secum iniret belli societatem contra Israëlitas et Syros et Damascenos, magnam pecuniae vim ei pollicens. ac praeterea ipsi in anteceſſum misit munera splendida. Ille vero, postquam legati ad eum venerant, Achazae auxilium laturus properat. atque expeditione in Syros facta, et regionem eorum depopulatus est, et Damascum vi cepit, et Arasen regem occidit. Damascenos autem in Mediam superiorem transtulit; et ex Assyriorum gentibus coloniam in Damascum deduxit. Israëlitarum deinde terra direpta et vexata, multos ex ea captiuos secum abduxit. Cum autem ille Syros hoc modo tractasset, rex Achazes, sublato quantum erat auri et argenti in regiis thesauris atque etiam in ipso templo, et donariis quotquot erant pulcherrima, haec secum deferens venit Damascum, et, sicut ante pactus fuerat, regi Assyriorum tradidit: actisque ei pro omnibus gratiis, reuersus est Hierosolyma. Erat autem hic rex tam stultus et incogitans, et quid e re sua esset tam male subductum habebat, vt quamuis a Syris debellatus, ab illorum tamen Diis adorandis non desliterit; sed illos colere perseueraret, quasi illorum ope victoriam esset reportaturus. Rursumque victus, Assyriorum Deos coepit venerari; magisque caeteros omnes Deos cultu prosequuturus videbatur, quam patrium verumque Deum, qui ira commotus ipsi etiam cladis acceptae auctor exstiterat. Eo autem contemptionis Dei et despicientiae processit, vt templum denique clausum tenuerit, et solennes offerri hostias prohibuerit, ipsique donaria ereptum

τῶν ἀναθημάτων αὐτόν. ταῦθ' ὑβρίσας τὸν Θεὸν ἐτελεύτησεν, ἔτη μὲν βιώσας ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ἐκκαίδεκα, τὸν δὲ υἱὸν Ἐζεκίαν διάδοχον καταλιπών.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Φακέας ἀπέθανεν κατ' ἐπιβουλὴν Ὡσήε, ὃ μετ' ὀλίγον ἐκράτησε Σαλμανασάρης· καὶ ὡς Ἐζεκίας αὐτ' Ἀχάζε ἐβασίλευσεν, οἷά τε εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος ἐποίησεν.

Ἀπέθανε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς Φακέας, ἐπιβουλεύσαντος αὐτῷ Φίλε τινὸς Ὡσήε τέκνομα· ὃς καταχὼν τὴν βασιλείαν ἐπ' ἔτη ἐννέα, πονηρός τε ἦν καὶ τῶν πρὸς τὸν Θεὸν ὀλίγωρος. στρατεύει δ' ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Σαλμανασάρης, καὶ κρατήσας αὐτοῦ· τὸν Θεὸν γὰρ οὐκ εἶχεν ἴσως εὐμενῆ καὶ σύμμαχον· ὑπήκοον ἐποιήσατο, καὶ Φόρους ἐπέταξεν αὐτῷ τελεῖν ὡρισμένους. ἔτει δὲ τετάρτῳ τῆς βασιλείας Ὡσήε ἐβασίλευσεν Ἐζεκίας ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀχάζε υἱός, καὶ Ἀβίας αὐτῆς τὸ γένος. Φύσις δὲ ἦν αὐτῷ χρηστὴ καὶ δικαία καὶ θεοσεβής· ἰδὲν γὰρ ἄλλο πρῶτον εἰς τὴν βασιλείαν παελθὼν οὐδ' ἀναγκαιότερον, οὐδὲ συμφορώτερον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπέλαβε τοῦ θρησκεύειν τὸν Θεόν. ἀλλὰ συγκαλέσας τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, ἐδημηγόρησεν ἐν αὐτοῖς λέγων· "οὐκ ἀγνοεῖτε μὲν ὡς διὰ τὰς τοῦ πα-"τρὸς ἁμαρτίας τοῦ μοῦ, παραβάντος τὴν πρὸς τὸν Θεὸν "ὁσίαν τιμὴν, πολλῶν ἐπειράθητε καὶ μεγάλων κακῶν, δια-"φθαρέντες ὑπ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ ἀναπεισθέντες ὡς "αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἶναι θεοὺς τούτοις προσκυνεῖν. παραινῶ "δ' ὑμῖν ἔργῳ μεμαθηκόσιν ὡς ἔστι δεινὸν τὸ ἀσεβεῖν, τότε "μὲν ἤδη λήθην ποιήσασθαι, καθάραι δ' αὐτοὺς ἐκ τῶν προ-"τέρων μιασμάτων· τούς τε ἱερεῖς καὶ Λευίτας συνελθόντας "ἔτως ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν, καὶ καθάραντας αὐτὸ ταῖς ἐξ ἔθους "θυσίαις, εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ πάτριον ἀνακαλέσασθαι τι-

iuerit. Post hanc Deo illatam contumeliam vita defunctus est, cum quidem vixisset annos sex et triginta, et ex his sexdecim regnasset, Ezecian vero filium reliquisset qui ei succesſit.

CAP. XIII.

Quomodo Phaceas ſublatus eſt Oſeae inſidiis, quem non multo poſt edomuit Salmanaſares: vtque loco Achazae regnauit Ezecias, quaeque ab eo vtpote pio inſtoque facta erant.

SVB idem vero tempus Iſraëlitarum etiam rex Phaceas fatis conceſſit, ab amico quodam circumuentus, Oſea nomine: qui, cum regnum per annos nouem teneret, ſceleribus ſe obſtrinxit et res diuinas contemptui habuit. In eum autem Aſſyriorum rex Salmanaſares expeditionem ſuſcipit: praelioque victum (nam Dei forſan fauore et auxilio erat deſtitutus) in poteſtatem ſuam redegit, certumque ei tributum imperauit. At quarto anno regni Oſeae Hieroſolymis regnare coepit Ezecias, Achazae filius et Abiae genere ciue Hieroſolymitana. Is autem natura erat bonus et iuſtus et religioſus. nam ſtatim a regno inito nihil prius habuit aut magis neceſſarium, vtiliuſue tam ſibi quam ſubditis exiſtimauit, quam vt Deum ſancte coleret. Quamobrem populo et ſacerdotibus et Leuitis in concionem aduocatis, ad eos in haec verba loquutus eſt: "Ne ipſi quidem ignoratis, quod propter "peccata patris mei, qui contra ea fecerat quae ſacer "Dei honos poſtulabat, in multas magnaſque calamita"tes incidiſtis, ab eo mente corrupti, eoque adducti vt "quos ille Deos putabat eos coleretis. Vos autem, qui "experientia didiciſtis quanti conſtat peccare, hortor vt "id facere iam dediſcatis, et a *prioribus* foeditatibus "voſmet purgetis: atque adeo ſacerdotes et Leuitae, ad "templum conuenientes, illud aperiatis, et luſtratum "prius expiatumque ſolennibus ſacrificiis in antiquum

"μήν. ὅτως γὰρ τὸν Θεὸν εὐμενῆ ποιήσαμεν, ἀφέντα τὴν "ὀργήν.

β'. Ταῦτ' εἰπόντες τῷ βασιλέως, οἱ ἱερεῖς ἀνοίγυσι τὸ ἱερόν· καὶ εὐτρεπίσαντες τὰ σκεύη τῷ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα ἐκβαλόντες, τὰς ἐξ ἔθους τῷ βωμῷ θυσίας ἐπέφερον. διαπέμψας δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν, ἐκάλει τὸν λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτὴν ἄξοντα· πολὺν γὰρ ἐκλελοίπει χρόνον διὰ τὰς τῶν προειρημένων βασιλέων παρανομίας. ἐξαπέστειλε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας προτρεπόμενος αὐτούς, ἀφέντας τὸν ἄρτι βίον, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανελθεῖν συνήθειαν, καὶ τὸ σέβειν τὸν Θεόν. καὶ γὰρ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς παραγενομένοις εἰς Ἱεροσόλυμα, τὴν τῶν ἀζύμων ἄγειν ἑορτὴν καὶ συμπανηγυρίζειν αὐτοῖς. ταῦτα δ' ἔλεγε, παραινῶν οὐχ ὅπως ὑπακούωσιν αὐτῷ, εἰ μὴ θέλωσι. τῷ δὲ ἐκείνων συμφέροντος ἕνεκα· μακαρίως γὰρ ἔσεσθαι. οἱ δὲ Ἰσραηλίται, παραγενομένων τῶν πρέσβεων, καὶ δηλωσάντων αὐτοῖς τὰ παρὰ τῷ ἰδίῳ βασιλέως, οὐ μόνον οὐκ ἐπείθησαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρέσβεις ὡς ἀνοήτως διεχλεύασαν, καὶ τοὺς προφήτας ὁμοίως ταῦτα παραινοῦντας, καὶ προλέγοντας ἃ πείσονται μὴ μεταθέμενοι πρὸς τὴν εὐσέβειαν τῷ Θεοῦ, διέπτυον· καὶ τελευταῖον συλλαβόντες αὐτοὺς, ἀπέκτειναν. καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων αὐτοῖς ἦρκεσε παρανομοῦσιν· ἀλλὰ καὶ χείρω τῶν προειρημένων ἀπενοοῦντο. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἢ τοῖς πολεμίοις, αὐτοὺς ἀμυνόμενος τῆς ἀσεβείας, ὁ Θεὸς ἐποίησεν ὑποχειρίους. καὶ περὶ μὲν τούτων αὖθις δηλώσομεν. πολλοὶ μέντοι τῆς Μανασσίτιδος Φυλῆς καὶ Ζαβελλῶνος καὶ Ἰσαχάρ, πειθόντες ὡς οἱ προφῆται παρήνεσαν, εἰς εὐσέβειαν μετεβάλοντο. καὶ οὗτοι πάντες εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς Ἐζεκίαν συνέδραμον, ὅτως τῷ Θεῷ προσκυνήσωσιν.

γ'. Ἀφικομένων δὲ τούτων, ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας ἀναβὰς εἰς τὸ ἱερὸν μετὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῷ λαοῦ παντὸς, ἔθυσεν ὑπὲρ αὐτοῦ ταύρους ἑπτὰ, καὶ κριοὺς τοσούτους καὶ ἄρνας ἑπτὰ καὶ ἐρίφους τοσούτους. ἐπιθέντες δὲ τὰς χεῖρας

"patriumque honorem restituatis. ita enim Deum, ira "depositа, propitium habebimus.

2. Cum haec rex dixisset, sacerdotes templum aperiunt, atque vasis Dei adornatis et eiectis inquinamentis, victimas solennes altari imponebant. Rex vero, dimissis per totam ditionem suam nunciis, populum Hierosolyma conuocat, vt Azymorum festum celebrarent. longo enim tempore ob regum praedictorum iniquitatem fuerat intermissum. Quin et Israëlitas per nuncios hortatus est, vt, relicto praesentis vitae instituto, ad veterem consuetudinem Deique cultum redirent. se enim illis permittere Hierosolyma venientibus, vt Azymorum agerent festiuitatem, vnaque cum ipsis solennibus interessent comitiis. Haec autem dicebat, non eos commonefaciens vt ipsi morem gererent nisi voluntate sua, sed ipsorum vtilitatis gratia; vt qui ita futuri essent beati. Israëlitae vero, cum adessent legati, regisque sui mandata illis exposuissent, non modo non eis obsequuti sunt, sed etiam cum irrisione eos vt insipientes exceperunt; et vates quoque eodem cohortantes, eisque praedicentes quantae calamitates instarent, ni mature ad pietatem erga Deum redirent, adspernabantur et respuebant; tandemque comprehensos morte multarunt. ac peccando eo vsque procedere non contenti erant, sed etiam ex amentia in peiora iis quae supra retulimus prolapsi sunt flagitia: et non prius ista facere destiterunt, quam Deus eos pro sceleribus vlciscens in hostium potestatem tradidit. Et de his quidem posthaec nobis plura dicenda sunt. Multi tamen e tribu Manassitide et Zabulonis atque Isacharis, vatum monitis parentes, ad pietatem se conuerterunt. Atque hi omnes Hierosolyma ad Ezecian confluxerunt, vt Deum adorarent.

3. Postquam autem ea multitudo conuenerat, rex templum adscendit vna cum principibus et populo vniuerso, et immolauit pro se tauros septem et totidem arie-

ταῖς κεφαλαῖς τῶν ἱερείων αὐτὸς θ' ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἡγεμόνες, τοῖς ἱερεῦσι καλλιερεῖν ἐφῆκαν. καὶ οἱ μὲν ἔθυόν τε καὶ ὁλοκαύτων, οἱ δὲ Λευῖται περιεστῶτες ἐν κύκλῳ μετὰ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ᾖδον ὕμνους εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἔψαλλον ὡς ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τοῦ Δαυΐδου· οἱ δὲ λοιποὶ ἱερεῖς βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον τοῖς ὑμνῳδοῦσιν. τούτων δὲ γενομένων, ἐπὶ πρόσωπον ῥίψαντες ἑαυτοὺς, ὅ, τε βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, προσεκύνουν τὸν Θεόν. ἔπειτα θύει μὲν βοῦς ἑβδομήκοντα, κριοὺς ἑκατὸν, ἄρνας διακοσίους· τῷ πλήθει δὲ πρὸς εὐωχίαν ἐχαρίσατο βοῦς μὲν ἑξακοσίους, τὰ δὲ λοιπὰ θρέμματα τρισχίλια. καὶ πάντα μὲν οἱ ἱερεῖς ἀκολούθως ἐποίησαν τῷ νόμῳ. τούτοις δ' ὁ βασιλεὺς ἡδόμενος εὐωχεῖτο μετὰ τοῦ λαοῦ, τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν ὁμολογῶν. ἑνδεκάτης δὲ τῆς τῶν ἀζύμων ἑορτῆς, θύσαντες τὴν λεγομένην πάσχα, τὰς ἄλλας τὸ λοιπὸν θυσίας ἐπετέλουν ἐφ' ἡμέρας ἑπτά. τῷ δὲ πλήθει, παρὲξ ὧν ἐκαλλιέρησαν αὐτοὶ, ταύρους μὲν δισχιλίους, θρέμματα δὲ ἑπτακισχίλια ὁ βασιλεὺς ἐχαρίσατο. τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐποίησαν· χιλίους μὲν γὰρ ταύρους ἔδοσαν αὐτοῖς, θρέμματα δὲ χίλια καὶ τεσσαράκοντα. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπὸ Σολομῶνος τοῦ βασιλέως οὐκ ἀχθεῖσα ἡ ἑορτὴ, τότε πρῶτον λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἐπετελέσθη. ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν ἑορτὴν αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν ἤγνισαν αὐτήν. καὶ τὴν πόλιν δὲ παντὸς ἐκάθαρεν μιάσματος εἰδώλων, τάς τε καθημερινὰς θυσίας ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἐπιτελεῖσθαι προσέταξε κατὰ τὸν νόμον, καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις τὰς δεκάτας ὥρισε παρὰ τοῦ πλήθους δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν, ἵν' αἱ τῇ θρησκείᾳ παραμένωσι, καὶ τῆς θεραπείας ὦσιν ἀχώρητοι τοῦ Θεοῦ. καὶ τὸ μὲν πλῆθος συνεισέφερε παντοδαπὸν καρπὸν τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς Λευίταις· ἀποθήκας δὲ καὶ ταμιεῖα τούτων ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας, ἑκάστῳ διένειμε τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν, καὶ παισὶν αὐτῶν καὶ γυναιξί. καὶ ἅτε πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἐπανῆλθον. ταῦτα δὲ τὸν προειρημένον τρόπον ὁ βασιλεὺς κατασκάμενος, πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς

tes, et agnas septem et totidem hircos. Cumque manus in capita victimarum impositissent et rex ipse et principes, sacerdotibus vt sacra facerent permiserunt. Et illi quidem hostias mactabant et solida cremabant sacrificia; Leuitae vero in orbem circumfusi cum instrumentis musicis hymnos Deo canebant, et psallebant sicuti edocti fuerant a Dauide: et reliqui sacerdotes cum buccinis cantoribus istis accinebant. Cum autem haec facta essent, rex populusque humi in faciem prostrati Deum adorabant. Deinde mactandos quidem curat rex boues septuaginta, arietes centum, agnos ducentos: populo vero ad epulum largitus est boues sexcentos, et reliqui pecoris tria millia. Et quidem omnia ex legis praescripto exsequuti sunt sacerdotes. His vero rex laetatus cum populo accumbebat, Deo gratias agens. Instante vero Azymorum festo, cum sacra Paschalia dicta fecissent, reliquam deinceps rem diuinam diebus septem peragebant. Populo autem, praeter ea quae ipsi mactauerunt, donauit rex taurorum quidem duo millia, pecorum vero septem millia. itidemque fecerunt et principes: mille namque tauros dederunt eis et pecora mille et quadraginta. Et cum a tempore Solomonis regis non ita actum fuerit festum, tunc primum splendide et magnifice celebratum est. Peractis autem omnibus quae ad festum spectant, in regionem circumcirca egressi eam lustrauerunt: ac praeterea vrbem omni Deastrorum foeditate purgauerunt, quotidiana deinde sacra iuxta legem rex de suo fieri mandauit; atque sacerdotibus et Leuitis a populo decumas dari fructuumque primitias constituit, vt in religione curanda permaneant, Deique ministerio vnice et assidue vacent. Qua re fiebat vt populus quidem omne genus fructuum conferret sacerdotibus et Leuitis: rex vero, cum cellas et horrea iis recipiendis construxisset, inde singulis sacerdotibus distribueret et Leuitis, liberisque eorum et vxoribus. atque ita demuo ad pristinum numinis cultum reuerterunt. Hisce eo quem diximus modo constitutis, rex bellum intulit Palaestinis,

τὴς Παλαιστίνης, καὶ νικήσας κατέχειν ἁπάσας τὰς ἀπὸ Γάζης μέχρι Γίττης πόλεως τῶν πολεμίων. ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς πέμψας ἠπείλει πᾶσαν αὐτῷ καταιρέψασθαι τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ τὺς φόρυς, ὃς ὁ πατὴρ αὐτῷ τὸ πρῶτον ἐτέλει, τότυς ἀποδώσει. Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν ἀπειλῶν οὐκ ἐφρόντισεν, ἐθάρρει δὲ ἐπὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ, καὶ τῷ προφήτῃ Ησαΐᾳ, παρ' ὃ πάντ' ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ἐπυνθάνετο. καὶ ὧδε μὲν ἡμῖν ἐπὶ τὸ παρόντος ἐχέτω τὰ περὶ τότυ τῦ βασιλέως.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Σαλμανασάρης κατὰ κράτος αἱρεῖ τὴν Σαμάρειαν· καὶ ὡς τὰς δέκα Φυλὰς εἰς Μηδίαν κατῳκίσας, τὸ Κυθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν.

Σαλμανασάρης δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐπεὶ ἠγγέλη αὐτῷ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, ὡς εἴη πέμψας κρύφα πρὸς Σώαν τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, παρακαλῶν αὐτὸν ἐπὶ συμμαχίαν τὴν κατ' αὐτῦ, παροξυνθεὶς ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν ἔτει ἑβδόμῳ τῆς Ωσήε βασιλείας. ὁ δὲ ἁλοὺς μένος δ' αὐτὸν τῦ βασιλέως, ἔτεσι πολιορκήσας τρισὶν, εἷλε κατὰ κράτος τὴν Σαμάρειαν, ἔννατον μὲν ἔτος Ωσήε βασιλεύοντος, ἕβδομον δ' Ἐζεκίᾳ τῦ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλέως. καὶ τὴν Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν ἄρδην ἠφάνισε, καὶ πάντα τὸν λαὸν μετῳκισεν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ Περσίδα· ἐν οἷς καὶ τὸν βασιλέα Ωσήην ζῶντα ἔλαβε. καὶ μετασήσας ἐκ ταύτης ἄλλα ἔθνη ἀπὸ Χάθ τόπυ τινός, ἔστι γὰρ ἐν τῇ Περσίδι ποταμὸς τῦτ' ἔχων τὄνομα, κατῳκισεν εἰς τὴν Σαμάρειαν καὶ τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν. μετῳκισαν οὖν αἱ δέκα Φυλαὶ τῶν Ισραηλιτῶν ἐκ τῆς Ιουδαίας μετὰ ἐτῶν ἀριθμὸν ἐνακοσίων τεσσαράκοντα ἑπτὰ, ἀφ' ὃ χρόνυ τὴν Αἴγυπτον ἐξελθόντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι τήνδε κατέσχον τὴν χώραν· ἀπὸ δὲ στρατηγοῦντος Ιησῦ ἐτῶν ὀκτακοσίων. ἀφ' ὃ δὲ ἀποστάντες ἀπὸ Ροβοάμυ τῦ Δαυΐδυ υἱωνῦ τὴν βασι-

partaque victoria vrbes omnes, quae hostium erant, occupabat, a Gaza ad Gittam vsque. Assyriorum autem rex, missis nunciis imperii euersionem ei minatus est, nisi vectigalia, quae pater eius ante pendebat, soluenda curaret. Ezecias vero de minis istis haud magnopere solicitus erat: sed suae erga Deum pietati fidem habebat, vatique Esaiae, cuius beneficio futura omnia certo resciuit. Et de hoc quidem rege haec nobis in praesentia dixisse sufficiat.

CAP. XIV.

Quomodo Salmanasares vi capit Samariam: vtque, decem tribubus in Mediam translatis, Chuthaeorum coloniam in eorum regionem deduxit.

SAlmanasares autem Assyriorum rex, cum ei nunciatum esset quod Israëlitarum rex clam legationem ad Ægyptiorum regem miserat, inuitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, ira incensus expeditionem facit contra Samariam, anno regni Oseae septimo. A rege vero non admissus in vrbem, post triennalem obsidionem Samariam expugnat, anno quidem Oseae regis nono, septimo vero Ezeciae Hierosolymorum regis. atque ita Israëlitarum imperium exstinxit et funditus deleuit, populumque omnem in Mediam et Persidem traduxit: in quibus Osean regem viuum cepit. Cumque inde alias gentes transtulisset ex Chutho loco quodam (nam in Perside eiusdem nomenclaturae est fluuius) eas Samariam Israëlitarumque regionem habitatum misit. Itaque ex Iudaea migrauerunt decem tribus post annos numero nongentos quadraginta et septem, ex quo tempore maiores eorum Ægyptum egressi hanc terram occupauere: a principatu vero Iesu post annos octingentos. Ex quo autem, defectione facta a Roboamo Dauidis nepote, regnum Hieroboamo (sicuti a me ante dictum est) tradi-

λείαν Ιεροβοάμῳ παρέδοσαν, ὥς μοι καὶ πρότερον δεδήλωται, ἔτη ἐστὶ διακόσια τεσσαράκοντα, μῆνες ἑπτὰ, ἡμέραι ἑπτά. καὶ τέλος μὲν τὸς Ισραηλίτας τοιοῦτο κατέλαβε, παραβάντας τὸς νόμους, καὶ παρακούσαντας τῶν προφητῶν, οἳ προὔλεγον ταύτην αὐτοῖς τὴν συμφορὰν, μὴ παυσαμένοις τῶν ἀσεβημάτων. ἦρξε δ' αὐτοῖς τῶν κακῶν ἡ στάσις ἣν ἐστασίασαν πρὸς Ροβόαμον τὸν Δαυΐδε υἱωνὸν, Ιεροβόαμον τὸν τότε δῆλον ἀποδείξαντες βασιλέα. ὃς, εἰς τὸ θεῖον ἐξαμαρτὼν, ἐχθρὸν αὐτοῖς τοῦτον ἐποίησε μιμησαμένοις τὴν ἐκείνε παρανομίαν. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἧς ἦν ἄξιος δίκης ταύτην ὑπέσχεν.

β'. Ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς ἐπῆλθε πολεμῶν τὴν τε Συρίαν πᾶσαν καὶ Φοινίκην. τὸ δὲ ὄνομα τότε τῦ βασιλέως ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις ἀναγέγραπται. ἐστράτευσε γὰρ ἐπὶ Τύρον βασιλεύοντος αὐτοῖς Ἐλουλαίε. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ Μένανδρος, ὃς τῶν χρονικῶν ποιησάμενος τὴν ἀναγραφὴν, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφράσας εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν, ἔτως ἐδήλωσε. καὶ Ελουλαῖος ὄνομα "ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα ἕξ. ἔτος, ἀποσάντων Κιτταίων, "ἀναπλεύσας, προσηγάγετο αὐτὸς πάλιν. ἐπὶ τούτοις πέμ- "ψας ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐπῆλθε Φοινίκην πολεμῶν "ἅπασαν. ὅς τις σπεισάμενος εἰρήνην μετὰ πάντων ἀνεχώ- "ρησεν ὀπίσω. ἀπέστη τε Τυρίων Σιδὼν καὶ Ακη καὶ ἡ πάλαι "Τύρος, καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις, αἳ τῷ τῶν Ασσυρίων "ἑαυτὰς βασιλεῖ παρέδοσαν. διὸ Τυρίων ἂχ ὑποταγέντων "πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸς ὑπέστρεψε, Φοινίκων συμπλη- "ρωσάντων αὐτῷ ναῦς ἑξήκοντα, καὶ ἑπικώπους ὀκτακοσίους. "αἷς ἐπιπλεύσαντες οἱ Τύριοι ναυσὶ δεκαδύο, τῶν νεῶν τῶν "ἀντιπάλων διασπαρεισῶν, λαμβάνουσιν αἰχμαλώτους ἄν- "δρας εἰς πεντακοσίους. ἐπετάθη δὴ πάντων ἐν Τύρῳ τιμὴ "διὰ ταῦτα. ἀναζεύξας δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς κατ- "έστησε φύλακας ἐπὶ τῷ ποταμῷ καὶ τῶν ὑδραγωγίων, οἳ "διακωλύσουσι Τυρίους ἀρύσασθαι. καὶ τοῦτο ἔτεσι πέντε γε- "νόμενον, ἐκαρτέρησαν πίνοντες ἐκ φρεάτων ὀρυκτῶν." καὶ

derunt, anni sunt ducenti et quadraginta, ac praeterea menses septem et septem dies. Et hunc quidem Israëlitae exitum habuere, cum contra leges fecissent, et vatibus non obtemperassent, qui hanc illis calamitatem euenturam praedixerunt, nisi inique agere desisterent. Malorum autem illis initium fuit seditio, qua a Roboamo defeciuerunt Dauidis nepote, cum seruum ipsius Hieroboamum regem constituebant: qui in Deum grauiter delinquendo fecit vt illis infestus esset et inimicus, suo exemplo ad eandem iniquitatem pertractis. Atque ille quidem poenam, quam commeruit, pertulit.

2. Assyriorum autem rex armis inuasit in Syriam omnem et Phoenicen. atque regis huius nomen in Tyriorum archiuis scriptum reperitur. nam in Tyrum expeditionem fecit, cum in Tyrios regnaret Elulaeus. Hisce vero testimonium perhibet etiam Menander, qui, cum annales confecerit et Tyriorum archiua in linguam Graecam transtulerit, ista memoriae prodidit. "Elulaeus etiam nomine apud Tyrios regnauit annos triginta sex. "Hic Cittaeos, qui ab imperio suo defecerant, classe eo "vectus ad obsequium reduxit. Contra hos misso exercitu Assyriorum rex Phoenicen omnem bello incursauit. qui tamen pace cum omnibus facta rediit retro. "Desciuere etiam a Tyriorum imperio Sidon et Ace et "antiqua Tyrus, multaeque vrbes aliae, quae se Assyriorum regi dediderunt. Cum tamen non ob id se "subiicerent Tyrii, rex eis rursus bellum intulit, postquam a Phoenicibus acceperat naues sexaginta et remiges octingentos. In quas inuecti Tyrii nauibus duodecim, disiectis hostium nauibus homines numero ad "quingentos fecere captiuos. itaque ob haec Tyrii omnes "magno in honore esse coeperunt. Cum autem reuerteretur Assyriorum rex, constituit custodes ad flumina et aquae-ductus, qui Tyrios ab aquae hausta arcerent. Toleratumque id Tyriis per annos quinque, "bibentibus interim ex puteis quos foderant." Et qui-

τὰ μὲν ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις γεγραμμένα, καὶ κατὰ Σαλμανασάρη τὸ Ἀσσυρίων βασιλέως ταῦτ' ἐστίν.

γ'. Οἱ δὲ μετοικισθέντες εἰς τὴν Σαμάρειαν Χαθαῖοι· ταύτη γὰρ ἐχρῶντο μέχρι δεῦρο τῇ προσηγορίᾳ, διὰ τὸ ἐκ τῆς Χαθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι, αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ποταμὸς τὸν ἔχων ὄνομα· ἕκαστοι κατὰ ἔθνος ἴδιον Θεὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν κομίσαντες, πέντε δ' ἦσαν, καὶ τούτους, καθὼς ἦν πάτριον αὐτοῖς, σεβόμενοι, παροξύνουσι τὸν μέγιστον Θεὸν εἰς ὀργὴν καὶ χόλον. λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐνέσκηψεν, ὑφ' ὃ φθειρόμενοι καὶ μηδεμίαν τῶν κακῶν θεραπείαν ἐπινοοῦντες, χρησμῷ θρησκεύειν τὸν μέγιστον Θεὸν, ὡς τοῦτο σωτήριον αὐτοῖς ὂν, ἔμαθον. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἀσσυρίων βασιλέα πρέσβεις, ἐδέοντο ἱερεῖς αὐτοῖς, ὧν ἔλαβεν αἰχμαλώτων τοὺς Ἰσραηλίτας πολεμήσας, ἀποστεῖλαι. πέμψαντος δὲ, τά τε νόμιμα καὶ τὴν περὶ τὸν Θεὸν τοῦτον ὁσίαν διδαχθέντες θρησκεύουσιν αὐτὸν φιλοτίμως· καὶ τῷ λοιμῷ παρακεχρῆμα ἐπαύσαντο. χρώμενοί τε τοῖς αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν ἔθεσι διατελοῦσιν, οἱ κατὰ μὲν τὴν Ἑβραίων γλῶτταν Χαθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων Σαμαρεῖται. οἱ πρὸς μεταβολὴν καὶ συγγένειαν ὅταν μὲν εὖ πράττοντας βλέπωσι τοὺς Ἰουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν, ὡς ἐξ Ἰωσήπου φύντες, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκεῖθεν τῆς πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες οἰκειότητος· ὅταν δὲ πταίσαντας ἴδωσιν, ἀδαμόθεν αὐτοῖς προσήκειν λέγουσιν, οὐδ' εἶναι δίκαιον οὐδὲν αὐτοῖς εὐνοίας ἡ γένους, ἀλλὰ μετοίκους ἀλλοεθνεῖς ἀποφαίνουσιν ἑαυτούς. περὶ μὲν οὖν τούτων ἔξομεν εὐκαιρότερον εἰπεῖν.

dem. haec ſunt quae in Tyriorum annalibus contra Salmanaſaren Aſſyriorum regem ſcripta inueniuntur.

3. Caeterum cum Samariam deducti fuiſſent Cuthaei (hoc enim hactenus nomine vocabantur, quod ex Chutha regione ſic nuncupata fuerint translati; eſt autem illa in Perſide, et fluuius illic ita nominatus) et ſinguli pro gente quiſque ſua Deum ſuum Samariam ſecum attuliſſent (nam quinque erant) atque eos ritu patrio venerarentur, fecerunt vt Deus maximus illis iraſceretur et ſuccenſeret. nam peſtis ipſos inuaſit, a qua cum neci darentur, et nullum malorum leuamen excogitando eſſent, ex oraculo didicerunt vt Deum maximum colerent, id quod illis ſalutare eſſet. Miſſis igitur ad Aſſyriorum regem legatis, petierunt vt ſacerdotes aliquot, ex iis quos captiuos fecerat cum bello adortus eſſet Iſraëlitas, ad eos remitteret. Quo facto, cum et ceremoniis et religione in hunc Deum inſtituti eſſent, eum certatim colere coeperunt; et mox ſedata eſt peſtilentia. atque iiſdem etiamnum ritibus vti conſueſcunt, vernaculo Hebraeorum idiomate Chuthaei vocati, Graecorum lingua Samaritae. qui mutationis gratia et cognationis, cum res Iudaeis proſpere euenire videant, cognatos ſe eorum appellant, vtpote a Ioſepho oriundos, et inde cum eis origine coniunctos; cum vero illos in malis verſari conſpiciant, tunc ſe nihil ad eos pertinere dicunt, nec quidquam iuris ſibi cum illis intercedere aut ex beneuolentia aut ex conſanguinitate, ſed inquilinos eſſe ex alia gente prae ſe ferunt. Caeterum tempus ad agendum de illis magis opportunum habebimus.

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ϛπβ'. μῆνας ϛ'. ἡμέρας ί.

α'. Στρατεύει τῶ Ασσυρίων βασιλέως Σεναχηρίβου εἰς Ιερουσόλυμα, καὶ πολιορκία τῶ βασιλέως Εζεκίου.

β'. Ὡς ἐφθάρη τὸ τῶν Ασσυρίων στράτευμα λοιμικῶς ἐν μιᾷ νυκτὶ, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀναζεύξας οἴκαδε ἐξ ἐπιβουλῆς τῶν τέκνων ἀπέθανεν.

γ'. Ὡς τὸν μεταξὺ χρόνον μετὰ τελευτὴν Εζεκίας διαγαγὼν ἐτελεύτησε, διάδοχον τῆς βασιλείας Μανασσῆν καταλιπών.

δ'. Ὅτι στρατεύσαντες ἐπ' αὐτὸν οἱ Χαλδαῖοι καὶ Βαβυλώνιοι βασιλῆς καὶ νικήσαντες, αὐτὸν αἰχμάλωτον λαβόντες ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα, καὶ κατασχόντες αὐτόθι πολὺν χρόνον εἰς τὴν αὐτῶ βασιλείαν πάλιν ἀπέλυσαν.

ε'. Ὡς τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα Νεχαὼ, στρατευσάμενον ἐπὶ Βαβυλωνίους, καὶ ποιήμενον διὰ τῆς Ιουδαίας τὴν ὁδὸν, κωλύων ὁ βασιλεὺς Ιωσίας ἀπάντα· μάχης δὲ γενομένης, τραυματίας ἰαμοθεὶς εἰς Ιερουσόλυμα τελευτῶ, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῶ Ιωάζην ἀπέδειξαν οἱ Ιεροσολυμίτων βασιλέα.

ϛ'. Ὡς συμβαλὼν ὁ Νεχαὼ τῷ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεῖ κατὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ ὑποτρέφων εἰς Αἴγυπτον ἦκεν εἰς Ιερουσόλυμα, καὶ τὸν μὲν Ιωάζην ἤγαγεν εἰς Αἴγυπτον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτῶ Ιωακεὶμον ἀπέδειξε βασιλέα τῶν Ιεροσολύμων.

ζ'. Ναβυχοδονοσόρου τῶ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως στρατεία εἰς Συρίαν, καὶ ὡς πᾶσαν αὐτὴν καταστρεψάμενος ἄχρι τῶν ὅρων τῶν Αἰγυπτίων ἀνέβη εἰς Ιερουσόλυμα, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ιωακεὶμον φίλον ἠνήγκατεν εἶναι καὶ σύμμαχον.

η'. Ὡς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν τῶ Βαβυλωνίου πάλιν Ιωακεὶμος ἐφρόνησε τὰ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν ὁ Ναβυχοδονόσορος καὶ πολιορκήσας, τῆς πόλεως παραδόσης αὐτὴν μετὰ χρόνον. τὸν μὲν Ιωακεὶμον ἀπέκτεινεν, Ιωάχιμον δὲ τὸν υἱὸν αὐτῶ κατέστησε βασιλέα· καὶ ὡς πολλὰ χρήματα λαβὼν ἐκ τῶν Ιεροσολύμων εὐθέως εἰς Συρίαν ὑπεχώρησεν.

θ'. Ὅτι μετανοήσας ἐπὶ τῷ τὸν Ιωάχιμον ποιῆσαι βασιλέα, καὶ στρατεύσας ἐπὶ Ιερουσόλυμα, ἀγωγατὴς τῶ Ιωαχίμου γίνεται, παραδόντος ἑαυτὸν μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν φίλων.

ι'. Ὅπως τ' ἔλαβε πολλὰς αἰχμαλώτους ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ἀναθήματα βατάσας ἐκ τῶ ἱεροῦ, ἀνέστρεψεν εἰς Βαβυλῶνα, τὸν Ιεχονίαν θεὸν Σεδεκίαν τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλέα καταστήσας.

ιά. Ὡς καὶ τοῦτον ἀκούσας βούλεσθαι πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους συμμαχίαν ποιήσασθαι καὶ φιλίαν, στρατεύσας ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, κατὰ κράτος αἱρεῖ τῇ πολιορκίᾳ· καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, τὸν τῶν Ιεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ τὸν Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα.

ιβ'. Ὡς Ναβυχοδονόσορος τελευτήσας διάδοχον κατέλιπε τῆς βασιλείας τὸν υἱὸν, καὶ ὡς κατελύετο ἡ τούτου ἀρχὴ ὑπὸ Κύρου τῶ Περσῶν βασιλέως, καὶ ὅσα συνέβη τοῖς Ιουδαίοις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS.

Continet hic liber tempus annorum CLXXXII. *menses* VI. *dies* X.

1. EXpeditio a Senacheribo Assyriorum rege facta in Hierosolyma, et obsessio regis Ezeciae.
2. Quomodo Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, et rex eorum domum reuersus filiorum insidiis periit.
3. Quomodo Ezecias, cum per aliquod temporis interuallum in pace vixisset, diem obiit, Manasse, qui ei in regnum succederet, relicto.
4. Quod Chaldaeorum et Babyloniorum reges Manassen bello adorti, et victoria potiti, ipsum captiuum factum Babylonem duxerunt; et, postquam illic longo tempore detentus fuerat, in regnum suum remiserunt.
5. Quomodo Nechao Ægyptiorum regi, cum exercitum contra Babylonios eduxisset et per Iudaeam iter faceret, ad eum prohibendum ex aduerso occurrit Iosias, ac pugna inita post vtinam acceptum Hierosolyma delatus vitam finiuit; eiusque filium Ioazen regem creauerunt Hierosolymitani.
6. Quomodo Nechao, cum Babyloniorum rege ad Euphratem fluuium praelio congressus, et in Ægyptum reuertens, postea Hierosolyma veniebat, atque Ioazen in Ægyptum deportauit, eiusque fratrem Ioacimum Hierosolymorum regem constituit.
7. Expeditio in Syriam a Nabuchodonosoro Babyloniorum rege suscepta. et quomodo, cum eam omnem subegisset vsque ad fines Ægyptiorum, Hierosolyma profectus est, et regem Ioacimum secum amicitiam bellique societatem inire coegit.
8. Quomodo post Babylonii discessum Ioacimus rebus Ægyptiorum rursus studebat; et Nabuchodonosorus ipsum bello aggressus et obsidione premens, vrbe tandem ad deditionem redacta, Ioacimum quidem interfecit, eius vero filium Ioachimum regem constituit: vtque, cum multum pecuniae ex Hierosolymis accepisset, statim Syriam reuersus est.
9. Quod, cum eum poenituerit quod Ioachimum regem fecerit, expeditione aduersus Hierosolyma suscepta, Ioachimi potitur, qui semet ei dedidit vna cum matre et amicis.
10. Quomodo Babylonius multos captiuos fecit, et cum donaria e templo extulisset Babylonem reuersus est, Sedecia Iechoniae patruo Hierosolymitanorum rege constituto.
11. Quomodo, audito quod huic ipsi in animo erat societatem et amicitiam cum Ægyptiis inire, copiis suis Hierosolyma aggressus, vrbem obsidione cinctam expugnat; temploque exusto, Hierosolymitanos et Sedecian Babylonem transtulit.
12. Quomodo Nabuchodonosorus vita defunctus est, relicto filio qui in regnum successit: vtque Assyriorum imperium euersum est a Cyro Persarum rege, et quae Iudaeis sub idem tempus acciderunt a Babyloniis.

ΚΕΦ. α'.

Ως ἐπ' Ἐζεκίαν ἐστράτευσεν ὁ Σεναχήριβος· οἷά τε Ραψάκης, Σεναχηρίβου ἐπ' Αἰγυπτίους πορευθέντος, ἠπείλησεν Ἐζεκίᾳ, ὃν Ησαΐας ὁ προφήτης παρεθάρρυνεν. ὡς Σεναχήριβος ἄπρακτος ἐξ Αἰγύπτου ὑποστρέψας ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ καταλαβὼν τὴν δύναμιν αὐτοῦ διαφθαρεῖσαν, ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου· καὶ οἷα μετ' ὀλίγου αὐτῷ συνέβη.

ΕΖΕΚΙΟΥ τοῦ τῶν δύο φυλῶν βασιλέως, τέταρτον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος τῆς ἡγεμονίας ἔχοντος, ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς Σεναχήριβος ὄνομα, στρατεύει μετὰ πολλῆς παρασκευῆς ἐπ' αὐτόν, κατὰ κράτος τε ἁπάσας αἱρεῖ τὰς πόλεις τὰς τῆς Ιούδα Φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος. μέλλοντος δ' ἄγειν τὴν δύναμιν ἐπὶ Ιεροσόλυμα, φθάνει πρεσβευσάμενος πρὸς αὐτόν, καὶ ὑπακούσεσθαί τε, καὶ φόρον, ὃν ἂν τάξῃ, τελέσειν ὑπισχνούμενος. Σεναχήριβος δὲ, μαθὼν τὰ παρὰ τῶν πρέσβεων, ἔγνω μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀξίωσιν πρόσδέχεται. καὶ, ἀργυρίου μὲν τάλαντα τριακόσια, χρυσίου δὲ τριάκοντα λαβὼν, φίλος ἀναχωρεῖν ὡμολόγει, πίστεις δοὺς τοῖς πρεσβευταῖς ἐνόρκους, ἢ μὴν ἀδικήσας μηδὲν αὐτὸν ἄτως ἀνασρέψειν. ὁ δ' Ἐζεκίας πεισθεὶς, καὶ κενώσας τοὺς θησαυροὺς, πέμπει τὰ χρήματα, νομίζων ἀπαλλαγήσεσθαι τοῦ πολέμου, καὶ τοῦ περὶ τῆς βασιλείας ἀγῶνος. ὁ δὲ Ασσύριος λαβὼν ταῦτα, τῶν μὲν ὡμολογημένων οὐδὲν ἐφρόντισεν· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰγυπτίους καὶ Αἰθίοπας, τὸν δὲ στρατηγὸν Ραψάκην μετὰ πολλῆς ἰσχύος σὺν καὶ δυσὶν ἄλλοις τῶν ἐν τέλει κατέλιπε, πορθήσοντας τὰ Ιεροσόλυμα. τούτων δὲ τὰ ὀνόματα, Θαρατὰ καὶ Ανάχαρις ἦν.

β'. Ως δ' ἐλθόντες πρὸ τῶν τειχῶν ἐστρατοπεδεύσαντο, πέμψαντες πρὸς τὸν Ἐζεκίαν, ἠξίουν αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς λόγους. ὁ δὲ αὐτὸς μὲν ὑπὸ δειλίας οὐ πρόεισι· τρεῖς δὲ τοὺς ἀναγκαιοτάτους φίλους αὐτῷ ἐξέπεμψε, τὸν τῆς βασιλείας

CAP. I.

Quomodo in Ezecian expeditionem fecit Senacheribus, et quae Rapſaces, Senacheribo contra Ægyptios profecto, minatus eſt Ezeciae, cui animum confirmabat Eſaias vates. Quomodo Senacheribus re infecta ex Ægypto Hieroſolyma reuerſus, deprehenſoque quod ſuae deletae erant copiae, domum rediit: et quae non multo poſt ei acciderunt.

CVM Ezecias duarum tribuum rex annum iam decimum quartum in imperio ageret, Aſſyriorum rex nomine Senacheribus, magno exercitu coacto, bello eum adoritur, omneſque tribus Iudae et Beniamitidis vrbes munitas vi capit. Cum autem in eo eſſet vt copias Hieroſolymis admoueret, praeuenit eum miſſa legatione Ezecias, ſe imperata facturum et quicquid tributi ab illo ſibi imponeretur ſoluturum pollicens. Senacheribus vero auditis legatis ſtatuit bello deſiſtere, atque regis poſtulationi concedit; et promiſit, ſi argenti talenta trecenta aurique triginta acciperet, pacatum ſe abiturum, fide legatis iureiurando data, pro certo fore vt ea lege retro cederet, nullo maleficio commiſſo. Ezecias autem, fide iſtis habita exhauſtiſque theſauris, pecunias exactas mittit, exiſtimans ſe liberatum iri ab hoſte omnique de regno dimicatione. Caeterum Aſſyrius, iſtis acceptis, nihil eorum quae fuerat pollicitus curauit: ſed ipſe quidem cum copiis profectus eſt contra Ægyptios et Æthiopas, Rapſacen vero imperatorem cum magno exercitu et aliis duobus ad Hieroſolyma vaſtanda reliquit. horum autem nomina erant Tharata et Anacharis.

2. Vt vero eo peruenerunt et ante moenia caſtra metati ſunt, per nuncium ab Ezecia poſtularunt vt cum eis colloqueretur. At ille quidem prae metu ad eos non egreditur; tres vero ex amicis ſumma neceſſitudine ſibi coniunctis miſit, regni procuratorem nomine Eliacimum,

ἐπίτροπον Ελιάκιμον ὄνομα, καὶ Σοβναῖον, καὶ Ιώαχον τὸν ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων. ἔτοι μὲν οὖν προσελθόντες ἄπτικρυς τῶν ἡγεμόνων τῆς στρατιᾶς τῶν Ασσυρίων ἔστησαν. θεασάμενος δ' αὐτὺς ὁ στρατηγὸς Ραψάκης, ἐκέλευσεν ἀπελθόντας Εξεκία λέγειν· "ὅτι βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος πυν-"θάνεται αὐτῦ, τίνι θαῤῥῶν καὶ πεποιθὼς φεύγει δεσπό-"την αὐτῦ, καὶ ἀκροᾶσθαι μὴ θέλει, καὶ τὴν στρατιὰν αὐτὺ ὑ "δέχεται τῇ πόλει; ἢ διὰ τὺς Αἰγυπτίυς τὴν ἑαυτῦ στρα-"τιὰν ἐλπίζων ὑπ' ἐκείνων αὐτῶν καταγωνίσασθαι; εἰ δὲ "τῦτο προσδοκᾷ, δηλῦτε αὐτῷ ὅτι ἀνόητός ἐστι καὶ ὅμοιος ἀν-"θρώπῳ, ὃς καλάμῳ ἐπερειδόμενος τεθλασμένῳ, πρὸς τὸ "καταπεσεῖν ἔτι καὶ τὴν χεῖρα διαπαρεὶς ἤθετο τῆς βλά-"βης. εἰδέναι δ' ὅτι καὶ βυλήσει Θεῦ τὴν ἐπ' αὐτὸν στρατείαν "πεποίηται, ὃς αὐτῷ καταστρέψασθαι καὶ τὴν τῶν Ισραηλι-"τῶν βασιλείαν δέδωκεν, ἵνα τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὺς ἀρχο-"μένυς ὑπ' αὐτῦ διαΦθείρῃ." ταῦτα δὲ τὸν Ραψάκην Εβραϊ-στὶ λέγοντα, τῆς γὰρ γλώττης εἶχε ἐμπειρίας, ὁ Ελιάκιμος, Φοβύμενος μὴ τὸ πλῆθος ἐπαχῦσαν εἰς ταραχὴν ἐμπέσῃ, Συριστὶ Φράζειν ἠξίυ. συνεὶς δ' ὁ στρατηγὸς τὴν ὑπόνοιαν αὐ-τῦ καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ δέος, μείζονι καὶ διατόρῳ τῇ Φωνῇ χρώ-μενος ἀπεκρίνατο αὐτῷ Εβραϊστὶ λέγων, "ὅπως ἀκύσαντες "τὰ τῦ βασιλέως προστάγματα πάντες τὸ συμΦέρον ἕλωνται "παραδόντες αὐτὺς ἡμῖν. δῆλον γὰρ ὡς τὸν λαὸν ὑμεῖς τε καὶ "ὁ βασιλεὺς ἐλπίσι παραχρυόμενοι ματαίαις, ἀντέχειν πει-"θοντε. εἰ δὲ θαῤῥεῖτε, καὶ τὴν δύναμιν ἡμῶν ἀπώστεσθαι νο-"μίζετε, δισχιλίυς ἐκ τῆς ἐμοὶ παρῴσης ἵππυ εἰς ἑτοιμασίαν "ὑμῖν παρέχειν ἕτοιμός εἰμι· οἷς ἐσαρίθμυς ἐπιβάτας δόν-"τες, ἐμΦανίσατε τὴν αὐτῶν δύναμιν. ἀλλ' ἐκ ἂν ἔς γε μὴ "ἔχετε, τύτυς δῴητε. τί τοιγαροῦν βραδύνετε παραδιδό-"ναι σΦᾶς αὐτὺς τοῖς κρείττοσι, καὶ λιψομένυς ὑμᾶς καὶ "μὴ θέλοντας; καί τοι τὸ μὲν ἑκύσιον τῆς παραδόσεως "ἀσΦαλὲς ὑμῖν· τὸ δὲ ἀκύσιον πολεμεμένοις ἐπικίνδυνον, "καὶ συμΦορῶν αἴτιον Φάινεται.

γ'. Ταῦτ' ἀκύσαντες ὅ, τε δῆμος καὶ οἱ πρέσβεις τῆ

et Sobnaeum, et Ioachum a commentariis. Hi vero cum prodiissent, ante duces exercitus Assyriorum constiterunt. Rapsaces autem imperator eos conspicatus, iussit vt abirent, et regi dicerent: "quod magnus rex Senacheribus "eum sciscitatur, cui confidens quaue spe fretus a do-"mino suo refugiat, ipsique nolit esse dicto audiens, "eiusque exercitum in vrbem recipere? An propter Ægy-"ptios animos sumit, sperans fore vt ab illis ipsis de-"belletur exercitus regis? Quod si hoc exspectat, faci-"tote sciat, quod dubio procul desipit, similisque est "homini, qui confractae arundini innixus, cum cecide-"rit ac praeterea manum transfixam habuerit, se male ac-"ceptum esse sensit. Scire autem oportere quod volun-"tate Dei in eum expeditionem fecerit, qui Israëlitarum "etiam regnum euertendi dedit ipsi potestatem, vt eo-"dem modo populum ei subditum perditum iret." Haec autem Rapsace Hebraïce dicente (nam istius linguae peritus erat) Eliacimus, metuens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit vt Syriace loqueretur. At imperator, cum intellexisset quid ille suspicaretur, vtque ea de re metueret, voce magis sublata vtens et acuta Hebraïce Eliacimo respondit, dicens, "vt cum auditione "accepissent regis mandata, omnes quod sua maxime in-"terfit eligant, et sese nobismet tradant. nam manifestum "est, quod vos simul et rex populum vana spe lactatis "et ad resistendum adducitis. Quod si quid audetis, no-"straque copias posse repellere existimatis, equorum duo "millia, ex iis qui mihi adsunt, vobis in vsum praesen-"tem tradere paratus sum, totidem suppeditando sessores "vires vestras ostendite. sed non est vt vos eorum, quos "non habetis, copiam faciatis. Quid igitur cunctamini "vosmet dedere validioribus, vosque vel inuitos captu-"ris? equidem sponte facta deditio vobis tuta est, at vi "ac necessitate extorta debellatis res periculosa videtur et "calamitatum causa.

3. Cum imperatorem ista loquentem audissent tam legati quam populus, Ezeciae ea retulerunt. ille vero,

στρατηγῶ τῶν Ασσυρίων λέγοντος, ἀπήγγελλαν Ἐζεκία. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα τὴν βασιλικὴν ἀποδὺς ἐσθῆτα, ἀμφιασάμενος δὲ σάκκους, καὶ χῆμα ταπεινὸν ἀναλαβών, τῷ πατρίῳ νόμῳ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον τὸν Θεὸν ἱκέτευε, καὶ βοηθῆσαι τῶν μηδεμίαν ἄλλην ἐλπίδα ἔχοντι σωτηρίας ἠντιβόλει. πέμψας δὲ καὶ τῶν φίλων τινὰς καὶ τῶν ἱερέων πρὸς Ησαΐαν τὸν προφήτην, ἠξίου δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ποιησάμενον θυσίαν ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας παρακαλεῖν αὐτὸν, νεμεσῆσαι μὴ ταῖς τῶν πολεμίων ἐλπίσιν, ἐλεῆσαι δὲ τὸν αὐτοῦ λαόν. ὁ δὲ προφήτης ταῦτα ποιήσας, χρηματίσαντος αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, παρεθάρρυνε τὸν βασιλέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φίλους, προλέγων ἀμαχητὶ τοὺς πολεμίους ἡττηθέντας ἀναχωρήσειν αἰσχρῶς, καὶ ὀχλ μεθ' οἵας νῦν εἰσι θράσους· τὸν γὰρ Θεὸν προνοεῖν ὅπως διαφθαρῶσι. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα τὸν τῶν Ασσυρίων Σεναχήριβον, διαμαρτόντα τῶν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον πραγμάτων, καὶ παρεχόμενον εἰς τὴν οἰκείαν, ἀπολεῖσθαι σιδήρῳ προεῖπεν.

δ'. Ετυχε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ γεγραφὼς τῷ Ἐζεκίᾳ ὁ Ασσύριος ἐπιστολάς· ἐν αἷς ἀνέγνων μὲν αὐτὸν ἔλεγεν, ὑπολαμβάνοντα τὴν ὑπ' αὐτῷ διαφεύξεσθαι δηλέαν, ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα κεχειρωμένων. ἠπείλει δὲ παντελεθρίᾳ διαφθείρειν αὐτὸν παραλαβών, εἰ μὴ τὰς πύλας ἀνοίξας ἑκὼν αὐτῷ δέξηται τὴν στρατιὰν εἰς Ιεροσόλυμα. ταῦτ' ἀναγνὺς, καταφρονεῖ διὰ τὴν ἀπὸ Θεοῦ πεποίθησιν· τὰς δὲ ἐπιστολὰς πτύξας εἰς τὸν ναὸν ἔσω κατέθετο. πάλιν δὲ τῷ Θεῷ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ποιησαμένῳ περὶ τῆς πόλεως, καὶ τῆς ἁπάντων σωτηρίας, Ησαΐας ὁ προφήτης ἐπήκοον αὐτὸν ἔφασκε γεγονέναι, καὶ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν μὴ πολιορκηθήσεσθαι ὑπὸ τοῦ Ασσυρίου, τῷ δὲ μέλλοντι πάντων ἀδείαν ἀδειῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων, γεωργήσειν τε μετ' εἰρήνης, καὶ τῶν ἰδίων ἐπιμελήσεσθαι κτημάτων ἀδεῶς φοβούμενος. ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ διελθόντος, καὶ ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, διαμαρτὼν τῆς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτίους ἐπιβολῆς, ἄπρακτος ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου δι' αἰτίαν τοιαύτην. πολὺς αὐτῷ χρό-

mutata veſte regali, et centone indutus, humiliſque et demiſſi ſpeciem prae ſe ferens, patrio more in faciem procidens Deo ſupplicabat, orabatque vt ei nullam aliam ſalutis ſpem habenti opem ferret et auxilium. Porro, miſſis ad Eſaian vatem amicis aliquot et ſacerdotibus, rogabat vt Deum precaretur, factiſque ſacrificiis pro ſalute omnium eum obſecraret, vt iis quidem quae futura ſperant hoſtes indignaretur, ſui vero populi ſortem miſeraretur. Vates autem, cum haec rite feciſſet, ex Dei oraculo regi eiuſque amicis animum et audaciam addebat, praedicens fore vt hoſtes ſine praelio victi diſcederent cum ignominia, poſitaque ea qua nunc ſe oſtentant ferocia: Deo etenim curae eſſe vt ad interitum veniant. Inſuper praedicebat, ipſum quoque Aſſyriorum regem Senacheribum, cum ei male ceſſerint quae contra Ægyptum molitus eſt, patriamque repetiuerit, ferro peremptum iri.

4. Eodem tempore et Aſſyrius forte literas dederat ad Ezecian; in quibus eum fatuum appellat, qui cogitarit ſe poſſe ſeruitutem effugere ab ipſo intentatam, qui multas magnasque gentes ſubegerat. atque eum captum cum ſuis omnibus exitio daturum eſſe minabatur, niſi portis patefactis ipſius exercitum in Hieroſolyma ſponte recipiat. Hiſce lectis bono animo erat Ezecias, propter eam quam in Deo collocauerat fiduciam; literaſque complicatas in templo repoſuit. Cum autem Deum precibus iterum imploraſſet, vt vrbem reſpiceret omniumque ſalutem, tum Eſaias vates eius exauditam eſſe ſupplicationem dicebat, atque ea tempeſtate non obſidendos eſſe ab Aſſyrio, foreque vt in poſterum ſecuri ſint ab omnibus quae ab illo fierent, vtque pace agros colant, et abſque omni metu rerum ſuarum curam agant. Breui autem poſt tempore Aſſyriorum rex, cum ei male ceſſiſſent inſidiae in Ægyptios, re infecta domum rediit, tali de cauſa. Longum tempus ab ipſo in oppugnatione Peluſii abſumptum eſt: cumque iam aggeres, quos ad

νος ἐτρίβετο πρὸς τὴν Πηλουσίᾳ πολιορκίαν, καὶ τῶν χωμάτων ἤδη μετεώρων ὄντων ἃ πρὸς τοῖς τείχεσι ἤγειρε, καὶ ὅσον ὕπω μέλλοντος προσβαλεῖν αὐτοῖς, ἀκούει τὸν τῶν Αἰθιόπων βασιλέα Θαρσικὴν, πολλὴν ἄγοντα δύναμιν, ἐπὶ συμμαχίαν τοῖς Αἰγυπτίοις ἥκειν, διεγνωκότα ποιήσασθαι τὴν πορείαν διὰ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐξαίφνης εἰς τὴν τῶν Ασσυρίων ἐμβαλεῖν. ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄπρακτος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. περὶ τούτου τῆ Σεναχηρίβῳ καὶ Ηερόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτῆ φησὶ, ὡς ἔτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων, ἱερέα ὄντα τῆ Ηφαίστῳ, ἔλθοι· πολιορκῶν δὲ τὸ Πηλούσιον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ηὔξατο ὁ ἱερεὺς τῶν Αἰγυπτίων τῷ Θεῷ, ᾧ γενόμενος ὑπήκοος ὁ Θεὸς πλὴν ἐνσκήπτει τῷ Αραβι. πλανᾶται γὰρ κἂν τούτῳ Ηερόδοτος, οὐκ Ασσυρίων λέγων τὸν βασιλέα ἀλλ' Αραβων. μυῶν γὰρ πλῆθος φησὶ, μιᾷ νυκτὶ καὶ τὰ τόξα καὶ τὰ λοιπὰ ὅπλα διαφαγεῖν τῶν Ασσυρίων· καὶ διὰ τοῦτο, μὴ ἔχοντα τόξα τὸν βασιλέα τὴν στρατιὰν ἀπάγειν ἀπὸ τῆ Πηλουσίᾳ. καὶ Ηερόδοτος μὲν ἔτως ἱστορεῖ. ἀλλὰ καὶ Βηρωσσὸς, ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενος, μνημονεύει τῆ βασιλέως τῆ Σεναχηρίβῳ, καὶ ὅτι τῶν Ασσυρίων ἦρξε, καὶ ὅτι πάσῃ ἐπεστρατεύσατο τῇ Ασίᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ, λέγων ἔτως. * * * * *

ε'. Ὑποστρέψας δ' ὁ Σεναχήριβος ἀπὸ τῆ τῶν Αἰγυπτίων πολέμου εἰς τὰ Ιεροσόλυμα κατέλαβεν ἐκεῖ τὴν ὑπὸ τῷ στρατηγῷ Ραψάκῃ δύναμιν [διὰ λοιμῆ κινδυνεύουσαν.] τῆ [γὰρ] Θεῆ λοιμικὴν ἐνσκήψαντος αὐτῆ τῷ στρατῷ νόσον, κατὰ τὴν πρώτην τῆς πολιορκίας νύκτα διαφθείρονται μυριάδες ὀκτωκαίδεκα καὶ πεντακισχίλιοι σὺν ἡγεμόσι καὶ ταξιάρχαις. ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς συμφορᾶς εἰς φόβον καὶ δεινὴν ἀγωνίαν καταστὰς, καὶ δείσας περὶ τῷ στρατῷ παντὶ, φεύγει μετὰ τῆς λοιπῆς δυνάμεως εἰς τὴν αὐτῆ βασιλείαν εἰς τὴν Νίνυ προσαγορευθεῖσαν. καὶ διατρίψας ἐν ταύτῃ ὀλίγον χρόνον, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων παίδων Αδραμελέχυ

moenia excitarat, satis alti viderentur, atque in eo fore esset vt ea aggrederetur, audiuit Æthiopum regem Tharsicen, magnum adducentem exercitum, vt suppetias ferret Ægyptiis, venire, decreto vt per solitudinem viam faceret, et statim in Assyriorum agros ingrederetur. Turbatus ergo hisce rex Senacheribus, priusquam rem confecerat, vt ante dixi, discessit, Pelusio relicto. De hoc ipso Senacheribo etiam Herodotus in secundo eius Historiarum libro testatur, quod rex iste contra Ægyptiorum regem, qui et Vulcani sacerdos erat, venerit: cumque Pelusium obsideret, huiusmodi de causa obsidionem soluerit. Ægyptiorum sacerdos Deum supplex orabat: atque is, precibus eius exauditis, grauem Arabi plagam inflixit. In hoc enim fallitur Herodotus, quod non dicat eum Assyriorum regem fuisse, sed Arabum. Nam murium multitudinem, inquit, vna nocte arcus et reliqua Assyriorum arma comediſſe. qua re fiebat, vt rex, quod arma non haberet, exercitum a Pelusio abduceret. Atque ita quidem rem narrat Herodotus. Quin et Berosus Chaldaïcarum rerum scriptor regis Senacheribi meminit, et quod apud Assyrios regnauerit, quodque Asiae omni et Ægypto bellum intulerit, ita dicens. * * * * *

5. Porro Senacheribus, cum a bello Ægyptiaco Hierosolyma reuertisset, copias sub imperatore Rapsace relictas illic offendit [in periculo ex peste.] morbo [enim] pestilenti in illius exercitum a Deo immisso, prima nocte qua vrbem obsidebant centum et octoginta quinque hominum millia intereunt, cum ducibus et centurionibus. Ex hac autem calamitate, in metum grauemque animi dolorem coniectus; et de toto exercitu solicitus, cum copiis quae superarant fugiens regnum suum repetit, vrbemque quae Nini appellatur. Vbi postquam breui tempore consedisset, insidiis maiorum natu filiorum Adra-

καὶ Σαρασάρῃ, τελευτᾷ τὸν βίον, καὶ ἀνῃρέθη τῷ ἰδίῳ παῖ Ἀδράσκῃ λεγομένῳ. καὶ οἱ μὲν Φυγαδευθέντες ἐπὶ τῷ Φόνῳ τοῦ πατρὸς ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἀπῆραν· διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Σιναχηρίβου Ἀσσαραχόδδας. καὶ τὸ μὲν τῆς Ἀσσυρίων στρατείας τῆς ἐπὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας τέλος τοιοῦτο συνέβη γενέσθαι.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς ἀρρωστήσαντι τῷ Ἐζεκίᾳ, καὶ μέλλοντι τελευτᾶν, προσδωρεῖται ὁ Θεὸς ἔτη ζωῆς ιε'. διὰ ἀναποδισμοῦ τῆς σκιᾶς δέκα ἀναβαθμήσεις γενομένης.

Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς, παραδόξως ἀπαλλαγεὶς τῶν Φόβων, χαριστηρίους σὺν πάντι τῷ λαῷ θυσίας ἐπετέλεσε τῷ Θεῷ· μηδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας τῶν πολεμίων τοὺς μὲν διαφθειράσης, τοὺς δὲ Φόβῳ τῆς ὁμοίας τελευτῆς ἀπαλλαξάσης ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων, ἢ τῆς συμμαχίας τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. πάσῃ δὲ χρησάμενος σπουδῇ, καὶ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸν Θεὸν, μετ' ὀλοὺ νόσῳ χαλεπῇ περιπεσὼν, ἀπέγνωστο μὴ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, χρηστὸν δὲ περὶ αὐτῷ οὐδὲν προσδοκῶν, οὐδὲ οἱ Φίλοι. τῇ δὲ νόσῳ προσετίθετο καὶ ἀθυμία δεινὴ ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ τὴν ἀπαιδίαν λογιζομένου, καὶ ὅτι μέλλοι τελευτᾶν ἔρημον καταλιπὼν τὸν οἶκον καὶ τὴν ἀρχὴν γνησίας διαδοχῆς. κάμνων οὖν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐννοίας μάλιστα καὶ ὀδυρόμενος ἐκέτευε τὸν Θεὸν αὐτῷ ζωῆς ὀλίγον προσεπιδοῦναι μέχρι τέκνων γονῆς, καὶ μὴ πρότερον ἢ πατὴρ γένηται τὴν ψυχὴν αὐτὸν ἐᾶσαι καταλιπεῖν. ἐλεήσας δ' αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ τῆς αἰτήσεως ἀποδεξάμενος, ὅτι μὴ διὰ τὸ μέλλειν στέρεσθαι τῶν ἐκ τῆς βασιλείας ἀγαθῶν ὠδύρετο τὴν ὑποκειμένην τελευτὴν, ἔτι χρόνον ζωῆς αὐτῷ δεηθείη παραχεῖ, ἀλλὰ τοῦ παῖδας αὐτῷ γενέσθαι τοὺς ὑποδεξομένους τὴν ἡγεμονίαν ἐκείνου, πέμψας Ἡσαΐαν τὸν προφήτην, ἐκέλευσε δηλῶσαι αὐτῷ, ὅτι διαφεύξεται τὴν νόσον μετὰ τρεῖς ἡμέρας, καὶ βιώσεται μετ' αὐτὴν ἔτη πεντεκαίδεκα, καὶ παῖδες αὐτῷ

melechi et Sarasari vitam finiuit, et in templo ipsius Arasca dicto peremptus erat. Et illi quidem, a ciuibus in exsilium pulsi ob patris caedem, in Armeniam se contulerunt: in regnum vero Senacheribi succedit Assarachoddas. Atque Assyriorum quidem in Hierosolymitanos expeditio huiusmodi exitum habuit.

CAP. II.

Quomodo, aegrotante Ezecia, mortique proximo, vitam illi Deus prorogauit ad annos XV. *vmbra per decem gradus regressa.*

EZecias autem rex, ex inopinato terroribus liberatus, Deo sacra facit cum vniuerso populo pro gratiarum actione; quod nulla alia res in causa fuerit vt hostes partim a peste absumerentur, partim similis interitus metu ab Hierosolymis discederent, quam auxilium a Deo suppeditatum. At cum omne studium curamque circa res diuinas adhibuisset, non multo post in morbum incidit difficilem, adeo vt de illo quidem medici plane desperarint, ipse vero nihil bonae spei de se habuerit, neque amici. Huic autem morbo accedebat grauis animi angor ex ipso rege profectus, dum secum reputaret, quod liberis careret, vitaque decessurus esset, domo sine suo haerede relicta, et regno absque legitimo successore. Moerore itaque ex hac potissimum cogitatione laborans, vicemque suam dolens, Deo supplicabat, vt sibi ad vitam aliquantulum adiiceret, donec sobolem procrearet; nec sineret vt antequam pater factus esset animam exhalaret. Deus autem, sortis ipsius misertus eiusque petitioni concedens, quod mortem animo praeceptam non defleret, quia regni bonis exuendus esset, adeoque rogaret vt daretur vitae vsura, sed vt liberos susciperet sibi in regnum successuros, misso Esaia vate, iussit vt ei nunciaret, post triduum e morbo euasurum esse, foreque vt postquam reualuerit annos quindecim viuat, liberosque procreet. Haec cum vates ex Dei mandato dixisset, rex, quod

γενήσονται. ταῦτα τῷ προφήτῃ φήσαντος κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς νόσου, καὶ τὸ παράδοξον τῶν ἀπηγγελμένων ἀπίστων, σημεῖόν τι καὶ τεράστιον ἠξίωσε παρὰ τοῦ Ησαΐου, ἵνα αὐτῷ πιστεύσῃ λέγοντι ταῦτα, ἔχοντι παρὰ τοῦ Θεοῦ. τὰ γὰρ παράλογα καὶ μείζω τῆς ἐλπίδος τοῖς ὁμοίοις πίστιν παράγμασιν. ἐρωτήσαντος δ' αὐτὸν, τί βέλεται σημεῖον γενέσθαι, τὸν ἥλιον ἠξίωσεν, ἐπειδὴ σκιὰ ἐπὶ δέκα βαθμοὺς ἀποκλίνας ἤδη πεποίηκεν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀναστρέψαι τόπον ποιήσας, αὐτὴν πάλιν παρασχεῖν. τοῦ δὲ προφήτου τὸν Θεὸν παρακαλέσαντος, ὥστε τι σημεῖον τοῦτ' ἐπιδεῖξαι τῷ βασιλεῖ, ἰδὼν ὅπερ ἤθελεν, εὐθὺς λυθείσης τῆς νόσου, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν· καὶ τῷ Θεῷ πρασκυνήσας, εὐχὰς ἐποιήσατο.

β'. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, συνέβη τὴν τῶν Ασσυρίων ἀρχὴν ὑπὸ Μήδων καταλυθῆναι. δηλώσω δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, Βαλάδας ὄνομα, πέμψας πρὸς τὸν Εζεκίαν πρέσβεις δῶρα κομίσαντας, σύμμαχόν τε αὐτὸν εἶναι παρεκάλει καὶ φίλον. ὁ δὲ τὰς πρεσβευτὰς ἡδέως ἀποδεξάμενος καὶ ἑστιασάμενος, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐπιδείξας αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν ὅπλων παρασκευὴν, καὶ τὴν ἄλλην πολυτέλειαν ὅσην ἐν λίθοις εἶχε καὶ χρυσῷ, δῶρά τε δοὺς νομίζων τῷ Βαλάδᾳ, πρὸς αὐτὸν ἀπέλυσεν. Ησαΐας δὲ τὸν προφήτην πρὸς αὐτὸν ἀφικομένην, καὶ πυνθανομένην πόθεν εἶεν οἱ παρόντες, ἐκ Βαβυλῶνος ἔλεγε παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλθεῖν αὐτούς· ἐπιδεῖξαι δὲ πάντ' αὐτοῖς, ὅπως ἰδόντες τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν, ἐκ τούτου σοχαζόμενοι, σημαίνειν ἔχωσι τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης ὑποτυχών, ἴσθι, φησὶ, ὡς μετ' ὀλίγον χρόνον εἰς Βαβυλῶνά σου τοῦτον μετατεθησόμενον τὸν πλοῦτον, καὶ τοὺς ἐκγόνους, εὐνουχισθησομένους, καὶ ἀπολέσαντας τὸ ἀνδρεῖον εἶναι, τῷ Βαβυλωνίῳ δουλεύοντας βασιλεῖ. ταῦτα γὰρ προλέγειν τὸν Θεόν. ὁ δ' Εζεκίας, λυπηθεὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἔφη μὲν ἂν βέλεσθαι τοιαύτας συμφορὰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ περιπεσεῖν. ἐπεὶ δ' οὐκ εἶναι δυνατὸν τὰ τῷ Θεῷ δεδογμένα μεταβαλεῖν, ἤυχετο μέχρις τῆς αὐτοῦ ζωῆς εἰρή-

morbus adeo ingraueſceret, et res tam inopinata fuerit promiſſa, diffidens dictis, poſtulat ab Eſaia vt ſignum aliquod et prodigium ederet, vt fidem ipſi haberet iſta dicenti, quod a Deo venerit. nam quae praeter opinionem et ſpe maiora ſunt, iſtiuſmodi factis fidem impetrant. Is autem a vate interrogatus, quodnam vellet fieri ſignum; ſolem petiit, quoniam in deſcenſu vmbram ad decimum gradum in aedibus iam proiici fecerat, poſtquam in eundem locum redire feciſſet, eam iterum exhiberet. Cumque vates Deum precibus interpellaſſet, vt regi hoc ſignum daret; viſo quod tantopere volebat, ex morbo ſtatim conualuit et in templum adſcendit: eumque Deum adoraſſet, gratias ei ſolennes egit.

2. Sub id tempus Aſſyriorum imperium a Medis euerſum iri contigit. alius vero de iſtis dicendi locus erit. Babyloniorum autem rex nomine Baladas, miſſis ad Ezecian legatis cum muneribus, illum obſecrauit vt ſecum amicitiae et ſocietatis foedus iniret. At ille eum legatos comiter excepiſſet et epulis adhibuiſſet, theſaurosque illis oſtendiſſet et armorum apparatum, aliamque ipſius magnificentiam in gemmis auroque elucentem, inſuper et munera illis dediſſet Baladae deferenda, ad ipſum eos remiſit. Tum vero Eſaias vates illum adiit, quaeſiuitque vnde eſſent qui aderant: cui reſpondit, illos e Babylone veniſſe a rege, ſeque illis vniuerſa monſtraſſe, vt diuitias copiaſque eius intuiti, facta inde coniectura, regi de ſe magna renunciare poſſent. Vates vero ſubiiciens inquit, ſcito non longe abhinc fore tempus, cum iſtae diuitiae Babylonem transferentur, filiique a te orti ſpadones fient, et virilitate ſua amiſſa regi Babylonio ſeruient. haec enim praedicere Deum. Ezecias autem, ex iis quae dicta erant dolore affectus, dicebat, ſe quidem nolle gentem ſuam in iſtas incidere calamitates. Quoniam vero fieri non poteſt vt mutetur quod a Deo ſemel fuerit decretum, orabat, vt ſaltem dum

ην ὑπάρξαι. μνημονεύει δὲ τῶ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως Βαλάδα Βηρωσσός. ὧν δ' ἦτος ὁ προφήτης ὁμολογούμενος θεῖος καὶ θαυμάσιος τὴν ἀλήθειαν, πεποιθὼς τῶ μηδὲν ὅλως ψευδὲς εἰπεῖν, ἅπαντ' ὅσα προεφήτευσεν ἐγγράψας βίβλοις κατέλιπεν, ἐκ τῶ τέλους γνωριζόμενα τοῖς αὐθις ἀνθρώποις. καὶ οὐχ ἦτος μόνος ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι δώδεκα τὸν ἀριθμὸν τὸ αὐτὸ ἐποίησαν· καὶ πᾶν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον γίνεται παρ' ἡμῖν, κατὰ τὴν ἐκείνων ἀποβαίνει προφητείαν. ἀλλὰ τούτων μὲν αὖθις ἐξαγγελῶμεν ἕκαστα.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς μετὰ Ἐζεκίαν ἐβασίλευσε Μανασσῆς· καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπέστρεψε πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν βασιλείαν αὐτῶ, ἣν Ἀμώσῳ κατέλιπεν.

Ἐπιβιὼς δὲ ὃν προειρήκαμεν χρόνον ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, καὶ πάντα τοῦτον ἐν εἰρήνῃ διάγων, τελευτᾶ· πεντηκοστὸν μὲν καὶ τέταρτον ἔτος τῆς ζωῆς διανύσας, εἴκοσι δὲ βασιλεύσας καὶ ἐννέα. διαδεξάμενος δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτῶ Μανασσῆς, ἐκ μητρὸς Ἀχιβᾶς τὄνομα πολίτιδος γεγονώς, ἀπέῤῥηξε μὲν αὐτὸν τῶν τῶ πατρὸς ἐπιτηδευμάτων, καὶ τὴν ἐναντίαν ἐτράπετο, πᾶν εἶδος πονηρίας ἐπιδεξάμενος ἐν τῶ τρόπῳ, καὶ μηδὲν ἀσεβὲς παραλιπών, ἀλλὰ μιμούμενος τὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν παρανομίας, αἷς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες ἀπώλοντο· μιάναι δὲ καὶ τὸν ναὸν ἐτόλμησε τῶ Θεῶ, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν. ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς τὸν Θεὸν καταφρονήσεως ὁρμώμενος, πάντας ὡμῶς τοὺς δικαίους τοὺς ἐν τοῖς Ἑβραίοις ἀπέκτεινεν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν προφητῶν ἐφείσατο· καὶ τούτων δέ τινας καθ' ἡμέραν ἀπέσφαξεν, ὥστε αἵματι ῥεῖσθαι τὰ Ἱεροσόλυμα. λαβὼν οὖν ὀργὴν ἐπὶ τούτοις ὁ Θεὸς, πέμπει προφήτας πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πρὸς τὸ πλῆθος, δι' ὧν αὐτοῖς ἐπέλησε τὰς αὐτὰς συμφορὰς, αἷς συνέβη περιπεσεῖν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν Ἰσραηλίτας εἰς αὐτὸ ἐξυβριζόντας. οἱ δὲ τοῖς μὲν λόγοις οὐκ ἐπίστευον, παρ' ὃ

ipse viueret pace res florerent. Berosus autem Baladae meminit Babyloniorum regis. Caeterum hic vates, cum ex confesso esset Dei spiritu afflatus, et mire ad veritatem loqueretur, certus se nihil prorsus falsi dixisse, quaecunque vaticinatus est scriptis mandata reliquit posteris ex euentu diiudicanda. Neque solus hic vates, sed et alii numero duodecim idem fecerunt: et quicquid boni maliue nobis contigit, non secus ac illi praedixerant id ipsum euenit. Verum posthac de his quidem sigillatim sermonem faciemus.

CAP. III.

Quomodo post Ezecian regnauit Manasses: vtque, cum in captiuitate esset, ad Deum reuersus est, et in regnum suum est restitutus, quod Amoso reliquit.

EZecias autem rex, cum tempus, de quo ante diximus, superuixisset, atque tamdiu vitam pace egisset, morti occumbit; anno vitae quarto et quinquagesimo exacto, regni vero nono et vigesimo. At Manasses filius eius, qui in regnum successit, ex matre Achiba ciue Hierosolymitana natus, a patris quidem studiis discessit, et contrarium vitae institutum sequutus est, dum omne genus nequitiam prae se tulit, et nihil impii intentatum reliquit; sed Israëlitarum imitatus flagitia, quibus in Deum delinquendo perierunt, ausus est etiam templum sordibus polluere, simul et vrbem omnemque regionem. Exorsus enim a Dei contemptu, crudeliter in omnes, quotquot erant in Hebraeis, iustos caedibus grassabatur, adeo vt ne vatibus quidem pepercerit: nam et horum aliquos quotidie interfecit, vt sanguine Hierosolyma passim manarint. Deus itaque, ob ista illis iratus, ad regem et ad populum vates mittit, per quos eadem illis minatus est calamitates, in quas contigit vt fratres eorum Israëlitae inciderent ob suas in eum contumelias. At illi verbis quidem fidem non habebant, quibus id lucrati potuerant

ἠδύναντο κερδῆσαι τὸ μηδενὸς πειραθῆναι κακῦ. τοῖς δ' ἔργοις ἔμαθεν ἀληθῆ τὰ παρὰ τῶν προφητῶν.

β'. Ὡς γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἐπέμενον, πόλεμον ἐπ' αὐτὸς ἐκίνει, παρὰ τῦ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως, στρατιὰν πέμψας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, τήν τε χώραν ἐλῃλάτησε, καὶ τὸν βασιλέα Μανασσῆν, δόλῳ ληφθέντα καὶ πρὸς αὐτὸν ἀχθέντα, πρὸς ἣν ἐβάλετο τιμωρίαν εἶχεν ὑπ' ἐχείριον. ὁ δὲ Μανασσῆς, τότε συνεὶς ἐν οἷοις κακοῖς ἐστι, καὶ πάντων αἴτιον ἑαυτὸν νομίζων, ἐδεῖτο τῦ Θεῦ παραχῆναι αὐτῷ φιλάνθρωπον καὶ ἐλεήμονα τὸν πολέμιον. χαρίζεται δὲ τῦτο τῆς ἱκεσίας ἐπακύσας ὁ Θεὸς αὐτῷ. καὶ πάλιν εἰς τὴν οἰκείαν ὁ Μανασσῆς ἀπολυθεὶς ὑπὸ τῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνασώζεται. γενόμενος δ' εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τῶν μὲν προτέρων ἁμαρτημάτων περὶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν μνήμην ὑστέδαζεν, εἰ δυνατὸν αὐτῷ γένοιτο, τῆς ψυχῆς ἐκβαλεῖν, ὧν μεταβυλεύειν ὤφελησε, καὶ πάσῃ χρῆσθαι περὶ αὐτὸν δεισιδαιμονίᾳ. καὶ τὸν ναὸν ἥγνισε, καὶ τὴν πόλιν ἐκάθηρε, καὶ πρὸς μόνῳ τὸ λοιπὸν ἦν τῷ χάριν τε τῆς σωτηρίας ἐκτίνειν τῷ Θεῷ, καὶ διατηρεῖν αὐτὸν εὐμενῆ πρὸς ὅλον τὸν βίον. τὰ δὲ αὐτὰ πράττειν καὶ τὸ πλῆθος ἐδίδασκε, μεμαθηκὸς οἷα παρὰ μικρὸν ἔχρησατο συμφορᾷ, διὰ τὴν ἐναντίαν πολιτείαν. ἐπισκευάσας δὲ καὶ τὸν βωμὸν, τὰς νομίμους θυσίας ἐπιτέλει καθὼς διέταξε Μωϋσῆς. διοικησάμενος δὲ τὰ περὶ τὴν θρησκείαν, ὃν δεῖ τρόπον, καὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἀσφαλείας προενόησεν· ὥστε τὰ παλαιὰ τείχη μετὰ πολλῆς ἐπισκευάσας σπουδῆς, καὶ ἕτερον αὐτοῖς ἐπιβαλεῖν, ἀναστῆσαί τε καὶ πύργους ὑψηλοτάτους, τά τε πρὸ τῆς πόλεως φρούρια τοῖς τ' ἄλλοις καὶ δὴ καὶ σιτίων πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων ὀχυρώτερα ποιῆσαι. ἀμέλει δὲ τῇ πρὸς ταῦτα μεταβολῇ χρησάμενος, ἔτω τὸν μεταξὺ διῆγε βίον, ὡς μακαρίστος εἶναι καὶ ζηλωτὸς ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ λογιζόμενος ἐφ' ᾧ τὸν Θεὸν εὐσεβεῖν ἤρξατο. ζήσας οὖν ἔτη ἑξήκοντα ἑπτὰ, κατέστρεψε τὸν βίον, βασιλεύσας ἔτη πέντε καὶ πεντήκοντα. καὶ θάπτεται μὲν αὐτὸς ἐν τοῖς αὐτῦ παραδεί-

vt nihil mali experirentur; re ipsa vero compererunt, vera esse quae praedixerant.

2. Cum enim in iisdem perseuerarent moribus, bellum illis moueri Deus fecit a Babyloniorum et Chaldaeorum rege: qui, misso in Iudaeam exercitu, et regionem depopulatus est, et Manassen regem, dolo captum et ad ipsum adductum, ad quodcunque voluit supplicium sibi obnoxium habuit. Caeterum Manasses, cum tum demum intellexisset quibus in malis versabatur, atque omnia sibimet accepta deberi cogitasset, Deum orabat obsecrabatque, vt hostem ad humanitatem in eum flecteret et misericordiam. Deus autem, exaudita supplicatione, votis eius annuit. atque ita Manasses, a rege Babyloniorum dimissus, in regnum suum restituitur. Cumque Hierosolyma veniisset, id modis omnibus agebat, vt vel memoriam priorum de Deo errorum, quorum iam poenitere coepit, ex animo eiiceret, quoad eius fieri potuit, omnique erga eum religione semet obligaret. Templum etiam consecrauit, et vrbem lustrauit; et de caetero totus in eo erat vt gratias Deo pro salute ab eo impetrata referret, eumque sibi quamdiu viueret propitium teneret. Quin et populum eadem facere docuit, vt qui intellexerat, qualem calamitatem parum aberat quin acceperit ob contrarium vitae institutum. Instaurato etiam altari sacra legitima faciebat ex praescripto Moysis. Cumque eo quo oportuit modo religionem curasset, Hierosolymorum securitati prospexit: adeo vt murum antiquum refecerit, alterumque ei adstruxerit, ac praeterea turres altissimas excitarit; et arces suburbanas, quo magis ad praesidium essent comparatae, tum aliis rebus tum omne genus commeatu necessario instruxit. Atqui vero in istis mutatus in melius, ita reliquum vitae agit, vt beatissimus dignusque imitatione ex illo tempore habitus fuerit, quo coepit pietatem erga Deum colere. Itaque cum vixisset annos septem et sexaginta e vita migrauit, annis quinque et quinquaginta in regno exactis. Atque ipse quidem suis in hor-

σους· ἡ βασιλεία δὲ εἰς τὸν υἱὸν αὐτῆ περιέχεται Αμωσιν, μητρὸς Εμαλσέμης μὲν ὄνομα τετυχηκότα, ἐκ δὲ πόλεως Ιαβάτης ὑπαρχόσης.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ἀντὶ Μανασσῆ ἐβασίλευσεν Αμωσος, καὶ μετ' Αμωσον Ιωσίας, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβής. περί τε Ολδῆς προφήτιδος.

Ουτος μιμησάμενος τὰ τῆ πατρὸς ἔργα, ἃ νέος ὢν ἐκεῖνος ἐτόλμησεν, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων οἰκετῶν ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς οἰκίας τῆς αὐτῆ, βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ εἴκοσι, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν δύο. μετῆλθε δ' αὐτῆ τὸ πλῆθος τὸς Φονεῖς καὶ τῷ πατρὶ συνθάπτουσι τὸν Αμωσον, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ αὐτῆ Ιωσία παραδίδωσι, ὀκταέτει τὴν ἡλικίαν ὄντι· ὢ μήτηρ ἐκ πόλεως μὲν ἦν Βοσκιθ, Ιεδὴ δὲ τὄνομα. τὴν δὲ Φύσιν αὐτὸς ἄριστος ὑπῆρχε, καὶ, πρὸς ἀρετὴν εὖ γεγονὼς, τῶν Δαυίδου τῆ βασιλέως ἐπιτηδευμάτων καὶ σκοπῷ καὶ κανόνι περὶ τῆς ὅλης τῆ βίου ἐπιτηδεύσεως κεχρημένος· γενόμενος δὲ ἐτῶν δυοκαίδεκα, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπεδείξατο. τὸν γὰρ λαὸν ἐσωφρόνιζε, καὶ παρῆνει, τῆς περὶ τῶν εἰδώλων δόξης ὡς οὐχὶ θεῶν ὄντων ἀποστάντας, σέβειν τὸν πάτριον Θεόν· τάντε τῶν προγόνων ἐπισκοπῶν ἔργα, τὰ μὲν ἁμαρτηθέντα διώρθου συνετῶς, ὡς ἂν πρεσβύτατος καὶ νοῆσαι τὸ δέον ἱκανώτατος, ὅσα δ' εὗρισκεν εὖ γεγονότα καὶ κατὰ χώραν ἐφύλαττέ τε καὶ ἐμιμεῖτο. ταῦτα δ' ἔπραττε, σοφία καὶ ἐπινοίᾳ τῆς Φύσεως χρώμενος, καὶ τῆ τῶν πρεσβυτέρων πειθόμενος συμβουλίᾳ καὶ παραδόσει. τοῖς γὰρ νόμοις καταχολωθῶν, ἅτω περὶ τὴν τάξιν τῆς πολιτείας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας εὐοδεῖν τε συνέβαινε, διὰ τὸ τὴν τύτων παρανομίαν μὴ τυγχάνειν ἀλλ' ἐξηφανίσθαι, περιὼν γὰρ ἐβασιλεύς καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, τότε ἄλση τὰ τοῖς ξενικοῖς ἀνειμένα θεοῖς ἐξέκοψε, καὶ τὰς βωμὰς αὐτῶν

tis sepultus est: regnum vero ad filium eius Amosum delatum est, ex matre natum cui nomen quidem Emalsema, ex vrbe vero Iabata oriunda.

CAP. IV.

Vt loco Manassis regnauit Amosus, et post Amosum Iosias, vir iustus piusque, et de Olda vate.

HIC patris scelera, quae prima iuuentute facere ausus est, imitatus, ex familiarium suorum insidiis sua in domo interiit, cum vixisset annos quatuor et viginti, ex illis vero duo regnasset. In eius autem interfectores animaduertit populus, atque Amosum cum patre sepeliunt, regnum vero filio eius Iosiae in manus tradunt, cum annum aetatis octauum ageret: cui mater erat ex oppido quidem Boscethi, nomine vero Iede. Ille autem optima erat indole, atque a natura ad virtutem bene comparatus, regis Dauidis mores in scopum et regulam adhibuit ad totam suam vitam instituendam: cumque annum duodecimum attigisset, pietatis ac iustitiae specimen dedit egregium. Nam populum ad saniorem mentem reducebat, auctorque erat, vt, mutata de Deastris, vt qui Dii non essent, opinione, Deum patrium colerent: cumque ea quae a maioribus suis acta essent dispicere coeperit, quae minus recte se haberent sapienter emendabat, quasi summa fuisset senectute et ad cogitandum quid fieri oportet maxime idoneus; quae vero bene ac suo loco facta deprehendebat, ea retinebat atque imitabatur. Ista autem faciebat ex mentis suae perspicacia et ingenii solertia, seniorumque consiliis et institutis obsequendo. cum enim legum ductum sequeretur, ea re fiebat vt in rep. curanda et in religione erga Deum instauranda prospere etiam ei omnia cederent; eoque magis quod horum regum iniquitas non amplius exemplo esset, sed e conspectu sublata fuerit. nam rex, vrbem pariter ac regionem omnem obeundo

κατέσκαψεν, εἴ τι δ' ἀνάθημα τούτοις ὑπὸ τῶν προγόνων ἀνέκειτο περιῳβρίζων κατέσπα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὰς δόξης εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐπέστρεψε· καὶ τὰς συνήθεις ἐπιφέρει θυσίας, καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις αὐτῷ τῷ βωμῷ. ἀπέδειξε δὲ τινὰς κριτὰς καὶ ἐπισκόπους, ὡς ἂν διοικοῖεν τὰ παρ' ἑκάστοις πράγματα, περὶ παντὸς τὸ δίκαιον ποιούμενοι, καὶ τῆς ψυχῆς μὴ ἔλαττον αὐτὸ περιέποντες. διαπεμψάμενος δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, χρυσὸν καὶ ἄργυρον τοὺς βουλομένους εἰσφέρειν εἰς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ, ὅσον τις ἢ προαιρέσεως ἢ δυνάμεως ἔχει. κομισθέντων δὲ τῶν χρημάτων τῆς ἐπιμελείας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς εἰς τοῦτο δαπάνης προέστησε τόν τ' ἐπὶ τῆς πόλεως Δμασίαν, καὶ τὸν γραμματέα Σαφᾶν, καὶ τὸν γραφέα τῶν ὑπομνημάτων Ιωάτην, καὶ τὸν ἀρχιερέα Ελιακίαν· οἳ μηδὲν ὑπερθέσει μηδ' ἀναβολῇ δόντες, ἀρχιτέκτονας καὶ πάνθ' ὅσα πρὸς τὴν ἐπισκευὴν χρήσιμα παρασκευάσαντες, εἶχοντο τῶν ἔργων. καὶ ὁ μὲν ναὸς ἔτως ἐπισκευασθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως εὐσέβειαν φανερὰν ἐποίησεν.

β'. Ογδοον δ' ἤδη καὶ δέκατον τῆς βασιλείας ἔτος ἔχων, πέμπει πρὸς Ελιακίαν τὸν ἀρχιερέα, κελεύων τὸ περισσὸν τῶν χρημάτων χωνεύσαντα ποιῆσαι κρατῆρας καὶ σπονδεῖα καὶ Φιάλας εἰς τὴν διακονίαν· ἔτι δὲ καὶ ὅσος ἂν ᾖ χρυσὸς ἐν τοῖς θησαυροῖς ἢ ἄργυρος, καὶ τοῦτο προκομίσαντας εἰς τοὺς κρατῆρας ὁμοίως καὶ τοιαῦτα σκεύη δαπανῆσαι. προκομιζῶν δὲ τὸν χρυσὸν ὁ ἀρχιερεὺς Ελιακίας, ἐντυγχάνει ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ταῖς Μωϋσέως ἐν τῷ ναῷ κειμέναις, καὶ προκομίσας δίδωσι τῷ γραμματεῖ Σαφᾶν. ὁ δὲ ἀναγνὼς παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πάντα ὅσα κελεύσεις γενέσθαι τέλος ἔχοντα ἐδήλωσε· παρανέγνω δὲ καὶ τὰς βίβλους αὐτῷ. ἀκούσας δὲ καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ελιακίαν, καὶ αὐτὸν τὸν γραμματέα, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων φίλων τινὰς, ἔπεμψε πρὸς τὴν προφῆτιν Ολδᾶν, γυναῖκα δὲ Σαλλήμου, τῶν ἐν δόξῃ τινὸς καὶ δι' εὐγένειαν ἐπιφανῶς, καὶ προσελθόντας ἐκέλευε λέγειν,

et lucos Diis peregrinis dedicatos excidit, et aras eorum euertit, et donaria eis a maioribus consecrata cum ludibrio detraxit. atque ita populum ab ea quam de illis opinionem habuerunt ad Dei cultum conuertit; quo facto hostias vt olim et solida sacrificia eius ad altare afferri iubet. Constituit etiam certos iudices et inspectores, vt res vniuscuiusque curarent, iuris et aequi rationem praecipue habentes, et illud non minus quam vitam tuentes. Deinde viros per totam suam ditionem dimisit cum mandatis, vt quicunque vellent aurum et argentum ad templum reficiendum afferrent, idque suo quisque arbitratu aut prout res pateretur. Cum autem allatae essent pecuniae, curam templi sumptuumque in illud faciendorum commisit Amasiae praetori vrbano, et Saphani scribae, et Ioatae commentariensi, et Eliaciae pontifici; qui sine mora et dilatione, vbi architectos et reliqua ad templi reparationem necessaria paraverant, ad opus aggrediuntur. Et quidem templum ita instauratum fecit vt omnibus innotesceret regis pietas.

2. At cum iam in regno annum decimum et octavum ageret, ad Eliacian pontificem mittit, iubens, vt, conflata quae supererat pecunia, crateras inde et pateras et phialas ad sacra procuranda conficeret: ac praeterea quicquid auri argentiue in thesauris esset, id quoque prolatum in eadem in crateras et istiusmodi vasa impenderent. Pontifex autem Eliacias, dum aurum promit, forte incidit in sacros libros Moysis in templo repositos, eosque prolatos tradit Saphani scribae. Ille vero, cum eos perlegisset, regem adit, nunciabatque omnia ad finem esse perducta quae imperarit: insuper et libros Moysis ei praelegebat. His autem auditis, vestemque scissa, cum Eliacian pontificem acciuisset, ipsumque scribam, et ex amicis aliquot maxime necessariis, misit eos ad Oldam vatem, vxorem Sallumi, viri inclyti et nobilitate illustris, iussitque dicere, cum ad eam accessissent, vt Deum placaret studeretque propitium efficere: metuendum enim esse, ne, ob ea quae patres con-

ἱλάσκεσθαι τὸν Θεὸν καὶ πειρᾶσθαι ποιεῖν εὐμενῆ· δέος γὰρ εἶναι μὴ παραβάντων τὰς Μωϋσέως νόμους τῶν προγόνων αὐτῶν κινδυνεύσωσιν ἅπαντες γενέσθαι, καὶ τῆς οἰκείας ἐκτεθόντες ἐπ' ἀλλοτρίας ἔρημοι πάντων καταξέψωσιν οἰκτρῶς τὸν βίον. ἀκούσασα δ' ἡ προφῆτις παρὰ τῶν πεμφθέντων ταῦτα αὐτῶν δι' ὧν ἐπέστειλεν ὁ βασιλεύς, ἐκέλευσεν αὐτὰς ἀπελθόντας πρὸς τὸν βασιλέα λέγειν· "ὅτι τὸ μὲν θεῖον "ἤδη κατ' αὐτῶν ψῆφον ἤνεγκεν, ἣν οὐχ ἱκεσίας ἄν τις ἄκυ- "ρον ποιήσειεν, ἀπολέσαι τὸν λαὸν, καὶ τῆς χώρας ἐκβα- "λεῖν, καὶ πάντων ἀφελέσθαι τῶν νῦν παρόντων ἀγαθῶν πα- "ραβάντας τὰς νόμους, καὶ τοσούτῳ μεταξὺ χρόνῳ μὴ μετα- "νοήσαντας, τῶν τε προφητῶν τοῦτο παραινούντων σωφρο- "νεῖν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀσεβήμασι τιμωρίαν προλεγόντων, "ἵν', ἵνα πεισθῶσιν ὅτι Θεός ἐστι, καὶ ἀδὲν ἐψεύδετο τούτων ὧν "αὐτοῖς διὰ τῶν προφητῶν κατήγγειλε, πάντως αὐτοῖς ποιή- "σειν, δι' αὐτὸν μέντοι δίκαιον γενόμενον ἐφέξειν ἔτι τὰς "συμφορὰς, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν τὰ κατεψηφισμέ- "να πάθη τοῖς ὄχλοις ἐπιπέμψειν.

γ'. Οἱ μὲν οὖν, τῆς γυναικὸς προφητευσάσης, ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ, περιπέμψας πανταχῇ τὸν λαὸν, ἐκέλευσε συνελθεῖν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὰς ἱερεῖς καὶ τὰς Λευίτας, πᾶσαν τε ἡλικίαν προσάξας παρεῖναι. συνελθόντων δὲ αὐτῶν, πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἀνέγνω τὰς ἱερὰς βίβλους· ἔπειτα, τὰς ἐπὶ τῷ βήματος ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, ὅρκους ποιήσασθαι καὶ πίστεις ἠνάγκασεν, ἢ μὴν θρησκεύσαι τὸν Θεὸν καὶ φυλάξαι τὰς Μωϋσέως νόμους. οἱ δὲ προθύμως τε ἐπήνεσαν, καὶ τὰ παραινεθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ποιήσειν ὑπέσχοντο· θύοντές τε παραχρῆμα καὶ καλλιεροῦντες τὸν Θεὸν ἱκέτευον, εὐμενῆ καὶ ἵλεω αὐτοῖς ὑπάρχειν. τὸν δ' ἀρχιερέα προσέταξεν, εἴ τι περισσὸν ὑπὸ τῶν προγόνων σκεῦος τοῖς εἰδώλοις καὶ ξενικοῖς θεοῖς κατασταθὲν ἦν ἐν τῷ ναῷ, τοῦτο ἐκβαλεῖν. συναθροισθέντων δὲ πολλῶν, καταπρήσας αὐτὰ, τὴν σποδὸν αὐτῶν διέσπειρε· καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων, ἓξ ὄντας ἐκ τοῦ Λαρῶνος γένους, ἀπέκτεινε.

ra Moysis leges fecerint, in eo sint discrimine vt extorres fiant, suisque sedibus pulsi in alienis omnium egentes miserabiliter vitam finiant. Cum autem vates ab ipsis, quos miserat rex, mandata eius accepissent, praecepit illis vt ab ea digressi ad regem ista dicerent: "quod "Deus iam contra illos sententiam tulerit, quae nullis "refigenda est precibus, fore vt populus pereat, et e re"gione sua eiiciatur, et omnibus quibus iam fruitur bo"nis mulctetur, quod scilicet leges violarint, et cum tam "multum temporis interim fuerit poenitentiam non ege"rint, praesertim cum vates eos monuerint vt ad sanio"rem mentem redirent, poenasque manere scelera prae"dixerint, quas, vt Deum esse credant, et nihil menda"cii istis subesse quae per vates illis denunciauit, omnino "fore vt ab illis expetat, propter ipsum tamen, quod iu"stus exstiterit, etiam nunc moraturum esse calamitates; "verum, vt ille in viuis esse desierit, quae inferre decreuit "populo illaturum esse.

3. Et quidem illi, cum mulier hoc vaticinium edidisset, reuersi ad regem ei omnia retulerunt. Ille vero, missis in circuitum nunciis, iussit vt Hierosolyma conuenirent sacerdotes et Leuitae, omnibus etiam cuiuscunque aetatis ad se imperatis. Cum autem congregati essent, primum quidem illis legebat libros sacros: deinde pro suggestu stans in medio populi, omnes imperio coegit fidem iureiurando dare se Deum certe colituros esse atque Moysis leges obseruaturos. Illi vero et his prompte assenserunt, et regis consiliis obsecuturos se receperunt: moxque sacra facientes litantesque Deum precabantur, vt benigne illos et misericorditer respicere dignaretur. Porro iussit pontifici maximo, si quod vas supereesset a maioribus Deastris Diisque peregrinis positum in templo, illud efferret: et cum non pauca essent congesta, illis incensis cinerem eorum dispersit: deasque Deastrorum sacerdotes, genere Aaronis alienos, occidit.

δ'. Ταῦτα δ' ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις διαπραξάμενος ἦκεν εἰς τὴν χώραν, καὶ τὰ κατασκευασθέντα ἐν αὐτῇ ὑπὸ Ιεροβοάμου τοῦ βασιλέως εἰς τιμὴν τῶν ξενικῶν θεῶν ἠφάνισε· καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ψευδοπροφητῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὃν κατεσκεύασε πρῶτος Ιεροβόαμος, κατέκαυσε. ταῦτα δὲ τὸν προφήτην Αχίαν κατελθόντα πρὸς Ιεροβόαμον, θυσιάζοντος αὐτοῦ καὶ πάντος ἀκούοντος τοῦ λαοῦ, προκαταγγεῖλαι τὰ γενησόμενα, ὅτι τις ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους Ιωσίας τοὔνομα ποιήσει τὰ προειρημένα. συνέβη δὲ ταῦτα λαβεῖν τέλος, μετὰ ἔτη τριακόσια καὶ ἑξηκονταέν.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ βασιλεὺς Ιωσίας πορευθεὶς καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τῶν Ισραηλιτῶν, ὅσοι τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν δουλείαν τὴν ὑπὸ τῶν Ασσυρίων διέφυγον, ἀφῆναι μὲν τὰς ἀσεβεῖς πράξεις καὶ τὰς τιμὰς τὰς πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἐγκαταλιπεῖν ἔπεισε, τὸν δὲ πάτριον καὶ μέγιστον θεὸν εὐσεβεῖν, καὶ τούτῳ προσανέχειν· τάς τε οἰκίας καὶ τὰς κώμας ἠρεύνησε καὶ τὰς πόλεις, μή τις ἔνδον ἔχοι τι τῶν εἰδώλων ὑπονοῶν. ἃ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἅρματα, ἃ κατεσκεύασαν οἱ πρόγονοι, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ἦν ᾧ προσεκύνουν ὡς θεῷ ἐβάσασε. καὶ καθαρίσας ὅτω τὴν χώραν ἅπασαν εἰς Ιεροσόλυμα τὸν λαὸν συνεκάλεσε, καὶ τὴν ἀζύμων ἑορτὴν, καὶ τὸ πάσχα λεγομένην ἄγειν· ἐδιδάξατό τε τῷ λαῷ τὸ πάσχα, νεογνὰς αἶγας καὶ ἄρνας τρισμυρίας, βοῦς δ' εἰς ὁλοκαυτώματα χιλίους. παρεῖχον δὲ καὶ τῶν ἱερέων οἱ πρῶτοι διὰ τὸ πάσχα τοῖς ἱερεῦσιν, ἄρνας δισχιλίους ἑξακοσίους· καὶ τοῖς Λευίταις πεντακισχιλίους ἄρνας ἔδωσαν οἱ προεστῶτες αὐτῶν, βοῦς δὲ πεντακοσίους. καὶ γενομένης ὅτως ἀφθόνου τῆς τῶν ἱερείων εὐπορίας, τὰς θυσίας ἐπετέλουν τοῖς Μωυσέως νόμοις, ἑκάστου τῶν ἱερέων ἐξηγουμένου καὶ διακονουμένου τοῖς ὄχλοις. καὶ τὸ μηδεμίαν ἄλλην ὅτως ἀχθῆναι τοῖς Εβραίοις ἑορτὴν ἀπὸ τῶν Σαμουήλου τοῦ προφήτου χρόνων αἴτιον ἦν, τὸ πάντα κατὰ νόμους καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παρατήρησιν τῆς πατρίου συνηθείας ἐπιτελεσθῆναι. ζήσας δ' ἐν εἰρήνῃ μετὰ ταῦτα Ιωσίας, ἔτι τ

4. At cum ista Hierosolymis perfeciſſet, in ſuae ditionis regionem proficiſcebatur; et quicquid in ea fecerat Hieroboamus, in peregrinorum numinum honorem, funditus deleuit: falſorumque vatum oſſa ſuper altari, quod primus Hieroboamus exſtruxerat, igni cremauit. Et quidem Achiam vatem, cum ſe ad Hieroboamum contuliſſet, dum ille ſacrificaret totuſque populus audiret, quae euentura eſſent praenunciaſſe; quod quidam ex Dauidis progenie, nomine Ioſias, haec ipſa, quae iam memorauimus, facturus eſſet. atque accidit vt iſta adimpleta fuerint, annis trecentis ſexaginta et vno elapſis.

5. Poſt haec autem rex Ioſias, ad alios etiam ex Iſraëlitis profectus, qui in captiuitatem et ſeruitium non abducti fuerant ab Aſſyriis, illis perſuaſit vt impie agere deſiſterent, Deorumque alienorum cultum relinquerent, patrium vero Deum et maximum pie colerent, eique adhaererent: domoſque perſcrutatus eſt et villas et vrbes, ſuſpicans fore vt aliquis intus cuſtodiret Deaſtros. Quinetiam ſolis currus, qui in adſcenſu ad templum ſteterant, a maioribus fabricatos, et ſi quid aliud adorabant vt Deum, de medio ſuſtulit. Cumque hoc modo regionem vniuerſam luſtraſſet, populum Hieroſolyma conuocauit, ibique feſtum Azymorum, quod et Paſcha dicebatur, celebrauit: donauitque populo victimas Paſchales, hoedos agnoſque lactentes ter mille, et in ſolida ſacrificia boum tria millia. Ac praeterea principes pontifices in gratiam Paſchatis ſacerdotibus largiti ſunt agnorum duo millia et ſexcentos; et ſimiliter Leuitis primores eorum dederunt agnorum quinque millia, et boues quingentos. Cumque tam magna eſſet victimarum copia, ſacra fecerunt conuenienter Moyſis legibus, vnoquoque ex ſacerdotibus praeeunte et miniſtrante populo. Atque ideo nullum tale Paſcha a temporibus Samuelis vatis actum erat ab Hebraeis, quod omnia ex legum praeſcripto, priſciſque patriae ritibus obſeruatis, peracta fuerint. Poſt haec autem Ioſias, cum in pace vitam egiſſet, inſuper

καὶ πλούτῳ καὶ τῇ παρὰ πᾶσιν εὐδοξίᾳ, κατέστρεψε τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν βίον.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Ἰωσίας συνέβαλεν τῷ Νεχαὼ, καὶ τρωθεὶς μετ' ὀλίγον τελευτᾷ· καὶ ὡς Ἰωάχαζον βασιλέα ἀποδειχθέντα Νεχαὼ εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγεν, καὶ Ἰωακείμῳ βασιλείαν παραδίδωσι. περί τε Ἱερεμίου καὶ Ἰεζεκιήλου.

Νεχαὼ ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ἐγείρας στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ἤλασε ποταμὸν, Μήδους πολεμήσων καὶ τοὺς Βαβυλωνίους, οἳ τὴν Ἀσσυρίων κατέλυσαν ἀρχήν. τῆς γὰρ Ἀσίας βασιλεῦσαι πόθον εἶχεν. γενομένῳ δ' αὐτῷ κατὰ Μέμφιν πόλιν, ἣν δ' αὖτη τῆς Ἰωσίου βασιλείας, μετὰ δυνάμεως εἴργεν αὐτὸν διὰ τῆς ἰδίας ποιεῖσθαι χώρας τὴν ἐπὶ τοὺς Μήδους ἔλασιν. πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς αὐτὸν ὁ Νεχαὼ, οὐκ ἐπ' αὐτὸν στρατεύειν ἔλεγεν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ὡρμηκέναι· μὴ παροξύνειν δ' αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥστε πολεμεῖν αὐτῷ κωλύοντι βαδίζειν ἐφ' ἃ διέγνωκεν. Ἰωσίας δὲ οὐ προσίετο τὰ παρὰ τοῦ Νεχαὼ, ἀλλ' ἄτως ἔχειν, ὡς μὴ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν οἰκείαν διέρχεσθαι. τῆς πεπρωμένης, οἶμαι, εἰς τοῦτ' αὐτὸν παρορμησάσης, ἵνα λάβῃ πρόφασιν κατ' αὐτοῦ. διατάσσοντος γὰρ αὐτοῦ τὴν δύναμιν, καὶ ἐφ' ἅρματος ἀπὸ κέρως ἐπὶ κέρας ὀχουμένου, τοξεύσας τις αὐτὸν τῶν Αἰγυπτίων ἔπαυσε τῆς πρὸς τὴν μάχην σπουδῆς. τῷ τραύματι γὰρ περιαλγὴς ὤν, ἐκέλευσεν ἀναπλησθῆναι τὸ στράτευμα, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. τελευτᾷ δ' ἐκ τῆς πληγῆς ἐκείνης τὸν βίον· καὶ κηδεύεται ἐν ταῖς πατρῴαις θήκαις μεγαλοπρεπῶς, βιώσας μὲν ἔτη τριακοντατεννέα, βασιλεύσας δὲ τούτων ἓν καὶ τριάκοντα. πένθος δὲ ἐπ' αὐτῷ μέγα τοῦ λαοῦ παντὸς ἦχθη, πολλαῖς ἡμέραις ὀδυρομένου καὶ κατηφοῦντος. Ἱερεμίας δ' ὁ προφήτης, ἐπικήδειον αὐτοῦ συνέταξε μέλος θρηνητικὸν, ὃ καὶ μέχρι νῦν διαμένει. ἄτος ὁ προφήτης καὶ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει δεινὰ

et diuitiis et gloria inter omnes floruisset, vitae finem habuit huiusmodi.

CAP. V.

Quomodo Iosias cum Nechao congressus est, et vulneratus non multo post moritur: vtque Ioachazum regem factum in Ægyptum abduxit Nechao, et regnum Ioacimo tradidit. Deque Hieremia et Iezechiele.

NEchao Ægyptiorum rex, delectibus habitis, in expeditionem ad Euphraten fluuium profectus est, Medis bellum illaturus et Babyloniis, qui Assyriorum euerterant imperium. illum enim cupido incessit regnandi in Asia. Cumque ad Menden vrbem peruenisset, (erat autem illa in ditione Iosiae) cum exercitu eum prohibuit ab expeditione contra Medos per regionem suam facienda. Nechao autem, praecone ad eum misso, dicebat se non in illum exercitum educere, sed ad Euphraten ire contendisse, iubebatque cauere ne ipsum adeo irritaret, vt aduersus eum praeliaretur, semet a proposito itinere prohibentem. At Iosias iis quae Nechao dixerat haud assensit, sed secum constituebat iter ei non dare per suae ditionis regionem: fato eum, vt opinor, ad hoc ipsum impellente, vt illum perdendi occasionem arriperet. Nam dum aciem instrueret curru ab vno cornu ad alterum vectus, quidam ex Ægyptiis, qui eum sagitta petierat, fecit vt ei deflagraret bellandi cupiditas. Nam cum vulnus aegre ferret, iussit vt receptui canerent, et statim Hierosolyma reuersus est. ex illa autem plaga moritur: et sepultus est magnifico funere in paternis monumentis, cum quidem annos triginta nouem vixisset, ex his vero regnasset triginta et vnum. Vehementer eum lugebat populus, multis diebus lamentis et moerori se dedens. Hieremias autem vates lugubri carmine condidit super eo naeniam, quae etiamnum ex-

προεκήρυξε, ἐν γράμμασι καταλιπὼν καὶ τὴν τῶν ἐφ' ἡμῶν γενομένην ἅλωσιν, τήν τε Βαβυλωνίαν αἵρεσιν. ὁ μόνον δὲ ἔτος προεθέσπισε ταῦτα τοῖς ὄχλοις, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης Ιεζεκίηλος. ὃς πρῶτος περὶ τούτων δύο βιβλία γράψας κατέλιπεν. ἦσαν δὲ οἱ δύο τῷ γένει ἱερεῖς. ἀλλ' ὁ μὲν Ιερεμίας ἐν Ιεροσολύμοις διῆγεν, ἀπὸ τρισκαιδεκάτου ἔτους τῆς Ιωσίου βασιλείας ἕως ἡ κατεσκάφη ἡ πόλις καὶ ὁ ναός. τὰ μέντοιγε συμβάντα περὶ τοῦτον τὸν προφήτην, κατὰ χώραν δηλώσομεν.

β'. Τελευτήσαντος δὲ Ιωσίου, καθὼς προειρήκαμεν, τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ διαδέχεται Ιωάχαζος τοὔνομα, περὶ τρίτον καὶ εἰκοστὸν ἤδη ἔτος γεγονώς. καὶ ἔτος μὲν ἐν Ιεροσολύμοις ἐβασίλευσε, μητρὸς Αμιτάλης καὶ πόλεως Δοβάνης, ἀσεβὴς δὲ καὶ μιαρὸς τὸν τρόπον. ὁ δὲ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς μάχης, μεταπέμπεται τὸν Ιωάχαζον πρὸς αὐτὸν εἰς Αμαθὰ καλουμένην πόλιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας. καὶ τὸν μὲν ἐλθόντα ἔδησε, τῷ δὲ πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ, ὁμοπατρίῳ ὄντι, Ελιακίμῳ τοὔνομα, τὴν βασιλείαν παραδίδωσι, μετονομάσας αὐτοῦ Ιωάκιμον. τῇ δὲ χώρᾳ ἐπέταξεν ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα, ἓν δὲ χρυσίου. καὶ τοῦτο μὲν ἐτέλει ὁ Ιωάκιμος τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων· τὸν δὲ Ιωάχαζον ἀπήγαγεν εἰς Αἴγυπτον, ὃς καὶ ἐτελεύτησεν ἐν αὐτῇ, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς, ἡμέρας δέκα. ἡ δὲ τοῦ Ιωακίμου μήτηρ ἐκαλεῖτο Ζαβούδα, ἐκ πόλεως δ' ἦν Αβούμας. ἐτύγχανε δ' ὢν τὴν φύσιν ἄδικος καὶ κακοῦργος, καὶ μήτε πρὸς Θεὸν ὅσιος, μήτε πρὸς ἀνθρώπους ἐπιεικής.

stat. Hic vates etiam mala vrbi euentura ante denunciauit, literisque mandauit et nunc factum excidium et migrationem in Babylonem. Verum non solus iste populo illa praedixit, sed et Iezecielus vates qui primus de his duos libros conscriptos reliquit. Erant autem hi duo ex stirpe sacerdotali. Sed Hieremias quidem Hierosolymis commoratus est ab anno decimo tertio regni Iosiae, vsquedum templum vna cum vrbe dirutum erat. At quae huic vati acciderunt suo loco narrabimus.

2. Porro mortuo, quemadmodum ante diximus, Iosia, regnum suscepit filius eius nomine Ioachazus, cum iam aetatis annum circiter vigesimum tertium egisset. Et hic quidem Hierosolymis regnauit, matre natus Amitala ex vrbe Lobana: nequam vero erat et moribus impuris. Rex autem Ægyptiorum, a pugna reuersus, Ioachazum ad se accersit in vrbem Amatha appellatam, quae in Syria est: et illum quidem, cum ad eum veniisset, in vincula coniecit; fratri vero eo natu maiori, ex eodem patre, Eliacimo nomine, regnum tradidit, mutato eius nomine in Ioacimum. Regioni autem tributum imperauit, centum argenti talenta, et vnum auri. Et hanc quidem pecuniae summam Ioacimus soluebat: socum vero rex Ioachazum in Ægyptum abduxit; qui et illic vita decessit, regno potitus tres menses et dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, ex vrbe Abuma oriunda. Atqui is iniustus erat natura et maleficus, et neque in Deum pius, neque ergo homines benignus.

ΚΕΦ. ς'.

Ως Ναβυχοδονόσορος, ἡττηθέντος Αἰγυπτίων βασιλέως, στρατεύσας ἐπὶ τὴν Ιουδαίας Ιωάκιμον ἀπέκτεινε, καὶ Ιωάχιμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατέστησε βασιλέα.

ΕΤος δ' αὐτῷ τῆς βασιλείας τέταρτον ἤδη ἔχοντος, τὴν Βαβυλωνίων ἀρχὴν παραλαμβάνει τὸς Ναβυχοδονόσορος ὄνομα· ὃς ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν μετὰ μεγάλης παρασκευῆς ἐπὶ Καρχαμησὰν ἀναβαίνει πόλιν, ἥτις δ' αὖτη πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, πολεμεῖν διεγνωκὼς τῷ τῶν Αἰγυπτίων Νεχαὼ, ὑπὸ τοῦτῳ γὰρ ἦν ἅπασα ἡ Συρία. μαθὼν δὲ τὴν τοῦ Βαβυλωνίς προαίρεσιν καὶ τὴν ἐπ' αὐτὸν στρατείαν ὁ Νεχαὼ, ἐδὲ αὐτὸς ὠλιγώρησεν· ἀλλὰ σὺν πολλῇ χειρὶ τὸν Ναβυχοδονόσορον ἀμυνόμενος, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην. συμβολῆς δὲ γενομένης ἡττήθη, καὶ πολλὰς ἀπέβαλε μυριάδας ἐν τῇ μάχῃ. διαβὰς δὲ τὸν Εὐφράτην ὁ Βαβυλώνιος, τὴν ἄχρι Πηλουσίου παραλαμβάνει Συρίαν παρὲξ τῆς Ιουδαίας. τέσσαρα δ' ἔτη βασιλεύοντος ἤδη τοῦ Ναβυχοδονοσόρου ὄγδοον ἦν τῷ Ιωακίμῳ τῷ τῶν Εβραίων ἔχοντι τὴν ἀρχὴν, καὶ στρατεύει μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπὶ τὸς Ιουδαίους ὁ Βαβυλώνιος, Φόρους αἰτῶν τὸν Ιωάκιμον, ἢ πολεμήσειν ἀπειλῶν. ὁ δὲ δείσας τὴν ἀπειλὴν, καὶ τὴν εἰρήνην ἀντικαταλλαξάμενος τῶν χρημάτων, ἔπεμπεν αὐτῷ Φόρους ἐς ἔταξεν ἐπὶ ἔτη τρία.

β'. Τῷ δὲ τρίτῳ, στρατεύει τὸς Αἰγυπτίους ἀκούσας ἐπὶ τὸν Βαβυλώνιον, καὶ τὸς Φόρους αὐτῷ μὴ δίδς, διεψεύσθη τῆς ἐλπίδος. εἰ γὰρ Αἰγύπτιοι ποιήσαθαι τὴν στρατείαν ἐκ ἐθάῤῥησαν. ταῦτα δ' ὁ προφήτης Ιερεμίας κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὲλεγεν, ὡς μάτην τᾶς παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐλπίσι προσανέχοιεν, καὶ ὡς δεῖ τὴν πόλιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνάστατον γενέσθαι, καὶ Ιωάκιμον τὸν βασιλέα χειρωθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ἀλλὰ ταῦτ' εἰς ἐδὲν χρήσιμον, ἐκ ὄντων τῶν σωθησομένων, ἐλέγετο· καὶ γὰρ τὸ πλῆθος

CAP. VI.

Quomodo Nabuchodonosorus, superato Ægyptiorum rege, bellum intulit Iudaeis, et Ioacimum perimit, atque Ioachimum eius filium regem constituit.

ANno autem quarto ex quo is regnare coepit, quidam nomine Nabuchodonosorus Babyloniorum imperium suscipit: qui sub idem tempus magno cum apparatu in vrbem Carchamesam adscendit (illa autem ad Euphraten sita est) eo animo vt bellum inferret Nechao Ægyptiorum regi. nam sub eo tum Syria tota erat. Cum autem Nechao inita a Babylonio consilia et expeditionem in se factam iri intellexisset, non segniter ipse se gessit: sed cum valida manu, vt Nabuchodonosorum a progressu arceret, ad Euphraten ire contendit. Commisso autem praelio victus est, et in pugna multas myriadas de suis amisit. Atqui Babylonius, superato Euphrate, Syriam omnem vsque ad Pelusium suam in potestatem redigit, praeter Iudaeam. Quarto deinceps anno regni Nabuchodonosori, qui octauus erat Ioacimo Hebraeorum imperium tenenti, Iudaeis magno cum exercitu bellum intulit Babylonius, postulans a Ioacimo tributum, bellumque, si detrectarit, ei illaturum esse minatus. Ille vero minis perterritus pacem pecunia redemit, et tributum, quantum imperatum erat, ei praestitit in tres annos.

2. Tertio autem anno, cum audisset Ægyptios in Babylonium bella mouere, atque adeo tributa ei non dedisset, de spe sua decidit. non enim ausi sunt Ægyptii expeditionem suscipere. Atqui eos Hieremias vates singulis fere diebus praemonuit, frustra eos in Ægyptiis spem reposuisse, vrbemque a Babyloniorum rege euertendam esse, atque Ioacimum regem in ipsius potestatem venturum. Verum nihil proficiebatur ex iis quae dicebat, quod nemo esset qui salutem erat consequuturus.

καὶ οἱ ἄρχοντες ἀκούοντες παρημέλουν, καὶ πρὸς ὀργὴν λαμβάνοντες τὰ λεγόμενα, ὡς οἰωνιζομένου κατὰ τοῦ βασιλέως τοῦ προφήτου, τὸν Ιερεμίαν ἠτιῶντο, καὶ ὑπάγοντες δίκην καταψηφισθῆναι πρὸς τιμωρίαν ἠξίουν. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἤνεγκαν τὰς ψήφους κατ' αὐτοῦ, οἱ δ' ἀπέγνωσαν τῶν πρεσβυτέρων· οἳ καὶ σοφῆς ὄντες διανοίας ἀπέλυσαν τὸν προφήτην ἀπὸ τῆς αὐλῆς, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεβούλευσαν μηδὲν διαθεῖναι κακὸν τὸν Ιερεμίαν. ἔλεγον γὰρ ὡ μόνον τοῦτον προλέγειν τῇ πόλει τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ Μιχαίαν πρὸ αὐτοῦ ταῦτα κατηγγελκέναι, καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὧν οὐδεὶς ὑπὸ τῶν τότε βασιλέων οὐδὲν ἔπαθεν, ἀλλ' ὡς προφήτης τοῦ Θεοῦ τιμῆς ἔτυχε. τούτοις κατακρατοῦντες τὸ πλῆθος τοῖς λόγοις, ἐρρύσαντο τῆς κατεψηφισμένης αὐτοῦ κολάσεως τὸν Ιερεμίαν· ὃς ἁπάσας τὰς αὐτοῦ προφητείας συγγραψάμενος, νηστεύοντος τοῦ δήμου καὶ ἐκκλησιάζοντος ἐν τῷ ἱερῷ, μηνὶ ἐνάτῳ τοῦ πέμπτου ἔτους τῆς Ιωακίμου βασιλείας, ἀνέγνω τὴν βίβλον, ἣν περὶ τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι τῇ πόλει καὶ τῷ ναῷ καὶ τοῖς ὄχλοις ἦν συντεταχώς. ἀκούσαντες δ' οἱ ἡγεμόνες λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ τὸ βιβλίον, καὶ κελεύουσιν αὐτόν τε καὶ τὸν γραμματέα Βάρυχον ἐκποδὼν ἑαυτοὺς ποιῆσαι, μή τισι δῆλοι γένωνται· τὸ δὲ βιβλίον αὐτὸ φέροντες τῷ βασιλεῖ διδόασιν. ὁ δὲ, παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων, ἐκέλευσε τὸν ἑαυτοῦ γραμματέα λαβόντα ἀναγνῶναι. ἀκούσας δὲ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς, διέρρηξέ τε καὶ βαλὼν εἰς πῦρ ἠφάνισε· ζητηθέντας δὲ τόν τε Ιερεμίαν καὶ τὸν γραμματέα Βάρυχον, ἐκέλευσεν ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κολασθησομένους. οὗτοι μὲν οὖν διαφεύγουσιν αὐτοῦ τὴν ὀργήν.

γ'. Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον στρατευσάμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα δέχεται, κατὰ τὸ δέος τὸ παρὰ τῶν προειρημένων ὑπὸ τοῦ προφήτου τούτου, οὐδὲν νομίζων πείσεσθαι δεινὸν μηδ' ἀποκλείσας μηδὲ πολεμήσας. εἰσελθὼν δ' εἰς αὐτὴν, οὐκ ἐφύλαξε τὰς πίστεις· ἀλλὰ τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ κάλλει διαφέροντας τῶν Ιεροσολυμιτῶν

nam et vulgus et proceres ista audita nihil curabant, et quae dicta erant aegre ferentes, ac si male in regem ominaretur vates, Hieremian accusabant, litemque ei intendentes postulabant vt poena mulctaretur. et caeteri quidem omnes contra eum suffragia tulerunt, seniores vero eum absoluerunt: qui, cum mentis essent sanioris, vatem etiam ex atrio dimiserunt, aliisque auctores fuerunt, ne quid mali aduersus Hieremian designarent. Aiebant enim non hunc solum vrbi futura praedicere, sed et Michaeam ante ipsum eadem esse vaticinatum, aliosque complures, quorum nullus a sui temporis regibus malo vllo, sed honore tanquam vates Dei erat affectus. Cum verbis istis populi animos mitigassent, a supplicio, quod ei decreuerant, Hieremian liberarunt: qui, vbi sua omnia vaticinia scriptis mandauerat, ieiunanti populo et in templum congregato, nono mense anni quinti regni Ioacimi, librum recitauit, quo omnia, quae vrbi et templo et populo mala imminebant, complexus fuerat. Principes autem, hisce auditis librum ab ipso accipiunt, simulque iubent tam ipsum quam eius scribam Baruchum e medio secedere, ne quis sciat vbi sint: librum vero ad regem ferentes ei obtulerunt. Ille autem, cum amici ei adessent, iussit scribam suum librum sumere et legere. Ast vbi audierat rex quae in libro scripta erant, ira accensus eum manibus discerpsit, iniectumque in ignem cremauit: praecepitque Hieremian et Baruchum perquisitos ad eum adduci poenas luituros. Caeterum illi iram eius effugerunt.

3. At non multo post venientem cum exercitu Babyloniorum regem recipit, metu illorum quae vates iste praedixerat; nihil se mali passurum esse existimans, vt qui nec eum excluserit, nec ad bellum se pararit. Ille autem, ingressus in vrbem, fidem datam non seruauit; sed robustissimos quosque Hierosolymitarum et

ἀπέκτεινε μετὰ τῦ βασιλέως Ιωακίμου, ὃν ἄταφον ἐκέλευσε ῥιφῆναι πρὸ τῶν τειχῶν, τὸν δὲ υἱὸν αὐτῦ Ιωάχιμον κατέστησε βασιλέα τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως. τὺς δ' ἐν ἀξιώματι, τρισχιλίυς ὄντας τὸν ἀριθμὸν, αὐτὺς αἰχμαλώτυς λαβὼν, ἀπήγαγεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα· ἐν δὲ τύτοις ἦν καὶ ὁ προφήτης Ιεζεκίηλος παῖς ὤν. καὶ τέλος μὲν τοιῦτον Ιωάκιμον τὸν βασιλέα κατέσχε, βιώσαντα μὲν ἔτη ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσαντα δὲ τύτων ἕνδεκα. ὁ δὲ διαδεξάμενος αὐτῦ τὴν βασιλείαν Ιωάχιμος, ἐκ μητρὸς μὲν Νεσῆς ὄνομα, πολίτιδος δὲ, ἐβασίλευσεν μῆνας τρεῖς ἡμέρας δέκα.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὅτι ὁ Βαβυλώνιος, μετανοήσας ἐπὶ τῷ τὸν Ιωάχιμον ποιῆσαι βασιλέα, αὐτὸν ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τὴν βασιλείαν παραδίδωσι τῷ Σεδεκία. ἔτος, ἀπιςῶν τοῖς προειρημένοις ὑπὸ τῦ Ιερεμίυ καὶ τῦ Ιεζεκιήλυ, τοῖς Αἰγυπτίοις προσθέτας· ὡς ἥκοντας εἰς τὴν Ιυδαίαν νικᾷ ὁ Βαβυλώνιος. οἷά τε συνέβη τῷ Ιερεμίᾳ.

ΤΟΝ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα, δόντα τὴν βασιλείαν Ιωαχίμῳ, παραχρῆμα ἔλαβε δέος. ἔδεισε γὰρ μὴ, μνησικακήσας αὐτῷ τῆς τῦ πατρὸς ἀναιρέσεως, ἀποσήσῃ τὴν χώραν αὐτῦ. πέμψας τοιγαροῦν δύναμιν ἐπολιόρκει τὸν Ιωάχιμον ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις. ὁ δὲ, Φύσει χρηςὸς ὢν καὶ δίκαιος, ὡς ἠξίυ τὴν πόλιν κινδυνεύσαν δι' αὐτὸν περιορᾶν· ἀλλὰ ἐπάρας τὴν μητέρα καὶ τὺς συγγενεῖς, παραδίδωσι τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ τῦ Βαβυλωνίυ στρατηγοῖς, ὅρκυς παρ' αὐτῶν λαβὼν ὑπὲρ τῦ μηδὲν μήτ' αὐτὺς παθεῖν μήτε τὴν πόλιν. οἷς οὐδ' ἐνιαυτὸν ἡ πίςις ἔμεινεν. ὁ γὰρ ἐφύλαξεν αὐτὴν ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἀλλὰ τοῖς στρατηγοῖς ἐπέτειλεν, ἅπαντας τὺς ἐν τῇ πόλει λαβόντας αἰχμαλώτυς, νέυς τὴν ἡλικίαν καὶ τεχνίτας δεδεμένυς ἄγειν πρὸς αὐτόν· ἦσαν δὲ ἅπαντες εἰς μυρίυς ὀκτακοσίυς τριακονταδύο· καὶ τὸν Ιωάχιμον μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν φίλων. τύτυς

forma praestantes vna cum Ioacimo rege interfecit, quem insepultum extra muros abiici iussit, filium vero eius Ioachimum regem vrbis et regionis constituit. Primores autem populi ad tria millia captiuos Babylonem abduxit: in quibus erat etiam Iezecielus vates, cum esset adhuc puer. Et quidem huiusmodi finem habuit rex Ioacimus, cum vixisset annos triginta sex, ex illis vero vndecim regnasset. At qui ei in regnum successit, Ioachimus, cui mater erat Nosta nomine, ciuis vero Hierosolymitana, regnauit menses tres, decem dies.

CAP. VII.

Babylonius, cum poenituisset quod Ioachimum regem fecerat, ipsum Babylonem abduxit, et regnum Sedeciae tradidit. Ille, vaticiniis Hieremiae et Iezecieli diffidens, ad Ægyptios deficit: quos Iudaeam petentes vincit Babylonius. Quaeque Hieremiae acciderant.

BAbyloniorum autem regem, quod regnum Ioachimo dederat, non multo post incessebat metus. Nam veritus est, ne ille, paternae necis iniuriae memor, regionem ab ipso abalienaret. Misso igitur exercitu Ioachimum in Hierosolymis obsedit. Is vero, cum natura esset benignus et iustus, noluit vrbem circumspectare sua causa periclitantem: sed sumpta matre et cognatis, eos ducibus a Babylonio missis obsides tradidit, iureiurando ab illis accepto, nec ipsos mali aliquid passuros esse nec vrbem. Sed fides dictis ne annum quidem mansit. Nam Babyloniorum rex eam non seruauit, sed per literas ducibus suis mandauit, vt, cum quotquot in vrbe essent captiuos fecissent, adolescentes et artifices ad se vinctos adducerent (isti autem erant ad decem millia numero, octingentos et triginta duos) ac praeterea Ioachimum cum matre eius et amicis. Illos itaque ad ipsum deductos in custodia habuit. Se-

δὴ νομισθέντας πρὸς αὐτὸν εἶχεν ἐν φυλακῇ. τὸν δὲ θεῖον τῇ Ιωαχίμῳ Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα· ὅρκους παρ' αὐτῆ λαβών, ἢ μὴν φυλάξειν αὐτῷ τὴν χώραν, καὶ μηδὲν νεωτερίσειν, μηδὲ τοῖς Αἰγυπτίοις εὐνοήσειν.

β'. Σεδεκίας δ' ἦν μὲν ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑνός, ὅτε τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν· ὁμομήτριος μὲν Ιωακίμῳ τῷ ἀδελφῷ αὐτῆ, τῶν δὲ δικαίων καὶ τῇ δέοντος ὑπερόπτης. καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦσαν ἀσεβεῖς περὶ αὐτὸν, καὶ ὁ πᾶς ὄχλος ἐπ' ἐξουσίας ὕβριζεν ἃ ἤθελε. διὸ καὶ ὁ προφήτης Ιερεμίας πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν πολλάκις ἐμαρτύρατο, κελεύων τὰς μὲν ἄλλας ἀσεβείας καὶ παρανομίας καταλιπεῖν, προνοεῖν δὲ τῇ δικαίᾳ· καὶ μήτε τοῖς ἡγεμόσιν, εἶναι γὰρ ἐν αὐτοῖς πονηρὸς, προσανέχειν, μηδὲ τοῖς ψευδοπροφήταις ἀπατῶσιν αὐτὸν πεπιστευκέναι, ὡς ἐκεῖ πολεμήσει τὴν πόλιν ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ὡς Αἰγύπτιοι στρατεύσουσιν ἐπ' αὐτὸν καὶ νικήσουσι. ταῦτα γὰρ οὐκ ἀληθῆ λέγειν, οὐδ' ὅτως ὀφείλοντα γενέσθαι· ὁ δὲ Σεδεκίας, ἐφ' ὅσον μὲν ἦκουε τῷ προφήτῃ ταῦτα λέγοντος, ἐπείθετο αὐτῷ, καὶ συνῄδει πᾶσιν ὡς ἀληθεύουσι, καὶ συμφέρειν αὐτῷ πεπιστευκέναι. διέφθειραν δὲ πάλιν αὐτὸν οἱ φίλοι, καὶ διῆγον ἀπὸ τῶν τοῦ προφήτου πρὸς ἅπερ ἤθελον. προεφήτευσε δὲ καὶ Ιεζεκίηλος ἐν Βαβυλῶνι τὰς μελλούσας τῷ λαῷ συμφορὰς, καὶ ἀκούσας ταῦτα ἔπεμψεν εἰς Ιεροσόλυμα. τῆς δὲ προφητείας αὐτῶν Σεδεκίας ἤπίστησεν, ἐκ τοιαύτης αἰτίας. τὰ μὲν ἄλλα πάντα συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη, ὥστε ἡ πόλις ἁλώσεται καὶ Σεδεκίας αὐτὸς αἰχμάλωτος ἔσται· διεφώνησε δὲ Ιεζεκίηλος εἰπὼν, ἐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, τοῦ Ιερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος ἀπάξει βασιλεύς. καὶ διὰ τὸ, μὴ ταὐτὸν αὐτοὺς ἑκατέρους λέγειν, καὶ περὶ ὧν συμφωνεῖν ἐδόκουν, ὡς οὐδ' ἐκεῖνα ἀληθῆ λέγεσθαι, κατεγνῶς, ἠπίστησε· καί τοι πάντα αὐτῷ κατὰ τὰς προφητείας ἀπήντησεν, ἅπερ εὐκαιρότερον δηλώσομεν.

γ'. Τὴν συμμαχίαν δὲ τὴν πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους ἐπὶ

decian vero, Ioachimi abducti patruum, regem constituit, cum iureiurando eum obstrinxisset, se regionem illi sane conseruaturum esse, nec quidquam noui moliturum, fauturumue vllatenus Ægyptiis.

2. Sedecias autem erat quidem annorum viginti et vnius cum imperium susceperit; natus eadem matre qua frater Ioacimus, iusti vero et honesti contemptor. nam et quos aetatis adultae circa se habuit impii erant, et populus vniuersus licenter et insolenter pro suo quisque arbitrio se gerebant. Quamobrem Hieremias vates, rege adito, subinde quiritabatur, iubens vt a caeteris quidem impie et contra legem factis abstineret, iustitiae vero curam haberet, et neque ducibus (nam in iis malos esse) animum aduerteret, neque falsis vatibus eum decipientibus crederet, quasi non iterum vrbem oppugnaturus esset Babylonius, et quasi Ægyptii bellum ei essent illaturi victoriamque reportaturi. haec enim non ex veritate esse, nec ita vnquam euentura. Sedecias autem, tantisper quidem dum vatem ista loquentem audiret, ei fidem habebat, atque in omnibus tanquam vere dictis acquiescebat, et e re sua esse persuasum habuit: rursus vero amici eius mentem subuerterunt, et a vatis dictis adducebant ad ea quae voluerant. sed et apud Babylonem Iezecielus clades populo imminere praedixit, quas, istis auditis, literis mandatas misit Hierosolyma. Atqui vero illorum vaticiniis vt non crederet, animum induxit Sedecias huiusmodi de causa. Accidit vt vates caetera quidem omnia sibi inuicem consentientia dicerent, fore scilicet vt et vrbs expugnetur, et ipse Sedecias captiuus fiat: in hoc vero Iezecielus ab altero dissidebat, dicendo, Sedecian non visurum esse Babylonem, Hieremia ipsi affirmante, quod Babyloniorum rex illum vinctum abducet. ideoque cum ea de re verba vtriusque non conuenerint, etiam illis, in quibus secum concordare videbantur, ac si ea haud vere dicta esse cognouisset, plane dissidebat: etiamsi omnia ei, prout illi vaticinati fuerant, obuenerint; de quibus loco magis opportuno dicemus.

3. Cum autem in societate cum Babyloniis inita

ἔτη ὀκτὼ καταχὼν, διέλυσε τὰς πρὸς αὐτὸὺς πίστεις, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις προσίθετο, καταλύσειν τὰς Βαβυλωνίους ἐλπίσας, ἂν μετ' ἐκείνων ἐγένοντο. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτόν· καὶ τὴν χώραν κακώσας αὐτῶν, καὶ τὰ Φρούρια λαβὼν, ἐπ' αὐτὴν ἦλθε τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν πολιορκήσων αὐτήν. ὁ δὲ Αἰγύπτιος, ἀκούσας ἐν οἷς ἐστιν ὁ σύμμαχος αὐτῷ Σεδεκίας, ἀναλαβὼν πολλὴν δύναμιν, ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὡς λύσων τὴν πολιορκίαν. ὁ δὲ Βαβυλώνιος ἀφίσταται τῶν Ἱεροσολύμων, ἀπαντήσας δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς τῇ μάχῃ νικᾷ, καὶ τρεψάμενος αὐτοὺς εἰς Φυγὴν ἐξ ὅλης διώκει τῆς Συρίας. ὡς δ' ἀνεχώρησεν ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐξηπάτησαν οἱ ψευδοπροφῆται τὸν Σεδεκίαν, λέγοντες, ὅτε τὸν Βαβυλώνιον αὐτὸν ἔτι πολεμήσειν καὶ τοὺς ὁμοφύλους, ὅτε ἀναστήσειν ἐκ τῆς οἰκείας εἰς τὴν Βαβυλῶνα· μετὰ πάντων δὲ ἥξειν τοὺς ἀχμαλώτους τῶν τοῦ ναοῦ σκευῶν, ὧν ἐσύλησεν ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ νεώ. τὰ ἐναντία δὲ τούτων καὶ ἀληθῆ παρελθὼν ὁ Ἱερεμίας προεφήτευσεν, "ὡς ποιοῦσι μὲν κακῶς καὶ ἐξαπατῶσι τὸν "βασιλέα, παρὰ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὐδέν ἐστιν αὐτοῖς ὄφε- "λος· ἀλλὰ νικήσας αὐτοὺς ὁ Βαβυλώνιος ἐπιστρατεύσειν εἰς "τὰ Ἱεροσόλυμα μέλλει, καὶ πολιορκήσει τε καὶ τῷ λιμῷ "διαφθερεῖ τὸν δῆμον, καὶ τοὺς περιλειφθέντας ἀχμαλώ- "τους ἄξει, καὶ τὰς οὐσίας διαρπάσει, καὶ τὸν ἐν τῷ ναῷ "πλοῦτον ἐκφορήσας ἔτι καὶ αὐτὸν ἐμπρήσει καὶ κατασκάψει "τὴν πόλιν, καὶ δουλεύσομεν αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ "ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα. παύσασι δ' ἡμᾶς τότε τῆς ἐπ' αὐ- "τοῖς δουλείας Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, καταλύσαντες Βαβυ- "λωνίους, ἀφ' ὧν εἰς τήνδε ἀπολυθέντες οἰκοδομήσομεν τὸν "ναὸν πάλιν, καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα κατασήσομεν." ταῦτα λέγων ὁ Ἱερεμίας ὑπὸ μὲν τῶν πλειόνων ἐπιστεύετο. οἱ δὲ ἡγεμόνες καὶ οἱ ἀσεβεῖς ὡς ἐξεσηκότα τῶν Φρενῶν αὐτὸν ὅτως ἐξεφαύλιζον. δόξαν δὲ αὐτῷ πε εἰς τὴν πατρίδα παραγενέσθαι, λεγομένην Ἀναθὼθ, σαδίας δὲ ἀπέχουσαν Ἱεροσο-

octo annos manſiſſet, non amplius fidem illis datam ſervauit, ſed ad Ægyptios defecit, ſperans fore, ſi ſecum coniungerentur, vt Babylonios funditus euerteret. At vbi hoc intellexerat Babyloniorum rex, expeditionem in eum fecit, eiuſque regione vaſtata et caſtellis occupatis ad ipſam Hieroſolymitarum vrbem vi oppugnandam acceſſit. Ægyptius autem, audito in quibus anguſtiis eſſet ſocius eius Sedecias, cum magno exercitu Iudaeam petiit, eo quaſi animo vt obſidionem ſolueret. Quo fit vt Babylonius Hieroſolymis decederet, atque Ægyptiis obuiam profectus cum illis praelio congreſſus eſt, et in fugam verſos tota Syria expulit. Mox vero vt Babyloniorum rex Hieroſolymis receſſit, operam dederunt falſi vates vt Sedecian deciperent, dicentes, neque ipſi porro bellum illaturum eſſe Babylonium eiuſque popularibus, neque ipſos e ſedibus ſuis Babylonem tranſlaturum: ſed captiuos etiam redituros eſſe cum omnibus templi vaſis, quae Babyloniorum rex e delubro detraxit. At Hieremias, cum in medium prodiiſſet, his contraria atque vera vaticinatus eſt: "quod male quidem faciunt, et re-"gem vana ſpe decipiunt, nihilque commodi ipſis ſpe-"randum ab Ægyptiis: ſed illis praelio ſuperatis Baby-"lonius caſtra Hieroſolymis admouebit, populumque "obſidione premet et fame necabit, et quotquot malis "iſtis ſuperfuerint captiuos abducet, et bona eorum di-"ripiet, ac, diuitiis templi inde exportatis, illud etiam "igni cremabit, vrbemque a fundamentis diruet, ipſique "et poſteris eius ſeruiemus annos LXX. quibus comple-"tis, nos ea quam ſub iſtis tulerimus ſeruitute, euerſo "Babyloniorum imperio, liberabunt Perſae et Medi, a "quibus dimiſſi hanc terrem repetemus, et templum de-"nuo aedificabimus, et Hieroſolyma reſtituemus." Iſta dicens Hieremias, pleriſque perſuadebat: at viri principes homineſque neqȩam, quaſi haud mentis ſuae eſſet, ipſum hanc ob rem vilipenderunt. Cum autem ei viſum eſſet in patriam ſuam ſe recipere, Anathoth nominatam, ſtadia viginti ab Hieroſolymis diſſitam, quidam

λύμων εἴκοσι, συντυχὼν κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν ἀρχόντων τὶς, συλλαβὼν κατέσχε, συκοφαντῶν ὡς πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους αὐτομολοῦντα. ὁ δὲ ψευδῆ μὲν ἐκεῖνον ἔλεγεν αἰτίαν ἐπιφέρειν αὐτῷ. βαδίζειν δ' αὐτὸν ἔφασκεν εἰς τὴν πατρίδα. ὁ δ' ὡ πειθεὶς, ἀλλὰ συλλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγεν εἰς δίκην πρὸς τοὺς ἄρχοντας· ὑφ' ὧν πᾶσαν αἰκίαν καὶ βασάνους ὑπομείνας, ἐφυλάττετο πρὸς τιμωρίαν. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγεν ἄτως, ἀδίκως πάσχων τὰ προειρημένα.

δ'. Ἔτει δ' ἑνάτῳ τῆς Σεδεκίου βασιλείας, καὶ ἡμέρᾳ δεκάτῃ τοῦ δεκάτου μηνὸς, στρατεύει τὸ δεύτερον ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ προσκαθίσας αὐτῇ μῆνας ὀκτωκαίδεκα μετὰ πάσης ἐπολιόρκει φιλοτιμίας. συνεπέθετο δ' εἰς ταὐτὸ πολιορκημένοις τοῖς Ἱεροσολύμοις δύο τὰ μέγιστα τῶν παθῶν, λιμὸς καὶ φθορὰ λοιμικὴ, ἐνσκήψαντα σφοδρῶς. ἐν δὲ τῇ εἰρκτῇ τυγχάνων ὁ προφήτης Ἱερεμίας οὐχ ἡσύχαζεν, ἀλλ' ἐκεκράγει, καὶ ἐκήρυσσε παραινῶν τῷ πλήθει δέξασθαι τὸν Βαβυλώνιον ἀνοίξαντας τὰς πύλας. σωθήσεσθαι γὰρ αὐτοὺς πανοικὶ τοῦτο πράξαντας, εἰ δὲ μὴ, διαφθαρήσεσθαι. πρὸς ἔλεγε δ' ὡς εἰ μὲν ἐπιμένοι τις ἐν τῇ πόλει πάντως ἀπολεῖται θανάτῳ, ἢ λιμῷ δαπανηθεὶς ἢ σιδήρῳ τῶν τῶν πολεμίων· εἰ δὲ φύγοι πρὸς τοὺς πολεμίους, διασῴσεται τὸν θάνατον. καὶ οἱ μὲν ἀδὲ ἐν αὐτοῖς ὄντες τοῖς δεινοῖς ἐπίστευον, οἱ ταῦτ' ἀκούοντες τῶν ἡγεμόνων· ἀλλὰ μετ' ὀργῆς ἀπήγγελλον ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατηγοροῦντες κατητιῶντο τὸν προφήτην ὡς μεμηνότα, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν προκαταπλῶντα, καὶ ταῖς τῶν χειρόνων καταγγελίαις τὸ πρόθυμον ἐκλύοντα τοῦ πλήθους· ἕτοιμον γὰρ εἶναι αὐτὸ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς πατρίδος κινδυνεύσειν. ὁ δὲ ἀπειλεῖ πρὸς τοὺς πολεμίους φεύγειν, ἀλώσεσθαι λέγων τὴν πόλιν καὶ πάντως ἀπολεῖσθαι.

ε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτὸς μὲν, ὑπὸ χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης, οὐδὲν διαπαρωξύνθη· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἡγεμόσιν ἀπεχθάνηται παρὰ τοιοῦτον καιρὸν ἀντιπράττων αὐτῶν τῇ προαιρέσει, τὸν προφήτην ἐφῆκεν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ, τι ἂν θέ-

magistratibus, illi forte obuiam factus, manus ei iniiciebat, calumniam adhibens, quod in eo esset vt ad Babylonios transfugeret. Vates vero aiebat illum sibi falsum crimen inferre; seque in patriam iter intendere dicebat. at ille nihil eius verbis motus ipsum comprehensum ad magistratus duxit vt iudicio perfunderetur, a quibus modis omnibus tortus et excruciatus seruabatur ad supplicium. Et quidem aliquamdiu ita degebat, ea quae iam memorauimus inique patiens.

4. Anno autem nono regni Sedeciae, et mensis decimi die decima, iterum Babyloniorum rex suis copiis Hierosolyma aggreditur: cumque ante vrbem consedisset, summa contentione octodecim menses eam oppugnabat. Porro accidit vt tum simul Hierosolyma obsessa inuaderent fames et pestilentia, malorum duo maxima, quae dirum in modum illic grassata sunt. Interim autem Hieremias vates, in carceris custodia habitus, non quiescebat; sed magna voce praedicabat, illud populum admonens, vt portis patefactis Babylonium in vrbem reciperent. quod si fecerint, illos vniuersos salutem consequuturos; sin minus, interituros esse. Praedicebatque omnino fore, vt, si quis in vrbe manserit, alterutro pereat, aut fame consumptus, aut ferro hostili peremptus; sin vero ad hostes perfugerit, mortem euasurum esse. At principes, cum ista auditione acciperent, iis nequaquam fidem habebant, in summo licet periculo versarentur: sed irati regem adeuntes ei omnia nunciabant, et accusatione instituta de vate querebantur, vt qui insanierit, et animos sibi in anteceſſum fregerit, et calamitatum denunciatione populo alacritatem et promptitudinem minuerit. illos enim paratos esse pro rege et patria quoduis adire discrimen: is vero minaciter monet, vt ad hostes fuga se recipiant, dicens breui fore vt vrbs expugnetur et funditus euertatur.

5. Rex autem ipse, ex naturae suae bonitate et iustitiae amore, in eum nihil exacerbatus erat: sed, ne cum principibus inimicitiam exerceret tali tempore contra quam ipsi censuissent faciens, vatem illis in manus

λωσιν. οἱ δὲ, τᾶτο ἐφέντος αὐτοῖς τᾶ βασιλέως, εὐθὺς εἰς τὴν εἰρκτὴν εἰσελθόντες, καὶ παραλαβόντες αὐτὸν, εἴς τινα λάκκον βορβόρᾳ πλήρη καθίμησαν, ὅπως ἰδίᾳ θανάτᾳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ. ὁ δὲ, περὶ τᾶ αὐχένος ὑπὸ τᾶ πλήθος περιχεθεὶς, ἐν τάτοις ἦν. τῶν δ' οἰκετῶν τὶς τᾶ βασιλέως, ἐν τιμῇ τυγχάνων, Αἰθίοψ τὸ γένος, τὸ περὶ τὸν προφήτην πάθος ἀπήγγειλε τῷ βασιλῆ· φάσκων ἐκ ὀρθῶς ταῦτα τὰς φίλας καὶ τὰς ἡγεμόνας αὐτᾶ πεποιηκέναι, καταποντίσαντας εἰς βόρβορον τὸν προφήτην, καὶ τᾶ διὰ τῶν δεσμῶν θανάτᾳ πικρότερον ἄτως ἐσόμενον ἐπινοήσαντας κατ' αὐτᾶ. ταῦτ' ἀκάσας ὁ βασιλεὺς, καὶ μετανοήσας ἐν τᾷ παραδοῦναι τὸν προφήτην τοῖς ἡγεμόσιν, ἐκέλευσε τὸν Αἰθίοπα, τριάκοντα τῶν βασιλικῶν παραλαβόντα, καὶ χαινία, καὶ πᾶν ὃ πρὸς τὴν τᾶ προφήτα σωτηρίαν ἐπινοεῖ χρήσιμον, μετὰ σπεδῆς ἀνελκῦσαι τὸν Ιερεμίαν. ὁ δὲ Αἰθίοψ, παραλαβὼν ὡς ἐπετάγη, ἀνέσπασεν ἐκ τᾶ βορβόρα τὸν προφήτην, καὶ διαφῆκεν ἀφύλακτον.

ς'. Μεταπεμψαμένᾳ δ' αὐτὸν κρύφα τᾶ βασιλέως, καὶ τί δύναται Φράζειν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τὰ παρόντα σημαίνειν ἐρομένᾳ; ἔχειν μὲν ἔλεγεν, ἐ πιστευθήσεσθαι δ' εἶπὼν, ὑδὲ παραινέσας ἀκουσθήσεσθαι· ἀλλ' ὡς δὴ μέγα κακόν τι ἐργασάμενον ἀπολέσαι διέγνωσαν οἱ σοὶ φίλοι, φησί. καὶ πᾶ νῦν εἰσὶν οἱ τὸν Βαβυλώνιον ἐκ ἔθ' ἡμῖν ἐπιστρατεύσειν φάσκοντες, καὶ ἀπατῶντες ὑμᾶς; εὐλαβᾶμαι δὲ νῦν γε τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, μή με κατακρίνῃς θανάτῳ. τᾶ δὲ βασιλέως ὄμνυς αὐτῷ δόντος, ὡς ἔτε αὐτὸς αὐτὸν ἀναιρήσει, ἔτε τοῖς ἡγεμόσιν ἐκδώσει, θαρρήσας τῇ λεγομένῃ πίστει, συνεβούλευσεν αὐτῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν τοῖς Βαβυλωνίοις· ταῦτα δὲ αὐτῷ τὸν Θεὸν δι' αὐτᾶ προφητεύειν ἔλεγεν, εἴγε βούλεται σώζεσθαι, καὶ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον διαφυγεῖν, καὶ μήτε τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος πεσεῖν, μήτε τὸν ναὸν ἐμπρησθῆναι. αὐτὸν γὰρ τούτων παραίτιον ἔσεσθαι τῶν κακῶν τοῖς πολίταις, καὶ αὐτῷ πανοικὶ τῆς συμφορᾶς. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούσας, βούλεσθαι μὲν αὐτὸν, ἔφη,

tradi permiſit, vt de eo pro arbitrio ſtatuerent. At illi, quamprimum hoc ipſis conceſſum erat a rege, in cuſtodiam protinus ingreſſi, captum eductumque inde in foſſam quandam coeno oppletam funibus demiſerunt, vt ſuffocatus ſuam oppeteret mortem. Ille vero luto obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, in his erat anguſtiis. Interim quidam e ſeruis regis, qui tum forte in honore erat, homo Æthiops genere, id quod vati acciderat regi retulit; dicens amicos eius et principes male egiſſe in eo quod vatem in coenum demerſerint, atque ita morte ea quae in vinculis erat obeunda acerbiorem illi excogitauerint. Cum haec audiſſet rex, illumque poenituiſſet, quod vatem in principum poteſtatem tradiderit, mandauit Æthiopi, vt, aſſumptis triginta ex famulis regiis, et funibus, et quocunque ſibi ad vatis ſalutem opus eſſe arbitraretur, quam cito poſſet Hieremian ex foſſa ſubduceret. Itaque Æthiops, ſumptis quos adhibere iuſſus erat, vatem ex luto extraxit, liberumque dimiſit.

6. Cum autem rex illum ad ſe clam acciuiſſet, et ab eo quaereret, ecquod ei poſſet ex Dei oraculo dicere et in praeſens auxilium indicare? Aiebat ſe quidem habere quod diceret, at fidem ſane non inuenturum eſſe adiiciebat, ne quidem ſi ille praeceperit vt ſibi dicto audientes eſſent: etenim amici tui, inquit, me quaſi egregie maleficum perdere ſecum ſtatuerunt. Et vbi nunc ſunt illi qui Babylonium non redintegraturum eſſe bellum dictitabant, voſque decipiebant? Equidem et ego nunc vereor quod verum eſt dicere, ne me morte iubeas mulctari. Cum autem rex ei iuraſſet, nec ſe illum interfecturum, nec principibus traditurum, fretus accepta fide conſilium ei dedit, vt vrbem Babyloniis traderet: atque ad iſta Dei oraculum eius ore illum hortari aiebat, ſi modo velit incolumis eſſe, et ex periculo impendenti euadere, et neque vrbem ſolo aequari, nec templum igne cremari. ipſum enim, ni pareat, ciuibus fore horum malorum cauſam, et ſibi ſuiſque omnibus calamitatis auctorem. Ille vero, vbi haec audiuerat, ſubiiciebat, ſe velle

πειθῆ δὲ παραινεῖ, καὶ λέγει συνοίσειν αὐτῷ γινόμενα· δεδιέναι δὲ τοὺς αὐτομολήσαντας τῶν ὁμοφύλων πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους, μὴ διαβληθεὶς ὑπ' αὐτῶν τῷ βασιλεῖ κολασθῇ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ προφήτης, καὶ μάτην ὑπονοεῖν τὴν τιμωρίαν ἔλεγεν. ἡδενὸς γὰρ κακοῦ πειραθήσεσθαι, παραδόντα τοῖς Βαβυλωνίοις, οὔτ' αὐτὸν, οὔτε τὰ τέκνα, οὔτε τὰς γυναῖκας, μένειν δὲ καὶ τὸν ναὸν ἀπαθῆ. καὶ τὸν μὲν Ιερεμίαν ταῦτ' εἰπόντα ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσε, προστάξας αὐτῷ, μηδενὶ τῶν πολιτῶν τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἐξενεγκεῖν· ἀλλὰ μηδὲ τοῖς ἡγεμόσιν, εἰ μαθόντες αὐτὸν ὑπ' αὐτῆ μετάπεμπτον γεγονέναι πυνθάνονται τί κληθεὶς εἶποι πρὸς αὐτὸν, φράζειν τι τούτων· ἀλλὰ σκήπτεσθαι πρὸς αὐτὰς, ὅτι δεηθείη μὴ ἐν δεσμῷ τυγχάνειν καὶ φυλακῇ. καὶ δὴ τοῦτο πρὸς αὐτὰς ἔλεγεν. ἐπυνθάνοντο γὰρ ἐλθόντες πρὸς τὸν προφήτην, τί περὶ αὐτῶν ἀφίκοιτο πρὸς τὸν βασιλέα σκέπτεσθαι; καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐλέχθη.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς ὁ Βαβυλώνιος εἶλε τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, τὸν τῶν Ιεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην καταδέξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσιν.

ΤΗΣ δὲ πολιορκίας τῶν Ιεροσολύμων ὁ Βαβυλώνιος ἐντεταμένως σφόδρα καὶ προθύμως εἴχετο· πύργους τε μεγάλων οἰκοδομήσας χωμάτων, ἀπ' αὐτῶν ἀνεῖργε τοὺς τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτας. καὶ πολλὰ περὶ τὸν κύκλον ὅλον ἤγειρε χώματα, τοῖς τείχεσι τὸ ὕψος ἴσα. καρτερῶς δὲ καὶ προθύμως ἔφερον οἱ ἐντὸς τὴν πολιορκίαν. ἔκαμνον γὰρ ὅτε πρὸς τὸν λιμὸν, ὅτε πρὸς τὴν νόσον τὴν λοιμικὴν, ἀλλὰ, καίπερ ἔνδον ὑπὸ τούτων ἐλαυνόμενοι τῶν παθῶν, τὰς ψυχὰς ἔρρωντο πρὸς τὸν πόλεμον, μήτε πρὸς τὰς ἐπινοίας τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰ μηχανήματα καταπληττόμενοι, ἀλλ' ἀντιμηχανήματα πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων ἀντεπινοοῦντες· ὡς

ista facere quae suadet, dicitque e re sua fore vt fierent: sed in metu esse ex popularibus qui ad Babylonios transfugerunt, ne ab illis falso accusatus apud regem supplicio afficiatur. At vates illum bono animo esse iubebat, seque vanam sibi supplicii suspicionem augere dicebat. nihil enim mali passurum esse, si Babyloniis ciuitatem dederet, neque ipsum, neque liberos, neque vxores eius, templumque etiam illaesum manere. Et quidem Hieremian ista loquutum rex dimisit, iussum nemini ciuium quae illis facienda visa sunt prodere; ac ne principibus quidem, si cognito quod a rege fuerit accersitus percontarentur quidnam accitus ad eum dixerit, huiusmodi quid indicaret: sed ea ad illos simulatione vti, ac si precibus contenderit, vt vinculis et custodia liberaretur. Itaque retulit eis prorsus eodem modo, quo iusserat rex. nam cum vatem adiissent eum interrogabant, quidnam de illis ipsis consultatum venerit ad regem? Et haec quidem de istis ita dicta sunt.

CAP. VIII.

Quomodo Babylonius Hierosolyma expugnabat; temploque incenso Hierosolymitanos et Sedecian Babylonem transtulit: quique tempore regum summum Pontificatum gesserunt.

AT Babylonius interim totis viribus et alacriter admodum Hierosolyma oppugnabat: cumque turres multa terra aggesta exstruxisset, ex illis pugnantes e moenibus repellebat. multos quoque per totum circuitum aggeres excitabat, qui altitudine sua muros aequarent. Verum et propugnatores fortiter et alacriter obsidionem ferebant. neque enim fami neque pestilentiae succumbebant, sed quamuis intus malis istis exagitati erant, animos ad dura belli confirmabant, ne machinamentis quidem ab hostibus inuentis et moenibus admotis perterriti; sed et alias omnibus quas illi intendebant obiiciendas machinas excogitantes: adeo vt Babyloniis cum Hierosolymitis plane so-

εἶναι τὸν ὅλον ἀγῶνα καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ τοῖς Ιεροσολυμίταις τῆς ἀξύτητος καὶ συνέσεως, τῶν μὲν πλέον ἐν ταύτῃ δυνηθῆναι τὴν αἵρεσιν οἰομένων εἶναι τῆς πόλεως, τῶν δὲ τὴν σωτηρίαν ἐκ ἐν ἄλλῳ τιθεμένων, ἢ ἐν τῷ μὴ παυσαμένους μηδ' ἀπειπεῖν ἀντεφευρίσκοντας, οἷς μάταια τὰ τῶν ἐχθρῶν ἀπελεγχθήσεται μηχανήματα. καὶ ταῦτ' ὑπέμειναν ἐπὶ μῆνας ὀκτωκαίδεκα, ἕως ἡ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς λιμοῦ καὶ τῶν βελῶν, ἅπερ ἀπὸ τῶν πύργων εἰς αὐτοὺς ἠκόντιζον οἱ πολέμιοι.

β'. Ἡρέθη δ' ἡ πόλις, ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, τῇ τετάρτῃ μηνὸς τῇ ἑνάτῃ ἡμέρᾳ. εἷλον γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν Βαβυλωνίων, οἷς ἐπίστευσε τὴν πολιορκίαν ὁ Ναβυχοδονόσορος. αὐτὸς γὰρ ἐν Ρεβλαθᾷ διέτριβε πόλει. τὰ δὲ τῶν ἡγεμόνων ὀνόματα, εἴ τις ἐπιζητήσειε γνῶναι, ἦσαν τὰ Ιεροσόλυμα πορθήσαντες ὑπέταξαν, ταῦτα ἦν. Νηργελέασερ, Ἀρέμμαντος, Σεμεγάρος, Ναβώσαρις, Ἐχαραμψαρίς. ἀλώσης δὲ τῆς πόλεως περὶ μέσην νύκτα, καὶ τῶν ἡγεμόνων τῶν πολεμίων εἰσελθόντων εἰς τὸ ἱερόν, γνοὺς ὁ Σεδεκίας ὁ βασιλεὺς, παραλαβὼν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς φίλους, φεύγει μετ' αὐτῶν ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῆς καρτερᾶς φάραγγος καὶ διὰ τῆς ἐρήμου. φρασάντων δὲ τοῦτο τινῶν αὐτομόλων τοῖς Βαβυλωνίοις, ὑπὸ τὸν ὄρθρον ὥρμησαν διώκειν αὐτόν· καταλαβόντες δὲ ἐκ ἄπωθεν Ιεριχοῦντος, ἐκύκλωσαν αὐτόν. οἱ δὲ φίλοι καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ συμφυγόντες τῷ Σεδεκίᾳ, ἐπεὶ τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας εἶδον, καταλιπόντες αὐτὸν διεσπάρησαν, ἄλλος ἀλλαχόσε, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ἕκαστος ἔγνω. περιλειφθέντα δ' αὐτὸν σὺν ὀλίγοις, ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, ἤγαγον πρὸς τὸν βασιλέα. παρεγενόμενον δ' αὐτὸν ὁ Ναβυχοδονόσορος ἀσεβῆ καὶ παράσπονδον ἀπεκάλεσε ἤρξατο, καὶ ἀμνήμονα τῶν πρόσω λόγων ὧν ἐπαήσατο, σώζειν αὐτῷ τὴν χώραν ὑποσχόμενος. ὠνείδιζε δὲ καὶ ἀχαριστίαν, παρ' αὐτοῦ μὲν λαβόντι τὴν βασιλείαν, Ιωαχίμου γὰρ αὐτὴν ὄντα ἀφελόμενον

lertiae et rei militaris scientiae certamen fuerit; dum illi quidem, si hisce plus valerent, vrbem se expugnaturos esse crederent, hi vero in eo salutis spem reponerent, vt nouis ex aduerso comminiscendis non defatigarentur fatiscerentue, quibus irrita fierent hostium machinamenta. Atque ista tolerarunt per menses XVIII. donec aut peste plerique consumpti essent, aut telis perempti, quae hostes e turribus in eos coniecerint.

2. Vrbs autem capta est anno vndecimo regni Sedeciae, quarti mensis die nona. Eam siquidem ceperunt Babyloniorum duces, quibus Nabuchodonosorus vrbem oppugnandam mandauit: nam ille in vrbe Reblatha tum morabatur. Ducum autem nomina, qui Hierosolyma expugnata subegerunt, si quis ea scire desiderat, ista erant; Nergelearus, Aremmantus, Semegarus, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autem capta circa mediam noctem, ac hostium ducibus in templum ingressis, Sedecias rex, vbi hoc sensit, assumptis vxoribus et liberis et ducibus et amicis, cum illis fugam ex vrbe capessit per fauces angustas munitasque in desertum. Cum autem quidam e transfugis hoc Babyloniis indicassent, illi diluculo ad eum persequendum exierunt; assequutique non procul ab Hierichunte, eum circumuenerunt. amici vero et duces, qui Sedeciae fugae se comites dederant, eum hostium in conspectum veniisset, ipso relicto alius alio dilapsi sunt, et suae quisque saluti consuluerunt. Ipsum vero, cum paucis relictum, vbi viuum ceperant hostes, vna cum liberis et vxoribus ad regem perduxerunt. Postquam ad eum venerat, Nabuchodonosorus nequam et foedifragum appellare coepit, et verborum quae antea fecerat immemorem, vt qui regionem sibi conseruare promiserat. Quin et ingrati animi vitium ei exprobrauit; quod regnum suo beneficio adeptus (illud enim Ioachimo ereptum ei dederat) vires suas in largitorem conuerterit. Sed magnus, inquit, est Deus, qui

ἐκείνῳ δῶναι, χρησαμένῳ δὲ τῇ δυνάμει κατὰ τῶ παρα-
χόντος. ἀλλὰ μέγας, εἶπεν, ὁ Θεὸς, ὃς μισήσας σε τὸν
τρόπον, ὑποχείριον ἡμῖν ἔθηκε. χρησάμενος δὲ τούτοις πρὸς
Σεδεκίαν τοῖς λόγοις, τὰς ὀφρῦς ἐκέλευσε παραχρῆμα καὶ
τὰς φίλας θῦσαι, αὐτῆ τε Σεδεκίᾳ καὶ τῶν ἄλλων αἰχμα-
λώτων βλεπόντων. ἔπειτα τὰς ὀφθαλμὰς ἐκκόψας τῷ Σε-
δεκίᾳ, δήσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ταῦτα αὐτῷ συνε-
βη, ἃ Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκίηλος προεφήτευσαν αὐτῷ·
ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον, καὶ λα-
λήσει αὐτῷ κατὰ στόμα, καὶ ὄψεται τοῖς ὀφθαλμοῖς τὰς
ὀφθαλμὰς αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν Ιερεμίας εἶπε· τυφλωθεὶς
δὲ καὶ ἀχθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, ταύτην οὐκ εἶδε καθὼς Ιεζε-
κίηλος προεῖπε.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν, ἱκανῶς ἐμφανίσαι δυνάμενα τὴν
τοῦ Θεοῦ φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν, εἰρήκαμεν, ὅτι ποικίλη τ' ἐστὶ
καὶ πολύτροπος, καὶ πάντα καθ' ὥραν ἅπαντα τεταγμέ-
νως, ἃ τε δεῖ γενέσθαι προλέγει· τήν τε τῶν ἀνθρώπων
ἄγνοιαν καὶ ἀπιστίαν, ὑφ' ἧς ἠδὲν προϊδεῖν ἐάθησαν τῶν
ἀποβησομένων, ἀφύλακτοι δὲ ταῖς συμφοραῖς παρεδόθη-
σαν, ὡς ἀμήχανον αὐτοῖς εἶναι τὴν ἐξ αὐτῶν πεῖραν δια-
φυγεῖν.

δ'. Οἱ μὲν οὖν ἐκ τοῦ Δαυΐδου γένους βασιλεύσαντες οὕ-
τως κατέστρεψαν τὸν βίον, εἴκοσι μὲν καὶ εἷς γενόμενοι μέ-
χρι τοῦ τελευταίου βασιλέως, ἔτη δὲ πάντες βασιλεύσαντες
πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δέ-
κα· ἐξ ὧν εἴκοσι τὴν ἀρχὴν κατέσχεν ὁ πρῶτος αὐτῶν βα-
σιλεὺς Σάουλος, ὢν ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς ὑπάρχων.

ε'. Ὁ δὲ Βαβυλώνιος πέμπει τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν Να-
βουζαρδάνην εἰς Ιεροσόλυμα, συλήσοντα τὸν ναόν· προσά-
ξας ἅμα καὶ καταπρῆσαι αὐτόν τε καὶ τὰ βασίλεια, τήν
τε πόλιν εἰς ἔδαφος καθελεῖν, καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν Βαβυ-
λωνίαν μετασῆσαι. ὃς, γενόμενος ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἐν-
δεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, συλᾷ τε τὸν ναὸν, καὶ
βαστάζει τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ δὴ

mores tuos auersatus, te nobis in manus tradidit. Cum autem his verbis Sedecian increpuisset, iussit filios eius et amicos e vestigio mactari in conspectu ipsius Sedeciae aliorumque captiuorum. Dein cum Sedecian luminibus priuasset, catenis vinctum Babylonem vsque duxit. Atque ista ei acciderunt, quae ab Hieremia et Iezecielo erant ipsi praedicta; quod captus ad Babylonium adduceretur, et praesens praesentem ore alloquetur, et oculis suis oculos eius videbit. ista quidem etiam Hieremias loquutus est: occoecatus vero et Babylonem perductus eam non vidit, sicuti Iezecielus praedixit.

3. Et haec quidem narrauimus, vt Dei natura satis explorata sit rerum diuinarum imperitis; quod scilicet varia est et multimoda, et omnia statis temporibus et ordine seruato eueniunt, eaque praedicit quae euentura sunt: vtque hominum insciția et incredulitas perspectae habeantur, quibus praepediti sunt quo minus causas futuras prospiciant, sed ex improuiso in calamitates incidunt, nulla data ex earum periculo euadendi via.

4. Atque ita sane Dauidici generis reges vitam finierunt: numero quidem vnus et viginti, a primo ad regem vltimum vsque; regnarunt autem vniuersi annos quingentos et quatuordecim, menses sex, et dies decem: ex quibus Saulus, rex illorum primus, principatum tenuit annos viginti, cum tamen ex eadem cum caeteris tribu non fuerit.

5. Porro Babylonius copiarum praefectum Nabuzardanen mittit Hierosolyma, vt templum ornamentis suis spoliaret: mandauitque, vt illi ignem subiiceret regiaeque, ac praeterea vrbem solo aequaret, et populum transferret in Babyloniam. Qui, cum Hierosolyma venisset anno regni Sedeciae vndecimo, et templum diripit, et vasa Dei aurea argenteaque exportat, et labrum quoque

καὶ τὸν μέγαν λυτῆρα, ὃν Σολομὼν ἀνέθηκεν· ἔτι γε μὴν τὰς σύλεις τὰς χαλκᾶς, καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, τάς τε χρυσᾶς τραπέζας καὶ τὰς λυχνίας. βασάσας δὴ ταῦτα, ἀπῆψε τὸν ναὸν μηνὶ πέμπτῳ, τῇ νουμηνίᾳ, ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, ὀκτωκαιδεκάτῳ δὲ τῆς Ναβυχοδονοσόρου. ἐπέπρησε δὲ καὶ τὰ βασίλεια, καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψεν. ἐπῃρήθη δὲ ὁ ναὸς μετὰ τετρακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ μῆνας ἕξ, καὶ δέκα ἡμέρας, ἀφ' ἧ κατεσκευάσθη· τῇ δ' ἐξ Αἰγύπτου μεταναστάσει τῶν λαῶν τότε ἦν ἔτη χίλια ἑξηκοντα δύο, μῆνες ἕξ, ἡμέραι δέκα. τῷ δὲ κατακλυσμῷ μέχρι τῆς τοῦ ναοῦ πορθήσεως, χρόνος ἦν ὁ πᾶς ἐτῶν χιλίων ἐννακοσίων πεντήκοντα ἑπτά, μηνῶν ἕξ, ἡμερῶν δέκα· ἐξ ἧ δὲ ἐγεννήθη Ἀδαμος μέχρι τῶν περὶ τὸν ναὸν συμβάντων, ἔτη ἐστὶ τρισχίλια πεντακόσια δεκατρία, μῆνες ἕξ, ἡμέραι δέκα. τοσοῦτον μὲν οὖν τὸ τούτων τῶν ἐτῶν πλῆθος· ὅσα δὲ ἐπράχθη, καθ' ἕκαστον τῶν συμβεβηκότων δεδηλώκαμεν. ὁ δὲ στρατηγὸς τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέως, κατασκάψας τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν λαὸν μετανάστησας, ἔλαβεν αἰχμαλώτους, τὸν ἀρχιερέα Σαρέαν, καὶ τὸν μετ' αὐτὸν ἱερέα Σοφονίαν, καὶ τοὺς φυλάσσοντας τὸ ἱερὸν ἡγεμόνας, τρεῖς δὲ ἦσαν οὗτοι, καὶ τὸν ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν εὐνοῦχον, καὶ τοὺς φίλους τοῦ Σεδεκίου ἑπτά, καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ, καὶ ἄλλους ἡγεμόνας ἑξήκοντα· οὓς ἅπαντας, μεθ' ὧν ἐσύλησε σκευῶν, ἐκόμισε πρὸς τὸν βασιλέα εἰς Ῥεβλαθὰν πόλιν τῆς Συρίας. ὁ δὲ βασιλεὺς, τοῦ μὲν ἀρχιερέως καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐκέλευσεν ἐκεῖ τὰς κεφαλὰς ἀποτεμεῖν· αὐτὸς δὲ πάντας τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὸν Σεδεκίαν ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. δέσμιον δ' ἐπήγετο καὶ Ἰωσάδωκον τὸν ἀρχιερέα, ὄντα υἱὸν Σαρέα τοῦ ἀρχιερέως, ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Βαβυλώνιος ἐν Ῥεβλαθᾷ πόλει τῆς Συρίας, ὡς καὶ πρότερον ἡμῖν δεδήλωται.

ε'. Ἐπεὶ δὲ τὸ γένος διεξήλθομεν τὸ τῶν βασιλέων, καὶ τίνες ἦσαν δεδηλώκαμεν καὶ τοὺς χρόνους αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην καὶ τῶν ἀρχιερέων εἰπεῖν τὰ ὀνόματα, καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην καταδέξαντες ἐπὶ τοῖς βασι-

magnum a Solomone dedicatum; vt et columnas aereas cum ſuis capitulis, et menſas aureas atque candelabra. His itaque ſublatis, templum incendit menſe quinto, die primo, anno regni Sedeciae vndecimo, regni vero Nabuchodonoſori XVIII. deinde et regiam igne cremauit, et vrbem euertit. Incenſum autem eſt templum anno quadringenteſimo ſeptuageſimo, menſe ſexto, die decimo, poſtquam conditum fuerat: a populi vero ex Ægypto migratione, anni tunc mille effluxerant et ſexaginta duo, menſes ſex, et dies decem. Tempus autem omne, quod a diluuio vſque ad templi deuaſtationem interceſſit, annorum erat mille nongentorum quinquaginta ſeptem, menſium ſex, et dierum decem: ab Adamo vero condito vſque ad ea quae templo acciderant, anni elapſi ſunt ter mille quingenti tredecim, menſes ſex, et dies decem. Et quidem tantus erat horum annorum numerus: quaecunque vero acta fuerint, prout ſingula euenerant, explicauimus. Porro militiae regis Babyloniorum praefectus, cum Hieroſolyma a fundamentis diruiſſet, et populum tranſtuliſſet, captiuos fecit Sarean ſummum pontificem, et Sophonian ſecundarium pontificem, et duces templi cuſtodes (iſti autem tres erant) et eunuchum militibus praefectum, et ſeptem de Sedeciae amicis, eiuſque ſcribam, et alios duces ſexaginta: quos omnes vna cum vaſis e templo direptis ad regem deportauit in Reblatham Syriae vrbem. Atque illic rex pontifici et ducibus capita amputari iuſſit: captiuos vero reliquos omnes et in iſtis Sedecian ipſe Babylonem duxit. Quin et vinctum ſecum deduxit Ioſadocum ſummum pontificem, filium Sareae ſummi pontificis, quem ad Reblatham Syriae vrbem Babylonius occidit, vt iam ante memorauimus.

6. Quum vero genus regum recenſuimus, et quinam fuerint indicauimus, quotque annos vixerint regnarintque, neceſſarium etiam viſum eſt dicere, quibus nominibus ſummi pontifices appellabantur, quique ſub regibus

λεῦσι. πρῶτος μὲν οὖν Σάδωκος ὁ ἀρχιερεὺς ἐγένετο τῷ ναῷ, ὃν Σολομὼν ᾠκοδόμησε. μετ' αὐτὸν δ' ὁ υἱὸς Αχιμᾶς διαδέχεται τὴν τιμήν, καὶ μετὰ Αχιμᾶν Αζαρίας. τούτῳ δὲ Ἰώραμος, τῷ δὲ Ἰωράμῳ Ισος, μετ' αὐτὸν δὲ Αξιώραμος. τούτῳ δὲ Φιδέας, τῷ δὲ Φιδέᾳ Σαδέας, τῷ δὲ Σαδέᾳ Ιωήλος, τῷ δὲ Ιωήλῳ Ιώθαμος, Ιωθάμῳ δὲ Οὐρίας, Οὐρίᾳ δὲ Νηρίας, τῷ δὲ Νηρίᾳ Ωδέας, τούτῳ δὲ Σαλλοῦμος, Σαλλούμῳ δὲ Ελκίας, Ελκίᾳ δὲ Σαρέας, τοῦ δὲ Ιωσάδωκος ὁ αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Βαβυλῶνα. ἅπαντες, παῖδες παρὰ πατρὸς, διεδέξαντο τὴν ἀρχιερωσύνην.

ζ'. Παραγενόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα ὁ βασιλεὺς Σεδεκίαν μὲν εἶχεν, ἄχρις ἃ καὶ ἐτελεύτησεν, ἐν εἱρκτῇ. θάψας δὲ αὐτὸν βασιλικῶς, τὰ σκεύη, τὰ ἐκ τοῦ Ιεροσολύμων συληθέντα ναοῦ, ἀνέθηκε τοῖς ἰδίοις θεοῖς· τὸν δὲ λαὸν κατῴκισεν ἐν τῇ Βαβυλωνίδι χώρᾳ, τὸν δ' ἀρχιερέα ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Ναβουζαρδάνης τοῖς Ιουδαίοις καταλειφθεῖσι Γοδολίαν ἐπέστησεν· ὃν μετ' ὀλίγον Ισμαὴλος ἀπέκτεινε, καὶ ὡς Ιωάννης, φυγαδευθέντος Ισμαήλου, μετὰ τοῦ λαοῦ ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον· ὡς Ναβουχοδονόσορος, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἔλαβεν αἰχμαλώτους καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

Ὁ δὲ στρατηγὸς Ναβουζαρδάνης, αἰχμαλωτίσας τὸν τῶν Ιουδαίων λαὸν, τοὺς πένητας καὶ αὐτομόλους ἐκεῖ κατέλιπεν, ἀποδείξας αὐτῶν ἡγεμόνα Γοδολίαν ὄνομα, Αἰκάμου παῖδα τῶν εὖ γεγενότων, ἐπιεικῆ καὶ δίκαιον. ἐπέταξε δ' αὐτοῖς τὴν χώραν ἐργασαμένοις, τῷ βασιλεῖ τελέσειν φόρον ὡρισμένον. Ιερεμίαν δὲ τὸν προφήτην λαβὼν ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἔπεμψεν εἰς Βαβυλῶνα σὺν αὐτῷ παραγενέσθαι. κεκελεῦσθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως πάντ' αὐτῷ χορηγεῖν· εἰ δὲ τοῦτο μὴ βούλεται, δηλοῦν αὐτῷ ποῦ μένειν διέγνωκεν, ἵνα τοῦτο ἐπιστείλῃ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης, οὐδ' ἔπεσθαι ἤθελεν, αὖτ'

pontificatum obierunt. Et quidem primus omnium in templo, a Solomone exſtructo, pontifex erat Sadocus: ei vero in honorem filius eius Achimas ſucceſſit, et poſt Achiman Azarias: hunc autem Ioramus, Ioramum vero Iſus, eumque Axioramus excepit: huic autem proximus Phideas, et Phideae Sudeas, Sudeae vero Iuelus, et Iuelo Iothamus, et Iothamo Vrias, et Vriae Nerias, et Neriae Odeas; hunc vero ſequutus eſt Sallumus, et Sallumum Elcias, et Elcian Sareas, et hunc demum Ioſadocus, Babylonem in captiuitatem ductus. Illi omnes, filii poſt patres, pontificatum acceperunt.

7. Rex autem Babylonem reuerſus Sedecian, vſque dum moreretur, in carcere concluſum tenebat. cumque ipſum magnifice ſepeliſſet, vaſa, quibus Hieroſolymorum templum ſpoliauerat, Diis dicauit ſuis: populum vero in Babyloniae regione collocauit, atque pontificem e vinculis exemit.

CAP. IX.

Quomodo Nabuzardanes Iudaeis relictis Godolian praefecit; quem non multo poſt Iſmaëlus occidit. Vtque Ioannes, Iſmaëlo in fugam coniecto, cum populo in Ægyptum abiit; quos Nabuchodonoſorus, cum expeditionem ſuſcepiſſet in Ægyptios, captiuos fecit, et in Babylonem abduxit.

NAbuzardanes autem imperator, cum populum Iudaïcum ſortis melioris captiuum abduxiſſet, pauperes et transfugas ibi reliquit; duce illis praepoſito, nomine Godolia, Aïcami viri nobilis filio, aequo et iuſto. Illis vero imperauit, vt ex agris, cum eos coluiſſent, certum tributum regi penderent. Hieremiae quoque vati, e carcere ad ſe accito, ſuaſit vt ſecum Babylonem iret: (regem enim mandauiſſe vt omnia ei praeberet) ſin vero nolit, diceret vbinam habitare ſtatuerat, vt regem literis ea de re certiorem faceret. At vates nec eum ſequi vo-

ἀλλαχόσε τοῦ μένειν· ἠδέως δ' εἶχεν ἐπὶ τοῖς ἐρημίοις τῆς πατρίδος, καὶ τοῖς ταλαιπώροις αὐτῆς διαζῆσαι λειψάνοις. γνοὺς δ' αὐτῶν τὴν προαίρεσιν ὁ στρατηγὸς, τῷ Γοδολίᾳ προστάξας, ὃν κατέλιπεν, πᾶσαν αὐτῶν ποιεῖσθαι πρόνοιαν καὶ χορηγίαν ὅσων ἂν δέηται· δωρησάμενος δὲ αὐτὸν δωρεαῖς πολυτελέσιν, ἀπέλυσε. καὶ Ἱερεμίας μὲν κατέμεινεν ἐν πόλει τῆς χώρας Μασφαθᾶ καλουμένῃ, παρακαλέσας τὸν Ναβυζαρδάνην, ἵν' αὐτῷ συναπολύσῃ τὸν μαθητὴν Βαρῶχον, Νήρου δὲ παῖδα, ἐξ ἐπισήμου σφόδρα οἰκίας ὄντα, καὶ τῇ πατρῴᾳ γλώττῃ διαφερόντως πεπαιδευμένον.

β'. Ναβυζαρδάνης μὲν ταῦτα διαπραξάμενος, ὤρμησεν εἰς Βαβυλῶνα. οἱ δὲ πολιορκουμένων Ἱεροσολύμων φυγόντες, διασκεδασθέντες κατὰ τὴν χώραν, ἐπειδὴ τοὺς Βαβυλωνίους ἤκουσαν ἀνακεχωρηκότας, καὶ λείψανά τινα καταλελοιπότας, ἐν τῇ τῶν Ἱεροσολύμων γῇ, καὶ τοὺς ταύτην ἐργασομένους συλλεχθέντες πανταχόθεν, ἦκον πρὸς τὸν Γοδολίαν εἰς Μασφαθάν. ἡγεμόνες δὲ ἦσαν ἐπ' αὐτοῖς, Ἰωάννης υἱὸς Καρέᾳ, καὶ Ἰεζανίας, καὶ Σαρέας, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις. ἐκ δὲ τοῦ βασιλικοῦ γένους ἦν τις Ἰσμαῆλος, πονηρὸς ἀνὴρ καὶ δολιώτατος· ὃς, πολιορκουμένων τῶν Ἱεροσολύμων, ἔφυγε πρὸς τὸν Ἀμμανιτῶν βασιλέα Βααλείμ, καὶ συνδιῆγεν αὐτῷ τὸν χρόνον ἐκεῖνον. τούτῳ τοίνυν γενομένῳ αὐτοῦ Γοδολίας ἔπεισε μένειν αὐτίκα μηδὲν δεδιότας τοὺς Βαβυλωνίους. γεωργοῦντας γὰρ τὴν χώραν ἠδὺν πείσεσθαι δεινόν. ταῦτ' ὀμνὺς αὐτοῖς διεβεβαιοῦτο· καὶ προσάτην αὐτὸν ἔχειν λέγων, ὥστε, εἴτις ἐνοχλοίη, τεύξεσθαι τῆς προθυμίας, καὶ συνεβούλευε κατοικεῖν εἰς ἣν ἕκαστος βούλεται πόλιν, ἀποστέλλειν τε μετὰ τῶν ἰδίων, καὶ ἀνακτίζειν τὰ ἐδάφη, καὶ κατοικεῖν· προεῖπέ τε παρασκευάζεσθαι αὐτούς, ἕως ἔτι καιρός ἐστι, σῖτόν τε καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὅπως ἔχωσι διὰ τοῦ χειμῶνος τρέφεσθαι. ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς αὐτοὺς, ἀπέλυσε διάγειν τῆς χώρας εἰς ὃν ἕκαστος ἐβούλετο τόπον.

γ'. Διαδραμούσης δὲ φήμης εἰς τὰ περὶ τὴν Ἰουδαίαν ἔθνη, ὅτι τοὺς ἀπὸ τῆς φυγῆς παρ' αὐτὸν ἐλθόντας Γοδολίας

lebat, nec vllibi terrarum habitare; sed contentus erat vitam agere inter ruinas patriae et miserrimas eius reliquias. Imperator autem, cognita eius voluntate, cum Godoliae ibi cum imperio relicto praecepisset summam ei curam adhibere, et quicquid desideraret ei suppeditare, eumque muneribus amplissimis ornasset, quocunque vellet ire permisit. Et quidem Hieremias commoratus est in istius regionis vrbe, quae Masphatha dicitur, Nabuzardane prius exorato, vt secum e carcere dimitteretur discipulus eius Baruchus, Neri filius, ex illustri domo, et in patria lingua egregie doctus.

2. Cum autem ista fecisset Nabuzardanes, Babylonem ire contendit. At illi, qui obsessis Hierosolymis diffugerant, per regionem fusi dispersique, postquam Babylonios discessisse audiuerunt, nonnullosque reliquisse, qui in Hierosolymorum terra supererant, quibusque datum erat vt ei culturam adhiberent, vndique Masphatham conuenerunt ad Godolian. Illorum autem duces erant, Ioannes Careae filius, et Iezanias, et Sareas, praeterque illos alii. Porro quidam erat Ismaëlus ex stirpe regia, homo improbus et astutissimus; qui dum Hierosolyma obsiderentur fuga dilapsus est ad Baalim Ammanitarum regem, et cum eo per illud tempus habitabat. Illis igitur, qui eo venerant, suasit Godolias vt ibi manerent, posito in praesens omni Babyloniorum metu. agriculturae enim operam dantes nihil mali passuros esse. Ista illis iureiurando confirmauit, adiiciens, eos se pro defensore habere, adeo vt, si cui molestia crearetur, mature ei subueniretur; idque eis consilii dedit vt vrbes quascunque vellent habitatum irent, et aliquot cum suis mitterent, easque a fundamentis excitarent et incolerent: praemonuitque vt pararent, dum tempus esset, et frumentum et vinum et oleum, ne egerent quo hyeme vescerentur. Haec ad illos loquutus, dimisit eos ad regionis loca, prout cuique visum fuerit, habitanda.

3. Cum autem ad gentes Iudaeae finitimas fama perlatum esset, quod Godolias omnes, e fuga ad eum re-

ἐδέξατο Φιλανθρώπως, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς γεωργῆσι κατοικεῖν ἐφῆκεν, ἐφ' ᾧ τελέσειν Φόρον τῷ Βαβυλωνίῳ, συνέβαλον καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Γοδολίαν, καὶ τὴν χώραν κατῴκησαν. κατανοήσαντες δὲ τὴν χώραν, καὶ τὴν τῆ Γοδολίᾳ χρηστότητα καὶ Φιλανθρωπίαν, Ιωάννης καὶ οἱ μετ' αὐτῆ ἡγεμόνες, ὑπερηγάπησαν αὐτὸν, καὶ Βααλείμ τὸν τῶν Αμμανιτῶν βασιλέα ἔλεγον πέμψειν Ισμαῆλον ἀποκτενοῦντα αὐτὸν δόλῳ καὶ κρυφίως, ὅπως αὐτὸς ἄρχῃ τῶν Ισραηλιτῶν· εἶναι γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆ γένυς τῆ βασιλικῆ. ῥυσθαί γε μὴν ἔλεγον αὐτὸν τῆς ἐπιβουλῆς, ἂν αὐτοῖς ἐφῇ κτεῖναι τὸν Ισμαῆλον, ὡς ἡδέως γνωσομένῳ. δεδιέναι γὰρ ἔφασκον μὴ φονευθεὶς αὐτὸς ὑπ' ἐκείνῳ, παντελῆς ἀπώλεια γένηται τῶν ὑπολειπομένων τῆς τῶν Ισραηλιτῶν ἰσχύος. ὁ δ' ἀπιστεῖν αὐτοῖς ὡμολόγει, κατὰ ἀνδρὸς οὐ πεπονθότος ἐπιβουλὴν τοιαύτην ἐμφανίσασιν. ἐ γὰρ εἰκὸς εἶναι, παρὰ τηλικαύτην ἐρημίαν ὧν ἔχῃσε μὴ διαμαρτόντα, ἅτως πονηρὸν εἰς τὸν εὐεργετήσαντα καὶ ἀνόσιον εὑρεθῆναι, ὥσθ' ᾧ μὲν ἀδίκημα τὸ μὴ ὑπ' ἄλλων ἐπιβουλευόμενον σῶσαι, σπεύδειν δὲ αὐτὸν αὐτόχειρα ζητεῖν αὐτῆ γενέσθαι. ἐ μὴν ἀλλ' εἰ ταῦτα ἀληθῆ δεῖ δοκεῖν, ἄμεινον ἔφασκεν ἀποθανεῖν αὐτὸν ὑπ' ἐκείνῳ μᾶλλον, ἢ καταφυγόντα πρὸς αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ πιστεύσαντα τὴν ἰδίαν σωτηρίαν, καὶ παρακαταθέμενον αὐτῷ, διαφθεῖραι.

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ιωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, μὴ δυνηθέντες πεῖσαι τὸν Γοδολίαν, ἀπῆλθον. χρόνῳ δὲ διελθόντος ἡμερῶν τριάκοντα, παραγίνεται πρὸς Γοδολίαν εἰς Μασφαθὰν πόλιν Ισμαῆλος, μετ' ἀνδρῶν δέκα, ὃς λαμπρᾷ τραπέζῃ καὶ ξενίοις ὑποδεξάμενος, εἰς μέθην προήχθη, φιλοφρονούμενος τὸν Ισμαῆλον καὶ τὰς σὺν αὐτῷ. θεασάμενος δὲ ἅτως αὐτὸν ἔχοντα, καὶ βεβαπτισμένον εἰς ἀναισθησίαν καὶ ὕπνον ὑπὸ τῆς μέθης, ὁ Ισμαῆλος, ἀναπηδήσας μετὰ τῶν δέκα φίλων, ἀποσφάττει τὸν Γοδολίαν καὶ τὰς σὺν αὐτῷ κατακειμένας ἐν τῷ συμποσίῳ. καὶ μετὰ τὴν τούτων ἀναίρεσιν, ἐξελθὼν νυκτὸς, ἅπαντας φονεύει τὰς ἐν τῇ

versos, magna humanitate exceperit, terramque agros colentibus ea lege occupari siuerit, vt certum Babylonio tributum penderent, ex illis etiam concursus fiunt ad Godolian, et regionem incoluerunt. Porro Ioannes et qui eum eo erant duces, cum animaduertissent terram pace regi, et Godoliae benignitatem et humanitatem perspectam habuissent, valde eum dilexerunt; dicebantque Baalim Ammanitarum regem missurum esse Ismaëlum, qui ei dolo latenterque mortem inferret, vt ipse Israëlitis imperaret. illum enim e genere regio ortum esse. Caeterum ipsum insidiis liberatum iri aiebant, si eis permittat Ismaëlum occidere, vtpote nemine praeterea conscio futuro. Vereri enim se adiiciebant, ne, ipso ab illo interfecto, funditus pereant populi Israëlitarum reliquiae. Is vero se illis fidem non habere fatebatur, qui huiusmodi insidias sibi ab homine beneficiis a se affecto paratas detulerunt. haud enim esse verisimile, eum, qui in tanta rerum inopia nihil non eorum, quorum opus habuit, a se consecutus est, adeo ingratum in benefactorem suum et impium inueniri, vt, cui scelus foret insidiis ab aliis circumuentum non seruasse, is studeret quaereretque manu sua illius caedem patrare. At vero si haec pro veris habenda, satius esse dicebat vt ipse ab illo perimeretur, quam vt hominem occideret, qui ad ipsum confugerat, suamque salutem eius fidei commiserat et apud eum quasi sequestrum deposuisset.

4. Et quidem Ioannes et qui cum eo erant duces, cum hoc Godoliae persuadere non potuissent, ab eo discesserunt. at triginta post diebus in vrbem Masphatham ad Godolian venit Ismaëlus, et cum eo viri decem, quos cum splendidae mensae adhibuisset, eisque lautia dedisset, ebrius factus est, dum Ismaëlum eiusque comites magna hilaritate excipit. Ismaëlus autem, eum ita se habentem conspicatus, vinoque grauem in stuporem et somnum immersum, ipse cum amicis suis derepente a mensa surrexit, et Godolian interficit, et quotquot ei in conuiuio accumbebant. Et statim ab hac illorum caede nocte

πόλει Ιεδαίας, καὶ τὰς ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων καταλειφθέντας ἐν αὐτῇ τῶν στρατιωτῶν. τῇ δ' ἐπιούσῃ μετὰ δώρων ἦκον πρὸς Γοδολίαν τῶν ἀπὸ τῆς χώρας ὀγδοήκοντα, μηδενὸς τὰ περὶ αὐτὸν ἐγνωκότος. ἰδὼν δὲ αὐτὰς Ισμαῆλος, εἴσω τε καλεῖ πρὸς Γοδολίαν, καὶ παρελθόντων, ἀποκλείσας τὴν αὐλὴν, ἐφόνευσε, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν εἰς λάκκον τινὰ βαθὺν, ὡς ἂν ἀφανὴ γένοιτο, κατεπόντισε. διεσώθησαν δὲ τῶν ὀγδοήκοντα τούτων ἀνδρῶν, οἱ μὴ πρότερον ἀναιρεθῆναι παρεκάλεσαν πρὶν ἢ τὰ κεκρυμμένα ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτῷ παραδῶσι, ἔπιπλά τε καὶ ἐσθῆτας καὶ σῖτον· ταῦτα ἀκούσας, ἐφείσατο τῶν ἀνδρῶν τούτων Ισμαῆλος. τὸν δ' ἐν τῇ Μασφαθᾷ λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ νηπίοις ἠχμαλώτισεν· ἐν οἷς καὶ τὰ βασιλέως Σεδεκίου θυγατέρας, ἃς Ναβυζαρδάνης ὁ τῶν Βαβυλωνίων στρατηγὸς, παρὰ Γοδολίᾳ κατέλειπεν. ταῦτα διαπραξάμενος, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα.

ε'. Ακούσας δ' Ιωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες τὰ ἐν τῇ Μασφαθᾷ πεπραγμένα ὑπὸ Ισμαήλου, καὶ τὸν Γοδολίου θάνατον, ἠγανάκτησαν· καὶ τὰς ἰδίας ἕκαστος παραλαβὼν ὁπλίτας, ὥρμησαν πολεμήσοντες τὸν Ισμαῆλον, καὶ καταλαμβάνουσιν αὐτὸν πρὸς τῇ πηγῇ ἐν Χεβρῶνι. οἱ δὲ αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ Ισμαήλου, τὸν Ιωάννην ἰδόντες καὶ τὰς ἡγεμόνας, εὐθύμως διετέθησαν, βοήθειαν αὐτοῖς ἥκειν ὑπολαμβάνοντες, καὶ καταλιπόντες τὸν αἰχμαλωτίσαντα, πρὸς τὸν Ιωάννην ἀνεχώρησαν. Ισμαῆλος μὲν οὖν μετ' ἀνδρῶν ὀκτὼ φεύγει πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα. ὁ δὲ Ιωάννης παραλαβὼν ὃς ἀνέσωσεν ἐκ τῶν Ισμαήλου χειρῶν, καὶ τὰς εὐνάχους καὶ γυναῖκας καὶ τὰ νήπια, εἴς τινα τόπον Μάνδραν λεγόμενον παραγίνεται. καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐκείνην ἐπέμεινεν αὐτόθι. διεγνώκεισαν δ' ἐκεῖθεν ἅπαντες εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, φοβούμενοι μὴ κτείνωσιν αὐτοὺς οἱ Βαβυλώνιοι μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ, ὑπὲρ Γοδολίου τοῦ κατασφαγέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος ὀργισθέντες πεφονευμένου.

ς'. Οντων δ' ἐπὶ ταύτης τῆς βουλῆς, προσίασιν Ιερεμίᾳ

egressus, Iudaeos omnes qui in vrbe erant occidit, simulque milites in ea a Babyloniis relictos. Sequenti vero die viri e regione octoginta munera secum ferentes ad Godolian venerunt, nemine id quod ei acciderat sciente. Ismaëlus autem vbi eos conspexerat, iubet introire ad Godolian: cumque ingressi essent, clauso protinus atrio, eos trucidauit, atque corpora illorum, ne amplius conspicerentur, in fossam quandam profundam demersit. Ex his autem octoginta viris illi seruati sunt, qui eum obsecrarant, ne prius occiderentur quam in agris occultata ei traderent, supellectilem et vestes atque frumentum. Vbi haec audierat, viris istis pepercit Ismaëlus. populum vero Masphathensem cum vxoribus et liberis in captiuitatem abduxit; et in his Sedeciae filias, quas Nabuzardanes Babyloniorum imperator apud Godolian reliquerat. Quibus factis, ad Ammanitarum regem se confert.

5. At Ioannes et qui cum eo erant duces, vbi fama acceperant scelus ab Ismaëlo Masphathae patratum, et Godoliae necem, grauiter ea tulerunt: et adhibitis suis quisque militibus profecti sunt ad inferendum Ismaëlo bellum, eumque offenderunt apud fontem Chebronensem. Qui vero ab Ismaëlo abducebantur, cum Ioannen ducesque vidissent, laetitia affecti erant, rati auxilium sibi venire; eoque qui eos ceperat relicto, ad Ioannen reuerterunt. At enim Ismaëlus cum octo viris Ioanni elapsis ad Ammanitarum regem se contulit. Caeterum Ioannes, assumptis quos de manibus eripuerat Ismaëli, vt et eunuchis et mulieribus et infantibus, ad locum quendam peruenit qui Mandra dicitur, et ibi quidem ea die moratus est. Statuerant autem omnes vt inde digressi Ægyptum peterent, metuentes ne eos, si in regione manserint, Babylonii perimerent, irati ob caedem Godoliae, quem illi summae rerum praefecerant.

6. Dum id consilii agitarent, ad Hieremian vatem accedunt, Ioannes Careae filius, eiusque comites mili-

τῷ προφήτῃ, Ιωάννης ὁ τοῦ Καρέα, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, παρακαλοῦντες δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀμηχανώσιν αὐτοῖς περὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν, ταῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ, ὀμόσαντες ποιήσειν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς ὁ Ιερεμίας εἴπῃ. ὑποχομίνω δὲ τοῦ προφήτου διακονήσειν αὐτοῖς πρὸς τὸν Θεὸν, συνέβη μετὰ δέκα ἡμέρας αὐτῷ φανέντα τὸν Θεὸν εἰπεῖν δηλῶσαι Ιωάννῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι καὶ τῷ λαῷ παντὶ, ὅτι μενοῦσι μὲν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ παρέσαι, καὶ πρόνοιαν ἕξει, καὶ τηρήσει παρὰ τῶν Βαβυλωνίων ὃς δεδίασιν ἀπαθεῖς, πορευομένους δ' εἰς Αἴγυπτον ἀπολείψειν, καὶ ταῦτα διαθήσειν ὀργισθεὶς ἃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν ἔμπροσθεν οἴδατε παθόντας. ταῦτα εἰπὼν τῷ Ιωάννῃ καὶ τῷ λαῷ τὸν Θεὸν αὐτοῖς προλέγειν ὁ προφήτης, ὑπ ἐπιστεύετο, ὡς κατ' ἐντολὴν τὴν ἐκείνου μένειν αὐτοὺς ἐν τῇ χώρᾳ κελεύει· χαριζόμενον δὲ Βαρούχῳ τῷ ἰδίῳ μαθητῇ, καταψεύδεσθαι μὲν τοῦ Θεοῦ, πείθειν δὲ μένειν αὐτόθι, ὡς ἂν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων διαφθαρῶσι. παρακούσας οὖν ὅ, τε λαὸς καὶ ὁ Ιωάννης τῆς τοῦ Θεοῦ συμβουλίας, ἣν αὐτοῖς διὰ τοῦ προφήτου παρήνεσεν, ἀπῆρεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἄγων καὶ τὸν Ιερεμίαν καὶ τὸν Βαρούχον.

ζ'. Γενομένων δὲ αὐτῶν ἐκεῖ, σημαίνει τὸ θεῖον τῷ προφήτῃ, μέλλοντα στρατεύειν ἐπὶ τὴς Αἰγυπτίους τὸν Βαβυλωνίων βασιλέα, καὶ προειπεῖν ἐκέλευσε τῷ λαῷ, τήν τε ἅλωσιν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὅτι τοὺς μὲν αὐτῶν ἀποκτενεῖ, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβὼν εἰς Βαβυλῶνα ἄξει. καὶ ταῦτα συνέβη. τῷ γὰρ πέμπτῳ τῆς Ιεροσολύμων πορθήσεως ἔτει, ὅ ἐστι τρίτον καὶ εἰκοστὸν τῆς Ναβουχοδονοσόρου βασιλείας, στρατεύει ὁ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· καὶ καταχὼν αὐτὴν, ἐπολέμησε καὶ Αμμανίτας καὶ Μωαβίτας. ποιησάμενος δὲ ὑπήκοα ταῦτα τὰ ἔθνη, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καταστρέψόμενος αὐτήν. καὶ τὸν μὲν τότε βασιλέα κτείνει, κατασήσας δὲ ἕτερον, τοὺς ἐν αὐτῇ πάλιν Ιουδαίους αἰχμαλωτίσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ τὸ μὲν Εβραίων γένος ἐν τοιούτῳ τέλει γενόμενον παρειλήφαμεν, δὶς ἐλθὸν πέραν

tiae duces, vt Deum oraret obsecrantes, vt illis, prae consilii inopia quid agendum esset dubitantibus, id ipsum ostenderet, iuratis facturos se quicquid illis Hieremias iusserit. Cum autem vates promisisset, se pro illis apud Deum interceſſurum esse, accidit, vt, peractis decem diebus, Deus ei appareret, praeciperetque dicere Ioanni, et caeteris ducibus, populoque, se quidem illis, si in ista terra remanserint, adfuturum, curamque illorum gesturum, et a Babyloniis quos metuunt illaesos seruaturum; in Ægyptum vero proficiscentes relicturum esse, foreque vt ira incensus vos iisdem malis afficiat, quae fratres vestros iam ante perpessos esse scitis. Cum Ioanni populoque dixisset, Deum eos ista praemonere, ei parum creditum est: quasi illos suo ex imperio manere iubeat in regione: atque, vt gratiam iniret a Barucho discipulo suo, Deo quidem mendacium affingere, illis vero ne discedant persuadere, vt a Babyloniis morte mulctentur. Populus itaque et Ioannes, Dei consilio, quod eis vatis ministerio dederat, haud obsequuti, in Ægyptum concesserunt, secum ducentes Hieremiam et Baruchum.

7. Cum autem eo peruenissent, vatem certiorem facit Deus de expeditione quam in Ægyptum facturus erat Babyloniorum rex; iussitque ei vt populo praediceret captum iri Ægyptum, foreque vt alios quidem illorum occidat, alios vero Babylonem in captiuitatem abducat. Atque haec ita euenerunt. Nam quinto post Hierosolymorum vastationem anno, qui vicesimus tertius regni Nabuchodonosori, exercitum ipse eduxit in Coelen-Syriam; eaque occupata et Ammanitis et Moabitis bellum intulit. Istis autem gentibus in potestatem suam redactis, impetum fecit in Ægyptum, vt ipsam debellaret. ac regem quidem, qui tunc regnabat, occidit; alio vero constituto, Iudaeos, qui illic erant, iterum cepit et Babylonem traduxit. Et quidem Hebraeos, quibus tam male res ceciderunt, bis vltra Euphraten traductos accepimus.

Εὐφράτῃ. ὑπὸ Ασσυρίων μὲν γὰρ ἐξέπεσεν ὁ τῶν δέκα Φυλῶν λαὸς ἀπὸ Σαμαρείας, βασιλεύοντος Ωσήε· ἔπειτα τῶν δύο Φυλῶν, ὑπὸ Ναβυχοδονοσόρου τοῦ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως, ὃς ὑπελείφθη τῶν Ιεροσολύμων ἁλόντων. Σαλμανασάρης μὲν οὖν, ἀναστήσας τοὺς Ισραηλίτας, κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν τὸ Χυθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ἦσαν, τότε μέντοι Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν, τὴν τῆς χώρας εἰς ἣν κατῳκίσθησαν προσηγορίαν ἀναλαβόντες. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, τὰς δύο Φυλὰς ἐξαγαγὼν, ὠδὲν ἔθνος εἰς τὴν χώραν αὐτῶν κατῴκισε. καὶ διὰ τοῦτ' ἔρημος ἡ Ιουδαία πᾶσα, καὶ Ιεροσόλυμα, καὶ ὁ ναὸς διέμεινεν ἔτεσιν ἑβδομήκοντα. τὸν δὲ σύμπαντα χρόνον, ὃς ἀπὸ τῆς τῶν Ισραηλιτῶν αἰχμαλωσίας ἐπὶ τὴν τῶν δύο Φυλῶν ἀνάστασιν ἐλήλυθεν, ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα, μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα, συνέβη γενέσθαι.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Δανιήλου· καὶ οἷα αὐτῷ συνέβη ἐν τῇ Βαβυλῶνι.

Ο δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος τοὺς εὐγενεστάτους λαβὼν τῶν Ιουδαίων παῖδας, καὶ τοὺς Σεδεκίου τοῦ βασιλέως αὐτῶν συγγενεῖς, οἳ καὶ ταῖς ἀκμαῖς τῶν σωμάτων, καὶ ταῖς εὐμορφίαις τῶν ὄψεων ἦσαν περιβλεπτοι, παιδαγωγοῖς καὶ τῇ δι' αὐτῶν θεραπείᾳ παραδίδωσι, ποιήσας τινὰς αὐτῶν ἐκτομίας, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὅσα κατεστρέψατο ληφθέντας ἐν ὥρᾳ τῆς ἡλικίας διαθεὶς, ἐχορήγει μὲν αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς δίαιταν, ἐπαίδευε δὲ καὶ τὰ ἐπιχώρια, καὶ τὰ τῶν Χαλδαίων ἐξεδίδασκε γράμματα. ἦσαν δ' ἔτοι σοφίαν ἱκανοὶ, περὶ ἣν ἐκέλευε διατρίβειν· ἦσαν δ' ἐν τούτοις τῶν ἐκ τοῦ Σεδεκίου γένους τέσσαρες, καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ τὰς φύσεις. ὧν ὁ μὲν Δανιήλος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Ανανίας, ὁ δὲ Μισαήλος, ὁ δὲ τέταρτος Αζαρίας. τούτους ὁ Βαβυλώνιος μετωνόμασε, καὶ χρῆσθαι προσέταξεν ἑτέροις ὀνόμασι. καὶ τὸν μὲν Δανιήλου ἐκά-

Nam decem tribus Samaria exciderunt ab Assyriis abducti, regnante Osea: deinde a Nabuchodonosoro, Babyloniorum et Chaldaeorum rege, quotquot e duabus tribubus supererant, captis Hierosolymis. At enim Salmanasares, cum Israëlitas sedibus suis exciuisset, in easdem gentem Chuthaeorum transtulit: qui prius interiora Persidis et Mediae habitarunt, tunc vero Samaritae vocati sunt, appellatione tracta e regione in quam demigrauerant. At Babyloniorum rex, cum duas tribus abduxisset, nullam gentem in eam regionem reposuit. Quo factum est, vt tota Iudaea cum Hierosolymis et templo annos septuaginta deserta permanserit. Accidit autem vt tempus omne, quod inter decem tribuum captiuitatem et duarum tribuum in Babylonem deportationem interceſſit, annorum esset centum et triginta, mensium sex, et dierum decem.

CAP. X.

De Daniele: et quaenam ei acciderint in Babylone.

CÆterum Nabuchodonosorus Babyloniorum rex, cum sibi sumpsisset nobilissimos Iudaeorum pueros et regis eorum Sedeciae cognatos, qui et corporum vigore et oris pulchritudine erant conspicui, paedagogis tradidit vt illis cultum adhiberent: quibusdam illorum exsectis (id quod solitus est facere aliarum quoque gentium deuictarum pubi) victum quidem illis de sua mensa praebebat, curabatque vt regionis istius instituta et literas Chaldaeas docerentur. Isti autem satis magnam consequuti erant sapientiam, ad quam eos exerceri iubebat: inque his erant et quatuor de genere Sedeciae, forma praestantes bonoque ingenio praediti. quorum vnus quidem Danielus, alter vero Ananias, atque alius Misaëlus, quartus vero Azarias vocabatur. His Babylonius mutauit nomina, aliisque nominibus vti iussit. Et Danielum quidem Baltasarum appellauit, Ananiam vero Sedrachen, et Misaë-

λει Βαλτάσαρον, τὸν δὲ Ἀνανίαν Σεδράχην, Μισαὴλον δὲ Μισάχην, τὸν δὲ Ἀζαρίαν Ἀβδεναγώ. τούτους ὁ βασιλεὺς, διὰ ὑπερβολὴν εὐφυΐας καὶ σπουδῆς τῆς περὶ τὴν παίδευσιν τῶν γραμμάτων, καὶ σοφίας ἐν προκοπῇ γενομένους, εἶχεν ἐν τιμῇ καὶ σέργων διετέλει.

β'. Δόξαν δὲ Δανιήλῳ μετὰ τῶν συγγενῶν σκληραγωγεῖν αὐτὸν, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἐδεσμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ καθόλου πάντων τῶν ἐμψύχων, προσελθὼν Ἀσχάνῃ τῷ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἐπιτετραμμένῳ εὐνούχῳ, τὰ μὲν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς νεμιζόμενα παρεκάλεσεν αὐτὸν ἀναλίσκειν λαμβάνοντα, παρέχειν δὲ αὐτοῖς ὄσπρια καὶ φοίνικας εἰς διατροφὴν, καὶ εἴ τι τῶν ἀψύχων ἕτερον βάλοιτο· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην δίαιταν αὐτοὺς κεκινῆσθαι, τῆς δ' ἑτέρας περιφρονεῖν. ὁ δὲ, εἶναι μὲν ἕτοιμος ὑπηρετεῖν ἔλεγεν αὐτῶν τῇ προαιρέσει. φοβεῖσθαι δὲ μὴ κατάδηλοι τῷ βασιλεῖ γενηθέντες, ἐκ τῆς τῶν σωμάτων ἰσχνότητος, καὶ τῆς τροπῆς τῶν χαρακτήρων· συμμεταβαλεῖν γὰρ αὐτοῖς ἀνάγκη τὰ σώματα, καὶ τὰς χρόας ἅμα τῇ διαίτῃ· καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων παίδων εὐπαθούντων ἐλεγχθέντες, αἴτιοι κινδύνου καὶ τιμωρίας αὐτῷ καταστῶσιν. ἔχοντα τοίνυν πρὸς τοῦτο εὐλαβῶς τὸν Ἀσχάνην πείθουσιν ἐπὶ δέκα ἡμέρας ταῦτα παραχεῖν αὐτοῖς πείρας ἕνεκα, καὶ μὴ μεταβαλλόσης μὲν αὐτοῖς τῆς τῶν σωμάτων ἕξεως, ἐπιμένειν τοῖς αὐτοῖς, ὡς ἤδη ἔτι εἰς αὐτὴν βλαβησομένων· εἰ δὲ μειωθέντας ἴδοι καὶ κάκιον τῶν ἄλλων ἔχοντας, ἐπὶ τὴν προτέραν αὐτοὺς δίαιταν ἄγειν. ὡς δὲ, οὐ μόνον ἤδη αὐτοὺς ἐλύπει τὴν τροφὴν ἐκείνην προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων εὐτραφέστερα τὰ σώματα καὶ μείζονες ἐγίνοντο, ὡς τοὺς μὲν ἐνδεεστέρως ὑπολαμβάνειν, οἷς τὴν βασιλικὴν συνέβαινεν εἶναι χορηγίαν, τοὺς δὲ μετὰ τοῦ Δανιήλου δοκεῖν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ τῇ πάσῃ βιοῦν, ἔκτοτε μετὰ ἀδείας ὁ Ἀσχάνης ἃ μὲν ἀπὸ τοῦ δείπνου καθημέραι συνήθως ἔπεμπε τοῖς παισὶν ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς ἐλάμβανεν, ἐχορήγει δὲ αὐτοῖς τὰ προσφερόμενα. οἱ δ' ὡς καὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς διὰ τοῦτο καθαρῶν

lum Misachen, Azarian vero Abdenago. Istos ob egregiam indolem, et diligentiam literarum studiis adhibitam, et quod in sapientia valde profecerant, in honore habebat rex et amore prosequebatur.

2. Cum autem visum fuisset Danielo, vt ipse cum cognatis suis durius victitaret, et a mensae regiae eduliis abstineret, atque adeo ab vniuersis vitali spiritu animatis, Aschanen adiit spadonem cui cura illorum demandata erat, et ab eo contendit, vt quae illis a rege afferebantur sibi caperet et absumeret, illis vero legumina et dactylos in alimoniam daret, et si quid aliud praeterea vellet inanime. ad huiusmodi enim victum se magno desiderio ferri, aliumque quemcunque vilipendere. Ille vero se paratum esse dicebat voluntati illorum obsequi: sed nonnihil vereri, ne, si hoc resciuerit rex corporum ex gracilitate orisque lineamentis subinde mutatis (necesse enim esse corporis habitum coloremque illis ex victu immutari) fuerintque ex pueris aliis bene pastis huiusce rei manifesti, sibi auctores fiant periculi suppliciique. Aschani itaque ad hoc faciendum timido persuadent, vt decem diebus ad rem experiendam ita vescerentur: quod si corpora illorum nihilo deterius se inde habuerint, eodem deinceps cibo vti licere, vt qui ex eo nihil detrimenti capturi sint; sin autem eos macie attenuatos forte viderit, aliisque peius se habentes, ad priorem victus consuetudinem redire faceret. Cum autem ex cibo istiusmodi suppeditato non modo nihil eis decesserit, sed corpore magis quam alii bene curato esse et pinguiores apparuerint; adeo vt illos quidem, quibus regia munificentia vesci contigit, ex pauperioribus esse quis suspicaretur, Danielum vero et qui cum eo erant, videri in magna rerum abundantia summaque luxuria vixisse; exinde Aschanes, absque omni metu, quae pueris quotidie de mensa sua rex mittere consueuit, sibi habebat, et iam ante memorata illis apponebat. Illi vero, quasi propter-

καὶ πρὸς τὴν παιδείαν ἀκεραιοτέρων γεγενημένων, καὶ τῶν σωμάτων πρὸς φιλοπονίαν εὐτονωτέρων· ὅτε γὰρ ἐκείνας ἐλαβοῦντο καὶ βαρείας εἶχον ὑπὸ τροφῆς ποικίλης, ἀδὲ ταῦτα μαλακώτερα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· πᾶσαν ἑτοίμως ἐξέμαθον παιδείαν, ἥτις ἦν παρὰ τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις. μάλιστα δὲ Δανιῆλος, ἱκανῶς ἤδη σοφίας ἐμπείρως ἔχων, περὶ κρίσεις ὀνείρων ἐσπουδάκει· καὶ τὸ θεῖον αὐτῷ φανερὸν ἐγένετο.

γ'. Μετὰ δὲ ἔτος δεύτερον τῆς Αἰγύπτου προσθήσεως, ὁ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος, ὄναρ ἰδὼν θαυμαστὸν, ἃ τὴν ἔκβασιν αὐτὸς αὐτῷ κατὰ τὰς ὕπνους ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς, τότε μὲν ἐπιλαν θάνεται διανοίας ἐκ τῆς κοίτης. μεταπεμψάμενος δὴ τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς μάντεις, ὡς εἴπ τε ὄναρ ἑωρακὼς ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ τὸ συμβεβηκὸς περὶ τὴν λήθην ὧν εἶδε μηνύων, ἐκέλευσεν αὐτοὺς λέγειν, ὅ, τι τε ἦν τὸ ὄναρ, καὶ τί τὸ σημεῖον. τῶν δὲ ἀδύνατον εἶναι λεγόντων ἀνθρώποις τοῦθ' εὑρεῖν, εἰ δ' αὐτοῖς ἔκθοιτο τὴν ὄψιν τῇ ἐνυπνίῳ φράσειν τὸ σημεῖον ὑποχομένων, θάνατον ἠπείλησεν αὐτοῖς, εἰ μὴ τὸ ὄναρ εἴποιεν. προσέταξε δὲ πάντας αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι, ποιῆσαι τὸ κελευσθὲν ὁμολογήσαντας μὴ δύνασθαι. Δανιῆλος δ' ἀκούσας ὅτι προσέταξε πάντας τοὺς σοφοὺς ὁ βασιλεὺς ἀποθανεῖν, ἐν τούτοις δὲ καὶ αὐτὸν μετὰ τῶν συγγενῶν κινδυνεύειν, πρόσεισιν Ἀριόχῳ τῷ τὴν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἀρχὴν πεπιστευμένῳ. καὶ δεηθεὶς παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν μαθεῖν, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς πάντας εἴη προσεταχὼς ἀναιρεθῆναι τοὺς σοφοὺς καὶ Χαλδαίους καὶ μάγους, καὶ μαθὼν τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον, καὶ ὅτι κελευσθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦτ' αὐτῷ δηλοῦν ἐπιλελησμένῳ, φήσαντες μὴ δύνασθαι, παρώξυναν αὐτόν, παρεκάλεσε τὸν Ἀρίοχον, εἰσελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, μίαν αἰτήσασθαι νύκτα τοῖς μάγοις, καὶ ταύτῃ τὴν ἀναίρεσιν ἐπιχεῖν· ἐλπίζειν γὰρ δι' αὐτῆς δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, γνώσεσθαι τὸ ἐνύπνιον. ὁ δὲ Ἀρίοχος ταῦτ' ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ Δανιῆλον ἀξιοῦν, καὶ ὁ μὲν κελεύει τὴν ἀναίρεσιν τῶν μάγων ἐπιχεῖν,

ea mentes eis essent purae, et defaecatae adeo vt optime possent disciplinis imbui, et corpora firmiora euaderent ad labores perferendos (neque enim illas laedebant et praegrauabant ciborum varietate, neque ista eadem ex causa molliora reddebant) facile instituti erant in omni Hebraeorum et Chaldaeorum doctrina. Danielus vero, prae caeteris satis iam ad sapientiam peritus, somniis interpretandis animum adiecit: numenque ei manifesto aderat.

3. Biennio autem post Ægypti populationem, rex Nabuchodonosorus, cum somnium mirabile vidisset, cuius etiam euentum Deus ei per quietem declarauerat, eius quidem mox vt e stratis surrexit obliuiscitur. Accersitis igitur Chaldaeis et Magis atque diuinis, narrauit ipsis, se forte somnium vidisse: illisque indicans quod ei acciderat visorum obliuione capi, iussit illis vt ipsi dicerent, quale esset somnium et quid sibi velit. Cum autem illi responderent, ab hominibus fieri non posse vt hoc reperiretur, veruntamen, somnii visionem si illis eloqueretur, interpretationem dare pollicerentur; mortem illis comminatus est, nisi somnium ei expedirent. illosque omnes statim ad necem trahi imperauit, qui pronunciauerant se quod iussum erat facere non posse. Tum Danielus, audito quod rex omnes sapientes occidi iusserat, et inter hos se quoque cum cognatis suis esse in periculo, adiit Ariochum, cui datum erat imperium in regis satellites. Cumque ab eo supplex quaesiuisset, quam ob rem rex in mandatis dederat, vt sapientes omnes morte multarentur et Chaldaei et Magi; atque intellexisset somnii negotium, et quod iussi a rege id quod ei exciderat in mentem reuocare, dicendoque se non posse, regem ad iram commouissent: obsecrauit Ariochum, vt ad regem ingressus vnam noctem ad comminiscendum magis peteret, atque hac nocte illos non interficeret: spem enim sibi esse, si ea Deum precatus fuerit, fore vt somnium exploratum haberet. Tum Ariochus regi nunciatum iuit, ista postulare Danielum. atque ille

ἕως γνῷ τὴν ὑπόχεσιν τῦ Δανιήλε. ὁ δὲ παῖς, μετὰ τῶν συγγενῶν ὑποχωρήσας πρὸς ἑαυτὸν, δι' ὅλης ἱκετεύει τὸν Θεὸν τῆς νυκτὸς, γνωρίσαι, καὶ τὰς μάγες καὶ τὰς Χαλδαίες, οἷς δεῖ καὶ αὐτὰς συναπολέσθαι, ῥύσασθαι τῆς τῦ βασιλέως ὀργῆς, ἐμφανίσαντα τὴν ὄψιν αὐτῷ καὶ ποιήσαντα δήλην ἥς ὁ βασιλεὺς ἐπελέλησο διὰ τῆς παρελθύσης νυκτὸς ἰδὼν κατὰ τὰς ὕπνες. ὁ δὲ Θεὸς ἅμα τύς τε κινδυνεύοντας ἐλεήσας, καὶ τὸν Δανιῆλον τῆς σοφίας ἀγασάμενος, τό τε ὄναρ αὐτῷ γνώριμον ἐποίησε καὶ τὴν κρίσιν, ὡς ἂν καὶ τὸ σημαινόμενον ὁ βασιλεὺς παρ' αὐτῦ μάθοι. Δανιῆλος δὲ γνὺς παρὰ τῦ Θεῦ ταῦτα, περιχαρὴς ἀνίσταται, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς δηλώσας, τὰς μὲν ἀπεγνωκότας ἤδη τῦ ζῆν καὶ πρὸς τὸ τεθνᾶναι τὴν διάνοιαν ἔχοντας, εἰς εὐθυμίαν καὶ τὰς περὶ τῦ βίε διήγειρεν ἐλπίδας. εὐχαριστήσας δὲ τῷ Θεῷ μετ' αὐτῶν ἔλεον λαβόντι τῆς ἡλικίας αὐτῶν, γενομένης ἡμέρας παραγίνεται πρὸς τὸν Ἀρίοχον, καὶ ἄγειν αὐτὸν ἠξίε πρὸς τὸν βασιλέα· δηλῶσαι γὰρ αὐτῷ βέλεσθαι τὸ ἐνύπνιον, ὃ φησὶν ἰδεῖν πρὸ τῆς παρελθύσης νυκτός.

δ'. Εἰσελθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα Δανιῆλος, παρήτειτο πρῶτον, μὴ σοφώτερον αὐτὸν δόξαι τῶν ἄλλων Χαλδαίων καὶ μάγων, ὅτι μηδενὸς ἐκείνων τὸ ὄναρ εὑρεῖν δυνηθέντος, αὐτὸς αὐτῷ μέλλοι λέγειν. "ἃ γὰρ κατ' ἐμπειρίαν, ἃ δ' ὅτι "τὴν διάνοιαν αὐτῶν μᾶλλον ἐκπεπόνηται, τῦτο γίνεσθαι· "ἀλλ' ἐλεήσας ἡμᾶς, φησὶν, ὁ Θεὸς κινδυνεύοντας ἀποθα- "νεῖν, δεηθέντι περί τε τῆς ἐμαυτῦ ψυχῆς καὶ τῶν ὁμοεθνῶν, "καὶ τὸ ὄναρ καὶ τὴν κρίσιν αὐτῦ φανερὰν ἐποίησεν. ἔχ ἧτ- "τον γὰρ τῆς ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς καταδικασθεῖσι ὑπὸ σῦ μὴ "ζῆν λύπης, περὶ τῆς σῆς αὐτῦ δόξης ἐφρόντιζον, ἀδίκως "ὄντως ἄνδρας καὶ ταῦτα καλὺς κἀγαθὺς ἀποθανεῖν κελεύ- "σαντος, οἷς ἡδὺ μὲν ἀνθρωπίνης σοφίας ἐχόμενον προσέτα- "ξας, ὃ δ' ἦν ἔργον Θεῦ τῦτ' ἀπήτεις παρ' αὐτῶν. σοὶ τοί- "νυν φροντίζοντι περὶ τῦ, τίς ἄρξει τῦ κόσμυ παντὸς μετὰ "σὲ, κατακοιμηθέντι βυλόμενος δηλῶσαι πάντας ὁ Θεὸς τὺς "βασιλεύσοντας, ὄναρ ἔδειξε τοιῦτον. ἔδοξας ὁρᾶν ἀνδριάν-

eaedem Magorum differri iussit, tantisper dum certior fieret de promisso Danieli. Caeterum puer, vbi se cum cognatis suis domum receperat, supplex Deum per totam noctem obsecrat vt somnium declararet, et Magos et Chaldaeos, cum quibus et ipsis pereundum est, ab ira regis eriperet, visionem sibi sistendo eamque patefaciendo, quae nocte praeterita regi per quietem oblata ex memoria elapsa est. Deus autem, et periclitantes miseratus et Danieli sapientia delectatus, somnium ei notum fecit simulque eius interpretationem, vt quid significaret ex ipso rex intelligeret. Iamque Danielus cum ista a Deo accepisset, gaudio perfusus surgit, reque cum fratribus communicata, illos quidem postquam de vita iam desperarint et cum solicitudine de morte cogitarint, animi terrore liberauit et in spem vitae erexit. Cumque illis actis Deo gratiis, tenerae illorum aetatis miserto, prima luce Ariochum adit, et ab eo petebat vt se ad regem duceret: velle enim ipsi effari id quod in somniis se vidisse dicit, proxima ante hanc nocte.

4. Danielus autem ad regem ingressus, primum illud ab eo deprecatus est, ne ipsum aliis Chaldaeis et Magis sapientia praestare existimaret, quod, cum nemo illorum somnium inuenire potuisset, ipse id ei indicaturus esset. "non enim sua peritia, vel quod mentem quam "alii magis exercuisset, id fieri: sed Deus, inquit, no"strum misertus qui in mortis periculum adducti eramus, "oranti mihi pro mea et popularium vita et somnium et "eius interpretationem declarauit. non enim tam me so"licitum habuit ea tristitia, quod nos ipsi a te fuerimus "morti adiudicati, quam metus de tuae existimationis "gloria, vt qui inique viros bonos et honestos necari "iusseris, quibus nihil, quod humana sapientia efficere "potuit, imperasti, sed id quod facere Dei solius est ab "illis exegisti. Tibi itaque, cogitanti, qui homo post "te potiturus esset totius orbis imperio, in lecto cubicu"lari volens Deus omnes regnaturos ostendere, eiusmo-

"τα μέγαν ἐςῶτα, ἃ τὴν μὲν κεφαλὴν συνέβαινεν εἶναι χρυ-
"σῆν, τὰς δὲ ὦμους καὶ τοὺς βραχίονας ἀργυρεοῦς, τὴν δὲ γα-
"στέρα καὶ τοὺς μηροὺς χαλκοῦς, κνήμας δὲ καὶ πόδας σι-
"δηροῦς. ἔπειτα λίθον εἶδες ἀπὸ ὄρους ἀποῤῥαγέντα ἐμπε-
"σεῖν τῷ ἀνδριάντι, καὶ τοῦτον καταβαλόντα συντρίψαι, καὶ
"μηδὲν αὐτῷ μέρος ὁλόκληρον ἀφεῖναι, τὸν δὲ χρυσὸν καὶ τὸν
"ἄργυρον καὶ τὸν σίδηρον καὶ τὸν χαλκὸν ἀλεύρου λεπτότερον
"γενέσθαι· καὶ τὸν μὲν ἄνεμον πνεύσαντος σφοδροτέρου ὑπὸ
"τῆς βίας ἁρπαγέντα διασκεδᾶναι, τὸν δὲ λίθον αὐξῆσαι
"τοσοῦτον ὡς ἅπασαν ὑπ' αὐτοῦ τὴν γῆν δοκεῖν πεπληρῶσθαι.
"τὸ μὲν οὖν ὄναρ, ὅπερ εἶδες, τοῦτ' ἔστιν· ἡ δὲ κρίσις αὐτοῦ
"τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. ἡ μὲν χρυσῆ κεφαλὴ σέ τε ἐδήλω
"καὶ τοὺς πρὸ σοῦ βασιλεῖς Βαβυλωνίους ὄντας, αἱ δὲ δύο
"χεῖρες καὶ οἱ ὦμοι σημαίνουσιν ὑπὸ δύο καταλυθήσεσθαι
"βασιλέων τὴν ἡγεμονίαν ὑμῶν· τὴν δὲ ἐκείνων ἑτερός τις
"ἀπὸ δύσεως καθαιρήσει χαλκὸν ἡμφιεσμένος, καὶ ταύτην
"ἄλλη παύσει τὴν ἰσχὺν ὁμοία σιδήρῳ, καὶ κρατήσει δὲ εἰς
"ἅπαν διὰ τὴν τοῦ σιδήρου φύσιν, εἶναι γὰρ αὐτὴν στερρότε-
"ραν τῆς τε χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χαλκοῦ." ἐδή-
λωσε δὲ καὶ περὶ τοῦ λίθου Δανιὴλος τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' ἐμοὶ
μὲν οὐκ ἔδοξε τοῦτο ἱστορεῖν, τὰ παρελθόντα καὶ τὰ γεγενη-
μένα συγγράφειν ἢ τὰ μέλλοντα ὀφείλοντι. εἰ δέ τις τῆς ἀλη-
θείας ὀλιγόμενος ἢ περιΐσταται πολυπραγμονεῖν, ὡς καὶ
περὶ τῶν ἀδήλων εἰ γενήσεται βέλεσθαι μαθεῖν, σπευδασά-
τω τὸ βιβλίον ἀναγνῶναι τοῦ Δανιήλου· εὑρήσει δὲ τοῦτο ἐν
τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν.

ε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος, ἀκούσας ταῦτα
καὶ ἐπιγνοὺς τὸ ὄναρ, ἐξεπλάγη τὴν τοῦ Δανιήλου φύσιν, καὶ
πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ᾧ τρόπῳ τὸν Θεὸν προσκυνοῦσι, τούτῳ
τὸν Δανιῆλον ἠσπάζετο, καὶ θύσειν δὲ ὡς Θεῷ προσέταξεν.
ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ τὴν προσηγορίαν αὐτῷ τοῦ ἰδίου Θεοῦ θέμε-
νος, ἁπάσης ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἐποίησε, καὶ τοὺς
συγγενεῖς αὐτοῦ· οὓς ὑπὸ φθόνου καὶ βασκανίας εἰς κίνδυ-
νον ἐμπεσεῖν συνέβη, τῷ βασιλεῖ προσκρούσαντας ἐξ αἰτίας

"di immisit somnium. Spectare tibi videbaris ingentem "statuam ante oculos tuos stantem cuius caput forte au- "reum erat, humeri et brachia argentea, venter et fe- "mora ex aere, crura ac pedes ferrei. Deinde saxum "ingens vidisti a monte auulsum, quod in statuam inci- "dit, eamque deiectam adeo contriuit, vt nulla eius pars "integra fuerit relicta; sed aurum et argentum et fer- "rum et aes in puluerem abierint farina minutiorem: at- "que illum, venti vehementioris flatu abreptum, longe "lateque dispersum esse; saxum vero adeo creuisse vt tota "terra ab eo occupata videretur. Et somnium quidem "quod vidisti huiusmodi est: illud vero hoc modo, vt "arbitror, interpretandum. Caput quidem aureum te "significat, et alios ante te reges Babylonios; duae vero "manus et humeri indicant imperium vestrum a duobus "regibus euersum iri: illorum autem imperium alius qui- "dam ab occidente veniens destruet, aere totus obductus; "atque huius vires alia vis debellabit ferro similis, eas- "que in vniuersum imperio premet propter ferri natu- "ram, quod ea sit auro et argento et aere validior." Quin et Danielus regi ostendit omnia de saxo: sed mihi ista narrare non libuit, cui id negotii datum est vt praeterita non futura literis consignarem. Si quis autem veritatis auidus nolit ab iis paulo curiosius inquirendis desistere, vt qui de incertis, an futura sint, scire desiderat, det operam vt Danieli librum perlegat, quem in sacrorum librorum codice inueniet.

5. Rex autem Nabuchodonosorus, his auditis, suoque somnio agnito, Danieli indolis admiratione perculsus est, et in faciem procidens, haud aliter quam Deum solent adorare, Danielum veneratus est, eique vt Deo sacrificari iussit. Nec hoc contentus, impositio ei Dei sui nomine, vniuersae ditionis suae imperio eum praefecit, cognatosque suos: quos ex aliorum inuidia et liuore in periculum incidisse contigit, vt qui regem huiusmodi de causa offenderint. Rex, facto aureo colosso altitudine

τοιαύτης. ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας χρύσεον ἀνδριάντα, πηχῶν τὸ μὲν ὕψος ἑξήκοντα, πλάτος δὲ ἕξ, στήσας αὐτὸν ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Βαβυλῶνος πεδίῳ, καὶ μέλλων καθιεροῦν αὐτὸν, συνεκάλεσεν ἐξ ἁπάσης ἧς ἦρχε γῆς τοὺς πρώτους, πρῶτον αὐτοῖς προσάξας, ὅτε σημαινόσης ἀκούσωσι τῆς σάλπιγγος, τότε πεσόντας προσκυνεῖν τὸν ἀνδριάντα· τοὺς δὲ μὴ ποιήσαντας ἠπείλησεν εἰς τὴν τοῦ πυρὸς ἐμβληθήσεσθαι κάμινον. πάντων οὖν μετὰ τὸ σημαινόσης ἐπακοῦσαι τῆς σάλπιγγος προσκυνούντων τὸν ἀνδριάντα, τοὺς Δανιήλου συγγενεῖς ὑ ποιῆσαι τοῦτο φασὶ, μὴ βληθέντας παραβῆναι τοὺς πατρίους νόμους. καὶ οἱ μὲν ἐλεγχθέντες, εὐθέως εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθέντες, θείᾳ σῴζονται προνοίᾳ, καὶ παραδόξως διαφεύγουσι τὸν θάνατον. ὑ γὰρ ἥψατο τὸ πῦρ αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ λογισμὸν οἶμαι τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας εἰς αὐτὸ βληθῆναι, οὐχ ἥψατο, καίειν δ' ἀσθενὲς ἦν ἔχον ἐν ἑαυτῷ τοὺς παῖδας, τοῦ Θεοῦ περίττονα τὰ σώματα αὐτῶν, ὥστε μὴ δαπανηθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρὸς, κατασκευάσαντος. τοῦτο συνέσησεν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ, ὡς δικαίους καὶ θεοφιλεῖς· διὸ μετὰ πάσης ἀξιώματος παρ' αὐτοῦ τῆς τιμῆς διετέλουν.

ε'. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον χρόνῳ, πάλιν ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ βασιλεὺς ὄψιν ἑτέραν· ὡς ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς μετὰ θηρίων ἔξει τὴν διαιταν, καὶ διαζήσας οὕτως ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἔτεσιν ἑπτὰ, αὖθις τὴν ἀρχὴν ἀπολήψεται. τοῦτο θεασάμενος τὸ ὄναρ, πάλιν τοὺς μάγους συγκαλέσας, ἀνέκρινεν αὐτοὺς περὶ αὐτοῦ, καὶ τί σημαίνοι λέγειν ἠξίου. τῶν μὲν οὖν ἄλλων οὐδεὶς ἐδυνήθη τὴν τοῦ ἐνυπνίου διάνοιαν εὑρεῖν, οὐδ' ἐμφανίσαι τῷ βασιλεῖ· Δανιὴλος δὲ μόνος καὶ ταῦτα ἔκρινε, καὶ καθὼς οὗτος αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη. διατρίψας γὰρ ἐπὶ τῆς ἐρημίας τὸν προειρημένον χρόνον, οὐδενὸς τολμήσαντος ἐπιθέσθαι τοῖς πράγμασιν παρὰ τὴν ἐπιστασίαν, δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ τὴν βασιλείαν ἀπολαβεῖν, πάλιν εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεται. ἐγκαλέσῃ δέ μοι μηδεὶς οὕτως ἅπαξα τούτων ἀπαγγέλλοντι διὰ τῆς γραφῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις εὑρίσκω βιβλίοις. καὶ γὰρ οὐθὲν ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸς

cubitorum sexaginta, latitudine sex, cum eum in magna planitie Babylonis erexisset, ipsumque more solenni dedicaturus esset, principes ex omni sua ditione conuocavit, eisque in primis mandauit, vt quandocunque tubae sonitum audiuerint, tunc in terram procumberent et colossum venerarentur: iis vero qui ita non fecerint minatus est se illos coniecturum esse in fornacem igne ardentem. cum igitur omnes, simul ac audiuerunt tubae vocem, colossum venerarentur, Danieli cognatos hoc itidem non feciisse dicunt, nolentes patria instituta violare. Atque illi, criminis manifesti et statim in ignem coniecti diuina seruantur prouidentia, et praeter omnium opinionem ex mortis periculo euadunt. Ignis enim eos non attigit: sed, quasi sensisset viros sceleris puros in flammas suas praecipitatos esse, illos non afflauit; viquo ad vrendum debili esse videbatur, quamdiu iuuenes in eo manerent, Deo illorum corpora ita muniente vt ab igne nihil paterentur. Quae res illis, vt viris probis Deoque charis, regis gratiam conciliauit: adeo vt postea semper in maximo apud eum honore haberentur.

6. Non multo autem post in somnis rex aliam vidit visionem; quod imperio excidens inter bestias versabitur, et post exactos in solitudine septem annos denuo regnum recuperabit. Hac visione ipsi in somnio oblata, cum Magos rursus conuocasset, illos ea de re percontabatur, et quid significaret sibi dicere iubebat. Et aliorum quidem nemo potuit somnii sententiam inuenire, regique explicare: solus vero Danielus ista explorauit; atque ita euenerunt prout ipse ei praedixit. Cum enim in solitudine tempus iam ante memoratum exegisset, nemine per septennium auso rerum gubernaculo sese admouere, tandem Deum precatus vt regnum recipiat, rursus ei restituitur. Nemo autem mihi vitio vertat, quod horum singula ita vt in antiquis libris ea reperio in scriptis meis referam. nam statim ab initio huius historiae contra eos qui in rebus narratis desidera-

τοὺς ἐπιζητήσοντας τὰ τῶν πραγμάτων ἢ μεμψομένους ἀσφαλισάμην, μόνον τε μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους εἰς τὴν Ἑλληνίδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, μήτε προσιθείς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπεσχημένος.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ Ναβυχοδονοσόρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτῷ, καὶ ὡς καταλύεται ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ τῶν Περσῶν· ἃ τε συνέβη Δανιήλῳ ἐν Μηδίᾳ, καὶ οἷα ἐκεῖ προεφήτευσεν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος, ἔτη τεσσαράκοντα τρία βασιλεύσας, τελευτᾷ τὸν βίον. ἀνὴρ θρασήριος καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων εὐτυχέστερος γενόμενος. μέμνηται δ' αὐτοῦ τῶν πράξεων καὶ Βηρωσσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. "ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβυχοδονό-"σορος, ὅτι ὁ τεταγμένος σατράπης, ἔν τε Αἰγύπτῳ καὶ "τοῖς περὶ τὴν Κοίλην Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην τόπους, ἀπο-"στάτης αὐτῷ γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς ἔτι κακοπαθεῖν, "συσήσας τῷ ἰῷ Ναβυχοδονοσόρῳ ὄντι ἐν ἡλικίᾳ μέρη τινὰ "τῆς δυνάμεως, ἔπεμψεν ἐπ' αὐτόν. συμμίξας δὲ Ναβυ-"χοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ παραταξάμενος, αὐτοῦ τε "ἐκράτησε, καὶ τὴν χώραν ἐκ ταύτης τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐ-"τοῦ βασιλείαν ἐποιήσατο. τῷ δὲ πατρὶ τῷ Ναβυχοδονο-"σόρῳ συνέβη, κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀρρωστήσαντι, ἐν τῇ "Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἔτη βασιλεύ-"σαντι εἰκοσιέν. αἰσθόμενος δὲ μετ' ὀλίγον χρόνον τὴν τοῦ "πατρὸς τελευτὴν Ναβυχοδονοσόρος, καὶ καταστήσας τὰ "κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ "τοὺς αἰχμαλώτους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ "τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν, καὶ συντάξας τισὶ τῶν φί-"λων μετὰ τῆς βαρυτάτης δυνάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὡφε-"λείας ἀνακομίζειν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ὀ-"λιγοστὸς διὰ τῆς ἐρήμου παρεγένετο εἰς Βαβυλῶνα. παρα-

bunt quidpiam, vel expostulabunt, a me praecautum est, asseuerando quod Hebraeorum solum libros Graece reddam, pollicendoque futurum vt in rebus istis exponendis nihil illis de meo addam vel detraham.

CAP. XI.

De Nabuchodonosoro eiusque successoribus, et quomodo eorum imperium euersum erat a Persis: quaeque Danielo acciderunt in Media, et qualia illis praedixit.

REX autem Nabuchodonosorus, cum regnasset annos quadraginta tres, vitam finiuit; vir ad res agendas acer, et regibus qui eum anteceſſerunt fortunatior. Rerum autem ab eo gestarum meminit etiam Berosus in tertio Historiae Chaldaïcae libro, hisce verbis. "Cumque au-"disset pater eius Nabuchodonosorus, eum, qui in Æ-"gypto et Coele-Syria et Phoenice praepositus fuerat, "Satrapen ab eo defeciſſe, ipse ferendis laboribus per "aetatem impar, filio Nabuchodonosoro adhuc iuueni "tradidit partem exercitus, misitque ad illum bello per-"sequendum. Nabuchodonosorus vero congressus cum "illo, qui desciuerat, acieque conserta, et eum vicit, "et regionem ab hoc initio in regni sui ditionem rede-"git. At sub id tempus euenit vt Nabuchodonosorus pa-"ter, cum morbum contraxisset, in vrbe Babyloniorum "diem obiret supremum, postquam regnasset annis XXI. "Nabuchodonosorus vero, non multo post patris morte "cognita, rebusque in Ægypto et reliqua regione ordi-"natis, vt et captiuis ex Iudaeis et Phoenicibus et Syris "et ex Ægypti populis, datoque in mandatis quibusdam "ex amicis vt eos vna cum grauis armaturae militibus et "impedimentis in Babyloniam deportarent, ipse cum "paucis itinere per desertum facto Babylonem se conse-

"λαβὼν δὲ τὰ πράγματα, διοικούμενα ὑπὸ τῶν Χαλδαίων, "καὶ διατηρκμένην τὴν βασιλείαν ὑπὸ τῆ βελτίσῃ αὐτῶν, "κυρίευσας ὁλοκλήρε τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, τοῖς μὲν αἰχμα- "λώτοις παραγενομένοις συνέταξεν ἀποικίας ἐν τοῖς ἐπιτη- "δειοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις ἀποδεῖξαι· αὐτὸς δ' "ὑπὸ τῶν ἐκ τῆ πολέμε λαφύρων τό, τε τῆ Βήλε ἱερὸν καὶ "τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν τε ὑπάρχουσαν ἐξ "ἀρχῆς πόλιν, καὶ ἑτέραν χαρισάμενος, καὶ ἀνακαινίσας, "πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι τὰς πολιορκοῦντας τὸν ποταμὸν "ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, περιεβάλε- "το τρεῖς μὲν τῆς ἔνδον πόλεως περιβόλας, τρεῖς δὲ τῆς ἔξω, "τοῦτο δὲ τῆς ὀπτῆς πλίνθε. καὶ τειχίσας ἀξιολόγως τὴν "πόλιν, καὶ τὰς πυλῶνας κοσμήσας ἱεροπρεπῶς, προσκα- "τεσκεύασεν τοῖς πατρικοῖς βασιλείοις ἕτερα βασίλεια ἐχό- "μενα αὐτῶν· ὧν τὸ μὲν ἀνάστημα καὶ τὴν λοιπὴν πολυτέ- "λειαν περισσὸν ἴσως ἂν εἴη λέγειν. πλὴν ὄντα γε μεγάλα "καὶ ὑπερήφανα συνετελέθη ἡμέραις δεκαπέντε. ἐν δὲ τοῖς "βασιλείοις τούτοις ἀναλήμματα λίθινα ἀνωκοδόμησε, τὴν "ὄψιν ἀποδοὺς ὁμοιοτάτην τοῖς ὄρεσι, καὶ καταφυτεύσας "δένδρεσι παντοδαποῖς ἐξειργάσατο. καὶ κατεσκεύασε τὸν "καλούμενον κρεμαστὸν παράδεισον· διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐ- "τῆ ἐπιθυμεῖν τῆς οἰκείας διαθέσεως, ὡς τεθραμμένην ἐν "τοῖς κατὰ Μηδίαν τόποις." καὶ Μεγασθένης δὲ ἐν τῇ τε- τάρτῃ τῶν Ινδικῶν μνημονεύει αὐτῶν, δι' ἧς ἀποφαίνει πειρᾶται τοῦτον τὸν βασιλέα τῇ ἀνδρεία καὶ τῷ μεγέθει τῶν πράξεων ὑπερβεβηκότα τὸν Ηρακλέα. καταστρέψασθαι γὰρ αὐτὸν φησὶ Λιβύης τὴν πολλὴν, καὶ Ιβηρίαν. καὶ Διο- κλῆς δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Περσικῶν μνημονεύει τούτε τῆ βα- σιλέως· καὶ Φιλόστρατος ἐν ταῖς Ινδικαῖς αὐτῆ καὶ Φοινικι- καῖς ἱστορίαις, ὅτι ἔτος ὁ βασιλεὺς ἐπολιόρκησε Τύρον ἔτη ιγ'. βασιλεύοντος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν Ιθοβάλε τῆς Τύ- ρε. καὶ τὰ μὲν, ὑπὸ πάντων ἱστορούμενα περὶ τούτε τῆ βα- σιλέως, ταῦτα ἦν.

β'. Μετὰ δὲ τὴν Ναβαχοδονοσόρε τελευτὴν Δβιλαμα-

"rebat. Potitus autem rerum quas Chaldaei administra-
"verant, regnique sibi ab eorum potissimo adseruati, to-
"tum patris quod fuerat imperium adeptus, captiuis qui-
"dem, vbi eo venerant, colonias in Babyloniae locis
"maxime opportunis assignari iussit: ipse vero, postquam
"de belli manubiis Beli templum aliaque largiter orna-
"verat, vrbemque Babylonis quae iam erat, noua etiam
"altera addita, instaurauerat, ne possent posthac qui ad
"vrbem istam venirent obsidendam abacto flumine eam
"facilius aggredi, ternos quidem interiori vrbi, ternos-
"que pariter exteriori murorum ambitus circumdedit, id-
"que e coctis lateribus. Cumque vrbem bene muniuis-
"set, et portas magnifice adornasset, paternae regiae
"contiguam aliam exstruxit: cuius de altitudine reliquo-
"que splendore dicere mihi forsan superuacaneum esset.
"Verum ampla quamuis fuerit et superba, diebus tamen
"quindecim confecta erat et absoluta. In hac regia ex
"lapide excitauit pilas, quibus speciem dedit montibus
"persimilem; easque ita fabricauit, vt omne genus arbo-
"ribus consitae fuerint. Fecitque pensilem paradisum,
"vt vocabatur; quod vxor eius, vtpote in Mediae locis
"educata, ea desiderarit quae patriam quodammodo re-
"ferrent." Quin et Megasthenes in tertio rerum Indi-
carum libro ipsorum meminit, vbi ostendere conatur,
quod hic rex fortitudine et rerum gestarum magnitudi-
ne longe Herculem superarit. Eum enim vastasse dicit
magnam Libyae partem et Iberiam. Imo et Diocles in
secundo rerum Persicarum libro huius regis mentionem
facit; vt et Philostratus tam in Indicis eius quam Phoe-
niciis historiis, quod hic rex tredecim annos Tyrum
oppugnauerit, cum illo tempore Ithobalus in Ty-
ro regnaret. Atque haec quidem sunt quae ab
Historicis omnibus de hoc rege memoriae prodita
sunt.

2. Caeterum post mortem Nabuchodonosori, Abila-

ρώδαχος ὁ παῖς αὐτῦ τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει· ὃς εὐθὺς τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα Ιεχωνίαν τῶν δεσμῶν ἀφεὶς, ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις φίλοις εἶχε, πολλὰς αὐτῷ δωρεὰς δοὺς, καὶ ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων· ὁ γὰρ πατὴρ αὐτῦ τὴν πίστιν οὐκ ἐφύλαξε τῷ Ιεχωνία, παραδόντι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων καὶ τῆς συγγενείας ὅλης ἑκουσίως ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς ἂν μὴ κατασκαφείη ληφθεῖσα τῇ πολιορκίᾳ, καθὼς προειρήκαμεν. τελευτήσαντος δὲ Αβιλαμαρωδάχου μετὰ ἔτη ὀκτωκαίδεκα τῆς βασιλείας, Νιγλίσαρος ὁ παῖς αὐτῦ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνει· καὶ, κατασχὼν αὐτὴν ἔτη τεσσαράκοντα, κατασχέθει τὸν βίον. μετ' αὐτὸν δὲ εἰς τὸν υἱὸν αὐτῦ Λαβοσόρδαχον ἀφικνεῖται τῆς βασιλείας ἡ διαδοχὴ, καὶ μῆνας ποιήσασα παρ' αὐτῷ τὰς πάντας ἐννέα, τελευτήσαντος αὐτῦ μεταβαίνει πρὸς Βαλτάσαρον τὸν καλούμενον Ναβοάνδηλον παρὰ Βαβυλωνίοις. ἐπὶ τοῦτον στρατεύουσι Κῦρός τε ὁ Περσῶν βασιλεὺς καὶ Δαρεῖος ὁ Μήδων· καὶ πολιορκουμένῳ αὐτῷ ἐν Βαβυλῶνι θαυμάσιόν τι καὶ τεράστιον θέαμα συνέβη. κατέκειτο δειπνῶν ἐν οἴκῳ μεγάλῳ, καὶ σκευῶν ἦν πολὺς ἄργυρος εἰς ἑστίασιν πεποιημένων βασιλικὴν, μετὰ τῶν παλλακίδων καὶ τῶν φίλων. δόξαν δὲ αὐτῷ, κομισθῆναι κελεύει ἐκ τῦ ἰδίου ναῦ τὰ τῦ Θεοῦ σκεύη, ἃ συλήσας Ναβεχοδονόσορος ἐξ Ιεροσολύμων, οὐκ ἐχρῆτο μὲν, εἰς δὲ τὸν αὐτῦ ναὸν κατέθετο. αὐτὸς δὲ ὑπὸ θράσους προαχθεὶς, ὥστε αὐτοῖς χρῆσθαι μεταξὺ πίνων καὶ βλασφημῶν εἰς τὸν Θεὸν, ἐκ τῦ τείχους ὁρᾷ χεῖρα προϊοῦσαν, καὶ τῷ τοίχῳ τινὰς συλλαβὰς ἐγγράφουσαν. ταραχθεὶς δ' ὑπὸ τῆς ὄψεως, συνεκάλεσε τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, καὶ πᾶν τοῦτο τὸ γένος ὅσον ἦν ἐν τοῖς Βαρβάροις, τάτε σημεῖα καὶ τὰ ὀνείρατα κρίνειν δυνάμενον, εἰς ἂν αὐτῷ δηλώσωσι τὰ γεγραμμένα. τῶν δὲ μάγων οὐδὲν εὑρίσκειν, οὐδὲ συνιέναι λεγόντων, ὑπ' ἀγωνίας ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλῆς τῆς ἐπὶ τῷ παραδόξῳ λύπης, κατὰ πᾶσαν ἐκίνουξε τὴν χώραν, τῷ τὰ γράμματα καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν δηλουμένην διάνοιαν σαφῆ ποιήσαντι, δώσειν ὑπισχνούμενος στρεπτὸν

marodachus eius filius regnum fuscipit: qui, cum Iechonian statim e vinculis soluisset, eum inter amicos necessarios habebat, multis muneribus donatum, atque prae caeteris apud Babylonem regibus honoratum. nam pater eius fidem Iechoniae datam non seruauit: qui se ei cum vxoribus et liberis omnique cognatione sua sponte tradiderat, pro patria vrbe, quam nolebat per vim expugnatam excidi, vt iam ante diximus. Mortuo autem Abilamarodacho, postquam annos decem et octo regnasset, Nigliſarus filius eius imperium sibi vindicat: cumque id tenuisset annos quadraginta vita decedit. At post illum ad filium eius Labosordachum successionis iure regnum peruenit, eumque ei menses solummodo nouem mansisset, eo sublato transit ad Baltasarum, qui Naboandelus a Babyloniis vocatur. Huic bellum intulerunt et Cyrus Persarum rex et Medorum Darius: eique, dum obsessus Babylone erat, mirabilis quaedam et prodigiosa visio oblata est. Discumbebat coenans in ampla domo, (et magnus erat apparatus vasorum argenteorum in regalis conuiuii vsum factorum) accumbentibus etiam concubinis et amicis. cumque ita ei collibuisset, iubet e suo templo asferri vasa Dei, quibus Nabuchodonosorus, spoliatis Hierosolymis, vsus quidem non fuerat, sed in Dei sui templo repositurat. Ille vero, postquam eo vsque audaciae processerat, vt dum potaret Deoque maledicerret iisdem vteretur, videt manum e pariete prodeuntem et tectorio syllabas quasdam depingentem. Caeterum visione perturbatus, conuocauit Magos et Chaldaeos, et id genus quotquot inter barbaros prodigia et somnia interpretari poterant, vt scriptum illud ei declararent. Cum autem Magi se nihil posse inuenire aut intelligere dicerent, rex solicitus moestusque admodum ex re adeo inopinata, per totam regionem promulgari fecit; se illi daturum promittere, qui scriptum legerit et quid id sibi vellet enunciauerit, vt torquem auream in collo gestet, purpura amiciatur more regum Chaldaeorum, et in tertia regni sui parte dominetur. Post hoc praeconium,

περιαυχένιον χρύσεον, καὶ πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς εἷς τῶν Χαλδαίων βασιλεῖς, καὶ τὸ τρίτον μέρος τῆς ἰδίας ἀρχῆς. τούτου γενομένου τοῦ κηρύγματος, ἔτι μᾶλλον οἱ μάγοι συνδραμόντες, καὶ φιλοτιμησάμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν τῶν γραμμάτων, οὐδὲν ἔλαττον ἠπόρησαν. ἀθυμοῦντα δ' ἐπὶ τούτῳ θεασαμένη τὸν βασιλέα ἡ μάμμη αὐτοῦ, παραθαρσύνειν ἤρξατο, καὶ λέγειν· ὡς ἔστι τις ἐκ τῆς Ἰουδαίας αἰχμάλωτος, ἐκεῖθεν τὸ γένος, ἀχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ναβυχοδονοσόρου πορθήσαντος Ἱεροσόλυμα, Δανιῆλος ὄνομα, σοφὸς ἀνὴρ καὶ δεινὸς ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ γνώριμα, ὃς Ναβυχοδονοσόρῳ τῷ βασιλεῖ, μηδενὸς ἄλλου δυνηθέντος εἰπεῖν περὶ ὧν ἔχρῃζεν, εἰς φῶς ἤγαγε τὰ ζητούμενα. μεταπεμψάμενον οὖν αὐτὸν ἠξίου παρ' αὐτοῦ πυνθάνεσθαι περὶ τῶν γραμμάτων, καὶ τὴν ἀμαθίαν τὴν τῶν μὴ εὑρόντων αὐτὰ κατακρίνειν, κἂν σκυθρωπὸν ᾖ τὸ ὑπὸ Θεοῦ σημαινόμενον.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας καλεῖ τὸν Δανιῆλον ὁ Βαλτάσαρος, καὶ διαλεχθεὶς ὡς πύθοιτο περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ πνεῦμα συμπάρεστι, καὶ μόνος ἐξευρεῖν ἱκανώτατος ἂ μὴ τοῖς ἄλλοις εἰς ἐπίνοιαν ἔρχεται, φράζειν αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, καὶ τί σημαίνει μηνύειν ἠξίου. τοῦτο γὰρ ποιήσαντι πορφύραν δώσειν ἐνδεδύσθαι, καὶ χρύσεον περὶ τὸν αὐχένα τρεπτὸν, καὶ τὸ τρίτον τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς μέρος, τιμὴν καὶ γέρας τῆς σοφίας, ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν ἐπισημότατος γένοιτο τοῖς ὁρῶσι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐφ' ἣ τούτων ἔτυχε πυνθανομένοις. Δανιῆλος δὲ τὰς μὲν δωρεὰς αὐτὸν ἔχειν ἠξίου· τὸ γὰρ σοφὸν καὶ τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι, καὶ προῖκα τοὺς δεομένους ὠφελεῖν· μηνύειν δὲ αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, σημαίνοντα καταστροφὴν δι' αὐτῶν τοῦ βίου. ὅτι μηδ' οἷς ὁ πρόγονος αὐτοῦ διὰ τὰς εἰς Θεὸν ὕβρεις ἐκολάσθη, τούτοις ἔμαθεν εὐσεβεῖν, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μηχανᾶσθαι· ἀλλὰ καὶ Ναβυχοδονοσόρου μετασάντος εἰς δίαιταν θηρίων ἐφ' οἷς ἠσέβησε, καὶ μετὰ πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ἐλεηθέντος ἐπανελθεῖν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ τὴν βασιλείαν, καὶ διὰ ταῦτα τὸν Θεὸν, ὡς τὴν ἅπασαν

maior etiam fit Magorum concursus, certatimque contenderunt vt quid scriptum fuerit inuenirent, nihilo tamen minus haerebant. Quo fit vt auia' regis, vbi eum viderat ex; hac re tanta anxietate laborantem, animum ei confirmare coeperit, dicereque: captiuum esse quendam ex Iudaea, inde etiam ortum, a Nabuchodonosoro Hierosolymis excisis abductum nomine Danielum, virum singularis sapientiae et peritiae in iis euoluendis quae summe difficilia solique Deo nota; qui, cum regi Nabuchodonosoro nemo alius dicere potuerit quae percontatus est, quaesitorum obscura luce perfudit. Illum itaque vt accerseret rogabat, vt ab eo quaereret de literis istis, atque inscitiam coargueret illorum qui eas intelligere nequiuerunt, quamuis triste esse contigerit quod Deus fore significauit.

3. His auditis, Baltasarus Danielum euocat, praefatusque se multa de eo eiusque sapientia fama accepisse, quod scilicet Dei spiritu afflatus sit, et solus omnium maxime idoneus ad ea excogitanda quae aliis in mentem non veniunt, rogauit vt scripturam istam legeret et interpretando enuclearet. quod si fecerit, concessurum esse vt purpura vestiatur, et in collo torquem habeat auream, ac in tertia regni parte dominetur, in sapientiae honorem praemiumque, vt ex iis illustrissimus habeatur apud omnes qui ea videant, audiantque quid causae fuerit quod ista assequutus sit. At Danielus obsecrabat vt dona quidem et munera sibi haberet (nam sapientiam et diuinitatem largitionibus corrumpi non solere, sed egentibus gratuito prodesse) quae vero scripta erant se velle ei indicare ex illis ostendendo vitae finem ei adesse, quod, illa etiam monitus quae proauus eius ob suas in Deum contumelias passus est, pietatem colere non didicerit, nihilque supra humanam naturam moliri: sed cum et Nabuchodonosorus, ad victum ferinum ob impietatem redactus, et multis precibus et supplicationibus tantum misericordiae consequutus, vt humanae vitae consuetudini et regno restitueretur, propterea que Deum, vt qui potesta-

ἔχοντα δύναμιν καὶ προνοούμενον τῶν ἀνθρώπων, μέχρις ἧς καὶ ἐτελεύτησεν ὑμνοῦντος, λήθην αὐτὸς ἔλαβε τούτων, καὶ πολλὰ μὲν ἐβλασφήμησεν εἰς τὸ θεῖον, τοῖς δὲ σκεύεσιν αὐτῆς μετὰ τῶν παλλακίδων διηκονεῖτο. ταῦτα οὖν ὁρῶντα τὸν Θεὸν ὀργισθῆναι αὐτῷ, καὶ διὰ τῶν γεγραμμένων προκαταγγέλλειν, εἰς οἷον αὐτὸν κατασρέψαι δεῖ τέλος. ἐδήλου δὲ τὰ γεγραμμένα τάδε, ΜΑΝΗ. τοῦτο δ' ἔλεγεν Ελλάδι γλώττῃ σημαίνοιτ' ἂν ἀριθμός· ὥσπερ τῆς ζωῆς σου τοσοῦτον χρόνον καὶ τῆς ἀρχῆς ἠριθμησεν ὁ Θεὸς, καὶ περισσεύειν ἐπὶ σοὶ βραχὺν χρόνον. ΘΕΚΕΛ. σημαίνει τοῦτο σταθμόν. σήσας οὖν σε λέγει τὸν χρόνον τῆς βασιλείας ὁ Θεὸς, ἤδη καταφερομένην δηλοῖ. ΦΑΡΕΣ. καὶ τοῦτο πλάσμα δηλοῖ κατὰ Ελλάδα γλῶτταν. κλάσει τοιγαροῦν σε τὴν βασιλείαν, καὶ Μήδοις αὐτὴν καὶ Πέρσαις διανεμεῖ.

δ'. Δανιὴλ δὲ ταῦτα σημαίνειν τῷ βασιλεῖ φράσαντος τὰ ἐν τῷ τοίχῳ γράμματα, τὸν μὲν Βαλτάσαρον, οἷον εἰκὸς ἐφ' ὅτῳ χαλεποῖς τοῖς δεδηλωμένοις, λύπη καὶ συμφορὰ κατέλαβεν. ὁ μὴν ὡς προφήτῃ κακῶν αὐτῷ γεγενημένῳ τὰς δωρεὰς ἃς ὑπέσχετο δώσειν ὁ δίδωσιν, ἀλλὰ πάσας παρέχε· τὸ μὲν ἐφ' οἷς δοθήσονται λογιζόμενος ἴδιον αὐτῷ καὶ τῆς πεπρωμένης, ἀλλ' οὐχὶ τῷ προφητεύσαντος εἶναι, τὰ δὲ ὡμολογημένα κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ δικαίου, κἂν ἡ σκυθρωπὰ τὰ μέλλοντα συμβαίνειν. καὶ ὁ μὲν ἔτως ἔκρινε· μετ' ὀλὺν δὲ χρόνον, αὐτός τε ἐλήφθη καὶ ἡ πόλις, Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἐπ' αὐτὸν στρατεύσαντος. Βαλτάσαρος γάρ ἐστιν ἐφ' ὅ τὴν αἵρεσιν τῆς Βαβυλῶνος συνέβη γενέσθαι, βασιλεύσαντος αὐτοῦ ἔτη ἑπταικαίδεκα. τῶν μὲν οὖν Ναβυχοδονοσόρου τοῦ βασιλέως ἐγγόνων τὸ τέλος τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον. Δαρείῳ δὲ, τῷ καταλύσαντι τὴν Βαβυλωνίων ἡγεμονίαν μετὰ Κύρου τοῦ συγγενοῦς, ἔτος ἦν ἑξηκοστὸν δεύτερον, ὅτε τὴν Βαβυλῶνα εἷλεν, ὃς ἦν Ασυάγους υἱός, ἕτερον δὲ παρὰ τοῖς Ελλησιν ἐκαλεῖτο ὄνομα· ὃς καὶ, Δανιὴλον τὸν προφήτην λαβών, ἤγαγεν εἰς Μηδίαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πείσης αὐτῷ τιμῆς μεταδοὺς, εἶχε σὺν αὐτῷ. τῶν τριῶν

tem omnem habet, cuique res hominum curae sunt, vsque dum moreretur, celebrarit, ipse horum omnium oblitus, et multa quidem impie in Deum loquutus fuerit, et illius templi vasis sibi cum pellicibus ministrari voluerit. Deum itaque ista videntem illi iratum esse, et his literis praenunciare qualem sit habiturus vitae exitum. Quae autem scripta erant ita se habere indicauit. MANE. hoc autem dicebat Graeca lingua significare ἀριθμὸς, numerus: quasi Deus vitae tuae regnique tempus numeraverit, et pauxillum admodum tibi superesse. THEKEL. quod idem est ac ςαθμὸς, pondus. itaque Deus, inquit, ponderato regni tui tempore, iam illud deorsum ferri innuit. PHARES. et hoc, si Graece interpreteris, est κλάσμα, fragmentum. tuum igitur regnum franget Deus, illudque Medis Persisque diuidet.

4. Cum autem dixisset Danielus, ista regi ex literis in tectorio significari, Baltasarum quidem, vt verisimile erat, ob calamitosa adeo denunciata dolor inuasit et miseria. non tamen ei vt malorum praenuncio munera quae se daturum promiserat dare recusauit, sed quicquid pollicitus est praestitit: secum reputans, ea quidem ob quae danda forent a seipso fatisque esse, non ab illo qui ea praedixerat; viri autem boni iustique officio functum esse, qui ea vere interpretatus est, quamuis tristia essent quae forent euentura. Et quidem ille ita sensebat. at non multo post ipse captus est, simul et vrbs: exercitu in eum educto a Cyro Persarum rege. Baltasarus enim est, quo regnante Babylonem captam esse contigit, cum regnum ipse tenuisset annos septendecim. Et quidem regis Nabuchodonosori posteros huiusmodi exitum habuisse accepimus. Dario autem, qui cum Cyro cognato suo Babyloniorum imperium euertit, annus agebatur sexagesimus secundus, quando Babylonem cepit: qui Astyagis filius erat, et alio nomine apud Graecos vocabatur; quique Danielum vatem assumptum in Mediam duxit ad regiam suam, summoque honore auctum secum habebat. nam fuit vnus ex tribus satrapis quos trecentis

γὰρ σατραπῶν ἦν, ὃς ἐπὶ τῶν ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων σατραπειῶν κατέστησε. τοσούτους γὰρ ἐποίησε Δαρεῖος.

ε'. Δανιήλου τοίνυν ὢν ἐν τοιαύτῃ τιμῇ, καὶ λαμπρᾷ σπουδῇ παρὰ τῷ Δαρείῳ, καὶ πρὸς ἅπαντα ὑπ' αὐτοῦ μόνος, ὡς ἂν ἔχων τὸ θεῖον, πεπιστευμένος, ἐφθονήθη. βασκαίνουσι γὰρ οἱ μᾶλλον αὐτῶν ἑτέρους ἐν πλείονι τιμῇ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι βλέποντες. ζητούντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἀφορμὴν διαβολῆς καὶ κατηγορίας τῶν ἀχθομένων ἐπ' αὐτῷ εὐδοκιμοῦντι παρὰ τῷ Δαρείῳ, παρεῖχεν αἰτίαν οὐδεμίαν. ὢν γὰρ καὶ χρημάτων ἐπάνω καὶ παντὸς λήμματος περιῶν, αἰχίστην αὐτῷ δοκῶν, κἂν ὑπὲρ ὧν δοθείη καλῶς, τὶ προσλαβεῖν, οὐδ' ἡντιναοῦν τοῖς ζηλοτυποῦσιν αὐτὸν ἐγκλημάτων εὕρεσιν παρεῖχεν. οἱ δ' ὡς οὐδὲν εἶχον, ᾧ, κατεπόντες αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, ζημιώσουσιν αὐτὸν εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ τιμὴν αἰσχύνῃ καὶ διαβολῇ, τρόπον ἄλλον ἐζήτουν καθ' ὃν αὐτὸν ἐκποδὼν ποιήσονται. ἐρῶντες οὖν τὸν Δανιήλου, τρὶς τῆς ἡμέρας προσευχόμενον τῷ Θεῷ, πρόφασιν ἔγνωσαν εὑρηκέναι, δι' ἧς ἀπολέσουσιν αὐτόν. καὶ πρὸς τὸν Δαρεῖον ἐλθόντες ἀπήγγειλον αὐτῷ, ὡς τοῖς σατράπαις αὐτοῦ καὶ ἡγεμόσι δόξειεν ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας ἀπεῖναι τὸ πλῆθος, ὅπως μήτε αὐτῷ τις μήτε τοῖς θεοῖς δείσειεν αὐτῶν καὶ εὐχόμενος εἴη· τὸν μέντοιγε αὐτῶν παραβάντα ταύτην τὴν γνώμην, εἰς τὸν τῶν λεόντων ἔκριναν ῥῖψαι λάκκον ἀπολέμενον.

ς'. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὑ συνιδὼν τὴν κακουργίαν αὐτῶν, ὑδ' ἐπὶ τὸν Δανιήλου ταῦτα κατασκευασαμένους ὑπονοήσας, ἀρέσκεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἔφη δεδογμένοις· καὶ κυρώσειν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐπαγγελλόμενος, προστίθησι πρόγραμμα δηλοῦν τῷ πλήθει τὰ δόξαντα τοῖς σατράπαις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, φυλαττόμενοι μὴ παραβῆναι τὰ προστάγματα, ἠρέμουν· Δανιήλῳ δὲ φρονοῦντες ὑδετισοῦν τούτων ἦν, ἀλλ' ὡς εἶχεν ἔθος ἱστάμενος ηὔχετο τῷ Θεῷ πάντων ὁρώντων. οἱ δὲ σατράπαι, τῆς ἀφορμῆς αὐτοῖς ἣν ἐσπούδαζον λαβεῖν ἐπὶ τὸν Δανιήλου παραφανείσης, εὐθὺς ἦκον πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατηγόρουν, ὡς παραβαίνοντος μόνου τὸ Δανιήλου

sexaginta satrapiis praepositi. totidem enim fecit Darius.

5. Cum itaque Danielus in tanto esset honore, et egregio erga se Darii studio veteretur, eique soli, tanquam Dei spiritu afflato, fides in omnibus a rege haberetur, invidia flagrauit. fieri enim solet vt illi inuideant, qui alios intuentur magis quam semetipsos a regibus honorari. Caeterum iis, qui aegre ferebant vt tanta polleret apud Darium auctoritate, calumniandi et accusandi occasionem quaerentibus, causas omnes praecidebat. nam cum super pecuniam esset omniumque munerum contemptor, summae sibi turpitudini esse ducens aliquid accipere, etiam cum pro beneficio honeste daretur, nullam omnino obtrectatoribus suis, quam arriperent, reprehensionis ansam dabat. Illi vero, dum nihil haberent, quo ipsius apud regem delati existimationem minuerent, aliquid ei vt probrum obiiciendo vel calumniam adhibendo, aliam rationem iniuerunt, qua eum e medio tollerent. Itaque cum animaduerterent Danielum ter quotidie Deo supplicare, eis in mentem venit se illum perdendi occasionem inuenisse. Cumque Darium adiissent, ei nunciabant, satrapis eius praefectisque videri triginta dierum ferias populo indici debere, quibus neque ipsum neque Deos aliquid rogare precarique cuiquam liceret: qui vero contra hoc ipsorum decretum fecerit, statuerunt vt in leonum specum periturus coniiceretur.

6. Rex autem illorum malitiae ignarus, neque Danielo insidias istiusmodi commento paratas esse suspicatus, ait sibi placere hanc illorum sententiam; pollicitusque se sancitum ire id quod illis fieri visum est, edictum proposuit in publicum quo populo innotescerent quae satrapae decreuerint. Atque alii quidem omnes quiescebant, sibi cauentes ne quid contra mandata facerent: at Danielus nihil horum curabat: sed more suo situs omnium in conspectu Deum orabat. Tum satrapae, occasione sibi oblata quam aduersus Danielum captare modis omnibus studebant, e vestigio regem conueniebant, et accusationem instituebant, quod Danielus contra quam imperassent so-

τὰ προσταγμένα, μηδενὸς τῶν ἄλλων τολμῶντος προσεύχεσθαι τοῖς θεοῖς· καὶ τοῦτ' ἐ δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ διὰ φυλακὴν καὶ διατήρησιν ὑπὸ τῆ φθόνε. ἀπὸ γὰρ μείζονος ἧς προσεδόκων εὐνοίας τοῦτο ποιεῖν τὸν Δαρεῖον ὑπολαμβάνοντες, ὡς καὶ καταφρονήσαντι τῶν ἐκείνε προσταγμάτων συγγνωμὴν ἑτοίμως νέμειν, καὶ αὐτὸ τοῦτο βασκαίνοντες τῷ Δανιήλῳ, ἐ μετεβάλλοντο πρὸς τὸ ἡμερώτερον, ῥίπτειν δὲ αὐτὸν ἠξίουν κατὰ τὸν νόμον εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. ἐλπίσας δὲ ὁ Δαρεῖος ὅτι ῥύσεται τὸ θεῖον αὐτὸν, καὶ ἐδὲν μὴ πάθῃ δεινὸν ὑπὸ τῶν θηρίων, ἐκέλευσεν αὐτὸν εὐθύμως φέρειν τὰ συμβαίνοντα. καὶ βληθέντος εἰς τὸν λάκκον, σφραγίσας τὸν ἐπὶ τῆ στομίε κείμενον ἀντὶ θύρας λίθον, ἀνεχώρησεν· καὶ δι' ὅλης ἄσιτος τῆς νυκτὸς καὶ ἄϋπνος διῆγεν, ἀγωνιῶν περὶ τῆ Δανιήλε. μεθ' ἡμέραν δὲ ἀναστὰς ἐπὶ τὸν λάκκον ἦλθε· καὶ σωζομένην τὴν σφραγῖδα εὑρὼν, ᾗ σημηνάμενος τὸν λίθον κατελελοίπει, ἀνοίξας ἀνεβόησε, καλῶν τὸν Δανιῆλον, καὶ πυνθανόμενος εἰ σώζεται. τῆ δ' ἐπακέσαντος τῷ βασιλεῖ, καὶ μηδὲν παθεῖν εἰπόντος, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀνελκυσθῆναι τοῦ λάκκε τῶν θηρίων. οἱ δὲ ἐχθροὶ, θεασάμενοι τὸν Δανιῆλον μηδὲν πεπονθότα δεινὸν, διὰ μὲν τὸ θεῖον καὶ τὴν τούτε πρόνοιαν ὑκ ἠξίουν αὐτὸν σώζεσθαι· πεπληρωμένες δὲ τὰς λέοντας τροφῆς μὴ ἅψασθαι μηδὲ προσελθεῖν τῷ Δανιήλῳ νομίζοντες, τοῦτ' ἔλεγον πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μισήσας αὐτὰς τῆς πονηρίας, παραβληθῆναι μὲν πολλὰ κελεύει τοῖς λέυσι κρέα, κορεσθέντων δ' αὐτῶν τὰς ἐχθρὰς τῆ Δανιήλε προσέταξεν εἰς τὸν λάκκον ἐμβληθῆναι, ὅπως εἰ διὰ κόρον αὐτοῖς ἐ προσάξυσιν οἱ λέοντες μάθοι. σαφὲς δὲ ἐγένετο Δαρείῳ, τῶν σατραπῶν παραβληθέντων τοῖς θηρίοις, ὅτι τὸ θεῖον ἔσωσε τὸν Δανιῆλον. ἐδένος γὰρ αὐτῶν ἐφείσαντο οἱ λέοντες, ἀλλὰ πάντας διεσπάραττον, ὡσανεὶ σφόδρα λιμώττοντες καὶ τροφῆς ἐνδεεῖς. ᾠήθησε δ' αὐτὰς ἐ τὸ πεινᾶν οἶμαι, μικρὸν ἔμπροσθεν ἀφθόνων κρεῶν ἐμπεπλησμένας, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων κακία. δῆλη γὰρ καὶ τοῖς ἀλόγοις ἂν αὐτὴ ζώοις πρὸς τιμωρίαν γένοιτο, τῆ Θεῆ προαιρεμένη.

lus fecerit, cum nemo alius ausus esset Diis supplicare; idque non pietate eo adducti, sed quod ex inuidia obseruarint illum et animaduerterint quid ageret. Suspicantes etenim Darium id agere vt ob maiorem quam exspectabant beneuolentiam mandati sui contemptori veniam daret, quod ipsum suam in Danielum inuidiam augebat, haud inde mitiores facti erant, sed postulabant vt iuxta latam legem in leonum specum coniiceretur. At Darius spei plenus, fore vt Deus eum liberaret, et nihil mali a feris pateretur, hortatus est eum vt quicquid accideret aequo ferret animo. cumque in speluncam coniectus esset, rex, signato lapide qui pro ostio erat in ore specus, discessit; totamque eam noctem sine cibo et somno exegit, de Danielo maiorem in modum solicitus. Mane autem diluculo surrexit, et ad specum se contulit: cumque sigillum illaesum inueniisset, quo lapidem obsignatum reliquerat, illo protinus referato magna voce Danielum clamauit, quaerens an adhuc saluus esset. Qui cum regem audiuisset, dixissetque, se nequaquam laesum esse, rex eum ex ferarum specu iussit extrahi. Inimici vero eius, cum vidissent nihil mali Danielo accidisse, Deo quidem eiusque prouidentiae incolumitatem illius tribuere noluerunt; leones vero sagina impletos neque Danielum attigisse neque ad eum accessisse existimantes, id ita factum esse regi dictitabant. At ille, quod eos vtpote summe malignos odio habuerit, multas carnes leonibus obiici iubet, illisque iam saturatis inimicos Danieli in antrum coniici imperauit, vt animaduerteret an ob saturitatem ad eos non accessuri essent. Tum manifestum erat Dario, postquam feris obiecti essent satrapae, Danielum miraculo seruatum esse. Nam leones nemini illorum pepercerunt, sed eos omnes dilacerarunt, quasi valde esurientes et victus inopia laborantes. Eos autem fames, vti arbitror, non irritauit et exacuit, quippe qui paulo ante carne ad satietatem vsque fuerant impleti, sed hominum malitia. nihil enim impedit quin et ipsa, Deo ita volente, etiam bestiis palam fiat ad poenam exsequendam.

ζ'. Διαφθαρέντων οὖν τῶν ἐπιβουλευσάντων Δανιήλῳ τοῦτον τὸν τρόπον, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος καθ' ὅλης ἐπεμψε τὴν χώραν ἐπαινῶν τὸν Θεὸν, ὃν Δανιὴλος προσεκύνει, καὶ μόνον αὐτὸν λέγων εἶναι ἀληθῆ, καὶ τὸ πᾶν κράτος ἔχοντα. ἔχε δὲ καὶ τὸν Δανιῆλον ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ, πρῶτον αὐτὸν ἀποδείξας τῶν φίλων. ὢν δὲ ἔτως ἐπίσημος καὶ λαμπρὸς ὑπὸ δόξης τοῦ θεοφιλὴς εἶναι Δανιῆλος, ᾠκοδόμησεν ἐν Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς βάριν, εὐπρεπέστατόν τι κατασκεύασμα καὶ θαυμασίως πεποιημένον, ἣ μέχρι δεῦρο μένει καὶ σώζεται. τοῖς δ' ὁρῶσι δοκεῖ προσφάτως κατεσκευάσθαι, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἑκείνης ἧς ἕκαστος αὐτὴν ἡμέρας ἱσορρεῖ γεγονέναι. ἔτως νεαρὸν αὐτῆς καὶ ἀκμαῖον τὸ κάλλος, καὶ μηδαμῆ γεγηρακὸς ὑπὸ τοσούτου χρόνου. πάσχει γὰρ καὶ τὰ κατασκευάσματα ταὐτὸν ἀνθρώποις, καὶ παλαιοῦται, καὶ τὴν ἰσχὺν λυόμενα ὑπὸ τῶν ἐτῶν, καὶ τὴν εὐπρέπειαν μαραινόμενα. θάπτουσι δ' ἐν τῇ βάρει τούς τε Μήδων βασιλεῖς, καὶ Περσῶν καὶ Πάρθων, ἄχρι τοῦ δεῦρο· καὶ ὁταύτην πεπιστευμένος Ιουδαῖός ἐστιν ἱερεύς. καὶ τοῦτο γίνεται μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἄξιον δὲ τοῦδε τοῦτο καὶ ὁ μάλιστα θαυμάσαιτό τις ἂν ἀκούσας διελθεῖν. ἅπαντα γὰρ αὐτῷ παραδόξως ὡς ἑνί τινι τῶν μεγίστων εὐτυχήθη προφητῶν, καὶ παρὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τιμή τε καὶ δόξα παρὰ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, καὶ τελευτήσας δὲ μνήμην αἰώνιον ἔχει. τὰ γὰρ βιβλία, ὅσα δὴ συγγραψάμενος καταλέλοιπεν, ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν ἔτι καὶ νῦν· καὶ πεπιστεύκαμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι Δανιῆλος ὡμίλει τῷ Θεῷ. ὁ γὰρ τὰ μέλλοντα μόνον προφητεύων διετέλει, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ὥριζεν, εἰς ὃν ταῦτα ἀποβήσεται· καὶ τῶν προφητῶν τὰ χείρω προλεγόντων, καὶ διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων ὑπὸ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, Δανιῆλος ἀγαθῶν ἐγίνετο προφήτης αὐτοῖς, ὡς ἀπὸ μὲν τῆς εὐφημίας τῶν προλεγομένων εὔνοιαν ἐπισπᾶσθαι παρὰ πάντων, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους αὐτῶν ἀληθείας πίστιν καὶ δόξαν ὁμοῦ θειότητος παρὰ τοῖς ὄχλοις ἀποφέρεσθαι. κατέλιπε δὲ γράψας, ὅθεν ἡμῖν τὸ τῆς

7. Iis itaque hoc modo peremptis qui Danielo insidias struxerant, Darius rex nuncios dimisit per vniuersam regionem, qui iuberent Deum istum celebrari, quem Danielus adorabat, dicerentque ipsum solum verum esse Deum et omnipotentem. Porro Danielum summo in honore habuit, eique primum inter amicos locum tribuit. Cum autem Danielus insignis adeo esset clarusque, praecipue quod Deo charus existimaretur, turrim aedificauit Ecbatanis Mediae, opus elegantissimum et arte mirabili constructum, quae etiamnum quidem manet duratque: spectantibus vero apparet recentis esse structurae, atque illa ipsa die condita qua quisque illam adspexerit. tanta quippe illi est nouitatis species et formae vigor integer, cui nihil decessit tam longo temporis decursu. nam et idem accidit aedificiis quod hominibus, pariterque senescunt, quod annis aliquid de robore pereat, decorque marcescat. Moris autem adhuc est vt in turri ista Medorum reges sepeliantur, item Persarum et Parthorum: eiusque custodia sacerdoti Iudaeo commissa est. id quod fieri solet in hodiernum vsque diem. Conuenit autem id de hoc viro narrare, quod, si quis audiuerit, etiam miraretur. omnia enim ipsi, tanquam vni e vatum maximis, praeter opinionem prospere cesserunt, et dum viueret honorem et gloriam apud reges populumque assequutus est, atque mortuus memoria fruitur sempiterna. Libri enim, quotquot a se conscriptos reliquit, leguntur hodieque apud nos: atque ii nobis fidem faciunt, Danielum cum Deo colloquia habuisse. Non enim futura solum, quemadmodum et alii vates, praedicere solebat, sed et tempus, quo haec euentura erant, praefiniuit: cumque alii vates mala praenunciarent, propterea regum et vulgi odia in se concitarent, istis Danielus erat bonorum praenuncius, adeo vt ob faustam quidem ominationem sibi omnium beneuolentiam conciliarit; ex euentuum vero certitudine non solum in veridicis, sed et in diuinis habitus fuerit a populo. Scriptis autem ea consignata reliquit, ex quibus licet

προφητείας ἀκριβὲς αὐτῷ καὶ ἀπαράλλακτον ἐποίησε δῆλον. φησὶ γάρ, "αὐτῷ γενομένῳ ἐν Σούσοις ἐν τῇ μητροπόλει "τῆς Περσίδος, ὡς ἐξέλθοι μὲν εἰς τὸ πεδίον μετὰ ἑταίρων "αὐτῷ, σεισμῷ δὲ καὶ κλόνῳ τῆς γῆς ἐξαίφνης γενομένῳ κα- "ταλειφθείη μόνος, φυγόντων τῶν φίλων· καὶ πέσοι μὲν "ἐπὶ τὸ στόμα ταραχθεὶς ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς δ' ἁψαμέ- "νου αὐτῷ, καὶ μεταξὺ κελεύοντος ἀναστῆναι, καὶ τὰ μέλλον- "τα συμβήσεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μετὰ πολλὰς γενεάς. "ἀνασάντι δ' αὐτῷ δεικθῆναι κριὸν ἰσήμερινε μέγαν, πολλὰ "μὲν ἐκπεφυκότα κέρατα, τελευταῖον δ' αὐτῶν ὑψηλότερον "ἔχοντα. ἔπειτα ἀναβλέψαι μὲν εἰς τὴν δύσιν, θεάσασθαι "δὲ τράγον ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον, συρρήξαντα τῷ "κριῷ, καὶ τοῖς κέρασι πλήξαντα δὶς, καταβαλεῖν αὐτὸν "ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ πατῆσαι. εἶτα τὸν τράγον ἰδεῖν ἐκ τῆ μετ- "ώπε μέγιστον ἀναφύντα κέρας, ἅ κλασθέντος ἀναβλαστῆ- "σαι τέσσαρα, καθ' ἕκαστον τῶν ἀνέμων τετραμμένα. ἐξ "αὐτῶν δ' ἀναφυῆναι καὶ ἄλλο μικρότερον ἀνέγραψεν· ὃ αὖ- "ξῆσαν, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ ταῦτα ἐπιδεικνὺς Θεός, πολεμήσειν "αὐτῷ τὸ ἔθνος, καὶ τὴν πόλιν αἱρήσειν κατὰ κράτος, καὶ "συγχεῖν τὰ περὶ τὸν ναὸν, καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν γενέ- "σθαι ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα ἕξ." ταῦτα μὲν ἰδεῖν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ἐν Σούσοις ὁ Δανιήλος ἔγραψε· κρῖναι δ' αὐτῷ τὴν ὄψιν τὰ φαντάσματος ἐδήλωσε τὸν Θεῖον ἄγγελος. "τὸν μὲν κριὸν βασιλείας τὰς Περσῶν καὶ Μήδων σημαίνειν ἔφασκε, τὰ δὲ κέρατα τοὺς βασιλεύειν μέλλοντας, "τὸ δὲ ἔσχατον κέρας σημαίνειν τὸν ἔσχατον βασιλέα, τοῦτον "δὲ διοίσειν ἁπάντων πλούτῳ τε καὶ δόξῃ. τὸν δὲ τράγον "δηλοῦν, ὡς ἐκ τῶν Ἑλλήνων τὴς βασιλεύσων ἔσαι, ὃς τῷ Περ- "σῶν συμβαλὼν δὶς κρατήσει τῇ μάχῃ, καὶ παραλήψεται "τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν. δηλοῦσθαι δ' ὑπὸ τοῦ μεγάλου κέρα- "τος τοῦ ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ τράγου τὸν πρῶτον βασιλέα· καὶ "τὴν τῶν τεσσάρων ἀναβλάστησιν ἐκπεσόντος ἐκείνου, καὶ τὴν "πρὸς τὰ τέσσαρα κλίματα τῆς γῆς αὐτῶν ἀποστροφὴν ἐκά- "στου, τοὺς διαδόχους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρώτου βασιλέως

perſpicere ſummae fidei eſſe eius vaticinia, rataque et immutabilia. Ait enim, "cum forte Suſis eſſet in Perſi-"dos metropoli, quod exiuerit quidem cum ſodalibus "ſuis in planitiem, ſubito vero terrae motu et concuſ-"ſione oborta ſolus fuerit relictus, amicis diffugientibus; "et ipſe quidem in faciem deuolutus in manus ambas "conciderit, a quodam vero apprehenſus, ſimulque ab "eo ſurgere iuſſus, ac videre quae poſt multas aetates "ciuibus eſſent euentura. Cum autem ſurrexiſſet, ſibi "oſtenſum eſſe, retulit, arietem immani magnitudine, "multa quidem cornua enata habentem, poſtremum "vero illorum caeteris excelſius. Deinde ſuſtuliſſe ocu-"los ad occaſum, vidiſſeque hircum inde per aërem de-"latum, qui arietem, vbi cum eo congreſſus erat, euni-"que bis cornibus percuſſerat, humi proſtrauit concul-"cauitque. mox vidiſſe enatum e fronte hirci cornu emi-"nentiſſimum, eoque fracto quatuor ſuccreuiſſe, quatuor "coeli plagas ſpectantia. Ex his vero et aliud minus "exortum eſſe ſcripſit: quod, poſtquam adultum eſſet, "dicebat Deus qui haec illi oſtendebat, bellum genti "ipſius illaturum eſſe, et vrbem vi expugnaturum, tem-"plique ceremonias perturbatum ire, ſacrificiaque inhibi-"turum eſſe per dies mille ducentos et ſexaginta ſex." Haec quidem ſe vidiſſe in planitie iuxta Suſas Danielus ſcripſit: Deum vero ipſi, quid ſibi vellent quae per viſum apparuerant, in hunc modum expoſuiſſe declarabat. "Arietem quidem regna Perſarum et Medorum ſignifi-"care dicebat, cornua vero reges ibi rerum potituros, et "cornu nouiſſimum deſignare regem vltimum, quique "caeteros omnes opibus et gloria ſuperaturus eſſet. Hir-"cum autem indicare, ex Graecis quendam regnaturum "eſſe, qui bis cum Perſa congreſſus victoriam ex acie re-"portabit, omnemque dominatum et principatum in ſe "transferet. Ingenti vero cornu, eoque ex hirci fronte "producto, ſignificari primum regem: quatuorque cor-"nubus, illo cadente, enatis, quae ad quatuor terrae par-"tes reſpexerunt, primi regis poſt mortem eius ſucceſſo-

"ἐμφανίζεσθαι, καὶ διαμερισμὸν εἰς αὐτὰς τῆς βασιλείας,
"ἅτε δὲ παῖδας αὐτῷ τότους ὄντας ἅτε συγγενεῖς, πολλοῖς
"ἔτεσιν ἄρξειν τῆς οἰκουμένης. γενέσθαι δ' ἐκ τούτων τινὰ βα-
"σιλέα, τὸν ἐκπολεμήσοντα τό, τε ἔθνος καὶ τοὺς νόμους αὐ-
"τῶν, καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, καὶ συ-
"λήσοντα τὸν ναὸν, καὶ τὰς θυσίας ἐπ' ἔτη τρία κωλύσοντα
"ἐπιτελεσθῆναι." καὶ δὴ ταῦτα ἡμῶν συνέβη τῷ ἔθνει πα-
θεῖν ὑπ' Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς, καθὼς εἶδεν ὁ Δανιήλος,
καὶ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν ἀνέγραψε τὰ γενησόμενα. τὸν
αὐτὸν δὲ τρόπον Δανιήλος καὶ περὶ τῆς τῶν Ρωμαίων ἡγεμο-
νίας ἀνέγραψε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἁρπασθήσεται. ταῦτα
πάντα ἐκεῖνος, Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ, συγγράψας κατέλει-
ψεν· ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ τὰ συμβαίνοντα σκο-
πουῦντας θαυμάζειν ἐπὶ τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ τιμῇ τὸν Δανιήλον· καὶ τοὺς Επικυρείους ἐκ τούτων εὑρίσκειν πεπλανημένους, οἳ τὴν τε πρόνοιαν ἐκβάλλουσι τοῦ βίου, καὶ τὸν Θεὸν ἐκ ἀξιοῦσιν ἐπιτροπεύειν τῶν πραγμάτων, ὑφ' ὑπὸ τῆς μακαρίας καὶ ἀΦθάρτου πρὸς διαμονὴν τῶν ὅλων ἀσίας κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα, ἄμοιρον δ' ἡνίοχον καὶ Φρουτισῦ τὸν κόσμον αὐτομάτως Φέρεσθαι λέγουσιν. ὃς εἰ τοῦτον ἀπροσάτατος ἦν τὸν τρόπον, καθάπερ καὶ τὰς ναῦς ἐρήμους κυβερνητῶν κατα-δυομένας ὁρῶμεν ὑπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ καὶ τὰ ἅρματα περιτρεπόμενα μὴ ἔχοντα τοὺς ἡνιοχοῦντας, συντριβεὶς ἂν ἀπὸ τῆς ἀπρονοήτου Φορᾶς ἀπολώλει καὶ διεΦθείρετο. τοῖς γὰν προειρημένοις ὑπὸ Δανιήλου, δοκοῦσι μοι σΦόδρα τῆς ἀ-ληθοῦς δόξης διαμαρτάνειν, οἱ τῷ Θεῷ μηδεμίαν εἶναι περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀποφαινόμενοι πρόνοιαν. ἡ γὰρ ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προΦητείαν, εἰ συνέβαινεν αὐτοματισμῷ τινι τὸν κόσμον διάγειν, πάντα ἑωρῶμεν ἀποβαίνοντα. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ τούτων ὡς εὗρον καὶ ἀνέγνων, ἅτως ἔγραψα· εἰ δέ τις ἄλλως δοξάζειν βουλήσεται περὶ αὐτῶν, ἀνέγκλητον ἐχέτω τὴν ἑτερογνωμοσύνην.

"res ostendi, regnique inter eos partitionem, illosque, "vtpote nec liberos ipsius nec cognatos, multis annis orbis "terrarum imperium habituros. Porro ex his regem "quendam exoriturum esse, qui et Iudaeorum gentem et "leges expugnabit, formamque institutae iuxta has reipu- "blicae euertet, et templum diripiet, perque triennium "sacra fieri prohibebit." Et sane factum est vt haec ipsa sub Antiocho Epiphane gens nostra pateretur, prout viderat Danielus, et multis ante annis quae ventura erant scriptis mandauerat. Similiter autem Danielus de Romanorum etiam imperio scripsit, illosque magnam vastitatem genti nostrae illaturos esse. Ista omnia, a Deo sibi monstrata, scriptis consignata reliquit: vt qui ea legerint, et euentus perspexerint, Danielum mirentur, ob tam insignem honorem illi a Deo habitum; et Epicureos magno in errore versari deprehendant, qui prouidentiam e vita eiiciunt, et a Deo res humanas curari non existimant, nec omnia a natura beata et immortali (ad vniuersitatis rerum perennitatem) regi et administrari volunt, sed sine rectore et curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumant praeside careret, quemadmodum naues sine gubernatoribus videmus procellis et fluctibus obrui, currusque aurigis destitutos percelli, temerario sane motu labefactatus concideret periretque. Cumque ista praedicta fuerint a Danielo, videntur mihi a vera opinione multum aberrare, qui Deum non curare pronunciant quid agat genus humanum. non enim vaticiniis eius euentus respondisse conspiceremus, si omnia in mundo temeritate regerentur. Et quidem ego, prout relatum legi, ita plane de istis scripsi: sin vero cuiquam libuerit aliter de iisdem sentire, illi per me licebit diuersam opinionem sequi et tueri.